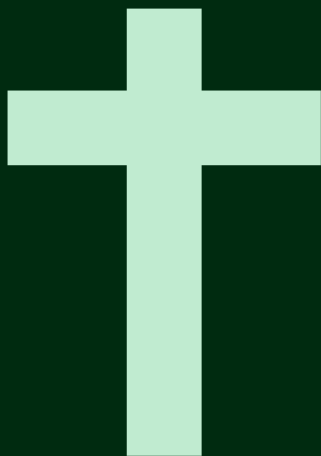

Õ'âkĩ hi yeere
uúkũri turi Tukano

New Testament in Tucano (BR:tuo:Tucano)

Õ'âkã hi yeere uúkũri turi Tukano

New Testament in Tucano (BR:tuo:Tucano)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tucano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tucano [tuo], Brazil

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tucano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
00ebd04f-7b0d-5a72-9407-eb53ae2bd086

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	70
SAN LUCAS	113
SAN JUAN	185
HECHOS	233
ROMANOS	300
1 CORINTIOS	330
2 CORINTIOS	357
GÁLATAS	374
EFESIOS	386
FILIPENSES	397
COLOSENSES	404
1 TESALONICENSES	411
2 TESALONICENSES	417
1 TIMOTEO	421
2 TIMOTEO	429
TITO	435
FILEMÓN	439
HEBREOS	441
SANTIAGO	464
1 PEDRO	472
2 PEDRO	482
1 JUAN	487
2 JUAN	493
3 JUAN	494
JUDAS	495
APOCALIPSIS	498

Mateo Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopã nise ni'i

Ã'rī romano masã wiojure wapaseebosari masũ nicu niwĩ. Cãrẽ Jesú Capernaupũ nigãrẽ cũ bu'esere sirutudutigu pijicu niwĩ.

A'te añuse quetire ojagu, cũ tu'oña'rõnojõ, cũ ojasĩ'rĩrõnojõ ojacu niwĩ. Cũ queoro nũ'cã'que me'rã ojanũ'cã, tu'ota basioro, queoro ojapada'reocu niwĩ.

Õ'acũ ðporocjãrãpũre “Ni'cũ masãrẽ yu'ruoacjure o'óguti”, nicu niwĩ. A'ti pūrī me'rã cũ tojo ní'quere “Diacjũta weepĩ”, ni masĩno'o.

Tojo weegu Mateo a'tiro ojaĩ. Ne waro ðporocjãrãpũre ojanũ'cãmujãtipĩ. Be'ro Jesú cũ bajua'quere ojaĩ. Jesú treinta cũ'marĩ bucuari cura Juã wãmeyeri masũ ye cjasere ucũpĩ. Jesú wãmeyeno'sere, be'ro Galileapũ werecusia'quere, cũ masãrẽ yu'ruomujã'quere téé Jerusalẽpũ wẽrigũ wa'atuo'quere ojaĩ. Be'ro Jesú masãca be'ro cũ bu'erã cãrẽ sirutu'cãrãrẽ “Nipe'tiro a'ti umucopũ bu'ecusiarã wa'aya” cũ ní'quere ojapatipĩ.

A'ti pūrī Jesú masãrẽ bu'eme'rĩya'ruapĩ nisere, Õ'acũ cũ dutise cũu'quere a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e, ni werepĩ. Tojo nicã Jesú wiogu sãjãtjere werepĩ, ni ojanoo.

Jesucristo ñecũsumua na nituriamujãti'que ni'i

(Lc 3.23-38)

¹ A'ti pūrī Jesucristo ñecũsumua wãme me'rã ojanũ'cãno'o. Jesucristo Õ'acũ macũ masũ bajua'cu Abrahã judío masũ nimũ'tã'cu pãrãmi nituriagu nicu niwĩ. Tojo nicã ðporocjũpũ judío masã wiogu Davi pãrãmi nituriagu nicu niwĩ.

² Abrahã Isaa pacu nicu niwĩ. Isaa quẽ'rã Jacob pacu nicu niwĩ. Jacob Judá, tojo nicã cũ ma'misumua, cũ acabijirã pacu nicu niwĩ.

³ Judá Fares, Zara su'rua'cãrã pacu nicu niwĩ. Na paco Tamar wãmetico niwõ. Fares Esrom pacu nicu niwĩ. Esrom Aram pacu nicu niwĩ. ⁴ Aram Aminadab pacu nicu niwĩ. Aminadab Naasón pacu nicu niwĩ. Naasón Salmón pacu nicu niwĩ. ⁵ Salmón Booz pacu nicu niwĩ. Booz paco Rahab wãmetico niwõ. Booz Obed pacu nicu niwĩ. Cũ paco Rut wãmetico niwõ. Obed Isai pacu nicu niwĩ. ⁶ Isai judío masã wiogu Davi pacu nicu niwĩ. Davi Urías nũmo ní'co me'rã Salomórẽ põ'rãticu niwĩ.

⁷ Salomó Roboam pacu nicu niwĩ. Roboam Abías pacu nicu niwĩ. Abías Asa pacu nicu niwĩ. ⁸ Asa Josafat pacu nicu niwĩ. Josafat Joram pacu nicu niwĩ. Joram Uzías pacu nicu niwĩ. ⁹ Uzías Jotam pacu nicu niwĩ. Jotam Acaz pacu nicu niwĩ. Acaz Ezequías pacu nicu niwĩ. ¹⁰ Ezequías Manasés pacu nicu niwĩ. Manasés Amón pacu nicu niwĩ. Amón Josías pacu nicu niwĩ. ¹¹ Josías Jeconías, tojo nicã cũ acabijirã pacu nicu niwĩ. Titapũre Babilonia wãmetiri di'tacjãrã Israe curuacjãrãrẽ ñe'e, na ya di'ta Babiloniapũ miamujãcãrã niwã.

¹² Tojo wa'alaca be'ro ãpẽrã bajucãrã niwã. Jeconías Salatiel pacu nicu niwĩ. Salatiel Zorobabel pacu nicu niwĩ. ¹³ Zorobabel Abiud pacu nicu niwĩ. Abiud Eliaquim pacu nicu niwĩ. Eliaquim Azor pacu nicu

niwĩ. ¹⁴ Azor Sadoc pacu nicu niwĩ. Sadoc Aquim pacu nicu niwĩ. Aquim Eliud pacu nicu niwĩ. ¹⁵ Eliud Eleazar pacu nicu niwĩ. Eleazar Matán pacu nicu niwĩ. Matán Jacob pacu nicu niwĩ. ¹⁶ Jacob José pacu nicu niwĩ. José María marãpu nicu niwĩ. Co Jesú masãre yu'ruoacju Cristo na nigú paco nico niwõ.

¹⁷ Tojo weero Abrahã me'rã du'pocãti, téé Davi wiogu nirĩ curapu catorce turiricjãrã wa'acãrã niwã. Be'ro Davi me'rã ticușeta tja nicaro niwũ. Israe curuacjãrãrẽ Babilonia di'tapu na miacateropu nituocaró niwũ. Be'ro Israe curuacjãrãrẽ Babiloniapu miãca be'rore tja ticușeta nicaro niwũ. Téé Cristo cũ bajuari curapu nituocaró niwũ.

Jesucristo bajua'que ni'i
(Lc 2.1-7)

¹⁸ Jesucristo bajua'que a'tiro wa'acaro niwũ. María cũ paco José me'rã omocã du'tegotigo weeco niwõ. Na ni'cãrõ me'rã nise duporo co nijipaco nitojaco niwõ. Espiritu Santu cũ tutuaro me'rã core tojo wa'acã weecu niwĩ. ¹⁹ José co marãpu niacju añurõ ejõpeori masũ nicu niwĩ. Co nijipaco nisere masĩmigũ, core ma'i cõ'asĩ'rĩtigu, "Wiorãpure weresãwe'e", nicu niwĩ. A'tiro pe'e wãcũcu niwĩ. "Ya'yioropu core du'uguti", nicu nimiwĩ. ²⁰ Cũ tojo wãcũrĩ cura cãrẽ quẽ'erõpu ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegu u'mușecjũ a'tiro nicu niwĩ:

—José, Davi pãrãmi nituriagu, Mariãre ña'arõ wãcũticã'ña. Espiritu Santu cũ tutuaro me'rã co upupu sãjãnu'cã, core nijipaco wa'acã weecu niwĩ. Tojo weegu bopoyaro marĩrõ core mu'ũ numotiya. ²¹ Co wĩ'magũrẽ wuagosamo. Cũ, cũ yarã masãrẽ na ña'arõ wee'quere yu'ruoacju nigũsami. Tojo weegu Jesú wãmeyeya, ni werecu niwĩ Õ'acũrẽ wereco'tegu. Jesú nĩrõ, "Masãrẽ yu'ruogu" nisĩ'rĩrõ wee'e.

²² Toduporopu cũ ye queti weremu'tãrĩ masũ me'rã Õ'acũ cũ ucũ'quere queoro wa'adutigũ tojo weecu niwĩ. ²³ A'tiro ni ojaduticũ niwĩ:

Ni'cõ numio umu me'rã nitimigõ, nijipaco ni, be'ro põ'rãtigosamo. Cũ Emanuel wãmetigũsami, ni ojano'caro niwũ.

Emanuel "Õ'acũ marĩ me'rã nimi", nisĩ'rĩrõ weecaro niwũ.

²⁴ Be'ro José wã'cãgũ, Õ'acũrẽ wereco'tegu duti'quere weecu niwĩ. Mariãre cũ ya wi'ipu numotiguti nigũ miacu niwĩ. ²⁵ Tojo weemigũ, co macũ wuati duporo co me'rã niticu niwĩ. Co macũ bajuãca be'ro cãrẽ Jesú wãmeyecu niwĩ.

2

Masĩrĩ masã na Jesure ĩ'arã wa'a'que ni'i

¹ Herode Judea di'ta wiogu nirĩ cura Jesú Belẽ wãmetiri macãpu bajuacu niwĩ. Cũ bajuãca be'ro umua masĩrĩ masã mujĩpũ mujãtiro pe'ecjãrã Jerusalẽpu etacãrã niwã. ² Topu etarã, sãrĩtiña'cãrã niwã:

—Judío masã wiogu niacju wĩ'magũ ¿no'opu bajuapari? Ușã ya macã mujĩpũ mujãtiro pe'e duporopu ñocõawũ ușã ĩ'ati'cure ĩ'awũ. Cãrẽ ĩ'arã, "Wiogu niacju bajuatojapĩ", niwũ. Tojo weerã cãrẽ ejõpeorã a'tiapu, nicãrã niwã.

³ Herode na tojo nisere tu'ogu, mejẽcã pejaro tu'oña'cu niwĩ. Jerusalẽcãrã quẽ'rã nipe'tirã mejãrõta tu'oña'cãrã niwã. ⁴ Tojo weegu

pa'ia wiorārē pijiocu niwī. Tojo nicā āpērā masārē Moisé duti'quere bu'eri masārē pijiocu niwī. Narē sērītiña'cu niwī:

—Cristo Ō'acū bese'cu ¿no'opu bajuagusari? nicu niwī. ⁵ Cū tojo nicā, na yu'ticārā niwā:

—A'ti di'ta Judea Belē wāmetiri macāpu bajuagusami. Duporocjūpu Ō'acū ye queti weremu'tārī masū cū bajuatjere a'tiro ni ojacu niwī:

⁶ Belē, Judea di'tapu nirī macā mejō nirī macā mejēta ni'i.

Ti di'ta nise macārī wa'teropure ti macācjū ni'cū wiogu wijagusami.

Yarā masā Israe curuacjārārē co'teacju nigūsami, ni ojano'caro niwū, ni wrecārā niwā Herodere.

⁷ Na tojo nica be'ro Herode ya'yioropu masīrī masārē cū tiropu pijiocu niwī. Narē sērītiña'gū, a'tiro nicu niwī:

—¿De'ro nicā waro ñocōawū bajuabutiamirī cū? nicu niwī. ⁸ “Tita bajuawī” tojo nica be'ro narē Belēpu wa'adutigu a'tiro nicu niwī:

—Topu wī'magūrē añurō sērītiña'baque'aya. Cūrē bocarā, yu'ure wereya. Yu'u quē'rā cūrē ējōpeogu wa'aguti wee'e, nisoocu niwī narē.

⁹ Narē tojo ni wérēca be'ro masīrī masā Belēpu yu'rūacārā niwā.

Topu yu'ruarā, ñocōawū na ya macāpu i'awā'cāti'cuta tja na duporo u'mutāwā'cācu niwī. Be'ro wī'magū nirō bu'ipu ejagu, ñocōawū tojanu'cācu niwī majā. ¹⁰ Masīrī masā ñocōawūrē i'arā, pūrō e'caticārā niwā. ¹¹ Ti wī'ipu sājāejarā, wī'magūrē cū paco María me'rā nigūrē i'acārā niwā. Cūrē i'arā ējōpeorā, ejaque'acārā niwā.

Be'ro na mia'que acarire pāa, cūrē uru, u'mūtise inciensore, tojo nicā apeye u'mūtiseta tja mirra wāmetisere o'ocārā niwā. ¹² Be'ro narē quē'erōpu Ō'acū “Herode tiropu majāmitojaaticā'ña”, nicu niwī. Tojo weerā na ya di'tapu tojaarā, ape ma'apu majāmitojaacārā niwā.

Herodere Egiptopu José quē'rā na du'tia'que ni'i

¹³ Masīrī masā tojáaca be'ro Joseré Ō'acūrē wereco'tegu u'mūsecjū quē'erōpu bajua, a'tiro nicu niwī:

—Wā'cāña. Wī'magū cū paco me'rā Egiptopu du'tiaya. Topu tojánīña. Yu'u “Tocā'rōta tojatia” nica be'ropu tojatia tja. Herode wī'magūrē wējēsī'rīgū a'magūsami, nicu niwī.

¹⁴ Cū tojo nicā tu'ogu, José wā'cā, wī'magūrē paco me'rā ñamita Egiptopu su'ori miacu niwī. ¹⁵ Topure Herode catiro pōtēorō tojánicārā niwā. A'te Ō'acū ye queti weremu'tārī masū cū oja'que queoro wa'adutiro tojo wa'acaro niwū. Tere a'tiro ni ojamu'tācu niwī: “Yu'u macū Egiptopu nigūrē pijiwijawu', tojo nicu niwī Ō'acū”, ni ojano'wū.

Herode umua wī'marārē wējēduti'que ni'i

¹⁶ Herode masīrī masārē, yu'ure bujicā'pā nígu, uayu'rumajācu niwī. Tojo uagu, nipe'tirā umua wī'marārē Belēpu, tojo nicā ti macā sumutopu nirārē puā cū'ma cuorārē, na dujaro cuorārē wējēduti'que niwī. Na masīrī masā cūrē were'caro ejatuario tocā'rōta bucuasami nígu, umua wī'marā ticuse cū'marī cuorārē wējēduti'que niwī. ¹⁷ Cū tojo weedutisere Jeremía Ō'acū ye queti weremu'tārī masū cū oja'que queoro wa'acaro niwū. A'tiro ojacu niwī:

¹⁸ Ramā wāmetiri macāpure masā bujaweti, uti caricūcā tu'ono'rōsa'a. Raquel pārāmerā nituriarānumiapu Israe curuacjārā nūmosānumia na pō'rārē pūrō dujasewā'a, utirāsama.

Na pō'rārē wējēcā ĩ'arā bujaweticā, āpērā wācūtutuase o'omasītirāsama, ni ojano'wā.

¹⁹ Herode wērīca be'ro quē'erōpū ni'cū Ō'acūrē wereco'tegū José Egiptopū nigūrē nicū niwī:

²⁰—Wā'cāña. Wī'magūrē cū paco me'rā Israe curuacjārā nirī di'tapū sū'ori dajatojaaya. Wī'magūrē wējēsī'rī'cārā boape'tia wa'ama, nicū niwī.

²¹ Tojo nicā tū'ogu, José wā'cā, wī'magūrē cū paco me'rā Israe curuacjārā nirī di'tapū sū'ori miacū niwī. ²² Be'ro “Herode macū Arquelao cū pacure Judea di'ta wiogu ducayupū” nicā tū'ogu, uicū niwī. Tojo weegū topure wa'asī'rīticū niwī. Ō'acūrē quē'erōpū wereno'cū niyugū, Galilea wāmetiri di'ta pe'e yū'rūacu niwī. ²³ Topure etarā, Nazare wāmetiri macāpū tojaque'acārā niwā. Na topū wa'acā, Ō'acū ye queti weremū'tārī masā na oja'que queoro wa'acaro niwā. “Masā cūrē ‘Nazarecū nīmī’ nirāsama”, ni ojano'wā.

3

Juā masārē wāmeyeri masū bu'e'que ni'i

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)

¹ Jesú cū Nazarepū nirī cura Juā masārē wāmeyeri masū Judea di'tapū yucū marīrō, masā marīrōpū wa'acu niwī. Topū masā cū tiropū ejarārē bu'ecu niwī. ² A'tiro ni werecu niwī:

—Cā'rōacā be'ro Ō'acū bese'cū pājārā masā wiogu sājāgūsami. Tojo weerā musā ña'arō wee'quere bujaweti, du'uya. Musā wācūsere ducayuya, nicū niwī. ³ Juā ye cjasere Ō'acū ye queti weremū'tārī masū Isaía a'tiro ojacū niwī:

Ni'cū yucū marīrō, masā marīrōpū a'tiro caricūnu'cūbajaque'atigusami:

“Marī wiogu a'tiatji ma'arē apoyuya.

Diacjūca ma'a añurī ma'a quē'rārō weronojō weeyuya”, ni ojacū niwī. Marī wiogu a'tiati dūporo musā nisetisere apoyuya, musā wācūsere ducayuya nīgū, tojo nicū niwī.

⁴ Juā ya su'tiro cameyo poari me'rā na su'a'caro nicaro niwā. Wa'icūrā casero me'rā ejeritucū niwī. Pajasecūorā na ba'asetisere poreroa, nūcū cjase mumia yere ba'acu niwī.

⁵ Pājārā Jerusalécjārā, āpērā ti di'ta Judeapū nirā cū tiropū cū bu'esere tū'orā wa'acārā niwā. Tojo nicā dia Jordā wāmetiri maapū'tocjārā tū'orā wa'acārā niwā. ⁶ Na ña'arō wee'quere wereyū'rūca be'ro narē wāmeyecu niwī.

⁷ Tojo weeri cura pājārā fariseo masā, āpērā saduceo masā wāmeyeduticārā niwā. Na ña'arō wee'quere bujaweti ducayusī'rīticā ĩ'agū, a'tiro nicū niwī:

—Musā weeta'sari curuacjārā añā weronojō ni'i. Añā nūcū ũjūcā, uiwā'cāsama. Musā añā weronojō bu'iri da'resere ui'i. Tojo uirā, musā ña'arō wee'quere bujaweti ducayusī'rītimirā, wāmeyedutirā a'tiapū. ⁸ Musā, diacjūta ũsā ña'arō wee'quere bujaweti ducayupū nīrā, musā weesetise me'rā ĩ'oña. ⁹ Musā a'tiro wācūticā'ña: “Ūsā Abrahā pārāmerā ni'i. Tojo weerā Ō'acū tiropū wa'arāsa'a”, ni wācūticā'ña. Musā wācūsere ducayuticā, Abrahā pārāmerā nise

wapamarĩ'i. Õ'acũ ɥagu, a'te ʉtãperi me'rã Abrahã pãrãmerã wa'acã weemasĩmi. Cũ tojo weecãma, na pe'e Õ'acũ ɥaro weebosama. ¹⁰ Marĩ yucupagu ote'quepagu weronojõ ni'i. Õ'acũ musãrẽ yucupagu dũca marĩsepagure besecõ'arõ weronojõ weegusami. Yucu añurõ dũcatiticjure paacõ'a, ʉjũacõ'acã'no'sa'a. Tere wee'caro weronojõ musã wãcũsere dũcayuticã, añurõ weeseticã, Õ'acũ musãrẽ cõmea me'rã paacõ'agũ weronojõ bu'iri da'regusami. ¹¹ Yũ'u musãrẽ na ña'arõ wee'quere bujaweti, du'uama nĩgũ, aco me'rã wãmeye'e. Yũ'u be'ro apĩ yũ'u nemorõ tutuagu a'tigusami. Cũ añugũ waro nimi. Yũ'u pe'e mejõ nigũ tũ'oña'a. Ne cãrẽ ni'cãrõwijimasĩtisa'a. Cũ pũricã Espĩritu Santure musãrẽ o'õgusami. Cãrẽ masã me'rã ninu'cũcã weegusami. Ña'arõrẽ ʉjũaweero weronojõ musãrẽ añurõ tojato nĩgũ, ña'arõ wee'quere cõ'agũsami. ¹² Yũ'u be'ro a'tigu ni'cũ trigo su'tiweeri masũ weronojõ nimi. Cũ te su'tire mejẽcã su'awee, cõ'asami. Te trigo peri quẽ'rãrẽ mejẽcã mii, te nũrõrĩ w'i'ipũ nũrõsami. Te su'tire pecame'epũ ʉjũacõ'asami. A'te weronojõ cã, cã yarã warore bese, cã tiropũ miagũsami. ʉpẽrãrẽ pecame'epũ cõ'abajuriogusami. Ti me'e ne pe'tisome, ni werecu niwĩ Juã.

Juã Jesure wãmeye'que ni'i
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Juã wãmeyeri curare Jesú Galileapũ ní'cũ Jordã wãmetiri maapũ wa'acũ niwĩ. Topũre wa'agu, Juãrẽ wãmeyedutigũ wa'agu weecu niwĩ. ¹⁴ Topũ cũ etacã, Juã cãrẽ wãmeyesĩ'rĩticũ nimiwĩ.

—Yũ'u pe'e mũ'urẽ wãmeyedutironojõ o'ogu, ¿mũ'u pe'e yũ'ure wãmeyedutigũ a'titi? nicũ niwĩ Jesure.

¹⁵ Cũ tojo nicã tũ'ogu, Jesú “Wãmeyeya. Nipe'tise Õ'acũ marĩrẽ weeduti'caronojõta weerõa'a. Añucã'rõsa'a”, nicũ niwĩ. Cũ tojo nicã tũ'ogu, Juã “Jau” ni, cãrẽ wãmeyecu niwĩ. ¹⁶ Cãrẽ wãmeyeca be'ro cũ majãnu'cãcãta, u'muse pãrĩcaro niwũ. Jesú Espĩritu Santu buja weronojõ bajugu cũpũre dijatacã ejapejagure ĩ'acũ niwĩ.

¹⁷ Tojo wa'acã, u'musepũ cũ pacũ Õ'acũ ucũdijocũ niwĩ.

—Ã'rĩ yũ'u macũ ɥpũtũ yũ'u ma'igũ nimi. Cũ me'rã pũrõ e'cati'i, nicũ niwĩ.

4

Jesure wãtĩ Õ'acũrẽ yũ'runũ'cãcã weesĩ'rĩmi'que ni'i
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Jesú wãmeyeno'ca be'ro Espĩritu Santu cãrẽ yucu marĩrõ, masã marĩrõpũ su'ori miacu niwĩ. Wãtĩ Jesure cũ pacure yũ'runũ'cãdutigũ niqesãcũ nimiwĩ.

² Topũre Jesú cuarenta nũmũrĩ, cuarenta ñamirĩ ne cã'rõ ba'aticũ niwĩ. Be'ro ɥjaboapũ'rũacu niwĩ. ³ Jesú tojo ɥjaboacã ĩ'agũ, wãtĩ cũ pũ'to wa'acũ niwĩ. Cãrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Mũ'u diaçjũta Õ'acũ macũ ni'i nĩgũ, a'te ʉtãperire pã dojorẽ ba'aya, nicũ niwĩ. ⁴ Cũ tojo nicã, Jesú a'tiro yũ'ticũ niwĩ:

—Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ojano'o: “Masã ba'ase me'rã dia'cũ catimasĩtisama. Na añurõ nisĩ'rĩrã, nipe'tise Õ'acũ ucũsere yũ'ti ẽjõpeosama”, niwũ, nicũ niwĩ.

⁵ Be'ro wātī cārē Jerusalēpu “Ō'acū ya macā”, na nino'ca macāpu miacū niwī. Topure Ō'acū wi'i dūposārīpu su'ori miimujācū niwī. ⁶ Jesure nicū niwī tja:

—Mū'u diacjūta Ō'acū macū ni'i nīgū, a'topū bu'pudijaya. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ni ojano'o:

Ō'acū cārē wereco'terā me'rā mū'urē co'tedutigusami.

Mū'urē ūtāgāpu doquepejari nīrā, mū'urē tuuñe'erāsama, ni ojano'caro niwū, nicū niwī wātī.

⁷ Tojo nisere Jesú cārē yu'ticū niwī:

—Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'te quē'rā ojano'caro niwū: “Mū'u wiogu Ō'acū cū ucū'quere ne ni'cāti ĵdiacjūta nimitito? nīrā, cārē weeī'odutiticā'ña”, ni ojano'wū, nicū niwī Jesú.

⁸ Be'ro wātī ūrūgū ū'muacjūpu miacū niwī tja. Topure nipe'tise a'ti di'ta cjase macārīrē, tojo nicā te macārī cūosere i'ope'ocā'cū niwī.

⁹ Ī'ogū, cārē nicū niwī:

—Nipe'tise a'te mū'urē i'o'quere o'ogūti mū'u yu'ure ejaque'a ējōpeocā, nicū niwī.

¹⁰ Tojo nicā tu'ogu, Jesú cārē nicū niwī:

—Wa'aya, wātī. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ojano'o: “Ō'acū mū'u wiogu ni'cūrēta ējōpeoya. Cū ni'cūrēta yu'tiroūa'a”, niwū, nicū niwī.

¹¹ Tojo nicā tu'ogu, wātī wa'a wa'acu niwī. Be'ro Ō'acūrē wereco'terā ū'mūsecjārā Jesure weetamurā, ba'ase ecarā a'ticārā niwā.

Jesú ne waro cū Galileapu bu'enū'cā'que ni'i

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Be'ro Jesú “Juā wāmeyeri masūrē bu'iri da'reri wi'ipū niapū” nisere tu'ocu niwī. Tere tu'ogu, Galilea di'tapu wa'acu niwī. ¹³ Topure cū ya macā Nazarepūre tojaque'aticū niwī. Ape macā Capernau pe'e tojaque'acu niwī. Ti macā ditara sumuto Zabulō, tojo nicā Neftalí wāmetiro wa'teropū nicaro niwū. ¹⁴ A'te Isaía Ō'acū ye queti weremū'tārī masū cū oja'que queoro wa'adutiro tojo wa'acaro niwū.

¹⁵ A'tiro ojacū niwī:

Zabulō, tojo nicā Neftalí wāmetise di'ta Galilea wāmetiri ditara pu'topū ni'i.

Jordā wāmetiri maa ape pā'rēpu ni'i.

Topū Galilea di'tapu judío masā nitirā nisama.

¹⁶ Tocjārā masā na'itī'arōpu nīrā weronojō Ō'acūrē masītisama.

Tojo nimirā, añurō bo'reyusere i'arā weronojō narē yu'rūoacjūre i'arāsama.

Na Ō'acū yere masītimirā tere werecā, tu'orāsama.

Na bu'iri da're bajuriono'bo'cārā nimirā, masābajuama, ni ojano'wū.

¹⁷ Titare topū Jesú masārē ne waro bu'ewā'cōcū niwī. Narē “Mūsā ña'arō weesetisere bujaweti, du'uya. Mūsā wācūsere dūcayuya. Cārōacā be'ro Ō'acū cū wiogu nimi nisere masārē masīcā weegusami”, ni bu'ecu niwī.

Jesú ba'paritirā wa'i wējērī masārē piji'que ni'i

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

18 Be'ro Jesú Galilea wāmetiri ditara sumutopu sijabaque'acu niwī. Topu wa'a, ni'cū pō'rā puarā umuarē bocaejacu niwī. Ni'cū Simó, apetero Pedro pisuno'gū nicu niwī. Apī cū acabiji André nicu niwī. Na wa'i wējērī masā nicārā niwā. Tojo weerā na wejecure ditarapu doqueñorā weecārā niwā. 19 Na tojo weecā ī'agū, Jesú narē nicu niwī: —Te'a yu'u me'rā. Masā ni'cārōacārē wa'i wējērī masā ni'i. Be'ropure majā wa'i wējērā weronojō masārē yé quetire wererāsa'a. Tojo weecā, pājārā ějōpeorāsama, nicu niwī.

20 Cū tojo nicā tu'orā, maata na wa'i wējēse cuo'quere du'ucūupe'o, cū me'rā sirutuwā'cācārā niwā.

21 Cā'rō yu'ruaa, āpērā cū acabiji me'rā nirārē tja ī'acu niwī. Na Zebedeo pō'rā Santiago, Juā nicārā niwā. Na, na pacu me'rā yucūsupu wejecupagure dero aporā sãñacārā niwā. Jesú na quē'rārē “Te'a”, nicu niwī. 22 Cū tojo nicā tu'orā, na yawu yucūsure, tojo nicā na pacure totá cō'acū, Jesú me'rā sirutuwā'cācārā niwā.

Jesú pājārā masārē bu'e'que ni'i
(Lc 6.17-19)

23 Jesú nipe'tiro Galilea di'tapu judío masā nerēwūase wi'seripu bu'ecusiacu niwī. Cū añuse queti Ō'acū yere, cū wiogu nimi nisere bu'ecu niwī. No'o na de'ro nise dutitisere yu'ruowā'cācu niwī. 24 Cū tojo weese quetire nipe'tiro Siria di'tacjārā masīpe'ticārā niwā. Tojo weerā de'ro nise pi'etirārē cū tiropu miacārā niwā. Do'atirārē, wātī sājāno'cārārē, no'o ñama wērīse cuorārē, tojo nicā sijamasītirārē cū tiro miaa, yu'ruoduticārā niwā. Nipe'tirārē yu'ruocu niwī. 25 Cū tojo weecā tu'orā, pājārā Galilea di'tacjārā, Decápoli wāmetise macāricjārā sirutucārā niwā. Tojo nicā Jerusalēcjārā, Judea di'tacjārā, Jordā wāmetiri maa siaquijicjārāpu sirutucārā niwā.

5

Jesú ūrūgūpu masārē bu'e'que ni'i

1 Jesú pājārā sirutucā ī'agū, ūrūgūpu mujāa, ejanujācu niwī. Tojo weecā, cū bu'erā cū sumuto nerēnujācārā niwā. 2 Be'ro Jesú narē a'tiro bu'enū'cācu niwī:

A'tiro weerānojō e'catima nise ni'i
(Lc 6.20-23)

3 “Ō'acū weetamurō me'rā dia'cū cū uaro weemasī'i' nirānojō e'catirāsama. Tojo nirānojō Ō'acū wiogu nirōpu sājāárāsama.

4 ”Bujawetirānojō e'catima. Ō'acū narēta weetamugūsami. Narē wācūtutuacā weegusami.

5 ”No'o 'Yu'u basu āpērā yu'ruoro ni'i' nitirānojō e'catisama. Tojo weerā na Ō'acū 'O'oguti' ní'que di'tare ñe'erāsama.

6 ”Ō'acū ye, diacjū nisere masīsī'rīrā, ũjaboa, acowuo'cārā weronojō nisama. Tojo ũjaboa, acowuorā weronojō masīsī'rīrārē Ō'acū e'catise o'ogusami. Na Ō'acū yere masīca be'ro ba'a, sī'rītuurā weronojō nisama.

7 ”Āpērārē pajaña'rā e'catima. Ō'acū quē'rā narē pajaña'gūsami.

8 ”No'o ña'ase moorānojō e'catima. Náta Ō'acūrē ī'arāsama.

9 "No'o a'mequēse marīrō ninu'cūsī'rīrānojō e'catima. Ō'acū narē 'Yū'u pō'rā nima', nigūsami.

10 "No'o Ō'acū ũaro weecā ña'arō weesirutuno'rānojō e'catima. Náta Ō'acū wiogu nirōpu wa'arāsama.

11 "Yū'ure ējōpeose bu'iri mūsārē āpērā ña'arō bujicā'a, pi'etise o'orāsama. No'o nise nisoo, nima'arāsama mūsārē. Na tojo weecā, e'catiya. 12 Dūporocjārāpu Ō'acū ye quetire weremu'tārī masārē mejārōta weecārā niwā. Mūsā ũ'mūsepure pajibutiaro e'catise bocarāsa'a. Tojo weerā e'catiya", nicu niwī Jesú.

A'ti ũmūcopure Jesure ējōpeorā moa, sī'ose weronjō nima nise ni'i (Mr 9.50; Lc 14.34-35)

13 Jesú a'tiro bu'enemocu niwī:

"Marī ba'arā, ũ'suato nírā moarē sā'a. Mūsā moa weronjō ni'i a'ti nucūcāpure. Mūsā añurō nisetiā í'arā, āpērā què'rā í'acūu, yū'ure ējōpeorāsama. Mūsā tojo weeticāma, moa ocatiro weronjō nirāsa'a. Moa ocaticā, ũ'suatisa'a. Te tojo nicā, cō'acā'no'o. ¿Apaturi de'ro wee moa ocacā weebosari tja?

14 "Mūsā yū'ure ējōpeorā sī'ose weronjō ni'i masārē. Tojo weerā mūsā āpērā yū'ure masītirārē masīcā wee'e. Ni'cā macā ũrūgūpu nirī macā bajutiropu niticā weetisa'a. 15 Masā sī'ocjare apeyenojō docapu sī'ótisama. Tojo weronjō o'orā, nipe'tirā ti wi'ipū nirārē bajuato nírā ũ'muarōpu peosama. 16 A'te weronjō bajuyoropu yū'u ũaronojō añurō weesetiya. Mūsā añurō weecā í'arā, āpērā què'rā marī pacu ũ'mūsepū nigūrē 'Añuyū'rūgu nimi', ni e'catirāsama.

Jesú Moisé duti'que cjasere ucū'que ni'i

17 "A'tiro wācūticā'ña yū'ure. 'Jesú Moisé duti'quere, tojo nicā Ō'acū ye quetire weremu'tārī masā na wereyu'quere cō'agū a'tigu weepī', niticā'ña. Tere cō'agū mejēta a'tiwū. Tere queoro weepe'ogu a'tigu weewū. 18 Diacjū mūsārē weregūti. Ū'muse, a'ti turī nirī curare Ō'acū ne cā'rōacā te dutisere cō'asome. Nipe'tise cū 'A'tiro weegūti' ní'quere queoro weegusami. 19 Tojo weegu no'o cā'rōacā te dutisere yū'rūnu'cāgūnojō mejō nigū waro nigūsami Ō'acū wiogu nirōpure. Tojo nicā āpērārē yū'rūnu'cācā weegūnojō mejārōta nigūsami. Apī Moisé dutisere weegú pe'e, tojo nicā āpērārē tere weedutigu pe'e wiogu weronjō nigūsami Ō'acū wiogu nirōpure. 20 Mūsārē a'tiro weregūti. Moisé duti'quere bu'eri masā, tojo nicā fariseo masā yū'rūoro Ō'acū dutise pe'ere añurō weeyū'rūnu'cātirā, Ō'acū tiropu wa'asome", nicu niwī.

Jesú uase cjasere masārē were'que ni'i

(Lc 12.57-59)

21 Jesú a'tiro werenemocu niwī: "Mūsā tu'opā mūsā ñecūsūmarē duti'quere: 'Masārē wējēcō'aticā'ña. No'o apīrē wējēcō'agūnojō tenojō besegu tiropu beseno'o, bu'iri da'reno'gūsami', niwū. 22 Yū'u pe'e a'tiro weregūti. No'o cū acaweregū me'rā uagūnojō bu'iri da'reno'gūsami. No'o cū acaweregūre 'Mū'u wapamarī'i' ni bujicā'gūnojō wiorā tiropu beseno'gūsami. No'o cū acaweregūre 'Wa'icū weronjō tu'omasise moobutia'a' nigūnojōrē Ō'acū pecame'epu bu'iri da're, cō'atawio ni'i.

23 ”Tojo weegu Õ'acũ wi'ipũ no'o Õ'acũrẽ ẽjõpeoacjũ apeyenojõ o'ogutigu, 'Yũ'u acaweregure ña'arõ weecãti' ni wãcũbocagũ, a'tiro weeroua'a. 24 Cũ o'oatjere du'upeo, cũrẽ acoboJose sërĩmũ'tãgũ wa'aroua'a. Be'ro Õ'acũrẽ o'oguti' ní'quere o'oroua'a.

25 ”Apeye quẽ'rãrẽ wereguti. Ní'cũ musãrẽ weresãsi'rigũ besewãaropũ miasĩ'ricã, maata topũ wa'ase ðuporo apowe'ocã'ña. Tojo weecã, musãrẽ beseri masũrẽ o'otibosami. Tojo weeticãma, beseri masũ surarapure o'o, bu'iri da'reri wi'ipũ sõrõbosami. 26 Diacjũta musãrẽ wereguti. Bu'iri da'reri wi'ipũ sãjãa wapayepe'oticã, ne du'uwĩrõsome”, ni wercũ niwĩ Jesú.

Jesú “Musã nũmosãnumia, musã marãpusũmũa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña” nise ni'i

27 Jesú a'tiro werenemocũ niwĩ: “Apeyere todũporopũ duti'quere tũ'opã. 'Musã nũmosãnumia nitirãrẽ, musã marãpusũmũa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña', niwũ. 28 Yũ'u pe'e a'tiro wereguti. No'o numiorẽ ña'arõ weesi'rĩ ɰaripejase me'rã ï'agũnojo cũ po'peapũ co me'rã ña'arõ weetojasami.

29 ”Tojo weerã musã caperi me'rã ña'arõ weesi'rĩrã, tigare ore-wee cõ'abo'caro weronojõ maata ï'adu'ucã'ña. Ña'arõ weedu'utirã, pecame'epũ wa'arãsa'a. Musã capeare cõ'arã, ti capea dia'cũrẽ bajuriorãsa'a. Nipe'tiro musã upũ pecame'epũ wa'acã, ña'ayũ'rũsa'a. 30 Mejãrõta bu'iri bocari ní'gũ, diacjũcamocã me'rã ña'arõ weesi'rigũ, weedu'ucã'ña. Tojo weecã, nipe'tiro upũ pecame'epũ bu'iri bocabo'caro bu'iri da'reno'some”, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú, marãputirã, nũmotirã a'merĩ cõ'ase cjasere ucũ'que ni'i
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

31 Jesú ninemocũ niwĩ: “Apeye todũporocjãrãpũre ní'quere tũ'opã: 'No'o nũmorẽ cõ'agũ, “A'te ye bu'iri mũ'urẽ cõ'a'a” nirĩ pũrĩrẽ oja, core o'oroua'a', niwũ. 32 Yũ'u pe'e a'tiro wereguti. Ní'cũ cũ nũmorẽ co apĩ me'rã ña'arõ nitimicã cõ'agũnojo core mũmũa me'rã ña'arõ weeri masõrẽ weronojõ tojacã weesami. No'o marãpũ cõ'ano'co me'rã nũmotigũnojo quẽ'rã ña'arõ cũ nũmo nitigo me'rã a'metãrãgũ weronojõ tojasami”, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú “A'tiro weerãti” nise cjasere cã bu'e'que ni'i

33 Jesú a'tiro werenemocũ niwĩ: “Apeyere todũporocjãrãrẽ ní'quere tũ'opã: 'Musã “Õ'acũ wãme me'rã weeguti” ní'caronojõta nisooro marĩrõ queoro weeya', niwũ. 34 Yũ'u pe'e a'tiro wereguti. Musã ãpẽrãrẽ 'A'tiro weerãti' nĩrã, Õ'acũrẽ wãmepeoticã'ña. 'U'muse me'rã weerãti', niticã'ña. Õ'acũ nirõ topũta ni'i. 35 'A'ti nucũcã me'rã ni'i', niticã'ña. Õ'acũ wéeca di'ta ni'i. Jerusalẽ quẽ'rã marĩ wiogũ Õ'acũ ya macã ni'i. Tojo weerã Jerusalẽ me'rã wãmepeoticã'ña. 36 Tojo nicã 'U'sã ya ðupoa me'rã ni'i', niticã'ña. Musã tojo nise me'rã ni'cã poadare ñĩrĩ da o butiri da ðucayumasĩtisa'a. 37 A'tiro dia'cũ niña. Diacjũ nicã, wãmepeoro marĩrõ 'Diacjũta ni'i', niña. Tojo niticã, 'Diacjũ niwe'e', niña. Musã ninemopeosepũa no'o wãtĩ wãcũse o'ose nibosa'a.

Jesú ãpẽrã mejẽcã weecã a'medititise ni'i
(Lc 6.29-30)

³⁸ "Apeyere toduporocjārārē ní'quere tu'opā: 'Ni'cū musārē ca-pea paatī'acā, musā quē'rā mejārōta cūrē paatī'aa'meña', niwū. Tojo nicā 'Upicare paape'ecā, mejārōta cūrē paape'ea'meña', niwū.
³⁹ Yu'u pe'e musārē a'tiro wereguti. Musārē ña'arō weecā, tojo tu'oña'cā'ña. A'meticā'ña. Tojo weronojō o'ogu, mu'urē ni'cā pe'e pā'rē diapoapu paacā, ape pā'rē du'sari pā'rē pe'ere majāminu'cā, paadutiya tja. ⁴⁰ Ni'cū beseri masā tiropu mu'urē weresā'cu mu'u ya camisare sērībosami. Cū tojo weecā, bu'icjārō mu'u sñnarō quē'rārē tuweeo'oya. ⁴¹ Surara mu'urē ni'cā kilómetro cū yere miabosaya nicā, mu'u pe'e cū uacā, pua kilómetro miabosaya. ⁴² No'o mu'urē apeyenojō sērīcā, o'oya. Apeyenojō mu'urē wasocā, 'Wasowe'e', niticā'ña", nicu niwī Jesú.

Marīrē ī'atu'tirārē ma'idutise ni'i
(Lc 6.27-28,32-36)

⁴³ Jesú werenemocu niwī: "Apeye toduporocjārārē ní'que quē'rārē tu'opā: 'Musā me'rācjūrē ma'iña. Musārē ī'atu'tigu pe'ere a'pepūrīña', niwū. ⁴⁴ Yu'u pe'e musārē wereguti. Musārē ī'atu'tirārē ma'iña. Musārē ña'arō ucūrārē 'Añurō wa'ato', niña. Musārē ña'arō weecā, ña'arō bujicā'micā, na ye niatjere Ō'acūrē sērībosaya. ⁴⁵ Tojo weerā marī pacu u'musepu nigú pō'rā ni'i nisere ī'orāsa'a. Cū añurā, ña'arā tiropu mujīpūrē bo'reyucā weemi. Mejārōta añurō weerā, ña'arō weerā tiropu aco pejacā weemi. ⁴⁶ Musārē mairā dia'cūrē ma'írā, ¿ñe'enojōrē musā Ō'acū o'otjere bocabosau? Niyeru wapaseeri masā quē'rā tojota weema. Na ña'arā nimirā, na me'rācjārārē ma'isama. ⁴⁷ Musā acawererā dia'cūrē añudutirā, ¿ñe'enojōrē añuse weerā weebosau? Ō'acūrē ējōpeotirā quē'rā tojota na acawererā dia'cūrē añudutisama. Tojo weerā nipe'tirārē a'merī ma'i, añudutiya. ⁴⁸ Marī pacu u'musepu nigú ña'ase moogū nimi. Musā quē'rā cū weronojō ña'ase moorā ninu'cūcā'ña", ni werecu niwī Jesú.

6

Añurō weesetise cjasere Jesú bu'e'que ni'i

¹ Jesú a'tiro werenemocu niwī: "Musā weesere āpērārē ī'adutirā, na ī'orōpu dia'cū añurō weeticā'ña. Musā tojo weecāma, marī pacu u'musepu nigú ne cārō añusere musārē o'osome. ² Tojo weerā musā pajasecūorārē weetamurā, nipe'tirārē werestepe'otićā'ña. Weeta'sari masā na nerēwuasepu, tojo nicā macā decopu na wee'quere werestepe'ocā'ma. Masārē añurō ucūdutirā tojo weesama. Musā na weronojō weeticā'ña. Diacjū musārē wereguti. Narē masā añurō ucūse me'rā wapata'atojama. Tojo weerā na be'ropure bocasome. ³ Musā pe'e pajasecūorārē apeyenojō o'orā, no'o mu'u me'rācjū ī'atiri cura o'oya. ⁴ Ya'yioro āpērā na masītiro o'oya. Tojo weecā, marī pacu nipe'tise marī ya'yioro weesere ī'ape'ogu, musārē añusere o'ogusami.

Jesú Ō'acūrē sērīrā, a'tiro ñubueya' nise ni'i
(Lc 11.2-4)

⁵ "Musā ñubuerā, weeta'sari masā weronojō weeticā'ña. Na nerēwuase wi'seripu, tojo nicā masā pājārā yu'ruaropu nu'cū, masā ī'ato nírā ñubuesama. Musārē diacjū wereguti. Na āpērā ī'ase me'rā

wapata'atojama. Be'ropure bocasome. ⁶ Musã yu'ure ëjõpeorã, musã ya tucũpu sãjãa, sopere bi'a, musã pacu Õ'acũ musã me'rã nigũrẽ sërĩ, ñubueya. Tojo weecã, marĩ pacu no'o bajutiropu weesere ï'ape'ogu, musãrẽ añusere o'ogusami.

⁷ "Õ'acũrẽ ñubuerã wãcũtimirã, pejetiri mejãrõta ñubuemujãticã'ña. Õ'acũrẽ masĩtirã, ùsãrẽ peje ucũse me'rã tu'ogusami nĩrã, tojo weesama. ⁸ Musã na weronojõ weeticã'ña. Marĩ pacu musã uasenojõrẽ sërĩatji duporo masĩtojasami. ⁹ Tojo weerã musã a'tiro ñubueya:

"Pacu, mu'u u'musepu ni'i.

Nipe'tirã mu'arẽ wiopesase me'rã ëjõpeoato.

¹⁰ A'ti turipure mu'u bese'cu maata wiogu sãjãgũ a'tiato.

U'musepure mu'u uaro dia'cũ weesama.

A'ti turicjãrã quẽ'rã mejãrõta weeato.

¹¹ U'sãrẽ umucorinucũ ba'ase o'oya.

¹² U'sã ña'arõ wee'quere acobojoya.

U'sã ãpẽrãrẽ acobojo'caro weronojõta ùsã quẽ'rãrẽ acobojoya.

¹³ U'sã ña'arõ weesĩ'rĩsere cã'mota'aya.

Tojo nicã ña'agũ ùsãrẽ niquesãcã, cã'mota'aya.

Mu'u ni'cũta dutimasĩ'i.

Tutuayurũgu ni'i.

Mu'u ni'cũrẽta masã ëjõpeorãsama.

Mu'u ninu'cũcũsa'a', ni sërĩña Õ'acũrẽ.

¹⁴ "Ãpẽrã musãrẽ ña'arõ wee'quere acobojocã, marĩ pacu u'musepu nigũ quẽ'rã musãrẽ acobojogusami. ¹⁵ Tojo weeticãma, marĩ pacu musã ña'arõ wee'quere acobojosome", nicu niwĩ Jesú.

Jesú "Be'ti ñubuerã, a'tiro weeya" nise ni'i

¹⁶ Jesú narẽ bu'ennemocu niwĩ: "Musã be'ti ñubuerã, weeta'sari masã weronojõ weeticã'ña. Na ãpẽrãrẽ añurõ wãcũduti, be'tima nidutirã bujawetirã weronojõ weesoosama. Diacjũ musãrẽ wereguti. Na masã añurõ wãcũse dia'cũrẽ wapata'atojasama. Be'ropure bocasome. ¹⁷ Musã pe'e be'ti ñubuerã, musã weewaronojõta weeya. Diapoa waacoe, wujapoame'ricã'ña. ¹⁸ Tojo weecã, ãpẽrã musã be'tisere masĩsome. Marĩ pacu dia'cũ marĩ ya'yioro weesere ï'ape'ogu masĩgũsami. Cũ musãrẽ añusere o'ogusami", nicu niwĩ Jesú.

U'musepu marĩ bocatjere wãcũnrũdutise ni'i
(Lc 12.33-34)

¹⁹ Jesú bu'ennemocu niwĩ: "Apeyenojõ a'ti turi cjasere peje see-neocũuticã'ña. Te butiwiji, boadija wa'asa'a. Tere ãpẽrãnojo ba'abajuriodijocã'sama. Musã neocũusere yajari masũ sãjãa, yajape'ocũsami. ²⁰ Tojo weronojõ o'orã, u'muse cjase pe'ere see-neocũuyuya. Õ'acũ uaronojõ weenu'cũcã'ña. Tojo weerã topure peje añuse cuorãsa'a. Topure musã seeneocũ'que musã cuoatje ne butiwijisome. ãpẽrãnojo ne ba'atirãsama. Yajari masã quẽ'rã Õ'acũ tiropu sãjãa, yajasome. ²¹ Marĩ uputu ma'isere wãcũnrũsa'a. Tojo weerã a'ti turi cjase dia'cũrẽ wãcũnrũticã'ña. Õ'acũ ye pe'ere wãcũnrũña", nicu niwĩ Jesú.

Marĩ caperi s'ocja weronojõ ni'i nise ni'i

(Lc 11.34-36)

²² Jesú a'tiro werenemocu niwĩ: "Marĩ caperi s'omũ'tácja weronojõ ni'i. Marĩ caperi añucã, añurõ ì'amasĩ. ²³ Marĩ caperi ì'aejaticãma, añurõ ì'atisa'a. A'te weronojõ musã Õ'acũrẽ ãjõpeo, cũ yere weecã, caperi añurõ weronojõ ni'i. Musã a'ti turi cjase pe'ere wãcũnũrũcãma, caperi ì'aejatirã weronojõ ni'i. Õ'acũ ãronojõ weetirã, na'itĩ'arõpũ nirã, cũrẽ masĩtirã weronojõ ni'i.

Niyerure ma'írã, Õ'acũ pe'ere ma'itisa'a nise ni'i

(Lc 16.13)

²⁴ "Ni'cũ ãpẽrãrẽ da'raco'tegu pũarã dutisere weemasĩtisami. Ni'cũrẽ ma'ígũ, apĩrẽ ma'itisami. Tojo nicã ni'cũ dutisere yũ'tigu, apĩ dutise pe'ere yũ'titisami. Æ'rã weronojõ niyeru, a'ti nucũcã cjasere ma'írã, Õ'acũ pe'ere ma'imasĩtisa'a.

Õ'acũ cã yarãrẽ co'tese ni'i

(Lc 12.22-31)

²⁵ "Musãrẽ a'tiro wereguti: '¿Ñe'enojõ ba'arãsari? ¿Ñe'enojõ s'ĩrĩrãsari? ¿Ñe'enojõ sãñarãsari?' ni wãcũque'titicã'ña. Marĩ catise ba'ase nemorõ wapati'i. Marĩ upũ quẽ'rã su'ti nemorõ wapati'i. ²⁶ Mirĩcũarẽ wãcũña. Na ba'as'ĩrĩrã, otese capere ote, p'ĩrĩ ducaticã weetisama. Te ducati'quere ba'ase nũrõse wi'seripũ nũrõtisama. Tojo weetimirã, ujaboatisama. Marĩ pacũ u'musepũ nigú narẽ ba'ase o'osami. Musã pe'ere mirĩcũa nemorõ ma'iyũ'rũnũ'cãsami. ²⁷ No'o musã uputũ wãcũque'tirã, pajicurero bũcũanemotisa'a. Mejõ waro wãcũque'tima'asa'a.

²⁸ "¿De'ro weerã musã sãñatje su'tire wãcũque'titi? O'ori, nũcũ cjasere wãcũña. Te no'o ãaro p'ĩrĩbajaque'atisa'a. Da'rati, su'atimirõ, su'ti añurõ sãñarõ weronojõ baju'u. ²⁹ Marĩ ñecũ wiogu Salomó añuse su'ti sãñacu niwĩ. Cũ tojo sãñamigũ, o'orire ni'cãrõwijiticũ niwĩ. Te o'ori añubutiase ni'i. ³⁰ Ni'cã nũmũ catini'i, ape nũmũ ñaidija wa'asa'a. Be'ro pecame'epũ ãjũacõ'ano'sa'a. Yoaticã catimicã, Õ'acũta o'orire tojo añurõ bajume'ricã weesami. Cũ o'orire añurõ co'tero nemorõ musã pe'ere weesami. Musã, musã ãjõpeotise bu'iri wãcũque'ti'i. ³¹ Tojo weerã '¿Ñe'enojõrẽ ba'arãsari? ¿Ñe'enojõrẽ s'ĩrĩrãsari? ¿Ñe'enojõrẽ sãñarãsari?' ni wãcũque'titicã'ña. ³² A'ti turicjãrã Õ'acũrẽ ãjõpeotirã tere wãcũque'tisama. Marĩ pacũ u'musepũ nigú musã ãsenojõrẽ masĩtojasami. ³³ Tojo weerã Õ'acũ yere wãcũyũ'rũnũ'cãña. Tojo nicã cũ dutisere weesirutuya. Tojo weecã, nipe'tise musãrẽ du'sasenojõrẽ o'obu'ipeogusami. ³⁴ Tojo weerã '¿Ñamiacã de'ro wa'arosari?' ni wãcũque'titicã'ña. Ni'cãcãrẽ musã ña'arõ yũ'rũatje nitoja'a. Tojo weerã ni'cãcã cjase dia'cũrẽ wãcũña. Ape nũmũ cjasere wãcũque'titicã'ña. Æmũcorinũcũ Õ'acũ musãrẽ weetamugũsami", nicũ niwĩ.

7

Ãpẽrãrẽ "Musã ña'arã ni'i" niticã'ña nise ni'i

(Lc 6.37-38,41-42)

¹ Jesú ninemocu niwī:

“Musā āpērārē ‘Na ña’arā nima’, ni beseweeticā’ña. Tojo weecā, Õ’acū quē’rā musārē besesome. ² Musā āpērārē bese’caronojōta, tojo nicā musā bese’caro ejatuario Õ’acū musā quē’rārē besegusami. ³ Musā basu ña’arā nimirā, ¿de’ro weerā āpērā pe’ere ‘Ña’arā nima’, niti? Āpērārē ‘Musā ña’arā ni’i nise dūporo musā ye pe’ere i’amū’tāña. ⁴ Musā a’te weronojō nibosa’a. Musā acaweregure ‘Mū’u ya capeapu cā’po’caroacā ni’i’, nibosa’a. Musā ya capeapu pajiri po’caro pe’ere i’amū’tātimirā, tojo nibosa’a. Musā basu musā ya capeapu pajiri po’caro cuomirā, musā acaweregu cā’rōacā cuogu pe’ere ‘Mū’u ya capeapu nisere miicō’arāti’, ¿niti? ⁵ Musā tojo wéerā, weeta’sari masā ni’i. Musā ye caperipu nise pe’ere miicō’amū’tāña yujupu. Tojo wéeca be’ro musā acaweregu cā’rōacā caperipu nise pe’ere miicō’amasīrāsa’a”, ni queose o’ocu niwī Jesú.

⁶ Apeye ninemocu niwī tja:

“Õ’acūrē yabi bujicā’rārē cū ye queti añusere wereticā’ña. Narē wererā, diayiare añusere o’orā weronojō weebosa’a. Diayia uamarā añuse o’omicā, majāmi’i’a, cūrīsama. Mejārōta Õ’acūrē ējōpeosī’rītirārē añuse cū ye cjasere wereticā’ña. Narē wererā, yeseare ñaquē wapabujuri dare doqueo’orā weronojō weebosa’a. Yesea ti dare ũ’tacūu, te perire no’o ũaro weestecusiasama. Na weronojō nirārē mejō waro Õ’acūrē yabi bujicā’rārē añuse cū ye cjasere werebosa’a.

Õ’acūrē sērīña’ nise ni’i
(Lc 11.9-13; 6.31)

⁷ Õ’acūrē sērīña. Cūrē sērīcā, o’ogusami. Musā sērī a’manu’cūrā, bocarāsa’a. Musā me’rācǔ ya wi’ire sope pu’to pisunu’cūcā, cū musārē pāosōrōrō weronojō weegusami. ⁸ Õ’acū cūrē sērīrārē o’osami. No’o a’magūnojo bocagusami. Sope pu’to pisugu weronojō sērīnu’cūgūrē o’ogusami.

⁹ Musā pō’rā ba’ase sērīcā, ne ni’cū narē ũtāpere o’otibosa’a. ¹⁰ Na wa’i sērīcā quē’rārē, añarē o’otibosa’a. ¹¹ Musā ña’arā nimirā, musā pō’rārē añusere o’omasī’i. To pūrīcārē marī pacu ũ’musepu nigú cūrē sērīrārē nemorō añusere o’ogusami.

¹² Musārē āpērā añurō weeme’rīcā ũasa’a. Musā quē’rā tojota narē añurō weeme’rīcā’ña. Moisé duti’que, tojo nicā Õ’acū ye quetire weremū’tārī masā oja’que tojo weeduti’i.

Ũmuse cja sope cā’sopeacā ni’i nise ni’i
(Lc 13.24)

¹³ Musā e’satiri sopepu, e’satiri ma’apu sājāaña. Pecame’epu wa’atjo pe’e e’sari sope, tojo nicā ma’a quē’rā e’sari ma’ajo ni’i. Pājārā ti ma’apure wa’ama. ¹⁴ Ũmusepu wa’ari sope pe’e, ma’a e’satiri ma’acā ni’i. Pejetirācā ti ma’apure wa’asama. Yū’ure ējōpeorā cā’sopeacāpu, cā’ma’acāpu sājāarā weronojō nima.

Yucugure tigū dūca me’rā i’amasīno’o nise ni’i
(Lc 6.43-44)

¹⁵ Āpērā ‘Ũsā Õ’acū ye quetire weremū’tārī masā ni’i’, nisoosama. Marī i’acā, na añurā bajumima. Oveja uatirā weronojō bajuma.

Na tojo bajumirā, na wācūsepure yaiwa uamarā weronjoḷ mūsā ējōpeosere dojorēsī'rīsama. Narē tojo weeri nīrā, añurō ī'anurūña. ¹⁶ Mūsā narē na weese me'rā ī'amasīrāsa'a. Potagu u'se ducatiwe'e. Wīsō quē'rā ne ojo ducatiwe'e. ¹⁷ Tojo weero añucju yucugū añuse dia'cū ducati'i. Ņa'acju quē'rā űa'asere ducati'i. ¹⁸ Ne ni'cāgū yucugū añuse ducaticju űa'ase ducatitisa'a. Ņa'ase ducaticju quē'rā añuse ducatitisa'a. ¹⁹ Añuse dūca marīcjure paadijo, űjūacō'acā'no'o. ²⁰ Tojo weerā mūsā nisoori masārē na weese me'rā ī'amasīrāsa'a", nicu niwī Jesú.

Nipe'tirā Ō'acū nirōpū wa'asome nise ni'i

(Lc 13.25-27)

²¹ Jesú narē werenemocu niwī:

“Nipe'tirāpūta no'o yū'are 'Wiogu' niwuarānojō u'muse yū'u nirōpūre sājāasome. Yū'u pacu u'musepu nigú cū űaro weerā dia'cū sājāārāsama. ²² Yū'u añurā, űa'arārē beseatji nūmū nicā, pājārā yū'are a'tiro nirāsama: 'Ēsā wiogu, mu'u ye cjase masārē bu'ewū, mu'u wāme me'rā wātīarē cō'awīrōwū. Tojo nicā mu'u wāme me'rāta peje añuse weē'owū, nirāsama. ²³ Na tojo nimicā, 'Mūsārē ne masīticāti. Mūsā űa'arō wee'cārā ni'i. Wa'arāsa'a', nigūsa'a narē”, nicu niwī Jesú.

Puarā wi'i yeenu'cāse queose ni'i

(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴ Jesú masārē a'tiro werecu niwī:

“Yū'u ucūserē tū'ōca be'ro yū'u dutisere weegunojō tū'omasīgū, wi'i yee'cu weronjoḷ nisami. Cū ű'cūarōpū se'esājā, űtāpū tutuari wi'i yeemujāti'cu weronjoḷ nisami. ²⁵ Be'ro acoro pejaa, dia pu'eejasa'a. Ti wi'i wī'rō wēecā, űtāgā bu'ipū wēéca wi'i niyuro, ne se'tedijatisa'a. ²⁶ Apī pe'e yū'u ucūserē tū'omigū, yū'u dutisere weetisami. Cū tū'omasītigu, nucūporo űjērōpū wi'i wee'cu weronjoḷ nisami. ²⁷ Be'ro acoro pejaa, dia pu'eejasa'a. Ti wi'i űputu wī'rō wēecā, nucūporopū wēéca wi'i niyuro, maata wēecō'ape'ocā'no'sa'a. Ņa'abutiaro wa'asa'a ti wi'i”, nicu niwī Jesú.

²⁸ Be'ro Jesú bu'etu'ajaca be'ro masā cū bu'esere ī'amarīarā, “Bu'eme'rīyū'rūami”, nicārā niwā. ²⁹ Cū Moisé oja'quere bu'eri masā weronjoḷ bu'eticu niwī. Dutisere cūogu weronjoḷ narē bu'ecu niwī. Tojo weerā ī'amarīacārā niwā.

8

Jesú cāmi boagure yū'rūo'que ni'i

(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

¹ Jesú űrūgūpu ni'cu dijaticā, pājārā masā cārē sirutucārā niwā. ² Cū ma'apu wa'ari cura ni'cū cāmi boagu Jesú tiropu wa'acu niwī. Cū tiro ejaḷ, ejaque'a, a'tiro nicu niwī:

—Wiogu, mu'u dutire yū'rūogu ni'i. Yū'are yū'rūoya, nicu niwī.

³ Cū tojo nicā tū'ogu, Jesú cārē űapeo, nicu niwī:

—Jau. Mū'arē yū'rūogūti. Cāmi marīgū tojayā, nicu niwī.

Cū tojo nicāta, cū cāmi boase yatipe'tia wa'acaro niwā. ⁴ Tojo wa'āca be'ro Jesú cārē nicu niwī:

—Ne āpērārē wereticā'ña. Diacjūta pa'i tiropu mū'u ye cāmi yati'quere ī'ogū wa'aya. Cū mū'urē “Mū'u cāmi boasere pe'tia wa'a'a”, nigūsami. Cū tojo nīca be'ro Moisé cū Ō'acūrē e'catise o'oduti'quere o'oya. Mū'u tojo wee yū'rūca be'ro masā me'rā nisetigusa'a tja, nicu niwī.

Jesú surara wiogure da'raco'tegure yu'rūo'que ni'i
(Lc 7.1-10)

⁵ Be'ro Jesú Capernaupu ejacu niwī. Topu ni'cū wiogu romano masū Jesú pu'to a'ticu niwī. Cūrē weetamuse sērīcu niwī.

⁶ —Wiogu, yū'ure da'raco'tegu pūrō dutitigu, ya wi'ipu cūñami. Cū sijamasītiami. Ūpūtu waro pūrīno'ami, ni wercu niwī.

⁷ Cū tojo nicā tū'ogu, Jesú nicu niwī:

—Jau. Cūrē yū'rūogu wa'aguti, nicu niwī.

⁸ Surara wiogu cūrē yū'ticu niwī:

—Wiogu, ya wi'ipu mū'urē sājācā weemasītisa'a. Yū'u mejō nigū ni'i. Mū'u wa'atimigū, mū'u dutio'ose me'rā yū'ure da'raco'tegu yū'rūgusami. ⁹ Yū'u āpērā surara docapu ni'i. Na dutisere wee'e. Yū'u quērā āpērā surarare dutitura'a. Yū'u docacjūrē “Wa'aya” nicā, cū wa'asami. Apīrē “A'tia” nicā, a'tisami. Yū'ure da'raco'tegure “A'tiro weeya” nicā, yū'u duti'quere weesami. Tojo weegu mū'u yū'ure da'raco'tegure yū'rūdicā, yū'rūgusami, nicu niwī.

¹⁰ Jesú surara tojo nisere tū'ogu, tū'omarīa wa'acu niwī. Cūrē to siruturā pe'ere nicu niwī:

—Ā'rī romano masū yū'ure añurō ējōpeomi. Diacjū mūsārē were'e. Ā'rī weronojō ējōpeogu ne ni'cū Israe curuacjūrē bocaecat-icāti. ¹¹ Mūsārē wereguti. Pājārā judío masā nitirā ā'rī weronojō yū'ure ējōpeorāsama. Na nipe'tirocjārā judío masā nitimirā, Ō'acū wiogu nirōpūre nirāsama. Na quērā ū'mūsepūre marī judío masā ñecūsūmua Abrahā, Isaa, Jacob me'rā duji ba'arāsama. ¹² Āpērā judío masā nimirā, ējōpeotise bu'iri ū'mūsepūre wa'abo'cārā wa'asome. Na'itī'arō aperopu Ō'acū narē cō'abajuriogusami. Topu na pūrīno'rā, upicari cūrīdio, utirāsama, nicu niwī Jesú.

¹³ Tojo nīca be'ro surara wiogure nicu niwī:

—Mū'u ya wi'ipu tojaagusa'a. Mū'u ējōpeo'caronojōta wa'arosa'a, nicu niwī. Cūrē tojo nirī curata da'raco'tegu cū dutire yū'rūcu niwī.

Pedro mañecōrē Jesú yu'rūo'que ni'i
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Be'ro Jesú Pedro ya wi'ipu wa'acu niwī. Ti wi'ipu sājātagu, Pedro mañecō ujaque ūpūtu dutitigo cūñagōrē bocaejacu niwī. ¹⁵ Tojo weegu co omocārīrē ñe'ecu niwī. Cū tojo weeri curata maata ujaque surua wa'acaro niwū. Be'ro co wā'cānū'cā, narē ba'ase etico niwō.

Jesú pājārā dutitirārē yu'rūo'que ni'i
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Na'ique'ari cura masā pājārā wātī sājāno'cārārē Jesú pu'topu miacārā niwā. Cū ucūse me'rā wātīa napūre sājāa'cārārē cō'awīrōcu niwī. Tojo nicā nipe'tirā dutitirārē yū'rūocu niwī. ¹⁷ Jesú cū tojo weecā, dūporocjūpu Isaía Ō'acū ye queti weremu'tārī masū

oja'caronojōta wa'acaro niwã. A'tiro ni ojacu niwī: “Marī tutuatisere, marī dutire cū miiwapasami”, ni ojano'wã.

Jesú me'rã wa'asĩ'rĩmi'cãrã ye queti ni'i

(Lc 9.57-62)

¹⁸ Jesú pãjãrã cū sumutopu nerẽnu'cãcã ã'agũ, cū bu'erãrẽ a'tiro nicu niwī:

—Te'a ditara siaquijipu, nicu niwī. ¹⁹ Cū tojo nicã, ni'cũ Moisé duti'quere bu'eri masũ Jesú pu'to wa'a, ucũcu niwī:

—Masãrẽ bu'egu, mu'u no'o wa'aro mu'urẽ sirutusijaguti, nicu niwī.

²⁰ Jesú cãrẽ yu'ticu niwī:

—Wa'icurã cãrĩrĩ tuti cõsoma. Mirĩcũa quẽ'rã na põ'rãtiri su'tiro cõsoma. Yu'u pũrĩcã Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu ne cã'rõ cãrĩpesaro, yarõ diácjũrẽ moo'o, nicu niwī.

²¹ Apĩ Jesure ãjõpeogu cãrẽ a'tiro nicu niwī:

—Wĩogu, yu'u quẽ'rã mu'urẽ sirutuguti. Mejõ yu'u pacu tiropu wa'aguti yujupu. Topu ni, be'ro yu'u pacu wẽrĩca be'ro yaatojagupu mu'u me'rã wa'aguti, nicu niwī.

²² Jesú cãrẽ yu'ticu niwī:

—Yu'u me'rã wa'asĩ'rĩgũ, ni'cãrõacã yu'ure sirutuya. Yu'ure ãjõpeotirã wẽrĩ'cãrã weronojõ nima. Náta tja ãpẽrã wẽrĩ'cãrãrẽ a'merĩ yaato, nicu niwī.

Jesú wĩ'rõrẽ, tojo nicã pã'cõrĩrẽ di'tamarĩacã wee'que ni'i

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Be'ro Jesú yucũsupu mujãsãjãcu niwī. Cū bu'erã cãrẽ ba'pati'wã'cãcãrã niwã. ²⁴ Na ditarapu nirĩ cura uputu wĩ'rõ a'ticaro niwã. Tojo weero na yucũsure pacase pã'cõrĩ paaquesãamujãcaro niwã. Tojo wa'ari curare Jesú cãrã wa'acu niwī. ²⁵ Tojo weerã cū bu'erã cū siropu sãñagũrẽ wã'cõrã buruacãrã niwã. Cãrẽ “Wĩogu, ãsãrẽ yu'ruoya. Marĩ mirĩdijarã wee'e”, nicãrã niwã.

²⁶ Cū wã'cã, narẽ yu'ticu niwī:

—¿De'ro weerã tocã'rõ uiti? Musã yu'ure cã'rõacã waro ãjõpeose cõ'o, nicu niwī. Tojo nitoja, wã'cãnu'cã, wĩ'rõrẽ, pã'cõrĩrẽ di'tamarĩacã weecu niwī. Nipe'tise di'tamarĩdijape'tia wa'acaro niwã.

²⁷ Tojo wa'acã ã'arã, cū bu'erã ã'amarĩarã, a'tiro nicãrã niwã:

—¿Ñamũnojõ masũ nimiticũ ã'rĩ? Wĩ'rõ, pã'cõrĩputa cãrẽ tu'omaatidojacã'a, nicãrã niwã.

Jesú wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõ'que ni'i

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Jesú wĩ'rõrẽ yu'ucõca be'ro ape pã'rẽpu pẽ'ajacãrã niwã. To Gadara wãmetiropu nicaro niwã. Topu puarã umua wãtĩa sãjãno'cãrã masãperi wa'teropu nĩ'cãrã Jesú tiro a'ticãrã niwã. Na uarã waro niyucã, ne ni'cũ ti ma'apure yu'ruaticãrã niwã. ²⁹ Na Jesure ã'arã, caricũcãrã niwã:

—Jesú, Õ'acũ macũ, ¿de'ro weegu ãsãrẽ caribogu a'titi? ¿Õ'acũ cū bu'iri da'reatje duporo ãsãrẽ bu'iri da'reyogu a'tiati? nicãrã niwã.

³⁰ Na yu'rũro pãjãrã yesea to auba'a nu'cũcãrã niwã. ³¹ Wãtĩa narẽ ã'arã, Jesure nicãrã niwã:

—Mu'u ãsãrẽ cõ'awĩrõgũ, sõjã yeseapure sãjãaduticureya, nicãrã niwã.

³² Jesú “Tojota wa'ato”, nicu niwī. Cũ tojo nicāta, na masāpũre nimi'cārā yeseapũre sājāacārā niwā. Yesea na wātīa sājāca be'ro opa tu'rupu ni'cārā omamaati, ditarapu doqueñojā wa'acārā niwā. Topu mirīboape'tia wa'acārā niwā.

³³ Yesea co'terā tojo wa'acā ī'arā, uputu ucuarā, macāpũ omatojāacārā niwā. Topu ejarā, nipe'tise wātīa sājāno'cārārē wa'a'quere werēcārā niwā. ³⁴ Tere tu'orā, macācārā nipe'tirā Jesú tiropu wa'acārā niwā. Cūrē ī'arā, a'tiro nicārā niwā:

—A'tore wijawā'cāña. Apesepu wa'aya, nicārā niwā.

9

Jesú sijamasitigũre yu'rũo'que ni'i

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Jesú wātīarē cō'awīrōca be'ro yucũsupu mujāsājā, cũ ya macāpũ majāmpē'acu niwī tja. ² Topu āpērā ni'cũ sijamasitigũre Jesú tiropu cũ pesaro me'rā wuawā'cācārā niwā. Na “Jesú ũsā me'rācūrē yu'rũogusami”, nicārā niwā. Na ējōpeocā ī'agũ, Jesú sijamasitigũre a'tiro nicu niwī:

—Wācūtutuaya. Mũ'u ña'arō wee'quere acobocono'toja'a, nicu niwī.

³ Cũ tojo nirī curare Moisé duti'quere bu'eri masā topu nicārā niwā. Na a'tiro wācūcārā niwā: “Ā'ri cũ tojo ucūse me'rā Ō'acūrē ña'arō ucūgũ weemi. Cũ ‘Ō'acũ weronojō tutuagu ni'i, ¿ni wācūsari? Ā'ri marī weronojō uputigu masā ña'arō wee'quere acobojomasītisami”, ni wācūcārā niwā. ⁴ Jesú na tojo wācūsere masīgũ, narē nicu niwī:

—¿De'ro weerā musā yu'ũre ña'arō wācūti? ⁵ ¿De'ro nise pe'e diasatibutiati? ¿“Mũ'u ña'arō wee'quere acobocono'toja'a” o “Wā'cānu'cā, sijawā'cāña” nise pe'e diasaweti? “Mũ'u ña'arō wee'quere acobocono'toja'a” nicā ī'atimirā, ējōpeoya marī'i. “Wā'cānu'cā, sijawā'cāña” nicā pe'ema, cũ sijasere ī'atojarāpu “Diacjūta ni'i”, ni ējōpe'o. ⁶ Tojo weegu yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojō uputigu yu'u tutuasere ī'ogũ, ā'ri sijamasitigũre yu'rũoguti. Te me'rā musā yu'u masā ña'arō wee'quere acobojomasīsere masīrāsa'a, nicu niwī.

Be'ro sijamasitigũre a'tiro nicu niwī:

—Wā'cānu'cāña. Mũ'u cũña'carore tuutūrē, miiwua tojaagusa'a mũ'u ya wi'ipu, nicu niwī.

⁷ Cũ tojo nicā, sijamasitigu wā'cānu'cā, cũ ya wi'ipu tojaa wa'acu niwī. ⁸ Masā cũ tojo wa'asere ī'arā, uputu ucucārā niwā. Tojo weerā Ō'acũ u'musepu nigūrē a'tiro nicārā niwā:

—Mũ'u tutuase masāpũre o'o'que añuyu'rũa'a, nicārā niwā.

Jesú Mateo a'ti pūrī oja'cũre piji'que ni'i

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Jesú sijamasitigũre yu'rũoca be'ro wa'agu, yu'ũre ī'abocawī. Yu'u romano masā wiogũre niyeru wapaseebosari wi'ipu da'ragu dujiwu. Yu'ũre ī'agũ, “Yu'u me'rā a'tia”, niwī. Cũ tojo nicāta, cũ me'rā wa'awu.

¹⁰ Be'ro ya wi'ipu cũ bu'erā me'rā ba'agu wa'awī. Na ba'ari cura āpērā quērā pājārā niyeru wapaseeri masā, tojo nicā judío masā

“Ña'arõ weeri masã nima” nino'rã quẽ'rã ba'arã ejawã. ¹¹ Fariseo masã tojo weecã ì'arã, cû bu'erãrẽ sêrĩtiña'wã:

—¿De'ro weegu masãrẽ bu'egu niyeru wapaseeri masã, ãpẽrã ña'arõ weeri masã me'rã ba'ati? niwã.

¹² Na tojo nisere tu'ogu, Jesú a'tiro niwĩ:

—Duti moorã ocoyedutirã duturure a'matisama. Dutitirã pũrĩcã a'masama. ¹³ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu na oja'quere bu'erã wa'aya. Õ'acũ cû ucũ'quere a'tiro ojacãrã niwã: “Yũ'u ãpẽrãrẽ pajaña'duti'i. Wa'icũrã ãjũamorõpeosere uawe'e', nicu niwĩ Õ'acũ”, ni ojano'wũ. Yũ'u “Añurã ni'i” nirãrẽ a'magũ a'titiwu. Æpẽrã “Ûsã ña'arã ni'i” nirã pe'ere a'magũ a'tiwu. Na ña'arõ wee'quere bujaweti ducayudutigu a'tiwu, niwĩ Jesú.

“Mũ'u bu'erã ¿de'ro weerã be'tiweti?” Jesure ní'que ni'i

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Be'ro Juã masãrẽ wãmeyeru masũ bu'esere siruturi masã Jesú tiropu sêrĩtiña'rã etawã:

—¿De'ro weerã ùsã weronojõ, tojo nicã fariseo masã weronojõ mu'u bu'erã pe'e Õ'acũrẽ ñubuerã, be'tiweti? niwã.

¹⁵ Na tojo nicã, Jesú yu'tiwĩ:

—¿De'ro weeacju omocã du'tegu na me'rã nígu, cû pijio'cãrãrẽ bujaweti, be'tidutibosari? Be'ro cãrẽ ãpẽrã aperopu miãca be'ro pũrĩcãrẽ bujaweti, be'tirãsama. Jesú, yu'u na me'rã ni'i yujupu; yu'u na me'rã niticã pũrĩcãrẽ, be'tirãsama nígu, tojo niwĩ.

¹⁶ Apeye queose me'rã narẽ ninemowĩ. Tojo nígu, ma'ma cû bu'ese me'rã toduporopu na weeseti'que a'mesu'amasĩtisa'a, nígu weewĩ. A'tiro queose o'owĩ:

—Mejã su'tiro ma'ma casero coeya marĩrĩ casero me'rã sereõ'ota basiowe'e. Tojo weecãma, ma'ma casero coecã wejedu'o, mejã su'tirore maata wejetũ'rẽsa'a. Nemorõ pajiri pe tũ'rãnemosa'a. ¹⁷ Tojota wa'asa'a ma'ma vino mejã ajuro wa'icũrã casero me'rã wéeca ajuropu poseyecã. Pã'muyuru, ti ajuro tũ'rũ, vino piostepe'tia wa'asa'a. Tojo wa'acã, vino bajudutia wa'asa'a. Ti ajuro quẽ'rã cõ'a wa'asa'a. Tojo weero ma'ma vinorẽ ma'ma ajuropu poseyeno'o. A'tiro weecã vino, tojo nicã ti ajuro queoro tojame'rĩcã'sa'a, niwĩ Jesú. Duporopu weeseti'que me'rã Jesú cû ni'cãrõacã ma'ma bu'ese morẽta basiowe'e nígu, tojo niwĩ.

Jairo macõrẽ, tojo nicã dí mejã cuogore Jesú yu'rũo'que ni'i

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Jesú Juã wãmeyeru masũ bu'erãrẽ ucũrĩ curare ni'cũ judío masã nerẽrĩ wi'i wiogu etawĩ. Jesú pu'to ejaque'a, niwĩ:

—Yũ'u macõ ni'cãrõacã wẽrĩa wa'amo. Tojo wa'amicã, ya wi'ipu wa'a, core ñapeocã, masãgõsamo tja, niwĩ.

¹⁹ Cũ tojo nicã tu'ogu, Jesú cû me'rã wa'awĩ. Ûsã cû bu'erã quẽ'rã ba'pitiwã'cãwũ.

²⁰ Ma'apu ùsã wa'ari cura ni'cõ numio doce cû'marĩ dí mejãrẽ dutitigo a'tico niwõ. Co Jesú sê'emapu a'ti, cû yaro su'tiro yapapu ñe'eña'co niwõ. ²¹ A'tiro wãcũco niwõ: “Yũ'u cû ya su'tirore da'raña'seacã me'rã yu'rũgosa'a”, nico niwõ. ²² Co ñe'eña'cã tu'oña'gũ, Jesú core majãmiĩ'a, niwĩ:

—Wācūtutuaya. Mu'u ējōpeotjīagō, yu'rūono'copu toja'a, niwī.

Cã tojo nicāta, dí wijami'que bu'anu'cã pe'tia wa'acaro niwã.

²³ Be'ro Jesú wiogu ya wi'ipu ejagu, na weewaranojōpuma wērī'core yaari cura basapeorārē bocaėjawī. Tojo nicã masã quē'rã uputu uticã i'awī. ²⁴ Cũ ti wi'i po'peapu nirārē “Wijaaya. Co wērītimo. Cārīgō weemo”, niwī.

Tere tu'orã, masã cūrē bujicã'wã. ²⁵ Jesú narē wijaadutiwī. Be'ro wērī'co pesari tucūpu sājãa, co ya omocāpu ñe'ecu niwī. Tojo weecã, co wã'cānu'cāco niwō. ²⁶ Be'ro nipe'tiro ti di'tapure Jesú core masō'que queti se'sa wa'acaro niwã.

Jesú puarã caperi i'atirārē yu'rūo'que ni'i

²⁷ Jesú wiogu ya wi'ipu ní'cu wijaari cura puarã caperi i'atirã cūrē caricūsirutuwã.

—Davi pãrãmi nituriagu, ũsārē pajaña'cureya, ni caricūwã.

²⁸ Be'ro wi'ipu sājãcã, caperi i'atirã cũ pu'topu ejawã. Narē sērītiña'wī:

—¿Yu'u musārē i'acã weemasĩsere ējōpeoti? niwī.

—Ējōpeo'o, ni yu'tiwã.

²⁹ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú na caperipu ñapeowī.

—Musã ējōpeo'caronojō queoro wa'ato, niwī. ³⁰ Tojo nicãta, na i'awã. Be'ro “Yu'u musārē tojo weesere āpērārē wereticã'ña”, niwī.

³¹ Cũ tojo nimicã, na wijáaca be'roacãta nipe'tiro ti di'tapu cũ narē yu'rūo'quere werestepe'ocã'cārã niwã.

Ucūmasītigure Jesú ucūcã wee'que ni'i

³² Caperi bajuno'ti'cārã wijaari cura a'tiro wa'awu. Āpērã Jesú tiropu ni'cũ ucūmasītigu wātī sājãno'cure miiejawã. ³³ Jesú cūrē i'agũ, wātī cūpure nigūrē cō'awīrōwī. Tojo weecã, cũ ucūmasīti'cu ucūnu'cawī. Tocjārã tere uputu i'amarīatjīarã, a'tiro niwã:

—Marī a'to Israe curuacjārã tiropure tojo wa'acã, ne ni'cãti i'atirã nicãti, niwã.

³⁴ Fariseo masã pe'e a'tiro niwã:

—Wātĩa wiogu tutuaro me'rã ã'rī wātīarē cō'awīrōsami, niwã.

Jesú masārē pajaña'que ni'i

³⁵ Jesú nipe'tise macārīpu judío masã nerēse wi'serinucũ bu'ecusiagu wa'awī. Añuse queti Ō'acũ masārē yu'rūose quetire werewī. Tojo nicã Ō'acũ wiogu nimi nise quetire weregu wa'awī. Dutitirārē de'ro na pūrīno'sere yu'rūowī. ³⁶ Masārē i'agũ, pūrō pajaña'wī. Na bujawetirã, wācūtutuatirã ovejare co'tegu moorã weronojō niwã. ³⁷ Tojo weegu Jesú ũsã cũ bu'erārē niwī:

—Diacjãta ni'i. Marī otese peje pī'rī ducati'i. Tere miirã pe'e marībocurema. ³⁸ Tojo weerã te otese wiogure āpērã miitamujārē sērīnemoña, niwī Jesú. A'te weronojō Ō'acũ ye quetire masīsī'rīrã, pājārã waro nima. Mejō te quetire wererã pe'e pejetirãcã nima. Tojo weerã āpērã cũ o'ónemocã, Ō'acūrē sērīña, niwī Jesú.

10

Jesú cũ bu'erārē bese'que ni'i
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Jesú masārē bu'éca be'ro ūsā cū bu'erā docere besewī. Ūsārē masāpu nīrā wātīarē cō'awīrōmasīsere o'owī. Tojo nicā nipe'tise duti yu'ruomasīsere o'owī.

² Ūsā cū bese'cārā doce a'tiro wāmetiwu. Ne waro Simó niwī. Apetero cūrēta tja Pedro pisuwā. Be'ro cū acabiji André niwī. Cū be'ro Santiago, tojo nicā cū acabiji Juā, na puarāpūta Zebedeo pō'rā niwā. ³ Apī Felipe, apī Bartolomé, apī Tomás niwā. Yu'u Mateo romano masā wiogure niyeru wapaseebosagu ní'cu quē'rā na me'rā niwā. Apī Santiago Alfeo macū niwī. Tojo nicā Tadeo niwī. ⁴ Apī Simó celote curuacjū niwī. Apī Juda Iscariote, be'ropu Jesure ī'atu'tirāpūre o'oacjū quē'rā niwī.

Jesú cū bese'cārārē bu'edutio'o'que ni'i
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Cū beséca be'ro ūsā docere a'tiro niwī:
—Judío masā nitirā tiropu wa'aticā'ña. Tojo nicā Samaria di'tapu nise macārīpūre wa'aticā'ña. ⁶ Israe curuacjārā tiro pe'e wa'aya. Na Ō'acū cū dutisere sirututirā, oveja na wiogure du'tiwija wisi'cārā weronojō nisama. ⁷ Narē wererā wa'aya. “Cā'rōacā be'ro Ō'acū bese'cu wiogu sājāgūsami”, niña. ⁸ Dutitirārē yu'ruoya. Wērī'cārārē masōña. Cāmi boarārē yu'ruoya. Wātīa sājāno'cārārē cō'awīrōña. Yu'u musārē weemasīsere wapamarīrō o'o'o. Tojo weerā narē yu'ruorā, wapaseeticā'ña.

⁹ »Musā wa'arā, ne niyeru miaticā'ña. ¹⁰ Ne ajuronojō miaticā'ña. Su'ti, tojo nicā sapatu musā sāñase me'rā dia'cū wa'aya. Tuacjū miaticā'ña. Da'rari masā na da'rase wapa wapata'aba'amasīma. Tojo weerā musā bu'erā wa'acā, musārē ba'ase weetamurāsama.

¹¹ »Macāpu etarā, “Ā'rīta añutu'sami” musā nigú tiro tojaque'aya. Musā to nirō ejatuaro cū ya wi'ipu niña. ¹² Cū ya wi'ipu sājāarā, ti wi'icjārārē pōtērī añudutiya. ¹³ Musārē ñe'ecā, “Musārē añurō wa'ato”, niña. Musārē ñe'eticā, niticā'ña. ¹⁴ Musārē ñe'eti, musā bu'esere tu'osī'rīticā, ti wi'ipūre wijaarā, o ti macāpūre wijarā, ti macā cjase di'ta musārē wā'a'quere paastecō'aña. Tojo weerā musā a'ti macācjārā bu'iritima, ni ī'orāsa'a. ¹⁵ Diacjū musārē were'e. Ō'acū masārē beseatji numu narē uputu waro bu'iri da'regusami. Toduporopu Sodoma, Gomorra wāmetise macārīcjārārē bu'iri da're'caro nemorō narē bu'iri da'regusami, niwī Jesú.

Jesure ējōpeorārē ña'arō weeatje cjase ni'i

¹⁶ Cū apaturi ninemowī:

—Masīña. Yu'u musārē wioro wa'teropu o'ógu wee'e. Ovejare yaiwa wa'teropu o'ógu weronojō o'ó'o. Tojo weerā musārē ña'arō weeri nīrā, pua capeatiya. Musārē ña'arō weemicā, añurō weeya narē. ¹⁷ Añurō ī'aña. Musārē ñe'e, judío masā wiorā tiropu miarāsama. Na nerēse wi'seripu musārē tārārāsama. ¹⁸ Tojo nicā yu'ure ējōpeose bu'iri to cjase di'ta wiorā tiropu miarāsama. Narē yé quetire wereya. Tojo nicā āpērā judío masā nitirārē wererāsa'a. ¹⁹ Musārē miacā, musā ucūatjere “¿De'ro wa'arosau? ¿De'ro nīrāsari?” ni wācūque'titicā'ña. Musā ucūrī cura Ō'acū musā ucūatjere o'ogusami. ²⁰ Tojo weerā musā basu mejēta ucūrāsa'a. Espiritu Santu marī pacu o'ó'cu musārē ucūdutisere ucūrāsa'a.

21 »Masā yu'ure ējōpeocā īarā, na acawerērā warore wia, wējēdutiṛāsama. Na pō'rā quē'rārē tojota weerāsama. Pō'rā quē'rā na pacusumarē mejārōta weerāsama. 22 Yé bu'iri nipe'tirā mūsārē ī'atu'tirāsama. No'o yu'ure ējōpeoyapatigunojō yu'rugasami. Cū yu'u pacu tiropu catinu'cūcūsami. 23 Ni'cā macāpu mūsārē űa'arō weecā, ape macāpu du'tiya. Diacjūta mūsārē were'e. Nipe'tiro Israe curuacjārā nise macārīpu masā werecusiabi'ati duporo yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu apaturi a'tigusa'a tja, niwī Jesú.

24 »Ne ni'cū bu'egu, cūrē bu'egu yu'ruroo nīmasītisami. Mejārōta da'raco'tegu quē'rā cū wiogu yu'ruroo nīmasītisami. 25 Bu'egu, cūrē bu'egu weronojō nigūti, nirōua'a. Mejārōta da'raco'tegu cū wiogu weronojō nigūti, nirōua'a. Bu'eri masū, wiogu, na űa'arō yu'rucā, bu'eno'gū, da'raco'tegu quē'rā űa'arō yu'rūsama. Tojo weero yu'u mūsārē bu'egure “Beelzebú, wātīa wiogu nimi” nicā, ¿de'ro weerā masā yu'u bu'erārē tojo nitibosaba? niwī Jesú.

Jesú “¿Noanojōrē uiroṁati?” ní'que ni'i
(Lc 12.2-7)

26 Jesú a'tiro werenemowī:

—Musā yu'u me'rā ni'i. Tojo weerā mūsārē uatirārē uiticā'ña. Ne bajuyoropu weetise ī'ano'ticā weesome. Ī'ano'rōsa'a. Ne ī'atiropu wee'que quē'rā masīno'ticā weesome. 27 Yu'u mūsārē tu'otiropu ní'quere āpērā tu'oropu werestepe'ocā'ña. Masīno'ña marī'quere masārē masicā weeya. 28 Musā upure wējēcō'arārē uiticā'ña. Na upu dia'cūrē wējēcō'amasīsama. Ō'acū pe'e upu, ejeripō'rārē pecame'epu cō'abutiamasīsami. Cū tojo weegú pūrīcārē uiya, niwī.

29 Jesú queose me'rā cū pacu marīrē ma'isere werenemowī:

—Puarā mirīcūa o'majārācā cā'rōacā wapatisama. Na tojo wapaticā, Ō'acū narē añurō co'tesami. Ne ni'cū mirīcūacā yucugupu pesagu marī pacu “Tocārō wērigūsami” niticā, wēritisami. 30 Apeyema tja Ō'acū marī poarire “Ticuse ni'i”, ni masīpe'ocā'sami. 31 Musā pājārā mirīcūa yu'ruroo wapatisa'a. Tojo weerā mūsārē űa'arō weesī'rīrārē uiticā'ña. Ō'acū mūsārē añurō co'tegusami, niwī Jesú.

Masā tu'oropu Jesucristore ējōpeose ni'i
(Lc 12.8-9)

32 Jesú werenemowī:

—No'o masā tu'oropu yu'ure “Ējōpeo'o” ni werēcā, yu'u quē'rā narē yu'u pacu u'musepu nigūrē añurō ucūgūsa'a. 33 Ni'cū masārē uigu, masā tu'oropu yu'ure “Ējōpeowe'e” nigūrē yu'u quē'rā cūrē yu'u pacu u'musepu nigūrē “Yagu mejēta nimi”, nigūsa'a, niwī Jesú.

Jesú ye bu'iri masā ducawatima nise ni'i
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

34 Apaturi werenemowī:

—Musā yu'ure “Añurō nisetiatjere miitigu weepī”, ni wācūticā'ña. Yu'u tere miititiwū. Yu'u a'tise wapa a'pepūrīato nīgū a'tiwū. Āpērā yu'ure uatirā, yu'ure uarā me'rā a'metu'tirāsama. 35 Tojo weerā ni'cū cū pacu me'rā a'metu'tigusami. Apego quē'rā co pacu me'rā mejārōta weegosamo. Tojo nicā macū numo co mañecō me'rā a'metu'tirāsama. 36 Tojo weerā ni'cā wi'icjārā, yé bu'iri a'metu'tirāsama.

37 »Yũ'ure ma'irō nemorō musā pacusumua pe'ere ma'iyũ'runũ'cārā, yarā nīmasītisa'a. Tojo nicā pacusumua quē'rā na pō'rārē ma'iyũ'runũ'cārā, yarā nīmasītisama. 38 Apetero weegu ni'cũ "Yũ'u Jesure ějōpeogu, wērībosa'a" ni uigu, yũ'ure ějōpeodu'usami. Tojo weegunojō yagu nīmasītisami. 39 Yũ'ure ějōpeose me'rā ña'arō yũ'rusī'rītigũ, yũ'ure ějōpeodu'ugunojō pecame'epũ bu'iri da're bajuriono'gūsami. Apī wějēsere uiti, yũ'ure ějōpeonu'cũgũnojō pe'e yũ'u me'rā catinu'cũgūsami, niwī Jesú.

Añurō wee'que wapa wapata'ase ni'i

(Mr 9.41)

40 Jesú werenemowī:

—Musārē e'catise me'rā ñe'erā, yũ'ure ñe'erāta weema. Yũ'ure ñe'erā quē'rā, yũ'u pacu yũ'ure o'ócure ñe'erāta weema. 41 Ni'cũ Ō'acũ wereduti'quere wereturari masūrē cũ Ō'acũ o'ócũ niyucā, ñe'egūrē a'tiro wa'arosa'a. Ō'acũ cūrē o'osenojōrēta cūrē ñe'egũ quē'rārē o'ogusami. Ni'cũ masũ añugūrē ñe'egũ, cũ añugũ niyucā, cūrē ñe'egūrē a'tiro wa'arosa'a. Ō'acũ masũ añugūrē o'o'caronojōta cūrē ñe'egũ quē'rārē o'ogusami. 42 Ni'cũ apīrē Jesucristore ějōpeogu nimi nīgũ, acowuogure acotiagũ diacjũta añuse bocagusami, niwī Jesú.

11

Juā cã bu'erārē Jesú tiropũ o'ó'que ni'i

(Lc 7.18-35)

1 Jesú ũsā docere wérēca be'ro wa'a wa'awī. Galileapũ nise macãrĩrē bu'ecusiagu wa'awī.

2 Juā masārē wāmeyeri masũ bu'iri da'reri wi'ipũ nicu niwī. Topũ nīgũ, Jesú masā wa'teropũ weesere tu'ocũ niwī. Tere tu'ogu, ãpērā cũ bu'esere siruturārē cũ tiropũ wa'aduticũ niwī. 3 A'tiro narē sērĩtiña'duticũ niwī:

—“¿Mũ'uta niti 'Masārē yũ'rũoacjũ a'tigusami' nino'cũ, o apĩpũre yucuerāsari yujupũ?” ni sērĩtiña'ña, nicu niwī.

4 Jesú tiro etarā, Juā sērĩtiña'duti'quere sērĩtiña'wā. Na tojo nicā tu'ogu, Jesú narē yũ'tiwī:

—Yũ'u weecā ĩ'asere, musā tu'osere Juārē wererā wa'aya. 5 “Caperi ĩ'atimi'cārā ni'cārōacārē ĩ'apāama. Sijamasītimi'cārā sijama. Cãmi boarā yatipe'tiano'ma. O'meperi tu'oti'cārā tu'oma. Āpērā wērĩ'cārā masāma. Pajasecuorā añuse masārē yũ'rũose quetire tu'oma. 6 Yũ'ure ějōpeodu'utigunojō e'catigusami”, ni wererā wa'aya Juārē, niwī Jesú.

7 Na wa'áca be'ro Jesú Juā ye cjasere masārē werenũ'cãwī:

—Musā masā marĩrōpũ Juārē ĩ'arā wa'apā. Topũ wa'arā, uigunojōrē, wãcũtutuatiğũre ĩ'arā wa'atipā. Cũ tutuatiğũ tabuti wĩ'rō wēecũaro weronojō nitimi. 8 Tojo nicā añuse waro su'ti sãñagūrē masā marĩrōpũ ĩ'arā wa'atipā. Su'ti añuse sãñarãnojō wiorā ye wi'seripũ nisama. 9 To pũrĩcārē musā ni'cũ Ō'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masūrē ĩ'arā wa'arā weepā. Nirōta Juā ãpērā Ō'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masā nemorō niyũ'runũ'cãmi. 10 Ō'acũ Juārē o'óyuatjere cũ ye queti ojáca pũrĩpũ a'tiro ojano'wũ: “Yũ'u mũ'u ye quetire wereyuacjũre mũ'u duporo o'óguti.

Cũ mu'u wa'atji ma'arē apoyugusami”, nicu niwī Ō'acũ, ni ojano'caro niwũ.

Ma'a quē'rāyumu'tāgũ weronojō mu'u wa'ati dūporo masā wācūsere bujaweti dūcayudutigusami nígũ, tojo nicu niwī.

¹¹ »Diacjũta musārē weregũti. Todūporopu, a'tiro nicā quē'rārē ne ni'cũ Juā yu'rũoro nígũ marĩmi. Tojo nimicā, nipe'tirā Ō'acũ wiogu nirõpu nirā Juā yu'rũoro nima. Mejō nigũpuā cũ yu'rũoro nimi.

¹² »Juā bu'enũ'cācateropu, téé a'tocateropu quē'rārē Ō'acũ wiogu nisere uatirā, cumuca weema. ¹³ Nipe'tirā Ō'acũ ye quetire weremu'tārĩ masā na oja'que me'rā, tojo nicā Moisé cũ dutise cūu'que me'rā Ō'acũ wiogu nimi nisere werenu'cūcārā niwā. Juā masārē wāmeyeri masũputa weretuocu niwī. ¹⁴ Musā yu'ũre ějõpeosĩ'rĩcāma, a'tiro nigũti. Dūporocjũpu Ō'acũ ye queti weremu'tārĩ masũ a'tiro nicu niwī: “Masārē yu'rũoacju a'tise dūporo Elía Ō'acũ ye queti weremu'tārĩ masũ weronojō nígũ a'tigusami”, ni ojano'wũ. Juā na tojo ojano'cuta nimi. ¹⁵ O'meperi cũorānojō a'tere añurõ tu'oya.

¹⁶ »Masā a'tocaterocjārā, yé quetire tu'osĩ'rĩtirā ã'rā weronojō nima. Wĩ'marā macā decopu apedujirā, na me'rācjārārē pijirā caricũbajaque'atirā weronojō nima. A'tiro caricũsama: ¹⁷ “Ušā wẽowũ putimicā, basarā wijatiapu. Ušā bujawetise basacā quē'rārē, utitiapu.” Na weronojō a'tocatero nirā no'o añurõ, ña'arõ weecā, mejārõta tu'satima. ¹⁸ Juā masārē wāmeyeri masũ be'ti, vino sĩ'rĩtisami. Cũ tojo weecā, musā “Wātĩ cuomi”, nisa'a. ¹⁹ Be'ro yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojō upũtigu quē'rārē ba'a, yu'u vino sĩ'rĩcā, mejārõta ña'arõ ucũ'u. “Ba'awārĩgũ, sĩ'rĩwārĩgũ nimi. Niyeru wapaseeri masā, tojo nicā ña'arā me'rācju nimi”, ni'i yu'ũre. Musā ni'cũpũreta ějõpeowe'e. Tojo ějõpeotimirā, yu'u wee'õ'quere ĩ'arā, “Ō'acũ cārē masĩse o'opĩ” ni, masĩbosa'a, niwī Jesú.

*Jesure ějõpeotise macārĩcjārā ye queti ni'i
(Lc 10.13-15)*

²⁰ Be'ro Jesú cũ tutuaro me'rā wee'õyũ'rũnũ'cā'que macārĩcjārārē a'tiro tu'tiwī. Na ña'arõ wee'quere bujaweti dūcayuticā, tojo weewĩ.

²¹ —Musā Corazĩ, tojo nicā Betsaida wāmetise macārĩcjārārē ña'arõ wa'arosa'a. Yu'u wee'õ'quere ĩ'amirā, dūcayuwe'e. Yu'u āpērā judío masā nitirā tiropu Tiro, Sidõ wāmetise macārĩpu wee'õcāma, dūporopu na ña'arõ wee'quere bujaweti dūcayutojabopā. Na bujawetisere ĩ'orā, na weewũaronojõpuma su'tire wāquĩsenojõrē sãña, nujārē na dūpoapu õrēstepeobopā. ²² Musārē were'e. Ō'acũ masārē beseatji nũmu nicā, musā pe'ere Tiro, Sidõcjārā nemorõ bu'iri da'reyũ'rũnũ'cāgũsami.

²³ »Ni'cārõacāma Capernaucjārārē were'e. “Tojowaro u'musepu mũjārāti”, ni wācũticā'ña. Ō'acũ musārē pecame'epu cõ'abutiagusami. Sõ'onica macā Sodoma yu'u musā tiropu wee'caronojõ wee'õcāma, ti macā ni'cārõacāpu quē'rārē ninu'cũbosa'a. ²⁴ Musārē nigũti. Ō'acũ masārē beseatji nũmu nicā, Sodomacjārārē nemorõ musā pe'ere Ō'acũ bu'iri da'regusami, niwī Jesú.

Jesú “Yũ'u me'rã ejerisãjãse cwoya” nise ni'i
(Lc 10.21-22)

²⁵ Narẽ tojo níca be'ro Jesú cã pacu Õ'acũrẽ a'tiro niwĩ:

—Pacu, mu'u u'muse, a'ti turi wiogu ni'i. “Masĩyũ'rũnu'cãrã ni'i” nirãrẽ mu'u ye cjasere tu'omasĩcã weewe'e. ãpẽrã wĩ'marã weronojõ maata tu'o ëjõpeorã pe'ere tere masĩcã wee'e. Mu'u tojo weesere wãcũgũ, “Añu'u”, ni e'catise o'o'o. ²⁶ Pacu, mu'u u'caronojõta a'tere queoro wee'e, niwĩ.

²⁷ Be'ro Jesú masãrẽ ninemowĩ:

—Yũ'u pacu nipe'tise weemasĩsere yũ'ure o'owĩ. Cũ ni'cũta yũ'u nisetisere masĩpe'ocã'sami. Yũ'u quẽ'rã ni'cũta cũ nisetisere masĩpe'o'o. No'o yũ'u masĩcã weeno'rã quẽ'rã cũ nisetisere masĩsama. ²⁸ Musã basu weetutuase me'rã Õ'acũrẽ e'caticã weesĩ'rĩ'i. Tojo weerã nucũsere wuarã, da'ra caributirã weronojõ ni'i. Musã bu'iri tu'oña'rã, bujawetirãrẽ a'tiro nigũti. Musã tojo tu'oña'sere yũ'ure wereya. Yũ'u musãrẽ weetamugũti. Musã tojo weecã, yũ'u musãrẽ ejerisãjãsere o'oguti. ²⁹ Yũ'u dutisere, yũ'u uaronojõ weeya. Musã tojo weecã, weetamugũti. Yũ'u da'radutipegu niwe'e. Yũ'u musãrẽ pajaña'gũ, mejõ nigũ weronojõ wee'e. Musã bujawetisere yũ'ure werecã, musãrẽ e'catise dũcayuguti. ³⁰ Yũ'u weetamuyucã, yũ'u dutise uputu waro musãrẽ tutuawe'e. Masã apeyenojõ ca'rasãasere o'marã weronojõ tu'oña'rãsa'a, ni werewĩ Jesú.

12

Sauru nicã Jesú bu'erã trigore tũ'rẽ'que ni'i
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Titare sauru nicã ãsã judío masã soowuuri numu Jesú trigo wesepu yũ'ruawĩ. ãsã cũ bu'erã ujaboarã, trigo na ote'quere tũ'rẽ, te perire ba'awu. ² Fariseo masã ãsã tojo weecã ĩ'arã, Jesure niwã:

—Ĩ'aña. Mu'u bu'erã ni'cãcãnojõrẽ weedutitiserẽ weema. Marĩ soowuuri numurẽ da'radutiwe'e, niwã.

³ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú niwĩ:

—Musã duporocjũ wiogu Davi cũ me'rãcãrã me'rã ujaboarã wee'quere bu'epã. ⁴ Na a'tiro weecãrã niwã. Õ'acũ wi'ipu sãjãa, pã “Õ'acũ ye ni'i” ni'que narẽ ba'adutiti'quere ba'acãrã niwã. Pa'ia dia'cũrẽ ba'ata basiocaro nimiwũ. ⁵ Apero Moisé duti'caropu quẽ'rãrẽ bu'epã. Marĩ soowuuri numu nicã pa'ia Õ'acũ wi'ipu da'rasama. Cũ ye cjasere da'rãrã, sootisama. Na tojo sootirã, ña'arõ weerã mejõta weema. ⁶ Musãrẽ wereguti. A'tore yũ'u Õ'acũ wi'i yũ'ruoro niyũ'rũnu'cãgũ ni'i. ⁷ Musã Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu ni'quere tu'omasĩwe'e. A'tiro ojano'caro niwũ: “Yũ'u musãrẽ a'merĩ pajaña'cã u'a. Wa'icãrã ãjũamorõpeo'caro nemorõ te pe'ere uasãyũ'rũnu'cã'a”, ni ojano'wũ. Musã tere tu'omasĩrã pũrĩcã, masã mejõcã weetirãrẽ “Ña'arõ weema”, nitibosa'a. ⁸ Yũ'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu soowuuri numurẽ dutise nemorõ dutimasĩ'i, niwĩ Jesú.

Jesú omocã bu'awia'cure yũ'ruo'que ni'i
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Jesú trigo wesepu níca be'ro judío masā nerērī wi'ipu sājāawī. ¹⁰ Ti wi'i po'peapu ni'cū omocā bu'awia'cu nicu niwī. Fariseo masā ¿de'ro wee Jesure weresārāsari? nīrā, cūrē sērītiña'wā:

—¿Marī soowuari numarē dutitigure yu'rucā añuti? niwā.

¹¹ Na tojo nicā tu'ogu, narē yu'tiwī:

—Ni'inojōta marī soowuari numu nicā oveja copepu burusājācā, cūrē wejewa'cōgū wa'aticā weetisami. ¹² Ni'cū masū oveja nemorō wapatiyu'rūnu'cāmi. Tojo weero marī soowuari numarē añuse weecā añu ni'i, niwī.

¹³ Cū tojo níca be'ro omocā bu'awia'cure niwī:

—Mu'u omocārē sioña, niwī. Tojo nicā tu'ogu, síowī. Cū tojo weecāta, ape omocā weronojō añua wa'awu. ¹⁴ Cū tojo weecā í'arā, fariseo masā uawijaa wa'awā. Tojo uawijaarā, “¿De'ro wee Jesure wējērāsari?” ni apcārā niwā.

Duporocjārpu Ō'acū ye queti weremu'tārī masā Jesure ojayu'que ni'i

¹⁵ Jesú cūrē wējēsī'rísere masīgū, omocā bu'awia'cure yu'rucaropu ní'cu wijaa'cāwī. Cūrē masā pājārā sirutu'wā. Nipe'tirā dutitirārē yu'rūowī. ¹⁶ Yu'rūo, narē ne cū ye cjasere weredutitiwī. ¹⁷ Jesú na pājārārē yu'rucā, Isaía Ō'acū ye queti weremu'tārī masū oja'que queoro wa'awu. A'tiro ojacu niwī:

¹⁸ Ā'rī yu'ure da'raco'tegu, yu'u bese'cu nimi.

Yu'u ma'igū nimi.

Cū me'rā e'cati'i.

Yu'u Espiriture cūrē o'oguti.

Cū yu'u nipe'tirā masārē añurō weesere weregusami.

¹⁹ Cū ne du'saso, macā decopu caricūsijasome.

²⁰ No'o wācūtutuatigūnojō quē'rārē cō'asome.

Cō'arōnojō o'ogu, wācūtutuacā weegusami.

Ējōpeotutuatirārē tu'tisome.

Narē añurō weetamugūsami.

Cū wiogu sājāca be'ropu, cū ña'asere docaque'aca be'ropu tojo weedu'ugusami.

Cū queoro dutime'rīcūsami.

²¹ Tojo weerā nipe'tirocjārā cū dutiatjere co'terāsama, tojo ni ojano'wū.

Jesure “Wātī tutuaro me'rā weē'omi” ni ucja'que ni'i
(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Be'ro Jesú tiropu caperi bajutigu, ucūtigu wātī sājāno'cure miiejawā. Na cūrē miiejacā í'agū, Jesú cūrē yu'rūowī. Tojo wéeca be'ro í'a, ucūwī. ²³ Wātī sājāno'cu yu'rucā í'arā, nipe'tirā masā í'amarīawā. Na a'merī sērītiña'wā:

—¿Ā'rī duporocjārpu Davi pārāmi “Na a'tiacju niapu” ní'cu niti? niwā.

²⁴ Fariseo masā na tojo nicā tu'orā, a'tiro niwā:

—Ā'rī wātia wiogu Beelzebú wāmetigu tutuaro me'rā wātīarē cō'awīrōcā'sami, niwā.

²⁵ Jesú na tojo nisere masīgū, narē niwī:

—Ni'cã curuacjãrã a'merĩ ducawati a'mequerã, masãpe'tia wa'asama. Tojo nicã ni'cã macãcjãrã o ni'cã wi'icjãrã na quẽ'rã a'merĩ ducawati a'metu'tirã, pe'tidija wa'asama. ²⁶ Mejãrõta wãtĩa wiogu cũ yarã wãtĩarẽ cõ'awĩrõgũ, cũ basuta ducawatigu weesami. Tojo weegu cũ de'ro wee tutuanemobosabe. ²⁷ Musã yu'ure “Cũ wãtĩ Beelzebú tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmi”, ni'i. Tojo nicãma, musã bu'esere siruturã wãtĩarẽ cõ'awĩrõrã, ¿noa tutuaro me'rã cõ'awĩrõsari? Narẽ musã “Õ'acũ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõma”, ni'i. Tojo weero masĩno'o. Musã yu'ure nise diacjũ niwe'e. ²⁸ Yu'u wãtĩarẽ Espĩritu Santu tutuaro me'rã pe'e cõ'awĩrõ'o. Te me'rã “Õ'acũ wiogu nise musã tiropure nitoja'a”, nino'o.

²⁹ »Queose me'rã musãrẽ werenemogũti tja. Ni'cũ tutuamu ya wi'ipure dũ'tecũutimigũ, yajamasĩno'ña marĩ'i. Dũ'teca be'ropu yajamasĩsami, niwĩ. Yu'u wãtĩ yu'rũoro tutuayurũna'cã'a nĩgũ, tojo niwĩ Jesú.

³⁰ Jesú ninemowĩ:

—Yu'ure uatirã yu'ure i'atu'tirã nima. Yu'ure seeneotamutigunojõ doquestewã'cãgũ weronojõ nimi. Yu'ure ãjõpeotirã masãrẽ Õ'acũrẽ ãjõpeocã weetamurã mejẽta weema.

³¹ »Tojo weegu musãrẽ diacjũ wereguti. Õ'acũ masã ña'arõ weesere, ña'arõ ucũsere acobojogusami. Espĩritu Santure ña'arõ ucũcã pũrĩcãrẽ, acobojosome. ³² Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigure ña'arõ ucũcã, Õ'acũ acobojogusami. Espĩritu Santu pe'ere ña'arõ ucũcã, Õ'acũ acobojosome. Ni'cãrõacã, be'ropu quẽ'rãrẽ mejãrõta acobojosome, niwĩ Jesú.

Yucugure tigu dũca me'rã i'amasĩno'o nise ni'i
(Lc 6.43-45)

³³ Jesú ninemowĩ:

—Yucugu añucju nicã, tigu dũca me'rã “Añucju ni'i”, nino'o. Yucugu ña'acju nĩrõ, tigu dũca me'rã “Ña'acju ni'i”, ni i'amasĩno'o. Yucugure tigu dũca me'rã i'amasĩno'o. ³⁴ Musã aña weronojõ pũrĩrã ni'i. Ña'arã nitjãrã, ¿de'ro wee añusere ucũmasĩbosau? Marĩrẽ ña'ase pũúturo, ña'asetã marĩ ucũse wija'a. Añuse nicã, añusetã wija'a. ³⁵ Tojo weegu masũ añugũ añuse wãcũse cũoyugu, añurõta ucũsami. Apĩ ña'agũ pe'e cũ wãcũse ña'ase niyucã, ña'arõ ucũsami. ³⁶ Musãrẽ wereguti. Õ'acũ masãrẽ beseatji numu nicã, musã wãcũtimirã no'o uaro ucũma'a'quenũcũ besegusami. ³⁷ Musã añurõ ucũca be'ro nicã, Õ'acũ musãrẽ “Añurõ ucũpã, bu'iri moo'o”, nigũsami. Musã ña'arõ ucũca be'roma “Bu'iri cũo'o”, nigũsami, niwĩ Jesú fariseo masãrẽ.

Masã ña'arã Jesure weẽ'odutimi'que ni'i
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸ Be'ro fariseo masã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã Jesure a'tiro niwã:

—Masãrẽ bu'egu, mu'u añuse weẽ'ocã i'asĩ'rĩsa'a, niwã.

³⁹ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú niwĩ:

—Musã a'tocaterocjãrã ña'arã ni'i. Musã weẽ'oña nĩrã, musã ãjõpeotisere yu'ure i'o'o. Musãrẽ weẽ'osome. A'te dia'cũrẽ wereguti. Dũporocjũpũ Jonã Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ wa'a'caronojõ

dia'cūrē ĩ'ogūti. ⁴⁰ Joná wa'iwă pajigujō paaga po'peapɯ i'tia ɯmɯco, i'tia ñami cūpure sãñacɯ niwī. Cū weronojōta yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu quē'rã yu'ure yáaca be'ro i'tia ɯmɯco, i'tia ñami di'ta po'peapɯ cūñagūsa'a. ⁴¹ Joná Nínive wãmetiri macácjãrãrē Ō'acū ye quetire werecã, na ña'arō wee'quere bujaweti, du'ucãrã niwã. Yu'u pe'ere Joná yu'rũoro nimicã, musã êjõpeowe'e. Musã na wee'caronojō ña'arō wee'quere bujawetiwe'e. Tojo weerã Ō'acū masãrē beseatji nɯmɯ nicã, Nínivepɯ ní'cãrã a'tocateropɯcãrãrē “Musã Jesure êjõpeotirã, ña'arō weewu”, nirãsama. ⁴² Apeye quē'rãrē wereguti. Dũporocjō mujĩpũ mujãtiro diacjũ pe'e nirĩ di'tapɯ wiogo Israe curuacjãrã wiogu Salomó masĩsere tu'ogo a'tico niwō. Yu'u Salomó yu'rũoro masiyu'rɯnɯ'cãmicã, musã pe'e yu'ure tu'osĩ'rĩwe'e. Tojo weego Ō'acū masãrē beseatji nɯmɯ nicã, ti di'ta wiogo ní'co a'tocateropɯcãrãrē “Musã Jesure êjõpeotirã, ña'arō weewu”, nigõsamo, niwī.

Wãtĩ todũporopɯ cū ní'cũpure majãmisãjãase ni'i
(Lc 11.24-26)

⁴³ Jesú fariseo masãrē ninemowĩ:

—Wãtĩ masũpure cõ'awĩrõno'ca be'ro aco marĩrõpɯ sijabaque'atisami. Cū niatjore a'magũ, tojo weesami. Cū nirõ bocatigu, a'tiro wãcũsami: ⁴⁴ “Yu'u wijaa'cũpure dajasãjãagũti tja”, nisami. Cũpure dajasãjãagũ, wi'i o'aca wi'i, aũurõ apõca wi'i weronojõ bocaejasami. ⁴⁵ Be'ro ãpērã wãtĩa sietere cū yu'rũoro ña'arãrē pijisami. Piji, be'ro todũporopɯ cū wijaa'cũpure na nipe'tirã sãjãasama. Tojo weegu masū cū todũporopɯ ní'caro nemorõ ña'arõ tojasami. ã'rã quē'rã yu'ure êjõpeotirã tojota ña'abutiaro wa'arãsama, niwĩ Jesú.

Jesú paco, tojo nicã cū acabijirã ye cjase ni'i
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Jesú masãrē tojo ucũrĩ cura cū paco, cū acabijirã cū nirĩ wi'ipɯ ejawã. Na sopepɯ tojanu'cã, cū me'rã ucũsĩ'rĩwã. ⁴⁷ Tojo weecã, to nigũ ní'cũ werewĩ Jesure:

—Mũ'u paco, mũ'u acabijirã sope pu'topɯ niama. Mũ'u me'rã ucũsĩ'rĩama, ni werewĩ.

⁴⁸ Cū tojo nicã tu'ogu, Jesú cãrē niwĩ:

—¿Noanojõ niti yu'u paco, yu'u acabijirã? niwĩ.

⁴⁹ Be'ro ũsã cū bu'erãrē ñupu'a, niwĩ:

—ã'rãrē yu'u paco, yu'u acawererã waro tu'oña'a. ⁵⁰ No'o Ō'acū uaro weerãnojõ náta yu'u acabiji, yu'u acabijo, yu'u paco weronojõ nima, niwĩ.

13

Jesú oteri masũ ye quetire queose me'rã were'que ni'i
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ti nũmũrẽta tja Jesú wi'ipɯ ní'cu ditara sumutopɯ wa'awĩ. Wa'a, topɯ dujiwĩ. ² Masã pãjãrã waro cū tiropɯ nerẽcã ĩ'agũ, yucũsupɯ mujãsãjãa, dujiwĩ. Masã pe'e ditara sumutopɯ nu'cũwã. ³ Be'ro Jesú queose me'rã narẽ bu'ewĩ:

—Ni'cũ masũ cũ ya wesepu otegu wa'asami. ⁴ Cũ otegu wēestewā'cācā, apeye otese cape ma'apu doqueque'asa'a. Mirīcũa a'ti, te perire ī'aboca, ba'ape'ocā'sama. ⁵ Apeye ūtāpaga cā'rōacā di'ta cuoro bu'ipu doqueque'asa'a. Te di'ta cā'rōacā niyucā, asibusu maata marā, pī'rīsa'a. ⁶ Be'ro mujipū asimujātiri cura di'ta boposājyū'rua wa'asa'a. Tojo weero nu'cōrī cuoti'caro nitjārō, maata űaidija wa'asa'a. ⁷ Apeye otese cape pota wa'teropu buruque'asa'a. Pota pe'e tere pī'rīyū'rua, wējēcā'sa'a. ⁸ Apeye otese cape di'ta añurōpu buruque'asa'a. Te añurō pī'rī, ducatisa'a. Ni'cā ño cien peri ducatisa'a. Ape ño sesenta peri, ape ño treinta peri ducatisa'a. ⁹ O'meperi cuorānojō a'tere añurō tū'oya, niwī Jesú.

Jesure cũ bu'erā “¿De'ro weegu queose me'rā bu'eti?” ní'que ni'i
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Be'ro ūsā cũ bu'erā cũ pu'to wa'a, cūrē sērītiña'wā:

—¿De'ro weegu masārē queose me'rā bu'eti? niwā.

¹¹ Jesú ūsārē yu'tiwī:

—Ō'acũ musārē a'tiro weemi. Musā āpērā toduporopu masīña marīmi'quere cũ wiogu nisere masīcā weemi. Āpērā yu'ure ējōpeotirā pe'ere masīcā weemi. ¹² Tojo weegu yu'u bu'esere ējōpeorārē narēta Ō'acũ masīse o'onemogūsami. Na tū'omasīse cuoyu'ruarāsama. Āpērā yu'u bu'esere ējōpeotirā pe'ere na cā'rōacā masīmi'quere tū'omasīcā weegusami. ¹³ Na yu'u weesere ī'amirā, ī'atirā weronojō nisama. Yu'u bu'esere tū'omirā, tū'omasītisama. Tojo weegu queose me'rā narē were'e. ¹⁴⁻¹⁵ Isaía Ō'acũ ye quetire weremu'tārī masũ cũ oja'caronojōta narē wa'a'a. A'tiro ojacu niwī:

Musā Ō'acũ ye cjasere teerā, ī'asī'rīsome.

Ō'acūrē ējōpeosī'rītirā, diacjũ cjasere tū'osī'rīsome.

Tojo ējōpeotitjārā, yu'ure acobojose sērīsome.

Tojo weerā musārē werecā, tū'orāsa'a, tū'orā pe'e.

Mejō ¿de'ro nirō weesari? ni tū'omasīsome.

Musā añurō yu'u weesere ī'amirā, ī'amasīsome, ni ojacu niwī Isaía, niwī Jesú.

¹⁶ Īsā pe'ere niwī:

—Musā pūrīcā yu'ure ējōpeorā, e'cati'i. Yu'u weesere ī'arā, yu'u bu'esere tū'orā, ējōpeo'o. ¹⁷ Diacjũ musārē wereguti. Pājārā Ō'acũ ye queti weremu'tārī masā, tojo nicā duporocjārā masā añurā ní'cārā ní'cārōacā yu'u musārē weesere ī'asī'rīcārā nimiwā. Yu'u musārē weresere tū'osī'rīcārā nimiwā. Tojo weesī'rī'cārā nimirā, ī'ati, tū'otiyu'rūocā'cārā niwā, niwī Jesú.

Jesú oteri masũ quetire “A'tiro nisī'rīrō wee'e” nise ni'i
(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Be'ro Jesú ūsārē a'tiro werenemowī:

—Oteri masũ ye queti a'tiro nisī'rīrō wee'e. ¹⁹ Yu'u a'ti turipu wiogu nigūsā'a nisere tū'omirā, tere tū'omasītirā, a'tiro weronojō nisama. Otese cape ma'apu buruque'a'que weronojō nisama. Wātī a'ti, na tū'omi'quere ē'mape'ocā'sami. ²⁰ Āpērā ūtāpaga wa'teropu doqueque'a'que peri weronojō nisama. Yē quetire e'catise me'rā tū'osama. ²¹ Tojo tū'omirā, nu'cōrī marīrā weronojō nisama. Narē

mejĉcā wa'acā, o āpērā te quetire ějōpeose bu'iri narĉ tu'ticā, maata ějōpeodu'ucā'sama. ²² Āpērā otese cape pota wa'teropu buꝛuque'a'que weronojō nisama. Yĉ quetire tu'oma, tu'orā pe'e. A'ti umāco cjase pe'ere wācūyurānu'cāsama. No'o de'ro nisere uaripejayu'rūasama. Na tojo niseticā, a'te narĉ dojorĉcā'sa'a. Na tu'o'quere acobojo, duca marĉrā weronojō nisama. ²³ Āpērā di'tapu añurōpu buꝛuque'a'que peri weronojō nima. Yĉ quetire tu'o, añurō ějōpeo, yu'u dutironojō weesetirā, añurō duꝛatirā weronojō nima. Cien peri duꝛati'caro weronojō añusere weesama. Āpērā sesenta peri, āpērā treinta peri duꝛati'caro weronojō añusere weesama, niwĉ Jesú.

Trigo wa'teropu apeye ña'ase cape pĉrĉbajua'que ni'i

²⁴ Jesú apeye queose me'rā ũsārĉ werenemowĉ:

—Ō'acū wiogu nise a'tiro weronojō ni'i. Ni'cū masū añuse capere cū ya wesepu otesami. ²⁵ Be'ro nipe'tirā cārĉca be'ro te ote'cure ĩ'atu'tigu cū ote'caropu wa'asami. Wa'a, trigo cape wa'teropu ña'ase capere otesami. ²⁶ Trigo pĉrĉmujā, te pupiri cura ña'ase cū ote'que pe'e quĉ'rā pĉrĉbajuasa'a. ²⁷ Tere ĩ'arā, cūrĉ da'raco'terā na wiogupure wererā wa'asama: “Wiogu, marĉ ote'que añuse cape dia'cū nimiwāto”, nisama. “ĉDe'ro wee a'te ña'ase cape a'tipari?” nisama. ²⁸ Na wiogu narĉ yu'tisami: “Ni'cū marĉrĉ ĩ'atu'tigu tojo weepĉ”, nisami. Be'ro da'raco'terā na wiogure sĉrĉtiña'sama tja: “ĉMu'u ũsā ña'asere cureweerā wa'acā uasari?” nisama. ²⁹ Cū pe'e narĉ nisami: “Weeticā'ña. Mūsā cureweerā, apeye trigore du'acō'abosa'a. ³⁰ Totā trigo me'rā buꝛuacā'to. Trigo buꝛuatu'ajaca be'ropu da'rari masārĉ o'oguti. Na ña'ase pĉrĉ'ĉ'quere cureweemu'tārāsama. Curewee, tere opa dotori du'te, ũjūārāsama. Tu'ajanu'cō, trigore na nurōwuaropu nurōrāsama”, nisami, niwĉ Jesú.

Jesú mostaza wāmetise cape me'rā queose o'o'que ni'i

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Jesú apeye queose me'rā werenemowĉ tja:

—Ō'acū yarā pājārā sājārāsama nise otese mostaza cape weronojō ni'i. Tere ni'cū cū ya wesepu otesami. ³² Mostaza cape cā'caperoacā waro ni'i. Tócacaperoacā nimirō, buꝛuaropua pajibutiacyu yucugu pĉrĉrsa'a. Pajicyu waro wa'acā ĩ'arā, mirĉcūa a'ti, tigu duꝛurĉpu na diepeoatje su'tire weesama, niwĉ. Ō'acū wiogu nise cā'caperoacā weronojō nu'cāsa'a. Be'ro pajicyu buꝛua'caro weronojō nipe'tiopu cū ye queti se'sa wa'arosa'a. Tojo nicā pājārā cū yarā sājārāsama nígū, tojo niwĉ.

Pā buꝛuacā weese me'rā queose ni'i

(Lc 13.20-21)

³³ Be'ro apeye queose me'rā werenemowĉ tja:

—Ō'acū wiogu nise a'tiro weronojō ni'i. Ni'cō numio pā weegotigo pā weese harinarĉ i'tiapa queo, po'osāsamo. Te me'rā levadura pā buꝛuacā weesere morĉsamo. Be'ro te nipe'tise buꝛua se'sape'tia wa'asa'a, niwĉ. Levadura harinarĉ buꝛuacā wee'caro weronojō Ō'acū wiogu nise nipe'tiopu se'sarosa'a nígū, tojo niwĉ.

Jesú masārē queose me'rā bu'e'que ni'i

(Mr 4.33-34)

³⁴ Jesú masārē bu'égɯ, queose me'rā wereticā weetiwī. ³⁵ Cū tojo weecā, Õ'acū ye quetire weremu'tārī masū oja'que queoro wa'awɯ. Jesú masārē wereatjere a'tiro ojano'wū:

Queose me'rā masārē weregusa'a.

Õ'acū a'ti ɯmɯco weecāpɯ masīno'ña marī'quere mūsārē were ba-jurēgūti, ni ojano'wū.

Jesú "Ña'ase cape trigo tiropɯ pī'rībajua'quere a'tiro nisī'rīrō wee'e" nise ni'i

³⁶ Be'ro Jesú masārē we'eriti, wi'ipɯ sājāawī. Ɛsā cū bu'erā cūrē sirutusājāwū. Topɯ cūrē sērītiña'wū:

—Mu'ɯ mejēpɯ ña'ase cape trigo wa'teropɯ queose were'quere wereapoya. ¿De'ro nisī'rīrō weeati? niwū.

³⁷ Ɛsā tojo nicā tu'ogɯ, Jesú yu'tiwī:

—Añuse trigo capere ote'cu yu'ɯ Õ'acū macū masū weronojō upɯtigɯ ni'i. ³⁸ Ti wese pe'e a'ti turi nisī'rīrō wee'e. Añuse cape yu'ure ējōpeorā Õ'acū pō'rā nima, nisī'rīrō wee'e. Ña'ase cape pī'rī'que pe'e wātī yarā nima, nisī'rīrō wee'e. ³⁹ Ti wese ote'cure ī'atu'tigɯ ña'asere ote'cu wātī nimi. Trigo bu'cuatu'ajaca be'ro na tū'rēse a'ti ɯmɯco pe'tiatje ni'i, nisī'rīrō wee'e. Trig-ore tū'rērī masā Õ'acūrē wereco'terā ɯ'musecārā weronojō nima. ⁴⁰ Ña'asere curewee ɯjūacō'asama. Na tojo wee'caro weronojō a'ti turi pe'ticāpɯre ña'arārē cō'arāsama. ⁴¹ Yu'ɯ Õ'acū macū masū weronojō upɯtigɯ yu'ure wereco'terārē nipe'tiropɯ o'ógusa'a. "Nipe'tirā ña'arō weerārē, tojo nicā āpērārē ña'arō weecā weerārē neoña", nigūsa'a. ⁴² Narē pecame'epɯ cō'arāsama. Topɯ na pūrīno'rā, upicari cū'rīdio, utirāsama. ⁴³ Tojo wa'ari curare Õ'acū ɯaro weerā pe'e a'tiro weerāsama. Cū tiropɯ wa'arā, mujīpū ɯmɯcocjū weronojō asisterāsama. Topɯ ninu'cūcā'rāsama. O'meperi cuorānojō a'tere añurō tu'oya, niwī.

Di'tapɯ niyeru cujiri yaacūu'que queose ni'i

⁴⁴ Jesú a'tiro werenemowī:

—Mūsārē Õ'acū wiogɯ nisere werenemogūti. Cū mūsā wiogɯ nise nipe'tise yu'rɯoro añuyɯ'rɯnɯ'cā'a. Ni'cū apeyenojō wapabujusere āpērā ya di'ta po'peapɯ nɯo'quere boca'caro weronojō ni'i. Tere bocāca be'ro mejārōpɯta yaacūusami tja. Be'ro e'catise me'rā wa'a, nipe'tise cū cuosere duape'ocā'sami. Cū dua'que wapa me'rā ti di'tare duumiicā'sami, niwī.

Jesú perla wāmetiri pe, wapabujuri pe me'rā queose o'o'que ni'i

⁴⁵ Apeye quē'rārē Jesú werenemowī:

—Õ'acū wiogɯ nise ni'cū duari masū añurō asistese peri perla wāmetisere a'macusiaro weronojō ni'i. ⁴⁶ Cū wapabujuri pe, ni'cā pere bocaējagɯ, a'tiro weesami. Bocaēja, cū cuosere duape'ocā'sami. Cū dua'que wapa me'rā ti pe wapabujuri pere duumiicā'sami. Õ'acū mūsā wiogɯ nicā, ti pe wapabujuri pere bocase weronojō ni'i.

Wejecɯ me'rā Jesú queose o'o'que ni'i

47 »Be'ropu Ō'acū masārē beseatjere wereguti. Wa'i wējērī masā ni'cāgū wejecūjo dia pajiri maapu doqueñosama. Tigupure nirānucū wa'i su'riwā'sama. 48 Tigū mu'muyurucā ĩ'arā, wa'i wējērī masā dia sumutopu wejemajāsama. Topu wa'ire besedujisama. Añurārē pi'ipu besesāasama. Ña'arārē doqueñocā'sama. 49 A'ti umuco pe'ticā, tojota wa'arosa'a. Ō'acūrē wereco'terā u'mūsecjārā a'tirāsama. Añurā, ña'arārē ducawaanu'cōrāsama. 50 Ña'arārē pecame'epu cō'arāsama. Topu na pūrīno'rā, upicari cūrīdio, utirāsama, niwī Jesú.

Jesú cū bu'erārē be'ropu na weeatjere were'que ni'i

51 Be'ro Jesú ūsārē niwī:

—¿A'te yu'u ní'quere tu'oti mūsā? niwī.

Ūsā “Ūu, tu'o'o”, niwī.

52 Ūsā tojo nicā, cū niwī:

—Nipe'tirā Moisé oja'quere bu'erā yu'u wiogu nigūsa'a nisere ējōpeorā, ni'cū wi'i cuogu weronojō nima. Cū, cū ya wi'icjārārē o'oacju, ti wi'ipu cū apeyenojō nurō'quere ma'marē, mejārē mi-iwīrōmasīsami. Cū weronojō yé niatjere mejā, Ō'acū ye queti weremu'tārī masā na oja'quere weremasīsama. Tojo nicā ma'ma, yu'u bu'ese quē'rārē weremasīsama ní'gū, tojo niwī ūsārē.

Jesú cū ya macā Nazarepu dajatojaa'que ni'i

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

53-54 Jesú te queose wéréca be'ro to ní'cu Nazare cū masāca macāpu wa'awī. Topu judío masā na nerēwuarī wi'ipu bu'enū'cāwī. Topu nirā cū bu'esere tu'o, ĩ'amarīamujāwā. A'tiro niwā:

—¿No'opu bu'epari ā'rī tocārō masīgū? ¿De'ro wee a'te masā dutitirārē yu'ruosenojōrē wee'omasīti? 55 Ā'rī ni'cū capiteru macū nimi. Cū a'ti macācjo María macū nimi. Cū acabijirā Santiago, José, Simó, Juda nima. 56 Cū acabijirā numia quē'rā a'toputa nima. Tojo weegu ¿no'opu masīmpari cū a'tere? niwā.

57 Cū tocjū nise bu'iri cū weresere ējōpeosi'rītiwā. Jesú pe'e narē niwī:

—Nipe'tirā ni'cū Ō'acū ye queti weremu'tārī masūrē tu'o ējōpeosama. Cū ya di'tacjārā, cū ya wi'icjārā dia'cū ējōpeotisama, niwī.

58 Tojo weegu ti macāpure na ējōpeoticā ĩ'agū, peje waro narē wee'otiwī.

14

Juā masārē wāmeyeri masūrē tojo wee wējēcārā niwā nise ni'i

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

1 Titare Herode Galilea di'tacjārārē dutigu Jesú wee'quere tu'ocu niwī. 2 Tere tu'ogu, cū me'rā da'rarārē a'tiro nicu niwī:

—Cū Juā masārē wāmeyeri masū yu'u wējēduti'cu masā'cu ní'gū nisami. Tojo weetigu mejēta, peje waro wee'otutuayuruaru, nicu niwī.

3 Cū Herodeta toduporopure Juārē ñe'eduticu niwī. Ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipu dū'tecūuduticu niwī. A'te ye bu'iri tojo weecu niwī. Herode cū acabiji Felipe numo, Herodía wāmetigore Felipe cū

catimicã, core ê'ma, nãmoticu niwĩ. ⁴ Cũ tojo weesere tu'ogu, Juã Herode tiropu wa'a, a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u acabiji nãmorê nãmoticã, ña'a ni'i. Core cãoticã'ña, nicu niwĩ. Cũ tojo ní'que bu'iri Herode cãrê bu'iri da'reri wi'ipu sãrãduduticu niwĩ.

⁵ Cũ Juãrê wêjêsirĩricu niwĩ. Masã pe'e “Juã Ô'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ nimi”, nicãrã niwã. Tojo weegu yu'u cãrê wêjêcã, masã yu'u me'rã uabosama ni uigu, maata cãrê wêjêticu niwĩ. ⁶ Be'ro Herode cã bajuãca nãmurê bosenuwu weecu niwĩ. Titare Herodía macõ cã piji'cãrã tiropu basa'ogõ wijaco niwõ. ⁷ Herode co basa'ocã tu'sayu'ruacu niwĩ. Tojo weegu “Ne nisooro marĩõ no'o mu'u uasenojõrê o'oguti”, nicu niwĩ. ⁸ Co pe'e co pacore “¿Ñe'enojõrê sêrĩgõsariba?” nico niwõ. Co paco wérêca be'ro Herode tiropu wa'a, cãrê nico niwõ:

—Juã masãrê wãmeyeru masũ dũpoare dutesure, ni'cã papu miiti, yu'ure o'oya, nico niwõ. ¿Diacjũta Juãrê wêjêgũsari? nĩgõ, tojo weedutico niwõ.

⁹ Co tojo nicã tu'ogu, Herode bujaweticu niwĩ. Juãrê wêjêsirĩriticu nimiwĩ. Cũ masã tu'oropu “Mu'u uasenojõrê o'oguti” ní'cu niyugu, masã yu'ure bujiri nĩgũ, co ní'caronojõta weecu niwĩ. ¹⁰ Tojo weegu Juã bu'iri da'reri wi'ipu nĩgũrê cã dũpoare dutesureduticu niwĩ. ¹¹ Dutesureca be'ro cã dũpoare bapapu sãa, Herodía macõrê o'ocãrã niwã. Co pe'e quê'rã co pacopure o'oturiaco niwõ.

¹² Be'ro Juã bu'esere sirutu'cãrã cã upure miirã wa'a, yaacãrã niwã. Be'ro Jesupure wererã wa'acãrã niwã.

Jesú ni'cãmocusetiri mil umuarê ba'ase eca'que ni'i

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Jesú Juãrê wêjê'que quetire tu'ogu, a'tiro weewĩ. Yucusupu mujãsãjãa, apero masã marĩõropu ãsã cã bu'erã me'rã wa'awĩ. Ësã wa'asere tu'orã, tocjãrã masã ma'apu cãrê sirutuwã'cãcãrã niwã. ¹⁴ Jesú ape pã'rêpu pã'ajagu, dijanu'cãwĩ. Be'ro masã pãjãrãrê bo-caejapejawĩ. Narê ã'agũ, pajaña'wĩ. Duitirã na mia'cãrãrê yu'ruowĩ. ¹⁵ Ësã cã bu'erã na'ique'ari cura cã pu'to wa'a, werewu:

—Na'ique'aropu wee'e. A'topu marĩ nirõpu masã marĩma. Tojo weegu masãrê macãpu wa'adutiya. Topu duuba'arã wa'ato, nimiwũ.

¹⁶ Ësã tojo nicã tu'ogu, “Wa'aticã'to. Musã narê ecaya”, niwĩ.

¹⁷ Ësã cãrê niwũ:

—Ni'cãmocuse pã, wa'i puarã dia'cã cão'o, niwũ.

¹⁸ Be'ro “Te musã cãosere miitia”, niwĩ.

¹⁹ Cũ tojo nicã, cã tiro miawũ. Be'ro Jesú masãrê tá bu'ipu dujidutiwĩ. Tu'ajanu'cõ, te pã ni'cãmocuse pagare, na wa'i puarãrê mi, u'muarõpu ã'amorõ, cã pacu Ô'acãrê e'catise o'owĩ. Be'ro pãrê ducawaa, ãsãrê o'owĩ. Ësã pe'e masãrê tere etiwu. ²⁰ Nipe'tirã ba'a yapiwã. Be'ro doce pi'seri na ba'adu'a'quere seeneowũ. ²¹ Tere ba'arã numia, wĩ'marã ba'paqueono'ña marĩõ umua se'saro ni'cãmocusetiri mil niwã.

Jesú acopu sija'que ni'i

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Jesú masãrê ba'ase ecãca be'ro ãsã cã bu'erãrê yucusu me'rã ditarapu pã'ayudutiwĩ. Cũ pe'e topu masãrê we'eritigu, tojacã'wĩ

yujupũ. ²³ Be'ro masārē we'eritica be'ro ũrũgũpũ cũ se'saro ñubuegu mujācũ niwī. Topũre ñami ējācā, ni'cũta nicũ niwī. ²⁴ ũsā pe'e ditara decopũ pē'arā weewũ. To ũsā ejacā, wī'rō uputu wēepōtēowũ. Tojo weero pā'cōrī paca yucũsure wēecũawũ. ²⁵ Bo'remujātiri cura Jesú ũsā tiropũ acopũ sijawā'cātiwī. ²⁶ ũsā cūrē ĩ'amasītiwī. Tojo weerā cũ topũ sijawā'cāticā ĩ'arā, uputu ucũawũ. Cūrē ĩ'arā, “Abũ, masũ wērī'cũ wātī nisami”, ni caricũwã.

²⁷ Jesú ũsārē nũcũadutigu a'tiro niwī:

—Wācũtutuaya. Yũ'u ni'i. Yũ'ũre uiticā'ña, niwī.

²⁸ Be'ro Pedro Jesure niwī:

—Wiogũ, mũ'u nígũ, yũ'ũre mũ'u tiro acopũ sijawā'cādutiya, niwī.

²⁹ Jesú cūrē niwī:

—To pũricārē a'tia, niwī. Tojo weegu Pedro dija, Jesú tiropũ wa'agu, sijawā'cāwī. ³⁰ Be'ro uputu wī'rō wēecā ĩ'agũ, ucũa wa'awī. Tojo weegu cũ di'adijagu, caricũwī:

—Wiogũ, ñe'egũ a'tia, ni caricũwī.

³¹ Be'ro maata Jesú cūrē ñe'ewī. A'tiro niwī:

—¿Mũ'u cā'rōacā waro ējōpeose cƨoti? ¿De'ro weegu yũ'u tiro a'tisī'rĩmigũ, yũ'ũre ējōpeotiatĩ? niwī.

³² Be'ro na yucũsupũ mujāsājārĩ cura wī'rō yũsũa wa'awũ. ³³ Tojo wa'acā ĩ'arā, ũsā tiwũpũ sãñarā Jesure ējōpeorā, ejaque'awũ. Cūrē niwũ:

—Nirōta mũ'u Ő'acũ macũ ni'i, niwũ.

Jesú Genesarepũ dutitirārē yũ'ruo'que ni'i

(Mr 6.53-56)

³⁴ Be'ro ũsā Genesare wãmetiropũ pē'ajawũ. ³⁵ Tocjārā Jesure ĩ'amasīrā, topũ cũ ejase quetire nipe'tiropũ werese'sabi'acārā niwã. Nipe'tirā dutitirārē yũ'ruodutirā cũ tiropũ miiejawã.

³⁶ —Mũ'u quē'rã ũsārē mũ'u yaro su'tiro sumutopũ ñe'eña'duticureya, niwã. Nipe'tirā tojo weerã yũ'ruono'pe'ticā'wã.

15

Masārē ña'arā wa'acā weese ni'i

(Mr 7.1-23)

¹ Be'ro fariseo masã Jesú tiropũ ejawã. Tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masã quē'rã Jerusalēpũ a'ti'cārā Jesú tiropũ eja, sērĩtiña'wã:

² —¿De'ro weerã mũ'u bu'erã marĩ ñecũsumũa weemujāti'quere yũ'rũnũ'cāti? Ba'ase dũporo marĩ ñecũsumũa weewũa'caronojō omocoetima, niwã.

³ Jesú narē yũ'tiwī:

—Yũ'u quē'rã musārē sērĩtiña'gũti. Musã ñecũsumũa weemujāti'quere weesiruturã, ¿de'ro weerã Ő'acũ dutiro pe'ere yũ'rũnũ'cāti?

⁴ Ő'acũ a'tiro duticũ niwī: “Musã pacũ, musã pacore ējōpeoya.” Tojo nicã “No'o cũ pacũ, cũ pacore ña'arō ucũgãnojō wērĩato”, nicũ niwī. ⁵ Musã pe'e musã pacure o musã pacore na apeyenojō sērĩcã, weetamusĩ'rĩtirã, narē a'tiro nisa'a: “Nipe'tise ũsã cƨose musārē o'obo'quere Ő'acũrē o'otojapũ”, nisa'a. ⁶ Musãta a'tiro nirãnojōrē na pacũ o na pacore weetamuta basiotisa'a nisere bu'e'e. A'tiro wéerã, Ő'acũ dutisere tojowaro ĩ'acō'abutiacã'a. Musã

ñecũsumua weemujāti'quere weesĩ'rĩrã, tojo wee'e. ⁷ Diacjũ wéerã weronojõ weeta'sa'a. Isaia duporocjũpũ Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ masãrẽ diacjũta nisapĩ. A'tiro ojacũ niwĩ:

⁸ “Á'rã masã usero me'rã dia'cũ yu'ure ãjõpeoma.

Na tu'oña'se waro pe'e no'opũ nirõ nisa'a.

⁹ Tojo weerã na yu'ure ñubuepeose wapamarĩ'i.

Na bu'ese yu'u dutise mejẽta ni'i.

Masã dutise ni'i”, nicũ niwĩ Õ'acũ, ni ojacũ niwĩ Isaia, ni yu'tiwĩ Jesú fariseo masãrẽ.

¹⁰ Narẽ tojo nĩca be'ro Jesú masãrẽ pijio, niwĩ:

—Yé cjasere tu'omasĩrãti nĩrã, tu'oya. ¹¹ Marĩ usero me'rã ba'ase mejẽta Õ'acũ i'orõpũ marĩrẽ ña'arõ wa'acã wee'e. Tojo weronojõ o'oro, marĩrẽ useropũ wijatise pe'e ña'arõ wa'acã wee'e, niwĩ.

¹² Tojo nĩca be'ro ãsã cũ bu'erã cũ pu'to wa'a, cãrẽ niwũ:

—Mu'u tojo nisere tu'orã, fariseo masã tu'satiama, niwũ.

¹³ Ësã tojo nicã, Jesú queose me'rã yu'tiwĩ:

—Wese cuogu ña'ase, topũ pĩ'rĩbajuasere du'acõ'agũsami. Yu'u pacũ u'musepũ nigũ nisoose me'rã bu'erãrẽ mejãrõta weegusami. Narẽ cõ'abutiagusami. ¹⁴ Tojo weerã narẽ tojo i'acõ'acã'ña. Na nisoose me'rã bu'érã, caperi i'atirã ãpẽrã caperi i'atirãrẽ wejemu'tãrã weronojõ nima. Ni'cũ i'atigũ apĩ i'atigure wejemu'tãgũ, na puarãputa no'o nirĩ copepũ burusãjãsama, niwĩ.

¹⁵ Be'ro Pedro Jesure niwĩ:

—Ësãrẽ wereya. Mu'u ní'que ¿de'ro nisĩ'rĩrõ weesari? niwĩ.

¹⁶ Jesú cãrẽ niwĩ:

—¿Masã quẽ'rã a'tere tu'omasĩweti yujupũ? ¹⁷ Nipe'tise marĩ ba'asõrõse paapũ wa'a, be'ro yu'rũwijaa wa'asa'a. ¹⁸ Masã na ucũse, useropũ wijase pe'e wãcũsepũ wadatiwijati'i. A'te pũricã Õ'acũ i'orõpũ masãrẽ ña'arã wa'acã wee'e. ¹⁹ Marĩ wãcũse ña'arõ wãcũsepũ du'pocãtiwijati'i. ãpẽrãrẽ wẽjẽcõ'ase, numo nitigore a'metãrãse, numio me'rã ña'arõ weese, yajase, nisoose, ucjase a'te nipe'tise wãcũsepũ du'pocãtiwijatisa'a. ²⁰ A'te peje pũricã Õ'acũ i'orõpũre masãrẽ ña'arã wa'acã weesa'a. Marĩ na weewuasenojõrẽ ba'ase duporo omocoetirã pũricã, masãrẽ ña'arã wa'acã weetisa'a, niwĩ.

Judío masõ nitigo ape di'tacjõpũ Jesure ãjõpeo'que ni'i

(Mr 7.24-30)

²¹ Be'ro Jesú Genesarepũ ní'cu Tiro, Sidõ wãmetise macãrĩpũ wa'awĩ. Tocjãrã judío masã nitiwã. ²² Topũ eja, ni'cõ numio topũ nigõ Canaácjõ Jesú tiro caricũwã'cãtiwõ:

—Yu'u wiogu, Davi duporocjũ wiogu pãrãmi, yu'ure pajaña'ña. Yu'u macõ wãtĩ sãjãno'co nitjãgõ, pũrõ pi'etimo, niwõ.

²³ Jesú core yu'titiyu'rũocã'wĩ. Tojo weerã ãsã cũ bu'erã cũ pu'to wa'a, cãrẽ niwũ:

—Marĩ siro ña'arõ caricũwã'cãtisamo. Core wa'adutiya, niwũ.

²⁴ Be'ro Jesú core niwĩ:

—Õ'acũ yu'ure Israe curuacjãrã oveja bajuduti'cãrã weronojõ nĩrã dia'cũrẽ a'madutigũ o'ówĩ, niwĩ.

²⁵ Cũ tojo nimicã, co cãrẽ ãjõpeogo, cã pu'to ejaque'awõ. A'tiro niwõ:

—Wioḡu, yu'ure weetamuña, niwō.

²⁶ Jesú core yu'tiwī:

—Wī'marā ba'asere ē'ma, diayiare doquecũucā, ña'a ni'i, niwī.

²⁷ Cũ tojo nimicā, co pe'e cūrē niwō:

—Yu'u wioḡu, tojota ni'i, nírō. Diayiaputa mesapu na wiorā ba'astedijosere ba'asama. Tojo níḡō, yu'u judío masō nitimicā, judío masā na “Diayi weronojō nimo” nigōrē, judío masārē mu'u weetamudu'a'quere weetamuña níḡō, tojo niwō.

²⁸ Co tojo nicā, Jesú niwī:

—Mu'u pūrīcā éjōpeose cuoyu'rua'a. Tojo weero mu'u ní'caronojōta wa'ato, niwī.

Cũ tojo nirī curata co macō wātī cō'awīrōno'copu tojaco niwō.

Jesú pājārā dutitirārē yu'ruo'que ni'i

²⁹ Jesú Tiro, Sidōpu ní'cu wijawā'cāḡũ, Galilea wāmetiri ditara sumutopu yu'ruawī. Be'ro ūrūḡupu mujāa, ejanujāwī. ³⁰ Pājārā masā cũ dujiropu etawā. Na opa cō'ñerī sjarārē, caperi bajuno'tirārē, omocā, du'pocā dojoriwi'iare, ucūmasītirārē, no'o duti cuorānojōrē miiejawā. Jesú tiropu narē miiejacūowā. Narē yu'ruowī. ³¹ Tojo weecā, ucūmasītimi'cārā ucūwā. Omocārī, du'pocārī dojoriwi'ia yu'ruono'wā. Opa cō'ñerī sija'cārā diacjū sijawā. Ī'atimi'cārā ĩ'awā. Tere ĩ'arā, masā ĩ'amarīawā. Be'ro Ō'acūrē “Marī Israe curuacjārā wioḡu tutuayu'ruami”, ni e'catise o'owā.

Jesú ba'paritisetiri mil umuarē eca'que ni'i

(Mr 8.1-10)

³² Be'ro Jesú ūsā cũ bu'erārē pijio, niwī:

—Ā'rā masārē pajaña'a wa'asa'a. Na marī me'rā nirō i'tia nūmu yu'ru'u. Tojo weerā na ba'ase toja wa'asama. Na ūja me'rā na ye wi'seripu tojaacā ūtisa'a. Na ba'atirā, ma'apu tu'omasīse pe'tique'a wa'abosama, niwī.

³³ Cũ tojo nicā, ūsā cūrē niwū:

—¿De'ro wee ūsā ba'ase bocabosari ā'rā pājārārē? A'tore masā marīma, niwū.

³⁴ Jesú ūsārē niwī:

—¿Dicusepaga pā cuoti? niwī.

Ūsā cūrē niwū:

—Sietepaga pā, tojo nicā wa'i pejetirācā cuo'o, niwū.

³⁵ Ūsā tojo níca be'ro masārē dujudutiwī. ³⁶ Be'ro pā sietepagare, tojo nicā wa'ire mii, cũ pacu Ō'acūrē e'catise o'owī. Tu'ajanu'cō, pārē ducawaa, ūsārē o'owī. Ūsā pe'e tere masārē etiwu. ³⁷ Nipe'tirā ba'a, yapiyu'ruawā. Be'ro siete pi'seri na ba'adu'a'quere seeneowū. ³⁸ Tere ba'arā numia, wī'marā ba'paqueono'ña marīrō umua se'saro ba'paritisetiri mil niwā. ³⁹ Be'ro Jesú masārē we'eriti, ūsā yucusupu mujāsājāa, Magdala wāmetiropu pē'a wa'awu.

16

Jesure fariseo masā, tojo nicā saduceo masā Ō'acū tutuaro me'rā weē'odutimi'que ni'i

¹ Ūsā Magdala wāmetiropu ejacā, fariseo masā, tojo nicā saduceo masā Jesure ī'arā etawā. Na ¿diacjũ Ō'acũ o'ó'cuta nimiti? nírā, cūrē Ō'acũ tutuaro me'rā weeī'odutiwā. ² Jesú pe'e narē yu'tiwī:

—Mujīpū sō'asājācā, musā “Añurō cū'marōsa'a”, ni'i. ³ Bo'reacā ñiarī nūmūjo nicā, “Aco pejarosa'a”, ni'i. Ūmuarō cjasere ī'arā, tojo bajuri nūmu nirōsa'a nisere masī'i. Tojo nimirā, Ō'acũ a'tocatero cū weeī'ose pe'ere masīwe'e. ⁴ Musā a'tocaterocjārā ña'arā ni'i. Musā weeī'oña nírā, musā yu'ure ējōpeotisere ī'o'o. Musārē weeī'osome. A'te dia'cūrē wereguti. Duporocjūpu Ō'acũ ye quetire weremu'tārī masū Jonárē wa'a'caronojō dia'cūrē ī'ogūti, niwī. Tojo níca be'ro na tiropu ní'cu apesepu wa'awī.

Jesú queose o'o'que ni'i

(Mr 8.14-21)

⁵ Be'ro ūsā ape pā'rēpu pē'a wa'awu. Topu wa'arā, pā ūsā ba'atjere acobojocārā niwū. ⁶ Jesú ūsārē niwī:

—Musā fariseo masā, saduceo masā na ye levadura pā bucuacā weesere tu'omasīña, niwī.

⁷ Cū tojo nicā, ūsā cū nisere tu'otirā, a'merī niwū:

—Marī pārē miititiasu. Tojo weegu marīrē tojo nisami, nimiwū.

⁸ Jesú ūsā tojo nisere masīgū, a'tiro niwī:

—Musā pā marī ba'atjere miititiasu nírā, queoro wācūwe'e. Musā ējōpeose moobutia'a. ⁹ ¿Musā tu'omasīweti yujupu? ¿Yu'u ni'cāmocusepaga pā me'rā ni'cāmocusetiri mil umuarē eca'quere wācūweti? Peje pi'seri na ba'adu'aquere seeneowū. ¹⁰ ¿Cārū wee'que quē'rārē wācūweti? Sietepaga pā me'rā ba'paritisetiri mil masārē ecawu. Tita quē'rārē na ba'adu'a'quere peje pi'seri seeneowū. ¹¹ ¿De'ro weerā musā tu'omasītiati? Yu'u fariseo masā, saduceo masā ye levadurare ucūgū, pā mejētare nigū weepu, niwī.

¹² Cū tojo nicāputa, ūsārē tu'omasīse ejawu.

—Marīrē levadura pā bucuacā weese mejētare ucūgū weepi; fariseo masā, saduceo masā na nisoose me'rā bu'ese pe'ere tu'omasīato nígū, tojo niapī, niwū.

Pedro Jesure “Mu'u Ō'acũ bese'cu ni'i” ní'que ni'i

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Be'ro Jesú Cesarea Filipo wāmetiri macāpu wa'awī. Topu eja, ūsā cū bu'erārē sērītiña'wī:

—Masā yu'u Ō'acũ macū masū weronojō upatigure ¿de'ro ucūti? niwī.

¹⁴ Ūsā cūrē yu'tiwu:

—Āpērā “Juā masārē wāmeyerī masū nimi”, nima. Āpērā “Duporocjūpu Ō'acũ ye quetire weremu'tārī masū Elía nígū nisasami”, nima. Āpērā “Jeremía nimi o apī Ō'acũ ye quetire weremu'tārī masū nígū nisasami”, nima mu'arē, ni yu'tiwu cūrē.

¹⁵ Ūsā tojo nicā, niwī:

—Musā waro, ¿de'ro wācūti yu'ure? ni sērītiña'wī.

¹⁶ Cū tojo nicā tu'ogu, Simó Pedro cūrē yu'tiwū:

—Mu'u Ō'acũ bese'cu Cristo ūsā yoacā yucue'cu ni'i. Ō'acũ catinu'cūgū macū ni'i, niwī.

17 Jesú cūrē niwī:

—Simó, Joná macū, mǎ'u tojo ucūgū, diacjūta ucū'u. Ne ni'cū masū mǎ'urē tere weretiapī. Yǎ'u pacu ǎ'musepu nigū mǎ'urē tere masīse o'oaṗī. Tojo weegu e'catiya. 18 Mǎ'urē wereguti. Mǎ'u wāme Pedro ūtāgā nisī'rīrō wee'e. Mǎ'u weronojō ējōpeorārē ya curuacjārārē wa'acā weeguti. Wātī cū yarā me'rā ya curuacjārārē docaque'acā weesome. 19 Yǎ'u mǎ'urē ǎ'musepu marī wiogu nīrōpu cja sawire o'oguti. Tojo weero a'ti nucūcāpūre mǎ'u cā'mota'acā, ǎ'musepu quē'rārē cā'mota'ano'rōsa'a. Mǎ'u a'ti nucūcāpūre dǎ'tecūucā, ǎ'musepu quē'rārē dǎ'tecūuno'rōsa'a. A'ti nucūcāpūre “Tojota weeato” nicā, ǎ'musepu quē'rārē tojota wa'arosa'a, niwī Jesú.

20 Be'ro Jesú ūsārē niwī:

—Ne āpērārē “Cū Ō'acū bese'cu Cristo nimi”, niticā'ña, niwī.

Jesú cū wērīatjere were'que ni'i

(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22–27)

21 Tita me'rā Jesú ūsārē a'tiro werenu'cāwī:

—Yǎ'ure Jerusalēpu wa'aro ni'i. Topu judío masā bucūrā, pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā yǎ'ure ǎpūtǎ pi'eticā weerāsama. Yǎ'ure wējērāsama. Tojo weemicā, i'tia nǎmu be'ro masāgūsa'a, niwī ūsārē. 22 Cū tojo nicā tu'ogu, Pedro Jesure yoacurero wejewā'cā, a'tiro tu'ticu niwī:

—Yǎ'u wiogu, ne mǎ'u tojo nise wa'aticā'to. Ō'acū tojo wa'acā cā'mota'ato, nicu niwī.

23 Be'ro Jesú majāminū'cā, cūrē nicu niwī:

—Wātī wa'aya. Mǎ'u tojo nīgū, Ō'acū yǎ'ure dutisere cā'mota'asī'rīgū wee'e. Ō'acū cū ǎsere wācūwe'e. Masā na wācūwuaronojō pe'e wācū'u, nicu niwī.

24 Be'ro Jesú ūsā āpērārē niwī:

—No'o yǎ'ure ējōpeosirutugunojō cū weesī'rīrōnojō weeticā'to. Yǎ'u ǎaro pe'e weeato. No'o yǎ'ure sirutusī'rīgū, “Jesure ējōpeogu, wērībosa'a” nitiguta sirutuato. 25 Yǎ'ure ējōpeose me'rā ña'arō yǎ'rūsī'rītigu, yǎ'ure ējōpeodu'ugunojō pecame'epu bu'iri da're bajuriono'gūsami. Apī wējēsere uiti, yǎ'ure ējōpeonu'cūgūnojō pe'e yǎ'u me'rā catinu'cūgūsami.

26 »Ni'cū a'ti turi cjase nipe'tisere wapata'a, cū ejeripō'rā pe'ere bajuriogu, ħñe'enojōrē wapata'abosari? Cū pecame'epu wa'agu, cū ya ejeripō'rārē de'ro wee wapayewīrōmasītisami. 27 Yǎ'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu a'tiro weeguti. Yǎ'u pacu asitese me'rā, cūrē wereco'terā me'rā a'ti turipure a'tiguti tja. Yǎ'u apaturi a'tigu, nipe'tirārē de'ro na wee'quenucūrē wapayeguti. 28 Diacjū musārē wereguti. Ni'cārērā a'topu nīrā na wērīse dūporo a'tere ī'arāsama. Yǎ'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu wiogu sājācā ī'atimirā, wērīsome, niwī.

17

Jesú cū bajuse dǎcayū'que ni'i

(Mr 9.2–13; Lc 9.28–36)

1 Jesú “Yǎ'u wiogu nisere ī'arāsa'a” nīca be'ro ni'cā semana yǎ'rǎwǎ. Titare Pedro, Santiago, cū acabiji Juārē ūrūgū ǎ'muacjupu miacu niwī.

Na se'saro wa'acārā niwā. ² Topu na ĩ'orõpu cã bajusere ducayucu niwĩ. Cã diapoare mujĩpũ umucocjũ weronojõ asistecu niwĩ. Cã ye su'ti añurõ bo'reyuse wa'acaro niwũ. ³ Tojo wa'ari cura maata Moisé, Elía dũporocjãrãpũ Jesú me'rã ucũcã ĩ'acārā niwā. ⁴ Tere ĩ'agũ, Pedro Jesure nicu niwĩ:

—Yu'u wiogu, marĩ a'topu nicã añuyũ'rua'a. Mu'u uacã, ũsã i'tia wi'iacã weerãti. Ni'cã wi'i mu'u ya wi'i, ape wi'i Moisé ya wi'i, ape wi'i Elía ya wi'i weerãti, nicu niwĩ.

⁵ Pedro tojo ucũrĩ cura ni'cã o'mecurua asisteri curua a'ti, narẽ tuubi'acã'caro niwũ. Ti curuapũre ni'cũ ucũcã tũ'ocārā niwā:

—Ā'rĩ yu'u macũ, yu'u ma'igũ nimi. Cũ me'rã pũrõ e'cati'i. Cũ ucũsere tũ'o ějõpeoya, nicu niwĩ Ō'acũ.

⁶ Tere tũ'orã, cũ bu'erã upũtu ucuarã, di'tapu mu'rĩque'acārā niwā. ⁷ Be'ro Jesú na pu'to wa'a, narẽ ñe'eña'a, nicu niwĩ:

—Wã'cãnu'cãña. Uiticã'ña, nicu niwĩ.

⁸ Be'ro na ĩ'acã, ãpẽrã ne marĩcārā niwā. Jesú ni'cũta nicu niwĩ.

⁹ Na tigupu ni'cārā dijaticã, Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Musã ni'cãrdacã ĩ'a'quere ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña. Yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu wẽrĩ masãca be'ropu wereya, nicu niwĩ.

¹⁰ Cũ tojo nicã, cũ bu'erã sãrĩtiña'cārā niwā:

—¿De'ro weerã Moisé oja'quere bu'eri masã “Masãrẽ yu'ruoacju a'tise dũporo Elía a'timũ'tãgũsami” nisari?

¹¹ Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musã nĩrdonojõta Elía a'timũ'tãgũsami. Cũ nipe'tisere apomũ'tãgũsami. ¹² Yu'u pe'e a'tiro nigũti. Elía a'titojacu niwĩ. Cũrẽ masã ĩ'amasĩcārā niwā. Na cũrẽ no'o uaro weesĩ'risere weecārā niwā. Cũrẽ wee'caronojõta yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu quẽ'rãrẽ pi'eticã weerãsama, nicu niwĩ.

¹³ Cũ tojo nicãpu, cũ bu'erã tũ'omasĩcārā niwā. “Cũ Elía a'titojacu niwĩ nĩgũ, Juã masãrẽ wãmeyeri masũrẽ nigũ weesami”, nicārā niwā.

Jesú wĩ'magũrẽ wãtĩ sãjãno'cũre cõ'awĩrõ'que ni'i

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Be'ro na ũrũgũpu ni'cārā masã wa'teropu dijatawã. Titare ni'cũ a'ti, Jesú tiropu ejaque'awĩ. Cũrẽ a'tiro niwĩ:

¹⁵ —Yu'u wiogu, yu'u macũrẽ pajaña'ña. Cũ wãcũña marĩrõ wẽrĩamujãmi. Upũtu waro pi'etiyũ'rumajãmi. Pejetiri pecame'epu doqueque'a, diapũ quẽ'rãrẽ doqueñojãmujãmi. ¹⁶ Cũrẽ mu'u bu'erã tiropu miiejamiapũ. Na cũrẽ yu'ruomasĩtiama, niwĩ.

¹⁷ Be'ro Jesú masãrẽ niwĩ:

—Musã ějõpeose moorã ña'arã ni'i. Yu'u musãrẽ yoacã bu'emicã, ne tũ'omasĩwe'e yujupu. ¿No'ocã'rõ yoacã musã yu'ure ějõpeoticã wãcũtutuagusari? Cũ wĩ'magũrẽ yu'u tiro miitia, niwĩ.

¹⁸ Topu miiejacã, wãtĩ wĩ'magũpu ni'cũre cõ'awĩrõwĩ. Cũ tojo weeri curata wĩ'magũ yu'ruono'cũpu tojawĩ.

¹⁹ Be'ro ũsã cũ bu'erã ãpẽrã tũ'otiropu cũrẽ sãrĩtiña'wã:

—¿De'ro weerã ũsã wãtĩrẽ cõ'amasĩtiapari? niwũ.

²⁰ Jesú ũsãrẽ niwĩ:

—Musã yu'ure añurõ ějõpeotise ye bu'iri cũrẽ cõ'awĩrõmasĩtiapã. Diacjũ musãrẽ weregutĩ. Musã mostaza capeacã weronojõ cã'rõacã

ējōpeose cūorā, a'tigu ūrūgūrē “Aperopu wa'aya”, nīmasībosa'a. Mūsā tojo nicā, aperopu wa'arosa'a. Mūsā diacjūta ējōpeocāma, nipe'tisere weeta basiorosa'a. ²¹ Ā'rī wātī sājāgūnojōrē Ō'acūrē sērī, be'tise me'rā dia'cū cō'awīrōta basio'o, niwī.

Jesú cū wērīatjere apaturi werenemo'que ni'i

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Be'ro ūsā Galileapu sjarā wa'awu. Topu Jesú ūsārē niwī:

—Yū'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigure wiorāpūre o'orāsama.

²³ Yū'ure wējērāsama. Na tojo weemicā, i'tia nūmu be'ro masāgūsa'a tja, niwī. Ūsā cū “Yū'ure wējērāsama” nicā tu'orā, pūrō bŭjawetiwu.

Ō'acū wi'i cjase niatjere na niyeru o'o'que ni'i

²⁴ Be'ro Jesú, ūsā cū bu'erā Capernau wāmetiri macāpu wa'awu. Ūsā topu ejari curare Ō'acū wi'i cjase niatjere niyeru wapaseeri masā Pedro tiropu wa'awā. A'tiro sērītiña'cārā niwā cūrē:

—¿Mūsārē bu'egu Ō'acū wi'i cjase niatjere niyeru wapayeweti? ničārā niwā.

²⁵ Pedro narē yū'ticu niwī:

—Wapayesami, nicu niwī.

Be'ro Pedro Jesú nirī wi'ipu sājāejawī. Cū Jesure sērītiña'gūti weeri cura Jesú pe'e cūrē ucūwe'ocā'wī:

—¿De'ro tu'oña'ti, Simó? ¿A'ti ūmucocjārā wiorā niyeru ūarā, na acawererārē sērīsari, o aperocjārāpūre sērīsarine? niwī.

²⁶ Pedro cūrē yū'tiwī:

—Aperocjārāpūre wapayedutisama, niwī.

Jesú cūrē niwī:

—To pūrīcārē na acawererārē sērītisama. Tojo weero yū'u Ō'acū macū niyucā, cū ya wi'i cjase niatjere niyeru sērīmasītisama. ²⁷ Tojo nimicā, narē mejēcā wācūdutitigu wapayeguti. Mu'u ditarapu wējērī da mii, wa'i wējēgū wa'aya. Ba'amū'tāgūrē wejemorōña. Cū ūseropu niyeru kujire bocagūsa'a. Ti cuji me'rā marī pūarā yere wapayegu wa'aya, niwī Jesú.

18

Añurō weeyu'rūnu'cāgū yere oja'que ni'i

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Ō'acū wi'i cjase wapaseeri masārē Pedro wapayegu wa'acaterore ūsā Jesú tiropu wa'a, cūrē niwū:

—Ūmūsepūre ¿noanojō ūsā mu'u besecūū'cārā āpērā yū'rūoro niyu'rūnu'cāgūsari? niwū.

² Ūsā tojo nicā tu'ogu, Jesú ni'cū wī'magūrē pijio, ūsā tiropu nu'cōwī. ³ Ūsārē niwī:

—Mūsārē diacjū wereguti. Āpērā yū'rūoro niyu'rūnu'cāsī'rīsere du'ucā'ña. Mūsā tere wācūnu'cūrā, ā'rī weronojō nitirā, u'mūsepū yū'u wioḡu niatjopu wa'asome. ⁴ A'tiro ni'i. No'o ā'rī wī'magū weronojō āpērā yū'rūoro nisere wācūtigūnojō cūta yū'u niatjopūre āpērā yū'rūoro niyu'rūnu'cāgūsami. ⁵ Apeye quē'rārē wereguti. Yū'ure maigūnojō ni'cū ā'rī wī'magūrē ñe'egū weronojō weemi. Cūrē ñe'egū, yū'ureta ñe'egū weemi, niwī.

Āpērārē ña'arō weecā weeticā'ña nise ni'i

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Jesús apeye ũsārē werenemowĩ:

—No'o yu'ure ejõpeogu wĩ'magūrē ña'arō weecā weegú uputu bu'iri da'reno'gūsami. Ɛtāgā pajicja cū wāmūtapu du'teyoo, cūrē maa pajiri maapu doqueñocā, nemorō añubosa'a. Tojo weecā, cū maata wērĩa wa'a, dojorēnemotibosami. ⁷ Masārē ña'arō weecā weese ña'abutia'a. Ña'arō weenu'cūcā'rāsama, wéerā pe'ea. Mejō tojo weegunojō uputu waro bu'iri da'reno'gūsami.

⁸ »A'tiro weeya. Musā omocā, musā du'pocā me'rā ña'arō weesĩ'rĩrā, dūtecō'abo'caro weronojō ña'arō weedu'ucā'ña. Musā ni'cā omocā me'rā o ni'cā du'pocā me'rā u'musepu wa'acā, nemorō añu'u. Pua omocā me'rā, pua du'pocā me'rā pecame'epu wa'acā pe'ere, ña'ayu'ruabosa'a. ⁹ Musā caperi me'rā mejārōta ña'arō weesĩ'rĩrā, musā caperire oreee cō'abo'caro weronojō ña'asere ĩ'adu'ucā'ña. Musā ni'cā capea me'rā u'musepu wa'acā, nemorō añu'u. Musā pecame'epu pua capea me'rā wa'acā pe'ere, ña'ayu'ruabosa'a.

Oveja bajuduti'cu queose ni'i

(Lc 15.3-7)

¹⁰ »Ā'rā wĩ'marānojōrē tojo ĩ'acō'aticā'ña. A'tiro ni'i. Ɛ'musecārā Ō'acūrē wereco'terā ā'rā wĩ'marārē co'terā yu'u pacu u'musepu nigú ĩ'orōpu ninu'cūma. ¹¹ Masā Ō'acūrē wācūtirā oveja bajuduti'cārā weronojō nima. Yu'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigu narē yu'ruogu a'tigu weewu.

¹² »Yu'u weresere ¿de'ro tu'oña'ti? Ni'cū cien oveja cuogu ni'cū bajuduticā, āpērā du'sarā noventa y nuevere opa bu'pa na ba'aropu cūsami. Be'ro apĩ bajuduti'cure a'magū wa'asami. ¹³ Cūrē bocagu, pūrō e'catisami. Āpērā noventa y nueve bajudutiti'cārā nemorō cū me'rā e'catisami. ¹⁴ Mejārōta marĩ pacu u'musepu nigú ne ni'cū ā'rā wĩ'marānojōrē pecame'epu wa'acā ũatimi, niwĩ Jesús.

Marĩ acawererā marĩrē ña'arō weecā a'tiro weeru'a'a nise ni'i

¹⁵ Jesús werenemowĩ:

—Mu'u acaweregu mu'urē ña'arō weecā, mu'u se'saro cū tiropu weregu wa'aya. Cū ña'arō wee'quere masicā weeya. Cū “Yu'u ña'arō weepu” ni tu'oña'cā, musā apaturi a'merĩ ucū, e'catirāsa'a tja. ¹⁶ Cū yu'titicāma, ni'cū o puarārē pijio, cū tiropu wa'aya. Na tu'oropu wereya cū mu'urē ña'arō wee'quere. Tojo weero Ō'acū ye queti ojāca pūrĩ ní'caronojōta puarā o ĩ'tiarā tu'oropu “Diacjūta ni'i”, ni masĩno'rōsa'a. ¹⁷ Na quē'rārē yu'titicā, nipe'tirā yu'ure ejõpeorā na nerērōpu wereya. Na quē'rārē yu'titicā, yu'ure ejõpeotigu o wiorārē niyeru wapasebosari masūrē weronojō tu'oña'ña.

¹⁸ »Diacjū musārē weregutĩ. No'o musā a'ti nucūcāpu du'tecūucā, u'musepu quē'rārē du'tecūuno'rōsa'a. A'ti nucūcāpūre “Tojota weeato” nicā, u'musepu quē'rārē tojota wa'arosa'a, niwĩ. Cū tojo nígu, musā “Bu'iritimi” o “Bu'iri marĩmi” nímasĩrāsa'a nígu, tojo niwĩ.

¹⁹ Jesús ninemowĩ:

—Apeyere wereguti. Puarā “Marī a'tenojōrē Ō'acūrē sērīrā” nicā, yu'u pacu u'musepu nigú musā sērīrōnojōta weegusami. ²⁰ No'o puarā o i'tiarā yu'ure ējōpeorā nerēcā, yu'u na wa'teropu nigūti, niwī.

Āpērā ña'arō weecā acobojoye cjase ni'i
(Lc 17.3)

²¹ Tojo nicā tu'ogu, Pedro Jesú tiro wa'a, sērītiña'wī:

—Wioḡu, yu'u acawereḡu yu'ure ña'arō weecā, ¿dicusetiri cūrē acobojogusari? ¿Sietetiriputa cū ña'arō weesere acobojosari? niwī.

²² Jesú cūrē yu'tiwī:

—“Ticusetiri acobojoya”, niwe'e. Tojo nírōnojō o'ogu, “Na ña'arō weesetisetirinucū acobojoya”, nigūti.

²³ »Tojo weegu musārē yu'u pacu cū acobojoye cjasere wereguti. Cū ni'cā di'ta wioḡu weronjō nimi. Ti di'ta wioḡu cūrē da'raco'terā na wapamoosere apogutigu pijiosami. ²⁴ Cū narē wapaseenu'cārī cura ni'cū pajiro waro wapamoogūrē miiwā'cāsama. ²⁵ Cū de'ro wee wapayeta basioticā ī'agū, wioḡu cūrē, cū ñumorē, cū pō'rārē, nipe'tise cū cuosere āpērāpūre duaturiadutisami. Cū wapamoosere wapayeduodutigu tojo weesami. ²⁶ Tere ī'agū, da'raco'tegu wioḡu tiro ejaque'a, nisami: “Wioḡu, yu'ure pajaña'cureya. Yu'u wapapepe'ocūti”, nisami. ²⁷ Cū tojo nicā tu'ogu, a'tiro weesami. Cūrē pajaña'gū, cū wapamoo'quere cō'a, cūrē du'ucā'sami. ²⁸ Tojo wéeca be'roacā wa'a, apī cū me'rācjū da'raco'tegure bocaejasami. Cū pe'e cūrē cārōacā wapamoosami. Be'ro cūrē wapayedutigu uputu wāmutapu ñe'esami. “Mu'u wapamoosere wapayebaque'oya”, nisami.

²⁹ »Cū tojo nicā tu'ogu, cū wee'caro weronjō cū dūporo ejaque'a, nisami: “Yu'ure pajaña'cureya. Mu'urē wapapepe'ocūti”, nisami. ³⁰ Apī pe'e ne uatisami. Maata cūrē bu'iri da'leri wi'ipū miaa, sōrōdutisami. “Cū wapapepe'ocā'pū, du'uwīrōña”, nisami. ³¹ Be'ro āpērā da'raco'terā cū tojo weesere ī'arā, ne tu'satisama. Tojo weerā na wioḡupure tere werepe'ocā'sama. ³² Tere tu'ogu, wioḡu cūrē pijidutio'osami. Cūrē nisami: “Da'raco'tegu queoro weetigu ni'i. Mu'u yu'ure sērīcā, nipe'tise mu'u wapamoo'que pacare acobojope'ocā'pū. ³³ Mu'u quē'rā yu'u mu'urē pajaña'caronjō mu'u me'rācjūrē pajaña'boapā”, nisami. ³⁴ Wioḡu uputu waro uagu, cūrē pūrō bu'iri da'resami. Bu'iri da'leri wi'ipū cūrē pi'eticā weedutisami. Téé nipe'tise cū wapamoosere wapapepe'otigu, topu ninu'cūḡūsami, ni werewī Jesú.

³⁵ Be'ro Jesú tere wéréca be'ro niwī:

—Yu'u pacu u'musepu nigú musā acawererārē diacjū acobojoticā, tojota weegusami musārē, niwī.

19

Numotirā, marāputirā a'merī cō'aticā'ña nise ni'i
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Jesú āpērārē a'merī acobojosere ucūca be'ro ūsā a'tiro weewu. Galilea di'tapu ní'cārā ūsā Judea di'tapu Jordā wāmetiri maa mujīpū mujātiro ape pā'rēpu pē'awū. ² Topu wa'acā, pājārā masā Jesure sirutuwā. Narē dutitirārē yu'rūowī. ³ Narē yu'rūocā ī'arā, fariseo masā Jesure bu'iri bocasī'rīrā, cū tiro wa'a, sērītiña'wā:

—¿Ni'cũ no'o mejõ niseacã me'rã cũ ñumorẽ cõ'amasisari? ¿Marĩrẽ dutise tojo niti? niwã.

⁴ Jesú narẽ yu'tiwĩ:

—¿Musã Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩrẽ bu'emirã, masĩweti? Õ'acũ nipe'tise cũ ne waro weenu'cãcateropu umu, numio weecu niwĩ.
⁵ Tu'ajanu'cõ, a'tiro nicu niwĩ: “Tojo weegu umu cũ pacure, cũ pacore wija, cũ ñumo me'rã nigũsami. Na pũarã ni'cã upu weronojõ nirãsama”, nicu niwĩ Õ'acũ. ⁶ Tojo weerã na pũarã nitima. Ni'cã uputa nima. Tojo weerã Õ'acũ a'mesu'o'cãrãrẽ masã ñucawaaticã'rõua'a, niwĩ Jesú.

⁷ Cũ tojo nicã tu'orã, fariseo masã sãrĩtiña'wã tja:

—To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weegu Moisé a'tiro nipari? “Ni'cũ cũ ñumorẽ cõ'agũ, 'A'te ye bu'iri mu'urẽ cõ'a'a' nirĩ pũrĩrẽ oja'o'orõua'a”, ni ojacu niwĩ, niwã.

⁸ Jesú narẽ niwĩ:

—Musã ñecũsumua ejeripõ'rã butise ye bu'iri Moisé na ñumosãnumiarẽ cõ'acã, cã'mota'aticu niwĩ. Tojo nimicã, Õ'acũ ne waroputa “A'merĩ cõ'aña”, niticu niwĩ. ⁹ Yu'u cũ ñumorẽ cõ'agũrẽ a'tiro nigũti. Co apĩ me'rã ña'arõ weetimicã, cõ'agũnojo apegore ñumotigu, cũ ñumo nitigo me'rã a'metãrãgũ weronojõ tojasami. No'o marãpu cõ'ano'core ñuorẽgũnojo quẽ'rã mejãrõta tja cũ ñumo nitigore a'metãrãgũ weronojõ nisami. Õ'acũ core “Nimũ'tã'cu ñumo nimo yujupu”, ni ñasami. Na tojo weerã, Õ'acũ cũ dutisere yu'rũnu'cãrã weema, niwĩ.

¹⁰ Cũ tojo nicã tu'orã, ñsã cũ bu'erã niwã:

—Tojo nicã pũrĩcãrẽ marĩ ñumotiticã, nemorõ añusa'a, niwã.

¹¹ Jesú ñsãrẽ niwĩ:

—Nipe'tirã ñumo marĩrã nímasĩtisama. Õ'acũ ñumo marĩrã nímasiãto ní'cãrã dia'cũ nímasĩsama. ¹² Æpẽrã a'te ye bu'iri ñumotitisama. Æpẽrãrẽ dojoriwi'ia bajua'que bu'iri ñumotita basio-tisa'a. Æpẽrãrẽ ñumotidutitirã na upu cjasere yejecõ'ano'cãrã nisama. Tojo weerã na ñumotimasĩtisama. Æpẽrã Õ'acũ ye cjase dia'cũrẽ weesĩ'rĩrã ñumotitisama. “Tojo ñumo marĩgũ nigũti” nigũnojo ñumo marĩgũ tojato, niwĩ.

Jesú wĩ'marãrẽ ñapeo sãrĩbosa'que ni'i
 (Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Be'ro Æpẽrã na põ'rãrẽ Jesú tiropu miiejawã. Narẽ ñapeo, Õ'acũrẽ sãrĩbosadutirã tojo weewã. Na tojo weecã, ñsã wĩ'marãrẽ miiejarãrẽ tu'tiwu:

—Cãrẽ caribotirãta, nimiwã. ¹⁴ Æsã tojo nicã, Jesú ñsãrẽ niwĩ:

—Wĩ'marãrẽ yu'u tiro a'ticã du'uo'oya. Narẽ cã'mota'aticã'ña. Wĩ'marã marĩnojo'rẽ añurõ ejõpeoma. Æpẽrã quẽ'rã wĩ'marã weronojo yu'ure ejõpeorã yu'u pacu wlogu nirõpu wa'arãsama, niwĩ.

¹⁵ Be'ro wĩ'marãrẽ ñapeo, sãrĩbosawĩ. Tu'ajanu'cõ, ñsã apesepu wa'a wa'awu.

Ma'mu peje cuogu Jesú me'rã ucũ'que ni'i
 (Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Be'ro ni'cũ ma'mu Jesure ñ'agũ ejawĩ. Cãrẽ sãrĩtiña'wĩ:

—Mu'u masārē bu'egu añugã ni'i. Yu'u catinu'cūacju ¿ñe'enojō añusere weegusari? niwī.

¹⁷ Jesú cūrē yu'tiwī:

—¿De'ro weegu yu'ure añuse cjasere sērītiña'ti? Ni'cūta añugã nimi. Cū Ō'acū nimi. Mu'u catinu'cūsī'rīgũ, Ō'acū dutise cū'quere weeya, niwī.

¹⁸ Ma'mu yu'tiwī:

—¿Disenojōrē weegusari?

Jesú cūrē niwī:

—Masārē wējēcō'aticā'ña. Apī ñumorē a'metārāticā'ña. Yajat-icā'ña. Āpērā ye cjasere nisooticā'ña. ¹⁹ Mu'u pacure, mu'u pacore ējōpeoya. Mu'u basu ma'irōnojōta āpērārē ma'iña, niwī.

²⁰ Ma'mu Jesure yu'tiwī:

—Yu'u wī'magūpūta a'tere queoro weemujātiwū. ¿Ñe'enojō apeyenojō yu'u weenemogūsari? niwī.

²¹ Jesú cūrē niwī:

—Mu'u Ō'acū dutisere weepe'osī'rīgũ, nipe'tise mu'u cūosere du-ape'ocjã wa'aya. Duatoja, te dua'que wapare pajasecūorārē o'oya. Mu'u tojo weegu u'musepu peje añuse cūogusa'a. Tojo weetojanu'cō, yu'ure sirutugū a'tia, niwī.

²² Cū tojo nicā tu'ogu, ma'mu peje cūogu nitjāgũ tere ma'iyu'rugū, bujawetise me'rā dajatojaawī.

²³ Cū wa'aca be'ro Jesú ūsārē niwī:

—Diacjũ mūsārē weregutī. Peje cūogu Ō'acū wioгу nirōpu u'musepu wa'acā, diasā ni'i. ²⁴ Apaturi mūsārē nigūti tja. Cameyo wāmetigūjo awiga yuta da pī'osōrōrī pepu sājāa yu'rutērīcā, diasā ni'i. Yu'u pacu wioгу nirōpu peje cūogu wa'acā pe'ema, totá nemorō diasā ni'i, niwī.

²⁵ Cū tojo nicā tu'orā, ūsā tu'omarīa wa'awū. Ūsā a'merī sērītiña'wū:

—To pūrīcārē ¿noanojō pe'e Ō'acū tiropu wa'amasīrāsari? niwū.

²⁶ Jesú ūsārē ī'agūta ī'a, niwī:

—Masā na basu weetutuase me'rā yu'rūmasītisama. Ō'acū pūrīcārē basio'o. Cūma ne apeyenojō weeta basiotise marī'i, niwī.

²⁷ Cū tojo nicā tu'ogu, Pedro niwī:

—Wioгу, ūsā pe'e mu'urē siruturā, nipe'tise ūsā cuomi'quere du'ucūupe'ocā'wū. Ūsā tojo wee'que wapare ¿Ō'acū ñe'enojōrē o'ogusari? niwī.

²⁸ Jesú ūsārē niwī tja:

—Diacjũ mūsārē nigūti. Ō'acū a'ti turire ne waropu wee'caro weronojō apaturi weecā, yu'u Ō'acū macū wioгу sājāgūsa'a. Tojo yu'u weecā, mūsā quē'rā yu'ure dutitamurāsa'a. Tojo nicā mūsā yu'ure ējōpeorā doce cururi Israe cururicjārārē dutirāsa'a. ²⁹ Āpērā nipe'tirā yu'ure ējōpeose bu'iri na ye wī'serire, na acawererārē, na pacusumharē, na pō'rārē, na ye di'tare du'ucūuwā'cārā quē'rārē a'tiro wa'arosa'a. Peje waro na cō'awā'cā'que nemorō ñe'enemorāsama. Tojo nicā Ō'acū me'rā catinu'cūrāsama. ³⁰ Tojo nimicā, pājārā ni'cārōacārē wiorā weronojō nirā be'ropure mejō nirā nirāsama.

Pājārā ni'cārōacārē mejō nirā pe'e quē'rā be'ropure wiorā weronojō nirāsama, niwī.

20

Jesú ũ'se wese da'rari masā me'rā queose o'o'que ni'i

¹ Jesú be'ropu cū o'otjere queose me'rā werenemowī:

—Ū'musepu yu'ure ējōpeorārē o'otje a'tiro weronojō ni'i. Ni'cū ũ'se wese cūose weronojō ni'i. Cū űamiacācure ũ'se wi'reajārē a'masami. ² Narē bocagu, “Ni'cā numu wapayewaronojō musārē wapayeguti”, nisami. Na yu'tica be'ro narē cū ya wesepe da'radutigu o'ócā'sami. ³ Be'ro nueve nicā āpērā da'rajārē a'manemogū wa'asami. Topu macā decopu da'rased moorā dujirārē bocaejasami. ⁴ Bocaeya, narē nisami: “Musā quē'rā ya wese ũ'se wesepe da'rarā wa'aya. Musārē queoro wapayeguti”, nisami. Cū tojo nicā tu'orā, na “Jau” ni, na quē'rā da'rarā wa'asama. ⁵ Be'ro dajaritero nicā, tojo nicā űamica'a tres nicā mejārōta a'magū wa'a, narē o'ósami tja. ⁶ Be'ro tja cinco nicā macā decopu wa'asami. Topu āpērā da'rased moorā nibajaque'atirārē bocaejasami. Bocaeyagu, nisami: “¿De'ro weerā musā da'rased ni'cārī dujina'iatī?” nisami. ⁷ Na yu'tisama: “Āpērā űsārē ‘Da'rarā wa'aya’, nitiamā. Tojo weerā da'rawe'e”, nisama. Tojo nicā tu'ogu, wese wiogu narē nisami: “Musā quē'rā ya wesepe da'rarā wa'aya. Queoro wapayeguti”, nisami. Tojo weerā na quē'rā da'rarā wa'asama.

⁸ »űamipu ti wese wiogu su'ori da'ragure pijio, nisami: “Da'rarārē pijine, wapayeya. Be'ropu eja'cārārē wapayemu'tāña. Be'ro űamiacācure da'ranu'cā'cārārē wapayetu'ajanu'cōña”, nisami. ⁹ Tojo weegu a'tiro weesami. Cinco nicāpu wesepe da'ranu'cā'cārārē pijiomu'tāsami. Ni'cā numu da'rased wapa wapayewaronojō narē wapayesami. ¹⁰ Be'ro bo'reacā da'ranu'cā'cārā “Ūsā na nemorō wapata'arāsa'a”, nimisama. Tojo nimicā, na wācū'caronojō wa'atīsa'a. Na quē'rā mejārōta wapata'asama. ¹¹ Tojo weerā ti wese wiogu me'rā tu'satirā, a'tiro nisama: ¹² “Ā'rā be'ropu da'rarā eja'cārā yoaticā ni'cā horata da'rama. Ūsā pūrīcā yoacā asise poo, da'rana'itō'oapu. Tojo weemicā, űsārē wapaye'caronojōta na quē'rārē wapayepu”, nisama. ¹³ Wiogu pe'e ni'cū tojo busunu'cūgūrē a'tiro nisami: “Yu'ū me'rācjū, mu'urē űa'arō weegu weewe'e. Mu'ū da'rased duporo ‘Ni'cā numu da'rawapata'awaronojō wapata'agusa'a’, nino'tojapu. ¹⁴ Tojo weegu mu'ū wapata'a'quere űe'e, tojaa wa'aya. Yu'ū ā'rī be'ropu da'ragu a'ti'cure mu'urē wapaye'caronojō wapayeguti. ¹⁵ Yé niyeru niapu. Tojo weegu yu'ū aronojō wapayemasī'i. ¿Yu'ū masārē pajaña'cā uogu weeti?” nisami.

¹⁶ »A'tiro ni'i. Yarā sājāmu'tā'cārā, na be'ro ējōpeo'cārā quē'rārē mejārōta Ō'acū añusere o'ogusami. Tojo weerā nimu'tā'cārā “Ūsārē o'onemogūsami”, nīmasīsoma, niwī.

Jesú cū wērīatjere apaturi werenemo'que ni'i

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Be'ro űsā Jesú me'rā Jerusalē wa'ari ma'apu wa'awu. Ūsārē, cū bu'erā docere mejēcā pijiawī. Ūsārē niwī:

¹⁸ —Musā ī'a'a. Marī Jerusalēpu wa'arā wee'e. Topu yu'ū Ō'acū macū masū weronojō uputigure a'tiro weerāsama. Pa'ia

wiorāpure, tojo nicā Moisé oja'quere bu'eri masāpure o'orāsama. Na yu'ure wējēdutiṛāsama. ¹⁹ Nāta tja ape di'tacjārā judío masā nitirā wiorāpure wiaturiarāsama. Yu'ure bujicā'a, tārā, curusapu wējēdutiṛāsama. Na tojo weemicā, yu'u i'tia nūmu be'ro masāgūsa'a, niwī Jesú.

Santiago, Juā paco Jesú me'rā ucū'que ni'i

(Mr 10.35-45)

²⁰ Zebedeo nūmo co pō'rā Santiago, Juā me'rā Jesú tiropu ejawō. Jesure apeyenojō sērīgō, cū pu'topu ejaque'awō. ²¹ Jesú core niwī:

—¿Ñe'enojōrē yu'u weecā uasari? niwī.

Cūrē yu'tiwō:

—Mu'u wiogu sājāgū, ā'rā yu'u pō'rā puarārē mu'urē dutita-mudutigu sōrōpa. Ni'cū mu'u diacjū pe'e, apī cūpe pe'e dupoapa, niwō.

²² Co tojo nicā tu'ogu, Jesú co pō'rārē niwī:

—Musā yu'ure sērīsere tu'omasīwe'e. Yu'u uputu pi'eti, wērīgūsa'a. ¿Musā quē'rā yu'u weronojō pi'etimasīti? niwī. Na yu'tiwā:

—E'u. Pi'etimasī'i.

²³ Na tojo nicā, Jesú narē niwī:

—Diacjūta ni'i. Musā quē'rā pi'etirāsa'a. Tojo weemicā, diacjū pe'e, cūpe pe'e musārē dupomasītisa'a. A'te yu'u weese niwe'e. Yu'u pacu beseyu'cārā pe'e topare dujirāsama, niwī.

²⁴ E'sā diez na tojo sērīcā tu'orā, na me'rā ua wa'awu. ²⁵ Tojo weecā ĩ'agū, Jesú ūsārē pijio, niwī:

—Musā masīsa'a. A'ti nucūcārē dutirā ti di'tare miiwapa wa'asama. Na docacjārā quē'rā mejārōta dutipesama. ²⁶ Musā pūrīcā na weronojō weesome. Tojo weronojō o'orā, musā wa'teropu wiorā nisī'rīrā, āpērārē da'raco'terā weronojō niña. ²⁷ No'o āpērā nemorō nisī'rīgūnojo āpērārē da'raco'teri masū weronojō niña. ²⁸ Yu'u Ō'acū macū weronojō weeya. Yu'ure āpērā weetamuato nīgū mejēta a'tiwu. Yu'u pe'e narē weetamugū a'tiwu. Tojo nicā ña'arō wee'que wapare pājārārē wērībosa, wapayewīrōgū a'tiwu, niwī.

Jesú puarā caperi bajutirārē yu'rūo'que ni'i

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Be'ro ūsā Jericó wāmetiri macāpure wijawā'cāwū. Titare pājārā masā Jesure sirutuwa. ³⁰ E'sā wa'aro ti ma'a sumuto puarā caperi bajuno'tirā dujiwā. Jesú yu'rūasere tu'oña'rā, caricūwā:

—Wiogu, Davi pārāmi nituriagu, ūsārē pajaña'ña, niwā.

³¹ Masā pe'e narē “Caricūtīcā'ña”, nimiwā. Tojo nicāta, na pe'e nemorō caricūnemowā:

—Wiogu, Davi pārāmi nituriagu, ūsārē pajaña'ña, niwā.

³² Na tojo nicā tu'ogu, Jesú tojanu'cā, narē pijio sērītiña'wī:

—¿De'ro yu'u weecā uasari? niwī.

³³ Na cūrē yu'tiwā:

—E'sārē caperi bajucā weeya, niwā.

³⁴ Tojo nisere tu'ogu, Jesú narē pajaña'gū, na caperire ñapeowī. Cū tojo weeri cura na puarāputa caperi ĩ'awā. Be'ro na quē'rā Jesure sirutuwa'cāwā.

21

Jesú Jerusalē wāmetiri macāpɯ sājāa'que ni'i
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Ɖsā Jerusalēpɯ ejase dɯporo Betfagé ũrǵũ Olivo wāmeticju bu'aropɯ ejawɯ. Topɯ eja, Jesú pɯarā ũsā me'rācjārārē ti macāpɯ o'ówī. ² Narē niwī:

—Si macā marī pōtēorō nirī macāpɯ wa'arāsa'a. Topɯ ni'cō burra dɯ'tenɯ'cō'core co macū me'rā bocaejarāsa'a. Narē pāa, miitia. ³ No'o ni'cū mɯsārē mejēcā nicā, a'tiro niña: “Marī wiogɯ ɯami. Maata wiano'rōsa'a tja”, niña, niwī.

⁴ Dɯporocjũ Ō'acũ ye queti weremɯ'tārī masũ cū oja'caronojōta tojo wa'awɯ. Cū Ō'acũ ucū'quere a'tiro ojacɯ niwī:

⁵ Jerusalēcjārārē a'tiro niña:

“Í'aña. Mɯsā wiogɯ mɯsā tiropɯ a'timi.

Mejō nigũ weronojō burra macū wī'magũ bu'ipɯ pesawā'cātimi”, ni ojacɯ niwī.

⁶ Be'ro Jesú cū o'ó'cārā ti macāpɯ wa'a, cū weeduti'caronojōta weecārā niwā. ⁷ Burrōre cū paco me'rā miiticārā niwā. Be'ro ũsā ye su'ti bu'icjasere na bu'ipɯ pūutāpeowɯ. Tu'ajanɯ'cō, Jesú wī'magũ bu'ipɯ mɯjāpejawī. ⁸ Topɯre pājārā masā niwā. Na ējōpeosere ĩ'orā, na ye su'ti bu'icjasere Jesú yu'rɯaropɯ sēeocūuwā. Āpērā ma'a sumuto pūrī nise querire dɯtecūuwā. ⁹ Masā cū dɯporo wa'arā, cū be'rocjārā quē'rā e'catise me'rā caricūwā:

—Dɯporocjɯpɯ wiogɯ ní'cɯ Davi pārāmirē e'catise o'orā. Añurō wa'ato ā'ĩ Ō'acũ o'ó'cure. Ɖ'mɯsecjārā cūrē “Añubutiami” ni, e'catise o'oato, ni caricūwā'cāwā.

¹⁰ Be'ro Jesú Jerusalēpɯ sājācā, topɯ nirā ɯcuape'tia wa'awā. Pājārā sērītiña'wā:

—¿Noa niti cū? niwā.

¹¹ Narē Jesú me'rā wa'arā yu'tiwā:

—Cū Jesú Ō'acũ ye queti weremɯ'tārī masũ Nazare macā Galilea di'tacjũ nimi, niwā.

Jesú Ō'acũ wi'ipɯ duarārē cō'awīrō'que ni'i
(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Be'ro Jesú Ō'acũ wi'ipɯ sājāawī. Topɯre wa'icurā na Ō'acūrē ũjɯamorōpeojā niwā. Nipe'tirā ti wi'i po'peapɯ narē duurārē, duarā quē'rārē ĩ'agũ, cō'awīrōpe'ocā'wī. Na niyeru dɯcayuri mesare, bujare na dua dujise quē'rārē tuuquecūupe'ocā'wī. Na queoro weetise bu'iri tojo weewī. ¹³ Be'ro narē niwī:

—Ō'acũ ye queti ojāca pūrīpɯ a'tiro ojano'wā: “Ya wi'i 'Ñubueri wi'i ni'i', nino'ca wi'i ni'i.” Mɯsā pe'e queoro weetiapā. Yajarā ya wi'ire weronojō tojacā wee'e, ni tu'tiwī narē.

¹⁴ Ti wi'ipure caperi bajuno'tirā, sijamasītirā cū tiropɯ a'tiwā. Na tojo weecā ĩ'agũ, narē yu'rɯowī. ¹⁵ Pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā pe'e cū añuse wee'ocā ĩ'arā, tu'satiwā. Wī'marā ti wi'i po'peapɯ nirā a'tiro caricūwā:

—Dɔporocjɔpɔ wioɔɔ nɪ'cɔ Davi pɔrɔmirɛ e'catise o'orɔ, niwɔ. Tere tɔ'orɔ, pa'ia wiorɔ quɛ'rɔ ua wa'awɔ. ¹⁶ Tojo weerɔ Jesure a'tiro sɛrɪtiɔnɔ'wɔ:

—¿Sɔjɔ wɪ'marɔ na nisere tɔ'oti?

—Tɔ'o'o. Mɔsɔ Ō'acɔ ye queti ojɔca pɔrɪpɔ nɪ'quere bu'epɔ. A'tiro ni'i:

“Ō'acɔ, mɔ'u wɪ'marɔ, tojo nicɔ mi'rɪrɔrɛ a'tiro weecɔ weepɔ.

Mɔ'urɛ e'catise o'orɔ, queero basapeome'rɪcɔ weepɔ”, ni'i, niwɪ Jesú.

¹⁷ Tojo nɪca be'ro pa'ia wiorɔrɛ, Moisé oja'quere bu'eri masɔrɛ cɔ'awɔcɔ, Betaniapɔ wa'a wa'awɪ. Topɔ ɔsɔ cɔrɪwɔ.

Jesú higuera wɔmeticjɔ dɔca marɪcjure ñaidijacɔ wee'que ni'i

(Mr 11.12-14,20-26)

¹⁸ Ape nɔmɔ bo'reacɔ Jesú Jerusalɛpɔ majɔmitojagɔ, ɔjaboayɔ'rɔa wa'awɪ. ¹⁹ Tojo weegɔ ma'a sumutopɔ nicjɔ higuera wɔmeticjɔrɛ ɪ'agɔ, tigɔ tiro wa'a, tigɔ dɔcare ɪ'ama'gɔ wa'awɪ. Ne dɔca marɪcaro niwɔ. Pɔrɪ peje dia'cɔ niwɔ. Tojo dɔca marɪcɔ ɪ'agɔ, Jesú tigɔrɛ niwɪ:

—Ne apaturi dɔcatinemosome, niwɪ. Cɔ tojo nɪca be'ro maata ñaidija wa'awɔ. ²⁰ Tojo wa'acɔ, ɔsɔ cɔ bu'erɔ ɪ'amarɪarɔ, cɔrɛ sɛrɪtiɔnɔ'wɔ:

—¿De'ro weero tigɔ maata ñaidijati? niwɔ.

²¹ Jesú ɔsɔrɛ yɔ'tiwɪ:

—Diacjɔ mɔsɔrɛ wereguti. Mɔsɔ ɛjɔpeose cɔrɔ, diacjɔta yɔ'tigusami nɪrɔ, yɔ'u figure ñaicɔ wee'caro weronojɔ weemasɪrɔsa'a. A'te yɔ'u tigɔ ñaicɔ wee'caro yɔ'rɔoro weemasɪrɔsa'a. A'tigɔ ɔrɔgɔrɛ apero dia pajiri maapɔ wa'acɔ weemasɪrɔsa'a.

²² Mɔsɔ ɛjɔpeose cɔrɔ, nipe'tise mɔsɔ ñubue sɛrɪsere bocarɔsa'a, niwɪ.

Jesure “¿Noa dutiro me'rɔ tojo weeti?” nɪ'que ni'i

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Be'ro Jesú Ō'acɔ wi'ipɔ sɔjɔawɪ. Cɔ ti wi'ipɔ bu'eri cura pa'ia wiorɔ, ɔpɛrɔ judío masɔ bɔcɔrɔ cɔ tiropɔ a'tiwɔ. Cɔrɛ bu'iri bocasɪ'rɪrɔ, sɛrɪtiɔnɔ'wɔ:

—¿De'ronojɔ dutise me'rɔ mɔ'u weesere tojo weeti? ¿Noa mɔ'urɛ tojo weedutigɔ dutise o'oati? niwɔ.

²⁴ Jesú narɛ yɔ'tiwɪ:

—Yɔ'u quɛ'rɔ mɔsɔrɛ sɛrɪtiɔnɔ'megɔti. Mɔsɔ yɔ'ticɔ, yɔ'u quɛ'rɔ mɔsɔrɛ “A'te dutiro me'rɔ wee'e”, nigɔti. ²⁵ ¿Noa Juɔrɛ wɔmeyedutigɔ o'opari? ¿Ō'acɔ tojo weedutiri? ¿O masɔ pe'e cɔrɛ tojo weedutiri? niwɪ.

Be'ro na basu a'merɪ niwɔ:

—Marɪ “Ō'acɔ Juɔrɛ wɔmeyedutiwɪ” nicɔ, cɔ marɪrɛ “To pɔrɪcɔrɛ ¿de'ro weerɔ Juɔrɛ ɛjɔpeotiri?” nigɔsami. ²⁶ Marɪ “Ō'acɔ o'óticɔ niwɪ; masɔ cɔrɛ o'ócɔrɔ niwɔ” nicɔ, masɔ marɪrɛ tu'tibosama. Nipe'tirɔ masɔ “Juɔ Ō'acɔ ye queti weremɔ'tɔrɪ masɔ niwɪ”, ni ɛjɔpeosama, niwɔ. ²⁷ Tojo weerɔ “Masɪtisa'a”, niyɔ'rɔocɔ'wɔ. Na tojo nicɔ tɔ'ogɔ, Jesú narɛ niwɪ:

—Yɔ'u quɛ'rɔ “A'te dutiro me'rɔ wee'e”, ni werewe'e, niwɪ narɛ.

Jesú ni'cɔ pɔ'rɔ pɔarɔ queose me'rɔ narɛ were'que ni'i

²⁸ Be'ro Jesú narɛ queose me'rɔ werewɪ:

—Yũ'u ni'cārōacā weresere ¿de'ro tu'oña'rāsari musā? Ni'cũ puarā umua pō'rātisami. Ni'cūrē a'tiro nisami: “Macũ, ya wese u'se wesepu da'ragu wa'aya”, nimisami. ²⁹ Cũ tojo nicā tu'ogu, cũ macũ “Wa'awe'e”, ni yu'tisami. Be'ro mejēcā wācũ tja, da'ragu wa'asami. ³⁰ Be'ro cũ pacu apī cũ macũ tiropu ĩ'agũ wa'asami. Mejārōta cūrē “Da'ragu wa'aya”, nisami. Cũ macũ yu'tisami: “Jau, pacu, wa'aguti”, nisami. Cũ tojo ni'cũ nimigũ, wa'atisami, ni werewĩ Jesú pa'ia wiorā, āpērā judío masā wiorārē. ³¹ Cũ macũ ¿ni'inojō pe'e cũ uaro weepari? ni sērītiña'wĩ narē.

Na a'tiro yu'tiwā:

—Cũ dutimũ'tā'cu queoro weepĩ, ni yu'tiwā.

Tere tu'ogu, Jesú narē niwĩ:

—Diacjũ musārē wereguti. “Ña'arā”, musā nirā, niyeru wapaseeri masā, tojo nicā umuarē a'metārāwapata'ari masā numia musā u'musepu wa'atiri cura na pe'e wa'arāsama. ³² Juā masārē wāmeyeri masũ Ō'acũ uaranojō a'tiro añurō nisetiropuami nisere bu'ecā, musā ejōpeotiwu. Na musā “Ña'arā waro nima” nirā pūrīcā cũ weresere ejōpeo, na wācūsere ducayucārā niwā. Na tojo weecā ĩ'amirā, musā pe'e ducayuti, cũ weresere ejōpeoticārā niwũ, niwĩ Jesú.

Da'raco'terā queoro weeti'que ni'i

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ Jesú apaturi werewĩ:

—Apeye queose me'rā musārē werenemogũti. Tere tu'oya. Ni'cũ pajiro di'ta cōgu u'se wese weesami. Ti wesere sārīsāsami. Topu na u'se bipesāati pere ũtāgāpu se'esājāsami. Tojo nicā u'muarĩ wi'i na co'tedujati wi'ire weesami. Tojo wéeca be'ro aperopu wa'agu, āpērārē ti wesere co'tedutigu cūsami. Narē cũ ya di'tare da'rase wapa “Tocā'rō yu'ure u'se wiapa”, nisami.

³⁴ »Be'ro u'se ducatiri cura āpērā cūrē da'raco'terārē topu o'ósami. Narē o'ógũ, “Ya di'ta da'rarārē yé u'sere sērīrā wa'aya”, nisami. ³⁵ Topu ejacā, ti wese co'terā cũ o'ó'cārārē ñe'esama. Ni'cūrē paasama. Apīrē wējēcō'asama. Apīrē ũtāperi me'rā doquesama. ³⁶ Na tojo weecā tu'ogu, ti wese wiogu toduporo o'ómũ'tā'cārā nemorō o'ósami. Na ejacā ĩ'arā, ti wese co'terā na quē'rārē mejārōta weesama.

³⁷ »Be'ro o'ótuogupua majā, cũ macūrē o'ósami. A'tiro ni wācūmisami: “Yũ'u macūrē wiopesase me'rā ĩ'arāsama”, nimisami. ³⁸ Cũ macūrē ĩ'arā, ti wese co'terā na basu a'merĩ ucūsama: “Ā'rīta nimi be'ropu a'ti wesere ñe'eacju. Ma, cūrē wējērā. Be'ro a'ti wese marĩ ya wese tojarosa'a”, nisama. ³⁹ Tojo nīca be'ro cũ macūrē ñe'e, ti wese sumutopu miaa, cūrē wējēcō'asama, ni werewĩ Jesú.

⁴⁰ Cũ wérēca be'ro Jesú wiorārē sērītiña'wĩ:

—To pūrīcārē ti wese wiogu a'tigu, ¿de'ro weegusari ti wese co'terārē? niwĩ.

⁴¹ Cūrē yu'tiwā:

—Pajaña'rō marīrō na ña'arārē wējēcō'agūsami. Be'ro cũ ya wesere āpērā pe'ere co'tedutigusami. Na pe'e u'se ducati'quere queoro cũ ye nisere wiarāsama, niwā.

⁴² Na tojo nicā tu'ogu, Jesú niwĩ:

—Musã Õ'acũ ye queti ojáca pŭrĩrẽ bu'epã. Yu'ure wa'atjere a'tiro ojano'wã:

Ëtã pjĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pjĩ na uatica pjĩrẽ cõ'arãsama. Na cõ'aca pjĩ me'rã ãpẽrã pe'e añurõ tutuari wi'i yeenũ cãmũjãsama. Õ'acũ marĩ wiogu na cõ'aca pjĩ me'rã tojo weesami.

Cũ tojo wee'que “Añubutia'a”, ni tu'ofia'no'o, ni ojano'wã, niwĩ Jesú. ⁴³ Tojo weegu musãrẽ wereguti. Sĩ'i wese wiogu sõjã co'terãrẽ di'ta ã'ma'caro weronõjõ Õ'acũ musãrẽ weegusami. Õ'acũ musã wiogu nisĩ'rĩmiwĩ. Nipe'tise añuse cũ wiogu nirõpu nise musã ye nibopã. Musã Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masãrẽ, tojo nicã yu'ure uatise ye bu'iri Õ'acũ musã cuobo'quere ã'magũsami. ãpẽrã pe'ere o'ogusami. Na yu'ure ãjõpeo, Õ'acũ uaro weerãsama. ⁴⁴ Ëtãgã yu'u werecagare a'tiro wereguti. No'o tigapu burupejagunõjõ mutõdijono'gũsami. No'o tiga pe'e cũ bu'ipu doquepejacãma, añuse po'capu wa'agusami, niwĩ. Tojo nigũ, cũrẽ uatirã be'ropu bu'iri da'reno'rãsama nigũ, tojo niwĩ.

⁴⁵ Pa'ia wiorã, ãpẽrã fariseo masã Jesú te queose me'rã werecã tu'orã, “Marĩrẽ tojo nigũ weesami”, niwã. ⁴⁶ Tojo weerã cũrẽ bu'iri da'reri wi'ipu sõrõrãtirã ñe'esĩ'rĩmiwã. Na tojo weesĩ'rĩmirã, a'tiro wãcũcãrã niwã: “Masã cũrẽ ‘Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ nimi’, nisama.” Tojo weerã marĩ cũrẽ ñe'ecã, marĩrẽ ña'arõ weebosama nĩrã, weemasitiwã.

22

Wiogu macũ omocã du'tegu masãrẽ neocũuduti'que queose ni'i
(Lc 14.15-24)

¹ Jesú apaturi queose me'rã wiorãrẽ werenemowĩ tja. A'tiro niwĩ:

² —Õ'acũ masãrẽ cũ wiogu nirõpu wa'acã weese a'tiro weronõjõ ni'i. Ni'cũ di'ta wiogu cũ macũ omocã du'tecã bosenuũ weepeoro weronõjõ ni'i. ³ Cũrẽ da'racõ'terãrẽ nisami: “Yu'u cãrũ were'cãrãrẽ pijirã wa'aya”, nisami. Be'ro na pe'e narẽ pijicã, “Wa'awe'e”, nisama.

⁴ Na tojo weecã i'agũ, ãpẽrãrẽ o'õsami tja. Narẽ nisami: “Yu'u piji'cãrãrẽ wererã wa'aya. Ba'ase tu'ajano'toja'a. Yarã wecua, ãpẽrã ecarã di'iyojacã wee'cãrãrẽ wẽjẽdutitojapu. Nipe'tise apono'toja'a. Quero, bosenuũ weeporã a'tiato”, nisami. ⁵ Tojo weerã na quẽ'rã pijirã wa'amisama. Na quẽ'rãrẽ yu'titiyu'ruocã'sama. “Wa'awe'e”, nicã'sama. Apĩ cũ pijino'cu cũ ya wesepu wa'asami. Apĩ cũ da'rarõpu wa'asami. ⁶ ãpẽrã, wiogu o'õ'cãrãrẽ ñe'e, paa, wẽjẽcõ'acã'sama.

⁷ Na tojo weesere tu'ogu, wiogu uputu uasami. Tojo weegu narẽ wẽjẽcõ'a'cãrãrẽ cũ yarã surarare wẽjẽdutigu o'õsami. Tojo nicã na ya macãrẽ ãjũadutisami. ⁸ Be'ro ãpẽrã cũrẽ da'racõ'terãrẽ nisami: “Nipe'tise yu'u macũrẽ bosenuũ weepoatjere apotojapu. Tojo weemicã, yu'u piji'cãrã ña'arã nitjãrã a'tita basiotiyucã, a'titicãrã niama. ⁹ Tojo weerã no'o musã macã decõpu bocaekarãrẽ pijiya”, nisami. ¹⁰ Be'ro cũrẽ da'racõ'terã macã decõpu pijirã wa'asama. Nipe'tirã na bocaekarã añurã, ña'arãrẽ piji neocũu, wiogu ya wi'ipu miasama. Na tojo weecã, topu na nerẽrĩ tucũ mu'mua wa'asa'a.

¹¹ »Be'ro wiogu narẽ i'agũ, añudutigu wa'asami. Ni'cũ na wa'terõpu nigũ na omocã du'tecã sãñawharonõjõ sãñatigure i'asami. ¹² Wiogu cũrẽ nisami: “Acaweregũ, a'ti bosenuũrẽ çde'ro wee su'ti omocã

du'tecã sãñawuaronojõ sãñatimigũ sãjãtiati?" nisami. Cũ pe'e yu'titiyu'ruocã'sami. ¹³ Be'ro wiogu ti bosenuu su'ori weerãrẽ nisami: "Cũrẽ ñe'e, du'pocãrĩ, omocãrĩpu du'tebutuaya. Wijaaro na'itĩ'arõpu cõ'acã'ña. Topu pũrĩno'gũ, upicari cũ'rĩdio, utigusami", nisami wiogu. ¹⁴ A'te weronojõ ni'i Ô'acũ wiogu nise. Ô'acũ pãjãrã masãrẽ pijimicã, pejetirãcã cũ wiogu nirõpu sãjããrãsama, niwĩ Jesũ.

Weeta'sase me'rã Jesure bu'iri a'marã na sãrĩtiña'que ni'i

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Cũ tojo nĩca be'ro fariseo masã wa'a wa'awã. Be'ro na Jesure bu'iri bocasĩ'rĩrã, "A'tiro weerã", ni apoyucãrã niwã. ¹⁶ Tojo weerã na bu'esere siruturãrẽ, tojo nicã ãpẽrã Herode ya curuacjãrã me'rã Jesũ tiropu o'ócãrã niwã. Na cũ tiropu etarã, niwã:

—Masãrẽ bu'egu, ãsã mu'u nisetisere masĩ'i. Mu'u diacjũ ucũ'u. Masã yu'ure ¿de'ro wãcũrãsari? nirõ marĩrõ diacjũ ucũ'u. Ô'acũ yere diacjũ were'e. ãpẽrã wiorã nima nirõ marĩrõ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojojõ ĩ'a'a. ¹⁷ Tojo weerã mu'urẽ apeyenojojõ sãrĩtiña'rã a'tiapu. Romano masã wiogure cũ niyeru wapaseesere wapayecã, marĩrẽ dutise ¿ãnti, o ña'a nitine? Na Jesure bu'iri bocasĩ'rĩrã, tojo niwã. (Jesũ "Wapayeroua'a" nicãma, judĩo masã "Ô'acũ ni'cãrẽta ëjõpeoroua'a; mu'u tojo nise ña'a ni'i", nibocãrã niwã. "Wapayeticã'rõu'a'a" nicã pe'e, "Romano masã wiogure yu'runu'cãgũ wee'e", nibocãrã niwã.)

¹⁸ Tojo weegu Jesũ na ña'arõ wãcũsere ĩ'agũ, a'tiro niwĩ:

—Masã tojo nĩrã, weeta'sari masã ni'i. ¿De'ro weerã yu'ure mejẽcã yu'tigu, bu'iri bocagusami nĩrã, sãrĩtiña'ti? ¹⁹ Niyeru cuji romano masã wiogure wapayeri cujinojõrẽ miitia, niwĩ. Cũ tojo nicã tu'orã, ni'cã nuu da'rawapata'ari cujinojõrẽ miitiwã. ²⁰ Tojo weecã ĩ'agũ, Jesũ narẽ sãrĩtiña'wĩ:

—¿Noa queose, noa wãme wã'ñati a'ti cujipure? niwĩ.

²¹ Cũ tojo nicã tu'orã, na yu'tiwã:

—Cesar, romano masã wiogu cũ queose, cũ wãme wã'ña'a, niwã.

Be'ro Jesũ narẽ niwĩ:

—To pũricãrẽ romano masã wiogu wapayedutisenojõrẽ cũrẽ o'oya. Ô'acũ ye pe'ema cũrẽ o'oya. Cũ weedutisere weeya, niwĩ.

²² Cũ tojo nicã tu'orã, tu'omarĩa, be'ro wa'a wa'awã.

Masã wẽrĩca be'ro masãsere Jesure sãrĩtiña'que ni'i

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Jesure "¿Romano masã wiogure wapayerouati?" nĩca numurẽta ãpẽrã pa'ia saduceo masã cũrẽ ĩ'arã etawã. Na "Wẽrĩ'cãrãpu masãsome", ni ëjõpeoma. Tojo weerã Jesure masãse cjasere a'tiro niwã:

²⁴ —Masãrẽ bu'egu, duporopu Moisé a'tiro duticu niwĩ: "Ni'cũ numotigu põ'rãtitimigũ wẽrĩcã, cũ acabiji cũ numo ni'core nuorẽato. Be'ro cũ co me'rã ne waro põ'rãtimu'tãgũrẽ cũ ma'mi wẽrĩ'cure põ'rãtibosato", nicu niwĩ Moisé. ²⁵ Tojota wa'a'a ãsã wa'terore. Siete umu ni'cũ põ'rã niwã. Masã ma'mi numoti, be'ro wẽrĩa wa'acu niwĩ. Põ'rã mariyugu, cũ numo ni'core cũ acabijire cũucu niwĩ. ²⁶ Cũ quẽ'rã põ'rãtitimigũ wẽrĩa wa'acu niwĩ. Be'rocjũ quẽ'rãrẽ tojota wa'acaro niwũ. Tojo dia'cũ wa'aturiadijacaro niwũ téé nituogupure. ²⁷ Na nipe'tirã be'ro co quẽ'rã wẽrĩa wa'aco niwõ. ²⁸ Na siete co me'rã

omocã du'tecārã niwã. Tojo weero wērī'cārã masãcã, ¿ni'í nũmo tojabutiagosari? ni sērītiña'wã.

²⁹ Tojo nicã tu'ogu, Jesú narē yu'tiwī:

—Musã wisiyu'rũa'a. Ō'acũ ye queti ojãca pūrī cjasere ne masīwe'e. Ō'acũ cũ tutuase quē'rārē masīwe'e. ³⁰ Wērī'cārã na masãca be'ro nũmotisome. Pō'rã numia quē'rārē numisosome. Ō'acūrē wereco'terã u'musepu nirã weronojō nirāsama. ³¹ Apeyenojō wērī'cārã masāsere werenemogūti tja. Ō'acũ cũ ye queti ojãca pūrīpu musārē ní'quere bu'epã. A'tiro nicu niwī: ³² “Yu'u Ō'acũ ni'i. Abrahã, Isaa, Jacob wiogu ni'i”, nicu niwī. Cũ “Na wiogu ni'i” nígũ, “Yu'u tiropu catima” nígũ, tojo nicu niwī. Ō'acũ catirã wiogu nimi. Wērībajuduti'cārã marīma, niwī Jesú.

³³ Cũ bu'esere tu'orã, masīse me'rã yu'ticã ĩ'arã, masã tu'omarĩa wa'awã.

Moisé cũ dutise cūu'que, ni'cārō añuyu'rũnu'cārō ni'i nise ni'i
(Mr 12.28-34)

³⁴ Be'ro Jesú saduceo masārē di'tamarĩacã weesere fariseo masã tu'ocārã niwã. Tere tu'o, nerēcārã niwã. ³⁵ Na me'rã ni'cũ Moisé oja'quere bu'eri masũ Jesure mejēcã yu'ticã uagu, cūrē sērītiña'wī:

³⁶ —Masārē bu'egu, Moisé duti'que ¿disenojō waro apeye yu'rũoro añuyu'rũnu'cãti? niwī.

³⁷ Jesú cūrē a'tiro yu'tiwī:

—A'tiro ni'i. “Ō'acũ marī wiogure nipe'tise musã ējōpeose me'rã, musã wãcūse me'rã, musã tu'oña'se me'rã ma'iña.” ³⁸ A'te ni'i apeye yu'rũoro niyu'rũnu'cãse. ³⁹ A'te be'rore tojocureta ni'i, níro. A'tiro ni'i. “Marī basu ma'irõnojõta ãpērãrē ma'irõua'a.” ⁴⁰ A'te puaro dutisere wéerã, nipe'tise Moisé cũ duti'quere, tojo nicã Ō'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã na bu'e'quere yu'tirãta wee'e, niwī Jesú.

Jesú masārē “Cristo na nigũ ¿noa macũ niti?” ni sērītiña'que ni'i
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Fariseo masã na nerērĩ cura Jesú narē sērītiña'wī:

⁴² —Musã Cristo Ō'acũ bese'cure ¿de'ro tu'oña'ti? ¿Noa macũ niti cũ? niwī.

Cūrē yu'tiwã:

—Dũporocjũpu wiogu Davi pãrãmi nituriagu nimi, niwã.

⁴³ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú narē niwī:

—Cristo, Ō'acũ bese'cu Davi pãrãmi nituriagu nicã, to pūrĩcãrē ¿de'ro weegu Davi Espiritu Santu tutuaro me'rã ucũgũ, cūrē “Yu'u wiogu nimi”, niuari? Marĩ, marĩ pãrãmĩrē “Yu'u wiogu nimi”, niwe'e. Davi Ō'acũ bese'cure ucũyugu, a'tiro ojacu niwī:

⁴⁴ Ō'acũ u'musepu nigũ cũ macūrē, yu'ure yu'rũoacjũre a'tiro nicu niwī:

“Yu'u tiropu dujiri cũmurõpu dujigusa'a.

Mũ'u topu dujicã, mũ'arē ĩ'atu'timi'cãrãrē docaque'acã weeguti”, nicu niwī Ō'acũ, ni ojacu niwī Davi.

⁴⁵ ¿De'ro weegu Ō'acũ bese'cu Cristo Davi pãrãmi nĩmasĩbosabe? Davi basuta cūrē “Yu'u wiogu nimi”, nicu niwī. Tojo weegu cũ pãrãmi se'saro nirõnojō o'ogu, cũ wiogu nicu niwī, niwī Jesú.

⁴⁶ Cũ tojo nisere tu'orã, ne ni'cũ ni'cã usero yu'tima'atiwã. Tita me'rã be'ro majã uirã, ne sērītiña'nemotiwã.

23

Jesú fariseo masārē, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masārē tu'ti'que ni'i

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Be'ro Jesú masārē, tojo nicã ūsã cũ bu'erārē niwī:

² —Moisé oja'quere bu'eri masã, ãpērã fariseo masã Õ'acũ dutise Moisére cũu'quere wererã nima. ³ Tojo weerã na weresere tu'o, tere weesirutuya. Na weesetise pe'ere ĩ'acũuticã'ña. Na añurõ wereme'rĩma, wererã. Tojo weemirã, na nise pe'ere weetima. ⁴ Na dutiwuaronojõ dutiyu'rucã'sama. Masã tere põtēotisama. Na tojo wéerã, wuapõtēoña marĩse nucũsere du'tepeorã weronojõ weesama. Na masārē tere wuapeorã weronojõ weesama. Na tere wuadutirã, ne ãpērã tã'rĩrãrē weetamutirã weronojõ weesama. Ne pajaña'ti, masārē ne cã'rõ weetamutisama. ⁵ Nipe'tise na weesere masārē añurõ ĩ'adutirã weeta'sasama. Masã narē “Õ'acũrē añurõ ějõpeosama” nicã tu'osĩ'rĩrã, a'tiro weesama. Na diapoapu, na omocãpu Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩ cjasere pajiri casero me'rã oja'quere du'teõ'osama. Tojo nicã na ñubuecã ĩ'adutirã ãpērã yu'rũoro na ñubuewuari su'tiro sumutopu opa dari curojore sãñasama. ⁶ Bosenuu nicã wiorã na dujiwũase cũmurĩpu dujisĩ'risama. Na nerēse wi'seripu quẽ'rãrē mejãrõta weesama. ⁷ Masã narē macã decopu wiopesase me'rã añuduticã uasama. Narē, “Usãrē bu'erã” pisucã uasama.

⁸ »Musã pũricã ãpērãrē “Musã ūsãrē bu'erã ni'i”, nino'ticã'ña. A'tiro ni'i. Musã ni'cũ põ'rãta ni'i. Yu'u ni'cũta musārē bu'egu ni'i. ⁹ Musã ne ni'cũrē a'ti nucũcãpũre “Usã pacu”, niticã'ña. Musã ni'cũta pacuti'i. Cũ Õ'acũ u'musepu nimi. ¹⁰ Diacjũta musã pũricã “Usã wiogu”, ni pisuno'ticã'ña. Yu'u Cristo Õ'acũ bese'cu ni'cũta musã wiogu ni'i. ¹¹ No'o ãpērãrē weetamugũ, cũta nimi ãpērã yu'rũoro bu'ĩpu niyu'rũnu'cãgũ. ¹² No'o “Yu'u ãpērã yu'rũoro niyu'rũnu'cã'a” ni tu'oña'gũnojo Õ'acũ cũrē mejõ nigũacã waro tojacã weegusami. No'o “Yu'u ãpērã yu'rũoro ni'i” ni tu'oña'tigu pe'ere Õ'acũ ãpērã yu'rũoro tojacã weegusami.

¹³ »Musã Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã weeta'sari masã ni'i. Masã yu'ure ějõpeosĩ'rĩrãrē cã'mota'a. Tojo wéerã, yu'u pacu wiogu nirõpu wa'ari ma'arē narē bi'arã wee'e. Musã basuta yu'ure ějõpeowe'e. ãpērã quẽ'rãrē ějõpeosĩ'ricã uasãwe'e. Tojo weero ña'abutiario wa'arosa'a musārē.

¹⁴ »Musã wapewia numia ye wi'serire ě'masa'a. Musã ña'arõ wee'quere wãcũdutiirã yoacã ñubueta'sa'a. Tojo weerã musã ãpērã nemorõ bu'iri bocayũ'rũnu'cãrãsa'a.

¹⁵ Jesú a'tiro ninemowĩ Moisé oja'quere bu'eri masārē, tojo nicã fariseo masārē:

—Musã uputu waro weeta'sa'a. Musã ějõpeosere no'o ni'cũ nigũacãrē musã weronojõ ějõpeocã uarã, nipe'tiropu sijabi'a'a. Be'ro tu'ajanu'cõ, cũrē musã nemorõ ña'arõ pecame'epu wa'ata basiocã weesa'a.

16 »Ña'arō wa'arosa'a musārē. Caperi bajutirārē a'merī wejero weronjo nī'i. A'tiro ni bu'e'e masārē: “Nī'cū 'A'tiro weeguti', nisami Ō'acūrē. 'Ō'acū wi'i me'rā tojo weeguti' nīca be'ro cū nī'quere queoro weeticā, 'Bu'iri marī'i”, nisa'a. “Cū 'Ō'acū wi'i cjase uru me'rā tojo weeguti' nī'quere queoro weeticā pūrīcārē, 'Ña'a ni'i'”, nisa'a. 17 Musā tojo nīrā, diacjū wācūwe'e. Tū'omasīwe'e. Uru Ō'acū wi'ipū niyuro, Ō'acū ī'orōpū añuse tojasa'a. Ō'acū wi'i, ti wi'i cjase uru nemorō añuyū'rūnū'cā'a. 18 Musā Ō'acū dutiro weesī'rītīrā, ucūme'rīse me'rā weeta'sa'a. Masārē a'tiro nisa'a: “Musā 'Ō'acūrē wa'icūrā ūjūamorōpeowaropū me'rā tojo weerāti' nī'quere weeticā, bu'iri marīsa'a. Wa'icū Ō'acūrē o'ose topū peo'que me'rā pūrīcārē wapatisa'a”, ni'i. 19 Musā tū'omasīwe'e. Ō'acūrē o'ose nemorō na wa'icūrā ūjūamorōpeowaropū pe'e wapati'i. Topū ūjūpesase me'rā na Ō'acūrē o'ose añuse tojasa'a. 20 Tojo weerā musā “Ō'acūrē wa'icūrā ūjūamorōpeowaropū me'rā tojo weerāti” nīrā, te se'sarore nīrā weewe'e. “Topū peoatje quē'rārē mejārōta weerāti”, nīrā weesa'a. 21 Ō'acū cū ya wi'i, Ō'acū wi'ipū nisami. Tojo weerā Ō'acūrē “Ti wi'i me'rā tojo weerāti” nīrā, “Cū me'rāta tojo weerāti”, nīrā wee'e. 22 Mejārōta “Ū'muse me'rā tojo weerāti” nīrā, “Ō'acū dujiro me'rāta, topū dujigū me'rāta” nīrā wee'e.

23 »Ña'arō wa'arosa'a musā Moisé oja'quere bu'eri masārē, tojo nicā fariseo masārē. Musā weeta'sasebujurā ni'i. Musā otese o'majācā, menta, anís, comino wāmetise ba'ase sāmoresere seeneo, opa sū'urī weesa'a. Diez sū'urī cuorā, nī'cā sū'u Ō'acū wi'ipū miaa, Ō'acūrē wāmepeo, pa'ire o'osa'a. Musā tojo añurō weemirā, Moisé oja'que apeye pacase pe'ere weewe'e. Āpērārē queoro weesere, pajaña'sere, Ō'acūrē ējōpose pe'ere weewe'e. A'tiro pe'e weeya. Musā otesere cūrē o'odu'utimirā, a'te añuyū'rūnū'cāsere weeya.

24 »Musā basu diacjū weewe'e. Āpērā quē'rārē su'ori diacjū weewe'e. Tojo weerā musā Ō'acū ye cjasere bu'ērā, caperi bajutirā a'merī su'ori tūawā'cārā weronjo nī'i. Moisé cū oja'que, mejō niseacā dutise pe'ere wācūyū'rūrā, apeye paca pe'ere weewe'e.

25 »Musā weeta'sarā a'tiro wee'e. Bajuyoropū dia'cū añurō wee'e. Baparire bu'ipū dia'cū añurō coerā weronjo weeta'sa'a. Ti pa po'peapūre peje ña'ase musā āpērā yere yaja'que, āpērā yere ūaripejayū'rūnū'cā'que ū'irī weronjo wā'ñasa'a. Tojo weero ña'abutiario wa'arosa'a musārē. 26 Musā fariseo masā tū'omasītīrā, caperi bajuno'tīrā weronjo nī'i. Ne waro po'peapū cjase musā wācūsere dūcayumū'tāña. Be'ro bajuyoropū añurā, ña'ase moorā tojarāsa'a. Bapari po'peapū coemū'tā'caro weronjo bu'ipū quē'rā ū'irī marīrō tojaro weronjo weerāsa'a.

27 »Musā Moisé oja'quere bu'eri masā, fariseo masā weeta'sari masā ni'i. Tojo weero ña'abutiario wa'arosa'a musārē. Wērī'cārā masāperi weronjo nī'i. Bu'ipūre añurō bajudutirā bo're me'rā wa're'que kujīre nū'cōsa'a. Ti pe po'peapūre wērī'cārā ō'arī mejā, tojo nicā dicuse na upū ña'ase boa'que sāñasa'a. 28 Musā a'tiro niseti'i. Masā ī'orōpūre añurā weronjo baju'u. Po'peapū pe'ere weeta'sasebujurā ni'i. Musāpūre ña'ase niyū'rua'a.

29 »Musā Moisé oja'quere bu'eri masā, fariseo masā weeta'sasebucurā ni'i. Musā dūporocjārā Ō'acū ye queti weremu'tārī masā masāperi bu'ipū añurō bajudutirā yeenu'cō'o. Tojo nicā āpērā masā añurā ní'cārārē masāperi bu'ipū mejārōta ma'masu'anū'cō'o. 30 Tu'ajanū'cō, a'tiro ucūsa'a. “Ēsā ñecūsūmua Ō'acū ye queti weremu'tārī masārē wējēcārā niwā. Ēsā na catícatoropure nírā, narē wējēcā, wējētamutibopā”, ni'i. 31 Musā a'tere tojo nírā, “Ō'acū ye queti weremu'tārī masārē wējē'cārā pārāmerā nituriarā ni'i”, nírā wee'e. 32 Musā, musā ñecūsūmua weemujāti'caronojōta weeyapaticā'ña, ni tu'tiwī.

33 »Musā weeta'sari curuacjārā añā weronojō ni'i. Musā de'ro wee Ō'acū pecame'epū bu'iri da'reatjere yu'rūwetimasísome. 34 Tojo weegu yu'u musā tiropure Ō'acū ye queti weremu'tārī masā, masīrī masārē, bu'eri masārē o'óguti. Musā pe'e na ní'cārārē wējē, āpērārē curusapū paabi'penū'cōrāsa'a. Āpērārē na nerēwūase wí'seripū paape, na no'o wa'ase macārīpū sirutucusiarāsa'a. 35 Tojo weero nipe'tirā masā añurārē wējē'que wapa musārē bu'iri wā'a'a. Musā ñecūsūmua añugū Abel me'rā ne waro wējē dū'pocáticārā niwā. Téé Zacaríá Berequíá macū me'rā yapada'reocārā niwā. Cūrē na ñubuepeowuaropū Ō'acū wí'i decopū wējēcārā niwā. 36 Diacjū musārē wereguti. Tojo wee'que wapare ní'cārōacā a'tocateropū nírārē bu'iri wa'arosa'a, niwī Jesú.

Jesú Jerusalērē ĩ'agū uti'que ni'i
(Lc 13.34-35)

37 Fariseo masārē tojo níca be'ro Jesú Jerusalēcjārā, tojo nicā todūporopū ti macāpū ní'cārārē wācūgū, a'tiro niwī:

—Jerusalēcjārā, musā Ō'acū ye queti weremu'tārī masārē wējēcō'a'a. Ō'acū o'ó'cārā cū ye quetiwereri masārē ūtāperi me'rā doquewējē'e. Musārē pejetiri yu'u ma'ígū, neocūusī'rīmiwā. Ní'cō cārē'quē co pō'rārē wūuse docapū neocūu'caro weronojō weesī'rīmiwā. Musā ūatiwū. 38 Tojo weero musā nīmí'que wí'seri masā marīrō tojarosa'a. 39 A'tere tu'omasīña. Yu'ure apaturi ĩ'anemosome majā. Be'ro yu'u a'ti turipū apaturi a'ticāpū, musā “Ō'acū dūporopū ‘O'óguti’ ní'cū añubutiagu nīmí” nírāpū ĩ'arāsa'a tja, niwī Jesú.

24

Jesú “Ō'acū wí'i Jerusalē cja wí'i cō'ano'rōsa'a” ní'que ni'i
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

1 Jesú Ō'acū wí'ipū ní'cū wijaa wa'awī. Cū wa'ari cura ūsā cū bu'erā cū tiro wa'a, niwū:

—Ī'aña a'ti wí'ire. Añubutiari wí'i, pajiri wí'i waro ni'i, nīmíwā. 2 Ēsā tojo nicā, Jesú niwī:

—Musā a'te pejere ĩ'a'a, ĩ'arā. Diacjū musārē wereguti. Nipe'tise a'ti wí'i cjase ne ní'cā ūtāgā apega bu'ipū yeeturiamujā'que tojasome. Nipe'tise mutōdijono'rōsa'a, niwī.

A'ti ūmūco pe'tise dūporo Jesú “A'tiro wa'arosa'a” ní'que ni'i
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Be'ro ũsã wa'a, ũrũgũ Olivo wãmeticjũpũ ejawũ. Jesũ topũ ejanujãrĩ cura ũsã ya'yioropũ sãrĩtiña'wũ:

—Ũsãrẽ wereya. ¿De'ro nicã tojo wa'arosari? ¿Ñe'enojõ me'rã ï'ogũsari mu'u apaturi a'tiatjere? Tojo nicã a'ti ũmũco pe'tiatjo duporo ¿de'ro wee masĩrãsari? ni sãrĩtiña'wũ.

⁴ Jesũ ũsãrẽ yu'tiwĩ:

—Ăpẽrã musãrẽ nisooticã'to nĩrã, añurõ tu'omasĩyuya. ⁵ Pãjãrã a'tiro nisoorãsama. “Yu'u Ő'acũ tutuaro me'rã wee'e; Ő'acũ bese'cu Cristo ni'ĩ”, nĩrãsama. Na tojo nisere tu'orã, pãjãrã siruturãsama. ⁶ Musã a'mewẽjẽse quetire tu'o, “Topũ tojo wa'aporo” nicã tu'orãsa'a. Tere tu'orã, ũcuaticã'ña. Te a'tirota wa'arosa'a. Tojo nimirõ, a'ti ũmũco pe'tiatjo du'sarosa'a yujupũ. ⁷ Ni'cã curuacjãrã ape curuacjãrã me'rã a'mequẽrãsama. Tojo nicã ni'cã di'tacjãrã ape di'tacjãrã me'rã a'mewẽjẽrãsama. Peje apesepũre ũjaboase nĩrõsa'a. Aperopũre peje di'ta narãsame nĩrõsa'a. ⁸ A'te nipe'tise peje me'rã masã ne waro pi'etiwã'cõse ni'ĩ. Numio co macũrẽ wũase duporoacã pũrĩse nu'cãrõ weronjõ nĩrõsa'a.

⁹ »Tojo wa'acã, yu'ure ějõpeotirã musãrẽ ña'arõ weerãsama. Musãrẽ ñe'e, wiorã tiropũ miaa, bu'iri da'reduťirãsama. Musãrẽ wẽjẽrãsama. Yu'ure ějõpeose bu'iri nipe'tiropũcãrã masã musãrẽ ï'atuťirãsama. ¹⁰ Tojo wa'acã, pãjãrã yu'ure ějõpeomi'cãrã ějõpeodu'urãsama. Na a'metu'ti, ěpẽrã wiorãpũre bu'iri da'reduťirã o'orãsama. ¹¹ Pãjãrã “Ő'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã ni'ĩ”, nisoorãsama. Pãjãrãrẽ niso, ějõpeocã weerãsama. ¹² Ña'ase niyu'rũmajãrõsa'a. Tojo wa'acã, pãjãrã a'merĩ ma'idu'urãsama. ¹³ Yu'ure ějõpeoyapatirã pũrĩcã yu'rũwetirãsama. Yu'u pacu tiropũ catinu'cũrãsama. ¹⁴ Nipe'tiro a'ti di'tapũ Ő'acũ masãrẽ yu'ruose quetire werese'sabi'ano'rõsa'a. Na quẽ'rãrẽ masĩdutiro wereno'rõsa'a. “Ña'arõ wee'quere bujaweti dũcayucã, Ő'acũ ñe'egũsami”, ni wereno'rõsa'a. A'te nipe'tiropũ se'sãca be'ro a'ti ũmũco pe'tirosa'a majã. ¹⁵ Duporocjũpũ Ő'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Danie wãmetigu a'ti ũmũco pe'tiatjo duporo wa'atjere ojayucu niwĩ. “Ña'agũ, Ő'acũ yabigunojõ cã ya wi'ĩ añurĩ wi'ipũ sãjãtigunojõ Jerusalẽ cja wi'ipũ sãjãagũsami”, ni ojayucu niwĩ. Cũ ti wi'ipũ nu'cũcã ï'arã, musã a'ti pũrĩrẽ bu'e, tu'omasĩña. ¹⁶ Tojo wa'acã ï'arã, Ő'acũ bu'iri da'regusami nĩrã, Judeapũ nĩrã ũrũpagupũ du'tiaya. ¹⁷ Wi'ĩ duposãrĩ opa sirapũ soo pesagunojõ po'peapũ cjasere sãjãa, duretimigũ, diacjũ du'tiaya. ¹⁸ No'o wesepũ tõ'ogũ quẽ'rã ne wi'ipũ tojaa, duregũ wa'aticã'ña. Sojaro me'rã du'tiaya. ¹⁹ Tojo wa'ase nũmũrĩ numia nijĩpacosãnumiarẽ, tojo nicã põ'rã mi'rĩrã cuorãrẽ bujaweose nũmũrĩ nĩrõsa'a. Na nũñarõ wa'amasĩsome. ²⁰ Musã Ő'acũrẽ sãrĩña: “Yũsuase nũmũrĩrẽ, soowari nũmũ ũsã judio masã yoaropũ wa'atiri nũmũrẽ wa'aticã'to”, niña. ²¹ Tojo wa'ase nũmũrĩrẽ ũputũ waro pi'etise nĩrõsa'a. Ő'acũ a'ti turi wẽeca be'rore tocãrõ pi'etise marĩcaro niwũ. Be'ropũ quẽ'rãrẽ tocãrõ waro pi'etise marĩrõsa'a. ²² Ő'acũ na pi'etise nũmũrĩrẽ duoticãma, ne ni'cũ yu'rũwetitibutiabosami. Ő'acũ pe'e cã yarã, cã bese'cãrãrẽ pajaña'gũ, tojo wa'ase nũmũrĩrẽ duogusami.

²³ »Āpērā mūsārē a'tiro nisoorāsama. “Jāa, i'aña. Ō'acū bese'cu Cristo a'to nimi.” O apetero weerā “Sō'opu nimi”, nirāsama. Na tojo nicā, ējōpeoticā'ña. ²⁴ Pājārā nisoori masā a'tirāsama. A'tiro nirāsama: “Yū'u Ō'acū bese'cu Cristo ni'i. Ō'acū ye quetire weremū'tārī masū ni'i”, nisoorāsama. Narē ējōpeocā weesi'rīrā, peje weei'ose i'orāsama. Basiocāma, Ō'acū cū bese'cārāpūreta ējōpeodu'ucā weesi'rīrāsama. ²⁵ Mūsā basu masīña majā. Yū'u mūsārē be'ropu wa'atjere wereyutoja'a. ²⁶ Tojo weerā āpērā mūsārē “Sō'opu yucu marīrōpu Cristo nisami, i'arā wa'aya” nicā, wa'aticā'ña. Āpērā “A'ti tucūpu nimi, i'arā a'tia” nicā, ējōpeoticā'ña. ²⁷ Yū'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigū a'tiri cura a'tiro nirōsa'a. Mujīpū mujātiro pe'e, cū sājārō pe'e quē'rārē bupo ya'baro weronojō nirōsa'a. Ya'yioropu a'tisome. ²⁸ Apīnojō wa'icu boacā, yuca maata masī, wījīwā'cāsama. Tojo wa'acā i'arā, “Apīnojō boapī”, ni masī'i. A'te weronojō yū'u a'ticā, masā masīrāsama, niwī Jesú.

Ō'acū macū masū weronojō upūtigū ¿de'ro wee a'tigusari? nise ni'i (Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30,34-36)

²⁹ Jesú a'tiro ninemowī:

—Te pi'etise numurī yū'rūca be'ro mujīpū umucocjū na'it'ia wa'agusami. Namicjū quē'rā bo'reyusome. Nōcōa burūdijarāsama. Nipe'tirā ū'muarōpu nīrā narāsācā weeno'rāsama. ³⁰ Tojo wa'acā, ū'musepu yū'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigū yū'u a'tisere i'arāsama. Nipe'tise macārīcjārā uirā, utirāsama. Yū'u o'mecurīpu tutuaro me'rā asistedijaticā, i'arāsama. ³¹ Yū'ure wereco'terā ū'musecjārārē nipe'tiro a'ti di'tapu o'ogūti. Yaro coroneta upūtu busucā, yū'u bese'cārā nipe'tiro no'o nirōcjārārē neorāsama.

³² »Mūsārē otese higeragu wāmeticju me'rā queose o'ogūti. Tigu dūpurīpu pūrī nāsāwījicā, “Cū'ma wa'arotiro wee'e”, nisa'a. ³³ A'te weronojō yū'u todūporo ní'que peje wa'acā i'arā, “Cā'rōacā Jesú a'ti di'ta wīogu sājātjo dū'sa'a”, niña. ³⁴ Diacjū mūsārē werēgūti. A'te peje tojo wa'ari cura nīrā wērīsome. Tojo wa'asere i'ape'ocā rāsama. ³⁵ A'ti umūco, a'ti di'ta pe'tidijarosa'a. Yū'u ucūse, yū'u bu'ese pūrīcā ninu'cūcā'rōsa'a. Nipe'tise yū'u ní'que queero wa'arosa'a.

³⁶ »Yū'u apaturi a'tiatjema ti numu nicā, ti hora nicā a'tigusa'a nisere ne masīno'ña marī'i. Ō'acūrē wereco'terā ū'musecjārā, yū'u Ō'acū macū quē'rā masīwe'e. Yū'u pacu Ō'acū ni'cūta masīsami.

³⁷ »Yū'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigū a'tiri cura quē'rārē dūporocjūpu Noé cū nīcateropu wee'caronojō weerāsama. ³⁸ Ō'acū a'ti turi mīose dūporo masā ba'a, sī'rī, omocā dū'te, na pō'rā numiārē numisocārā niwā. A'tere weetuocārā niwā téé Noé cū yucusujopu sājārī curapu. ³⁹ Na, ne “Mejēcā wa'arosa'a”, ni wācūma'aticārā niwā. Be'ro acoro pejaa, narē dia miorī curapu tū'omasīcārā niwā. Yū'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigū a'tiri cura quē'rārē masā mejārōta weerāsama. ⁴⁰ Yū'u a'tiri cura umua pūarā ni'cārō me'rā wesepu da'rārā, ni'cū yū'ure ējōpeogu miano'gūsami. Apī yū'ure ējōpeotigu tojagūsami. ⁴¹ Pūarā numia ni'cārō me'rā ojoca ārūarā, ni'cō yū'ure ējōpeogo miano'gōsamo. Apego yū'ure ējōpeotigo tojagōsamo.

42 »Yũ'u musã wiogu apaturi a'tiatjere musã masĩtisa'a. Tojo weerã añurõ wãcũ, tu'omasĩyuya. 43 Apeye quẽ'rãrẽ a'tiro masĩña. Yajari masũ ti hora nicã a'tigusami nĩgũ, wi'i wiogu cãrĩtisami. Cãrẽ co'te, cũ ya wi'ire yajari masũ pãosãjãacã, cã'mota'asami. 44 Musã quẽ'rã ã'rĩ weronojõ niña. Musã ne cã'rõ wãcũtibutiari cura yũ'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu a'tigusa'a, niwĩ.

Jesú p̄narã da'raco'terã me'rã queose o'o'que ni'i
(Lc 12.41-48)

45 Jesú a'tiro ninemowĩ:

—¿Noanojõ pe'e yũ'u dutiro weenu'cũgũ, tu'omasĩgũ waro nisari? nĩgũ, queose me'rã wereguti. Wiogu aperopu wa'agu, cũ ya wi'ire co'tedutigu ni'cũ cãrẽ da'raco'tegure cãasami. “Ãpẽrã da'raco'terãrẽ no'o du'sasenojõrẽ ba'ase ecaya”, nisami. 46 Be'ro aperopu eja'cu dajasami. Cũ dajacã, queoro da'ra bocaejano'gũ e'catisami. 47 Diacjũ musãrẽ wereguti. Cũ queoro weese wapa wiogu nipe'tise cũ cuosere co'tedutigu sõrõgũsami. 48 Cãrẽ da'raco'tegu ña'agũ, “Yũ'u wiogu maata dajasome” nigũnojõ pũricã a'tiro weesami. 49 Ãpẽrã da'raco'terãrẽ ña'arõ paa pi'eticã weesami. Ãpẽrã que'arã me'rã ba'a, s'ĩrisami. 50 Cũ tojo weeri cura wiogu wãcũña marĩrõ cũ co'tetiri cura dajasami. 51 Cũ cã'cure duti'quere weeti'que wapa uputu waro cãrẽ bu'iri da'regusami. Ãpẽrã ña'arã, weeta'sari masãrẽ wa'a'caronojõ bu'ipejasirutugusami. Tojo wa'acã, cũ pũrĩno'gũ, upicari cũ'rĩdio, utigusami, niwĩ Jesú.

25

Diez nu'mia me'rã Jesú queose o'o'que ni'i

1 Jesú cũ wiogu nirõpu ¿noanojõ sãjãarõsari? nĩgũ, a'te queose me'rã werewĩ:

—Yũ'u wiogu nirõpũre sãjãatje a'tiro weronojõ ni'i. Diez nu'mia na me'rãcõjõ marãpu niacjũ a'ticã co'tesama. Nãncũ u'se me'rã s'ĩ'osepare cuosama. 2 Ni'cãmocurã nipe'tisere añurõ apoyutisama. Ãpẽrã ticurãta tja añurõ apoyu, co'tesama. 3 Apoyutirã numia na ye s'ĩ'osepare miarã, u'se na piosãa ducayuatjere miatisama. 4 Apoyu'cãrã numia pe'e poseye'quepapũre miasama. Tojo nicã borewaria me'rã u'sere mianemosama. 5 Co marãpu niacjũ maata etatisami. Tojo weerã narẽ wũja pũricã, cãrĩa wa'asama. 6 Be'ro ñami deco ãjãcã, ãpẽrã pe'e a'tiro caricũmũtãsama: “Co marãpu niacjũ a'titojami. Põtẽrĩrã a'tia”, nisama. 7 Na tojo caricũcã, nipe'tirã numia wã'cãpe'tia wa'asama. Wã'cã, na ye s'ĩ'osepare apobũrosama. 8 U'se miati'cãrã numia pe'e ãpẽrã mia'cãrãrẽ a'tiro nisama: “U'sã quẽ'rãrẽ cã'rõ s'ĩ'ose u'se o'oya. U'sã s'ĩ'osepa yatiro wee'e”, nisama. 9 U'se mia'cãrã numia pe'e narẽ yũ'tisama: “Musãrẽ o'osome. U'sã musãrẽ o'ocãma, u'sãrẽ ejati, musã quẽ'rãrẽ ejatibosa'a. Musã basu na u'se duawuaropu duurã wa'aya”, nisama. 10 Na ni'cãmocurã numia u'se duurã wa'ãca be'ro na me'rãcõjõ marãpu niacjũ etasami. Ãpẽrã apoyu'cãrã numia pe'e cũ me'rã bosenuũ weeri wi'ipũ sãjãasama. Na sãjãaca be'ro ti wi'icjãrã sopere bi'acã'sama. 11 Be'ropu u'se duurã eja'cãrã numia sopepu eta, “Wiogu, u'sãrẽ pãoña”, nisama. 12 Na tojo pisucã tu'ogu,

na me'rācjō marāpū niacjū narē yu'tisami: “Diacjūta musārē ne masītisa'a”, nisami, ni werewī Jesú.

¹³ Jesú te queosere wéréca be'ro ūsārē niwī:

—A'te queose weronojō yu'u a'tiatji nūmurē musā masīwe'e. Tojo weerā añurō wācū apoyuya, niwī.

I'tiarā da'raco'terā me'rā Jesú queose o'o'que ni'i

¹⁴ Jesú ūsārē a'tiro werenemowī:

—Yu'u a'ti turipū apaturi a'tigū, masārē o'otje a'te queose weronojō ni'i. Ni'cū masū ape di'tapū wa'agū, cūrē da'raco'terārē pijiosami. Narē cū yere co'tedutigū cūusami.

¹⁵ »Narē na da'ratjo pōtēorō cūuburosami. Ni'cūrē ni'cāmocūsetiri mil niyeru kujiri wapabūjuse kujirire o'osami. Apīrē puati mil kujiri o'osami. Apīrē mil kujiri o'osami. O'otoja, wa'a wa'asami. ¹⁶ Cū wa'áca be'ro ni'cāmocūsetiri mil kujiri o'ono'cū maata te niyeru me'rā da'ra, ticūseta wapata'anemosami. ¹⁷ Puati mil kujiri cūo'cū quē'rā mejārōta apeye puati mil kujiri wapata'anemosami. ¹⁸ Mil kujiri ñe'e'cū pe'e cope se'e, cū wiogū da'radutimi'quere yaacā'sami.

¹⁹ »Be'ro, yoáca be'ropū na wiogū sijagū eja'cū dajasami. Cūrē da'raco'terārē pijio, na da'ra'quere aposami. ²⁰ Ni'cāmocūsetiri mil kujiri cūo'cū ejamū'tāsami. Apeye ticūseta cū wapata'a'quere wiagū, cū wiogūre nisami: “Yu'u wiogū, yu'ure ni'cāmocūsetiri mil kujiri o'owū. A'te cūo'o. Te me'rā apeye ticūseta mū'urē wapata'abosawū”, nisami.

²¹ »Cū tojo nicā tu'ogu, wiogū nisami: “Mū'u añurō weepā. Yu'u duti'caronojōta queoro weeme'rīcā'pā. Yu'u cā'rōacā cūu'que me'rā añurō weepā. Tojo weegū peje yu'u cūosere co'tedutigū sōrōgūti. A'tia. Yu'u me'rā e'catitamuña”, nisami.

²² »Be'ro apī da'raco'tegū puati mil kujiri o'ono'cū ejasami. Wiogūre a'tiro nisami: “Yu'u wiogū, yu'ure puati mil kujiri o'owū. A'te cūo'o. Te me'rā ticūseta tja mū'urē wapata'abosawū”, nisami.

²³ »Wiogū cūrē nisami: “Mū'u añurō weepā. Yu'u duti'caronojōta queoro weeme'rīcā'pā. Yu'u cā'rōacā cūu'que me'rā añurō weepā. Tojo weegū peje yu'u cūosere co'tedutigū sōrōgūti. A'tia. Yu'u me'rā e'catitamuña”, nisami.

²⁴ »Be'ro majā mil kujiri o'ono'cū eja, cū wiogūre a'tiro nisami: “Yu'u wiogū, mū'u tutuaro da'radutiri masū nisere masīwū. Mū'u da'ratimigū, āpērā ye da'rase wapa me'rā mū'u wapata'a. ²⁵ Tojo weegū uigū, mū'u ye niyerure di'ta po'pearū yaacūwū. A'te ni'i mū'u yéta tja”, nisami.

²⁶ »Cū tojo nicā tu'ogu, wiogū a'tiro yu'tisami: “Yu'u cūu'que me'rā mū'u ña'arō weepā. Ña'agū, nijīsijagū ni'i. Mū'u yu'ure a'tiro wācūwū. 'Da'ratimigū, āpērā da'rase wapa me'rā wapata'ami', niwū. ²⁷ Mū'u tojo wācūgū, yé niyerure yaatimigū, niyeru nūrōī wī'ipū bucuamūjādutigū cūubopā. Tojo wéca be'ro yu'u dajagū, ti wī'ipū cūñarō mājā'que me'rā ñe'eboapā”, nisami.

²⁸ »Tojo nīca be'ro āpērā topū nirārē nisami: “Cū ye mil kujirire ē'ma, diez mil cūogū pe'ere o'oya. ²⁹ A'tiro ni'i. No'o peje cūogūre nemorō o'ono'rōsa'a. Cū peje cūoyū'ruogūsamī. Apī moogū pe'ere cū cūomi'queacāpūreta ē'mape'ocā'no'gūsamī. ³⁰ Á'rī da'raco'tegū

queoro weetigure ñe'e, na'itĩ'arõ wijáropu cõ'acã'ña. Topu pũrĩno'gũ, upicari cũ'rĩdio, utigũsami", nisami na wiogu, niwĩ Jesú.

Jesú nipe'tise di'tacjārārē beseatje ni'i

³¹ Jesú ũsārē werenemowĩ:

—Be'ro yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojõ uputigũ a'ti turicjārārē dutigũ a'tiguti. Yu'ure wereco'terã u'mũsecjārã me'rã a'tigũ, asistese me'rã a'tiguti. Be'ro wiogu dujiri cũmurõpu dujigusa'a. ³² Nipe'tise di'tacjārã yu'u dujiro tiropu nerērãsama. Tojo weegu yu'ure ãjõpeorārē mejęcã, ãpērã yu'ure ãjõpeotirārē mejęcã ducawaanũ'cõgũti. Ni'cũ ecarã co'tegu ovejare mejęcã, cabrare mejęcã ducawaanũ'cõgũ weronojõ weeguti. ³³ Cũ ovejare di'acjũcamocã pe'e nu'cõsami. Cabra pe'ere cũpe pe'e nu'cõsami. A'te weronojõ yu'ure ãjõpeorārē diacjũ pe'e nu'cõgũti. Yu'ure ãjõpeotirã pe'ere cũpe pe'e nu'cõgũti. ³⁴ Tojo wéeca be'ro diacjũ pe'e nu'cũrārē nigũti. “A'tia. Yu'u pacu musārē añurõ weeami. Ne waropu cũ a'ti turire weenu'cãcateropu musã niatjore apoyutojacu niwĩ. Tere ñe'erã a'tia majã. ³⁵ Yu'u ujaboacã, yu'ure ecawu. Yu'u acowuocã, s'ĩrise tĩawũ. Yu'u aperopu sijacã, yu'ure cãrĩrõ o'owu. ³⁶ Su'ti dũ'sacã, yu'ure sãawũ. Dutiticã, yu'ure ĩ'acusiawu. ãpērã yu'ure bu'iri da'leri wi'ipu sõrõcã, yu'ure ĩ'arã etawu”, nigũti. ³⁷ Tere tu'orã, diacjũ pe'e nu'cũrã, na ña'arõ wee'quere acoboiono'cãrã a'tiro nirãsama: “Ũsã wiogu ¿de'ro nicã mu'urē ujaboacã, ecari? ¿De'ro nicã mu'u acowuocã, tĩarĩ? ³⁸ ¿De'ro nicã aperopu sijacã, mu'urē cãrĩrõ o'ori o su'tinojõ dũ'sacã, mu'urē sãarĩ? ³⁹ ¿De'ro nicã mu'urē dutitigure, o bu'iri da'leri wi'ipu nigũrē ĩ'arã etari?” nirãsama.

⁴⁰ »Na tojo nicã, narē yu'tiguti: “Musārē diacjũ wereguti. Musã yu'ure ãjõpeorārē, no'o mejõ nirãpureta añurõ wéerã, yu'ureta weerã weewu.”

⁴¹ »Be'ro cũpe pe'e nu'cũrārē a'tiro nigũti: “Musã Ō'acũ bu'iri da'reno'ajã ni'i. Tojo weerã a'tore niticã'ña. Pecame'e ũjũnu'cũrĩ me'e tiropu wa'aya. Ti me'e wãtĩ wiogu, cũ me'rã u'mũsepũ cõ'adijo'cãrārē apoyuca me'e ni'i. ⁴² Yu'u ujaboacã, musã yu'ure ecatiwu. Yu'u acowuocã, tĩatiwu. ⁴³ Yu'u aperopu sijacã, yu'ure cãrĩse o'otiwu. Yu'ure su'ti dũ'sacã, sãatiwu. Yu'u dutiticã, yu'u bu'iri da'leri wi'ipu nicã quẽ'rārē, ĩ'arã wa'atiwu.”

⁴⁴ »Tere tu'orã, a'tiro nirãsama: “Wiogu, mu'u ujaboacã, acowuocã, aperopu sijacã, su'ti moocã, dutiticã, bu'iri da'leri wi'ipu nicã, ¿de'ro nicãnojõ ũsã mu'urē weetamutiri?” nirãsama.

⁴⁵ »Yu'u narē yu'tiguti: “Diacjũ musārē wereguti. Musã ã'rã mejõ nirãrē weetamutiwu. Narē weetamutirã, yu'ureta weetamutirã weewu”, nigũti.

⁴⁶ »Be'ro narē bu'iri da're bajurioguti. ãpērã ña'arõ wee'quere acoboiono'cãrã pe'e catinu'cũsere boca, u'mũsepũ wa'arãsama, niwĩ Jesú.

26

Jesure ñe'erãtirã na apoyu'que ni'i

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Jesú apaturi cũ a'tiatjere wéréca be'ro ũsã cũ bu'erãrē niwĩ:

² —Musã masĩ'i, Pascua bosenũmu wa'atjo pua nũmu du'sa'a. Ti bosenũmu nicã, yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojõ uputigure wiorãpure o'o, curusapu paabi'pe wějērāsama, niwĩ.

³ Titare pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã, judío masã bućurã, Caifã pa'ia wioga ya wi'i sope pu'topu nerēcãrã niwã. ⁴ Topu na Jesure nisoose me'rã ñe'e, wějēatjere apoyucãrã niwã. ⁵ Tere apomirã, a'tiro nicãrã niwã:

—Bosenũmu nicã weeticã'rã. Masã cãrẽ ma'írã, no'o uaro caricũma'a, marĩ tojo weesere dojorēbosama, nicãrã niwã.

Ni'cõ numio Jesure ma'iyu'rũgo u'mutise piopeo'que ni'i
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Na “Jesure wějērãti” ni apocaterore Jesú Betaniapu niwĩ. Simó cãmi boa, yu'rũ'cu ya wi'ipu niwĩ. ⁷ Topu cũ nicã, ni'cõ numio cũ pu'to a'tiwõ. Co u'muticja acosticjare cuowõ. Te u'mutise wapabujuse waro niwũ. Co Jesú ba'adujigure cũ dupoa bu'ipu u'mutise piopeowõ. ⁸ Co tojo weecã ĩ'arã, ũsã cũ bu'erã uputu uawu. Ũsã basu a'merĩ niwũ:

—¿De'ro weego tojo weeti? Mejõ waro a'tere bajuriogo weemo. ⁹ Co tojo weetigo, ãpērãrẽ pajiro duawapata'aboapõ. Te me'rã pajasecuorãrẽ weetamuboapõ, niwũ. ¹⁰ Jesú ũsã tojo nisere masĩgũ, ũsãrẽ niwĩ:

—¿De'ro weerã core cariborã weeti? A'tere yu'ure tojo wéego, añurõ weego weemo. ¹¹ Pajasecuorã musã wa'teropu ninu'cũcã'rāsama. Yu'u pũrĩcãrẽ musã wa'teropure ninu'cũcã ĩ'asome. ¹² Co yu'ure tere piopeogo, yu'u wěrĩca be'ro na yaatji duporo wa'reatjere weronojõ weeyugo weemo. ¹³ Diacjũ musãrẽ wereguti. Yu'u masãrẽ yu'ruose quetire no'o nirõ werecusiarã, nipe'tiro a'ti di'tapure a'tiro weerāsama. A'tigo co yu'ure wee'quere core wãcũdutiã wererāsama, niwĩ Jesú.

Juda Jesure cãrẽ ĩ'atu'tirã tiropu o'o'que ni'i
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Jesú numiorẽ tojo nĩca be'ro ũsã Jesú bu'erã me'rãcũ nĩ'cu, Juda Iscariote na nigũ a'tiro weewĩ. Pa'ia wiorã tiropu wa'atjĩgũ, ucũgũ wa'acu niwĩ. ¹⁵ Narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u Jesure musãrẽ o'ocã, ¿no'ocã'rõ niyeru yu'ure wapayerāsari? nicu niwĩ.

Tojo nicã tu'orã, na treinta niyeru cujirire o'ocãrã niwã. ¹⁶ Na wapayéca be'ro cũ “¿De'ro nicã Jesure wiorãpure o'orouamitito yu'ure?” ni wãcũcu niwĩ.

Jesú cũ bu'erã me'rã cũ ba'atuo'que ni'i
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1Co 11.23-26)

¹⁷ Ũsã Jesú bu'erã na pã bućuase me'rã morēti'quere ba'ari bosenũmu ninu'cãcã, cũ tiro wa'a, sērĩtiña'wũ:

—¿No'opu marĩ Pascua bosenũmu ba'atjore apoyucã uasari? niwũ.

¹⁸ Cũ ũsãrẽ niwĩ:

—Jerusalēpu wa'aya. Topu ni'cũ nisami. Cãrẽ a'tiro niña. “Ũsãrẽ bu'egu a'tiro nidutiami: ‘Yu'u pi'etiatjo cã'rõacã du'sa'a. Mu'u ya wi'ipu yu'u bu'erã me'rã ba'atuoguti’, ni weredutiami Jesú”, niña.

¹⁹ Tojo weerã Jesú o'ó'cãrã cũ duti'caronojõta weecãrã niwã. Pascua nicã ũsã ba'atjere apoyucãrã niwã.

20 Na'ique'aca be'ro Jesú ũsã cŭ bu'erã doce me'rã ba'adujiwĩ. 21 Ũsã ba'ari cura Jesú ũsãrẽ niwĩ:

—Diacjũta musãrẽ weregutĩ. Ni'cũ musã wa'teropu nigũ yu'ure wiorãpure wẽjẽdutigu o'ogusami, niwĩ.

22 Cũ tojo nicã, ũsã uputu bujawetiwa. Be'ro a'merĩ sãrĩtiña'burowu:
—Ũsã wiogu, yu'uta nicã'sa'aba, niwũ.

23 Jesú ũsãrẽ yu'tiwĩ:

—Yu'u me'rã a'ti papu yosoba'agu cũta nigũsami wiorãpure o'oacju.

24 Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigure Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩ ní'caronojõta wa'arosa'a. Tojo wa'acã, yu'ure wiorãpure o'ogama ña'abutiario wa'arosa'a. Cũ diacjũta bajuatiyu'rucã, nemorõ añubopã, niwĩ.

25 Tojo nica be'roacã Juda Jesure wiorãpure o'oacju a'tiro niwĩ:

—Ũsãrẽ bu'egu, yu'uta nicã'sa'aba, niwĩ.

Jesú cãrẽ yu'tiwĩ:

—Mu'uta ni'i, niwĩ.

26 Ũsã ba'ari cura Jesú pãgãrẽ mii, cũ pacu Õ'acũrẽ e'catise o'owĩ. Tu'ajanu'cõ, pãrẽ ducawaa, ũsãrẽ ecawĩ. Ducawaagu, ũsãrẽ niwĩ:

—Ba'aya. A'te yu'u upu ni'i, niwĩ.

27 Be'ro sĩ'rĩrĩ pare mii, Õ'acũrẽ e'catise o'owĩ tja. Ti pare ũsãrẽ tiãgũ, a'tiro niwĩ:

—Nipe'tirã a'ti pa cjasere sĩ'rĩpe'ticã'ña. 28 A'te yé dí ni'i. Masã ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosagusa'a. Õ'acũ masãrẽ apeye ma'ma “A'tiro weeguti” ní'quere cũugũsami. Tojo weegu yu'u wẽrĩgũ dí o'maburose me'rã pãjãrã masã ña'arõ wee'quere acobojogusami.

29 Musãrẽ weregutĩ. A'te u'seducaco vino ní'cãrõcã marĩ sĩ'rĩrã weronojõ weenemosome. Be'ro yu'u pacu yu'ure wiogu sõrõcã, musã me'rã apaturi ma'ma vino sĩ'rĩnemogũsa'a tja, niwĩ Jesú.

*Jesú Pedrorẽ “Mu'u yu'ure ‘Masĩwe'e’ nigũsa'a” ní'que ni'i
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

30 Ũsã ba'ãca be'ro Õ'acũrẽ basapeotojanu'cõ, ti wi'ire wijaa wa'awu. Wijaa, ãrũgũ Olivo wãmeticjupu wa'awu. 31 Topu wa'agu, Jesú ũsãrẽ niwĩ:

—Musã nipe'tirã a'ti ñami uirã, yu'ure cõ'awã'cãpe'tia wa'arãsa'a. Musã tojo weeatje Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu ní'rõnojõta wa'arosa'a. A'tiro ojano'wũ: “Yu'u oveja co'tegure wẽjẽno'cã weegusa'a. Tojo weecã, cũ yarã oveja no'o uaro omastearãsama”, nicu niwĩ Õ'acũ cũ ye queti ojãca pũrĩpu. 32 Yu'u wẽrĩ'cupu masãca be'ro musã duporo Galilea di'tapu wa'ayutojagusa'a, niwĩ.

33 Cũ tojo nicã tu'ogu, Pedro yu'tiwĩ:

—Ãpãrã mu'urẽ cõ'awã'cãcã, yu'u pũrĩcã ne wa'asome, niwĩ.

34 Tojo nisere tu'ogu, Jesú cãrẽ niwĩ:

—Diacjũ mu'urẽ weregutĩ. Ni'cãcã ñamita cãrẽ'quẽ uuati duporo i'tiati “Cãrẽ ne masĩwe'e”, nigũsa'a, niwĩ.

35 Pedro cãrẽ yu'tiwĩ:

—Yu'u pũrĩcã na yu'ure wẽjẽsĩ'rĩcãma, “Cũ me'rã boaguti”, nigũsa'a. “Cãrẽ masĩwe'e”, nisome, niwĩ. Be'ro nipe'tirã ũsã cũ bu'erã cũ ní'caronojõta niburowu.

Jesú Getsemaní wāmetiropu cū pacure ñubue'que ni'i

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Be'ro Jesú ũsā cū bu'erā me'rā masā na otero Getsemaní wāmetiropu etawu. Topu eta, ũsārē niwī:

—A'to dujiniña yujupu. Sō'opu yu'u pacure sērīgũ wa'aguti, niwī.

³⁷ Topu wa'agu, Pedro, tojo nicā Zebedeo pō'rā puarārē miawī. Cū uputu waro bujaweti, wācūque'ticu niwī. ³⁸ Tojo weegu narē nicu niwī:

—Yu'ure wērītawioro, bujawetise yu'rūmajāsa'a. Musā a'to tojayá. Yu'ure co'teya. Ne cārīticā'ña, nicu niwī.

³⁹ Cū tojo nica be'ro na yu'ruro yoacurero wa'a, di'tapu mu'rīque'aejacu niwī. Topu Ō'acūrē sērīgũ, a'tiro nicu niwī:

—Pacu, mu'u uacā, yu'ure a'te ña'arō yu'ruatje wa'aticā'to. Yu'u tojo nimicā, yu'u uaro weeticā'ña. Mu'u uaro pe'e wa'ato, ni sērīcu niwī.

⁴⁰ Be'ro cū bu'erā i'tiarā tiropu majāmitojacu niwī. Na cārī'cārāpūre bocaejacu niwī. Pedrore a'tiro nicu niwī:

—¿Ne cārōacā cārītimirā, musā tu'sumasītisari? ⁴¹ Cārīticā'ña. Wātī ũsārē niquesāticā'to nīrā, Ō'acūrē sērīña. Musā wācūsepu me'rāma yu'ure ējōpeonu'cūsī'rīmisa'a. Musā se'saro tojo weesī'rīmirā, wācūtutumasītisa'a. Tojo weerā Ō'acūrē sērīña, nicu niwī.

⁴² Be'ro apaturi wa'a, cū pacure sērīnemocu niwī tja:

—Pacu, ña'arō pi'etisere yu'ure cā'mota'asī'rītigu, mu'u uaro weeya. Yu'u uaro wa'aticā'to, nicu niwī.

⁴³ Be'ro apaturi na i'tiarā tiropu majāmitojacu niwī. Na cārī'cārāpūre bocaejacu niwī tja. Narē wuja pūrīyu'ruacarō niwī.

⁴⁴ Tojo weegu narē wā'cōtimigũ, apaturi cū pacure sērīgũ wa'acu niwī tja. Cū sērī'caronjōta sērīcu niwī tja. ⁴⁵ Be'ro na tiropu majāmitojagu, narē a'tiro nicu niwī:

—Ni'cārōacāma sooya; cārīña majā. Yu'u Ō'acū macū masū weronjō upūtigure masā ña'arāpūre o'oatje ejatoja'a.

⁴⁶ Wā'cānu'cāña. Te'a na tiropu wa'arā. Yu'ure o'oacju a'titojami, nicu niwī.

Jesure na ñe'ewā'cā'que ni'i

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesú ucūrī cura Juda, ũsā Jesú bu'erā me'rā nīmī'cu etawī. Pājārā masā di'pājīrī, yucupagu cuo'cārā cū me'rā a'tiwā. Na pa'ia wiorā, judío masā bucurā na o'ó'cārā niwā. ⁴⁸ Juda Jesure o'oacju a'tiro weryutojacu niwī:

—Yu'u wa'suporopu mi'miacju cūta nigūsami. Cūrē ñe'eña, ni weryucu niwī.

⁴⁹ Cū narē ní'caronjōta weewī. Maata Jesú tiropu ejanu'cāgũ, “Yu'ure bu'egu”, niwī. Tojo nígũta, Jesure wa'suporopu mi'miwī.

⁵⁰ Tojo weecā i'agũ, Jesú cūrē niwī:

—Yu'u me'rācjū, mu'u weegu a'tisere weeya. Tojo nica be'ro masā a'ti, Jesure ñe'ewā'cā wa'awā.

⁵¹ Na cūrē ñe'ewā'cārī cura ni'cū Jesú bu'egu cū ya di'pājīrē wejewe, pa'ia wioyure da'raco'tegure o'mepero dūtepā'rēcā'wī. ⁵² Cū tojo weecā i'agũ, Jesú cūrē niwī:

—Weeticã'ña. Mu'u ya di'pjirê nūrõña. Di'pji me'rã a'mequērãnojõ di'pji me'rãta wērĩrãsama. ⁵³ ¿Mu'u masĩweti? Yu'u, yu'u pacure sēricãma, maata doce cururi cūrē wereco'terãrē yu'ure weeta-mudutigu o'óbosami. Yu'u tojo weemasĩ'i. ⁵⁴ Yu'u tojo weecãma, Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ ní'que wa'atibosa'a, niwĩ.

⁵⁵ Jesú cūrē ñe'erã a'tirãrē niwĩ:

—¿Yajari masũrē ñe'erã a'tirã weronojõ yu'ure di'pjirĩ, yucupagu me'rã ñe'erã a'tiati? Nipe'tise numurĩ Õ'acũ wi'ipũ masãrē bu'edujiwũ. Tojo weemicã, musã yu'ure ñe'etiwu. ⁵⁶ Musã ni'cãrõacã weese Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã yu'ure oja'caronojõta wa'a'a, niwĩ Jesú.

Cūrē ñe'ecã ĩ'a, ni'cũrēta ũsã cũ bu'erã pe'e cõ'anũ'cõcã, du'tiwã'cãpe'tia wa'awũ.

Jesure wiorã tiropũ na mia'que ni'i

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Be'ro Jesure pa'ia wiogu Caifã tiropũ miacãrã niwã. Topure Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã judío masã bũcurã nerēyutojocãrã niwã. ⁵⁸ Pedro pe'e Jesure yoacurero sirutucu niwĩ. Pa'ia wiogu ya wi'i sope pu'topũ sirututuocu niwĩ. Topũ ti sã'rĩrõpũ sãjãa, surara pu'to dujicu niwĩ. ¿De'ro wa'abutiarosari? nĩgũ, tojo weecu niwĩ.

⁵⁹ Pa'ia wiorã, judío masã bũcurã, nipe'tirã wiorã Jesure wējēsĩ'rĩcãrã niwã. Tojo weerã diacjũ nitise me'rã cūrē weresãtjere a'macãrã niwã. ⁶⁰ Pãjãrã na tiro wa'a, mejēcã nisoomirã, ne cūrē “Te ye bu'iri wējērõũa'a” nisere bocaticãrã niwã. Tojo weecũmĩ, be'ropũ puarã nisoori masãrē bocacãrã niwã. ⁶¹ A'tiro nisoocãrã niwã:

—Ã'rĩ masũ a'tiro niwĩ: “A'ti wi'i Õ'acũ wi'ire cõ'ape'omasĩ'i. I'tia numũ be'ro apaturi tu'ajanũ'cõpe'omasĩ'i tja”, niwĩ, nicãrã niwã.

⁶² Tojo nicã tu'ogu, pa'ia wiogu wã'cãnu'cã, Jesure nicu niwĩ:

—¿Mu'u yu'tiweti? ¿De'ro ni yu'tigusari na weresãsere? nicu niwĩ.

⁶³ Jesú yu'titiyu'rũocã'cu niwĩ. Tojo weecã, Caifã cūrē nicu niwĩ:

—Õ'acũ catinu'cũgũ wãme me'rã mu'urē diacjũ yu'ticã ũa'a. Wereya. ¿Mu'uta niti Õ'acũ macũ cũ bese'cu Cristo na nigũ? nicu niwĩ.

⁶⁴ Jesú cūrē yu'ticu niwĩ:

—Cũta ni'i mu'u nĩrõnojõta. Apeye quē'rãrē musãrē werenemogũti. Be'ro yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu Õ'acũ tutuayu'rũgu pu'topũ dujicã ĩ'arãsa'a. Tojo nicã yu'u o'mecururi bu'ipũ apaturi dijaticã ĩ'arãsa'a, nicu niwĩ.

⁶⁵ Cũ tojo nicã tu'ogu, Caifã pa'ia wiogu uagu, cũ basu cũ ye su'tire wejetũ'rēcu niwĩ. A'tiro nicu niwĩ:

—Ã'rĩ masũ tojo ucũgũ, Õ'acũrē ña'abutiaro nigũ weemi. Æpērã masã cūrē weresãrã ñanemowe'e. Musã cũ ña'arõ ní'quere tu'otojapũ.

⁶⁶ ¿De'ro ni wãcũti? nicu niwĩ.

Na yu'ticãrã niwã:

—Cũ bu'iritimi. Wērĩato, nicãrã niwã.

⁶⁷ Tojo nĩca be'ro cũ diapoapu ũ'seco e'owa're, cūrē dotecãrã niwã. Æpērã diapoapu paacãrã niwã. ⁶⁸ Be'ro cūrē a'tiro ni bujipecãrã niwã:

—Mu'u Õ'acũ bese'cu Cristo ni'i nígũ, nívocaya. ¿Noa mu'urẽ paati? nicārã niwã.

Pedro Jesure “Masíwe'e” cũ ní'que ni'i

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Na wi'i po'peapu tojo weeri cura Pedro wijaaro sope pu'topu dujicu niwĩ. Cũ topu dujicã, ni'cõ ti wi'i da'raco'tego cũ tiropu wa'a, “Mu'u Jesú Galileacjũ me'rã sija'cuta ni'iba”, nico niwõ.

⁷⁰ Co tojo nicã tu'ogu, Pedro nipe'tirã tu'oropu nisoogu, a'tiro ni yu'ticu niwĩ:

—Mu'u tojo ucũsere tu'omasĩtisa'a, nicu niwĩ.

⁷¹ Tojo nitoja, sã'rĩrõ sope pu'topu wijaacu niwĩ. To cũ wijaacã, apego cũrẽ ĩ'abocaco niwõ tja. Topu nirãrẽ a'tiro nico niwõ:

—Ã'rĩ quẽ'rã Jesú Nazarecjũ me'rã sija'cuta nimi, nico niwõ.

⁷² Mejãrõta core nisoogu, a'tiro yu'ticu niwĩ:

—Õ'acũ me'rã diacjũta cũrẽ ne masĩbutiacã'sa'a, nicu niwĩ.

⁷³ Cã'rõacã be'ro masã topu nirã Pedro tiro wa'a, cũrẽ nicārã niwã:

—Mu'u quẽ'rã Jesú bu'erã me'rã sija'cuta ni'i. Mu'u ucũseputa tu'ota basio ni'i, nicārã niwã.

⁷⁴ Na tojo nicã tu'ogu, cũ narẽ nisoonepopeocu niwĩ:

—Yu'u diacjũta ucũticã, Õ'acũ yu'ure bu'iri da'reato. Yu'u musã ucũgũrẽ ne masĩtisa'a, nicu niwĩ.

Cũ tojo nicũnarĩ cura cãrẽ'quẽ uucu niwĩ. ⁷⁵ Tojo wa'acã, Jesú cũrẽ ucũ'quere wãcũbocacu niwĩ. Jesú toduporopu a'tiro wereyucu niwĩ: “Cãrẽ'quẽ uuati duporo mu'u i'tiati yu'ure ‘Cũrẽ masíwe'e’, nigũsa'a.” Tere wãcũboca wijaa, uputu utiwã'cã wa'acu niwĩ.

27

Jesure romano masã wiogu Pilato tiropu miieja'que ni'i

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Ñamiacãcure nipe'tirã pa'ia wiorã, tojo nicã judío masã bucũrã nerẽcãrã niwã. Nerẽ, ni'cãrõnojõ wãcũseticãrã niwã. “¿De'ro wee marĩ Jesure wẽjẽrãsarĩ?” ni apoyucãrã niwã. ² Apotoja, Jesure cõme dari me'rã du'tetjãrã, Poncio Pilato, Judea di'ta wiogu tiropu miiejacãrã niwã.

Juda cã wẽrĩ'que ni'i

³ Be'ro Juda “Jesure wẽjẽrãsama” nisere tu'ocu niwĩ. Tere tu'ogu, pũrõ waro bujaweticu niwĩ. Tojo weegu na niyeru wapaye'que treinta cujirire pa'ia wiorãrẽ, tojo nicã judío masã bucũrãrẽ wiacã'cu niwĩ.

⁴ Narẽ nicu niwĩ:

—Yu'u ña'abutiario weeasu. Masũ añugũ, bu'iri marĩgũrẽ wẽjẽdutigu wiorãpũre o'oasu, nicu niwĩ.

Na cũrẽ yu'ticãrã niwã:

—Mu'u tojo weese ùsã ye mejẽta ni'i. Mu'u ye cjase nisa'a, nicãrã niwã.

⁵ Na tojo nicã tu'ogu, Juda niyerure Õ'acũ wi'ipu doquewiacã'cu niwĩ. Be'ro wa'a, cũ basu wãmũtapu du'teyoja, wẽrĩa wa'acu niwĩ.

⁶ Pa'ia wiorã niyeru cujirire seeneorã, a'tiro nicãrã niwã:

—A'te niyeru masūrē wējēse wapa ni'i. Tojo weerā marī Ō'acū wi'i niyeru cūirī acaropu cūumasītisa'a. Marīrē dutise tojo weedutiwe'e, ničārā niwā.

⁷ Be'ro na basu a'merī ucū, a'tiro wācūcārā niwā:

—Marī a'te niyeru me'rā di'ta sutuparu yeerātirā na di'i miirōrē duurā. Tojo weerā marī aperocjārā na wērīcā yaatjo nirōsa'a, ni apocārā niwā.

⁸ Masū wējēse wapa me'rā duuca di'ta nicaro niwā. Tojo weero a'tocatero quē'rā ti di'ta “Dí cō'áca di'ta” wāmeti'i.

⁹⁻¹⁰ Duporocjēputa Ō'acū ye queti weremu'tārī masū Jeremía cū “A'tiro wa'arosa'a” ní'que queoro wa'acaro niwā. Cū a'tiro ojacu niwī: “Israe curuacjārā ‘Treinta niyeru kujiri wapatimi’ ní'caro weronojōta te niyeru me'rā di'ta sutuparu yeerātirā na di'i miirōrē duurāsama. Ō'acū yu'ure ojaduti'caronojōta weerāsama”, ni ojacu niwī Jeremía.

Jesú romano masā wiogu Pilato tiropu ní'que ni'i

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Be'ro Jesure Judea di'ta wiogu Pilato tiropu miacārā niwā. Pilato cūrē sērītiña'cu niwī:

—¿Mu'uta niti judío masā wiogu? nicu niwī.

Jesú cūrē yu'ticu niwī:

—Mu'u nírōnojōta cūta ni'i, nicu niwī.

¹² Pa'ia wiorā, judío masā bucārā weresāse pe'ema ne yu'tiyu'ruocā'cu niwī. ¹³ Tojo weegu Pilato cūrē nicu niwī:

—¿De'ro weegu mu'u na ucūse pejere yu'tiweti? nicu niwī.

¹⁴ Jesú ne cārō yu'titicu niwī. Cū yu'titicā ĩ'agū, Pilato ĩ'amarīa wa'acu niwī.

Jesure wējēduti'que ni'i

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

¹⁵ Cū'marīnucū Pascua bosenumu nicā Judea di'ta wiogu a'tiro weeseticūcu niwī. Ni'cū bu'iri da'reri wi'ipu nigūrē masā na du'uwīrōdutigūre du'uwīrōcūcu niwī. ¹⁶ Titare ni'cū bu'iri da'reri wi'ipu nigū Barrabá wāmetigu nicu niwī. Nipe'tirā cū ña'arō wee'quere masīcārā niwā. ¹⁷ Pilato masā pājārā cū tiropu nerēcā ĩ'agū, narē sērītiña'cu niwī:

—¿Ni'irē yu'u du'uwīrōcā ũasari? ¿Barrabāre du'uwīrōsari, o Jesú na Cristo pisuno'gū pe'ere du'uwīrōsari? nicu niwī.

¹⁸ Jesure masā ma'icā ĩ'arā, wiorā Jesure ũocārā niwā. Cūrē ũorā, Pilatopure wiacārā niwā. Na tojo ũosere Pilato masīcu niwī. Tojo weegu Jesure du'uwīrōsīrīgū, tere sērītiña'cu niwī.

¹⁹ Pilato masārē besewuaropu dujicu niwī. Cū topu dujicā, cū numo a'tiro queti o'óco niwō: “Cū masū bu'iri moogūrē mejēcā weeticā'ña. Ñamipu cūrē tojo wa'atjere wiobutiaro quē'easu”, ni queti o'óco niwō.

²⁰ Pa'ia wiorā, tojo nicā judío masā bucārā masārē a'tiro niduticārā niwā:

—Barrabá pe'ere du'uwīrōdutiya. Jesú pe'ere wējēdutiya, nicārā niwā.

²¹ Be'ro Pilato masārē sērītiña'nemocu niwī:

—Á'rā puarārē ¿ni'í pe'ere yu'u du'uwīrōcā ũasari? nicu niwī.

Na a'tiro yu'ticārā niwā:

—Barrabāre du'uwīrōña, nicārā niwā.

22 Na tojo nicā tu'ogu, Pilato nicu niwī:

—To pūrīcārē Jesú na Cristo nigūrē ¿de'ro weegusari?

Nipe'tirā yu'ticārā niwā:

—Curusapu paabi'pe wējēña, nicārā niwā.

23 Tojo nicā tu'ogu, Pilato nicu niwī:

—¿De'ro weegu tojo weebosari? Ā'rī ne cārō ña'arō weeticu niami, nicu niwī.

Cū tojo nimicā, masā pe'e caricūnemocārā niwā:

—Curusapu paabi'pe wējēña, nicārā niwā.

24 Masā Pilato ucūserē tu'osī'rīticārā niwā. Tojo tu'oronojō o'orā, mejō pe'e cumuca wā'cōcārā niwā. Na tojo weecā ī'agū, Pilato aco miitiduticu niwī. Te me'rā masā ī'orōpu omocoe, a'tiro nicu niwī:

—Ā'rī masū bu'iri moogūrē wējēcā, yu'u bu'iri moogūsa'a. Musā basu bu'iritirāsa'a, nicu niwī.

25 Cū tojo nicā tu'orā, masā nipe'tirā topu nirā yu'ticārā niwā:

—Cū wērīse wapa ūsā pō'rā me'rā bu'iri cūorāti, nicārā niwā.

26 Tojo nicā tu'ogu, Pilato Barrabáre du'uwīrōcu niwī. Jesú pe'ere tārāduticu niwī. Be'ro curusapu surarare paabi'pe wējēduticu niwī.

27 Be'ro Pilato yarā surara cū ya wi'ipu Jesure miacārā niwā. Topu nipe'tirā surara nerēnu'cātjīrā, Jesure be'toanu'cācārā niwā. 28 Be'ro cū yaro su'tirote tuwee, su'tiro sō'arō wiorā sãñarōnojōrē sãacārā niwā. 29 Cū dūpoapu ni'cā be'to pota me'rā wéeca be'tore peocārā niwā. Ni'cāgū tuacju wiorā cūocjunojōrē Jesure diacjūcamocāpu o'ocārā niwā. Tojo weetoja, cū pu'topu ejaque'a, cūrē bujicā'cārā niwā. A'tiro nicārā niwā:

—E'catipeoya judío masā wiogure, ni bujicā'cārā niwā.

30 Tojo nicā apeye u'seco e'owa'recārā niwā. Cū tuacjūre tūawee, dūpoapu paamujācārā niwā. 31 Na tojo bujicā'ca be'ro cū sãñarī su'tiro wiogu ya su'tirote tuweecārā niwā. Be'ro cū todūporo sãñaca su'tirote sãacārā niwā tja. Tu'ajanu'cō, cūrē curusapu wējērā wa'arā miacārā niwā.

Jesure curusapu paabi'pe wējē'que ni'i
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

32 Na Jesure wējērā wa'arā miarī cura ni'cū masū Simó Cirene wāmetiri macācjūrē bocaejawā. Cūrē Jesú ya curusare wuadutiwā.

33 Tojo weewā'cārā, ni'cā bu'a Gólgota wāmetiropu ejawā. Gólgota nírō, “Masā boaweeca dūpoa” nírō weesa'a. 34 Topu pūrīse tu'oña'ticā'to nírā, Jesure vino sū'ese me'rā morē'quere tiawā. Jesú cārō sī'rīña'cūmí, sī'rīdu'ucā'wī.

35 Jesure curusapu paabi'peca be'ro surara cū ye su'tire nībocape wapata'a'cārārē ducawaawā. Na tojo weecā, dūporocjūpu Ō'acū ye queti weremu'tārī masū oja'que queoro wa'acaro niwū. A'tiro ojanocarō niwū Jesure wa'atjere: “Yé su'tire na basu nībocape, ducawaawā”, nicaro niwū. 36 Be'ro curusa docapu surara cūrē co'terā ejanujāwā. 37 Jesú dūpoa bu'ipu ni'cā pji me'rā “A'te ye bu'iri cūrē wējē'e” nisere ojaō'owā. A'tiro ojanowū: “Ā'rī Jesú nimi. Cū judío masā wiogu nimi”, niwū.

38 Jesú me'rā āpērā quērā puarā yajari masā curusapu paabi'penū'cōno'wā. Ni'cū diacjū pe'e, apīrē cūpe pe'e nu'cōwā.

39 Jesú pu'to masã yu'ruarã, cūrē bujicã'rã dupoa yuremujãwã.

40 Cūrē a'tiro niwã:

—“Õ'acũ wi'ire cõ'agũti, i'tia numu be'rota tu'ajatojaguti”, nimiwũ mu'u. Tojo ni'cu mu'u basuta yu'ruoya. Mu'u Õ'acũ macũ nígũ, curusapu wã'ñagũ dijatia, niwã.

41 Na weronojõta pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã judío masã bucũrã cūrē bujicã'wã. Na basu a'merĩ a'tiro ucũcãrã niwã:

42 —Ãpērãmarĩcãrē yu'rũowĩ. Cũ basu pe'e yu'ruomasĩtimi. “Israe curuacjãrã wioгу ni'i”, niwĩ. To pũrĩcãrē curusapu wã'ñagũ dijatiato. Tojo weecã, marĩ cūrē ějõpeorãsa'a. 43 Cũ “Õ'acũrē ějõpeo'o”, niwĩ. Õ'acũ cūrē ma'ígũ pũrĩcã, cūrē yu'ruoato. Cũ marĩrē “Õ'acũ macũ ni'i”, nitojamiwĩba, ni bujicã'wã.

44 Yajari masã Jesú me'rã curusapu paabi'penũ'cõ'cãrãputa bujicã'sãjãwã.

Jesú wẽrĩ'que ni'i

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30; Heb 6.19-20; 10.19-20)

45 Jesú curusapu wẽrĩĩ cura dajaritero nicã nipe'tiropu na'itĩ'a wa'awũ. Téé ñamica'a tres nicãpu na'itĩ'atuowũ. 46 Jesú titata tres nicã uputu caricũwĩ. Cũ arameo me'rã a'tiro niwĩ:

—Elĩ, Elĩ, ¿lama sabactani? niwĩ. A'tiro nígũ, tojo niwĩ: “Õ'acũ, Õ'acũ, ¿de'ro weegu yu'ure cõ'awã'cãti?” niwĩ.

47 Ãpērã ni'cãrērã topu nirã tojo nisere tu'orã, a'tiro niwã:

—Ã'ri duporocjũpu Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Elĩare pisugu weesami, niwã.

48 Tojo nicã, ni'cũ topu nigũ sojaro me'rã yosori si'tire miigũ wa'awĩ. Be'ro vino pi'ase me'rã morẽ'quere yosowĩ. Yosotoja, ni'cãgũ yucugupu du'teõ'o, Jesure sĩ'rĩato nígũ sĩomorõwĩ. 49 Cũ tojo weecã, ãpērã pe'e a'tiro niwã:

—Weetiguta. Ī'anirã marĩ yujupu. Elĩa yu'ruogu a'tigu a'tigusami cūrē.

50 Be'ro Jesú apaturi uputu caricũnemo, wẽrĩa wa'awĩ. 51 Cũ wẽrĩĩ cura a'tiro wa'acaro niwũ. Õ'acũ wi'ipu pa'ia sãjãarõpu cã'mota'ayooca casero u'muarõ pe'e tũ'rũdijati, deco me'rã tũ'rũyojaco niwũ. Tojo nicã di'ta narãsãwũ. Ëtãperi nimi'que bata wa'awũ. 52 Ëtã tutiri masãrē yaa'que pãrĩa wa'acaro niwũ. Tojo wa'acã, wẽrĩ'cãrãputa Õ'acũrē ějõpeo'cãrã masãwã. 53 Jesú cũ masãca be'ro masãperipu ní'cãrã wijawã. Wijaa, Jerusalẽ Õ'acũrē ñubueperi macãpu sãjãawã. Narẽ pãjãrã ĩ'acãrã niwã.

54 Surara wioгу cũ surara me'rã Jesure co'te'cãrã di'ta narãsãcã ĩ'arã, nipe'tise to wa'asere ĩ'arã, pũrõ ucua wa'awã. A'tiro niwã:

—Diacjũta ã'ri Õ'acũ macũta niapĩ, niwã.

55 Pãjãrã numia Jesure yorõpu ĩ'anu'cũwã. Na Galileaputa Jesure weetamurã sirutunũ'cãwã. 56 Na wa'terõpũre ã'rã niwã: María Magdalena, tojo nicã María Santiago, José paco, apego Zebedeo numo niwã.

Jesure na yaa'que ni'i

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Na'ique'ari cura ni'cũ José wāmetigu peje cʉogu Arimatea wāmetiri macācjũ etacu niwĩ. Cũ quē'rā Jesure ẽjõpeocu niwĩ. ⁵⁸ Pilato tiropu wa'a, Jesú ya upure sēricu niwĩ. Tojo weegu Pilato surarare “Jesú ya upure cūrē o'oya”, nicu niwĩ. ⁵⁹ Be'ro José Jesú ya upure miidijoo, su'tiro añurĩ, ù'irĩ marĩrĩ casero me'rā omacu niwĩ. ⁶⁰ Omatoja, ùtā tuti ma'ma tutipu siosōrōcũuocu niwĩ. Ti tuti Joseré yaaboca tuti cũ se'edutica tuti nicaro nimiwũ. Be'ro ùtāgā pajicja me'rā ti tutire tuubi'acu niwĩ. Bi'atoja, wa'a wa'acu niwĩ. ⁶¹ Ti tuti põtēorõpu María Magdalena, tojo nicā apegno María i'adujicārā niwã.

Surara Jesure yaa'caropu co'te'que ni'i

⁶² Ape nũmu, sauru ùsā soowuuri nũmu nicā pa'ia wiorā, tojo nicā fariseo masā Pilato tiropu wa'acārā niwã. ⁶³ Topu etarā, Pilatore a'tiro nicārā niwã:

—Wiogu, ùsā sō'onícu catigupu nisoosepijagu ní'quere wācũ'u. Cũ “I'tia nũmu yu'u wērica be'ro masāgũti”, niwĩ. ⁶⁴ Tojo weegu mu'u yarā surarare cūrē yaa'caropu co'tedutigu o'óya. I'tia nũmu añurō co'tedutiya. Tojo weeticā, cũ bu'erā ñamipu cũ ya upure yajarā wa'abosama. Na yajáca be'ro masārē a'tiro nirāsama. “Wēri'cupu nimigũ, masā wa'acu niami”, nibosama. Na a'tiro nicāma, a'te toduporo niso'o'que nemorō ña'abutiarosa'a, nicārā niwã.

⁶⁵ Tere tu'ogu, Pilato narē nicu niwĩ:

—Ā'rā nima surara. Narē miaña. Ti masāpe mejēcā wa'ari nírā, no'o masā põtēorō co'tedutiya, nicu niwĩ.

⁶⁶ Tojo weerā na surarare Jesure yaa'caropu co'tedutirā cūucārā niwã. Jesú bu'erā ti tutipu sājāaticā'to nírā ùtāgā na bi'acaga bu'i ni'cā da pi'ra õ'ocārā niwã. Na sājāacā, i'amasīrāti nírā, tojo weecārā niwã.

28

Jesú cũ masā'que ni'i

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Sauru ùsā soowuuri nũmu be'ro soorinũmu nicā, ñamiacā ña'cūrō bo'restedijatiri cura María Magdalena, apegno María me'rā Jesure yaa'caropu i'arā wa'acārā niwã. ² Wācũña marĩrō di'ta uputu narāsācaro niwũ. Tojo wa'ari cura ni'cũ Ō'acūrē wereco'tegu u'musecũ dijaticu niwĩ. Cũ Jesure yaa'caropu etagu, na bi'áca ùtāgārē pāocu niwĩ. Pāotoja, tiga bu'ipu dujicu niwĩ. ³ Cũ bu'po ya'baro weronojō asistecu niwĩ. Cũ yaro su'tiro uputu buticaro niwũ. ⁴ Surara cūrē i'arā, uputu ui narāsā, wēri'cārā weronojō buruque'acārā niwã.

⁵ Ō'acūrē wereco'tegu sō'onícārā numiarē a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'ure uiticā'ña. Yu'u masĩ'i, musā Jesú na curusapu paabi'pe wējē'cure a'marā wee'e. ⁶ A'tore marĩmi. Cũ ní'caronojōta masātojami. Cūrē cūu'carore i'arā a'tia, ni pijisājāacu niwĩ. ⁷ Narē i'otoja, “Cũ bu'erārē sojaro me'rā wererā wa'aya. A'tiro ni wereya narē: ‘Wēri'cupu nimigũ, masātojacu niami. Galileapu musā duporo wa'ayugusami. Topu cūrē i'arāsa'a', ni wereya. A'tere musārē weregu a'tiapu”, nicu niwĩ Ō'acūrē wereco'tegu.

⁸ Cũ tojo nicã tu'orã, numia Jesure yaa'caropu ní'cãrã maata wa'a wa'acãrã niwã. Uimirã, e'catise me'rã wa'acãrã niwã. Jesú bu'erã ní'cãrãrẽ quetiwererã wa'arã omawã'cãcãrã niwã.

⁹ Na topu wa'ari cura Jesú narẽ bajua, añuduticu niwĩ. Tojo weecã, cũ pu'to wa'a ejaque'a, du'pocãrĩpu ñe'e, ejõpeocãrã niwã. ¹⁰ Narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'ure uiticã'ña. Yu'u bu'erãrẽ Galileapu wa'adutirã wa'aya. Topu yu'ure ñ'arãsama, nicu niwĩ.

Surara na ñ'a'quere ãpẽrãrẽ were'que ni'i

¹¹ Numia Jesú bu'erãrẽ wererã wa'ari cura ni'cãrãrã surara Jesure yaa'caropu co'te'cãrã macãpu pi'acãrã niwã. Pa'ia wiorãrẽ nipe'tise topu wa'a'quere werecãrã niwã. ¹² Na tojo nicã tu'orã, pa'ia wiorã, judío masã bucãrã me'rã nerẽcãrã niwã. Na “¿De'ro weerouati?” ni apocãrã niwã. Na ni'cãrõnojõ wãcũ, a'tiro weecãrã niwã. Masãrẽ nisooato nĩrã surarare pajiro niyeru wapayecãrã niwã. ¹³ A'tiro nicãrã niwã:

—A'tiro niña masãrẽ: “Ñamipu ãsã cãrĩca be'ro Jesú bu'erã ejacãrã niama. Eja, cũ ya upure yajawã'cãcãrã niama”, niña, nicãrã niwã surarare. ¹⁴ Apeye quẽ'rãrẽ ninemocãrã niwã:

—Pilato Judea di'ta wiogu a'tere masĩcã, ãsã “Diacjũta tojo wa'acaro niapu”, nitamurãti. ãsã tojo nicã, musãrẽ su'risome. Musãrẽ bu'iri da'resome, nicãrã niwã.

¹⁵ Tojo nicã tu'orã, surara niyeru ñe'ecãrã niwã. Be'ro narẽ wereduti'caronojõta weecãrã niwã. Na tojo nise se'sa wa'acaro niwũ. A'tocateropu quẽ'rãrẽ judío masã surara na nisoo'quere ejõpeo ucũdecotima yujupu.

Jesú cũ wẽrĩ masãca be'ro cũ bu'erãrẽ “A'tiro weeya” ní'que ni'i
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Be'ro ãsã Jesú bu'erã once Galileapu wa'awu. Jesú cũ wẽrĩse duporo ãrũgũpu ãsãrẽ wa'aduti'cupu wa'awu. ¹⁷ Topu Jesure ñ'awũ. Cũrẽ ñ'a ejaque'a, ejõpeowu. Tojo weemicã, ãsã ni'cãrãrã “¿Cũta nitiba?” ni wãcũwũ. ¹⁸ Be'ro Jesú ãsã pu'topu a'ti, a'tiro niwĩ:

—Õ'acũ yu'ure wiogu sõrõtojami. Nipe'tiro u'muse, a'ti di'tare dutimasĩ'i. ¹⁹ Tojo weerã nipe'tirocjãrãpũre yé quetire wererã wa'aya. Narẽ musã weronojõ yu'u bu'erã sãjãcã weeya. Narẽ wãmeyerã, yu'u pacu, yu'u, Espiritu Santu wãme me'rã wãmeyeya. ²⁰ Nipe'tise yu'u musãrẽ duti'quere narẽ yu'ti bu'ecã weeya. Narẽ nipe'tise numurĩ yu'u musãrẽ bu'e'quere wereya. A'tere masĩña. Nipe'tise numurĩ musã me'rã ninu'cũcũsa'a. Téé a'ti turi pe'ticãpu quẽ'rã musã me'rã ninu'cũcũsa'a, ni werewĩ Jesú.

Marco Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Judío masū Jerusalēcjū pua wāme cūocu niwī. Hebreo ye me'rā Juā nicārā niwā. Romano masā bujicā'se me'rāma Marco wāmeticū niwī.

Cū Jesucristore de'ro nicā ējōpeogu, ējōpeopī. Masīno'ña marī'i. Sō'onícatero Bernabé, Pablo ā'rīrēta Antioquíapū miacārā niwā. Cū Bernabé basucū nicū niwī. Titare cū quē'rā na ne waro masārē Jesucristo ye quetire bu'enū'cācā, narē weetamuco'tegu wa'acu niwī. Be'ro Pablō, Bernabére Jerusalēpū wa'agu, cō'atojaa wa'acu niwī. (Hch 13.5,13; 15.37-39) Tojo weecā, Pablo, Bernabé apaturi masārē bu'erā wa'abo'cārā na basu a'pēpūrī dūcawatia wa'acārā niwā. Be'ro Marco nemorō ējōpeotutua, Pablō weetamucū niwī tja. Be'ro a'ti pūrīrē ojacu niwī.

A'ti pūrīrē Jesucristo catiri ūmūco cjasere apeye pūrī yū'rūoro ojamū'tāca pūrī ni'i, nisama. A'ti pūrī apeye pūrī dūjaro yoa, pejeti ojano'o. Ti pūrī queoro nū'cāmūjāti'quere Mateo weronojō ojano'ña marī'i. Masā no'o nirā ucūwūaronojō ojano'caro niwū.

Marco judío masū nimigū, judío masā nitirā Cristore ējōpeorā pe'ere ojagu weronojō oja'pī.

A'ti pūrī Jesú cū ucū'quere ūpūtu waro ucūwe'e. Cū weeseti'que pe'ere ucūyū'rūnū'cā'a.

Juā masārē wāmeyeri masū bu'e'que ni'i

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)

¹ Jesucristo Ō'acū macū ye, añuse queti a'tiro nū'cācaro niwū.

² Dūporocjūpū Isaía Ō'acū ye queti weremū'tārī masū Ō'acū ucū'quere ojacu niwī. Cū Jesucristo a'ti turipū a'tiatjere a'tiro ojayucū niwī:

Yū'u mū'u ye quetire wereyuacjūre mū'u dūporo o'ógūti.

Cū mū'u wa'atji ma'arē apoyugūsamī.

Ma'a quē'rāyūmū'tāgū weronojō masā wācūserē būjaweti dūcayudutigūsamī.

³ Ni'cū yucū marīrō, masā marīrōpū a'tiro car-icūnu'cūbajaque'atigūsamī:

“Marī wiogu a'tiatji ma'arē apoyuya.

Diacyūca ma'a añurī ma'a quē'rārō weronojō weeyuya”, ni ojacu niwī.

Marī wiogu a'tiati dūporo mūsā nisetisere apoyuya, mūsā wācūserē dūcayuya nīgū, tojo nicū niwī.

⁴ Tojo weegu Juā wāmeyeri masūta nicū niwī Isaía tojo nino'cū. Cū yucū marīrō, masā marīrōpū wāmeyecusiacū niwī. Cū masārē bu'égū, a'tiro nicū niwī:

—Mūsā ña'arō weesetisere būjaweti dūcayū, wāmeyeno'ña. Tojo weerā mūsā ña'arō wee'quere acobojono'rāsa'a, nicū niwī. ⁵ Pājārā ti di'ta Judeapū nirā, tojo nicā Jerusalēcjārā cū bu'esere tū'orā wa'acārā niwā. Na ña'arō wee'quere wereyū'rūca be'ro Jordā wāmetiri maapū narē wāmeyecū niwī.

6 Cũ ye su'ti cameyo poari me'rã weeno'que nicaro niwã. Cũ ejerituri da wa'icũ casero da nicaro niwã. Cũ pajasecũorã na ba'asetise poreroare, nũcũ cjase mumia yere ba'acu niwĩ. 7 Juã masãrẽ a'tiro werecũ niwĩ:

—Yũ'u be'ro apĩ yũ'u nemorõ tutuagu a'tigusami. Cũ añuyũ'ruagu nimi. Yũ'u pe'e mejõ nigũ waro tũ'oña'a. Cũ ye sapatuere tuweemasĩtigu weronojõ cũrẽ ne cã'rõ ni'cãrõwijimasĩtisa'a. 8 Yũ'u mũsãrẽ aco me'rã wãmeye'e. Cũ pũrĩcã Espĩritu Santu me'rã wãmeyegũsami. Cũ tojo wéégũ, Espĩritu Santu mũsãpũre dijatacã weegũsami. Mũsã me'rã ninu'cũcũsami, nicũ niwĩ Juã.

Juã Jesure wãmeye'que ni'i

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

9 Juã masãrẽ wãmeyerĩ cura Jesú a'tiro weecũ niwĩ. Nazare, Galilea di'ta ni'rĩ macãpũ ni'cũ wijawã'cã, Juã tiropũ ejacũ niwĩ. Juã cũrẽ Jordã wãmetiri maapũ wãmeyecũ niwĩ. 10 Cũ ti maapũ ni'cũ majãnu'cãrĩ cura Jesú u'muse pãrĩcã ĩ'acu niwĩ. Espĩritu Santu ni'cũ buja weronojõ bajugũ cũpũre dijatacũ niwĩ. 11 Tojo wa'ari cura ni'cũ u'mũsepũ a'tiro ucũdijocũ niwĩ:

—Mũ'u yũ'u macũ ɸpũtu ma'igũ ni'i. Mũ'u me'rã pũrõ e'cati'i, nidijocũ niwĩ Õ'acã.

Jesure wãtĩ Õ'acũrẽ yũ'rũnu'cãcã weesĩ'rĩmi'que ni'i

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

12 Jesure wãmeyeca be'ro maata Espĩritu Santu yucũ marĩrõ, masã marĩrõpũ cũrẽ wa'aduticũ niwĩ. 13 Jesú topũre cuarenta nũmũrĩ nicũ niwĩ. Wa'icũrã uamarã wa'teropũ nicũ niwĩ.

Wãtĩ Jesure cã pacũre yũ'rũnu'cãdutigu niqũesãcũ nimirĩ. Be'ro u'mũsecãrã Õ'acũrẽ wereco'terã Jesure co'terã dijatacãrã niwã.

Jesú ne waro Galileapũ masãrẽ bu'enũ'cã'que ni'i

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Be'ro Herode Juã masãrẽ wãmeyerĩ masãrẽ bu'iri da'reri wi'ipu sõrõduticũ niwĩ. Titare Jesú Galilea di'tapũ añuse queti Õ'acũ yere, cũ wioგũ nimi nisere bu'egu wa'acu niwĩ. 15 A'tiro nicũ niwĩ:

—Ni'cãrõacãrẽ mũsã todũporopũ yoacã co'te'cũ etatojami. Cũ cã'rõacã be'ro wioგũ sãjãgũsami. Tojo weerã mũsã ña'arõ weesetisere bũjaweti, du'uya. Mũsã wãcũsere dũcayuya. Õ'acũ masãrẽ yũ'rũogũsami nisere ẽjõpeoya, ni bu'ecu niwĩ.

Jesú ba'paritirã wa'i wẽjẽrĩ masãrẽ piji'que ni'i

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Be'ro Jesú Galilea wãmetiri ditara sumutopũ sijabaque'acu niwĩ. Topũ wa'agu, Simórẽ, apĩ cũ acabiji Andrére bocaepũ. Na wa'i wẽjẽrĩ masã nicãrã niwã. Ditarapũ na wejecũre doqueñorã weecãrã niwã.

17 Na tojo weecã ĩ'agũ, Jesú nicũ niwĩ:

—Te'a yũ'u me'rã. Mũsã ni'cãrõacãrẽ wa'i wẽjẽrĩ masã ni'i. Be'rore majã wa'i wẽjẽrã weronojõ masãrẽ yé quetire wererãsa'a. Tojo werecã, pãjãrã ẽjõpeorãsama, nicũ niwĩ.

18 Cũ tojo nicã tũ'orã, maata na ye wejecũpagũre totã du'ucũ, Jesú me'rã wa'acãrã niwã.

¹⁹ Cã'rõ yu'rua, puarã Zebedeo põ'rãrẽ Santiago, cã acabiji Juãrẽ ï'acu niwĩ tja. Na yucusupu wejecupagure dero aposañacãrã niwã. ²⁰ Narẽ ï'agũta, Jesú na quẽ'rãrẽ tja pijicu niwĩ. Cũ tojo nicã tu'orã, na pacu Zebedeore, cũrẽ da'raco'terãrẽ cõ'awã'cãcãrã niwã. Cõ'awã'cã, Jesú me'rã wa'acãrã niwã.

Jesú wãtĩ sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i
(Lc 4.31-37)

²¹ Be'ro Capernau wãmetiri macãpu etacãrã niwã. Saurure judío masã soowuari numu nicã Jesú na nerẽwuari wi'ipu sãjãacu niwĩ. Sãjãa, masã ti wi'ipu nirãrẽ bu'enu'cãcu niwĩ. ²² Cũ Moisé oja'quere bu'eri masã weronojõ bu'eticu niwĩ. Dutisere cuogu weronojõ narẽ bu'ecu niwĩ. Tojo weerã masã cã bu'esere tu'omarã wa'acãrã niwã. ²³ Ti wi'i na nerẽrĩ wi'ipu ni'cũ masũ wãtĩ sãjãno'cu nicu niwĩ. Cũ a'tiro caricũcu niwĩ:

²⁴ —Mu'ũ Jesú Nazarecjũ, ùsãrẽ cariboticã'ña. ¿Ûsãrẽ bu'iri da're bajuriogu a'tigu weeti? Mu'urẽ ï'amasĩ'i. Õ'acũ o'ó'cu ña'ase moogũ, añubutiagu ni'i, nicu niwĩ.

²⁵ Cũ tojo nicã tu'ogu, Jesú wãtĩ masũpãre nigũrẽ tu'tigu, a'tiro nicu niwĩ:

—Di'tamarãña. Cũpãre nigũ wijaaya, nicu niwĩ.

²⁶ Cũ tojo nicã, wãtĩ cũpãre nigũ masũrẽ buruque'a narãsãcã weecu niwĩ. Æputu waro caricũ, wãtĩ cũpãre ni'cu wijaacu niwĩ. ²⁷ Nipe'tirã ti wi'ipu nirã ï'amarãcãrã niwã. Na basu a'merĩ sãrĩtiña'mujãcãrã niwã:

—¿Ñe'enojõ niti a'te tojo wa'ase? ¿Ma'ma bu'ese niti? Ærĩ masũ wãtiapureta cõ'awĩrõmasĩsere cuodojami. Na cã cõ'awĩrõcã, wijaama, nicãrã niwã.

²⁸ Cũ tojo wéeca be'ro yoaticãta Jesú ye quetire Galilea di'tacjãrã tu'ose'sape'tia wa'acãrã niwã.

Jesú Simó Pedro mañecõrẽ yu'ruo'que ni'i
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Jesú na nerẽwuari wi'ipu wijaáca be'ro Simó, André me'rã na ya wi'ipu wa'acu niwĩ. Tojo nicã Santiago, Juã wa'acãrã niwã. ³⁰ Topu Simó mañecõ ujaque dutitigo cãjico niwõ. Jesure maata “Co dutitigo weeamo”, ni wrecãrã niwã. ³¹ Tojo nicã tu'ogu, Jesú co tiropu sãjãacu niwĩ. Core omocãpu ñe'e wejewa'cõdupocu niwĩ. Cũ tojo weeri curata ujaque surupe'tia wa'acaro niwũ. Be'ro maata narẽ ba'ase ecaco niwõ.

Jesú pãjãrã masã dutitirãrẽ yu'ruo'que ni'i
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Mujĩpũ sãjãca be'ro ñamipu masã Jesú tiropu nipe'tirã dutitirãrẽ miacãrã niwã. Wãtĩa sãjãno'cãrã quẽ'rãrẽ miacãrã niwã. ³³ Nipe'tirã ti macãcjãrã Jesú cã nirĩ wi'i sope pu'topu nerẽcãrã niwã. ³⁴ Nipe'tirã no'o nise duti cuorãrẽ yu'ruope'ocã'cu niwĩ. Pãjãrã wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõcu niwĩ. Wãtĩa Jesú cã Õ'acũ macũ nisere masĩcãrã niwã. Tojo weegu narẽ ne cã'rõ ucũdutigicu niwĩ. Tojo nirõ me'rã ucũticãrã niwã.

Jesú Galilea di'tapu cã ye quetire werecusia'que ni'i
(Lc 4.42-44)

³⁵ Ape nũmu bo'rease dũporo Jesũ wã'cã, macã sumuto masã marĩrõpu cũ pacure ñubuegu wa'acu niwĩ. ³⁶ Be'ro Simó, ãpẽrã cũ me'rãcjãrã me'rã Jesure a'marã wa'acãrã niwã. ³⁷ Cũrẽ bocarã, a'tiro ni werẽcãrã niwã:

—Nipe'tirã mu'urẽ a'marã weema.

³⁸ Cũ narẽ yu'ticu niwĩ:

—Te'a apero pu'toacã nise macãrĩpu. Topu quẽ'rãrẽ yẽ quetire weregu wa'agutĩ. A'tere weeguta yu'u a'ti nucũcãpu a'ti'cu ni'ĩ, nicu niwĩ.

³⁹ Tojo weegu Jesũ nipe'tiro Galilea na nerẽwũase wi'seripu bu'ecusiabi'acu niwĩ. Tojo nicã wãtiarẽ cõ'awĩrõmujãcu niwĩ.

Jesũ cãmi boagure yu'ruo'que ni'ĩ

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Jesũ Galileapu nirĩ cura ni'cũ masũ cãmi boagu Jesũ tiro wa'acu niwĩ. Cũ tiro ejaqu ejaque'a, a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u dutire yu'ruogu ni'ĩ. Yu'ure yu'ruoya, nicu niwĩ.

⁴¹ Jesũ cũrẽ pajaña'gũ, cũrẽ yu'ruogu da'raña'a, a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'urẽ yu'ruoguti. Cãmi marĩgũ tojayã, nicu niwĩ.

⁴² Cũ tojo nirĩ curata cũ cãmi nimi'que yatipe'tia wa'acaro niwũ. Cũ a'ti upu tojacu niwĩ. ⁴³ Be'ro Jesũ cũrẽ we'eritigu, tutuaro me'rã “A'tiro weeya”, nicu nimiwĩ.

⁴⁴ —Ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña. Diacjũta pa'ĩ tiropu mu'u ye cãmi yati'quere ï'ogũ wa'aya. Cũ mu'urẽ mu'u cãmi boasere “Pe'tia wa'a'a”, nigũsami. Cũ tojo nĩca be'ro Moisé cũ ñubuepeoduti'quere o'oya. Mu'u tojo weecã, nipe'tirã mu'u cãmi yatino'quere masĩrãsama. Be'ro na me'rã nisetigusa'a tja, nicu niwĩ.

⁴⁵ Cũ pe'e cũ weeduti'caronojõ weeticu niwĩ. Wa'a, nipe'tirãpũre cũrẽ wa'a'quere werrecusiacu niwĩ. Tojo weegu Jesũ masã ï'orõ macãrĩpũre sãjãamasĩticu niwĩ. Te macãrĩ sumuto, masã marĩrõpu sijacu niwĩ. Cũ tojo weemicã, nipe'tirocjãrã masã a'ti, cũrẽ ï'acusiãcãrã niwã.

2

Jesũ sijamasĩtigure yu'ruo'que ni'ĩ

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Pejeti nũmurĩ cãmi boagure yu'ruõca be'ro Jesũ apaturi Capernaupu wa'acu niwĩ tja. Cũ topu nicã, ti macãcjãrã wi'ĩpu nimi nise quetire tu'ocãrã niwã. ² Tojo weerã maata masã pãjãrã Jesũ nirĩ wi'ĩpu nerẽcãrã niwã. Ti wi'ire mu'muyũruãcãrã niwã. Mejãrõta sopepu quẽ'rãrẽ mu'muyũruãcãrã niwã. Ne sãjãata basioticarõ niwũ. Narẽ cũ ye bu'esere werecu niwĩ. ³ Tojo weeri cura Jesũ tiro ni'cũ sijamasĩtigure ba'paritirã umua wũawã'cãcãrã niwã. ⁴ Na masã pãjãrã nise bu'iri Jesũ pu'toacãpu ejamasĩticãrã niwã. Tojo weerã wi'ĩ bu'ĩpu mũjãa, Jesũ nirõ bu'ĩpu ni'cã pe seewecãrã niwã. Ti pepu cũ sijamasĩtigure cũ cũnarõ me'rã du'udijocãrã niwã. ⁵ Jesũ na uputu ãjõpeocã ï'agũ, dutitigure nicu niwĩ:

—Mu'u ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a, nicu niwĩ.

⁶ Cũ tojo nicã tu'orã, topu dujirã Moisé oja'quere bu'eri masã a'tiro wãcũcãrã niwã: ⁷ “Ã'rĩ tojo ucũticã'rõua'a. Tojo nĩgũ, Õ'acũrẽ ña'arõ ucũgũ weemi. ¿Cũ 'Õ'acũ weronojõ tutuagu ni'ĩ, ni wãcũsari? Õ'acũ

ni'cũta ña'arõ wee'quere acobojomasĩmi. Ā'rĩ marĩ weronojõ uputĩgu masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩtisami", ni wãcũcãrã niwã. ⁸ Jesú cã basu na wãcũsere ĩ'amasĩgũ, a'tiro nicu niwĩ narẽ:

—¿De'ro weerã masã yu'ure ña'arõ mejẽcã wãcũti? ⁹ ¿De'ro nise pe'e diasatibutiati? ¿“Mu'u ña'arõ wee'quere acobojonotoja'a” o “Wã'cãnu'cãña, mu'u cũña'caro me'rã sijawã'cãña” nise pe'e diasaweti? “Mu'u ña'arõ wee'quere acobojonotoja'a” nicã ĩ'atimigũ, ějõpeoya marĩ'i. “Wã'cãnu'cã sijawã'cãña” nicã pe'ema, cũ sijasere ĩ'atojagupu “Diacjũta ni'i”, ni ějõpeono'o. ¹⁰ Tojo weegu yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojõ uputĩgu yu'u tutuasere ĩ'ogũ, ã'rĩ sijamasĩtigure yu'ruoguti. Te me'rã masã yu'u masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩsere masĩrãsa'a, nicu niwĩ.

Be'ro sijamasĩtigure a'tiro nicu niwĩ:

¹¹ —Mu'u pe'ema a'tiro nigũti. Wã'cãnu'cãña. Mu'u cũña'carore miiwua, mu'u ya wi'ipu tojaagusa'a, nicu niwĩ.

¹² Cũ tojo nirĩ curata sijamasĩtigu wã'cãnu'cãcu niwĩ. Wã'cãnu'cã, cũ cũña'carore miiwua, masã nipe'tirã ĩ'orõpu wa'a wa'acu niwĩ. Tojo weerã nipe'tirã ĩ'amarĩarã, a'tiro nicãrã niwã:

—Marĩ pacu Ō'acũ tutuayurũami. Ne ni'cãti ũsã a'tiro weesere ĩ'atirã nicãti, nicãrã niwã.

Jesú Levíre piji'que ni'i
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Jesú sijamasĩtigure yu'ruóca be'ro apaturi Galilea ditara sumutopu wa'acu niwĩ tja. Nipe'tirã masã cũ tiropu nérẽca be'ro narẽ bu'ecu niwĩ. ¹⁴ Ti ditarapu wa'agu, Leví, Alfeo macũrẽ ĩ'abocacu niwĩ. Cã romano wiogare niyeru wapaseebosari masũ nicu niwĩ. Tojo weegu cũ da'rari tucũpu dujicu niwĩ. Jesú cũrẽ ĩ'agũ, a'tiro nicu niwĩ:
—Te'a yu'u me'rã.

Tojo weegu Leví wã'cãnu'cã, cũ me'rã wa'acu niwĩ.

¹⁵ Be'ro Jesú Leví ya wi'ipu ba'agu wa'acu niwĩ. Topu pãjãrã wapaseeri masã, tojo nicã “Ña'arã nima” nino'rãnojo nicãrã niwã. Pãjãrã waro nanojõ Jesure sirutucãrã niwã. Tojo weerã na Jesú tiro cũ bu'erã me'rã dujicãrã niwã. ¹⁶ Na tojo weecã ĩ'arã, Moisé oja'quere bu'eri masã, ãpẽrã fariseo masã Jesú na pãjãrã me'rã ba'acã ĩ'arã, cũ bu'erãrẽ a'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weegu masã bu'egu wapaseeri masã me'rã, ña'arõ weeri masã me'rã sí'rĩ, ba'ati? nicãrã niwã.

¹⁷ Jesú na tojo nicã tu'ogũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Duti moorã ocoyeri masũrẽ a'matisama. Dutitirã pũrĩcã ocoyegure a'masama. “Añurã ni'i” nirãrẽ a'magũ a'titiwu. “Ña'arã ni'i” nirã pe'ere yu'ruogu a'tiwũ, nicu niwĩ.

“Mu'u bu'erã ¿de'ro weerã be'tiweti?” Jesure ni'que ni'i
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Ni'cã numu Juã masãrẽ wãmeyereri masũ bu'esere siruturi masã, tojo nicã fariseo masã Ō'acũrẽ ějõpeorã, be'ticãrã niwã. Na tojo be'tiri cura ni'cãrẽrã Jesú tiro wa'a, cũrẽ sërĩtiña'cãrã niwã:

—Juã masãrẽ wãmeyereri masũ bu'esere siruturã, tojo nicã fariseo masã bu'esere siruturã Ō'acũrẽ ějõpeorã, be'tima. ¿De'ro weerã mu'u bu'erã pe'e be'tiweti? nicãrã niwã.

19 Jesú narē yu'ticu niwī:

—¿De'ro weeacju omocā du'tegu na me'rā nígũ, cū pijio'cārārē bujaweti, be'tidutibosari? 20 Be'ro cūrē āpērā aperopu miaca be'ro pūrīcārē bujaweti, be'tirāsama. Jesú, yu'u na me'rā ni'i yujupu; yu'u na me'rā niticā pūrīcārē be'tirāsama nígũ, tojo nicu niwī.

21 Apeyere queose me'rā narē werenemocu niwī. Tojo nígũ, ma'ma cū bu'ese me'rā toduporopu na weeseti'que a'mesu'amasītisa'a, nigũ weecu niwī.

—Mejārō su'tiro ma'ma casero, coeya marīrī casero me'rā sereō'ota basiowe'e. Tojo weecāma, ma'ma casero coecā, wejedu'osa'a. Mejārō su'tiro pe'ere wejetū'rēsa'a. Nemorō pajiri pe tū'rānemosā'a. 22 Tojota wa'asa'a marī ma'ma vino mejā ajuro wa'icūrā casero me'rā wéeca ajuropu poseyecā. Pā'muyuru, ti ajuro tū'rū, vino piostepetia wa'asa'a. Tojo wa'acā, vino bajudutia wa'asa'a. Ti ajuro quē'rā cō'a wa'asa'a. Tojo weerā ma'ma vinorē ma'ma ajuropu poseyeno'o, nicu niwī Jesú. Duporopu weeseti'que me'rā Jesú cū ni'cārōacā ma'ma bu'ese morēta basiowe'e nígũ, tojo nicu niwī.

Sauru nicā Jesú bu'erā trigore tū'rē'que ni'i

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Ni'cā nūmu judío masā na soowuari nūmu nicā, Jesú cū bu'erā me'rā trigo wesepu yu'rūacu niwī. Cū bu'erā ti wesepu yu'rūarā, trigore tū'rē ba'acārā niwā. (Moisé cū duti'caronojōta na tojo weese yajase mejēta nicaro niwā.) 24 Tojo weecā, fariseo masā i'acārā niwā. Tojo weerā Jesure nicārā niwā:

—Ī'aña. ¿De'ro weerā marī soowuari nūmurē da'radutitimicā, mu'u bu'erā tojo weeti? nicārā niwā.

25 Jesú narē yu'ticu niwī:

—Musā duporocjū wiogu Davi cū me'rācjārā ujaboarā wee'quere bu'etopapā. 26 Davi Abiatar cū pa'ia wiogu nirī cura Ō'acū wi'ipu sājāa, pā “Ō'acū ye ni'i” ni'quere ba'acu niwī. Cū me'rācjārā quē'rārē ducawaacu niwī. Te marīrē dutise a'tiro ni'i. Pa'ia dia'cūrē te pā ba'ata basiomīcaro niwā. Yu'u bu'erā tere ba'arā, yu'rūnu'cārā mejēta weema nígũ, tojo nicu niwī.

27 Jesú yu'tinemocu niwī tja:

—Marī ye niatjere Ō'acū marī soowuari nūmurē cūucu niwī. Ti nūmu mejēta marīrē dutimasī'i. 28 Tojo weegu yu'u Ō'acū macū masū weronōjō uputigu soowuari nūmu dutise nemorō dutimasī'i, nicu niwī Jesú.

3

Jesú omocā bu'awia'cure yu'rūo'que ni'i

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

1 Jesú apaturi cū weewaranojōpuma judío masā na nerērī wi'ipu sājāacu niwī. Topu ni'cū omocā bu'awia'cu nicu niwī. 2 Āpērā ¿marī soowuari nūmurē cūrē yu'rūogusari? nīrā, Jesure i'aco'tecārā niwā. Jesú yu'rūocā, weresāta basiorosa'a nīrā, tojo i'acārā niwā. 3 Be'ro Jesú omocā bu'awia'gure nicu niwī:

—A'tia, ā'rā nipe'tirā decopu ejanu'cāña. 4 Tu'ajanu'cō, to nīrā āpērārē nicu niwī:

—¿Marí soowuari numu nicā añusere weerouati o ña'ase pe'ere uati? ¿Yu'ruosere uati o wējēcō'ase pe'ere uati? nicu niwī. Na nipe'tirā di'tamarīpe'tia wa'acārā niwā. ⁵ Na yu'titicā ī'agū, ua wa'acu niwī. Na tu'osī'rīticā, bujawetise me'rā omocā bu'awiagure nicu niwī:

—Mu'u omocārē sīoña, nicu niwī. Cū tojo nicā, omocārē sīocu niwī. Sīoo, cū omocārē yu'ruono'cupu tojacu niwī. ⁶ Be'ro fariseo masā uawija wa'acārā niwā. Na Herode ya curuacjārā me'rā “¿De'ro wee marí Jesure wējērāsari?” ni wācūwā'cācārā niwā.

Ditara sumutopu pājārā masā nerē'que ni'i

⁷ Jesú na nerēwari wi'ipū ní'cu cū bu'erā me'rā ditara sumutopu wa'acu niwī. Pājārā Galilea di'tacjārā cūrē sirutuwā'cācārā niwā. ⁸ Cū peje añuse weecā tu'orā, pājārā masā cū tiropu wa'acārā niwā. Judea di'tacjārā, Jerusalēcārā, Idumea di'tacjārā, Jordā wāmetiri maa mujīpū mujātiro pe'ecjārā, Tiro, Sidō wāmetise macārīcārā na quē'rā Jesure ī'arā wa'acārā niwā. ⁹ Na pājārā nicā ī'agū, Jesú cū bu'erārē ni'cāwū yucusu cuoyuduticu niwī. Cūrē masā tuuti'abosama ní'gū, tojo weeduticu niwī. ¹⁰ Cū pājārārē yu'ruocu niwī. Tojo weerā nipe'tirā dutitirā cūrē ñe'eña'sī'rīrā, cū tiropu dia'cū tuuwā'cācārā niwā. Cūrē ñe'ese me'rā yu'rurāsa'a ni wācūrā, tojo weecārā niwā. ¹¹ Wātīa sājāno'cārā Jesure ī'arā, cū pu'to ejaque'amujācārā niwā. Ejaque'arā, a'tiro ni caricūcārā niwā:

—Mu'u Ō'acū macū ni'i, nicārā niwā.

¹² Jesú pe'e narē ne ucūdutiticu niwī. Cū Ō'acū macū nisere werebajurērī ní'gū, tojo weecu niwī.

Jesú cū bu'erārē bese'que ni'i

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Be'ro Jesú ūrūgūpu mujācu niwī. Topu cū besesī'rīrārē beseacju pijiocu niwī. ¹⁴ Na cū tiropu ejacā, cū me'rā wa'ajā warore doce umuarē besecu niwī. Narē cū ye quetire weredutio'ocu niwī. ¹⁵ Wātīarē cō'awīrōsere o'ocu niwī. ¹⁶ Na a'ticūrā nicārā niwā: Simó, cūrēta Jesú pe'e Pedro wāme ō'ocu niwī. ¹⁷ Santiago, tojo nicā cū acabiji Juā na Zebedeo pō'rā nicārā niwā. Narē Boanerges wāme ō'ocu niwī. Tojo ní'gū, na ī'oduarā niyucā, “Bupo Pō'rā” ní'gū weecu niwī. ¹⁸ Āpērā André, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Santiago Alfeo macū nicārā niwā. Tojo nicā Tadeo, Simó celote curuacjū nicārā niwā. ¹⁹ Apī Juda Iscariote be'ropu Jesure ī'atu'tirārē o'oacju nicu niwī.

Jesure “Wātī tutuaro me'rā wātīarē cō'awīrōmi” ni ucja'que ni'i

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Be'ro Jesú cū bu'erā me'rā ni'cā wi'ipū sājāacu niwī. ²⁰ Topure tja pājārā masā nerēcārā niwā. Tojo weerā ti wi'i mu'mucā, Jesú cū bu'erā me'rā ba'ata basioticaro niwū. ²¹ Tojo wa'asere Jesú acawererā tu'ocārā niwā. Cūrē maatia wa'asami nīrā, pijirā wa'acārā niwā.

²² Āpērā masā Jerusalēpu a'ti'cārā Moisé oja'quere bu'eri masā a'tiro nicārā niwā:

—Ā'rī Beelzebū wātīa wiogu sājāno'cu nimi. Cū tutuaro me'rā wātīarē cō'awīrōmi, nicārā niwā.

²³ Na tojo nicā tu'ogu, Jesú narē pijio, queose me'rā werecu niwī:

—Wātī cū basu cō'awīrōmasītisami. ²⁴ Ni'cā curuacjārā ducawatirā, na basu a'mequērā masāpe'tia wa'asama. ²⁵ Ni'cā wi'icjārā

dɔcawatirā, na quē'rā pe'tia wa'asama. ²⁶ Wātī cū yarā me'rā dɔcawatigu, cū quē'rā ninu'cūtisami. Te me'rā yapatidija wa'asami.

²⁷ »Ni'cū tutuagu ya wi'ipare cūrē dɔ'tecūtimigā, cū yere yajamasītisami. Dɔ'tecūca be'ropu yajamasīsami, nicu niwī. Jesú, yu'u wātī yu'rɔoro tutuagu ni'i nīgū, tojo nicu niwī.

²⁸ Be'ro ninemocu niwī:

—Diacjūta musārē wereguti. Ō'acū nipe'tise masā ña'arō weesere, ña'arō ucūsere acobojoḡusami. ²⁹ Espiritu Santure ña'arō ucūcā pe'ema, ne acobojoḡisami. Tojota acobojoḡiyu'rɔocūsami. Bu'iritinu'cūḡūsami, nicu niwī.

³⁰ A'tere na “Wātīrē cuomi” nise bu'iri tojo nicu niwī.

Jesú paco, tojo nicā cū acabijirā na cūrē a'ma'que ni'i
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Cū tojo ni'ī cura Jesú paco, cū acabijirā etacārā niwā. Na sope pu'topu ejanu'cā, Jesure pijidutisōrōcārā niwā. ³² Jesú pu'to dujirā cūrē nicārā niwā:

—Mu'u paco, mu'u acabijirā sope pu'to mu'urē a'marā weepārā, nicārā niwā.

³³ Cū narē nicu niwī:

—¿Noanojō nisari yu'u paco, yu'u acabijirā? nicu niwī.

³⁴ Cū sumuto dujirārē ī'a, narē nicu niwī:

—Ā'rā pe'e yu'u paco, yu'u acabijirā weronojō nima. ³⁵ A'tiro ni'i. No'o Ō'acū haro weerānojō náta yu'u acabiji, yu'u acabijo, yu'u paco weronojō nima, ni ucūcu niwī.

4

Jesú oteri masū ye quetire queose me'rā were'que ni'i
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Apaturi Jesú ditara sumutopu bu'ecu niwī. Pājārā masā cū pu'topu nerēcārā niwā. Na pājārā niyu'rucā ī'agū, Jesú yucusupu mujāsājāa, ejanujācu niwī. Masā pe'e nucūporopu tojacārā niwā. ² Be'ro narē peje queose me'rā bu'ecu niwī. Narē a'tiro nicu niwī:

³ —Ni'cū masū cū ya wesepu otegu wa'asami. ⁴ Cū otegu wēestewā'cācā, ma'apu apeye otese cape doqueque'asa'a. Mirīcūa a'ti, te perire ī'aboca, ba'ape'ocā'sama. ⁵ Apeye ūtāpaga cā'rōacā di'ta cuoro bu'ipu doqueque'asa'a. Te di'ta cā'rōacā niyucā, asibusu maata marā, pī'rīsa'a. ⁶ Be'ro mujīpū asimujātiri cura di'ta boposājāyu'rua wa'asa'a. Tojo weero nu'cōrī cuotī'caro nitjārō, maata ñaidija wa'asa'a. ⁷ Apeye otese cape pota wa'teropu buruque'asa'a. Pota pe'e tere pī'rīyu'rua, wējēcā'sa'a. Tojo weero ne ducatitimirō, boadija wa'asa'a. ⁸ Apeye otese cape di'ta añurōpu buruque'asa'a. Te pī'rī, bucūamujā, peje ducatisa'a. Ni'cā ño treinta peri ducatisa'a. Ape ño sesenta peri ducatisa'a. Ape ño cien peri ducatisa'a.

⁹ Be'ro narē nicu niwī:

—O'meperi cuorānojō a'tere añurō tu'oya, nicu niwī.

Jesure cū bu'erā “¿De'ro weegu queose me'rā bu'eti?” ní'que ni'i
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Be'ro Jesú cū bu'erā doce, tojo nicā āpērā cū pu'to nirā me'rā se'saro tojaque'acu niwī. Cūrē a'tiro sērītiña'cārā niwā:

—¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeati sõ'onĩ'que mũ'u queose me'rã bu'e'que? ni sērĩtiña'cãrã niwã.

¹¹ Cũ narẽ nicũ niwĩ:

—Õ'acũ musãrẽ ãpẽrã todũporopũ masĩña marĩmi'quere cũ wiogu nisere masĩcã weemi. Yũ'ure ãjõpeotirãma queose me'rã wereno'o.
¹² Tojo weerã yũ'u weesere ï'amirã, ï'amasĩsome. Yé cjasere tũ'omirã, tũ'omasĩtirã tojarãsama. Na ña'arõ wee'quere du'u dũcayutiĩjarã, acoboJose sērĩsome, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú cũ queose o'o'quere "A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e" ni were'que ni'i
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Apeye narẽ ninemocũ niwĩ:

—¿Musã yũ'u queose o'o'quere tũ'oweti? To pũrĩcãrẽ a'tere tũ'otirã, ¿de'ro wee apeyepũre tũ'obosau? ¹⁴ Otese capere otegu, yé quetire weregu weronõjõ nisami. ¹⁵ Masã ãpẽrã ma'apũ otese cape burũque'a'que weronõjõ nisama. Na, yé quetire tũ'osama. Be'ro wãtĩ a'ti, na tũ'omi'quere ã'mape'ocã'sami. ¹⁶ ãpẽrã ùtãpaga wa'teropũ doqueque'a'que peri weronõjõ nisama. Yé quetire añurõ e'catise me'rã tũ'osama. ¹⁷ Na tojo tũ'omirã, nũ'cõrĩ marĩrã weronõjõ nisama. Narẽ mejẽcã wa'acã, o ãpẽrã te quetire ãjõpeose bu'iri narẽ tu'ticã, maata ãjõpeodu'ucã'sama. ¹⁸ ãpẽrã otese cape pota wa'tero doqueque'a'que weronõjõ nisama. Yé quetire tũ'oma, tũ'orã pe'e. ¹⁹ A'ti mũũco cjase pe'ere wãcũyũ'rũoquejocã'sama. No'o de'ro nisere mũripejayũ'rũasama. Na tojo niseticã, a'te narẽ dojorẽcã'sa'a. Na tũ'o'quere acobojo, dũca marĩrã weronõjõ tojasama. ²⁰ ãpẽrã pe'e yé quetire tũ'orã, añurõ ãjõpeosama. Na tojo weerã peje dũcatiro weronõjõ nisama. Otese cape di'ta añurõ burũque'a'que weronõjõ nisama. ãpẽrã treinta peri dũcati'caro weronõjõ nisama. ãpẽrã sesenta peri, ãpẽrã cien peri dũcati'caro weronõjõ nibũrosama, ni ucũcũ niwĩ Jesú.

Jesú sĩ'ocja me'rã queose o'o'que ni'i
(Lc 8.16-18)

²¹ Apeye queosere werenemocũ niwĩ:

—Masã sĩ'ocjare acarõ docapũ sĩ'otisa'a. Tojo nicã na cãrĩrõ docapũ sĩ'odũpotisama. Tojo weronõjõ o'orã, nipe'tiropũ sĩ'odutirã mũmũarõpũ yosama. ²²⁻²³ A'te weronõjõ todũporopũ masã masĩno'ña marĩ'quere masĩno'rõsa'a. Ya'yioropũ ní'que quẽ'rã bajarosa'a. O'meperi cũorãnojõ a'tere añurõ tũ'oya, nicũ niwĩ. Yé queti masĩno'ña marĩmi'que be'ropũre sĩ'ocja bo'reyuro weronõjõ masĩpe'ticã'no'rõsa'a nigũ, tojo nicũ niwĩ.

²⁴ A'tiro ninemocũ niwĩ tja:

—Musã tũ'osere añurõ tũ'oña'nũrũña. Yé quetire tũ'o ãjõpeo'caronõjõta Õ'acũ musãrẽ tũ'omasĩsere o'ogũsami. Añurõ tũ'orãrẽ Õ'acũ nemorõ añuse o'ogũsami. ²⁵ Yũ'u bu'ese tũ'o ãjõpeonemorãrẽ Õ'acũ masĩse o'onemogũsami. ãpẽrã yũ'u bu'esere tũ'osĩ'rĩtĩbutiarã pe'ere na masĩmi'quere ã'mape'ocã'no'rãsama, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú otese cape bũcũamũjãse me'rã queose o'o'que ni'i

²⁶ Jesú apeye queose o'onemocũ niwĩ:

—Yũ'u bu'ese, Õ'acũ wioꝝu nise ni'cũ masũ otese capere otero weronojõ ni'i. ²⁷ Otetojanũ'cõ, cũ ï'anũrũtimigũ, wa'a wa'asami. Be'ro umũcori, ñamirĩ yóacãta yu'rũsa'a. Te numũrĩrẽ, te ñamirĩrẽ cũ ote'que te ɸaro pĩ'rĩ bucuasa'a. Cũ tojo wa'asere masĩtisami. ²⁸ Cũ ote'que ï'anũrũña marĩrõ te di'tapũre pĩ'rĩsa'a. Ne waro pĩ'rĩwijamũ'tãsa'a. Be'ro pupi, be'ropũta te peri dũca o'osa'a majã. ²⁹ Te peri ñaica be'ro cũ tere tũ'rẽgũ wa'asami. Tere tũ'rẽrĩtero ejacã, tojo weesami, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú mostaza wãmetise cape me'rã queose o'o'que ni'i

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Jesú narẽ werenemocũ niwĩ:

—Õ'acũ yarã pãjãrã sãjãrãsama nisere a'te queose me'rã wereguti. ³¹ A'tiro ni'i. Ni'cã mostaza cape ote'que weronojõ ni'i. Ti caperota cã'caperoacã waro ni'i. ³² Tócapeacã nimirõ, otéca be'ro pĩ'rĩrõpũa pajibutiacyũ yucũgũ pĩ'rĩsa'a. Pacase dupũritisa'a. Mirĩcũa tigupũ acoroápesasama. Õ'acũ wioꝝu nise oteri pe cã'peacã weronojõ nũ'cãsa'a. Be'ro pajicjũ bucuã'caro weronojõ nipe'tiropũ cũ ye queti se'sa wa'asa'a. Tojo nicã pãjãrã cũ yarã sãjãrãsama nígũ, tojo werecũ niwĩ.

Jesú masãrẽ queose me'rã bu'e'que ni'i

(Mt 13.34-35)

³³ Jesú cũ ye quetire bu'égu, peje queose me'rã bu'emũjãcũ niwĩ. Na tu'omasĩrõ ejatuario bu'ecũ niwĩ. ³⁴ Narẽ bu'égu, queose marĩrõ wereticã weeticũ niwĩ. Cũ bu'erã pe'ere na se'saro nicã, nipe'tisere te queosere "A'tiro nisi'rĩrõ wee'e", ni werepe'omũjãcũ niwĩ.

Jesú wĩ'rõrẽ, tojo nicã pã'cõrĩrẽ yũsũodijo'que ni'i

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Jesú masãrẽ otese me'rã queose wéréca numũrẽta na'isãjãri cura cũ bu'erãrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Te'a siaquiji ditara sumutopũ, nicũ niwĩ.

³⁶ Cũ tojo nicã tu'orã, na yucusũ sãñacawupũ Jesure miipẽ'acãrã niwã. Masã pe'e na ní'caropũta tojacã'cãrã niwã. Apeyepawũ quẽ'rã na me'rã pẽ'acaro niwũ. ³⁷ Na pẽ'arĩ cura wĩ'rõ ɸpũtũ a'ticaro niwũ. Pã'cõrĩ yucusũpũre paaquesãamũjãcaro niwũ. Tojo wa'acã, tiwũ mirĩdijaropũ weecaro niwũ. ³⁸ Tojo wa'ari cura Jesú pe'e siropũ cũ dupoare apeyenojõ me'rã ẽotutjãgũ cãrĩsãñacũ niwĩ. Tojo wa'acã ï'arã, cũ bu'erã cãrẽ wã'cõcãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—¿Ësãrẽ bu'egu, mũ'u ï'aweti? Marĩ mirĩrãta wee'eba, nicãrã niwã.

³⁹ Na tojo nicã tu'ogũ, Jesú wã'cãnũ'cã, wĩ'rõrẽ yũsũocũ niwĩ. Pã'cõrĩrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Di'tamarĩña, nicũ niwĩ.

Cũ tojo nicã, wĩ'rõ di'tamarĩña wa'acaro niwũ. Nipe'tise yũsũdijape'tia wa'acaro niwũ. ⁴⁰ Be'ro Jesú cũ bu'erãrẽ nicũ niwĩ:

—¿De'ro weerã tocã'rõ uiati? ¿Musãrẽ ẽjõpeose marĩbutiati? nicũ niwĩ.

⁴¹ Na ɸpũtũ waro ucua'cãrã nitjãrã, na basu a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿Noanojõ nisariba ã'rĩ? Cũrẽ wĩ'rõ, pã'cõrĩpũta tu'omaatidojacã'a, nicãrã niwã.

5

Jesú wātīa sājāno'cure cō'awīrō'que ni'i
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Jesú cū bu'erā me'rā Galilea cja ditarare pē'a, Gerasa wāmetiropu pē'ajacārā niwā. ² Jesú yucusupu ní'cu majānu'cārī cura ni'cū wātīa sājāno'cu wērī'cārārē yaaropu ní'cu Jesú tiropu a'ticu niwī. ³ Cū masāperi wa'teropu ninu'cūcu niwī. Ne ni'cū cūrē dū'tecūumasītīcārā niwā. Cōme dari me'rā quē'rārē ne basioticaro niwā. ⁴ Pejetiri cōme dari me'rā cū omocārīrē, cū dū'pocārīpu dū'tecūumicārā niwā. Te darire wejesuremujācu niwī. Ne ni'cū pōtēoticārā niwā. ⁵ Ūmūcori, űnamirīrē cū űrūpagupu, masā boa'cārārē na yaa'caropu caricūsijamujācu niwī. Ūtāperi me'rā cū basuta cū upure dotesija, cāmida'remujācu niwī. ⁶ Cū Jesure yoaropu ī'agūta omawā'cāti, cū tiro ejaque'acu niwī. ⁷⁻⁸ Jesú cūrē a'tiro nicu niwī:

—Wātī ā'rīpure sāñagū wijaaya.

Cū tojo nicā tu'ogu, uputu caricūse me'rā Jesure nicu niwī:

—Jesú Ō'acū űmūsepu nigū macū, ¿de'ro weegu yū'ure caribogu a'tiati? Mū'u pacu ī'orōpu sērī'i. Yū'ure űa'abutiaro pi'eticā weeticā'ña.

⁹ Be'ro Jesú cūrē sērītiña'cu niwī:

—¿De'ro wāmetiti? nicu niwī. Cū pe'e yū'ticu niwī:

—Legión wāmeti'i. Pājārā wātīa űsā nicā'a nīgū, tojo nicu niwī.

¹⁰ Jesure uputu waro “Ūsārē ape di'tapu cō'aō'oticā'ña”, ni sērīcārā niwā. Totā tojasī'rīrā, tojo nicārā niwā. ¹¹ Tojo wa'ari cura titare űrūgū pu'to pājārā yesea ba'a nu'cūcārā niwā. ¹² Narē ī'arā, wātīa a'tiro ni Jesure sērīcārā niwā:

—Ūsārē yesea tiro o'óya. Ūsā napure sājāarāti, nicārā niwā.

¹³ Jesú “Tojota weeya”, nicu niwī. Tojo weerā na masūpure ní'cārā wijaa, yeseapure sājāacārā niwā. Topure pājārā yesea puati mil wa'tero nicārā niwā. Yesea wātīa sājāāca be'ro opa tu'rupu omamaati, ditarapu doqueñojā, mirīpe'tia wa'acārā niwā.

¹⁴ Tojo wa'acā, yesea co'terā a'tiro weecārā niwā. Na uputu ucuarā macāpu, cāpūpu omawā'cā, weresterā wa'acārā niwā. Na werecā tu'orā, masā nipe'tirā ī'arā wa'acārā niwā. ¹⁵ Jesú tiropu ejarā, wātī sājāno'cure ī'acārā niwā. Cū su'ti sāña, añurō wācūse cuogu dujicu niwī. Cūrē ī'arā, uise me'rā nicārā niwā. ¹⁶ Jesú masūrē wātīarē cō'awīrō'quere ī'a'cārā nipe'tise cūrē wa'a'quere werecārā niwā. Tojo nicā yeseare wa'a'que quē'rārē werecārā niwā. ¹⁷ Tere tu'orā, masā tocjārā Jesure tutuaro me'rā “Mū'u a'ti di'tapure niticā'ña, aperopu wa'aya”, nicārā niwā.

¹⁸ Be'ro Jesú tojo nicā tu'ogu, yucusupu mujāsājācu niwī. Tojo weecā, wātī cuomi'cu Jesure uputu sērīmicu niwī:

—Yū'u quē'rā mū'u me'rā wa'aguti. ¹⁹ Jesú cūrē “Te'a”, niticu niwī. A'tiro pe'e nicu niwī:

—Mū'u ya wi'ipu tojaagusa'a. Tojaa, mū'u acawererā nipe'tirārē nipe'tise yū'u mū'urē wee'quere werepe'ocā'ña. Tojo nicā yū'u mū'urē pajaña'gū wee'quere weregu wa'aya, nicu niwī.

20 Tojo weegu cūrē wa'a'quere weregu wa'acu niwī. Decápoli wāmetise macārīpu nipe'tise Jesú cūrē wee'quere werecu niwī. Nipe'tirā cū weresere tu'orā, ucuwa wa'acārā niwā.

Jairo macōrē, tojo nicā dí mejā cuogore Jesú yu'rūo'que ni'i
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Jesú wātīarē cō'awīrōca be'ro ape pā'rēpu ní'cu pē'ajacu niwī tja. Pē'ata, ditara sumutopu nu'cūrī cura cū tiropu pājārā masā nerēcārā niwā. 22 Topure ni'cū na nerērī wi'i wiogu Jairo wāmetigu etacu niwī. Jesure ī'agū, cū tiro ejaque'acu niwī. 23 Cūrē yu'rūodutigu uputu sērīcu niwī:

—Yu'u macō wērīgōpu weemo. Te'a yu'u me'rā. Mu'u core ñapeose me'rā yu'rūgosamo. Tojo weecā, masāgōsamo, nicu niwī.

24 Jairo tojo nicā tu'ogu, Jesú cū me'rā wa'acu niwī. Topu wa'acā, pājārā masā cūrē siruturā tuumaawā'cācārā niwā. 25 Na masā pājārā wa'teropu ni'cō numio dí mejā dutitigo nico niwō. Co tere dutitiro doce cū'marī yu'rūcaro niwā. 26 Duturua pājārā na ocoyemicā, pūrō waro pi'etico niwō. Co niyeru cuomi'quere narē wapayemigō, tojaque'a wa'aco niwō. Ne duti tu'otico niwā. Yu'rūronojō wa'ago, pūrō waro wa'aco niwō. 27 Jesú masārē yu'rūosere tu'oco niwō. Tere tu'ogo, Jesú sē'ema masā wa'teropu ejanu'cā, cū yaro su'tirore da'raña'co niwō. 28 “Yu'u cū ya su'tiro da'raña'se me'rāta yu'rūgosa'a” ni wācūgō, tojo weeco niwō. 29 Co da'raña'se me'rā co duti maata bu'anu'cā wa'acaro niwā. Co basu maata tu'oña'co niwō. 30 Maata Jesú “Yu'u tutuaro me'rā ni'cōrē yu'rūoasu”, ni tu'oña'cu niwī. Majāmī'a, masārē sērītiña'cu niwī:

—¿Noa, yáro su'tirore da'raña'ti?

31 Tere tu'orā, cū bu'erā cūrē yu'ticārā niwā:

—¿Mu'u ī'aweti? Masā pājārā tuuwā'cācā ī'amigū, “¿Noa, yáro su'tirore da'raña'ti?” ¿ni sērītiña'ti? nicārā niwā.

32 Na weremicā, Jesú ¿noa, yáro su'tirore da'raña'pari? nígu, nipe'tirārē ī'ama'cu niwī. 33 Tojo weecā, cū yu'rūono'co uigo narāsāgōta, cū tiropu ejaque'aco niwō. Co cū yu'rūo'quere masico niwō. Tojo weego cūrē diacjū wereco niwō.

34 Jesú core nicu niwī:

—Mu'u ējōpeotjāgō, yu'rūono'copu toja'a. Duti marīgō e'catise me'rā tojaaya, nicu niwī.

35 Jesú core ucūrī cura Jairo ya wi'icjārā na tiropu ejačārā niwā. Topu ejarā, Jairore a'tiro nicārā niwā:

—Mu'u macō wērīa wa'amo. Marīrē bu'egure tocā'rōta caribodu'uya, nicārā niwā.

36 Jesú narē tu'ope'otimigūta, Jairore a'tiro nicu niwī:

—Ucuatiguta. Tojo weronojō o'ogu, yu'ure ējōpeoya.

37 Jesú cū me'rā pājārā wa'acā uaticu niwī. A'ticūrā dia'cū pijicu niwī. Pedro, Santiago, cū acabiji Juārē pijicu niwī. 38 Jesú judío masā nerērī wi'i wiogu ya wi'ipu ejaču niwī. Topu ejaču, masā uti, dūjariwā'a caricūcusiarā pājārā ī'acu niwī. 39 Ti wi'ipu sājāagū, to masā pājārā nirārē nicu niwī:

—¿De'ro weerā tocā'rō caricū, utiti? Wī'magō wērītimo. Cārīgō weemo, nicu niwī.

⁴⁰ Cũ tojo nicã, ti wi'ipũ ní'cãrã mejõ bujicã'cãrã niwã. Be'ro Jesú nipe'tirãrẽ wijaaduticũ niwĩ. Na wijáaca be'ro wĩ'magõ pacure, pacore, cũ bu'erã i'tiarãrẽ co pesari tucũpu pijisãjãacu niwĩ. ⁴¹ Topũ sãjãtagũ, co omocãrẽ ñe'e, arameo me'rã nicũ niwĩ:

—Talita, cumi. Tojo ní'gũ, “Wĩ'magõ, wã'cãnu'cãña” ní'gũ, tojo nicũ niwĩ.

⁴² Cũ tojo nirĩ cura wĩ'magõ doce cũ'marĩ cuogo wã'cãnu'cã, sijaco niwõ. Co masãcã i'arã, na ucayũ'rua wa'acãrã niwã. ⁴³ Jesú tojo wee'quere tutuaro me'rã ãpẽrãrẽ ne wereduticũ niwĩ. Be'ro “Wĩ'magõrẽ ba'ase ecaya”, nicũ niwĩ.

6

Jesú cũ ya macã Nazarepu dajatojaa'que ni'i

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Jesú Capernaupu ní'cu cũ ya macãpu tojaacã, cũ bu'erã quẽ'rã wa'acãrã niwã. ² Judío masã soowuari numũ nicã, Jesú na nerẽwuari wi'ipũ bu'ecu niwĩ. Pãjãrã masã cũ bu'esere tu'orã, tu'omariãcãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—¿No'opũ bu'epari ã'rĩ a'te nipe'tise pejere? ¿Noa ã'rĩrẽ tocã'rõ masĩsere o'opari? ¿A'te cũ wee'ose quẽ'rãrẽ no'opũ bu'epari? ³ ã'rĩ capiteru, María macũ nimi. Santiago, José, Juda, Simó ma'mi nimi. Cũ acabijirã numia quẽ'rã a'to marĩ wa'teropũ nima, nicãrã niwã. Tere wãcũrã, cũrẽ ne ãjõpeosi'ríticãrã niwã. ⁴ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú a'tiro nicũ niwĩ:

—Nipe'tirã ni'cũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũrẽ tu'o ãjõpeosama. Cũ ya di'tacjãrã, cũ acawererã waro, cũ ya wi'icjãrã dia'cũ cũrẽ ãjõpeotisama, nicũ niwĩ.

⁵ ãjõpeoti'que ye bu'iri Jesú topũre peje narẽ wee'omasĩticũ niwĩ. A'te dia'cũrẽ weecu niwĩ. Pejetirãta dutitirãrẽ omocã ñapeo yu'ruocu niwĩ. ⁶ Na ãjõpeotica' i'agũ, ucayũ'ruacu niwĩ.

Jesú cũ bese'cãrãrẽ bu'edutio'o'que ni'i

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Nazare ti macã pu'toacã nise macãrĩpu bu'ecusiacu niwĩ.

⁷ Na docere cũ pu'topũ pijigu, puarẽrã dia'cũ o'õnu'cãcu niwĩ. Narẽ wãtã sãjãno'cãrãrẽ cõ'awirõmasĩsere o'ocu niwĩ. ⁸ Ne apeyenõjõ miadutiticũ niwĩ. Na tuacjũ me'rã dia'cũ wa'aduticũ niwĩ. Ne pu'enojõ, ajuronojõ, niyeru miadutiticũ niwĩ. ⁹ Na sapatu sãñase caseri me'rã dia'cũ, tojo nicã su'ti na sãñase me'rã dia'cũ wa'aduticũ niwĩ. ¹⁰ A'tiro nicũ niwĩ:

—Musã wi'ipũ sãjãarã, ti macãpu musã niatjo põtẽorõ tojaque'aya. ¹¹ No'o musãrẽ aperopũ ñe'eticã, musã ucũsere tu'osĩ'ríticã, tore wijawã'cãña. Tore wijarã, ti macã cjase di'ta wã'a'quere paastecõ'aña. Tojo weerã musã “A'ti macãcjãrã bu'iritima”, ni i'orãsa'a. Diacjũta nigũti. Õ'acũ masãrẽ beseatji numũ nicã, ti macãcjãrã musãrẽ ñe'eti'cãrãrẽ a'tiro weegusami. Sodoma, Gomorracjãrãrẽ bu'iri da're'caro nemorõ narẽ da'regusami, nicũ niwĩ Jesú.

¹² Cũ tojo níca be'ro na wa'a wa'acãrã niwã. Wa'a, masãrẽ “Musã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayuya”, nicãrã niwã. ¹³ Tojo nicã pãjãrã wãtã sãjãno'cãrãrẽ cõ'awirõcãrã niwã. Pãjãrã dutitirãrẽ u'se me'rã wa're, narẽ yu'ruomujãcãrã niwã.

Juã masārē wāmeyeri masūrē tojo wee wējēcārā niwā nise ni'i
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Nipe'tiropu Jesu weesere tu'ose'sa wa'acārā niwā. Herode ti di'ta wioḡu quē'rā tu'ocu niwī. Tere tu'ogu, a'tiro nicu niwī:

—Juã masārē wāmeyeri masū wējēno'cūpu nimigū, masāḡū masāpī. Tojo weetigu mejēta cū peje waro wee'otutuayu'ruami, nicu niwī.

¹⁵ Āpērā pe'e a'tiro nicārā niwā:

—Nitimi. Cū dūporocjāpu Ō'acū ye quetire weremu'tārī masū Elía masāḡū masāpī, nicārā niwā.

Tojo nicā tja āpērā a'tiro nicārā niwā:

—Dūporocjārā Ō'acū ye quetire weremu'tārī masā weronojō nígū nisasami, nicārā niwā.

¹⁶ Na tojo nicā tu'ogu, Herode nicu niwī:

—Todūporo yu'u dūpoa dutesureduti'cu Juã wāmeyeri masū nisami. Cūta ni'cārōacārē masāpī, nicu niwī.

¹⁷ Herode todūporopu Herodía wāmetigo ye bu'iri Juārē bu'iri da'reri wi'ipū mīaa, dū'tecūuduticu niwī. Herodía cū acabiji Felipe nūmo nico niwō. Tojo nimicā, Herode pe'e cū acabiji catimicā, core ē'ma, nūmoticu niwī. ¹⁸ Cū tojo weecā ī'agū, Juã wāmeyeri masū Herodere a'tiro nicu niwī:

—Mu'u acabiji nūmorē nūmoticā, ña'a ni'i. Core cūoticā'ña, nicu niwī.

¹⁹ Cū tojo nise bu'iri Herodía Juã me'rā a'pepūrīgō, cūrē wējēsī'rīco nimiwō. Tojo wācūmigō, wējēmasītico niwō. ²⁰ Herode pe'e Juārē aḡugū, bu'iri moogū nimi nígū, nūcū'ase me'rā tu'oña'cu niwī. Tojo weegu co ña'arō weesī'risere weedutiticu niwī. Juã ucūsere tu'omasītimidū, aḡurō tu'sase me'rā tu'ocu niwī, tu'ogu pe'e. ²¹ Herodía Juārē ī'atu'tigo nitjāḡō, Herode cū bajuáca nūmu bosenu mu weeri cura Juārē co wējēsī'rī'quere bocaejajeco niwō. Ti nūmurē Herode bosenu wéegu, cū me'rā da'rarārē pijinerēcu niwī. Tojo nicā surara wiorārē, Galilea di'tacjārā wiorā nirānojōrē pijiocu niwī. Pijio, narē su'ori ba'acu niwī. ²² Na ba'aropu Herodía macō sājāa, basa'oco niwō. Co basa'osere Herode, āpērā cū me'rā ba'adujirā tu'sayu'ruacārā niwā. Tojo weegu Herode nicu niwī core:

—No'o mu'u uasenojōrē sērīcā, mu'urē o'oguti, nicu niwī.

²³ Tojo weegu masā ī'orōpu “Nisooro marīrō no'o yu'u dutiri di'ta deco me'rā mu'u sērīcā, o'omasī'i”, nicu niwī. ²⁴ Be'ro co paco tiro wa'a, sērītiña'co niwō:

—Ma'u, ¿ñe'enojōrē sērīgōsari cūrē? nico niwō.

Co paco yu'tico niwō:

—Juã wāmeyeri masū ya dūpoare dutesure miitidutiya, nico niwō.

²⁵ Be'ro maata Herode tiropu wa'a, cūrē nico niwō:

—Ni'cārōacāta bapapu Juã wāmeyeri masū ya dūpoare dutesure misāa o'oya, nico niwō.

²⁶ Co tojo nicā tu'ogu, Herode bujawetiyu'ruacu niwī. Cū nipe'tirā to nerē'cārā tu'oropu “No'o mu'u sērīsere o'oguti” ni'cu niyucā, de'ro weeta basioticarō niwū. Tojo weegu cū “O'owe'e”, nīmasīticu niwī.

²⁷ Be'ro maata ni'cū surarare Juã ya dūpoare dutesure miitidutio'ocu niwī. ²⁸ Tojo weegu surara bu'iri da'reri wi'ipū wa'a, Juã ya dūpoare

dutesure, bapapu misāa miacū niwī. Be'ro cū Herode core o'ocū niwī. Co pe'e quē'rā co pacopure o'oturiaco niwō.

²⁹ Juārē tojo weese quetire tu'orā, cū bu'esere sirutu'cārā cū upure mii, yaarā wa'acārā niwā.

Jesú ni'cāmocusetiri mil umuarē ba'ase eca'que ni'i

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Jesú besecū'cārā na bu'ecusiaca be'ro Jesú tiropu dajacārā niwā. Daja, cū tiro nerēcārā niwā. Nipe'tise na wee'quere, masārē bu'e'quere wrecārā niwā. ³¹ Tu'ajanu'cōca be'ro Jesú narē “Te'a sijácaturā masā marīrōpu”, nicū niwī.

Masā na tiropu na'irō wa'amujāyucā, na ba'anucūaticārā niwā. ³² Tojo weegu Jesú, cū bu'erā me'rā na se'saro yucusupu mujāsājāa, masā marīrōpu wa'acārā niwā. ³³ Pājārā na wa'acā ī'acārā niwā. Tojo weerā Jesure ī'a'cārā, cū wa'aropu nipe'tise macārīcjārā omasirutu'wā'cācārā niwā. Na dūporo na pē'atatjore yucuetojacārā niwā. ³⁴ Be'ro Jesú yucusupu sāña'cu dujinu'cāgū, masā pājārārē ī'agū, pajaña'cu niwī. “Oveja co'tegu moorā weronojō nima”, ni tu'oña'cu niwī. Tojo weegu narē peje bu'enu'cācū niwī. ³⁵ Ņamica'apu cū bu'erā cū tiro eja, a'tiro nicārā niwā:

—Ņamica'apu ni'i. A'topure ne masā marīma. ³⁶ Tojo weegu masārē macārīpu no'o pu'to nise macārīpu tojaadutiya. Topu duuba'arā wa'ato. Ba'ase mooma, nicārā niwā.

³⁷ Jesú narē yu'ticū niwī:

—Musā narē ba'ase ecaya.

Na pe'e cūrē yu'ticārā niwā:

—¿Ocho mujīpurī cjārō da'rawapata'ase me'rā ūsā pā duurā wa'arāsari ā'rārē ecajā? nicārā niwā.

³⁸ Jesú narē yu'ticū niwī:

—¿Musā dicuse pā cuoti? Ī'arā wa'aya.

Na ĩ'atoja, cūrē wrecārā niwā:

—Ni'cāmocuse pā, tojo nicā puarā wa'i niama, nicārā niwā.

³⁹ Be'ro ni'cārē cururi masārē tá bu'ipu dujuditicū niwī. ⁴⁰ Tojo weerā na ni'cārē cururire cien masā dujicārā niwā. Apeye cururire cincuenta masā dujiburocārā niwā. ⁴¹ Be'ro Jesú te ni'cāmocuse pārē, na wa'i puarārē mii, u'muarōpu ĩ'amorō, cū pacu Ō'acūrē e'catise o'ocū niwī. Tu'ajanu'cō, pārē pe'este, cū bu'erārē masārē etidutigu o'ocū niwī. Wa'ī quē'rārē mejārōta weecu niwī. ⁴² Nipe'tirā ba'a yapicārā niwā. ⁴³ Be'ro doce pi'seri na ba'adu'a'quere seneocārā niwā. ⁴⁴ Tere ba'a'cārā umua se'saro ni'cāmocusetiri mil nicārā niwā.

Jesú acopu sija'que ni'i

(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Jesú masārē ba'ase ecāca be'ro maata cū bu'erārē ditarapu pē'ayuduticū niwī. Narē cū dūporo Betsaidapu ejayudutigu o'ócū niwī. Cū pe'e masārē we'eritigu weecu niwī. ⁴⁶ Narē we'eritica be'ro ūrūgūpu űubuegu mujācū niwī. ⁴⁷ Na'īca be'ro yucusu ditara decopu nicaro niwā. Jesú pe'e majārōpure ni'cūta nicū niwī. ⁴⁸ Wī'rō na pē'arōta wēepōtēocaro niwā. Tojo weegu Jesú na wajawā'cāmasitīcā ĩ'acu niwī. Bo'remujātiri cura Jesú na tiropu wa'agu, acopu sijawā'cācū niwī. Cā'rō narē yu'rūacu nimiwī. ⁴⁹ Tojo wa'ari cura cū

acopu sijawā'cāticā ī'acārā niwā. Cūrē ī'arā, masū wērī'cu wātī nisami nírā, caricūcārā niwā. ⁵⁰ Na nipe'tirā cūrē ī'arā, ucuaepe'tia wa'acārā niwā. Tojo weegu Jesú maata narē a'tiro niquejocu niwī:

—Wācūtutuaya. Yū'u ni'i. Uiticā'ña, nicu niwī.

⁵¹ Be'ro na sãñapjupū mujāsājācū niwī. Cū mujāsājārī cura wī'rō di'tamarīa wa'acaro niwā. Tere ī'arā, uputu ucua, ī'amarīacārā niwā. ⁵² Pā me'rā cū weeī'o'quere na añurō waro tu'omasībutiaticārā niwā yujupu. Tojo weerā ucuyū'rūacārā niwā.

Jesú Genesarepu dutitirārē yu'rno'que ni'i

(Mt 14.34-36)

⁵³ Na ti ditarapure pē'a, Genesare wāmetiropū ejacārā niwā. Topū ejarā, na yawu yucusure dū'tepo'o, majācārā niwā. ⁵⁴ Topū na majāñu'cārī cura tocjārā maata Jesure ī'amasicārā niwā. ⁵⁵ Tojo weerā na nipe'tiropū omawā'cā, dutitirārē na cūñase me'rā Jesú no'o wa'aro miamujācārā niwā. ⁵⁶ No'o cū wa'ari macāpu, sumutopū, cāpūpu, no'o bajuyoro cū yu'rūatjopū dutitirārē miaa, cūumujācārā niwā. Jesure a'tiro sērīcārā niwā:

—Mu'u quē'rā ūsārē cā'rō mu'u yaro su'tirote ñe'eña'duticureya, nicārā niwā. Nipe'tirā ñe'eña'cārā duti yu'rūno'pe'tia wa'acārā niwā.

7

Masārē ña'arō wa'acā weese ni'i

(Mt 15.1-20)

¹ Ni'cā nūmū fariseo masā, tojo nicā ni'cārērā Moisé oja'quere bu'eri masā Jesú tiropū ejacārā niwā. Na Jerusalēpu ni'cārā wa'acārā niwā. ² Jesú bu'erārē ni'cārērārē omocoetimirā ba'acā ī'acārā niwā. Ba'ase dūporo na weewaronojō weeticārā niwā. Tojo weerā ña'arā weronojō ī'ano'cārā niwā. ³ Fariseo masā, nipe'tirā judío masā na ñecūsumua weemujāti'quere a'tiro weesirutucārā niwā. Pejetiri omocoeca be'ropū dia'cū ba'acārā niwā. ⁴ Na ba'ase duurā eja'cārā quē'rā mejārōta weecārā niwā. Na ñecūsumua wee'caronojōta weesirutucārā niwā. Na sī'rīse pare, piosāase pare, cōme me'rā wee'queparure, na soo dujisere coemujācārā niwā. Na tojo weetirā, Ō'acū ī'orōpu ña'arā nibosa'a nírā, tojo weecārā niwā. ⁵ Tojo weerā Jesú bu'erā omocoeticā ī'arā, Jesure sērītiña'cārā niwā:

—¿De'ro weerā mu'u bu'erā marī ñecūsumua weemujāti'quere weesirutuweti? Na omocoetimirā ba'arā, ña'arō weerā weema, nicārā niwā.

⁶ Jesú narē yu'ticu niwī:

—Diacjūta musārē Isaía dūporocjūpu Ō'acū ye quetire weremū'tārī masū a'tiro ni ojacu niwī:

“Ā'rā masā usero me'rā dia'cū yu'ure ējōpeoma.

Na tu'oña'se waro pe'e no'opū nirō nisa'a.

⁷ Tojo weerā na yu'ure ñubuepeose wapamarī'i.

Na bu'ese yu'u dutise mejēta ni'i.

Masā dutise ni'i”, nicu niwī Ō'acū, ni ojacu niwī.

⁸ Musā, masā na weemujāti'quere weesiruturātirā, Ō'acū dutise pe'ere du'ucū'u, ni yu'ticu niwī.

⁹ A'tiro ninemocu niwī:

—Musā ñecūsũmua weemujāti'quere weesiraturā, me'rīse me'rā Ō'acū dutise pe'ere weewe'e. ¹⁰ Moisé a'tiro nicu niwī: “Musā pacu, musā pacore ējōpeoya. Narē ña'arō ucūgũnojōrē wējēcō'ato”, nicu niwī. ¹¹ Musā pe'e masārē a'tiro weeduti'i. “Musā pacure o musā pacore na apeyenojō sērīcā, weetamusī'rītirā, ‘Corbán ni'i, niña.” Tojo nīrā, “Nipe'tise ūsā cūose musārē weetamubo'quere Ō'acūrē o'o'quepu ni'i” nidutirā, tojo nisa'a. ¹² Musā tojo nīrā, pacure, pacore “Ne weetamumasītisa'a”, nīrā weesa'a. ¹³ A'tiro wācūrā, Ō'acū dutisere tojowaro ī'acō'abutiacā'a. Musā ñecūsũmua weemujāti'quere wéerā, tojota pē'rīpejasirutu'u. Apeye peje na wee'quenojōrē weesirutubajaque'a'a, nicu niwī.

¹⁴ Narē tojo nīca be'ro Jesú masārē pijio, nicu niwī:

—Yé cjasere tu'omasīrāti nīrā, tu'orā a'tia. ¹⁵ Marī ūsero me'rā ba'ase mejēta Ō'acū ī'orōpu marīrē ña'arō wa'acā wee'e. Tojo weronojō o'oro, marī ya ūsero wijatise pe'e ña'arō wa'acā wee'e. ¹⁶ O'meperi cuorānojō a'tere añurō tu'oya, nicu niwī.

¹⁷ Be'ro Jesú pājārā tiropu ní'cu wa'acu niwī. Wa'a, wi'ipu sājāacu niwī. Be'ro topu cū queose were'quere cū bu'erā sērītiña'cārā niwā. ¹⁸ Jesú narē yu'ticu niwī:

—¿Musā quē'rā a'tere tu'omasīweti? Nipe'tise marī ba'asōrōsenojō Ō'acū ī'orōpu marīrē ña'arō wa'acā weewe'e. ¹⁹ Te marī ba'asōrōse ejeripō'rāpu wa'atīsa'a. Paagapu ba'asōrōno'o. Be'ro yu'rūwija wa'asa'a, nicu niwī.

Tojo nīgū, nipe'tise ba'ase añuse ni'i nīgū, tojo nicu niwī.

²⁰ Jesú apeye werenemocu niwī:

—Masūpure wijase pūrīcā cūrē ña'arō wa'acā wee'e. ²¹ A'tiro ni'i. Marī ña'arō wācūse po'peapu du'pocātiwijatīsa'a. Apī numorē a'metārāsī'rīse, numiarē ña'arō weese, masārē wējēcō'ase ña'ase ni'i. ²² Tojo nicā yajase, apeyenojōrē ūarīpejase, āpērārē ña'arō weese, āpērārē weesoose, marī ña'arō weesere du'utise wācūseputa wijati'i. Apeye tja, wose, āpērārē ña'arō ucūse, āpērā yu'rūoro tu'oña'se, marī no'o ūaro weema'ase, te quē'rā wācūseputa wijati'i. ²³ A'te nipe'tise ña'ase po'peapu wijati'i. Te pūrīcā Ō'acū ī'orōpu masārē ña'arō wa'acā wee'e, ni wercu niwī.

Judío masō nitigo ape di'tacjōpu Jesure ējōpeo'que ni'i
(Mt 15.21-28)

²⁴ Jesú Genesarepu ní'cu Tiro, Sidō wāmetise macārīpu wa'acu niwī. Topure āpērā masīcā'to nīgū, ni'cā wi'ipu sājāacu niwī. Tojo weemīgū, masīcā'no'cu niwī. ²⁵ Maata wātī sājāno'co paco Jesú topu niapu nisere masīco niwō. Co a'ti, cū weetamusere sērīgōtigo, Jesú tiropu cūrē ējōpeogo, ejaque'aco niwō. ²⁶ Co ape macācjo Sirofeniciacjō nico niwō. Be'ro Jesú tiropu eta, wātī co macōpure nīgūrē cō'awīrōdutico niwō. ²⁷ Jesú core nicu niwī:

—Wī'marā pe'ere ecamu'tārōua'a. Marī na ba'amū'tātīmicā, ba'asere ē'ma, diayiare doquecūcā ña'a ni'i, nicu niwī. A'tiro nīgū, tojo nicu niwī. Judío masā pe'ere weetamumu'tārōua'a. Be'roputa judío masā nitirārē weetamurōua'a nīgū, tojo nicu niwī.

²⁸ Co cūrē yu'tico niwō:

—Yũ'u wioḡũ, tojota ni'i, nírõ. Diayiapũta mesa doca dujirã põ'rã ba'acã burũdijasere ba'asama, nico niwõ. Judío masã nitirã quẽ'rã cã'rõ mũ'u aňurõ weesere ñe'emasĩma nĩḡõ, tojo nico niwõ.

²⁹ Co tojo nicã, Jesú yũ'ticũ niwĩ:

—Mũ'u aňurõ wãcũ'u. Wãtĩ mũ'u macõpũre ní'cũre cõ'awĩrõtoja'a. Wa'agosa'a, nicũ niwĩ.

³⁰ Be'ro co wi'ipũ tojaa wa'aco niwõ. Topũ tojaatago, co macõrẽ co cũňarõpũ pesacã ĩ'aco niwõ. Wãtĩ copũre nimi'cũ wijaatojacũ niwĩ.

Jesú tu'otigure, ucũmasĩtigure yũ'rũo'que ni'i

³¹ Jesú Tiro wãmetiropũ ní'cũ wijawã'cãcũ niwĩ. Topũ wijawã'cãḡũ, Sidõ wãmetiropũ, Decãpoli nise macãrĩpũ yũ'rũacũ niwĩ. To yũ'rũaa, Galilea cja dítarapũ ejacũ niwĩ. ³² Topũ ni'cũ tu'otigure, aňurõ ucũwĩrõmasĩtigure Jesú tiro miacãrã niwã. Jesure “Cũrẽ ñapeo yũ'rũoya”, nicãrã niwã. ³³ Tojo weegũ Jesú cũrẽ apero, masã ĩ'atĩropũ miacũ niwĩ. Topũ cũ ye omopicarire tu'otigũ ye o'meperipũ sĩosõrõcũ niwĩ. Be'ro u'seco e'opeo, cũ ya ñe'merõrẽ ñapeocũ niwĩ. ³⁴ Be'ro u'mũsepũ ĩ'amorõ ejerisãjã, arameo me'rã a'tiro nicũ niwĩ:

—Efata. “Pãrĩña” nĩḡũ, tojo nicũ niwĩ.

³⁵ Cũ tojo nise me'rã cũ ye o'meperi pãrĩa wa'acaro niwũ. Cũ ya ñe'merõ ca'bia wa'a, aňurõ ucũmasĩcũ niwĩ. ³⁶ Tu'ajanũ'cõ, Jesú narẽ “Ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña”, nicũ nimiwĩ. Cũ narẽ “Ne cã'rõ weretibutiãcã'ña” nimicã, na nemorõ werẽpãacãrã niwã. ³⁷ Na Ƴpũtu ĩ'amarĩa, a'tiro nicãrã niwã:

—Nipe'tisere aňurõ weemi. Masã tu'otĩrãpũreta tu'ocã weesãjãmi. Ucũtirãpũreta ucũcã weesãjãmi, nicãrã niwã.

8

Jesú ba'paritisetiri mil Ƴmũarẽ eca'que ni'i

(Mt 15.32-39)

¹ Jesú masãrẽ yũ'rũocaterore pãjãrã masã cũ tiropũ nerẽcãrã niwã. Be'ro na ba'ase toja wa'acãrã niwã. Tojo wa'acã ĩ'agũ, Jesú cũ bu'erãrẽ pijio, nicũ niwĩ:

² —Yũ'u ã'rãrẽ pajaña'a wa'asa'a. Na marĩ me'rã nĩrõ i'tia nũmũ yũ'rũ'u. Tojo weerã na ba'ase toja wa'ama. ³ Na ye wi'seripũ yũ'u tojaaduticã, Ƴjaboarã ma'apũ tu'omasĩse pe'tique'a wa'abosama. Æpẽrã yoabutiropũ a'ti'cãrã nima, nicũ niwĩ Jesú.

⁴ Be'ro cũ bu'erã Jesure yũ'ticãrã niwã:

—Marĩ a'to masã marĩrõpũre ¿de'ro wee ã'rã pãjãrãrẽ ba'ase boca ecabosari? nicãrã niwã.

⁵ Jesú narẽ sãrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿Dicũsepaga pã cƳoti?

Na yũ'ticãrã niwã:

—Sietepaga cƳo'o, ni yũ'ticãrã niwã.

⁶ Tojo nĩca be'ro Jesú masãrẽ dujiduticũ niwĩ. Cũ tepagare mii, cũ pacũ Õ'acãrẽ e'catise o'ocũ niwĩ. Be'ro, pe'é, cũ bu'erãrẽ masãrẽ etidutigũ o'ocũ niwĩ. Na masãpũre etituriãcãrã niwã. ⁷ Wa'i o'majãrãcãrẽ pejetĩrãcã cƳocãrã niwã. Jesú na quẽ'rãrẽ cũ pacure e'catise o'otoja, mejãrõta tja etiduticũ niwĩ. ⁸ Nipe'tirã ba'a yapiyũ'rũacãrã niwã. Be'ro siete pi'seri na ba'adu'a'quere seeneo,

miisāacārā niwā. ⁹⁻¹⁰ Topu ba'a'cārā ba'paritisetiri mil wa'tero umuā nicārā niwā. Be'ro narē na ye wi'seripu tojaadutigu, Jesú cū bu'erā me'rā yucusuḡu mujāsājāa, Dalmanuta wāmetiropu wa'a wa'acu niwī.

Jesure fariseo masā Ō'acū tutuaro me'rā weeī'odutimi'que ni'i
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Jesú cū bu'erā me'rā Dalmanutapu etacu niwī. Topu fariseo masā Jesure tutuaro me'rā ucūcārā niwā. ¿Diacjūta Ō'acū macū nimiticū? nīrā, cūrē Ō'acū tutuaro me'rā weeī'oduticārā niwā. ¹² Jesú na tojo nisere caributi, tu'satigu, narē nicu niwī:

—Aa. ¿De'ro weerā a'tocaterocjārā weeī'odutisari? Diacjūta nigūti. Ne cā'rō narē weeī'osome, nicu niwī.

¹³ Be'ro narē cō'awā'cāgū, yucusuḡu apaturi mujāsājāa, ape pā'rēpu pē'a wa'acu niwī.

Jesú queose o'o'que ni'i
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Ape pā'rēpu pē'arā, Jesú bu'erā na ba'atjere miaticārā niwā. Pā ni'cāgāta cuocārā niwā. ¹⁵ Be'ro Jesú narē a'tiro nicu niwī:

—Fariseo masā, tojo nicā Herode na ye levadura pā bucuacā weesere mušā tu'omasīña, nicu niwī.

¹⁶ Cū bu'erā cū nisere tu'otirā, na basu nicārā niwā:

—Marī pā moocā, tojo nisami, nicārā niwā.

¹⁷ Jesú na tojo nisere masīgū, a'tiro nicu niwī:

—¿De'ro weerā mušā “Ba'ase moo'o”, niti? ¿Mušā tu'omasīweti yujupu? Mušā ejeripō'rā butiyu'rua'a. ¹⁸ Mušā ye caperi me'rā ī'a'a. Mušā ye o'meperi me'rā tu'o'o. ¿Tojo weemirā, yu'u toduporopu wee'quere wācūtibutiati? ¹⁹ Toduporopu ni'cāmocusetiri mil masārē ni'cāmocusepaga pā me'rā ecawu. ¿Dicuse pi'seri na ba'adu'a'quere seeneorī? nicu niwī.

Cū bu'erā cūrē yu'ticārā niwā:

—Doce pi'seri seesāawū, ni yu'ticārā niwā.

²⁰ Jesú narē ninemocu niwī:

—Apeye quē'rā sietepaga pā me'rā ba'paritisetiri mil masārē ecawu. Tita quē'rārē ¿dicuse pi'seri seeneono'rī? nicu niwī.

Na cūrē yu'ticārā niwā:

—Siete pi'seri seeneono'wū, nicārā niwā.

²¹ Na tojo nīca be'ro Jesú narē nicu niwī:

—To pūrīcā tere masīmirā, ¿de'ro weerā tu'omasīweti yujupu? nicu niwī.

Jesú Betsaidapu caperi ī'atigure yu'ruo'que ni'i

²² Jesú cū bu'erā me'rā ditarare pē'a, ape pā'rē Betsaida wāmetiri macāpu pē'ajacārā niwā. Topu na ejacā, Jesú tiro ni'cū caperi ī'atigure miiejacārā niwā. Na Jesure a'tiro sērīcārā niwā:

—Ā'rīrē ñapeo yu'ruoya, nicārā niwā. ²³ Tojo weegu Jesú caperi ī'atigu ya omocāpu ñe'e, macā sumutopu tūawā'cācu niwī. Be'ro Jesú cū ye u'seco me'rā caperipu tuuwa'recu niwī. Tojo weetojanu'cō, Jesú omocārī me'rā cū ye caperire ñapeocu niwī. Be'ro cūrē sērītiña'cu niwī:

—¿Mũ'urē apeyenojō bajumitito? nicu niwī. ²⁴ Cũ, cũ ye caperire ĩ'apāa, a'tiro nicu niwī:

—Masārē ĩ'a'a, ĩ'agũ. Yucupagu weronojō bajurā sijacā ĩ'a'a, nicu niwī.

²⁵ Cũ tojo nicā tu'ogu, Jesú cũ ye caperipu apaturi ñapeonemocu niwī. Topũta cũ añurō waro ĩ'abutiaca niwī. Nipe'tisere queoro ĩ'acu niwī. ²⁶ Be'ro Jesú cūrē cũ ya wi'ipu o'ótōrōgũ, a'tiro nicu niwī:

—Macāpu wa'aticā'ña. Ne ni'cũ tocjūrē yu'u mũ'urē yu'ruo'quere wereticā'ña, nicu niwī.

Pedro Jesure “Mũ'u Ō'acũ bese'cuta ni'i” ní'que ni'i

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Be'ro Jesú cũ bu'erā me'rā Cesarea Filipo wāmetiri macā pu'to nise macārīpu wa'acārā niwā. Na to wa'aropu cũ bu'erārē sērītiña'cu niwī:

—¿De'ro masā ucūti yu'ure? nicu niwī.

²⁸ Na cūrē yu'ticārā niwā:

—Āpērā mũ'urē “Juā wāmeyeri masũ nimi”, nima. Āpērā “Dũporocjũpu Ō'acũ ye queti weremu'tārī masũ Elía nimi”, nima. Āpērā “No'o nigũ Ō'acũ ye queti weremu'tārī masũ nigũ nisasami”, nima, nicārā niwā.

²⁹ Be'ro Jesú narē sērītiña'nemocu niwī tja:

—¿Musā waro, yu'ure de'ro wācūti? nicu niwī. Cũ tojo nicā, Pedro yu'ticu niwī:

—Mũ'u Ō'acũ bese'cu Cristo ni'i, nicu niwī.

³⁰ Pedro tojo ní'quere Jesú ne āpērārē werediticu niwī.

Jesú cũ wērītatjere were'que ni'i

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Tu'ajanu'cō, cũ bu'erārē a'tiro ni bu'enu'cācu niwī:

—Yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojō upũtigu pũrō pi'etigusa'a. Tojo nicā judío masā bũcurā, pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā yu'ure uatirāsama. Yu'ure wējērāsama. Na tojo weemicā, i'tia numu be'ro masāgũsa'a, nicu niwī. ³² Narē tu'ota basioro wereme'ricā'cu niwī. Tere tu'ogu, Pedro aperopu Jesure pijiwā'cā, tu'ticu niwī.

³³ Be'ro Jesú majāmiĩ'a, cũ bu'erārē ĩ'a, Pedrore tu'ticu niwī:

—Wa'aya. Mũ'u wātī weronojō ucũ'u. Mũ'u Ō'acũ wācũsere masīwe'e. Masā na wācũwaronojō wācũ'u, nicu niwī.

³⁴ Be'ro Jesú cũ bu'erārē, tojo nicā masārē pijio, werecu niwī:

—No'o yu'ure ějōpeosirutugunojō cũ wees'ĩrĩronojō weeticā'to. Yu'u haro pe'e weeato. No'o yu'ure sirutus'ĩrĩgũ “Jesure ějōpeogu, wērĩbosau” nitiguta sirutuato. ³⁵ Yu'ure ějōpeose me'rā ña'arō yu'rus'ĩrĩtigu, yu'ure ějōpeodu'ugunojō pecame'epu bajuriono'gũsami. Apĩ wējēsere uiti, yu'ure ějōpeonu'cũgũnojō pe'e yu'u me'rā catinu'cũgũsami. ³⁶ Ni'cũ a'ti turi cjase nipe'tisere wapata'a, cũ ejeripō'rā pe'ere bajuriogu, ¿ñe'enojōrē wapata'abosari? ³⁷ Pecame'epu wa'agu, cũ ya ejeripō'rārē de'ro wee wapayewĩrōmasĩtisami. ³⁸ A'ti turicjārā masā ña'arō weeri masā yu'ure ějōpeotirā nima. Na wa'teropu yu'ure, tojo nicā yé quetire bopoyasāticā'ña. Musā bopoyasācā, yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojō upũtigu a'tiro weegusa'a. A'ti turipure yu'u pacu asistese me'rā, cūrē

wereco'terā me'rā apaturi a'tigu, yu'u quē'rā musārē bopoyasāgūsa'a, nicu niwī.

9

¹ Jesú masārē, tojo nicā cū bu'erārē bu'éca be'ro apeye ninemocu niwī narē:

—Diacjū musārē wereguti. Ni'cārērā a'topu nirā yu'u tutuaro me'rā wioгу sājāgū a'ticā ī'atimirā, wērīsome, nicu niwī.

Jesú cū bajuse ducay'que ni'i
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Ni'cā semana be'ro Jesú ūrūgū u'muacjupū mājācu niwī. Tigupure wa'agu, Pedro, Santiago, Juā na se'sarore miacu niwī. Topu na ī'orōpu Jesú cū bajusere ducayucu niwī. ³ Cū su'ti asistea wa'acaro niwā. Pūrō butise wa'acaro niwā. Ne a'topure te butise weronojō masā su'ti coetima. ⁴ Tojo wa'ari cura Elía, Moisé bajuanu'cā, Jesú me'rā ucūcā ī'acārā niwā. ⁵⁻⁶ Tere ī'arā, cū bu'erā ucayurua wa'acārā niwā. Tojo weegu Pedro de'ro nīmasītigu, ucūquejocu niwī. A'tiro nicu niwī:

—Wioгу, marī a'topu nicā añuyurua'a. I'tia wi'iacā weerā. Ni'cā wi'i mu'u ya wi'i, ape wi'i Moisé ya wi'i, ape wi'i Elía ya wi'i weerā, nicu niwī Pedro.

⁷ Be'ro ni'cā curua o'mecurua dijati, narē tuubi'acā'caro niwā. Ti curuapu ni'cū a'tiro ucūcā tu'ocārā niwā:

—Ā'rī yu'u macū uputu yu'u ma'igū nimi. Cū ucūsere tu'o ējōpeoya, nicu niwī.

⁸ Be'ro ī'aquejocārā nimiwā. Ne āpērā marīcārā niwā. Jesú ni'cūta nu'cūcu niwī.

⁹ Na ūrūgūpu ni'cārā dijarā, na topu ī'a'quere Jesú ne weredititica niwī.

—Be'ro yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu wērī masāca be'ropu wereya, nicu niwī. ¹⁰ Tojo weerā na se'saro tere tu'oña'cārā niwā. Na basu a'merī sērītiña'cārā niwā:

—¿De'ro nisī'rīrō weesari cū wērīca be'ropu masāse? nicārā niwā.

¹¹ Be'ro Jesure sērītiña'cārā niwā:

—¿De'ro weerā Moisé oja'quere bu'eri masā “Masārē yu'rūoacju a'tise duporo Elía a'timu'tāgūsami”, ni bu'eti?

¹² Jesú narē yu'ticu niwī:

—Musā nīrōnojōta Elía a'timu'tāgūsami. Cū nipe'tisere apomū'tāgūsami. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu ye cjasere a'tiro ni'i. “Cū pi'etīgusami. Ūano'tīgusami”, ni'i. ¹³ Yu'u pe'e musārē nigūti. Elía a'titojacu niwī. Cūrē Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu nī'caronojōta queoro wa'acaro niwā. Masā cūrē no'o weesī'rīsere weecārā niwā, nicu niwī.

Jesú wī'magūrē wātī sājāno'cure cō'awīrō'que ni'i
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Na ūrūgūpu ni'cārā āpērā na me'rācjārā nirōpu dijatarā, pājārā masā nicā ī'acārā niwā. Āpērā quē'rā Moisé oja'quere bu'eri masā Jesú bu'erā me'rā uputu ucūcārā niwā. ¹⁵ Be'ro Jesú cū wācūña marīrō a'ticā ī'arā, nipe'tirā ī'amarīacārā niwā. Cū tiropu omawā'cā, añuduticārā niwā. ¹⁶ Jesú cū bu'erārē sērītiña'cu niwī:

—¿Ñe'enojōrē tocā'rō ūrūsārā weeti na me'rā? nicu niwī.

17 Ni'cũ na pãjãrã wa'teropu nigú yu'tiquejocu niwĩ:

—Ësãrẽ bu'egu, yu'u macũ wãtĩ sãjãno'cure miitiapu. Yu'u macũrẽ ucũmasiticã weemi. 18 Cũ no'o wa'aro wãtĩ cãrẽ ñe'e paaquecũumujãmi. Cũ tojo weecã, Ɂseropu so'potu'u, cũ upicarire cũ'rĩdiomujãmi. Tojo wa'agu, bu'amujãmi. Yu'u mu'u bu'erãrẽ “Wãtĩrẽ cõ'awĩrõña”, nitojamiapu. Na põtẽotiamã, nicu niwĩ.

19 Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Musã ne ëjõpeose moobutia'a. Yu'u musãrẽ yoacã bu'emicã, ne tu'omasĩwe'e yujupu. ¿No'ocã'rõ yoacã musã yu'ure ëjõpeoticã wãcũtutuagusari? Cũ wĩ'magũrẽ yu'u tiro miitia, nicu niwĩ.

20 Cũ tiropu miiejacã, wãtĩ Jesure ï'agũ, wãcũña marĩrõ wĩ'magũrẽ wẽriacã weecu niwĩ. Cũ doqueque'a, tũrũmaacusia, Ɂseropu so'potu'uacu niwĩ. 21 Tojo wa'acã ï'agũ, Jesú wĩ'magũ pacure sãrĩtiña'cu niwĩ:

—¿No'ocãtero yoati a'te cãrẽ tojo wa'aro? nicu niwĩ.

Cũ pacu yu'ticu niwĩ:

—Wĩ'magũpu tojo du'pocãtiwĩ. 22 Pejetiri wãtĩ cãrẽ wẽjẽsĩ'rĩgũ, pecame'epu doqueque'a, diapu doqueñojãcã weemujãmi. Mu'urẽ basiocã, Ɂsãrẽ pajaña'gũ weetamuña, nicu niwĩ.

23 Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u ëjõpeocãma, basiocã'a. No'o ëjõpeorãma nipe'tise weeta basio'o, ni yu'ticu niwĩ.

24 Tojo nicã tu'ogu, wĩ'magũ pacu caricũquejocu niwĩ:

—Ëjõpeo'o. Nemorõ ëjõpeonemocã weeya, nicu niwĩ.

25 Jesú masã pãjãrã na tiropu omawã'cãticã ï'agũ, wãtĩrẽ cõ'awĩrõgũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Wãtĩ ucũticã, tu'oticã weegũ, mu'urẽ wijaaduti'i. Æ'rĩ wĩ'magũpure nigú, wa'aya. Ne apaturi sãjãanemoticã'ña, nicu niwĩ.

26 Cũ tojo nicã, wãtĩ caricũwijaagu, wĩ'magũrẽ apaturi wẽriacã weecu niwĩ. Cũ wijaagu, cãrẽ wẽri'cu weronojõ tojacã weecu niwĩ. Tojo weerã cãrẽ ãpẽrã “Wẽriã wa'ami”, nicãrã nimiwã. 27 Jesú pe'e cãrẽ omocãpu ñe'e wejewã'cõcu niwĩ. Tojo weecã, cũ wã'cãnu'cãcu niwĩ.

28 Be'ro Jesú wi'ipu sãjãcã, cũ bu'erã ãpẽrã tu'otiropu cãrẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã Ɂsã wãtĩrẽ cõ'awĩrõmasĩtiapari? nicãrã niwã.

29 Cũ narẽ nicu niwĩ:

—Cũ wãtĩ tojo sãjãgũnojõrẽ Ô'acũrẽ sãrĩ, be'tise me'rã dia'cũ cõ'awĩrõta basio'o, nicu niwĩ.

Jesú cũ wẽriãtjere apaturi werenemo'que ni'i

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

30 Na Cesarea Filipopu ní'cãrã Galilea di'tapu yu'ruacãrã niwã tja. Na wa'asere Jesú ne ãpẽrãrẽ masĩcã uaticu niwĩ. 31 Cũ wẽriãtjere, ãpẽrã cãrẽ wiorãpure o'otjere cũ bu'erãrẽ bu'egu, tojo weecu niwĩ. A'tiro bu'ecu niwĩ:

—Yu'u Ô'acũ macũ masũ weronojõ upũtigure wiorãpure o'orãsama. Be'ro yu'ure wẽjẽrãsama. Na tojo weemicã, i'tia numu be'ro masãgũsa'a tja, nicu niwĩ. 32 Na cũ tojo nisere tu'omasĩticãrã niwã. Tu'omasĩtimirã, uirã, sãrĩtiña'masĩticãrã niwã.

Añurō weeyu'rũnu'cãgũ yere oja'que ni'i

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Be'ro Capernau wãmetiri macãpu etacãrã niwã. Topure na wi'ipu sãjãejãca be'ro Jesú cã bu'erãrẽ sërĩtiña'cu niwĩ:

—¿Musã ma'a a'tirã, ñe'enojõ ucũ a'metu'tiwã'cãtirã weeati?

³⁴ Na pe'e ma'apure a'tiro ucũwã'cãticãrã niwã. ¿Noa marĩ wa'teropure ãpẽrã yu'rũoro niyu'rũnu'cãgũsari? nisere ucũcãrã niwã. Tojo ucũ'cãrã nitjãrã, ne yu'titiyu'rũocã'cãrã niwã. ³⁵ Jesú ejanujã, cã bu'erã docere pijio, nicu niwĩ:

—Musã ãpẽrã yu'rũoro ni'i nisĩ'rĩrã, a'tiro nirõua'a: “Nipe'tirã be'rocjũpu nisa'a”, nirõua'a. Apeye, nipe'tirãrẽ weetamurõua'a, nicu niwĩ.

³⁶ Be'ro ni'cũ wĩ'magũrẽ pijio, na wa'teropu nu'cõcu niwĩ. Cũrẽ wũamoro, nicu niwĩ:

³⁷ —Yu'ure maigũnojo ni'cũ ã'rĩ wĩ'magũrẽ ñe'egũ weronojõ weemi. Cũrẽ ñe'egũ, yu'ureta ñe'egũ weemi. Yu'ure ñe'egũ quẽ'rã yu'ũ dia'cũrẽ ñe'egũ weetimi. Yu'ure o'ó'cu Õ'acũ quẽ'rãrẽ mejãrõta ñe'egũ weemi, nicu niwĩ.

Marĩrẽ ĩ'atu'titigu marĩ me'rãcjũ nimi nise ni'i

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Be'ro Juã Jesure a'tiro nicu niwĩ:

—Ësãrẽ bu'egu, ni'cũ mu'ũ wãmerẽ pisutjãgũ wãtiarẽ cõ'awĩrõcã ĩ'apu. Cũ marĩ me'rãcjũ nitiami. Tojo weerã cũrẽ cã'mota'apu.

³⁹ Cũ tojo nicã tu'ogu, Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Tojo weegure cã'mota'aticã'rõua'a. Ne ni'cũ yu'ũ wãmerẽ pisutjãgũ añurõ weeĩ'o'cu, be'ro yu'ure ña'arõ ucũmasĩtisami. ⁴⁰ A'tiro ni'i. Marĩrẽ ĩ'atu'titigu marĩ me'rãcjũ nimi. ⁴¹ Musãrẽ yu'ũ bu'erã niyucã, ãpẽrã weetamurãsama. Tojo weegu diacjũ musãrẽ wereguti. No'o musãrẽ ni'cũ cã'rõacã aco tiãgũnojo'rẽ diacjũta Õ'acũ añuse o'ogusami.

Ãpẽrãrẽ ña'arõ weecã weeticã'ña nise ni'i

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² »No'o yu'ure ãjõpeogu wĩ'magũrẽ ña'arõ weecã weegũ uputu bu'iri da'reno'gũsami. Cũrẽ ùtãgã pajicja wãmutapu du'teyoo, dia pajiri maapu doqueñocã, nemorõ añubosa'a. Tojo weecã, cũ maata wẽrĩa wa'a, dojorẽnemotibosami. Cũ dojorẽbo'que pe'tia wa'abosa'a.

⁴³ Musã ya omocã me'rã ña'arõ weesĩ'rĩrã, ðutecõ'abo'caro weronojõ ña'asere weedu'ucã'ña. Musã ni'cã omocã me'rã Õ'acũ tiropu ejacã, nemorõ añu'u. Pecame'epu puã omocã me'rã wa'acã pe'ema, ña'ayu'rũa'a. Musã ña'arõ weesĩ'risere weeticã, nemorõ añubosa'a. Musã ña'arõ weesĩ'risere wéerã pecame'epu wa'acã, ña'a ni'i. Topure pecame'e ne yatitisa'a. ⁴⁴ Becoa ne boatisama. Pecame'e quẽ'rã ãjũnu'cũcã'sa'a. ⁴⁵⁻⁴⁸ Tojo nicã musã ya ðu'pocã me'rã ña'arõ wéerã, ðutecõ'abo'caro weronojõ mejãrõta weeya tja. Musã pecame'epu puã ðu'pocã me'rã wa'acã, ña'ayu'rũa'a. Opa cõ'ñerõ u'musepu sãjãcã pe'ema, nemorõ añu'u. Capea me'rã quẽ'rã ña'arõ weesĩ'rĩrã, mejãrõta weeya. Musã capea oreee cõ'abo'caro weronojõ ña'asere ĩ'adu'ucã'ña. Musã pecame'epu puã capea me'rã wa'acã, ña'a ni'i. Tojo nicã u'musepu ni'cã capea me'rã wa'acã, nemorõ añu'u.

Musã ña'arõ weesĩ'rĩsere weeticã, nemorõ añu ni'i. Musã ña'arõ weesĩ'rĩsere weerã pecame'epu wa'acã, ña'a ni'i. Topure becoa ne boatísama. Pecame'e quẽ'rã ne yatítisa'a.

⁴⁹ »Nipe'tise ba'asere pecame'e me'rã do'ano'o. A'te weronjõ a'ti di'tapure nipe'tirã yu'ure ejõpeorã pi'etise me'rã nemorõ wãcütutuanemorãsama. ⁵⁰ Moa ocaro ba'acã, añu ni'i. Ocase pe'tica be'ro apaturi ocacã weeta basiowe'e. Musã pũricã moa ocaro weronjõ niña. A'mequẽse marĩrõ añurõ nisetiburoya, nicu niwĩ.

10

Nu motirã, marãputirã a'merĩ cõ'aticã'ña nise ni'i
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Jesú Capernaupu ní'cu Judea di'tapu wa'a wa'acu niwĩ. Topu ní'cu Jordã wãmetiri maarẽ, mujĩpũ mujãtiro ape pã'rẽpu pẽ'acu niwĩ. Topure apaturi masã nerẽcãrã niwã. Cũ weewarõnojõta narẽ bu'ecu niwĩ. ² Fariseo masã cũ mejecã yu'ticã urã, bu'iri bocasĩ'rĩrã sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿Ni'cũ cũ numorẽ cõ'ata basiosari? ¿Marĩrẽ dutise tojo niti? ³ Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—¿Moisé de'ro dutipari?

⁴ Na yu'ticãrã niwã:

—Moisé ni'cũ numorẽ “A'te ye bu'iri mu'urẽ cõ'a'a” nirĩ pũrĩrẽ core ojao'oduticu niwĩ. “Tojo apóca be'ro cõ'ata basio'o”, nicu niwĩ Moisé, nicãrã niwã.

⁵ Na tojo nica be'ro Jesú nicu niwĩ:

—Musã ñecũsumua ejeripõ'rã butise ye bu'iri Moisé musã numosãnumiarẽ cõ'acã cã'mota'aticu niwĩ. ⁶ Õ'acũ nipe'tise cũ ne waro weenu'cãcateropure umu, numio weecu niwĩ. ⁷ “Tojo weegu umu cũ pacu, cũ pacore cõ'awija, cũ numo me'rã nigũsami. ⁸ Na puarã ni'cã upu weronjõ nirãsama”, nicu niwĩ Õ'acũ. Tojo weerã puarã nitima. Ni'cã uputa nima. ⁹ A'te ye bu'iri Õ'acũ a'mesu'o'cãrãrẽ masã ne ducawaaticã'rõua'a, nicu niwĩ Jesú.

¹⁰ Be'ro wi'ipu dajarã, Jesú bu'erã cãrẽ apaturi sãrĩtiña'nemocãrã niwã te cjasereta tja. ¹¹ Narẽ a'tiro yu'ticu niwĩ:

—Cũ numorẽ cõ'a, apegore numotigunõjõ cũ numotimũ'tã'core ña'arõ weegu weesami. ¹² Mejãrõta numio co marãpũre cõ'a, apĩ me'rã marãputigo quẽ'rã co marãputimũ'tã'cure ña'arõ weego weesamo. Te Õ'acũrẽ yu'rũnu'cãseta ni'i, nicu niwĩ.

Jesú wĩ'marãrẽ ñapeo sãrĩbosa'que ni'i
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Be'ro narẽ ñapeodutirã wĩ'marãrẽ Jesú tiro miacãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'arã, narẽ miarãrẽ cũ bu'erã tu'ticãrã niwã. ¹⁴ Na tojo weecã ĩ'agũ, Jesú ua wa'acu niwĩ. Narẽ nicu niwĩ:

—Wĩ'marãrẽ yu'u tiro a'ticã du'uo'oya. Narẽ cã'mota'aticã'ña. Wĩ'marã marĩnojõrẽ añurõ ejõpeoma. Æpẽrã quẽ'rã wĩ'marã weronjõ yu'ure ejõpeorã yu'u pacu wiogu nirõpu wa'arãsama. ¹⁵ Diacjũ musãrẽ wereguti. Ærã weronjõ yu'ure ejõpeotigunõjõ ne cã'rõ yu'u pacu nirõpu wa'asome, nicu niwĩ.

16 Be'ro wí'marārē wuamōrōmujā, narē ñapeo, cū pacure “Á'rārē añurō weeya”, ni sērībosacu niwī.

Ma'mu peje cuogu Jesú me'rā ucū'que ni'i
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Jesú aperopu wa'ari cura ni'cū cūrē omasirutuwā'cācu niwī. Omasirutuwā'cā, ējōpeogu cū ðuporo ejaque'a, sērītiña'cu niwī:

—Mu'u masārē bu'egu añugū ni'i. ¿Yu'u ñe'enojō weegusari catise pe'titiserē bocasī'rigū? nicu niwī.

18 Jesú cūrē nicu niwī:

—¿Yu'ure añugū ni'i nīgū, diacjūta nigū weeti? Ni'cūta Ō'acū añugū nimi. 19 Mu'u Ō'acū dutise cūu'quere masīsa'a. “Masārē wējēcō'aticā'ña. Apī ñumōrē a'metārāticā'ña. Yajaticā'ña. Āpērā ye cjasere nisooticā'ña. Āpērā yere ñarā, weeta'saticā'ña. Mu'u pacu, mu'u pacore ējōpeoya”, ni'i, nicu niwī.

20 Cū tojo nicā tu'ogu, yu'ticu niwī:

—Bu'egu, yu'u wí'magūputa a'tere queoro weemujātiwu, nicu niwī.

21 Jesú cūrē pajaña'se me'rā ī'a, nicu niwī:

—Mu'urē apeyenojōacā ðu'sa'a. Mu'u cuosere duape'ocjū wa'aya. Te dua'que wapare pajasecuorārē ðucawaaya. Tojo weegu u'musepu peje añuse cuogusa'a. Tu'ajanu'cō, yu'ure sirutuya, nicu niwī.

22 Cū tojo nicā tu'ogu, tu'saticu niwī. Cū peje waro cuoyu'ruatjāgū, cū cuosere ma'iyu'rugū bujaweti, tojaa wa'acu niwī.

23 Be'ro Jesú cū sumuto ī'aste, cū bu'erārē nicu niwī:

—Peje cuorārē Ō'acū tiropu wa'acā diasabuti'a, nicu niwī.

24 Tojo nicā tu'orā, cū bu'erā tu'omarīacārā niwā. Jesú narē ninemocu niwī tja:

—Yu'u pō'rā weronōjō nirā, a'tiro ni'i. No'o na cuosere ējōpeoyu'runu'cācā, yu'u pacu nirō u'musepu wa'ase diasabuti'a.

25 Wa'icu cameyo wāmetigūjo awiga yuta da pī'osōrōrī pepu sājāa yu'rutērīcā, diasayu'rumajā wa'asa'a. U'musepu yu'u pacu nirōpu peje cuogu wa'acā pe'ema, totā nemorō diasaa, nicu niwī.

26 A'tere tu'orā, uputu ī'amarīa, a'merī sērītiña'cārā niwā:

—To pūrīcārē ¿noanojō pe'e Ō'acū tiropu wa'amasīrāsari? nicārā niwā.

27 Jesú narē ī'agūta ī'a, nicu niwī:

—Masā na basu weetutuase me'rā yu'rumasītisama. Ō'acū pūrīcārē basio'o. Cāma ne apeyenojō weeta basiotise marī'i, nicu niwī.

28 Cū tojo nicā tu'ogu, Pedro nicu niwī:

—Wiogu, nipe'tise ūsā cuosere du'ucūu, mu'urē sirutuwu.

29 Jesú yu'ticu niwī:

—Diacjūta nigūti. No'o nigūnojō, yé bu'iri, tojo nicā masārē yu'ruose quetire werese bu'iri cū ya wī'i, cū acawererā, cū pacusumua, cū pō'rā, cū ye weseri du'ucūuwā'cā'cārānojōrē a'tiro wa'arosa'a.

30 Na cō'awā'cā'que nemorō peje waro bocarāsama. A'ti umucopure nemorō wī'seri, acawererā, pacosānumia, pō'rā, weseri bocarāsama. Āpērā narē ña'arō weemicā, tere bocarāsama. Be'ropu quē'rārē Ō'acū me'rā ninu'cūcā'rāsama. 31 Tojo nimicā, ni'cārōacārē wiorā weronōjō

nirá be'ropure mejō nirā nirāsama. Pājārā mejō nirā quē'rā be'ropure wiorā weronojō nirāsama, nicu niwī Jesú.

Jesú cū wērīatjere apaturi werenemo'que ni'i

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Be'ro Jesú Jerusalē wa'ari ma'apu cū bu'erā dūporo u'mutāwā'cācu niwī. Na Jerusalēpu Jesure wējēsī'rīrāsama nírā, cū uiticā ī'arā, cū bu'erā ī'amarīacārā niwā. Masā na be'ro siruturā quē'rā uicārā niwā. Be'ro Jesú cū bu'erā docere pijiocu niwī. Pijio, cūrē wa'atjere werecu niwī.

³³ —Musā masī'i. Marī Jerusalēpu wa'arā wee'e. Topu yu'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigure a'tiro weerāsama. Pa'ia wiorā, tojo nicā Moisé oja'quere bu'eri masāpure o'orāsama. Na yu'ure wējēduti'rāsama. Nāta tja ape di'tacjārā judío masā nitirā wiorārē wiaturiarāsama. ³⁴ Yu'ure bujicā'a, tārārāsama. Ū'seco e'opeo, yu'ure wējērāsama. Na tojo weemicā, i'tia numu be'ro masāgūsa'a, nicu niwī.

Santiago, Juā Jesure na sērīmi'que ni'i

(Mt 20.20-28)

³⁵ Be'ro Santiago, Juā Zebedeo pō'rā Jesú tiro wa'a, cūrē nicārā niwā: —Ūsārē bu'egu, ūsā sērīsere mu'u o'ocā ūasa'a.

³⁶ Na tojo nicā, sērītiña'cu niwī:

—¿Ñe'enojō yu'u weecā ūasari?

³⁷ Na yu'ticārā niwā:

—Mu'u wiogu sājāgū, ūsārē mu'urē dutitamujā sōrōapa. Ni'cū mu'u diacjū pe'e, apī cūpe pe'e dūpoapa, nicārā niwā.

³⁸ Na tojo nicā tu'ogu, Jesú nicu niwī:

—Musā yu'ure sērīsere tu'omasīwe'e. Yu'u uputu pi'eti, wērīgūsa'a. ¿Yu'u pi'eti wērīatjere weronojō musā quē'rā weemasīti?

³⁹ Na yu'ticārā niwā:

—Ū. Pi'eti, wērīmasī'i, nicārā niwā.

Jesú narē nicu niwī:

—Diacjūta ni'i. Musā quē'rā yu'u weronojō pi'eti, wērīrāsa'a. ⁴⁰ Tojo weemicā, diacjū pe'e, cūpe pe'e musārē dūpomasītisa'a. A'te yu'u weese niwe'e. Yu'u pacu cū beseyu'cārā pe'e topu dujirāsama, nicu niwī.

⁴¹ Be'ro diez āpērā Jesú bu'erā na tojo sērīcā tu'orā, Santiago, Juā me'rā ua wa'acārā niwā. ⁴² Tojo weecā ī'agū, Jesú pijio, narē nicu niwī:

—Musā masīsa'a. A'ti nucūcārē dutirā ti di'tare miiwapa wa'asama. Na docacjārā quē'rā mejārōta dutipesama. ⁴³ Musā pūrīcā na weronojō weesome. Tojo weronojō o'orā, musā wa'teropu wiorā nisī'rīrā, āpērārē da'raco'terā weronojō niña. ⁴⁴ No'o āpērā nemorō nisī'rīgūnojo nipe'tirārē da'raco'tegu weronojō tu'oña'ña. ⁴⁵ Yu'u weronojō weeya. Ō'acū macū masū weronojō upūtigu nimigū, āpērā yu'ure weetamuato nīgū mejēta a'tiwu. Yu'u pe'e narē weetamugū a'tiwu. Tojo nicā pājārā na ña'arō wee'que wapare wērībosa wapayewīrōgū a'tiwu, nicu niwī.

Jesú Bartimeo wāmetigu caperi bajuno'tigure yu'ruo'que ni'i

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Na Jerusalépu majārā, Jericópu etacārā niwā. Be'ro ti macāpu Jesú cū bu'erā me'rā yu'rucā niwī. Pājārā masā cūrē sirutucārā niwā. Topu Bartimeo wāmetigu Timeo macū caperi bajuno'tigu ma'a sumutopu niyeru sērīdujicu niwī. ⁴⁷ “Jesú Nazarecjū a'timi” nicā tu'ogu, Bartimeo caricūnū'cācu niwī:

—Jesú, Davi pārāmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicū niwī.

⁴⁸ Pājārā cūrē “Caricūticā'ña”, ni tu'ticārā nimiwā. Cū pe'e tojo nimicā, nemopeocā'cu niwī.

—Davi pārāmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicū niwī.

⁴⁹ Tojo nicā tu'ogu, Jesú tojanū'cā, a'tiro nicū niwī:

—Pijioya.

Na cūrē pijio, nicārā niwā:

—Quero wā'cānū'cābaque'oya. Mū'urē pijimi, nicārā niwā.

⁵⁰ Tojo weegu cū bu'icjārōrē to tuweecūu bu'pumajā, Jesú tiro wa'acū niwī. ⁵¹ Topu ejacā, Jesú cūrē sērītiña'cu niwī:

—¿De'ro yu'u weecā űasari?

—Masārē bu'egu, yu'ure caperi bajucā űasa'a, nicū niwī.

⁵² Jesú cūrē yu'ticu niwī:

—Mū'u yu'ure ējōpeopu. Tojo weegu mū'u yu'rūono'toja'a. Wa'agūsa'a, nicū niwī.

Tojo nirī curata cū caperi ī'acū niwī. Be'ro Jesure ma'apu siru-tuwā'cācu niwī.

11

Jesú Jerusalē wāmetiri macāpu sājāa'que ni'i

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Jesú cū bu'erā me'rā Jerusalépu ejatjo cārō dū'sacaro niwā. Betfage, Betania wāmetise macārī űrūgū Olivo wāmeticju pōtēorōpu ejacārā niwā. Topu cū bu'erā puarārē a'tiro nicū niwī:

² —Si macā marī pōtēorō nirī macāpu wa'aya. Topu ejarā, ni'cū burro wī'magū dū'tenū'cō'cure bocaekarāsa'a. Cū ne pesano'ña marīgū nigūsamī. Cūrē pāa miitia. ³ No'o musārē āpērā “¿De'ro weerā tojo weeti?” nicā, “űsā wioḡu űami. Maata wiano'rōsa'a tja”, niña, nicū niwī.

⁴ Be'ro na wa'a, sope pu'to ma'a sumuto dū'tenū'cō'cure bocaecārā niwā. Bocaeya, cūrē pāacārā niwā.

⁵ Na tojo weerī cura topu nu'cūrā narē nicārā niwā:

—¿De'ro weerātirā cūrē pāati? nicārā niwā.

⁶ Na tojo nicā tu'orā, Jesú duti'caronojōta narē yu'ticārā niwā. Tojo weerā narē “Miaña”, nicārā niwā. ⁷ Be'ro Jesú tiro miaa, cū burro bu'ipu na ye su'ti bu'icjasere tuweepeocārā niwā. Tojo wéeca be'ro Jesú cū bu'ipu mājāpejacū niwī. ⁸ Cūrē ējōpeorā, pājārā cū yu'rūaro ma'apu na ye su'ti bu'icjasere sēeocūcārā niwā. Āpērā pūrī nise querire dātecūcārā niwā.

⁹ Cū dūporo wa'arā, cū be'rocjārā quē'rā a'tiro caricūcārā niwā:

—Marī wioḡure e'catise o'orā. Ā'rī Ō'acū o'ó'cu añubutiami. ¹⁰ Cū wioḡu sājātje añūrō wa'ato. Marī ñecū Davi wioḡu ní'caro weronojō añūrō wa'ato. Nipe'tirā ű'mūsecjārā cūrē “Añubutiami” ni e'catise o'oato, nicārā niwā.

11 Be'ro Jesú Jerusalépu sājāejagu, Ō'acū wi'ipū wa'acū niwī. Topū nipe'tise ti wi'i cjasere ī'ape'o, Betaniapū cū bu'erā me'rā wa'a wa'acū niwī. Ņamica'apū niyucā, tojo weecū niwī.

Jesú higuera wāmeticjū dūca marīcjure űaidijaduti'que ni'i
(Mt 21.18-19)

12 Ape nūmū bo'reacā Betaniapū nī'cārā Jerusalépu wa'acā, Jesú űjaboayū'rūacū niwī. 13 Yoaropū ma'a sumuto higuera wāmeticjū nī'cāgū añurō pūrīticjure ī'acū niwī. Be'ro tigū tiro dūcatisa'aba nīgū, ī'agū wa'acū niwī. Pūrī peje dia'cū nicaro niwū. Dūcatiritero niticarō niwū. 14 Dūca marīcā ī'agū, Jesú tigure nicū niwī:

—Ne āpērā a'tigū dūcare ba'anemosome majā, nicū niwī.

Cū tojo nicā, cū bu'erā tū'ocārā niwā.

Jesú Ō'acū wi'ipū duarārē cō'awīrō'que ni'i
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Be'ro Jerusalépu ejacārā niwā. Jesú Ō'acū wi'ipū sājāejagu, Ō'acūrē űjūamorōpeoatjere duarārē, tere duarārē cō'awīrōcū niwī. Na niyeru dūcayuri mesare, na bujare duadujisere cō'agū, tu-uquecūpe'ocā'cū niwī. 16 Ne apeyenojō duasenojōrē ti wi'ipū mii, yū'rūtērīwijadutiticū niwī. 17 Narē bu'égū, a'tiro nicū niwī:

—Ō'acū ye queti ojāca pūrīpū a'tiro ojanowū: “Ya wi'i 'Nipe'tirocārā űubueri wi'i ni'i', nino'ca wi'i ni'i.” Mūsā pe'e queoro weewe'e. Yajarā ya wi'ire weronojō tojacā weepū mūsā, nicū niwī.

18 Pa'ia wiorā, āpērā Moisé oja'quere bu'eri masā cū tojo nisere tū'ocārā niwā. Be'ro na tū'o, “¿De'ro wee marī ā'rīrē wējērāsari?” ni, bu'iri a'manū'cācārā niwā. Cū bu'esere nipe'tirā tū'omarīamūjācā ī'arā, cūrē uicārā niwā. 19 Be'ro na'ique'ari cura Jesú ti macārē nī'cū wijawā'cā, wa'a wa'acū niwī tja.

Higuera wāmeticjū űaidija'que ni'i
(Mt 21.20-22)

20 Ape nūmū bo'reacā tja Jerusalépu wa'arā, higuera gure nū'cōrīpūta űai'cure ī'acārā niwā. 21 Tojo weegū Pedro Jesú “A'tigū dūcare ba'anemosome majā” nī'quere wācūgū, Jesure nicū niwī:

—Ūsārē bu'égū, ī'aña. Sicū mū'u űaiduti'cū űaia wa'apā, nicū niwī.

22 Jesú narē nicū niwī:

—Ō'acūrē ējōpeoya. 23 Diacjū mūsārē wereguti. No'o a'tigū űrūgūrē “Dia pajiri maapū doqueñorāti” nicā, queoro wa'arosa'a. Mūsā diacjūta ējōpeocā, “Ūsā nise diacjūta wa'arosa'a” nicā, tojo wa'arosa'a.

24 Tojo weegū mūsārē nigūti. Nipe'tise mūsā Ō'acūrē sērīcā, “Ūsārē diacjūta o'ogusami” ni ējōpeocā, tojo wa'arosa'a. 25 Mūsā Ō'acūrē sērīrātīrā, āpērā me'rā apeyenojō a'metu'ti'que cūorā, narē acobojomū'tāña yujupū. Tojo weecā, marī pacū u'musepū nigū quē'rā mūsā űa'arō wee'quere acobojogusami. 26 Āpērārē acobojoticāma, marī pacū u'musepū nigū quē'rā mūsā űa'arō wee'quere acobojosome, nicū niwī.

Jesure “¿Noa dutiro me'rā tojo weeti?” nī'que ni'i
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Be'ro apaturi Jerusalēpu ejacārā niwā. Jesú Ō'acū wi'ipū nirī cura a'tiro wa'acaro niwā. Pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā, āpērā judío masā bucurā Jesú tiropū wa'acārā niwā. ²⁸ Jesure sērītiña'cārā niwā:

—¿De'ronojō dutise me'rā mū'u weesere tojo weeti? ¿Noa mū'urē tojo weedutigū dutise o'ori? nicārā niwā.

²⁹ Jesú narē yu'ticu niwī:

—Yu'u quē'rā musārē sērītiña'megūti. Musā yu'ure yu'ticā, musārē “A'te dutiro me'rā wee'e”, nigūti. ³⁰ ¿Noa Juārē wāmeyedutigū o'ópari? ¿Ō'acū o masā o'ópari cūrē? Yu'tiya, nicū niwī.

³¹ Cū tojo nicā tu'orā, na basu a'merī ucūcārā niwā:

—Marī “Ō'acū o'ócū niwī” nicā, cū marīrē “To pūrīcārē ¿de'ro weerā Juārē ējōpeotiri?” nigūsami. ³² Marī “Ō'acū o'óticū niwī; masā cūrē o'ócārā niwā” nicā, masā marīrē tu'tirāsama, nicārā niwā.

Masā Juārē “Ō'acū ye queti weremu'tārī masū niwī”, ni ējōpeocārā niwā. Tojo weerā wiorā masārē uinicārā niwā. ³³ Tojo weerā na yu'ticārā niwā:

—Masītisa'a, niyu'rucā'cārā niwā. Tere tu'ogu, Jesú narē nicū niwī:

—Yu'u quē'rā musārē “A'te dutiro me'rā wee'e”, ni werewe'e, nicū niwī.

12

Da'raco'terā queoro weeti'que ni'i

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Be'ro Jesú pa'ia wiorārē, Moisé oja'quere bu'eri masārē, judío masā wiorārē queose me'rā werecu niwī:

—Ni'cū cū ya di'tapu u'se ote, sārīsānu'cōsami. Topū na u'se bipesāati pere ūtāgāpu se'esājāsami. Tojo nicā u'muarī wi'i na co'tedujati wi'ire weesami.

»Be'ro aperopū sijagū wā'agu, āpērārē ti wesere co'tedutigū cūsami. Narē cū ya di'tare da'rase wapa “Tocā'rō yu'ure u'se wiapa”, niwā'cāsami. ² Be'ro u'se ducaturiterore ti wese wiogu aperopū nisami. Topū nigū, ni'cū cūrē da'raco'tegure o'ósami. Cūrē o'ógū, “Ya di'ta da'rarārē yé u'sere sērīgū wa'aya”, nisami. ³ Cū topū ejacā, ti wese da'rarā cūrē ñe'e, paa, ne cārō o'otimirā, o'ótōrōsama. ⁴ Be'ro apī cūrē da'raco'tegure o'ósami tja. Cúma dūpoapu cāmida're, ña'arō bujicā'a, o'ótōrōsama. ⁵ Ti wese wiogu apīrē o'ónemosami tja. Ā'rīma diacjūta wējēcā'sama. Be'ro pājārā o'ónemosami. Āpērārē paasama. Āpērārē wējēcā'sama.

⁶ »Cū macū uputu ma'igū dia'cū dū'sasami. Be'ropū cūrē o'ósami. A'tiro wācūmisami: “Yu'u macūrē wiopesase me'rā ī'arāsama”, nimisami. ⁷ Wiogu macū na tiropū etacā, ti wese da'rari masā a'tiro nisama: “Ā'rīta nimi be'ropū a'ti wesere ñe'eacjū. Ma. Cūrē wējērā. Be'ro a'ti wese marī ya wese tojarosa'a”, ni wācūsama. ⁸ Be'ro cūrē ñe'e, wējēcā'sama. Tu'ajanu'cō, ti wese sumutopū cū upare cō'asama, nicū niwī Jesú.

⁹ Be'ro Jesú narē ninemocu niwī:

—To pūrīcārē ti wese wioḡu narē ¿de'ro weegusari? A'tiro weegusami. Cū a'ti, cū ya di'ta da'rarārē wējēcō'ape'o, āpērārē ti di'tare o'ogusami.

¹⁰ »Musā Ō'acū ye queti ojāca pūrīrē bu'epā. Yu'ure wa'atjere a'tiro ojano'wā:

Ētā pjīrī me'rā wi'i yeeri masā ni'cā pjī na ũatica pjīrē cō'arāsama. Na cō'āca pjī me'rā āpērā pe'e ni'cā wi'i tutuari wi'i yeenu'cāmujāsama.

¹¹ Ō'acū marī wioḡu na cō'āca pjī me'rā tojo weesami.

Cū tojo wee'que “Añubutia'a”, ni tu'oña'no'o, ni ojano'wā, nicu niwī Jesú.

¹² Wiorā te queose me'rā cū ucūcā, “Ēsārēta ucūḡū weesami”, nicārā niwā. Tojo weerā cūrē ñe'esī'rīmicārā niwā. Masārē ui nicārā niwā. Tojo weerā ñe'emasīti, wa'a wa'acārā niwā.

Weeta'sase me'rā Jesure bu'iri a'marā na sērītiña'que ni'i

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Be'ro wiorā fariseo masārē, tojo nicā Herode ya curuacjārārē Jesú tiropu o'ócārā niwā. Na Jesure mejēcā yu'ticā ũarā, bu'iri bocasī'rīrā, tojo weecārā niwā. ¹⁴ Be'ro na o'ó'cārā Jesú tiropu ejarā, a'tiro nicārā niwā:

—Masārē bu'egū, mu'ū nisetisere masī'i. Masā yu'ure “¿De'ro wācūrāsari?” nirō marīrō diacjū ucū'u. Ō'acū yere diacjū were'e. Āpērā “Wiorā nima” nirō marīrō nipe'tirārē ni'cārōnojō ī'a'a. Mu'urē apeyenojō sērītiña'sī'rīsa'a. Romano masā wioḡure cū niyeru wapaseesere wapayecā, marīrē dutise ¿añuti o ña'a nitine? ni sērītiña'cārā niwā.

¹⁵ Jesú pe'e na weeta'sase me'rā sērītiña'cā ī'agū, a'tiro nicu niwī:

—¿De'ro weerā yu'ure mejēcā yu'tigū, bu'iri bocagusami nisī'rīrā, sērītiña'ti? Niyeru kujire miitia, nicu niwī.

¹⁶ Tojo weerā ti kujire miiticārā niwā. Tere ī'agū, Jesú sērītiña'cu niwī:

—¿Noa queose, noa wāme wā'ñati? nicu niwī.

Na yu'ticārā niwā:

—César, romano masā wioḡu queose, cū wāme wā'ña'a, nicārā niwā.

¹⁷ Na tojo nicā tu'ogū, Jesú narē nicu niwī:

—To pūrīcārē César, romano wioḡu wapayedutisenojōrē cūrē o'oya. Ō'acū ye pe'ema cūrē o'oya. Cū weedutisere weeya, nicu niwī.

Cū tojo yu'ticā tu'orā, tu'omarīa wa'acārā niwā.

Masā wērīca be'ro masāsere Jesure sērītiña'que ni'i

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Be'ro āpērā pa'ia saduceo masā Jesú tiro wa'acārā niwā. Na “Wērī'cārā masāsoma”, ni ējōpeosama. Tojo weerā Jesure a'tiro nicārā niwā:

¹⁹ —Masārē bu'egū, Moisé a'tiro dutise cūucu niwī: “Ni'cū nūmotigū pō'rātitimigū wērīcā, cū acabiji cū nūmo ní'core nūorēato. Be'ro cū co me'rā ne waro pō'rātimu'tāḡūrē cū ma'mi wērī'cure pō'rātibosato”, nicu niwī. ²⁰ Ni'cū pō'rā sietere tojota wa'acaro niwī. Masā ma'mi nūmoti, pō'rātitimigū wērīa wa'acu niwī. ²¹ Cū be'rocjū cū ma'mi nūmorē nūorēcū niwī. Cū quē'rā pō'rātitimigū wērīa wa'acu niwī.

Be'rocjã quẽ'rãrẽ tojota wa'acaro niwã. ²² Tojo dia'cũ te nituogupure tojo wa'aturiadijacaro niwã. Be'ro na nũmo ní'co quẽ'rã wẽrĩa wa'aco niwõ. ²³ Na siete core numoticãrã niwã. To pũricãrẽ wẽrĩ'cãrã masãcã, ¿ni'í nũmo tojabutiagosari? nicãrã niwã.

²⁴ Tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musã wisiyu'rua'a. Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩ cjasere ne masĩwe'e. Õ'acũ cũ tutuase quẽ'rãrẽ masĩwe'e. ²⁵ Wẽrĩ'cãrã na masãca be'ro numotisome. Põ'rã numia quẽ'rãrẽ numisosome. Õ'acũrẽ wereco'terã u'musepu nirá weronjo nõrãsama. ²⁶ Apeyenojõ musãrẽ wẽrĩ'cãrã masãsere werenemogũti. Musã Moisé ojãca pũrĩrẽ bu'epã. Õ'acũ cũrẽ ni'cã yucusiti ãjũrĩ sitipu a'tiro ucũcu niwĩ: “Yu'u Õ'acũ ni'i. Mu'u ñecũsumua Abrahã, Isaa, Jacob wioгу ni'i”, nicu niwĩ. ²⁷ Cũ, “Na wioгу ni'i” nĩgũ, “Yu'u tiropu catima”, nĩgũ weecu niwĩ. Õ'acũ catirã wioгу nimi. Wẽrĩbajuduti'cãrã marĩma. Tojo weerã musã, “Wẽrĩ'cãrã masãsome” nĩrã, wisiyu'rua'a, nicu niwĩ Jesú.

Moisé dutise cũu'que ni'cãrõ añuyu'rũnu'cãrõ ni'i nise ni'i
(Mt 22.34-40)

²⁸ Apĩ quẽ'rã topu Moisé oja'quere bu'eri masũ Jesú tiro nicu niwĩ. Jesure saduceo masã me'rã uputu ucũcã tu'ocu niwĩ. Tojo weegu Jesú añurõ yu'time'rĩcã ï'agũ, cũrẽ sãrĩtiña'cu niwĩ:

—Moisé cũ duti'que ¿disenojõ waro apeye yu'ruoro añuyu'rũnu'cãti? nicu niwĩ.

²⁹ Jesú cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—Apeye dutise yu'ruoro a'te nemorõ añuyu'rũnu'cã'a. A'tiro ni'i: “Tu'oya, Israe curuacjãrã. Õ'acũ marĩ wioгу ni'cũta wioгу waro nimi. ³⁰ Tojo weerã Õ'acũ marĩ wioгure nipe'tise musã ãjõpeose me'rã, musã wãcũse me'rã, musã tu'oña'se me'rã, tojo nicã musã tutuase me'rã ma'ĩña.” A'te ni'i apeye yu'ruoro niyu'rũnu'cãse. ³¹ A'te be'rore tojocureta ni'i, nĩrõ. A'te ni'i. “Marĩ basu ma'irõnojõta ãpẽrãrẽ ma'irõua'a.” Apeyepua a'te nemorõ marĩsa'a, nicu niwĩ Jesú.

³² Cũ tojo nicã tu'ogu, Moisé oja'quere bu'eri masũ a'tiro nicu niwĩ:

—Masãrẽ bu'egu, mu'u diacjũ waro ucũ'u. Tojota ni'i mu'u nise. Õ'acũ ni'cũta nisami. Apĩ cũ yu'ruoro nigũpuã marĩsami. ³³ Õ'acũrẽ marĩ ãjõpeose me'rã, marĩ tu'oña'se me'rã, marĩ wãcũse me'rã, marĩ tutuase me'rã ma'ise apeye nemorõ niyu'rũnu'cã'a. Tojo nicã marĩ basu ma'irõnojõta ãpẽrãrẽ ma'ise añu ni'i. Nipe'tise marĩ wa'icũrã ãjũãmorõpeose nemorõ wapati'i. Tojo nicã nipe'tise ñubuepeoropu ãjũãmorõpeorãti nise nemorõ wapati'i, nicu niwĩ.

³⁴ Jesú cũ weesooro marĩrõ añurõ ucũme'rĩcã ï'agũ, cũrẽ nicu niwĩ:

—Cã'rõacã du'sa'a mu'u Õ'acũrẽ añurõ ãjõpeo yu'rũtẽrĩatjo, nicu niwĩ.

A'te be'rore ne ni'cũ Jesure sãrĩtiña'ma'aticu niwĩ.

Jesú masãrẽ “Cristo na nigũ ¿noa macũ niti?” ni sãrĩtiña'que ni'i
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Jesú Õ'acũ wi'ipu bu'egu, masãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—¿De'ro weerã Moisé oja'quere bu'eri masã Cristo Õ'acũ bese'cure “Davĩ pãrãmi nimi” nisari? ³⁶ Davita Espiritu Santu cũ masise o'oro me'rã a'tiro ni ojacu niwĩ:

Õ'acũ u'musepu nigũ cã macũrẽ, yu'ure yu'rũoacjũre a'tiro nicu niwĩ: “Yu'u tiro wioꝝ dujiri cũmurõpu dujigusa'a.

Mu'u to dujicã, mu'urẽ ï'atu'ti'cãrãrẽ docaque'acã weeguti”, nicu niwĩ Õ'acũ, ni ojacu niwĩ Davi.

³⁷ Davi basuta Õ'acũ bese'cu Cristore “Yu'u wioꝝ nimi”, nicu niwĩ. Tojo weegu cã pãrãmi se'saro nirõnojõ o'ogũ, cã wioꝝ nicu niwĩ, nicu niwĩ Jesú.

Masã pãjãrã topũre nirã tu'saroputa Jesú weresere tu'otu'sacãrã niwã.

Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ “Na tojo weema” nise ni'i

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesú masãrẽ bu'égũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Musã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'omasĩña. Musãrẽ ï'ato nirã, su'ti yoase paca me'rã sãña, ñubuesijatũ'sama. Tojo nicã macã decopũ wiopesease me'rã añuduticã uasama. ³⁹ Na nerẽse wi'seripũ wiorã na dujiwũase cũmurĩpu dujisĩ'rĩsama. Bosenuũ weeropũ quẽ'rãrẽ mejãrõta nisĩ'rĩsama. ⁴⁰ Wapewia numia ye wi'serire ã'masama. Na ña'arõ wee'quere wãcũdutipirã yoacã ñubueta'sasama. Nãta ãpẽrã yu'rũoro bu'iri da'reyũ'rũnu'cãno'ajã nima, nicu niwĩ Jesú.

Ni'cõ wapewio pajasecuogo Õ'acũrẽ o'o'que ni'i

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Jesú Õ'acũ wi'ipũ nigũ, masã niyeru o'orã sãawũase acari põtẽorõ dujicu niwĩ. Masã te acaripũ niyeru sãacã, ï'adujibajaque'acu niwĩ. Pãjãrã pajiro niyeru cuorãrẽ pajiro sãacã ï'acu niwĩ. ⁴² Na te acaripũ sãari cura ni'cõ wapewio pajasecuogo ejaco niwõ. Co pua cuji niyeru wapamarĩse cujiri ni'cã acaropũ sãaco niwõ. ⁴³ Co tojo wéeca be'ro Jesú cã bu'erãrẽ pijio, narẽ nicu niwĩ:

—Diacjũ musãrẽ wereguti. Õ'acũ ï'orõpu a'tigo wapewio pajasecuogo nipe'tirã yu'rũoro o'oyũ'rũnu'cãmo. ⁴⁴ ãpẽrã pe'e narẽ du'sasere o'oama. Co pe'e pajasecuogo nimigõ, co cuomi'que, co ba'acatibo'queacãrẽ o'ope'ocã'mo, nicu niwĩ.

13

Jesú “Õ'acũ wi'i, Jerusalẽ cja wi'i cõ'ano'rõsa'a” ni'que ni'i

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Jesú Õ'acũ wi'ipũ wijaari cura ni'cã cã bu'egu a'tiro nicu niwĩ:

—Ësãrẽ bu'egu, a'ti wi'i na ùtãpaga me'rã yee'que pacare ï'aña. Ti wi'i añubutiari wi'ijo ni'i, nicu niwĩ.

² Jesú cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Mu'u a'ti wi'i yéeca wi'ire ï'amisa'a. Be'ro ne ni'cãgã ùtãgã apegã bu'ipũ yeeturiamujã'que tojasome. Nipe'tise mutõdijono'rõsa'a, nicu niwĩ.

A'ti umũco pe'tise duporo Jesú “A'tiro wa'arosa'a” ni'que ni'i

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Be'ro Jesú cã bu'erã me'rã ùrãgũ Olivo Õ'acũ wi'i põtẽorõ nicjũpu wa'acãrã niwã. Jesú topũ dujiri cura Pedro, Santiago, Juã, André ãpẽrã tu'otiropu cãrẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

4 —Wereya ũsārē. ¿De'ro nicā m̄'u "Õ'acũ wi'i cjase ũtāpagare m̄tōdijono'rōsa'a" n'ique wa'arosari? ¿Ñe'enojō me'rā ĩ'ogũsari a'te tojo wa'atjere? nicārā niwā.

5 Jesú narē yu'ticu niwī:

—Āpērā musārē nisoori nírā, tu'omasĩña. 6 Pājārā a'tiro nisoorāsama: “Yu'u Ő'acũ tutuaro me'rā wee'e; Ő'acũ bese'cu Cristo ni'i”, nirāsama. Na tojo nisere tu'orā, pājārā siruturāsama.

7 »Musā a'mewējēse quetire tu'orā, “Topu tojo wa'aporo” nicā tu'orāsa'a. Tere tu'orā, ũcuaticā'ña. Te a'tirota wa'arosa'a. Tojo nimirō, a'ti ũm̄co pe'tiatjo d̄u'sarosa'a yujupu. 8 Ni'cā curuacjārā ape curuacjārā me'rā a'mequērāsama. Tojo nicā ni'cā di'tacjārā ape di'tacjārā me'rā a'mewējērasama. Pūrō apesepure di'ta narāsāse wa'arosa'a. Ũjaboase wa'arosa'a. A'te nipe'tise peje me'rā masā ne waro pi'etiwā'cōse ni'i. Numio co macūrē wuase d̄uporo pūrīse nu'cārō weronojō nirōsa'a.

9 »Musārē ñe'e, wiorā tiropu miarāsama. Musā nerēse wi'seripure paaperāsama. Musā yu'ure ējōpeose wapa wiorā wa'teropu mi-ano'rāsa'a. Tojo weecā, yé cjasere wererāsa'a. Tojo weerā musā basu añurō wācũtu'oña'ña. 10 A'ti ũm̄co pe'tiatji d̄uporo nipe'tirocjarārē Ő'acũ masārē yu'r̄uose quetire werese'sabi'ano'rōsa'a. 11 Musārē wiorā tiropu miacā, wācũque'titirāta wa'aya. “¿Ũsā de'ro ucūrāsariba topure?” ni wācũticā'ña. Ő'acũ musārē wācũse o'osere topure ucũña. Musā mejēta ucūrāsa'a. Espíritu Santu ucũgũsami. 12 Ni'cũ pō'rā wiorāpure a'merī weresā, wējēcā weerāsama. Na pacus̄mua quē'rā na pō'rārē wiorāpure weresārāsama. Na pō'rā quē'rā mejārōta na pacus̄muarē yu'r̄unu'cā, wēricā weerāsama. 13 Nipe'tirocjarā masā musārē yu'ure ējōpeose bu'iri ĩ'atu'tirāsama. Yu'ure ējōpeoyapatirā pūrīcā yu'r̄uwetirāsama. Yu'u pacu tiropu catinu'cūrāsama.

14 »D̄uporocjāpu Ő'acũ ye queti weremu'tārī masũ Danie wāmetigu a'ti ũm̄co pe'tiatji d̄uporo wa'atjere ojayucu niwī. “Ña'agũ Ő'acũ yabigunojō cū ya wi'ipu sājātīgunojō Jerusalē cja wi'i añurī wi'ipure sājāa, nu'cũgũsami. Tojo weegu cū sājāase me'rā ti wi'i ña'ase marīrī wi'ire dojorēgũsami”, ni ojayucu niwī. Cūrē ti wi'ipu nicā ĩ'arā, musā a'ti pūrīrē bu'e tu'omasĩña. Tojo wa'acā ĩ'arā, Ő'acũ bu'iri da'regusami nírā, Judeapu nírā ũr̄upagupu du'tiaya. 15 Tojo wa'ari numurē wi'i d̄uposārī opa sirapu soo pesagunojō po'peapu cjasere sājāa d̄uretimigũ, diacjēta wa'a wa'aya. 16 Wesepu tō'ogũ quē'rā ne wi'ipu tojaa, duregu wa'aticā'ña. 17 Tojo wa'ase numurī numia nijīpacosānumiarē, pō'rā mi'rīrā cuorārē bujaweose numurī nirōsa'a. Na ũmuñarō wa'amasīsome. 18 “Yusuase numurīrē tojo wa'aticā'to” ni, Ő'acūrē sērīña. 19 Tojo wa'ase numurī pi'etise numurī nirōsa'a. Ő'acũ a'ti turire wéeca be'rore tocā'rō pi'etise marīcaro niwũ. Be'ropu quē'rārē tocā'rō waro pi'etise marīrōsa'a. 20 Ő'acũ pi'etise numurīrē d̄uoticāma, ne ni'cũ yu'r̄uwetitubtiabosami. Ő'acũ pe'e cū yarā, cū bese'cārārē wéegu, tojo wa'ase numurīrē d̄uogusami.

21 »Tojo wa'ari curare āpērā musārē nisoorāsama: “Jāa, ĩ'aña. Ő'acũ bese'cu Cristo a'to nimi. Topu nimi”, nirāsama. Na tojo nicā, ējōpeoticā'ña. 22 Pājārā nisoori masā a'tirāsama. A'tiro nirāsama:

“Yũ'u Ō'acũ bese'cũ Cristo ni'i. Ō'acũ ye quetire weremu'tārĩ masã ni'i”, nisoorāsama. Peje wee'ose weerāsama narē ējōpeoato nírã. Basiocãma, Ō'acũ cũ bese'cãrãpũreta ējōpeodu'ucã wees'ĩrĩrāsama. Tojo weerã narē ne ējōpeoticã'ña. ²³ Musã tojo wa'asere añurõ tũ'omasĩña. Te niatjeta musãrē wereyutoja'a, nicũ niwĩ Jesú.

Ō'acũ macũ masũ weronojõ upũtigũ ¿de'ro wee a'tigusari? nise ni'i (Mt 24.29-35,42-44; Lc 21.25-36)

²⁴ Jesú a'tiro ni werenemocũ niwĩ:

—Te pi'etise nũmũrĩ yũ'rũca be'ro mujĩpũ ỹmũcocjũ na'itĩ'a wa'agusami. Ñamicjũ quẽ'rã bo'reyusome. ²⁵ Ñocõa bũrũdijarāsama. Nipe'tirã ỹ'mũarõpũ nĩrã narãsãcã weeno'rāsama. ²⁶ Tojo wa'ari cura nipe'tirã yũ'u Ō'acũ macũ masũ weronojõ upũtigũ o'mecururipũ tutuaro me'rã asistedijaticã ĩ'arāsama. ²⁷ Be'ro yũ'ũre wereco'terãrē o'õgũti. Na neorāsama yũ'u bese'cãrã nipe'tiro no'o nĩrõcjãrãrē.

²⁸ »Musãrē otecjũ higuerağũ wãmeticjũ me'rã queose o'õgũti. Tigũ dũpũripũ pũrĩ ñasãwĩjisãjãcã, “Cũ'ma wa'arotiro wee'e”, nisa'a. ²⁹ A'te weronojõ yũ'u todũporo ní'que peje wa'acã ĩ'arã, “Cã'rõacã Jesú a'ti di'ta wiogũ sãjãtjõ dũ'sasa'a”, niña. ³⁰ Diacjũ musãrē weregũti. A'te peje tojo wa'ari curare nĩrã wẽrĩsome. Tojo wa'asere ĩ'ape'ocã'rāsama. ³¹ A'ti ỹmũco, a'ti di'ta pe'tidijarosa'a. Yũ'u ucũse, yũ'u bu'ese pũrĩcã ninu'cũcã'rõsa'a. Nipe'tise yũ'u ní'que queoro wa'arosa'a.

³² »Yũ'u apaturi a'tiatjema ti nũmũ nicã, ti hora nicã a'tigusã'a nisere ne masĩno'ña marĩ'i. Ō'acũrē wereco'terã ỹ'mũsecjãrã, yũ'u Ō'acũ macũ quẽ'rã masĩwe'e. Yũ'u pacũ Ō'acũ ni'cũta masĩsami.

³³ »Tojo weerã musã añurõ wãcũ, tũ'omasĩyuya. “¿De'ro nicã a'tigusari?” ni ñũbue, co'tenu'cũcã'ña. Yũ'u a'tiatjere musã ne masĩwe'e. ³⁴ Musãrē queose me'rã weregũti. Ni'cũ masũ yoaropũ sijagũ wa'asami. Cũ wa'ase dũporo cũrē da'raco'terãrē cũ ya wi'ire “Co'teapa”, nisami. Nãnũcũrē na da'ratjere cũusami. Sope co'tegure “Sopere co'teya”, nisami. ³⁵ Na weronojõ musã niña. Nãmarĩcã na wiogũ dajãtjere ne masĩtisama. Na'ique'ari cura, ñami deco, cãrẽ'quẽ uuri cura, o bo'reacã ní'gũ nibosami. Musã quẽ'rã na weronojõ masĩtimirã, yũ'ũre co'teya. ³⁶ Yũ'u wãcũña marĩrõ a'ti, musãrē cãrĩrãrē weronojõ bocaejapejas'ĩrĩtisã'a. ³⁷ Yũ'u musãrē nisere nipe'tirãrē nigũti. Añurõ wãcũ, co'teyuya, ni werecũ niwĩ Jesú.

14

Jesure ñe'erãtirã na apoyu'que ni'i (Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Pũã nũmũ Pascua bosenuũmũ, pã bũcũase me'rã na morẽti'quere ba'ari bosenuũmũ dũ'sacaro niwũ. Ti bosenuũmũ judío masã na ñecũsumũa Egiptopũ ní'cãrã wijawã'cã'quere wãcũrĩ bosenuũmũ nicaro niwũ. Pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã ¿de'ro wee Jesure ñe'e wẽjẽrãsari? nĩrã, weesoome'rĩse me'rã na weeatjere apoyucãrã niwã. ² Tojo nĩrã, a'tiro nicãrã niwã:

—Bosenuũmũ nicã weeticã'rã. Masã cũrē ma'ĩrã, no'o ũaro caricũma'a, marĩ tojo weesere dojorẽbosama, nicãrã niwã.

Ni'cō numio Jesure ma'iyu'rūgo ũ'mūtise piopeo'que ni'i

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Na “Jesure wējērāti” ni apocaterore Jesú Betaniapu nicu niwī. Simó cāmi boa, yu'ru'cu ya wi'ipu nicu niwī. Jesú cū ba'adujiri cura ni'cō numio ũ'mūticia cūogo ejaco niwō. Tiga acosticja ũ'mūtise nardo wāmetise wapabujsere poseticaro niwū. Ti ñacōrē pe'eqeje, Jesú dūpoa bu'ipu ũ'mūtisere piopeoco niwō. ⁴ Āpērā topu nirá co tojo weecā ĩ'arā, uayu'rūacārā niwā. Tojo weerā a'tiro a'merī ucūcārā niwā:

—¿De'ro weego co a'te ũ'mūtise wapabujsere mejō waro tojo weecō'ati? ⁵ A'te ni'cā cū'ma da'rase wapa wapata'aro weronojō duago, bocano'boapā. Te me'rā pajasecūorārē weetamuboapō, nicārā niwā. Co tojo weesere tū'satirā, pūrō tu'ticārā niwā.

⁶ Jesú pe'e narē nicu niwī:

—Cariboticā'ña. ¿De'ro weerā core cariboti? A'tere yu'ure tojo wéego, añurō weego weemo. ⁷ Pajasecūorā musā wa'teropu ninu'cūcārāsama. Musā no'o ũaritero narē añurō weetamumasī'i. Yu'ama musā wa'teropu ninu'cūcā ĩ'asome. ⁸ A'tigo yu'ure co weesī'rīrō pōtēorō añurō weemo. Co yu'ure piopeogo ũ'mūtisere apoyu, na yaarā ũ'mūtise wa'reatjo weronojō yu'ure weeyumo. ⁹ Diacjū musārē wereguti. A'ti di'tapure no'o nirō yu'u masārē yu'rūose quetire werecusiarā, a'tigo co yu'ure wee'quere wācūdurā wererāsama, nicu niwī.

Juda wiorāpure Jesure o'ootje cjase ni'i

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Jesú numiorē tojo nica be'ro Jesú bu'erā doce me'rācjū ní'cu Juda Iscariote a'tiro weecu niwī. Pa'ia wiorā tiropu wa'a, Jesure cū o'ootje cjasere na me'rā ucūgū wa'acu niwī. ¹¹ Cū tojo nisere tū'orā, ũputu e'catirā, “Mu'urē niyeru wapayerāti”, nicārā niwā Judare. “¿De'ro nicā yu'ure Jesure wiorāpure o'oroũamitito?” ni wācūcu niwī Juda.

Jesú cū bu'erā me'rā ba'atuo'que ni'i

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1Co 11.23-26)

¹² Masā pā bucuase me'rā morēti'quere ba'ari bosenuṁu ninu'cācaro niwū. Ti nūmu nicā, ni'cū oveja wī'magū na Pascua bosenuṁu ba'acjare wējēsama. Titare Jesú bu'erā cūrē sērītiña'cārā niwā:

—¿No'opu marī Pascua bosenuṁu ba'atjore apoyucā ũasari? nicārā niwā.

¹³ Tojo nicā tū'ogu, pūarā cū bu'erārē o'ócū niwī. A'tiro narē werecu niwī:

—Jerusalēpu wa'aya. Topu ni'cū masū acoga tuupeogure bocaejapejarāsa'a. Cū no'o wa'aro sirutuya. ¹⁴ Cū sājāarō ti wi'i wiogure niña: “Ūsārē bu'egu a'tiro niami: ‘¿No'opu nisari yu'u bu'erā me'rā Pascua bosenuṁu ba'atji tucū?’ niami”, niña. ¹⁵ Musā tojo nicā, ũmūarōca tucū apoyuca tucūjopu musārē ĩ'ogūsami. Topu marī ba'atjere apoyuya, nío'ocū niwī Jesú.

¹⁶ Be'ro cū bu'erā wa'a, Jerusalēpu etacārā niwā. Topu etarā, Jesú cū ní'caronojōta nipe'tisere bocacārā niwā. Topu na ba'atjere apoyucārā niwā.

17 Na'ique'aca be'ro Jesú cǎ bu'erǎ doce me'rǎ ti wi'ipure etacu niwǎ.

18 Na ba'ari cura Jesú cǎ bu'erǎre nicu niwǎ:

—Diacjǎ musǎre wereguti. Musǎ me'rǎcjǎ ni'cǎ marǐ me'rǎ ba'adujǐgu wiorǎpure yu'ure wējǎdutǐgu o'ogusami, nicu niwǎ.

19 Cǎ tojo nicǎ tu'orǎ, uputu bajaweticǎrǎ niwǎ. Nǎnucǎ a'merǐ sǎrǐtiǎa'cǎrǎ niwǎ:

—Yu'uta nicǎ'sa'aba, nicǎrǎ niwǎ.

20 Jesú narǎ yu'ticu niwǎ:

—Ni'cǎ musǎ doce me'rǎcjǎ yu'u me'rǎ a'ti papu yosoba'agu nimi. 21 Yu'u Ō'acǎ macǎ masǎ weronojǎ uputigure Ō'acǎ ye queti ojǎca pǔrǐ ní'caronojǎta wa'arosa'a. Tojo wa'acǎ, yu'ure wiorǎpure o'oguma ǎa'abutiario wa'arosa'a. Cǎ diacjǎta bajuatiyu'ruocǎ, nemorǎ aǎubopǎ, nicu niwǎ.

22 Jesú cǎ bu'erǎ me'rǎ ba'ari cura pǎgǎrǎ mii, cǎ pacu Ō'acǎrǎ e'catise o'ocu niwǎ. Tu'ajanu'cǎ, tigare ducawaa, narǎ o'ogu, a'tiro nicu niwǎ:

—Ba'aya. A'te yu'u upu ni'i, nicu niwǎ.

23 Be'ro sǎrǐrǐ pare mii, Ō'acǎrǎ e'catise o'ocu niwǎ tja. Tu'ajanu'cǎ, cǎ bu'erǎrǎ tiacu niwǎ. Nipe'tirǎ ti pa cjasere sǎrǐpe'ticǎ'cǎrǎ niwǎ.

24 Narǎ tǐagǎ, nicu niwǎ:

—A'te yé dí ni'i. Masǎ ǎa'arǎ wee'quere wǎrǐ wapayebosagusa'a. Ō'acǎ masǎrǎ apeye ma'ma “A'tiro weeguti” ní'quere cǔgǔsami. Yu'u wǎrǐgǎ, dí o'maburose me'rǎ pǎjǎrǎ aǎurǎ weeno'rǎsama. 25 Diacjǎ musǎrǎ wereguti. A'te u'seducaco vino marǐ ni'cǎrǎcǎcǎ sǎrǐrǐrǎ weronojǎ weenemosome. Be'ro yu'u pacu yu'ure wiogu sǎrǎcǎpǎ, musǎ me'rǎ apaturi ma'ma vino sǎrǎnemogǔsa'a tja, nicu niwǎ Jesú.

*Jesú Pedrore “Mu'u yu'ure ‘Masǐwe'e’ nigǔsa'a” ní'que ni'i
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

26 Jesú cǎ bu'erǎ me'rǎ ba'aca be'ro Ō'acǎrǎ basapeotoja, ti wi'ire wijaa wa'acǎrǎ niwǎ. Wijaa, ǔrǔgǎ Olivo wǎmeticjupǎ wa'acǎrǎ niwǎ. 27 Topu wa'agu, Jesú narǎ nicu niwǎ:

—Musǎ nipe'tirǎ a'ti ǎami uirǎ, yu'ure cǎ'awǎ'cǎpe'tia wa'arǎsa'a. Musǎ tojo weeatje Ō'acǎ ye queti ojǎca pǔrǐpǎ nǎrǎonojǎta wa'arosa'a. A'tiro ojanowǎ: “Yu'u oveja co'tegure wǎjǎno'cǎ weegusa'a. Tojo weecǎ, cǎ yarǎ oveja no'o ǎaro omastearǎsama”, niwǎ. 28 Be'ro yu'u wǎrǐ'cupǎ masǎca be'ro musǎ duporo Galilea di'tapu wa'ayutojagusa'a, nicu niwǎ.

29 Cǎ tojo nicǎ tu'ogu, Pedro yu'ticu niwǎ:

—ǎpǎrǎ mu'urǎ cǎ'awǎ'cǎcǎ, yu'u pǔrǐcǎ ne wa'asome, nicu niwǎ.

30 Tojo nisere tu'ogu, Jesú nicu niwǎ:

—Diacjǎ mu'urǎ wereguti. Ni'cǎcǎ ǎami puati cǎrǎ'quǎ uuati duporo yu'ure i'tiati “Cǎrǎ masǐwe'e”, nigǔsa'a, nicu niwǎ.

31 Tojo nicǎ tu'omigǎ, Pedro ninemocu niwǎ:

—Yu'u pǔrǐcǎ na yu'ure wǎjǎsǎrǐcǎma, “Cǎ me'rǎ boaguti”, nigǔsa'a. “Cǎrǎ masǐwe'e” nisome, nicu niwǎ. Be'ro nipe'tirǎ cǎ bu'erǎ Pedro ní'caronojǎta niburocǎrǎ niwǎ.

*Jesú Getsemanǐ wǎmetiropǎ cǎ pacure ǎubue'que ni'i
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)*

³² Olivo wāmeticju ūrūgūpū wa'arā, tigu dū'pocā Getsemaní wāmetiropū etacārā niwā. Topū Jesú cū bu'erārē a'tiro nicu niwī:

—Yū'u űubuegū wa'ari cura a'topū dūjiniña yujupū, nicu niwī.

³³ Topū űubuegū wa'agū, Pedro, Santiago, Juārē miacu niwī. Cū űpūtū waro ejeripō'rāpū wācūque'ti, bujaweticu niwī. ³⁴ Narē nicu niwī:

—Yū'ure wērītawioro, bujawetise yū'rūmajāsa'a. Musā a'to tojayā. Ne cārītīcā'ña, nicu niwī narē.

³⁵⁻³⁶ Tojo nīca be'ro yoacurero na yū'rūro wa'a, di'tapū paamu'rīque'agū, cū pacure sērīgū, a'tiro nicu niwī:

—Pacu, mu'ūrē nipe'tise basio'o. Mu'u űacā, yū'ure a'te ña'arō yū'ruatje wa'aticā'to. Yū'u tojo nimicā, yū'u űaro weeticā'ña. Mu'u űaro pe'e wa'ato, nicu niwī.

³⁷ Be'ro cū bu'erā tiropū majāmitojacu niwī. Narē cārī'cārāpūre bocaejacu niwī. Pedore nicu niwī:

—Simó, ¿mu'u cārīgū weeti? ¿Ne cārōacā cārītīmigū, tu'sumasītisari? ³⁸ Cārītīcā'ña. Wātī mūsārē niquesātīcā'to nīrā, Ō'acūrē sērīña. Musā wācūsepū me'rāma yū'ure ējōpeonu'cūsī'rīmisa'a. Musā se'saro tojo weesī'rīmirā, wācūtutuamasītisa'a. Tojo weerā Ō'acūrē sērīña, nicu niwī.

³⁹ Tojo nīca be'ro majāmitojagu, cū pacure sērī'caronōjōta sērīcu niwī tja. ⁴⁰ Sērīca be'ro cū bu'erā tiropū majāmitojagu, cārī'cārāpūre bocaejacu niwī tja. Narē waja pūrīyū'ruacarō niwā. Tojo weerā cūrē de'ro wee yū'timasitīcārā niwā. ⁴¹ Be'ro apaturi Jesú cū pacure sērītuogū wa'acu niwī. Tojatagu, cū bu'erārē nicu niwī:

—Ni'cārōacāma sooya, cārīña majā. Tocā'rōta ni'i. Ni'cārōacārē yū'u Ō'acū macū masū weronōjō űpūtigure masā ña'arāpūre o'oa'tje etatoja'a. ⁴² Wā'cānū'cāña. Te'a, na tiropū wa'arā. Yū'ure o'oa'cju a'titojami, nicu niwī Jesú.

Jesure ñe'ewā'cā'que ni'i

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Jesú cū bu'erārē ucūrī cura na me'rācjū nī'cu Juda etacu niwī. Cū me'rā pājārā masā di'pājīrī cuorā yucupagu me'rā a'ticārā niwā. Na pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā, judío masā bu'cūrā o'óno'cārā nicārā niwā. ⁴⁴ Juda Jesure wiari masū narē a'tiro niyutojacu niwī:

—Yū'u wa'suporopū mi'miacju cūta nigūsami. Cūrē ñe'e, añurō dū'te miapa, nicu niwī.

⁴⁵ Juda Jesú tiropū etagu, a'tiro nicu niwī:

—Yū'ure bu'egu. Tojo nīgūta, cūrē mi'micu niwī. ⁴⁶ Tojo weecā ī'arā, Jesure ñe'ewā'cā wa'acārā niwā.

⁴⁷ Cūrē ñe'erī cura ni'cū topū nu'cūgū cū ya di'pājīrē wejewe, pa'ia wiogure da'raco'tegure o'mepero dūtepā'rēcā'cu niwī. ⁴⁸ Jesú masārē nicu niwī:

—¿Yajari masūrē ñe'erā a'tirā weronōjō yū'ure di'pājīrī, yucupagu me'rā ñe'erā a'tiati? ⁴⁹ Nipe'tise numūrī yū'u Ō'acū wī'i musā wa'teropū bu'edujiwū. Titare musā yū'ure ñe'etiwū. A'te musā ni'cārōacā weese todūporopū Ō'acū ye queti o'jáca pūrīpū nīrōnōjōta wa'a'a, nicu niwī.

50 Jesure ñe'ecã ĩ'arã, cũ bu'erã ni'cũrẽta cõ'anũ'cõ, du'tiwa'cãpe'tia wa'acãrã niwã.

Ni'cũ ma'mũ du'tiwã'cã'que ni'i

51 Jesure ñe'ewã'cãcã, ni'cũ ma'mũ cũ cãrĩgũ omãca casero me'rã omatjĩagũ sirutucu niwĩ. Be'ro ãpẽrã cũrẽ ñe'ecãrã niwã. 52 Tojo weecã, cũ oma'carore cõ'acã'cu niwĩ. Cõ'a, su'ti marĩgũ omawã'cã wa'acũ niwĩ.

Jesure wiorã tiropũ mia'que ni'i

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

53 Jesure ñe'e, pa'ia wiogu tiropũ miacãrã niwã. Topũ nipe'tirã pa'ia wiorã, judío masã bucurã, Moisé oja'quere bu'eri masã nerẽcãrã niwã. 54 Pedro pe'e Jesure yoacurero pa'ia wiogu ya wi'i sope pũ'topũ sirututucũ niwĩ. Topũ surara pũ'to ejanujã, na me'rã pecame'e sõ'madujicu niwĩ.

55 Pa'ia wiorã, tojo nicã nipe'tirã wiorã “¿De'ro wee Jesure weresãrõuamitito?” nicãrã niwã. Cũrẽ wẽjẽsĩ'rĩrã, tojo nicãrã niwã. Cũrẽ wẽjẽsĩ'rĩmirã, bu'iri ne bocaticãrã niwã. 56 Pãjarã cũrẽ weresã, nisocãrã niwã. Ni'cãrõnojõ weresãtiyucã, basioticaro niwã. 57 Æpẽrã wã'cãnu'cã, nisoose me'rã weresãcãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

58 —Ã'rĩrẽ a'tiro nicã tu'owũ: “Yũ'u a'ti wi'i Õ'acũ wi'ire masã wéeca wi'ire cõ'adijope'oguti. Be'ro i'tia numũ be'ro ape wi'i tu'ajanũ'cõgũti. Ti wi'i masã wéeca wi'i mejeta nirõsa'a”, niwĩ, nicãrã niwã.

59 Tojo nimirã, na nisere ni'cãrõnojõ wãcũticãrã niwã.

60 Na tojo nicã tu'ogu, pa'ia wiogu na wa'teropũ wã'cãnu'cã, Jesure sãrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Mu'urẽ tojo nisere yũ'tiweti? ¿De'ro ni yũ'tigusari na weresãsere? nicũ niwĩ.

61 Jesú yũ'titiyu'ruocã'cu niwĩ. Cũ yũ'titicã ĩ'agũ, pa'ia wiogu apaturi sãrĩtiña'nemocũ niwĩ:

—¿Mu'uta niti Õ'acũ bese'cu Cristo, Õ'acũ añugũ macũ na nigũ? ni sãrĩtiña'cu niwĩ.

62 Jesú cũrẽ yũ'ticu niwĩ:

—Cũta ni'i. Mũsã yũ'u Õ'acũ macũ masũ werõnojõ upũtigu Õ'acũ pũ'topũ dujicã ĩ'arãsa'a. Cũ u'musepu nigũ tutuayũ'ruami. Yũ'u o'mecururipũ dijaticã ĩ'arãsa'a, nicũ niwĩ.

63 Tojo nicã tu'ogu, pa'ia wiogu uasere ĩ'ogũ, cũ basu cũ ye su'tire wejetã'rẽcu niwĩ. A'tiro nicũ niwĩ:

—Æpẽrã cũrẽ weresãrã uanemowe'e. 64 Mũsã Õ'acũrẽ ña'arõ cũ nĩ'quere tu'oapũ. ¿De'ro tu'oña'ti mũsã? nicũ niwĩ.

Nipe'tirã topũ nirã “Cũrẽ wẽjẽrõua'a”, nicãrã niwã.

65 Na tojo nicã tu'orã, ãpẽrã a'tiro weecãrã niwã. Cũrẽ u'seco e'opecãrã niwã. Cũ caperire bi'apecãrã niwã. Cũrẽ paamujãrã, a'tiro nicãrã niwã:

—Nĩbocaya. ¿Noa mũ'urẽ paati? nicãrã niwã.

Surara quẽ'rã diapoapũ Jesure paacãrã niwã.

Pedro Jesure “Masĩwe'e” nĩ'que ni'i

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Jesure wi'i po'peapu ñe'esājāca be'ro Pedro sope pu'topu tojacu niwī. Cũ tojo weeri cura ni'cō pa'ia wiogure da'raco'tego etaco niwō.

⁶⁷ Cũ pecame'e sō'madujigure ĩ'agōta ĩ'a, cūrē nico niwō:

—Mu'x Jesú Nazarecjũ me'rā sija'cūta ni'iba, nico niwō.

⁶⁸ Pedro core nisoogu, a'tiro ni yu'ticu niwī:

—Cūrē masītisa'a. Ñe'enojōrē ucūgō ucūsa'a. Tũ'omasītisa'a, nicu niwī.

Cũ sã'rĩrō sope pu'topu topu wijaanu'cācā, cārē'quē uucu niwī.

⁶⁹ Pa'ia wiogure da'raco'tego apaturi cūrē ĩ'agō, topu nirārē a'tiro nico niwō:

—Ā'rī quē'rā na me'rā sija'cūta nimi, nico niwō.

⁷⁰ Cũ apaturi nisoocu niwī tja. Be'roacāta topu nirā Pedrore a'tiro nicārā niwā:

—Mu'x quē'rā Jesú bu'erā me'rā sija'cūta ni'i. Mu'x Galileacjũ ni'i. Mu'x ucūse quē'rā na ucūwuaronojō bususa'a, nicārā niwā.

⁷¹ Na tojo nicā tu'ogu, Pedro nisoonemocu niwī tja:

—Yu'x diacjūta ucūticā, Ō'acũ yu'ure bu'iri da'reato. Yu'x musā ucūgūrē ne masītisa'a, nicu niwī.

⁷² Cũ tojo nicūñarī cura cārē'quē apaturi uucu niwī tja. Tojo weecā, Pedro Jesú toduporopu ní'quere wācūbocacu niwī. Jesú a'tiro nicu niwī: “Cārē'quē puati uuse dūporo mu'x yu'ure i'tiati ‘Cūrē masīwe'e’, nigūsa'a”, nicu niwī. Tere wācūgũ, uputu uticu niwī.

15

Jesure romano masā wiogu Pilato sērītiña'que ni'i

(Mt 27.1-2,11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Bo'reacā pa'ia wiorā nerēcārā niwā. Judío masā bucurā, Moisé oja'quere bu'eri masā quē'rā nerēcārā niwā. Ā'rā nipe'tirā wiorā nerēque'a, “Jesure ĩ'de'ro weerāsari marīa?” ni ucūcārā niwā. Ucūtoja, Jesure du'tetjārā, Pilato tiropu miiejacārā niwā. ² Pilato Jesure sērītiña'cu niwī:

—ĩ'Mu'ata niti judío masā wiogu? nicu niwī.

Jesú yu'ticu niwī:

—Mu'x nírōnojōta cūta ni'i, nicu niwī.

³ Pa'ia wiorā Pilatopure peje weresācārā niwā. ⁴ Tojo nicā tu'ogu, Pilato apaturi Jesure sērītiña'nemocu niwī tja:

—ĩ'Mu'urē na tojo nisere yu'tiweti? ĩ'Dicuse peje mu'urē weresārā weeti? nicu niwī.

⁵ Jesú ne yu'titiyu'rūocā'cu niwī. Tojo weegu Pilato ĩ'amarīacu niwī.

Jesure wējēduti'que ni'i

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

⁶ Cũ'marīnucũ Pascua bosenu'ni'cā Pilato a'tiro weeseticu niwī. Ni'cũ bu'iri da'reri wi'ipu nigūrē masā na du'uwīrōdutigure du'uwīrōmujācūcu niwī. ⁷ Titare ni'cũ bu'iri da'reri wi'ipu Barrabá wāmetigu wiorārē yu'rūnu'cā, narē cō'asī'rī, cũ me'rācjārā masārē wējē'cārā me'rā dujicu niwī. ⁸ Masā Pilato tiropu wa'a, “Mu'x bosenu'ni'cā weewuaronojō weeya”, nicārā niwā. ⁹ Pilato narē yu'ticu niwī:

—ĩ'Musā judío masā wiogure yu'x du'uwīrōcā ũasari? nicu niwī.

10 Pilato pa'ia wiorã wose ye bu'iri Jesure cãpũre wia'quere masĩcu niwĩ. 11 Pa'ia wiorã Barrabá pe'ere du'uwiřõdutiřã masãrẽ no'õ uaro caricũsitenũ'cõcã'cãrã niwã. 12 Tojo nicã tu'ogu, Pilato narẽ sãřitiña'cu niwĩ:

—Musã judío masã wiogu nigũ me'rã pe'ere ¿de'ro weecã uasari? nicu niwĩ.

13 Tojo nicã nipe'tirã caricũmajãcãrã niwã:

—Cũrẽ curusapu paabi'pe wẽjẽña, nicãrã niwã.

14 Pilato narẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro weegu tojo weebosari? Ā'řĩ ne cã'rõ ña'arõ weeticu niami, nicu niwĩ.

Cũ tojo nimicã, masã caricũnemocãrã niwã:

—Curusapu paabi'pe wẽjẽña, nicãrã niwã.

15 Tojo nicã tu'ogu, Pilato masã me'rã añurõ tojasĩ'řĩgũ, Barrabáre du'uwiřõcu niwĩ. Be'ro Jesure surarare tãřãdutiřã, curusapu paabi'pe wẽjẽdutiřã niwĩ.

16 Tojo weerã na Pilato ya wi'i po'pea niřĩ tucũjopu cũrẽ miacãrã niwã. Topu nipe'tise cururi surara nerẽcãrã niwã. 17 Na Jesure ni'cãrõ su'tiro uputu sõ'arõ, wiorã sãñarõnojõrẽ sãacãrã niwã. Tojo nicã ni'cã be'to pota me'rã wéeca be'tore cũ dũpoapũre peocãrã niwã. 18 Be'ro cũrẽ caricũcãrã niwã:

—E'catipeoya judío masã wiogũre, ni caricũcãrã niwã.

19 Ni'cãgũ yucugu me'rã dũpoapũre paamũjãcãrã niwã. U'seco e'opeo, cũrẽ bujicã'rã, ejaque'apecãrã niwã. 20 Na cũrẽ a'tiro bujicã'ca be'ro wiogu sãñarĩ su'tiřore tuweecãrã niwã. Be'ro cũ sãñamũ'tã'carore sãacãrã niwã tja. Tu'ajanũ'cõ, cũrẽ curusapu wẽjẽrã wa'arã miacãrã niwã.

*Jesure curusapu paabi'pe wẽjẽ'que ni'i
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)*

21 Jesure wẽjẽrã wa'arã na miarĩ cura ni'cũ masũ Simó Cirene wãmetiri macãcjũ cãpũpu ni'cu tojaticu niwĩ. Cũ puarã Alejandro, Rufo pacu nicu niwĩ. Jesú curusa wuawã'cãrõpu cũ yu'ruacã ĩ'arã, curusare cũrẽ wuadutiřãrã niwã.

22 Jesure ni'cã bu'a Gólgota wãmetiřõpu miacãrã niwã. Gólgota nĩrõ, “Masã boaweeca dũpoa” nĩrõ weesa'a. 23 Topu pũřise tu'oña'ticã'to nĩrã, vino mirra wãmetise me'rã morẽ'quere tiacãrã nimiwã. Jesú sĩ'řitiřã niwĩ. 24 Be'ro cũrẽ curusapu paabi'pe wẽjẽcãrã niwã. Surara cũ ye su'tire dũcawaarã, nĩbocape wapata'acãrã niwã. ¿Ñe'enojõrẽ bocarãsari? nĩrã, tojo weecãrã niwã.

25 Jesure curusapu paabi'penũ'cõcatero, ñamiña'cũrõ nueve nicã nicaro niwũ. 26 A'te ye bu'iri cũrẽ wẽjẽ'e nĩrã, curusapu ni ojaõ'oca pji a'tiro ojano'caro niwũ: “Ā'řĩ judío masã wiogu nimi”, nicaro niwũ. 27 Jesú me'rã ãpẽrã puarã yajari masã curusapu paabi'penũ'cõno'cãrã niwã. Ni'cũ diacjũ pe'e, apĩrẽ cũpe pe'e nu'cõcãrã niwã. 28 Tojo weecã, Ō'acũ ye quetire ojáca pũřĩpu oja'que queoro wa'acaro niwũ. A'tiro ojano'caro niwũ: “Cũ quẽ'rã ña'arã wa'terõpũre morẽsu'utamucu niwĩ”, niwũ.

29-30 Masã Jesú pu'to yu'ruarã, cũrẽ bujicã'rã, dũpoa yuremũjãcãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Jũ. Mu'u pũrĩcã “Õ'acũ wi'ire cõ'agũti”, nimiwũña. “I'tia numu be'ro weepe'oguti”, niwũ. Tojo ni'cu mu'u basuta yu'ruoya. Topu curusapu wã'ñagũ dijatia, ni bujicã'cãrã niwã.

³¹ Na weronojõta pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã bujicã'cãrã niwã. Na basu a'merĩ a'tiro nicãrã niwã:

—Cũ ãpẽrãmarĩcãrẽ yu'ruowĩ. Cũ basu pe'e yu'ruomasĩtimi. ³² Õ'acũ bese'cu Cristo Israe curuacjãrã wiogu nĩgũ, curusapu dijatiato. Cũ dijaticã pũrĩcãrẽ, ãjõpeorãti, nicãrã niwã.

Yajari masã Jesú me'rã curusapu paabi'penu'cõ'cãrãputa bujicã'sãjãcãrã niwã.

Jesú wẽrĩ'que ni'i

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30; Heb 6.19-20; 10.19-20)

³³ Jesú curusapu wẽrĩ cura dajaritero nicã nipe'tiro ti di'tapu na'itĩ'a wa'acaro niwũ. Téé ñamica'a tres nicãpu na'itĩ'atũocaro niwũ. ³⁴ Tita ti horata Jesú upũtu caricũcu niwĩ. Arameo ye me'rã a'tiro nicu niwĩ:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? A'tiro nĩgũ, “Õ'acũ, Õ'acũ, ¿de'ro weegu yu'ure cõ'awã'cãti?” nĩgũ, tojo nicu niwĩ.

³⁵ Æpẽrã ni'cãrẽrã topu nirã tojo nisere tu'orã, a'tiro nicãrã niwã:

—Tu'oya sĩ'i ucũsere. Duporocjũpu Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Eliare pisugu weesami, nicãrã niwã.

³⁶ Cũ caricũcã tu'ogu, ni'cũ omawã'cã, ni'cã si'ti vino pi'ase me'rã morẽ'quere yosocu niwĩ. Yosotoja, ni'cãgũ yucugupu du'teõ'o, Jesure siomorõ tiagũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Ĩ'anirã marĩ yujupu. Elia yu'ruogu a'tigu a'tigusami cũrẽ.

³⁷ Be'ro Jesú upũtu caricũ, wẽria wa'acu niwĩ. ³⁸ Cũ wẽrĩ cura a'tiro wa'acaro niwũ. Õ'acũ wi'ipu pa'ia sãjãarõpu cã'mota'ayosari casero u'muarõ pe'e tũ'rũdijati, puã casero ducawatijoyacaro niwũ. ³⁹ Surara wiogu romano Jesú doca nu'cũgũ cã caricũcã ĩ'agũ, cã de'ro wee wẽrĩcã ĩ'agũ, a'tiro nicu niwũ:

—Diacjũta ã'rĩ Õ'acũ macũ niapĩ, nicu niwĩ.

⁴⁰ Numia yoaropu Jesure ĩ'anu'cũcãrã niwã. Na wa'teropu ã'rã numia nicãrã niwã: María Magdalena, apego María José, Santiago nituogu na nĩgũ paco, tojo nicã Salomé nicãrã niwã. ⁴¹ Æ'rã numia Jesure Galileapu nicã sirutu'cãrã, cũrẽ weetamu'cãrã nicãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã numia pãjãrã Jesú Jerusalẽpu wa'acã sirutu'cãrã topu ĩ'anu'cũcãrã niwã.

Jesure na yaa'que ni'i

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Jesú wẽrĩca numu judío masã soatji numu duporo nicaro niwũ. Tojo weerã na ba'atjere apoyurã weecãrã niwã. Na'ique'ari cura José, Arimatea wãmetiri macãcjũ etacu niwĩ. Judío masã wiorã me'rãcjũ wiogu nicu niwĩ. Joséta Jesure “Õ'acũ bese'cu nimi”, ni ãjõpeocu niwĩ. Tojo nicã cũ wiogu sãjãtje quẽ'rãrẽ co'tecu niwĩ. Tojo weegu uiro marĩrõ wãcũtutuarõ me'rã Pilato tiropu sãjãacu niwĩ. Sãjãa, Jesú ya upũre sẽrĩcu niwĩ. ⁴⁴ Pilato ti upũre sẽrĩcã tu'ogu, cũ wẽrĩatoja'quere masĩgũ, tu'omarĩa wa'acu niwĩ. Be'ro surara wiogure ¿diacjũta wẽrĩapari? nĩgũ, sẽrĩtiña'cju pijiocu niwĩ. ⁴⁵ Surara wiogu

“Diacjũta niapu” nicã tu'ogu, Pilato Jesú ya upure Joseré o'oduticu niwĩ. ⁴⁶ Tojo weegu José cūrē omatji casero añurĩ caserore duucu niwĩ. Be'ro Jesú ya upure miidijoo, ti casero me'rã omacu niwĩ. Tu'ajanu'cõ, ni'cã tuti ùtãgãpu se'eca tutipu siosõrõcũuocu niwĩ. Be'ro ti pere ùtãgãjo me'rã tuubi'acu niwĩ. ⁴⁷ María Magdalena, apego María puarã José, Santiago paco Jesure yaa'carore ì'acãrã niwã.

16

Jesú cã wẽrĩ'cupu masã'que ni'i
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Sauru na soowuari numu yu'rúca be'ro María Magdalena, apego María Santiago paco, tojo nicã apego Salomé u'mutise duucãrã niwã. Te me'rã Jesure cã upure piopeorã wa'arã weecãrã nimiwã. ² Mujĩpũ mājātiri cura ma'ma semana sãjãnu'cãrĩ numu soorinumũ nicã Jesure yaa'caropu wa'acãrã niwã. ³ Na topu wa'arã, a'merĩ sërĩtiña'cãrã niwã:

—¿Noa marĩrẽ tiga ùtãgãrẽ tuupãobosarosari? nicãrã niwã.

⁴ Topu ejarã, tiga ùtãgãjo ti tutire bi'acaga aperopu cũñacã ì'acãrã niwã. ⁵ Tojo weerã ti tutĩpu diacjũ sãjãa wa'acãrã niwã. Topu diacjũ pe'e ni'cũ ma'mu dujicã ì'acãrã niwã. Cũ yoaro su'tiro butiro sãñacã ì'arã, uputu ucucãrã niwã. ⁶ Cũ narẽ nicu niwĩ:

—Yu'ure uiticã'ña. Musã Jesú Nazarecjũrẽ na curusapu paabi'pe wẽjẽ'cure a'marã wee'e. Cũ masãtojami. A'tore marĩmi. Cūrē na cũu'carore ì'arã a'tia. ⁷ Be'ro cã bu'erãrẽ, tojo nicã Pedrore wererã wa'aya. “Cũ musã dũporo Galileapu wa'ayugasami. Cũ musãrẽ todũporopu ní'caronojõta topu cūrē ì'arãsa'a”, ni wererã wa'aya, nicu niwĩ.

⁸ Cũ tojo nicã tu'orã, numia Jesure yaa'caropu ní'cãrã ucua narãsarãta, omawã'cã wa'acãrã niwã. Uputu ì'a ucua'cãrã nitĩjarã, na ì'a'quere, na tu'o'quere ãpẽrãrẽ wereticãrã niwã.

Jesú María Magdalenarẽ bajuamu'tã'que ni'i
(Jn 20.11-18)

⁹ Jesú bo'reacã soorinumũ nicã wẽrĩ'cupu masãcu niwĩ. Titare María Magdalenarẽ bajuamu'tãcu niwĩ. Coreta todũporopure Jesú siete wãtia cuogore cõ'awĩrõcu niwĩ. ¹⁰ Cũ core bajuaca be'ro cã me'rã sija'cãrãrẽ, cã wẽrĩ'quere dũjasewã'a utirãrẽ werogo wa'aco niwõ. ¹¹ “Jesú catiami, yu'u cūrē ì'apu” nicã tu'orã, ãjõpeoticãrã niwã.

Jesú puarã cã bu'esere sirutu'cãrãrẽ bajua'que ni'i
(Lc 24.13-35)

¹² Jesú María Magdalenarẽ bajuaca be'ro ãpẽrã puarã cūrē ãjõpeorãrẽ bajuacu niwĩ tja. Na cãpũpu sjarãrẽ cũ apĩ weronojõ bajugu bajuacu niwĩ. ¹³ Be'ro cūrē ì'amasica be'ro ãpẽrã cũ bu'erã ní'cãrãrẽ wererã wa'acãrã niwã. Na quẽ'rãrẽ ãjõpeoticãrã niwã.

Jesú cã bu'erãrẽ “A'tiro weeya” nise ni'i
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ María Magdalenarẽ, tojo nicã ãpẽrãrẽ bajuaca be'ro Jesú cã bu'erã oncere bajuacu niwĩ. Na ba'adujiri cura bajuacu niwĩ. Na “Cũ masãcu niami” nisere ãjõpeoticãrã niwã. Na ãjõpeotise bu'iri narẽ tu'ticu niwĩ. ¹⁵ Be'ro a'tiro nicu niwĩ:

—Nipe'tiropu nipe'tirārē yu'u masārē yu'ruoguti nisere quetiwererã wa'aya. ¹⁶No'o yu'ure ějōpeo, wāmeyeno'gũ yu'ruono'gũsami. Yu'ure ějōpeotigu pūrĩcã bu'iri da'reno'gũsami. ¹⁷Ějōpeorã na ějōpeosere ĩ'orã, a'tiro weemasĩrāsama. Yu'u tutuaro me'rã wātĩa masārē sãjãa'cārārē cō'awĩrōmasĩrāsama. Apemasã ye, na ucũmasĩti'quere ucũmasĩrāsama. ¹⁸Na añarē ñe'ecã, tojo nicã nímá sĩ'rĩcã, ne mejēcã wa'asome. Dutitirārē omocã ñapeocã, yu'rurāsama, nicu niwĩ Jesú.

Jesú u'musepu mujãabutia'que ni'i
(Lc 24.50-53)

¹⁹Be'ro marĩ wiogu Jesú cũ bu'erārē wérēca be'ro Ő'acũ u'musepu cūrē miimujãa wa'acũ niwĩ. Topure cũ pacu tiropu diacjũ pe'e ejanujãcũ niwĩ. ²⁰Tojo wa'áca be'ro cũ bu'erã nipe'tiropu cũ yu'ruose quetire weresterã wa'acārã niwã. Na werēcã, Jesú cũ basuta narē weetamucũ niwĩ. Na weresere diacjũta ni'i nígũ, añuse na weeĩ'omujãcã weecũ niwĩ.

Luca Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Ā'rī ni'cūta āpērā Jesucristo ye quetire oja'cārā wa'teropure judío masū nitigu nicu niwī. Cū Pablo me'rācjū waro nīgū, cū me'rā tojota da'rayapaticā'cu niwī. Cū Jesucristo ējōpeonū'cā'quema de'ro nicā, no'opu ējōpeogu ējōpeonū'cāpī. Masīno'ña marī'i. Añurō weeri masū, tojo nicā ocoyeri masū nicu niwī. Cū Siria di'tapu nirī macā Antioquíapu bajuacu niwī.

A'ti pūrī nipe'tirāpūreta Jesú yu'rūogu a'ticu niwī nisere ojano'caro niwū. Israe curuacjārā se'sarore yu'rūogu a'ticu niwī, ni ojano'ña marīcaro niwū.

Āpērā Jesucristo ye quetire oja'cārā nemorō Jesú cū catiri umūcore, cū weeseti'quere ojayu'rūnū'cācu niwī. Tere ojase dūporo queoro ojasī'rīgū, a'tiro weecu niwī. Āpērā Jesú ye quetire werēcā ī'abesetojagupu, tojo nicā nipe'tise Jesú weeseti'quere besenu'cōpe'otojagupu ojacu niwī.

A'ti pūrīrē Teófilo wāmetigu, judío masū nitigūre ojacu niwī.

Luca ¿de'ro weegu a'ti pūrīrē ojapari? nise ni'i

¹ Pājārā masā ūsā wa'teropu wa'a'quere Jesú ye quetire ojasī'rīcārā niwā. ² Ūsārē bu'e'caronojōta ojacārā niwā. Jesú ne waro weenu'cā'quere ī'a'cārā, cū ye quetire weretamu'cārā wereturiacārā niwā. Tereta āpērā ojacārā niwā. ³⁻⁴ Yu'u quē'rā ne waro nu'cā'que me'rā nipe'tise Jesú ye quetire ī'abesepe'ocā'a. Tojo weetojagupu, yu'u a'tere queoro ojame'rīcā'sī'rīsa'a. A'tiro weecā, añusī'rī nīgū, wiogu Teófilo, mu'urē oja'a. Mu'urē āpērā bu'e'que diacjūta ni'i nidutigu ojaguti.

Ō'acūrē wereco'tegu u'mūsecjū Juā wāmeyeri masū cū bajuatjere weryu'que ni'i

⁵ A'te me'rā mu'urē werenu'cāgūti. Herode Judea di'ta wiogu nīcaterore ni'cū pa'i Zacarīa wāmetigu nicu niwī. Cū Abías wāmetigu ya curuacjū pa'i nicu niwī. Cū numo Isabe wāmetico niwō. Co quē'rā dūporocjūpu pa'i Aarō pārāmeo nituriago nico niwō. ⁶ Na puarāpūta Ō'acū ī'orōpūre añurā nicārā niwā. Ō'acū duti'quere, tojo nicā Moisé duti'quere queoro weecārā niwā. Tojo weerā masā narē “Ña'arā nima”, nīmasīticārā niwā. ⁷ Isabe pō'rā bocamasītico niwō. Tojo weerā na pō'rāmarīcārā niwā. Tojo nicā na puarāpūta bēcūrā waro nicārā niwā.

⁸ Ni'cā numu Zacarīa ya curuacjārārē Ō'acū ī'orōpu Ō'acū wi'ipu da'rāse nicaro niwū. ⁹ Na pa'ia weewaronojōpūma nībocaca be'ro Zacarīare Ō'acū Nibutiari Tucū tiro u'mūtise ūjūamorōdutiārā sōrōcārā niwā. ¹⁰ Cū u'mūtise ūjūapeori cura nipe'tirā masā soperu nūbuerā weecārā niwā. ¹¹ Cū tojo weeri cura ni'cū Ō'acūrē wereco'tegu u'mūsecjū cū ūjūamorōpeoro diacjū pe'e bajuacu niwī. ¹² Cūrē ī'agū, Zacarīa de'ro wéemasīticu niwī. Ūcuayu'rūacu niwī. ¹³ Cū tojo weecā ī'agū, Ō'acūrē wereco'tegu cūrē nicu niwī:

—Yũ'ure uiticã'ña. Õ'acũ mũ'u ñubuesere tu'oami. Mũ'u numo Isabe ni'cũ põ'rãtigosamo. Cũrẽ Juã wãmeyeya. ¹⁴ Mũ'u cũ me'rã pũrõ e'catigusã'a. ãpẽrã quẽ'rã cũ bajuacã, pãjãrã e'catirãsama. ¹⁵ Mũ'u macũ Õ'acũ ï'orõpũre mejõ nigũ mejẽta nigũsami. Ne vinorẽ, si'bio'quere si'rísome. Cũ bajuase dũporo Espĩritu Santure cõoyũ'ruatojagũsami. ¹⁶ Pãjãrã Israe curuacjãrã Õ'acũ na wiogũre ãjõpeodu'u'cãrãrẽ ãjõpeocã weegũsami tja. ¹⁷ Cũ marĩ wiogũ dũporo weremũ'tãsi jagũsami. Dũporocjũpũ Õ'acũ ye cjasere weremũ'tãrĩ masũ Elĩamarĩcã Espĩritu Santu tutuasere cõoyũ'ruacu niwĩ. Cũ weronõjõ cũ quẽ'rã cõoyũ'ruagũsami. A'tiro weegũsami. Pacũsumuarẽ na põ'rã me'rã cumuca marĩrõ nisetĩcã weegũsami. Tojo nicã yũ'rũnũ'cãrĩ masãrẽ wiorã dutisere yũ'ticã weegũsami. A'tiro wee masãrẽ marĩ wiogũre ñe'edutigũ bu'eyugũsami, nicũ niwĩ Õ'acũrẽ wereco'tegũ.

¹⁸ Cũ tojo nicã, Zacarĩa sãrĩtiña'cu niwĩ:

—¿De'ro wee yũ'u a'tere “Diacjũta ni'ĩ” nĩmasĩbosau? Yũ'u bũcu waro ni'ĩ. Yũ'u numo quẽ'rã bũcũo waro nimo, nicũ niwĩ.

¹⁹ Õ'acũrẽ wereco'tegũ cũrẽ yũ'ticũ niwĩ:

—Yũ'u Õ'acũrẽ da'raco'tegũ Gabrie wãmeti'ĩ. Yũ'u Õ'acũ ï'orõpũ ni'ĩ. Cũ mũ'u me'rã ucũdutigũ, a'te queti añusere weredutigũ o'oámi. ²⁰ Ni'cãrõacãrẽ mũ'u ãjõpeoti'que bu'iri ucũmasĩtigũ tojagũsa'a. Téẽ mũ'u macũ bajuatiro põtẽorõ ne cã'rõ ucũsome. Õ'acũ cũ ũro põtẽorõ tojo wa'arosa'a, nicũ niwĩ.

²¹ Cũ tojo weeri cura sope pũ'tocjãrã pe'e co'terã weecãrã niwã. Na Zacarĩa bajuticã, cũ yoogocã ï'arã, “¿De'ro wa'apariba cũrẽ?” nicãrã niwã. ²² Zacarĩa na tiropũ wijaatagũ, ucũmasĩticũ niwĩ. “Topũta Õ'acũ apeyenojõ cũrẽ ï'oapĩ”, nicãrã niwã. Cũ ucũmasĩtitĩgũ ucũrõnojo o'ogũ, omocãrĩ me'rã narẽ weequocũ niwĩ.

²³ Cũ Õ'acũ wi'ipũ da'rãse numãrĩ pe'tĩca be'ro cũ ya wi'ipũ dajatojaacu niwĩ. ²⁴ Be'ro, cũ numo Isabe nijĩpaco tojaco niwõ. Ni'cãmocũse mujĩpũrĩ co ne wijatico niwõ. ²⁵ Co a'tiro wãcũco niwõ: “Õ'acũ yũ'u põ'rãmarĩgõ ni'core weetamuami. Masã tojowaro ï'acõ'adutitigũ yũ'ure añurõ weemi”, nico niwõ.

Mariãre Õ'acũrẽ wereco'tegũ u'mũsecjũ Jesũ bajuatjere wereyu'que ni'ĩ

²⁶ Seis mujĩpũrĩ Isabe nijĩpaco nirõ yũ'rucaro niwũ. Ticũse mujĩpũrĩ be'ro Õ'acũ cũrẽ wereco'tegũ Gabriere a'tiro weecu niwĩ. Galilea di'ta nirĩ macã Nazarepũ o'ócũ niwĩ tja. ²⁷ Cũrẽ ni'cõ numio Mariãre, ne apĩ umũ me'rã niña'ti'core quetiweredutigũ o'ócũ niwĩ. Co ni'cũ Davi pãrãmi nituriagu José wãmetigũ me'rã omocã dũ'tegotigo weeco niwõ. ²⁸ Õ'acũrẽ wereco'tegũ co nirõpũ sãjãa, añudutigũ a'tiro nicũ niwĩ:

—Marĩa, mũ'ũrẽ añudutise miiti'ĩ. Õ'acũ mũ'ũrẽ añurõ wéegũ pajaña'mi. Cũ marĩ wiogũ mũ'u me'rã nimi. Nipe'tirã numia yũ'ruoro mũ'ũrẽ añurõ weeyũ'rũnũ'cãgũsami, nicũ niwĩ.

²⁹ Cũ tojo nicã tu'ogo, tu'omarĩa wa'aco niwõ.

—¿De'ro weegũ yũ'ure tojo añudutiti? nico niwõ. ³⁰ Be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegũ a'tiro nicũ niwĩ:

—María, yu'ure uiticã'ña. Õ'acũ ï'orõpũre mu'u añuse bocaru. Mu'u me'rã e'catisami. ³¹ Ni'cãrõacãrẽ mu'u nijĩpaco tojagõsa'a. Ni'cũ põ'rãtigosa'a. Cũrẽ Jesú wãme õ'oña. ³² Cũ mejõ nigũ mejẽta nigũsami. “Õ'acũ u'musecjũ macũ nimi”, nino'gũsami. Cũ ñecũ Davire wee'caronojõ Õ'acũ wiogu sõrõgũsami. ³³ Tojo weegu Israe curuacjãrãrẽ dutinu'cũcũsami. Cũ dutise ne pe'tisome. Wiogu ninu'cũcũsami, nicu niwĩ.

³⁴ Cũ tojo nicã tu'ogo, María Õ'acũrẽ wereco'tegũre sãrĩtiña'co niwõ:
—¿De'ro wee a'te tojo wa'abosari? Yu'u ne ni'cũ umu me'rã niwe'e, nico niwõ.

³⁵ Õ'acũrẽ wereco'tegu core yu'ticu niwĩ:

—Espíritu Santu mu'ũpũre dijatagũsami. Õ'acũ u'musecjũ cũ tutuase mu'ũpũre o'mecurua weronojõ dijati, tuubi'arosa'a. Tojo weegu mu'u macũ Õ'acũ yagu añugũ waro tojagũsami. Cũ “Õ'acũ macũ nimi”, nino'gũsami. ³⁶ Mu'u basuco Isabe quẽ'rã bucuo waro nimigõ, ni'cũ macũ wãagosamo. Co na “Põ'rã marĩmo” nino'co co nijĩpaco nirõ seis mujĩpũrĩ yu'rũtoja'a. ³⁷ Õ'acũrẽ nipe'tise weeta basio'o, nicu niwĩ.

³⁸ Cũ tojo nicã tu'ogo, María yu'tico niwõ:

—Yu'u Õ'acũrẽ da'rawã'ñaco'tego ni'i. Õ'acũ mu'u ní'caronojõta yu'ure weeato, nico niwõ.

Co tojo nitu'ajaca be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegu wa'a wa'acu niwĩ.

María Isabere ï'agõ wa'a'que ni'i

³⁹ Õ'acũrẽ wereco'tegu wẽréca be'ro María yoogoro marĩrõ a'tiro weeco niwõ. Te numũrĩta co basuco Isabere opa bu'pa nirĩ macã Judea di'tapu ï'agõ wa'aco niwõ. ⁴⁰ Topu ejago, Zacarĩa ya wi'ipũ sãjãaco niwõ. Sãjãagõ, Isabere añudutico niwõ. ⁴¹ Co añuduticãta, Isabe macũ paa po'peapu sãñagũ a'meña'cu niwĩ. Isabe Espiritu Santure cuoyu'ruago tojaco niwõ. ⁴² Tojo weego co upũtu tutuaro me'rã ucũco niwõ:

—Nipe'tirã numia yu'ruoro Õ'acũ mu'ũrẽ añurõ weeyu'runu'cãmi. Mu'u macũ quẽ'rãrẽ añurõ weemi. ⁴³ Mu'u yu'u wiogu paco yu'ure ï'agõ a'ticã, añubutiaro wa'a'a. ⁴⁴ Mu'u añudutisere tu'ocãta, yu'u macũ paa po'peapu sãñagũ e'catise me'rã a'meña'mi. ⁴⁵ Õ'acũ marĩ wiogu mu'ũrẽ “Tojo weeguti” ní'que queoro wa'arosa'a. Mu'u cũ tojo ní'quere tu'o ejõpeo'co e'cati'i, nico niwõ Isabe.

⁴⁶ Be'ro María a'tiro nico niwõ:

Yu'u ejeripõ'rãpu Õ'acũ yu'u wiogũre e'catise o'o'o.

⁴⁷ Õ'acũ yu'ure yu'ruogu me'rã e'cati'i.

⁴⁸ Yu'u mejõ nigõrẽ Õ'acũ a'tiro weecu niami.

Cũrẽ da'rawã'ñaco'tegore wãcũcu niami.

A'tiro nicã me'rã nipe'tirã yu'ure “Õ'acũ añurõ weemi core”, nirãsama.

⁴⁹ Õ'acũ tutuayũ'ruagu yu'ure añubutiasẽ waro weemi.

Cũ añuyũ'ruagu, ña'ase moogũ nimi.

⁵⁰ Nipe'tirã cũrẽ wiopesasẽ me'rã tu'oña'rãrẽ pajaña'nu'cũcũsami.

⁵¹ Cũ tutuaro me'rã peje añuse weemi.

Ãpẽrã yu'ruoro ni'i ni tu'oña'rãrẽ docaque'acã weemi.

52 Wiorā nimi'cārārē mejō nirā tojacā weemi.

Mejō nirā pe'ere wiorā weronojō morōmi.

53 ʔjaboarārē peje waro añuse o'omi.

Peje cuomi'cārārē ne ñe'enojō marīrā tojacā weemi.

54 Israe curuacjārā cūrē da'raco'terārē weetamumi.

Ne cā'rō narē pajaña'ticā weetimi.

55 Cū marī ñecūsũmarē “Tojo weeguti” ní'caronojōta weemi.

Abrahārē, tojo nicā cū pāramērā nituriarārē pajaña'nu'cūcūsami, nico niwō María.

56 María Isabe tiropu i'tia mujipū tojánico niwō. Be'ro co ya wi'ipu dajatojaaco niwō.

Juā masārē wāmeyeri masū bajua'que ni'i

57 Be'ro Isabe co macārē wuariteronojō ejacaro niwā. Titare co macū bajuacu niwī. 58 Cū bajuāca be'ro co acawererā, āpērā co ya wi'i pu'to nirā core e'catitamurā wa'acārā niwā. Ō'acū core añubutiase weecā ī'arā, tojo weecārā niwā. 59 Ni'cā semana cū bajuāca be'ro Moisé duti'caronojōta weecārā niwā. Cū ō'rēcju yapa caserore yejecō'adutirā wa'acārā niwā. Masā cūrē cū pacu wāme weronojō Zacarīa wāmesī'rīcārā nimiwā. 60 Na tojo weesī'rīmicā, cū paco narē nico niwō:

—Niwe'e. Cū Juā wāmetigusami, nico niwō.

61 Masā pe'e “¿De'ro weegu? Mu'u acawererā Juā wāmetirā marīma”, nicārā niwā.

62 Be'ro Zacariare “¿Mu'u de'ro wāme ō'osī'rīsari?” nīrā, weequose me'rā sērītiña'cārā niwā. 63 Na tojo nicā, ni'cā pjī sērīcu niwī. Ti pjīpu cū “Juā wāmetigusami”, ni ojacu niwī. Nipe'tirā cū tojo weesere ī'arā, ucuape'tia wa'acārā niwā. 64 Cū ojāca be'ro maata Zacarīa apaturī ucūna'cācu niwī tja. Tojo nicā Ō'acūrē e'catise o'ocu niwī. 65 Zacarīa tojo weese me'rā nipe'tirā cū pu'to nirā ucuape'tia wa'acārā niwā. Nipe'tirā to u'muase bu'papu nīrā Judeacjārā tojo wa'a'quere werestewā'cācārā niwā. 66 Nipe'tirā na tojo wereturiasere masīrā, pūrō wācūcārā niwā. Cū Ō'acū tutuaro me'rā bajuacā ī'arā, a'merī sērītiña'mujācārā niwā:

—¿Cū wī'magū bucu ējāgū, de'ro nigūnojo nigūsari? nicārā niwā.

Zacarīa Ō'acūrē basapeo'que ni'i

67 Wī'magū pacu Zacarīa Espiritu Santure cuoyu'rucacu niwī. Tojo weegu Ō'acū ucūdutisere a'tiro ucūcu niwī:

68 Marī wiogu Ō'acū Israe curuacjārā wiogure añurō ucūrā.

Marī tiro, cū yarā tiropu a'timi.

Marīrē weetamugū, añurō yu'rucā weegusami.

69 Cū marīrē yu'rūoacju tutuayu'rūagure o'ógusami.

Cūrē Davi pāramērā nituriarā wa'teropu nigūrē o'ógusami.

Davi Ō'acūrē da'rawā'ñaco'tegū nicu niwī.

70 A'tere ne waropata cū ye queti weremu'tārī masā ña'ase moorā me'rā Ō'acū “Tojo weeguti”, nicu niwī.

71 Nipe'tirā marīrē waparātīrārē, marīrē ī'atu'tīrārē yu'rūweticā weegusami.

72 Tojo nicā marī ñecūsũmarē “Musārē pajaña'gūti.

Yu'u 'Tojo weeguti' ní'que añusere ne acobojosome", nicu niwĩ.

⁷³ A'tere Õ'acũ cũ basuta marĩ ñecũ Abrahãrẽ "Tojo weeguti", nicu niwĩ.

⁷⁴ Marĩrẽ ï'atu'tirãrẽ yu'rucã weegusami.

Tojo nicã uiro marĩrõ marĩrẽ cũ dutiro weecã weegusami.

⁷⁵ Nipe'tiro marĩ catiro põtëorõ añurã, cũ yarã cũ ñaro weecã weegusami, nicu niwĩ Zacaría.

⁷⁶ Mu'u, yu'u macũacã, marĩ wiogu a'tiatji ma'arẽ apoyumu'tãgũ nigũsa'a.

Tojo weegu "Õ'acũ u'musecjũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ nimi", nino'gũsa'a.

⁷⁷ Mu'u Õ'acũ yarãrẽ a'tiro nigũsa'a:

"Musã ña'arõ wee'quere acoboJose sërĩcã, musãrẽ acobojogusami.

A'tiro wéégũ, musã pecame'epũ wa'abo'cãrãrẽ yu'ruogusami", nigũsa'a.

⁷⁸ Õ'acũ marĩ wiogu marĩrẽ ma'i pajaña'tjãgũ, cũ macũ marĩrẽ yu'ruoacjũre o'ógusami.

⁷⁹ Cũ na'itĩ'arõpũ nirãrẽ sĩ'orõ weronojõ marĩ cãrẽ masĩtirã, pecame'epũ wa'abo'cãrãrẽ cãrẽ masĩcã weegusami.

Tojo wee marĩ ña'arõ wee'quere acobojogu, marĩrẽ cũ me'rã añurõ nisetica weegusami, nicu niwĩ Zacaría.

⁸⁰ Wĩ'magũ bucua, siape me'rã Õ'acũrẽ nemorõ ëjõpeowã'cãcu niwĩ. Yucu marĩrõ, masã marĩrõpũ nibajaque'aticu niwĩ. Téé Israe curuacjãrãrẽ bu'enũ'cãcateropũ topũ nituocu niwĩ.

2

Jesú cũ bajua'que ni'i

(Mt 1.18-25)

¹ Jesú cũ bajuase duporo nipe'tirã romano masã wiogu Augusto wãmetigu nipe'tirã masãrẽ ba'paqueogutigu, na wãmerẽ ojaõ'oduticu niwĩ. ² Cirenio, Siria di'ta wiogu nícatero ne waro ojaõ'ose nu'cãcaro niwũ. ³ Nipe'tirãrẽ na ñecũsumua bajua'que macãrĩpũ ojaõ'ogũ wa'aduticu niwĩ.

⁴ Tojo weegu José Nazare Galilea di'ta nirĩ macãpũ ní'cu wijawã'cãcu niwĩ. Belẽ Judea di'ta nirĩ macãpũ wa'acu niwĩ. Topũ cũ ñecũ Davi bajuacu niwĩ. Cũ Davi pãrãmi niyugu, topũ ojaõ'odutigu wa'acu niwĩ.

⁵ Cũ, cũ omocã du'teacjo María me'rã Belẽpũ ojaõ'odutigu wa'acu niwĩ. Co wĩ'magũ cuogo nico niwõ. ⁶ Na Belẽpũ nirĩ cura María co wĩ'magũ ñe'erĩtero ejacaro niwũ. ⁷ Topũre na cãrĩrĩ wi'i bocaticãrã niwã. Tojo weerã ecarã na cãrĩrĩ wi'ipũ wa'acãrã niwã. Topũ co ne waro wĩ'magũ wuaco niwõ. Cãrẽ su'ti caseri me'rã oma, ecarã na ba'ari co'ropũ cũuco niwõ.

Õ'acũrẽ wereco'terã u'musecjãrã oveja co'terãrẽ Jesú bajusere were'que ni'i

⁸ Belẽ sumutopũ oveja co'terã nicãrã niwã. Na, na yarã ovejare co'terã, cãpũpũ nibo'reamujãcãrã niwã. ⁹ Wãcũña marĩrõ narẽ ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegu u'musecjũ bajuacu niwĩ. Õ'acũ cũ asistese na tiropũ añurõ bo'reyuse'sa wa'acaro niwũ. Tojo wa'acã ï'arã, ucayũ'ruacãrã niwã. ¹⁰ Õ'acũrẽ wereco'tegu narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'ure uiticã'ña. Musãrê añuse quetire miitigu wee'e. Te quetire tu'orã, nipe'tirã e'catirãsama. ¹¹ Ni'cãcã ñami Davi ya macã Belêpu musãrê yu'ruoacju bajuami. Cũ Ô'acũ bese'cu Cristo marĩ wioqu nimi. ¹² Cũ wĩ'magũrê su'ti caseri me'rã oma'cure bocaekarãsa'a. Wa'icurã nirĩ wi'ipũ cũñagũrê ĩ'arãsa'a. Musã a'tere ĩ'arã, “Diacjũta wereapĩ”, nirãsa'a, nicu niwĩ Ô'acũrê wereco'tegu.

¹³ Cũ tojo nĩca be'roacã cũ tiropũ pãjãrã Ô'acũrê wereco'terã u'musecjãrã bajuanemocãrã niwã. Na Ô'acũrê ejõpeorã, a'tiro e'cati basapeocãrã niwã:

¹⁴ Ô'acũ u'musecjũrê e'catipeorã.

Nipe'tirã cũrê “Añubutiami”, ni basapeoato.

A'ti di'ta pe'ere cũ añurõ weeno'cãrã ejerisãjãse cõoato, nicãrã niwã.

¹⁵ Be'ro Ô'acũrê wereco'terã u'musepu mujãca be'ro oveja co'terã na basu a'merĩ ucũcãrã niwã:

—Te'a quero Belêpu. Tojo wa'a'quere, Ô'acũ marĩrê wereduti'quere ĩ'arã marĩ, nicãrã niwã.

¹⁶ Tojo weerã sojaro me'rã macãpu pi'acãrã niwã. Topũ pi'atarã, Marĩa, Joserẽ bocaecãrã niwã. Wĩ'magũ quẽ'rãrẽ ecarã ba'ari co'ropũ cũñagũrê ĩ'acãrã niwã. ¹⁷ Cũrê ĩ'ãca be'ro Ô'acũrê wereco'tegu wĩ'magũ ye quetire narẽ ní'quere werestecãrã niwã. ¹⁸ Nipe'tirã na weresere tu'orã, tu'o ucũamujãcãrã niwã. ¹⁹ Marĩa pe'e oveja co'terã tojo nisere co se'saro wãcũ tu'oña'cã'co niwõ. Uputu tere wãcũnurãco niwõ. ²⁰ Oveja co'terã Ô'acũrê wereco'tegu narẽ ní'caronojõta queoro wa'acã ĩ'arã, Ô'acũrê “Añuyũruami”, ni e'catitojaacãrã niwã.

Jesure na Ô'acũ wi'ipũ mia'que ni'i

²¹ Ni'cã semana Jesũ bajuãca be'ro na weewũaronojõ weecãrã niwã. Jesure cũ õ'rẽcju yapa caserore yejecõ'acãrã niwã. Titareta cũrê Jesũ wãme õ'ocãrã niwã. Ti wãmerẽta Ô'acũrê wereco'tegu Marĩa co nijĩpaco nise dũporo õ'oduticũ niwĩ. Tojo weerã tojo wãmeyecãrã niwã.

²² Wĩ'magũ co wũãca be'ro ticuse numũrĩ yu'rũca be'ro na weewũaronojõpũma weecãrã niwã. Moisé dutise a'tiro nicaro niwũ. Numia wĩ'magũ wũãca be'ro ticuse numũrĩ be'ro apaturi na ní'caronojõta tojato tja nĩrõ tojo duticaro niwũ. Titare wĩ'magũrê Jerusalêpu miacãrã niwã. Topũ Ô'acũ wi'ipũ miisãjãa, Ô'acũrê “Mu'u yagu nimi”, ni ĩ'orã wa'acãrã niwã. ²³ Ô'acũ dutise tojo niyucã, tere tojo weecãrã niwã. A'tiro nicaro niwũ: “Nipe'tirã bajuamu'tãrã umũa Ô'acũ yarã sãjãcã weeno'rãsama”, niwũ. ²⁴ Be'ro Marĩa, tojo nicã José Ô'acũ duti'caronojõta weecãrã niwã tja. A'tiro nicaro niwũ: “Ô'acũrê ejõpeorã, puarẽrã buja weronojõ bajurãrẽ o'oya. Na marĩcã buja puarã o'oya”, nicaro niwũ.

²⁵ Titare ni'cũ Jerusalêcjũ Simeó wãmetigu nicu niwĩ. Cũ añugũ waro Ô'acũrê ejõpeoyũ'rugũ nicu niwĩ. Israe curuacjãrãrê yu'ruoacjure yucuegu weecu niwĩ. Espĩritu Santu Simeó me'rã ninu'cũcu niwĩ. ²⁶ Espĩritu Santu cũrê a'tiro wereyutojacu niwĩ:

—Cristo Ô'acũ bese'cure ĩ'atimigũ, mu'u wẽrĩsome, nicu niwĩ. ²⁷ Ô'acũ wi'ipũ Jesure miãca numũrê Espĩritu Santu Simeórẽ ti wi'ipũ

wa'aduticu niwī. Be'ro Jesure cū pacusumua Moisé duti'caronojōta wéerā, Ō'acū wi'ipū miacārā niwā. ²⁸ Wī'magūrē ī'agū, Simeó miiwuaacu niwī. Miiwua, Ō'acūrē e'catipeogu, a'tiro nicu niwī:

²⁹ Wiogu, mū'u "A'tiro weeguti" ní'quere queoro weeapu.

Tojo weegu ni'cārōacārē yu'u mū'urē da'raco'tegu e'catise me'rā wērīmasī'i.

³⁰ Masārē yu'rūoacjūre ī'atoja'a.

³¹ Mū'u nipe'tirā masā ī'orōpū cūrē masīdutigu tojo weewu.

³² Cūta judío masā nitirārē mū'urē ējōpeodutigu sī'ogū weronojō weegusami.

Tojo nicā nipe'tirā mū'u yarā Israe curuacjārā "Ō'acū añurō weemi", nino'rāsama, nicu niwī Simeó.

³³ Simeó wī'magūrē tojo nicā tu'orā, José, tojo nicā Jesú paco tu'omarīa wa'acārā niwā. ³⁴ Be'ro Simeó narē "Ō'acū musārē añurō weeato", nicu niwī. María, Jesú pacore a'tiro nicu niwī:

—Ō'acū ā'rī wī'magūrē a'tiro weedutigu beseapī. Cūrē uatirā Israe curuacjārā cō'adijono'rāsama. Cūrē uarā pe'e morōpeono'rāsama. Cū Ō'acū ye cjasere ī'omu'tāgū nigūsami. Pājārā cūrē teerāsama.

³⁵ Tojo weese me'rā nipe'tirā wācūsere bajuyoropū masīno'rōsa'a. Mū'u pe'ere te di'pji me'rā ñosērō weronojō pūrīse tu'oña'gōsa'a, nicu niwī Mariare.

³⁶ Apego Ō'acū wi'ipūre Ō'acū ye queti weremu'tārī masō nico niwō. Co Ana wāmetico niwō. Fanuel macō Aser curuacjō nico niwō. Bucuo waro nico niwō. Ne waropure nu'mio waro omocā du'teco niwō. Co omocā du'téca be'ro siete cū'marī co marāpū me'rā nico niwō. Ticuse cū'marī be'ro co marāpū wērīa wa'acu niwī. ³⁷ Jesure na Ō'acū wi'ipū miacaterore co wapewio ochenta y cuatro cū'marī cuoco niwō. Co Ō'acū wi'ipūre ne wijatico niwō. Topū Ō'acūrē ējōpeogo, ñamirī, umacorī be'ti, ñubuenu'cūcā'co niwō. ³⁸ Simeó Mariare, Joseré ucūrī cura Ana na tiropū wa'aco niwō. Jesure ī'agō, Ō'acūrē e'catise o'oco niwō. Be'ro nipe'tirā Jerusalécjārā masārē yu'rūoacjūre co'terārē Jesú ye cjasere wereco niwō.

María, José, Jesú na ya macā Nazarepū dajatojaa'que ni'i

³⁹ Nipe'tise Ō'acū duti'quere weetu'ajaca be'ro María, José, Jesú na ya macā Nazare, Galilea di'tapū dajatojaacārā niwā. ⁴⁰ Wī'magū siape me'rā bucua, nemorō tutuagu, masīnemogū wa'acu niwī. Ō'acū cūrē añurō weecu niwī.

Jesú Ō'acū wi'ipū wiorā me'rā ucū'que ni'i

⁴¹ Jesú pacusumua nipe'tise cū'marī Pascua bosenumu nicā Jerusalēpū bosenumurī wa'awuacārā niwā. ⁴² Tojo weerā Jesú doce cū'marī cuocā, na weewuaronojōpuma wa'acārā niwā tja. Jesú titare ne waro bosenumu wa'agu weecu niwī. ⁴³ Bosenumu yu'rūca be'ro José, María na ya macāpū dajatojaacārā niwā. Titare Jesú pe'e cū paco María, José masīrō marīrō Jerusalēpū tojacā'cu niwī. ⁴⁴ Na Jesure "Āpērā marī me'rācārā me'rā wa'ayusami", nicārā nimiwā. Tojo weerā na wācūque'tiro marīrō ni'cā numu ma'apure wa'acārā niwā. Be'ropū na acawerērā, na ī'amasīrā wa'tero cūrē a'macārā

nimiwā. ⁴⁵ Ne bocaticārā niwā. Tojo weerā cūrē a'marā, Jerusalēpu majāmitojacārā niwā.

⁴⁶ I'tia numu na Jerusalēpu wijāca be'ro Ō'acū wi'ipū cūrē bocacārā niwā. Cū Moisé oja'quere bu'eri masā wa'teropu dujicu niwī. Na ucūsere tu'o, cū quē'rā narē sērītiña'mujācu niwī. ⁴⁷ Nipe'tirā cū masīsere ĩ'arā, cū yu'time'risere tu'orā, ĩ'amarīamujācārā niwā. ⁴⁸ Cū Ō'acū wi'ipū dujicā ĩ'arā, cū pacusumua ĩ'amarīacārā niwā. Cū paco cūrē nico niwō:

—Macū ĵde'ro weegu ūsārē tojo weeati? Mu'u pacu, yu'u uputu mu'urē a'mapu. Uputu wācūque'tiapu, nico niwō.

⁴⁹ Co tojo nicā tu'ogu, Jesú nicu niwī:

—ĵDe'ro weerā yu'ure a'mati? ĵMusā yu'u pacu ye cjasere weeroua'a nisere masītiati? nicu niwī.

⁵⁰ Cū pacusumua Jesú tojo nisere tu'omasīticārā niwā.

⁵¹ Be'ro na me'rā Nazarepu dajatojaacu niwī. Cū toduporopu wee'caronojōta na dutisere añurō yu'tinu'cūcu niwī. Cū paco nipe'tise Jerusalēpu tojo wa'a'quere wācūnurūco niwō. ⁵² Jesú siape me'rā bucua, masīnemowā'cācu niwī. Ō'acū cūrē “Añugū nimi”, ni ĩ'acu niwī. Masā quē'rā nipe'tirā cūrē añurō wācūcārā niwā.

3

Juā masārē wāmeyeri masū bu'e'que ni'i

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Quince cū'marī Tiberio wāmetigu nipe'tirā romano masā wiogu nirī cura a'ticurā cū docacjārā wiorā nicārā niwā. Poncio Pilato Judea di'ta wiogu nicu niwī. Herode Galilea di'ta wiogu nicu niwī. Herode acabiji Felipe Iturea, Traconite wāmetise di'ta wiogu nicu niwī. Lisanas wāmetigu Abilinia di'ta wiogu nicu niwī. ² Anás, tojo nicā Caifá pa'ia wiorā nicārā niwā. Tita na wiorā nirī cura Ō'acū Zacaríā macū Juārē masā marīrō, yucu marīrōpu ucūcu niwī. ³ Be'ro Juā nipe'tiro dia Jordá wāmetiri maa wa'teropu yu'rūwā'cācu niwī. Masārē a'tiro bu'ecu niwī:

—Musā ña'arō weeseti'quere bajaweti ducayu, wāmeyeno'ña. Tojo weerā musā ña'arō wee'quere acobojono'rāsa'a, nicu niwī.

⁴ Duporocjūpu Ō'acū ye queti weremu'tārī masū Isaía oja'caronojōta Juā queoro weeseticu niwī. A'tiro ojayuno'caro niwā:

Ni'cū yucu marīrō, masā marīrōpu a'tiro car-
icūnu'cūbajaque'atigusami:

“Marī wiogu a'tiatji ma'arē apoyuya.

Diacjūca ma'a añurī ma'a quē'rārō weronojō weeyuya.”

(Marī wiogu a'tiati duporo musā nisetisere apoyuya, musā wācūsere ducayuya nígū, tojo nicu niwī.)

⁵ Nipe'tise di'ta tu'rari yaa, ni'cārōwijino'rōsa'a.

Nipe'tise ūrūpagu, opa bu'pa diacjūca pa weeno'rōsa'a.

Ma'arī diacjū nitise ma'arī diacjūnu'cōno'rōsa'a.

Ma'arī coperibujuse yaamu'muono'rōsa'a.

(Musā ña'arō weeseti'quere ducayu, apoya nígū, tojo nicu niwī.)

⁶ Musā tojo weecā, Ō'acū masārē yu'rūosere nipe'tirā ĩ'arāsama, ni ojacu niwī Isaía.

7 Masã Juã tiropu wãmeyedutirã wa'acãrã niwã. Na tojo weecã, narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Musã weeta'sari curuacjãrã aña weronojõ ni'i. Aña nucũ ãjũcã, uiwã'cãsama. Musã aña weronojõ bu'iri da'resere ui'i. Tojo uirã, musã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayusĩ'rĩtimirã, wãmeyedutirã a'tiapu. 8 Musã diacjãta ãsã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayuapu nĩrã, musã weesetise me'rã i'õña. A'tiro wãcũticã'ña: “Ësã Abrahã pãrãmerã ni'i. Tojo weerã Õ'acũ tiropu wa'arãsa'a”, ni wãcũticã'ña. Musã wãcũsere ducayuticã, Abrahã pãrãmerã nise wapamarĩ'i. Õ'acũ uagu, a'te ãtãperi me'rã Abrahã pãrãmerã wa'acã weemasĩmi. Cũ tojo weecãma, na pe'e Õ'acũ uaro weebosama. 9 Marĩ yucupagu ote'quepagu weronojõ ni'i. Õ'acũ musãrẽ yucupagu dũca marĩsepagure besecõ'arõ weronojõ weegusami. Yucu añurõ ducaticjare paacõ'a, ãjũacõ'acã'no'sa'a. Tere wee'caro weronojõ musã wãcũsere ducayuticã, añurõ weeseticã, Õ'acũ musãrẽ cõmea me'rã paacõ'agũ weronojõ bu'iri da'regusami, nicu niwĩ Juã.

10 Cũ tojo nicã tu'orã, masã cũrẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weerãsari? nicãrã niwã.

11 Juã narẽ yu'ticu niwĩ:

—No'o puaro su'tiro cuogunojõ apĩ moogũrẽ ni'cãrõ o'oya. Ba'ase cuogunojõ ba'ase moogũ me'rã ducawaa ba'aya, nicu niwĩ.

12 Æpãrã quẽ'rã romano masã wiorãrẽ niyeru wapaseebosari masã Juã tiropu wãmeyedutirã wa'acãrã niwã. Cũrẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—Ësãrẽ bu'egu, ¿ũsã de'ro weerãsari? nicãrã niwã.

13 Juã narẽ yu'ticu niwĩ:

—Romano masã na wapaseeduti'caro nemorõ wapaseeticã'ña. Na dutiro ejatuario wapaseeya, nicu niwĩ.

14 Æpãrã surara quẽ'rã cũrẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—Ësã waro, ¿de'ro weerãsari? nicãrã niwã.

Juã narẽ yu'ticu niwĩ:

—Ne ãpãrã cuosere ã'maticã'ña. Na o'oticã, tutuario me'rã narẽ uise o'o, ña'arõ weeticã'ña. Tere uarã, na weeti'quepũreta weresãdojaticã'ña. Musã wapata'ase me'rã dia'cũ e'catiya, nicu niwĩ.

15 Masã Juã bu'esere tu'orã, uputu wãcũcãrã niwã.

—Apetero weegu Juã Õ'acũ bese'cu Cristo marĩ yoacã yucue'cu nisami, ni wãcũcãrã nimiwã. 16 Na tojo nisere masĩgũ, Juã nipe'tirãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u musãrẽ na ña'arõ wee'quere bujaweti, du'uama nĩgũ, aco me'rã wãmeye'e. Yu'u be'ro apĩ yu'u nemorõ tutuagu a'tigusami. Cũ añugũ waro nimi. Yu'u pe'e mejõ nigũ tu'õña'a. Cũ ye sapatu tuweemasĩtigu weronojõ cũrẽ ne ni'cãrõwĩjimasĩtisa'a. Cũ pũrĩcã Espĩritu Santure musãrẽ o'õgusami. Cũrẽ masã me'rã ninu'cũcã weegusami. Ña'arõrẽ ãjũaweero weronojõ musãrẽ añurõ tojato nĩgũ ña'arõ wee'quere cõ'agũsami. 17 Yu'u be'ro a'tigu ni'cũ trigo su'tiweeri masũ weronojõ nimi. Cũ te su'tire mejecã mi, te nurõrĩ wi'ipũ nurõsami. Te su'tire pecame'epu ãjũacõ'asami. A'te weronojõ cũ, cũ yarã warore bese, cũ tiropu miagũsami. Æpãrãrẽ pecame'epu cõ'abajuriogusami. Ti me'e ne pe'tisome, nicu niwĩ Juã.

18 Tojo weesenõjõ me'rã peje apeye werecasanemocu niwĩ. Tenojõ me'rã Juã Õ'acũ ye añuse quetire masãrẽ werecu niwĩ. 19 Apeyema tja Herode ti di'ta Galilea wiojure tu'ticu niwĩ. Herode cũ acabiji Felipe numo Herodia wãmetigore ê'ma, numoticu niwĩ. Tojo nicã apeye peje ña'ase weenema'que bu'iri tu'ticu niwĩ. 20 Herode Juã cũ were'quere tã'oronojõ nígũ, mejõ ña'arõ weenemocu niwĩ. Juãrẽ bu'iri da'reri wi'ipu sõrõdaticu niwĩ.

Juã Jesure wãmeye'que ni'i
(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

21 Juãrẽ bu'iri da'reri wi'ipu sõrõatji duporo Juã pãjãrã masãrẽ wãmeyecu niwĩ. Be'ro Jesú quẽ'rãrẽ wãmeyecu niwĩ. Cũrẽ wãmeyegu ñubueri cura u'muse pãricaro niwã. 22 Tojo wa'acã, Jesú bu'ipu Espiritu Santu buja weronojõ bajugu cãpure dijatacu niwĩ. U'musepu cũ pacu Õ'acũ ucũdijogu, a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'ũ yu'ũ macũ yu'ũ uputu ma'igũ ni'i. Mu'ũ me'rã pũrõ e'cati'i, nicu niwĩ.

Jesú ñecũsumũa na nituriamũjãti'que ni'i
(Mt 1.1-17)

23 Jesú treinta cũ'marĩ wa'tero cuogu, bu'enũ'cãcu niwĩ. Masã cũrẽ “José macũ nimi”, nicãrã nimiwã. José Elí macũ nicu niwĩ. 24 Elí Matat macũ nicu niwĩ. Matat Leví macũ nicu niwĩ. Leví Melqui macũ nicu niwĩ. Melqui Jana macũ nicu niwĩ. Jana José macũ nicu niwĩ. 25 José Matatías macũ nicu niwĩ. Matatías Amós macũ nicu niwĩ. Amós Nahúm macũ nicu niwĩ. Nahúm Esli macũ nicu niwĩ. Esli Nagai macũ nicu niwĩ. 26 Nagai Maat macũ nicu niwĩ. Maat Matatías macũ nicu niwĩ. Matatías Semei macũ nicu niwĩ. Semei Josec macũ nicu niwĩ. Josec Judá macũ nicu niwĩ. 27 Judá Joanán macũ nicu niwĩ. Joanán Resa macũ nicu niwĩ. Resa Zorobabel macũ nicu niwĩ. Cũ Salatiel macũ nicu niwĩ. Salatiel Neri macũ nicu niwĩ. 28 Neri Melqui macũ nicu niwĩ. Melqui Adi macũ nicu niwĩ. Adi Cosam macũ nicu niwĩ. Cosam Elmadam macũ nicu niwĩ. Cũ Er macũ nicu niwĩ. 29 Er Josué macũ nicu niwĩ. Josué Eliezer macũ nicu niwĩ. Eliezer Jorim macũ nicu niwĩ. Jorim Matat macũ nicu niwĩ. 30 Matat Leví macũ nicu niwĩ. Leví Simeó macũ nicu niwĩ. Simeó Judá macũ nicu niwĩ. Judá José macũ nicu niwĩ. José Jonam macũ nicu niwĩ. Jonam Eliaquim macũ nicu niwĩ. 31 Cũ Melea macũ nicu niwĩ. Melea Mena macũ nicu niwĩ. Mena Matata macũ nicu niwĩ. Matata Natán macũ nicu niwĩ. 32 Natán Davi macũ nicu niwĩ. Davi Isai macũ nicu niwĩ. Isai Obed macũ nicu niwĩ. Obed Booz macũ nicu niwĩ. Booz Sala macũ nicu niwĩ. Sala Naasón macũ nicu niwĩ. 33 Naasón Aminadab macũ nicu niwĩ. Cũ Admin macũ nicu niwĩ. Admin Arni macũ nicu niwĩ. Arni Esrom macũ nicu niwĩ. Esrom Fares macũ nicu niwĩ. Fares Judá macũ nicu niwĩ. 34 Judá Jacob macũ nicu niwĩ. Jacob Isaa macũ nicu niwĩ. Isaa Abrahã macũ nicu niwĩ. Abrahã Taré macũ nicu niwĩ. Taré Nacor macũ nicu niwĩ. 35 Nacor Serug macũ nicu niwĩ. Serug Ragau macũ nicu niwĩ. Ragau Peleg macũ nicu niwĩ. Peleg Heber macũ nicu niwĩ. Heber Sala macũ nicu niwĩ. 36 Sala Cainán macũ nicu niwĩ. Cainán Arfaxad macũ nicu niwĩ. Arfaxad Sê macũ nicu niwĩ. Sê Noé macũ nicu niwĩ. Noé Lamec macũ nicu niwĩ. 37 Lamec Matusalén macũ nicu niwĩ. Matusalén Enoc macũ nicu niwĩ. Enoc Jared macũ nicu niwĩ. Jared Mahalaleel macũ nicu niwĩ. Cũ Cainán macũ nicu niwĩ.

³⁸ Cainán Enós macã nicu niwĩ. Enós Set macã nicu niwĩ. Set Adã macã nicu niwĩ. Adã Ô'acũ cã ne waro wee du'pócãti'cu nicu niwĩ. Tojo weegu cã Ô'acũ macã nicu niwĩ.

4

Jesure wãtĩ Ô'acũrẽ yu'rũnu'cãcã weesĩrĩmi'que ni'i
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Juã Jesure wãmeyeca be'ro Jesú Espiritu Santure cõoyu'ruacu niwĩ. Cũrẽ dia Jordã wãmetiri maapu ní'cure Espiritu Santu maata yucu marĩrõ, masã marĩrõpu miacu niwĩ. ² Topure cuarenta numarĩ nicu niwĩ. Wãtĩ Jesure cã pacure yu'rũnu'cãdutigu niquesãcu nimitito. Cã topu nise numarĩrẽ Jesú ne cã'rõ ba'aticu niwĩ. Tojo weegu ujaboacu niwĩ. ³ Tojo wa'ari curare wãtĩ cũrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u diacjũta Ô'acũ macã ni'i nígu, a'te ütãperire pã dojorẽ ba'aya, nicu niwĩ.

⁴ Jesú cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'o: “Masã ba'ase me'rã dia'cũ catimasĩtisama”, ni ojano'wũ, nicu niwĩ.

⁵ Be'ro wãtĩ Jesure u'muacju ùrũgũpu miacu niwĩ tja. Topu nipe'tisere ni'cãtita a'ti nucũcã cjase macãrĩ pejere i'ope'ocã'cu niwĩ.

⁶ I'otoja, wãtĩ a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u mu'arẽ a'te macãrĩ wiogu, te macãrĩpu nise nipe'tise wiogu sõrõgãti. A'te nipe'tise yé ni'i. Tojo weegu yu'u no'o o'osĩrĩgũrẽ o'oguti. ⁷ Mu'u yu'ure ejaque'a ãjõpeocã, nipe'tise mu'u ye tojarosa'a, nicu niwĩ wãtĩ.

⁸ Jesú a'tiro yu'ticu niwĩ:

—Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'o: “Ô'acũ mu'u wiogu ni'cũrẽta ãjõpeoya. Cũ se'sarore, cã dutise dia'cũrẽ weeco'teya”, niwũ, nicu niwĩ Jesú.

⁹ Be'ro wãtĩ Jesure Jerusalẽpu miaa, Ô'acũ wi'i dũposãrĩpu miimujãcu niwĩ. Topu cũrẽ a'tiro nicu niwĩ tja:

—Mu'u diacjũta Ô'acũ macã ni'i nígu, a'topu me'rãta nucũcãpu bu'pudijaya. ¹⁰ Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpu mu'arẽ a'tiro ojano'o:

Ô'acũ cũrẽ wereco'terãrẽ mu'arẽ co'tedutigu o'ógusami.

¹¹ Mu'arẽ ütãgãpu doquepejari níã, mu'arẽ tuuñe'erãsama, ni ojano'caro niwũ, nicu niwĩ wãtĩ.

¹² Jesú cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpure a'te quẽ'rã ojano'caro niwũ: “Mu'u wiogu Ô'acũ cã ucũ'quere ne ni'cãti ¿diacjũta nimitito? níã, cũrẽ wee'i'oduticã'ña”, ni ojano'wũ, nicu niwĩ Jesú.

¹³ A'tiro wéegu, wãtĩ apeye de'ro mejẽcã Jesure weenemomasĩticu niwĩ. Weenemomasĩti, yoaticã cũrẽ cõ'awã'cãnicu niwĩ.

Jesú ne waro cã Galileapu bu'enu'cã'que ni'i
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Jesú masã marĩrõpu ní'cu Espiritu Santure cõoyu'ruagu, Galileapure dajacu niwĩ. ãpẽrã cã ye quetire nipe'tiro Galilea wa'terocjãrã ucũse'sa wa'acãrã niwã. ¹⁵ Jesú macãrĩnucã na

nerēwūasepū bu'ecū niwī. Nipe'tirā cūrē e'cati, “Añuyū'rūami”, nicārā niwā.

Jesú cū ya macā Nazarepū dajatojaa'que ni'i
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Be'ro Jesú Nazare cū masāca macāpū dajatojaacū niwī. Judío masā na soowūari numū cū weewūaronojōpūma na nerēwūari wi'ipū sājāacū niwī. Topū wā'cānū'cā, Ō'acū ye queti ojāca pūrīrē bu'eī'ocū niwī. ¹⁷ Cūrē Ō'acū ye queti weremū'tārī masū Isaía ojāca pūrīrē bu'edutirā o'ocārā niwā. Cū ti pūrīrē pāo, a'tiro oja'quere bocacū niwī. A'tiro nicaro niwū:

¹⁸ Espiritu Santu yū'ūpūre nimi.

Cū añuse quetire pajasecuorārē yū'ūre weredutigū cūuwī.

Bujawetirārē wācūtutuacā weedutigū o'ówī.

Āpērā dutise doca niwā'ñarārē yū'rūweticā weedutigū o'ówī.

Caperi ī'atirārē ī'acā weedutigū o'ówī.

Āpērārē dutipe, ña'arō weepeno'rārē wijata'adutigū o'ówī.

¹⁹ Ō'acū masārē yū'rūoritero etatoja'a nisere weredutigū o'ówī, ni ojacū niwī Isaía, ni bu'ecū niwī Jesú.

²⁰ Be'ro, Jesú cū bu'éca be'ro ti pūrīrē tuutūrētoja, ti wi'i co'tegure wiacū niwī. Wia, narē bu'egutigū ejanujācū niwī. Nipe'tirā ti wi'ipū nirā cūrē ne ī'adu'uticārā niwā. ²¹ Cū narē a'tiro ucūnū'cācū niwī:

—Ni'cācā me'rā musā tū'oropū bu'eī'o'que queoro wa'a'a, nicū niwī.

²² Nipe'tirā Jesure añurō ucūcārā niwā. Cū ucūserē tū'orā, te añuse niyucā, tū'omarīa wa'acārā niwā. Na basu a'merī sērītiña'cārā niwā:

—¿Ā'rī José macū mejēta niti? nicārā niwā.

²³ Na tojo nisere masīgū, Jesú narē nicū niwī:

—Apetero weerā a'te masā na ucūwūasenojōrē yū'ūre nírā nisa'a: “Ocoyeri masū mū'u basu pe'e ocoye yū'rūoya”, nisa'a. Tojo nicā “Mū'u Capernaupū weeī'o'quere ūsā tū'owū. Te ūsā tū'o'quere a'to mū'u ya macā waropū quē'rārē weeī'oña”, nírā nisa'a, nicū niwī.

²⁴ Be'ro narē ninemocū niwī:

—Diacjū musārē werēguti. Ne ni'cū Ō'acū ye queti weremū'tārī masūrē cū ya macācjārā waro añurō pōtērītisama. ²⁵ Musārē a'tere diacjū masīcā ūasa'a. Ō'acū ye queti weremū'tārī masū Elía cū nícateropūre Israe di'tapūre pājārā wapewia numia nicārā niwā. Titare i'tia cū'ma ape cū'ma deco acoro pejaticaro niwū. Tojo weerā nipe'tirā ti di'tacjārā ūpūtu ūjaboacārā niwā. ²⁶ Tojo nimicā, ne ni'cō Israe curuacjō wapewiore weetamudutigū Ō'acū o'óticū niwī. Ape di'tacjō Sarepta wāmetiro Sidō pū'to nigō pe'ere weetamudutigū o'ócū niwī. ²⁷ Apeye quē'rā Eliseo Ō'acū ye queti weremū'tārī masū nícateropūre a'te weronojōta wa'acaro niwū. Israe di'tapūre pājārā cāmi boarā nicārā niwā. Tojo nimicā, Eliseo ne ni'cū ti di'tacjūrē yū'rūoticū niwī. Naamán aperocjū Siria di'tacjū pe'ere yū'rūocū niwī. Ō'acū Israe curuacjārārē weetamutigū, Israe curuacjārā nitirā pe'ere weetamucū niwī, nicū niwī.

²⁸ Ti wi'ipū nerē'cārā pājārā Jesú a'tiro nisere tū'orā, uayū'rūacārā niwā. ²⁹ Be'ro nipe'tirā to nirā wā'cānū'cā, Jesure macā sumutopū

cō'ađ'ocārā niwā. Na nirī macācjū ũrūgū dūposārīpū cūrē tuuquedi-jorātirā miimujācārā niwā. ³⁰ Na tojo weesī'rīmicā, Jesú na wa'tero wa'a, yu'rūwā'cā wa'acu niwī.

Jesú wātī sājāno'cure cō'awīrō'que ni'i
(Mr 1.21-28)

³¹ Be'ro Jesú Capernaupū wa'acu niwī. Ti macā Galilea di'tapū nicaro niwā. Topū masārē na soowuari nūmūrē bu'ecu niwī. ³² Dutisere cuogu weronojō bu'ecā ī'arā, tu'omarīamujācārā niwā.

³³ Na nérēca wi'ipure ni'cū wātī sājāno'cu nicu niwī. A'tiro uputu caricūcu niwī:

³⁴ —Jesú Nazarecjū, ũsārē cariboticā'ña. ¿Īsārē bu'iri da're bajuriogu a'tigu weeti? Mu'urē ī'amasī'i. Ō'acū o'ó'cu ña'ase moogū, añubutiagu ni'i, nicu niwī.

³⁵ Cū tojo nicā tu'ogu, Jesú wātī masūpū nigūrē tu'tigu, a'tiro nicu niwī:

—Di'tamarīaña. Ā'rīpūre nigú wijaaya, nicu niwī.

Cū tojo nicā, wātī na ī'orōpū tuuquecū, cūpūre ní'cu wijaacu niwī. Ne cūrē mejēcā cāmida'rema'arō marīrō wijaacu niwī. ³⁶ Tojo wa'asere ī'arā, nipe'tirā ucucārā niwā. Na basu a'merī a'tiro ucūcārā niwā:

—Ā'rī dutise cuose ĩñe'enojō nimitito? Cū tutuaro me'rā wātīarē cō'awīrōmasīmi. Cū narē cō'awīrōcā, na wijaama, nicārā niwā.

³⁷ Tojo weero nipe'tiro Galileapū Jesú ye cjase se'sa wa'acaro niwā.

Jesú Simó Pedro mañecōrē yu'rūo'que queti ni'i
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Jesú na nerēwuaropū ní'cu wijaa wa'acu niwī. Wijáaca be'ro Simó ya wi'ipū wa'acu niwī. Cū mañecō uputu ujaque dutitico niwō. Tojo weerā Jesure “Yu'rūoya”, ni sērīcārā niwā. ³⁹ Jesú co pu'to ejanu'cā mu'rīī'a, ujaquere suruduticu niwī. Cū tojo weecā, ujaque surupe'tia wa'acaro niwā. Tojo wéeca be'ro maata co wā'cānu'cā, narē ba'ase etigo wa'aco niwō.

Jesú pājārā masā dutitirārē yu'rūo'que ni'i
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Mujīpū sājārī cura nipe'tirā no'o nise duti caorārē Jesú tiropū miacārā niwā. Jesú na dutitirānucūrē omocā ñapeogu, nipe'tirārē yu'rūocu niwī. ⁴¹ Na dutitirā wa'teropūre wātīa masāpūre sājāa'cārā quē'rārē cō'awīrōcu niwī. Na wijaarā, a'tiro caricūwijaacārā niwā:

—Mu'ū Ō'acū macū ni'i, nicārā niwā.

Wātīa Cristo Ō'acū bese'cu nimi nisere masīcārā niwā. Tojo weegu Jesú narē tu'tigu, ucūdutiticu niwī.

Jesú Galilea di'tapū cū ye quetire werecusia'que ni'i
(Mr 1.35-39)

⁴² Bo'reque'ari cura Jesú macā sumuto masā marīrōpū wa'acu niwī. Cū tojo weecā, masā cūrē a'ma, cū nirōpū sirutuejacārā niwā. Cūrē aperopū wa'adutitīcārā nimiwā. ⁴³ Jesú narē nicu niwī:

—Yu'ū apeye macārīpū quē'rārē añuse queti, Ō'acū a'ti nucūcācjārārē wioogu nigūsamī nisere wereroua'a. Ō'acū na ña'arō

wee'quere bujaweti ducayucā, cū yarā sājācā weegusami. A'te niatjereta yu'u pacu yu'ure o'ówī, nicu niwī.

⁴⁴ Tojo weegu Jesú na nerēwuase wi'seri Galilea di'ta nise macārīpūre werecusiacu niwī.

5

Jesú cū tutuaro me'rā wa'i pājārā wējēcā wee'que ni'i

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Ni'cā nūmu Jesú Genesare wāmetiri ditara sumutopu nicu niwī. Cū topu nirī cura pājārā masā etacārā niwā. Cū Ō'acū ye queti weresere tu'osi'rīrā, cū pu'to pājārā tuuwā'cācārā niwā. ² Ditara sumuto nucūporopu puawu masā marīsepawu pa'sacā ī'acu niwī. Wa'i wējērā eja'cārā tepawure topu po'o, na ye wejecupagure coerā wa'arā majānu'cācārā niwā. ³ Jesú tepawure ī'agū, Simó yawupu mājāsājācu niwī. Simórē “Sō'ocurepu wajawīrōña”, nicu niwī. Cū tojo nīca be'ro Jesú tiwupu ejanujā, masā sumutopu nu'cūrārē bu'enu'cācu niwī. ⁴ Narē bu'éca be'ro Simórē a'tiro nicu niwī:

—Yucusure decocurepu wajawijaya. Topu mu'u ya wejecure doqueñoña, nicu niwī.

⁵ Simó cūrē yu'ticu niwī:

—Masārē bu'egu, ūsā pi'eti, ñamipure wējēbo'reamiapu. Ne wējētiasu. Mu'u dutiguta dutitoja'a. Tojo weegu wejecure doqueñoñuti, nicu niwī.

⁶ Na tigure doqueñooca be'ro pājārā waro wa'i sājāno'cārā niwā. Tojo weero tigu wejecu tū'rūrōpu weecaro niwā. ⁷ Tere ī'arā, na me'rācārā apewu yucusupu nirārē weetamudutirā buapijicārā niwā. Na, na tiropu eta, narē weetamucārā niwā. Tepawu puawuputa wa'i me'rā cārō mirīdijawe'socarō niwā. ⁸ A'tiro wa'acā ī'agū, Simó Pedro Jesú tiro ejaque'a, cūrē nicu niwī:

—Yu'u wiogu, yu'u ña'arō weesebucu ni'i. Tojo weegu mu'u añugū, ña'ase moogū yu'u tiro niticā'ña, nicu niwī.

⁹ Wa'i pājārārē ī'amarīatījagū, tojo nicu niwī. Tojo nicā āpērā cū me'rā nī'cārā quē'rā mejārōta ī'amarīacārā niwā. ¹⁰ Apewupu nī'cārā Zebedeo pō'rā Santiago, Juā Simó me'rācārā na quē'rā ī'amarīacārā niwā. Be'ro Jesú Simórē nicu niwī:

—Uiticā'ña. Ni'cācā me'rā mu'u wa'i wējēmu'sīgū weronojō masārē yé quetire weregusa'a. Were, pājārā yu'ure ējōpeocā weegusa'a, nicu niwī.

¹¹ Be'ro na yucusupawure sumutopu wajanujācārā niwā. Nipe'tise na cuomi'quere topūta cūucā, Jesú me'rā wa'a wa'acārā niwā.

Jesú cāmi boagure yu'ruo'que ni'i

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Jesú ni'cā macā Galilea di'ta nirī cura ni'cū nipe'tiro upupu cāmi boagu cū tiro wa'acu niwī. Cūrē ī'agū, cū pu'to di'tapu paamu'rīque'a, a'tiro nicu niwī:

—Wiogu, mu'u dutire yu'ruogu ni'i. Yu'ure yu'ruoya, nicu niwī.

¹³ Tojo nicā tu'ogu, Jesú cūrē yu'ruogu ñapeo, a'tiro nicu niwī:

—Yu'ruoguti. Cāmi marīgūpu tojayá, nicu niwī.

Cū tojo nicāta, cū cāmi nimi'que yatipe'tia wa'acaro niwā.

¹⁴ Tu'ajanu'cō, Jesú cūrē a'tiro nicu niwī:

—A'tere āpērārē wereticā'ña. A'tiro pe'e weeya. Diacjūta pa'i tiropu mū'u ye cāmi yati'quere ī'ogū wa'aya. Cū mū'urē ī'āca be'ro mū'u cāmi boasere “Pe'tia wa'a'a”, nigūsami. Cū tojo nīca be'ro Moisé cū Ō'acūrē e'catise o'oduti'quere o'oya. Mū'u tojo wee yū'rūca be'ro masā me'rā nisetigusa'a tja, nicu niwī.

¹⁵ Jesú ye cjase pe'e siape me'rā nemorō masīno'caro niwū. Tojo weerā pājārā masā cū ucūsere tu'orātirā nerēcārā niwā. Tojo nicā na dutire yū'rūocā ūarā, cū tiro nerēcārā niwā. ¹⁶ Na tojo weemujāmicā, Jesú pe'e masā marīsepu wa'acu niwī. Tepu cū pacu Ō'acūrē űubuemujācu niwī.

Jesú sijamasītigure yū'rūo'que ni'i

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Ni'cā nūmu Jesú masārē bu'egu weecu niwī. Titare masā wa'teropure ni'cārērā fariseo masā, āpērā Moisé oja'quere bu'eri masā dujicārā niwā. Ni'cārērā Galilea di'tapu nise macārīcjārā nicārā niwā. Āpērā Judea di'tapu nise macārīcjārā nicārā niwā. Tojo nicā āpērā Jerusalēcārā nicārā niwā. Na to nirī cura Jesú dutitirārē yū'rūogu, Ō'acū tutuase me'rā yū'rūocu niwī. ¹⁸ Jesú masārē bu'eri cura āpērā masā ni'cū sijamasītigure cū cūñarō me'rā wūaejacārā niwā. Na wi'ipu miisājāa, Jesú tiropu cūsī'ricārā nimiwā. ¹⁹ Tojo weesī'rīmirā, masā pājārā waro niyucā, ne wūasājāamasīticārā niwā. Tojo weerā wi'i duposārīpu mujāa, ni'cā pe seewecārā niwā. Ti pepu cū cūñarō me'rā cūrē Jesú tiropu, masā wa'teropu du'udijocārā niwā. ²⁰ Jesú na ējōpeocā ī'agū, dutitigure a'tiro nicu niwī:

—Mū'u űa'arō wee'quere acobojono'toja'a, nicu niwī.

²¹ Cū tojo nicā tu'orā, Moisé oja'quere bu'eri masā, fariseo masā a'tiro wācūcārā niwā: “Ā'rī cū tojo ucūse me'rā Ō'acūrē űa'arō ucūgū weemi. ¿Noa niti cū tojo weegū? Cū Ō'acū weronojō tutuagu ni'i, ¿ni wācūsari? Marī weronojō uputigu masā űa'arō wee'quere acobojomasītisami. Ō'acū ni'cūta űa'arō wee'quere acobojomasīmi”, nicārā niwā.

²² Jesú na wācūsere ī'amasīgū, a'tiro nicu niwī:

—¿De'ro weerā masā yū'ure mejēcā wācūma'ati? ²³ ¿De'ro nise pe'e diasatibutiatī? ¿“Mū'u űa'arō wee'quere acobojono'toja'a” nicā, o “Wā'cānu'cā, sijawā'cāña” nise pe'e diasawetine? “Mū'u űa'arō wee'quere acobojono'toja'a” nicā ī'atimirā, ējōpeoya marī'i. “Wā'cānu'cā, sijawā'cāña” nicā pe'ema, cū sijasere ī'atojarāpu “Diacjūta ni'i”, ni ējōpeono'o, nicu niwī. ²⁴ Tojo weegu yū'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu yū'u tutuasere ī'ogū, ā'rī sijamasītigure yū'rūoguti. Te me'rā musā yū'u masā űa'arō wee'quere acobojomasīsere masīrāsa'a, nicu niwī.

Tojo weegu sijamasītigure a'tiro nicu niwī:

—Mū'u pe'ema a'tiro nigūti. Wā'cānu'cāña. Mū'u cūñarōrē miiwūa, mū'u ya wi'ipu tojaagusa'a, nicu niwī.

²⁵ Cū tojo nicāta, na nipe'tirā ī'orōpu sijamasīti'cu wā'cānu'cācu niwī. Wā'cānu'cā, cū cūñā'carore miiwūa, Ō'acūrē e'catise o'oguta, cū ya wi'ipu tojaa wa'acu niwī. ²⁶ Nipe'tirā tojo wa'asere ī'amarīa, Ō'acūrē e'catise o'ocārā niwā. Ī'amarīarā, a'tiro nicārā niwā:

—Ni'cācāma ne ī'awūaya marīsere ī'asu, nicārā niwā.

Jesú Levíre piji'que ni'i

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Jesú sijamasitigure yu'ruóca be'ro wi'ipɯ ní'cu wijaacu niwĩ. Wijaa, ni'cũ romano masã wioğure niyeru wapaseebosari masũrẽ ï'abocacu niwĩ. Cũ Leví wãmeticu niwĩ. Cũ da'rawuaropɯ dujicu niwĩ. Jesú cãrẽ ï'agũ, “Te'a, yu'ɯ me'rã a'tia”, nicu niwĩ.

²⁸ Cũ tojo nicã tu'ogɯ, Leví wã'cãnu'cã, nipe'tise cũ da'ra'quere du'ucũupeo, Jesú me'rã wa'acu niwĩ.

²⁹ Be'ro Leví cũ ya wi'ipɯ Jesure pajiri bosenuɯ weepeocu niwĩ. Leví me'rãcjãrã pãjãrã wapaseeri masã nicãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã quẽ'rã pãjãrã masã na me'rã ba'arã ninemocãrã niwã.

³⁰ Na tojo weecã, fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã narẽ ï'anu'cũco'tecãrã niwã. Tojo weerã Jesú bu'erãrẽ ucjacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weerã musã niyeru wapaseeri masã me'rã, ña'arõ weeri masã me'rã s'ĩrĩ, ba'ati? nicãrã niwã.

³¹ Jesú na tojo nisere tu'ogɯ, a'tiro nicu niwĩ:

—Duti moorã ocoyedutirã, duturure a'matisama. Dutitirã pũrĩcã a'masama. ³² “Añurã ni'ĩ” nirãrẽ a'magũ a'tiwɯ. ãpẽrã “Ûsã ña'arã ni'ĩ” nirã pe'ere a'magũ a'tiwɯ. Na ña'arõ wee'quere bujaweti dũcayudutigɯ a'tiwɯ, nicu niwĩ.

“Mũ'ɯ bu'erã ¿de'ro weerã be'tiweti?” Jesure ni'que ni'i

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Be'ro Jesure sãrĩtiña'nemocãrã niwã:

—Juã masãrẽ wãmeyeri masũ bu'esere siruturã, tojo nicã ãsã fariseo masã bu'esere siruturã Õ'acũrẽ ëjõpeorã be'ti ñubuesama. ¿De'ro weerã mũ'ɯ bu'erã pe'e be'titimirã, s'ĩrĩ ba'ati? nicãrã niwã.

³⁴ Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—¿De'ro weeacɯ omocã du'tegɯ na me'rã níğũ, cũ pijio'cãrãrẽ bujaweti, be'tidutibosari? ³⁵ Be'ro cãrẽ ãpẽrã aperopɯ miãca be'ro pũrĩcãrẽ bujaweti, be'tirãsama. Jesú, yu'ɯ na me'rã ni'ĩ yujupɯ; yu'ɯ na me'rã niticã pũrĩcãrẽ, be'tirãsama níğũ, tojo nicu niwĩ.

³⁶ Narẽ queose me'rã werenemocu niwĩ:

—Ne ni'cũ ma'marõ su'tirote tã'rẽ, mejãrõ su'tiropɯ sereõ'otisami. Tojo weegɯ ma'marõ su'tirote bajuriogɯ weesami. Tojo nicã ma'marõ su'tirote mejã su'tiropɯ sereõ'ocã, ña'arõ baju'u. ³⁷ Tojota wa'asa'a ma'ma vino mejã ajuri wa'icũrã caseri me'rã wee'que ajuripɯ poseyecã. A'tiro weecãma, vino pã'muyɯ'ru, te ajurire tã'rẽcã'sa'a. Tojo wa'acã, vino piostepe'tia wa'asa'a. Tojo weero vino cõ'awa'a, te ajuri quẽ'rã cõ'a wa'asa'a. ³⁸ Tojo weero ma'ma vinorẽ ma'ma ajuripɯ poseyeroua'a. ³⁹ Ne ni'cũ vino mejãrẽ s'ĩrĩpo'cu ma'marẽ s'ĩrĩs'ĩrītisami. Cũ a'tiro nisami: “Yu'ɯ s'ĩrĩmũ'tã'que mejã pe'e, nemorõ añuapɯ”, nisami. Musã todɯporopɯ weeseti'quere musã weepo'quere ma'ma yu'ɯ bu'ese pe'ere dũcayusi'rĩwe'e níğũ, tojo nicu niwĩ.

6

Judío masã na soowɯari nɯtɯ sauru nicã Jesú bu'erã trigore tã'rẽ'que ni'ĩ

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

1 Ni'cã nũmũ judío masã na soowuuri nũmũ nicã, Jesú trigo wesepũ yu'rũacã, cũ bu'erã trigore wejetũ'rẽ, sã'quẽwee, te perire ba'acãrã niwã. 2 Fariseo masã na tojo weecã ì'arã, narẽ sërĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã marĩ soowuuri nũmũrẽ da'radutitimicã, mũsã tojo weeti? nicãrã niwã.

3 Jesú narẽ yu'ticũ niwĩ:

—Mũsã duporocjã wiogu Davi cũ me'rãcjãrã me'rã ujaboarã na wee'quere bu'epã. 4 Na a'tiro weecãrã niwã. Õ'acũ wi'ipũ sãjãa, pã “Õ'acũ ye ni'i” ní'quere, narẽ ba'adutiti'quere ba'acãrã niwã. Cũ me'rãcjãrã quẽ'rãrẽ dũcawaacũ niwĩ. Pa'ia dia'cũrẽ te pã ba'ata basiocaro nimiwũ. Yu'ũ bu'erã tere ba'arã, yu'rũnũ'cãrã mejẽta weema nígu, tojo nicũ niwĩ.

5 Narẽ ninemocũ niwĩ Jesú:

—Yu'ũ Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu soowuuri nũmũ dutise nemorõ dutimasĩ'i, nicũ niwĩ.

Jesú omocã bu'awia'cũre yu'rũo'que ni'i

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

6 Jesú ape nũmũ na soowuuri nũmũ nicã, judío masã nerẽrĩ wi'ipũ sãjãa, narẽ bu'ecũ niwĩ. Topũ ni'cũ omocã diacjũcamocã bu'awia'cũ nicũ niwĩ. 7 Moisé duti'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã Jesure ì'aco'tecãrã niwã. Na, ¿marĩ soowuuri nũmũrẽ yu'rũogusari cũ? ní'ã, tojo weecãrã niwã. Cũ yu'rũocã, weresãta basiorosa'a ní'ã, tojo ì'acãrã niwã. 8 Jesú na wãcũsere ì'amasĩgũ, omocã bu'awia'cũre a'tiro nicũ niwĩ:

—Wã'cãnũ'cã, wíjatia masã decopũ, nicũ niwĩ.

Cũ tojo nicã, omocã bu'awia'cũ wã'cãnũ'cã, wíjaticũ niwĩ. 9 Cũ tojo weecã, Jesú fariseo masã mejẽcã wãcũrãrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Mũsãrẽ apeyenojõ sërĩtiña'se cũo'o. Marĩ soowuuri nũmũ nicã ¿añusere weerũati o ña'ase pe'ere weerũati? ¿Yu'rũosere uati o wẽjẽcõ'ase pe'ere uati? nicũ niwĩ.

10 Be'ro Jesú nipe'tirã to nirãrẽ ì'atoja, omocã bu'awia'cũre nicũ niwĩ:

—Mu'ũ ya omocãrẽ síoña.

Cũ tojo nicã tu'ogu, síocũ niwĩ. Maata yu'rũono'ca omocã tojacaro niwũ. 11 Cũ tojo weecã ì'arã, fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã uayu'rũa wa'acãrã niwã. Tojo weerã “Marĩ ¿de'ro weerã'sari ã'rĩrẽ?” ni a'merĩ sërĩtiña'cãrã niwã.

Jesú cũ bu'erã docere bese'que ni'i

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

12 Jesú te nũmũrĩrẽ ỹrũgũpu cũ pacure ñubuegu wa'acũ niwĩ. Topũre ti ñamirẽ ñubuebo'reacũ niwĩ. 13 Bo'reque'aca be'ro cũ bu'esere siruturã pãjãrãrẽ pijiocũ niwĩ. Pijio, na wa'tero ní'ã docere besecũ niwĩ. Narẽ “Yé quetire werecusari masã yu'ũ besecũ'cãrã ní'ãsa'a”, nicũ niwĩ. 14 A'ticũrã nicãrã niwã: Simó, be'ro Jesú cũrẽ Pedro pisucũ niwĩ. Apĩ cũ acabiji André nicũ niwĩ. Tojo nicã Santiago, Juã, Felipe, Bartolomé nicãrã niwã. 15 Æpẽrã Mateo, Tomás, Santiago Alfeo macũ, apĩ Simó wãmetigu celote curuacjũ nicãrã niwã. 16 Apĩ Juda Santiago acabiji nicũ niwĩ. Tojo nicã Juda Iscariote, be'ropũ Jesure cũrẽ ì'atu'tirãrẽ o'oacjũ quẽ'rã nicũ niwĩ.

*Jesú pājārā masārē bu'e'que ni'i**(Mt 4.23-25)*

¹⁷ Jesú ūrūgūpu ni'cu cū besecūú'cārā me'rā tigu du'pocāpu dijacu niwī. Topu dijagu, ni'cā pa añurī papu tojaque'acu niwī. Topu pājārā cū bu'esere siruturā nicārā niwā. Āpērā masā quē'rā pājārā Judea di'tacjārā, Jerusalēcjārā, pajiri maa sumuto nise macārī Sidō, Tirocjārā nicārā niwā. Na nipe'tirā Jesú bu'esere tu'orā wa'acārā niwā. Tojo nicā na ye dutire yu'ruodutirā wa'acārā niwā. ¹⁸ Āpērā wātīa sājāno'cārā quē'rā wa'acārā niwā. Jesú na quē'rārē yu'ruocu niwī. ¹⁹ Cū tutuaro me'rā nipe'tirā dutitirārē yu'ruocu niwī. Tojo weerā nipe'tirā cūrē ñe'eña'sī'ricārā niwā.

*E'catise queti, e'catiya marīse queti ni'i**(Mt 5.1-12)*

²⁰ Jesú ūrūgūpu dijaca be'ro cū bu'erārē ĩ'a, nicu niwī:

—Musā pajasecuorā Ō'acū wioгу nirōpu wa'arāsa'a. Tojo weerā e'catiya.

²¹ »No'o ni'cārōacārē ujaboarānojō be'ropure yapirāsa'a. Tojo weerā e'catiya.

»No'o ni'cārōacārē utirānojō be'ropure bujirāsa'a. Tojo weerā e'catiya.

²² »Musā yu'cu Ō'acū macū masū weronojō uputigure ējōpeocā, masā a'tiro weerāsama. Musārē ĩ'atu'tirāsama. Na me'rā nimi'cārārē cō'awīrōmujārāsama. Musārē bujicā'a, yabirāsama. Musārē “Ña'arā nima”, nirāsama. Narē tojo weeno'rā e'catiya. ²³ Musā u'musepu pajibutiaro e'catise bocarāsa'a. Tojo weerā na tojo weeri curare uputu waro e'catiyu'rūnu'cāña. Duporocjārāpu quē'rā Ō'acū ye quetire weremu'tārī masārē musā ñecūsumua mejārōta weecārā niwā.

²⁴ »Musā peje cuorā pe'e a'ti turi cjase dia'cūrē wācūnūrā, e'catitoja'a. Tojo weero musārē ña'a nirōsa'a.

²⁵ »Musā ni'cārōacā ba'a yapirānojō e'catitoja'a. Tojo weero musārē ña'a ni'i. Be'ropure ujaboarāsa'a.

»Musā ni'cārōacārē e'cati bujirānojōrē ña'a ni'i. Be'ropure bujawetirā utirāsa'a.

²⁶ »A'ti umucocjārā añurō ucūno'rārē ña'arō wa'arosa'a. Duporopu “Ō'acū ye queti wererā ni'i” nisoori masārē musā ñecūsumua mejārōta añurō dia'cū narē ucūcārā niwā.

*Marīrē ĩ'atu'tirārē ma'idutise ni'i**(Mt 5.38-48; 7.12)*

²⁷ »No'o ye cjasere tu'osī'rīrānojōrē a'tiro nigūti. Musārē ĩ'atu'tirārē ma'īña. Musārē ña'arō weerārē añurō weeya. ²⁸ Musārē ña'arō ucūrārē “Narē añurō wa'ato”, niña. Musārē ña'arō tu'ti, bujicārārē na ye niatjere sērībosaya. ²⁹ Ni'cū mu'urē ni'cā pā'rē diapoapu paacā, ape pā'rē du'sari pā'rē pe'ere majāminu'cā, paadutiya tja. No'o ni'cū mu'cu yaro su'tiro bu'icjārōrē ē'macā, mu'cu ya camisa quē'rārē tuweeo'oya. ³⁰ Nipe'tirā musārē sērīrārē o'oya. No'o musā yere miacā, “Wiapa”, niticā'ña. ³¹ Musārē āpērā añurō weeme'ricā uasa'a. Musā quē'rā tojota narē añurō weeme'ricā'ña.

³² »Musārē mairā dia'cūrē ma'írā, ¿ñe'enojō añuse wéerā weebosau? Ña'arā quē'rā tojota na me'rācjarārē ma'isama. ³³ Musārē

añurō weerã dia'cūrē añurō wéerã, ¿ñe'enojō pe'ere añuse weebosau? Ña'arã quē'rã narē añurō weerã dia'cūrē mejārōta añurō weesama. ³⁴ Musã ãpērãrē apeyenojō wasorã, “Na wiarãsama” nirá dia'cūrē o'ocã, wapamarĩsa'a. Ña'arã quē'rã mejārōta ãpērã ña'arãrē na wiarãsama nĩrã, wasosama. ³⁵ Musã yu'ure ãjōpeorã pe'e musãrē ĩ'atu'tirãrē ma'ĩña. Narē añurō weeya. Na apeyenojō wasocã, wasose wapa “Apeyenojō ducayurãsama” nirō marĩrō narē wasoya. Tojo weecã, Ō'acũ musãrē peje añuse o'ogusami. Cũ u'musepu nigũ pō'rã nirãsa'a. Cũmarĩcã queoro weetirãrē, tojo nicã ña'arō weeri masãrē pajaña'yugu, añurō weesami. ³⁶ Tojo weerã marĩ pacu pajaña'rõnojō musã quē'rã nipe'tirãrē pajaña'ña.

*Ãpērãrē “Musã ña'arã ni'i” niticã'ña nise ni'i
(Mt 7.1-5)*

³⁷ »Musã ãpērãrē “Na ña'arã nima”, ni ĩ'abeseticã'ña. Tojo weecã, Ō'acũ quē'rã musãrē besesome. Tojo nicã ãpērãrē “Ña'abutia'a, bu'ĩri da'geroua'a”, niticã'ña. Tojo weecã, Ō'acũ quē'rã musãrē tojo nisome. ãpērãrē acobojoya. Ō'acũ quē'rã mejārōta musãrē acobojogusami. ³⁸ ãpērã apeyenojō moorãrē o'oya. Tojo weecã, Ō'acũ quē'rã musãrē o'ogusami. Musãrē ni'cã ajuro ñadioca ajuro, añurō mu'muyurũri ajuro weronojō o'ogusami. Musã ãpērãrē o'o'caronojōta Ō'acũ musãrē o'ogusami, nicu niwĩ Jesú.

³⁹ Jesú cã bu'erãrē a'te queose o'ocu niwĩ:

—Ni'cũ ĩ'atigu apĩ ĩ'atigure tũawã'cãmasĩtisami. Na puarãputa no'o nirĩ copepu burusãjãbosama. ⁴⁰ Ni'cũ bu'egu cūrē bu'egu nemorō masĩyu'rũnu'cãtisami. Cũ bu'etu'ajaca be'ropu cũ quē'rã cūrē ni'cãrõwijigusami.

⁴¹ »Musã basu ña'arã nimirã, ¿de'ro weerã musã acaweregure “Ña'agũ nimi”, niti? ãpērãrē “Musã ña'arã ni'i” nise duporo marĩ ye pe'ere ĩ'amũ'tãrõua'a. ⁴² Musã a'te weronojō nibosa'a. Musã acaweregure “Mu'u ya capeapu cã'po'caroacã ni'i”, nibosa'a. Musã ya capeapu pajiri po'caro ĩ'atimirã, musã acaweregure “Capeapu niseacãrē miicõ'arãti”, nĩmasĩtisa'a. Musã tojo wéerã, weeta'sari masã ni'i. Musã ye caperipu nisere miicõ'amũ'tãña. Tojo wéeca be'ropu musã acaweregu cã'rõacã caperipu nise pe'ere miicõ'amasĩrãsa'a, ni queose o'ocu niwĩ Jesú.

*Yucugure tigu dũca me'rã ĩ'amasĩno'sa'a nise ni'i
(Mt 7.17-20; 12.34-35)*

⁴³ Jesú a'tiro werenemocu niwĩ:

—Ne ni'cãgũ yucugu añuse ducaticju ña'ase ducatitisa'a. Ña'ase ducaticju quē'rã añuse ducatitisa'a. ⁴⁴ Nipe'tise yucupagu te dũca me'rã ĩ'amasĩno'sa'a. Potagu ne higuera wãmetise ducatitisa'a. Pota cõose quē'rã ne u'se ducatitisa'a. ⁴⁵ Masũ añugũ añuse wãcũse cõoyugu, añurōta ucũsami. Apĩ ña'agũ pe'e cũ wãcũse ña'ase niyucã, ña'arō ucũsami. Marĩrē ña'ase pũúturo, ña'aseta marĩ ucũse wija'a. Añuse nicã, añuseta wija'a.

*Mejẽcã dia'cũ wi'seri yeenu'cãse queose ni'i
(Mt 7.24-27)*

⁴⁶ »¿De'ro weerā yu'ure “Yu'u wioḡu” nimirā, yu'u dutiro weeweti?
⁴⁷ No'o yu'u tiropu a'ti, yu'u ucūserē tū'o, be'ro yu'u dutiro queoro weegú a'tiro weronojō nimi. ⁴⁸ Ni'cū wi'i weegutigu, di'tapu se'esājā, ūtāgārē bocasami. Be'ro tiga bu'ipu yeenu'cāmujāsami. Be'ro dia pu'eejacā, ti wi'ipu aco o'mapōtēocā, a'meña'tisa'a. Ti wi'i ūtāgāpu yeenu'cāca wi'i niyuro, tojo wa'asa'a. ⁴⁹ Apī yu'u bu'e'quere tū'omigū, tere queoro weetigu, a'tiro weronojō nimi. Wi'i weegutigu, ne po'peapu yeenu'cāmujātiro marīrō weesami. Be'ro dia pu'eejacā, ti wi'ire aco o'mapōtēo, o'mapī'aburocā'sa'a. Ti wi'i ne cārō du'sanu'cātisa'a, nicu niwī Jesú.

7

Jesú surara wioḡure da'raco'tegure yu'ruo'que ni'i
 (Mt 8.5-13)

¹ Jesú ūrūgūpu masārē bu'éca be'ro Capernaupu pi'acu niwī. ² Topu ni'cū surara wioḡu romano masū nicu niwī. Cārē da'raco'tegu cū ma'iyu'ranu'cāgū uputu dutitigu wērīse pu'to nicu niwī. ³ Surara wioḡu Jesú ye quetire tū'ogu, ni'cārērā judío masā bucurārē cū tiropu o'ócū niwī. Cārē da'raco'tegure yu'ruogu a'tidutigu tojo weecu niwī. ⁴ Na Jesú tiropu etarā, tutuaro me'rā cūrē weetamuse sērīcārā niwā. A'tiro nicārā niwā:

—Ā'rī surara wioḡure weetamurōua'a. ⁵ Cū a'ti di'tacjārā judío masārē añurō ma'imi. Cūta cū ye niyeru me'rā ūsā nerēwuari wi'ire yeedutiwī. Tojo weerā cūrē weetamurōua'a, nicārā niwā.

⁶ Tere tū'ogu, Jesú na me'rā wa'acu niwī. Wi'ipu ejase dūporoacā surara wioḡu āpērā cū me'rācārārē tja Jesure weredutigu o'ócū niwī. A'tiro niduticu niwī:

—Wioḡu, mu'urē caribosī'rītiami. Cū “Yu'u mejō nigū nisa'a”, niami. Tojo weegu cū “Ya wi'ipu sājācā weemasītisa'a”, niami. ⁷ Te ye bu'iri ne cū basu quērā mu'urē a'magū a'titiami. A'tiro pe'e niami. “Mejō mu'u wa'atimigū, mu'u dutio'ose me'rā cūrē da'raco'tegu yu'rugusami”, niami. ⁸ Cū “Āpērā surara dutiro docapu ni'i”, niami. “Yu'u quērā āpērā surarare dutitura'a. Yu'u ni'cūrē o'ócā, cū wa'asami. Apīrē yu'u 'A'tia' nicā, a'tisami”, niami. Cūrē da'raco'tegure “A'tiro weeya' nicā, weesami”, niami, nicārā niwā Jesure.

⁹ Jesú cū tojo ní'quere tū'ogu, tū'omarā wa'acu niwī. Be'ro majāmi'a, cūrē siruturārē a'tiro nicu niwī:

—Ā'rī surara wioḡu Israe curuacjū mejēta yu'ure añurō ējōpeomi. Diacjū musārē nigūti. Ne ni'cū Israe curuacjārā wa'teropure ā'rī weronojō ējōpeose cuogure ī'aticāti, nicu niwī.

¹⁰ Be'ro surara wioḡu o'ócārā wi'ipu dajatojaacārā niwā. Na tojatarā, surarare da'raco'tegure yu'ru'cupure ī'acārā niwā.

Jesú wapewio macūrē masō'que ni'i

¹¹ Jesú surara wioḡure da'raco'tegure yu'ruóca be'ro Naín wāmetiri macāpu wa'acu niwī. Cū bu'erā, tojo nicā āpērā pājārā masā cū me'rā wa'acārā niwā. ¹² Ti macā pu'to cū ejari cura ni'cā puti masāputi yaarā wa'arā wuawā'cācārā niwā. Wērī'cu, wapewio macū ni'cū waro nigū nicu niwī. Pājārā ti macācārā core ba'paticārā niwā. ¹³ Core ī'agū, Jesú pajaña'cu niwī. A'tiro nicu niwī:

—Ututigota, nicu niwĩ.

¹⁴ Jesú cūrē masōgũ, ti acarore da'rapeocu niwĩ. Cũ tojo weecã, ti acarore wuawã'cãrã tojanu'cãcãrã niwã. Wērī'cure a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u mu'urē duti'i. Wã'cãnujãña, nicu niwĩ.

¹⁵ Cũ tojo nica be'ro wērī'cu wã'cãnujã, ucũnu'cãcu niwĩ. Masōtoja, Jesú cũ pacore wiacu niwĩ. ¹⁶ A'tere ĩ'arã, nipe'tirã masã ucucãcãrã niwã. Tojo weerã Ō'acūrē e'catipeorã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ni'cũ Ō'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ tutuayurũgu marĩ wa'teropure bajuami, nicãrã niwã.

Apeye quē'rãrē ninemocãrã niwã:

—Ō'acũ cũ yarãrē weetamugũ a'tigu weepĩ, nicãrã niwã.

¹⁷ Nipe'tiro Judea di'tapure, to sumutopure cūrē masō'que se'sa wa'acaro niwũ.

Juã masãrē wãmeyeri masũ Jesú tiropu o'ó'que ni'i
(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juã masãrē wãmeyeri masũ bu'iri da'reri wi'ipu nicu niwĩ. Titare cũ bu'esere siruturã Jesú ye quetire cūrē werecãrã niwã. Tere tu'ogu, puarã cũ bu'ese siruturãrē pijiocu niwĩ. ¹⁹ A'tiro nicu niwĩ:

—Jesú tiropu wa'aya. “¿Mu'uta niti ‘Masãrē yu'rũoacju a'tigusami' nino'cu o apĩpũre yucuerãsari yujupu?” ni sērĩtiña'ña, nicu niwĩ. ²⁰ Be'ro na Jesú tiropu eja, cūrē nicãrã niwã:

—Juã masãrē wãmeyeri masũ mu'urē sērĩtiña'dutiami. “¿Diacjũta mu'u ‘Masãrē yu'rũoacju a'tigusami' ní'cũta niti? o ¿apĩpũre yucuerãsari yujupu?” niami, nicãrã niwã.

²¹ Na ejari curare Jesú pãjãrã dutitirãrē yu'rũogũ weecu niwĩ. Cãmi boarãrē, wãtĩa sãjãno'cãrãrē cõ'awĩrõgũ, caperi bajuno'tirãrē yu'rũogũ weecu niwĩ. ²² Jesú, Juã o'ó'cãrã sērĩtiña'cã, a'tiro yu'ticu niwĩ:

—Musã yu'u weecã ĩ'asere, musã tu'osere Juãrē wererã wa'aya. “Caperi ĩ'atimi'cãrã ni'cãrõacãrē ĩ'ama. Sijamasĩtimi'cãrã sijama. Cãmi boarã yatipe'tiano'ma. O'meperi tu'oti'cãrã quē'rã tu'oma. Wērī'cãrã masãma. Pajasecũorã masãrē yu'rũose queti, añuse quetire tu'oma. ²³ Yu'ure êjõpeodu'utigunojõ e'catigusami”, ni wererã wa'aya Juãrē, nicu niwĩ Jesú.

²⁴ Juã o'ó'cãrã wa'ãca be'ro Jesú Juã ye cjasere masãrē werecu niwĩ. A'tiro nicu niwĩ:

—Musã masã marĩrõpu Juãrē ĩ'arã wa'apã. Topu wa'arã, uigunojõ, wãcũtutuatigunojõrē ĩ'arã wa'atipã. Cũ tutuatigu tábuti wĩ'rõ wẽecũaro weronojõ nitimi. ²⁵ Tojo nicã añuse waro su'ti sãñagũrē masã marĩrõpu ĩ'arã wa'atipã. Su'ti añuse sãñarãnojo, ma'masu'awee nisetirãnojo wiorã ye wi'seripu nisama. ²⁶ To pũrĩcãrē musã topu cūrē ĩ'arã wa'arã, ni'cũ Ō'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũrē ĩ'arã wa'arã weepã. Musãrē nigũti. Diacjũta cũ Ō'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ nimi. Totã Juã ãpẽrã Ō'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã nemorõ niyu'rũnu'cãmi. ²⁷ Ō'acũ Juãrē o'óyuatjere cũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'wã:

“Yu'u mu'u ye quetire wereyuacjũre mu'u duporo o'óguti. Cũ mu'u wa'atji ma'arē apoyugusami.

Ma'a quë'râyumu'tägũ weronojõ mu'u wa'ati duporo masã wãcũsere bujaweti ducayudutigusami", nicu niwĩ Õ'acũ, ni ojano'caro niwũ.

²⁸ Musãrë wereguti. Nipe'tirã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã wa'teropure ne ni'cũ Juã masãrë wãmeyerĩ masũ yu'rũoro nigũ marĩcu niwĩ. Tojo nimicã, nipe'tirã Õ'acũ wiogu nirõpu nirã Juã yu'rũoro nima. Mejõ nigũpua cũ yu'rũoro nimi, nicu niwĩ Jesú.

²⁹ Cũ tojo nisere tu'orã, nipe'tirã masã, tojo nicã niyeru wapaseeri masã Juã cũ wãmeyeno'cãrã a'tiro nicãrã niwã:

—Õ'acũ diacjũta weemi, nicãrã niwã.

³⁰ Fariseo masã, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masã pe'e Juã wãmeyeno'ña marĩ'cãrã nitjãrã, Õ'acũ narë weesĩ'rĩsere uaticãrã niwã.

³¹ Tojo weegu Jesú narë nicu niwĩ:

—Masã a'tocaterocjãrã, yé quetire tu'osĩ'rĩtirã ã'rã weronojõ weesetima. ³² Wĩ'marã macã decopu apedujirã, na me'rãcjãrãrë pijirã caricũbajaque'atirã weronojõ nima. A'tiro caricũsama: "Ûsã wëowũ putimicã, basarã wijatiapu. Ûsã bujawetise basacã quë'rãrë, utitiapu." Na weronojõ a'tocatero nirã no'o añurõ, ña'arõ weecã, mejãrõta tu'satima. ³³ Juã masãrë wãmeyerĩ masũ be'ti, vino sĩ'rĩtisami. Cũ tojo weecã, musã "Wãtĩ cuomi", nisa'a. ³⁴ Be'ro yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigũ quë'rãrë ba'a, yu'u vino sĩ'rĩcã, mejãrõta ña'arõ ucũ'u. "Ba'awãrĩgũ, sĩ'rĩwãrĩgũ nimi", ni'i. "Niyeru wapaseeri masã me'rãcjã, tojo nicã ña'arã me'rãcjã nimi", ni'i. Ne ni'cũpũreta ëjõpeowe'e. ³⁵ Tojo ëjõpeotimirã, yu'u wee'quere ï'arã, Õ'acũ yu'ure masĩse o'osere masĩno'o, nicu niwĩ Jesú.

Jesú fariseo masũ Simó wãmetigu ya wi'ipu ní'que ni'i

³⁶ Ni'cũ fariseo masũ Jesure cũ ya wi'ipu ba'adutigu pijiacu niwĩ. Tojo weegu Jesú wa'acu niwĩ. ³⁷ Na ba'ari cura ti macãcjõ numio ña'arõ weeri masõ Jesú tiro wa'aco niwõ. Co Jesú fariseo masũ ya wi'ipu ba'agu wa'apu nisere tu'ogo, u'muticja acosticjare cũ tiropu miaco niwõ. ³⁸ Co utigota, cũ së'ema pe'e ejanu'cãco niwõ. Co ya'coco co uticã, cũ ye du'pocãrĩpu doquepejacaro niwũ. Be'ro te ya'coco co poanu'mo me'rã tuucoeco niwõ. Be'ro te du'pocãrĩrë mi'mi, co u'mutise mia'quere du'pocãrĩpu piopeoco niwõ. ³⁹ Co tojo weecã ï'agũ, Jesure ba'aduti'cu fariseo masũ a'tiro wãcũcu niwĩ:

—Ã'rĩ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ ní'gũ pũrĩcã, "¿Noanojõ yu'ure ñe'eña'gõ weeti? ¿Ñamonojõ masõ niti co?" ni masĩboapĩ. "Co numio ña'arõ weeri masõ nimo", ni masĩboapĩ, nicu niwĩ. ⁴⁰ Tojo wãcũsere ï'agũ, Jesú fariseo masũrë nicu niwĩ:

—Simó, mu'urë apeyenojõ nisĩ'rĩsa'a.

Fariseo yu'ticu niwĩ:

—Masãrë bu'egu, niña'rë mu'u, nicu niwĩ.

⁴¹ Jesú cũrë nicu niwĩ:

—Puarã umua niyeru wasori masũrë wapamoosama. Ni'cũ quinientos numũrĩ da'rase wapa weronojõ wapamoosami. Apĩ pe'e cincuenta numũrĩ da'rase wapa weronojõ wapamoosami. ⁴² Cũ na puarãpu

de'ro wee wapayemasitica ĩ'agũ, na wapamoosere tojo acobojobajuri-
ope'ocã'sami. A'te cjasere mu'urẽ sãritiña'gũti. ¿Ni'inojõ pe'e niyeru
wasori masũrẽ ma'iyu'rũnũ'cãsari? nicu niwĩ.

⁴³ Simõ cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Yu'u a'tiro tu'oña'sa'a. Pajiro wapamoo'cu pe'e
ma'iyu'rũnũ'cãsami, nicu niwĩ.

Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u queoro yu'ti'i.

⁴⁴ Be'ro Jesú numiorẽ ĩ'a, Simõrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u a'tigo numiorẽ ĩ'a'a. Yu'u mu'u ya wi'ipũ sãjãtacã,
yé du'pocãrĩrẽ coeditigu yu'ure aco o'otiapũ. A'tigo pe'e mu'u
weeti'quere weeamo. Co ya'coco me'rã yé du'pocãrĩrẽ coeamo. Be'ro
co poari me'rã tuucoeamo. ⁴⁵ Mu'u yu'ure añudutigũ, mi'mitiapũ.
Co pe'e yu'u sãjãejacãpũta, yé du'pocãrĩrẽ mi'mimo. Mi'midu'utimo
yujupũ.

⁴⁶ »Mu'u yu'u dupoapũre u'se, marĩ piopeosenojõrẽ piopeotiapũ. Co
pe'e yé du'pocãrĩpũre u'mutisere piopeoamo. ⁴⁷ Tojo weegu a'tiro
nigũti. Co peje ña'arõ wee'quere acobojono'mo. Tojo weego yu'ure tojo
weese me'rã co upũtu ma'isere ĩ'omo. Cã'rõ na wee'quere acobojorã,
cã'rõ ma'isere ĩ'ono'o. Nemorõ waro ña'arõ wee'quere acobojorã,
upũtu ma'isere ĩ'ono'o, nicu niwĩ.

⁴⁸ Be'ro numiorẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u ña'arõ wee'quere acobojono'pe'ocã'a, nicu niwĩ.

⁴⁹ Æpẽrã ba'adutirã pijino'cãrã topũ dujirã na basu a'merĩ a'tiro
ucũcãrã niwã:

—¿Noanojõ nisari ã'rĩ ña'arõ wee'quepũreta acobojosãjãdojagu?
nicãrã niwã.

⁵⁰ Na tojo nimicã, Jesú pe'e numiorẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u yu'ure ejõpeotjãgõ, ña'arõ wee'quere acobojono'apũ.
Wãcũque'tiro marĩrõ wa'agosa'a, nicu niwĩ.

8

Jesú weresijari cura numia cãrẽ weetamu'que ni'i

¹ Jesú ña'arõ wee'core acobojõca be'ro nipe'tise macãrĩpũ
nipe'tiropũ sijabi'acu niwĩ. Tocjãrãrẽ cũ ye cjasere bu'e werecusiagu
weecu niwĩ. Tojo nicã Õ'acũ wioga nigũsami nisere weecu niwĩ. Cũ
bu'erã doce cũ me'rã ba'patisijacãrã niwã. ² Æpẽrã quẽ'rã numia na
me'rã ba'patisijacãrã niwã. Na Jesú todũporo wãtĩa cõ'awĩrõno'cãrã
numia, duti yu'rũono'cãrã numia nicãrã niwã. Ni'cõ na wa'tero María,
na “Magdalena” nigõ, siete wãtĩa cõ'awĩrõno'co nico niwõ. ³ Tojo nicã
apego Juana, Cuza wãmetigu numo nico niwõ. Co marãpũ Herode
yere da'raco'teri masũ nicu niwĩ. Susana wãmetigo quẽ'rã nico niwõ.
Æpẽrã pãjãrã numia Jesure na cõose me'rã weetamucãrã niwã.

Jesú oteri masũ ye quetire queose me'rã were'que ni'i

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Pãjãrã masã peje macãrĩcãrã Jesú tiropũ ĩ'arã wa'acãrã niwã. Na
pãjãrã nerẽcã ĩ'agũ, Jesú queose me'rã narẽ bu'ecu niwĩ. A'tiro nicu
niwĩ:

⁵ —Ni'cũ masũ cũ ya wesepũ otegu wa'asami. Cũ otegu,
wẽestewã'cãcã, ma'apũ apeye otese cape doqueque'asa'a. Ti ma'apũ

yũ'ruarã, tere ãpērã u'tacũuwã'cãsama. Be'ro mirĩcũa a'ti, te perire ĩ'aboca, ba'ape'ocã'sama. ⁶ Apeye ũtãpaga wa'teropũ doqueque'asa'a. Te peri pĩ'rĩ, aco marĩyucã, ñaidija wa'asa'a. ⁷ Apeye otese cape pota wa'teropũ burũque'asa'a. Pota pe'e tere pĩ'rĩyũ'rũa, wẽjẽcã'sa'a. ⁸ Apeye otese cape di'ta añurõpũ burũque'asa'a. Te añurõ pĩ'rĩ, dũcatisa'a. Ni'cã ño cien peri dũcatisa'a, nicũ niwĩ.

To be'ro Jesũ urũtu tutuaro me'rã narẽ nicũ niwĩ:

—O'meperi cuorãnojõ a'tere añurõ tu'oya, nicũ niwĩ.

Jesure cũ bu'erã “¿De'ro weegu queose me'rã bu'eti?” ni'que ni'i
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Be'ro cũ bu'erã “¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeti mũ'u queose were'que?” ni sũrĩtiña'cãrã niwã. ¹⁰ Narẽ yũ'ticũ niwĩ:

—Õ'acũ musãrẽ a'tiro weemi. ãpērã todũporopũ masĩña marĩmi'que cũ wiogũ nisere musãrẽ masĩcã weemi. Yũ're ãjõpeotirãma queose me'rã wereno'o. Tojo weerã yũ'u weesere ĩ'amirã, ĩ'amasĩsome. Yé cjasere tu'omirã, tu'omasĩtirã tojarãsama.

Jesũ oteri masũ ye quetire “A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e” ni were'que ni'i
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ »Yũ'u queose were'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Otese cape Õ'acũ ye queti weronõjõ ni'i. ¹² Ma'apũ burũque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Masã, yé quetire tu'oma. Be'ro na tu'o'quere wãtĩ a'ti, tere ã'mape'ocã'sami. Napũ tere ãjõpeo, Õ'acũ narẽ yũ'rũweticã weeri nĩgũ, tojo weesami. ¹³ Apeye otese cape ũtãpaga wa'teropũ burũque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Na, yé quetire añurõ e'catise me'rã tu'osama. Tojo weemirã, nu'cõrĩ marĩrã weronõjõ añurõ ãjõpeotisama. Yoaticã añurõ ãjõpeocũmĩ, be'ro narẽ ãpērã ña'arõ weecã ĩ'arã, ãjõpeodu'ucã'sama. ¹⁴ Apeye pota wa'teropũ burũque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Yé quetire tu'oma, tu'orã pe'e. Mejõ siape me'rã a'ti umũco cjasere wãcũque'tiyũ'rũasama. Peje cuosĩ'rĩsama. A'ti umũcopũ e'catisere urũtu wãcũsama. Tojo weero a'te nĩpe'tise narẽ dojorẽcã'sa'a. A'tiro weérã, na dũca marĩrã weronõjõ tojama. ¹⁵ Apeye otese cape di'ta añurõpũ burũque'a'que pe'e a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Na, yé quetire añurõ tu'osĩ'rĩrõ põtõorõ tu'oma. Tere tu'o, Õ'acũ uronõjõ queoro weeme'rĩcã'ma. Añurõ ãjõpeonu'cũrã peje dũcatirã weronõjõ nima, nicũ niwĩ.

Jesũ sĩ'ocja me'rã queose o'o'que ni'i
(Mr 4.21-25)

¹⁶ Jesũ cũ bu'erãrẽ a'tiro werenemocũ niwĩ:

—Ne ni'cũ sĩ'ocjare sĩ'otoja, apeyenojõ me'rã mo'atisami. Tojo weetĩgũ, cũ cãrĩrõ docapũ cũutisami. A'tiro pe'e weesami. Nĩpe'tirã topũ sãjãarã ĩ'ato nĩgũ, u'muarõpũ du'teyoosami. ¹⁷ A'tiro ni'i. Todũporopũ masã masĩno'ña marĩ'quere masĩno'rõsa'a. Ya'yioropũ ni'que quẽ'rã bajarosa'a. Jesũ, yé queti masĩno'ña marĩmi'que be'ropũre sĩ'ocja bo'reyuro weronõjõ masĩpe'ticã'no'rõsa'a nĩgũ, tojo nicũ niwĩ.

¹⁸ »A'tere tu'orã, añurõ tu'oya. Yũ'u bu'ese tu'o ãjõpeorãrẽ Õ'acũ masĩse o'onemogũsami. ãpērã yũ'u bu'esere tu'osĩ'rĩtĩbutiarã pe'ere na masĩmi'quere ã'mape'ocũsami, nicũ niwĩ Jesũ.

Jesú paco, tojo nicã cũ acabijirã cãse ni'i

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Be'ro Jesú paco, cũ acabijirã cãrẽ a'marã a'ticãrã niwã. Na masã mu'muyũ'rucã ï'arã, wi'ipũ sãjãamasitãcãrã niwã. ²⁰ Topũ nigũ Jesure werecu niwĩ:

—Mu'ũ paco, mu'ũ acabijirã sope pu'to niama. Mu'urẽ ï'asĩ'rãpãrã, nicũ niwĩ.

²¹ Tere tu'ogu, Jesú nicũ niwĩ:

—No'o Õ'acũ ye quetire tu'o, tere queoro weerãnojõ náta yu'ũ paco, yu'ũ acabijirã weronojõ nima, nicũ niwĩ.

Jesú wĩ'rõrẽ, tojo nicã pã'cõrĩrẽ di'tamarĩacã wee'que ni'i

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Ni'cã numũ Jesú cã bu'erã me'rã yucusupu mujãsjãgũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Te'a siaquiji ditara sumutopũ, nicũ niwĩ.

Cũ tojo nicã tu'orã, wa'acãrã niwã. ²³ Na pẽ'arĩ cura Jesú cãrĩa wa'acu niwĩ. Wãcũña marĩrõ wĩ'rõ uputu wẽetuuwã'cãticaro niwũ. Tojo wa'acã, pã'cõrĩ yucusupure paaquesãamujãcaro niwũ. Tiwũ mirĩdijatawio nicaro niwũ. ²⁴ Tojo wa'acã ï'arã, Jesure wã'cõrã buruacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ûsãrẽ bu'egu, marĩ mirĩrãtirã wee'e, nicãrã niwã.

Na tojo nicã tu'ogu, Jesú wã'cã, te wĩ'rõrẽ, pã'cõrĩrẽ yusucũ niwĩ. Nipe'tise di'tamarĩdijape'tia wa'acaro niwũ. ²⁵ Tu'ajanũ'cõ, cũ bu'erãrẽ nicũ niwĩ:

—¿Musãrẽ ãjõpeose de'ro wa'amitito? nicũ niwĩ.

Na uputu ucua'cãrã nitjãrã ï'amarĩa, a'merĩ nicãrã niwã:

—¿Noanojõ nisariba ã'ri? Wĩ'rõ, pã'cõrĩputa tu'omaatidojacã'a, nicãrã niwã.

Jesú Gerasa wãmetirocjũ wãtĩa sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Be'ro Jesú cã bu'erã me'rã pẽ'acu niwĩ. Pẽ'a, ape pã'rẽ Galilea põtõorõpũ Gerasa wãmetiropũ pẽ'ajacãrã niwã. ²⁷ Jesú yucusupu ni'cũ majãnu'cãrĩ cura ni'cũ Gerasacjũ cã tiro ejacu niwĩ. Yoacã waro ã'ri masũ wãtĩa sãjãno'cũ cã nirĩtero yu'rucaro niwũ. Ne su'ti marĩ, ne wi'ipũ niticu niwĩ. Masãperi wa'teropũ nibajaque'aticũ niwĩ. ²⁸⁻²⁹ Jesú cãrẽ ï'agũ, wãtĩ masũpure sãñagũrẽ “Wijaaya”, nicũ niwĩ. Cũ cõ'awĩrõcã ï'agũ, Jesú tiropũ ejaque'a, uputu caricũcũ niwĩ:

—Jesú, Õ'acũ u'musepu nigũ macũ, ¿de'ro weegu yu'ure caribogu a'titi? Yu'ure ña'abutiario pi'eticã weeticã'ña, ni tutuaro me'rã sãricũ niwĩ.

Pejetiri wãtĩ masũrẽ ñe'ea, buruque'amujãcã weecu niwĩ. Masã cãrẽ aperopũ wa'aticã'to nĩrã, omocãrĩ, du'pocãrĩpu cõme dari me'rã du'tecũumujãcãrã nimiwã. Tojo weemicã, cũ wejesuremujãcũ niwĩ. Wãtĩ cãrẽ masã marĩrõpũ su'ori miamujãcũ niwĩ. ³⁰ Jesú cãrẽ sãrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿De'ro wãmetiti?

Cũ yu'ticũ niwĩ:

—Legiõn wãmeti'i, nicũ niwĩ. Pãjãrã wãtĩa ãsã nicã'a nĩgũ, tojo nicũ niwĩ. ³¹ Wãtĩa Jesure a'tiro nicãrã niwã:

—Ēsārē ī'abajudutidijari pejopu bu'iri da're bajurioticā'ña ni, uputu sērīcārā niwā. ³² Titare ūrūgūpu pājārā yesea ba'a nu'cūcārā niwā. Narē ī'arā, wātīa Jesure “Napure sājāarāti” ni, tutuaro me'rā sērīcārā niwā. Jesú narē “Tojota weeya”, nicu niwī. ³³ Tojo weerā na masūpure ní'cārā wijaa, yeseapure sājāacārā niwā. Yesea na wātīa sājāāca be'ro opa tu'rupu omamaati, ditarapu doqueñojā, mirīpe'tia wa'acārā niwā.

³⁴ Tojo wa'asere ī'arā, yeseare co'terā a'tiro weecārā niwā. Na uputu ucuarā macāpu, cāpūpu omawā'cā, weresterā wa'acārā niwā. ³⁵ Te quetire tu'orā, masā tojo wa'asere ī'arā wa'acārā niwā. Na Jesú tiropu ejarā, wātīa sājāno'cure Jesú pu'toacā dujicā ī'acārā niwā. Cū su'ti sāña, añurō wācūse cuogu dujicu niwī. Na cūrē ī'arā, uise me'rā ī'acārā niwā. ³⁶ Āpērā topu ī'arā ejarārē Jesú wātīa sājāno'cure cō'awīrōcā ī'a'cārā “A'tiro wee wātīarē cō'awīrōami”, ni wrecārā niwā. ³⁷ Jesú a'tiro weecā ī'arā, nipe'tirā masā Gerasapu nirā Jesure tutuaro me'rā “Mu'u aperopu wa'aya”, nicārā niwā. Na uputu waro uicārā niwā. Tojo weerā Jesure tojo nicārā niwā. Tere tu'ogu, Jesú yucusupu mujāsājāa, wa'a wa'acu niwī. ³⁸ Wātīa cuomi'cu Jesure “Yu'u quē'rā mu'u me'rā wa'aguti” nīgū, uputu sērīcu nimiwī. Jesú pe'e cūrē nicu niwī:

³⁹ —Mu'u ya wi'ipu tojaa, nipe'tise Ō'acū mu'arē wee'quere werepe'ocū wa'aya, nicu niwī.

Tojo weegu cū nipe'tiro cū ya macācjārārē Jesú cūrē wee'quere wrecusiagu wa'acu niwī.

Jairo macōrē, tojo nicā dí mejā cuogore Jesú yu'ruo'que ni'i
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Be'ro Jesú ditara ape pā'rēpu ní'cu pē'atāca be'ro masā e'catise me'rā cūrē pōtērīcārā niwā. Nipe'tirā cūrē yucue'cārā nitjīarā, tojo weecārā niwā. ⁴¹ Titare ni'cū sū'ori nerēwuari wi'i wiogu Jairo wāmetigu Jesú tiro etacu niwī. Cū Jesú tiro ejaque'a, Jesure “Yu'ure pajaña'cureya. Ya wi'ipu te'a”, nicu niwī. ⁴² Cū macō ni'cō nigō doce cū'marī cuogo wērīse pu'topu nico niwō. “Jau” ni, Jesú to wa'ari cura pājārā masā sirutucārā nitjīarā, cūrē añurō tuuti'awā'cācārā niwā. ⁴³ Na tojo weerā wa'tero ni'cō numio doce cū'marī dí mejā dutitigo nico niwō. Co ocoyedutise wapa nipe'tise niyeru tojaque'a wa'aco niwō. Ne ni'cū core ocoyeyu'ruoticu niwī. ⁴⁴ Tojo weego co Jesú sē'ema wa'a, cū su'tiro yapapu ñe'eña'co niwō. Co ñe'erī curata co dí wijami'que bu'anū'cā wa'acaro niwū. ⁴⁵ Tojo wa'ari cura Jesú sērītiña'cu niwī:

—¿Noa yu'ure ñe'eti? nicu niwī.

Nipe'tirāputa “Ne ni'cū ñe'etimi”, nicārā niwā. Tojo weegu Pedro, tojo nicā cū me'rācjārā Jesure nicārā niwā:

—Ēsārē bu'egu, masā mu'arē nipe'tiro doquewāwā'cā, tuuquejoma. Tojo wa'acā masīmigū, mu'u ¿de'ro weegu “¿Noa yu'ure ñe'eti?” niti? nicārā niwā.

⁴⁶ Na tojo nicā tu'ogu, Jesú nicu niwī:

—Ni'cō yu'ure ñe'ecā tu'oña'pu. Core yu'u tutuaro me'rā yu'rucā weeasu, nicu niwī.

⁴⁷ Cū tojo nicā tu'ogo, cū masītojami, yu'uta weeasu nīgō, narāsāgōta Jesú pu'to a'ti, ejaque'aco niwō. Co nipe'tirā tu'oropu werepe'ocā'co niwō. A'te ye bu'iri cū yaro su'tirote ñe'easu nīgō, tojo

nicã “Yu'u ñe'ecãta, yu'ruono'copu tojasu”, ni wereco niwõ. ⁴⁸ Co tojo nicã tu'ogu, Jesú core nicu niwĩ:

—Mu'u ejõpeotjãgõ, yu'ruono'copu toja'a. Duti marĩgõ e'catise me'rã tojaaya, nicu niwĩ.

⁴⁹ Jesú core ucũri cura ni'cũ Jairo nerẽwũari wi'i wiogu ya wi'icjũ ejacu niwĩ. Jairore nicu niwĩ:

—Mu'u macõ wẽrĩatojamo. Marĩrẽ bu'egure caribonemotiguta majã, nicu niwĩ.

⁵⁰ Jesú tojo nicã tu'ogu, Jairore nicu niwĩ:

—Uitiguta. Yu'ure ejõpeoya. Mu'u tojo weecã, mu'u macõ masõno'gõsamo, nicu niwĩ.

⁵¹ Ti wi'ipure etagu, co pesari tucũpure ne ãpẽrãrẽ sãjãadutiticu niwĩ. Pedro, Santiago, Juã, tojo nicã co pacusumua dia'cũrẽ sãjãaduticu niwĩ. ⁵² Nipe'tirã ti wi'ipu nirã uputu utirã, ãujasewã'arãrẽ Jesú nicu niwĩ:

—Utiticã ña. Co wẽrĩtimo. Cãrĩgõ weemo, nicu niwĩ.

⁵³ Masã co wẽrĩ'quere masĩcãrã niwã. Tojo weerã cũ tojo nicã tu'orã, cũrẽ bujicã'cãrã niwã. ⁵⁴ Jesú pe'e ucũgũta, co ya omocãrẽ ñe'e, nicu niwĩ:

—Wĩ'magõ, wã'cãnu'cãña, nicu niwĩ.

⁵⁵ Cũ tojo nirĩ curata wẽrĩ'co masã, wã'cãnu'cãco niwõ. Jesú co pacusumuarẽ “Ba'ase ecaya”, nicu niwĩ. ⁵⁶ Cũ tojo weesere ñ'arã, co pacusumua uputu ñ'aucuacãrã niwã. Jesú core masõ'quere ne ãpẽrãrẽ weredutiticu niwĩ.

9

Jesú cũ bese'cãrãrẽ weredutio'o'que ni'i

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Jesú cũ bu'erã docere neocũucu niwĩ. Be'ro narẽ cũ tutuasere o'ocu niwĩ. Wãtã no'o nirãrẽ cõ'awĩrõmasĩsere o'ocu niwĩ. Tojo nicã duti yu'ruomasĩsere o'ocu niwĩ. ² Narẽ Õ'acũ wiogu nimi nisere wereduticu niwĩ. Dutitirãrẽ yu'ruoduticu niwĩ. ³ A'tiro nio'ocu niwĩ:

—Wa'arã, ne apeyenojõ miaticã'ña. Tuacju, ajuronojõ, ba'ase pu'e, niyeru ne miaticã'ña. Musã sãñase me'rã dia'cũ wa'aya. Ne apeye mianemotica'ña. ⁴ Musã no'o nirĩ wi'i ejarã, musã to nirõ põtõorõ tojaque'aya. ⁵ No'o ãpẽrã musãrẽ ñe'eticã, ti macãpure wijarã, ti macã cjase di'ta wã'a'quere paastecõ'aña. Tojo weerã musã “A'ti macãcjãrã bu'iritima” ni ñ'orãsa'a, nicu niwĩ.

⁶ Cũ tojo nica be'ro wa'a wa'acãrã niwã. Wa'a, nipe'tise macãrĩpu Jesú masãrẽ yu'ruose quetire werecusiãcãrã niwã. Tojo nicã dutitirãrẽ yu'ruocãrã niwã.

Herode Jesú weesere tu'o'que ni'i

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Galilea di'ta wiogu Herode nipe'tise Jesú wee'quere tu'ocu niwĩ. Tere tu'ogu, Herode de'ro wéemasĩticu niwĩ. ãpẽrã “Cũ Juã wãmeyeri masũ wẽrĩ'cupu masãcu nimi”, nicãrã niwã. ⁸ ãpẽrã “Duporocjũpu Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ Elía bajuapĩ”, nicãrã niwã. ãpẽrã “Apetero weegu ni'cũ toduporocjũ Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ masã'cu níngũ nisamigu”, nicãrã niwã. ⁹ Herode pe'e a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'uta Juã ya dupoare dutesuredutiwu. To pũrĩcãrẽ ¿noanojõ nisari tocã'rõ na ucũno'gũ? Cũrẽ i'asĩ'rĩmisa'a, nicu niwĩ.

Jesú ni'cãmocusetiri mil umuarẽ ba'ase eca'que ni'i

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Be'ro Jesú besecũú'cãrã na bu'ecusiaca be'ro cũ tiro daja, na weecusia'quere werecãrã niwã. Be'ro narẽ Jesú masã marĩrõpu Betsaida wãmetiri macã pu'topu su'ori wa'acu niwĩ. ¹¹ Masã pe'e na wa'ase quetire tu'ocã'cãrã niwã. Tojo weerã tere tu'orã, narẽ sirutuwã'cãcãrã niwã. Jesú narẽ añuduti, Õ'acũ wiogu nimi nisere were, dutitirãrẽ yu'ruocu niwĩ.

¹² Be'ro ñamica'apu nicã i'arã, cũ bu'erã doce cũ tiro wa'a, cũrẽ ucũcãrã niwã:

—Masãrẽ “Tocã'rõta ni'i”, niña. Macãrĩpu, no'o pu'to nise macãrĩpu ba'ase, cãrĩrõ a'magũ wa'adutiya. A'to marĩ nirõpũre ne apeyenojõ marĩbutiacã'a, nicãrã niwã.

¹³ Jesú pe'e nicu niwĩ:

—Musã narẽ ba'ase ecaya.

Na cũrẽ nicãrã niwã:

—Ûsã ni'cãmocusepagata pã, tojo nicã wa'i pũarãta cu'o. Masãrẽ ne a'teacã se'satisa'a. ¿Ûsãrẽ ã'rã pãjãrã ye niatjere ba'ase duudutigu weeti? nicãrã niwã.

¹⁴ Na pãjãrã, umua se'saro ni'cãmocusetiri mil wa'tero nicãrã niwã. Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Masãrẽ te cururinucũ cincuenta dujidutiya, nicu niwĩ.

¹⁵ Na cũ duti'caronojõta wee, dujipe'ticã'cãrã niwã. ¹⁶ Be'ro Jesú te ni'cãmocuse pãrẽ, na wa'i pũarãrẽ mi, u'muarõpu i'amorõ, cũ pacu Õ'acũrẽ na ye niatjere e'catise o'ocu niwĩ. Tu'ajanu'cõ, cũ pe'esteca be'ro cũ bu'erãrẽ masãrẽ etidutigu o'ocu niwĩ. ¹⁷ Nipe'tirã ba'a, yapicãrã niwã. Be'ro doce pi'seri na ba'adu'a'quere seeneocãrã niwã.

Pedro Jesure “Mu'u Õ'acũ o'ócũta ni'i” ni'que ni'i

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Ni'cãti Jesú cũ se'saro ñubuegu weecu niwĩ. Titare cũ bu'erã quẽ'rã cũ me'rã nicãrã niwã. Narẽ sãrĩtiña'cu niwĩ:

—Masã ¿de'ro ni ucũti yu'ure? nicu niwĩ.

¹⁹ Na cũrẽ yu'ticãrã niwã:

—Ãpẽrã mu'urẽ “Juã wãmeyerĩ masũ nimi”, nima. Ãpẽrã mu'urẽ “Dũporocjũpu Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Elía nimi”, nima. Ãpẽrã “No'o nigũ dũporocjũpu Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ masã'cu nigũ nisasami”, nima, nicãrã niwã.

²⁰ Be'ro narẽ sãrĩtiña'cu niwĩ tja:

—¿Musã waro, de'ro wãcũti yu'ure? nicu niwĩ. Pedro cũrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u Õ'acũ bese'cu Cristo ni'i, nicu niwĩ.

Jesú cũ wẽrĩatjere were'que ni'i

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Jesú narẽ ne cã'rõ ãpẽrãpũre cũ Õ'acũ bese'cu nisere weredutiticu niwĩ. ²² Be'ro narẽ nicu niwĩ:

—Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu pũrõ pi'etigusa'a. Judío masã bucũrã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã yu'ure

ĩ'atu'tirāsama. Yu'ure wējērāsama. Na tojo weemicā, i'tia nūmu be'ro masāgūsa'a, nicu niwī.

²³ Be'ro nipe'tirā masārē nicu niwī:

—No'o yu'ure sirutusī'rīgūnojō nipe'tise nūmārī sirutuato. Cū weesī'rīrōnojō weeticā'to. Yu'u ūaro pe'e weeato. No'o yu'ure sirutusī'rīgū, “Jesure ējōpeogu, wērībosa'a” nitiguta sirutuato. ²⁴ Yu'ure ējōpeose me'rā ña'arō yu'rūsī'rītigu, yu'ure ējōpeodu'ugūnojō pecame'epu bu'iri da're bajuriono'gūsami. Apī wējēsere uiti, yu'ure ējōpeonu'cūgūnojō yu'u me'rā catinu'cūgūsami. ²⁵ Ni'cū a'ti turi cjase nipe'tisere wapata'agu, cū ejeripō'rā pe'ere bajuriogu, ¿ñe'enojōrē wapata'abosari? ²⁶ Yu'ure, tojo nicā ye quetire bopoyasāticā ña. Musā bopoyasācā, yu'u Ō'acū macū masū weronojō upatigu a'tiro weegusa'a. Apaturi a'ti turipure a'tigu, yu'u pacu asistese me'rā, cūrē wereco'terā me'rā yu'u quē'rā musārē bopoyasāgūsa'a. Yu'u tutuase me'rā a'tigu, tojo weegusa'a. ²⁷ Diacjū musārē wereguti. Ni'cārērā a'topu nirā yu'u wiogu sājācā ĩ'atimirā wērīsome, nicu niwī.

Jesú cū bajusere dūcayū'que ni'i

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Ni'cā semana Jesú “Yu'u wiogu sājācā ĩ'arāsa'a” nīca be'ro ūrūgūpu ñubuegu mujāgū, Pedro, Santiago, Juārē miacu niwī. ²⁹ Topu cū ñubuegu, cū bajusere dūcayua wa'acu niwī. Cū ye su'ti añurō butise, asistese wa'acaro niwū. ³⁰ Tojo wa'acā, puarā ūmuu bajua, cū me'rā ucūcārā niwā. Na dūporocjārāpu Moisé, Elía nicārā niwā. ³¹ Na asistese me'rā nīrā, Jesú cū Jerusalēpu wērīatjere ucūcārā niwā. ³² Pedro quē'rā uputu wuja cuo'cārā nimirā, wā'cācārā niwā. Wā'cā, Jesú cū asistesere, tojo nicā cū me'rā nīrārē ĩ'acārā niwā. ³³ Na Jesú tiro nī'cārā wa'ari cura Pedro Jesure nicu niwī:

—Wiogu, marī a'topu nicā añuyu'rūa'a. I'tia wi'iacā weerā. Ni'cā wi'i mū'u ya wi'i, ape wi'i Moisé ya wi'i, ape wi'i Elía ya wi'i weerā, nicu niwī.

Pedro cū tojo nisere tu'oña'timigū, de'ro nīmasītigu, tojo nicu niwī.

³⁴ Cū tojo ucūrī cura ni'cā o'mecurua dijati, tuubi'acā'caro niwū. Na ti o'mecurua po'peapu nīrā, ūcuu wa'acārā niwā. ³⁵ Be'ro ti curuapu ni'cū a'tiro ucūcā tu'ocārā niwā:

—Á'rī yu'u macū yu'u bese'cu nimi. Cū ucūsere tu'o ējōpeoya, nicu niwī.

³⁶ Tojo nīca be'ro Jesú ni'cūta tojanu'cācu niwī. Moisé, Elía marīcārā niwā majā. Cū bu'erā na ĩ'a'quere tojota tu'oña'yu'rūocā'cārā niwā. Ne cā'rō āpērārē wereticārā niwā.

Jesú wī'magū wātī sājāno'cure cō'awīrō'que ni'i

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Ape nūmu pe'e ūrūgūpu nī'cārā dijatacā, pājārā Jesure pōtērīcārā niwā. ³⁸ Ni'cū na wa'teropu nigū uputu Jesure ucūquejocu niwī:

—Ēsārē bu'egu, yu'u macū ni'cū nigūrē pajaña'cureya. ĩ'agū a'tia. ³⁹ Wātī cūrē sājāa'cu ñe'ea, caricū, wērīamujācā weemi. Tojo nicā useropu so'potu'umi. Cūrē ña'abutiario wéegu, pi'eticā weeyu'rūami. Ne du'usī'rītimi. ⁴⁰ Mū'u bu'erārē “Wātīrē cō'awīrōña”, nitojamiapu. Ne pōtēotiana, nicu niwī.

⁴¹ Jesú yu'ticu niwī:

—Musā ējōpeose moorā ña'arā ni'i. Yu'u musārē yoacā bu'emicā, ne tu'omasīwe'e yujupu. ¿No'ocā'rō yoacā musā yu'ure ējōpeoticā wācūtutuagūsari? Mu'u macūrē yu'u tiro miitia, nicu niwī.

⁴² Wī'magū cū tiro wa'acā, wātī cūrē nucūcāpu doqueque'acā weecu niwī. Apaturi wācūña marīrō cūrē wērīacā weecu niwī tja. Cū tojo weecā, Jesú wātīrē cō'awīrō, yu'ruocu niwī. Tu'ajanu'cō, cū pacure wiacu niwī. ⁴³ Nipe'tirā to nīrā Ō'acū tutuasere ī'amarīacārā niwā.

Jesú cū wērīatjere apaturi werenemo'que ni'i

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Na Jesú weeī'o'quere ī'amarīarī cura cū bu'erārē nicu niwī:

⁴⁴ —Yu'u ni'cārōacā nisere añurō tu'oya. Acobojoiticā'ña. Yu'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigure wiorāpure o'orāsama, nicu niwī.

⁴⁵ Cū tojo nisere cū bu'erā pe'e ne tu'omasīticārā niwā. Ō'acū narē tojo masītabasioticā weecu niwī. Na cū ní'quere “¿De'ro nisī'rīrō weeti?” ni sērītiña'ui nicārā niwā.

Añurō weeyu'runu'cāgū ye cjase ni'i

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Be'ro Jesú bu'erā na basu ¿noa marī wa'teropu nigú āpērā yu'ruoro niyu'runu'cāgūsari? nīrā, uputu du'sasocārā niwā. ⁴⁷ Jesú na tojo wācūsere ī'amasīcā'cu niwī. Tojo weegu ni'cū wī'magūrē cū pu'to wejeonu'cō, ⁴⁸ narē nicu niwī:

—Yu'ure maigūnojo ni'cū ā'rī wī'magūrē ñe'egū weronojō weemi. Cūrē ñe'egū, yu'ureta ñe'egū weemi. Yu'ure ñe'egū, yu'ure o'ó'cu Ō'acū quē'rārē ñe'egūta weemi. No'o musā wa'teropure “Āpērā yu'ruoro ni'” ni wācūtigu cūta nimi āpērā yu'ruoro nigú, nicu niwī Jesú.

Marīrē ī'atu'titigu marī me'rācjū nimi nise ni'i

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Be'ro Juā Jesure a'tiro nicu niwī:

—Ēsārē bu'egu, ni'cū mu'u wāmerē pisutjagū, wātīarē cō'awīrōcā ī'awū. Cū marī me'rācjū nitiami. Tojo weerā cūrē cā'mota'awu, nicu niwī.

⁵⁰ Cū tojo nicā tu'ogu, Jesú a'tiro nicu niwī:

—Tojo weegure cā'mota'aticā'rōua'a. Marīrē ī'atu'titigu marī me'rācjū nimi, nicu niwī Jesú.

Jesú Santiagore, Juārē tu'ti'que ni'i

⁵¹ Jesú wērī, cū u'musepu mujāti dūporo uiro marīrō wācūtutuario me'rā “Jerusalēpu wa'aguti”, nicu niwī. ⁵² Cū dūporo āpērārē o'óyucu niwī. Na ni'cā macā Samaria di'ta nīrī macāpu Jesú cū cārīatjore a'mayurā wa'acārā niwā. ⁵³ Ti macā Samariacjārā judío masā me'rā a'pepūrīrā nitjārā, Jesú o'ó'cārārē ñe'esī'rīticārā niwā. Na, Jerusalēpu Jesú wa'agusami nīrā, tojo weecārā niwā. ⁵⁴ Samariacjārā tojo weesere ī'arā, Jesú bu'erā Santiago, Juā a'tiro nicārā niwā:

—Ēsā wiogu, narē bu'iri da'rerā, ¿pecame'erē u'musepu dijatiduticā uati? ¿Dūporocjū Ō'acū ye queti weremu'tārī masū Elía wee'caronojō weerouati? nicārā niwā.

⁵⁵ Tere tu'ogu, Jesú narē ī'a, tutuario me'rā tu'tigu, a'tiro nicu niwī:

—Musā tojo wācūse Espiritu Santu o'ose mejēta ni'i. ⁵⁶ Yū'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigu masārē bu'iri da're bajuriogu a'titiwū. Narē yū'ruogu a'tigu weewū, nicū niwī.

Be'ro na ape macāpū yū'rua wa'acārā niwā.

Jesú me'rā wa'asī'rīmi'cārā ye queti ni'i

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Na ape macāpū yū'ruari cura ni'cū masū Jesure nicū niwī:

—Yū'u mū'u no'o wa'aro sirutuguti, nicū niwī.

⁵⁸ Jesú cūrē yū'ticū niwī:

—Wa'icūrā na cārīrī tuti cūoma. Mirīcūa quē'rā na pō'rātiri su'tiro cūoma. Yū'u pūrīcā Ō'acū macū masū weronojō upūtigu ne cārō cārīpesaro, yaro diácjūrē moo'o, nicū niwī.

⁵⁹ Apī pe'ere Jesú a'tiro nicū niwī:

—Te'a yū'u me'rā, nicū niwī.

Cū yū'ticū niwī:

—Wioḡu, yū'u pacu tiropū wa'aguti yujupū. Topū ni, be'ro yū'u pacu wērīca be'ro yaatojagupū mū'u me'rā wa'aguti, nicū niwī.

⁶⁰ Jesú cūrē yū'ticū niwī:

—Yū'ure ējōpeotirā wērī'cārā weronojō nima. Nāta wērī'cārārē yaato. Mū'u pūrīcā yū'ure sirutuya. Sirutu, Ō'acū wioḡu nigūsami nisere wereḡu a'tia, nicū niwī.

⁶¹ Be'ro Jesure apī nicū niwī:

—Wioḡu, mū'u me'rā wa'aguti. Yū'u mū'u me'rā wa'ati dūporo ya wi'icjārārē we'eritisī'rīsa'a yujupū, nicū niwī.

⁶² Jesú cūrē nicū niwī:

—Di'ta se'ecūḡū, opanūrē wa'ari nīgū, sē'ema pe'e ī'atōrōtisami. Ā'rī weronojō Ō'acūrē ējōpeo'cūpūa todūporo cū weeseti'quere wācūnūrātisami. Wācūnūrāḡūa Ō'acū ye cjasere queoro weemasītisami, nicū niwī.

10

Jesú setenta y dos masārē cū ye quetire weredutigu o'ó'que ni'i

¹ Be'ro Jesú setenta y dos āpērā mūuarē pijinemocū niwī. Narē pūarērā dia'cū nipe'tise cū wa'atje macārīpū cū dūporo o'ó'yucū niwī.

² Narē a'tiro nicū niwī:

—Diácjū musārē wereguti. Marī otese peje pī'rī dūcati'i. Tere miirā pe'e marībocurema. Tojo weerā musā te otese wioḡure āpērā miitamudutirā sērīnemoña, nicū niwī. A'te weronojō Ō'acū ye quetire masīsī'rīrā pājārā waro nima. Te quetire wererā pe'e pejetirācā nima. Tojo weerā āpērā cū o'ónemocā Ō'acūrē sērīña.

³ Musā wa'aya. Yū'u musārē wiose wa'teropū o'óḡu wee'e. Oveja wī'marārē yaiwa wa'teropū o'óḡu weronojō o'ó'o. ⁴ Musā wa'arā, ajuri miaticā'ña. Niyeru sāarī ajuro quē'rārē miaticā'ña. Sapatu ape pa'a miaticā'ña. Ma'apū wa'arā, āpērārē añudutirā, yoacā ucūtīcā'ña. Diácjū wa'aya. ⁵ Musā wi'ipū sājāarā, ti wi'icjārārē añudutirā, a'tiro nimū'tāña: “Musā a'ti wi'icjārārē añurō wa'ato”, niña. ⁶ Ti wi'icjārā cumuca marīrō nicā, musā añudutise “Añurō wa'ato” nise na ye tojarosa'a. Tojo niticāma, musā tojo nise musārēta tojarosa'a tja.

⁷ Musā ni'cā wi'ipū ejarā, ti wi'ipūta tojayá. Na ba'asenojōrē, na

sĩ'rĩsenojõrẽ, musã quẽ'rã ba'asirutuya. Da'rari masã na da'rase wapa wapata'aba'amasĩma. Tojo weerã musã bu'erã wa'acã, musãrẽ ba'ase weetamurãsama. Apeye wĩ'seripu wa'amujã, cãrĩbajaque'aticã'ña. ⁸ Musã ni'cã macãpu etacã, ti macãcjãrã añurõ ñe'eme'ricã, no'o na ecasere ba'aya. ⁹ Ti macãpu dutitirãrẽ yu'ruoya. Narẽ a'tiro wereya: "Õ'acũ cũ wiogu nise musã tiropu a'tiatje cã'rõ du'sa'a." ¹⁰ Ni'cã macãpu musã etacã, tocjãrã añurõ põtẽrĩticãma, macã decopu wa'aya. A'tiro niña: ¹¹ "A'ti macã cjase ùsã du'pocãrĩpu di'ta wã'a'quepureta paastecõ'arãti. A'ti macãcjãrã bu'iritisere ï'orã, tojo weerãti", niña. Narẽ a'tiro ninemoña. "Musã a'tere masiña. Õ'acũ cũ wiogu nise musã tiropu a'tiatje cã'rõ du'sa'a", niña. ¹² Jesú a'tiro ninemocu niwĩ:

—Musãrẽ wereguti. Õ'acũ masãrẽ beseatji numu nicã, ti macãcjãrã musãrẽ uati'cãrãrẽ a'tiro weegusami. Sodomãcjãrãrẽ bu'iri da're'caro nemorõ da'reno'rãsama, nicu niwĩ Jesú.

Jesure ãjõpeotise macãrĩcjãrã ye queti ni'i
(Mt 11.20-24)

¹³ Be'ro Jesú apeye macãrĩcjãrãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Musã Corazĩ, tojo nicã Betsaida wãmetise macãrĩcjãrãrẽ ña'abutiario wa'arosa'a musãrẽ. Yu'u weeĩ'o'quere ï'amirã, ducayuwe'e. Yu'u ãpẽrã judío masã nitirã nirõpu Tiro, Sidõ wãmetise macãrĩpu weeĩ'ocãma, duporopu na ña'arõ wee'quere bujaweti ducayutojabopã. Na bujawetisere ï'orã, na weewaranojõpuma su'ti wãquĩsenojõrẽ sãña, nujãrẽ na dupoapu õrẽstepeobopã. ¹⁴ Õ'acũ masãrẽ beseatji numu nicã, Tiro, Sidõcjãrã nemorõ musã pe'ere bu'iri da'reyu'rũnu'cãgũsami. ¹⁵ Ni'cãrõacãma Capernaucjãrãrẽ were'e. "Tojowaro u'musepu mujãrãti", ni wãcũticã'ña. Õ'acũ musãrẽ pecame'epu cõ'abutiagusami, nicu niwĩ.

¹⁶ Be'ro cũ bu'erãrẽ a'tiro werenemocu niwĩ:

—Musã bu'esere tu'orã, yu'ureta tu'oma. Musãrẽ uatirã, mejãrõta yu'ure uatima. Tojo yu'ure uatirã, yu'ure o'ó'cupu Õ'acũ quẽ'rãrẽ uatima, nicu niwĩ Jesú.

Jesú cũ o'óyu'cãrã setenta y dos na daja'que ni'i

¹⁷ Be'ro Jesú setenta y dos cũ o'óyu'cãrã e'catise me'rã tojatacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ûsã wiogu, wãtĩaputa mu'u dutiro, mu'u wãme me'rã ùsã cõ'awĩrõmujãcã, yu'tiama, nicãrã niwã.

¹⁸ Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Musã nĩrõnojõta ni'i. Wãtĩrẽ u'musepu nĩ'cu bu'po ya'baro weronjõ docaque'a dijacã ï'awũ. ¹⁹ Yu'u musãrẽ tutuasere o'owu. Musã añapure u'tapeomicã, cutipapure u'tapeomicã, na cũ'ricã, toacã pũrĩno'tisere o'owu. Nipe'tise wãtĩ cũ tutuasere docaque'adutigu o'owu. Ne cã'rõ musã ña'arõ weeno'some. ²⁰ "Wãtĩ ùsãrẽ yu'tiama" nise dia'cũrẽ e'catiticã'ña. A'te pe'ere e'catiya. U'musepu Õ'acũ yarã catinu'cũse cuorã na wãmerẽ ojaõ'orĩ turipu musã wãmerẽ ojaõ'ocã, e'catiya, nicu niwĩ.

Jesú ye queti, cũ pacu Õ'acũ ye queti ni'i
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Jesú cã bu'erārē ucūrī cura Espíritu Santu cūrē e'catise o'oyu'rucũ niwī. Titare cũ pacure a'tiro nicũ niwī:

—Pacũ, mu'u u'muse, a'ti turi wiogu ni'i. “Esa masiyu'runu'cārã ni'i” nirārē mu'u ye cjasere masicã weeticũ niwũ. Āpērã wī'marã weronojō maata tu'o ējōpeorã pe'ere tere masicã weecu niwũ. Mu'u tojo weesere wãcũgũ, mu'urē e'catise o'o'o. A'tere mu'u ua'caronojōta queoro wee'e, nicũ niwī cã pacure.

22 Be'ro masārē ninemocu niwī tja:

—Yu'u pacu nipe'tise weemasisere yu'ure o'owī. Cũ ni'cũta yu'u nisetisere masipe'ocã'sami. Yu'u quē'rã ni'cũta cã nisetisere masipe'o'o. No'o yu'u masicã weeno'rã quē'rã cã nisetisere masísama, nicũ niwī Jesú.

23 Be'ro cũ bu'erārē ĩ'a, na se'sarore nicũ niwī:

—Yu'ure musã, musã ye caperi me'rã ĩ'a'a. 24 Musārē a'tiro wereguti. Pãjãrã dũporocjãrãpu Ō'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã, tojo nicã wiorã musã ni'cãrõacã ĩ'asere ĩ'asĩ'ricãrã nimiwã. Ne ĩ'aticãrã niwã. Yu'u musārē weresere tu'osĩ'ricãrã nimiwã. Ne ni'cãti tu'oticãrã niwã, nicũ niwī.

Jesú Samariacjũ me'rã queose o'o'que ni'i

25 Be'ro ni'cũ Moisé oja'quere bu'eri masũ Jesú cã ucũsere tu'ogu, wã'cãnu'cã, Jesú me'rã ucũgũ wa'acu niwī. Cūrē mejecã yu'ticã uagu, a'tiro sãrĩtiña'cu niwī:

—Masārē bu'egu, yu'u Ō'acũ me'rã catinu'cũsĩ'rĩgũ, ¿de'ro weegusari? nicũ niwī.

26 Jesú cūrē yu'ticu niwī:

—¿Moisé ye queti ojãca pũrĩpu de'ro ojano'tito? Mu'u tere bu'egu, ¿de'ro tu'oti? nicũ niwī.

27 Moisé oja'quere bu'eri masũ cūrē yu'ticu niwī:

—A'tiro ojano'o: “Ō'acũ marĩ wiogure nipe'tise mu'u ējōpeose me'rã, mu'u wãcũse me'rã, mu'u tutuase me'rã, mu'u tu'oña'se me'rã ma'ĩña. Mu'u basu ma'irõnojōta āpērãrē ma'irõua'a”, ni'i, nicũ niwī.

28 Tere tu'ogu, Jesú cūrē nicũ niwī:

—Mu'u queoro waro yu'ti'i. Mu'u a'tere wéegu, Ō'acũ me'rã catinu'cũgũsa'a, nicũ niwī.

29 Moisé oja'quere bu'egu pe'e cūrē añurõ wãcũcã uagu, Jesure a'tiro nicũ niwī tja:

—¿Noanojō niti āpērãrē ma'irõua'a nirãnojō? nicũ niwī.

30 Jesú cūrē queose me'rã yu'ticu niwī:

—Ni'cũ umu Jerusalécjũ ma'a Jericó wa'ari ma'apu bu'acu niwī. Topu cã wa'ari cura yajari masã cūrē ñe'e, cã cuosere yajape'ocã'cãrã niwã. Su'ti cã sãña'quepu quē'rãrē tuweemiicã'cãrã niwã. Cūrē uputu paawějēcũu, wa'a wa'acãrã niwã. 31 Tojo wa'ari cura ni'cũ pa'i cã bu'aca ma'aputa bu'acu niwī. Cūrē ĩ'agũ, ĩ'atigu weronojō diacjũ yu'rũbu'a wa'acu niwī. 32 Cã be'ro tja apĩ Leví ya curuacjũ cã cũñarõputa cã quē'rã ejacu niwī. Cūrē ĩ'agũ, cã quē'rã ape pã'rē pe'e pē'a, ĩ'ayu'rũbu'a wa'acu niwī. 33 Na be'ro apĩ tja Samariacjũ judío masã na yabigu ti ma'aputa bu'acu niwī. Cã cūrē ĩ'agũ, pũrõ pajaña'cu niwī. 34 Tojo weegu cũ, cũ tiro wa'a, cã cãmire ocoyegu, u'sere, tojo nicã vino me'rã cũ ye cãmipu piopeocu niwī. Tu'ajanũ'cõ, su'ti caseri me'rã du'recu niwī. Be'ro cã yagu burro bu'ĩpu cūrē miipeocu niwī.

Miipeo, ni'cã wi'i sijari masã cãrĩrĩ wi'ipũ miaa, cãrẽ co'tedutigũ cũucũ niwĩ. ³⁵ Ape nũmũ pe'e tja Samariacjũ co'tedutigũ pua nũmũ da'rase wapa weronojõ niyeru ti wi'i co'tegure o'ocũ niwĩ. Cãrẽ a'tiro nicũ niwĩ: “Á'rĩrẽ co'teya. Yũ'u mũ'urẽ o'o'que nemorõ nicã, dajatojagũ mũ'urẽ wapayepe'ogũti”, nicũ niwĩ. ³⁶ A'tere wéréca be'ro Jesú Moisé oja'quere bu'egũre a'tiro nicũ niwĩ:

—Mũ'u ĩ'acã, ¿ni'inojõ pe'e na i'tiarã wa'terore yajari masã na ña'arõ wee'cũre pajaña'pari? nicũ niwĩ.

³⁷ Moisé oja'quere bu'eri masũ yũ'ticũ niwĩ:

—Cãrẽ pajaña'a weetamu'cũ añurõ weepĩ, nicũ niwĩ.

Jesú cãrẽ nicũ niwĩ:

—Mũ'u quẽ'rã ãpẽrãrẽ ã'rĩ weronojõ weegũ wa'aya, nicũ niwĩ.

Jesú Marta, María ya wi'ipũ cã ní'que ní'i

³⁸ Jesú cã wa'aro yũ'ruagũ, ni'cã macãpũ ejacũ niwĩ. Ti macãpũ ni'cõ Marta wãmetigo co ya wi'ipũ cãrẽ põtẽrĩ, cãrĩse o'oco niwõ. ³⁹ Co ni'cõ María wãmetigore acabijotico niwõ. Cóta Jesú ucũsere tũ'ogo, cã dũ'pocãrĩ tiroacãpũ dujico niwõ. ⁴⁰ Co tojo weeri cura Marta pe'e co da'rasere wãcũque'tiyũ'ruaco niwõ. Tojo weego co Jesú tiro wa'a, cãrẽ nico niwõ:

—Yũ'u wiogũ, a'tigo yũ'u acabijo yũ'ure weetamusere ne wãcũtimo. ¿Mũ'u ne mejẽcã tũ'oña'weti co tojo weesere? Core yũ'ure weeta-mudutiya, nico niwõ.

⁴¹ Jesú core yũ'ticũ niwĩ:

—Marta, mũ'u weesere upũtũ waro wãcũque'ti'i. ⁴² María pe'e yũ'u ucũsere tũ'ogo, añuse warore weego weemo. Co tũ'o ãjõpeo'quere ne ãpẽrã ã'mamasĩtisama. Tenojõ pe'ere weerũa'a, nicũ niwĩ.

11

Jesú “Õ'acãrẽ sãrĩrã, a'tiro ñubueya” nise ní'i

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ni'cã nũmũ Jesú aperopũ ñubuegũ weecũ niwĩ. Cã ñubuetu'ajaca be'ro ni'cũ cã bu'egũ Jesure nicũ niwĩ:

—Ësã wiogũ, Juã masãrẽ wãmeyeri masũ cã bu'erãrẽ Õ'acãrẽ ñubuesere bu'ecũ niwĩ. Mũ'u quẽ'rã ãsãrẽ bu'eya, nicũ niwĩ.

² Jesú yũ'ticũ niwĩ:

—Õ'acãrẽ ñubuerã, a'tiro niña:

“Pacũ, mũ'u u'mũsepũ ní'i.

Nipe'tirã mũ'urẽ wiopesase me'rã ãjõpeoato.

A'ti turipũre mũ'u bese'cũ maata wiogũ sãjãgũ a'tiato.

Ë'mũsepũre mũ'u uaro dia'cũ weesama.

Na weronojõ a'ti turicjãrã quẽ'rã mejãrõta weeato.

³ Ësãrẽ umũcorinucũ ba'ase o'oya.

⁴ Ësã ña'arõ wee'quere acobojoya.

Ësã ãpẽrãrẽ acobojo'caro weronojõta ãsã quẽ'rãrẽ acobojoya.

Ësã ña'arõ weesĩ'rĩsere cã'mota'aya.

Tojo nicã ña'agũ ãsãrẽ niqesãsĩ'rĩcã, cã'mota'aya”, nicũ niwĩ.

⁵ Jesú apeye ninemocũ niwĩ:

—No'o musã wa'teropãre ni'cũ cã me'rãcjũ cũobosami. Cã ñami deco musã ya wi'ipũ wa'a, a'tiro nibosami: “Yũ'u me'rãcjũ, i'tiaga

pã yu'ure wasoya. ⁶ Yu'u me'rãcjũ apĩ aperopu sijagu eja'cu yá wi'ipu ejami. Ne cãrẽ apeyenojõ cã'rõ ecase moosa'a", nisami. ⁷ Cũ apetero weegu mu'urẽ wi'i po'peapu a'tiro yu'tiwĩrõbosami: "Yu'ure wã'cõtiguta. Sope pu'to añurõ waro bi'acã'no'apu. Yu'u põ'rã yu'u me'rã cãrĩrã pesama. Yu'u mu'urẽ wã'cã apeyenojõ o'ogu wa'amasĩtisa'a", nisami. ⁸ Musãrẽ wereguti. Cũ, cũ me'rãcjũ nimicã, wã'cã, cãrẽ apeyenojõ o'ogu wa'atisami. A'tiro pe'e weesami. Cãrẽ sãrĩnu'cũcã ì'agũ, caribonemoticã'to nĩgũ, nipe'tise cũ uasere o'osami. Cũ, cũ me'rãcjũ nise ye bu'iri mejẽta tojo weesami. ⁹ Tojo weegu musãrẽ wereguti. Õ'acũrẽ sãrĩña. Cãrẽ sãrĩcã, o'ogusami. Musã sãrĩ a'manu'cũrã, bocarãsa'a. Musã me'rãcjũ ya wi'ire sope pu'to pisunu'cũcã cũ musãrẽ pãosõrõrõ weronojõ weegusami. ¹⁰ Õ'acũ cãrẽ sãrĩrãrẽ o'osami. No'o a'magũnojo bocagusami. Sope pu'to pisugu weronojõ sãrĩnu'cũgũrẽ o'ogusami.

¹¹ »Musã põ'rã ba'ase sãrĩcã, ne ni'cũ ãtãpere o'otibosa'a. Wa'i sãrĩcã quẽ'rãrẽ, añarẽ o'otibosa'a. ¹² Tojo nicã cãrẽ'quẽ die sãrĩcã, cutipare o'otibosa'a. ¹³ Musã ña'arã nimirã, musã põ'rãrẽ añusere o'omasĩ'i. To pũrĩcãrẽ marĩ pacu u'musepu nigũ, nemorõ añuse o'ogusami. Cãrẽ sãrĩrãrẽ Espĩritu Santure o'ogusami, nicu niwĩ.

Jesure "Wãtĩ tutuaro me'rã weẽ'omi" ni na ucja'que ni'i
(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Ni'cũ masũ wãtĩ sãjãno'cu ucũmasĩtigu tojacu niwĩ. Jesũ cãrẽ cõ'awĩrõgũ weecu niwĩ. Cãrẽ cõ'awĩrõcã, ucũmasĩtimi'cu ucũcu niwĩ. Tere ì'arã, masã ì'amarĩacãrã niwã. ¹⁵ Ni'cãrẽrã a'tiro nicãrã niwã:

—Ã'rĩ Jesũ wãtĩa wiogu Beelzebũ wãmetigu tutuaro me'rã wãtĩrẽ cõ'awĩrõmi, nicãrã niwã.

¹⁶ Æpẽrã pe'e ¿diacjũta Jesũ tutuamiticũ? nĩrã, cãrẽ u'muse cjasere weẽ'oduticãrã nimiwã. ¹⁷ Cũ na tojo wãcũsere masĩgũ, narẽ nicu niwĩ:

—Ni'cã curuacjãrã a'merĩ ducawati, a'mequẽrã, masãpe'tia wa'asama. Ni'cã wi'icjãrã ducawatirã, na quẽ'rã pe'tidijasama. ¹⁸ A'te weronojõ wãtĩa wiogu cũ basu ducawatigu, cũ de'ro wee tutuanemotisami majã. Musãrẽ a'tere ucũgũti. Musã yu'ure "Wãtĩ Beelzebũ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmi", nimi'i. ¹⁹ To pũrĩcãrẽ yu'u tojo weecãma, musã bu'esere siruturã wãtĩarẽ cõ'awĩrõrã, ¿noa tutuaro me'rã cõ'awĩrõsari? Narẽ musã "Õ'acũ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõma", ni'i. Tojo weero masĩno'o. Musã yu'ure nise diacjũ niwe'e. ²⁰ Yu'u Õ'acũ dutiro me'rã pe'e wãtĩarẽ cõ'awĩrõ'o. A'te me'rã "Õ'acũ wiogu nise musã tiropure nitoja'a", nino'o, nicu niwĩ.

²¹ Jesũ narẽ a'tiro ninemocu niwĩ:

—Ni'cũ umu tutuamu nipe'tise wãmotigu cũ ya wi'ire co'tecã, cũ yere mejẽcã weetisama. ²² No'o cũ nemorõ tutuagu a'ti, cãrẽ wapata'agu, cũ wãmotimi'quere ã'mape'ocã'sami. Tojo weegu cũ wãmo marĩgũ mejõ nigũ tojacã'sami. Ë'ma'cu cũ me'rãcjãrãrẽ tere ducawaasami. Jesũ, yu'u wãtĩ yu'ruoro tutuayũ'runũ'cã'a nĩgũ, tojo nicu niwĩ.

Jesũ a'tiro ninemocu niwĩ:

23—Yũ'ure ɰatirā yũ'ure ĩ'atu'tirā nima. Yũ'ure seeneotamutigunojō doquestewā'cāgũ weronojō nimi. Yũ'ure ějōpeotirā masārē Ō'acūrē ějōpeocā weetamurā mejēta weema nigũ, tojo nicu niwĩ.

Wātī toduporopu cū n'cupure majāmisājāase ni'i
(Mt 12.43-45)

24 Jesú masārē a'tiro ninemocu niwĩ:

—Wātī masūpüre cō'awĩrōno'ca be'ro aco marĩrōpu sijabaque'atisami. Cũ niatjore a'magũ, tojo weesami. Cũ nirō bocatigu, a'tiro wācūsami: “Yũ'u wijaa'cupure dajasājāagũti tja”, nisami. 25 Cūpüre dajasājāagũ, wi'i o'aca wi'i, añurō apóca wi'i weronojō bocaejasami. 26 Be'ro āpērā wātīa sietere cū yũ'rũoro ña'arārē pijisami. Piji, be'ro toduporopu cū wijaa'cupure na nipe'tirā sājāasama. Tojo weegu masũ cū toduporopu n'caro nemorō ña'arō tojasami, nicu niwĩ Jesú.

Jesú “E'catise waro a'tiro ni'i” n'que ni'i

27 Jesú ucūrĩ cura ni'cō numio masā pājārā wa'teropu nigō caricūquejoco niwō:

—Mũ'urē pō'rāti masō'co añurō waro e'catiyu'rũsamo, nico niwō.

28 Jesú core nicu niwĩ:

—Yũ'u pe'e a'tiro nigũti. Ō'acũ cū ucūsere tu'o, cū dutisere weerā pe'e pũrĩcā añurō waro co nemorō e'catisama, nicu niwĩ.

Masā ña'arā Jesure weel'odutimi'que ni'i

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

29 Jesú tiro pājārā masā nerēwā'cācārā niwā. Na tojo weecā, cū ucūcu niwĩ:

—Masā a'tocaterocjārā ña'ayu'rũama. Na ña'arā nĩrā, weel'ose dia'cūrē ɰama. Na tere ɰamicā, a'te dia'cūrē wereguti. Joná duporocjũpu wa'a'quenojō dia'cūrē ĩ'ogũti. 30 Joná Nínivecjārārē queose o'ogu weecu niwĩ. Te weronojō yũ'u Ō'acũ macũ masũ weronojō uputigu quē'rā a'tocateropu nirārē queose o'o'o. 31 Duporocjō mujĩpũ mujātiro diacjũ pe'e nirĩ di'ta wiogo Israe curuacjārā wiogu Salomó masĩsere tu'ogo a'tico niwō. Yũ'u Salomó yũ'rũoro masiyu'rũnu'cāmicā, musā pe'e yũ'ure tu'osĩ'rĩwe'e. Tojo weego Ō'acũ masārē beseatji numu nicā, ti di'ta wiogo ní'co a'tocaterocjārārē “Musā Jesure ějōpeotirā, ña'arō weewu”, nigōsamo. 32 Apeye quē'rārē wereguti. Joná Nínive wāmetiri macācjārārē Ō'acũ ye quetire werecā, na ña'arō wee'quere bujaweti, du'ucārā niwā. Yũ'u pe'ere Joná yũ'rũoro nimicā, musā ějōpeowe'e. Musā na wee'caronojō ña'arō wee'quere bujawetiwe'e. Tojo weerā Ō'acũ masārē beseatji numu nicā, Nínivepu ní'cārā a'tocaterocjārārē “Musā Jesure ějōpeotirā, ña'arō weewu”, nirāsama, nicu niwĩ Jesú.

Marĩ caperi s'ĩ'ocja weronojō ni'i nise ni'i

(Mt 5.15; 6.22-23)

33 Jesú masārē a'tiro werenemocu niwĩ:

—Masā s'ĩ'ocjare s'ĩ'oca be'ro bajutiropu, acaronojō docapu s'ĩ'otisama. Tojo weronojō o'orā, topu sājāejarānucũ ĩ'ato nĩrā, ɰ'muarōpu s'ĩ'opeosama. 34 Marĩ caperi s'ĩ'omu'tācja weronojō ni'i. Marĩ caperi añucā, añurō ĩ'amasĩ'i. Marĩ caperi ĩ'aejaticāma, añurō

ĩ'atisa'a. A'te weronojõ musã Ô'acũrẽ ejõpeo, cũ yere weérã, caperi añurõ weronojõ ni'i. Musã a'ti turi cjase pe'ere wãcũnrũcãma, caperi ĩ'aejatirã weronojõ ni'i. Ô'acũ ñaro weetirã, na'ĩtĩ'arõpũ nirã, cũrẽ masĩtirã weronojõ ni'i. ³⁵ Musã ejõpeosere s'ose weronojõ cõo'o. Tere na'ĩtĩ'arõpũ weronojõ ña'arõ weese me'rã dojorẽticã'ña. ³⁶ Tojo weerã musã Ô'acũrẽ ejõpeo, ña'ase marĩrõ cũ ñaro weérã, cũ ye cjasere añurõ tũ'omasĩrãsa'a, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú fariseo masãrẽ, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'ti'que ni'i

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Jesú weretu'ajaca be'ro ni'cũ fariseo masũ cũ ya wi'ipũ ba'adutigu pijiacu niwĩ. Tojo weegu Jesú sãjãa, ba'acjũ mesapũ ejanujãcũ niwĩ. ³⁸ Be'ro fariseo na weewũaronojõ ba'ase duporo Jesú cũ omocoeticã ĩ'agũ, ĩ'amarĩacu niwĩ. ³⁹ Tere masĩgũ, Jesú cũrẽ nicũ niwĩ:

—Musã fariseo masã bajuyoropũ dia'cũ añurõ weeta'sa'a. Baparire bu'ipũ dia'cũ coerã weronojõ ni'i. Ti pa po'peapũre peje ña'ase musã ãpẽrã yere yaja'que, ãpẽrã yere ñaripejayũ'rũnũ'cã'que ũ'irĩ weronojõ wã'ña'a. ⁴⁰ Musã tũ'omasĩwe'e. Ô'acũ bu'icjasere wee'cũta po'peapũ cjasepũ quẽ'rãrẽ weecu niwĩ. ⁴¹ Musã cõosere ãpẽrãrẽ pajaña'rã, o'oya. Tojo weerã baparire po'peapũ coerã weronojõ weerãsa'a. Be'ro bu'ipũ, po'peapũ quẽ'rãrẽ ũ'irĩ marĩrã weronojõ añurã tojarãsa'a.

⁴² »Musã fariseo masãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Musã otese o'majãcã menta, ruda wãmetise, nipe'tise opa dari dũcatisenõjõacãrẽ seeneo, opa sũ'urĩ weesa'a. Diez sũ'urĩ cõorã, ni'cã sũ'ũ Ô'acũ wi'ipũ miaa, Ô'acũrẽ wãmepeo, pa'ire o'osa'a. Tojo weemirã, añurõ weese, Ô'acũrẽ ma'ise pe'ere weewe'e. A'tiro pe'e weeya. Musã otesere cũrẽ o'odu'utimirã, a'te añuyũ'rũnũ'cãsere weeya.

⁴³ »Musã fariseo masãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Musã nerẽwũase wi'seripũre wiorã na dujiwũase cũmurĩpũ dujisĩ'rĩ'i. No'o musã wa'aro wiopesase me'rã añuduticã ña'a.

⁴⁴ »Musã Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã, weeta'sari masã ni'i. Ña'arõ wa'arosa'a musãrẽ. Masãperi na yaa'que bajutise weronojõ ni'i. ãpẽrã a'ti, masĩtimirã, te peri bu'i ñ'tacũuwã'cãsama. A'te weronojõ musã po'peapũre ña'arã ni'i. ãpẽrã musã ña'arõ weesere masĩtisama, nicũ niwĩ.

⁴⁵ Cũ tojo nicã tũ'ogũ, ni'cũ Moisé oja'quere bu'eri masũ a'tiro nicũ niwĩ:

—Masãrẽ bu'egu, mũ'ũ a'tiro nígũ, ũsã quẽ'rãrẽ tu'tigu wee'e, nicũ niwĩ.

⁴⁶ Jesú cũrẽ nicũ niwĩ:

—Musã quẽ'rãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. ãpẽrãrẽ weepõtẽoña marĩsere dutiyũ'rũocã'sa'a. Tere dutimirã, musã pe'e ne weewe'e.

⁴⁷ »Ña'abutiaro wa'arosa'a musãrẽ. Musã duporocjãrã Ô'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã masãperi bu'ipũ yeeaponũ'cõ'o. Narẽta musã ñecũsumũapũ wẽjẽmũjãticãrã niwã. ⁴⁸ Musã Ô'acũ ye quetire weremũ'tãrĩ masã na ní'quere weewe'e. Yũ'ũ quẽ'rãrẽ ejõpeowe'e. Musã a'tiro weese me'rã musã ñecũsumũa wee'quere bu'ipejatamusere masĩno'o. Na Ô'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masãrẽ wẽjẽcõ'acãrã niwã. Musã pe'e na ye masãperire yeeaponũ'cõ'o.

49 »Tojo weegu Õ'acũ yu'u pacu daporopu masise me'rã a'tiro nicu niwĩ: "Yé queti weremu'tãrĩ masãrẽ, tojo nicã yé queti bu'eri masãrẽ o'óguti. Ni'cãrẽrãrẽ wějẽcõ'a, ãpẽrãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩrã, no'o na wa'aro sirutucusiarãsama", nicu niwĩ Õ'acũ. 50 Tojo weegu nipe'tirã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masãrẽ wějẽ'que wapa Õ'acũ a'tiro weegusami. A'tocaterocjãrã masãrẽ bu'iri wapaseegusami. 51 A'ti turi weenu'cãcaterore musã ñecũsumua Abere wějẽmu'tãcãrã niwã. Be'ro téé Zacaríã na ñubuepeowuaro põtẽorõpu wějẽ'que me'rã yapati'i. Tojo weegu musãrẽ nigũti. Tojo wee'que wapare a'tocateropu nirãrẽ bu'iri wa'arosa'a.

52 »Musã Moisé oja'quere bu'eri masã Õ'acũ yere masĩ'i. Tere masĩmirã, ãpẽrãrẽ masicã weewe'e. Musã basuta yu'ure ejõpeowe'e. ãpẽrã quẽ'rãrẽ ejõpeosĩ'ricã hasãwe'e. Tojo weero ña'arõ wa'arosa'a musãrẽ, nicu niwĩ Jesú.

53 Jesú a'tere nica be'ro Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã cũ me'rã uayu'ruacãrã niwã. Tojo weerã cãrẽ peje sãrĩtiña'wã'cõcãrã niwã. 54 Cũ mejẽcã nicã, cũrẽ weresãrãti nĩrã, tojo weecãrã niwã.

12

Jesú "Fariseo masã nisoose me'rã bu'esere tu'omasĩña" ní'que ní'i
(Mt 16.6; 10.26-27; Mr 8.15)

1 Jesú masãrẽ bu'eri cura pãjãrã waro masã nerẽcãrã niwã. Na pãjãrã waro nitjãrã, a'merĩ u'tatĩ'a, doquewãmujãcãrã niwã. Jesú ne waro cũ bu'erã dia'cũrẽ weremu'tãcu niwĩ yujupu. A'tiro nicu niwĩ:

—Musã fariseo masã na ye levadura pã bucucã weesere tu'omasĩña. Levadura nígu, na nisoose me'rã bu'esere tu'omasĩña nígu wee'e, nicu niwĩ. 2 Ne bajuyoropu weetise ñ'ano'ticã weesome. Ñ'ano'rõsa'a. Ne ñ'atioropu wee'que quẽ'rã masĩno'ticã weesome. 3 Tojo weerã musã ñamipũ weronojõ wee'que ãpẽrã tu'otioropu ní'que a'tiro weeno'rõsa'a. Umucopũ weronojõ nipe'tirã tu'oropu wereno'rõsa'a. Apeye musã wi'i po'pearũ ya'yioropu ní'que quẽ'rã wi'i bu'ipũ caricũrõ weronojõ uputu busucã weeno'rõsa'a, nicu niwĩ.

Jesú "¿Noanojõrẽ uiroñati?" nise ní'i
(Mt 10.28-31)

4 Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro werecu niwĩ:

—Musã yu'u me'rãcjãrãrẽ a'tiro wereguti. A'ti upure wějẽcõ'arãrẽ uiticã'ña. Wějẽca be'ro na mejẽcã weemasĩtisama. 5 Musãrẽ "Ã'rĩ pe'ere uiya", nigũti. Õ'acũ marĩ wẽrĩca be'ro pecame'epu cõ'abutiamasĩsami. Cũ tojo weegú pũrĩcãrẽ uiya.

6 »Ni'cãmocurã mirĩcũa o'majãrãcã cã'rõacã waro wapatima. Tojo nimicã, Õ'acũ pe'e ne ni'cũrẽ masĩticã weetisami. 7 Tojo nicã musã poaripureta "Ticuse ní'i", ni masĩpe'ocã'sami. Tojo weerã masãrẽ uiticã'ña. Õ'acũ ñ'orõpu pãjãrã mirĩcũa nemorõ musã wapati'i. Õ'acũ musãrẽ añurõ co'tegusami.

Ãpẽrã ñ'orõpu "Jesucristore ejõpeo'o" nise ní'i
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ »Musārē wereguti. No'o masā ī'orōpū yu'ure “Ējōpeo'o” ni werecā, yu'u quē'rā Ō'acūrē wereco'terā u'mūsecjārā ī'orōpū narē añurō ucūgūsa'a. ⁹ Ni'cū masārē uigu, masā ī'orōpū yu'ure “Ējōpeowe'e” nigūrē yu'u quē'rā Ō'acūrē wereco'terā ī'orōpū narē “Yagu mejēta nimi”, nigūti.

¹⁰ »Yu'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigūre ña'arō ucūcā, Ō'acū acobojogusami. Espiritu Santu pe'ere ña'arō ucūcā, Ō'acū acobojosome.

¹¹ »Āpērā musārē weresārā, nerēwuase wi'seripū, beseri masā tiropū, wiorā tiropū miabosama. Na tojo weecā, musā ucūatjere “¿De'ro yu'tirāsari? ¿De'ro nirāsari?” ni wācūque'titicā'ña. ¹² Musā ucūrī cura Espiritu Santu musā yu'tiatjere weregusami, nicu niwī Jesú.

Peje apeyenojō cūogu ye queti ni'i

¹³ Jesú bu'eri cura ni'cū masā wa'teropū nigū a'tiro nicu niwī:

—Masārē bu'egu, yu'u pacu wērīgū, apeyenojō ūsārē cūucu niwī. Tere yu'u ma'mirē, yé nisere ducawaadutiya, nicu niwī.

¹⁴ Jesú cūrē nicu niwī:

—¿Mū'u de'ro wācūti? Yu'u pacu yu'ure musārē besedutigu, musārē apeyenojō ducawaadutigu sōrōpī, ¿ni wācūmiti? nicu niwī.

¹⁵ Apeye ninemocu niwī:

—Musā nipe'tise uaripejasenojōrē tū'omasī, wācūña. Marī catise peje apeyenojō cūose mejēta ni'i, nicu niwī.

¹⁶ Cū tojo nica be'ro a'tiro queose me'rā werecu niwī:

—Ni'cū peje cūori masū nicu niwī. Cū otēca be'ro peje waro ducaticaro niwū. ¹⁷ Te peje nicā ī'agū, a'tiro wācūcu niwī: “¿De'ro weegusari yu'u te peje me'rā? Tere yu'u no'opū nūrōo moo'o”, nicu niwī. ¹⁸ Be'ro wācūapocu niwī tja: “A'beya. A'tiro weeguti. Yu'u ba'ase nūrōrī wi'ire cō'ape'o, nemorō pajiri wi'i nū'cōgūti. Topū nipe'tise otese ducare no'o yu'u cūosere nūrōgūti”, nisami. ¹⁹ “Tu'ajanū'cō, yu'u basu a'tiro nigūti: ‘Peje cū'marī cjase niatjere nūrō'que cūo'o. Tojo weegu yu'u uaro soo, ba'a, sī'rī e'catiguti’”, nisami. ²⁰ Ō'acū pe'e tojo weecā ī'agū, a'tiro nicu niwī: “Mū'u tū'omasīwe'e. Ni'cācā ñamita mū'u wērīgūsa'a. To pūrīcārē mū'u nūrō'que peje ¿noa ye tojarosari?” nicu niwī Ō'acū. ²¹ Tojota wa'arosa'a peje cūogu Ō'acūrē wācūtigū, cū ye dia'cū mineocūugūrē. Cū Ō'acū ī'orōrē pajasecūogu waro nisami, nicu niwī Jesú.

Ō'acū cū yarārē co'tese ni'i

(Mt 6.25-34)

²² Be'ro Jesú cū bu'erārē nicu niwī:

—Musārē nigūti. ¿Ñe'enojō ba'arāsari? ¿Ñe'enojō sãñarāsari? ni wācūque'titicā'ña. ²³ Marī catise ba'ase nemorō wapati'i. Marī upū quē'rā su'ti nemorō wapati'i. ²⁴ Mirīcūrē wācūña. Na ba'asī'rīrā, otese capere ote, pī'rī ducaticā weetisama. Ba'ase nūrōse wi'seri, na ecarā nūrōse wi'seri quē'rārē moosama. Tojo nimicā, Ō'acū narē ba'ase o'osami. Musā pe'e totā mirīcūa nemorō wapatiyu'rūnū'cā'a. ²⁵ No'o musā upūtu wācūque'tirā, pajicurero bucuanemomasītisa'a. ²⁶ A'tiro ni'i. Teacāmarīcārē musā wācūque'tise me'rā ne cā'rōacā

bucuanemowe'e. Tojo nicāma apeyema ba'ase, sī'rīse, su'tire tjárāta bocamasītisa'a.

²⁷ »O'ori, nūcā cjasere wācūña. Te no'o uaro pī'rībajaque'atisa'a. Da'rati, su'atimirō, su'ti añurō sãñarō weronojō baju'u. Marī ñecū wioḡu Salomó añuse su'ti sãñacu niwī. Cū tojo sãñamigū, o'orire ni'cārōwijiticu niwī. Te o'ori añubutiase ni'i. ²⁸ Ni'cācārē cārō catīni'i, ñamiacā ñaidija wa'asa'a. Be'ro pecame'epu ũjūacō'ano'sa'a. Tojo nimicā, Ō'acūta o'orire añurō bajume'rīcā weesami. Cū o'orire añurō co'tero nemorō musā pe'ere weesami. Musā, musā ējōpeotise bu'iri wācūque'ti'i. ²⁹ Tojo weerā musā ba'atjere, musā sī'rīatjere wācūque'ti, wācūñurūsiaticā'ña. ³⁰ A'ti turicjārā Ō'acūrē ējōpeotirā tere wācūque'tisama. Marī pacu u'musepu nigū musā uasenojōrē masītojasami. ³¹ Tojo weerā Ō'acū yere wācūyurūñu'cāña. Tojo weecā, nipe'tise musārē du'sasenojōrē o'obu'ipeogusami.

U'musepu marī bocatjere wācūñurūdutise ni'i

(Mt 6.19-21)

³² »Musā yu'u bu'erā, yarā oveja weronojō ni'i. Musā pejetirācā nimirā, uiticā'ña. Marī pacu cū wioḡu nirōpu musā wa'acā uasami. ³³ Musā cuosere dua, āpērā moorārē o'oya. A'ti turi cjase boadijatjere wācūtīcā'ña. U'muse cjase boatiatje pe'ere wācūña. Topure musā añuse cuoatje ne pe'tisome. Ne yajari masā sājāa yajasome. Āpērānojō quē'rā ba'abajuriosome. ³⁴ Marī uputu ma'isere wācūñurūsa'a. Tojo weerā a'ti turi cjase dia'cūrē wācūñurūtīcā'ña. Ō'acū ye pe'ere wācūñurūña.

Jesú "Musā apoyu'cārāpu niña" nise ni'i

³⁵ »Musā sī'osepare sī'oyooro weronojō apoyu'cārāpu nitoyaya. ³⁶ Da'raco'teri masā na wioḡu omocā du'teri bosenuḡu wa'áca be'ro cū dajatjere co'te'caro weronojō weeya. Cū sope pu'topu pisucā, maata pāosōrōrāti nīrā, co'tesama. Musā quē'rā na weronojō weeya. ³⁷ Da'raco'terā na wioḡu dajatjere queoro co'tesama. Cū dajari cura queoro bocaejano'rānojō e'catisama. Diacjū musārē wereguti. Narē tojo bocaejagu, wioḡu basuta ba'ase etiacju dujidutisami. Be'ro narē etiburosami. ³⁸ Ñami deco o bo'reari cura tu'subo'rearā bocaejano'rā e'catisama. ³⁹ Apeyere a'tiro masña. Wi'i wioḡu ti hora nicā yajari masū a'tigusami nígu, cārītībosami. Yajari masū cū ya wi'ire pāosājāasere cā'mota'abosami. ⁴⁰ Musā quē'rā ā'rī weronojō apoyu niña. Musā ne cārō wācūtībutiari cura yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu a'tigusa'a, nicu niwī.

Jesú puarā da'raco'terā me'rā queose o'o'que ni'i

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Jesú bu'eri cura Pedro sērītiña'cu niwī:
—Īsā wioḡu, ŷmu'u a'te queosere ūsā dia'cūrē o'ogu weeati, o nipe'tirā ye niti? ni sērītiña'cu niwī.

⁴² Jesú nicu niwī:

—¿Noanojō yu'u dutiro weeme'rīgū, tu'omasīgū waro nisari? nígu, queose me'rā wereguti. Wioḡu aperopu wa'agu, cū ya wi'ire co'tedutigu ni'cū cūrē da'raco'tegure cūasami. «Āpērā da'raco'terārē no'o du'sasenojōrē ba'ase ecaya», nisami. ⁴³ Be'ro aperopu eja'cu

dajasami. Cũ dajacã, queoro da'ra bocaejano'gũ e'catisami. ⁴⁴ Diacjũ musãrẽ wereguti. Cũ queoro weese wapa wiogu nipe'tise cũ cõosere co'tedutigu sõrõgũsami. ⁴⁵ “Yu'u wiogu maata dajosome” nigũnojõ pũricã a'tiro weesami. ãpẽrã da'raco'terã umuarẽ, numiarẽ ña'arõ paa pi'eticã weesami. Cũ wiogu maata bajutigusami nígũ, ba'a, s'ĩrĩ, que'asami. ⁴⁶ Cũ tojo weeri cura wiogu wãcũña marĩrõ cũ co'tetiri cura dajasami. Cũ cũuwã'cã'cure duti'quere weeti'que wapa uputu bu'iri da'regusami. Cũ quẽ'rã wiogu ña'arã, cũ dutisere weeti'cãrãrẽ cõ'abutia'quere bu'ipejatamugũsami.

⁴⁷ »Da'raco'tegu cũ wiogu usere queoro masĩsami. Tojo masĩmigũ, cũ dutisere queoro weeyũti, yu'rũnu'cãgũ uputu tãrãno'gũsami. ⁴⁸ Apĩ da'raco'tegu wiogu usere masĩtisami. Tojo masĩtimigũ ña'ase, bu'iri da'reno'sere wéegũ, sajatirocure tãrãno'gũsami. Peje masĩse o'ono'cũ nemorõ wapaseeno'gũsami. Tojo nicã “Añubutiaro weegusami” nino'cũ nemorõ “Tojo weerõa'a” nino'gũsami, nicũ niwĩ Jesũ.

Jesũ “Yé bu'iri masã ðucawatima” nise ni'i
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Jesũ a'tiro ninemocũ niwĩ:

—Yu'u pecame'e wĩjãwã'cõgũ weronojõ masã ña'arõ weesere cõ'agũ a'tiwũ. Ti me'e ãjũnu'cũrõ weronojõ ni'cãrõacãrẽ ña'asere yu'rũweti'cãrãpu nicã weetojasĩ'rĩmisa'a. ⁵⁰ Yu'u pi'etinígũsa'a yu-jupu. Yu'u pi'etiatjere wãcũgũ, ña'arõ ejeripõ'rãti'i. Pi'etitojagupu, ejerisãjãgũsa'a. ⁵¹ Musã tu'oña'cã, ¿yu'u a'ti di'tapure añurõ nise-tiatjere miitigu weepari? Niwe'e. Yu'ure ëjõpeose bu'iri masãrẽ ðucawatise miitigu wee'e. ⁵² Ni'cãcã me'rã ni'cãmocurã ni'cã wi'icjãrã a'merĩ ðucawatina'cãrãsama. I'tiarã puarã me'rã a'pepũrĩrãsama. Puarã i'tiarã me'rã a'pepũrĩrãsama. ⁵³ Pacũ cũ macũ me'rã a'pepũrĩgũsami. Cũ macũ quẽ'rã cũ pacũ me'rã mejãrõta weegusami. Paco macõ me'rã a'pepũrĩgõsamo. Co macõ quẽ'rã paco me'rã mejãrõta weegosamo. Mañecõ co macũ nũmo me'rã a'pepũrĩgõsamo. Co macũ nũmo mañecõ me'rã mejãrõta weegosamo. Yu'ure ëjõpeose bu'iri tojo weerãsama, nicũ niwĩ Jesũ.

Umũco bajusere ucũse queti ni'i
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Jesũ masãrẽ apeye quẽ'rãrẽ nicũ niwĩ:

—Mujĩpũ mujãtiro pe'e ñiamujãticã, “Acoro pejarotiro wee'e”, nisa'a. Musã ní'caronojõta pejasa'a. ⁵⁵ Musã mujĩpũ uputu asimujãticã, “Ni'cãcã cũ'marõsa'a”, nisa'a. Musã ní'caronojõta cũ'masa'a. ⁵⁶ Musã weeta'sari masã ni'i. A'ti nucũcã cjase, u'muarõ cjasemarĩcãrẽ “Tojo ni'i”, nímasĩ'i. Tojo nimirã, ¿de'ro weerã a'tocatero yu'u wee'ose pe'ere “Tojo nisĩ'rĩrõ wee'e”, nímasĩweti? nicũ niwĩ.

A'metu'ti'cãrã añurõ apoya nise ni'i
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Jesũ masãrẽ a'tiro ninemocũ niwĩ:

—¿De'ro weerã musã basu queoro besemasĩweti? ⁵⁸ Ni'cũ mu'urẽ weresãsĩ'ricã, wiorã tiropũ cũ me'rã wa'aya. Topũ ejase ðuporo ma'apũ cũ me'rã apowe'ocã'ña. Tojo weecã, mu'urẽ cũ beseri masãrẽ o'otibosami. Tojo weeticãma, beseri masũ surarare pijio, bu'iri da'leri

wi'ipɯ mɯ'ɯrē sōrōdutibosami. ⁵⁹ Mɯ'ɯrē wereguti. Bu'iri da'reri wi'ipɯ sājāa wapayep'e'otica, mɯ'ɯrē ne du'uwīrōsome. A'te weronojō mɯsā ña'arō weesere Ō'acū me'rā apowe'ocā'ña nígũ, tojo nicɯ niwī.

13

Jesú “Musā nisetisere dɯcayuya” ní'que ní'i

¹ Jesú masārē bu'eri cura āpērā masā cū tiropɯ ejacārā niwā. Eja, Pilato ni'cārērā Galilea di'tacjārārē cū wējēduti'quere werecārā niwā. Na “Galileacjārārē wējēca be'ro na ye díre wa'icūrā Ō'acūrē ūjūamorōpeorā ye dí me'rā morēsu'uduticɯ niwī”, ni werecārā niwā. ² Jesú tere tɯ'ogɯ, narē a'tiro nicɯ niwī:

—Musā ¿de'ro wācūti? ¿Galileacjārā āpērā yɯ'rɯoro ña'abutiārā niyɯ'rɯnɯ'cāpari? “Te ye bu'iri tojo wa'apā”, ¿ni wācūmiti? ³ Niwe'e. Mɯsārē wereguti. Mɯsā quē'rā ña'arō wee'quere bujaweti dɯcayutirā, wērīrāsa'a. ⁴ Apeyere Siloé wāmetiri macāpɯ na yéca tuturo nu'rīdijacā, sō'onícārā dieciocho wērīcārā niwā. ¿Na quē'rārē a'tiro wācūmiti? “Nipe'tirā Jerusalēpɯ nirā yɯ'rɯoro ña'abutiārā waro nipā”, ¿nimiti? ⁵ Niwe'e. Mɯsā quē'rā ña'arō wee'quere bujaweti dɯcayutirā, mejārōta wērīrāsa'a, nicɯ niwī Jesú.

Jesú higuera wāmeticjɯ dɯca marīcjɯ me'rā queose o'o'que ní'i

⁶ Jesú masārē wérēca be'ro a'tiro queose o'ocu niwī:

—Ni'cā masū cū ya di'tapɯ ni'cāgū higuera wāmeticjɯre otetjīagū cɯocɯ niwī. Be'ro ¿dɯcatisari? nígũ, ĩ'agū wa'acɯ niwī. Ne dɯca marīcaro niwū. ⁷ Tigɯre ĩ'agū, ti di'ta co'tegɯre a'tiro nicɯ niwī: “Ī'aña. Yɯ'ɯ a'tigɯ dɯcare ba'asī'rīgū, a'magū a'tiro i'tia cū'ma wa'a'a. Ne ni'cāti bocatisa'a. Tojo weegɯ tigɯre paacō'acā'ña. Tigɯ mejō waro apeyenojō weebo'carore cā'mota'anucū'u”, nicɯ niwī. ⁸ Cū tojo nicā tɯ'ogɯ, ti di'ta co'tegɯ a'tiro yɯ'ticɯ niwī: “Yɯ'ɯ wiogɯ, a'ti cū'ma dia'cū dɯ'anɯ'cōniña yujupɯ. Yɯ'ɯ tigɯ sumuto di'ta añurō se'ecūu, nujātuña'gūti wee'e. ⁹ A'tiro weecā, apetero weero dɯcatibosa'a. Dɯcatiticāma, paacō'adutiya”, nicɯ niwī, ni werecɯ niwī Jesú. Tere tojo nígũ, masā na dɯcayucā co'ténigūti yujupɯ, maata bu'iri da'resome nígũ, tojo nicɯ niwī.

Jesú na soowɯari nɯmɯ nicā opa mutīrō nigōrē yɯ'rɯo'que ní'i

¹⁰ Ni'cā nɯmɯ judío masā na soowɯari nɯmɯ nicā Jesú na nerēwɯari wi'ipɯ bu'egɯ weecɯ niwī. ¹¹ Ti wi'ipɯ ni'cō numio dieciocho cū'marī dutitigo, opa mutīrō nigō nico niwō. Wātī core tojo wa'acā weecɯ niwī. Co ne cā'rō diacjɯ nu'cūmasītico niwō. ¹² Jesú core ĩ'agū pijio, a'tiro nicɯ niwī:

—Mɯ'ɯ dutire yɯ'rɯono'toja'a, nicɯ niwī.

¹³ Tojo nígūta, Jesú core ñapeocɯ niwī. Cū tojo weeri curata co diacjānɯ'cāco niwō. Be'ro “Ō'acū añubutiagɯ nimi” ni, e'catise o'oco niwō. ¹⁴ Jesú na soowɯari nɯmɯ core yɯ'rɯocā ĩ'agū, ti wi'i na nerēwɯari wi'i wiogɯ uayɯ'rɯacɯ niwī. Be'ro masārē nicɯ niwī:

—Ni'cā semanarē da'rase nɯmɯrī seis nɯmɯrī ní'i. Te nɯmɯrīnojōrē mɯsā yɯ'rɯodutirā a'tiroɯa'a. Ni'cācā soowɯari nɯmɯrē yɯ'rɯodutirā a'titicā'rōɯa'a, nicɯ niwī.

¹⁵ Cū tojo nisere tɯ'ogɯ, Jesú cārē yɯ'ticɯ niwī:

—Musā weeta'sasebucurā ni'i. ¿No'o musā yagu wecure o musā burrore du'tenu'cō'cure aco tīarā wa'arā pāa, miatisari? ¹⁶ A'tigore Abrahā pārāmeo nuturiagore wātī dutida'recu niwī. Core dieciocho cū'marī sijamasīticā weecu niwī. To pūrīcārē musā tu'oña'cā, ¿soowuari numurē core yu'rūoticā'rōuamiapari? Soowuari numu pūrīcārē tjāgāta core nemorō yu'rūorua'a, nicu niwī.

¹⁷ Jesú cū a'tiro nisere tu'orā, nipe'tirā cū me'rā a'pepūrīmi'cārā bopoyape'tia wa'acārā niwā. Āpērā pe'e Jesú cū wee'ose pacare ī'arā, e'caticārā niwā.

Jesú mostaza caperoacā me'rā queose o'o'que ni'i

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Be'ro Jesú nicu niwī:

—Ō'acū yarā pājārā sājārāsama nisere a'te queose me'rā wereguti. ¹⁹ A'tiro ni'i. Ni'cū cū ya wesepu ni'cā pe mostaza caperoacārē ote'caro weronjō ni'i. Tigu bucuaropua pajicju waro wa'asa'a. Tojo weerā mirīcūa tigupu na diepeoatje su'tire weesama. Ō'acū wiogu nise cā'caperoacā weronjō nu'cāsa'a. Be'ro pajicju bucu'a'caro weronjō nipe'tiropu cū ye queti se'sa wa'arosa'a. Tojo nicā pājārā cū yarā sājārāsama nigū, tojo werecu niwī.

Pā bucuacā weese me'rā queose o'o'que ni'i

(Mt 13.33)

²⁰ Jesú werenemocu niwī tja:

—Ō'acū cū wiogu nisere ¿ñe'enojō queose me'rā marī “Tojo nirō wee'e” nīmasīsari? ²¹ Te levadura pā bucuacā weese weronjō ni'i. Tere ni'cō numio pā weegotigo harinarē i'tiapa queo, po'osāasamo. Te me'rā levadura pā bucuacā weesere morēsamo. Be'ro co levadura morē'que nipe'tiropu bucu'a, se'sape'tia wa'asa'a, nicu niwī. Levadura harinarē bucuacā wee'caro weronjō Ō'acū wiogu nise nipe'tiropu se'sarosa'a nigū, tojo werecu niwī.

Ū'muse cja sope cā'sopeacā ni'i nise ni'i

(Mt 7.13-14,21-23)

²² Jesú Jerusalēpu wa'agu, to nise macārīpure bu'eyu'rūwā'cācu niwī. ²³ Topu ni'cū Jesure sērītiña'cu niwī:

—¿Īsā wiogu, Ō'acū wiogu nirōpu wa'ajā pejetirācā nisari?

Jesú cūrē yu'ticu niwī:

²⁴ —Pājārā u'musepu sājāasī'rīrāsama, sājāarā pe'e. Sājāasī'rīmirā, wa'asome. Musā pūrīcā sope, cā'sopeacāpu uputu sājāasī'rīña, nicu niwī. ²⁵ Apeye queose me'rā narē werecu niwī:

—Wi'i wiogu wā'cānu'cā, sopere bi'acā'sami. Be'ro musā pe'e sopepu pisurā, a'tiro nirāsa'a: “Wiogu, pāosōrōgū a'tia”, nirāsa'a. Cū pe'e musārē yu'tigusami: “Musārē masītisa'a. No'ocjārā nīrā nisasa'a”, nigūsami. ²⁶ Be'ro musā cūrē a'tiro ninu'cūbajaque'arāsa'a: “Marī ni'cārō me'rā ba'awu. Ni'cārō me'rā sī'rīwū. Mu'u ūsā ya macāpure bu'esijawu”, nirāsa'a. ²⁷ Cū pe'e musārē yu'tigusami: “Yu'u musārē 'Masītisa'a,' nitojamiapuba. Musā ña'arō wee'cārā ni'i. Wa'arāsa'a”, nigūsami. Musā yu'ure ējōpeoticā, ā'rārē wee'caro weronjō musārē wa'arosa'a. ²⁸ Duporocjārāpu Abrahā, Isaa, Jacob, nipe'tirā Ō'acū ye quetire weremu'tārī masā Ō'acū wiogu nirōpu

nirārē ī'arā, musā pūrīno'rā, upicari cū'rīdio, utirāsa'a. Musā pe'e wijáaropu cō'awīrōno'rāsa'a. ²⁹ Nipe'tirocjārā Ō'acū cū wioḡu nirōpu nirāsama. Mujīpū mujātirocjārā, mujīpū sājāarōcjārā, sumutoricjārā nirāsama. Topu cū me'rā e'cati ba'adujirāsama. ³⁰ A'tiro nicārē ni'cārērā mejō nirā topure wiorā weronojō nirāsama. Ni'cārōcā ni'cārērā wiorā nirānojō pe'e topure mejō nirā tojarāsama, nicu niwī Jesú.

Jesú Jerusalērē ī'agū cū uti'que ni'i
(Mt 23.37-39)

³¹ Jesú masārē bu'eri cura ni'cārērā fariseo masā cū tiropu etarā, a'tiro nicārā niwā:

—A'tore mu'u niticā'ña. Herode mu'urē wējēsī'rīami. Tojaagusa'a, nicārā niwā.

³² Jesú narē yu'ticu niwī:

—A'tiro nirā wa'aya Herode me'rīsebucure: “Jesú a'tiro nidutiami” niña. “Ni'cācā, ñamiacā wātīarē cō'awīrōmujā, dutitirārē yu'rūoguti yujupu. Be'ro ñamiacā yu'rūro yu'u da'rasere queoro pe'ogusa'a, niami”, niña. ³³ Yu'u weesere yu'u wa'aro weeguti. Ni'cācā, ñamiacā, ñamiacā yu'rūro weeguti. Ne ni'cū Ō'acū ye quetire weremu'tārī masū apero Jerusalē nitropu wērīta basiowe'e. Jerusalēpu wērīgū wa'aguti nígū, tojo nicu niwī.

³⁴ Fariseo masārē tojo níca be'ro Jesú Jerusalécjārārē, tojo nicā toduporopu ti macāpu ní'cārārē wācūgū, a'tiro nicu niwī:

—Jerusalécjārā, musā Ō'acū ye queti weremu'tārī masārē wējēcō'a'a. Ō'acū o'ó'cārā cū ye quetiwereri masārē ūtāperi me'rā doquewējē'e. Musārē pejetiri yu'u ma'ígū, neocūusī'rīmiwū. Ni'cō cārē'quē co pō'rārē wūuse docapu neocūu'caro weronojō weesī'rīmiwū. Musā ūatiwū. ³⁵ Tojo weero musā nīmī'que wī'seri masā marīrō tojarosa'a. Musā a'tere tu'omasīña. Yu'ure apaturi ī'anemosome majā. Be'ro yu'u a'ti turipu apaturi a'ticāpu, musā “Ō'acū duporopu 'O'óguti' ní'cu añubutiagu nimi” nírāpu ī'arāsa'a tja, nicu niwī Jesú.

14

Jesú upu doquedupogure yu'rūo'que ni'i

¹ Ni'cā nūmu na soowuari nūmu nicā Jesú ni'cū fariseo wioḡu ya wī'ipu ba'agu wa'acu niwī. Āpērā fariseo masā Jesure ¿mejēcā weeweti? nīrā, ī'adu'ticārā niwā. ² Na ba'aro tiropu ni'cū cū upupu doquedupose cuogu Jesú pōtēorōpu nicu niwī. ³ Cūrē ī'agū, Jesú Moisé oja'quere bu'eri masārē, tojo nicā fariseo masārē sērītiña'cu niwī:

—¿Moisé duti'que “Soowuari nūmu nicārē dutitirārē yu'rūorua'a” niti o niweti? nicu niwī.

⁴ Na ne yu'tima'aticārā niwā. Tojo weegu Jesú dutitigure ñapeo, yu'rūocu niwī. Tu'ajanū'cō, “Wa'agusa'a”, nicu niwī. ⁵ Fariseo masā pe'ere a'tiro nicu niwī:

—Musā macū o musā yagu wecu copepu burusājābosami. Na burusājācā, soowuari nūmu nimicā, ¿musā maata miwīrōrā wa'atībošari? nicu niwī.

⁶ Cū tojo nisere ne yu'tiyu'rūocā'cārā niwā.

Jesú ba'adutirā pijiosere were'que ni'i

⁷ Fariseo cū ya wi'ipū ba'adutirā pijio'cārārē Jesú i'acū niwī. Na dujise añuse u'mutāsepū bese dujicārā niwā. Tere i'agū, Jesú narē a'tiro werecasacū niwī:

⁸ —Ni'cū musārē omocā du'teri bosenuṃurē pijicā, u'mutāse dujisepure dujiwe'oticā'ña. Apetero weegu apī musā nemorō wiogu pijino'cū etabosami. ⁹ Musā p̄arāp̄ure pijio'cū a'tiro nibosami: “Ā'rīrē a'to dujiro o'oya. Mū'u pe'e siropū dujigū wa'aya”, nibosami. Tojo weegu mū'u siroca cūmurōpū dujigū wa'agu, bopoyoro yū'rūbosa'a. ¹⁰ Mū'urē ba'aduticā, a'tiro pe'e weeya. Siroca cūmurōpū dujiya. Mū'u tojo weecā i'agū, mū'urē ba'aduti'cū a'tiro nigūsami: “Yū'u me'rācjū, a'to u'mutācureropū a'tia”, nigūsami. Cū tojo weecā, nipe'tirā āpērā pijicārā wiopesase me'rā mū'urē i'arāsama. ¹¹ A'tiro ni'i. “Āpērā yū'rūoro niyū'rūnū'cā'a” ni tū'oña'gūnojō mejō nigū weeno'gūsami. “Yū'u āpērā yū'rūoro ni'i” ni tū'oña'tigū pe'ere Ō'acū āpērā yū'rūoro tojacā weegūsami, nicū niwī.

¹² Cū a'tere ucūca be'ro Jesú ba'adutigū pijio'cū fariseo masārē a'tiro nicū niwī:

—Mū'u ba'adutigū, ā'rānojōrē pijioticā'ña. Mū'u me'rācjārārē, mū'u ma'misumuarē, mū'u acabijirārē, mū'u acawererārē, mū'u pū'tocjārā peje cūorārē pijioticā'ña. Mū'u narē pijiocā, na quē'rā mū'urē ba'adutirā pijia'mebosama. Tojo weese me'rā na ba'a'quere mū'urē eca a'mesama. ¹³ Mū'u bosenuṃu weepeo, āpērārē pijioḡū, a'tiro pe'e weeya. Apeyenojō moorārē, dojoriwi'iare, sijamasītirārē, i'atirārē pijioya. ¹⁴ Tere wéegū, mū'u e'catiyū'ruagusa'a. Na pūricā mū'urē eca a'memasītisama. Tojo weese me'rā mū'u añurā wērī'cārā na masārī nūmūrē añuse waro bocagusa'a, nicū niwī.

Ba'ase me'rā Jesú queose were'que ni'i

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Jesú cū queose o'o'quere tū'ogu, ni'cū topū ba'adujigū a'tiro nicū niwī:

—Ō'acū wiogu nirōpū ba'adujirā pūrō e'catirāsama.

¹⁶ Tere tū'ogu, Jesú cūrē queose me'rā nicū niwī:

—Ni'cū masū boseba'agutigū, pājārā masārē pijidutio'osami.

¹⁷ Nipe'tise apoyūca be'ro cūrē da'raco'tegure a'tiro nio'osami: “Nipe'tirā yū'u wereo'o'cārārē pijigū wa'aya. Apope'otojano'apū. ‘Te'a', niña”, nisami. ¹⁸ Nipe'tirāpūta “Basiowe'e”, nisama. Pijimū'tāno'cū a'tiro nisami: “Di'ta ni'cārōacā duutu'ajanū'cō'o. Ti di'tare i'agū wa'agu wee'e. Wereya cūrē. ‘A'timasītiami,' niña”, nisami. ¹⁹ Be'rocjū a'tiro nisami: “Diez wecua yū'u duu'cārārē ¿no'ocā'rō añumiti? nigū, beseña'gū wa'agu wee'e. Tojo weegu wa'amasītisa'a”, nisami. ²⁰ Apī tja a'tiro nisami: “Ni'cārōacā omocā du'tetu'ajanū'cōapū. Tojo weegu wa'amasītisa'a”, nisami. ²¹ Da'raco'tegū tojaa, wiogupure nipe'tise na tojo ni'quere werepe'ocā'sami. Tere tū'ogu, wiogu uayū'ruagu, a'tiro nisami: “Quero wa'abaque'oya. Macā decopū, no'o na nirōpū pajasecūorārē, dojoriwi'iare, sijamasītirārē, i'atirārē pijiwā'cātia”, nisami. ²² Cū pijigū ejāca be'ro da'raco'tegū wiogure a'tiro nisami: “Mū'u duti'caronjōta weepū. Wi'i pe'e mu'muwe'e yujupū”, nisami. ²³ Tere tū'ogu, wiogu cūrē nisami tja: “Wa'agusa'a ma'arīpū. No'o

mæ'u bocaekarārē tutuaro me'rā pijiwā'cātia. Tojo weecā, wi'i mu'murōsa'a", nisami. ²⁴ A'te me'rā musārē a'tiro weregūti. Ne ni'cū yu'u pijimu'tāmi'cārā na ba'abo'quere cārō ba'aña'some, nicu niwī Jesú.

Jesure sirutusī'rīrā, a'tiro weeroña'a nise ni'i

(Mt 10.37-38)

²⁵ Jesú bu'esijari curare pājārā masā cūrē sirutucārā niwā. Tojo weegu narē majāmiī'a, a'tiro nicu niwī:

²⁶ —Yu'u bu'esere siruturā, a'tiro weeroña'a. Musā pacusumña, musā pacosānumia, musā numosānumia, musā pō'rā, musā acawererā nemorō yu'u pe'ere ma'iyu'rūnu'cārōña'a. No'o musā catiri umūco nemorō yu'u pe'ere ma'iyu'rūnu'cārōña'a. Musā tojo weetirā, yu'u bu'erā nīmasītisa'a. ²⁷ Apetero weegu ni'cū “Yu'u Jesure ējōpeogu, wērībosa'a” ni uigu, yu'ure ējōpeodu'usami. Tojo weegunojō yu'u bu'egu nīmasītisami. ²⁸ No'o musā wa'teropu nigū u'muarī wi'i co'tedujiati wi'ire yeenu'cōsī'rīgā, a'tiro weesami. ¿Wi'ire tu'ajanu'cōgūsari? nīgū, ¿ñe'enojō me'rā yu'u pe'ogusari? nīgū, ti wi'i weese dūporo besemu'tāsami. ²⁹ Tojo weeticāma, cū cārō yeenu'cā pe'omasīticā, tere ī'arā nipe'tirā bujicā'sama. ³⁰ A'tiro nisama: “Cū yeenu'cāmiapī, yeegu; ne pe'omasītimi”, nisama. ³¹ Apeye quē'rārē a'tiro weeno'bosa'a. Ni'cā di'ta wiogu ape di'tacjū me'rā a'mewējēgūti nīgū, a'tiro weemu'tāsami. Cū surara diez mil cūosami. Apī ape di'tacjū pe'e veinte mil surara cūosami. ¿Yu'ure na me'rā a'mewējēta basiosari? nīgū, ī'abesemu'tāsami. ³² Basioticāma, apī wiogu yoaropu nigārē a'mewējēticā'rā nīgū, queti o'ósami. ³³ A'te weronojō musā quē'rā yu'ure sirutusī'rīrā, ī'abesemu'tāña. Nipe'tise musā cūosere, nisetisere du'usī'rītirā, yu'u bu'erā nīmasītisa'a.

Jesú moa ocadu'use me'rā queose o'o'que ni'i

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ »Moa ocaro ba'acā, añu ni'i. Ocase pe'tica be'ro apaturi ocačā weeta basiowe'e. ³⁵ Moa ocaticā, ne añutisa'a. Di'tapure, tojo nicā nujātuati mesāpu cūucā quē'rārē, wapamarīsa'a. Tojo cō'abajuriono'sa'a. Musā moa ocadu'use weronojō niticā'ña. O'meperi cūorānojō a'tere añurō tu'oya, nicu niwī.

15

Oveja bajuduti'cu queose ni'i

(Mt 18.10-14)

¹ Pājārā romano masā wiogure niyeru wapaseebosari masā, tojo nicā ña'arō weeri masā Jesú ucūsere tu'orā nerēcārā niwā. ² Narē fariseo masā, Moisé oja'quere bu'eri masā ña'arō wācūcārā niwā. Tojo weerā Jesú tiro wa'acā ī'arā, ucjacārā niwā.

—Ā'rī masā ña'arārē ñe'e, na me'rā ba'ami, nicārā niwā.

³ Na tojo nicā tu'ogu, Jesú narē a'tiro queose o'ocu niwī:

⁴ —Musā cien oveja cūorā, ni'cū bajuduticā, noventa y nuevere cāpūpu bi'acūusa'a. Bi'acūutoja, apī bajuduti'cure a'marā wa'asa'a. Bocarāpu, a'madu'usa'a. ⁵ Boca, cūrē e'catigu, cūrē miiwūasa'a. ⁶ Wi'ipū dajarā, musā me'rācjārārē, musā ya wi'i pu'ticjārārē neocūu, narē nisa'a: “Yagu oveja bajuduti'cure bocapu. E'catitmurā a'tia”,

nisa'a. ⁷ M̄sārē diacj̄ta werēguti. A'te weronojō ni'c̄ñ ña'arō weesebuc̄ c̄ñ nisetisere d̄cayuc̄ā, u'm̄usep̄ure e'catise niȳu'r̄uasa'a. Noventa y nueve añurā nitoja'cārā yu'r̄uoro ña'agū d̄cayuc̄a pe'e're e'catise ni'i, nic̄u niwī.

Niyeru cuji, bajudutica kujire o'ama'que ni'i

⁸ Apeye Jesú a'te queose werenemoc̄u niwī:

—Ni'cō numio diez kujiri niyeru c̄osamo. Core ni'cā cuji wapabujari cuji bajudutibosa'a. Ti kujire a'magō, s̄'ocjare s̄'oyoo, wi'ip̄u añurō o'ama'samo. Téé bocagop̄u, a'madu'usamo. ⁹ Be'ro co me'r̄acj̄ārārē, co pu'to nirārē neoc̄ūu, a'tiro nisamo: “Yu'ure e'catitamuña. Niyeru cuji bajudutica kujire bocap̄u”, nisamo. ¹⁰ A'tigo wee'caro weronojō ni'c̄ñ c̄ñ ña'arō wee'quere bujaweti d̄cayuc̄ā, Ō'acūrē wereco'terā u'm̄usecj̄ārā e'catiyu'r̄umajāsama, nic̄u niwī Jesú.

Jesú p̄uarā p̄ō'r̄atiḡu ye cjasere queose o'o'que ni'i

¹¹ Jesú queose me'rā bu'enemoc̄u niwī:

—Ni'c̄ñ mas̄ p̄uarā p̄ō'r̄atic̄u niwī. ¹² Du'sagu pe'e c̄ñ pac̄ure a'tiro nic̄u niwī: “Pac̄u, yé tojatjere m̄u'u wēriḡū c̄uatjere o'owe'oya”, nic̄u niwī. C̄ñ tojo nic̄ñ tu'oḡu, c̄ñ c̄uose di'tare na p̄uar̄ap̄ure d̄cawaacu niwī. ¹³ Pejeti numur̄iac̄ā cūrē o'óca be'ro du'sagu pe'e c̄ñ ya di'tare duac̄ā'cu niwī. C̄ñ dua'que wapa niyeru me'rā ape di'ta yoarop̄u wa'acu niwī. Top̄u te niyerure c̄ñ no'o uaro ña'arō wee bajuriop̄e'ocā'cu niwī. ¹⁴ C̄ñ bajuriop̄e'oca be'ro ti di'tap̄ure ba'ase pe'tiyu'r̄ua wa'acaro niwē. Titare c̄ñ p̄ūrō ujaboagu, pi'etic̄u niwī. ¹⁵ Tojo weegu ti di'tacj̄ūrē da'rase s̄ēr̄ima'ḡū wa'acu niwī. Cūrē yesea co'tesere s̄ōrōc̄u niwī. ¹⁶ C̄ñ yapis̄i'r̄iḡū, yesea na ba'asep̄ureta ba'as̄i'r̄idojac̄u niwī. Ne ni'c̄ñ cūrē ba'ase o'oticārā niwā. ¹⁷ Be'ro cūrē a'tiro w̄ac̄ūse ejacaro niwū: “Yu'u pac̄u ya wi'ip̄ure cūrē da'raco'terā p̄ājārā nimic̄ā, ba'ase du'sano'wā. Yu'u pe'e a'top̄ure ujaboa, wēriḡū weesa'a. ¹⁸ Yu'u pac̄u tirop̄u yu'ure tojaarouasa'a. Top̄u tojatagu, cūrē a'tiro niḡūti: “Pac̄u, Ō'ac̄ū me'rā ña'arō weeasu. M̄u'u me'rā quē'rārē tojota weeasu. ¹⁹ Yu'u ña'agū nisa'a. M̄u'u mac̄u weronojō n̄imas̄itisa'a majā. Ni'c̄ñ m̄u'urē da'raco'tegure weronojō yu'ure cuoya', niḡūti”, ni w̄ac̄ūc̄u niwī. ²⁰ A'tere w̄ac̄ūca be'ro c̄ñ pac̄u ya wi'ip̄u dajatojaacu niwī.

»C̄ñ top̄u tojaejac̄ā, c̄ñ pac̄u yoarop̄uta i'aḡū, p̄ūrō pajaña'cu niwī. Be'ro cūrē p̄ōtēriḡū omawā'cā, na weesetiwarop̄uma cūrē paabu'a, mi'mic̄u niwī. ²¹ Tojo weeri cura c̄ñ pac̄ure nic̄u niwī: “Pac̄u, Ō'ac̄ū me'rā ña'arō weeasu. M̄u'u me'rā quē'rārē tojota ña'arō weeasu. Yu'u ña'agū nisa'a. M̄u'u mac̄u weronojō n̄imas̄itisa'a majā”, nic̄u niwī. ²² C̄ñ tojo nic̄ñ tu'oḡu, pac̄u cūrē da'raco'terārē a'tiro nic̄u niwī: “Quero, su'ti añuse warore miiti, cūrē s̄āaña. Tojo nic̄ñ ni'c̄ñ be'to omopica tuus̄ārī be'tore, sapatu quē'rārē s̄āaña. ²³ Wec̄u wī'maḡū ba'a di'iyoaduti'cure miiti, wējēña. Cūrē ba'a, yu'u mac̄ūrē bosenumu weeporā. ²⁴ Ā'rī apaturi 'Yu'u mac̄u wēriā wa'asami' ni'cu dajami. C̄ñ yoaro wa'a bajuduti'cure marī apaturi i'a'a”, nic̄u niwī. Be'ro bosenumu nu'c̄ac̄ārā niwā.

²⁵ »Na tojo weeri cura mas̄ ma'mi c̄ap̄ūpu nic̄u niwī. C̄ñ dajatojatiḡu wi'i pu'top̄u ejagu, up̄utu basase busuc̄ā tu'oc̄u niwī. ²⁶ Tere tu'oḡu, ni'c̄ñ c̄ñ pac̄ure da'raco'tegure pijio, s̄ēr̄itiña'cu niwī:

“¿De'ro wa'ati wi'ipure?” nicu niwī. ²⁷ Cū pacure da'raco'tegu yu'ticu niwī: “Mū'u acabiji tojatami. Cū dutimarīgū tojatami. Tojo weegu mū'u pacu wecu wī'magū ba'a di'iyoaduti'care wējēdutiāmi”, nicu niwī. ²⁸ Tere tu'ogu, masā ma'mi uayu'rugu, sājāasī'rīticu niwī. Tojo weegu cū pacu cūrē pijigu wa'acu niwī. ²⁹ Cū pacure a'tiro nicu niwī: “Pacu, peje cū'marī mū'urē ne ni'cāti yu'rūnu'cārō marīrō da'rawā'ñawū. Yu'u tojo weemicā, ne cārō ni'cū marī ecagure, wapamarīgūacānojōrē yu'u me'rācjārā me'rā bosenuwu weedutigu o'oma'atiwu. ³⁰ Ni'cārōacārē a'tiro wee'e. Ā'rī mū'u macū numia ña'arā numia me'rā mū'u o'o'que niyerure bajurio sijacu niwī. Cū pe'ema wecu wī'magū ba'a di'iyoaduti'care wējēeca'a”, nicu niwī. ³¹ Tere tu'ogu, cū pacu cūrē yu'ticu niwī: “Macū, mū'u yu'u me'rā ninu'cūcā'a. Nipe'tise yu'u cuose mū'u ye dia'cū ni'i. ³² Marī mū'u acabijire bosenuwu weepo e'caticā, añu ni'i. A'tiro ni'i. ‘Cū wērā wa'asami' ní'cu apaturi tojatami. Cū bajuduti'care marī apaturi ĩ'a'a. Tojo weerā marī bosenuwu wee, e'catiroña'a”, nicu niwī, ni werecu niwī Jesú.

16

Peje cuogure da'raco'tegu queoro weeti'que ni'i

¹ Jesú cū bu'esere siruturārē apeye werenemocu niwī:

—Ni'cū masū niyerubacu āpērā da'raco'terārē dutigu sōrōcu niwī. Da'raco'terā niyerubacu tiropu wa'a, a'tiro weresācārā niwā: “Mū'u wiogu sōrō'cu mū'u ye niyerure ña'arō wee bajuriogu weemi”, nicārā niwā. ² Tojo weegu niyerubacu cūrē pijio, a'tiro nicu niwī: “Mū'urē weresā'que ¿diacjūta niti? Mū'u da'rase cjase ojaō'orī pūrīrē yu'ure ĩ'oña. Mū'u āpērā da'raco'terā wiogu ninemosome majā”, nicu niwī. ³ Cū tojo nicā tu'ogu, a'tiro wācūcu niwī: “Yu'u wiogu yu'ure cō'awīrōmi. Tojo weegu ¿de'ro weegusari? Yu'u da'ratutuawe'e. Āpērārē niyeru sērīdujigu, bopoya nisa'a. ⁴ To pūrīcā yu'ure ñe'eato nīgū, a'tiro weeguti”, nicu niwī. ⁵ Tojo weegu cū, cū wiogure wapamoorārē ni'cārērā nānucūrē pijiocu niwī. Nimū'tāgūrē a'tiro sērītiña'cu niwī: “Mū'u yu'u wiogure ¿no'ocārō wapamooti?” ⁶ Cū cūrē yu'ticu niwī: “Yu'u cien tuturi u'se tuturi wapamoo'o.” Tere tu'ogu, da'rārā wiogu ni'cā papera pūrīacāpu ojagu, cūrē a'tiro nicu niwī: “Ma, mū'u wapamoorī pūrī ni'i. Cincuenta u'se tuturi wapa wapayebaque'oya”, nicu niwī. ⁷ Be'ro tja apīrē sērītiña'cu niwī: “Mū'u waro ¿no'ocārō wapamooti?” Cū cūrē yu'ticu niwī: “Cien ajuri trigo ajuri wapamoo'o”, nicu niwī. Tojo weegu a'tiro nicu niwī: “Ma, mū'u wapamoorī pūrī a'ti pūrī ni'i. Ochenta ajuri dia'cū wapayeya”, nicu niwī. ⁸ Tojo weecā ĩ'agū, niyerubacu da'raco'terā wiogu ña'agūrē cū weeme'rīsere masīgū, “Mū'u me'rīyu'ruapu”, nicu niwī. A'ti umucocjārā Ō'acūrē ējōpeotirā na cuosere āpērā na weronjō nīrā me'rā me'rīyu'ruama. Ō'acūrē ējōpeorā yu'ruoro me'rīma, nicu niwī Jesú.

⁹ Jesú narē a'tiro werecasacu niwī:

—Musā a'ti nucūcāpu musā cuosere pajasescuorārē añurō o'owe'oya. Tojo weerā musā me'rācjārā bocarāsa'a. Be'ro musā cuose pe'tica

be'ro musā āpērārē weetamu'que ʉ'musepu niyutojarosa'a. Musā weetamu'cārā ʉ'musepu nirā topure musārē pōtērīrāsama.

¹⁰ »Cārō na cʉose me'rā añurō wéerā, peje cʉose me'rā quē'rārē tojota weebosama. Āpērā na cārō cʉose me'rā queoro weetirā, na peje cʉose me'rā quē'rārē queoro weetibosama. ¹¹ Musā a'ti nucūcā cjasere me'rā queoro weeticā, Ō'acū musārē añuse, ʉ'muse cjasere o'osome. ¹² Musā āpērā ye cjasere queoro weewe'e. Tojo weerā musā, musā ye nibo'quere ñe'esome.

¹³ »Ne ni'cū puarārē da'raco'temasītisami. Ni'cūrē ma'ígū, apīrē ma'itisami. Tojo nicā ni'cū dutisere yu'tigū, apī ye pe'ere yu'rūnū'cāsami. Ā'rā weronojō musā niyerure ma'írā, Ō'acū pe'ere ma'imasītisa'a, nicu niwī.

¹⁴ Jesú tojo nisere fariseo masā tʉ'ocārā niwā. Na niyeru ʉaripejasebucurā nitjārā, cū ucūsere tʉ'orā, bujicā'cārā niwā. ¹⁵ Tojo weecā ĩ'agū, Jesú narē nicu niwī:

—Musā masā ĩ'orōpu dia'cūrē “Añurā nima” nicā ʉ'a. Ō'acū pe'e po'pearu musā weesetisere ĩ'ape'ocā'mi. Masā ĩ'orōpu “Añuyu'rūa'a” nisenojōrē Ō'acū tʉ'satisami, nicu niwī Jesú.

Ō'acū dutise, cū wiogu nise pe'tisome nise ni'i

¹⁶ Jesú a'tiro ninemocu niwī:

—Juā masārē wāmeyeri masū nícateropu Moisé cū duti'quere, tojo nicā Ō'acū ye queti weremū'tārī masā na oja'quere bu'etʉocārā niwā. Tita me'rā ma'ma queti nū'cācaro niwā. A'tiro nicaro niwā. Ō'acūrē ējōpeose me'rā dia'cū cū wiogu nirōpu wa'ano'rōsa'a, nicaro niwā. Nipe'tirā topure ʉpʉtʉ sājāasī'rīma.

¹⁷ »Ō'acū Moisére cūu'que queoro wa'arosa'a. Cū ye queti weremū'tārī masā na oja'que quē'rā queoro wa'arosa'a. ʉ'muse, a'ti di'ta pe'timicā, Ō'acū cū ní'caronojō queoro wa'arosa'a, nicu niwī Jesú.

Marāpʉtirā, nūmotirā cō'ase cjasere Jesú ucū'que ni'i

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ Apeyere ninemocu niwī:

—Ni'cū cū nūmorē cō'a, apegore nūmotigūnojo ña'arī masū weronojō tojasami. No'o marāpu cō'ano'co me'rā nūmotigu quē'rā cū nūmo nitigo me'rā a'metārāgū weronojō tojasami.

Jesú peje cʉogu ye quetire, tojo nicā pajasecʉogu Lázaro wāmetigu ye quetire were'que ni'i

¹⁹ Jesú fariseo masārē a'tiro queose o'ocu niwī:

—Ni'cū masū peje cʉogu a'tiro weecu niwī. Añuse su'ti sāña, ma'masu'a, nipe'tise nūmūrī bosenumūrī weecu niwī. Te bosenumūrīrē de'ro nise nipe'tise me'rā añurō weemūjācu niwī. ²⁰ Titare ni'cū pajasecʉogu waro Lázaro wāmetigu cū ya wi'i sope pu'topu dujimūjācu niwī. Cū upu nipe'tiro cāmi boacu niwī. ²¹ Cū peje cʉogu ba'aste'quere yapisī'rīgū seeba'acu niwī. Cū ye cāmīrē diayiapʉta wa'a, ne'rēcārā niwā. ²² Ni'cā nūmu wērīa wa'acu niwī. Cū wērīcā, Ō'acūrē wereco'terā ʉ'musecārā Abrahā nirō añurōpu cūrē miacārā niwā. Be'ro peje cʉo'cu quē'rā wērīa wa'acu niwī. Cūrē yaacārā niwā. ²³ Peje cʉogu ña'arā Ō'acū cū bu'iri da'reno'cārā

tiropu wa'acu niwī. Topu cū ī'amorōgū, Abrahārē yoaropu ī'acu niwī. Lázaro cū me'rā nicu niwī. ²⁴ Cūrē ī'agū, a'tiro caricūcu niwī: “Abrahā, yu'ure pajaña'cureya. Yu'u tiropu Lázarore o'óya. A'ti, cū ya omopā me'rā acopu yoso, yu'u ñe'merō yapare yusuasājācā weeato. Yu'u a'ti me'e pecame'epure uputu waro pi'etigu weesa'a”, nicu niwī. ²⁵ Abrahā cūrē yu'ticu niwī: “Mu'u wācūña. Mu'u catigu, añubutiaro nisetiwa. Ā'rī Lázaro pe'ema ña'abutiaro wa'awu. Ni'cārōacārē cū a'topu ejerisājāse bocami. Mu'u pe'e pi'etigu wee'e. ²⁶ Apeyema tja a'tiro ni'i. Ūsārē musā tiropu wa'ata basiowe'e. Decore pajiri copejo ni'i. Tojo weerā musā a'to a'tisī'rīrā, ūsā pe'e quē'rā topu wa'asī'rīcā, basiowe'e”, nicu niwī. ²⁷ Cū tojo nicā tu'ogu, peje cuogu a'tiro nicu niwī Abrahārē: “To pūrīcārē a'tere weebosaya. Lázarore yu'u pacu ya wī'ipu o'óya. ²⁸ Topure yu'u ni'cāmocurā acabijirātī'i. Topu wa'a, cū narē ucūgūsami. Tojo weecā, na tu'o, na quē'rā a'to yu'u pi'etiropure a'tisome”, nicu niwī. ²⁹ Abrahā cūrē nicu niwī: “Na Moisé oja'quere, Ō'acū ye queti weremu'tārī masā oja'quere cuosama. Tere bu'e ējōpeoato”, nicu niwī. ³⁰ Peje cuogu yu'ticu niwī: “Abrahā, tojota ni'i, nírō. Wērī'cupu wa'a werecā, ña'arō na nisetisere ducayubosama”, nicu niwī. ³¹ Abrahā cūrē nicu niwī: “Moisé cū ní'quere, Ō'acū ye queti weremu'tārī masā na ní'quere ējōpeotirā, wērī'cupu masāa, weregu wa'acā quē'rārē, ējōpeotisama”, nicu niwī.

17

Āpērārē ña'arō weecā weeticā'ña nise ni'i
(Mt 18.6-7,21-22; Mr 9.42)

¹ Jesú cū bu'erārē a'tiro nicu niwī:

—Āpērārē ña'arō weecā weese ninu'cūrōsa'a, nírō pe'e. Tojo ninu'cūmirō, ña'arō weecā weegunojōrē ña'abutiaro wa'arosa'a. ² A'tiro weecā, cūrē nemorō añubosa'a. Ūtāgā pajicja cū wāmūtapu du'teyoo, cūrē dia pajiri maapu doqueñocā, nemorō añubosa'a. Tojo weecā, cū maata wērīa wa'a, yu'ure ējōpeorānojōacārē do-jorēnemotibosami. ³ A'tere añurō tu'oña'ña.

»Mu'u acaweregu mu'urē ña'arō weecā, cū tojo weesere wereya. Cū “Tojota weesu” ni bujaweti ducayucā, cūrē acobojoya. ⁴ Cū sietetiri ni'cā nūmu mu'urē ña'arō weecā, ticusetirita tja mu'urē acobojoye sērīgū a'ticā, acobojoya, nicu niwī.

“Ējōpeose cuorā, a'tiro weeta basio'o” Jesú cū ní'que ni'i

⁵ Jesú bu'erā cūrē a'tiro sērīcārā niwā:

—Ūsārē ējōpeose o'onemoña, nicārā niwā.

⁶ Na tojo nicā tu'ogu, marī wiogu a'tiro yu'ticu niwī:

—Mostaza pe cā'caperoacā ni'i. Tojo nimirō, yucu pajicju pī'rīsa'a. A'tiro weronjō ējōpeose cārōacā nimicā, a'tigu yucugure a'tiro nimasībosa'a: “A'tore aupīawā'cā, dia pajiri maa decopu pī'rīrō wa'aya”, nimasīsa'a. Musā ējōpeocāma, tigu musā dutironojōta weebosa'a, nicu niwī.

Āpērārē weetamurā, a'tiro pe'e weeroua'a nise ni'i

⁷ Jesú apeye quē'rārē a'tiro queose o'onemocu niwī:

—No'o musã wa'teropu nigú da'raco'tegure cuosami. Da'raco'tegu oteacju cû di'ta se'ecûuca be'ro o wecuare co'téca be'ro wi'ipu dajasami. Cû dajacã, musã ne a'tiro nitibosa'a: “Sãjãtia. Ba'agu a'tia”, nitibosa'a. ⁸ A'tiro pe'e nisa'a: “Ba'asere apoya. Yu'u ba'ari cura yu'u uasenojõrê miitiacju apoyubaque'oya. Yu'ure ecãca be'ropu ba'a, sî'rîapa mu'ua”, nibosa'a. ⁹ Mu'urê da'raco'tegu weetamu'que wapa “Mu'u añurõ weeparu” ¿cûrê nisari? Nitisa'a. ¹⁰ A'te weronojõ musã quẽ'rã weeya. Nipe'tise Ô'acû duti'quere weetu'ajarã, a'tiro niña: “Ësã da'raco'terã mejõ nirã ni'i. Ô'acû ùsãrê cûu'que dia'cûrê weeparu”, niña, nicu niwî Jesú.

Jesú diez cãmi boarãrê yu'rũo'que ni'i

¹¹ Jesú Jerusalêpu wa'agu, Samaria, tojo nicã Galilea wãmetise wa'teropu yu'rũacu niwî. ¹² To wa'tero ni'cã macãpu cû ejari cura umua diez cãmi boarã cûrê põtêrîcãrã niwã. Moisé duti'que cãmi boarãrê ãpêrã wa'teropu nidutitico niwã. Tojo weerã yoaropu tojanu'cã, ¹³ Jesure caricûcãrã niwã:

—Jesú, masãrê bu'egu, ùsãrê pajaña'cureya, nicãrã niwã.

¹⁴ Jesú narê ï'abocagu, a'tiro nicu niwî:

—Musã pa'ia tiropu musã upure ï'orã wa'aya, nicu niwî.

Na ma'apu wa'ari cura narê cãmi yatipe'tia wa'acaro niwã. ¹⁵ Ni'cû topu yatino'cã ï'agû, Jesú tiro majãmitojaticu niwî. Ô'acûrê pûrõ e'catise o'ocu niwî. ¹⁶ Jesú tiro etagu, cûrê e'catise o'ogu, di'tapu paamu'rîque'acu niwî. Cû tojo weegú Samariacjũ nicu niwî. ¹⁷ Jesú cû ni'cûrêta ï'agû, a'tiro nicu niwî:

—Yu'u diez cãmi boarãrê yu'rũoapu. Æpêrã waro ¿no'o wa'ati? ¹⁸ Æ'rî ni'cû judío masũ nitigu dia'cû Ô'acûrê e'catise o'ogu, yu'u tiropu tojatiapî, nicu niwî.

¹⁹ Tu'ajanu'cõ, Samariacjũrê nicu niwî:

—Mu'u ëjõpeotjãgũ, yu'rũono'apu. Wã'cãnu'cãña. Mu'u ya wi'ipu tojaagusa'a, nicu niwî.

Jesucristo a'ti turipu wiogu niatje a'tiro wa'arosa'a nise ni'i
(Mt 24.23-28,36-41)

²⁰ Fariseo masã Jesure a'tiro sêrîtiña'cãrã niwã:

—Ô'acû bese'cu ¿de'ro nicã a'ti turi wiogu sãjãgûsari? nicãrã niwã. Narê yu'ticu niwî:

—Bajuyoropu ï'ose mejêta ni'i. ²¹ A'tiro nino'ña marîrõsa'a. “A'topu ni'i. Sõ'opu ni'ï”, nino'ña marîrõsa'a. Ô'acû bese'cu wiogu nigú musã wa'teropu nitojami, nicu niwî.

²² Be'ro Jesú cû bu'erãrê a'tiro nicu niwî:

—Musã be'ro a'tiro nirãsa'a. “Ësã Ô'acû macû masũ weronojõ uputigu a'tiatje numurîrê ï'asî'rîsa'a”, nirãsa'a. No'o ni'cã numunojõrê yu'ure ï'asî'rîmirã, ne ï'asome. ²³ Æpêrã musãrê “Jesú a'titojami. A'to nimi, sõ'o nimi”, nirãsama. Na tojo nicã, narê sirututicã'ña. ²⁴ Yu'u Ô'acû macû masũ weronojõ uputigu a'tiri numu mujîpû mujãtiro pe'e, cû sãjãarõ pe'e quẽ'rã bupo ya'babi'aro weronojõ nirõsa'a. ²⁵ Yu'u tojo weese duporo uputu pi'etinígûsa'a. A'tocaterocjãrã yu'ure uasome. ²⁶ Yu'u Ô'acû macû

masũ weronojõ uputigu a'tiri cura duporocjũpu Noé, cũ nícateropũ wee'caro weronojõ weerāsama. ²⁷ Titapũre na ba'a, sĩ'rĩ, omocã du'te, na po'rã numiarẽ numisocãrã niwã. Tere Noé cũ yucusujopũ sãjãarĩ curapũ weetuocãrã niwã. Be'ro dia mirĩ, narẽ miope'ocã'caro niwũ. ²⁸ Lot nícatero quẽ'rãrẽ mejãrõta weecãrã niwã. Ba'a, sĩ'rĩ, duumujã, duamujã, otesere ote, wi'serire weecãrã niwã. ²⁹ Lot Sodomarẽ wijaca numarẽ acoro weronojõ ti macãcjãrãrẽ pecame'e, tojo nicã asise peri burupejacaro niwũ. Narẽ wẽjẽpe'ocã'caro niwũ. ³⁰ Yu'ũ Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu a'tiri curare mejãrõta weerāsama.

³¹ »Ti numũ nicã ni'cũ wi'i duposãrĩ opa sirapũ soo pesagunojõ po'peapũ cjasere sãjãa duretimgũ, diacjũ wa'ato. Apĩ no'o wesepeũ tõ'ogũ cũ ya wi'ipũ majãmitojaticã'to. ³² Lot numo ní'core wãcũña. Cómariçã macãpũ majãmiĩ'atõrõmigõ, moa tuturo dojonũ'cãco niwõ. ³³ Yu'ũre ãjõpeose me'rã ña'arõ yu'rũsĩ'rĩtigũ, yu'ũre ãjõpeodu'ugunojõ pecame'epũ bu'iri da're bajuriono'gũsami. Apĩ wẽjẽsere uiti, yu'ũre ãjõpeonu'cũgũnojõ yu'ũ me'rã catinu'cũgũsami.

³⁴ »Musãrẽ wereguti. Tojo wa'atji ñami nicã, puarã ni'cã camapũ pesarã, ni'cũ yu'ũre ãjõpeogũ miano'gũsami. Apĩ yu'ũre ãjõpeotigũ tojagũsami. ³⁵ Puarã numia ni'cãrõ me'rã ojoca ãrũarã, ni'cõ yu'ũre ãjõpeogo miano'gõsamo. Apego yu'ũre ãjõpeotigo tojagõsamo. ³⁶ Puarã ni'cãrõ me'rã wesepeũ nirã ni'cũ yu'ũre ãjõpeogũ miano'gũsami. Apĩ yu'ũre ãjõpeotigũ tojagũsami.

³⁷ Jesú tojo nisere tu'orã, cũ bu'erã sãrĩtiña'cãrã niwã:

—Ësã wioğũ, ¿no'opũ wa'arosari a'te? nicãrã niwã.

Cũ yu'ticu niwĩ:

—Apĩnojõ wa'icu boacã, yuca maata masĩ, wĩjĩwã'cãsama. Tojo wa'acã ĩ'arã, “Apĩnojõ boapi”, ni masĩ'i. A'te weronojõ yu'ũ a'ticã, masã masĩrãsama, nicũ niwĩ.

18

Jesú wapewio me'rã queose o'o'que ni'i

¹ Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro weeya níğũ, queose me'rã werecu niwĩ. Narẽ du'ucũurõ marĩrõ, bujawetiro marĩrõ ñubuenu'cũdutigu a'te queosere o'ocu niwĩ.

² A'tiro nicũ niwĩ:

—Ni'cã macãpũ ni'cũ beseri masũ uamũ Õ'acũrẽ ãjõpeotigũ, ãpẽrãrẽ ne wãcũma'atigu nisami. ³ Ti macãpũreta tja ni'cõ numio wapewio nisamo. Co beseri masũ tiropũ besedutigo wa'amujãmisamo. Core ĩ'atu'tigũre bu'iri da'redutigo tojo weesamo. ⁴ Yoacã pejetiri beseri masũ core weetamusĩ'rĩtisami. Be'ro a'tiro wãcũsami: “Yu'ũ Õ'acũrẽ ãjõpeowe'e, ãjõpeogũ. Ne ãpẽrã quẽ'rãrẽ ‘Na nima,’ ni ãjõpeowe'e. ⁵ Tojo nimicã, a'tigo wapewio yu'ũre na'irõ caribomo níğũ, core weetamugũti. Yu'ũ co caribocã ãnanemotisa'a majã. Yu'ũ core põtẽotibosa'a majã”, nisami, nicũ niwĩ Jesú.

⁶ Be'ro tja marĩ wioğũ Jesú werenemocu niwĩ:

—Beseri masũ ña'agũ wee'quere wãcũña. Cũ ña'agũ nimigũ, wapewio weetamuduti'quere weesami. ⁷ Tojo nicãma, ¿Õ'acũ to pũrĩcãrẽ cũ besẽcãrãrẽ ñamirĩ, ãmũcori cãrẽ sãrĩnu'cũrãrẽ weetamutisari? ¿Na sãrĩ'quere yoogosari? ⁸ Musãrẽ wereguti. Ne yoogoro

marĩrõ na sêrĩsere yu'tisami. Cũ tojo yu'timicã, yu'u Õ'acũ macũ masũ weronjõ upatigũ a'ti turipu apaturi a'tiri curare ¿masã ejõpeose cœorãsari yujupu? nicu niwĩ.

Jesú fariseo masũ me'rã, tojo nicã niyeru wapaseebosari masũ me'rã queose o'o'que ni'i

⁹ Jesú “A'tiro ni'i” nirãnojõrẽ masĩdutigu apeye queose me'rã werenemocu niwĩ. Na “Ãpêrã yu'ruoro ãsã añurã ni'i”, nisama. Tojo “Añurã ni'i” nĩrã, ãpêrãrẽ tojo ĩ'acõ'asama. Nanojõrẽ masĩdutigu a'te queosere o'ocu niwĩ. A'tiro nicu niwĩ:

¹⁰ —Puarã umua Õ'acũ wi'ipu ñubuerã sãjãacãrã niwã. Ni'cũ fariseo masũ nicu niwĩ. Apĩ pe'e romano masã wiogũre niyeru wapaseebosari masũ nicu niwĩ. ¹¹ Fariseo masũ nu'cũ ĩ'amorõ, Õ'acũrẽ ñubuegu, a'tiro nicu niwĩ: “Õ'acũ, yu'u ãpêrã weronjõ ña'agũ niwe'e. Tojo weegu mu'urẽ e'catise o'o'o. Na yajari masã, ña'arĩ masã numotimirã ãpêrã numia me'rã a'metãrãbajaque'atirã weronjõ niwe'e. Ne cã'rõ s'ĩ romano masã wiogũre niyeru wapaseebosari masũ weronjõ niwe'e. ¹² Yu'u ni'cã semanarẽ pua numu ba'atimigũ, be'ti ñubuenu'cũ'u. Yu'u cien apeyenojõ wapata'agu, diez yu'u wapata'asere mu'urẽ o'o'o”, nicu niwĩ. ¹³ Wapaseeri masũ pe'e ne sãjãarõpu tojanu'cã, ñubuecu niwĩ. Ne cã'rõ u'muarõpu ĩ'amorõma'aticu niwĩ. Cũ weronjõ o'ogu, yu'u bu'iritisa'a nĩgũ, cũ cutirore paacu niwĩ. A'tiro nicu niwĩ: “Õ'acũ, yu'u ña'agũ nisa'a. Yu'ure pajaña'ña”, nicu niwĩ.

¹⁴ Te queosere wérẽca be'ro Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Musãrẽ wereguti. Wapaseeri masũ Õ'acũ me'rã añurõ apotojagupu cũ ya wi'ipu dajatojaacu niwĩ. Fariseo masũ pe'e tojo weeticu niwĩ. A'tiro ni'i. Cũ basu, “Yu'u ãpêrã yu'ruoro ni'i” ni tu'oña'gũnojõ Õ'acũ cãrẽ mejõ nigũ tojacã weegusami. No'o “Yu'u ãpêrã yu'ruoro ni'i” ni tu'oña'tigu pe'ere Õ'acũ ãpêrã yu'ruoro tojacã weegusami, nicu niwĩ.

Jesú wĩ'marãrẽ ñapeo sêrĩbosa'que ni'i

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Apeye quẽ'rãrẽ masã wĩ'marãrẽ Jesú tiropu ñapeodutirã miacãrã niwã. Tojo weecã ĩ'arã, narẽ miarãrẽ Jesú bu'erã tu'ticãrã niwã. ¹⁶ Na tojo nicã ĩ'agũ, Jesú cũ bu'erãrẽ pijiocu niwĩ:

—Wĩ'marãrẽ yu'u tiro a'ticã du'uo'oya. Narẽ cã'mota'aticã'ña. Wĩ'marã marĩnojõrẽ añurõ ejõpeoma. ãpêrã quẽ'rã wĩ'marã weronjõ yu'ure ejõpeorã yu'u pacu wiogu nirõpu wa'arãsama. ¹⁷ Musãrẽ diacjũta nigũti. Ærã weronjõ yu'ure ejõpeotigũnojõ ne cã'rõ yu'u pacu nirõpu wa'asome, nicu niwĩ.

Ma'mu peje cuogu Jesú me'rã ucũ'que ni'i

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Be'ro ni'cũ judío masã wiogu Jesure sêrĩtiña'cu niwĩ:

—Mu'u masãrẽ bu'egu añugũ ni'i. ¿Yu'u ñe'enojõ weegusari catinu'cũatjere bocas'ĩrĩgũ? nicu niwĩ.

¹⁹ Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro weegu yu'ure “Añugũ ni'i,” niti? ¿Mu'u tojo nisere tu'omasĩti? Ni'cũta añugũ nimi. Cũ Õ'acũ nimi. ²⁰ Mu'u Õ'acũ

dutise cūu'quere masīsa'a. “Apī nūmorē a'metārāticā'ña. Masārē wējēcō'aticā'ña. Yajaticā'ña. Āpērā ye cjasere nisooticā'ña. Mū'u pacu, mū'u pacore ējōpeoya”, ni'i, nicu niwī.

²¹ Cū tojo nicā tu'ogu, Jesure nicu niwī:

—Yū'u wī'magūputa a'tere queoro weemajātiwū.

²² Cū tojo nicā tu'ogu, Jesú nicu niwī:

—Mū'urē apeyenojōacā dū'sa'a yujuru. Mū'u cūosere duape'ocjū wa'aya. Te dua'que wapare pajasecūorārē o'oya. Tojo weegu mū'u mūsepare peje añuse cūogusa'a. Tu'ajanū'cō, yū'ure sirutuya, nicu niwī.

²³ Cū tojo nicā tu'ogu, peje cūogu nitjāgū cū cūosere ma'iyū'rugū, bujawetiyū'ruacu niwī. ²⁴ Tojo weecā ī'agū, Jesú nicu niwī:

—Peje cūorārē Ō'acū wiogu nirōpu mūsepu wa'acā, diasa ni'i.

²⁵ Wa'icu cameyo wāmetigu awiga yuta da pī'osōrōrī pepu sājāa yū'rutērīcā, diasa ni'i. Yū'u pacu wiogu nirōpu peje cūorā wa'acā pe'ema, totā nemorō diasa'a, nicu niwī.

²⁶ Cū tojo nisere tu'orā, masā a'tiro nicārā niwā:

—To pūrīcārē ħnoanojō pe'e Ō'acū tiropu wa'amasīrāsari?

²⁷ Jesú narē nicu niwī:

—Masā na basu weetutuase me'rā yū'rūmasītisama. Ō'acū pūrīcārē basio'o. Cūma ne apeyenojō weeta basiotise marī'i.

²⁸ Cū tojo nicā tu'ogu, Pedro nicu niwī:

—Wiogu, ūsā pūrīcā ūsā cūosere du'ucūu, mū'urē sirutuwū.

²⁹ Tojo nicā tu'ogu, Jesú yū'ticu niwī:

—Diacjūta nigūti. No'o nigūnojō, yé quetire werese bu'iri cū ya wi'ire, cū pacusūmuarē, cū acawererārē, cū nūmorē, cū pō'rārē du'ucūuwā'cāgūnojōrē a'tiro wa'arosa'a. ³⁰ A'ti nucūcāpūre cū cūo'que nemorō bocanemogūsamī. Be'ropu quē'rārē Ō'acū me'rā ninu'cūgūsamī, nicu niwī.

Jesú cū wērīatjere apaturi werenemo'que ni'i

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Jesú cū bu'erā docere na se'sarore pijio, narē nicu niwī:

—Ni'cārōacā marī Jerusalēpu wa'arā wee'e. Topu nipe'tise Ō'acū ye queti ojamū'tārī masā na yū'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigure ojayu'que wa'arosa'a. ³² Na yū'ure ape di'tacjārā wiorārē o'o, yabi bujicā'a, ña'arō ucū, u'seco e'opeorāsama. ³³ Yū'ure tārā, be'ro wējērāsama. Na tojo weemicā, i'tia nūmu be'ro masāgūsa'a, nicu niwī.

³⁴ Cū bu'erā a'tiro nisere ne tu'omasītīcārā niwā. Ō'acū narē tere tu'omasīcā weeticu niwī. Tojo weerā cū tojo nisere tu'omasītīcārā niwā.

Jesú ni'cū caperi bajuno'tigu Jericócjūrē yū'ruo'que ni'i

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Jesú Jericó pu'to nirī cura ni'cū caperi bajuno'tigu ma'a sumutopu niyeru sērīdujicu niwī. ³⁶ Cū pājārā masā wa'acā tu'oña'gū, to nirārē “ħDe'ro wa'atī?” ni sērītiña'cu niwī.

³⁷ Na yū'tīcārā niwā:

—Jesú Nazarecjū yū'ruagu weemi, nicārā niwā.

³⁸ Na tojo nicā tu'ogu, caricūmajācu niwī:

—Jesú, Davi pãrãmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.

³⁹ Tojo nicã tu'orã, cũ pu'to yu'ruarã “Caricũticã'ña”, ni tu'ticãrã nimiwã. Na tojo nicãta, cũ pe'e nemopecã'cu niwĩ:

—Davi pãrãmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.

⁴⁰ Tojo nicã tu'ogu, Jesú tojanu'cã, ãpẽrãrẽ cũ tiropu miitiduticu niwĩ. Cũ pu'to ejacã, cãrẽ sãrĩtiña'cu niwĩ.

⁴¹ —¿De'ro yu'u weecã uasari? nicu niwĩ.

Caperi bajuno'tigu yu'ticu niwĩ:

—Wioгу, yu'ure caperi bajucã uasa'a.

⁴² Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—Jau. I'agũsa'a. Mu'u yu'ure ãjõpeopu. Tojo weegu yu'rũono'toja'a, nicu niwĩ.

⁴³ Cũ tojo nirĩ curata cũ caperire i'acu niwĩ. Be'ro Jesure sirutu, Õ'acãrẽ e'catise o'ocu niwĩ. Nipe'tirã cãrẽ tojo wa'acã i'a'cãrã quẽ'rã Õ'acãrẽ e'catise o'ocãrã niwã.

19

Jesú Zaqueore i'aboca'que ni'i

¹ Jesú caperi i'atigure yu'rũoca be'ro Jericõpu sãjãa yu'rũwã'cãcu niwĩ. ² Topu ni'cũ peje cuogu nicu niwĩ. Cũ Zaqueo wãmetigu romano masã wioгure wapaseebosari masã wioгу nicu niwĩ. ³ Cũ Jesure i'asĩ'ricu nimiwĩ. Cũ u'muatiguacã nitjagũ, pãjãrã masã niyucã, i'aticu niwĩ. ⁴ Tojo weegu Jesure i'asĩ'rĩgũ, cũ yu'ruatjopu omawã'cãcu niwĩ. Omawã'cã, ni'cũ yucu sicómoro wãmeticjupu mujãpejacu niwĩ. ⁵ Jesú cũ docapu yu'rũagu, cãrẽ i'amorõ, a'tiro nicu niwĩ:

—Zaqueo, quero dijabatibaque'oya. Ni'cãcãrẽ mu'u ya wi'ipu tojánigũti, nicu niwĩ.

⁶ Tojo weegu Zaqueo sojaro me'rã dijati, Jesure e'catise me'rã põtẽrĩgũ wa'acu niwĩ. ⁷ Jesú tojo weesere i'arã, nipe'tirã a'tiro ucjacãrã niwã:

—Jesú ni'cũ ña'arõ weesebucu ya wi'ipu wa'ami, nicãrã niwã.

⁸ Be'ro cũ ya wi'ipu Zaqueo wã'cãnu'cã, marĩ wioгure a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u wioгу, tu'oya. Pajasecuorãrẽ yu'u cuosere deco me'rã ducawaaguti. No'o yu'u ãpẽrãrẽ nisoose me'rã yajãca be'ro nicã, ba'paritisetiri narẽ yu'u yaja'que nemorõ wiaguti, nicu niwĩ.

⁹ Jesú tere tu'ogu, cãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Ni'cãcã me'rã mu'u, mu'u ya wi'icjãrã ña'arõ wee'quere yu'rũono'o. Mu'u quẽ'rã ãpẽrã yu'ure ãjõpeorã weronojõta Abrahã pãrãmerã nituriagu ni'i. ¹⁰ Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu bajuduti'cãrã mu'u weronojõ nirãrẽ a'ma, yu'rũogu a'tigu weewu, nicu niwĩ.

Jesú masãrẽ niyeru kujiri me'rã queose o'o'que ni'i

(Mt 25.14-30)

¹¹ Jesú Zaqueore ucũcã, masã tu'ocãrã niwã. Cũ Jerusalẽ pu'topu nicã i'arã, “Maata Jesú wioгу sãjãgũsami”, wãcũcãrã nimiwã. ¹² Na tojo wãcũsere masĩgũ, ni'cã queose me'rã narẽ werecu niwĩ. A'tiro nicu niwĩ:

—Ni'cũ masũ cũ wioгу sãjãti dũporo yoaro ape di'tapu wa'a wa'asami. Cãrẽ wioгу sõrõca be'ropu dajatojaasami tja. ¹³ Cũ

wa'ase dūporo diez cūrē da'raco'terārē pijiosami. Narē nánucū niyeru pajiro wapatiri kujire o'osami. Ti kujire o'ogu, a'tiro nisami: “Téé yu'u dajari curapu a'ti cuji me'rā apeyenojō duu, dua wapata'aya”, nisami. ¹⁴ Wiogu sājācju ya di'tacjārā waro pe'e cūrē uatisama. Tojo weerā āpērā masārē a'tiro nidutio'osama. “Cūrē ūsā wiogu sājārōuatisa'a”, nisama. ¹⁵ Na tojo nimicā, wiogu sōrōno'sami. Be'ro cū ya di'tapu dajatojatasami. Topu tojatagu, cū niyeru kujiri o'o'cārārē pijiosami. “¿Niyeru no'ocā'rō wapata'apari nánucū?” ni masīsī'rīgū tojo weesami. ¹⁶ Cū tiropu etamu'tāgū, a'tiro nisami: “Wiogu, mu'u o'óca cuji nemorō apeye diez kujiri wapata'anemoapu”, nisami. ¹⁷ Wiogu cūrē yu'tisami: “Añurō weepā. Mu'u da'raco'tegu añugū ni'i. Yu'u cārōacā cū'que me'rā mu'u queoro weepā. Tojo weegu mu'urē diez macārī wiogu sōrōgūti”, nisami. ¹⁸ Be'ro apī cū tiropu wa'asami tja: “Wiogu, mu'u niyeru o'óca cuji me'rā apeye ni'cāmocuse kujiri wapata'anemoapu”, nisami. ¹⁹ Cū quē'rārē a'tiro yu'tisami: “Mu'urē ni'cāmocuse macārī wiogu sōrōgūti”, nisami. ²⁰ Be'ro apī a'ti, cūrē nisami: “Wiogu, mu'u ya niyeru cuji a'ti cuji ni'i. Su'tiro casero me'rā oma nūrōcā'wū. ²¹ Mu'u tutuaro da'radutiri masū niwū. Tojo weegu mu'urē uiwu. Āpērā na da'rase me'rā wapata'awu. Mu'u otetimigū, ducatio'wū”, nisami. ²² Tere tu'ogu, wiogu cūrē nisami: “Mu'u da'raco'teri masū queoro weetiwu. Mu'u ucūse me'rā mu'u ña'arō wee'quere beseno'toja'a. Mu'u yu'u da'rase tutuasere masīapā. Yu'u āpērā da'rase wapa wapata'asere, yu'u otetimigū ducatio'sere masīapā. ²³ Masīmigū, to pūrīcārē ¿de'ro weegu yé niyerure niyeru nūrōri wi'ipu bucu'anemodutigū cūtiati? Yu'u mu'u cūucā, dajagu, ti wi'ipu cūñarō mujā'que me'rā ñe'eboapā”, nisami. ²⁴ Be'ro topu nirārē a'tiro nisami: “Ni'cā cuji cuogure ē'ma, apī diez cuogu pe'ere o'oya”, nisami. ²⁵ Cū tojo nicā, na a'tiro nisama: “Wiogu, cū diez kujiri cuotojami”, nisama. ²⁶ Tere tu'ogu, wiogu “Musārē wereguti. No'o peje cuogure nemorō o'ono'rōsa'a. Apī moogū pe'ere cū cuomi'queacāpūreta ē'mape'ocā'no'gūsami”, nisami. ²⁷ “Apeyema yu'ure wiogu sājācā uati'cārārē a'topu miitia. Miiti, yu'u ĩ'orōpu wējēña”, nisami, ni queose werecu niwī Jesú. Tere nígū, u'musepu mujāca be'ro apaturi a'tigu, masārē besegusa'a nígū, tojo nicu niwī.

Jesú Jerusalēpu sājāa'que ni'i

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Jesú queose me'rā masārē wérēca be'ro Jerusalēpu wa'acu niwī. ²⁹ Topu wa'agu, Betfagé, Betania wāmetise macārīpu ejase dūporo cū bu'erā puarārē a'tiro ni o'ócu niwī. Te macārī ūrūgū Olivo wāmeticju tiropu nicaro niwū.

³⁰ Cū bu'erārē nicu niwī:

—Si macā marī pōtēorō nirī macāpu wa'aya. Topu ejarā, musā ni'cū burro wī'magū du'tenu'cō'cure bocaekarāsa'a. Cū ne ni'cāti pesano'ña marīgū nigūsami. Cūrē pāa, miitia. ³¹ No'o ni'cū musārē “¿De'ro weerā pāati?” nicā, “Ūsā wiogu uami”, niña, nicu niwī.

³² Na cū duti'caronojōta weecārā niwā. Topu ejarā, cū ní'caronojōta wa'acaro niwū. ³³ Na cū burrore pāari cura cū wiorā narē sērītiña'cārā niwā:

—¿De'ro weerā cūrē pāati? nicārā niwā.

³⁴ Na yu'ticārā niwā:

—Ēsā wioḡu ŋami, nicārā niwā.

³⁵ Be'ro cārē Jesú tiro miacārā niwā. Burro bu'ipure na ye su'ti bu'icjasure tuweepecārā niwā. Tojo weéca be'ro Jesure cū bu'ipu miipeocārā niwā. ³⁶ Jesú cū pesawā'cārī cura masā cūrē ējōpeorā, na ye su'ti bu'icjasure ma'apū sēeocūucārā niwā. ³⁷ Jesú ūrūḡū Olivio wāmeticjū tiroḡu dijari cura a'tiro weecārā niwā. Nipe'tirā cū bu'esere siruturā, e'catise me'rā caricūnu'cācārā niwā. Jesú weeī'ocā ī'a'quere wācūrā, Ō'acūrē e'catipeorā, caricūcārā niwā. ³⁸ A'tiro nicārā niwā:

—Ō'acū o'ócū marī wioḡure añurō wa'ato. Ē'musepūre e'catise niyū'ruato. Nipe'tirā Ō'acūrē “Añubutiami” ni e'catise o'oato, nicārā niwā.

³⁹ Na caricūcā tu'orā, ni'cārērā fariseo masā topū nirā Jesure a'tiro nicārā niwā:

—Masārē bu'egū, ā'rā mū'urē siruturārē di'tamarīdutiya, nicārā niwā.

⁴⁰ Na tojo nicā, Jesú yu'ticū niwī:

—Na di'tamarīcāma, Ō'acū yū'ure e'catise o'odutigu a'te ūtāperire caricūcā weebosami, nicū niwī.

⁴¹ Jesú Jerusalē tiroḡu ejagū, ti macārē ī'agū, uticū niwī. ⁴² A'tiro nicū niwī:

—Jerusalēcjārā, Ō'acū mūsārē yū'ruosī'rīmiami. Cā'rō ni'cācārē cū yū'ruosere tu'omasīcā, añuboapā. Mūsā pe'e yū'ure ŋawe'e. Tojo weerā yū'ruono'some. Mūsā yū'ruono'bo'quere du'utoja'a. ⁴³ Be'ro pi'etise nūmūrī a'tirosa'a. Te nūmūrērē mūsārē ī'atu'tirā a'ti macācjārārē wijadutitirā ni'cā sā'rīrōjo weebi'ato'orāsama. Na be'toanu'cā, nipe'tise pā'rērīpu cā'mota'arāsama. ⁴⁴ Nipe'tise mūsā yere cō'adijope'orāsama. Mūsārē, mūsā pō'rārē wējēpe'orāsama. A'ti macā cjase wi'seri mutōdijono'rōsa'a. Yū'ū Ō'acū macū mūsārē yū'ruogū a'ticā ŋatiwū. Te ye bu'iri tojo wa'arosa'a, nicū niwī Jesú.

Jesú Ō'acū wi'ipū duarārē cō'awīrō'que ni'i

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Jesú Jerusalēpu ejagū, Ō'acū wi'ipū sājāacu niwī. Topū Ō'acūrē ūjūamorōpeoatjere duarārē cō'awīrōcū niwī. ⁴⁶ Narē cō'awīrōḡū, a'tiro nicū niwī:

—Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ojano'wū: “Ya wi'i 'Ñubueri wi'i ni'i, nino'ca wi'i ni'i.” Mūsā pe'e queoro weetiapā. Yajarā ya wi'ire weronjō tojacā weepā, nicū niwī Jesú.

⁴⁷ Nipe'tise nūmūrī Jesú masārē Ō'acū wi'ipū bu'ecū niwī. Cū tojo weecā, pa'ia wiorā, āpērā Moisé oja'quere bu'eri masā, ti macā wiorā quē'rā “Cūrē ¿de'ro wee wējērōuati?” nicārā niwā. ⁴⁸ Masā Jesú weresere tu'otu'sayū'ruacārā niwā. Tojo weerā wiorā pe'e cūrē de'ro weemasīticārā niwā. Masā ūsā me'rā uabosama nīrā, wējēmasīticārā niwā.

20

Jesure “¿Noa dutiro me'rā weesetiti?” ni'que ni'i

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Ape nūmū Jesú Ō'acū wi'ipū masārē bu'égū, cū masārē yū'ruose quetire werecu niwī. Topū pa'ia wiorā, āpērā Moisé oja'quere bu'eri

masã, judío masã bucurã me'rã Jesú tiro wa'acãrã niwã. ² Cũrẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—Wereya. ¿De'ronojõ dutise me'rã mu'u weesere tojo weeti? ¿Noa mu'urẽ tojo weedutigu dutise o'oati? nicãrã niwã.

³ Tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Yu'u quẽ'rã musãrẽ sãrĩtiña'megũti. Yu'tiapa. ⁴ ¿Noa Juãrẽ wãmeyedutigu o'ópari? ¿Õ'acũ o masã o'ópari? nicu niwĩ.

⁵ Cã tojo nicã tu'orã, na se'saro a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿De'ro marĩ yu'tirãsari? Marĩ “Õ'acũ o'ócũ niwĩ” nicãma, “To pũricãrẽ ¿de'ro weerã Juãrẽ ãjõpeotiri?” nigũsami. ⁶ Marĩ “Masã cãrẽ o'ócãrã niwã” nicã quẽ'rãrẽ, nipe'tirã masã marĩrẽ ãtãperi me'rã doquewẽjãrãsama. Na a'tiro ãjõpeoma. “Juã Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ niwĩ”, ni ãjõpeoma, nicãrã niwã.

⁷ Tojo weerã a'tiro yu'ticãrã niwã:

—Masĩtisa'a. Noa Juãrẽ wãmeyedutigu o'óro o'ópã, nicãrã niwã.

⁸ Tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Yu'u quẽ'rã musãrẽ “A'te dutiro me'rã a'tere tojo wee'e”, ni werewe'e, nicu niwĩ.

Da'raco'terã queoro weeti'que ni'i

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Be'ro Jesú masãrẽ a'tiro queose o'ocũ niwĩ:

—Ni'cũ masũ cũ ya di'tapu u'se otesami. Tu'ajanu'cõ, ãpãrãrẽ ti wesere co'tedutigu cũusami. Narẽ cũ ya di'tare da'rase wapa “Tocã'rõ yu'ure u'se wiapa”, niwã'cãsami. Be'ro ape di'tapu yoacã nigũ wa'asami. ¹⁰ U'se ducaturitero nirĩ cura ni'cũ cũrẽ da'raco'tegure u'se nirõpu ã'adutigu o'ósami. Cũrẽ o'ógũ, “Yé di'ta da'rarãrẽ yé u'sere sãrĩgũ wa'aya”, nisami. Cũ topu ejacã, ti wese da'rarã cũrẽ ñe'e, paasama. Ne cã'rõ o'otimirã, cũrẽ o'ótõrõsama. ¹¹ Be'ro ti wese wiogu apĩ cũrẽ da'raco'tegure o'ósami tja. Cũ quẽ'rãrẽ ña'arõ bujicã'a, uputu paa, ñe'enojõ marĩgũ tojatacã weesama. ¹² Be'ro ti wese wiogu apĩrẽ o'ónemosami tja. Da'raco'terã cũ quẽ'rãrẽ mejãrõta weesama. Cũrẽ cãmida're, ti wese sumutopu cõ'acã'sama.

¹³ »Be'ro majã ti wese wiogu “¿De'ro weegusari yu'u?” nisami. “Yu'u macũ uputu maigũrẽ o'ógũti. Apetero weerã cũrẽ wiopesase me'rã ã'abosama”, nimisami. ¹⁴ Wiogu macũ topu etacã ã'arã, na a'merĩ nisama: “Ã'rĩta nimi be'ropu a'ti wesere ñe'eacũ. Ma, cũrẽ wẽjãrã. Be'ro a'ti wese marĩ ya wese tojarosa'a”, nisama. ¹⁵ Tojo weerã cũrẽ ñe'e, ti wese sumutopu miaa, cũrẽ wẽjãcõ'asama, ni werecu niwĩ Jesú.

Be'ro Jesú masãrẽ sãrĩtiña'cu niwĩ:

—To pũricãrẽ ti wese wiogu ¿de'ro weegusari narẽ? ¹⁶ A'tiro weegusami. Cũ a'ti, cũ ye di'ta da'rarãrẽ wẽjãcõ'ape'ogusami. Be'ro ãpãrãrẽ ti di'tare o'ogusami, nicu niwĩ.

Jesú tojo nicã tu'orã, a'tiro nicãrã niwã:

—Õ'acũ tojo wa'asere cã'mota'ato, nicãrã niwã.

¹⁷ Be'ro Jesú narẽ ã'a, nicu niwĩ:

—To pũricãrẽ ¿de'ro nisã'rĩrõ weeti Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu nise? A'tiro ni'i:

Ëtã pjĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pjĩ na uatica pjĩrẽ cõ'arãsama.

Na cō'áca pjī me'rā āpērā pe'e añurō tutuari wi'i yeenu'cāmujāsama, niwā.

¹⁸ No'o tīga bu'ipū burupejagunojō mutōdijono'gūsami. No'o tīga pe'e cū bu'ipū doquepejacāma, añuse po'capū wa'agusami, nicū niwī. Tojo níngū, cūrē uatirā be'ropū bu'iri da'reno'rāsama níngū, tojo nicū niwī.

Jesure bu'iri bocasī'rīrā weesoose me'rā na sērītiña'que ni'i
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.13-17)

¹⁹ Pa'ia wiorā, āpērā Moisé oja'quere bu'eri masā cū tojo nirī curata Jesure ñe'esī'rīcārā nimiwā. Te queose me'rā Jesú ūsārēta ucūgū weesami nīrā, tu'omasīcārā niwā. Tojo weerā cūrē ñe'esī'rīmirā, masārē uirā, weemasīcārā niwā. ²⁰ Āpērā ī'adu'tiri masārē nisooodutio'ocārā niwā. Na Jesure mejēcā nicā tu'osī'rīcārā niwā. “Te me'rā ‘Bu'iri cuomi’ ni, wiogupure weresāta basiorosa'a”, nicārā niwā. Wiogu Jesure bu'iri da'reri wī'ipū sōrōcā uarā, tojo weecārā nimiwā. Añurā, diacjū ucūrā weronojō nisoocārā niwā. ²¹ Tojo weerā Jesú tiro wa'a, sērītiña'cārā niwā:

—Masārē bu'egu, mu'u diacjū ucūsere ūsā masī'i. Masārē diacjū cjasere bu'e'e. Āpērā “Wiorā nima” nirō marīrō nipe'tirārē ni'cārōnojō ī'a'a. Ō'acū ye cjasere diacjū bu'eme'rīcā'a. ²² Ūsārē wereya. Romano masā wiogure cū niyeru wapaseesere wapayecā, marīrē dutise ¿añuti, o ña'a nitine? ni sērītiña'cārā niwā.

²³ Jesú pe'e na ña'arō weesī'rīse me'rā sērītiña'cā ī'amasīcā'cu niwī. Tojo weegu a'tiro nicū niwī:

²⁴ —Ni'cā cuji niyeru cuji miitia. ¿Noa queose, noa wāme wā'ñati? nicū niwī.

Na a'tiro yu'ticārā niwā:

—César, romano masā wiogu queose, cū wāme wā'ña'a, nicārā niwā.

²⁵ Tojo nicā tu'ogu, Jesú narē yu'ticū niwī:

—To pūrīcārē romano masā wiogu wapayedutisenojōrē cūrē o'oya. Ō'acū ye pe'ema cūrē o'oya. Cū weedutisere weeya, nicū niwī.

²⁶ Jesure masā tu'oropū mejēcā ucūcā weemasīcārā niwā. Cū pe'e cū ucūse me'rā, cū yu'tise me'rā mejō ī'amariāmujācā weecu niwī. Masā cū tojo weecā, di'tamariāmujācārā niwā.

Masā wērīca be'ro masāsere Jesure sērītiña'que ni'i
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Be'ro āpērā pa'ia saduceo masā Jesú tiro wa'acārā niwā. Na “Wērī'cārā masāsoma”, ni ējōpeosama. Tojo weerā Jesure a'tiro nicārā niwā:

²⁸ —Masārē bu'egu, Moisé a'tiro dutise cūucu niwī: “Ni'cū numotigu pō'rātītimīgū wērīcā, cū acabiji cū numo ní'core nuorēato. Be'ro cū co me'rā ne waro pō'rātīmu'tāgūrē cū ma'mi wērī'cure pō'rātībosato”, nicū niwī Moisé. ²⁹ Ni'cū pō'rā sietere tojota wa'acaro niwā. Masā ma'mi numoti, pō'rātītimīgū wērīa wa'acu niwī. ³⁰ Be'rocjū quē'rā co wapewiore nuorēcu niwī. Cū quē'rā pō'rā marīgū mejārōta boadijacu niwī. ³¹ Tojo wa'acā ī'agū, na be'rocjū nuorēcu niwī tja. Cū quē'rā pō'rātītimīgū wērīa wa'acu niwī. Nipe'tirā cū be'rocjārā quē'rā tojo dia'cū nuorē, pō'rātītimirā wērīdijape'tia wa'acārā niwā. ³² Be'ro majā na numo quē'rā wērīa wa'aco niwō. ³³ To pūrīcārē wērī'cārā

masãcã, ¿ni'í numo waro tojabutiagosari? Na nipe'tirãputa core numoticãrã niwã, nicãrã niwã.

³⁴ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—A'ti umucopure umua, numia numoti, marãputima. Ape turipu tojo weesetitima. ³⁵ Ñ'arõ wee'quere acobocono'cãrã, wẽrĩca be'ro masã'cãrã u'musepu numoti, marãputisome. ³⁶ Na wẽrĩca be'ro masã'cãrã nitjãrã, Õ'acũ põ'rã nima. Tojo nicã Õ'acũrẽ wereco'terã u'musepu nirã weronojõ nirãsama. Tojo weerã wẽrĩsome majã. ³⁷ Moiséputa a'te cjasere ojacu niwĩ. Õ'acũ yucusiti, ñjũrĩ sitipu cãrẽ wẽrĩ'cãrã masãsere i'ocu niwĩ. Topure Õ'acũ a'tiro nicu niwĩ: “Yu'u Õ'acũ ni'i. Mu'u ñecũsumua Abrahã, Isaa, Jacob wiogu ni'i”, nicu niwĩ. Tojo nígu, “Na yu'u tiropu catima” nígu, tojo nicu niwĩ. ³⁸ Õ'acũ catirã wiogu nimi. Wẽrĩbajuduti'cãrã marĩma. Cũma nipe'tirã catinu'cũpe'ticã'ma, nicu niwĩ.

³⁹ Cũ tojo nicã tu'orã, ni'cãrẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã Jesure a'tiro nicãrã niwã:

—Masãrẽ bu'egu, mu'u diacũ waro ucũ'u, nicãrã niwã.

⁴⁰ Be'ro cãrẽ apeye sãrĩtiña'sĩ'rĩrã, ui nicãrã niwã.

Jesú masãrẽ “Cristo na nigũ ¿noa macũ niti?” ni sãrĩtiña'que ni'i
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Jesú masãrẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro weerãtirã masã Cristo Õ'acũ bese'cure “Davi pãrãmi nimi”, niti? ⁴² Davita Salmo wãmetiri pũrĩpu a'tiro ojacu niwĩ:

Õ'acũ u'musepu nigũ cũ macũrẽ, yu'ure yu'rũoacjũre a'tiro nicu niwĩ: “Yu'u tiro wiogu dujiri cũmurõpu dujigusa'a.

⁴³ Mu'u to dujicã, mu'urẽ i'atu'timi'cãrãrẽ docaque'acã weeguti”, nicu niwĩ Õ'acũ, ni ojacu niwĩ Davi.

⁴⁴ Davi basuta Õ'acũ bese'cu Cristore “Yu'u wiogu nimi”, nicu niwĩ. Tojo weegu cũ pãrãmi se'saro nirõnojo o'ogu, cũ wiogu nicu niwĩ, nicu niwĩ Jesú.

Jesú Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'ti'que ni'i
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Nipe'tirã masã tu'oropu Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro ni wercu niwĩ:

⁴⁶ —Musã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'omasĩña. Masã i'ato nĩrã su'ti yoase paca me'rã sãña, ñubuesijatũ'sama. Tojo nicã macã decopu wiopesase me'rã añuduticã uasama. Na nerẽse wi'seripu wiorã na dujiwũase cũmurĩpu dujisĩ'rĩsama. Na ba'awuaropu quẽ'rãrẽ mejãrõta nisĩ'rĩsama. ⁴⁷ Wapewia numia ye wi'serire ã'masama. Na ñ'arõ wee'quere wãcũduti'cãrã yoacã ñubueta'sasama. Náta ãpẽrã yu'rũoro bu'iri da'reyu'rũu'cãno'rã'sama, nicu niwĩ Jesú.

21

Wapewio pajasecũogo Õ'acũrẽ o'o'que ni'i
(Mr 12.41-44)

¹ Jesú Õ'acũ wi'ipu nígu, niyeru o'orã sãawũase acaripu pajiro niyeru cuorãrẽ sãacã i'acu niwĩ. ² Tojo nicã ni'cõ wapewio pajasecũogore ni'cã acaropu pua cuji niyeru wapamarĩse cujĩrĩre sãacã i'acu niwĩ. ³ Tere i'agũ, Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Diacjūta musārē wereguti. Ō'acū ī'orōpū a'tigo wapewio pajasecūogo nipe'tirā yu'rūoro o'oyu'rūnu'cāmo. ⁴ Āpērā pe'e narē du'sasere o'oma. Co pe'e pajasecūogo nimigō, co cūomi'que, co ba'acatibo'queacārē o'ope'ocā'mo, nicū niwī.

Jesú “Ō'acū wi'i cō'ano'rōsa'a” ní'que ni'i
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Ni'cārērā cū bu'erā Jesure Ō'acū wi'i cjasere ucūcārā niwā.

—A'ti wi'i ūtāpaga paca añuse me'rā wéeca wi'i añubutiari wi'i ni'i, nicārā niwā. Tojo nicā ti wi'ipū cjase ma'masu'ase masā o'o'quere ucūcārā niwā.

Jesú tojo nisere tu'ogu, a'tiro nicū niwī:

⁶ —Musā a'to ī'ase matōdijono'rōsa'a. Ne ni'cā ūtāgā apega bu'ipū yeeturiamujā'que tojasome, nicū niwī.

A'ti umūco pe'tise dūporo Jesú a'tiro wa'arosa'a ní'que ni'i
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Be'ro cūrē sērītiña'cārā niwā:

—Ūsārē bu'egu, ¿de'ro nicā mu'u ní'que wa'arosari? ¿Ñe'enojō me'rā ī'ogūsari a'te tojo wa'atjere? nicārā niwā.

⁸ Jesú narē yu'ticu niwī:

—Āpērā musārē nisoori nírā, tu'omasīña. Pājārā “Yu'u Ō'acū tutuaro me'rā wee'e; Ō'acū bese'cū Cristo ni'i”, nirāsama. Tojo nicā “Jesucristo cū a'tiatji nūmū nitoja'a”, nirāsama. Na tojo nicā, tu'oticā'ña. ⁹ Musā a'mewējēse quetire tu'orā, ucuaticā'ña. A'teta wa'amū'tārōsa'a. Tojo nimirō, a'ti umūco pe'tiatjo du'sa'a yujupū.

¹⁰ Be'ro narē ninemocū niwī:

—Ni'cā curuacjārā ape curuacjārā me'rā a'mequērāsama. Tojo nicā ni'cā di'tacjārā ape di'tacjārā me'rā a'mewējērāsama. ¹¹ Peje apesepure uputu di'ta narāsāse wa'arosa'a. Tojo nicā ujaboase, dutitise wa'arosa'a. Ū'mūsepure wiose paca bajarosa'a.

¹² »A'te tojo wa'ase dūporo āpērā musārē bu'iri ñe'erāsama. Ña'arō weerāsama. Musārē musā nerēse wi'seripū beserāsama. Bese, bu'iri sōrōrāsama. Yu'ure ējōpeose bu'iri wiorā tiropu musārē miarāsama. ¹³ Na tojo weecā musā, yé cjasere wererāsa'a. ¹⁴ “Wiorārē a'tiro nirāti”, ni wācūque'tiyuticā'ña. ¹⁵ Yu'u pe'e musārē ucūmasiatjere o'oguti. Musārē ī'atu'tirā ne ni'cū pōtēosome. Na “Tojo niwe'e”, ni ye'sumasīsome. ¹⁶ Musā pacūsumūaputa musārē wiorāpūre weresārāsama. Musā ni'cū pō'rā nimirā, musā acawererā quē'rā, musā me'rācjārā mejārōta weerāsama. Musā ni'cārērārē wējērāsama. ¹⁷ Yu'ure ējōpeose bu'iri nipe'tirocjārā musārē ī'atu'tirāsama. ¹⁸ Tojo weemicā, musārē ne mejēcā wa'ama'asome. ¹⁹ Yu'ure ējōpeodu'utirā, yu'rūwetirāsa'a. Yu'u pacū tiropu catinu'cūrāsa'a.

²⁰ »Musā Jerusalērē surara ti macā sumuto be'toanū'cācā ī'arā, masīña. “Ti macā maata cō'ano'rōsa'a”, niña. ²¹ Tojo wa'acā ī'arā, Judea di'tapū nirā ūrūpagupū du'tiaya. Macāpū nirā aperopū wa'aya. No'o weseripū nirā macāpūre majāmitojatiticā'ña. ²² Te nūmūrī Ō'acū ye queti ojāca pūrīpū ní'caronojōta wa'arosa'a. Bu'iri da'rese nūmūrī nirōsa'a. ²³ Tojo wa'ase nūmūrī numia nijīpacosānuarē, tojo nicā pō'rā mi'rīrā cuorārē bujaweose nūmūrī nirōsa'a. Na

umũñarõ wa'amasísome. A'ti di'tapũre upũtu pi'etise nirõsa'a. Õ'acũ masãrẽ upũtu waro bu'iri da'regusami. ²⁴ Æpẽrã a'mewẽjẽrõpũ wẽjẽno'rãsama. Æpẽrãrẽ nipe'tiro di'tapũ bu'iri ñe'e miarãsama. Ape di'tacjãrã judío masã nitirã Jerusalẽrẽ mutõdijorãsama. Mutõdijo, ti macã wiorã sãjãrãsama. Õ'acũ judío masã nitirãrẽ “Tocã'rõ tojo weerãsama” ní'caro ejatuario tojo weerãsama, nicũ niwĩ Jesú.

Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu ¿de'ro wee a'tigusari? nise ni'i (Mt 24.29-35,42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Jesú cã bu'erãrẽ a'tiro ninemocũ niwĩ:

—A'ti umũco pe'tiati duporo mujĩpũ umũcocjũrẽ, ñamicjũrẽ, ñocõarẽ peje mejẽcã bajuse wa'arosa'a. A'ti di'tapũre nipe'tise di'tacjãrã dia pajiri maa bususe, pã'cõrĩrẽ tu'orã, ¿ñe'enojõ nisari? nĩrã, ucuarãsama. ²⁶ Masã a'ti di'tapũre wa'atjere wãcũrã, upũtu uirã, tu'omasĩse pe'tirãsama. Nipe'tirã umũarõpũ nirã narãsãcã weeno'rãsama. ²⁷ Tojo wa'ari cura yũ'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu o'mecururipũ tutuario me'rã asistedijaticã, masã ñarãsama. ²⁸ Te peje wa'anũ'cãrĩ curare wãcũtutua e'catiya. Umũarõpũ ñamorõrã weronojõ co'teya. Maata musã yũ'rũono'rãsa'a, nicũ niwĩ Jesú.

²⁹⁻³⁰ Apeye queose o'onemocũ niwĩ tja:

—Otese higuergũ wãmeticjũ o no'o nicjũ yucũgũ pũrĩ ñasãwijicã, “Cã'ma duporo ni'ĩ”, nisa'a. ³¹ A'te weronojõ yũ'u toduporo ní'que peje wa'acã, “Cã'rõacã Jesú a'ti di'ta wiogũ sãjãtjo du'sasa'a”, nirãsa'a.

³² »Diacjũ musãrẽ werẽgutĩ. A'te peje tojo wa'ari curare nirã wẽrĩsome. Tojo wa'asere ñape'ocã'rãsama. ³³ A'ti umũco, a'ti di'ta pe'tidijarosa'a. Yũ'u ucũse, yũ'u bu'ese pũrĩcã ninu'cũcã'rõsa'a. Nipe'tise yũ'u ní'que queoro wa'arosa'a.

³⁴ »Yũ'u a'tiatjĩ numũrẽ musã ne masĩtisa'a. Tojo weerã musã basu añurõ co'teya. Ña'arõ weesere weepori nĩrã, weeticã'ña. Que'aticã'ña. A'ti umũco cjasere wãcũque'titicã'ña. Tojo weerã musã wãcũña marĩrõ yũ'u a'tiati numũ nicã, ña'arã bocaejapejano'some. ³⁵ Wa'icũrãrẽ wãcũña marĩrõ sã'rĩsãa bi'anũ'cõrõ weronojõ musãrẽ wa'aticã'to. Ti numũrẽ nipe'tirã nipe'tirocjãrã tõ'orãsama. Tojo weerã tu'omasĩña. ³⁶ Musã añurõ apoyuya. Te pi'etiatje ùsãrẽ yũ'rũweticã weeya nĩrã, ñubuenũ'cũcã'ña. Tojo nicã yũ'u Õ'acũ macũ tiropũ uiro marĩrõ põtẽrĩajã ñubueya, nicũ niwĩ Jesú.

³⁷ Jesú umũcorinũcũ Õ'acũ wi'ipũ bu'emujãcũ niwĩ. Ñami ãjãcã pe'ere ùrũgũ Olivo wãmeticjũpũ nibo'reamujãcũ niwĩ. ³⁸ Masã nipe'tirã Õ'acũ wi'ipũ bo'reacãcure cũ bu'esere tu'orã wa'amujãcãrã niwã.

22

Jesure ñe'erãtirã na apoyu'que ni'i

(Mt 26.1-5,14-16; Mr 14.1-2,10-11; Jn 11.45-53)

¹ Cã'rõ Pascua bosenumũ wa'atjo du'sacaro niwũ. Ti bosenumũrẽ pã bucũase me'rã morẽti'quere ba'acãrã niwã. Ti bosenumũ judío masã na ñecũsumua Egiptopũ ní'cãrã wija'quere wãcũrĩ bosenumũ nicaro niwũ. ² Titare pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã “¿De'ro wee

Jesure wějērōuamitito?” nicārā niwā. Tojo nimirā, masārē ui nicārā niwā.

³ Na tojo nícaterore Juda na “Iscariote” nino'gūpūre wātī sājāacu niwī. Cū doce Jesú bu'erā me'rācjū nicu nimiwī. ⁴ Juda pa'ia wiorā, tojo nicā Ō'acū wi'i co'terā wiorā tiropu wa'acu niwī. Na tiropu ejagu, Jesure o'otaje cjasere ucūcu niwī. ⁵ Cū tojo nisere tu'orā, uputu e'caticārā niwā.

—Mu'u tojo weecā, niyeru wapayerāti, nicārā niwā. ⁶ Cū “Jau, cūrē musārē i'ogūti”, nicu niwī. Be'ro, “¿De'ro nicā yu'ure Jesure wiorāpūre masā marīri cura o'orouamitito?” ni wācūcu niwī.

Jesú cū bu'erā me'rā cū ba'atuo'que ni'i

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1Co 11.23-26)

⁷ Be'ro masā na pā bucuase me'rā morēti'quere ba'ari bosenu mu nicaro niwā. Ti numu nicā, ni'cū oveja wī'magūrē na Pascua bosenu mu ba'acjūre wějēsama. ⁸ Titare Jesú Pedro, Juārē a'tiro ni o'ocu niwī:

—Marī Pascua bosenu mu ba'atjere apoyurā wa'aya, nicu niwī.

⁹ Na cūrē sērītiña'cārā niwā:

—¿No'opu ūsā apoyucā uasari? nicārā niwā.

¹⁰ Jesú narē nicu niwī:

—Musā macāpu wa'aya. Topu sājāarā, ni'cū masū acoga tuupeogure bocaejapejarāsa'a. Cūrē sirutu, cū no'o wa'aro sājāña. ¹¹ Ti wi'i wiogure niña: “Ūsārē bu'egu a'tiro niami: ‘¿No'opu nisari yu'u bu'erā me'rā Pascua bosenu mu ba'atji tucū?’ niami”, niña. ¹² Musā tojo nicā, u'muarōca tucū apoyuca tucūjopūre i'ogūsami. Topu marī ba'atjere apoyuya, nicu niwī.

¹³ Be'ro Pedro, Juā macāpu wa'acārā niwā. Jesú narē ní'caronojōta nipe'tisere bocacārā niwā. Topu na ba'atjere apoyucārā niwā.

¹⁴ Be'ro Jesú cū besecū'cārā me'rā ba'arātirā ejanujācārā niwā.

¹⁵ Na dujipe'tica be'ro Jesú narē nicu niwī:

—Yu'u musā me'rā a'te Pascua ba'asere yu'u wērīse duporo uputu ba'atuosi'rī'i. ¹⁶ Musārē ni'cārōacā a'tiro nigūti. Ne apaturi a'tiro weenemosome. Weegusa'a tja nipe'tise yu'u wioгу sājātu'ajaca be'ropu, nicu niwī.

¹⁷ Tojo nica be'ro sī'rīri pare mii, cū pacu Ō'acūrē e'catise o'ocu niwī. Be'ro cū bu'erārē a'tiro nicu niwī:

—Sī'rīña. A'merī ducawaa, sī'rīña. ¹⁸ Musārē nigūti. A'te u'seducaco vino ni'cārōacā marī sī'rīrā weronojō weenemosome. Be'ro yu'u pacu yu'ure wioгу sōrōca be'ro musā me'rā apaturi ma'ma vinorē sī'rīnemogūsa'a tja, nicu niwī.

¹⁹ Be'ro pāgārē mii, Ō'acūrē e'catise o'ocu niwī. Tu'ajanu'cō, ducawaa, cū bu'erārē o'ogu, a'tiro nicu niwī:

—A'te yu'u upu ni'i. Musā ye niatjere wērībosaguti. A'tiro yu'u ni'cārōacā wee'caronojō weenu'cūcā'ña. Tere wéerā, yu'u musārē wērībosasere wācūña, nicu niwī.

²⁰ Na ba'aca be'ro sī'rīri pa me'rā quē'rārē mejārōta weecu niwī. Cū bu'erārē tiagū, a'tiro nicu niwī:

—A'ti pa, yé dí me'rā Ō'acū masārē apeye ma'ma “A'tiro weeguti” ní'quere cūgušsami. Yu'u wērīgū, dí o'maburose me'rā musā ña'arō wee'quere wērī wapayebosaguti.

²¹ »Tojo nimicā, yu'ure wiorāpure o'oacju yu'u me'rā a'to dujimi.
²² Cū yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigure o'ocā, Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu nírōnojōta wa'aro wee'e. Tojo wa'amirō, yu'ure wiorāpure o'oguma ña'abutiario wa'arosa'a, nicu niwī.

²³ Tojo nicā tu'orā, cū bu'erā na basu a'merī sērītiña'cārā niwā:
 —¿Noa nisariba cūrē wiorāpure tojo weeacju? nicārā niwā.

Jesú bu'erā “¿Ni'inojō āpērā yu'ruroo niyu'rūnu'cāgūsari?” ní'que ní'i

²⁴ Be'ro Jesú bu'erā uputu a'merī ucūcārā niwā:

—Marī wa'terore ¿noa nírōsariba marī yu'ruroo niacju? nicārā niwā. ²⁵ Tere tu'ogu, Jesú narē a'tiro nicu niwī:

—A'ti nucūcārē dutirā ti di'tare miiwapa wa'asama. Ti di'tacjārā na dutino'rā pe'ere “Masārē weetamurā nima”, nisama. ²⁶ Musā na wiorā weronojō weeticā'ña. A'tiro pe'e weeya. Āpērā yu'ruroo niyu'rūnu'cāgū, mejō nigū weronojō weeya. Āpērārē dutigu dutino'gū weronojō weeya. ²⁷ Musā tu'oña'cā, ¿ni'inojō pe'e apī yu'ruroo niyu'rūnu'cāsari? ¿Ba'adujigu o cūrē ba'ase ecagu pe'e? Ba'adujigu pe'e apī yu'ruroo niyu'rūnu'cāmi. Yu'u pūrīcā musā wa'teropu nígū, musā dutino'gū weronojō ní'i.

²⁸ »Musā yu'u me'rā ninu'cūcā'wu. Yu'ure mejēcā wa'acā, musā quē'rā tu'oña'tamuwū. ²⁹ Tojo weegu yu'u quē'rā yu'u pacu yu'ure o'o'caronojōta musārē musā dutiatjere o'oguti. ³⁰ A'tiro weérā, musā yu'u wiogu nírōpu ba'a, sī'rīdujirāsa'a. Tojo weerā āpērā doce cururi Israe cururicjārārē dutirāsa'a, nicu niwī.

Jesú Pedrore “Mu'u yu'ure 'Masīwe'e' nigūsa'a” ní'que ní'i
 (Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Marī wiogu Jesú cū bu'erārē a'tiro nicu niwī:

—Simó, tu'oya. Wātī musārē ¿no'ocā'rō wācūtutuamitina? nígū, Ō'acūrē sērīcu niami. Ni'cū masū trigo perire su'awee, te caserire cō'arō weronojō musā ējōpeosere du'uato nígū dojoresī'rīmi. ³² Cū tojo weecā ī'agū, yu'u pe'e ējōpeodu'ubutiaticā'to nígū, Ō'acūrē mu'urē sērībosapu. Be'ro mu'u apaturi ējōpeogu tja, mu'u acawererā yu'ure ējōpeorārē wācūtutuacā weeya, nicu niwī.

³³ Cū tojo nicā tu'ogu, Pedro yu'ticu niwī:

—Yu'u wiogu, yu'u quē'rā mu'urē bu'iri da'reri wī'ipu miacā, wa'aguti. Mu'u wērīcā quē'rārē, wērīmasī'i, nicu niwī.

³⁴ Jesú cūrē nicu niwī:

—Pedro, mu'urē a'tiro nigūti. Ni'cācā ñami cārē'quē uuati dūporo i'tiati yu'ure “Cūrē masīwe'e,” nigūsa'a, nicu niwī.

Jesú wērīati dūporo cū bu'erārē were'que ní'i

³⁵ Be'ro Jesú a'tiro sērītiña'cu niwī:

—Musārē yu'u ajuri moorā, niyeru sāarō moorā, sapatu moorā o'ócaterore ¿apeyenojō dū'sari? nicu niwī.

Na cūrē yu'ticārā niwā:

—Ne dū'satiwu, nicārā niwā.

³⁶ Be'ro narē nicu niwī:

—Ni'cārōacāma a'tiro weeya. No'o ajuro cuogu miaña. Niyeru sāarō quē'rārē miaña. No'o di'pjī moogū pūrīcā cū yaro su'tiro

bu'icjārōrē dua, di'pjirē duuya. ³⁷ Ō'acū ye queti o'jáca pūrīpu yu'ure ojayu'que queoro wa'arosa'a. A'tiro ojano'caro niwā: “Cū quē'rā ña'agū weronojō ña'arā wa'teropure ña'agū nini'gūsami”, niwā. Nipe'tise yu'ure oja'que queoro wa'arota wee'e, nicu niwī.

³⁸ Tojo nicā tu'orā, cū bu'erā cūrē nicārā niwā:

—Wioḡu, ūsā pua di'pjī cuo'o.

Cū narē yu'ticu niwī:

—Añurōsa'a, nicu niwī.

Jesú Getsemaní wāmetiropu cū pacure ñubue'que ni'i

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Be'ro Jesú cū ba'adujica tucūpure wijaa wa'acu niwī. Wijaa, cū weesetironojōpma Olivo wāmeticju ūrūgūpu wa'acu niwī. Cū bu'erā cūrē sirutucārā niwā. ⁴⁰ Topu etagu, cū bu'erārē nicu niwī:

—Wātī musārē niquesaticā'to nírā Ō'acūrē sērīña, nicu niwī.

⁴¹ Be'ro Jesú na dūporo yoacureropu wa'acu niwī. Topu ñubueḡatigu ejaque'acu niwī. ⁴² Ñubueḡu, a'tiro nicu niwī:

—Pacu, mu'u uacā, yu'ure a'te ña'arō yu'ruatje wa'aticā'to. Yu'u tojo nimicā, yu'u uaro weeticā'ña. Mu'u uaro pe'e wa'ato, nicu niwī.

⁴³ Be'ro ni'cū Ō'acūrē wereco'tegu u'musecjū cū tiropu bajuacu niwī. Bajua, cūrē wācūtutuacā weecu niwī. ⁴⁴ Cū ña'arō ejeripō'rātigu nemorō tutuaro ñubuemujācu niwī. Cū asituuase pacase díperi paca weronojō acosurudijacaro niwā.

⁴⁵ Cū ñubueca be'ro wā'cānu'cā, cū bu'erā tiropu wa'acu niwī. Na bujaweti'cārā niyucā, cārī'cārāpure bocaejacu niwī. ⁴⁶ Narē nicu niwī:

—¿De'ro weerā tocā'rō cārīti? Wā'cānu'cāña. Wātī musārē niquesaticā'to nírā Ō'acūrē sērīña, nicu niwī.

Jesure ñe'ewā'cā'que ni'i

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesú cū bu'erārē ucūrī cura pājārā masā cū tiropu etacārā niwā. Juda Jesú bu'erā doce me'rācjū ní'cu na dūporo u'mutāwā'cācu niwī. Jesú tirocure wa'a, cūrē mi'micu niwī. ⁴⁸ Jesú cū tojo weecā, nicu niwī:

—¿Juda, mu'u mi'mise me'rā yu'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigure yu'ure i'atu'tirārē i'ogū weeti? nicu niwī.

⁴⁹ Jesú bu'erā cūrē ñe'eatjere masīrā, sērītiña'cārā niwā:

—Ūsā wioḡu, ¿di'pjirī me'rā narē cā'mota'arāsari? nicārā niwā.

⁵⁰ Tojo níca be'ro ni'cū Jesú bu'egu pa'ia wioḡure da'raco'tegure diacjūca o'meperore dutepā'rēcu niwī. ⁵¹ Tojo weecā i'agū, Jesú nicu niwī:

—Weeticā'ña. Tocā'rōta weeya, nicu niwī.

Be'ro Jesú dute'caropure ñapeo, yu'ruocu niwī. ⁵² Tu'ajanu'cō, pa'ia wiorārē, Ō'acū wi'ipu co'terārē, tojo nicā judío masā bucurārē cūrē ñe'erā wa'arārē a'tiro nicu niwī:

—¿Musā yajari masūrē ñe'erā a'tirā weronojō yu'ure di'pjirī, yucupagu me'rā ñe'erā a'titi? ⁵³ Nipe'tise numarī yu'u Ō'acū wi'ipu musā me'rā bu'edujiwu. Tojo weemicā, musā yu'ure ñe'etiwu. Ni'cārōacā musā yu'ure ña'arō weesere weeritero eja'a. Wātī na'itī'arōpu nigū musārē cū uaro weedutimi. Tojo weero tojo wa'a'a, nicu niwī Jesú.

*Pedro Jesure “Masīwe'e” nī'que ni'i**(Mt 26.57-58,69-75; Mr 14.53-54,66-72; Jn 18.12-18,25-27)*

⁵⁴ Be'ro Jesure ñe'e, pa'ia wioḡu ya wi'ipḡ miacārā niwā. Pedro yoacurero cūrē sirutucu niwī. ⁵⁵ Jesure na miarī wi'i sope pu'topḡ pecame'e wījācārā niwā. Ti me'e sumutopḡ sō'madujiburocārā niwā. Pedro quē'rā na wa'teropḡ sō'madujicu niwī. ⁵⁶ Tojo weeri cura ni'cō ti wi'i da'raco'tego Pedro topḡ sō'madujicā ī'agō, Ɂpḡtu ī'anu'cūbajaque'aco niwō. A'tiro nico niwō:

—Ā'rī quē'rā sī'i me'rā sija'cāta nimi, nico niwō.

⁵⁷ Pedro core nisoogḡ, a'tiro nicḡ niwī:

—Cūrē masītisa'a, nicḡ niwī.

⁵⁸ Be'roacā tja apī cūrē ī'a, a'tiro nicḡ niwī:

—Mu'Ɂ quē'rā Jesú me'rācjā ni'i, nicḡ niwī.

Pedro cūrē nisoocḡ niwī tja:

—Niwe'e. Yu'Ɂ cūrē ne masītisa'a, nicḡ niwī.

⁵⁹ Be'ro ni'cā hora be'ro apī tu'tibocurese me'rā cūrē nicḡ niwī:

—Nirōta ā'rī quē'rā Jesú me'rā niwī. Cū quē'rā Galileacjāta nimiba, nicḡ niwī.

⁶⁰ Tojo nicā tu'ogḡ, Pedro nicḡ niwī:

—Ñe'enojōrē ucūḡā ucūsa'a. Tu'otisa'a, nicḡ niwī.

Pedro ucūpe'otimicā, cū ucūrī cura cārē'quē uucḡ niwī. ⁶¹ Tojo weecā, Jesú cūrē majāmiī'aburocḡ niwī. Topḡta Pedro Jesú cūrē nī'quere wācūcḡ niwī. Jesú cūrē a'tiro nicḡ niwī: “Ni'cācā ñami cārē'quē uuati dɁporo mu'Ɂ i'tiati yu'Ɂre ‘Cūrē masīwe'e’, nigūsa'a”, nicḡ niwī. ⁶² Tere wācūboca wijaa, Pedro Ɂpḡtu utiwā'cā wa'acḡ niwī.

*Jesure na bujicā'pe'que ni'i**(Mt 26.67-68; Mr 14.65)*

⁶³ Surara Jesure co'teri masā cūrē ña'arō bujicā'a, paacārā niwā.

⁶⁴ Cūrē paa, caperire dɁ'tebi'apecārā niwā. Tojo wee, cūrē nicārā niwā:

—Nībocaya. ¿Noa mu'Ɂrē paati? nicārā niwā.

⁶⁵ Peje apeye ninemo, cūrē bujicā'cārā niwā.

*Jesure wiorā tiropḡ na mia'que ni'i**(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)*

⁶⁶ Ape numḡ bo'reacā judío masā bucurā, pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā nerēcārā niwā. Be'ro Jesure na tiropḡ miacārā niwā. Cūrē sērītiña'cārā niwā:

⁶⁷ —Wereya. ¿Mu'Ɂ Ō'acū bese'cḡ Cristota niti? nicārā niwā.

Cū narē yu'ticḡ niwī:

—Yu'Ɂ musārē “Cūta ni'i” nicā, ējōpeosome. ⁶⁸ Yu'Ɂ musārē apeyenojō sērītiña'cā, ne yu'tima'asome. ⁶⁹ Be'rocure yu'Ɂ Ō'acū macū masū weronojō upḡtigḡ Ō'acū tutuayḡ'rḡḡ pu'topḡ dujigusa'a, nicḡ niwī.

⁷⁰ Tojo nicā tu'orā, nipe'tirā sērītiña'cārā niwā:

—¿To pūrīcārē mu'Ɂ Ō'acū macū niti? nicārā niwā.

Jesú narē yu'ticḡ niwī:

—Musā nírōnojōta cūta ni'i, nicḡ niwī.

⁷¹ Cū tojo nicā tu'orā, na a'tiro nicārā niwā:

—Āpērā cūrē weresārā a'manemorō ʉatisa'a. Marī basuta cū ucūsere tū'otoja'a, nicārā niwā.

23

Jesú romano masā wiogu Pilato tiropu ní'que ni'i
(Mt 27.1-2,11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Be'ro nipe'tirā wiorā wā'cānū'cā, Jesure Pilato tiropu miacārā niwā. ² Topu ejarā weresārā, a'tiro nicārā niwā:

—Ā'rī ũsā yarā masārē dojorēgū weemi. A'tiro nimi. “Romano masā wiogu warore marī wapayewʉasenojōrē wapayeticā'rōʉa'a”, nimi. Apeye quē'rārē “Yū'u Ō'acū bese'cu Cristo ni'i”, nimujāmi. Tojo nīgū, “Wiogu ni'i” nisi'rīgū, tojo nimi, nicārā niwā.

³ Tere tū'ogu, Pilato Jesure sērītiña'cu niwī:

—¿Mū'ʉta niti judío masā wiogu? nicu niwī.

Jesú cūrē yū'ticu niwī:

—Mū'u nírōnojōta cūta ni'i, nicu niwī.

⁴ Tojo nicā tū'ogu, Pilato pa'ia wiorārē, masā topu nirā nipe'tirārē nicu niwī:

—Ne cā'rō ā'rīrē bu'iri bocatisa'a, nicu niwī.

⁵ Na pe'e tojo nimicā, tutuaro me'rā ninemocārā niwā:

—Cū nipe'tirā Judeacjārārē cū bu'ese me'rā dojorēcusiagu weemi. Ne waro Galileapu tojo weenu'cācu niwī. Ni'cārōacārē a'ti macāpu nimi majā, nicārā niwā.

Jesure Herode tiropu mia'que ni'i

⁶ Pilato “Jesú Galileacjū niapu” nicā tū'ogu, āpērārē “¿Nirōta cū Galileacjū niti?” ni sērītiña'cu niwī. ⁷ Na “Cūta nimi”, nicārā niwā. Tere tū'ogu, Herode tiropu cūrē o'ócū niwī. Herode Galilea di'ta wiogu nicu niwī. Titare cū quē'rā Jerusalēputa nicu niwī. ⁸ Herode todaporopu Jesú Ō'acū tutuaro me'rā wee'i'omi nisere tū'ocu niwī. Tere tū'ogu, yoacā Jesure i'asī'rīcu nimiwī. Cū wee'i'ocā i'asī'rīcu niwī. Tojo weegu Jesure i'agū, pūrō e'caticu niwī. ⁹ Jesure peje sērītiña'cu nimiwī. Cū pe'e ne cā'rō yū'titicu niwī. ¹⁰ Cū Herode tiropure nicā, pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā nicārā niwā. Na ʉputu tutuaro me'rā Jesure weresārā weecārā niwā. ¹¹ Be'ro Herode cū yarā surara me'rā Jesure yabi bujicā'cārā niwā. Cūrē bujicā'rātirā, wiorā sāñase su'ti añusere sāapēcārā niwā. Tojo weetoja, Herode Pilato tiropu o'ócū niwī tja. ¹² Titare Pilato Herode me'rā todaporopure a'merī i'atimi'cārā na a'mesu'acārā niwā.

Pilato Jesure wējēduti'que ni'i

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39–19.16)

¹³ Be'ro Pilato pa'ia wiorārē, judío masā wiorārē, nipe'tirā masārē neocūcu niwī. ¹⁴ Narē a'tiro nicu niwī:

—Musā ā'rīrē “Masārē dojorēcusiagu weemi”, ni'i. Tojo nírā, yū'u tiropu miiticārā niapu. Yū'u musā i'orōputa cūrē sērītiña'mi'i. Musā i'acāta musā weresāsere ne cā'rō bu'iri bocatisa'a. ¹⁵ Herode quē'rā bocaticu niami. Tojo weegu apaturi cūrē yū'u tiro o'ócū niami tja. Musā masī'i, cūrē wējērōʉa'a nisere bu'iri moomi. ¹⁶ Tojo weegu cūrē tārādutitoja, du'uwīrōgūti, nicu niwī Pilato.

17 Pilato Pascua bosenamunucūrē masā e'caticā ɥagu, ni'cũ bu'iri da'reri wi'ipũ nigūrē du'uwĩrõmujãcũ niwĩ. 18 Tojo weerã nipe'tirã ni'cãrõ me'rã caricũcãrã niwã:

—Jesure wējēcõ'aña. Barrabá pe'ere du'uwĩrõña, nicãrã niwã.

19 Cũ Barrabá Jerusalēcjãrã wiorãrē yu'rũnu'cã, narē cõ'asĩ'rĩcũ niwĩ. Te bu'iri, tojo nicã cũ masãrē wējē'que bu'iri bi'adũpono'cũ niwĩ. 20 Pilato Jesú pe'ere du'uwĩrõsĩ'rĩcũ nimiwĩ. Tojo weegu masãrē apaturi ucũnemocũ niwĩ tja. 21 Cũ tojo nicã tu'orã, nemorõ caricũcãrã niwã:

—Curusapũ cãrē paabi'pe wējēña, nicãrã niwã.

22 Be'ro i'tiati niboro Pilato ninemocũ niwĩ:

—¿De'ro weegu tojo weebosari? Æ'rĩ ne cã'rõ ña'arõ weeticũ niami. Ne cãrē wējērõɥa'a nisere bu'iri bocatisa'a. Cãrē tãrãdutitoja, du'uwĩrõgũti, nicũ nimiwĩ.

23 Tojo nicã tu'orã, masã du'ucũurõ marĩrõ ɥpũtũ caricũrã, cãrē curusapũ paabi'pe wējēduticãrã niwã. Na tojo weeyurã, na ɥa'quere bocacãrã niwã. 24 Tojo weegu Pilato na dutisere weecu niwĩ. 25 Masã du'uwĩrõdutigũre bu'iri da'reri wi'ipũ ni'cũre du'uwĩrõcũ niwĩ. Cũ wiorãrē macãpũ yu'rũnu'cãtjãgũ, masãrē wējētjãgũ, ti wi'ipũ dujicũ niwĩ. Jesú pe'ema na ɥa'caronojõta narē wiacã'cũ niwĩ. Mũsã ɥaro weeya nígũ, tojo weecu niwĩ.

Jesure curusapũ paabi'pe wējē'que ni'i

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

26 Jesure curusapũ wējērã wa'arã na miarĩ cura ni'cũ masũ Simó wãmetigũ Cirene wãmetiri macãcjũ cãpũpũ ni'cũ tojatigũ weecu niwĩ. Cãrē Jesú ya curusare cũ be'ro wãasirutuduticãrã niwã.

27 Jesure pãjãrã masã sirutucãrã niwã. Numia bũjawetirã, uti caricũsirutucãrã niwã. 28 Jesú narē majãmiĩ'a, a'tiro nicũ niwĩ:

—Jerusalēcjãrã numia, yu'ũre utiticã'ña. Mũsã basu, tojo nicã mũsã põ'rã ye niatje pe'ere utiya. 29 Be'ro mũsã ña'abutiario yu'rũrãsa'a. Te nũmũrĩrē mũsã a'tiro nirãsa'a: “Põ'rã marĩcã, añuyũ'rua'a. Ne ni'cãti põ'rãtiña'tirã, ne ni'cãti mi'oña'tirã e'catisama”, nirãsa'a. 30 Titare tojo wa'acã, masã wērĩsĩ'rĩrã, a'tiro nirãsama: “Ërũpagũ ẽsã bu'ipũ bũrupeja, wējēña.” Opa bu'pare a'tiro nirãsama: “Ësãrē ña'arõ weesere cã'mota'aya”, nirãsama. 31 Yu'ũ masũ añugũ, bu'iri moogũrē ña'arõ weecã, bu'iri cũorã ña'arã pe'ema totã nemorõ ña'arõ weerãsama, nicũ niwĩ Jesú.

32 Æpērãrē pũarã ña'arõ weeri masãrē Jesú me'rã wējērãtirã miacãrã niwã. 33 Be'ro “Masã boaweeca dũpoa” wãmetiropũ ejacãrã niwã. Topũ Jesure curusapũ paabi'penũ'cõcãrã niwã. Tojo nicã pũarã ña'arõ weeri masãrē ni'cũ diacjũ pe'e, apĩrē cũpe pe'e nu'cõcãrã niwã. 34 Jesú cũ pacũ Õ'acũrē na curusapũ paabi'penũ'cõca be'ro a'tiro nicũ niwĩ:

—Pacũ, ã'rãrē acobojoya. Na yu'ũre tojo weesere tu'omasĩtima, nicũ niwĩ.

Surara cũ ye su'ti nimi'quere nĩbocape wapata'a'cãrãrē dũcawaacãrã niwã. 35 Masã topũ ï'anucũcãrã niwã. Wiorãpũta bujicã'sãjãrã, Jesure a'tiro nicãrã niwã:

—Æpērãmarĩcãrē yu'ruowĩ. Diacjũta Õ'acũ bese'cũ Cristo ni'i nígũ, ni'cãrõacã cũ basu yu'ruoato, nicãrã niwã.

³⁶ Surara quē'rā cū pu'to wa'a, bujicā'cārā niwā. Cārē vino pi'ase me'rā morē'quere tīarā, ³⁷ a'tiro nicārā niwā:

—Mu'u judío masā wiogu ni'i nígū, mu'u basuta yu'rūoya, nicārā niwā.

³⁸ Cū dūpoa bu'ipū ni'cā pjī ō'ocārā niwā. A'tiro ojano'caro niwū: “Ā'rī judío masā wiogu nimi”, nicaro niwū.

³⁹ Ni'cū masū ña'arō wee'cu Jesú me'rā curusapu wā'ñagū Jesure tu'ticu niwī. A'tiro nicu niwī:

—¿Mu'u Ō'acū bese'cu Cristo niweti? Mu'u basu yu'rūoya. Ūsā quē'rārē yu'rūoya, nicu niwī.

⁴⁰ Tojo nicā tu'ogu, apī topū cū me'rā wā'ñagū cū me'rācjūrē tu'tiga, a'tiro nicu niwī:

—¿Mu'u Ō'acūrē uiweti tojo nígū? Marī ni'cārōnojō curusapu wējēdutivo'cārā ni'i. ⁴¹ Marī pūrīcā queoro marī ña'arō wee'quere pi'eti wapayerā wee'e. Cū pūrīcā ne ña'arō weeticu nimiwī, nicu niwī.

⁴² Be'ro Jesure nicu niwī:

—Jesú, mu'u wiogu sājāgū, yu'ure wācūapa, nicu niwī.

⁴³ Jesú cūrē yu'ticu niwī:

—Mu'urē diacjūta nigūti. Ni'cācāta yu'u me'rā yu'u wa'atjo yu'u pacu tiro Paraíso wāmetiropū nigūsa'a, nicu niwī Jesú.

Jesú cū wērī'que ni'i

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30; Heb 6.19-20; 10.19-20)

⁴⁴⁻⁴⁵ Jesú curusapu wērīrī cura dajaritero nicā mujīpū ūmāccojū asiticu niwī. Nipe'tiro ti di'tapu na'itī'a wa'acaro niwū. Téé ñamica'a tres nicāpū na'itī'atūocaro niwū. Tojo wa'ari cura Ō'acū wi'ipū pa'ia sājāarōpū cā'mota'ayooa casero deco me'rā tū'rūyojacao niwū.

⁴⁶ Be'ro Jesú caricūcu niwī:

—Pacu, ya ejeripō'rārē mu'urē wia'a, nicu niwī.

Tojo nitojaguta, wērīa wa'acu niwī.

⁴⁷ Surara wiogu romano masū a'te tojo wa'acā ī'agū, Ō'acūrē añurō wācūgū, a'tiro nicu niwī:

—Diacjūta ā'rī ne bu'iri moogū nimiapī, nicu niwī.

⁴⁸ Nipe'tirā topū nirā Jesú wērīcā ī'arā, na ye wi'seripū tojaarā, pūrō bujawetirā, na cutirote paawā'cācārā niwā. ⁴⁹ Nipe'tirā Jesú me'rācjārā pe'e, tojo nicā numia Galileapū cūrē sirutu'cārā yoaropū tojo wa'asere ī'anu'cūbajaque'acārā niwā.

Jesure na yaa'que ni'i

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Topūre ni'cū Judea di'tacjū Arimatea wāmetiri macācjū José wāmetigu nicu niwī. Cū añugū queoro weeri masū nicu niwī. Ō'acū bese'cu wiogu sājātjere co'tecu niwī. Cū quē'rā judío masā wiorā me'rācjū wiogu nicu niwī. Tojo nimigū, cū me'rācjārā Jesure wējēsere tū'saticu niwī. ⁵² Jesú wērīca be'ro Pilato tiro Jesú ya upūre sērīgū wa'acu niwī. ⁵³ Cūrē sērītoja, curusapu nigūrē miidijoo, su'tiro añurī casero me'rā omacu niwī. Tu'ajanū'cō, ni'cā tuti ūtāgāpū na se'éca tutipū, ne ni'cūrē yaano'ña marīrī tutipū cūuocu niwī. ⁵⁴ Cū tojo weerī nūmū na soose dūporo apoyuri nūmū nicaro niwū. Na sooatjo cā'rōacā dū'sacaro niwū.

⁵⁵ Numia Jesure Galileapɯ sirutunɯ'cā'cārā Joseré sirutuwā'cācārā niwā. Sirutuwā'cā, Jesure yáaca tutire ĩ'acārā niwā. “José ¿de'ro wee Jesús upure cūumiticū?” ni ĩ'acārā niwā. ⁵⁶ Na ĩ'áca be'ro wi'seripɯ dajarā, ɯ'mutise cū upure wa'reatjere apoyucārā niwā. Tu'ajanɯ'cō, Moisé duti'caronojōta sauru na soowɯari nɯmɯrē soocārā niwā.

24

Jesú cū masā'que ni'i

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Ma'ma semana sājānɯ'cārī nɯmɯ soorinɯmɯ nicā numia apaturi Jesure yaa'caropɯ bo'reacā waro wa'acārā niwā. Na ɯ'mutise na apo'quere miarā weecārā niwā. ² Na topɯ ejarā, ti tuti bi'acaga ũtāgājore aperopɯ cūñacā ĩ'acārā niwā. ³ Tere ĩ'arā, diacjū sājāacārā niwā. Topɯ sājāejarā, ne marī wioɯɯ Jesús ya upure bocaticārā niwā. ⁴ Tojo weerā “¿De'ro wa'aparī cūrē?” ni wācūcārā niwā. Na tojo wācūrī cura wācūña marīrō pɯarā ɯmɯa su'ti asistese sāña'cārā na tiropɯ bajuanɯ'cācārā niwā. ⁵ Na ɯpɯtɯ ɯcɯa, di'tapɯ paamu'rīque'acārā niwā. Na tojo weecā, ɯmɯa narē nicārā niwā:

—¿De'ro weerā musā boa'cārā nirōnojoɯpure catigure a'mati? ⁶ A'tore marīmi. Cū masātojami. Musārē Galileapɯ nígū cū ucū'quere wācūña. ⁷ A'tiro niwī: “Yɯ'ɯ Ō'acū macū masū weronojō upɯtigɯ masā ña'arāpɯre o'ono'gūsa'a. Na curusapɯ yɯ'ure wējērāsama. I'tia nɯmɯ be'ro masāgūsa'a”, nimirība, ni werecārā niwā.

⁸ Na tojo nicāputa, Jesú cū ucū'quere wācūbocacārā niwā. ⁹ Na masāpepɯ ní'cārā tojarā, Jesú bu'erā oncere nipe'tise na ĩ'a'quere werecārā niwā. Tojo nicā āpērā Jesure ějōpeorā nipe'tirārē werecārā niwā. ¹⁰ Jesú besecū'cārārē queti mia'cārā a'ticūrā numia nicārā niwā: María Magdalena, Juana, apego María Santiago paco, tojo nicā āpērā numia nicārā niwā. ¹¹ Na tojo weremicā, Jesú besecū'cārā na weresere ějōpeoticārā niwā. Na nima'asere weronojō tɯ'ocārā niwā.

¹² Na tojo weemicā, Pedro pe'e masāpepɯ ĩ'agū wa'agɯ, omawā'cācɯ niwī. Ti tutipɯ ejagɯ, mu'rīque'a, Jesure oma'que caserire sumutopɯ tuupe'epeo'que dia'cūrē ĩ'acɯ niwī. Be'ro tojo wa'a'quere ĩ'amarīa, ¿de'ro wa'apariba? nígū, cū ya wi'ipɯ tojaa wa'acɯ niwī.

Emaús wāmetiri macā wa'ari ma'apɯ Jesú pɯarārē bajua'que ni'i

(Mr 16.12-13)

¹³ Jesú cū masāca nɯmɯrēta pɯarā cūrē ějōpeorā na ya macā Emaús wāmetiri macāpɯ ma'apɯ wa'arā weecārā niwā. Jerusalérē wijawā'cācā, Emaúpɯ ejatjo pɯa hora wa'aro nicaro niwā. ¹⁴ Na topɯ wa'arā, nipe'tise Jesure wa'a'quere ucūwā'cācārā niwā. ¹⁵ Tere ucūrī cura Jesús na tiropɯ eja, na me'rā sijawā'cācɯ niwī. ¹⁶ Cūrē ĩ'amirā, ĩ'amasīticārā niwā. Ō'acū narē ĩ'amasīcā cā'mota'acɯ niwī. ¹⁷ Jesú narē sērītiña'cɯ niwī:

—¿Musā ñe'enojōrē ucūwā'cārā weeti? nicɯ niwī. Cū tojo nicā, na pūrō bɯjawetirā, tojanɯ'cācārā niwā.

¹⁸ Ni'cū Cleofas wāmetigɯ yu'ticɯ niwī:

—Nipe'tirā a'te nɯmɯrī Jerusalépɯ wa'a'quere masīpe'ticā'sama. ¿Mɯ'ɯ ni'cūta ti macāpɯ cājīmīgū, tojo wa'asere masītico'teati? nicɯ niwī.

19 Cũ tojo nicã, Jesú narẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro wa'ati? nicu niwĩ.

Cũrẽ nicãrã niwã:

—Jesú Nazarecjãrẽ wa'a'quere ucũrã weepu. Cũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ niwĩ. Cũ Õ'acũ ï'orõpu, masã ï'orõpure cũ weese, cũ ucũse me'rã tutuayũ'ruamiwĩ. ²⁰ Pa'ia wiorã, tojo nicã marĩ wiorã cũrẽ romano masãrẽ curusapu paabi'pe wẽjẽdutorã o'owã. ²¹ Cũrẽ “Romano masã dutisere cõ'agũ, Israe curuacjãrã wioqu sãjãgũsami”, ni wãcũmiwũ. Apeyema cũrẽ wẽjẽca be'ro ï'tia numu wa'a'a. ²² Ni'cãrẽrã numia ùsã me'rãcjãrã na werese me'rã ùsãrẽ ucucã weeama. Ni'cãcã bo'reacã cũrẽ yaa'caropu ejacãrã niama. ²³ Na cũ upure bocaticãrã niama. Ësãrẽ a'tiro niama. “Ësã quẽ'ese weronõjõ Õ'acũrẽ wereco'terã u'musecjãrãrẽ ï'apu. ‘Jesú catimi’, niama”, ni quetiwereama ùsãrẽ. ²⁴ Na tojo wẽrẽca be'ro ãpẽrã ùsã me'rãcjãrã cũrẽ yaa'caropu ï'arã ejacãrã niama. Na numia ní'caronõjõta ï'acãrã niama. Jesú pe'ema ï'aticãrã niama, nicãrã niwã.

²⁵ Tojo nisere tu'ogu, Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Musã tu'omasĩwe'e. ¿No'ocã'rõ yoacã musã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã oja'quere ejõpeotirã ninu'cũrãsari? ²⁶ “Õ'acũ bese'cu Cristo cũ wioqu sãjãse duporo pi'etigusami”, ni ojacãrã niwã, nicu niwĩ.

²⁷ Be'ro nipe'tise Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu cũ ye cjase ucũsere werecu niwĩ. Moisé cũ oja'que me'rã werenũ'cãcu niwĩ. Téé Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã na oja'que me'rã yapatida'reocu niwĩ.

²⁸ Be'ro na wa'aro Emaúpu ejacã, Jesú ti macãpu yu'ruagutigu weronõjõ weecu niwĩ. ²⁹ Cũ tojo weecã ï'arã, cũrẽ na me'rã tojaduticãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ësã me'rã tojayã. Na'ique'a wa'aro wee'e. Ñami ejãrõ wee'e, nicãrã niwã.

Tojo weegu na me'rã tojagu, wi'ipũ sãjãacu niwĩ. ³⁰ Be'ro na me'rã ba'adujigu pãgãrẽ mii, Õ'acũrẽ e'catise o'ocu niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, ducawaa, narẽ o'ocu niwĩ. ³¹ Cũ tojo weecã ï'arã, na “Jesúta nimi”, ni ï'amasicãrã niwã. Na tojo ï'amasicãta, cũ bajudutia wa'acu niwĩ. ³² Cũ bajudutica be'ro na a'merĩ nicãrã niwã:

—Marĩ ma'apu a'tirã, cũ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩ cjasere bu'ecã, añurõ waro tu'oña'su, nicãrã niwã.

³³ Tojo nírãta, maata Jerusalẽpu majãmitojaa wa'acãrã niwã. Topu tojatarã, Jesú cũ bu'erã oncere, ãpẽrã na me'rãcjãrã me'rã nerẽ'cãrãrẽ bocaejacãrã niwã. ³⁴ Topu nerẽ'cãrã narẽ a'tiro nicãrã niwã:

—Nirõta marĩ wioqu Jesú wẽrĩ'cupu nimigũ, masãcu niami. Simó Pedro cũrẽ ï'acu niami, nicãrã niwã.

³⁵ Be'ro na puarã Emaús wa'ari ma'apu wa'a'quere, tojo nicã Jesú cũ pã ducawaacã, de'ro wee na ï'amasĩ'quere werecãrã niwã.

Jesú cũ bu'erãrẽ bajua'que ni'i

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Na ma'apu ï'a'quere wereri cura Jesú na decopu bajuacu niwĩ. Narẽ añudutigũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Musãrẽ musã ye ejeripõ'rãrĩpu ejerisãjãse niato, nicu niwĩ.

³⁷ Cūrē ĩ'amarĩa, uputu uicārã niwã. Na “Wērĩ'cu wãtĩ nisami”, nicārã nimiwã. ³⁸ Cũ narē nicu niwĩ:

—¿De'ro weerã yu'ure uiti? Musã ¿de'ro weerã diacjũ wãcũweti?
³⁹ ĩ'aña yu'u omocãrĩ, yu'u du'pocãrĩrē. Yu'uta ni'i. Yu'ure ñe'eña'rã a'tia. Wērĩ'cu wãtĩ musã yu'ure ni'cãrõacã ĩ'arõ weronojõ uputitimi, nicu niwĩ.

⁴⁰ Tojo nica be'ro cũ omocãrĩrē, cũ du'pocãrĩrē, na paabi'pe'que cãmire ĩ'ocu niwĩ. ⁴¹ Na e'cati ĩ'amarĩatjĩarã, ejõpeoticãrã niwã yujupu. Tojo weegu narē nicu niwĩ:

—¿A'tore ba'ase marĩti? nicu niwĩ.

⁴² Cũ tojo nicã tu'orã, wa'i susõ'cure cūrē o'ocãrã niwã. ⁴³ Tere ñe'e, na ĩ'orõpu ba'acu niwĩ. ⁴⁴ Be'ro narē nicu niwĩ:

—A'te yu'ure wa'a'quere toduporo musã me'rã nígũ, weremiwũ: “Nipe'tise Moisé yu'ure oja'que, Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã na oja'que queoro wa'arosa'a”, nimiwũ. “Tojo nicã Salmo wãmetiri pũrĩpu na oja'caronojõta yu'ure wa'arosa'a”, niwũ, nicu niwĩ.

⁴⁵ Be'ro tere narē Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩ cjasere tu'omasĩcã weecu niwĩ. ⁴⁶ Narē Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'ure a'tiro ojano'wũ: “Cristo Õ'acũ bese'cu wěrĩgũsami. ĩ'tia numu cũ wěrĩca be'ro masãgũsami. ⁴⁷ Cũ ye queti masãrē wěrĩbosasere nipe'tirocjãrãrē wereno'rõsa'a. Jerusalẽpu me'rã weredu'pocãtino'rõsa'a. A'tiro nirãsama: ‘Musã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayucã, Õ'acũ acobojojũsami’”, ni ojano'wũ.

⁴⁸ »Musãta tojo wa'a'quere ĩ'atjĩarã, “Jesure diacjũta wa'awu”, nímasĩ'i. ⁴⁹ Yu'u pacu musãrē “Espĩritu Santure o'õguti”, niwĩ. Cũ ní'caronojõta yu'u musãrē o'õguti. Espĩritu Santu musãpure dijatagu, u'muse cjase tutuasere o'õgũsami. Tojo weerã Jerusalẽpu cũ dijaticã, yucueniña yujupu, nicu niwĩ.

Jesú u'musepu mujãa'que ni'i

(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Be'ro Jesú Jerusalẽ sumuto Betaniapũ narē miacu niwĩ. Topũ eja, cũ omocãrĩ sĩomorõ, narē “Yu'u pacu musãrē añurõ weeato”, nicu niwĩ. ⁵¹ Tojo nígũta, yoacurero mujãa, u'musepu miimujãa wa'ano'cu niwĩ. ⁵² Te be'ro cūrē e'catipeorãtirã, ejaque'acãrã niwã. Be'ro pũrõ e'catise me'rã Jerusalẽpure tojaacãrã niwã. ⁵³ Na Õ'acũrē e'catise o'orã, Õ'acũ wi'ipũ wa'anu'cũcã'cãrã niwã.

Teófilo, mu'urē tocã'rõta oja'a.

Luca

Juã Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojanopã nise ni'i

Ãrĩ judío masũ Zebedeo macũ, Santiago acabiji nicu niwĩ. Cũ paco Salomé wãmetico niwõ. Co Jesú paco María ma'mio nico niwõ. Tojo weegu Jesú Juã basucu nicu niwĩ. Ne waropure Juã wa'i wẽjẽrĩ masũ nicu niwĩ. Ãrĩta Jesú besecũú'cãrã wa'terore cũ uputu ma'igũ waro nicu niwĩ. Cũ, cũ ma'mi Santiago me'rã tojo wa'abosa'a nirõ marĩrõ ï'oduarã niyucã, Jesú narẽ Boanerges pisucu niwĩ. Tojo nígũ, “Bupo Põ'rã” weronojõ pũrĩrõ ucũ'u nígũ, tojo nicu niwĩ. Juã Jesú me'rã sijagu cũ bu'egu nicu niwĩ. Juãta Pedro me'rã Jesú masãca be'ro cãrẽ sĩosõrõcũuocapepu o'mawã'cãcaterore Pedro dũporo ti pepure ejamu'tãcu niwĩ.

A'ti pũrĩ judío masã nitirãrẽ oja'caro weronojõ ojanocaró niwũ. Tojo nicã Jesú bu'esere sirutu'cãrã cũ yere na da'ra'quere añurõ waro ojanobutiacaro niwũ. A'ti pũrĩ ãjõpeose cjasere, ma'ise cjasere ucũyu'rũnũ'cã'a. A'ti pũrĩ Jesure ãjõpeodutiro cũ weeseti'caronojõta, cũ ucũ'caronojõta ojan'o.

Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigũ cũ a'ti'que ni'i

¹ Ne waroputa a'ti turi weese dũporo Õ'acũ macũ cũ me'rã nitojacu niwĩ. Õ'acũ nisetisere ï'ocjũ cũ quẽ'rã Õ'acũta nicu niwĩ. ² Ne waropu Õ'acũ me'rã ni du'pocãtitojacu niwĩ. ³ Õ'acũ cũ macũ me'rã nipe'tisere weecu niwĩ. Nipe'tise cũ me'rã weeno'que ni'i. ⁴ Õ'acũ macũ catise pe'titise o'ogu nĩmi. Tojo nicã a'ti turicjãrãrẽ sĩ'ose weronojõ nĩmi. Cũ añusere, diacjũ cjasere ï'omi. ⁵ Cũ a'ti turicjãrã na'itĩ'arõpu weronojõ nirãrẽ añusere cũ pacu ye cjasere ï'ogũ a'tigu weecu niwĩ. Na'itĩ'ase sĩ'osere cã'mota'amasĩtisa'a. A'te weronojõ ña'ase cãrẽ põtẽoticaro niwũ.

⁶ Õ'acũ cũ macũ a'tise dũporo umu ni'cãrẽ o'õmu'tãcu niwĩ. Cũ yu'u weronojõ Juã wãmetiwĩ. ⁷ Juã Õ'acũ macũ a'ti turicjãrãrẽ sĩ'oweegu a'tiatjere ucũmu'tãgũ niwĩ. Nipe'tirã Õ'acũ macũrẽ ãjõpeoato nígũ tojo weewĩ. ⁸ Cũ a'ti turicjãrãrẽ sĩ'oweegu waro nitiwĩ. Tojo weronojõ o'ogu, sĩ'oweegu a'tiacjũ ye cjasere weremu'tãrĩ masũ a'ticu niwĩ. ⁹ Titare sĩ'ogũ waro Jesucristo a'ti turipure bajuatojacu niwĩ. Cũta nipe'tirãrẽ Õ'acũ ye cjasere ï'ocu niwĩ.

¹⁰ Maataputa Õ'acũ cũ me'rã a'ti di'tare weecu niwĩ. Cũ a'topũ nicã, cũ wéeca di'tacjãrã nimirã, cãrẽ ï'amasĩticãrã niwã. ¹¹ Cũ ya di'tapu a'ticu niwĩ. Tocjãrã cũ ya di'tacjãrã pe'e cãrẽ ñe'etiwã. ¹² Ni'cãrẽrã cãrẽ ñe'e ãjõpeowã. Nipe'tirã cãrẽ ãjõpeorãrẽ Õ'acũ põ'rã sãjãcã weewĩ. ¹³ Õ'acũ põ'rã nise pacusũmua põ'rãtise weronojõ niwe'e. Cũ macũrẽ ãjõpeose me'rã pe'e cũ põ'rã nino'o.

¹⁴ Õ'acũ macũ Õ'acũ nisetisere ï'ogũ, a'ti turipure a'ticu niwĩ. Masũ ãjãtjãgũ, ãsã me'rã niwĩ. Masãrẽ ma'iyu'rũwĩ. Nipe'tise cũ ucũ'que, tojo nicã cũ wee'que diacjũ niwũ. Cũ Õ'acũ weronojõ tutuayu'rũgu, añuyu'rũgu niwĩ. Cũ tojo weesetisere ï'awũ. Cũ Õ'acũ macũ ni'cũta

nimi. Tojo weegu cũ pacu weronojō nimi. ¹⁵ Juã Õ'acũ macũ ye quetire weregu, a'tiro niwĩ:

—Ā'rĩta nimi yu'u musārē ucũ'cu. A'tiro nimiwũba: “Be'ropu ni'cũ a'tigusami. Cũ yu'u bajuase dũporopu nitojacu niwĩ. Tojo weegu cũ yu'u nemorō nimi”, niwĩ Juã.

¹⁶ Marĩ nipe'tirã cũ añuse o'osere ñe'eticã weewe'e. Nipe'tirã ñe'enu'cũcã'a. ¹⁷ Õ'acũ dutise Moisé me'rã o'ono'caro niwũ. Jesucristo me'rã pe'e Õ'acũ marĩrē ma'isere masĩno'o. Tojo nicã diacjũ cjasere masĩno'o. ¹⁸ Ne ni'cũ Õ'acũrē ĩ'aticu niwĩ. Cũ macũ ni'cũta cũ me'rã ninu'cũgũ cũ pacure marĩrē masĩcã weewĩ.

Juã masārē wãmeyeri masũ Jesucristo ye cjasere were'que ni'i

(Mt 3.3,11-12; Mr 1.2-3,7-8; Lc 3.4-6,15-17)

¹⁹ Jerusalēcjarã judío masã wiorã, pa'iare Juã tiropu sērĩtiña'dutirã o'ócãrã niwã. Tojo nicã Levĩ ya curuacjarãrē o'ócãrã niwã. Na cũ tiropu etarã, “¿Ñamũnojō waro nibutiamiti mu'u?” niwã cãrē.

²⁰ Cũ narē diacjũ yu'tiwĩ:

—Yu'u Õ'acũ bese'cu Cristo mejēta ni'i.

²¹ Na cãrē apaturi sērĩtiña'wã:

—¿To pũricãrē ñamũnojō niti? ¿Mu'u todũporocjũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Elía mejēta niti?

Juã narē yu'tiwĩ:

—Niwe'e.

Na cãrē apaturi sērĩtiña'nemowã tja:

—¿Mu'u sō'onícũ Õ'acũ yere weremu'tãrĩ masũ, masã na “A'tiacju niapu” na ní'cu mejēta niti?

Juã narē “Niwe'e”, niwĩ.

²² Cũ tojo nicã tu'orã, cãrē “¿To pũricãrē ñamũnojō niti mu'u? Ɖsã queoro mu'u yu'tisere miasĩrĩsa'a ũsãrē o'ócãrã tiropu. ¿Mu'u basu de'ro tu'oña'ti mu'u?” ni sērĩtiña'wã.

²³ Juã narē yu'tiwĩ:

—Dũporocjũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Isaía wãmetigu ní'caronjōta “Ni'cũ yucu marĩrō, masã marĩrōpu caricũnu'cũbajaque'atigusami” nino'cu ni'i. Isaía a'tiro nicu niwĩ:

Marĩ wioqu a'tiatji ma'arē apoyuya.

Diacjũca ma'a, añurĩ ma'a quē'rãrō weronojō weeyuya, ni ojacu niwĩ.

Marĩ wioqu a'tiati dũporo musã nisetisere apoyuya, musã wãcũsere dũcayuya nígũ, tojo nicu niwĩ.

²⁴⁻²⁵ Juãrē sērĩtiña'cãrã, fariseo masã o'ócãrã cãrē sērĩtiña'nemowã tja:

—To pũricãrē mu'u Õ'acũ bese'cu Cristo, o Elía o sō'onícũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ nitimigũ, ¿de'ro weegu wãmeyeti?

²⁶ Juã narē niwĩ:

—Yu'u aco me'rã wãmeye'e. Apĩ ni'cũ musã wa'teropure musã ĩ'amasĩtigu nimi. ²⁷ Cũ yu'u be'ro werenu'cãgũsami. Be'ropu werenu'cã'cu nimigũ, yu'u nemorō niyu'rũnu'cãmi. Yu'u pe'e mejō nígũ waro ni'i. Cũ ye sapature tuweemasĩtigu weronojō cãrē ne ni'cãrōwijimasĩtisa'a, niwĩ Juã.

²⁸ A'te Betania wãmetiro Jordã wãmetiri maa siaquijipũ tojo wa'awũ. Topũ Juã masārē wãmeyewĩ.

Õ'acũ cã bese'cũ masãrẽ yu'rũoatje ni'i

²⁹ Tojo wa'áca be'ro ape numu pe'e Juã Jesú a'ticã ì'awĩ. Cũrẽ ì'agũ, a'tiro niwĩ:

— Ì'aña, ã'rĩ nimi Õ'acũ o'ógũ. Cũ oveja wĩ'magũ na wẽjẽ ùjũamorõpeogu weronojõ nimi. Cũ wẽrĩse me'rã a'ti turicjãrã ña'arõ wee'quere acobojogusami. ³⁰ Yu'u musãrẽ todapoporũre a'tiro ucũgũ, ã'rĩrẽta ucũwũ. A'tiro niwũ:

— Be'ropu ni'cũ a'tigusami. Cũ yu'u bajuase daporopu nitojacu niwĩ. Tojo weegu cã yu'u nemorõ nimi. ³¹ Yu'umaricã cãrẽ masiticãti. Masitimigũ, Israe curuacjãrã cãrẽ masiãto nígũ narẽ aco me'rã wãmeyegu a'tiwũ, niwĩ Juã.

³² Juã ninemowĩ tja:

— Cãrũ Espiritu Santu buja weronojõ bajugu dijati, ã'rĩ Jesú bu'ipu ejapejami. ³³ Ne waro cãrẽ ne ì'amasitiwũ. Todapoporu Õ'acũ yu'ure aco me'rã wãmeyedutigũ, a'tiro niwĩ: “Mu'u Espiritu Santu dijati, ni'cũpũre ejapejacã ì'agũsa'a. Cũ masãrẽ Espiritu Santure o'oacju nigũsami”, niwĩ Õ'acũ. ³⁴ A'te tojo wa'acã, yu'u cãrẽ ì'amasiwũ. Tojo weegu musãrẽ were'e. Cũta nimi Õ'acũ macũ, ni werewĩ Juã.

Ne waro Jesú bu'erã ninu'cã'que ni'i

³⁵ Tojo wa'áca be'ro ape numu Juã cã wãmeyewuaroputa niwĩ tja. Ûsã puarã, yu'u, tojo nicã André Juã bu'erã niwũ. ³⁶ Titare Jesú ùsã pu'to yu'rũacã ì'agũ, Juã a'tiro niwĩ:

— Ì'aña, ã'rĩ nimi Õ'acũ o'ógũ. Oveja wĩ'magũ weronojõ nimi.

³⁷ Cũ tojo nisere tu'orã, ùsã Juãrẽ sirutumi'cãrã Jesú pe'ere sirutunu'cãwũ. ³⁸ Ûsã tojo weecã, Jesú ùsãrẽ majãmi'awĩ.

— ¿Ñe'enojõrẽ uati? niwĩ.

Ûsã cãrẽ yu'tiwũ:

— Rabbí ¿no'opu niati mu'u? niwũ. Rabbí, ùsã ye me'rã níró, “Ûsãrẽ bu'egu” nisĩ'rĩrõ wee'e.

³⁹ Cũ ùsãrẽ niwĩ:

— Te'a. Ì'arã a'tia, niwĩ.

Ûsã cã me'rã wa'awũ. Ñamica'apu niyucã, cã me'rã nina'ia wa'awũ.

⁴⁰ André, yu'u me'rã Jesure sirutugu, Simó Pedro acabiji niwĩ. ⁴¹ Cũ, cã ma'mi Simórẽ maata a'magũ wa'awĩ. Cũrẽ nicu niwĩ:

— Mesías masãrẽ yu'rũoacju, Õ'acũ o'óguti ní'cure bocaepu, nicu niwĩ. Mesías, Cristo Õ'acũ bese'cũ nisĩ'rĩrõ wee'e.

⁴² André Simórẽ Jesú tiropu pijiejawĩ. Cũrẽ ì'agũ, Jesú a'tiro niwĩ:

— Mu'u Simó ni'i, Joná macũ. Be'ro mu'u Cefas wãmetigusã'a, niwĩ. Cefas, ùsã ye me'rã níró, Pedro “ũtãgã” nisĩ'rĩrõ wee'e.

Jesú Felipere, Natanaerẽ pijij'que ni'i

⁴³ Be'ro cja numu Jesú Galileapu wa'asĩ'rĩwĩ. Cũ topu wa'ase daporo Felipe wãmetigũre bocaepa, niwĩ:

— Te'a yu'u me'rã.

⁴⁴ Felipe Betsaida wãmetiri macãcjũ niwĩ. Pedro quẽ'rã, André cã acabiji me'rã ti macãcjãrãta niwã. ⁴⁵ Felipe Jesú “Te'a” nicã tu'ogu, Natanaerẽ pijigu wa'awĩ. Cũ tiropu ejagu, cãrẽ nicu niwĩ:

—Ĕsā Ō'acū bese'cu, Moisé cū ya pūrīpu oja'cure bocaeparu. Ō'acū ye queti weremu'tārī masā quē'rā cūrēta ojacārā niwā. Na oja'cu Jesú Nazarecjū José macū na nino'gū niami.

⁴⁶ Natanae cūrē nicu niwī:

—¿Mu'u tu'oña'cā, Nazarepüre añurā nibosari?

Felipe cūrē yu'ticu niwī:

—Te'a ĩ'arā marī.

⁴⁷ Jesú Natanae a'ticā ĩ'agū, cūrē niwī:

—Ā'rī nimi Israe curuacjū waro. Ō'acū uaro queoro weegú nimi. Ne nisoose moomi.

⁴⁸ Jesú tojo nicā tu'ogu, Natanae cūrē sērītiña'wī:

—¿De'ro wee mu'u yu'ure masīti?

Jesú Natanaerē yu'tiwī:

—Yu'u mu'urē Felipe pijise dūporo ĩ'atojaru. Mu'u yucu higuera wāmeticjū docapu niaru.

⁴⁹ Natanae cūrē niwī:

—Ĕsārē bu'egu, mu'u Ō'acū macū Israe curuacjārā wiogu ni'i.

⁵⁰ Jesú cūrē niwī:

—¿Mu'u “Higueragu docapu niaru” niseacārē tu'ogu, yu'ure ĕjōpeoti? Be'ropüre mu'u a'te nemorō añuse waro ĩ'agūsa'a, niwī.

⁵¹ Jesú ninemowī:

—Nirōta ni'i. Be'ropu musā u'muse pārīcā ĩ'arāsa'a. Yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu ni'i. Ō'acūrē wereco'terā u'musecjārā yu'u tiropu dijati, mujāamujācā ĩ'arāsa'a, niwī Jesú.

2

Jesú cū tutuaro me'rā ĩ'onu'cā'que ni'i

¹ ĩ'tia nūmu Felipere, Natanaerē Jesú pijíca be'ro Galileapüre Caná wāmetiri macāpu ni'cū omocā du'tewī. Cūrē bosenumu weepeowā. Jesú paco topu nico niwō. ² Ĕsā quē'rārē Jesú me'rā pijiwā. ³ Na bosenumu weeri cura vino na sī'rīsere tojaque'a wa'awā. Tojo weego Jesú paco co macūrē niwō:

—Macū, vino pe'tia wa'aru.

⁴ Cū core yu'tiwī:

—¿De'ro weeacjo yu'ure wereti? Yu'u pacu cūu'que ejawe'e yu'ure yujupu, niwī.

⁵ Tojo nimicā, co pe'e ti wi'i tīaco'terārē niwō:

—Nipe'tise cū dutisenucū queoro weeya.

⁶ Topu seisparu ũtā me'rā wee'queparu niwū. Judío masā ña'asere coerā aco poseyeparu niwū. Ni'cārūrē aco cincuenta o setenta litro sājāseparu niwū. ⁷ Jesú ti wi'i tīaco'terārē niwī:

—A'teparupu acore piosāña.

Na cū dutironojōta weewā. Teparüre añurō piosāmu'muō'owā.

⁸ Tojo wéeca be'ro Jesú narē niwī:

—Cā'rō bosenumu su'ori weegú tiropu waamii, miaña, niwī.

Na “Jau” ni, miawā.

⁹ Ti bosenumu su'ori weegú Jesú weesere masīticu niwī. Topu tīaco'terā dia'cū aco ní'quere cū vino ducayu'quere masīwā. Ti bosenumu su'ori weegú tere sī'rīña'gū, omocā du'te'cure pijio, niwī:

10 —Ne waro vino tīarā, añusere tīamū'tāsama. Pajiro sī'rica be'ropu mejō nisema tīabu'ipeosama. Mu'u añuse vino pe'ere be'ropu tīadutiapā.

11 Jesú a'tere Galilea wāmetiro Caná wāmetiri macāpu weewī. A'te ne waro cū tutuaro me'rā weeī'onu'cā'que ni'i. Tere ī'arā, ūsā cū bu'erā cūrē ējōpeowu.

12 Tojo wa'áca be'ro Jesú Capernau wāmetiri macāpu wa'awī. Cū paco, cū acabijirā cū me'rā wa'awā. Ūsā cū bu'erā quē'rā wa'awu. Ti macāpūre ūsā pejeti nūmūrī niwā.

Jesú Ō'acū wi'ipu nirārē cō'awīrō'que ni'i

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 Judío masā bosenuṃu Pascua wāmetiri bosenuṃu duporo niwā. Ti bosenuṃu na ñecūsūmua Egiptopu ní'cārā wija'quere wācūrī bosenuṃu niwā. Ti bosenuṃu duporoacā Jesú Jerusalēpu wa'awī.

14 Topu etagu, Ō'acū wi'ipu wa'awī. Ti wi'ipure wa'icūrā duarārē ī'awī. Na wecuare, ovejare, tojo nicā bujare duawā. Na wējē, Ō'acūrē ūjūamorōpeojā niwā. Āpērā quē'rā apeye di'ta cjasere niyeru ducayuri masā topu dujiwā. 15 Na tojo weecā ī'agū, Jesú tārārī dare apowī. Ti da me'rā wa'icūrā duarārē, na yarā ovejare, wecuare tārānūrūwīrōpe'ocā'wī. Niyeru ducayuri masā pe'ere niyerure ōrēstedijowī. Na ye mesarire tuuquecūpe'ocā'wī. 16 Buja duarārē niwī:

—Ā'rārē miwijaaya. Yu'u pacu ya wi'ire duari wi'i weeticā'ña.

17 Cū tojo weecā ī'arā, toduporocjū Davi cū oja'quere ūsā wācūwā. Cū a'tiro ojacu niwī:

Ō'acū, mu'u ya wi'ire ma'iyu'rumajā'a.

Na mu'u ya wi'ire ña'arō weecā ī'agū, pūrō bujaweti'i, ni ojacu niwī.

18 Judío masā wiorā cū cō'awīrōcā ī'arā, Jesure sērītiña'wā:

—¿Noanojō dutiro me'rā mu'u duari masārē cō'awīrōmasīti? Mu'u tojo weemasīsere weeī'ose me'rā ī'oña ūsārē.

19 Jesú narē yu'tiwī:

—A'ti wi'ire cō'acā'ña. I'tia nūmu be'ro yu'u apoguti tja.

20 Wiorā cūrē niwā:

—Basiowe'e. A'ti wi'ire wéerā, cuarenta y seis cū'marī yoogowā. ¿Mu'u pe'e i'tia nūmu be'ro tu'ajanu'cōgūsari tja? niwā.

21 Jesú ti wi'ire ucūgū, cū ya upure ucūgū weewī. 22 Ūsā cū ucū'quere cū wērī masāca be'ropu tu'omasīwā. Tere wācūrā, cū ucū'quere “Diacjūta nipi”, ni ējōpeowu. Tojo nicā Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu cūrē oja'que quē'rārē ējōpeowu.

Jesú masā wācūsere ī'ape'ocā'sami nise ni'i

23 Pājārā Jerusalēpu Pascua bosenuṃurē nerēwā. Na Jesú tutuaro me'rā weeī'osere ī'awā. Tere ī'arā, Ō'acū o'ó'cu nimi nírā, cūrē ējōpeowā. 24-25 Jesú pe'e narē ī'amasīpe'ogu, ne āpērā werero marīrō cū basu masā na wācūsere masīpe'ocā'wī. Tojo weegu cū “Yu'ure ējōpeoma”, nitiwī.

3

Nicodemo Jesú me'rā ucū'que ni'i

¹ Ni'cũ fariseo masũ Nicodemo wãmetigu niwĩ. Cũ ãpẽrã judío masã wiorã me'rã niwĩ. ² Ni'cã ñami Nicodemo Jesú tiropu ï'agũ etawĩ. Jesure ucũwĩ:

—Ësãrẽ bu'egu, Õ'acũ mu'ũ me'rã nimi. Tojo weegu cũ tutuaro o'oro me'rã mu'ũ weeĩ'omasĩ'i. Mu'ũ weeĩ'o'quere ï'arã, ùsã a'tiro masĩ'i. Õ'acũ ùsãrẽ bu'edutigu mu'urẽ o'ópĩ.

³ Jesú cãrẽ niwĩ:

—Mu'urẽ nirõta nigũti. Ne ni'cũ ne waropu cũ bajuanu'cã'caro weronojõ bajuaapotigu, ne Õ'acũ tiropu wa'amasĩtisami.

⁴ Nicodemo cãrẽ sãrĩtiña'wĩ:

—¿De'ro basiobosari marĩ bucuãca be'ro apaturi majãmisãjãa, marĩ paco ya paapu bajuacã tja? Marĩ pacopure apaturi bajuamasĩtisa'a.

⁵ Jesú cãrẽ yu'tiwĩ:

—Mu'urẽ diacjãta nigũti. Ne aco me'rã wãmeyeno'tigu, tojo nicã Espiritu Santu ducayuno'tigu, Õ'acũ tiropu sãjãamasĩtisami. ⁶ Masã põ'rã masãta nima. Nãta tja Espiritu Santu me'rã bajuaporã, Õ'acũ põ'rã wa'asama. ⁷ Yu'ũ “Nipe'tirã ne waropu bajuanu'cã'caro weronojõ apaturi bajuaaporu'a” nisere tu'ogu, tu'omarĩaticã'ña. ⁸ Espiritu Santu me'rã ducayusere ucũgũ wee'e. Espiritu Santu wĩ'rõ weronojõ nimi. Wĩ'rõ no'o uaro busu wëtuuwã'cãsa'a. Masĩno'ña marĩ'i, ¿no'opu cjase a'tiari? “Topu wa'aro wee'e”, nino'ña marĩ'i. Te weronojõ Espiritu Santu masãrẽ apaturi bajuapocã weese ï'ano'ña marĩ'i, niwĩ Jesú.

⁹ Nicodemo sãrĩtiña'wĩ tja:

—¿De'ro wee Espiritu Santu me'rã bajuata basiosari?

¹⁰ Jesú cãrẽ yu'tiwĩ:

—¿Mu'ũ Israe curuacjãrãrẽ Õ'acũ ye cjasere bu'egu nimigũ, a'tere masĩweti? ¹¹ Mu'urẽ diacjãta nigũti. Ësã masĩsere, ùsã ï'a'quere musãrẽ werewu. Musã ëjõpeowe'e. ¹² A'ti nucũcã cjasere yu'ũ ucũcã marĩcãrẽ, musã ëjõpeowe'e. Ë'muse cjasere yu'ũ werecãma, nemorõta yu'ure ëjõpeotibosa'a.

¹³ »Ne ni'cũ masũ u'musepũre wa'aña'dijati'cu marĩmi. Yu'ũ ni'cũta u'musepu ni'cu dijatiwu. Yu'ũ Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu u'musecũ ni'i. Tojo weegu yu'ũ u'muse cjasere masĩ'i.

¹⁴ »Duporopu yucu marĩrõ, masã marĩrõpu Moisé aña queose na wee'cure u'muarõ yucugupu yocu niwĩ. Moisé añarẽ wee'caronojõta masã yu'ure u'muarõpu yoorãsama. ¹⁵ Nipe'tirã yu'ure ëjõpeorã, pecame'epu wa'asome. Õ'acũ me'rã catinu'cũrãsama, niwĩ Jesú.

Õ'acũ cũ macũ ni'cũ nigũrẽ o'ó'que ni'i

¹⁶ Õ'acũ a'ti nucũcãcãrãrẽ uputu ma'ígũ, cũ macũ ni'cũ nigũrẽ o'ócũ niwĩ. Te me'rã nipe'tirã cũ macũrẽ ëjõpeorã, pecame'epu wa'asome. Na cũ me'rã catinu'cũcã'rãsama. ¹⁷ Õ'acũ a'ti turicjãrãrẽ bu'iri da'reguti nigũ mejãta cũ macũrẽ o'ócũ niwĩ. Narẽ yu'ruogu pe'e tojo weecu niwĩ.

¹⁸ Õ'acũ cũ macũrẽ ëjõpeorãrẽ bu'iri da'reesome. Cũ macũ ni'cũ nigũrẽ ëjõpeoticã pũricãrẽ, bu'iri da'regusami. ¹⁹ A'tiro ni'i. Jesucristo sĩ'ose weronojõ nimi. Cũ Õ'acũ yere ï'ogũ a'tiwĩ. Cũ a'ticã, a'ti nucũcãcãrã cãrẽ uaticãrã niwã. Cãrẽ uaronojõ o'orã, ña'arõ

weese pe'ere ɰaripejayurā, na'it'i'arōpɰ nirā weronojō nicārā niwā.
 20 Nipe'tirā ña'arō weerā Ō'acū macūrē ɰatima. Na ña'arō weesere
 bajurēcā ɰatirā, cū pɰ'to nisi'rītima. 21 Añurō weerā pe'e cū pɰ'to
 sirutuma. Na tojo weecā, nipe'tise na weesere “Ō'acū ɰaronojō
 weema”, bajuyoropɰ ni masīno'o.

Juā wāmeyeri masū Jesú yere ucū'que ni'i

22 Jesú Nicodemorē ucūca be'ro Judea wāmetiropɰ ũsārē cū bu'erārē
 sɰ'ori wa'awī. Topɰre masārē wāmeyērā, yoacurecāpɰta niwū.
 23-24 Juā wāmeyeri masū cūrē bu'iri da'reri wi'ipɰ sōrōatji dɰporo
 cū quē'rā wāmeyegɰ weewī Enón wāmetiri macāpɰ. Enón Salim
 wāmetiro pɰ'to niwū. Topɰre dia pajiri maa niwū. Masā cū tiropɰ
 wāmeyedutirā wa'awā.

25 Cū tojo weeri cura ni'cā nɰmɰ Juā bu'esere siruturā ni'cū judío
 masū me'rā dɰ'sasowā'cōcārā niwā. Judío masā coewɰasenojō me'rā
 dɰ'sasocārā niwā.

26 Tojo wa'áca be'ro cū bu'erā Juārē nicārā niwā:

—Ŭsārē bu'egɰ, sō'onícatero Jordā siaquijipɰ mɰ'u me'rā ní'cɰ,
 ũsārē mɰ'u were'cɰ ni'cārōacārē cū wāmeyegɰ weemi. Nipe'tirā
 cūrē siruturā weema.

27 Juā narē yɰ'ticu niwī:

—Ō'acū dutíticā, masā cūrē sirututibosama. 28 Mɰsā yɰ'u
 were'quere tɰ'otojawɰ. Yɰ'u “Ō'acū bese'cɰ mejēta ni'i”, niwū. Yɰ'u
 cū dɰporo o'óyɰmɰ'tā'cɰ ni'i. 29 A'tiro pe'e ni'i. Ni'cū omocā dɰ'tecā,
 cū nɰmo cū yago se'saro nisamo. Cū me'rācǰū cū dɰ'tecā ĩ'agū,
 e'catitamusami. Jesú ā'rī omocā dɰ'te'cɰ weronojō nimi. Masā cūrē
 siruturā cū nɰmo weronojō nima. Tojo weegɰ yɰ'u cū me'rācǰū masā
 cūrē sirutucā ĩ'agū, e'catitamu'u. 30 Masā ĩ'orōpɰ cū siape me'rā yɰ'u
 bu'ipɰ wa'agɰsami. Yɰ'u pe'e mejō nigū tojagúsa'a, nicɰ niwī Juā cū
 bu'erārē.

Ō'acū macū ɰ'mɰsecǰɰ a'ti'que ni'i

31 Juā cū bu'erārē ninemocɰ niwī tja:

—Jesú ɰ'mɰsepɰ a'ti'cɰ nipe'tirā yɰ'rɰoro nimi. A'ti di'tacǰū a'to
 cjasere ucūsami. ɰ'mɰsepɰ a'ti'cɰ pe'e nipe'tirā yɰ'rɰoro nimi. 32 Cū
 ɰ'mɰsepɰ ĩ'a'quere, cū tɰ'o'quere ucūsami. Ne ni'cū cū ucūsere
 ējōpeotisami. 33 Tojo nimicā, no'o ni'cārērā cūrē ējōpeoma. Na
 cūrē ējōpeorā, “Ō'acū diacǰūta ucūmi”, ni ĩ'oma. 34 Ō'acū Jesucristore
 Espíritu Santure cɰoyɰ'rɰmajācā weecu niwī. Tojo weegɰ cū pacu
 yere ucūmi. 35 Ō'acū cū macūrē ma'ígū, nipe'tisere, nipe'tirārē
 dutimasísere o'ocɰ niwī. 36 Cū macūrē ējōpeorānojō catinu'cūsere
 cɰoma. Cūrē ējōpeosĩ'rītirā pe'e Ō'acū tiropɰ wa'asome. Ō'acūrē
 ɰpɰtɰ bu'iri da'reno'rāsama.

4

Jesú Samariacǰō me'rā ucū'que ni'i

1-3 Pājārā masā Jesure sirutuwā. Juā wāmeyeri masū yɰ'rɰoro ũsā
 Jesú bu'erā pe'e masārē wāmeyewɰ. Jesú cū basu narē wāmeyetiwī.
 A'te, pājārā masā sirutuse, wāmeyese quetire fariseo masā tɰ'ocārā
 niwā. Te quetire tɰ'oapā ní'gū, Jesú Judeapɰ ní'cɰ Galileapɰ wa'awī.

⁴ Topu wa'agu, cū Samaria di'tapu yu'rūwā'cāwī. ⁵ Ti di'tapure Sicar wāmetiri macāpu etawī. Ti macā pu'to daporocjū Jacob cū macū Joserē o'óca di'ta niwā. ⁶ Topu aco waari pe Jacob cū wéeca pe niwā. Jesú to yu'ruagu, caributia wa'awī. Tojo weegu dajaritero nicā ti pe sumutopu soogu ejanujawī.

⁷⁻⁸ Cū topu dujiri cura ūsā ba'ase duurā wa'arā macāpu pi'awu. Ūsā topu nirī cura ni'cō numio Samariacjō ti pepure aco waago etaco niwō. Jesú core nicu niwī:

—Yu'ure aco tīaña.

⁹ Co cūrē yu'tico niwō:

—¿De'ro weegu mu'u judío masū nimigū, yu'u Samariacjōrē aco sērīti? nico niwō. Titapure judío masā Samaria di'tacjārā me'rā ne a'mesu'aticūcārā niwā. Te ye bu'iri cūrē tojo nico niwō.

¹⁰ Jesú nicu niwī:

—Mu'u Ō'acū masārē o'osere masītisa'a. Yu'u quē'rārē masītisa'a. Mu'u masīgō pūrīcā, yu'ure sērīboapā. Mu'u sērīcā, yu'u pe'e aco catise o'ose warore o'oboapā.

¹¹ Co ninemoco niwō tja:

—¿Ñe'e me'rā mu'u acore waamiibosari? A'ti pe ū'cūa ni'i. ¿No'opu mu'u aco catise o'osere bocabosari? ¹² Marī ñecū Jacob a'ti pe cjasere sī'rīcu niwī. Cū pō'rā, cū yarā ecarā quē'rā sī'rīcārā niwā. Cū marīrē a'ti pere cūucu niwī. ¿Mu'u pe'e cū nemorō niti?

¹³ Cū core yu'ticu niwī:

—Nipe'tirā a'ti pe cjase acore sī'rīrā, apaturi acowuorāsama. ¹⁴ Yu'u o'ose pe'ere sī'rīrā, ne acowuosome. Napure na ye ejeripō'rārīpu aco o'maburonu'cūrō weronojō nirōsa'a. Na catinu'cūcā'rāsama.

¹⁵ Co cūrē nico niwō:

—To pūrīcārē yu'ure te acore o'oya. Mu'u yu'ure o'ocā, yu'u acowuosome. Tojo nicā a'ti pepure aco waasi'rīgō ī'anu'cūsoma, nico niwō.

¹⁶ Jesú core nicu niwī:

—Mu'u marāpure pijigo wa'aya.

¹⁷ Co cūrē yu'tico niwō:

—Yu'u marāpu marīgō ni'i.

Jesú core nicu niwī:

—Mu'u “Marāpu moo'o” nīgō, diacjūta yu'tiapu. ¹⁸ Mu'u ni'cāmocārā ūmua me'rā marāputīña'co nimiwū. Ni'cārōacā mu'u cuogu mu'u marāpu diacjū nitimi. Mu'u ucūse diacjūta ni'i.

¹⁹ Tojo nicā tu'ogo, Jesure nico niwō:

—Mu'u Ō'acū ye queti weremu'tārī masū nisa'a. ²⁰ Ūsā ñecūsūmua Samariacjārā sicu ūrūgūpu Ō'acūrē ējōpeocārā niwā. Musā judío masā pe'e “Jerusalēpu Ō'acūrē ējōpeorua'a”, ni wācū'u, nico niwō.

²¹ Jesú core nicu niwī:

—Yu'u ucūsere tu'oya. Cārōacā du'sa'a sicu ūrūgūpu wa'atimirā, Jerusalēpu wa'atimirā musā Ō'acūrē ējōpeoatjo. ²² Musā Samariacjārā musā ējōpeosere añurō tu'omasītisa'a. Ūsā pūrīcā ūsā ējōpeosere masī'i. A'tiro ni'i. Masārē yu'ruoacju judío masū nigūsami. ²³ Ējōpeoritero etarosa'a. A'tiro nicārē nitoja'a. Masā Ō'acūrē diacjūta ējōpeorā na ye ejeripō'rārīpu ējōpeorāsama. Ō'acū cūrē

ējōpeorārē tojo ējōpeocā ɯasami. ²⁴ Ō'acū bajutigu nimi. Cūrē ējōpeorā ejeripō'rārīpu diacjūta ējōpeoroua'a.

²⁵ Co cūrē nico niwō:

—Yu'u masī'i. Mesias, Ō'acū cū bese'cu Cristo, a'tigusami. Cū a'tigu, marīrē nipe'tisere weregusami, nico niwō.

²⁶ Tojo nicā tu'ogu, core nibajūrēcū niwī:

—Yu'u mu'u me'rā ucūgū Ō'acū bese'cuta ni'i.

²⁷ Na a'tiro nirī cura ūsā ba'ase duurā eja'cārā Jesú tiropure etawu. Ūsā Jesú numio me'rā ucūcā ī'arā, ī'amarīa wa'acāti. Ne ni'cūpūta cūrē “¿Ñe'enojōrē ɯago weeati? o ¿ñe'enojō cjasere ucūrā weeati?” ni sērītiña'ma'atiwū.

²⁸ Ūsā na tiropu etacā ī'agō, co aco waatjūre topūta dūpocā, macāpu wa'a wa'awō. Topure etago, masārē wereco niwō:

²⁹ —Musā quē'rā ī'arā a'tia. Sō'o, ni'cū ɯmu niami. Cū yu'u de'ro wee'quere masīpe'ocā'mi. Cū Ō'acū bese'cuta niapība, nico niwō.

³⁰ Be'ro co tojo werecā tu'orā, na Jesú tiropu ī'arā a'ticārā niwā. ³¹ Na a'tiri cura ūsā Jesure ba'ase ecarā weemiwū.

³² Cū ūsārē niwī:

—Yu'u ba'ase ɯosere musā masītisa'a.

³³ Tojo nicā tu'orā, ūsā cū bu'erā “¿Āpērā cūrē ba'ase ecatojapari?” ni a'merī sērītiña'wū.

³⁴ Jesú ūsārē niwī:

—Ō'acū yu'ure o'ówī. Yu'u cū ɯaro weegu wee'e. Cū weeduti'quere weepe'ogu, yu'u ba'agu weronojō tu'oña'a. ³⁵ Musā a'tiro ni wācū'u: “Ba'paritise mujīpūrī du'sa'a otese dūcatiatjo.” Yu'u pe'e ī'acāma, pupi ñairōpu wee'e. Jesú a'tiro ucūgū, masārē ucūgū weewī. Na cū ucūsere ējōpeoatjo cārō du'sa'a nīgū, tojo niwī. ³⁶ Ote'quere tū'rērī masū cū da'ra'que wapa wapeyeno'sami. Ā'rī da'ragu weronojō masārē ējōpeocā weegū quē'rārē yu'u wapayegusa'a. Ējōpeorā, na catinu'cūcā'rāsama. Ne waro weremu'tā'cu, apī werenemoturi-awā'cāgū na weresere ējōpeocā ī'arā, na puarāpūta e'catirāsama. ³⁷ Masā ucūwuaronojōpūma a'tiro ni'i: “Ni'cū ne waro otesami. Be'ro te dūcare miirī masū apī nisami tja.” ³⁸ Musā yu'u bu'erā te weronojō ni'i. Āpērā Ō'acū ye cjasere weremu'tācārā niwā. Ni'cārōacārē yu'u masārē na weremu'tā'quere werenemodutigu o'ó'o. Musā werese me'rā narē yarā wa'acā weerāsa'a, niwī Jesú.

³⁹ Samariacjō co ya macācjārārē a'tiro nico niwō:

—Sō'onīcu nipe'tise yu'u wee'quere masīpe'ocā'mi. Co tojo nicā tu'orā, pājārā cūrē ējōpeowā. ⁴⁰ Tojo weerā Jesú tiropu a'ti, cūrē na tiropu tojadutiwā. Cū na tiropure puā nūmu tojaque'awī. ⁴¹ Be'ro Jesú cū weresere tu'orā, pājārā ējōpeonemowā. ⁴² Be'ro numiorē niwā:

—Ūsā mu'u were'que me'rā dia'cū cūrē ējōpeowe'e. Ūsā basu cū ucūsere tu'oapu. Tojo weerā cūrē ējōpeo'o. Ūsā masī'i. Diacjūta niapā. Cū Ō'acū bese'cu a'ti turicjārā masārē yu'ruogu nimi, niwā core.

Jesú wiogu docacjū macārē yu'ruo'que ni'i

⁴³ Puā nūmu Samariacjārā me'rā nīca be'ro Jesú Galilea di'tapu wa'awī. ⁴⁴ Todūporo a'tiro niwī Jesú:

—Ō'acū ye queti weremu'tārī masūrē cū ya di'tacjārā ējōpeotisama.

⁴⁵ Tojo nimicā, cū ya di'ta Galileapu etacā, masā tocjārā pe'e cūrē

añurõ ñe'ewã. Na quẽ'rã Jerusalépu judío masã bosenumã Pascua ï'arã ejacãrã niwã. Topu Jesú cû weeï'o'quere ï'acãrã niwã. Tojo weerã cûrẽ ëjõpeowã.

⁴⁶ Jesú Galileapu ejagu, Canápu aco ní'quere cû vino wéeca macãpu apaturi dajawí. Ti macãpure ní'cû Galilea di'ta wiogu docacjû niwí. Cû, cû macû dutitigure Capernaupu cuocu niwí. ⁴⁷ Cû, Jesú Judeapu ní'cu Galileapu etapu nise quetire tu'ogu, Jesú tiropu a'ticu niwí.

—Yu'u macûrẽ yu'rũogu a'tia. Cû wẽrĩse pu'toacãpu niami, niwí.

⁴⁸ Jesú cûrẽ niwí:

—Musã yu'u weeï'oticãma, ëjõpeowe'e.

⁴⁹ Cû dutitigu pacu pe'e Jesure niwí:

—Wiogu, pajaña'ña. Te'a quero yu'u macû wẽrĩse ðuporo.

⁵⁰ Jesú cûrẽ niwí:

—Mu'u ya wi'ipu tojaagusa'a. Mu'u macû catisami, niwí. Cû Jesú tojo nisere tu'ogu, cû ya wi'ipu tojaa wa'awí. ⁵¹ Cû dajaguti weeri cura cûrẽ da'raco'terã ma'apu põtêrĩ, cûrẽ werecãrã niwã:

—Mu'u macû catiami.

⁵² Na werecã, “¿De'ro nicã cû añunu'cãti?” ni sêrĩtiña'cu niwí. Na “Ñamica'a dajaritero be'ro ujaque suruno'ami”, nicãrã niwã.

⁵³ Na werecã, cû “Jesú yu'ure ti horata ‘Mu'u macû catisami’, niami”, nicu niwí. Tojo weerã nipe'tirã cû, cû ya wi'icjãrã Jesure ëjõpeocãrã niwã.

⁵⁴ Ti di'ta Galileapure aco ní'quere vino cû ðucayúca be'ro wiogu macûrẽ yu'rũogu, Jesú puati cû tutuase me'rã weeï'ogû weewí. Judea di'tapu ní'cu dajagu, tere weewí.

5

Jesú sijamasitigure yu'rũo'que ni'i

¹ Wiogu docacjû macûrẽ yu'rũoca be'ro Jesú Jerusalépu judío masã bosenumã ï'agû majãmitoajaawí tja. ² Jerusalére sã'rĩsãaca sã'rĩrõpуре ní'cã sope Oveja wãmetiri sope niwũ. Ti sope pu'to na u'arãtirã apóca pe niwũ. Ti pe hebreo ye me'rã Betsaida wãmetiwu. Ti pe sumutopure ní'cãmocuse tucûrĩ ti'aya marĩse tucûrĩ niwũ. ³⁻⁴ Te tucûrĩpu pãjãrã dutitirã nucûcãpu cûñawã. Caperi bajuno'tirã, opa cõ'ñerĩ sjarã, tojo nicã sijamasitirã niwã. Ti ditarapure wãcũña marĩrõ ní'cãrõtiri Õ'acûrẽ wereco'tegu u'musecjû dijatamujãpu. Dijata, acore a'meña'cã weemujãpu. Cû tojo wéeca be'ro ti pepu doqueñojãmu'tãgû yu'rũono'pu. Tojo weerã na cû yu'rũosere co'terã, topu cûñacãrã niwã. ⁵ Topure ní'cû dutitigu niwí. Treinta y ocho cû'marĩ wa'acaro niwũ cû dutitiwã'cõca be'ro. ⁶ Jesú ti ditara tiropu yu'rũagu, topu cûñagûrẽ ï'awí. Cû yoacã dutiticã ï'agû, cûrẽ sêrĩtiña'wí:

—¿Mu'u yu'rũono'sĩ'rĩsari? niwí.

⁷ Cû Jesure yu'tiwí:

—Wiogu, yu'ure ne weetamugû marĩmi. Nipe'tisetiri aco a'meña'rĩ cura yu'u ti pepu sãjãasĩ'rĩcã, ãpêrã yu'u ðuporo sãjãamu'tãmujãwã.

⁸ Jesú cûrẽ niwí:

—Wã'cãnu'cãña. Mu'u cûñarõrẽ tuutûrẽ, wa'agusa'a.

⁹ Cû tojo nirĩ cura yu'rũono'capu tojawí. To be'ro wã'cãnu'cã, cû cûñarõrẽ tuutûrẽ, sjanu'cãwí. Cûrẽ yu'rũoca numã sauru niwũ.

10 Tojo weerã yu'ruono'cu cũ cũña'carore o'macã ĩ'arã, judío masã wiorã cũrẽ nicãrã niwã:

—¿De'ro weeguti mu'u ni'cãcã marĩ soodutíca nũmũ sauru nimicã, mu'u cũñarõrẽ o'masijati? Marĩrẽ tojo weedutiwe'e.

11 Cũ narẽ yu'ticu niwĩ:

—Yu'ure yu'ruo'cu “Mu'u cũñarõrẽ tuutũrẽ, o'mawã'cãgũsa'a”, niami.

12 Na cũrẽ nicãrã niwã:

—¿Noanojõ mu'urẽ tojo weedutiati?

13 Cũ Jesure masĩticu niwĩ. Jesú sijamasĩtigure yu'ruóca be'ro pãjãrã masã wa'teropu morẽsu'uwã'cãwĩ. Tojo weegu cũrẽ ĩ'amasĩticu niwĩ.

14 Be'ro Jesú Ô'acũ wi'ipu cũrẽ bocaejagu, niwĩ:

—Añurõ weepa. Mu'u yu'ruono'cupu ni'ĩ. Apaturi ña'arõ weenemoacupa. Mu'u ña'arõ weenemogũ, nemorõ ña'arõ yu'rugusa'a, niwĩ.

15 Jesú tojo nicã tu'ogu, judío masã wiorãrẽ weregu wa'acu niwĩ:

—Yu'ure yu'ruo'cu Jesú wãmeticu niami.

16 Cũ tojo nicã tu'orã, judío masã wiorã Jesú cũ sauru nicã masãrẽ yu'ruo'que quetire masicãrã niwã. Tojo weerã cũ me'rã a'pepũrĩnu'cã, cũrẽ wẽjẽsĩ'ricãrã niwã.

17 Jesú narẽ niwĩ:

—Yu'u pacu da'ranu'cũcã'mi. Yu'u quẽ'rã da'ranu'cũcã'a, niwĩ Jesú.

18 Sauru nicã da'radutitiserẽ Jesú yu'rũnu'cãse bu'iri wiorã cũrẽ wẽjẽsĩ'rĩwã. Be'ro cũ Ô'acũrẽ “Yu'u pacu nimi” nisere tu'orã, nemorõ cũrẽ wẽjẽsĩ'rĩwã. “Cũ tojo nígu, Ô'acũrẽ ni'cãrõwijiçu weemi”, niwã.

Jesucristo cũ ye quetire werese ni'ĩ

19 Jesú narẽ niwĩ:

—Diacjũ musãrẽ wereguti. Yu'u Ô'acũ macũ yu'u se'saro apeyenojõ weemasĩwe'e. Yu'u pacu weesere ĩ'a'a. Te dia'cũrẽ wee'e. A'tiro ni'ĩ. Nipe'tise yu'u pacu weesere yu'u quẽ'rã tere wee'e. ²⁰ Yu'ure ma'ígũ, yu'u pacu nipe'tise cũ weesetiserẽ ĩ'omi. Ni'cãrõacã sijamasĩtigure yu'ruo'que nemorõ be'ropure weegusami. Musã tere ĩ'amarĩarãsa'a. ²¹ Yu'u pacu masã wẽrĩ'cãrãrẽ masõmi. Cũ weronojõ yu'u quẽ'rã yu'u masõsĩ'rĩrãrẽ masõgũsa'a. ²²⁻²³ Yu'u pacu masã weesetiserẽ besetimi. Yu'u pe'ere masãrẽ “Añurõ weema” o “Ña'arõ weema” ni, besedutiwĩ. Nipe'tirã yu'u pacure añurõ ucũma. Yu'u quẽ'rãrẽ añurõ ucũato nígu yu'ure masãrẽ besedutimi. Yu'ure añurõ ucũtirã, yu'ure o'ó'cu quẽ'rãrẽ añurõ ucũtima.

²⁴ »Diacjũta nigũti. Yu'u nisere tu'orã, yu'ure o'ó'cure ãjõpeorã catinu'cũsere cuoma. Na bu'iri da'reno'some. Na pecame'epu wa'abo'cãrã yu'rũwetitõjama. ²⁵ Diacjũta nigũti tja. Cã'rõacã du'sa'a Ô'acũrẽ moorã yu'ure ãjõpeoatjo. Na ãjõpeoritero nitoja'a. Yu'u ucũsere tu'o, tere weerã catinu'cũcã'rãsama. ²⁶ Yu'u pacuta masãrẽ catinu'cũsere o'omasĩmi. Cãta masãrẽ catinu'cũcã weedutigu yu'ure o'ó'omi. ²⁷ Ô'acũ yu'ure masãrẽ besedutiserẽ cũuwĩ. Yu'u cũ macũ masã weronojõ uputigu nitjãgũ, masãrẽ bese'e. ²⁸ Musã a'tere tu'orã, cuaticã'ña. Ni'cã nũmũ nipe'tirã wẽrĩ'cãrã yu'u ucũsere tu'orãsama. ²⁹ Tere tu'orã, masãperipu ní'cãrã masãpe'tiarãsama.

Añurō weeseti'cārā catinu'cūajā masārāsama. Ña'arō wee'cārā pe'e bu'iri da're bajuriono'ajā masārāsama, niwī Jesú.

Jesucristo “A'te ye bu'iri yu'u Õ'acũ macũ ni'i” nise ni'i

³⁰ Jesú wiorārē ninemowī tja:

—Yu'u basu, yu'u se'saro masārē besemasītisa'a. Yu'u pacu uaro, cū dutironojō yu'u bese'e. Yu'u uaro weesī'rīsere weewe'e. Yu'u pacu yu'ure o'ócū uaro wee'e. Tojo weegu yu'u besese queoro ni'i. ³¹ Yu'u basu yu'u weesere añurō ucūcā, “Mu'u ucūse wapamarī'i”, nibosa'a. ³² Apī nimi yu'u ucūserere “Añu ni'i” nigú. Cū tojo nigú yu'u pacu Õ'acūta nimi. Cū yu'ure “Mu'u weese añu ni'i” nise pūrīcā, wapati'i. ³³ Musā Juā wāmeyeri masūpure yé cjasere sērītiña'dutirā o'ócārā niwū. Cū queoro yu'ticu niwī. ³⁴ Yu'u, yé cjasere masā añurō ucūato nisere a'magū mejēta wee'e. Musā yu'rucā uasā'a. Tojo weegu a'tiro ucū'u. ³⁵ Juā sī'omū'tāgū weronojō niwī. Sī'ócjamarīcā ūjūrō, añurō bo'reyusa'a. Te bo'reyuse weronojō yé quetire añurō ī'owī. Musā cū ucūserere tu'orā, yoaticā tere e'catiwn. ³⁶ Yu'u weeī'o'que Juā ucū'que nemorō wapati'i. Yu'u pacu weeduti'que ni'i. Tojo weese me'rā yu'u pacu diacjūta yu'ure o'ówī nisere ī'o'o. ³⁷ Tojo nicā yé cjasere yu'u pacu, yu'ure o'ócū añurō ucūmi. Musā Õ'acū ucūserere tu'owe'e. Cū bajusere ī'awe'e. ³⁸ Tojo nicā yu'ure cū o'ócure ējōpewe'e. Tojo weero cū ucūse musārē sājāwe'e. ³⁹ Musā catinu'cūserere bocarāsa'a nīrā, Õ'acū ye queti o'jáca pūrīrē wiopesase me'rā bu'enu'cūcā'a. Musā ti pūrī cjasere bu'ērā, yé quetireta bu'e'e. ⁴⁰ Musā catinu'cūserere ūamirā, yu'ure ējōpeosī'rīwe'e.

⁴¹ »Masā yu'ure añurō ucūcā uawe'e. ⁴² Yu'u musārē ī'amasī'i. Musā Õ'acūrē ma'iwe'e. ⁴³ Yu'u, yu'u pacu uaro a'topure a'tiwn. Tojo weemicā, musā yu'ure uawe'e. Apī cū uaro a'tigu pe'ere musā uarāsa'a. ⁴⁴ Musā basuta musā weesere a'merī “Añu'u”, nicūña'a. Õ'acū ni'cū nigú “Añu'u” nise pe'ere a'mawe'e. Tojo weecūñarā, ¿de'ro wee musā yu'ure ējōpeobosau? ⁴⁵ Musā “Cū pacupure weresāgūsami”, ni wācūticā'ña. Musā ējōpeo'cu Moiséta musārē weresāgūsami. Musā a'tiro wācū'u: “Moisé duti'quere queoro wee'e. Tojo weerā ū'musepu wa'arāsa'a”, ni wācū'u. ⁴⁶ Musā cū oja'quere ējōpeorā pūrīcā, yu'u quē'rārē ējōpeobosa'a. Moisé cū oja'que, yé quetita niwū. ⁴⁷ Cū yu'ure oja'quere ējōpeotirā, ¿de'ro wee musā yu'u ucūserere ējōpeobosau? niwī Jesú.

6

Jesú ni'cāmocūsetiri mil ūmwarē eca'que ni'i

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Jerusalēpu sijamasītigure yu'ruóca be'ro Jesú Galileapu dajato-jaawī tja. Topu nígū, Galilea cja ditara ape pā'rēpu pē'awī. Ti ditarata Tiberia wāmetiwn. ² Masā cū weeī'ose me'rā dutitirārē yu'ruocā ī'arā, pājārā sirutuā. ³ Ūsā ape pā'rēpu pē'atarā, ūrūgūpu mujāa, dujiwn. ⁴ Titare judío masā bosenuwu wa'atjo Pascua cā'rōacā du'sawu. ⁵ Jesú pājārā masā cūrē sirutucā ī'agū, Felipere niwī:

—¿No'opu marī na pājārārē ecajtjere ba'ase duurā wa'arāsari?

⁶ Felipere ¿de'ro yu'tigusari? nígu, tojo sērītiña'wī. Jesú pe'e cū weeatjere masīyutojacu niwī. ⁷ Felipe cūrē yu'tiwī:

—Ocho mujīpūrī da'rase wapa narē marī pā duu ecacā, ne ba'abocatisama.

⁸ Cū tojo nicā tu'ogu, ūsā me'rācjū André, Simó Pedro acabiji Jesure niwī:

⁹ —A'tore ni'cū wī'magū nimi. Cū ni'cāmocuse pā cebada me'rā wee'quepagare cuomi. Tojo nicā wa'i puarā cuomi. A'te ba'ase ā'rā pājārārē ne se'sasome, niwī.

¹⁰ Cū tojo nicā tu'ogu, Jesú niwī:

—Narē nipe'tirārē dujudutiya. Na dujiro añurō tátiwu. Tojo weerā nipe'tirā dujiwā. Ni'cāmocusetiri mil umua niwā. ¹¹ Be'ro Jesú pāre mii, Ō'acūrē e'catise o'owī. Tu'ajanu'cō, ūsārē o'owī. Be'ro ūsā masā nipe'tirārē ducawaawu. Mejārōta wa'i me'rā quē'rārē weewī. Ūsā na ba'asī'rīrō ejatuaro narē etiwu. ¹² Na ba'a yapīca be'ro Jesú ūsārē niwī:

—Na ba'adu'ase cō'orī nígu, tere seesāña, niwī.

¹³ Ni'cāmocusepaga pā nimi'que ūsā ba'adu'a'quere seesāacāpuma, doce pi'seri mu'muse pi'seri wijawu. ¹⁴ Masā Jesú tojo weecā ī'arā, cūrē niwā:

—“Ō'acū ye queti weremu'tārī masū a'tiacu niapu” ní'cu ā'rīta nitu'sami.

¹⁵ Na cūrē uputu tutuaro me'rā miaa, wiogu sōrōsī'rīmiwā. Cū pe'e na tojo weesī'rīsere ī'agū, cū se'saro nisī'rigū ūrūgūpu mujāa wa'awī.

Jesú acopu sijawā'cā'que ni'i

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Be'ro na'ique'awā'cātiri cura ūsā ditarapu bu'awu. ¹⁷ Bu'ata, Capernaupu wa'arā yucusupu mujāsājāa, ti ditarare pē'anu'cāwū. Na'inucāaca be'ropu niwū. Jesú titare bajutiwī yujupu. ¹⁸ Ūsā pē'arī cura wī'rō uputu wētuuwā'cātiwu. Tojo wa'acā, pā'cōrī pacase wā'cāwū. ¹⁹ Ūsā yoaro ni'cāmocuse kilómetro wa'āca be'ro Jesú ūsā tiropu a'tigu, acopu sijawā'cātiwī. Cūrē ī'arā, uputu ucawu. ²⁰ Cū ūsārē niwī:

—Yu'u ni'i. Uiticā'ña, niwī.

²¹ Ūsā cūrē mujāsājādutiwu. Cū sājāca be'ro ūsā wa'aro ape pā'rēpu maata ejabaque'owu.

Masā ditara sumutopu cō'o'cārā Jesure a'mase ni'i

²² Ape numu masā ape pā'rēpu toja'cārā nituopju me'rā ūsā pē'a'quere masīcārā niwā. Tojo nicā “Jesú cū bu'erā me'rā wa'atiami”, nicārā niwā. ²³ Na tojo nicūnarī cura apeye yucusupawu etacaro niwū. Tepawu Jesú cū pacure cū e'catise o'ōca be'ro ūsā ba'a'caropu etacaro niwū. Te Tiberia cjasepawu nicaro niwū. ²⁴ Be'ro masā ape pā'rēpu toja'cārā Jesú, cū bu'erā marīcā ī'arā, a'tiro weecārā niwā. Te yucusupawupu mujāsājāa, Capernaupu Jesure a'marā a'ticārā niwā.

Jesú masārē werese ni'i

²⁵ Na a'ti pā'rēpu pē'ajarā, Jesure bocaekarā, cūrē sērītiña'wā:

—¿Wiogu, de'ro nicā mu'u pē'ajati a'topure?

²⁶ Jesú narē yu'tiwī:

—Diacjūta nigūti. Musā pā ba'a yapique ye bu'iri yu'ure a'ma'a. Yu'u tutuaro me'rā wee'que pe'ere ¿de'ro nirō weeati? ni tu'omasītisa'a. ²⁷ Musā ba'ase dia'cūrē wapata'asī'rīrā, da'ratīcā'ña. Te maata pe'tise ni'i. Apeye ba'asere a'maña. Te catinu'cūse o'ose ni'i. Tereta yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu musārē o'ogusa'a. Ō'acū yu'u pacu yu'ure cū o'ó'cu nisere musārē i'otojawī.

²⁸ Na cūrē sērītiña'wā:

—¿De'ro weerāsari ūsā Ō'acū weeduti'quere añurō weeya-pada'reosī'rīrā?

²⁹ Jesú narē yu'tiwī:

—Ō'acū musārē weeduti'que a'tiro ni'i. Yu'ure cū o'ó'cure ējōpeodutimi.

³⁰ Na cūrē sērītiña'wā:

—¿Ñe'enojō me'rā ī'ogūsari ūsā mu'urē ējōpeocā? ¿De'ro bajuse weegusari? ³¹ Marī ñecūsūmua maná wāmetisere ba'acārā niwā. Ō'acū ye queti o'jáca pūrīpu nírōnojōta te ba'ase u'muse cjasere cū o'o'que nicaro niwū, niwā Jesure.

³² Cū narē yu'tiwī:

—Diacjūta nigūti. Moisé u'muse cjase ba'asere o'oticu niwī narē. Yu'u pacu pe'e o'ocu niwī. Cūta masārē ba'ase u'muse cjase, diacjū cjasere o'omi. ³³ Ba'ase u'muse cjase u'musepu dijati'que ni'i. Masārē catinu'cūcā wee'e.

³⁴ Na cūrē niwā:

—Wioḡu, te ba'asere ūsārē o'onu'cūcā'ña.

³⁵ Jesú narē niwī:

—Yu'uta ba'ase u'muse cjase ni'i. Catinu'cūcā wee'e. Yu'ure ējōpeosirutuḡu ne u'jaboasome. Ne acowuosome. A'tiro ni'i. Ba'a yapigu u'jaboatimi. Sī'rī yapigu acowuotimi. A'te weronojō yu'ure ējōpeorā yapirā weronojō añurō tu'oña'nu'cūrāsama. ³⁶ Yu'u toduporo ní'caronojōta yu'ure ī'amirā, musā ējōpeowe'e. ³⁷ Nipe'tirā yu'u pacu o'o'cārā yu'ure ējōpeosama. Yu'ure na ējōpeocā, narē ñe'eticā weesome. ³⁸ U'musepu ní'cu yu'u uaro weegu a'titiwū. Yu'ure o'ó'cu dutiro pe'ere weegu a'tiwū. ³⁹ Cū a'tiro uami. Cū yu'ure o'o'cārē bajuriocā uatimi. Na pecame'epu wa'acā uatimi. Be'ropu a'ti umūco pe'ticā, yu'u narē masōcā uasami. ⁴⁰ Yu'ure o'ó'cu a'tiro weecā uami. “Nipe'tirā yu'ure ējōpeorā catinu'cūcā'rāsama”, nimi. Yu'u a'ti umūco pe'ticā, narē masōḡūsa'a, niwī Jesú.

⁴¹ Jesú “Yu'u u'musepu dijati'cu ba'ase weronojō nigū ni'i” nicā tu'orā, judío masā wiorā cū me'rā ua wa'awā. ⁴² A'tiro niwā:

—¿Ā'rī tojo ucūḡā, Jesú, José macū mejēta niti? Cū pacure, cū pacore marī masī'i. ¿De'ro weegu cū “U'musepu ní'cu dijatiwū”, niti?

⁴³ Na tojo nicā tu'ogū, Jesú niwī:

—Yu'ure ucjaticā'ña. ⁴⁴ Ne ni'cū na uaro yu'ure sirutumasītisama. Yu'ure o'ó'cu yu'u pacu na yu'ure ējōpeocā uasami. Cū uasā'cārā dia'cū sirutumasīsama. Yu'ure siruturārē a'ti umūco pe'ticā, masōḡūsa'a. ⁴⁵ Ō'acū ye queti weremūtārī masā a'tiro ojacārā niwā: “Ō'acū nipe'tirārē bu'egusami.” Tojo weerā nipe'tirā yu'u pacu weresere tu'o ējōpeorā yu'ure siruturāsama.

46 »Ne ni'cũ masũ Õ'acũ yu'u pacure ĩ'atimi. Yu'u cũ me'rã ní'cu dia'cũ ĩ'awũ. 47 Diacjũta nigũti. Yu'ure ějõpeogu catinu'cũgũsami. 48 Yu'u u'muse cjase ba'ase ni'i. Catinu'cũsere o'o'o. 49 Musã ñecũsumua yucu marĩrõ, masã marĩrõpu manarẽ ba'acãrã niwã. Tere ba'a'cãrã nimirã, wẽria wa'acãrã niwã. 50 Yu'u pe'e ba'ase u'muse cjase pe'ere ucũ'u. Tere ba'arã, catinu'cũcã'rãsama. 51 Te ba'ase u'musepu dijati'cu yu'uta ni'i. Tere ba'arã, catinu'cũcã'rãsama. Yu'u ba'ase o'ose yu'u upu ni'i. Yu'u upure a'ti umucocjãrãrẽ catinu'cũdutigu o'ogũti, niwĩ Jesú.

52 Cũ tojo nicã tu'orã, judío masã wiorã a'merĩ ucũwã:

—¿De'ro wee marĩrẽ ã'rĩ cũ upure ba'adutibosari?

53 Jesú narẽ niwĩ:

—Diacjũta nigũti. Musã yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu yé upure ba'atirã, yé díre sĩ'rĩtirã, catinu'cũsome. 54 Yu'u upure ba'arã, yé díre sĩ'rĩrã pe'e catinu'cũcã'rãsama. Na wẽrĩca be'ro a'ti turi pe'ticã, narẽ masõgũsa'a. 55 Yé upu ba'ase waro ni'i. Yé dí sĩ'rĩse waro ni'i. 56 Yé upure ba'agu, yé díre sĩ'rĩgũ yu'u me'rã nimi. Yu'u quẽ'rã cũ me'rã ni'i. 57 Yu'u pacu catinu'cũgũ yu'ure o'owĩ. Yu'u cũ me'rã cati'i. Tojo weegu yu'u upu ba'agure catinu'cũcã weeguti. 58 Yu'u u'musepu cjase ba'ase dijati'quere ucũ'u. A'te ba'ase manã musã ñecũsumua ba'a'que weronojõ niwe'e. Na tere ba'amirã, wẽria wa'acãrã niwã. Yé upure ba'arã pũrĩcã catinu'cũcã'rãsama, niwĩ Jesú.

59 Jesú narẽ a'tere Capernaupu judío masã nerẽrĩ wi'ipu bu'ewĩ.

Masã Jesure sirutudu'u'que ni'i

60 Jesure siruturi masã cũ bu'esere tu'orã, a'tiro niwã:

—Cũ werese diasayu'rua'a. ¿Noa tere tu'omasĩpõtẽobosau?

61 Tojo ucũsere tu'ogu, Jesú narẽ niwĩ:

—¿Musã yu'u tojo ucũsere tu'satisari? 62 ¿De'ro wa'abosari yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu apaturi toduporo yu'u ní'caropu mũjãacã tja? Musã tere ĩ'arã, ¿de'ro tu'oña'bosari? 63 Espĩritu Santu catisere o'omi. Marĩ upu marĩrẽ catise o'owe'e. Yu'u ba'ase, sĩ'rĩsere ucũgũ, po'peapu ejeripõ'rã cjasere ucũgũ wee'e. Yu'u ucũsere ějõpeorã catinu'cũcã'rãsama. 64 Æpẽrã musã tiropure yu'u weremicã, yu'ure ějõpeotima yujupu, niwĩ Jesú.

Jesú cãrẽ ějõpeotiajãrẽ ne waroputa masĩtojacu niwĩ. Tojo nicã cãrẽ Æpẽrãrẽ wẽjẽdutigu o'oacju quẽ'rãrẽ masĩtojawĩ.

65 Jesú masãrẽ niwĩ:

—Tojo weegu yu'u musãrẽ mejẽpu ní'caronojõta ne ni'cũ cũ uaro yu'ure sirutumasĩtisami. Yu'u pacu o'ono'rã dia'cũ sirutumasĩsama, niwĩ Jesú.

66 Tita pãjãrã cãrẽ sirutumi'cãrã sirutudu'ucã'wã. 67 Na tojo weecã ĩ'agũ, Jesú ãsã cũ bu'erãrẽ sãrĩtiña'wĩ:

—¿Musã quẽ'rã wa'asĩ'rĩsari?

68 Simó Pedro cãrẽ yu'tiwĩ:

—Wiogu, ¿noa pe'ere sirutubosari? Mu'u ucũse catinu'cũsere o'o'o. ¿Ësã no'opu wa'abosau? 69 Ësã mu'urẽ ějõpeotoja'a. Ësã masĩ'i, mu'u añugũ Õ'acũ bese'cata ni'i.

70 Jesú ãsãrẽ niwĩ:

—Yũ'u musã docere besewũ. Yũ'u tojo wéeca be'ro nimicã, ni'cũ musã me'rãcjũ wãtĩ yagu nimi.

⁷¹ Jesú tojo nígũ, Juda Iscariotere, Simó macürë nigũ weewĩ. Juda ũsã me'rãcjũ nimiwĩ. Tojo nimigũ, be'ropure Jesure ĩ'atu'tirãpüre o'owĩ.

7

Jesure cã acabijirã Judea di'tapu majãmitojaduti'que ni'i

¹ Jesú masãrë bu'éca be'ro Galileapũ ĩ'acusiawĩ. Cũ judío masã wëjërĩ nígũ, Judea di'tapure wa'asĩ'rĩtiwĩ. ² Titare judío masã ñecũsumua wi'seriacã na wee'quere wãcũsiruturãtirã weewã. Tojo weerã ti bosenuũ niatji dũporoacã Jesú acabijirã cãrë niwã:

³ —A'topure tojaque'aticã'ña. Mu'u bu'esere siruturã tiro Judeapũ tojaagusa'a. Topũ napure wee'ogũ wa'aya. ⁴ Masã mu'urë masĩcã uagu, ya'yioropũ wee'otĩcã'rõua'a. Mu'u tere wee'ogũ, nipe'tirã ĩ'orõpũ wee'ogũ wa'aya, niwã.

⁵ Cũ acabijirãpũta cãrë ëjõpeotiwã. ⁶ Jesú narë niwĩ:

—Yũ'u no'o uaro wa'amasĩtisa'a. Yũ'u pacu yũ'ure cũu'que ejawe'e yujupũ. Musã pũrĩcãrë wiowe'e; no'o uaro wa'amasĩ'i. ⁷ A'ti umucocjãrã ña'arõ weerã musãrë ĩ'atu'titima. Na ña'arõ niseti'quere werecã, yũ'ure ĩ'atu'tima. ⁸ Musã bosenuũurë ĩ'arã wa'aya. Yũ'u pacu yũ'ure cũu'caro ejawe'e. Tojo weegu ni'cãrõacãma yũ'ua wa'awe'e, niwĩ Jesú. ⁹ Tojo nĩca be'ro Galileapũta tojacã'wĩ.

Jesú wi'seriacã weeri bosenuũurë ĩ'agũ wa'a'que ni'i

¹⁰ Cũ acabijirã Jerusalëpũ bosenuũurë ĩ'arã wa'awã. Be'ropũ Jesú quë'rã cã acabijirãrë sirutuwa'cãwĩ. Topure ne etagu, masã'otiwĩ. Cãrë masĩcã uatiwĩ. ¹¹ Ti bosenuũurë nicã, judío masã wiorã Jesure a'marã, “Sõ'onĩcu waro ¿no'opũ nisari?” nicãrã niwã.

¹² Jesure pãjãrã masã a'tiro nicãrã niwã. Æpërã “Añugũ nimi”, nicãrã niwã. Æpërã pe'e “Nitimi, masãrë nisoogu ña'agũ nimi”, nicãrã niwã.

¹³ Judío masã wiorãrë uirã, nipe'tirã tu'oropũ Jesú ye cjasere ucũtiwã.

¹⁴ Jerusalëpũ bosenuũurë decótiari cura Jesú Õ'acũ wi'ipũ sãjãa, masãrë bu'ewĩ. ¹⁵ Cũ bu'esere tu'orã, judío masã wiorã tu'omarãwã.

—Ã'rĩ bu'etimigũ, ¿de'ro weegu tocã'rõ masĩti? niwã.

¹⁶ Jesú narë niwĩ:

—Yũ'u bu'ese, yé mejëta ni'i. Yũ'u pacu, yũ'ure o'ócũ ye ni'i. ¹⁷ No'o Õ'acũ uaro weesĩ'rĩgũnojõ yũ'u ucũsere “Diacjũta ni'i”, ni masĩgũsami. “Õ'acũ dutiro bu'emi. Cũ uaro bu'etimi”, nigũsami. ¹⁸ Ni'cũ cũ uaro ucũma'agũ “Cũ añurõ ucũme'rĩmi” nicã tu'osĩ'rĩsami. Apĩ Õ'acũ uaro weregũ pe'e masã “Õ'acũrë añuyũ'rũami” nicã uasami. Cũ pũrĩcã nisooti, diacjũ ucũsami.

¹⁹ »Musãrë Õ'acũ duti'quere Moisé o'ocũ niwĩ. Tojo weemicã, musã ne ni'cũ te dutisere weewe'e. ¿De'ro weerã musã yũ'ure wëjësĩ'rĩti? ni sërĩtiña'wĩ.

²⁰ Masã cãrë niwã:

—¿Noa mu'urë wëjësĩ'rĩti? Mu'u wãtĩ sãjãno'cu nisa'a.

²¹ Jesú narë niwĩ:

—Sijamasitigure sauru nicā yu'rucōā ī'aucuatjārā, yu'ure wējēsī'rī'i. ²² ¿De'ro weerā musā ucuaati? Moisé musārē a'tiro duticu niwī: “Musā pō'rā umuarē ni'cā semana bajuáca be'ro na ò'rēcju yapa caserore yejecō'aña”, nicu niwī. Cū tojo dutise duporo musā ñecūsūmua maata tojo weemujātitojacārā niwā. Apetero na sauru nicā bajuabosama. Na bajuáca be'ro ni'cā semana queoro sauruta nibosa'a tja. ²³ Musā Moisé duti'quere queoro weesī'rīrā, sauru nimicā, na ò'rēcju yapa caserore yejecō'asa'a. Tojo weemirā, yu'u sauru nicā ni'cūrē yu'rucōā ī'arā, ¿yu'u me'rā tu'saweti? ²⁴ Bu'icjase bajuyoropu cjase dia'cūrē ī'abeseticā'ña. Queoro ī'atojarāpu beseya, niwī Jesú.

Jesú cū u'musepu a'ti'quere ucū'que ni'i

²⁵ Jesú masārē bu'eri cura āpērā Jerusalécjārā niwā:

—¿Ā'rīta niti na wējēsī'rī wapagú? ²⁶ Cū nipe'tirā ī'orōpu bu'egu weemi. Na cūrē ne mejēcā nitiamā. ¿Apetero weerā wiorā ā'rī Ō'acū macū cū bese'cu nimi nisere ējōpeosari? ²⁷ Ā'rī Ō'acū bese'cu nitisami. Cū ya macārē marī masī'i. Ō'acū bese'cu nicā pūrīcārē, marī cū a'ti'caropure masītiboapā, niwā.

²⁸ Jesú cū bu'eri cura na tojo ni ucūcā tu'ogu, tutuaro narē niwī:

—Musā yu'ure masī'i, nimiba. Tojo nicā yu'u a'ti'caropure masīsa'a. Yu'u uaro me'rā a'titiwu. Yu'ure o'ócū diacjū weegú nimi. Musā cūrē masīwe'e. ²⁹ Yu'u cū tiropu ní'cu ni'i. Tojo weegu cūrē masī'i, niwī Jesú.

³⁰ Cū tojo nicā tu'orā, cūrē bu'iri da'leri wi'ipu miasī'rīmiwā. Ō'acū cūu'que ejatiyucā, cūrē miatiwā. ³¹ Masā pājārā cūrē ējōpeowā. A'tiro niwā:

—¿To pūrīcārē Ō'acū bese'cu Cristo a'tigu, ā'rī weeī'o'que nemorō weegusari? niwā.

Jesure bu'iri da'leri wi'ipu miasī'rīmi'que ni'i

³² Fariseo masā “Ā'rī Ō'acū bese'cu nimi” nisere tu'ocārā niwā. Tojo weerā pa'ia wiorā me'rā Ō'acū wi'i co'terā surarare Jesure ñe'edutirā o'ócārā niwā. ³³ Jesú pe'e masārē a'tiro niwī:

—Yu'u musā me'rā yoaticā nigūsa'a. Be'ro yu'ure o'ócū tiropu wa'aguti. ³⁴ Yu'ure a'masiruturā, musā bocasome. Yu'u wa'aropure wa'amasīsome.

³⁵ Judío masā wiorā a'merī sērītiña'wā:

—Ā'rī yu'ure bocasome nígū, ¿no'opu wa'agusari? ¿Cū judío masā griego masā tiropu wa'astea'cārārē bu'esijagu wa'agusari? ¿Griego masā quē'rārē bu'egusari? ³⁶ Cū tojo ní'que ¿de'ro nisī'rīrō weepari? ni a'merī sērītiña'wā.

Acowuose cjasere Jesú were'que ni'i

³⁷ Jesú bosenumu na weeyapatiri namu warore wā'cānu'cā, tutuaro me'rā niwī:

—Acowuorā, yu'u tiropu a'ti, sī'rīrā a'tia. ³⁸ Tojo weerā yu'ure ējōpeocā, musā ye ejeripō'rārīpu Espīritu Santu nigūsami. Cū dia aco o'mabronu'cūrō weronojō nigūsami. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu ní'caronojōta nirōsa'a, niwī Jesú.

³⁹ Cũ aco o'maburonu'cũsere ucũgũ, Espiritu Santure ucũgũ weewĩ. Cũta Jesure ějõpeorãpũre sãjãacjũ nigũsami nígũ, tojo niwĩ. Titare Espiritu Santu cũ a'tise dũporo niwũ. Jesú cũ wẽrĩ masãmũjãatiyucã, Espiritu Santu a'titiwĩ yujupũ.

Masã na dũcawatise ni'i

⁴⁰ Āpẽrã Jesú ucũ'quere tũ'orã, a'tiro niwã:

—Diacjũta ni'i. Ārĩ “Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masũ a'tiacjũ niapũ” na ní'cũta nimi.

⁴¹ Āpẽrã a'tiro niwã:

—Ārĩ Ē'acũ bese'cũ Cristo nimi, niwã.

Āpẽrã pe'e “Õ'acũ bese'cũ de'ro Galileacjũ nibosabe. ⁴² Ē'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro niwã: ‘Ē'acũ bese'cũ Davi weronojõ Belẽcã nigũsami. Cũ pãrãmi nituriagupũ nigũsami’, ni ojano'wũ”, niwã.

⁴³ Jesure masã ni'cãrõnojõ wãcũtiwã. Tojo weerã dũcawatia wa'awã. ⁴⁴ Āpẽrã cãrẽ bu'iri da'reri wi'ipũ miasĩ'rĩwã. Tojo weesĩ'rimirã, weetiwã.

Judío masã wiorã Jesure ějõpeoti'que ni'i

⁴⁵ Ē'acũ wi'i co'terã surara Jesure ñe'edutirã o'óno'cãrã a'tiro weewã. Na o'ó'cãrã tiro fariseo masã, tojo nicã pa'ia wiorã tiropũ majãmitojaawã. Topũ na etacã, wiorã narẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã Jesure ñe'e miititiati? nicãrã niwã.

⁴⁶ Surara narẽ yũ'ticãrã niwã:

—Ne ni'cũ cũ weronojõ ucũcã, tũ'otirã nicãti.

⁴⁷ Fariseo masã narẽ nicãrã niwã:

—¿Masã quẽ'rã cũ bu'e'quere tũ'orã, ějõpeoti? ¿Nisoono'ati?

⁴⁸ Añurõ tũ'omasĩña. Ne ni'cũ wiogũ, ne ni'cũ fariseo masũ cãrẽ ějõpeotima. ⁴⁹ Sõjã pãjãrã cũ weresere ějõpeorã, Ē'acũ Moisére dutise cũu'quere masĩtibutiamã. Ē'acũ narẽ bu'iri da'regusami, nicãrã niwã surãfare.

⁵⁰ Nicodemo ñamipũ Jesure ĩ'agũ eja'cũ fariseo masũ nicũ niwĩ. Cũ me'rãcjãrã wiorãrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

⁵¹ —Marĩrẽ dutise a'tiro ni'i: “Ni'cũ cũ ña'arõ wee'quere ĩ'atojarãpũ, bu'iri da'reroua'a”, ni'i, nicũ niwĩ.

⁵² Na cãrẽ niwã:

—¿Mũ'u quẽ'rã Galileacjũ niti? Ē'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ bu'eya. Ne ni'cũ Ē'acũ ye quetire weremũ'tãrĩ masũ Galileacjũ nitimi, nicãrã niwã.

Ña'arõ weegore weresã'que ni'i

⁵³ Nipe'tirã masã Jerusalẽpũ bosenuũ eja'cãrã na ye wi'seripũ dajatojaawã.

8

¹ Jesú pe'e ãrũgũ Olivo wãmeticjupũ wa'awĩ. ² Be'ro ape nuũ bo'reacã Ē'acũ wi'ipũ wa'awĩ tja. Masã nipe'tirã cũ tiropũ nerẽwã'cãtiwã. Cũ ejanujã, narẽ bu'ewĩ. ³ Cũ bu'eri cura Moisé duti'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã Jesú tiropũ etawã. Na ni'cõ numio apĩ co marãpũ nitigũ me'rã ña'arõ weemigõ tũ'o'core masã ĩ'orõpũ miiejawã.

⁴ Na Jesure niwã:

—Wioꝝ, a'tigo co marãꝝ nitigũ me'rã ña'arõ weegore bocaepã. ⁵ Moisé tojo weegonojõrẽ útãperi me'rã doquewẽjẽdutigũ niwĩ. ¿Mu'ũ waro de'ro niti?

⁶ ¿De'ro yũ'tigusari? nirá, cūrẽ tojo sērĩtiña'wã. Na a'tiro wãcũwã: “Cũ mejẽcã yũ'ticã, wiorãrẽ weresãrãsa'a”, ni wãcũwã. Na sērĩtiña'cã tũ'ogũ, mu'rĩque'a, cũ omopica me'rã nucũcãꝝ ojawĩ. ⁷ Na cūrẽ sērĩtiña'du'uticã ĩ'agũ, cũ wã'cãnu'cã, narẽ niwĩ:

—Musã wa'teropũ no'o nigũ ne ni'cãti ña'arõ weetigũ, ẽtãgã mi, core doquenu'cãña.

⁸ Be'ro mu'rĩque'a, ojanemowĩ tja. ⁹ Cũ tojo nicã tũ'orã, na bu'iritirã tũ'oña'wã. Tojo weerã siape me'rã nipe'tirã uiwijape'tia wa'awã. Bucurã waro wijamu'tãwã. Be'ro ãpẽrã quẽ'rã sirutuwijawã. Jesú ni'cũta co numio me'rã cõ'onujãwĩ. ¹⁰ Cũ wã'cãnu'cã, co ni'cõrẽta ĩ'agũ, niwĩ:

—Mu'ũrẽ weresãrã waro ¿no'o wa'ati? Mu'ũrẽ “Ûtã me'rã doquewẽjẽrõua'a”, ¿nitiati?

¹¹ Co cūrẽ niwõ:

—Nitiama.

Jesú core niwĩ:

—Yũ'ũ quẽ'rã mu'ũrẽ “Bu'iri da'reroa'a”, niwe'e. Wa'agosa'a. Apaturi ña'arõ weenemoticã'ña, niwĩ.

Jesú s'ĩ'ose weronojõ cũ nise ni'i

¹² Ni'cãti Jesú masãrẽ bu'égũ, a'tiro niwĩ:

—Yũ'ũ a'ti nucũcãcãrãrẽ s'ĩ'ose weronojõ ni'i. Yũ'ũre siruturã na'itĩ'arõꝝ nirá weronojõ nitima. Yũ'ũ na me'rã ninu'cũ'u. Na de'ro weeatjere ĩ'o'o. Tojo weerã añurõ nisetimasĩma.

¹³ Cũ tojo nicã tũ'orã, fariseo masã Jesure niwã:

—Mu'ũ basu mu'ũ weesere ucũcã, mu'ũ ucũse wapamarĩ'i.

¹⁴ Jesú narẽ niwĩ:

—Yũ'ũ basu yũ'ũ weesere ucũmicã, yũ'ũ ucũse wapati'i. Yũ'ũ ní'caropũ yũ'ũ dajatojaatjere masĩ'i. Musã pũrĩcã yũ'ũ ní'caro yũ'ũ dajatojaatjopũre masĩwe'e. ¹⁵ Musã a'ti umãcocãrã wãcũse me'rã bese'e. Yũ'ũ pũrĩcã yũ'ũ se'saro ne ni'cūrẽ besewe'e. ¹⁶ Yũ'ũ besegu, queoro besebosa'a. Yũ'ũ uaro besewe'e. Yũ'ũ pacũ, yũ'ũre o'ó'cũ me'rã bese'e. ¹⁷ Musãrẽ dutise na oja'que a'tiro ni'i: “Puarã masã ni'cãrõnojõ na ĩ'a'quere weresãcã, ẽjõpeoroa'a.” ¹⁸ Yũ'ũ werese quẽ'rã tojota ni'i. Yũ'ũ, yũ'ũ pacũ yũ'ũre o'ó'cũ me'rã yé cjasere añurõ ucũ'u. Tojo weero yũ'ũ ucũse queoro ni'i.

¹⁹ Na Jesure sērĩtiña'wã:

—To pũrĩcãrẽ ¿mu'ũ pacũ no'opũ nisari?

Jesú narẽ yũ'tiwĩ:

—Musã yũ'ũre masĩwe'e. Yũ'ũ pacũ quẽ'rãrẽ masĩtisa'a. Yũ'ũre masĩrã, cũ quẽ'rãrẽ masĩboapã, niwĩ.

²⁰ Jesú tojo ucũgũ, Õ'acũ wi'ipũ niwĩ. Masã niyeru o'orã na sãase acari tiropũ niwĩ. Cũ topũ nicã, cũ pacũ cūrẽ cũu'que ejatiyucã, ne ni'cũ cūrẽ bu'iri da'reri wi'ipũ miatiwã.

Jesú “Yũ'ũ wa'atjopũre musã wa'asome” ní'que ni'i

²¹ Jesú judío masã wiorãrẽ niwĩ:

—Yu'u wa'agu wee'e. Yu'u wa'áca be'ro musã yu'ure a'marãsa'a. Musã acobojoño'ña marĩrã wẽrĩrãsa'a. Yu'u wa'atjopure musã wa'amasĩsome.

²² Na a'merĩ sërĩtiña'wã:

—¿Cũ basu wẽjẽ, wẽrĩgũsari? ¿Tojo weerã cũ wa'atjopure marĩ wa'amasĩsari?

²³ Jesú narẽ niwĩ:

—Musã a'ti nucũcãcjãrã ni'i. Yu'u u'musecjũ ni'i. ²⁴ Tojo weegu musãrẽ toduporo “Acobojoño'ña marĩrã wẽrĩrãsa'a”, niapu. Musã yu'ure “Cũta nimi”, ni ẽjõpeowe'e. Tojo weerã musã acobojoño'ña marĩrã wẽrĩrãsa'a.

²⁵ Na Jesure sërĩtiña'wã:

—¿Noanojõ niti mu'u?

Jesú narẽ niwĩ:

—Ne waropu musãrẽ weretojamiwã. ²⁶ Yu'u peje waro musãrẽ werese cu'o. Tojo nicã musãrẽ bu'iri da'reatje quẽ'rãrẽ cu'o. Yu'ure o'ó'cu diacjũ ucũmi. Cũ ucũ'quere, yu'u tu'o'quere musãrẽ a'ti nucũcãcjãrãrẽ wereturia'a, niwĩ Jesú.

²⁷ Jesú tojo ucũgũ, cũ pacu Õ'acũrẽta ucũgũ weemiwĩ. Masã pe'e cũ tojo ucũsere tu'omasitiwã. ²⁸ Tojo weegu Jesú narẽ niwĩ:

—Musã yu'ure u'muarõpu tuumorõnu'cõrãpu, yu'u Õ'acũ bes'e'cu nisere masĩrãsa'a. “Cũ uaro weetipĩ”, nirãsa'a. Yu'u pacu yu'ure were'que se'sarore musãrẽ were'e. ²⁹ Yu'ure o'ó'cu yu'u me'rã nimi. Yu'u cũ tu'sase dia'cũrẽ wee'e. Tojo weegu yu'ure ne cõ'awã'cãtimi.

³⁰ Jesú tojo nicã tu'orã, pãjãrã cũrẽ ẽjõpeowã.

Õ'acũ põ'rã ye queti, apeye ña'arõ weenu'cũrã ye queti ni'i

³¹ Jesú judío masã cũrẽ ẽjõpeorãrẽ a'tiro niwĩ:

—Musã yu'u bu'esere yu'tirã, yarã waro nirãsa'a. ³² Diacjũcjũrẽ masĩrãsa'a. Cũrẽ masĩrã, musã ña'arõ weesere dutigu doca nisome.

³³ Na cũrẽ niwã:

—¿De'ro weegu mu'u “Ña'arõ weesere dutigu doca nisome”, niti? Æsã Abrahã pãrãmerã nituriarã ni'i. Æsã apĩ dutise doca nititojawu.

³⁴ Jesú narẽ niwĩ:

—Diacjũta nigũti. Nipe'tirã ña'arõ weerã na ña'arõ weesere du'umasitirã, te doca niwã'ñasama. ³⁵ Ni'cũ ãpẽrãrẽ da'raco'tegu cũ wiogu ya wi'icjũ waro nitimi. Ti wi'i wiogu macũ pe'e ti wi'icjũ waro nimi. ³⁶ Yu'u Õ'acũ macũ musã ña'arõ weese doca nimi'cãrãrẽ yu'rãweticã weegu a'tiwu. Tojo weéca be'ro diacjũta musã yu'ruono'cãrã nirãsa'a. ³⁷ Yu'u musã Abrahã pãrãmerã nituriarã nisere masitoja'a. Tojo nimirã, musã yu'u ucũsere ẽjõpeosĩ'rĩtisa'a. Tojo weerã yu'ure wẽjẽsĩ'rĩsa'a. ³⁸ Yu'u pacu yu'ure i'o'quere musãrẽ were'e. Musã pũrĩcã musã pacu duti'quere weesa'a.

³⁹ Na cũrẽ niwã:

—Æsã ñecũ Abrahã nimi.

Jesú narẽ niwĩ:

—Musã Abrahã pãrãmerã waro ni'i nĩrã, cũ wee'caro weronojõ weebosa'a. ⁴⁰ Diacjũ cjase yu'u pacu bu'e'quere weremicã, yu'ure wẽjẽsĩ'rĩ'i. Abrahã ne tojo weeticu niwĩ. ⁴¹ Musã pe'e musã pacu weesenõjõrẽ weesa'a, niwĩ Jesú.

Cũ tojo nicã tu'orã, na niwã:

—Ĕsā, pacu marīrā, tojo boca'cārā weronojō niwe'e. Ō'acū ni'cūta ũsā pacu nimi.

⁴² Jesú narē niwī:

—Musā diacjūta Ō'acū ũsā pacu nimi nīrā, yu'ure uabosa'a. Yu'u cū me'rā ní'cuta a'tiwu. Yu'u uaro a'titiwu. Ō'acūta yu'ure o'ówī. ⁴³ ¿De'ro weerā musā yu'u ucūserē tu'omasīweti? A'tiro ni'i. Musā yu'u ucūserē tu'o ējōpeosī'rīwe'e. Tojo weerā tojo wee'e. ⁴⁴ Musā pacu wātī nimi. Musā cū yarā ni'i. Tojo weerā cū uaro weesī'rī'i. Cū ne waroputa masārē wējēcō'agū nitojacu niwī. Cū ne cārōacā diacjū cjasere weetimi. Ne ni'cāti diacjū ucūtisami. Cū nisoogu nimi. Tojo weegu nisoose me'rāta ucūsami. Cū nisoosepijatjīagū, nisoose wioogu nimi. ⁴⁵ Musā pe'e yu'u diacjū ucūse ye bu'iri yu'ure ējōpeowe'e. ⁴⁶ ¿Noanojō yu'ure “Mu'u űa'a ni'i”, nibosari? Yu'u diacjū ucūmicā, ¿de'ro weerā yu'ure ējōpeoweti? ⁴⁷ Ō'acū pō'rā cū ucūserē tu'o yu'tima. Musā cū yarā mejēta ni'i. Tojo weerā yu'u ucūserē tu'o ējōpeosī'rīwe'e, niwī Jesú.

Abrahā duporo Cristo nitoja'que ni'i

⁴⁸ Jesú tojo nicā tu'orā, judío masā cūrē niwā:

—Ĕsā mu'urē Samariacjū, wātī sājāno'cu ni'i nīrā, diacjūta ni'i.

⁴⁹ Jesú narē niwī:

—Yu'u wātī sājāno'cu niwe'e. Yu'u weese me'rā yu'u pacure masā añurō ucūcā wee'e. Musā pe'e yu'u weesere ī'arā, “űa'arō weegu weemi”, ni'i. ⁵⁰ Yu'u, yé cjasere masā añurō ucūato nisere a'magū mejēta wee'e. Ni'cū nimi yu'ure añurō ucūgū. Cūta besegusami. ⁵¹ Diacjūta nigūti. Yu'u ucūserē tu'o ējōpeogu wērīsome.

⁵² Na Jesure niwā:

—Mu'u “Yu'u ucūserē tu'o ējōpeogu wērīsome” nise bu'iri ũsā añurō masī'i. Mu'u wātī sājāno'cu ni'i. Toduporocjārā nipe'tirā Ō'acū ye queti weremu'tārī masā, tojo nicā Abrahā wērīpe'tidija wa'acārā niwā. ⁵³ ¿Mu'u ũsā űecū Abrahā yu'ruoro niti? Cū, Ō'acū ye queti weremu'tārā quē'rā wērīa wa'acārā niwā. Mu'u waro ¿űamunojō niti tojo ni ucūgū?

⁵⁴ Jesú narē niwī:

—Yu'u, yu'u basu, ni'cūta añurō ucūme'rīse wapamarī'i. “Ĕsā pacu Ō'acū nimi” musā nigūta yu'ure añurō ucūmi. ⁵⁵ Musā cūrē masītisa'a. Yu'u pūrīcā masī'i. Yu'u cūrē masīwe'e nígū, musā weronojō nisoosepijagu nibosa'a. Diacjūta ni'i. Yu'u cūrē masī'i. Cū dutisere wee'e. ⁵⁶ Musā űecū Abrahā yu'u a'ti nucūcāpu a'tiatjere ējōpeogu, e'catiyucu niwī.

⁵⁷ Na cūrē niwā:

—Mu'u cincuenta cū'marī cuotimigū, ¿Abrahārē ī'arī? ⁵⁸ Jesú narē niwī:

—Diacjūta nigūti. Abrahā bajuase duporopu yu'u nitojawu.

⁵⁹ Cū tojo nicā tu'orā, na ũtāperi me'rā doquewējēsī'rīmiwā. Cū pe'e narē du'ticā'wī. Be'ro ti wi'i Ō'acū wi'ipu ní'cu na wa'teropu wijaa wa'awī.

9

Jesú caperi i'atigu bajaucare yu'ruo'que ni'i

¹ Jesú cū yu'ruaro ni'cū umu caperi i'atigure i'awī. Cū wī'magūputa caperi i'atigu bajaucu niwī. ² Cūrē i'arā, ūsā Jesure sērītiña'wū:

—Ēsārē bu'egu, ¿de'ro weegu ā'rī caperi i'atigu bajaupari? ¿Noa ye bu'iri nipari? ¿Cū pacusumua ye bu'iri o cū ye bu'iri?

³ Jesú ūsārē niwī:

—Cū ña'arō wee'que ye bu'iri niwe'e. Cū pacusumua quē'rā bu'iri mooma. Cū me'rā Ō'acū añurō weesere i'osī'rīgū, cūrē tojo bajugu bajaucā weecu niwī. ⁴ Ni'cārōacā Ō'acū yu'ure o'ó'cu cū'quere weeroua'a nirītero ni'i. Ñamipu marī da'ramasītiro weronojō be'ropu cū cū'quere weeta basiotisa'a. ⁵ Yu'u a'ti umucopu nirī cura masārē sī'ose weronojō ni'i. Yu'u narē Ō'acū yere masīcā wee'e, niwī.

⁶ Jesú tojo nīca be'ro nucūcāpu u'secore e'ocūuwī. Be'ro tere di'ta morēsu'uro ōrēmī, caperipu tuuwa'rewī. ⁷ Be'ro cūrē niwī:

—Siloé wāmetiro na yéca ditarapu mu'u caperire tuucoegu wa'aya, niwī. Siloé “o'ó'cu” nisī'rīrō weesa'a.

Be'ro cū topu wa'a, cū caperire tuucoecu niwī. Cū majāmitojatigu, añurō i'acu niwī. ⁸ Cū ya wi'i pu'tocjārā, toduporo cū caperi i'atigu nicā i'a'cārā a'tiro nicārā niwā:

—¿Ā'rī toduporopu niyeru sērīduji'cūta nimiba?

⁹ Ni'cārērā “Cūta nimi”, nicārā niwā.

Āpērā pe'e “Nitimi. Apī cū weronojō bajugu nimi”, nicārā niwā.

Cū pe'e “Yu'uta ni'i”, nicu niwī.

¹⁰ Na cūrē sērītiña'cārā niwā:

—¿De'ro weegu mu'u ni'cārōacārē añurō i'ati?

¹¹ Narē yu'ticu niwī:

—Sō'onīcu Jesú wāmetigu di'ta acotise me'rā yu'u caperire tuuwa're, Siloé ditarapu yu'ure coedutiami. Topu wa'a, yu'u coéca be'ro i'anu'cāpu.

¹² Cūrē ninemocārā niwā tja:

—¿No'opu niati cū?

—Masītisa'a. No'opu nīgū nisami, nicu niwī.

Fariseo masā caperi i'atigu yu'ruono'care sērītiña'que ni'i

¹³ Be'ro caperi bajuno'ti'care fariseo masā tiropu miacārā niwā.

¹⁴ Jesú cūrē yu'ruoca numu sauru nicaro niwū. ¹⁵ Jesú caperi i'acā wee'care fariseo masā sērītiña'cārā niwā:

—¿De'ro weegu mu'u añurō i'ati?

Cū narē yu'ticu niwī:

—Ni'cū yu'u caperire di'ta acotise me'rā tuuwa'reami. Yu'u coéca be'ro añurō i'anu'cāpu.

¹⁶ Ni'cārērā cūrē a'tiro nicārā niwā:

—Marērē soodutīca numurē a'tiro weegunojō Ō'acū o'ó'cu nitimi. Cū marērē soodutīca numurē ējōpeotisami.

Āpērā pe'e a'tiro nicārā niwā:

—Cū ña'arō weegunojō nīgū pūrīcā, a'te añusere weē'omasītiboapī, nicārā niwā. Na mejēcā dia'cū wācūcārā niwā.

¹⁷ Be'ro na caperi bajuno'ti'care sērītiña'cārā niwā:

—Mu'u waro ¿de'ro niti mu'urē i'acā wee'care?

Cũ yu'ticu niwĩ:

—Yu'ua, Õ'acũ ye queti weremu'tārĩ masũ nimi, ni'i.

¹⁸ Judío masã wiorã toduporopu cũ caperi ĩ'ati'quere ějõpeosĩ'rĩticãrã niwã. ¹⁹ Tojo weerã cũ pacusumuarẽ pijio, sērĩtiña'cãrã niwã:

—¿Ā'ĩ musã macũ niti? ¿Cũ wĩ'magũputa caperi ĩ'atigu bajuari? ¿De'ro weegu cũ ni'cãrõacãrẽ ĩ'ati?

²⁰ Cũ pacusumua narẽ yu'ticãrã niwã:

—Ëu, ũsã macũta nimi. Cũ caperi ĩ'atigu bajuawĩ. A'te dia'cũrẽ ũsã masĩ'i. ²¹ Cũ ni'cãrõacã ĩ'asema masĩtisa'a. Cũrẽ ĩ'acã wee'cu quẽ'rãrẽ masĩtisa'a. Cũ basu yu'timasĩmi. Cũ wĩ'magũ mejẽta nimi. Cũrẽ sērĩtiña'ña, nicãrã niwã.

²² Cũ pacusumua uirã, tojo nicãrã niwã. Judío masã wiorã toduporopu a'tiro nicãrã niwã: “No'o Jesure ‘Õ'acũ cũ o'ó'cu nimi’ nigũnojõrẽ Õ'acũ wi'iputa cõ'awĩrõno'rõsa'a. Cũ marĩ me'rã nisetinemosome”, nicãrã niwã. ²³ Tojo weerã marĩrẽ cõ'arĩ ni uirã, “Cũ wĩ'magũ mejẽta nimi. Cũrẽ sērĩtiña'ña”, nicãrã niwã.

²⁴ Judío masã wiorã caperi bajuno'ti'cure apaturi pijicãrã niwã tja. Cũrẽ “Õ'acũ tu'oropure diacjũ ucũña. Ësã masĩ'i, mu'urẽ yu'rũo'cu ña'agũ nimi”, nicãrã niwã.

²⁵ Cũ narẽ nicu niwĩ:

—Cũ ña'agũ o añugũ nígũ nisami; cũrẽ yu'u masĩtisa'a. A'te dia'cũrẽ masĩ'i. Toduporopure yu'u caperi bajuno'ti'cure yu'rũoami. Ni'cãrõacãrẽ ĩ'a'a.

²⁶ Cũrẽ sērĩtiña'nemocãrã niwã tja:

—¿Noa mu'urẽ tojo weeati? ¿De'ro wee mu'urẽ ĩ'acã weeati?

²⁷ Cũ narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musãrẽ weretojapu. Yu'ure ějõpeowe'e. ¿De'ro weerã musã sērĩtiña'nemoti tja? ¿Cũrẽ sirutusĩ'rĩti?

²⁸ Cũ tojo yu'ticã tu'orã, cũrẽ tu'ticãrã niwã:

—Mu'u cũrẽ sirutuya. Ësã pũricã Moisé dutisere siruturãti. ²⁹ Ësã masĩ'i, Õ'acũ Moisére ucũcu niwĩ. Cũ pe'ema “Tocjũpu nimi”, niña marĩ'i.

³⁰ Cũ narẽ nicu niwĩ:

—A'yóne. ¿Musã yu'ure caperi ĩ'acã wee'cure masĩweti? ³¹ Marĩ añurõ masĩ'i, Õ'acũ ña'arãrẽ na sērĩsere yu'titisami. Cũrẽ ějõpeorã, cũ uaro weerã dia'cũrẽ yu'tisami. ³² Ne ni'cãti “Ni'cũ wĩ'magũputa caperi ĩ'atigu bajua'cure ĩ'acã weeapu” nicã tu'onõ'ña marĩ'i. ³³ Cũ Õ'acũ o'ó'ti'cu nígũ, yu'ure caperi ĩ'acã weetiboapĩ.

³⁴ Na cũrẽ nicãrã niwã:

—¿Mu'u ne waroputa ña'agũ bajua'cu mijĩ ũsãrẽ weresĩ'rĩti? Cũ na me'rã nisetimi'cure na me'rã ninemodutiticãrã niwã.

Jesú masãrẽ “Caperi bajuno'tirã weronõjõ nima” nise ni'i

³⁵ Jesú caperi bajuno'ti'cure na cõ'awĩrõ'quere tu'owĩ. Tojo weegu cũrẽ bocaejagu, niwĩ:

—¿Mu'u Õ'acũ macũ masũ weronõjõ uputigure ějõpeoti?

³⁶ Cũ Jesure yu'tiwĩ:

—Wiogu, ¿noanojõ niti cũ? Yu'u cũrẽ ějõpeosĩ'rĩsa'a. Wereya.

³⁷ Jesú cũrẽ niwĩ:

—Mu'u ĩ'atoja'a. Yu'u mu'u me'rã ucũgũta ni'i.

38 Cũ tojo nicã tu'ogũ, Jesú tiro ejaque'a, cūrē niwī:

—Wioꝗũ, mu'urē ējōpeo'o.

39 Be'ro Jesú niwī:

—Yu'u a'ti turipure queoro besegu a'tiwũ. Masã na ña'arō weesere masītima. Ō'acũ masārē yu'ruomi nise quē'rārē masītima. Tojo weerã caperi bajuno'tirã weronojō nima. A'tere masīdutigu, ējōpeocã uꝗũ a'tiwũ. Āpērã “Ō'acũ ye quietire masī'i”, ni wãcūsama. Náta caperi ĩ'atirã weronojō dojosama, niwī Jesú.

40 Tojo nicã tu'orã, ni'cārērã fariseo masã cũ tiropũ nirá a'tiro niwã:

—¿Ūsã quē'rã caperi bajuno'tirã weronojōta niti?

41 Jesú narē yu'tiwī:

—Caperi bajuno'tirã weronojō nirá pūrīcã, musã bu'iri moobosa'a. Musã “Caperi bajuno'o”, nimiba. Tojo weerã bu'iritirã ni'i, niwī Jesú.

10

Jesú oveja co'tegu me'rã queose o'o'que ni'i

1-2 Jesú masārē bu'égũ, a'tiro queose werewī:

—Diacjũta musārē nigũti. Ni'cũ masũ oveja co'tegu na sã'rīsãaca sopepure queoro sãjãasami. Āpērã ovejare yajasi'rĩrã pe'e sope marĩrõpũ sãjãasama. ³ Sopere co'tegu oveja co'tegure pãosõrõsami. Cũ sãjãacã, oveja cũ ucũsere tu'omasĩsama. Cũ na ovejanũcūrē na wãmerē pisusami. Cũ tojo weecã, cũ tiropũ sirutuwiijaasama. ⁴ Narē pijiwijaatojagũ, na dũporo u'mutãwã'cãsami. Cũ ucũsere tu'omasĩrã, cũ be'ro sirutuque'asama. ⁵ Apĩpure na ĩ'amasĩtigure sirututisama. Cũ ucũsere tu'omasĩtirã, no'o uaro du'tistea wa'asama, niwī Jesú.

⁶ Fariseo masã a'te cũ queose o'osere tu'omasĩtiwã.

Jesú oveja co'teme'rĩgũ weronojō nimi nise ni'i

⁷ Na tu'oticã ĩ'agũ, Jesú narē ninemowī tja:

—Diacjũta nigũti. Yu'u oveja sãjãarĩ sope weronojō ni'i. ⁸⁻⁹ Oveja sopere sãjãarã weronojō yu'ure sirutu ējōpeorã yu'ruono'rãsama. Oveja weronojō uiro marĩrõ nĩmasĩrãsama. Na uasere bocarãsama. Āpērã yu'u dũporo a'ti'cãrã ña'arã, ovejare yajari masã weronojō nicãrã niwã. Tojo weerã oveja pe'e na ucũsere tu'omasĩtirã, narē sirututicãrã niwã.

¹⁰ »Ovejare yajari masã narē yaja, wējēsĩ'rīsama. Yu'u pūrīcã narē catisere o'ogu a'tiwũ. E'catiyu'rũmajãto nĩgũ, narē tojo weewũ.

¹¹ »Yu'u ovejare añurõ co'teme'rĩgũ weronojō yu'ure ējōpeorãrē añurõ co'te'e. Añurõ co'tegu cũ yarã ovejare a'tiro weesami. Narē mejēcã wa'acã cã'mota'agũ wēĩmasĩsami. ¹² Apĩ pe'e cũ da'rase wapa wapata'ase dia'cūrē wãcūsami. Cũ narē co'tegu waro nitigu yai a'ticã, totã cõ'anũ'cõ, wa'a wa'asami. Cũ yarã nitiyucã, tojo weesami. Yai a'ti, narē ñe'e, nurũstepe'ocã'sami. ¹³ Cũ wapata'ase dia'cūrē wãcũgũ, tojo weesami. Cũ yarã nitiyucã, ovejare wãcũnurũtisami.

¹⁴⁻¹⁵ »Yu'u oveja añurõ co'teme'rĩgũ weronojō ni'i. A'tiro ni'i. Yu'u pacũ yu'ure masĩmi. Yu'u quē'rã cūrē masĩ'i. Te weronojō yu'u quē'rã yarã ovejare masĩ'i. Na quē'rã yu'ure masĩma. Yu'u na ye niatjere wēĩ, narē yu'ruoguti. ¹⁶ Āpērã quē'rã judío masã nitimirã, yarã nima. Na quē'rã neono'o, yu'ure ējōpeosiruturãsama. Nipe'tirã

yu'ure ějōpeorā ni'cā curua nirāsama. Yu'u ni'cūta narē co'tegu nigūsa'a.

¹⁷⁻¹⁸ »Yu'u pacu yu'ure ma'imī. Yu'u masārē wērī yu'rūoatje wapa tojo weemī. Ne ni'cū yu'ure wērīcā weemasītisami; yu'u uaro me'rā wērīgūti. Yu'u wērīmasī'i. Be'ro masāmasī'i tja. Yu'u pacu yu'ure a'tirota weedutiwī, niwī Jesú.

¹⁹ Judío masā cū tojo nicā tu'orā, cūrē ni'cārōnojō wācūtiwā.

²⁰ Ni'cārērā cūrē niwā:

—¿De'ro weerā mūsā cūrē tu'oti? Maatigu weemī. Wātī sājāno'cu nīmī, niwā.

²¹ Āpērā pe'e “Wātī sājāno'cu tojo ucūtibosami. Wātī sājāno'cu caperī ī'atigūre ī'acā weemasītisami”, niwā.

Judío masā Jesure uati'que ni'i

²² Pu'ecu nirī cura Jerusalēpu judío masā bosenuwu weepeorā weewā. Duporocjārā Ō'acū wi'ire bosenuwu weepeo'quere wācūsiruturi nūmw niwū. ²³ Ti bosenuwūrē Jesú Ō'acū wi'ipū wa'awī. ²⁴ Cū Salomó wāmetiri tucūpu sājāa yu'ruťērīrī cura judío masā wiorā cūrē añurō be'toanū'cā wa'awā. Cūrē sērītiña'wā:

—Mu'u Ō'acū o'ó'cu ni'i nisere ne diacjū werewe'e. ¿De'ro nicā mu'u ūsārē queoro weregusari? Mu'u Ō'acū bese'cu ni'i nígū, diacjūta ūsārē weryā.

²⁵ Jesú narē niwī:

—Weremiwū. Yu'ure ějōpeotiwu. Yu'u weeī'ose yu'u pacu dutise me'rā yu'u Ō'acū bese'cu nisere mūsārē ī'o'o. ²⁶ Yu'u mūsārē toduporo ní'caronojōta yarā oveja niwe'e. Tojo weerā yu'ure ějōpeowe'e. ²⁷ Yarā oveja yu'ure ī'amasīma. Yu'u quē'rā narē ī'amasī'i. Na yu'ure ějōpeosirutuma. ²⁸ Narē catinu'cūsere o'o'o. Na pecame'epū wa'asome. Yu'u narē co'tenu'cūcūti. Ne ni'cū, yarārē yu'ure ē'mamasīsome. ²⁹ Narē yu'u pacu o'ocu niwī. Cū nipe'tirā nemorō tutuagu nīmī. Tojo weegu ne ni'cū yu'u pacu cuorārē cūrē ē'mamasīsome. ³⁰ Yu'u pacu me'rā ūsā ni'cūputa ni'i, niwī Jesú.

³¹ Cū tojo nicā tu'orā, judío masā ūťaperī me'rā cūrē doquewējēsī'rīmiwā. ³² Jesú narē niwī:

—Yu'u pacu tutuase me'rā mūsā ī'orōpu peje añuse weeī'owū. ¿Ñe'enojō weese ye bu'iri yu'ure doquewējēsī'rīti?

³³ Na Jesure niwā:

—Mu'u añurō weese ye bu'iri wējēsosome. Ō'acūrē mu'u ña'arō ucūse ye bu'iri wējēsī'rīsa'a. Mu'u umu nimigū, Ō'acū weronojō nisī'rī'i. Te ye bu'iri mu'urē wējērāti, niwā.

³⁴ Jesú narē niwī:

—Mūsā dutise wa'teropure Ō'acū ní'quere a'tiro ojano'caro niwū: “Mūsā Ō'acū weronojō ni'i.” ³⁵ Marī masī'i. Ō'acū ye queti ojāca pūrī cjasere “Tojo nima'acārō wee'e”, nita basiowe'e. Ō'acū cū dutise o'o'cārārē a'tiro nicu niwī: “Mūsā Ō'acū weronojō ni'i”, nicu niwī. ³⁶ Ō'acū yu'ure besetjāgū, a'ti turipure o'ówī. Tojo nimicā, “Yu'u Ō'acū macū ni'i” ní'que bu'iri mūsā pe'e yu'ure “Ō'acūrē ña'arō ucūami”, niapu. Tojo niwe'e. ³⁷ Yu'u pacu duti'caronojō weeticāma, yu'ure ějōpeoticā'ña. ³⁸ Cū duti'caronojō weecā pūrīcārē, yu'ure

ējōpeotimirā, yu'u weeī'osere ējōpeoya. Musā tere ējōpeorā, yu'u pacu yu'upure nimi nisere masīrāsa'a. Tojo nicā yu'u, cū me'rā ni'cūta ni'i nisere masīrāsa'a, niwī Jesú.

³⁹ Na cūrē bu'iri da'rerī wī'ipū miasī'rīmiwā tja. Cū pe'e narē du'tiwā'cā wa'awī.

⁴⁰ Be'ro Jesú Jordā siaquijipū pē'awī. Topure Juā wāmeyeri masū wāmeyecū'caropū tojaque'awī. ⁴¹ Pājārā Jesure ī'arā etarā, a'tiro niwā:

—Juā wāmeyeri masū ucūgū, ne cā'rō weeī'otimigū, ā'rī cjasere diacjūta ucūcūwī, niwā.

⁴² Topure pājārā Jesure ējōpeowā.

11

Lázaro cū wērī'que ni'i

¹ Jesú Jordā siaquijipū nirī cura Lázaro wāmetigū cū ya macā Betaniapū dutitigū weecu niwī. Cū ma'miosānumia María, Marta na quē'rā ti macāputa nicārā niwā. ² Co Maríata niwō Jesure cū du'pocārīpū u'mūtise piopeo, co poari me'rā tuucoe'co. ³ Lázaro ma'miosānumia cū pūrō nicā ī'arā, āpērā me'rā Jesure queti o'ócārā niwā:

—Wiogū, mu'u me'rācjū uputu waro nimi, ni o'ócārā niwā.

⁴ Jesú te quetire tu'ogu, niwī:

—Cū dutitigū wērīyapatidijasome. Cū tojo wērīse me'rā Ō'acū tu-tuasere ī'ano'rōsa'a. Yu'u Ō'acū macū quē'rārē masā a'tiro nirāsama: “Cū tutuagu nimi”, nirāsama, niwī.

⁵ Jesú narē ma'imigū, maata wa'atiwī. ⁶ Te quetire tu'óca be'ro pua numu topure tojaque'anemowī tja. ⁷ Be'ro cū ūsārē niwī:

—Te'a Judeapū tja.

⁸ Ūsā cūrē niwū:

—Ūsārē bu'egu, sō'onícatero tocjārā judío masā ūtāperi me'rā mu'urē doquewējēsī'rīmiwā. ¿Mu'u topū wa'asī'rīsari tja?

⁹ Jesú yu'u pacu da'rāse cūu'quere queoro pe'ogusa'a; tojo weerā yu'ure wējēsosome yujupū nígū, queose me'rā a'tiro werewī:

—Ni'cā umucore doce horari bo'reyu'u. Marī umucopū sījarā, buruque'atīsa'a. A'ti umuco bo'reyucā, tojo weesa'a. ¹⁰ Na'itī'arōpū sījarā pūrīcā, na wa'aro bajutise ye bu'iri pū'atuu, buruque'asama. Na sī'ose marīse ye bu'iri tojo wa'asama.

¹¹ Be'ro Jesú ūsārē niwī:

—Marī me'rācjū Lázaro cārīa wa'apū. Yu'u cūrē wā'cōgū wa'agusa'a.

¹² Ūsā cūrē niwū:

—Wiogū, cū cārīcā, añu nīsa'a. Cū cārīca be'ro soo, yu'rūgusami.

¹³ Jesú Lázaro cārīa wa'apū nígū, wērīa wa'apū nisī'rīgū weecu niwī. Ūsā pe'e cārīse warore wācūcāti. ¹⁴ Ūsā tu'otīcā, Jesú ūsārē diacjū werewī:

—Lázaro wērīa wa'apū. ¹⁵ Marī topū nitīcā, añu'u. Yu'u e'catī'i; añu nirōsa'a musārē. Totā musā nemorō ējōpeorāsa'a. Te'a marī cūrē ī'arā, niwī.

¹⁶ Tomás “Su'rua'cu” na nino'gū ūsārē niwī:

—Marī quē'rā te'a. Jesure na wējēcā, cū me'rāta wērīrā wa'arā, niwī.

Jesú wērī'cārārē masō, catise o'ose ni'i

¹⁷ Jesú Lázaro ya macāpu etagu, cūrē ūtā tutipu sīosōrōcūu'quere tu'owī. Cūrē tojo wéeca be'ro ba'paritise numarī yu'rucarō niwū. ¹⁸ Lázaro ya macā Betania Jerusalé pu'toacā niwū. Pua kilómetro, ape kilómetro deco yoaro niwū. ¹⁹ Tojo weerā Jerusalécjārā pājārā Marta, Mariare ī'awācūtutuato nīrā na tiropu wa'acārā niwā. ²⁰ Marta Jesú etasere tu'ogo, cūrē pōtērīgō ejawō. María pe'e wi'ipu tojaco niwō. ²¹ Marta Jesú tiro etago, cūrē niwō:

—Wioḡu, mu'u a'topu nicā, yu'u acabiji wērītiboapī. ²² Yu'u masī'i, Ō'acū nipe'tise mu'u sērīsere o'osami, niwō.

²³ Jesú core niwī:

—Mu'u acabiji masāḡūsami.

²⁴ Co cūrē niwō:

—Yu'u masī'i, a'ti umuco pe'ticā, nipe'tirā wērī'cārā masārī curapu masāḡūsami.

²⁵ Jesú core niwī:

—Yu'u wērī'cārārē masō, catise o'ogu ni'i. Yu'ure ējōpeogu wērī'cupu nimigū, catiḡusami tja. ²⁶ Ni'cārōacārē catirā yu'ure ējōpeorā wērīrā, wērīdojasome. ¿Mu'u a'tere ējōpeoti?

²⁷ Co cūrē niwō:

—Wioḡu, mu'urē ējōpeo'o. Mu'u Ō'acū bese'cu Cristo, Ō'acū macū ni'i. Mu'u “Ni'cū masū a'tiacju niapu” nī'cu ni'i, niwō.

Lázaro masāpe pu'to Jesú cū uti'que ni'i

²⁸ Marta Jesú me'rā ucūca be'ro co acabijo Mariare pijigo wa'awō. Core āpērā tu'otiropu a'tiro nico niwō:

—Marīrē bu'egū etatojami. Mu'urē pijidutiami.

²⁹ Co tojo nicā tu'ogo, cū tiropu maata a'tico niwō. ³⁰ Jesú Martare pōtērī'caroputa niwī. Macāpūre pi'atiwī yujupu. ³¹ María co ya wi'ipure sojaro me'rā wijaatico niwō. Tojo weecā ī'arā, judío masā topu sijarā eja'cārā core sirutucārā niwā. “Co acabiji masāpepu utigo wa'ago weesamo”, ni wācūcārā nimiwā.

³² Co pe'e Jesú tiro etago, cū ye du'pocārī tiropu paamu'rīque'awō. Cūrē niwō:

—Wioḡu, mu'u a'topu nicā, yu'u acabiji wērītiboapī.

³³ Jesú co uticā ī'agū, core sirutu'cārā uticā ī'agū, uputu bujaweti, pajaña'wī. ³⁴ Narē sērītiña'wī:

—¿No'opu cūrē sīosōrōcūurī? niwī.

Na cūrē “Te'a ī'arā”, niwā.

³⁵ Topu wa'agu, Jesú quē'rā utiwī.

³⁶ Cū uticā ī'arā, ni'cārērā judío masā niwā:

—Ī'aña. ¿Upūtuta cūrē ma'ipari? niwā.

³⁷ Āpērā a'tiro niwā:

—¿Ā'rī caperi ī'atigure yu'ruo'cu Lázarore wērīcā weetibopari? niwā.

Jesú Lázarore wērī'cupure masō'que ni'i

³⁸ Jesú pūrō bujawetise me'rā Lázaro masāpepu wa'awī. Ti masāpe ūtā tuti niwū. Ti tuti sope pu'to ūtāḡājo me'rā cā'mota'ano'wū.

39 Jesú narē niwī:

—Tuupāoña.

Marta cūrē niwō:

—Wioḡu, ūrī nisami. Cū wērīca be'ro ba'paritise numurī yu'ru'u.

40 Jesú core niwī:

—Mu'urē weremiapu. “Yu'ure ējōpeogo, Ō'acū tutuasere ī'agōsa'a”, niamiapu, niwī.

41 Be'ro na ti tutire pāowā. Jesú u'musepu ī'amorō, Ō'acūrē niwī:

—Pacu, yu'u sērī'quere mu'u tu'otojapu. Añu'u. 42 Yu'u masī'i, mu'u yu'ure tu'onu'cūcā'a. Ā'rā a'topu nu'cūrā ye bu'iri sērī'i. Mu'u yu'ure o'ó'quere masiatio nígū, tojo wee'e.

43 Cū tojo níca be'ro pūrō caricūwī:

—Lázaro, wijaatia, niwī.

44 Tojo nicāta, cū wijaatiwī. Cū ye omocārī, cū ye du'pocārīrē su'ti me'rā du'reno'cu niwī. Cū diapoa quērā su'ti casero me'rā omano'caro niwū. Tojo weegu Jesú narē niwī:

—Cūrē pāa, du'uo'oya.

Judío masā wiorā Jesure wējēsī'rī'que ni'i

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Pājārā judío masā María me'rā ba'pawā'cāti'cārā cū tojo weesere ī'arā, Jesure ējōpeowā. 46 Āpērā pe'e ējōpeoronojō nírā, cū tojo wee'quere fariseo masāpure weresārā wa'awā. 47 Tojo weerā fariseo masā, tojo nicā pa'ia wiorā nerēcārā niwā. Na pa'ia wioḡu cū me'rācārā nirōpu nerēcārā niwā. A'tiro nicārā niwā:

—¿De'ro weerāsari marī? Jesú peje añuse weeī'ogū weemi. 48 Marī cūrē cā'mota'aticā, nipe'tirā cūrē ējōpeorāsama. Romano masā wiorā a'tirāsama. A'ti, marī wiorā nise, Ō'acū wi'i quērārē cō'arāsama.

49 Ni'cū na me'rācājū Caifá wāmetigū ti cū'marē pa'ia wioḡu nicu niwī. Cū narē nicu niwī:

—Musā ne tu'omasīwe'e. 50 Nipe'tirā masā marī ya di'tacjārā wērīcā, ña'a nibosa'a. A'tiro weecā, añusa'a. Ni'cū nipe'tirā ye bu'iri wērībosacā, marīrē añurōsa'a, niwī.

51 Caifá cū basu wācūse me'rā tojo niticu niwī. Ti cū'ma cū pa'ia wioḡu nicā, Ō'acū cūrē tojo wācūse o'ocu niwī. Tojo nígū, Judea di'tacjārārē Jesú wērībosagusami nígū, tojo nicu niwī. 52 Jesú ti di'tacjārā dia'cūrē wērībosaticu niwī. Nipe'tirā Ō'acū pō'rā cūrē ējōpeoajārē no'o apeye di'tapu nírā quērārē wērībosacu niwī. Ni'cā curua weesī'rīgū tojo weecu niwī. 53 Ti numuta na nerē ucūca numu me'rā na Jesure wējēatjere wācūyucārā niwā.

54 Na wējēsī'rīse ye bu'iri Jesú judío masā ī'orōpu sijatiwī. Judeapu nī'cu wijawā'cāwī. Ni'cā macā Efraī wāmetiri macā yucu marīrō pu'to nírī macāpu wa'awī. Ti macāpu ūsā tojawu.

55 Titare Pascua judío masā bosenuḡu wa'atjo cā'rōacā du'sawu. Pājārā masā Jerusalēpu wa'acārā niwā. Na ti bosenuḡu duporo na ña'arō wee'quere coeyurā wa'acārā niwā. 56 Jesure ī'asī'rīrā a'macusiācārā niwā. Ō'acū wi'ipu nírā, a'merī sērītiña'cārā niwā:

—Musā tu'oña'cā, zapetero weegu cū a'tigusari?

57 Fariseo masā, pa'ia wiorā masārē a'tiro ducārā niwā:

—Musã Jesú topu niapu nisere masĩrã, ùsãrẽ wereya. Na werecã, bu'iri da'leri wi'ipu Jesure miarãti nĩrã, tojo nicãrã niwã.

12

Jesure María u'mutise piopeo'que ni'i

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Pascua bosenumu wa'atjo seis numurĩ du'sawu. Titare Jesú Efraĩpu ní'cu Betania wãmetiri macãpu wa'awĩ. Toduporo ti macãpata Jesú Lázaroze masõwĩ. ² Tocjãrã Jesure bosenumu weepeowã. Marta ba'asere etiwõ. Na pãjãrã wa'terore Lázaro quẽ'rã Jesú me'rã ba'adujiwĩ. ³ Ësã ba'ari cura María pajicja u'muticja nardo wãmetise wapabujusere poseticjare Jesú tiro miitiwõ. Miiti, cũ du'pocãĩpu piopeowõ. Be'ro co poari me'rã tuucoewõ. Ti wi'i nipe'tiropu u'mutise'sa wa'awu.

⁴ Co tojo weecã ĩ'agũ, Juda Iscariote ùsã me'rãcju be'ropu Jesure ĩ'atu'tirãrẽ o'oacju a'tiro niwĩ:

⁵ —¿De'ro weego a'te u'mutisere duatiati? Tere duago, ni'cã cũ'ma da'rase wapa weronojõ wapata'aboapã. Te niyerure pajasesuorãrẽ o'oboapã, niwĩ.

⁶ Cũ pajasesuorãrẽ ma'igũ mejẽta, tojo niwĩ. Yajasebucu niwĩ. Cũ ùsã niyerure co'tegũ niwĩ. Ti ajuropu ùsã niyeru sãa'quere yajamujãcũwĩ. ⁷ Jesú cãrẽ niwĩ:

—Co uaro weeato. Co yu'ure yaatjere wãcũgõ, tojo weeamo.

⁸ Musã pajasesuorãrẽ o'onu'cũmasĩrãsa'a. Be'ropu yu'u pũrĩcãrẽ o'omasĩsome. Yu'u a'to nidojacju niwe'e, niwĩ Jesú.

Judío masã wiorã Lázaroze wẽjẽsĩ'rĩ'que ni'i

⁹ Pãjãrã judío masã Jesú Betaniapu nise quetire tu'ocãrã niwã. Tojo weerã Jesure, cũ masõ'cu Lázaro quẽ'rãrẽ ĩ'arã a'ticãrã niwã. ¹⁰⁻¹¹ Lázaroze masõse ye bu'iri pãjãrã judío masã Jesure ãjõpeowã. Cãrẽ ãjõpeorã, pa'ia wiorã dutise doca nimi'cãrã ducawatia wa'awã. Na tojo weese ye bu'iri pa'ia wiorã Jesure na wẽjẽsĩ'rĩrõnojõta Lázaro quẽ'rãrẽ wẽjẽsĩ'rĩwã.

Jesú Jerusalẽpu pi'a'que ni'i

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Pascua judío masã bosenumurẽ ĩ'arã wa'arã pãjãrã masã Jerusalẽpure wa'acãrã niwã. Na etãca numu ape numu pe'e Jesú wa'atje quetire masĩcãrã niwã. ¹³ Tojo weerã pũrĩ opa quetire dute, cãrẽ põtẽrĩrã a'ticãrã niwã. Na a'tiro caricũwã'cãtiwã:

—Marĩ wiogure e'catise o'orã. Ā'rĩ Õ'acũ o'ó'cure añurõ wa'ato. Cũ marĩ Israe curuacjãrã wiogũ nimi, niwã.

¹⁴ Jesú Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu nĩrõnojõta burroze ĩ'agũ, cũ bu'ipu mujãpejawĩ. Zacaría toduporocju Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ a'tiro ojacu niwĩ:

¹⁵ Musã Jerusalẽcjãrã, uiticã'ña.

Ĩ'aña, musã wiogũ burro bu'ipu pesawã'cãtimi, ni ojacu niwĩ.

¹⁶ A'te oja'quere ùsã cũ bu'erã ne waro “Jesú ye queti nisa'a”, niticãti. Be'ro u'muse cũ mujãaca be'ropu ùsã masĩwũ. “Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu ní'caronojõta cãrẽ queoro wa'awu”, niwũ.

17 Jesú Lázarore masōgũ, cũ pijiwĩrōcã ĩ'a'cãrã ãpērãrē wereturi-acãrã niwã. 18 Tojo weerã cũ weeĩ'o'quere ějōpeorã, Jesure pōtērĩrã a'ticãrã niwã. 19 Fariseo masã pe'e tojo weecã ĩ'arã, a'merĩ nicãrã niwã:

—¿Ī'ati musã? Nipe'tirã cũ me'rã wa'arã weema. ¿Marĩ de'ro weebosau? niwã.

Griego masã Jesure ĩ'asĩ'rĩ'que ni'i

20 Jerusalēpu Pascua bosenuṃu nicã, Ō'acūrē ějōpeorã nerē'cãrã wa'terore ni'cãrērã griego masã niwã. 21 Na Jesure ĩ'asĩ'rĩrã Felipe tiro a'tiwã. Felipe Betsaida Galilea di'tapṃu nirĩ macãcjũ niwĩ. Na cūrē a'tiro niwã:

—Jesure ĩ'asĩ'rĩsa'a.

22 Na tojo nicã tu'ogu, Felipe Andrére weregu wa'awĩ. Be'ro puarãpu wa'a, Jesure wererã wa'awã. 23 Na griego masã ĩ'asĩ'rĩsere tu'ogu, Jesú niwĩ:

—Yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojō uputigu wērĩ masãmujãatjo cã'rō du'sa'a. 24 Diacjũta nigũti. Ni'cũ otese capere otetibosami. Te oteticã, mejãrõta tojasa'a. Te peri otecã pũricãrē, di'tapṃu boa wa'asa'a. Be'ro pĩ'rĩ, pupi, peje ducatisa'a. Te peri weronojō yu'u wēringũsa'a. Yu'u wērise me'rã pãjãrã Ō'acũ pō'rã wa'arãsama. 25 No'o a'ti umucopure cũ catiri umucore ma'iyu'rugũ pecame'epu bu'iri da're bajuriono'gũsami. No'o cũ catiri umucore ma'itigu pe'e u'musepu catinu'cũgũsami. 26 Yu'u dutisere weesĩ'ringũ, yu'ure sirutuato. Cũ yu'u niatjopure yu'u me'rã nigũsami. Yu'u dutisere weesirutugũnojōrē yu'u pacu añurō weegusami, niwĩ Jesú.

Jesú cũ wēriatjere ucũ'que ni'i

27 Jesú niwĩ:

—Ni'cãrōacã yu'u pũrō bujaweti'i. ¿De'ro nigũsari? “Pacu, yu'ure ña'arō wa'atjere yu'ruoya” ¿nigũsari? Nisome. Yu'u tereta pi'eti, wēringũ a'tiwũ. 28 Pacu, mu'u tutuasere ĩ'oña, niwĩ Jesú. Cũ tojo níca be'ro ni'cũ u'musepu ucũdijosere tu'owũ. A'tiro niwĩ:

—Yu'u tutuasere ĩ'otojawũ. Ī'onemogũti tja, niwĩ.

29 Masã topṃu nirã cũ ucũ'quere tu'orã, “Bupo busuami”, niwã. Āpērã “Ō'acūrē wereco'tegu u'musecjũ Jesure ucũami”, niwã.

30 Jesú narē niwĩ:

—Yu'ure tu'odutigu mejẽta ucũami. Musã pe'ere tu'odutigu ucũami. 31 Ni'cãrōacãrē Ō'acũ a'ti turicjãrãrē bese, bu'iri da'regusami. Tojo nicã a'ti turicjãrãrē dutigu wãtĩ cō'awĩrõno'gũsami. 32 Apeye quẽ'rãrē yu'ure na u'muarõpu tuumorõnu'cõcã, nipe'tirãrē yu'u tiropu a'ticã weeguti, niwĩ Jesú.

33 Tojo nígũ, yu'u curusapu wēringũsa'a nígũ, tojo niwĩ. 34 Masã tere tu'orã, a'tiro niwã:

—Ō'acũ ye queti ojãca pũrĩpu na bu'eĩ'ocã, a'tiro tu'ono'wã: “Ō'acũ bese'cu Cristo catinu'cũcũsami.” ¿De'ro weecju mu'u pe'e tja “Ō'acũ macũ masũ weronojō uputigu u'muarõpu tuumorõnu'cõno'gũsami”, niti? Ō'acũ macũ masũ weronojō uputigu ¿noanojō niti? ni sērĩtiña'wã.

35 Jesú narē niwĩ:

—Yũ'u a'ti nucũcãcãjãrãrẽ s'ose weronojõ ni'i. Yũ'u masãrẽ Õ'acũ yere añurõ masĩcã wee'e. Yoaticã masã me'rã nigũsa'a. Yũ'u a'topu nirĩ curare masã yũ'u bu'esere ãjõpeoya. Tojo weerã masã wãcũña marĩrõ na'itĩ'arõpu sijaã weronojõ wa'asome. Yũ'ure ãjõpeotirã na'itĩ'arõpu nirã weronojõ nima. Na weesere "A'tiro pe'e uã'a", nĩmasĩtisama. ³⁶ Yũ'u s'ose weronojõ nigũ masã tiropu ni'i. Yũ'u masã tiropu nirĩ curare yũ'ure ãjõpeoya. Tojo weerã masã quẽ'rã s'orĩ masã weronojõ nirãsa'a. Õ'acũ yere añurõ masĩrãsa'a. Æpẽrã quẽ'rãrẽ masĩcã weerãsa'a, niwĩ Jesú.

Jesú narẽ tojo níca be'ro du'tiwã'cã wa'awĩ.

Judío masã wiorã Jesure ãjõpeotise ni'i

³⁷ Jesú peje weeĩ'omicã, judío masã wiorã cãrẽ ãjõpeotiwã. ³⁸ Na ãjõpeoticã, Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu Isaía oja'caronojõta queoro wa'awũ.

Cũ a'tiro ojacu niwĩ:

Ni'cũnojoõputa uãsa weresere tu'otimi.

Õ'acũ tutuase me'rã weeĩ'ocã i'amirã, ne ãjõpeotima, ni ojacu niwĩ Isaía.

³⁹ Na ne ãjõpeomasĩti'que quẽ'rãrẽ Isaía aperopu Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũre a'tiro ojacu niwĩ:

⁴⁰ Õ'acũ narẽ caperi bajutirã weronojõ weecu niwĩ.

Cũ yere tu'omasĩticã weecu niwĩ.

Tojo weerã añurõ cũ weesere i'amirã, i'amasĩticãrã niwã.

Cũ bu'esere tu'omirã, tu'omasĩticãrã niwã.

Cũ bu'esere ãjõpeorã, na ña'arõ wee'quere du'u, acobojose sẽribopã.

Cũ narẽ yũ'ruobopĩ, nicu niwĩ Isaía.

⁴¹ Isaía Jesú tutuasere, cũ asistesere i'agũ, cũ ye cjasere tojo ucũcu niwĩ.

⁴² Pãjãrã judío masã Jesure ãjõpeowã. Ni'cãrẽrã wiorã waroputa ãjõpeowã. Fariseo masãrẽ uirã, bajuyoropu Jesure ãjõpeosere ucũtiwã. Uãrẽ judío masã na nerẽrĩ wi'ipũ nirãrẽ cõ'awĩrõrĩ nírã, tojo weewã. ⁴³ Wiorã Jesure ãjõpeomirã, masã pe'ere Õ'acũ nemorõ añurõ wãcũcã uawã.

Jesú masãrẽ besese cjasere ucũ'que ni'i

⁴⁴ Jesú nipe'tirã tu'oato nígũ, tutuaro ucũwĩ:

—Yũ'ure ãjõpeogu yũ'u se'sarore ãjõpeotimi. Yũ'u pacu yũ'ure o'ó'cu quẽ'rãrẽ ãjõpeomi. ⁴⁵ Yũ'ure i'agũ, yũ'ure o'ó'cu quẽ'rãrẽ i'ami. ⁴⁶ Yũ'u s'ose weronojõ ni'i. A'ti nucũcãpũre yũ'ure ãjõpeorã na'itĩ'arõpu tojaticã'to nígũ a'tiwũ. Na yũ'u bu'esere masĩrãsama. Masĩrã, añurõ weerãsama. ⁴⁷ Yũ'u bu'esere tu'omirã, tere weetirã, bu'iri cuorãsama. Yũ'u narẽ bu'iri da'reesome. Yũ'u bu'iri da'regu a'titiwũ. Narẽ yũ'ruogu a'tiwũ. ⁴⁸ Yũ'ure uatirãnojoõ, yũ'u bu'e'quere weetirãnojoõ Õ'acũrẽ bu'iri da'reno'ajãpu nitojama. Yũ'u bu'e'quere weetise bu'iri na a'ti umũco pe'ticã, bu'iri da'reno'rãsama. ⁴⁹ Yũ'u se'saro yũ'u uaro bu'ewe'e. Yũ'u pacu yũ'ure o'ó'cu "Tojo ni bu'eya" nirõ bu'e'e. ⁵⁰ Yũ'u mas'i, yũ'u pacu dutisere ãjõpeorã catinu'cũcã'rãsama. Tojo weegu cũ bu'eduti'caronojõta masãrẽ bu'e'e, niwĩ Jesú.

13

Jesú cã bu'erã ye du'pocãrĩrẽ coe'que ni'i

¹ Judío masã bosenuṃu Pascua wa'atjo ni'cã nuṃu du'sawu. Jesú cã a'ti turipu ní'cu maata cã pacu tiropu wa'atjere masitojawĩ. Cã, cã yarã a'ti nucúcãcãrãrẽ ma'ínu'cúcã'wĩ. Cũ wẽrise me'rã cã uputu ma'isere ĩ'owĩ.

²⁻⁴ Juda Iscariote, Simó macũrẽ wãtĩ a'tiro wãcũse o'ocu niwĩ. Jesure ĩ'atu'tirãpũre o'oduticu niwĩ. Jesú pe'e pũricã cã Ō'acũ tiropu ní'cu a'tiwu nisere masĩwĩ. Tojo nicã topu cã dajatojaatjere, cã pacu cãrẽ wiogu sũrõatje quẽ'rãrẽ masĩwĩ. A'tiro wéegu, ũsã ba'adujiri cura Jesú wã'cãnu'cã, cã su'ti bu'icjãrõrẽ tuweecũuwĩ. Be'ro marĩ ejerituwãaropu tuucoeri caserore du'te'owĩ. ⁵ Tu'ajanu'cõ, acore bapapu piosãawĩ. Te me'rã ũsã ye du'pocãrĩrẽ coenu'cãwĩ. Be'ro ti casero me'rã bopowĩ.

⁶ Cã Simó Pedro ye du'pocãrĩrẽ coenu'cãrĩ cura Pedro cãrẽ niwĩ:

—Wioḡu, ¿yé du'pocãrĩrẽ coegusari?

⁷ Jesú cãrẽ niwĩ:

—Ni'cãrõacã yu'u weesere mu'u tu'omasĩtisa'a. Be'ropu masĩḡusa'a.

⁸ Pedro cãrẽ niwĩ:

—Yé du'pocãrĩrẽ mu'u ne coesome.

Jesú cãrẽ niwĩ:

—Yu'u coeticã, mu'u yu'u me'rãcjũ nisome.

⁹ Simó Pedro cãrẽ niwĩ:

—To pũricãrẽ yé du'pocãrĩrẽ coegu, yé omocãrĩ, ya dupoa quẽ'rãrẽ coeya.

¹⁰ Jesú pe'e cãrẽ niwĩ:

—Marĩ u'áca be'ro apaturi u'aapoya marĩsa'a. Sijãca be'ro du'pocãrĩ dia'cãrẽ tuucoeno'sa'a. Musã ũ'irĩ marĩrã weronojõ ni'i. Tojo nimicã, ni'cũ musã wa'teropũre ña'agũ ũ'irĩtigũ weronojõ nimi, niwĩ Jesú.

¹¹ Jesú cãrẽ ĩ'atu'tirãpũre o'oacjure masitojawĩ. Tojo weegu tojo niwĩ.

¹² ũsã ye du'pocãrĩrẽ coeca be'ro cã bu'icjãrõ su'tiروه sãña, ejanujãwĩ tja. ũsãrẽ niwĩ:

—¿Musã yu'u weesere tu'omasĩti? ¹³ Musã yu'ure “Wioḡu, ũsãrẽ bu'egu” ni pisu'u. Tojota ni'i musã nĩrõnojõta. ¹⁴ Yu'u musã wiogu, musãrẽ bu'egu nimigũ, musã ye du'pocãrĩrẽ coeapu. Tojo weerã musã quẽ'rã mejãrõta weeya. ¹⁵ Musãrẽ yu'u wee'quere ĩ'acũu, weesirutuato níḡũ a'te queosere wee'oapu. A'merĩ añurõ weeya. ¹⁶ Musãrẽ diacjũ wereguti. Ne ni'cũ da'raco'tegu “Yu'u wiogu yu'ruoro ni'i”, nĩmasĩtisami. Ni'cũ o'õno'cu quẽ'rã cãrẽ o'õ'cu yu'ruoro nitisami. ¹⁷ Musã yu'u du'pocãrĩ coesere masĩrã, a'te yu'u wee'quere wéerã, e'catirãsa'a.

¹⁸ »Yu'u musã nipe'tirãpũre ucũḡũ weewe'e. Yu'u bese'cãrãrẽ masĩ'i. Ō'acũ ye queti ojãca pũrĩpu nĩrõnojõta queoro wa'arosa'a. A'tiro ojano'wũ: “Yu'u me'rã ba'adujimigũ, yu'ure a'pepũrĩmi”, ni ojano'caro niwũ. ¹⁹ Yu'u musãrẽ weryugu wee'e. Tojo weerã yu'u ní'que queoro wa'acã, a'tiro nĩrãsa'a: “Diacjũta Ō'acũ o'õ'cu nĩpĩ”, nĩrãsa'a. ²⁰ Musãrẽ queoro wereguti. Yu'u o'õ'cãrã weresere tu'o

ējōpeorā, yu'u quē'rārē ējōpeorāta weesama. Yu'ure ējōpeorā, yu'ure o'ócū quē'rārē ējōpeosama, niwī Jesú.

Jesú “Yu'ure ĩ'atu'tirāpūre Juda o'ogusami” nise ni'i
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Jesú ūsārē wéréca be'ro uputu bujawetiwī. Tu'ota basiorota werewī:

—Diacjūta nigūti. Ni'cū musā wa'teropu yu'ure ĩ'atu'tirārē o'ogusami, niwī.

²² Cū tojo nicā tu'orā, ūsā ŷnoarē tojo nigū weeti? nírā, mejō a'merī ĩ'adujicā'wā. ²³ Yu'u Juā Jesú ma'ino'gū cū pu'to dujiwū. ²⁴ Tojo weegu Simó Pedro Jesure sērītiña'dutigu síopuawī. ²⁵ Yu'u cū pu'toacā mu'rīwā, cūrē sērītiña'wū:

—Wioḡu, ŷnoanojō niti cū?

²⁶ Jesú yu'ure niwī:

—Yu'u pā yosóo'ono'gū nigūsami. Cū tojo níca be'ro Simó macū Juda Iscariotere yosóo'owī. ²⁷ Cū tojo wééca be'ro wātī Judare sājāacu niwī. Jesú cūrē niwī:

—Mu'u weeatjere weebaque'oya.

²⁸ Ūsā nipe'tirā topu ba'adujirā, cū tojo nisere tu'omasīticāti. ²⁹ Ni'cārērā a'tiro wācūwū: “Juda cū niyerure co'tegū niyucā, Jesú cūrē apeyenojō bosenuḡu cjasere duudutigu weepī, o pajasescūorārē niyeru o'odutigu o'odutiapī”, niwū. ³⁰ Juda cū pārē ñe'éca be'ro ūsā tiropu ní'cu wijaa wa'awī. Cū wijaari cura ñamipu niwū.

A'merī ma'idutise ni'i

³¹ Juda wa'áca be'ro Jesú ūsārē niwī:

—Ni'cārōacā yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigūpūre yu'u tutuasere ĩ'ono'rōsa'a. Ō'acū tutuase quē'rā yu'u me'rāta ĩ'ono'rōsa'a.

³² Yu'u Ō'acū tutuasere ĩ'ocā, cū quē'rā yu'u tutuasere maata ĩ'ogūsami. ³³ Yu'u me'rācjārā, cārō musā me'rā nituogusa'a. Musā yu'ure a'marāsa'a. Yu'u judío masārē toduporopūre ní'caronojōta masārē ni'cārōacā nigūti. Yu'u wa'atjopūre musā wa'amasītisa'a.

³⁴ Musārē apeye ma'ma dutise cūugūti. Yu'u masārē ma'irōnojōta a'merī ma'ina. ³⁵ Musā a'merī ma'icā, āpērā nipe'tirā musārē yu'u bu'erā nisere masīrāsama, niwī Jesú.

Jesú Pedrore “Mu'u yu'ure ‘Masīwe'e’ nigūsa'a” ní'que ni'i
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Simó Pedro cūrē sērītiña'wī:

—Wioḡu, ŷno'opu wa'agusari?

Jesú cūrē niwī:

—Ni'cārōacā yu'u wa'atjopūre mu'u wa'amasītisa'a. Be'ropu yu'ure sirutugusa'a.

³⁷ Pedro cūrē niwī tja:

—Wioḡu, ŷde'ro weeacju yu'u mu'u me'rā maata wa'amasītisari? Yu'u quē'rā mu'u me'rāta wērīmasī'i.

³⁸ Jesú cūrē niwī:

—ŷNirōta yu'u me'rā wērīmasīti? Mu'urē diacjūta nigūti. Cārē'quē cū uuati dūporo yu'ure i'tiati “Cūrē masīwe'e”, nigūsa'a, niwī Jesú.

14

Jesú “Yu'ure ñjõpeorã yu'rãrsa'a” ní'que ni'i

¹ Jesú ñsãrẽ a'tiro niwĩ:

—Musã uputu waro wãcũque'titicã'ña. Ñ'acũrẽ ñjõpeoya. Tojo nicã yu'u quẽ'rãrẽ ñjõpeoya. ² Yu'u pacu tiropu musã niatje wi'seri peje ni'i. Te maricãma, musãrẽ wereboapã. Topu musã niatjore apoyugu wa'agu wee'e. ³ Musã niatjore apóca be'ro musãrẽ miigũ a'tiguti. Topure musã quẽ'rã ninu'cũcã'rãsa'a. ⁴ Musã yu'u wa'atjore masisa'a. Yu'u wa'ari ma'a quẽ'rãrẽ masisa'a, niwĩ Jesú.

⁵ Tomás cãrẽ niwĩ:

—Wiogu, mu'u wa'atjore masõtisa'a. ¿Ësã de'ro wee masĩbosau mu'u wa'ari ma'arẽ?

⁶ Jesú cãrẽ niwĩ:

—Yu'u, yu'u pacu tiropu wa'ari ma'a weronojõ ni'i. Yu'u masãrẽ topu wa'acã weegú ni'i. Yu'u masãrẽ diacjũ cjasere masicã wee'e. Narẽ catinu'cũcã weegú ni'i. Yu'ure ñjõpeorã dia'cũ yu'u pacu tiropu wa'arãsama. ⁷ Musã yu'ure masĩrã, yu'u pacu quẽ'rãrẽ masĩbos'a. Ni'cãrõacã me'rã cãrẽ masĩ'i. Musã yu'ure ñ'arã, cãrẽ ñ'arã weronojõ ni'i, niwĩ Jesú.

⁸ Felipe Jesure niwĩ:

—Wiogu, mu'u pacure ñ'oña ñsãrẽ. Cãrẽ ñ'ase me'rã dia'cũ ñsãrẽ ejatuarosa'a.

⁹ Jesú cãrẽ niwĩ:

—Felipe, yu'u musã me'rã yoacã niwã. ¿Yu'ure ñ'amasĩweti yujupu? Yu'ure ñ'agũ yu'u pacu quẽ'rãrẽ masĩmi. ¿De'ro weegu yu'ure “Mu'u pacure ñ'oña”, niatĩ? ¹⁰ ¿Yu'u, yu'u pacu me'rã puarã nimicã, ni'cũputa ni'i nisere ñjõpeoweti? ¿Cũ yu'upure nimi nise quẽ'rãrẽ ñjõpeoweti? Yu'u ucũsere yu'u se'saro ucũwe'e. Yu'u pacu yu'upure nigũta cũ uaro ucũmi. Yu'u weese quẽ'rãrẽ yu'u se'saro weewe'e. Cũta cũ uaro weecã weemi. ¹¹ Yu'u, yu'u pacu me'rã ni'cũta ni'i nisere, cũ yu'upure nisere ñjõpeoya. Tere ñjõpeotirã pũricã, yu'u weese pe'ere ñ'a ñjõpeocureya. ¹² Musãrẽ diacjũta wereguti. Yu'ure ñjõpeorã yu'u wee'caronojõta yu'u wee'quere weesiruturãsama. Totã yu'u pacu tiropu yu'u wa'acãma, a'te nemorõ weerãsama. ¹³ Musã yu'ure ñjõpeocã, nipe'tise musã sãrĩsere o'ogusa'a. Te me'rã yu'u pacu tutuasere masĩato nigũ tojo weegusa'a. ¹⁴ Yu'ure ñjõpeorã, no'o musã sãrĩsere yu'tiguti.

Jesú “Espiritu Santure o'óguti” ní'que ni'i

¹⁵ »Musã yu'ure ma'irã, yu'u dutisere weerãsa'a. ¹⁶ Musãrẽ yu'u pacure Espiritu Santure sãrĩbosaguti. Cũ musãrẽ weetamuse me'rã wãcũtutuanu'cũcã weegusami. Musã me'rã ninu'cũgũsami. ¹⁷ Espiritu Santu musãrẽ queoro bu'egusami. Ñpẽrã a'ti nucũcãcãrã yu'ure ñjõpeotirã cãrẽ masĩtirãsama. Tojo weerã cãrẽ moorãsama. Musã pũricã cãrẽ masĩ'i. Cũ musã me'rã, musãpũre ninu'cũgũsami. ¹⁸ Yu'u musãrẽ cõ'awã'cãsome. Musã me'rã nigũ a'tiguti tja. ¹⁹ Cã'rõacã be'ro masã yu'ure ñ'asome. Musã pũricã ñ'arãsa'a. Yu'u catinu'cũcã'a. Tojo weerã musã quẽ'rã catinu'cũcã'rãsa'a. ²⁰ Yu'u pacu musãrẽ Espiritu Santure o'ógusami. Tojo weéca be'ro yu'u pacu me'rã yu'u nisere masĩrãsa'a. Tojo nicã musã yu'u me'rã nisere, yu'u

musāpüre nisere masīrāsa'a. ²¹ Yu'u dutisere weegú diacjūta yu'ure ma'isere ī'osami. Yu'ure maigūrē yu'u pacu quē'rā ma'igūsami. Yu'u quē'rā ma'igūsa'a. Cūrē yu'u nisetisere ī'ogūsa'a, niwī Jesú.

²² Apī Juda, Iscariote mejēta Jesure niwī:

—¿Wiogu, de'ro weegu mu'u nisetisere ūsā dia'cūrē ī'ogūsari? ¿De'ro weegu a'ti turicjārā mūrē ējōpeotirā quē'rārē ī'oweti?

²³ Jesú cūrē niwī:

—Yu'ure ma'igū yu'u dutisere weemi. Yu'u pacu cūrē ma'igūsami. Ūsā puarāpūta cū me'rā nirāsa'a. ²⁴ Yu'ure ma'itigu pe'e yu'u ucūsere weetimi. Yu'u ucūse yé mejēta ni'i. Yu'u pacu yu'ure o'ó'cu cū weredutise ni'i.

²⁵ »Yu'u musā me'rā nígu, a'te nipe'tisere were'e. ²⁶ Yu'u sērīcā, yu'u pacu Espírītu Santure musārē o'ógusami. Cū musārē weetamu, wācūtutuanu'cūcā weegusami. Nipe'tise musārē bu'egusami. Nipe'tise yu'u musārē bu'e'quere apaturi wācūcā weegusami.

²⁷ »Yu'u ni'cārōacā musārē we'eritī'i. Musā ye ejeripō'rārīpu ejerisājāse niato. Yu'u ejerisājāse me'rā musārē ejerisājācā weeguti. Yu'u ejerisājācā weese a'ti nucūcā cjase weronojō niwe'e. Tojo weerā “Yu'u wa'agu wee'e” nisere tu'orā, bujaweti, wācūque'titicā'ña.

²⁸ Musā “Yu'u pacu tiropu wa'agu wee'e” nicā tu'otojapu. “Be'ro yu'u musā me'rā nígu a'tiguti tja” nicā quē'rārē tu'oapu. Yu'u pacu yu'u yu'ruoro nimi. Musā yu'ure cū tiropu wa'ase quetire tu'oapu. Tere tu'orā, diacjūta ējōpeorā pūrīcā, e'catiboapā. ²⁹ Yu'u musārē wereyugu weepu. Tojo weerā yu'u musārē wereyu'quere queoro wa'acā, “Diacjūta nipi”, nirāsa'a. ³⁰ Wātī a'ti nucūcācjārārē dutigu a'titojami. Tojo weegu yu'u yoaticā musā me'rā ucūgūti. Cū yu'ure ne cārō dutimasītimi. ³¹ Tojo wa'arota weesasa'a. Yu'u pacu cū weeduti'quere weeguti. Yu'u tojo weecā, a'ti nucūcācjārā yu'u pacure yu'u ma'isere masīrāsama. Te'a wa'arā. Wā'cānu'cāña, niwī ūsārē.

15

Jesú u'segu me'rā masārē queose were'que ni'i

¹ Jesú queose me'rā ūsārē a'tiro niwī:

—Yu'u u'segu weronojō ni'i. Yu'u pacu tigure co'tegu nimi. ² Yu'ure ējōpeorā tigu cjase dūpuri nima. Ō'acū u'segure ī'anurūgū weronojō niyugu, dūca marīse dūpūrire dūtecō'asami. Apeye dūcatise dūpūrire añurō dūcatiato nígu dūteweenemosami. ³ Musā dūcatise dūpūri weronojō ni'i. Yu'u bu'e'quere ējōpeo, yu'ti'i. Tojo weegu yu'u pacu musā ña'arō wee'quere cō'atojawī. Musā acobojono'cārāpu nitoja'a. ⁴ Yu'u musāpüre ninu'cūgūsa'a. Musā quē'rā yu'u me'rācjārā ninu'cūcā'ña. Ni'cā dūpu yucūgupu a'mesu'atimirō dūcatitisa'a. A'te weronojō musā yu'u me'rā ninu'cūtirā, ne añurō weemasīsome.

⁵ »Yu'u ní'caronojōta yu'u u'segu weronojō ni'i. Musā tigu dūpuri ni'i. Yu'u me'rā ninu'cūgū, yu'u quē'rā cūpüre nicā, cū añurō weemasīsami. Musā yu'u me'rā ninu'cūtirā, ne añurō weemasītisa'a.

⁶ Yu'u me'rā ninu'cūtigu dūtecō'a'que dūpuri weronojō nimi. Te ñai'que dūpūrire see, pecame'epu ūjūacō'ano'sa'a.

⁷ »Musā yu'u me'rā ninu'cūrā, yu'u bu'esere wācūrā, Ō'acūrē musā uasere sērīña. Cū yu'tigusami. ⁸ Musā añurō wéerā, Ō'acū

añuyurɥami nisere ĩ'orása'a. Tojo weerã diacjũta musã yu'u bu'erã nirása'a. ⁹ Yu'u pacu yu'ure ma'irõnojõta yu'u quẽ'rã musãrẽ ma'i'i. Yu'u me'rã ninu'cũña. Tojo weecã, musãrẽ ma'inu'cũgũsa'a. ¹⁰ Yu'u pacu yu'ure cũ dutisere weecã, ma'imi. Yu'u quẽ'rã yu'u dutisere weecã, musãrẽ ma'igũsa'a.

¹¹ »Yu'u e'catironojõta musãrẽ e'catiato nígũ tojo ucũ'u. Tojo weerã musã e'catiyuruarása'a. ¹² Yu'u dutise a'tiro ni'i. Yu'u musãrẽ ma'irõnojõta a'merĩ ma'iña. ¹³ Ni'cũ cũ me'rãcjãrãrẽ wẽrĩbosagu, narẽ ma'iyuruasami. Wẽrĩbosase nemorõ ma'ita basiwẽ'e. ¹⁴ Musã yu'u dutisere wéerã, yu'u me'rãcjãrã ni'i. ¹⁵ Yu'u musãrẽ “Yu'ure da'raco'terã nima”, nisome. Da'raco'terã na wiogu weesere masĩtisama. Musã yu'u me'rãcjãrã ni'i. Tojo weegu yu'u pacu yu'ure ní'quere werepe'ocã'a. ¹⁶ Musã yu'ure besetiwu. Yu'u pe'e musãrẽ besewu. Añurõ weeato nígũ tojo weewu. Musã añurõ weese pe'tisome. Añurõ weecã, musã yu'ure ãjõpeocã, no'o Õ'acũrẽ sẽrĩsenojõrẽ o'ogusami. ¹⁷ A'teta ni'i yu'u musãrẽ dutise. A'merĩ ma'iña, niwĩ.

Jesú “Yu'ure ãjõpeocã, ãpẽrã musãrẽ ĩ'atu'tirásama” ní'que ni'i

¹⁸ Jesú ãsãrẽ a'tiro ninemowĩ:

—A'ti nucũcãcjãrã yu'ure ãjõpeotirã musãrẽ ĩ'atu'ticã, yu'ure ĩ'atu'timũ'tã'quere wãcũña. ¹⁹ Musã a'ti nucũcãcjãrã waro nicãma, na me'rãcjãrãrẽ ma'irõnojõta musãrẽ ma'ibosama. Yu'u musãrẽ na wa'teropu nirãrẽ besewu. Musã a'ti nucũcãcjãrã weronjõ niwe'e. Tojo weerã musãrẽ ĩ'atu'tima. ²⁰ Yu'u musãrẽ ní'quere wãcũña. Ne ni'cũ da'raco'tegu “Yu'u wiogu yu'ruoro ni'i”, nímasĩtisami. Yu'ure ña'arõ weema. Musã quẽ'rãrẽ mejãrõta ña'arõ weerásama. No'o yu'u bu'esere tu'orã, musãrẽ tu'orásama. ²¹ Musã yu'ure sirutucã ĩ'arã, nipe'tise ña'asere musãrẽ weerásama. Yu'ure o'ócure na masĩtise ye bu'iri tojo weerásama.

²² »Yu'u a'ti di'tapure narẽ weregu a'titicãma, bu'iri moobosama. Na ni'cãrõcãrẽ bu'iri cuoma. “Ûsã bu'iri moo'o”, nímasĩtisama. ²³ Yu'ure ĩ'atu'tirã yu'u pacu quẽ'rãrẽ ĩ'atu'tima. ²⁴ Ne ni'cũ weetisere na tiropure peje weeĩ'omiwũ. Yu'ure masĩdutigu tojo weewu. Yu'u weeĩ'otica be'roma bu'iri moobosama. Na yu'u wee'quere ĩ'awã. Tere ĩ'amirã, yu'ure ĩ'atu'tiwã. Yu'u pacu quẽ'rãrẽ ĩ'atu'tiwã. ²⁵ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu nĩrõnojõta queoro wa'aro wee'e. A'tiro ni'i: “Bu'iri moomicã, yu'ure ĩ'atu'tiwã”, ní ojano'wũ.

²⁶ »Espĩritu Santu diacjũ ucũgũ, musãrẽ weetamugũ a'tigusami. Ûsã yu'u pacu me'rã cũrẽ o'órása'a. Cũ a'tigu, queoro yé cjasere musãrẽ werẽgusami. ²⁷ Musã quẽ'rã yé cjasere wererása'a. Musã ne waroputa yu'u me'rã nitojawu. Tojo weerã wererása'a, niwĩ Jesú.

16

¹ Jesú ãsãrẽ ninemowĩ tja:

—Yé bu'iri ãpẽrã musãrẽ ña'arõ weerásama nisere were'e. Yu'ure ãjõpeodu'uticã'to nígũ tojo were'e. ² Musãrẽ judío masã nerẽwuase wĩ'seripu nimi'cãrãrẽ cõ'awĩrõrásama. No'o musãrẽ wẽjẽcõ'aca be'ro a'tiro nirásama. “Marĩ Õ'acũ ñaro weerã wee'e”, nirásama. ³ Na yu'u pacure, yu'ure masĩti'que ye bu'iri musãrẽ ña'arõ weerásama. ⁴ Yu'u

wereyugu wee'e. Tojo weerã queoro te wa'acã, musã “Tojota niwĩ”, nirãsa'a.

Espíritu Santu ye cjase ni'i

»Yũ'u musã me'rã nígũ, ne waropure maata a'tere weretiwu.⁵⁻⁶ Ni'cãrõacã yũ'ure o'ó'cu tiropu wa'agu wee'e. Yũ'u tojo nicã tũ'orã, ne ni'cũ yũ'ure “¿No'opu wa'ati?” ni sãrĩtiña'we'e. Mejõ bujawetiwiorticã'a.⁷ Yũ'u musãrẽ diacjũta nigũti. Yũ'u wa'acã, musãrẽ añu nirõsa'a. Yũ'u musãrẽ Espíritu Santure o'ógusa'a. Yũ'u wa'aticãma, cũ musãrẽ weetamugũ, musã me'rã nigũ a'titibosami.

⁸⁻¹¹ »Espíritu Santu yũ'ure ãjõpeotirãrẽ a'tiro masicã weegusami. “Ësã ña'arã ni'i”, ni tũ'oña'cã weegusami. Apeye, yũ'u diacjũ weegũ ni'i nisere ï'ogũsami. Yũ'u pacu tiropu wa'ase me'rã tere ï'ogũsami. Yũ'u topu wa'acã, yũ'ure ï'asome. Tojo nicã yũ'ure ãjõpeotirãrẽ Õ'acũ bu'iri da'reatjere ï'ogũsami. A'tiro masĩrãsama: “Wãtĩ, a'ti nucũcãcjãrãrẽ dutigu Õ'acũrẽ bu'iri da'reno'acju nitojami”, nirãsama.

¹² »Yũ'u musãrẽ peje werese caomi'i. Ni'cãrõacãrẽ musã tũ'omasĩtibosa'a. Tojo weegu werewe'e.¹³ Espíritu Santu a'tigu, nipe'tisere queoro werergusami. Cũ diacjũ ucũgũ nimi. Cũ se'saro ucũsome. Õ'acũ ucũsere, cũ tũ'o'quere wereturiagusami. Be'ropu wa'atje quẽ'rãrẽ musãrẽ wereyugusami.¹⁴ Espíritu Santu yũ'ure añurõ ucũgũsami. Yé cjasere musãrẽ masicã weegusami.¹⁵ Nipe'tise yũ'u pacu cãose yé ni'i. Tojo weegu Espíritu Santu musãrẽ yé quetire werergusami.

Bujawetimi'cãrã e'catirãsama nise ni'i

¹⁶⁻¹⁷ »Cã'rõacã be'ro musã yũ'ure ï'anemosome. Be'ro ï'arãsa'a tja. Yũ'u pacu tiropu wa'ase ye bu'iri tojo wa'anĩrõsa'a, niwĩ Jesú.

Cũ tojo nicã tũ'orã, ãsã ni'cãrẽrã a'merĩ ucũwã:

—¿De'ro nisĩ'rĩrõ weesari cũ tojo nise?¹⁸ “Cã'rõacã be'ro” cũ nise ¿de'ro nisĩ'rĩrõ weesari? Ñe'enojõrẽ ucũgũ ucũsamigu, masĩtisa'a, niwũ.

¹⁹ Jesú ãsã tojo nisere masĩgũ, ãsãrẽ niwĩ:

—Yũ'u “Cã'rõacã be'ro ï'asome, be'ro ï'arãsa'a tja” ní'quere ¿a'merĩ sãrĩtiña'rã weeti?²⁰ Musãrẽ diacjũta wereguti. Musã uti, pũrõ bujawetirãsa'a. A'ti turicjãrã pe'e e'catirãsama. Musã bujawetimi'cãrã be'ro e'catirãsa'a.²¹ A'tiro wa'ase weronojõ nirõsa'a. Ni'cõ nijĩpaco co wĩ'magũ wãase duporoacã pũrise tũ'oña'samo. Co wãaca be'ro co pũrise tũ'oña'quere wãcũtisamo. Co macũ bajuase pe'ere ï'agõ e'catigo, tojo weesamo.²² Co weronojõ musã ni'cãrõacã pi'eti'i. Be'ro yũ'u musãrẽ ï'agũ a'tiguti tja. Yũ'u tojo weecã ï'arã, musã e'catiyũ'ruarãsa'a. ãpẽrã musãrẽ bujaweticã weemasĩtirãsama.

²³ »Musã tojo e'catiri numurẽ musã tũ'otisere ne sãrĩtiña'some majã. Diacjũta musãrẽ nigũti. Musã yũ'ure ãjõpeocã ï'agũ, nipe'tise musã sãrĩsere yũ'u pacu yũ'tigusami.²⁴ Toduporopu yũ'u tutuase me'rã yũ'u pacure ne sãrĩtiwu. Ni'cãrõacãrẽ musã yũ'ure ãjõpeotjãrã sãrĩña. Musã tojo weecã, cũ yũ'tigusami. Cũ yũ'ticã, musã e'catiyũ'ruarãsa'a.

Jesú masãrẽ “A'tiro weeguti” ní'que ni'i

²⁵ »Yũ'u musãrẽ queose me'rã wereapu. Be'ro queose marĩrõ diacjũta yũ'u pacu ye quetire weregusa'a.²⁶ Espíritu Santu a'tica be'ro

mʉsā yu'ure ɛ̃jōpeotjīarā, yu'u pacure sērīrāsa'a. Yu'u tojo nīgū, “Yu'u pacure mʉsārē sērībosaḡuti”, nīgū mejēta wee'e. Mʉsā basu sērīrāsa'a. ²⁷ Cūta mʉsārē ma'imi. A'tiro ni'i. Mʉsā yu'ure ma'ii. Tojo nicā mʉsā yu'ure “Ō'acū tiropu n'cu a'tipī”, ni ɛ̃jōpeo'o. Tojo weegu Ō'acū mʉsārē ma'imi. ²⁸ Yu'u pacu me'rā n'cu yu'u a'ti nucūcāpʉre a'tiwu. Ni'cārōacā yu'u a'topu n'cu yu'u pacu tiropu dajatojaḡuti tja.

²⁹ Cū tojo nicā tu'orā, ūsā cūrē niwā:

—Ni'cārōacārē mʉ'u queose me'rā werewe'e. Diacjū ucūcā'a. ³⁰ Ni'cārōacā ūsā masī'i. Mʉ'u nipe'tisere masīpe'ocā'a. No'o sērītiña'se duporo masītoja'a. Tojo weerā mʉ'u Ō'acū tiropu n'cu a'tipā nisere masī'i.

³¹ Jesú ūsārē niwī:

—¿Mʉsā ɛ̃jōpeoti majā? ³² Tojo ɛ̃jōpeomirā, maata no'o mʉsā wa'asī'rīrō du'tistearāsa'a. Yu'u ni'cūta tojagūsa'a. Ni'cūta niwe'e, nīgū pe'e. Yu'u pacu yu'u me'rā nimi. ³³ Yu'ure ɛ̃jōpeorā ejerisājāse cʉoato nīgū a'te nipe'tisere mʉsārē wereapu. A'ti nucūcācārā mʉsārē pi'eticā weerāsama. Na tojo weemicā, wācūtutuaya. Yu'u a'ti nucūcācārā na ña'arō weesere docaque'acā weetojawu. Tojo weerā yu'ure ɛ̃jōpeorā wācūtutuaya.

17

Jesú cū bu'erā ye niatjere cū pacure sērībosa'que ni'i

¹ Jesú tojo nica be'ro i'amorō, a'tiro niwī:

—Pacu, mʉ'u yu'ure cūu'que eja'a. Yu'u mʉ'u macū nisere masārē i'ōña. Mʉ'u tojo weecā, yu'u masārē mʉ'u tutuasere, mʉ'u añuyurʉsere i'ogūsa'a. ² Mʉ'u yu'ure masā nipe'tirā wiogu sōrōwā. Nipe'tirā mʉ'u o'o'cārārē catinu'cūcā weedutigu yu'ure sōrōwā. ³ Masā mʉ'u Ō'acū ni'cū nigūrē, tojo nicā yu'ure mʉ'u o'ó'cure ɛ̃jōpeorā catinu'cūcā'rāsama.

⁴ »Yu'u a'ti nucūcāpʉre mʉ'u tutuasere, mʉ'u añuyurʉsere masārē i'owā. Mʉ'u yu'ure cūu'quere weepe'ocā'wū. ⁵ Pacu, a'ti nucūcā weese duporo yu'u mʉ'u me'rā niwā. Mʉ'u me'rā nīgū, mʉ'u weronojō nisetiwa. Ni'cārōacārē mʉ'u tiropu wa'agu wee'e. Yu'ure mejārōta weeya tja.

⁶ »Mʉ'u ā'rārē a'ti nucūcāpu nirā wa'terore besewu. Yu'ure narē o'oguti nīgū, tojo weecu niwā. Mʉ'u nisetisere narē masīcā weewu. Na mʉ'u yarā nimi'cārārē yu'ure wiawu. Na mʉ'u dutisere weewā. ⁷ Ni'cārōacā na masīma, nipe'tise yu'u cʉose mʉ'u o'o'que ni'i, nima. ⁸ Narē nipe'tise mʉ'u wereduti'quere werewu. Na tere tu'orā, ɛ̃jōpeowā. Na diacjūta yu'u mʉ'u tiropu a'ti'quere ɛ̃jōpeowā. Tojo nicā mʉ'u yu'ure o'ó'quere ɛ̃jōpeowā.

⁹ »Yu'u na ye niatjere mʉ'urē sērī'i. Āpērā yu'ure ɛ̃jōpeotirā yema sērīwe'e. Yu'ure mʉ'u o'o'cārā mʉ'u yarā nima. Tojo weegu mʉ'urē sērī'i. ¹⁰ Nipe'tirā mʉ'u yarā, yarā nima. Yarā quē'rā mʉ'u yarā nima. Na yu'ure ɛ̃jōpeo, yu'u tutuagu nisere masārē masīcā weema.

¹¹ »Yu'u a'ti nucūcāpu tojaque'asome. Yu'u bu'erā pūrīcā tojarāsama. Yu'u mʉ'u tiropu wa'agu wee'e. Pacu, añuyurʉgu, mʉ'u tutuase me'rā mʉ'u yu'ure o'o'cārārē añurō co'teya. Mʉ'u tojo weecā, marī nīrōnojōta na ni'cārō me'rā nirāsama. ¹² A'ti nucūcāpʉre yu'ure

mũ'u o'o'cārā me'rā nígũ, mũ'u tutuase o'o'que me'rā narē co'tewũ. Ne ni'cũ bajuriotiũ. Ni'cũ dia'cũ todũporopũ bajuduti'cũ weronojõ ní'cure bajuriowũ. Mũ'u ye queti ojáca pũrĩpũ ní'rõnojõta na oja'que queoro wa'aro wee'e.

¹³ »Ni'cārõacã yu'u mũ'u tiropũ wa'agu wee'e. Yu'u a'ti nucũcãpũ nígũ, mũ'u ye quetire werewũ. Tere tu'orã, na yu'u weronojõ e'catiato nígũ werewũ. ¹⁴ Mũ'u wereduti'quere narē wereturiawũ. Na yu'ure ãjõpeotjĩarã, yu'u weronojõ nima. A'ti mũucocjãrã weronojõ wãcũtima. Tojo weerã na quẽ'rãrẽ masã ĩ'atu'tima. ¹⁵ «Narē, a'ti nucũcãpũ nirãrẽ mũ'u tiropũ miaña», nígũ mejẽta wee'e. Wãtĩ pe'ere cã'mota'aya nígũ, tojo ni'i. ¹⁶ Yu'u a'ti mũucocjũ niwe'e. Na quẽ'rã yu'ure ãjõpeorã a'ti mũucocjãrã weronojõ wãcũsetitima. ¹⁷ Mũ'u ye queti diacjũ waro ni'i. Te me'rã narē mũ'u uaro weejã añurã wa'acã weeya. ¹⁸ Yu'ure mũ'u ye quetire a'ti nucũcãcãrãrẽ weredutigu o'ówũ. Yu'u quẽ'rã yu'u bu'erãrẽ a'ti nucũcãcãrãrẽ weredutigu o'ó'o. ¹⁹ Mũ'u uarõnojõ na ye niatjere wẽrĩbosaguti. A'tiro yu'u weecã, na quẽ'rã mũ'u uarõnojõ diacjũta weerãsama.

²⁰ »Yu'u na dia'cũrẽ sẽrĩbosawe'e. Be'ropũ na bu'esere tu'o ãjõpeojã quẽ'rãrẽ sẽrĩbosa'a. ²¹ Na marĩ me'rã ni'cãrõ me'rã niato nígũ tojo wee'e. Pacũ, yu'u mũ'u me'rã ní'rõnojõ, mũ'u yu'u me'rã ní'rõnojõ na quẽ'rã niato. Tojo wa'acã ĩ'arã, a'ti nucũcãcãrã yu'ure mũ'u o'ó'quere ãjõpeorãsama. ²² Yu'ure mũ'u tutuase, añuyũ'rũsere o'owũ. Yu'u quẽ'rã yarãrẽ o'oturiawũ. Narē ni'cãrõ me'rã marĩ weronojõ niato nígũ tojo weewũ. ²³ Yu'u napũre ni'i. Mũ'u pe'e yu'upũre ni'i. Tojo weerã na ni'cãrõ me'rã nirãsama. Tojo wa'acã ĩ'arã, a'ti nucũcãcãrã mũ'u yu'ure o'ó'quere masĩrãsama. Apeyere, mũ'u yu'ure ma'irõnojõta «Marĩrẽ ma'imi», nirãsama.

²⁴ »A'ti turi weese dũporo mũ'u yu'ure ma'iwã. Tojo weegu mũ'u nisetisere yu'ure o'owũ. Pacũ, mũ'u o'o'cãrãrẽ yu'u me'rã nicã uasa'a. Narē yu'u tutuasere ĩ'adutigu tojo wee'e. ²⁵ Pacũ, mũ'u queoro wee'e. A'ti nucũcãcãrã yu'ure ãjõpeotirã mũ'urẽ masĩtima. Yu'u mũ'urẽ masĩ'i. Ā'rã yu'u bu'erã mũ'u yu'ure o'ó'quere masĩma. ²⁶ Mũ'u nisetisere narē masicã weewũ. Tojo masicã weenu'cũcũti. Mũ'u yu'ure ma'irõnojõta na quẽ'rãrẽ a'merĩ ma'idutigu tojo wee'e. Tojo nicã yu'u na me'rã ninu'cũgũti nígũ, tojo wee'e, niwĩ Jesú.

18

Jesure surara na ñe'ewã'cã'que ni'i

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Jesú cũ pacure sẽrĩca be'ro ãsã Jerusalẽpũre wijawũ. Wija, Cedrón wãmetiri maarẽ pẽ'awũ. Ti maa siaquijipũ na olivo ote'caro niwã. Ësã topũ wa'awũ. ² Juda Jesure ĩ'atu'tirãrẽ o'ori masũ quẽ'rã te olivo nirõrẽ masĩwĩ. Jesú todũporo pejetiri ãsãrẽ sũ'ori sijawĩ. Tojo weegu masĩwĩ. ³ Ësã topũ nirĩ cura ni'cã curua surara me'rã Juda etawĩ. Āpẽrã quẽ'rã ni'cãrẽrã Ō'acũ wĩ'i co'terã surara niwã. Pa'ia wiorã, fariseo masã o'óno'cãrã niwã. Na añurõ wãmotiwã. Sĩ'ose tuturi, sĩ'osepa me'rã a'tiwã. ⁴ Jesú cũrẽ wa'atjere masĩtojacũ niwĩ. Tojo weegu «¿Noarẽ a'matĩ?» niwĩ.

⁵ Cũrẽ yu'tiwã:

—Jesú Nazarecjũrẽ a'ma'a, niwã. Jesú narẽ niwĩ:

—Yũ'uta ni'i.

Juda Jesure ï'atu'tirãrẽ o'ori masũ na me'rã niwĩ. ⁶ Jesú “Yũ'uta ni'i” nicã tu'orã, na uirã, dústi bu'raque'awã. ⁷ Jesú apaturi sërĩtiña'wĩ tja:

—¿Noarẽ a'mati?

Cãrẽ yu'tiwã:

—Jesú Nazarecjũrẽ a'ma'a, niwã.

⁸ Jesú narẽ niwĩ:

—Musãrẽ weretoja'a, yu'uta ni'i. To pũrĩcã yu'ure a'marã, ã'rã yu'u bu'erãrẽ du'uo'oya.

⁹ Jesú cũ ucũ'que queoro wa'ato nígũ tojo niwĩ. Cũ ní'que a'tiro niwũ: “Yũ'u pacu o'o'cãrãrẽ ne ni'cũ bajuriotiwũ”, niwũ. ¹⁰ Cũ tojo níca be'ro Simó Pedro cũ ya di'pjĩrẽ wejeweewĩ. Wejewee, pa'ia wiogure da'raco'tegu Malco wãmetigure diacjũca o'meperore dutepã'rẽwĩ. ¹¹ Cũ tojo weecã ï'agũ, Jesú Pedrore niwĩ:

—Mu'u ya di'pjĩrẽ nurõña. Yũ'u pacu pi'etiduti'caronojõta pi'etiguti, niwĩ Jesú.

Jesure Anás ya wi'ipũ mia'que ni'i

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹²⁻¹³ Surara, tojo nicã na wiogu, ãpẽrã pa'ia wiorã na o'ó'cãrã Jesure du'te, Anás wãmetigu ya wi'ipũ miawã. Cũ Caifá mañecũ niwĩ. Caifá titare pa'ia wiogu niwĩ. ¹⁴ Cũta toduporopare judío masãrẽ “Ni'cũ nipe'tirã ye niatje wẽrĩbosacã, marĩrẽ añurõsa'a” ní'cu niwĩ.

Pedro Jesure “Masĩwe'e” ní'que ni'i

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Na Jesure miacã, yũ'u Juã, tojo nicã Simó Pedro, ùsã puarã narẽ sirutuwã'cãwũ. Pa'ia wiogu yu'ure ï'amasiwĩ. Tojo weegu yũ'u Jesú me'rã wiogu ya wi'i po'peapu sãjãawũ. ¹⁶ Pedro pe'e sopepu tojanu'cãwĩ. Cũ tojo weecã ï'agũ, yũ'u sope co'tego me'rã ucũ, cãrẽ pijisõrõwũ. ¹⁷ Be'ropu co Pedrore sërĩtiña'wõ:

—¿Mu'u sĩ'i me'rãcjũ mejẽta niti?

Pedro core niwĩ:

—Niwe'e, niwĩ.

¹⁸ Pũrõ yũsuawũ. Tojo weerã ti wi'i da'raco'terã, tojo nicã surara pecame'e wĩjãwã. Na ti me'e sumutopu sõ'manu'cũburowã. Pedro quẽ'rã na me'rã sõ'magũ wa'awĩ.

Pa'ia wiogu Jesure sërĩtiña'que ni'i

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Pa'ia wiogu Anás Jesure sërĩtiña'cu niwĩ:

—¿Noanojõ niti mu'u bu'erã? ¿Ñe'enojõrẽ mu'u bu'eti narẽ? nicu niwĩ. ²⁰ Jesú cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Yũ'u nipe'tirã tu'oropu bu'ewũ. Judío masã nerẽse wi'seripu, tojo nicã Õ'acũ wi'i judío masã nerẽwuaropu bu'ewũ. Ya'yioropu bu'etiwũ. ²¹ ¿De'ro weegu yu'ure sërĩtiña'ti? ãpẽrã yu'ure tu'o'cãrãrẽ sërĩtiña'ña. Na masĩsama. Na mu'urẽ wererãsama, nicu niwĩ Jesú.

²² Jesú tojo nicã tu'ogu, ni'cũ Õ'acũ wi'i co'tegu surara Jesú ya diapoare paacu niwĩ. Cãrẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro weegu tojo yu'titi pa'ia wiogure?

²³ Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—Yũ'u ña'arõ níca be'ro “Te bu'iri paarũ. Te ña'a ni'i”, niña. Añurõ níca be'roma ¿de'ro weeacũ yũ'ure paati? nicũ niwĩ Jesú.

²⁴ Be'ro Anás Jesure du'teno'cure tja pa'ia wiogũ Caifá tiropũ o'ówĩ.

Pedro nisoone'que ni'i

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Tojo weeri cura Pedro pecame'e sumuto sō'manu'cūwĩ. Topũ nirã cūrẽ sērĩtiña'wã:

—¿Mũ'u sī'i me'rãcjũ mejēta niti?

Pedro narẽ niwĩ:

—Niwe'e.

²⁶ Be'ro ni'cũ pa'ia wiogure da'raco'tegũ, Pedro cũ o'mepero dutepã'rẽ'cu acaweregũ Pedrore niwĩ:

—Yũ'u mejēpũ mũ'urẽ olivo ote'caropũ cã me'rã nicã ĩ'apũ.

²⁷ Pedro apaturi nisoowĩ. Tojo níca be'ro cārẽ'quẽ uuwĩ.

Jesure Pilato romano masã wiogũ tiropũ na mia'que ni'i

(Mt 27.1-2,11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Be'ro Jesure Caifá ya wi'ipũ ní'cure Pilato ya wi'ipũ miawã. Bo'rearopũ weewũ. Judío masã wiorã ti wi'ipũre sãjãatiwã. Ti wi'ipũre sãjãarã, Pascua bosenũmu ba'awuasere ba'atibopã. Pilato judío masũ nitimi nise bu'iri na bu'iritirã tu'oña'bopã. Tojo weerã cũ ya wi'ire sãjãatiwã. ²⁹ Na sãjãaticã ĩ'agũ, Pilato na me'rã ucũgũ wijaatiwĩ. Narẽ niwĩ:

—¿Musã ã'rĩrẽ ñe'enojõ weresãrã weeti?

³⁰ Na cūrẽ niwã:

—Cũ ña'arõ weeticãma, mũ'u tiro cūrẽ miititiboapã.

³¹ Na tojo yũ'ticã tu'ogũ, Pilato niwĩ:

—Cūrẽ miaña. Musãrẽ dutironojõta musã basu beserã wa'aya.

Judío masã wiorã cūrẽ niwã:

—Ësã judío masã ne ni'cũ masũrẽ “Wějẽña” nímasĩtisa'a, niwã.

³² Titapũre romano masã wiogũ masã ña'arãrẽ na wějẽdutiãrãrẽ curusapũ paabi'pecũcãrã niwã. Tojo weero Jesú todũporo ní'que queoro wa'awũ. Cũ “Yũ'ure u'muarõpũ tuumorõnũ'cõrãsama”, niwĩ.

³³ Pilato Jesure piji, cũ ya wi'ipũ majãmisãjãawĩ. Jesure sērĩtiña'cu niwĩ:

—¿Mũ'uta niti judío masã wiogũ?

³⁴ Jesú yũ'ticũ niwĩ:

—¿Mũ'u basu mũ'u wãcũrõ me'rã sērĩtiña'ti? o ¿ãpẽrã mũ'urẽ wereati?

³⁵ Pilato cūrẽ nicũ niwĩ:

—¿De'ro weegũ yũ'u masĩbosau? Yũ'u judío masũ mejēta ni'i. A'topũre mũ'u ya di'tacjãrã judío masã, tojo nicã pa'ia wiorã mũ'urẽ miitiamã. ¿De'ro weeati mũ'u?

³⁶ Jesú nicũ niwĩ:

—Yũ'u a'ti nucũcãcjũ wiogũ niwe'e. Yũ'u tojo nicãma, judío masã wiorãrẽ o'odutitirã yũ'ure siruturã a'mequẽboapã. Yũ'u apesecjũ wiogũ ni'i.

³⁷ Cũ tojo nicã tu'ogũ, Pilato nicũ niwĩ:

—¿To pũrĩcãrẽ mũ'u wiogũ niti?

Jesú cūrẽ nicũ niwĩ:

—Mu'u nírõnojõta yu'u wioḡu ni'i. Yu'u diacjũ cjasere wereḡu a'topu a'ti, bajuawu. Nipe'tirã diacjũ cjasere uarã, yu'u ucũsere tu'oma.

³⁸ Pilato cãrẽ nicu niwĩ:

—¿Ñe'enojõ nirõ nisasa'a diacjũ cjase? nicu niwĩ.

“Jesure wẽjẽrõna'a” ní'que ni'i

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Pilato Jesure sërĩtiña'ca be'ro judío masã wiorã me'rã ucũḡũ wijaaticu niwĩ tja. Narẽ niwĩ:

—Yu'u cãrẽ ne bu'iri bocatiasu. ³⁹ Musã weewuase a'tiro ni'i. Pascua bosenumu nicã bu'iri da'leri wi'ipu nigurẽ yu'ure du'uwĩrõdutisa'a. ¿Musã cãrẽ judío masã wioḡure du'uwĩrõcã uasari?

⁴⁰ Cã tojo nicã tu'orã, na pũrõ caricũwã:

—Cãrẽ ne du'uwĩrõticã'ña. Barrabá pe'ere du'uwĩrõña, niwã. Barrabá ña'arõ weeri masũ niwĩ.

19

¹ Masã “Barrabáre du'uwĩrõña” ni caricũcã tu'ogũ, Pilato Jesure tãrãdutiwĩ. ² Surara ni'cã be'to pota me'rã wéeca be'tore cã dupoapure peocãrã niwã. Apero, ni'cãrõ su'tiro wioḡu sãñarõnojõ sõ'a ñibocurerore sãacãrã niwã. ³ Be'ro cã pu'to wa'a, cãrẽ bujicã'rã, a'tiro nicãrã niwã:

—Judío masã wioḡure añurõ wa'ato. Tojo nírãta, cã diapoare paamujãcãrã niwã.

⁴ Pilato po'peapu ní'cu wijaatiwĩ tja. Masãrẽ niwĩ:

—Yu'u cãrẽ ne cã'rõacã bu'iri bocatiasu. Tojo weegu musã tiropu pijiwijaatiguti. Musã ñ'arãsa'a, niwĩ.

⁵ Be'ro Jesú wijaatiwĩ. Cã pota be'tore pesawĩ. Wioḡu su'tiro surara o'o'carore sãñawijaatiwĩ. Cã wijaatãca be'ro Pilato masãrẽ a'tiro niwĩ:

—Ñ'aña. Ñ'ri nimi.

⁶ Pa'ia wiorã, ãpẽrã Õ'acũ wi'i co'terã surara cãrẽ ñ'arã, pũrõ caricũwã:

—Cãrẽ curusapu paabi'pe wẽjẽña, ni caricũwã.

Pilato narẽ niwĩ:

—Musã basu cãrẽ curusapu paabi'pe wẽjẽrã wa'aya. Yu'u cãrẽ ne cã'rõacã bu'iri bocatisa'a, niwĩ.

⁷ Judío masã wiorã cãrẽ niwã:

—Cũ “Yu'u Õ'acũ macũ ni'i”, niwĩ. Ësãrẽ duti'que tojo ucũḡãnojõrẽ wẽjẽduti'i, niwã.

⁸ Pilato cã “Õ'acũ macũ ni'i” nisere tu'ogũ, nemorõ uiwĩ. ⁹ Be'ro Jesure pijisãjãa, cãrẽ sërĩtiña'ca niwĩ tja:

—¿No'ocjũ niti mu'u?

Jesú cãrẽ ne yu'titicu niwĩ.

¹⁰ Cã yu'titicã ñ'agũ, Pilato cãrẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro weegu yu'ure yu'tiweti? ¿Mu'u masĩweti? Yu'u mu'urẽ du'uwĩrõḡũ, du'uwĩrõmasĩ'i. Wẽjẽdutigu quẽ'rã, wẽjẽdutimasĩ'i, nicu niwĩ.

¹¹ Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—Õ'acũ mu'urẽ cã'mota'acã, mu'u tojo weemasĩtiboapã. Tojo weegu yu'ure mu'u tiropu o'o'cu mu'u nemorõ bu'iritimi, nicu niwĩ.

¹² Cũ tojo nicã tu'ogu, Pilato Jesure “¿De'ro wee cãrẽ yu'u du'uwĩrõgũsariba?” nicu niwĩ. Cũ tojo weesĩ'ricã ĩ'arã, judío masã wiorã pũrõ caricũwã:

—Mu'u cãrẽ du'uwĩrõgũ, romano masã wiogu me'rãcjũ nisome. No'o ni'cũ “Yu'u judío masã wiogu waro ni'i” nigũnojõ romano masã wiogure yu'rũnu'cãgũ weemi. Cũ me'rãcjũ nitimi, ni caricũwã.

¹³ Na tojo nicã tu'ogu, Pilato Jesure na ãtã me'rã yéca papu pijiwiijaadutiwĩ. Hebreo ye me'rã Gabata wãmetiwu. Topu Pilato masãrẽ besewuawĩ. Tojo weegu cũ topu dujiwĩ. ¹⁴ Titare ni'cã numu du'sawu Pascua bosenumu wa'atji duporo. Dajaritero wa'tero niwũ. Pilato topu dujigu, judío masã wiorãrẽ niwĩ:

—Musã wiogure ĩ'aña.

¹⁵ Na caricũnemowã:

—Cũrẽ wẽjẽña. Curusapu paabi'pe wẽjẽña, niwã.

Pilato niwĩ:

—Yu'u musã wiogure curusapu paabi'pe wẽjẽdutigusami, ¿ni wãcũmiti?

Pa'ia wiorã cãrẽ niwã:

—Ësã wiogu ni'cũta romano masã wiogu waro nimi.

¹⁶ Na tojo nicã tu'ogu, Pilato surarare Jesure curusapu wẽjẽdutigu o'owĩ. Be'ro na cãrẽ miawã.

Na curusapu paabi'pe'que ni'i

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Jesú na “Masã boaweeca dupoa” nirõpũre wa'agu, curusare wuawã'cãwĩ. Hebreo ye me'rã Gólgota wãmetiwu. ¹⁸ Topu cãrẽ curusapu paabi'pewã. Æpẽrã puarã quẽ'rãrẽ tojota weewã. Jesure na deco nu'cõwã. Æpẽrã pe'ere, ni'cũrẽ diacjũ pe'e, apĩrẽ cũpe pe'e nu'cõwã. ¹⁹ Pilato Jesú dupoa bu'i curusapu cũ oja'quere õ'odutiwĩ. A'tiro ojanowũ: “Jesú Nazarecjũ judío masã wiogu nimi.” ²⁰ Te oja'que hebreo ye, griego ye, latín ye me'rã niwũ. Jesure paabi'pe'caro macã pu'to niwũ. Tojo weerã pãjãrã judío masã tere bu'ewã. ²¹ Pilato oja'quere bu'erã, pa'ia wiorã cãrẽ nicãrã niwã:

—Mu'u “Judío masã wiogu nimi”, ni ojatiboapã. A'tiro pe'e ojaboapã. “Cũ ‘Judío masã wiogu ni'i’, niami”, niboapã.

²² Pilato narẽ niwĩ:

—Yu'u ojasĩ'rĩ'caronojõ ojatojapu. Dũcayusome majã.

²³ Be'ro ba'paritirã surara Jesure paabi'pe'cãrã cũ ye su'tire see-neowã. Seeneo, nãnu'cũ dũcawaawã. Cũ ya su'tiro docacjãrõ deroa'mesu'oya marĩwũ. ²⁴ Tojo weerã surara a'merĩ niwã:

—A'tore tũ'rẽticã'rã. Mejõ nĩbocaperã. ¿Noa a'tore wap-ata'arosarito? niwã.

Na tojo weecã, Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu oja'que queoro wa'awu. A'tiro ojanocarõ niwũ: “Yé su'tire dũcawaawã. Tere nĩbocaperã wapata'awã.” A'te ní'caronojõta surara weewã.

²⁵ Jesú ya curusa pu'to a'ticurã numia niwã. Cũ paco, cũ mugõ María Cleofas numo, tojo nicã María Magdalena niwã. ²⁶ Jesú cũ pacore, tojo nicã yu'u Juã cũ upũtu ma'ino'gũ co tiro nu'cũcã ĩ'agũ, core niwĩ:

—Ma'u, ã'rĩ mu'u macũ nimi.

²⁷ Be'ro yu'are niwĩ:

—Yũ'u pacore mũ'u paco weronojõ cwoya. Toó tojamo mũ'u paco, niwĩ Jesú.

To be'ro core ya wi'ipũ miitojaawũ.

Jesú wěĩ'que ni'i

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Jesú cũ pacore co'tedutica be'ro “Nipe'tise yũ'ure weeduti'quere tu'aja'a”, niwĩ. Ō'acũ ye queti ojáca pũrĩpũ oja'que wa'ato níguũ Jesú a'tiro niwĩ:

—Acowũosa'a.

²⁹ Topũ ni'cārũ vino pi'ase poseyetjũ dujiwũ. Tojo weerã surara ni'cã si'tia mii ñamiowã. Ñamio, hisopo wãmetiri siti dũpũpũ ti si'tiare dũ'reõ'o sĩomorõwã Jesú tiropũ. ³⁰ Cũ tere sĩ'rĩwĩ. Be'ro niwĩ:

—Nipe'tise tu'ajatoja'a.

Cũ tojo níca be'ro cũ dũpoa paamu'rĩyoja, wěĩa wa'awĩ.

Jesure na ñosẽ'que ni'i

³¹ Jesú cũ wěĩcaterore ni'cã numũ Pascua bosenumũ wa'atjo dũ'sawũ. Ti bosenumũ sauru judío masãrẽ soodutĩca numũ bosenumũjo waro nicaro niwũ. Ti numũrẽ wěĩ'cārã curusapũ nicã judío masã wiorã uaticārã niwã. Tojo weerã na Pilato tiropũ wa'a, cũ yarã surarare narẽ maata wěĩato nĩrã na ye ñecãrĩrẽ paanu'aduticārã niwã. Be'ro na upũre miidijoo, aperopũ miaduticārã niwã. ³² Tojo weerã surara ni'cũrẽ paanu'amũ'tãwã. Be'ro apĩ quẽ'rãrẽ tojota weewã. ³³ Jesúma wěĩ'cũpũre ĩ'awã. Tojo weerã cũma paanu'atiwã.

³⁴ Mejõ dia'cũ ni'cũ surara Jesure paatipa'mapũ ñosẽwĩ. Cũ tojo weecã, dí aco me'rã o'mabũrowũ. ³⁵ Yũ'u a'tere ĩ'awũ. Diacjũta ni'i. Musã quẽ'rã a'tere ějõpeoato níguũ musãrẽ were'e. ³⁶ A'te Ō'acũ ye queti ojáca pũrĩpũ nĩrõnojõta wa'ato nĩrõ tojo wa'awũ. A'tiro ojano'wũ: “Cũ ye õ'arĩ ne ni'cã õ'a paanu'aña marĩõsa'a.” ³⁷ Apero Ō'acũ ye queti oja'caro quẽ'rãrẽ a'tiro niwũ: “Na cãmida're'cũpũre ĩ'arãsama”, ni ojano'wũ.

Jesure na sĩosõrõcũuo'que ni'i

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Jesú wěĩca be'ro José Arimatea wãmetiri macãcjũ Pilatore Jesú ya upũre sěĩrcũ niwĩ. José Jesure ějõpeogũ niwĩ. Cũ judío masã wiorãrẽ uĩgu, ya'yioropũ ějõpeo nisetĩcã'cũ niwĩ. Pilato “Jau, Jesú ya upũre miaña”, nicã tũ'ogu, cũ ya upũre miidijowĩ. ³⁹ Nicodemo todũporo ñamipũ Jesú me'rã ucũgũ eja'cũ quẽ'rã peje treinta kilos u'mutisere miiejawĩ. Te u'mutise a'te niwũ. Mirra áloe me'rã morẽ'que niwũ. ⁴⁰ Na pũarã José, Nicodemo su'tiro añurĩ casero u'mutise wa're'que caseri me'rã Jesú ya upũre omawã. Judío masã wěĩ'cārãrẽ yaarã weewũaronojõta weewã. ⁴¹ Jesure paabi'pe'caro pũ'to otese ote'caro niwũ. Te ote'caro deco ni'cã masãpe na ẽtãgãpũ se'eca tuti niwũ. Ti pe ne ni'cãti wěĩ'cārãrẽ sĩosõrõcũuno'ña marĩwũ. ⁴² Topũ Jesure miaa, ti pepũ sĩosõrõcũuowã. Na tojo weeri cura mujĩpũ sãjãrĩ curapũ niwũ. Judío masã na da'radutitica numũ sãjãrõpũ weewũ. Tojo weerã ti pe pũ'toacã niyucã, topũ sĩosõrõcũuowã.

20

Jesú cã masã'que ni'i

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Soorinũmũ nicã bo'rease dũporo María Magdalena Jesú masãpepũ wa'aco niwõ. Ti pere bi'acaga ùtãgã apesepũ cũñacã ï'aco niwõ. ² Tojo weego ùsã tiropũ omatojatico niwõ. Ùsãrẽ niwõ:

—Marĩ wiogũre apesepũ miacãrã niama. ¿No'opũ miarã miasapã?

³ Co tojo nicã tu'orã ùsã, Simó Pedro, yu'u cũrẽ yaa'caropũ wa'awũ. ⁴ Ùsã topũ wa'arã, yu'u Pedro nemorõ omamũñawũ. Tojo weegu yu'u cã dũporo ejawũ. ⁵ Topũ eja, ti pepũ mu'rĩĩ'asõrõwũ. Topũ cũrẽ oma'que caseri pesawũ. ⁶ Be'ropũ Pedro buaejawĩ. Cũa diacjũ sãjãa wa'awĩ. Cũ quẽ'rã te su'tire ï'awĩ. ⁷ Apero Jesure na diapoarũ na omáca casero quẽ'rã niwũ. Apeye me'rã nitiwũ. Aperopũ tuupe'eca casero pesawũ. ⁸ Yu'u quẽ'rã ti tutipũre sãjãawũ. Nipe'tise te caserire ï'agũ, ãjõpeowũ. ⁹ Ùsã Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩ cjasere Jesú wẽrĩ'capũ masãgũsami nisere titare masĩtiwũ. ¹⁰ Ùsã ti pere ï'áca be'ro ùsã ya wi'ipũ dajatojaawũ.

Jesú María Magdalenarẽ bajua'que ni'i

(Mr 16.9-11)

¹¹ María Magdalena pe'e ti pe sumutopũ utigo tojaque'awõ. Co utigota, ti pepũ yu'uĩ'asõrõco niwõ. ¹² Tojo ï'asõrõgõ, pũarã su'ti butise sãñarã Õ'acũrẽ wereco'terãrẽ ï'aco niwõ. Na Jesure cũu'caropũ dujicãrã niwã. Ni'cã cã dũpoa ní'caropũ, apĩ cã dũ'pocãrĩ ní'caro pe'e dujicãrã niwã. ¹³ Na core sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weego mu'u utiti?

Narẽ nico niwõ:

—Yu'u wiogũre mia wa'apã. ¿No'opũ miarã miasapã?

¹⁴ Co tojo níca be'ro apero pe'e majãmiĩ'aco niwõ. Tojo weemigõ, Jesú co tiro nu'cũcã ï'aco niwõ. “Jesúta nimi”, ni ï'amasĩtico niwõ.

¹⁵ Jesú core sãrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿De'ro weego mu'u utigo weeti? ¿Noarẽ a'mati? nicu niwĩ.

“Ã'rĩ ote'quere co'tegũ nisami” ni wãcũgõ, a'tiro nico niwõ:

—Mu'u cũrẽ mia'cũ, wereya. ¿No'opũ cũuati? Yu'u cũrẽ miagõti, nico niwõ.

¹⁶ Jesú core “María”, nicu niwĩ.

Co majãmiĩ'aquejo, nico niwõ:

—Rabboni.

Hebreo ye me'rã “Yu'ũre bu'egu” nisĩ'rĩrõ wee'e.

¹⁷ Jesú core nicu niwĩ:

—Du'uya yu'ũre. Yu'u pacu tiropũ mujãatiapũ yujupũ. Yu'ũre ãjõpeorãrẽ werego wa'aya. “A'tiro niami”, niña. “Cã, cã pacu Õ'acũ tiropũ 'Wa'agu wee'e', niami.” “Õ'acũ yu'u pacu, tojo nicã musã pacu nimi.” Apeye quẽ'rãrẽ “Yu'u wiogu nimi. Tojo nicã musã wiogu nimi”, niami”, niña, nicu niwĩ.

¹⁸ Cũ tojo nicã tu'ogo, María Magdalena ùsã cã bu'erãrẽ werego etawõ. Co cũrẽ ï'a'quere, cã core ní'quere werewõ.

Jesú cã bu'erãrẽ bajua'que ni'i

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Tojo wa'áca n̄m̄m̄ soorin̄m̄m̄ niw̄w̄. Ti n̄m̄m̄ ñamip̄m̄ ũs̄ã c̄ũ bu'er̄ã ní'c̄ãr̄ã ner̄ẽw̄w̄. Ɖs̄ã judío mas̄ã wior̄ãr̄ẽ uir̄ã, añur̄õ bi'as̄ãj̄ã wa'aw̄u. Ɖs̄ã top̄m̄ nir̄ĩ cura Jesú ũs̄ã decop̄m̄ bajuaw̄ĩ. Ɖs̄ãr̄ẽ añudutiw̄ĩ:

—Mus̄ã ejerip̄õ'r̄ãr̄ĩp̄m̄ ejeris̄ãj̄ãse niato, niw̄ĩ.

²⁰ C̄ũ tojo níca be'ro c̄ũr̄ẽ paabi'pe'quere, c̄ũr̄ẽ ños̄ẽ'carore ĩ'ow̄ĩ. Ɖs̄ã c̄ũr̄ẽ ĩ'ar̄ã, p̄ũr̄õ e'catiw̄u. ²¹ C̄ũ ũs̄ãr̄ẽ ninemow̄ĩ tja:

—Mus̄ã e'catise me'r̄ã niña. Ȳu'u pacu o'ó'caronoj̄õta ȳu'u quẽ'r̄ã yé quetire weredutiḡm̄ m̄s̄ãr̄ẽ o'ó'o.

²² Be'ro c̄ũ ũs̄ãr̄ẽ putipeo, niw̄ĩ:

—Mus̄ã Esp̄iritu Santure c̄uoya. ²³ Mus̄ã ãp̄ẽr̄ã na ña'ar̄õ wee'quere acobojoçã, na bu'iri mar̄ĩr̄ã tojar̄ãsama. Mus̄ã nar̄ẽ acobojoçã, na acobojoçã'tir̄ãsama, niw̄ĩ Jesú.

Jesú Tomárẽ bajuase ni'i

²⁴ Tomás ũs̄ã me'r̄ãcj̄ã Jesú bu'eḡm̄ “S̄u'r̄ua'cu” na nino'ḡũ Jesú ũs̄ã tirop̄m̄ bajuácaterore mar̄ĩw̄ĩ. ²⁵ Be'ro c̄ũ dajacã, ũs̄ã c̄ũr̄ẽ niw̄ũ:

—Mar̄ĩ wioḡure ĩ'ap̄m̄, niw̄ũ.

Tomás pe'e ũs̄ãr̄ẽ niw̄ĩ:

—Ȳu'u c̄ũ omocãp̄m̄ paabi'pe'que perip̄m̄ s̄ios̄õr̄õĩ'atimiḡũ, ěj̄õpeosome. Tojo nicã c̄ũr̄ẽ ños̄ẽ'carop̄m̄ ya omopicare s̄ios̄õr̄õĩ'atiḡũ, ěj̄õpeosome. S̄ios̄õr̄õĩ'atojaḡup̄m̄, ěj̄õpeoḡuti, niw̄ĩ.

²⁶ Ni'cã semana Jesú ũs̄ãr̄ẽ bajuáca be'ro ũs̄ã apaturi ner̄ẽw̄w̄. Titare majã Tomás quẽ'r̄ã ũs̄ã me'r̄ã niw̄ĩ. Ti wi'ĩ cjase soperi bi'acã'no'w̄ũ. Tojo nimicã, Jesú ũs̄ã decop̄m̄ bajuaw̄ĩ. Ɖs̄ãr̄ẽ añudutiw̄ĩ:

—Mus̄ã ejerip̄õ'r̄ãr̄ĩp̄m̄ ejeris̄ãj̄ãse niato, niw̄ĩ.

²⁷ Be'ro Tomárẽ niw̄ĩ:

—Ĩ'aña yé omocãr̄ĩr̄ẽ. M̄u'u omopicare na ȳu'ure paabi'pe'que perip̄m̄ s̄ios̄õr̄õña. Ȳu'ure paatipa'map̄m̄ na ños̄ẽ'carop̄ure m̄u'u ya omopicare s̄ios̄õr̄õña. ěj̄õpeose mooḡũ niticã'ña. Ȳu'ure ěj̄õpeoya.

²⁸ C̄ũ tojo nicã tu'oḡm̄, Tomás niw̄ĩ:

—Jesú, ȳu'u wioḡm̄, m̄u'u Õ'acũ ni'i.

²⁹ Jesú c̄ũr̄ẽ niw̄ĩ:

—Tomás, m̄u'u ȳu'ure ĩ'atojaḡup̄m̄, ěj̄õpeo'o. Ȳu'ure ĩ'atimir̄ã ěj̄õpeocã pe'ere, nemor̄õ añu'u.

Jesure ěj̄õpeodutiḡm̄ a'ti p̄ũr̄ĩr̄ẽ oja'a nise ni'i

³⁰ Jesú ũs̄ã ĩ'or̄õp̄m̄ peje apeyenoj̄õ wee'ow̄ĩ. Te nipe'tise ȳu'u a'ti p̄ũr̄ĩp̄ure ojawe'e. ³¹ Ȳu'u a'ti p̄ũr̄ĩp̄m̄ Jesú ni'c̄ãr̄ẽ c̄ũ wee'õ'quere oja'a. M̄s̄ãr̄ẽ Jesú Õ'acũ bese'cu c̄ũ macũ nimi nisere ěj̄õpeodutiḡm̄ oja'a. Tojo nicã c̄ũr̄ẽ ěj̄õpeor̄ã catinu'cũato níḡũ tojo wee'e.

21

Jesú apaturi c̄ũ bu'er̄ãr̄ẽ bajua'que ni'i

¹ Be'ro Jesú Tiberia wãmetiri ditara sumutop̄m̄ ũs̄ãr̄ẽ apaturi bajuaw̄ĩ. A'tiro wa'aw̄u. ² Ɖs̄ã top̄ure nir̄ã a'ticur̄ã niw̄ũ: Simó Pedro, Tomás “S̄u'r̄ua'cu” na niḡũ, tojo nicã Natanae Galilea di'tacj̄ũ Caná wãmetiri macãcj̄ũ. Ɖp̄ẽr̄ã quẽ'r̄ã ũs̄ã puarã Zebedeo p̄õ'r̄ã niw̄ũ. Tojo nicã ãp̄ẽr̄ã puarã Jesú bu'er̄ã ninemow̄ã.

³ Ɖs̄ã top̄m̄ nir̄ĩ cura Simó Pedro ũs̄ãr̄ẽ niw̄ĩ:

—Wa'i wējēgũ wa'aguti.

Ɖsā cūrē niwũ:

—Ɖsā quē'rā wa'arāti, niwũ.

Ɖsā wa'a, yucusupu mujāsājāwũ. Ti ñamirē wa'i wējēbo'reamiwũ. Ne wējētīcāti.

⁴ Bo'reque'awā'cātiri cura Jesú ti ditara sumutopu bajuawĩ. Ɖsā cūrē i'amasītiwũ. ⁵ Cũ ũsārē niwĩ:

—¿Wējēati? niwĩ.

—Wējētiasu, niwũ.

⁶ Ɖsā tojo nicā tu'ogu, ũsārē niwĩ:

—Diacjũ pe'e doqueñoña musā wejecure. Tojo weerā wējērāsa'a. Cũ dutironojōta weewũ. Pājārā waro wējēwũ. Ne wejecure wā'cōticāti.

⁷ Tojo wa'acā i'agũ, yu'u Jesú uputu ma'ino'gũ Pedrore niwũ:

—Marĩ wiogũ nimi.

Yu'u tojo nicā tu'ogu, Simó Pedro su'tiro bu'icjārōrē wejesāñawĩ. Jesú tiropu wa'agu, doqueñojāwĩ.

⁸ Ɖsā pe'e yucusu me'rā sumutopu wa'ire wejenujāwũ. Ɖsā cien metros yoaro decopu pa'sawũ. ⁹ Topu nujātarā, pecame'e cũ wjāca me'erē i'awũ. Ti me'epu ni'cũ wa'i pũ'onu'cōno'wũ. Pā quē'rā niwũ.

¹⁰ Jesú ũsārē niwĩ:

—Wa'i musā wējē'cārārē miitia.

¹¹ Cũ tojo nicā, Simó Pedro yucusupu mujāsājāa, wa'ire wejemajāwĩ nucūporopu. Wa'i pacarā ciento cincuenta y tres sājāawā. Ticarā pājārā sājāamicā, wejecu tã'rūtiwũ. ¹² Jesú ũsārē niwĩ:

—Ba'arā a'tia.

Ɖsā cūrē i'amasīrā, ne ni'cũputa “¿Noanojō niti mu'u?” ni sērītiña'ma'atiwũ. ¹³ Jesú pārē ũsārē etiwĩ. Wa'i quē'rārē etiwĩ.

¹⁴ Jesú masāca be'ro puati ũsārē bajuatojawĩ. Ni'cārōacā me'rā i'tiati wa'aro weewũ.

Jesú Simó Pedro me'rā ucũ'que ni'i

¹⁵ Ɖsā ba'aca be'ro Jesú Simó Pedrore sērītiña'wĩ:

—¿Simó, Joná macũ, mu'u ā'rā yu'ruoro yu'ure ma'iyu'rũnu'cāti?

Pedro cūrē niwĩ:

—Ɖu, wiogu, mu'u masĩ'i yu'u mu'urē ma'isere.

Jesú cūrē niwĩ:

—To pũrīcārē yu'ure ējōpeorārē co'teya. Narē bu'eya.

¹⁶ Apaturi Pedrore sērītiña'nemowĩ:

—¿Simó, Joná macũ, yu'ure ma'iti?

—Ɖu, mu'u masĩ'i yu'u mu'urē ma'isere.

Jesú niwĩ tja:

—To pũrīcārē yarārē bu'eya. Narē co'teya.

¹⁷ Apaturi ninemowĩ tja:

—¿Simó, Joná macũ, yu'ure mu'u ma'iti?

Jesú i'tiati cūrē sērītiña'cā i'agũ, Pedro pũrō bujawetiwĩ. Cūrē niwĩ:

—Wiogu, nipe'tisere mu'u masĩ'i. Masĩ'i yu'u mu'urē ma'isere.

Jesú cūrē niwĩ:

—To pũrīcārē narē bu'eya. Narē co'teya, niwĩ tja. ¹⁸ Mu'urē diacjũta nigũti. Mu'u ma'mu nīgũ, mu'u uaro su'tiroke sãña, mu'u no'o wa'asĩ'rĩrō wa'acũwũ. Be'ro mu'u bucu ējāgũ, mu'u ye omocārĩrē sīomorōgũsa'a. Apĩ mu'urē su'ti sãa, mu'u wa'asĩ'rĩtiro miagũsamĩ.

¹⁹ Jesú tojo ní'gũ, Pedro cũ de'ro wa'a wērīatjere ní'gũ, tojo niwĩ. Cũ wērīse me'rã masã Ō'acūrē añurō ucūrāsama ní'gũ, tojo niwĩ.

Be'ro Jesú cūrē niwĩ:

—Yu'ure ějōpeosirutunu'cũcã'ña.

Jesú Juārē ma'i'que ni'i

²⁰ Be'ro Pedro majãmiĩ'agũ, yu'u na be'ro sirutucã ĩ'awĩ. Yu'u Jesú ma'ino'gũ niwũ. Yu'uta toduporo ũsã ba'atucatero “¿Noa mu'urē ĩ'atu'tirãpũre o'orosari?” ni sērĩtiña'wũ. ²¹ Pedro yu'ure ĩ'agũ, Jesure sērĩtiña'wĩ:

—Wio'ũ, ã'rĩ warore ¿de'ro wa'arosari?

²² Jesú cūrē niwĩ:

—Cũ maata wērĩcã, mu'u ye cjase mejēta ni'i. Cũ yu'u apaturi a'tiri curapũ catitucã quē'rãrē mu'u ye cjase mejēta ni'i. Wãcũnurũtigũta. Mu'u yu'ure sirutuya, niwĩ.

²³ Jesú tojo ní'quere tu'orã, cūrē ějōpeorã yu'ure “Cũ ne wērĩsome” nise se'sa wa'awũ. Jesú yu'ure “Cũ wērĩsome”, nitiwĩ. A'tiro pe'e niwĩ: “Yu'u apaturi a'tiri curapũ catitucã, mu'u ye cjase mejēta ni'i”, niwĩ Pedrorē.

²⁴ Yu'u Juã ni'i. Yu'u ĩ'a'quere oja'a. Tojo weero “Diacjũta ni'i”, ni masĩno'o.

²⁵ Apeye Jesú weenemo'que peje ni'i. Yu'u tu'oña'cã, cũ wee'quenũcã ojacãma, peje pũrĩ waro yu'rũoquejocã'bosa'a.

Jesucristo besecúú'cârârê Espíritu Santu weetamu'que ni'i

A'ti pūrĩ a'tiro weero ojanopã nise ni'i

A'ti pūrĩrê Luca ojacu niwĩ. Cũ Jesucristo besecúú'cârã na weeseti'quere ojacu niwĩ. A'ti pūrĩ Jesú cã bu'erârê “Tojo weeguti” ní'caronojõta Espíritu Santure o'ócũ niwĩ nisere ojanoo. Tojo weerã cã bu'erã Espíritu Santure cuorã Jesucristo ye quetire uiro marĩrõ Jerusalêpũre, Judeapũre, Samariapũre, nipe'tiropũre werecusiãcãrã niwã.

Luca a'ti pūrĩrê ojase dũporo ni'cã pūrĩ Jesucristo catiri umũco cjase wereri pūrĩrê ojatojacu niwĩ. Tojo weero a'ti pūrĩ Jesucristore êjõpeonũ'cã'quere cã ojanemoca pūrĩ ni'i. Pedrore, Pablora na weeseti'quere ojayũ'runũ'cãno'o.

Espíritu Santu a'tiatjere Jesú wereyu'que ni'i

¹ Teófilo, mu'urê ni'cã pūrĩ todũporopũre ojawũ. Ti pūrĩpũre nipe'tise Jesú masârê bu'e'quere, cã tutuaro me'rã weel'o'quere werewũ. Ne waro cã bu'enũ'cã'quere, ² cã bu'e yapada'reo'quere werewũ. Tojo nicã cã u'musepu mujã'quere werewũ. Jesú u'musepu mujãse dũporo cã bu'erã cã besecúú'cârârê dutiro cũucũ niwĩ na weeatjere. Espíritu Santu masĩse o'oro me'rã tere duticũ niwĩ. ³ Cũ wêrĩ masãca be'ro pejetiri Jesú bajuacu niwĩ. Cuarenta numũrĩ bajuacu niwĩ narê. Tojo weerã cãrê ĩ'arã, “Marĩ ‘Wêrĩa wa'ami’ ní'cũ catimi”, nicãrã niwã. Narê Ô'acũ nipe'tirã masã wiogu nimi nise quetire werecu niwĩ.

⁴ Jesú na me'rã nígu, u'musepu mujãti dũporo a'tiro nicũ niwĩ:

—Musã Jerusalêpu tojayã. Ne aperopũ, ape macãpu wijaticã'ña. Yũ'u pacũ musârê todũporopũ ní'caronojõta Espíritu Santure o'ódijogũsami. Tojo weerã musã cãrê topũ yucueya. Yũ'u musârê tere weretojawũ. ⁵ Juã musârê aco me'rã wãmeyecu niwĩ. Cũ tojo weecã, musã ña'arõ weeseti'quere du'u, bujaweti dũcayucã, masã musârê ĩ'amasãcãrã niwã. Yũ'u pacũ pũricã cã'rõacã be'ro musârê Espíritu Santure o'ódijogũsami. Espíritu Santu musã me'rã ninu'cũcũsami, nicũ niwĩ Jesú.

Jesure cã pacũ u'musepu miimujãa'que ni'i

⁶ Jesú cã bu'erã me'rã nerêcaterore cãrê sêrĩtiña'cãrã niwã:

—¿Jesú, ãsã wiogu, mu'u romano masârê wiorã nise dũcayugũsari? ¿Dũcayũ, judío masârê wiorã sõrõgũsari? Marĩ ñecũ Davi, cã macũ Salomó a'ti di'tacjãrârê duticãrã niwã. ¿Na duti'caro weronojõ ni'cãrõacãrê judío masã tja apaturi dutirãsari? ni sêrĩtiña'cãrã niwã.

⁷ Na sêrĩtiña'cã tũ'ogũ, a'tiro yũ'ticũ niwĩ:

—Ô'acũ marĩ pacũ dia'cũ masĩsami. Cũ “Tojota wa'ato” nicã, tojota wa'arosa'a. A'te musã ye cjase niwe'e. ⁸ Cã'rõacã be'ro marĩ pacũ tutuasere o'ogũsami musârê. Espíritu Santu musã me'rã nicã, wãcũtutuase cõ, yé quetire masârê wererã wa'arãsa'a.

Jerusalécjārārē, Judea di'tacjārārē, Samaria di'tacjārārē, nipe'tiro a'ti ʌmʌcɔpɔ nirārē wererā wa'arāsa'a, nicɔ niwī Jesú cū bu'erārē.

⁹ Tojo ni weretojaca be'ro cūrē cū pacɔ miimujāa wa'acu niwī ʌ'musepɔ. Cū mujāacā, cū bu'erā cūrē i'amorōsirutucārā niwā. Na i'amorōsirutucā, o'mecurua cūrē tuubi'acā'caro niwū. Tojo weerā cūrē i'anemoticārā niwā majā. ¹⁰⁻¹¹ Jesure cū pacɔ miimujāáca be'ro cū bu'erā cū mujāa'caro pe'e dia'cū i'amorōnu'cūcārā niwā. Ne i'adu'uticārā niwā. Na to pe'e i'amorōnu'cūrī cura wācūña marīrō na decopɔ Ō'acūrē wereco'terā pɔarā su'ti butise sāñarā bajuacārā niwā.

—Musā Galileacjārā ¿de'ro weerā tocā'rō i'amorōnu'cūti? Jesú ni'cārōacā ʌ'musepɔ mujāa'cuta a'ti nucūcāpɔre apaturi a'tigusami tja. Musā cūrē mujāacā i'a'caronojōta a'tigusami, nicārā niwā Ō'acūrē wereco'terā.

Judare ducayuacjɔre bese'que ni'i

¹² Jesure mujāacā i'a'cu ʌrūgū Olivo wāmeticjɔ nicaro niwū. Ō'acūrē wereco'terā narē Jesú apaturi a'tigusami tja nisere wéréca be'ro cūrē i'atuo'cārā Jerusalépu dajatojaacārā niwā. Tigɔ ʌrūgū ti macā pu'toacā nicaro niwū. ¹³ Jerusalépure tojatarā, na cājīrī wi'ipɔ wa'acārā niwā. Ti wi'i casatiri wi'i nicaro niwū. Ni'cā tucū bu'ica tucūpu sājāa, dujicārā niwā. A'ticurā nicārā niwā: Pedro, Santiago, Juā, André. Āpērā Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo macū, Simó celote curuacjɔ, Juda Santiago acabiji nicārā niwā. Ā'rā nipe'tirā nicārā niwā ti tucūpu nerēsājātjīarā dujirā. ¹⁴ Ti tucūpɔre ņubuerā na'irō nerēnu'cūcā'cārā niwā. Āpērā na me'rā nerēcārā niwā. Jesú acabijirā, María Jesú paco, co me'rācjarā numia nicārā niwā. Na topu nerē'cārā ni'cārōnojō wācūseticārā niwā.

¹⁵ Ni'cā numɔ Jesure ejōpeorā nerēcārā niwā ti wi'ipɔta tja. Ciento veinte wa'tero nicārā niwā. Pedro na nerērī cura wā'cānɔ'cā, narē werecu niwī. A'tiro nicɔ niwī:

¹⁶ —Dɔporopɔ marī ņecū Davi Espiritu Santu cū masise o'oro me'rā Judare wa'atjere ojam'tācu niwī. Ō'acū ojaduti'que diacjūta wa'apɔ. Judata i'owī Jesure āpērāpɔre. Tojo weerā na Jesure bu'iri da'rerātirā ņe'e miawā. ¹⁷ Juda ʌsā me'rācju'ta nimiwī. Jesú cū quē'rārē masārē bu'esere cūumiwī ʌsārē wee'caronojōta. ʌsā doce nimiwū cū me'rā. ¹⁸ ʌsā me'rā nimigū, Jesure i'owī wiorāpɔre. Cū Jesure wiorārē i'o'que wapa na cūrē niyerure wapayecārā niwā. Be'ro narē tere wiacā'cu niwī cū ņa'arō wee'que wapare. Niyeru cū wia'que me'rā pa'ia wiorā di'ta cārōacā duucārā niwā. Be'ro cū basu pe'e burūque'a, cū paaga tārūste, cū ʌ'tamisī nimi'que wijaastea wa'acaro niwū. Tojo wee wērīa wa'acu niwī Juda. ¹⁹ Cū tojo wa'asere nipe'tirā Jerusalécjārā tu'ose'sacārā niwā. “Tojo wee wērīa wa'apɔ”, ni ucjacārā niwā. Na te niyeru me'rā duu'que di'tare wāmeyecārā niwā “Dí cō'áca di'ta.” Na ye me'rā nīrō, Acéldama tojo nīrō weesa'a.

²⁰ Pedro narē werenemocu niwī:

—Dɔporopɔ Salmo wāmetiri pūrīrē oja'cu a'tiro ojacɔ niwī:

Cū ya wi'i masā marīrī wi'i tojato.

Tore ne ni'cū niticā'to.

A'te quē'rārē a'tiro ojacɔ niwī:

Cū da'rase nimi'que apīpɔre wa'ato, ni ojacɔ niwī.

»Salmo pūrī ni oja'caronojōta tojo wa'apɔ Judare.

21-22 »Tojo weerã Juda ducayugure beseroua'a. Marĩ beseacju ũsã me'rã sija'cure, Juã Jesure wãmeyecã ï'a'cure beseroua'a. Nipe'tise Jesú cū wee'quere, téé cū pacu cūrē u'musepu miimujãacã ï'a'cure beseroua'a. Cū quē'rã ũsã weronojõta weregu wa'agusami Jesú wēĩ'cupu masã'quere, ni werecu niwĩ Pedro.

23 Cū tojo nicã tu'orã, ti tucūpu nirã a'tiro wãmetirã puarãrē besecãrã niwã. Ni'cū José wãmeticu niwĩ. Cūrēta ãpērã Justo, ãpērã Barsabá pisucãrã niwã. Apĩ pe'e Matía wãmeticu niwĩ. 24-25 Tojo wee ti tucūpu nirã Ō'acūrē a'tiro sēricãrã niwã:

—Ō'acū, nipe'tirã masã wãcūsere masĩ'i. Ni'cū mu'u besetojapu Juda ducayuacjure. Tojo weegu ũsãrē ï'oña. ¿Ni'í nisari? Juda mu'u dutiro cūumi'quere du'ucã'mi ña'arõpu wa'agu cū catigu añurõ weeti'que bu'iri, ni sēricãrã niwã.

26 Na tojo ni Ō'acūrē sēritoja, pua pe ũtãpe Matía, Barsabá na wãmerē ojacãrã niwã. ¿Ni'í Ō'acū bese'cu niti? nirã, pi'ipu sãa, ni'cã pe mii ï'acãrã niwã. Matía wãme ojaõ'o'que nicaro niwã.

—Jãa, ã'rĩ Matía Juda ducayuacju nigūsami. Cū ãpērã once me'rã Jesucristo ye quetire weregu wa'agusami, nicãrã niwã ti pere mii ï'arã.

2

Espíritu Santu dijata'que ni'i

1 Cincuenta numurĩ Pascua wa'áca be'ro Pentecosté wãmetiri bosenumu wa'acaro niwũ. Ti bosenumu nicã Jesure ëjõpeorã apaturĩ todaporo na néréca wi'iputa tja nerēcãrã niwã. 2 Ti wi'ipu na néréca be'ro wãcũña marĩrõ wĩrõ uputu a'tiro weronojõ u'musepu busu dijaticaro niwũ. Ti wi'i bususe'sa wa'acaro niwũ. 3 Tojo wa'ari cura nánucū na dupopa bu'ipu pecame'e ũjũrĩ põ'rã ñe'merõ weronojõ bajuro pesacaro niwũ. 4 Espiritu Santure cuoy'rucãrã niwã. Tojo weerã tutuaro me'rã cū dutisere añurõ weecãrã niwã. Cū weetamurõ me'rã apemasã ye ucūsere ucūmasĩtimi'cãrã ucūnu'cãcãrã niwã.

5-8 Pentecosté bosenumurē Jerusalépure pãjãrã judío masã apeye di'tacjãrãpu nerēcãrã niwã. Na ëjõpeosetisere añurõ weeri masã nicãrã niwã. Espiritu Santu tutuaro o'ono'cãrã ucücã tu'orã, ã'rã na tiropu wa'acãrã niwã. Wa'a, na yere ucücã tu'orã, tu'omarĩa wa'acãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Á'rã marĩ yere ucūrã a'ti di'ta Galileacjãrã nima. ¿De'ro weerã a'tocjãrã nimirã, marĩ yere añurõ ucũti? ni a'merĩ sēritiña'cãrã niwã. 9 Marĩ apesecjãrã, Elãcjãrã, Mesopotamiacjãrã ni'i. Æpērã Judeacjãrã, Capadociacjãrã, Pontocjãrã, Asiãcjãrã ni'i. 10 Æpērã Frigiãcjãrã, Panfiliãcjãrã, Egiptocjãrã, Libia di'ta Cirene wãmetiri macã pu'tocjãrã ni'i a'ti macãpure. Romãcjãrã bosenumu etama a'topure. Na ni'cãrãrã judío masã nima. Æpērã judío masã nitimirã, judío masã weronojõ ëjõpeosetirã na quē'rã a'topure nima. 11 Æpērã Cretacjãrã, Arabiacjãrã nima. Marĩ apesecjãrã dia'cū nimirã, marĩ ye ucūse me'rã tu'orã wee'e Ō'acū cū añuse wee'quere, nicãrã niwã. 12 Nipe'tirã na yere ucücã tu'orã, tu'omarĩa wa'acãrã niwã.

—¿De'ro weero tojo wa'atĩ? nicãrã niwã.

13 Ni'cãrãrã Espiritu Santu tutuaro o'ono'cãrãrē bujicã'cãrã niwã.

—Na que'arã weepã, tojo ni ucūrã, nicãrã niwã.

Pedro masārē were'que ni'i

¹⁴ Na tojo nicā tu'ogu, Pedro ti wi'ipū ní'cū wijaacū niwī sopepūre. Cū me'rācjārā Jesú besecūū'cārā cū sirota sirutuwiijaacārā niwā. Pedro nipe'tirā tu'oato nígū upūtu tutuaro me'rā ucūcū niwī:

—Yū'u acawererā, tojo nicā nipe'tirā Jerusalēpū nisetirā, yū'ure añurō tu'oaya. Musā “Na que'arā weema”, ni wācūapū. ¹⁵ Ūsā que'arā mejēta weepū. Ni'cārōacā ñamiacācure nueve ni'i. A'ti horare que'aya marī'i. ¹⁶ Musā ni'cārōacā tu'osere dūporopū Joel wāmetigu Ō'acū ye queti weremū'tārī masū ojamū'tācū niwī. A'tiro ni ojacu niwī:

¹⁷⁻¹⁸ “A'ti turi pe'tise dūporo Espiritu Santure nipe'tirārē o'ógūti”, nicū niwī Ō'acū.

“Espiritu Santure o'óca be'ro musā pō'rā umūa, numia masārē wererāsama yé quetire.

Bucurā, ma'mapjiare na quē'erōpū ī'ogūsa'a be'ropū wa'atjere.

Yū'u dutiro weerārē Espiritu Santure o'ógūsa'a.

Na quē'rā yé cjase quetire masārē wererāsama.

¹⁹ A'ti di'tare, u'mūsepūre mejēcā bajuse ī'ogūsa'a.

Tojo wa'aro dí, pecame'e, o'me bajarosa'a.

²⁰ Ūmūco quē'rā na'itī'a wa'arosa'a.

Tojo wa'acā, mujīpū umūcocjū bajutigusami.

Mujīpū ñamicjū quē'rā sō'agū wa'agusami.

Dí weronojō sō'agūsamī.

Masārē yū'ruo'cū cū apaturi a'tiatji dūporo tojo wa'arosa'a.

Cū a'tigu, wiopesase me'rā asistedijatigusami.

Mejō nirī numū nisome.

²¹ No'o yū'ure ‘Ña'arō wee'quere acobojoya’ nicā, narē acobojogusa'a.

Narē pecame'epū wa'abo'cārārē yū'ruogūti”, nicū niwī Ō'acū, ni ojacu niwī Joel, ni werecu niwī Pedro Jerusalēcjārā masārē.

²²⁻²³ Apeye narē Pedro a'tiro werenemocu niwī:

—Musā añurō tu'oaya yū'u ucūsere. Ō'acū marī pacū, Jesú Nazarecjūrē o'ócu niwī. Cū me'rā cū tutuasere ī'ocu niwī marīrē. A'tere marī tiropūre weel'owī. Tojo weerā cū tojo wee'quere ī'atjīarā, marī masī'i Jesucristo Ō'acū o'ó'cūta nicū niwī nisere. Dūporopū marī pacū Ō'acū “Yū'u macūrē masā ña'arā wējērāsama”, ni masītojacū niwī. Tojo wa'atjere masīgū, “Tojota wa'arosa'a”, nicū niwī. Cūrē, marī pacū o'ó'cū nimicā, musā ña'arārē curusapū paabi'pe wējēdutiwū. ²⁴ Marī pacū tojo wa'áca be'ro Jesucristore cū wērī'cūpūre masōcū niwī. Cū wērīdojaticū niwī. Masā wa'acu niwī.

²⁵ Dūporopū wiogu Davi a'tiro ojamū'tācū niwī Jesú cū ucūatjere:

Pacu, mū'urē ī'anū'cūcā'a.

Mū'u yū'u wiogu, yū'u me'rā ninu'cūcā'a.

Tojo weegu yū'u uiwe'e.

²⁶⁻²⁸ Yū'u ejeripō'rāpūre pūrō e'catise me'rā ucū'u.

Yū'ure cō'asome wērī'cārā nirōpū.

Yū'u mū'u macū ña'ase moogū upū ne boasome.

Yū'u wērīca be'ro apaturi masāgūsa'a tja.

Tere yū'u masī'i.

Tojo weegu ne uise moogūsa'a.

Pūrō e'cati'i mū'arē ī'agū, ni ojacu niwī Davi.

²⁹ »Yū'u acawererā, musārē weresī'rīsa'a marī ñecū Davi yere. Cū wērīcu niwī. Cū wērīcā, cūrē yaacārā niwā. Cū ya masāpe a'ti macāta ni'i. Marī masī'i, cū basu pe'e cū ye cjasere ojatipī. Apīpure ojagu weepī. ³⁰ Davi catigu, Ō'acū ye queti weremu'tārī masū nicu niwī. Marī pacu Ō'acū cūrē a'tiro ni werecu niwī: “Mū'u pārāmi nituriagupu mū'u duti'caro weronojōta a'ti di'tare dutigu nigūsami”, nicu niwī. ³¹⁻³² Cūrē Ō'acū tojo ní'quere Davi weremu'tācu niwī Jesú cū masātjere. “Cū wērīgūsami. Wērī, maata masāgūsami. Āpērā wērīcārā weronojō wērīdojasome. Cū upu boasome”, ni ojacu niwī Davi. Davi a'tiro oja'cu nimigū, wērīa wa'acu niwī. Cū ya upu boa wa'apā. A'tere tojo nígu, Jesure wa'atje pe'ere ojayugu weepī. Jesure cū pacu wērī'cupure masōcu niwī. Marī ī'a'cārā nitjārā masī'i cū masō'quere. ³³ Cū pacu cūrē u'musepu cū tiro wiogu dujiri cūmurōpu miimujācu niwī. Ō'acū cū toduporopu ní'caronojōta cū macūrē marīrē Espiritu Santure o'óduticu niwī. Tojo weerā Espiritu Santu cū weetamuse me'rā musā ye ucūsere ūsā ucūapu. ³⁴⁻³⁵ Davi pe'e cū upu me'rā u'musepure masāmujāatipī. Tojo weegu Jesú pe'ere wa'atjere ucūgū weepī. Apeyere Jesucristore wa'atjere Davi a'tiro ojanemocu niwī tja:

Ō'acū u'musepu nigū cū macūrē, yū'ure yū'rūoacjare a'tiro nicu niwī: “Yū'u tiro wiogu dujiri cūmurōpu dujigusa'a.

Mū'u to dujicā, mū'arē ī'atu'timi'cārārē narē ējōpeocā weegūti.”

Tojo nicu niwī yū'ure yū'rūoacjare Ō'acū, ni ojacu niwī.

Cū a'tiro ojagu, Jesure ucūgū weepī.

³⁶ »Tojo weerā musā judío masā nipe'tirā masīña. Jesure, musā curusapu paabi'pe'care Ō'acū cūrēta marī wiogu sōrōpī. Cū Ō'acū beseno'cūta nicā'miwī, ni werecu niwī Pedro.

³⁷ Cū tojo nicā tu'orā, “Ūsā bu'iri cūosa'a”, ni wācūcārā niwā. Tojo weerā Pedrore, āpērā Jesú cū besecū'cārārē “¿Ūsā de'ro weerāsari?” ni sērītiña'cārā niwā.

³⁸ Na tojo nicā, Pedro narē yū'ticu niwī:

—Bujaweti ducayuya musā ña'arō weeseti'quere. Jesucristore ējōpeo, wāmeyeno'ña. Musā a'tiro wéeca be'ro Ō'acū acobojoğusami ña'arō weeseti'quere. Tojo nicā Espiritu Santure o'ógusami. Musā me'rā ninu'cūcūsami. ³⁹ Ō'acū toduporopu ní'caronojōta musārē, musā pō'rā nituriarārē, aperocjārāpure Espiritu Santure o'ógusami. No'o nipe'tirā cū beserārē o'ógusami, ni werecu niwī Pedro.

⁴⁰ Cū a'te dia'cū wereticu niwī. Narē añurō bosa, werecasanemocu niwī:

—A'ti di'tacjārā Jesure wējē'cārā ña'arā nima. Na ña'arō wee'que wapa Ō'acū bu'iri da'reğusami. Na weronojō niticā'ña. Musā Ō'acūrē acoboJose sērīña. Tojo weecā, Ō'acū bu'iri da'retigusami, ni werecu niwī Pedro.

Jesure ējōpeori masā na weeseti'que ni'i

⁴¹ Pedro tojo ni werēcā tu'orā, pājārā Jesucristore ējōpeocārā niwā. Cūrē ējōpeocā ī'arā, be'ro Pedro quē'rā narē wāmeyecārā niwā. Cū tojo ni wérēca numuta i'tiati mil wa'tero masā ējōpeocārā niwā.

⁴² Āpērā toduporo Jesure ējōpeo'cārā me'rā na'irō nerēcārā niwā. Pedro quē'rā na weresere añurō tū'otū'sacārā niwā. Na basu sū'ori ba'a, Ō'acūrē ñubuenu'cūcā'cārā niwā.

⁴³ Jesū cū besecū'cārā cū wee'caronojōta masā dutitirārē yu'ruo, apeye peje wee'ocārā niwā. Na tojo weesere ī'arā, masā nipe'tirā ī'amarīacārā niwā. ⁴⁴⁻⁴⁵ Jesure ējōpeorā a'merī añurō weetamucārā niwā. Peje cūorā na ye apeyenojōrē dua, te wapare āpērā moorārē ducawaacārā niwā. Tojo weerā nipe'tirā ni'cārōnojō cūoburocārā niwā. ⁴⁶ Ūmūcorinucū nipe'tirā ñubuerā wa'acārā niwā Ō'acū wi'ipū. Na ye wi'seripure e'catise me'rā a'merī sū'ori ba'acārā niwā. ⁴⁷ Tojo Ō'acūrē e'catise o'onu'cūcā'cārā niwā. Āpērā quē'rā narē añurō wācūcārā niwā. Ūmūcorinucū Ō'acū cūrē ējōpeotimi'cārārē ējōpeocā weecu niwī. Tojo weerā siape me'rā Jesure pājārā ējōpeonemocārā niwā.

3

Pedro quē'rā sijamasitigure sijacā wee'que ni'i

¹ Ni'cā nūmū dajaritero be'ro tres nicā Pedro, Juā Ō'acū wi'i pajiri wi'ipū ñubuerā wa'acārā niwā. Ti wi'ipure ūmūcorinucū ti horata Ō'acūrē masā ñubuenu'cūcā'cārā niwā. ² Topū na wa'asetirinucū ni'cū masū wī'magūpūta dojoriwi'i sijamasitigu bajua'cu dujicu niwī. Ō'acū wi'i sope pu'to ne sājāarō masā cūrē miaa dupomujācārā niwā. Ti sope wāmeticaro niwū Añurī Sope. Nipe'tirā sājāarānucūrē niyeru sērīdujicu niwī. ³ To na sājāacā ī'agū, Pedro, Juārē niyeru sērīcu niwī. ⁴ Cū tojo sērīcā, na puarāpūta cūrē ī'acārā niwā. Pedro pe'e "Ī'aña ūsārē", nicū niwī.

⁵ Cū tojo nicāta, cū narē pūrō ī'acu niwī. "Yu'ure niyeru, apeyenojō o'orātirā weesama", ni wācūcu nimiwī.

⁶ Pedro cūrē nicū niwī:

—Yu'u niyeru moo'o. Moomigūta, mū'urē apeyenojō añusere weet-amugūti. Jesucristo Nazarecū tutuaro me'rā mū'urē sijacā weeguti. ⁷ Tojo nīgūta, cū dujigure diacjūcamocārē ñe'e, wejewā'cōnū'cōcu niwī. Cū wejewā'cōcāta, maata cū du'pocārī añua wa'acu niwī.

⁸ Cū sijamasitigu ní'cu wā'cānū'cāgūta, bu'pumajā, sijanu'cācu niwī. Tojo bu'puma sijagūta, Ō'acū wi'ipū na me'rā sājāacu niwī. Ti wi'ipū sājāejagu, e'catise o'ocu niwī Ō'acūrē.

—Añu'u, Ō'acū. Mū'u ni'cārōcā yu'ure sijacā wee'e, nicū niwī.

⁹⁻¹⁰ Nipe'tirā Ō'acū wi'ipū nirā cūrē ī'amasīcā'cārā niwā.

—Sī'i sō'o bu'puma sijagu Ō'acūrē e'catise o'ogu Añurī Sopepu niyeru sērīduji'cuta nimiba, nicārā niwā. Cūrē ī'amasī, be'ro ī'amarīa wa'acārā niwā.

Salomó wāmetiri tucūpu Pedro masārē were'que ni'i

¹¹ Sijamasitigu ní'cu Pedro quē'rārē ne du'usī'rīticū niwī. Masā cūrē ī'amarīa, Pedro quē'rā tiropū omasājāacārā niwā. To na nerērō sope pu'to ti'aya marīrī tucū nicaro niwū. Ti tucū wāmeticaro niwū Salomó tucū.

¹² Pedro masā cū tiro omasājāacā ī'agū, narē a'tiro nicū niwī:

—¿De'ro weerā musā tocārō ī'amarīati? ¿De'ro weerā musā ūsārē pūrō ī'ati? Musā ūsārē "Na añurā nitjārā, na tutuaro me'rā sijacā

weema”, ¿niti? ¹³ Ësã tutuaro mejëta niapũ. Jesú cã tutuaro me'rã cã sijamasitigu ní'cu sijami. Marĩ ñecũsumua Abrahã, Isaa, Jacob, ãpërã marĩ ñecũsumua na wioгу ní'cu nimi Õ'acũ u'musepu nigũ. Cũta tja “Yũ'u macũ añuyũ'ruagu nimi” ni, tutuasere i'oami. Cũ macũta ã'rĩ sijamasitigu ní'cure sijacã weemi. Cũrëta musã wiorãrë o'owũ. Pilato i'orõ musã cãrë uatiwũ. Cũ “Cũrë du'uguti wee'e” nimicã, musã “Du'uticã'ña”, niwũ. ¹⁴ Jesú añugũ ña'ase moogũ nimiwĩ. Cũ añugũ nimicã, musã cãrë teewũ. Jesure du'uwĩrõdutiwũ. Masũ ña'agũ masãrë wëjëgũ pe'ere du'udutiwũ Pilatore. ¹⁵ Jesú catise o'ogu pe'ere wëjëdutiwũ. Cũ pacu pũricã cã macũrë wëri'cupure masõcu niwĩ. Cũ tojo wee'quere ãsã i'awũ. ¹⁶ Jesúta cã tutuaro me'rã ã'rĩ sijamasitigure sijacã weemi. Musã i'amasigũta nimi cã sijamasitigu ní'cu. Ësã Jesucristore ëjõpeorã niyucã, cãrë yu'ruoami musã i'orõ. Ësã mejëta cãrë yu'ruoapũ.

¹⁷ »Yũ'u acawererã, musã Õ'acũ macũta nimi, ni tu'omasititjãrã, Jesure wëjëdutiwũ. Musã wiorã quë'rã mejãrõta weewã. ¹⁸ Duporopũ Õ'acũ cã ye queti weremũ'tãrĩ masã nipe'tirãrë a'tiro wereduticũ niwĩ: “‘Cristo yũ'u bese'cu pi'etigusami’, nicũ niwĩ Õ'acũ”, ni wereturiacãrã niwã. Musã Jesure wëjëcã, na tojo oja'caronojõta wa'awũ. ¹⁹ Musã ña'arõ weeseti'quere bujawetiya. Bujaweti ducayuya. Õ'acũ uaronojõ weeya. Tojo weecã, Õ'acũ musã ña'arõ wee'quere acobojogusami. Acobojo, ejerisãjãcã weegusami. ²⁰ Cũ bese'cure o'ógusami. Cũ tojo weecã, a'ti turipure apaturi a'tigusami tja. Cũ a'tiacju Jesucristo Õ'acũ bese'cu nimi. ²¹ Duporopũ Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã a'tiro ni wrecãrã niwã: “Õ'acũ bese'cu u'musepu tojánigũsami yujupũ. Be'ro Õ'acũ a'ti turire ducayugusami cã ne waropũ wee'caronojõta. Cũ tojo weeatji duporo a'ti turipure cã macũ Jesucristore o'ógusami.” ²² Duporopũ Moisé Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masũ marĩ ñecũsumuarë a'tiro nicũ niwĩ: “Be'ropũ marĩ wioгу Õ'acũ ni'cũ cã ye queti wereacjure o'ógusami. Cũ yu'ure o'ó'caro weronojõta cãrë o'ógusami. Cũ quë'rã marĩ acaweregu nigũsami. Musã nipe'tise cã weresere tu'orã, añurõ tere ëjõpeoya. ²³ Cũ dutisere weesi'rĩtirãnojõ wëri'rãsama. Õ'acũ narë cõ'agũsami. Æpërã judío masã me'rã ne ninemosome majã”, nicũ niwĩ Moisé. ²⁴ Nipe'tirã duporocjãrãpũ Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã ni'cãrõacã wa'asere ojamũ'tãcãrã niwã. “Be'ropũ tojo wa'arosa'a”, ni ojacãrã niwã. Ne waro Samue wãmetigu tere ojamũ'tãcũ niwĩ. Cũ be'rocjãrã quë'rã mejãrõta ojaburocãrã niwã.

²⁵ »Toduporopũ marĩ ñecũ Abrahãrë Õ'acũ a'tiro nicũ niwĩ: “Mu'u pãrãmi nituriagu me'rã nipe'tirã a'ti di'tacjãrãrë añurõ weeguti.” Abrahãrë Õ'acũ tojo ní'quere ãpërã Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã marĩ ñecũsumuarë wereturiacãrã niwã. Õ'acũ cã dia'cũ mejëtare nigũ weetipĩ. Marĩ na pãrãmerã nituriarã nirã quë'rãrë tojota nigũ weepĩ. ²⁶ Cũ tojo ní'cũta marĩrë añurõ wéégũ, marĩ judío masãrë cã macũ wëri'cupure masõ, o'ómũ'tãcũ niwĩ. Marĩ ña'arõ weesere cõ'a, du'udutigu tojo weecũ niwĩ, nicũ niwĩ Pedro.

Pedro, Juã wiorã tiropu na wa'a'que ni'i

¹ Pedro quẽ'rã na masãrẽ ucũrĩ cura pa'ia, apĩ Ô'acũ wi'i co'terã surara wiogu, ãpẽrã saduceo masã na tiropu wa'acãrã niwã. ² Wa'a, Pedro, Juã me'rã na masãrẽ bu'ese ye bu'iri pũrõ uacãrã niwã. Pedro pe'e a'tiro ni bu'ecu niwĩ:

—Ô'acũ cũ macũ Jesure wẽrĩ'cupure masõcu niwĩ. Tojo weerã marĩ masĩ'i. Marĩ quẽ'rã wẽrĩca be'ro tojota masãrãsa'a, ni werecu niwĩ Pedro.

Saduceo masã ne ãjõpeoticãrã niwã masã wẽrĩca be'ro masãsere. Tojo weerã Pedro masãrẽ tojo nicã tu'orã, pũrõ uacãrã niwã. ³ Ua, Pedro, Juãrẽ ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipu sõrõduticãrã niwã. Narẽ ñe'ecã, ñamica'apu nicaro niwã. Tojo weerã ti umucoreta pa'ia wiorãpũre weresãmasĩticãrã niwã. Te ye bu'iri Pedro quẽ'rã ti ñamirẽ bu'iri da'reri wi'iputa dujicã'cãrã niwã. ⁴ Æpẽrã Ô'acũ wi'ipu na bu'esere tu'o'cãrã pãjarã Jesure ãjõpeocãrã niwã. Toduporopu Jesure ãjõpeomu'tã'cãrã me'rã nĩrã, umua se'sarore ba'paqueocã, ni'cãmocusetiri mil nicãrã niwã.

⁵ Ape numu judío masã wiorã, ãpẽrã bucurã, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masã Jerusalẽpũre nerẽcãrã niwã. ⁶ Na me'rã ãpẽrã quẽ'rã Anãs pa'ia wiogu, apĩ Caifã, apĩ Juã, apĩ Alejandro, ãpẽrã pa'ia wiogu acawererã nerẽcãrã niwã. ⁷ Nerẽtoja, Pedro quẽ'rãrẽ na tiropu pijiwã'cãduticãrã niwã. Na bu'iri da'reri wi'ipu ní'cãrã na tiro etacã ï'arã, “¿Noa dutiro me'rã musã ã'rĩ sijamasĩti'cure sijacã weeati?” ni sãrĩtiña'cãrã niwã.

⁸⁻⁹ Na sãrĩtiña'cã, Pedro Espĩritu Santu tutuaro me'rã, cũ weetamuse me'rã narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musã judío masã wiorã, tojo nicã bucurã, ¿de'ro weerã weresãti ãsãrẽ? ¿Musã “¿De'ro wee cũrẽ sijacã weeati?” ni sãrĩtiña'ti? ¹⁰ Yu'u musãrẽ nipe'tirãrẽ tere wereguti. Jesucristo Nazarecũ tutuaro me'rã ã'rĩ sijamasĩtimi'cu sijami. Musã cũrẽ Jesure curusapu paabi'pewu. Cũ pacu pũrĩcã cũ wẽrĩ'cupure masõcu niwĩ. Cũ tutuaro me'rã ã'rĩ sijamasĩtigu ní'cu sijami. ¹¹ Duporopu Jesure Ô'acũ ye queti oja'cu a'tiro ni ojamũ'tãcu niwĩ: “Masã ãtã pĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pĩi na uatica pĩrẽ cõ'arãsama. Na cõ'aca pĩi me'rã ãpẽrã pe'e añurõ tutuari wi'i weerãsama.” A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e te oja'que. Musã Jesucristore uatiwu. Musã cũrẽ uatimicã, cũ pacu cũ wẽrĩ masãca be'ro wiogu sõrõcu niwĩ. ¹² A'ti turipũre Jesucristo dia'cũ nimi marĩrẽ yu'ruogu. Æpẽrãpua marĩrẽ ne yu'ruomasĩtisama, nicu niwĩ Pedro.

¹³ Cũ tojo nicã tu'orã, wiorã tu'omarĩa wa'acãrã niwã. Na basu a'merĩ ucũcãrã niwã:

—Ã'rã mejõ nĩrã nima. Bu'e'cãrã mejõta nima. Na bu'eti'cãrã nimirã, añurõ masĩse, wãcũtutuase me'rã ucũma. Na tojo weecã, marĩ narẽ ï'amasĩ'i. Ã'rã Jesú me'rã ní'cãrã nima, nicãrã niwã. ¹⁴ Na yu'ruono'cu Pedro, Juã tiro nu'cũcã ï'atjãrã, wiorã ucũnemomasĩticãrã niwã.

¹⁵⁻¹⁶ Be'ro Pedro quẽ'rãrẽ wiorã nerẽrĩ tucũpu ní'cãrãrẽ aperopu wijaaduticãrã niwã yujupu. Na wijãaca be'ro na se'saro a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿De'ro weerãsari marĩ ã'rãrẽ? Nipe'tirã Jerusalẽcãrã na sijamasĩti'cure yu'ruocã tu'ope'ticã'sama. Tojo weerã “Yu'ruotiamã, tojo

nima'acārā weema”, marī narē nímasītisa'a. ¹⁷ Masā aperocjārāpu tojo wa'a'quere tū'onemocā uatasa'a. Tojo weerā a'tiro nírā narē: “Jesú ye quetire ne ucūnemoticā'ña majā” nírā, nicārā niwā.

¹⁸ Ucūtojanu'cō, Pedro, Juārē pijisōrcārā niwā tja. Na, na tiropu etacā, “Āpērāpūre Jesú ye quetire musā ne werenemoticā'ña” ni, duticārā niwā.

¹⁹⁻²⁰ Na tojo nicā tū'orā, Pedro quē'rā yū'ticārā niwā:

—Ēsā musā dutiro wéerā, Ō'acū dutiro pe'ere weetibosa'a. ¿Noa dutiro weecā uasari Ō'acū? Musā a'tere wācūña. Ēsā ĩ'a'quere, ūsā tū'o'quere weredu'umasītisa'a, ni yū'ticārā niwā.

²¹ Na tojo nicā tū'orā, wiorā pe'e tutuaro me'rā uise o'osī'rīrā, narē ninemocārā niwā:

—Wereticā'ña. Musā Jesú ye quetire werenemocā, musārē bu'iri da'rerāti, nicārā niwā. Narē maata bu'iri da'remasīti, du'uwīrōcā'cārā niwā. Masā Ō'acūrē narē yū'rūo'quere e'catise o'ocā ĩ'arā, tojo weecārā niwā.

²² Na yū'rūono'cu cuarenta cū'marī yū'rūo cuocu niwī.

Jesure ējōpeorā na Ō'acūrē weetamuse sērī'que ni'i

²³ Pedro, Juā topu ní'cārā wijaa, na me'rācjārā nirī wi'ipu wa'acārā niwā. Ti wi'ipu etarā, pa'ia wiorā, bucurā narē tojo ní'quere werēcārā niwā.

²⁴ Na tojo ni werēcā tū'orā, nipe'tirā ti wi'ipu nirā ni'cārōnojō wācūseti, Ō'acūrē sērīcārā niwā:

—Ō'acū, ūsā wiogu, mu'u nipe'tise a'ti turi cjasere weecu niwū. Ū'muse, maarī, nipe'tirā tepu nirārē weecu niwū. ²⁵ Duporopu Espiritu Santu wācūse o'oro me'rā ūsā ñecū Davire mu'u macū Jesure masā ña'arō weeatjere mu'u weremu'tāduticu niwū. Davi mu'u dutisere weegū a'tiro nicu niwī:

Judío masā nitirā Ō'acū cū bese'cu me'rā uputu uarāsama.

Judío masā quē'rā Ō'acū bese'cure ña'arō weesī'rīrāsama.

Tojo wācūmirā, ne pōtēosome.

²⁶ A'ti di'tacjārā wiorā a'merī nerērāsama Ō'acūrē yū'rūnu'cā, cūrē ña'arō weesī'rīrā.

Cū bese'cu quē'rārē tojota ña'arō weesī'rīrāsama.

Mu'u tojo ni wereduticu niwū ūsā ñecū Davire.

²⁷ »Cū tojo ni oja'caronojōta queoro wa'awu. A'ti macāpūre mu'u macū Jesú, mu'u bese'cure wējērātirā Herode, Poncio Pilato, āpērā judío masā nitirā, judío masā me'rā a'merī nerēwā. ²⁸ Tojo weerā wējēcā'wā cūrē. Duporopu mu'u macūrē wējēatjere masītojacu niwū. “Tojo wa'arosa'a”, nicu niwū. Mu'u masī'quere yujuputa ni'cārōacā weerā weema. ²⁹ Ō'acū, ūsārē pa'ia wiorā mu'u macū ye quetire weredutitama. “Musā werēcā, musārē bu'iri da'rerāti”, niama. Na ūsārē tojo ní'quere wācūña. Mu'u dutiro weesī'rīsa'a. Ūsārē mu'u tutuasere o'onemoña. Ūsā mu'u tutuase o'ocā, mu'u macū ye quetire ucūtutuarāsa'a. ³⁰ Mu'u macū Jesu tutuaro me'rā ūsārē masā dutitirārē yū'rūocā, apeye quē'rārē weesī'ocā weeya. Mu'u tojo weecā, masā mu'u tutuasere ĩ'arāsama, ni sērīcārā niwā Ō'acūrē.

³¹ Na tojo ni sērīca be'ro na nirī wi'i a'meña'caro niwã. Tojo wa'acã, ti wi'ipũ nirã Espiritu Santure c̣oꝝũ'rũacãrã niwã tja. Tojo weerã c̣ũ weetamuse me'rã Jesú ye quetire uiro marĩrõ werecãrã niwã.

Jesure êjõpeorã na c̣oꝝere a'merĩ dũcawaa'que ni'i

³²⁻³³ Jesú besecũú'cãrã tutuaro me'rã Jesú wẽrĩ'c̣apũ masã'quere werenu'cũcã'cãrã niwã. Õ'acũ narẽ pũrõ weetamucũ niwĩ. Nipe'tirã Jesure êjõpeorã ni'cãrõnojõ wãcũsetibũrocãrã niwã. Na c̣oꝝere “Yé dia'cũ ni'i”, niticãrã niwã. Tojo weerã na c̣oꝝere a'merĩ dũcawaacãrã niwã. ³⁴⁻³⁵ Wi'seri, di'ta c̣uorã duacãrã niwã ãpẽrãpũre. Na dua'que wapare ñe'e, apeyenojõ moorãrẽ dũcawaadutirã Jesú c̣ũ besecũú'cãrãrẽ o'ocãrã niwã. Jesú besecũú'cãrã tere ñe'e, apeyenojõ moorãrẽ dũcawaacãrã niwã. Tojo weerã pajasec̣uorã waro marĩcãrã niwã. Ni'cãrõnojõ c̣oꝝbũrocãrã niwã.

³⁶ Ni'cũ Jesure êjõpeoꝝũ José wãmetiꝝũ nicũ niwĩ. Levĩ ya curuacjũ Chipre wãmetiri nũcãrõc̣jũ nicũ niwĩ. Jesú c̣ũ besecũú'cãrã pe'e c̣ũrẽ Bernabé pisucãrã niwã. Bernabé griego ye me'rã “Masãrẽ e'catise o'ogũ” nirõ weesa'a. ³⁷ Cũ di'ta cã'rõacã c̣oꝝocũ niwĩ. Ti di'tare ãpẽrãrẽ duacũ niwĩ. Cũ dua'que wapare nipe'tiseputa Jesú besecũú'cãrãrẽ o'ope'ocã'cũ niwĩ.

—Marĩ me'rãcjãrã apeyenojõ moorãrẽ dũcawaaya, nicũ niwĩ.

5

Ananía, Safira na niso'o'que ni'i

¹ ãpẽrã Jesure êjõpeorã Ananía wãmetiꝝũ, c̣ũ ñũmo Safira Bernabé c̣ũ wee'caronojõ weeticãrã niwã. Na quẽ'rã di'ta duacãrã niwã ãpẽrãpũre. ² Na dua'que wapare Jesú besecũú'cãrãrẽ o'ocũ niwĩ. Nipe'tise c̣ũ niyeru ñe'e'quere o'ope'otice niwĩ. Apeyere c̣ũ basu nũrõcã'cũ niwĩ. Na tojo wee'quere na se'saro pũarãta c̣ũ ñũmo me'rã masĩcãrã niwã. Pedore niyerure o'ogũ, “Tocã'rõta wapayeama”, nisoocũ niwĩ.

³⁻⁴ Te niyerure ñe'egũ, Pedro c̣ũrẽ nicũ niwĩ:

—Te di'ta mu'ũ ye di'ta niwã. Te mu'ũ dua'que wapa mu'ũ ye niyeruta niapã. Mu'ũ no'o o'osĩ'rĩrõ o'oboapã. Mu'ũ ùsã dia'cũrẽ nisoogũ weewe'e. Tocã'rõta niyeru wapayeama níꝝũ, Espiritu Santure nisoogũ wee'e. Mu'ũ tojo nisoocã, wãtĩ mu'ũrẽ sãjãyũ'rũapĩ mu'ũ wãcũsepũre, nicũ niwĩ Pedro.

⁵ Tojo nicãta, Ananía burũque'a, wẽrĩa wa'acũ niwĩ. ãpẽrã tojo wa'acã tu'orã, upũtu uicãrã niwã.

⁶ Be'ro c̣ũ wẽrĩca be'ro ma'mapjia ti wi'ipũ sãjãa, c̣ũrẽ jaarã wa'arã, su'ti caseri me'rã oma, miuwijaacãrã niwã.

⁷ I'tia hora c̣ũ wẽrĩca be'ro na nirī wi'ipũ Safira c̣ũ ñũmo ní'co sãjãtaco niwõ tja. Co marãpũ wẽrĩ'quere masĩtico niwõ.

⁸ Ti wi'ipũ sãjãtacã, Pedro core sãrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿Nirõta musãrẽ tocã'rõta niyeru wapayeati musã di'ta dua'que wapare? nicũ niwĩ.

A'tiro ni yũ'tico niwõ:

—Tocã'rõta niyeru wapayeama, co marãpũ nisooc̣aronojõta nico niwõ.

⁹ Co tojo nicã, Pedro nicũ niwĩ:

—Musā Espiritu Santu ĩ'orō nisoopu. Ō'acū ĩ'atisami ũsā tojo weecā, ĩni wācūmiati? Ni'cārōacā mu'u marāpūre yaarā eja'cārā tojatarā weema. Mu'u quē'rā mu'u marāpu wa'a'caronojōta wēriḡōsa'a. Mu'u quē'rārē yaarāsama mu'u marāpūre yaa'caro weronojōta, nicu niwī Pedro.

¹⁰ Cū tojo nicāta, co quē'rā buraque'a, wēriā wa'aco niwō. Co marāpūre yaarā eja'cārā tojatarā, co wēri'copūre bocaecārā niwā. Nāta tja core miaa, yaarā wa'acārā niwā co marāpu mijirē yaa'caroputa tja. Na niso'que ye bu'iri wēricārā niwā.

¹¹ Be'ro Ananía, Safirare tojo wa'a'quere tū'orā, nipe'tirā Jesure ējōpeorā, āpērā quē'rā uputu uicārā niwā.

Pedro quē'rā Ō'acū tutuaro me'rā na weē'o'que ni'i

¹²⁻¹⁵ Jesure ējōpeorā na'irō Salomō wāmetiri tucūpu nerēnu'cūcā'cārā niwā. Āpērā Jesure ējōpeotirā na me'rā ba'pātiui nicārā niwā. Narē ba'pātiuimirā, Jesure ējōpeorārē añurō wācūseticārā niwā. Āpērā umua, numia pājārā Jesure ējōpeonemocārā niwā.

Jesú besecū'cārā masā wa'teropūre peje añuse weē'ocārā niwā. Dutitirārē yu'rūo, peje apeyenojō weenemocārā niwā. Na tojo weecā ĩ'arā, pājārā dutitirārē na tiro na nerēri tucūpu miacārā niwā. Masā ti tucūrē mu'muamujācārā niwā. Āpērārē tojo weerā ma'a tiropu na cūñase me'rā cūcārā niwā. Pedro na tiro yu'rūagu, narē ñapeocā uacārā niwā. Āpērā cū ñapeotimicā, “Cū wātīquecūurō me'rā yu'rūrāsa'a”, ni wācūcārā niwā. ¹⁶ Apeye macārī Jerusalē sumuto nise macārīcārā quē'rā yu'rūodutirā dutitirārē Jerusalēpu miacārā niwā. Wātīa sājāno'cārā quē'rārē miacārā niwā. Jesú besecū'cārā nipe'tirā masārē yu'rūocārā niwā.

Pedro quē'rā bu'iri da'leri wi'ipu duji'cārā wijaa'que ni'i

¹⁷ Na tojo weecā tū'orā, pa'ia wiogu, cū me'rācārā saduceo masā Jesú besecū'cārārē uorā, pūrō uacārā niwā. ¹⁸ Tojo weerā Jesú besecū'cārārē ñe'e, bu'iri da'leri wi'ipu miaa, sōrōcārā niwā. ¹⁹ Wiorā narē tojo weemicā, ti ñamita Ō'acūrē weroco'tegu u'mūsecjū na nirī tucūpu bajuacu niwī. Bajua, na wiorā bi'āca sopere pāo, a'tiro nicu niwī:

—Wijaaya. ²⁰ Ō'acū wi'ipu masārē wererā wa'aya. “Musā Jesure ējōpeorā, cū me'rā catinu'cūrāsa'a”, ni wereya narē, nicu niwī Ō'acūrē weroco'tegu.

²¹ Cū tojo nīca be'ro na bu'iri da'leri wi'ipu ní'cārā wijaa wa'acārā niwā. Ape numu bo'reacā Ō'acūrē weroco'tegu ní'caronojōta Ō'acū wi'ipu wererā wa'acārā niwā. Na topu wereri cura pa'ia wiogu, tojo nicā cū me'rācārā nipe'tirā judío masā wiorārē nerēduticārā niwā. Na nerēpe'tica be'ro surarare “Narē pijirā wa'aya marī ñamica'a bi'adupo'cārārē”, nío'ocārā niwā. Na wijaa'quere masīticārā niwā.

²² Na tojo nicā tū'orā, surara narē pijirā wa'acārā niwā na bi'adupoca wi'ipu. Ti wi'ipu sājāa, na nīca tucūrē pāo, ĩ'acārā nimiwā. Ne marīcārā niwā. Na marīcā ĩ'a, narē bocati, wiorāpūre wererā wa'acārā niwā. ²³ Wiorā tiro eja, “Ne marīama. Añurō bi'āca tucū nimiapu. Ti sope co'terā quē'rā añurō co'temiama. Na tojo weemicā,

ũsã ti sopere pão ĩ'acã, ne ni'cũ marĩami”, ni wercãrã niwã surara wiorãpũre.

²⁴ Na tojo ni wercã tu'orã, pa'ia wiorã, Õ'acũ wi'i co'terã surara wiogu pũrõ wãcũque'ticãrã niwã.

—¿De'ro wa'apariba narẽ? nicãrã niwã.

²⁵ Na wijaa'quere wãcũri cura ni'cũ Õ'acũ wi'ipũ ní'cũ pa'ia wiorã tiropũ etagu, narẽ wercũ niwĩ:

—Sõ'onícãrã bu'iri da'reri wi'ipũ ní'cãrã Õ'acũ wi'ipũ masãrẽ bu'erã weeama, ni wercũ niwĩ.

²⁶ Cũ wercã tu'orã, surara wiogu ãpẽrã surara me'rã Jesú besecũ'cãrãrẽ ñe'erã wa'acãrã niwã. Narẽ ñe'erã, masã ũsãrẽ ũtãperi me'rã narẽ ma'ĩrã doqueri nĩrã, ne mejẽcã weeticãrã niwã.

²⁷ Be'ro narẽ wiorã decopũ miaa, topũ sãjãejacã, pa'ia wiogu narẽ nicũ niwĩ:

²⁸ —Ûsã musãrẽ Jesú ye quetire bu'edutitimiapũ. Tere “Bu'erã wa'aya”, ne nitiapũ. Ûsã musãrẽ tojo dutítimicã, nipe'tiropũ Jerusalẽpũre musã bu'ese se'sa wa'a'a. Musã masãrẽ tojo ni bu'ecã, “Jesú na ye bu'irita wẽripĩ”, ni wãcũrãsama ũsãrẽ. Na tojo ni wãcũcã uarã weesa'a, nicũ niwĩ pa'ia wiogu narẽ.

²⁹ Tojo nicãta, Pedro, ãpẽrã cũ me'rãcjãrã cũrẽ yu'ticãrã niwã:

—Wiorã dutise yu'rũoro Õ'acũ ye pe'ere nemorõ weeroua'a. Ûsã musã dutiro wéerã, Õ'acũ dutiro pe'ere weetibosa'a.

³⁰ »Õ'acũ marĩ ñecũsumua wiogu Jesú wẽri'cupũre, musã curusapũ paabi'pe wẽjẽduti'cure masõcũ niwĩ. ³¹ Masõtoja, u'musepũ cũ tiro wiogu dujiri cũmurõpũ miimujãcũ niwĩ. Cũrẽ topũ miimujãgũ, marĩrẽ yu'rũo'cure marĩ wiogu niato ni, sõrõcũ niwĩ. Tojo weegu marĩ judío masãrẽ marĩ ña'arõ weeseti'quere bujaweticã, marĩrẽ acobojogusami. ³² Ûsã Õ'acũ tojo wee'quere wercusiarĩ masã ni'i. Ûsã Espĩritu Santure cõoyurã, cũ me'rã Õ'acũ tutuasere wee'õapũ masãrẽ. Nipe'tirã Õ'acũ dutiro weerãrẽ Espĩritu Santure o'ógusami, ni wercãrã niwã Pedro quẽ'rã.

³³ Cũ tojo nicã tu'orã, wiorã pe'e upũtu waro uacãrã niwã.

—Ma. Ā'rãrẽ wẽjẽrã marĩ, nicãrã niwã.

Cũ me'rãcjãrã wiorãrẽ Gamalie were'que ni'i

³⁴ Ni'cũ fariseo masũ Gamalie wãmetigu wiorã me'rã na nerẽrõpũta nicũ niwĩ. Moisé oja'quere masãrẽ bu'egu nicũ niwĩ. Masã cũrẽ “Añugũ nimi”, ni wãcũcãrã niwã. Wiorã Jesú besecũ'cãrãrẽ na “Wẽjẽrã” nicã tu'ogu, Gamalie wã'cãnu'cã, “Ā'rãrẽ pijiwijaaniña yujupũ”, nicũ niwĩ. Āpẽrã wiorãrẽ na tu'otiro apeyenojõ wereguti níngũ, tojo nicũ niwĩ. ³⁵ Na wijáaca be'ro topũ nirã wiorãrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Añurõ wãcũña musã narẽ weesĩ'rĩsere. ³⁶ Ti numupũre ni'cũ Teuda wãmetigu “Yu'u wiogu ni'i”, ni wãcũcũ nimiwĩ. Cuatrocientos masã cũ bu'esere sirutucãrã niwã. Be'ro cũrẽ ãpẽrã wẽjẽcõ'acã'cãrã niwã. Cũrẽ wẽjẽca be'ro cũ me'rã nimi'cãrã no'o uaro wa'astepe'tia wa'acãrã niwã. Tojo wéeca be'ro cũ bu'emique pe'tia wa'acaro niwũ. ³⁷ Be'ro wiogu masãrẽ ba'paqueori cura apĩ Juda wãmetigu Galileacjũ nicũ niwĩ. Cũ quẽ'rãrẽ pãjãrã masã cũ bu'esere sirutucãrã nimiwã. Be'ro cũrẽ tja ãpẽrã wẽjẽcõ'acãrã niwã. Cũrẽ wẽjẽca be'ro

cũ yarã nimi'cãrã wa'astepe'tia wa'acãrã niwã mejãrõta tja. ³⁸ Yũ tojo weegu musãrẽ tojo wa'a'quere were'e. Sõjã pũricãrẽ ña'arõ weeticã'ña. Narẽ du'ucã'ña. Na bu'ese na wãcũse me'rã bu'ecã, pe'tia wa'arosa'a Teuda, Judare wa'acaronojõta. ³⁹ Õ'acũ dutiro me'rã na bu'ecã pũricãrẽ, musã ne põtẽosome. Tojo weerã musã narẽ wẽjẽrã, Õ'acũrẽ yũ'rũnũ'cãrã weebosa'a. Tojo weerã du'uya narẽ, ni werẽcũ niwĩ Gamalie wiorãrẽ.

⁴⁰ Cũ tojo nisere tũ'orã, “Jau. Æ'rĩ marĩrẽ diacjũta ucũmi”, ni wãcũcãrã niwã. Be'ro Pedro quẽ'rãrẽ pijiocãrã niwã tja. Na topũ sãjãejacã ï'arã, wiorã surarare tãrãduticãrã niwã. Tãrãtoja, “Jesũ ye quetire ne apaturi werenemoticã'ña”, nicãrã niwã. Nitoja, narẽ du'uwĩrõcã'cãrã niwã.

⁴¹ Na wiorã tiropũ ni'cãrã wijaa, a'merĩ ucũcãrã niwã:

—Õ'acũ marĩrẽ “Jesũ ye quetire wereya” nicã, añu ni'i. Tojo weerã wiorã na tãrãmicã, marĩ añurõ e'catise me'rã ni'i, nicãrã niwã.

⁴² Wiorã narẽ bu'edutitimicã, Õ'acũ wi'ipũ, wi'seripũ Jesũ nipe'tirãrẽ yũ'rũogũ nimi nisere bu'enu'cũcã'cãrã niwã.

6

Jesũ besecũũ'cãrã narẽ weetamuajãrẽ bese'que ni'i

¹ Be'ro siape me'rã pãjãrã waro judío masã Jesure ãjõpeocãrã niwã. Na me'rã ape di'tacjãrã griego ye ucũrã nicãrã niwã. Ti di'tacjãrã waro pe'e Judeacjãrã hebreo yere ucũcãrã niwã. Na pãjãrã Jesure ãjõpeonemorĩ cura náta tja dũ'sasocãrã niwã ba'ase etise me'rã. Tojo weerã griego ye ucũrã hebreo ye ucũrãrẽ a'tiro nicãrã niwã:

—Musã umucorinucũ ba'ase etirã, musã yarã wapewia numia pe'ere ba'ase pacase o'orã niapũ. Æsã yarã numia pe'ere o'majãcã o'orã niapũ, nicãrã niwã.

² Na tere dũ'sasocã tũ'orã, Jesũ besecũũ'cãrã nipe'tirã Jesure ãjõpeorãrẽ nerẽduticãrã niwã. Nerẽtojaca be'ro narẽ a'tiro ni werẽcãrã niwã:

—Æsã ba'ase etirã, Jesũ ye queti pe'ere weretibosa'a. Æsã tere weredu'ucã, ña'a nibosa'a. ³ Tojo weerã umua ba'ase etiajãrẽ musã wa'tero nirãrẽ beseya. Siete beseya añurõ masĩrãrẽ, Espĩritu Santu dutiro weenu'cũrãrẽ. Masã “Náta nima añurã” nino'rãrẽ beseya. Musã bese'cãrãrẽ ba'ase etirã sõrõno'rõsa'a. ⁴ Tojo weerã ãsã pe'e ñubuenũ'cũ, Jesũ ye quetire bu'enu'cũcã'rãsa'a, nicãrã niwã.

⁵ Masã na tojo nicã tũ'orã, “Añu'u majã”, ni wãcũcãrã niwã. Tere wãcũtoja, besecãrã niwã Estebare. Cũ añurõ Õ'acũrẽ ãjõpeogũ, Espĩritu Santu tutuasere cũoyũ'rũgu nicũ niwĩ. Æpẽrãrẽ mejãrõta cũ weronojõ nirãrẽ besecãrã niwã. Na a'tiro wãmeticãrã niwã: Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás Antioquĩacjũ. Cũ judío masũ nitimigũ, na weronojõ ãjõpeosetigu nicũ niwĩ. Æ'rãrẽ besecãrã niwã.

⁶ Narẽ besetoja, “Æ'rãrẽ beseapũ” ni, Jesũ cũ besecũũ'cãrã tiropũ miacãrã niwã. Narẽ na da'ratje cjasere sõrõrã, na dũpopare ñapeo, Õ'acũrẽ sãrĩbosacãrã niwã.

⁷ To be'ro nipe'tiropũ Jesũ ye queti se'sa wa'acaro niwũ. Pãjãrã Jerusalẽcãrã cũrẽ ãjõpeonemocãrã niwã. Pa'ia quẽ'rã pãjãrã ãjõpeocãrã niwã.

Estebare weresã, wiorã tiropu cãrẽ mia'que ni'i

⁸ Estebare Õ'acũ añurõ weetamucu niwĩ. Tojo weegu cũ Õ'acũ tutuaro me'rã pãjãrã dutitirãrẽ yu'rũo, peje añuse weeĩ'onemocu niwĩ masã wa'teropure.

⁹ Cũ tere weecã ĩ'arã, cãrẽ ãpẽrã judío masã ĩ'atu'ticãrã niwã. Cãrẽ ĩ'atu'tirã ni'cãrẽrã ni'cã wi'i judío masã nerẽrĩ wi'i Libertado wãmetiri curuacjãrã nicãrã niwã. Na ãpẽrãrẽ da'rawã'ñaco'terã wija'cãrã nicãrã niwã. ãpẽrã cãrẽ du'sasowã'cõrã Cirenecjãrã, Alejandriacjãrã, Cilicia di'tacjãrã, Asia di'tacjãrã na me'rã nicãrã niwã. ¹⁰ Cãrẽ na tojo weecã, Espiritu Santu cũ ucũcã, Estebare peje masĩse o'ocu niwĩ. Tojo weerã na cũ me'rã ne ucũ põtẽoticãrã niwã.

¹¹ Be'ro na cũ me'rã ucũ põtẽoti, masã ĩ'atiropu ãpẽrã masãrẽ niyeru wapaye, nisoodutio'ocãrã niwã:

—“Esteba marĩ ñecũ Moisé cũ duti'quere ña'arõ ucũami. Õ'acũ quẽ'rãrẽ ña'arõ ucũami”, ni wereya masãpũre, nicãrã niwã.

¹² Na wapaye nisoodutio'o'cãrã masãpũre wa'a, werecãrã niwã na ni'caronjoĩta. Tere werecã tu'orã, masã pe'e queoro ãjõpeocãrã niwã. Tojo weerã nipe'tirã masã, ãpẽrã judío masã bucãrã, Moisé oja'quere bu'eri masã Esteba me'rã pũrõ uacãrã niwã. Na uacã ĩ'arã, narẽ uarosãjãcã wee'cãrã maata cãrẽ ñe'e, pa'ia wiorã tiropu miacãrã niwã. ¹³ Na tiropu etarã, ãpẽrã masãrẽ mejãrõta nisoodutio'ocãrã niwã tja.

—Ã'rĩ Õ'acũ wi'i pajiri wi'ire ña'arõ ucũami. Moisé cũ duti'que quẽ'rãrẽ tojota niami. ¹⁴ Apeye “Jesú Nazarecjũ ti wi'i Õ'acũ wi'ire cõ'agũsami”, niami. “Moisé marĩrẽ weedutigũ cũu'que quẽ'rãrẽ ducayugusami”, niami, nisoocãrã niwã wiorãrẽ.

¹⁵ Na tojo nicã tu'orã, wiorã Estebare pũrõ ĩ'acãrã niwã. Na cãrẽ ĩ'acã, cũ ya diapoa asistea wa'acaro niwã. Õ'acãrẽ wereco'tegu u'mũsecjũ weronojõ bajuri diapoa wa'acaro niwã.

7

Esteba wiorãrẽ were'que ni'i

¹ Estebare na ĩ'arĩ cura pa'ia wiogu sãrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Mu'urẽ diacjũ nise me'rãta weresãti? nicu niwĩ.

² Cũ tojo nicã, Esteba yu'ticu niwĩ:

—Acawererã, yu'ure tu'oya. Õ'acũ añurõ asistegu, nipe'tise masiyu'ruagu marĩ ñecũ Abrahãrẽ ucũcu niwĩ Mesopotamia caldea masã nirõpu. Harã wãmetiri macãpu wa'ase duporo cãrẽ ucũcu niwĩ. ³ A'tiro nicu niwĩ: “A'ti di'tare, mu'u acawererãrẽ wijayá. Wa'aya yu'u mu'urẽ di'ta wereatjopu”, nicu niwĩ. ⁴ Tojo nicã tu'ogu, cũ acawererã caldeo masã ye di'tapu ni'cu wija, Harãpu macãrĩ wa'acu niwĩ. Topu ni, be'ro Abrahã pacu wẽrĩa wa'acu niwĩ. Cũ pacu wẽrĩca be'ro Õ'acũ cãrẽ wijaduticu niwĩ tja, a'ti di'ta Judea marĩ nirõrẽ a'tidutigũ. ⁵ Cũ a'topu etacã, cãrẽ ne cã'rõacã di'ta o'oticu niwĩ yujupu. O'otimigũta, “Be'ropu mu'u ye, mu'u pãrãmerã nituriarã ye di'ta nirõsa'a”, nicu niwĩ. Õ'acũ tojo nícaterore Abrahã ne ni'cũ põ'rãmarĩcu niwĩ. ⁶ Õ'acũ cãrẽ apeye ninemocu niwĩ tja: “Mu'u pãrãmerã nituriarã ape di'tapu nirãsama yujupu. Cuatrocientos cũ'marĩ ti di'tacjãrã peorã nirãsama. Narẽ da'raduti, tãrãperãsama. ⁷ Yu'u narẽ tojo weecã, ti di'tacjãrãrẽ

bu'iri da'regusa'a. Narē da'retoja, mu'u pārāmerā nituriarā ti di'tapu ní'cārā wija, yu'ure a'topu űubuepeorā a'tirāsama”, nicu niwī Ő'acū. ⁸ Cū tojo nica be'ro Abrahārē a'tiro weeduticu niwī: “Nipe'tirā űumarē na ō'rēcju yapa caserore yejecō'aña. Musā a'tiro wéerā, yu'ure ĩ'orāsa'a musā ējōpeosere”, nicu niwī Ő'acū. Tojo weegu Abrahā cū macū Isaare ni'cā semana cū bajuāca be'ro cū ō'rēcju yapa caserore yejecō'acu niwī. Isaa quē'rā cū macū Jacore tojta weecu niwī. Jacob mejārōta weecu niwī cū pō'rā docere. Ő'acū duti'caronojōta weecārā niwā, ni wrecu niwī Esteba.

⁹⁻¹⁰ »Jacob pō'rā marī űecūsumua na acabiji Joseré uorā, āpērā masārē da'raco'teacju niato nírā duacārā niwā. Ā'rā duu'cārāta tja āpērāpure Egiptocjārārē duaturiacārā niwā. Na duāca be'ro cū pi'etisetirinucū Ő'acū cūrē weetamunu'cūcā'cu niwī. Cūrē weetamugū, peje masīse o'ocu niwī. Faraō Egipto di'ta wiogu cūrē tu'sayu'ruacu niwī. Tojo weegu cū docacjū wiogu sōrōcu niwī. Apeyere faraō cū ya wi'i cjase da'rase wiogu sōrōcu niwī.

¹¹ »José topu wiogu nirī cura nipe'tiro Egiptopure ba'ase pe'tia wa'acaro niwā. Cū acawererā, marī űecūsumua nirōpu Canaápu quē'rārē pe'tia wa'acaro niwā. Te pe'tica be'ro masā te di'tapu nírā űputu űjaboacārā niwā. Marī űecūsumua Abrahā pārāmerā quē'rārē ne ba'ase marīcaro niwā. ¹²⁻¹³ Be'ro Jacob “Egiptopu ba'ase duase niaporo” nicā tu'ogu, cū pō'rārē “Duurā wa'aya”, nio'ocu niwī. Cū tojo nicā tu'orā, Egiptopure ne wa'arā weecārā niwā. Topu eta, ba'ase duu, na ya wi'ipu tja majāmitojati a'titicārā niwā. Be'ro na te ba'ase na duu'quere ba'ape'o, apaturi duurā wa'acārā niwā mejārōputa tja. Titare majā na etacā, José “Yu'u musā acabiji ni'i musā dua'cu”, ni wrecu niwī cū ma'misumuarē. Be'ro faraō quē'rā “Ā'rā José ma'misumua niama” nicā tu'ocu niwī. ¹⁴ To be'ro José cū ma'misumua me'rā queti o'ocu niwī cū pacāpure. “Marī pacu, nipe'tirā marī acawererā macārī a'tiato a'topu”, nio'ocu niwī narē. Cū acawererā pe'e setenta y cinco nicārā niwā. ¹⁵ Cū uocā tu'ogu, Jacob cū pō'rā me'rā José tiropu wa'arā, Egiptopure bu'acārā niwā. Topu nígūta, na pacu Jacob wērīa wa'acu niwī. Cū pō'rā marī űecūsumua cū weronojōta wērīpe'tidija wa'acārā niwā. ¹⁶ Be'ropu na ō'arīrē yaarā wa'arā Siquem wāmetiri macāpu miacārā niwā. Abrahā cū Hamor pō'rārē űtā tuti dúuca tutipū cū mijirē yaa'caroputa narē sīosōrōcūocārā niwā.

¹⁷ »Ő'acū todaporopu Abrahārē nicu niwī: “Mu'u pārāmerā nituriarāpu ape di'tapu ní'cārā a'ti di'ta Canaápu tojatirāsama tja.” Cū tojo ní'que eja'tji daporocā Egiptopu nírā, marī űecūsumua pārāmerā pājārā masāputinemocārā niwā. ¹⁸ Egiptopure na nicā, apī wiogu sājācu niwī tja. Joseré daporopu wērīca be'ro niyucā, ne masīticu niwī. ¹⁹ Cū marī űecūsumua pājārā na masāputicā ĩ'a, narē űa'abutiario wepecu niwī. Na pō'rā ne bajua'cārā űumarē wērīato nígū aperopu cō'adutimūjācu niwī. ²⁰ Cū narē tojo dutiri cura Moisé bajuacu niwī. Cū aűubutiaguacā nicu niwī. Cū pacūsumua ĩ'tiarā mujipū na ya wi'ipure cūrē masōcārā niwā. ²¹ Be'ro na cūrē wējērī nírā, diapū po'ocārā niwā. Na po'óca be'ro Faraō macō cūrē ĩ'abocaco niwō. ĩ'aboca, miimajāco niwō co ya wi'ipu. Topu co macūrē weronojō

cārē masōco niwō. ²² Cū ti wi'ipū buca, nipe'tise Egiptocjārā na bu'esere bu'ecū niwī. Cū masīse me'rā ucū, nipe'tisere añurō weecu niwī.

²³ »Be'ro Moisé cuarenta cū'marī cuogu, cū acawererā tiropu sijagu wa'acu niwī. ²⁴ Topu ejagu, ni'cū Egiptocjū cū acaweregure paacā i'acu niwī. Cū tojo weecā i'agū, cārē a'megū, Egiptocjūrē paawējēcā'cu niwī.

²⁵ Cū basu Moisé pe'e a'tiro ni wācūcu niwī: “Yu'u me'rāta Ō'acū yu'u acawererārē na a'ti di'tacjārā peorā nisere wijacā weegusami. Yu'ure na a'tere masīsama”, ni wācūcu nimiwī. Cū acawererā pe'e cū weronjo wācūticārā niwā.

²⁶ »Ape numu cū na tiropu wa'acu niwī tja. Topu ejagu, āpērā puarā cū acawererā a'mequēcā i'acu niwī. Narē bosamigū “Acawererā, tocārōta a'mequēdu'uya. ¿De'ro weerā tocārō a'mequēti ni'cū acawererā nimirā?” nicū niwī.

²⁷ »Cū tojo nicā tu'ogu, apīrē uputu paa'cu pe'e Moisére tuquenu'cōcu niwī. “¿Noa mu'urē ūsā wiogu 'Narē besegu wa'aya', nio'oati? ²⁸ ¿Mu'u yu'ure wējēsī'rīsari tja ñamica'a mu'u Egiptocjūrē wējē'caronjo'ta?” ni ye'sucu niwī.

²⁹ »Cū tojo nicā tu'ogu, Moisé, ā'rā yu'ure tere masīpe'titojasama nīgū, uiwā'cā wa'acu niwī. Be'ro ape di'tapu Madiā wāmetiropu du'tiwā'cācu niwī. Topu omocā du'te, nicā'cu niwī. Puarā umua pō'rāticu niwī.

³⁰ »Madiā di'tapure cuarenta cū'marī nicū niwī. Cū ticuse cū'marī nīca be'ro ni'cā numu yucu marīrō ūrūgū Sinaí wāmeticju tiropu i'awā'cācu niwī. Topu wa'acā, ni'cā siti yucusiti ūjūcā i'acu niwī. Ti pecame'e ūjūrī pō'rā decopu Ō'acūrē wereco'tegu weronjo bajugu bajuacu niwī. ³¹ Cū ti siti ūjūcā i'agū, i'amarīa wa'acu niwī. “¿De'ro weero tojo wa'amitito?” ni, pu'toacācure i'agū wa'acu niwī. Pu'toacā ejacā, Ō'acū ti me'e wa'teropu nigū cārē ucūcu niwī: ³² “Yu'u Ō'acū ni'i. Mu'u ñecūsumua Abrahā, Isaa, Jacob na wiogu ni'i”, nicū niwī. Tojo ucūcā tu'ogu, uputu ui, narāsācu niwī. Uigu, i'adu'ucā'cu niwī ti me'erē.

³³ »Be'ro cārē ucūnemocu niwī tja: “Yu'u a'tota ni'i mu'u tirota. Tojo weegu mu'u sāñase sapatore tuweeya. Mu'u tere tuweegu, i'ogūsa'a yu'ure mu'u ējōpeosere. ³⁴ Yarā masā Egiptopu nirārē na uputu pi'eticā i'apu. Na caricūcā tu'oapu. Tojo weegu mu'urē Egiptopu o'ogutigu wee'e tja narē yu'rūoacju”, ni werecu niwī Ō'acū Moisére.

³⁵ »Ā'rī Moiséreta marī ñecūsumua teerā, a'tiro nicārā niwā: “¿Noa mu'urē ūsā wiogu, 'Narē besegu wa'aya', nio'oati?” nicārā niwā. Marī ñecūsumua tojo nimicā, Ō'acū pe'e Moisére narē yu'rūoacju, narē dutiacju sōrōcu niwī. Pecame'e siti ūjū'caro bajua'cuta Moisére yu'rūotamucu niwī marī ñecūsumuarē. ³⁶ Cū Egiptopu nīgū, pajiri maa Aco sō'arī maapu nīgū, Ō'acū tutuaro me'rā peje wee'ocu niwī. Tojo weegu cū acawererā Egiptopu ni'cārārē apeye di'tapu su'ori miwijacu niwī. Cuarenta cū'marī yucu marīrō, masā marīrōpu na wa'acā, Ō'acū tutuaro me'rā wee'onu'cūcā'cu niwī. ³⁷ Moiséta marī ñecūsumuarē a'tiro werecu niwī: “Ō'acū be'ropu ni'cū o'ogusami cū ye queti wereacjure. Yu'ure o'ó'caro weronjo'ta cārē o'ogusami. Cū quē'rā marī acaweregu nigūsamī”, nicū niwī. ³⁸ Marī ñecūsumua

na yucu marĩrõpu nicã, Moisé na me'rã nicu niwĩ. Topu ùrũgũ Sinai wãmeticjũpu Õ'acũrẽ wereco'tegu bajua, cãrẽ were'quere narẽ wereturiacu niwĩ. Marĩ quẽ'rã cũ wereturia'quepũreta cõ'o. Te tojo ninu'cũcã'rõsa'a. Ne pe'tisome.

³⁹ »Moisé tere weremicã, marĩ ñecũsumua ne ëjõpeoticãrã niwã. Na cũ weresere tu'osĩ'rĩtirã, “Majãmitojaa wa'arãti Egiptopu tja”, ni wãcũcãrã niwã. ⁴⁰ Tojo wãcũrã, Moisé apaturi cũ ùrũgũpu mujãca be'ro cũ ma'mi Aarõrẽ a'tiro nicãrã niwã: “Sõ'onĩcu marĩrẽ Egiptopu ní'cãrãrẽ miiti'cu waro cuarenta numarĩ yu'ru'u cũ bajutiro. ¿De'ro wa'apari cãrẽ? Marĩ ne masĩtisa'a.” Tojo weerã cũ ma'mi Aarõrẽ nicãrã niwã: “Ûsã ëjõpeoatje queosere yeebosaya. Marĩ duporo wuamũ'tãrãsama. Na marĩ wa'atji ma'arẽ ĩ'orãsama”, nicãrã niwã. ⁴¹ Na tojo nicã tu'ogu, Aarõ na duti'caronojõta ni'cũ wecu wĩ'magũ queose da'recu niwĩ. Be'ro cãrẽ ëjõpeorã, ecarãrẽ wẽjẽ ùjũamorõ, ñubuepeocãrã niwã. Tojo nicã na yee'cũreta bosenuwu wee, e'catipeocãrã niwã. ⁴² Na tojo weecã ĩ'agũ, Õ'acũ na ñaro weeato ní'gũ na me'rã ní'cu cõ'acã'cu niwĩ. Tojo weerã na no'o ñaro ñocõarẽ, mujĩpũarẽ ëjõpeocãrã niwã. Tojo na wee'quere Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã a'tiro ni ojacãrã niwã:

Õ'acũ a'tiro nicu niwĩ:

“Musã yu'u pe'ere yucu marĩrõpũre cuarenta cũ marĩ nĩrã, ne ecarãrẽ wẽjẽ ñubuepeotiwã.

⁴³ Apĩ Moloc wãmetigu cũ queosere ëjõpeorã su'ti caseri wi'i me'rã yoowã'cãwũ.

Apĩ Refãn ñocõawũ musã yee'cu quẽ'rãrẽ ëjõpeorã tojota weewã.

Ã'rãrẽ musã basuta yee ëjõpeowã.

Yu'u pe'ere ne ëjõpeotiwã.

Musã yu'ure ëjõpeoti'que bu'iri ãpẽrã masãrẽ musãrẽ ñe'e miaduticã weeguti yoaro Babilonia wãmetiri macã yu'rũropũ”, nicu niwĩ Õ'acũ, ni ojacãrã niwã Õ'acũ ye queti wererã.

⁴⁴ Esteba wiorãrẽ werenemocu niwĩ apeye Õ'acũ wi'i cjasere:

—Marĩ ñecũsumua na yucu marĩrõpu nĩrã, ni'cã wi'i Õ'acũrẽ ñubuepeori wi'i, cũ diez duti'quere ñurõrĩ wi'ire cõocãrã niwã. Ti wi'i wa'icũrã caseri me'rã na wéeca wi'i nicaro niwã. “Tojo bajuri wi'i weeya”, Õ'acũ cũ Moisére duti'caronojõta queoro weecãrã niwã.

⁴⁵ Na wéřica be'ro ãpẽrã cuoturã sirutucãrã niwã ti wi'ire tja. No'o na wa'aro miamujãcãrã niwã. Be'ro Josué Moisé wéřica be'ro a'ti di'ta Canaãpu a'tigu, narẽ ti wi'ire su'ori miiticu niwĩ. Na a'topũ a'ticã, Õ'acũ a'ti di'tacjãrãrẽ judío masã nitirãrẽ cõ'aõ'omujãcu niwĩ. Na wa'awe'o'quepũre nicãrã niwã. Yoacã ti wi'ipũ Õ'acũrẽ ëjõpeocãrã niwã téé Davi cũ wiogu sãjãca be'ropũ. ⁴⁶ Davi ape wi'i weesĩ'rĩmicu niwĩ. Õ'acũ tu'sayu'ruano'gũ a'tiro nicu niwĩ: “Mu'u yu'u ñecũ Jacob ëjõpeo'cu ni'i. Mu'urẽ añurĩ wi'i, pajiri wi'i weebosãrĩ'sa'a mu'u niatji wi'ire”, nicu niwĩ Õ'acũrẽ. Cũ tojo weesĩ'rĩ'cu nimigũ, ti wi'ire weeticu niwĩ. ⁴⁷ Cũ macũ Salomó pe'e weecu niwĩ ti wi'ire. ⁴⁸ Õ'acũ tutuayu'rũgu ni'cã wi'i, masã wéeca wi'ipũ dia'cũ nímasĩtisami. Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ duporocjũpu a'tiro ni ojacu niwĩ Õ'acũ cũ ucũ'quere:

49 “Yu'u nipe'tiropu ni'i.

U'muse, a'ti di'ta yu'u wee'quere yu'uta duti'i.

Tojo weegu yu'u masã wéeca wi'ipu dia'cũ nímasĩtisa'a.

50 Yu'u basuta nipe'tise a'tere weewu, nicu niwĩ Õ'acũ”, ni ojacu niwĩ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã.

51 Be'ro Esteba narẽ nicu niwĩ tja:

—Musã Õ'acũ dutisere yu'rũnu'cãyu'rua'a. Cũrẽ masĩtirã weronojõ cũ weresere ne tu'osĩ'rĩwe'e. Musã ñecũsumua wee'caronojõta Espiritu Santu dutisere weesĩ'rĩwe'e. 52 Na nipe'tirã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masãrẽ pi'tise o'ocãrã niwã. Æpẽrãrẽ marĩrẽ yu'ruogu a'tiatjere weremu'tãrãrẽ wẽjẽcã'cãrã niwã. Na tojo nino'cureta cũ a'ticã, musã ãpẽrãrẽ wia, cũrẽ wẽjẽdutiwu. 53 Musãrẽ Õ'acũ cũrẽ wereco'terã me'rã cũ dutisere o'ócũ niwĩ. Tere o'óno'cãrã nimirã, musã yu'rũnu'cãyu'rua'a, ni tu'ticu niwĩ narẽ Esteba.

Estebare ãtãperi me'rã doquewẽjẽ'que ni'i

54 Cũ tojo nicã tu'orã, wiorã uputu uayũ'rua wa'acãrã niwã. 55 Esteba pe'e Espiritu Santure cuoyũ'ruatjãgũ, u'musepu ã'amorõ, Õ'acũ cũ añurõ asistegure ã'acu niwĩ. Jesú quẽ'rãrẽ ã'acu niwĩ cũ pacu diacjũ pe'e nu'cũgũrẽ.

56 Cũ narẽ ã'agũ, “Jãa, ã'aña. U'muse pãrĩcã ã'a'a. Jesú, Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigũ cũ diacjũ pe'e nu'cũgũrẽ ã'a'a”, nicu niwĩ Esteba.

57-58 Na cũ tojo nicã tu'orã, uputu caricũ tu'osĩ'rĩtirã, o'meperi da'rabi'acãrã niwã. Cũ pu'to ni'cãrõ me'rã omaeja, ñe'e, cũrẽ miacãrã niwã ti macã sumutopũ. Cũrẽ doquewẽjẽrãti nĩrã, su'ti bu'icjase na sãña'quere tuwee, Saulo wãmetigũre co'tedutirã o'ocãrã niwã. Tere tuwee o'tojanũ'cõ, cũ Estebare ãtãperi me'rã doquẽcãrã niwã. 59 Na tojo weecã, Õ'acũrẽ a'tiro ñubuecu niwĩ:

—Jesú, yu'u wiogu, yu'u wẽrĩgũti wee'e. Yu'u ejeripõ'rãrẽ ñe'eña, nicu niwĩ.

60 Be'ro buruque'a, pũrõ caricũrõ me'rã nicu niwĩ tja:

—Wiogu, acobojoya ã'rãrẽ yu'ure na tojo weesere. Cũ tojo níca be'ro wẽrĩa wa'acu niwĩ.

8

Saulo Jesure ãjõpeorãrẽ ña'arõ weenu'cã'que ni'i

1-2 Saulo na Estebare doquewẽjẽcã ã'agũ, “Añurõ wéerã, tojo weeama”, ni wãcũcu niwĩ. Æpẽrã umua Õ'acũrẽ ãjõpeori masã Estebare yaacãrã niwã. Cũrẽ yaa, uputu dujasewã'acãrã niwã. Estebare na wẽjẽca numurẽta ãpẽrã Jesure ãjõpeotirã Jesure ãjõpeorã Jerusalẽpu nĩrãrẽ uputu ña'arõ weenu'cãcãrã niwã. 3 Saulo ne ni'cũ Jesure ãjõpeogu marĩato nígũ na ye wi'seripu wa'a, narẽ ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipu miamujãcu niwĩ. Umua, numia nipe'tirãrẽ tojo weecu niwĩ. Na tojo weecã ã'arã, Jesure ãjõpeorã no'õ uaro du'tistea wa'acãrã niwã Judea di'tapu, ãpẽrã Samaria di'tapu. Jesú cũ besecũ'cãrã se'saro tojacãrã niwã Jerusalẽpure.

Felipe Samariacãrãrẽ bu'e'que ni'i

4 Nipe'tirā du'tistewā'cā'cārā no'o na wa'aro Jesú ye quetire werewā'cācārā niwā. 5 Felipe quē'rā du'tiwā'cā'cūta Samaria wāmetiri macāpū wa'acu niwī. Topū eta, tocjārā masārē Jesú Ō'acū bese'cū nimi nisere werecu niwī. 6 Apeye quē'rā Ō'acū tutuaro me'rā narē añuse wee'ocu niwī. Cū a'tiro weecā ī'arā, nipe'tirā ti macācjārā cū weresere añurō tū'otu'sacārā niwā. 7 Pājārā masā wātīa sājāno'cārā masāpūre nimi'cārā wātīarē cō'awīrōcā, ʔpūtu caricūwijaacārā niwā. Āpērā pājārā sijamasītīrārē, opa cō'ñerī sijarārē yū'rūocu niwī. 8 Cū tojo weecā ī'arā, ti macācjārā pūrō e'caticārā niwā.

Simó yai weronojō nigú ye queti ni'i

9 Samariapūre ni'cū Simó wāmetigū yoacā yai weronojō nigú nicū niwī. Cū tojo weesere Samariacjārā ī'amarīamūjācārā niwā. Cū basu pe'e “Yū'u tutuayū'ruagu ni'l”, nicū nimiwī masārē. 10 Nipe'tirā ti macācjārā wiorā, no'o mejō nirā cū weesere ī'atu'sayū'ruacārā niwā.

—Ā'rī Ō'acū weronojō tutuaro cūogu nisami, nicārā nimiwā. 11 Tojo weerā yai yoacā siape me'rā pejetiri wee'onemocā ī'ayurā, pājārā masā cūrē ējōpeonemocārā niwā.

12 Felipe Samariapūre tocjārārē a'tiro ni werecu niwī:

—Ō'acū cū dutiro weerā wiogu nimi. Cū macū Jesú marīrē yū'rūogu nimi, nicū niwī narē. Cū werēcā tū'orā, ti macācjārā Jesure ējōpeocārā niwā. Cūrē ējōpeocā ī'agū, wāmeyecu niwī ʔmua, numiarē. 13 Simó “Yū'u quē'rā Jesure ējōpeo'o” nicā tū'ogu, Felipe cū quē'rārē wāmeyecu niwī. Be'ro Felipe no'o wa'aro Simó sirutucu niwī cūrē. Felipe Ō'acū tutuaro me'rā wee'ocā ī'agū, Simó ī'amarīamūjācū niwī.

14 Felipe Samariapū tojo weeri curareta Jerusalēpū nirā Jesú cū besecū'cārā queti tū'ocārā niwā Samariacjārā na Jesure ējōpeosere. Tere tū'orā, na me'rācjārārē Pedro, Juārē ī'adutirā o'ócārā niwā. 15 Na topū eta, Jesure ējōpeori masārē Ō'acūrē sērībosacārā niwā:

—Pacū, ā'rā quē'rārē Espiritu Santure o'óya mū'u macūrē ējōpeorārē, ni sērīcārā niwā. 16 Felipe cū wāmeyecaterore Espiritu Santure na moocārā niwā yujupū. Jesure ējōpeose me'rā dia'cū wāmeyeno'cārā niwā. 17 Pedro, Juā Ō'acūrē sērītojarā, Jesure ējōpeorārē na dūpopapū ñapeocārā niwā. Narē ñapeori curata Espiritu Santu napūre dijatacū niwī.

18 Pedro quē'rā na ñapeocā, Espiritu Santu dijatacā weesere Simó ī'acu niwī. Tere ī'agū, na Espiritu Santure dijatacā wee'quere duusī'rīgū, Pedro quē'rārē niyeru o'ocu nimiwī.

19 —Yū'ure mūsā tutuaro cūosere o'oya. Yū'u quē'rā dūpopapū no'o ñapeorārē Espiritu Santure na cūocā weeguti wee'e, nicū nimiwī.

20 Cū tojo nicā tū'ogu, Pedro cūrē nicū niwī:

—Mū'u Ō'acū tutuaro o'orore Espiritu Santu ūsā dijatacā weesere niyeru me'rā duugati ʔni wācūmiati? Niwe'e. Mū'u me'rāta niyeru boabata'to. Ō'acū mū'urē bu'iri da'regusami. 21 Mū'urē ī'agū, “Mū'u wācūse diacjū niwe'e”, ni ī'asami. Tojo weegu ūsā weronojō Jesú ye quetire masārē mū'u weremasītīsa'a. 22-23 Yū'u masī'i. Mū'u uosebucu, ña'ase weepoyū'ruacu ni'i. Te mū'urē du'uta

basiotisa'a. Tojo weegu mu'u ña'arõ wãcũsere bujawetiya. Õ'acũrẽ acoboJose sãrĩña. Apetero weegu mu'u ña'arõ wãcũ'quere acobojogu acobojosami, nicu niwĩ Pedro.

²⁴ Cũ tojo nicã tu'ogu, Simó narẽ nicu niwĩ:

—Te musã ní'que yu'ure wa'aticã'to nĩrã, musã yu'ure Õ'acũrẽ sãrĩbosaya.

²⁵ Be'ro Pedro quẽ'rã ti macãcjãrãrẽ Jesú cã weecã ñ'a'quere, na tu'o'quere werẽcãrã niwã. Narẽ weretoja, Jerusalẽpu tojaa wa'acãrã niwã. Topu tojaarã, Jesú ye quetire peje macãrĩ Samaria di'tacjãrã na nise macãrĩrẽ weretojaacãrã niwã.

Felipe Etiopiacjũrẽ were'que ni'i

²⁶ Be'ro Felipere ni'cũ Õ'acũrẽ werẽco'tegu bajua, a'tiro ni werẽcu niwĩ:

—Jerusalẽ niwã'cãrĩ ma'a, Gaza wãmetiri macã bu'ari ma'apu wa'aya. Ti ma'a yucu marĩrõpu niwã'cãsa'a, nicu niwĩ. ²⁷⁻²⁸ Cũ tojo nicã tu'ogu, Felipe ti ma'apu bu'acu niwĩ. Topu wa'agu, ni'cũ Etiopía wãmetiri di'tacjũrẽ bocaejacu niwĩ. Ti di'ta dutigo Candace wãmetigo wiogo docacjũ, nipe'tise co ye niyerure co'teri masũ nicu niwĩ. Jerusalẽpu Õ'acũrẽ ãjõpeogu eja'cu cã ya di'ta Etiopiapu dajatojaagu weecu niwĩ. Cũ yawu tũrũpu cabayua wejẽpu me'rã wa'acu niwĩ. Duporocjũpu Õ'acũ ye queti werẽmũ'tãrĩ masũ Isaia wãmetigu cã oja'quere bu'esãñacu niwĩ.

²⁹ Cũ tojo weeri cura Espiritu Santu Felipere “Tiwu tirocureacãpu wa'aya”, nicu niwĩ. ³⁰ Cũ tojo nicã Felipe tiwu tiroacãpu omawã'cãcu niwĩ. Cũ tiro ejagu, Etiopiacjũ Isaia oja'quere bu'ecã tu'ocu niwĩ. Tere bu'ecã tu'ogu, “¿Mu'u bu'esere tu'oti?” ni sãrĩtiña'cu niwĩ. ³¹ Cũ pe'e cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Tu'otisa'a. ¿Yu'ure ne wereticã, de'ro wee yu'u masĩbosau? Te'a yu'u me'rã wa'aya. Mujãsãjãgũ a'tia yu'ure wereacju, nicu niwĩ. Cũ tojo nicã tu'ogu, tiwũpu cã me'rã mujãsãjãcu niwĩ. Be'ro wa'a wa'acãrã niwã.

³² Etiopiacjũ cã bu'esãña'que Õ'acũ macũrẽ wa'atje nicaro niwũ Isaia cã a'tiro oja'que:

Masã ovejare wẽjẽrãtirã, cãrẽ miasama na wẽjẽwuarõpu. Ni'cũ masũ quẽ'rãrẽ cã ne bu'iri moogũ nimicã, tojota weerãsama. Oveja wĩ'magũ, yuta weerãtirã na poari seecã, ne utitisami. Cũ masũ quẽ'rã ye'sutigusami cãrẽ ña'arõ weecã.

³³ Cũ ña'agũ nigũrẽ weronojõ na cãrẽ yabi bujirãsama.

Ã'rĩ bu'iri moogũ nimi ní'gũ, ne ni'cũ cãrẽ ucũbosasome.

Cũ ya turicjãrã dicuse ña'ase weerãsama cãrẽ.

Te pejere werepe'omasĩtisa'a.

Cũ catiri umuco pe'tia wa'arosa'a a'ti di'tapure.

Etiopiacjũ a'te oja'quere bu'egu weecu niwĩ.

³⁴ Cũ tere bu'etojanu'cõ, Felipere sãrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Isaia noarẽ ojagu weepari? ¿Cũ basu pe'e o apĩpure ojagu weepari tojo ní'gũ? ni sãrĩtiña'cu niwĩ.

³⁵ Cũ tojo nicã, Felipe cã bu'e'quenacũrẽ werẽcu niwĩ:

—Te oja'que Jesucristore nisĩ'rĩrõ wee'e, nicu niwĩ. Tere weretoja, be'ro Jesú ye quetire werenemocu niwĩ tja. ³⁶ Ma'apu wa'arã, aco

nirõpũ etacārã niwã. Tere ï'agũ, Etiopíacjũ Felipere “Jãa, sõ'o aco ni'i. ¿Yu'ure mũ'u wãmeyeta basiosari?” nicũ niwĩ. ³⁷ “Basiocã'sa'a mũ'u Jesucristore añurõ ãjõpeocãma”, ni yu'ticũ niwĩ Felipe.

Etiopíacjũ yu'ticũ nimi:

—Yu'ũ ãjõpeo'o, Jesucristo Õ'acũ macũ nimi, nicũ niwĩ.

³⁸ Be'ro Etiopíacjũ cabayuare tojanũ'cãduticũ niwĩ. Tiwũre tũrẽcũutoja, na tiwũpũ sãña'cãrã aco nirõpũ dijacãrã niwã. Topũ ñumuwija, Felipe cãrẽ wãmeyecũ niwĩ.

³⁹ Cãrẽ wãmeyeca be'ro na ñumunũjãrĩ cura wãcũña marĩrõ Felipere Espĩritu Santu miiwã'cãcũ niwĩ apesepũ. Etiopíacjũ cãrẽ ne apaturi ï'anemoticũ niwĩ. Be'ro pũrõ e'catise me'rã tojaa wa'acũ niwĩ majã cã ya macãpũ. ⁴⁰ Felipe Espĩritu Santu cãrẽ miãca be'ro maata Azoto wãmetiri macãpũ bajuanu'cãcũ niwĩ. Topũ ni, be'ro nipe'tise macãrĩpũ werecusiagu wa'acũ niwĩ Jesũ ye quetire. Téé Cesarea wãmetiri macãpũ wereejacũ niwĩ.

9

Saulo ña'agũ ní'cũ cã ñucayu'que ní'i

¹⁻² Felipe cũ bu'esijari curareta Saulo pe'e Jesure ãjõpeorãrẽ “Narẽ wẽjẽpe'ocã'sĩ'rĩmisa'a”, nicũ niwĩ. Cũ ña'arõ weesere ne du'uticũ niwĩ. Tojo weegu wa'a, pa'ia wiogũre “Yu'ure papera Damascopũ wa'atje cjasere dutio'ori pũrĩrẽ apobosaya. Ti pũrĩrẽ judío masã nerẽse wi'sericjãrã wiorãpũre wiaguti wee'e. Jesure ãjõpeorãrẽ umũa, numiarẽ no'o yu'ũ bocaejarãrẽ ñe'e, miitiguti a'ti macã Jerusalẽpũ bu'iri da'leri wi'ipũ”, ni sãrĩcũ niwĩ. Cũ tere sãrĩcã tũ'ogũ, ti pũrĩrẽ pa'ia wiogũ cãrẽ apobosacũ niwĩ.

³ Cũ ti pũrĩrẽ o'õca be'ro Saulo ãpẽrã me'rã Damasco wa'ari ma'apu wa'a wa'acũ niwĩ. Wa'a, Damascopũ ejaguti weeri cura wãcũña marĩrõ u'mũsepũ bũpo ya'baro weronojõ cũ tiro asistedijati, añurõ bo'reyua wa'acaro niwã. ⁴ Tojo wa'acã, cũ yagu cabayu bu'ipũ pesami'cũ nucũcãpũ burũdija wa'acũ niwĩ. Topũ cũ cũñarĩ cura ni'cũ cãrẽ ucũcã tũ'ocũ niwĩ. Cãrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Saulo, ¿de'ro weegu yu'ure ña'arõ weegu weeti? ni sãrĩtiña'cũ niwĩ.

⁵ Tere tũ'o, Saulo pe'e “¿Noa niti mũ'u?” ni yu'ticũ niwĩ.

—Yu'ũ Jesũ, mũ'u ña'arõ weesĩ'rĩ wapagũ ni'i. Mũ'u basu pe'e ña'arõ weegu wee'e yu'ure tojo weesĩ'rĩgũ. ⁶ Wã'cãnu'cãña. Wa'aya macãpũ. Topũ mũ'u ejacã, ni'cũ weregusami mũ'u de'ro weeatjere, nicũ niwĩ Jesũ.

⁷ Saulo me'rã wa'a'cãrã quẽ'rã na upũtu ucũa, ucũmasĩticãrã niwã. Cũ ucũsere tũ'ocãrã niwã, tũ'orã pe'e, mejõ Jesũ pe'ere ï'aticãrã niwã.

⁸ Be'ro Saulo wã'cãnujã, cũ caperire ï'apãacũ nimiwĩ. Ne bajuno'ticũ niwĩ. Tojo weerã cũ me'rã wa'a'cãrã Damascopũ cãrẽ tũawã'cãcãrã niwã. ⁹ Topũ cũ etãca be'ro i'tia namũ ne caperi ï'aticũ niwĩ. Ne sĩ'rĩti, ne ba'aticũ niwĩ.

¹⁰ Damascopũre Jesure ãjõpeogũ Ananía wãmetigu nicũ niwĩ. Saulore tojo wa'ari curare Ananía cãrĩtimigũ quẽ'ese weronojõ Jesũ cũ pũ'to a'ticã ï'acũ niwĩ. Cãrẽ “Ananía”, pisucũ niwĩ.

—¿De'ro niti, yu'ũ wiogũ? ni yu'ticũ niwĩ Jesure.

¹¹⁻¹² Cũ tojo nicã, Jesũ cãrẽ nicũ niwĩ:

—Diacjũ wāmetiri ma'apu wa'aya. Ti ma'a mu'u wa'aro Juda ya wi'i nisa'a. Cũ ya wi'ipu sājāa, ni'cũ Tarso wāmetiri macācjũ Saulo wāmetigure sērītiña'ña. Ni'cārōacā cũ yu'are ñubuegu weemi. Yu'u cūrē mejēpu mu'u ti wi'ipu sājāasere i'otojapu. Mu'u ti wi'ipu sājāa, cũ dapoare ñapeoapu, apaturi cūrē caperi i'adutigu tja. Quē'ese weronojō i'oapu cũ quē'rārē mu'urē weronojōta, nicu niwĩ Jesú Ananiarē.

¹³ Cũ tojo nicā tu'ogu, “Yu'u wiogu, pājārā masā quetiwereama cũ Jerusalēpu nīgũ mu'urē ējōpeorārē ña'arō wee'quere. ¹⁴ A'ti macā quē'rārē mu'urē ējōpeorārē ñe'egũ a'tiguta weeapu tja pa'ia wiorā na dutio'ori pūrĩ me'rā”, nicu niwĩ Ananía. Te quetire tu'o'cu nitjāgũ, Ananía ne wa'asĩ'rīticu niwĩ.

¹⁵ Jesú cūrē nicu niwĩ:

—Wa'aya. Yu'u cūrē yé quetire wereacju besetojapu. Cũ ape di'tacjārāpure judío masā nitirārē, na wiorārē, judío masā nirá quē'rārē yé quetire werecusiagusami. ¹⁶ Tere weregu, uputu pi'etigusami. Yu'u basu pe'e wereguti cūrē, nicu niwĩ Jesú Ananiarē.

¹⁷ Cũ tojo nica be'roputa Ananía Juda ya wi'ipu wa'acu niwĩ. Topu eta, ti wi'ipu sājāa, Saulore bocaejacu niwĩ. Cũ dapoapure ñapeo, “Saulo, mu'urē yu'u acaweregure weronojō i'a'a. Jesú mu'urē ma'apu a'ticā bajua'cu yu'are o'oami, apaturi mu'u caperi i'ato nīgũ tja. 'Espíritu Santu tutuasere cuoato' nío'oami”, ni werecu niwĩ Saulore.

¹⁸ Cũ tojo nirĩ cura maata cũ caperipu wa'i nutārĩ weronojō bajuse wā'ña'que burustedijacaro niwũ. Tojo wa'acā, añurō i'acu niwĩ todapropu cũ i'a'caro weronojōta tja. Be'ro cūrē wāmeyecārā niwā. ¹⁹ Na tojo wéeca be'roputa ba'a, cũ tutuasere cuocu niwĩ tja. Topure pejeti numarĩcā Jesure ējōpeorā me'rā Damascopure tojánicu niwĩ yujupu.

Saulo Damascocjārārē bu'e'que ni'i

²⁰ Damascopu nīgũ, maata judío masā nerēse wi'seripu Jesucristo Ō'acũ macũ nimi nisere werecusiagu wa'acu niwĩ.

²¹ Cũ tojo nicā tu'orā, nipe'tirā tu'omarĩa wa'acārā niwā.

A'tiro nicārā niwā:

—Ā'rĩ Jerusalēpu nīgũ, Jesure ējōpeorārē ña'arō weeseti'cuta nimiba. A'ti macāpu quē'rārē Jesure ējōpeorārē ñe'egũ a'tigu weeapu Jerusalēpu narē mia, pa'ia wiorāpure bu'iri da'redutiacju, nicārā niwā.

²² Saulo Jesucristo Ō'acũ bese'cu nimi nisere wācūtutuario me'rā werecu niwĩ. Cũ tere weregu, queoro Ō'acũ ye queti weremu'tārĩ masā oja'quere bu'e'ĩ'o, weremu'jācu niwĩ. Tojo weerā Damascocjārā judío masā “Tojo nima'acu weemi”, nímasĩticārā niwā.

Damascocjārā Saulore wējēsĩ'rĩmi'que ni'i

²³ Yoa wa'acaro niwũ cũ Jesú ye quetire bu'ecusiaro. Be'ro judío masā Saulore wējēsĩ'rīcārā niwā. ²⁴ Cũ pe'e tu'ocā'cu niwĩ cūrē wējēsĩ'rīse quetire. Na nipe'tise numarĩ ñamirĩ, umucori ti macā sumuto ũtā kujiri me'rā wéeca sārĩrō wijaaropu cūrē wējēsĩ'rĩrā, co'temu'jācũcārā niwā. ²⁵ Tojo weecā i'arā, ni'cā ñami cũ Saulo bu'esere ējōpeorā cūrē wējētīcā'to nīrā, pi'i me'rā ti sārĩrō yu'ruro o'odijocārā niwā.

Saulo Jerusalēpɥ cū dajatojaa'que ni'i

²⁶ Be'ro Saulo Damascopɥ ni'cɥ Jerusalēpɥ dajatojaa wa'acɥ niwī. Topure etagɥ, āpērā Jesure ējōpeorā me'rā ba'patisi'rīcɥ niwī. Na pe'e cūrē ui nicārā niwā.

—Cū quē'rā Jesure ējōpeogɥta nisami, ni ējōpeoticārā niwā.
²⁷ Be'ro cūrē tojo weecā ī'agū, Bernabé Saulore weetamugū, Jesús cū besecū'cārā tiropɥ pijiwā'cācɥ niwī. Topɥ ejagɥ, Bernabé narē werēcɥ niwī Damasco wa'ari ma'apɥ Saulo Jesure ī'a'quere. Cūrē ucū'que quē'rārē werēcɥ niwī. Apeye Damascopɥ Saulo Jesús ye quetire wācūtutuase me'rā bu'e'quere werēcɥ niwī. ²⁸ Bernabé werēcāpɥta, Saulore “Jesure ējōpeogɥta nimi”, ni ējōpeocārā niwā. Tojo weegɥ na me'rā tojacā'cɥ niwī. Be'ro Saulo Jerusalēcjārārē bu'esijagɥ wa'acɥ niwī. ²⁹ Uise marīrō wācūtutuase me'rā Jesús ye quetire werēcɥ niwī. Tere werēgɥ, āpērā judío masā nimirā, griego ye ucūrā me'rā ɥpɥtɥ a'metu'timujācɥ niwī. Cū me'rā a'metu'ti'cārā Saulore wējēsī'rīcārā niwā. ³⁰ Na tojo weesī'rīcā ī'arā, āpērā Jesure ējōpeorā cūrē miacārā niwā Cesarea wāmetiri macāpɥ. Topɥ yucɥsu me'rā cū ya macā Tarsopɥ o'ócārā niwā.

Jesure ējōpeori masā ejerisājā'que ni'i

³¹ Nipe'tirā Jesure ējōpeorā narē ña'arō weedu'ucā ī'arā, ejerisājācārā niwā. Tojo weerā siape me'rā nipe'tiro Judea, Galilea, Samariacjārā nemorō wācūtutuanemocārā niwā. Ō'acū cū dutisere añurō weenu'cūcā'cārā niwā. Espíritu Santu weetamurō me'rā pājārā āpērā Jesure ējōpeotimi'cārā ējōpeonemocārā niwā.

Pedro Enearē ɥn'ruo'que ni'i

³² Pedro quē'rā nipe'tiropɥ Jesure ējōpeorā nise macārīpɥre ī'acusiaɥ, Lida wāmetiri macāpɥ etacɥ niwī. ³³ Topɥ etagɥ, ni'cū Enea wāmetigure bocaejacɥ niwī. Cū ocho cū'marī cū ya wi'ipɥ sijamasītigɥ cūñacɥ niwī.

³⁴ Pedro cūrē nicɥ niwī:

—Enea, Jesucristo mu'arē ɥn'ruogɥsami. Wā'cānɥ'cāña. Mu'ɥ cūñarōrē tuutūrē, nūrōña, nicɥ niwī. Cū tojo nicāta, maata Enea wā'cānɥ'cācɥ niwī. ³⁵ Nipe'tirā Lida, Sarō wāmetise macārīcjārā cūrē tojo weecā ī'arā, na quē'rā Jesure ējōpeocārā niwā.

Dorca co masā'que ni'i

³⁶ Ape macā Jope wāmetiri macāpɥ ni'cō numio Jesure ējōpeogo Tabita wāmetigo nico niwō. Griego ye me'rā pe'ema Dorca wāmetico niwō. Dorca nirō, “ñama” nisī'rīrō weesa'a. Co añurō weenu'cūcā'co niwō. Pajasecɥorārē añurō weetamuco niwō. ³⁷ Pedro cū Lidapɥ nirī cura co pe'e Jopēpɥ nígō, dutiti, wērīa wa'aco niwō. Co wērīca be'ro na weeseti'caronojōta āpērā co ɥpɥre coecārā niwā. Core coetojanɥ'cō, ni'cā tucū ɥ'muarōca tucūpɥ peocārā niwā.

³⁸ Jope Lida pɥ'toacā tojacaro niwū. Tojo weerā Pedro Lidapɥ nicā tɥ'orā, ɥmɥa pɥarā Jopēcjārā Jesure ējōpeorārē pijidutirā o'ocārā niwā.

—Quero a'tiato, ni weredutio'ocārā niwā.

³⁹ Na Lidapɥ etacā, maata Pedro na me'rā Jopēpɥre wa'acɥ niwī. Dorca nirī wi'ipɥre ejarā, co wērī'co pesari tucūpɥ cūrē pijimujācārā niwā. Cū ti tucūpɥ sājātacā, wapewia numia Pedro

sumuto nerēnu'cācārā niwā. Na utirāta, i'ocārā niwā camisari, apeye su'ti co catigo narē derobosa'quere. ⁴⁰ Be'ro Pedro masā to nirā nipe'tirārē wijaaduticu niwī. Na wijáaca be'ro Pedro ejaque'a, Ō'acūrē ñubuecu niwī. Ñubuetaja, wērī'core i'a, core nicu niwī:

—Tabita, wā'cānu'caña. Cū tojo nicāta, co caperire i'apāaco niwō. Pedore i'agōta, wā'cānujāco niwō. ⁴¹ Co ya omocāpu ñe'e, core wejewā'cōnu'cōcu niwī. Be'ro wapewia numiarē, āpērā Jesure ějōpeorārē narē pijimujā, core wiacu niwī.

⁴² Nipe'tirā Jopecjārā tu'ose'sacārā niwā tojo wee'quere. Tojo weerā pājārā Jesure ějōpeonemocārā niwā tja.

⁴³ Pedro peje numuī tojacu niwī Jopepure. Ni'cū Simó wāmetigu wa'icūrā caseri apogu ya wi'ipu cājīcu niwī.

10

Cornelio Pedore cū pijidutio'o'que ni'i

¹ Cesarepu ni'cū Cornelio wāmetigu cien surara Italiano wāmetiri curuacjū wioogu nicu niwī. ² Cū añugū nicu niwī. Romano masū nimigū, judío masā weronojō Ō'acūrē ějōpeocu niwī. Cū ya wi'icjārā nipe'tirā Ō'acūrē ějōpeocārā niwā. Judío masā pajasecuorārē niyeru o'omujācu niwī. Ō'acūrē ñubuenu'cūcā'cu niwī. ³ Ni'cā numu ñamica'a tres nicā cārītimigū quē'egū weronojō ni'cū Ō'acūrē wereco'tegure i'acu niwī. Cū tiro sājāa, cūrē pisucu niwī:

—Cornelio, nicu niwī.

⁴ Cū uputu uise me'rā i'anu'cūbajaque'acu niwī cūrē.

—¿De'ro niti? ni yu'ticu niwī.

Cū tojo nicā tu'ogu, Ō'acūrē wereco'tegu cūrē nicu niwī:

—Ō'acū mu'u ñubuesere tu'oami. Mu'u pajasecuorārē niyeru o'ose quē'rārē i'ami. Cū mu'u ñubuesere yu'tigusami. ⁵ Ni'cārōcā Jopepu mu'u umuarē o'óya. Narē ni'cū Simó Pedro wāmetigure pijigu wa'adutiya. ⁶ Cū apī Simó wāmetigu wa'icūrā caseri apogu ya wi'ipu cājīsami. Ti wi'i pajiri maa sumutopu nisa'a, nicu niwī Ō'acūrē wereco'tegu Corneliore.

⁷ Be'ro Ō'acūrē wereco'tegu wa'a wa'acu niwī. Cū wa'áca be'ro Cornelio cūrē da'raco'terā puarārē, tojo nicā ni'cū surara cūrē weetamugūrē pijiocu niwī. Surara quē'rā Ō'acūrē ějōpeoguta nicu niwī. ⁸ Nipe'tise Ō'acūrē wereco'tegu ni'quere narē werecu niwī. To be'ro narē o'ócā'cu niwī Jopepu.

Pedore Ō'acū queose i'o'que ni'i

⁹ Na wa'áca be'ro ape numu dajaritero nicā na Jopepu ejarātirā weeri cura Pedro pe'e cū nirī wi'i bu'i daposārīpu ñubuegu mujācu niwī. Ti wi'i daposārī opa sira nicaro niwū. ¹⁰ Cū topu ujaboa, pūrō ba'asī'rīcu niwī. Ti wi'icjārā na ba'ase weeri cura cārītimigū quē'ese weronojō apeyenojō dijaticā i'acu niwī. ¹¹ Ū'muse pāricā i'acu niwī. Topu ni'cārō su'tiro weronojō bajuri caserojo nucūcāpu dijaticaro niwū. Ba'paritise sumutori du'te'caro nicaro niwū. ¹² Ti casero po'peapure nipe'tirā wa'icūrā, pīrōa, mirícūa sāñacārā niwā.

¹³ Ō'acū cūrē niçu niwī:

—Pedro, i'aña. Á'rārē wējē ba'aya, nicu niwī.

14 Pedro pe'e cūrē yu'ticu niwī:

—¡Acoe! Ba'awe'e, yu'u wiogu. Āpērā wa'icūrā ūsā judío masā ba'aya marīrānojō nima. Yu'u ne ā'rānojōrē ba'atigu nicāti, nicu niwī.

15 Ō'acū cūrē ninemocu niwī tja:

—Yu'u ba'aduti'cārā añurā nima. “Ba'aya marīrānojō nima”, niticā'ña, nicu niwī. 16 I'tiati tojo ī'ocū niwī cūrē ti casero me'rā. Cū ī'osetirinucū “Ba'aya”, nicu niwī. Be'ro ti casero O'acū u'musepu miimujāa wa'acu niwī.

17 Pedro ti casero mujāaca be'ro uputu wācūque'ticu niwī.

—¿De'ro nisirīrīō weesari te yu'u ī'a'que? ni wācūcu niwī. Tojo cū wācūrī cura Cornelio cū o'ó'cārā umua Jopepūre etacārā niwā. 18 Eta, “Simó wa'icūrā caseri apogu ya wi'i ħno'opu niti?” ni sērītiña'cārā niwā tocjārārē. Na pe'e na sērītiña'cā, “Sō'opu nisa'a”, ni wereo'ocārā niwā. Tojo nicā tu'o, wa'acārā niwā Simó Pedro nirī wi'ipu. Topu eja, “¿Ne, a'tota niti Simó Pedro wāmetigu?” ni sērītiña'cārā niwā. Na tojo nirī cura Pedro cū ī'a'quere wācūque'tigu weecu niwī.

19 Cū tojo wācūcā, Espiritu Santu cūrē nicu niwī:

—Mu'urē sope pu'topu umua i'tiarā a'marā weeama. 20 Quero, na tiropu dijabaque'oya. Na me'rā wa'aya. “Yu'u na me'rā wa'acā, ña'a nibosa'a, na judío masā mejēta nima”, ni wācūtiguta wa'aya. Yu'u narē o'oápu, nicu niwī Espiritu Santu.

21 Cū tojo níca be'ro Pedro dija, “¿Yu'ureta a'mati? ¿De'ro weerā a'tiati?” ni sērītiña'cu niwī.

22 Cū tojo nicā, na yu'ticārā niwā:

—Cornelio wāmetigu surara wiogu ūsārē o'oāmi. Cū añugū, Ō'acūrē ējōpeogu niami. Cūrē nipe'tirā judío masā añurō wācūrā niama. Ni'cū Ō'acūrē wereco'tegu Corneliore a'tiro niapu: “Pedrore pijidutiya mu'u umuarē”, niapu. Mu'u weresere tu'odutigu weepu. Tojo weerā ūsā mu'urē pijirā a'tirā weepu, nicārā niwā.

23 Na tojo nicā tu'ogu, Pedro narē, “Sājātia. A'ti ñamirē a'to cārīña”, nicu niwī.

Ape numu cū ye dure, wa'a wa'acārā niwā. Āpērā ti macācjārā quē'rā Jesure ējōpeorā Pedro me'rā wa'acārā niwā. 24 Ape numu pe'e ejacārā niwā Cesareapure. Cornelio cū neocū'cārā me'rā cū ya wi'ipu narē co'tecu niwī. Na a'ticūrā nicārā niwā Pedrore co'terā: Cornelio acawererā, āpērā cū me'rācjārā waro nicārā niwā. 25 Pedro topu etacā, Cornelio cūrē pōtērīgū wijaatacu niwī sopepu. Topu cūrē ējōpeogu ejaque'acu niwī.

26 Pedro cū tojo weecā ī'agū, “Wā'cānu'cāña. Yu'ure ējōpeoticā'ña. Yu'u quē'rā mu'u weronojōta umu ni'i”, nicu niwī.

27 Wā'cānu'cāca be'ro na utamurāta sājāacārā niwā cū ya wi'ipure. Topu sājāagū, Pedro pājārā masā nerēyu'cārāpūre bocaajacu niwī.

Pedro Cornelio ya wi'ipu were'que ni'i

28 Be'ro narē nicu niwī topu nerē'cārārē:

—Ūsā judío masārē dutise, ūsā ējōpeose a'tiro ni'i. Musā judío masā nitirā ye wi'seripure sājāadutiwe'e. Ne musārē ba'patidutiwe'e. Musā tere añurō masīsa'a. Ō'acū ni'cārōacārē yu'ure ī'oami. “Ne āpērārē ba'patiti weeticā'ña. ‘Na ña'arā nima’ ni yabiticā'ña”, niami. 29 Tojo weegu na yu'ure pijiticā, maata a'tiapu. “Wā'awe'e, judío masā mejēta

nima”, nitiapu. Mu'u ¿de'ro weeguti pijioati? Yu'u masi'si'rīsa'a, ni sērītiña'cu niwī Cornelio.

³⁰ Cornelio cūrē ya'ticu niwī:

—Ba'paritise nūmūī ya'ru'u a'ti horata tres nicā a'ti wi'ipu ya'u be'ti űubueca be'ro. Wācūña marīrō ni'cū űmu su'ti asitese sāñagū bajuawī ya'u tiropu. ³¹ Yu'ure niwī: “Cornelio, Ō'acū mu'u űubuesere tu'oami. Mu'u pajasecūorārē niyeru o'ose quē'rārē ī'ami. ³² Jopepu mu'u űmuarē o'óya. Ni'cū Simó Pedro wāmetigure pijigu wa'adutiya narē. Cū apī Simó wāmetigu wa'icūrā caseri apori masū ya wi'ipu pajiri maa sumutopu cājīsami. Cū a'topu etagu, mu'urē weregusami Ō'acū ye cjasere”, ni werewī ya'ure. ³³ Tojo weegu maata mu'urē pijidutigu o'ówu. Mu'u añurō wéegu a'tiapā. Marī nipe'tirāputa Ō'acū ī'orōpu ni'i. Nipe'tise mu'urē Ō'acū weredutisere mu'u űsārē wereca tu'osi'rīsa'a, nicu niwī Cornelio Pedre.

³⁴ Cū tojo nīca be'ro Pedro werecu niwī narē:

—Yu'u ni'cārōacā masī'i, Ō'acū nipe'tirārē ni'cārōnojō ma'isami. ³⁵ Cū nipe'tise cururicjārā cūrē ējōpeorārē, cū űaro weenu'cūrārē añurō ī'asami. ³⁶ Ō'acū añuse o'ócu niwī judío masārē Jesucristo me'rā ejerisājāse bocarāsama nisere. Jesucristo nipe'tirā masā wiogu nimi. ³⁷ Musā tu'opā nipe'tise judío masā na nirōpu wa'a'quere. Juā masārē bu'e, wāmeyemu'tāca be'ropu Jesús bu'enū'cāwī Galilea di'tapure. ³⁸ Jesús Nazarecjūrē wa'a'quere musā masīsa'a. Cū pacu Espiritu Santu me'rā cūrē tutuasere o'ocu niwī. Cū me'rā ninu'cūcā'cu niwī. Tojo weegu no'o cū wa'aro masā me'rā añurō weewī. Āpērā wātī dutiro weenu'cūrārē wātīarē cō'awīrōmujāwī.

³⁹ »Jerusalē nipe'tiropu judío masā nise macārīpūre űsā cū wee'quere ī'ape'ocā'wū. Āpērā cūrē curusapu paabi'pe wējēwā. ⁴⁰ Ō'acū pe'e i'tia nūmu be'ro cūrē masōcu niwī. Cūrē masōca be'ro űsā tiropure apaturi bajuacā weewī. ⁴¹ Masā nipe'tirāpūre bajuatiwī. Ō'acū todūporopu cū bese'cārā dia'cūrē bajuawī. Cū masāca be'ro cū me'rā sī'rī, ba'awu.

⁴² »Ūsārē cū ye quetire weredutiwī āpērārē. Cū pacu cūrē nipe'tirā masā añurā, űa'arārē beseacju sōrōwī nisere weredutiwī űsārē Jesús.

⁴³ »Nipe'tirā dūporocjārāpu Ō'acū ye queti weremu'tārī masā Jesús yere a'tiro ni ojamu'tācārā niwā: “Cūrē ējōpeorārē nipe'tirā na űa'arō wee'quere acoboJose sērīcā, narē acobojogusami cū tutuaro me'rā”, nicārā niwā, nicu niwī Pedro Cornelio ya wi'ipu nerē'cārārē.

Judío masā nitirārē Espiritu Santu dijata'que ni'i

⁴⁴ Pedro ucūrī curata cū weresere tu'orāpūre Espiritu Santu dijatacu niwī. ⁴⁵⁻⁴⁶ Tojo wa'āca be'ro āpērā ye ucūserē ucūmasītimi'cārā ucūnu'cācārā niwā. Tojo nicā “Ō'acū, mu'u añuyū'ruagu ni'i”, ni e'catise o'ocārā niwā. Na tojo ucūcā tu'orā, Pedro me'rā wa'a'cārā judío masā Jesure ējōpeorā tu'omarīa wa'acārā niwā.

—¡Acoe! Ō'acū Espiritu Santure o'oāmi judío masā nitirā quē'rārē, nicārā niwā.

⁴⁷⁻⁴⁸ Pedro cū me'rā wa'a'cārārē nicu niwī:

—Ō'acū Espiritu Santure o'oāmi ā'rā quē'rārē marī judío masārē weronjōta. Tojo weerā “Wāmeyeticā'ña, Espiritu Santure nooma”

ni, cã'mota'ata basiowe'e. Na Jesucristore êjõpeoma. Tojo weerã narẽ wãmeyeroua'a, nicu niwĩ Pedro. Be'ro Cornelio quẽ'rã cãrẽ "A'topu tojaque'aniña yujupu pejeti namurĩ ùsã me'rã", nicãrã niwã. Tojo weegu na me'rã tojánicu niwĩ.

11

Jesure êjõpeorãrẽ Pedro Jerusalẽpu cã were'que ni'i

¹ Judeapu nirã Jesú besecú'cãrã, tojo nicã Jesure êjõpeorã topu nirã Cornelio quẽ'rã judío masã nitimirã na Jesure êjõpeosere tu'ocãrã niwã. ² Tere tu'o'cãrã niyurã, Pedro Jerusalẽpu tojatacã, tocjãrã judío masã Jesure êjõpeorã cãrẽ tu'ticãrã niwã:

³ —Mu'u judío masũ nimigũ, judío masã nitirã ya wi'ipu sãjãapã. Na me'rã ba'apã. Te mu'u tojo wee'que ña'a ni'i, nicãrã niwã.

⁴ Na tojo nicã tu'ogu, narẽ nipe'tise tenucã cãrẽ topu wa'a'quere werepe'ocã'cu niwĩ:

⁵ —Ni'cãti Jopepu nígu, yu'u ñubueri cura quẽ'ese weronojõ u'musepu apeyenojõ dijaticã i'awũ. Ni'cãrõ su'tiro weronojõ bajuri caserojo dijatiwu yu'u tiropu. To ba'paritise sumutori du'téca casero niwũ. ⁶ Yu'u ti casero pu'toacã wa'a, ¿ñe'enojõ niti? nígu, i'agũ wa'awu. Nirãnucã sãñawã. Wa'icurã, nucãcjãrã, ecarã, pĩrõa, mirĩcã sãñawã.

⁷ Yu'u tojo i'arĩ cura Õ'acũ yu'ure ucũca tu'owu: "Pedro, narẽ wẽjẽ ba'aya", niwĩ. ⁸ Yu'u pe'e cãrẽ yu'tiwu: "Ba'awe'e, yu'u wiogu. Æpẽrã wa'icurã judío masã ba'aya marĩrãnojõ nima. Ne ni'cãti nanojõrẽ ba'atigu nicãti", niwũ cãrẽ. ⁹ Õ'acũ yu'ure apaturi ucũdijowĩ tja: "Yu'u ba'aduti'cãrã añurã nima. 'Ba'aya marĩrãnojõ nima', niticã'ña", niwĩ.

¹⁰ »I'tiati tojo wa'awu. Be'ro Õ'acũ ti caserore miimujãa wa'awĩ u'musepu. ¹¹ Tojo wa'ari curata i'tiarã umua Cesareacjãrã yu'ure pijiri masã yu'u nirĩ wi'ipure ejacãrã niwã.

¹² »Espíritu Santu yu'ure na me'rã wa'adutiwĩ. "Na judío masã nitima, yu'u na me'rã wa'acã, ña'a nibosa'a', ni wãcũnrãtiguta wa'aya", niwĩ. Ærã seis Jesure êjõpeorã Jopecjãrã Cesareapu wa'arã, na quẽ'rã yu'ure ba'patiwã'cãwã. Topu eja, ùsã Cornelio wãmetigu ya wi'ipu sãjãawũ. ¹³ Æsã topu sãjãejacã, Cornelio ùsãrẽ werewĩ: "Ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegu yá wi'ipu sãjãticã i'awũ. Cũ yu'ure 'Umua o'óya Jopepu. Ni'cũ Simó Pedro wãmetigure pijigu wa'adutiya. ¹⁴ Cũ mu'u ya wi'ipu ejagu, Õ'acũ yere mu'urẽ weregusami. Tere êjõpeocã, mu'u, mu'u ya wi'icjãrãrẽ Õ'acũ yu'ruogusami', ni werewĩ yu'ure Õ'acũrẽ wereco'tegu", niwĩ Cornelio. ¹⁵ Yu'u narẽ ucũnucãrĩ curata ne waro marĩrẽ dijata'caronojõta Espiritu Santu dijatawĩ napure. ¹⁶ Tojo wa'acã i'agũ, yu'u Jesú marĩ wiogu cã ní'quere wãcũwũ: "Juã musãrẽ aco me'rã wãmeyecu niwĩ. Be'ro yu'u pacu pũricã Espiritu Santure o'ógusami musãrẽ. Musã me'rã ninu'cũcã'gũsami" cã ní'quere wãcũwũ. ¹⁷ Tojo weegu yu'u tojo wa'ari curaputa wãcũcãti majã. Õ'acũ Espiritu Santure o'ócu niwĩ judío masã nitirãrẽ marĩrẽ o'ó'caronojõta na marĩ wiogu Jesucristore êjõpeocã. Tojo weegu yu'u Õ'acũrẽ yu'rũnucãmasĩticãti. Cũrẽ "Judío masã nitirã ya wi'ipu sãjãawe'e", nímasĩticãti, nicu niwĩ Pedro.

18 Tere cũ tojo ni weretojaca be'ro judío masã di'tamarĩpe'tia wa'acãrã niwã.

—Õ'acũ judío masã nitirã quẽ'rãrẽ na ña'arõ wee'quere bujaweticã uasami na u'musepu añurõ e'catise bocato nígũ, ni e'catise o'ocãrã niwã Õ'acũrẽ.

Antioquíacjãrã na weeseti'que ni'i

19 Estebare na wějêcaterore Jesure ejõpeorãrẽ ña'arõ weecãrã niwã. Tojo weecã, na no'o uaro du'tistea wa'acãrã niwã. Æpẽrã Feniciapũ, Æpẽrã Chipre nucũrõpu, Æpẽrã Antioquíapũ wa'acãrã niwã. Na tepũ etarã, judío masã dia'cũrẽ Jesú ye quetire werecãrã niwã. 20 Ni'cãrẽrã Antioquíapũ du'tiwã'cã'cãrã Chipre, Cirenecjãrã nicãrã niwã. Na pũrĩcã judío masã nitirãrẽ Jesú ye quetire werecãrã niwã.

—Jesú nipe'tirã wiogu nimi. Cũrẽ ejõpeocã, marĩ ña'arõ wee'quere acobojogusami, ni werecãrã niwã. 21 Õ'acũ na tojo wererãrẽ añurõ weetamucu niwĩ. Na werecã tu'orã, pãjãrã tocjãrã Jesure ejõpeocãrã niwã. Na todapoporopũ ejõpeomi'quere ejõpeodu'ucã'cãrã niwã.

22 Jerusalécjãrã Jesure ejõpeorã Antioquíacjãrã cũrẽ ejõpeose quetire tu'ocãrã niwã. Tere tu'o, Bernabére Antioquíapũ ĩ'agũ wa'aya ¿de'ro wa'amitito? nírã, o'ócãrã niwã.

23 Cũ ti macãpu eja, ĩ'acũ niwĩ narẽ Õ'acũ weetamu'quere. Tere ĩ'agũ, upũtu e'cati, narẽ werecu niwĩ. A'tiro nicu niwĩ:

—Jesure musã ne wãcũdu'uticã'ña. Cũ dutisere añurõ weenu'cũcã'ña, ni werecu niwĩ. 24 Bernabé Espiritu Santure cuoyu'rutjãgã, añurõ Õ'acũrẽ ejõpeonu'cũgũ nicu niwĩ. Cũ ti macãcjãrãrẽ werecã, pãjãrã masã Jesure ejõpeocãrã niwã.

25 Bernabé Antioquíapũ ni'cu wa'a, Saulo Tarsopũ nigũrẽ a'magũ wa'acũ niwĩ. 26 Cũrẽ bocaaja, Antioquíapũ miimajãmitojacu niwĩ. Na ti macãpũre Jesure ejõpeorã me'rã ni'cã cũ'ma nicãrã niwã. Topũre pãjãrã masãrẽ bu'ecãrã niwã. Titareta tocjãrã Jesure ejõpeorãrẽ “Cristiano, Jesucristo yarã nima”, ni pisunũ'cãcãrã niwã.

27 Bernabé, Saulo Antioquíapũ nirĩ cura Jerusalécjãrã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã na tiropũ etacãrã niwã. 28 Na me'rã wa'a'cu ni'cũ Agabo wãmetigu nicu niwĩ. Topũ eja, Espiritu Santu tutuaro me'rã tocjãrãrẽ werecu niwĩ.

—Nipe'tiropũ ba'ase pe'tia wa'arosa'a, ni wereyucu niwĩ narẽ. Cũ tojo ní'que queoro wa'acaro niwũ Claudio romano wiogu nise cũ sãjãca be'ropũ.

29 Cũ tojo nicã tu'orã, Antioquíacjãrã Jesure ejõpeorã a'tiro ni wãcũcãrã niwã: “Marĩ Judea di'tapũ nirã Jesure ejõpeorãrẽ niyeru o'orã marĩ cuoro ejatuaro.” 30 Tojo weerã Saulo, Bernabé me'rã narẽ weetamurã niyeru neo, o'ócãrã niwã.

—O'oya a'tere Jesure ejõpeorãrẽ su'ori nirãpũre, nío'ocãrã niwã.

12

Pedrore bu'iri da'reri wi'ipũ ní'cũre Õ'acũrẽ wereco'tegu pãowĩrõ'que ni'i

1 Antioquíapũ Saulo, Bernabé na bu'ecusiari curare Herode Judea di'ta wiogu nicu niwĩ. Titareta Jerusalépũre ña'arõ weenu'cãcũ niwĩ ni'cãrẽrã Jesure ejõpeorãrẽ. 2 Tojo weegu Juã ma'mi Santiagore

di'pjī pajiri pjī me'rā wējēdutiꝑu niwī. ³ Cū tojo wējēcā ī'arā, āpērā judío masā Jesure ējōpeotirā pūrō e'caticārā niwā. Cū tere masīgū, nemorō e'catirāsama majā nīgū, Pedrore ñe'edutigu o'ócu niwī tja. Tojo wa'acaro niwū pā bũcũase me'rā morētica bosenuꝑu nicā. Ti numurē masā pā bũcũase me'rā na morēti'quere ba'acārā niwā. ⁴ Pedrore ñe'éca be'ro Herode bu'iri da'reri wi'ipũ sōrōdutigu o'ócu niwī. Ti wi'ipũre ba'paritise cururi surara cūrē dũcayũ, co'temũjácārā niwā. Te cururinũcũ ba'paritirā surara nicārā niwā. Herode “Pascua bosenuꝑu be'ro cūrē miiwĩrōgũti masā wa'teropũ. Na ī'orōpũ cūrē wējēdutigũti”, ni wācũcu nimiwī. ⁵ Tojo weerā surara Pedrore añurō co'temũjácārā niwā. Cū bu'iri da'reri wi'ipũ nirī cura Jesure ējōpeorā pe'e Ō'acūrē sērĩbosanu'cũcā'cārā niwā.

⁶ Pedrore Herode “Ñamiacā miiwĩrōgũti” nica ñamirē cōme dari me'rā dũ'teno'cu pũarā surara decopũ cārĩcu niwī. Ni'cũ surara diacjũcamocā pe'e cōme dare cū ya omocāpũ dũ'teō'ocu niwī. Apī pe'e quē'rā cũpecamocā pe'ere mejārōta weecu niwī. Pedro mejēcā weecā tu'oña'rāti nĩrā, tojo weecārā niwā. Āpērā ti wi'i sope pu'topũre co'tecārā niwā. ⁷ Be'ro wācũña marĩrō ni'cũ Ō'acūrē wereco'tegu Pedro nirī tucũpũ bajuacu niwī. Cū tojo weecā, ti tucũ añurō bo'reyuse'sa wa'acaro niwū. Cūrē wā'cōgũ, tuucarécũ niwī.

—Quero. Wā'cānũ'cāña, nicũ niwī. Tojo nicāta, cōme dari Pedrore dũ'temi'que surumajā wa'acaro niwū.

⁸ —Ejerituya. Mũ'u ye sapatore sãñaña, nicũ niwī. Cū tojo nicā tu'o, ejeritu, cū ye sapatore sãñacu niwī. Tu'ajanũ'cōcā ī'a, cūrē nicũ niwī tja:

—Mũ'u yaro bu'icjārō asibusurore sãñaña. Te'a yũ'ure sirutuya. ⁹ Pedro cū tojo nicā tu'o, cū siro sirutuwijaacu niwī. “¿Diacjũta nisari a'te Ō'acūrē wereco'tegu yũ'ure miiwijaase? Apetero weegu quē'egũ weesa'a”, ni wācũcu niwī. Cū tojo wijaasere añurō masĩticũ niwī. ¹⁰ Surara na ne co'te dujirore yũ'ruacārā niwā. Be'ro apero quē'rārē tja yũ'ruaa, ti wi'i ne sãjārō cōmesope tiropũre ejaçārā niwā. Na topũ ejaçā, ti sope se'saro pãrĩa wa'acaro niwū. Be'ro na ti sopere yũ'rũwijaa wa'acārā niwā. Yoacurero wa'a, Ō'acūrē wereco'tegu bajudutia wa'acu niwī. Pedro ni'cũta tojanũ'cācu niwī majā.

¹¹ Be'ro cū bajuduticāpũta añurō tu'omasĩcu niwī.

—Diacjũta niapā yũ'u ī'a'que. Nirōta Ō'acũ yũ'ure yũ'rudutigu, ni'cũ cūrē wereco'tegure o'oapĩ Herode ña'arō weeticā'to nīgũ. Tojo nicā judío masā Jesure ējōpeotirā nipe'tise yũ'ure ña'arō weesĩ'rĩsere cā'mota'agu o'oapĩ, nicũ niwī Pedro.

¹² Cū tere wācũgũta, wa'acu niwī María Juā Marco wāmetigu paco ya wi'ipũ. Ti wi'ipũre Jesure ējōpeorā Pedrore pãjārā Ō'acūrē sērĩbosarā weecārā niwā. ¹³ Ti wi'i tiro ejagu, sope pu'to ũtā cujiri me'rā na wéeca sã'rĩrō tiropũ ejanũ'cā, pisucu niwī narē. Ti wi'icjārārē da'raco'tego Rode wāmetigo ti wi'i po'peapũ nico niwō. Pedro pisucā tu'ogo, sopepũ wa'a, yu'uĩ'agō wa'aco niwō. ¹⁴ Pedro cū ucũsere tu'omasīgō, co'ũpũtu e'catigo, cūrē pãosōrōtimigōta omasãjāa, to ñubue dujĩrãpũre werego wa'aco niwō. Na tiro ejago, “Pedro sope pu'to niami”, ni wereco niwō. ¹⁵ Co tojo nicā tu'orā, “Mũ'u

tojo nima'aco wee'e", nicārā niwā. Co pe'e "Diacjūta ni'i", nico nimiwō. Be'ro na "To pūrīcārē Pedrowātī niapī", nicārā niwā.

¹⁶ Na tojo nicūñarī cura Pedro sope pu'topure pisugu weecū weecu niwī. Be'ropūta na soperu wa'a, ti soperē pāo ī'acārā niwā. Pedro topu nu'cūcā ī'arā, uputu ucuacārā niwā. ¹⁷ Be'ro narē omocā me'rā weequocū niwī tocārōta ucūña nīgū. Be'ro bu'iri da'reri wi'ipu cū nī'cure Ō'acū cūrē miijawā'quere werecu niwī. Apeye tja narē werenemocu niwī:

—Wereya Santiagore, āpērā Jesure ējōpeorārē yu'ure tojo wa'a'quere, nicū niwī. Nitoja, cū ti wi'ipu nī'cū wijaa, wa'a wa'acu niwī aperopu.

¹⁸ Bo'reque'aca be'ro bu'iri da'reri wi'i co'terā Pedro marīcā ī'arā, uputu wācūque'ticārā niwā.

—¿De'ro wa'apariba Pedrore? ni, na basu a'merī sērītiña'cārā niwā. ¹⁹ Be'ro Herode Pedro marīcā tu'ogu, surarare "A'marā wa'aya", nío'ocu niwī. Na a'macārā nimiwā. Ne bocaticārā niwā. Be'ro Herode Pedrore co'terā nimi'cārārē uputu sērītiña'cūmī, narē wējēcā'duticu niwī.

To be'ro Herode Judea di'tapure wijawā'cā, Cesarea wāmetiri macāpu nīgū wa'acu niwī tja.

Herode cū wērī'que ni'i

²⁰ Herode uputu uacu niwī Tiro, Sidō wāmetise macārīcjārā me'rā. Herode ya di'ta cjase nicaro niwū te macārīcjārā na ba'ase pe'e. Cū na me'rā uagu, tocjārārē ne ba'ase duadutiticū niwī. Tojo weerā ba'ase apaturi duato tja nīrā, tere Herode tiropu aporā wa'acārā niwā. Herode me'rā da'ragu Blasto wāmetigure ucūmu'tācārā niwā.

—Ūsārē ucūbosagu wa'aya Herode tiropu, nicārā niwā. Cū narē weetamusī'rīgū, "Jau", nicū niwī. ²¹ Tojo weegu Herode me'rā ucūgū wa'acu niwī. Be'ro Herode pe'e cū werēcā tu'ogu, ni'cā numu na me'rā ucūatji numurē besecu niwī. Ti numu nicā Herode cū ye wiogu su'tire sāña, wiorā dujiri cūmurōpu dujicu niwī. Topu Tiro, Sidōcjārārē ucūpeocu niwī. ²² Cū ucūcā tu'orā, "Ā'rī a'to ucūgū, umu dia'cū nitimi. Ō'acū nimi", ni caricūcārā niwā. ²³ Na tojo nicā tu'ogu, Herode "Yu'u umu ni'i, Ō'acū ni'cūrēta ējōpeoroua'a", ne niticu niwī. Tojo weegu na caricūrī curata Ō'acūrē wereco'tegu Herodere dutida'recu niwī. Be'ro majā cū becoa ba'aween'o, wērīa wa'acu niwī.

²⁴ Te quetire tu'orā, pājārā Jesure ējōpeonemocārā niwā. Nipe'tiropu Jesú ye queti se'sa wa'acaro niwū.

²⁵ Be'ro Bernabé, Saulo Jerusalēpu niyeru o'otojaca be'ro majāmitojaacārā niwā tja Antioquíapure. Juā Marco wāmetigu quērā na me'rā wa'acu niwī.

13

Bernabé, Saulo na Jesú ye quetire apeye macārīpu weresijanu'cā'que ni'i

¹ Antioquíapure Jesure ējōpeorā wa'terore Ō'acū ye quetire weremu'tārī masā, tojo nicā Ō'acū yere bu'erā a'ticūrā nicārā niwā: Bernabé, apī Simó, cūrēta tja "Nīgū" pisucārā niwā. Apī Lucio Cirene wāmetiri macācjū, apī Manaé Herode Galilea wiogu tiro ni'cārō me'rā

masã'cu, tojo nicã Saulo nicãrã niwã. ² Ni'cãti na be'ti ñubueri cura Espíritu Santu narẽ nicu niwĩ:

—Bernabé, Saulore du'uo'oya. Narẽ aperopu wa'adutiguti wee'e. Na apewe di'tapu quẽ'rãrẽ bu'ecusiarã wa'arãsama. Narẽ yu'u beseapu, nicu niwĩ.

³ Tojo nicã tu'o, be'ti ñubueca be'ro na me'rãcãrã Saulo, Bernabé na dũpopare ñapeo, narẽ we'eriti, o'ócã'cãrã niwã.

Chipre nũcũrõpu Bernabé, Saulo na wa'a were'que ni'i

^{4,5} Be'ro Bernabé, Saulo Espíritu Santu ní'caronojõta Seleucia wãmetiri macãpu wa'arã, Antioquíapu ní'cãrã wijawã'cãcãrã niwã. Tocãrã yucusu me'rã wa'a ejaçãrã niwã Chipre nũcũrõrẽ ni'cã macã Salamina wãmetiri macãpu. Ti macãpu ní'cã, judío masã na nerẽse wi'seripu Jesú ye quetire werecãrã niwã. Juã Marco Antioquíapu ní'cu narẽ weetamucusiagu na me'rã wa'acu niwĩ. ⁶ Ti macãpu wijaa, nũcũrõpũre Jesú ye quetire werecusiabi'acã'cãrã niwã. Téé apese pã'rẽ Pafo wãmetiri macãpu wereejaçãrã niwã. Ti macãpũre ní'cu judío masũ yai weronojõ nigũrẽ bocaçãrã niwã. Cũ wãmeticu niwĩ Barjesú. Griego ye me'rã pe'ema cãrẽ Elima pisucãrã niwã. “Yu'u Ô'acũ ye queti weregu ni'i”, nisoocu niwĩ ti macãcãrãrẽ. ⁷ Cũ yai ti nũcũrõ wiogu Sergio Paulo wãmetigu añurõ tu'omasise cuogu me'rãcãrã nicu niwĩ. Sergio Paulo Jesú ye quetire tu'osĩ'rĩgũ pijidutio'ocu niwĩ Bernabé, Saulore. Tojo weerã cũ pu'topu wererã wa'acãrã niwã. ⁸ Yai pe'e Sergio Paulo Jesure ãjõpeotica'to ní'gũ, na weresere cã'mota'asĩ'rĩmicu niwĩ. ⁹ Cũ tojo weecã ã'agũ, ne waropũre Saulo wãmeti'cu, Pablo wãme dũcayucã Espíritu Santure cuoyu'rugũ ã'acũña ã'a, ¹⁰ nicu niwĩ:

—Mu'u wãti dutiro weegũ ni'i. Mu'u masãrẽ añurõ weesĩ'rĩrãrẽ cã'mota'a. Diacjũ niwe'e. Weeta'sasebucu ni'i. Ô'acũ cũ diacjũ weresere “Tojo niwe'e”, ni ucũmaasoo'o. ¹¹ Mu'urẽ ni'cãrõacã Ô'acũ bu'iri da'regusami. Mu'u caperi ã'atigu tojagũsa'a téé Ô'acũ uaro põtõorõ, nicu niwĩ Pablo.

Cũ tojo nicãta, cãrẽ na'itĩ'a wa'acaro niwũ. Ne caperi ã'atigu tojacu niwĩ. Cãrẽ tojo wa'acã tu'oña'gũ, cãrẽ tãawã'cãcãrã a'macu niwĩ. ¹² Yaire tojo wa'acã ã'agũ, Sergio Paulo Jesure ãjõpeocu niwĩ. Pablo, Bernabé na Jesú ye quetire bu'eme'rĩcã ã'amarĩatjĩgũ, tojo ãjõpeocu niwĩ.

Bernabé, Pablo Chiprepu ní'cãrã Antioquíapu na were'que ni'i

¹³ Pablo, cũ me'rãcãrã Pafopu ní'cãrã wijapẽ'a, ni'cã maapu nũjã, ejaçãrã niwã Perge wãmetiri macãpũre. Ti macã Panfilia wãmetiri di'tapu nicaro niwũ. Na Pergepu etacã, Juã Marco narẽ totã soocã, Jerusalẽpu majãmitojaa wa'acu niwĩ. ¹⁴ Be'ro ti macãpu ní'cãrã wa'acãrã niwã ape macã Antioquíã wãmetiri macãpu tja. Ti macã Pisidia wãmetiri di'tapu tojacarõ niwũ. Sauru nicã judío masã na nerẽrĩ wi'ipu Pablo quẽ'rã tocãrã me'rã sãjãanujã ducicãrã niwã. ¹⁵ To be'ro ti wi'õrã bu'ecãrã niwã Moisé cũ ojãca pũrĩ cjasere, be'ro tja Ô'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã na oja'quere. Bu'etoja, ti wi'õrã ãpẽrã to ducicãrã “Sõjãrẽ weredutirã wa'aya”, ní'ocãrã niwã. Na pe'e wa'a, “Acawerã, musã wãcũtutuasenojõ queti cuorã, ni'cãrõacã

wereya ũsārē”, nicārā niwā. ¹⁶ Na tojo nicā tu'ogu, Pablo wā'cānu'cā, narē omocā me'rā di'tamarīduticū niwī. Weetoja, narē werecū niwī:

—Musā judío masā, āpērā na weronojō Ō'acūrē ějōpeorā yu'u ucūsere tu'oya. ¹⁷ Ō'acū, ũsā judío masā ějōpeogu, ũsā ñecūsūmuarē besecūcū niwī. Na āpērā ye di'ta Egiptopū nicā, narē pājārā masāputinemocā weecū niwī. Be'ro na ti di'tapū nirārē cū tutuaro me'rā miiwijacū niwī. ¹⁸ Cuarenta cū'marī yucū marīrō, masā marīrōpū nīrā ña'arō na cūrē yu'rūnu'cāmicā, na tojo weesere cū nu'cācū niwī. ¹⁹ Be'ro na ya di'ta waro Canaá di'tapū ejacā, ti di'tacjārārē siete cururire cō'aō'ocū niwī. Ti di'tare ũsā ñecūsūmuarē o'ogutigu, na macārī wa'awe'o'quere niato nīgū tojo weecū niwī. ²⁰ Be'ro tja na Canaá di'tapū nicā, Ō'acū narē su'ori nisetiajārē sōrōcū niwī. Na cū sōrō'cārā masārē beseri masā nicārā niwā. Cuatrocientos cūcuenta cū'marī na masārē beseri masā duticārā niwā. Samue Ō'acū ye queti weremu'tārī masū cū nise numurīpū dutituocārā niwā. ²¹ Samuereta masā sērīcārā niwā: “Ūsā ni'cū wiogu waro ũasa'a.” Na tojo nicā tu'o, Samue Ō'acūrē sērīcū niwī. Ō'acū tojo weegu na wiogu waro niacjūre Saúl wāmetigure sōrōcū niwī. Saúl Cis macū Benjamí ya curuacjū cuarenta cū'marī wiogu nicū niwī. ²² Saúl wiogu nisere Ō'acū cūrē wīrōca be'ro apī Davi wāmetigure sōrōcū niwī tja. Ō'acū cūrē a'tiro nicū niwī: “Davi Isaí macū nipe'tise yu'u tu'sasere weemi. Tojo weegu pūrō e'cati'i cū me'rā”, nicū niwī. ²³ Ō'acū ũsā ñecūsūmuarē “Ni'cū Davi pārāmi nituriagupū musā judío masārē yu'ruogu a'tigusami”, ni werecū niwī. Jesú wāmetigu Ō'acū tojo ní'cata nimi. ²⁴ Ne waropure Jesú cū masārē bu'enu'cāse dūporopure Juā masārē bu'eyucū niwī: “Musā ña'arō wee'quere bujawetiya. Musā nisetisere dūcayuya. Musā tojo dūcayucā, yu'u musārē wāmeyegusa'a”, nicū niwī. ²⁵ Juā cū bu'edu'uati dūporo narē nicū niwī: “Musā yu'ure 'Masārē yu'ruoacjū nimi' ¿ni wācūti? Yu'u niwe'e. Yu'u be'ro apī a'tigusami masārē yu'ruoacjū. Cū añugū waro nigūsami. Yu'u pe'e mejō nīgū tu'oña'a. Cū ye sapatu tuweemasitigu weronojō cūrē ne ni'cārōwijimasītisa'a”, nicū niwī Juā.

²⁶ »Yu'u acawererā Abrahā pārāmerā nituriarā, nipe'tirā Ō'acūrē ějōpeorārē weregati. Ō'acū todūporopū “Masārē yu'ruoguti”, nicū niwī. Tojo nīgū, marīrē a'te quetire o'ocū niwī. ²⁷ Tojo weemicā, Jerusalēcjārā, na wiorā quē'rā “Jesú marīrē yu'ruoacjū nimi”, ni űamasīticārā niwā. Na saurunucū Ō'acū ye queti weremu'tārī masā na oja'quere bu'emirā, ne tu'omasīticārā niwā. Jesucristore wiorā wējēduticā, dūporopū Ō'acū ye queti weremu'tārī masā na oja'que queorota wa'acaro niwā. ²⁸ Jerusalēcjārā Jesucristore bu'iri bocatimirā, Pilatore “Wējēdutiya”, nicārā niwā. ²⁹ Na Jesucristore wējērā, dūporopū Ō'acū ye queti weremu'tārī masā na ojamu'tā'quenucūta weecārā niwā. Cū wērīca be'ro āpērā curusapū ní'cure miidijoo, ũtā tutipū cūrē yaarā sīosōrōcūucārā niwā. ³⁰ Ō'acū na wējēmicā, cū macūrē wērī'cupure masōcū niwī. ³¹ Cū masāca be'ro todūporo Galilea, Jerusalēpū cū me'rā ba'paticusia'cārārē peje numurī bajuacu niwī. Á'rāta cū masācā l'a'cārā cū ye quetire masārē wererā weesama.

³²⁻³³ »Yu'u Bernabé me'rā musārē añuse quetire weregu

a'tiapu. Daporopu Ō'acū ūsā ñecūsumuarē wereyugu, “Yu'u macū wērī'cupure masōgūsa'a”, nicu niwī. Narē tojo nimigū, na nítaropure “Cū weeguti” ní'quere weeticu niwī. Ūsā na pāramerā nituriarāpūre, āpērā a'tocateropu nirārē tere wee'ocu niwī.

»Nimū'tārī pūrī be'ro cja Salmo Ō'acū cū macū wērī'cupure masō'quere “Mu'u yu'u macū ni'i. Ní'cācā me'rā yu'u mu'u pacu nisere i'o'o”, nicaro niwā. ³⁴ Ape pūrī Isaía cū ojāca pūrīpu quē'rārē Ō'acū wereyucu niwī cū macūrē wērī'cupure masōatjere, cū upu boadojatiatjere. “Nipe'tise yu'u Davire daporopu 'O'oguti' ní'caronojōta mu'urē o'ogusa'a”, nicu niwī.

³⁵ »Apero Salmo Davi cū oja'caropure tja a'tiro ojano'caro niwū: “Mu'u, mu'u macūrē wērīdojacā weesome”, nicaro niwā.

³⁶⁻³⁷ »Davi Ō'acū dutiro wéégū, cū nítaterocjārārē queoro dia'cū weecu niwī. Be'ro cū wērīcā i'a, cūrē yaacārā niwā āpērā cū ñecūsumua mejārā yaa'caroputa. Cūrē yáaca be'ro cū ya upu boa wa'apā. Ō'acū masō'cu Jesú pūrīcārē cū upu boatipā. Tojo weerā marī masī'i. Jesú pe'ere cū ya upu boadojatiatjere ojagu weepī Davi. ³⁸⁻³⁹ Yu'u musārē weresere wācūña. Jesucristo me'rā musā acoboJose bocarāsa'a. No'o nipe'tirā cūrē ējōpeorārē ña'arō na wee'quere acoboJose'ocūsami. Moisé cū dutise me'rā pūrīcārē marī acoboJose ne bocamasītisa'a.

⁴⁰⁻⁴¹ »Daporocjārāpu Ō'acū ye queti weremu'tārī masā a'tiro ojacārā niwā:

Musā Ō'acūrē bujicārā, cūrē ējōpeotirā tu'oña'ña.

Musā catiri umucore yu'u Ō'acū añuse weegusa'a.

Musārē āpērā añurō weremicā, ne ējōpeosome.

Tojo weerā musā ējōpeoti'que wapa wērīrāsa'a.

A'te na oja'quere añurō tu'oña'ña, musārē tojo wa'ari nírā, ni werecu niwī Pablo Antioquíacjārārē.

⁴² Tere weretoja, na wijaari cura Pablo quē'rārē to nerē'cārā a'tiro nicārā niwā:

—Ūsārē ape sauru nicā werenemoña tja te cjasere, nicārā niwā. ⁴³ Ti wi'i ní'cārā na wijaasteari cura pājārā judío masā, āpērā judío masā weronjō weesetirā na weresere tu'otu'sarā, Pablo, Bernabé me'rā ba'patiawā'cācārā niwā. Narē Pablo quē'rā a'tiro nicārā niwā:

—Ō'acū cū añurō weesere wācūdu'uticā'ña. Cūrē ējōpeonu'cūcā'ña, ni werēcārā niwā.

⁴⁴ Ape numu sauru nicā pājārā ti macā Antioquíacjārā Ō'acū ye quetire tu'orātirā nerēcārā niwā tja. ⁴⁵ Na pājārā nerēcā i'arā, Pablo quē'rārē ti macācjārā judío masā uputu doecārā niwā. Tojo weerā Pablo cū weresere “Mejēcā weremi. Diacjū niwe'e”, ni bujicārā niwā. ⁴⁶ Na tojo nicā tu'orā, Pablo quē'rā tutuaro me'rā narē nicārā niwā:

—Musā judío masārē Jesú ye quetire weremu'tārōua'a. Musārē tere weremicā, ne ējōpeowe'e. Tojo weerā “Ūsā catise pe'titisere uatasa'a”, nírā wee'e. Ūsā ní'cārōacārē āpērā judío masā nitirārē Jesú ye quetire werenu'cārā wa'arāsa'a. ⁴⁷ A'tirota duticu niwī Ō'acū cū ye ojano'ca pūrīpūre. A'tiro nicu niwī:

Yu'u musārē judío masā nitirārē yé cjase quetire werecusiarī masā cūugūti.

Masā me'rāta nipe'tiro a'ti turicjārāpū na yu'ruatjere masīrāsama.

A'te cū n'iquereta Pablo quē'rā “Ō'acū ūsārē dutigu weemi”, nicārā niwā.

⁴⁸ Na tojo nicā tu'orā, “Ō'acū ye queti añubutia'a” nīrā, ti wi'i nīrā judío masā nitirā uputu e'caticārā niwā. Topu nī'cārā Ō'acū “Yu'ure a'ticūrā ējōpeorāsama”, nino'cārānucūta ticūrāta Jesure ējōpeocārā niwā.

⁴⁹ Tojo wee nipe'tiro Pisidia di'tapure Jesú ye queti se'sa wa'acaro niwā. ⁵⁰ Tojo weecā ī'arā, judío masā Pablo quē'rārē cō'asī'ricārā niwā. Tojo weerā ni'cārērā niyeru pajiro cūorā numiarē, judío masā weesetisere añurō weenu'cūrārē uarosājācā weecārā niwā. Ūmua ti macā wiorā nirānojō quē'rārē tojota weecārā niwā. Tojo weerā Pablo quē'rārē nurūrā, pi'etise o'onu'cācārā niwā. Ti macāpū na nirārē cō'aō'otojarāpū, ña'arō weedu'ucārā niwā. ⁵¹ Pablo quē'rā Antioquíapure na cō'awīrōcā wijarā, ti macā cjase di'tare paastecō'acārā niwā. Tere tojo weerā masā Jesú ye quetire teerā, a'ti macācjarā bu'iri cūo'o nisī'rīrā, tojo weecārā niwā. Be'ro ape macā Iconio wāmetiri macāpū wa'a wa'acārā niwā tja. ⁵² Na wa'āca be'ro nimicā, Jesure ējōpeorā Antioquíacjarā Espiritu Santure cūoyu'ruatjīarā, uputu e'catise me'rā tojacārā niwā.

14

Pablo, Bernabé Iconio wāmetiri macāpū na weeseti'que ni'i

¹ Iconiopure ejarā, na Antioquíapure wee'caronjōta Pablo quē'rā judío masā nerērī wi'ipū sājāanujā, dujicārā niwā. Topu quē'rārē Jesú ye quetire werēcārā niwā. Na añurō weretu'sayucā, pājārā judío masā, āpērā judío masā nitirā Jesure ējōpeocārā niwā. ² Judío masā Jesure ējōpeosī'rītīrā judío masā nitirā pe'ere uarosājācā weecārā niwā. Tojo weerā na uarosājācā wee'cārā Jesure ējōpeorārē ña'arō wācūcārā niwā. ³ Tojo weecā ī'arā, Pablo quē'rā narē werenemorātīrā Iconiopure yoacā tojacārā niwā. Na ti macāpū nīrā, “Jesú nipe'tirā masārē ma'īgū añurō weemi” nisere uputu wācūtutuario me'rā werēcārā niwā. Na a'tere werēcā ī'agū, Ō'acū diacjūta werema yé cjasere nīgū, cū tutuario me'rā masārē wee'ocā weecu niwī. ⁴ Na wee'omicā, ti macācjarā mejēcārī dia'cū ducawaticārā niwā. Āpērā judío masā Jesure ējōpeotīrā me'rā niseticārā niwā. Āpērā Pablo, Bernabé me'rā niseticārā niwā. ⁵ Pablo, Bernabé ure uatīrā, wiorā me'rā nerē ucūcārā niwā. Na nerē, ni'cārōnojō wācūtojaca be'ro narē pi'etise o'o, ūtāperi me'rā doquerāti nīrā, tojo weecārā niwā. ⁶⁻⁷ Pablo quē'rā na tojo weesī'rīsere tu'orā, Licaonia wāmetiri di'tapū du'tiwā'cā wa'acārā niwā. Ti di'tapure Listra, Derbe wāmetise macārī nicaro niwā. Tepu nirārē, te macārī nirārē Jesú ye quetire bu'ecusiācārā niwā tja.

Pablo, Bernabé Listra, Derbe macārīpū na bu'ecusia'que ni'i

⁸ Na Listrapu nīrā, ni'cū masū dojoriwi'i wī'magūpūta sijamasītigu bajua'cure bocaecārā niwā. ⁹⁻¹⁰ Ti macāpūre Pablo masārē bu'ecu niwī. Cū bu'esere dojoriwi'i quē'rā tu'ocu niwī. Cū, “Ō'acū yu'ure añurō yu'ruomasīsami” ni wācūsere Pablo tu'oña'gū, tutuario me'rā cārē ucūquejocu niwī:

—Wā'cānū'cāña, nicu niwī. Cū tojo nicāta bu'pumajā, sija-masītimi'cu sijanū'cācu niwī. ¹¹ Pablo tojo weecā ī'arā, tocjārā Licaonia ye me'rā uputu caricūcārā niwā:

—Marī ējōpeorā ūmua weronōjō zajurā dojtōjārā, marī tiropu dijatama, nicārā niwā. ¹² Bernabére Zeus pisucārā niwā. Ti wāme na ējōpeorānojō wioḡu wāme nicaro niwā. Pablo pe'ere cū uputu ucūḡū niyucā, Hermes pisucārā niwā. Hermes na ējōpeorārē wereco'tegu nicu niwī. ¹³ Ti macā sumutopu Zeure űubuepeori wi'i nicaro niwā. Ti wi'icjā pa'i Pablo quē'rārē ējōpeoḡu, wecu ūmuarē o'ori me'rā ma'masu'a'cārārē ti macā ne sājārōpu wejewā'cācu niwī. Pa'i, āpērā tocjārā Pablo quē'rārē ējōpeorā wecuare wējē űubuepeosi'rīmicārā niwā.

¹⁴ Na tojo weesi'rīcā tu'orā, Pablo, Bernabé na basu na ye su'tire tū'rēstecārā niwā. Musā tojo weesi'rīse űa'a ni'i nīrā, tojo weecārā niwā. Be'ro caricū, na pājārā decopu wa'acārā niwā. Narē a'tiro nicārā niwā:

¹⁵ —ĶMusā ūsārē de'ro weerātirā tojo weeti? Ūsā quē'rā musā weronōjōta ūmua ni'i. Ō'acūa mejēta ni'i. Musārē añuse quetire wererā a'tiapu. Musā a'tiro weesetisere tocārōta weedu'uya. Musā ējōpeose ne wapamarī'i. Ō'acū catigu pe'ere ējōpeoya. Cū weecu niwī nipe'tise ū'muse, a'ti di'ta, maarī, nipe'tirā wa'icurā, mirīcūa, wa'i, tepu nīrārē. ¹⁶ Ō'acū toduporopure judío masā nitirā na āpērānojōrē ējōpeocā, tojo tu'oña'cā'cu niwī. Ne cā'mota'aticu niwī. ¹⁷ Na cūrē ējōpeotimicā, cū nisetisere nipe'tirā masārē ī'ocu niwī. Nipe'tirārē añurō wéḡu, acoro pejase, otese quē'rārē ducaticā weecu niwī. Ba'ase, tojo nicā e'catise o'ocu niwī, ni werecārā niwā. ¹⁸ Na weremicā, uputu wecuare wējē, Pablo quē'rārē űubuepeosi'rīmicārā niwā. Cārōacā waro du'sacaro niwā na wējē űubuepeoatjo. Pablo quē'rā “Ūputu weeticā'ña” ni pūrīcā, weeticārā niwā.

¹⁹ Be'ro judío masā Antioquíacjārā, āpērā Iconiocjārā Listrapure etacārā niwā. Topu Pablo quē'rārē űa'arō weesi'rīrā sirutuejacārā niwā. Tocijārā masārē na weronōjō wācūsetiro ūacārā niwā. Na tojo weecā, tocjārā pe'e quē'rā uarosājā wa'acārā niwā. Tojo weerā Pablōre ūtāperi me'rā doque, ti macā sumutopu cūrē cō'arā wa'arā wejewā'cācārā niwā. Cūrē “Wērīa wa'ami”, ni wācūcārā nīmiwā. ²⁰ Pablōre cō'a'caropu Jesure ējōpeorā cū cūñarō tiropu ī'aejanū'cācārā niwā. Cū na topu ejacāta, masā wa'acu niwī tja. Be'ro apaturi macāpu na me'rā pi'a wa'acu niwī. Ape numu Bernabé me'rā Derbepu wa'a wa'acārā niwā.

²¹ Na topu eta, Jesú ye quetire werecārā niwā. Tere na werecā, tocjārā masā pājārā Jesure ējōpeonemocārā niwā. Be'ro na majamitojaa wa'acārā niwā Lистра, Iconio, Antioquía toduporo na a'ti'que macārīpūta tja. ²² Te macārīpure tocjārā Jesure ējōpeorārē wācūtutuase o'ocārā niwā. Tojo nicā “Jesure ne wācūdu'uticā'ña. Peje pi'etise wa'arosa'a Jesure ējōpeorārē marī ū'musepu wa'ati duporo”, ni wereyu'rāwā'cā wa'acārā niwā. ²³ Jesure ējōpeorā na nerēse wi'serinucū ni'cārērā narē su'ori nisetiajārē beseburocārā niwā. Na be'ti űubueca be'ro “Marī ējōpeoḡu Jesú weetamuato musārē”, ni sērībosa, cūuwā'cācārā niwā.

Pablo quē'rā Antioquíapu na majāmitojaa'que ni'i

24-25 Be'ro Listra, Iconio, Antioquía wāmetise macārīpū ní'cārā yu'rūwā'cācārā niwā Pisidia di'tare. To yu'rūaa, Panfília di'ta Perge wāmetiri macāpū ejacārā niwā. Ti macāpūre Jesú ye quetire werēcārā niwā. Be'ro Atalia wāmetiri macā petapū bu'ajacārā niwā tja. ²⁶ Topū na ne waro wijawā'cātica macā Antioquíapū dajarā, yucūsu me'rā wijawā'cācārā niwā. Ti macāpūta te macārīpū na wa'ase dūporo Jesure ējōpeorā “Mūsārē Ō'acū añurō co'teato”, ni sērībosa, o'ócārā niwā. Espiritu Santu narē bu'eduti'caronjōta tere bu'epe'otojanū'cō, dajacārā niwā.

²⁷ Ti macāpū na dajarā, Jesure ējōpeorārē neocūu, narē werepe'ocā'cārā niwā Ō'acū na me'rā weetamusija'quere. Tojo nicā “Judío masā nitirā quē'rā Jesure ējōpeorā weeama a'tiro nicārē”, ni quetiwerēcārā niwā narē. ²⁸ Na yoacā Jesure ējōpeorā me'rā Antioquíapūre tojacārā niwā.

15

Judea di'tacjārā Antioquíapū wa'a'que ni'i

¹ Pablo, Bernabé Antioquíapū nirī curare āpērā judío masā Judea di'tacjārā na tiropū wa'acārā niwā. Na ti macācjārā Jesure ējōpeorārē na judío masā weesetisere weeduticārā niwā.

—Mūsā Moisé duti'caro weeticā, mūsā ō'rēcju yapa caserore yejecō'aticā, Ō'acū mūsārē yu'rūosome, ni werēcārā niwā.

²⁻³ Na tojo nicā tu'orā, Pablo, Bernabé na me'rā upūtu a'metu'ticārā niwā. Tojo weerā Antioquíacjārā Jerusalēpū o'órātirā Pablo, Bernabére, āpērā tocjārārē neo, besecārā niwā. Narē a'tiro nio'ocārā niwā:

—Jerusalēpū wa'aya. Jesú cū ne waro besecūú'cārā, tojo nicā Jesure ējōpeorārē su'ori nirā tiro sērītiña'rā wa'aya. ¿Diacjūta nimiapari to Judeacjārā marīrē were'que? nicārā niwā.

Topū wa'arā, Fenicia, Samaria wa'ase ma'arīpū yu'rūacārā niwā. To yu'rūarā, judío masā nitirā Jesure ējōpeosere wereyu'rūamujācārā niwā. Te quetire tu'orā, Jesure ējōpeorā pūrō e'caticārā niwā.

Pablo, Bernabé Antioquíapū ní'cārā Jerusalécjārārē na wererā wa'a'que ni'i

⁴ Pablo, Bernabé, āpērā Antioquíacjārā Jerusalēpūre etacārā niwā. Topūre na etāca be'ro Jesú cū ne waro besecūú'cārā, Jesure ējōpeorārē su'ori nirā, nipe'tirā cūrē ējōpeorā narē pōtērī, añuduticārā niwā. Be'ro Pablo quē'rā werēcārā niwā nipe'tiro na sija'caropū Ō'acū narē weetamu'quere. ⁵ Na tojo nicā tu'orā, Jesure ējōpeorā fariseo masā wā'cānū'cā, ucūcārā niwā:

—Marī judío masā weronjōta judío masā nitirā Jesure ējōpeorā quē'rārē weedutiroūa'a. Na ō'rēcju yapa caserore yejecō'adutiroūa'a. Nipe'tise Moisé cū duti'quere weedutiroūa'a, nicārā niwā.

⁶ Tojo weerā Jesú cū besecūú'cārā, cūrē ējōpeorārē su'ori nirā nerē, ucūcārā niwā fariseo masā narē tojo ní'quere. ⁷ Topūta na yoacā ucūca be'ro Pedro wā'cānū'cā, narē nicū niwī:

—Acawererā, Ō'acū sō'onícateropū judío masā nitirā quē'rārē cū ye quetire weredutigu yu'ure besewī. Na tere tu'o, cūrē ējōpeoato nígu besewī. Mūsā nipe'tirā añurō masī'i a'tere. ⁸ Cūta nipe'tise masā wācūsetisere ī'agū marīrē o'o'caronjōta na quē'rārē Espiritu

Santure o'ówī. Tojo weerā marī na yu'rūono'cārāpūta nima nisere masī'i. ⁹ Ō'acū marīrē ma'irōnojōta na quē'rārē ma'imi. Ne ducawaatisami. Na Jesure ējōpeocā, na űa'arō weeseti'quere acobojocū niwī. ¹⁰ Tojo weerā marī judío masā nitirārē “Moisé cū duti'caro weeya”, niticārōūa'a. Marī tere weeya nírā, “Ō'acū narē yu'rūoticu niwī yujupū”, nírā weebosa'a. Marī, marī űecūsūmūapūmarīcā Moisé cū duti'quere weepōtēoticārā niwā. Tjāsama napūa. Tojo weerā narē tere weedutitcārōūa'a. ¹¹ A'tiro pe'e ni'i. Marī wiogu Jesucristo ma'itjagū, marī wapayecā mejēta, marīrē űa'arō wee'quere acobojocū niwī. Marīrē yu'rūo'caronojōta Jesucristo na judío masā nitirā quē'rārē yu'rūocū niwī, nicū niwī Pedro.

¹² Cū tojo nicā tu'orā, nipe'tirā di'tamarīpe'tia wa'acārā niwā. Be'ro Pablo, Bernabé narē werecārā niwā judío masā nitirā tiropū Ō'acū tutuaro me'rā na wee'ocusia'quere. ¹³ Nipe'tise narē wérēca be'ro Santiago ucūcū niwī:

—Acawerērā, yu'u mūsārē werecā tu'oya. ¹⁴ Ni'cārōacā Simó Pedro wereami Ō'acū judío masā nitirārē ne waro añurō weenu'cā'quere. Ō'acū cū yarā niato nígū, na quē'rārē besecū niwī. ¹⁵ Dūporopū Ō'acū ye queti weremu'tārī masā judío masā nitirā quē'rā Jesure ējōpeoatjere queorota ojamū'tācārā niwā. A'tiro ojacārā niwā:

¹⁶ “Davi cū wiogu nise pe'tia wa'acaro niwā.

Be'ropū cūrē yu'u wiogu sōrō'caronojōta cū pārāmi nituriagupūre sōrōgūti.

¹⁷⁻¹⁸ Cūrē tojo sōrōca be'ro āpērā judío masā nitirā quē'rā, yu'u bese'cārā yu'ure ējōpeorāsama.”

Dūporopū marī wiogu Ō'acū tojo ni wereyucū niwī.

A'tiro ni ojacārā niwā Ō'acū ye quetire weremu'tā'cārā.

¹⁹ »Tojo weegu yu'u wācū'u. Judío masā nitirā Jesure ējōpeorārē peje dutise o'ticārōūa'a. ²⁰ Mejō dia'cū ni'cā pūrī “A'ticuse weeticā'ña”, ni ojarā narē. “Wa'icū di'i, āpērānojōrē Ō'acū mejētare ējōpeorā na wējē űjūamorō űnubuepeo'quere ba'aticā'ña”, nírā. “Mūsā numosānumia nitirārē, mūsā marāpūsumua nitirārē a'metārāticā'ña”, nírā. “Nipe'tirā wa'icūrā wāmūta ārūasure'cārārē ba'aticā'ña. Nipe'tirā dí miiña marīrārē ba'aticā'ña. Wa'icūrā ye díre ba'aticā'ña.” Ticūseta dutirā narē. ²¹ Dūporopū saurunūcū judío masā na nerēse wi'seripū Moisé cū duti'quere bu'enu'cūcā'ma. A'tere nipe'tise macārīpū bu'erā weema. Tojo weerā judío masā nitirā quē'rā masāsama Moisé cū duti'quere, nicū niwī Santiago.

²² Be'ro Jesús cū besecū'cārā, Jesure ējōpeorārē sū'ori nírā, nipe'tirā cūrē ējōpeorā pūarārē besecārā niwā. Ni'cū Juda wāmeticū niwī. Cūrēta tja Barsabá pisucārā niwā. Apī pe'e Sila wāmeticū niwī. Ticūrārē besecārā niwā Pablo quē'rā me'rā Antioquíapū ti pūrīrē miajārē. Na pūarā Jesure ējōpeorā wa'teropūre wiorābocure nicārā niwā.

Antioquíacjārā na su'ricūñā'quere diacjū'que ni'i

²³ Jesús besecū'cārā dutise ojāca pūrīrē Pablo quē'rā me'rā o'ócārā niwā. A'tiro ojano'caro niwū ti pūrīpūre:

“Ūsā Jesús besecū'cārā, cūrē ējōpeorārē sū'ori nírā mūsārē añuduti'i. A'ti pūrīrē mūsārē ojao'o nipe'tirā Antioquíacjārārē,

judío masā nitirā Jesure ējōpeorārē. Tojo nicā Siria, Cilicia di'tapu nirārē oja'o. ²⁴ Āpērā ūsā me'rācjārā a'tocjārā, musā tiropu wa'a, na wācūrō me'rā musārē caribosijapārā. 'Musā ō'rēcju yapa caserore yejecō'aña, Moisé cū dutisere weeya' ni, musārē weresu'riacūapārā. Ūsā dutiro marīrō tojo weepārā musārē. ²⁵ Tojo weerā ūsā ni'cārōnojō wācūse me'rā puarā ūmuarē musā tiropu bese o'órā wee'e. Na ūsā mairā Bernabé, Pablo me'rā wa'arāsama. ²⁶ Bernabé, Pabloretā Jesucristo marī wiogu yere na bu'ecusiācā, wējēcārā nimiwā. ²⁷ Ūsā bese'cārā Juda, Sila a'ti pūrīpu nise nipe'tisere na basu musārē bu'e, wererāsama. ²⁸ Ūsārē Espiritu Santu wācūse o'oyucā, peje musārē dutisī'rītisa'a. A'ticūseta musārē dutirāti. ²⁹ Wa'icū di'i, āpērānojōrē Ō'acū mejētare ējōpeorā na wējē ūjūamorō űubuepeo'quere ba'aticā'ña. Nipe'tirā wa'icūrā ye díre ba'aticā'ña. Wa'icūrā wāmūta ārūasure'cārārē ba'aticā'ña. Wa'icūrā dí miiña marīrārē ba'aticā'ña. Musā nūmosānumia nitirārē, musā marāpusūmua nitirārē a'metārāticā'ña. Musā ūsā dutisere weérā, añurō weerāsa'a. Tocā'rōta musārē oja'a", ni ojacārā niwā.

³⁰ Be'ro na o'óno'cārā we'eriti, Antioquíapure wa'a wa'acārā niwā. Topu ejarā, na dutise ojāca pūrīrē tocjārā Jesure ējōpeorārē nerēduti, wiacārā niwā. ³¹ Tojo weecā, ti pūrīrē bu'érā, wācūque'timi'cārā na diacjūnu'cōcā, ti macācjārā pūrō e'caticārā niwā. ³² Juda, Sila Ō'acū wereduti'quere wereturiari masā nitjārā, Antioquíacjārārē añurō werēcārā niwā. Tojo weerā narē nemorō wācūtutuase me'rā tojacā weecārā niwā. ³³ Na me'rā topure cārō tojánícārā niwā yujupu. Be'ro tocjārārē we'ericā, tocjārā pe'e "Ō'acū me'rā wa'aya musārē o'ó'cārā tiropu", nio'ocārā niwā. ³⁴ Sila pe'e "Yu'u pūrīcā a'topu tojaguti", nicu niwī. Tojo weegu topu tojacā'cu niwī.

³⁵ Pablo, Bernabé yocā Antioquíapure Jesure ējōpeorā me'rā tojacārā niwā. Tocjārārē pājārā āpērā me'rā Jesú ye quetire werēcārā niwā.

Pablo, Bernabé na a'merī dūcawati'que ni'i

³⁶ Be'ro Pablo Bernabére nicu niwī:

—Te'a apaturi tja toduporopu marī Jesú ye quetire bu'ecusia'que macārīpu. Tocjārārē i'arā wa'arā ¿de'ro nisetimīti na? nicu niwī.

Bernabé "Jau", nicu niwī. ³⁷ Juā Marco wāmetigure uputu miasī'rīmicu niwī. ³⁸ Juā Marco toduporopu na me'rā añurō bu'eyapada'reoticu niwī. Jerusalépu wa'agu, Panfilia di'tapu narē cō'atojaa wa'acu niwī. Tojo weegu Pablo cūrē ne miasī'rīticu niwī. ³⁹ Be'ro na basu uputu a'metu'ti, a'merī dūcawatia wa'acārā niwā. Bernabé pe'e yucusu me'rā Chipre nūcūrōpu Marcōre miacu niwī. ⁴⁰ Pablo pe'e cū me'rā wa'acjūre Silare besecu niwī. Tocjārā Jesure ējōpeorā "Ō'acū musārē co'teato", ni sērībosacārā niwā. Be'ro Pablo quē'rā narē we'eriti, wa'a wa'acārā niwā. ⁴¹ To wa'arā, Siria, Cilicia wāmetise di'tapure yu'ruacārā niwā. Tepu Jesú ye quetire wererā, tocjārā Jesure ējōpeorārē wācūtutuase o'onemowā'cācārā niwā.

16

Timoteore Pablo, Sila na mia'que ni'i

¹ Pablo, Sila Derbe, Lистра wāmetise macārīpure etacārā niwā. Lis-trapū ni'cū Jesure ējōpeogū Timoteo wāmetigure bocaecārā niwā. Cū paco judío masō Jesure ējōpeogo nico niwō. Pacū pe'ea griego masū nicū niwī. ² Jesure ējōpeorā Lистра, Iconiocjārā Timoteore añurō wācūcārā niwā. “Añugū nimi”, ni ī'acārā niwā. ³ Tojo weegū Pablo narē ba'patiato nīgū, cūrē miasī'rīcū niwī. Cūrē miasī'rīgū, cū ō'rēcju yapa caserore yejecō'aduticū niwī. Cū tojo weeno'tigu judío masā cū bu'esere ējōpeotibosama nīgū, tojo weecū niwī. To nirá nipe'tirā judío masā Timoteo pacū griego masū nisere masīcārā niwā. Judío masā ni-tirā na pō'rārē ō'rēcju yapa caserore yejecō'aticārā niwā. ⁴ Be'ro Timo-teo Pablo quē'rā me'rā wa'acu niwī. Nipe'tise na yu'rūase macārīpure Jesure ējōpeorārē wereyu'rūamujācārā niwā. Jerusalēpū nirá Jesú cū besecū'cārā, cūrē ējōpeorārē sū'ori nirá dutio'o'quere werēcārā niwā. Nipe'tirārē “Na duti'quere weeya”, niburocārā niwā. ⁵ Na tojo werēcā tū'orā, Jesure ējōpeorā siape me'rā wācūtutuanemocārā niwā. Ne Jesure ējōpeodu'uticārā niwā. Āpērā quē'rā Jesure ējōpeotimi'cārā ūmūcorinucū pājārā cūrē ējōpeonemocārā niwā.

Pablōre Macedoniacjū weetamuse sērī'que ni'i

⁶ Pablo quē'rārē na Asiapū Jesú ye quetire bu'erā wa'abo'cārārē Espiritu Santu cā'mota'acu niwī. Tojo weerā na apero Frigia, Galacia tiro pe'e yu'rūacārā niwā. ⁷ Topū yu'rūaa, Misia na di'ta ta'a'caro sumutopū ejacārā niwā. Topū eja, na Bitinia wāmetiri di'tapū wa'asī'rīmicārā niwā tja. Topū wa'asī'rīrārē apaturi Espiritu Santu narē cā'mota'acu niwī. ⁸ Na to Misia yu'rūaa, wa'a, bu'acārā niwā Troa wāmetiri macāpū. ⁹ Topū na étaca ñami Pablo quē'ese weronojō ni'cū Macedoniacjū cū tiro sērīnu'cūcā ī'acu niwī. A'tiro nicū niwī:

—A'tia a'to Macedoniapū. Ēsārē weetamugū a'tia, nicū niwī. ¹⁰ Be'ro cū quē'ese weronojō ī'a'quere werēcā, maata ūsā ye dure wa'a wa'awū. Yu'u Luca a'ti pūrīrē oja'cu quē'rā na me'rā wa'awū. Ēsā cū quē'ese weronojō ī'a'quere a'tiro wācūwū: “Ō'acū marīrē Macedoniacjārārē cū ye quetire weredutigū weepī”, ni wācūwū.

Pablo, Sila Filipopū Lidia wāmetigore na bocaēja'que ni'i

¹¹ Ēsā Troapū ni'cārā yucusū me'rā pē'awū Samotracia wāmetiri nūcūrōpūre. Tocjārāta ape nūmū wa'anemowū ape macā Neápoli wāmetiri macāpū. ¹² Tóma majā ma'apū majāa, romano masā na weéca macā Filipopūre etawū. Ti macāta ti di'ta Macedonia wa'teropūre dutiri macā niwū. Topūre ūsā pejeti nūmūrī tojáníwū. ¹³ Sauru nicā Ō'acūrē ñubuepeorārē a'marā wa'awū. Tojo weerā macāpū ni'cārā dia sumuto na ñubuewūaropū wa'awū. Narē bocaēja, na tiro ejanujā, to numia nerē'cārārē Jesú ye quetire werewū. ¹⁴ Ni'cō topū ūsā weresere tū'o'co Lidia wāmetigo niwō. Co Tiatira wāmetiri macācājō, su'ti wapabujuse sō'a ñibocuresere duago niwō. Judío masō nitimigō, Ō'acūrē ējōpeogo niwō. Pablo cū weresere ējōpeoato nīgū Ō'acū core tū'omasīse o'ocu niwī. ¹⁵ Be'ro core, co ya wi'icjārā nipe'tirārē wāmeyewū. Co ūsārē niwō:

—Yu'ure diacjūta Jesure ējōpeogo nimo nirá, ya wi'ipū cārīrā wa'aya, niwō. Co ūpūtu tojaduticā tū'orā, co ya wi'ipū tojawū.

Pablōre, Silare bu'iri da'reri wi'ipū sōrō'que ni'i

¹⁶ Ni'cā nūmū ūsā Ō'acūrē űubuepeowuaropū wa'arā, ejapejacāti ni'cō numio wātī sājāno'core. Co āpērārē da'raco'tego niwō. Wātī weetamuno'gō “Be'ro tojo wa'arosa'a”, ni masīsere cūowō. Co masīsere āpērārē werese me'rā core cūorā pajiro niyeru wapata'awā. ¹⁷ Ūsārē ī'asirutu, caricūwō:

—Ā'rā Ō'acū ű'mūsepu nigū dutisere weerā nima. Mūsārē wererā weema Jesure ējōpeorā yu'rurāsama nise quetire, ni caricūwō. ¹⁸ Co peje nūmurī tojo nicusiawō. Be'ro Pablo caributi, majāmiī'a, wātī copūre nigūrē niwī:

—Jesucristo tutuaro me'rā mū'urē copūre nigūrē wijaaduti'i. Cū tojo nicāta, maata wijaa wa'acu niwī.

¹⁹⁻²⁰ Cū wijāaca be'ro co masīmi'que pe'tia wa'awū. Tojo weerā core cūo'cārā marī niyeru wapata'asome nīrā, ua wa'awā Pablo, Sila me'rā. Tojo weerā macā deco wiorā tiropūre narē űe'e miawā.

Be'ro wiorāpūre co wiorā nimi'cārā weresāwā. A'tiro niwā:

—Ā'rā judío masā nima. A'ti macācjārārē caribosijarā weema. ²¹ Na bu'ese marī romano masārē dutise mejēta ni'i. Tojo weerā marī na weedutisere weeticā'rōūa'a, niwā wiorāpūre.

²² Na topū nerē'cārā tojo nicā tū'orā, Pablo quē'rā me'rā ua wa'awā. Tojo weerā wiorā Pablo, Silare na ye su'tire tuweeduti, na yarā surarare tārādutiwā. ²³ Narē űpūtū tārātoja, bu'iri da'reri wi'ipū sōrōwā. Be'ro ti wi'i co'tegure du'tiwijari nīrā, añurō bi'acā'dutiwā. ²⁴ Na tojo nicā tū'ogu, bu'iri da'reri wi'i co'tegu nituoroca tucūpu sōrōcū niwī narē. Pūa yucu tīa wa'teropū na dū'pocārīrē sīosōrōcūuoduti, narē dū'tecūuocū niwī.

Ō'acū di'ta narāsācā wee'que ni'i

²⁵ Be'ro űami deco Pablo, Sila Ō'acūrē űubue, basapeocārā niwā. Na tojo weecā, ti wi'ipū nīrā bu'iri da'reno'cārā narē tū'ocārā niwā. ²⁶ Wācūña marīrō di'ta űpūtū narāsācaro niwū. Na nīrī wi'i quē'rā a'mēña'caro niwū. Tojo weero maata ti wi'i bi'ami'que soperi, nipe'tirā bu'iri da'reri wi'ipū nīrārē dū'tecūumi'que cōme dari pārīstea wa'acaro niwū. ²⁷ Tojo wa'aca be'ro ti wi'i co'tegu wā'cācū niwī. Wā'cā, te soperi susupe'ticā ī'acu niwī. “Nipe'tirā du'tiwijaape'tia wa'apā”, ni wācūcū nimiwī. Tojo weegu uigu, cū basu di'pji mii wējēcā'cū nimiwī. ²⁸ Tojo weesī'rīcā, Pablo cūrē űpūtū caricūquejocū niwī:

—Mū'ū basu wējētīcā'ña. Ūsā nipe'tirā a'topū nipe'ticā'a, nicū niwī.

²⁹ Pablo tojo nicā tū'ogu, āpērā surarare “Sī'ase miitia”, nicū niwī. Na o'óca be'ro sī'oo, omasājāacu niwī Pablo, Sila na nīrī tucūpu. Uigu, űpūtū narāsāgūta, na pu'to ejaque'acu niwī. ³⁰ Be'ro wā'cānu'cā, narē pijiwīrō, sērītiña'cū niwī:

—¿De'ro weegusari yu'ū Ō'acū yu'ure yu'ruoato nīgū?

³¹ Na pe'e a'tiro yu'ticārā niwā:

—Mū'ū marī wiogu Jesure ējōpeogu, yu'rūgusa'a. Mū'ū ya wi'icjārā quē'rā mū'ū weronojō ējōpeorāta, yu'rurāsama, nicārā niwā.

³² To be'ro cūrē, cū ya wi'icjārārē Jesús ye quetire bu'ecārā niwā.

³³ Surara bu'iri da'reri wi'i co'tegu Pablo quē'rārē űami decota na tārā'que cāmīrē coecu niwī. Cū coéca be'ro Pablo quē'rā cūrē, cū ya wi'icjārārē wāmeyecārā niwā. ³⁴ Be'ro ti wi'i co'tegu cū ya wi'ipū

pjiwã'cã, narẽ su'ori ba'acu niwĩ. Na Ô'acũrẽ êjõpeoca be'ro cũ, cũ acawererã uputu e'caticãrã niwã.

³⁵ Ape numu bo'reacã ti macãcjãrã romano masã wiorã surarare ti wi'i co'tegupure wereduticãrã niwã. A'tiro nio'ocãrã niwã:

—“Na to puarã umua nirãrẽ du'uwĩrõdutiamã”, ni wererã wa'aya, nicãrã niwã.

³⁶ Surara topu eja, wiorã na wereduti'quere ti wi'i co'tegupure werecãrã niwã. Tere tu'otoja, cũ pe'e quẽ'rã wereturiacu niwĩ Pablo, Silare tja.

—Musãrẽ a'ti macãcjãrã wiorã “Du'uwĩrõato”, nicãrã niama. Tojo weerã musã wijaaya. Añurõ e'catise me'rã wa'aya, nicu nimiwĩ ti wi'i co'tegu pe'e.

³⁷ Cũ te quetire werecã tu'ogu, Pablo surarare nicu niwĩ:

—A'ti macãcjãrã wiorã ùsãrẽ bu'iri bocatiama. Bocatimirã, masã tiropu miaa, tãrã, a'ti wi'i bu'iri da'reri wi'ipu ùsãrẽ sõrõama. Ësã romano masã nimicã, tojo weeama. Ni'cãrõacãrẽ ùsãrẽ masã ì'atiropu nuowĩrõsì'rísama. Basiowe'e. Na basuta a'titjãrã, ùsãrẽ wĩrõrã a'tiato, nicu niwĩ surarare.

³⁸ Surara cũ tojo ní'quere tu'orã, wiorãpure wererã wa'acãrã niwã. Pablo quẽ'rã “Romanõ masã ni'ì” niama nise quetire werecã tu'orã, wiorã ucua wa'acãrã niwã. ³⁹ Na ti wi'ipu wa'a, Pablo quẽ'rãrẽ acobojose sãrĩcãrã niwã. Sãrĩtoja, narẽ bu'iri da'reri wi'ipu ní'cãrãrẽ miiwijaa, “Ne a'ti macãrẽ niticã'ña, wijayã”, nicãrã niwã. ⁴⁰ Na tojo nicã tu'orã, Pablo, Sila bu'iri da'reri wi'ipu ní'cãrã wijaawã'cã, Lidia ya wi'ipu wa'acãrã niwã tja. Topu Jesure êjõpeorãrẽ wãcütutuanemocã weecãrã niwã. Be'ro ti macãpu ní'cãrã wa'a wa'acãrã niwã.

17

Tesalõnicapu Pablo quẽ'rãrẽ wa'a'que ni'i

¹ Pablo, Sila Filipopu ní'cãrã yu'rucãrã niwã Anfípõli, Apõlõnia wãmetise macãrĩrẽ. To yu'ruaa, etacãrã niwã Tesalõnica wãmetiri macãpu. Ti macãpure judío masã nerẽrĩ wi'i nicaro niwã. ²⁻³ Pablo cũ weesetironojõpuma ti wi'ipu sãjãacu niwĩ. I'tia semana saurunucũ Jesú ye quetire bu'ecu niwĩ. Duporocjãrãpu Ô'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã na oja'quere bu'ecu niwĩ:

—“Ô'acũ bese'cu pi'eti, wẽrĩgũsami. Wẽrĩ'cupu nimigũ, masãgũsami”, ni ojacãrã niwã. Na tojo ni ojano'cureta musãrẽ ni'cãrõacãrẽ were'e. Jesúta nimi na tojo ní'cu Ô'acũ cũ bese'cu, ni werecu niwĩ Pablo.

⁴ Tojo ni werecã tu'orã, ni'cãrãrẽ judío masã êjõpeocãrã niwã. Judío masã weronojõ êjõpeosetirã quẽ'rã griego masã pãjãrã êjõpeocãrã niwã. Wiorã weronojõ nirã numia pãjãrã êjõpeocãrã niwã.

⁵ Æpẽrã judío masã Pablo cũ weresere êjõpeotirãnojõ uputu uocãrã niwã Pablore. Tojo weerã umua nijisijarãrẽ, ña'arã nibajaque'atirãrẽ macã decopu neo, o'ócãrã niwã:

—Nipe'tiropu caricuste sijaya, nicãrã niwã. Na tojo weecã, ti macãcjãrã nipe'tirã uarosãjãcãrã niwã. Be'ro Pablo quẽ'rãrẽ masã decopu miarãtirã a'marã wa'acãrã niwã. Na cãjica wi'i Jasõ wãmetigu ya wi'ipu wa'acãrã niwã. Topu eja, narẽ a'marã, ti wi'i sopere weje pã'rẽcã'cãrã niwã. ⁶ Ne bocaticãrã niwã. Bocati, ti wi'i nigũ Jasõrẽ,

ãpêrã Jesure êjõpeorãrê ñe'e miacãrã niwã wiorã tiropu. Topu ejarã, a'tiro caricücãrã niwã:

—Aperocjãrã umua marĩ ya macãpu a'ticãrã niama. Nipe'tiro na sjaropure dojorê sjarã weema. ⁷ Jasõ narê cã ya wi'ipu cãjõ'ocu niami. Na nipe'tise marĩ wiogu Romacjũ cã dutisere yu'runu'cãrã weema. Apĩ pe'ere “Wioгу waro nimi Jesú wãmetigu” nirã weema, ni caricücãrã niwã.

⁸ Na tojo nicã tu'orã, ti macãcjãrã, ti macã wiorã nipe'tirã caricüstea wa'acãrã niwã. ⁹ Be'ro wiorã Jasõrê, cã me'rãcjãrãrê a'tiro nicãrã niwã:

—Musã ùsãrê niyeru wapayecã, musãrê du'uwĩrõrãti. Pablo, Sila na a'ti macãpure wijãca be'ro musã ye niyerure wiarãti tja, nicãrã niwã. Tojo nicã tu'orã, na wapayecãrã niwã. Na tojo weéca be'ro narê du'ucã'cãrã niwã.

Pablo, Sila Bereapu na bu'e'que ni'i

¹⁰ Ñamica'a, na'ique'ari curapu ãpêrã Jesure êjõpeorã Tesalõnicacjãrã Pablo, Silare Berea wãmetiri macãpu wijaduticãrã niwã. Be'ro ti macãpu eja, judío masã na nererĩ wi'ipu wa'acãrã niwã tja. ¹¹ Bereacjãrã pe'e Tesalõnicacjãrã nemorõ Pablo weresere tu'otu'sacãrã niwã. ¿Pablo marĩrê diacjũta bu'egu weemiti? nirã, umucorinucũ Ô'acũ ye queti ojarã na oja'quere bu'enu'cũcã'cãrã niwã. ¹² Cũ diacjũta werecã ĩ'arã, judío masã pãjãrã êjõpeocãrã niwã. Æpêrã pãjãrã griego masã umua êjõpeocãrã niwã. Numia quẽ'rã griego numiata pajiro niyeru cõorã numia êjõpeocãrã niwã. ¹³ Judío masã Tesalõnicacjãrã Pablo Bereapu Ô'acũ ye quetire bu'ecã tu'ocãrã niwã. Tere tu'orã, na Bereapu wa'acãrã niwã masãrê uarosãjãcã weerã wa'arã tja. ¹⁴ Na uarosãjãcã ĩ'arã, maata Jesure êjõpeorã Pablõre ãpêrã me'rã dia pajiri maapu o'ócã'cãrã niwã. Cũ me'rãcjãrã pe'e Sila, Timoteo ti macãputa tojacã'cãrã niwã. ¹⁵ Pablo cãrê ba'pawã'cã'cãrã me'rã buruaa, Atena wãmetiri macãpu ejacãrã niwã. Topu cãrê soocã, majãmitojati a'titicãrã niwã na ya macã Bereapu tja. Na me'rãta Pablo queti o'ocu niwĩ:

—Quero Sila, Timoteo a'tiato a'topu, nicu niwĩ.

Pablo Atenapu Jesú ye quetire were'que ni'i

¹⁶ Sila, Timoteore yucuegunojõ Pablo Atenapu nígu, ti macãpu ĩ'acusiacu niwĩ. Topu peje na êjõpeose queose yee'quere ĩ'acu niwĩ. Tere ĩ'agũ, pũrõ bujaweticu niwĩ. ¹⁷ Tojo weegu Jesú ye quetire judío masã na nererĩ wi'ipu werecu niwĩ. Judío masãrê, ãpêrã na weronõjõ êjõpeosetirãrê werecu niwĩ. Tojo nicã umucorinucũ macã decopu wa'amujãcu niwĩ. Topu cũ bocaekarãrê Jesú ye quetire weremujãcu niwĩ. ¹⁸ Ni'cãrãrê epicúreo, estoico wãmetise cururicjãrãrê bu'erã Pablo me'rã ucũcãrã niwã. Cũ Jesú ye quetire, apeye quẽ'rãrê wẽrĩ'cãrãpu masãsere werecu niwĩ narê. Tojo weerã ni'cãrãrã na basu a'merĩ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro ni weres'ĩ'rigũ weeti tocã'rõ ucũsepijagu? Æpêrã pe'e a'tiro nicãrã niwã:

—Ape di'tacjãrã na êjõpeorãnojõrê ucũgu weesami, nicãrã niwã.

¹⁹ Be'ro cãrê pijiwã'cãcãrã niwã wiorã na ucũwuarõ Areópago wãmetiropu. Topu cãrê nicãrã niwã:

—Ēsā ma'ma cjase mū'u bu'esere tu'osī'rīsa'a. ²⁰ Ēsārē mejēcā warota nicā'sa'a. Tere ne tu'otirā nicāti. ¿De'ro nisī'rīrō weeti te mū'u bu'ese? Wereya, nicārā niwā.

²¹ Ti macā Atenacjārā, āpērā topu macārī wa'a'cārā na weesetise a'tiro nicaro niwū. Ma'ma queti dia'cūrē tu'o, ucūnu'cūcā'sī'ricārā niwā.

²² Na wereduticā tu'ogu, Pablo Areópagoḡu wā'cānu'cā werecu niwī Atenacjārārē:

—Yū'u ī'acā, musā ējōpeorānojōrē añurō ējōpeoseti'i. ²³ Yū'u a'ti macāḡu sijagu, musā ējōpeosere ī'aru. Topu ni'cārō musā ējōpeorānojōrē wa'icūrā wējē ūjūamorōpeoropu a'tiro ojaō'ono'carore bocaejapejasu. “Ō'acū masīno'ña marīgūrē ējōpeoro ni'ī”, niaru. Musā masītimirā ējōpeo'cure musārē ni'cārōacā wereguti.

²⁴ »Ō'acū a'ti turi nipe'tisere wee'cu u'muse, a'ti di'ta wiogu nimi. Tojo wiogu nitjāgū, ūmua na wee'que wi'seripu dia'cū nīmasītisami.

²⁵ Ne apeyenojō du'satisa'a Ō'acūrē. Nipe'tirārē catise, ejerimise, nipe'tisere o'osami. Ne marī da'rase me'rā cūrē weetamuta basiotisa'a.

²⁶ Ō'acū ne waroputa ni'cū masū weecu niwī. Cū me'rāta nipe'tise cururicjārārē weecu niwī. Narē nipe'tiro a'ti turipure niburoato nīgū ducawaacu niwī. Ō'acū cū dutiro me'rā marī pōtēorō catiatjore, marī niatjore cūucu niwī. ²⁷ Cū wee'quere ī'arā, yū'ure masīsī'rīrā a'mato nīgū tere weecu niwī Ō'acū. Cūrē a'mato nimigū, yoaropu nitisami. Marī tiroacā nisami.

²⁸ »Ō'acū weetamurō me'rāta marī cati'i, da'ra'a. Ni'cārērā musā ya curuacjārā papera ojari masā a'tiro ni ojacārā niwā: “Marī quē'rā Ō'acū wee'cārā cū pō'rā ni'ī.”

²⁹ »Marī Ō'acū pō'rā ni'ī nīrā, cūrē “Uru, plata wāmetise me'rā yee'cu nimi”, ni wācūtīcā'rōua'a. Tojo nicā “Ētāgā me'rā queose wee'cu nimi”, nitīcā'rōua'a. “Masā na wācūrō me'rā yeeme'rī'cu nimi Ō'acū”, nitīcā'rōua'a. ³⁰ Dūporocjārāpūre na masītīrā yee ējōpeo'quere Ō'acū tojo ī'acā'cu niwī. A'tocaterore marī nipe'tirocjārārē a'tiro ūasami. Marī ña'arō weesetisere bujaweti, du'udutisami. ³¹ Ō'acū a'ti turi nipe'tirocjārārē beseatji nūmūrē ī'acasanū'cōcu niwī. Ti nūmū nicā, queoro nise me'rā besegusami. Cū bese'cu Jesú me'rā tojo weegusami. Ō'acū cūrē ā'rīta musārē beseacju nimi nīgū, wērī'cupure masōcu niwī, nicu niwī Pablo.

³² Pablo “Ni'cū masū wērī'cupu masācu niwī” nicā tu'orā, āpērā ni'cārērā mejō bujicā'cārā niwā. Āpērā pe'e “Mū'u apetero tere ucūcā, tu'onemosī'rīsa'a tja”, nicārā niwā.

³³ Be'ro Pablo na nerērōḡu nī'cu wijaa wa'acu niwī. ³⁴ Ni'cārērā cūrē sirutuwijaa, cū weresere tu'orā, Jesure ējōpeocārā niwā. Ni'cū Dionisio wāmetigū Areópagoḡu āpērā wiorā me'rā nerēwuagu nicu niwī. Apego Dámari wāmetigo, tojo nicā āpērā Jesure ējōpeocārā niwā.

18

Pablo Corintopu weeseti'que ni'ī

¹ Pablo Atenapũ wéréca be'ro Corinto wāmetiri macāpũ wa'acu niwĩ. ² Topũ etagũ, ni'cũ judío masũ Aquila wāmetigũre, cũ nũmo Priscilare bocaiejacu niwĩ. Ne waropũre Ponto wāmetiri di'tacjũpũ nicũ nimiwĩ. Be'ro Italia di'tapũ macārĩ wa'acu niwĩ. Cũ topũ níca be'ro tocjũ romano masã wiogũ Claudio nipe'tirã judío masārẽ ti di'tapũ nirārẽ wijaduticu niwĩ. Cũ tojo nicã tu'ogu, cũ nũmo me'rã Corintopũ wa'acu niwĩ. Pablo cũ Corintopũ etase dũporoacã na quẽ'rã ne etarãta nicãrã niwã. Pablo topũre etãca be'ro ni'cã nũmũ na tiropũ sijagũ wa'acu niwĩ. ³ Na quẽ'rã cũ weronojõta da'rasetirã nicãrã niwã. Usebutise su'ti caseri paca me'rã ãpẽrã sijarã wa'arã na miase wi'serire da'rerã nicãrã niwã. Te na da'raseticã ĩ'agũ, na tiro na me'rã da'ragũ tojacã'cu niwĩ.

⁴ Saurunacũ judío masã na nerẽrĩ wi'ipũ judío masārẽ, judío masã nitirārẽ Jesú ye cjasere cãrẽ ãjõpeoato nigũ weregũ wa'amujãcu niwĩ.

⁵ Be'ro Sila, Timoteo Macedonia di'tapũ ní'cãrã Pablo cũ ãono'cãrã Corintopũre etacãrã niwã. Topũ na etacã, Pablo su'ti caseri me'rã wi'seri weemi'quere da'radu'ucã'cu niwĩ. Cũ nipe'tise nũmũrĩ bu'ero bajuro Jesú ye cjasere bu'ecu niwĩ. Cũ judío masārẽ “Õ'acũ bes'e'cu marĩ yoacã yucue'cu Jesú wāmetigũ nimi”, ni bu'ecu niwĩ. ⁶ Na pe'e a'tere tu'osĩ'riticãrã niwã. Tojo weerã cũ weremicã, tocjãrã cãrẽ tu'ti, cũ weresere ye'sumujãcãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'agũ, cũ tu'satisere ĩ'ogũ, cũ ye su'tire to cjase di'ta wã'a'quere paasteĩ'ocu niwĩ. Narẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Õ'acũ musārẽ bu'iri da'recã, musã ye bu'iri wa'arosa'a. Yé bu'iri nisome. Musārẽ yu'ũ cũ ye cjasere weretojapũ. Tojo weegũ yu'ũ ni'cãcã me'rã judío masã nitirārẽ Jesú ye cjasere bu'egũ wa'aguti, nicũ niwĩ.

⁷ Tojo nitojanũ'cõ, ti wi'ipũ ní'cu wijaa, Ticio Justo ya wi'ipũ wa'a, nicã'cu niwĩ. Ti wi'i pe'e na nerẽrĩ wi'i pu'toacã nicaro niwũ. Justo judío masũ nitimigũ, Õ'acũrẽ ãjõpeogũ nicũ niwĩ. ⁸ Apĩ na nerẽrĩ wi'i wiogũ Crispo wāmetigũ cũ quẽ'rã Jesure ãjõpeocũ niwĩ. Nipe'tirã cũ ya wi'icjãrã Jesure ãjõpeorã dia'cũ nicãrã niwã. ãpẽrã quẽ'rã ti macãcjãrã Pablo cũ were'quere tu'orã, pãjãrã Jesure ãjõpeocãrã niwã. Na ãjõpeotojacã ĩ'agũ, Pablo narẽ wāmeyecu niwĩ.

⁹⁻¹⁰ Ni'cã ñami Pablo cãritimigũ quẽ'ese weronojõ Jesú cãrẽ ucũcã tu'ocu niwĩ:

—A'ti macãpũre pãjãrã yu'ũre ãjõpeoajã nima. Tojo weerã mu'ũrẽ ãpẽrã ne mejẽcã weeta basiosome. Yu'ũ mu'ũ me'rã nigũti. Tojo weegũ uiticã'ña. Yé cjasere ne weredu'uticã'ña. Tojo werenu'cũcã'ña, nicũ niwĩ Jesú Pablöre.

¹¹ Tojo weegũ Pablo ni'cã cũ'ma ape cũ'ma deco tocjãrãrẽ Õ'acũ ye quetire bu'égũ, Corintopũre tojacũ niwĩ. ¹² Titareta ti di'ta Acaya wiogũ Galiõ wāmetigũ sãjãcu niwĩ. Tojo cũ wiogũ nirĩ cura judío masã Pablöre ñe'e, cũ tiropũ miacãrã niwã. ¹³ Cãrẽ weresãrã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ã'rĩ mejẽcã ãjõpeodutimi. Ësãrẽ dutise mejẽtare weedutigũ weemi, nicãrã niwã.

¹⁴ Pablo yu'tiguti weeri curata Galiõ ucũquejocũ niwĩ judío masã cãrẽ weresã'cãrãrẽ:

—Cũ ña'arõ weéca be'ro nicã pũrĩcãrẽ, yu'u tu'oboapã. ¹⁵ Musã judío masã ye dutise niyucã, musã basu apoya. Yu'u pũrĩcã tere ne beseme, nicu niwĩ.

¹⁶ Tojo nitojanu'cõ, topu nirãrẽ cũ yarã surarare cõ'awĩrõduticu niwĩ. ¹⁷ Na topu nĩrãta, maata Sóstenes wãmetigure wiogu ĩ'orõpu ñe'ea, paacãrã niwã. Na paagu judío masã nerẽrĩ wi'i wiogu nicu niwĩ. Galiõ na tojo weecã, tojo ĩ'arõ bajuro ĩ'acã'cu niwĩ. Ne cã'mota'aticu niwĩ.

Pablo Corintopu ní'cu Antioquíapu dajatojaa'que, tojo nicã apaturi cũ bu'esijanemo'que ní'i

¹⁸ Pablo peje numurĩ Corintopure tojacu niwĩ. Be'ro tocjãrã Jesure ějõpeorãrẽ we'eriti, Priscila, Aquila me'rã Siria di'tapu wa'a wa'acu niwĩ. Topu cũ wa'ase duporo Corintopu ní'cu Cencrea wãmetiri macãpu bu'acu niwĩ. Ti macãputa yucusu me'rã wa'ati duporo cũ poarire seecõ'aduticu niwĩ. Cũ toduporopu Õ'acãrẽ “A'tiro weeguti” ní'quere tu'aja'a nisĩ'rĩgũ tojo weecu niwĩ.

¹⁹⁻²¹ Cãrẽ séeca be'ro na yucusupu mujãsãjãa, dia pajiri maarẽ pẽ'a, ape pã'rẽ Éfeso wãmetiri macãpu etacãrã niwã. Topu eta, cũ judío masã nerẽrĩ wi'ipu sãjãa, Jesú ye cjasere judío masã me'rã ucũcu niwĩ. Ni'cãrẽrã ti wi'i nirã cãrẽ yoacã tojaduticãrã nimiwã. Cũ pe'e tojasĩ'rĩticu niwĩ.

—Yu'u Jerusalẽpu wa'agu wee'e bosenumu yu'ruogu wa'agu. Õ'acũ cũ uacã, apetero weegu a'tiguti tja, nicu niwĩ narẽ. Priscila, Aquila pũrĩcã ti macãputa tojacã'cãrã niwã. Pablo ni'cũta to ní'cu yucusu me'rã yu'ruacu niwĩ.

²² Yu'ruaa, etacu niwĩ Cesareapure. Topu eta, yucusupu ní'cu dijaa, Jerusalẽpu wa'agu ma'apu majãcu niwĩ. Jerusalẽpure etagu, tocjãrã Jesure ějõpeorãrẽ añuduti, topu tojacã'cu niwĩ. Be'ro Antioquíapure yu'ruacu niwĩ tja. ²³ Topure cã'rõ niqueo, yu'rua wa'acu niwĩ tja Galacia, Frigia di'ta nise macãrĩpure. Nipe'tirã Jesure ějõpeorãrẽ nemorõ wãcütutuase o'onemowã'cãcu niwĩ.

Apolo wãmetigu cũ masãrẽ bu'e'que ní'i

²⁴ Pablo Galacia, Frigia di'tapu sijari curata apĩ judío masũ Jesure ějõpeogu Apolo wãmetigu Éfesopure etacu niwĩ. Cũ Alejandriacũ añurõ ucũme'rĩgũ nicu niwĩ. Õ'acũ ye queti wererã na ojãca pũrĩ cjasere masĩrĩ masũ nicu niwĩ. ²⁵ Toduporopure ãpẽrã Jesú ye quetire werẽcã tu'ocu niwĩ. Tojo weegu cũ weretu'saro me'rã, diacũ nise me'rã ãpẽrãrẽ Jesú ye quetire wereturiacu niwĩ. Tojo weemigũ, Juã cũ masãrẽ wãmeye'que dia'cãrẽ masĩcu niwĩ. Espĩritu Santu cũ dijata'que pe'ere masĩticu niwĩ. ²⁶ Cũ ne uiro marĩrõ wãcütutuario me'rã judío masã na nerẽrĩ wi'ipu Jesú ye quetire werẽcu niwĩ. Be'ro Priscila, Aquila tu'ocãrã niwã cũ weresere. Tere werẽcã tu'orã, cãrẽ na ya wi'ipu miacãrã niwã. Topu cãrẽ añurõ Jesú ye quetire cũ masĩtimi'quere diacũnu'cõcãrã niwã.

²⁷ Be'ro Apolo “Acayapu wa'asĩ'rĩsa'a” nicã tu'orã, Éfesocjãrã Jesure ějõpeorã cãrẽ papera ojabosacãrã niwã. Ti pũrĩrẽ Acayacjãrã Jesure ějõpeorãpure ojao'ocãrã niwã. A'tiro ni ojacãrã niwã: “Añurõ ñe'eña Apolo cũ topu ejacã”, ni ojao'ocãrã niwã. Õ'acũ to Acayacjãrãrẽ narẽ

ma'igũ, cũ macũ Jesure ějõpeocã weecu niwĩ. Narẽta Apolo cũ bu'ese me'rã Acayapũ ejagũ, wãcũtutuase o'onemocũ niwĩ.

²⁸ Cũ nipe'tirã i'orõpũ judío masãrẽ cũ wereme'rĩse me'rã do-caque'amujãcã weecu niwĩ. Cũ Õ'acũ ye cjase ojãca pũrĩpũ bu'e, narẽ werecu niwĩ:

—Õ'acũ cũ bese'cũ marĩ yoacã yucue'cũ nimi Jesú, nicũ niwĩ. Cũ añurõ diacjũ bu'e wereme'rĩcã, cãrẽ na mejẽcã nímasíticãrã niwã.

19

Pablo cũ Éfesopũ bu'e'que ni'i

¹ Apolo Corintopũ nirĩ cura Pablo pe'e u'mũase bu'pare yu'rũaa, Éfesopũre ejacũ niwĩ. Topũ ãpẽrã Jesure ějõpeorãrẽ bocaejacũ niwĩ.

² Narẽ sãrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿Musã Jesure ějõpeorã, Espiritu Santure ñe'erĩ? nicũ niwĩ.

Na yu'ticãrã niwã:

—Ñe'etiwa. Ësã “Espiritu Santu nĩpũ” nicã tu'otirã nicãti, nicãrã niwã.

³ —¿To pũrĩcãrẽ musã wãmeyeno'rã, ñe'enojõ me'rã wãmeyeno'rĩ? ni, narẽ sãrĩtiña'nemocũ niwĩ Pablo.

—Juã cũ bu'e wãmeyeronojõta ãsãrẽ wãmeyewã, nicãrã niwã.

⁴ Pablo narẽ nicũ niwĩ tja:

—Juã wãmeyecu niwĩ masã na ña'arõ weeseti'quere bujaweti dũcayũca be'ro. Juã a'tiro nicũ niwĩ: “Yu'u be'ro ni'cũ a'tigusami. Cãrẽ ějõpeoya”, nicũ niwĩ. Cũ tojo ni were'cuta nimi Jesú, nicũ niwĩ Pablo.

⁵ Cũ narẽ weretojaca be'ro na Jesure ějõpeocã i'agũ, wãmeyecu niwĩ. ⁶ Be'ro na dũpopapũre cũ ye omocãrĩrẽ ñapeocu niwĩ. Tojo weeri curata Espiritu Santu napũre dijatacũ niwĩ. Cũ narẽ dijatacã, apemasã ye ucũsere ucũmasítimi'cãrã ucũnu'cãcãrã niwã. Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acũ cũ weredutisere cũ wãcũse o'oro me'rã werecãrã niwã.

⁷ Na nipe'tirã nĩrã, doce wa'tero umua nicãrã niwã.

⁸ Pablo ti macãpũ nígũ, i'tiarã mujĩpũ judío masã na nerẽrĩ wi'ipũ wãcũtutuario me'rã bu'esijagũ wa'amujãcũ niwĩ. Õ'acũ nipe'tirã wĩogũ nimi nisere na Jesure ějõpeoato nígũ pũrõ werecu niwĩ.

⁹ Æpẽrã ni'cãrẽrã ti wi'ipũ nĩrã cũ weresere tu'otu'saticãrã niwã. Ne ějõpeoticãrã niwã. Jesú ye cjasere masã na tu'oropũ ña'arõ bujicã'cãrã niwã. Tojo weegu Pablo na me'rã nimi'cũ cõ'awijaa wa'acũ niwĩ. Nipe'tirã Jesure ějõpeorãrẽ cũ me'rã ti wi'ipũ nĩrãrẽ pijijijaacũ niwĩ. Be'ro cũ umucorinucũ Tirano wãmetigu ya wi'i bu'eri wi'ipũ masãrẽ bu'ecu niwĩ. ¹⁰ Pua cũ'ma bu'enu'cũcã'cũ niwĩ. Tojo weerã ti di'ta Asiãcãrã tu'ope'ticã'cãrã niwã Jesú ye quetire. Judío masã, ãpẽrã judío masã nitirã quẽ'rã mejãrõta tu'ocãrã niwã cũ weresere.

¹¹ Pablo ti macãpũ nicã, Õ'acũ cũ me'rãta peje añuse wee'omujãcũ niwĩ. ¹² Tojo weegu Pablo cũ basu wa'atimicã, ãpẽrã cũ ye su'ti bu'icjase tuweecũ'que su'tire, cũ ye nesurire miamujãcãrã niwã dutitirã tiro, wãtĩa sãjãno'cãrã tiropũ. Te me'rã dutitimi'cãrã yu'rũamujãcãrã niwã. Wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõmujãno'cãrã niwã.

13-14 Titareta âpērâ masâ wâtîa cō'awîrō sijari masâ Éfesopure etacārâ niwâ. Na siete nicārâ niwâ. Esceva wâmetigu pō'râ ni'cû pō'râta nicārâ niwâ. Cû ni'cû judío masâ pa'ia wioḡu nicu niwî. Na Jesure êjōpeotimirâ, Pablo weronojō na quē'râ Jesú wâmerê pisurâ, wâtîarê cō'awîrōsî'rîmicārâ niwâ. Tojo weerâ wâtîa sâjâno'cârârê cō'awîrōrâtirâ a'tiro nicārâ niwâ:

—Wâtîa musâ masâpure nirârê wijaaduti'i Jesú, Pablo weresijagu wâme me'râ.

¹⁵ Na tojo nicâ, wâtî narê yu'ticu niwî:

—Yu'u Jesure masî'i. Pablo quē'rârê masî'i. Musâ pûrîcârê masîtisa'a. ¿Noanojō niti musâ? nicu niwî.

¹⁶ Narê tojo níca be'ro masû wâtî sâjâno'cu na tiropu bu'puquepejacu niwî. Narê uputu paacu niwî. Câmida're, na ye su'tire paatû'rêpe'ocâ'cu niwî. Ni'câ pe'e narê paacâ'cu niwî. Na pe'e ne a'meticārâ niwâ. Na su'ti marîrâ tojarâpu ti wi'ipû ní'cârâ omawija wa'acârâ niwâ. ¹⁷ Ti macâ Éfesopu nirâ judío masâ, âpērâ judío masâ nitirâ nipe'tirâ tu'ose'sa wa'acârâ niwâ tojo wa'asere. Tere tu'oucu, Jesure wiopesase me'râ wâcûseticârâ niwâ.

¹⁸ Tojo weerâ pâjârâ masâ Jesure êjōpeorâ, masâ na tu'oropu wereyu'rûcârâ niwâ na toduporopu masârê dojorêseti'quere, na yai weronojō niseti'quere. ¹⁹ Pâjârâ tojo wee'cârâ paperare na tenojō bu'e'que turirire masâ na î'orōpu ûjûacō'ape'ocârâ niwâ. Te turiri wapa na ba'paqueocâ, cincuenta mil niyeru kujiri wapabujuse kujiri wapatiro wijacaro niwâ. ²⁰ Tojo wee Jesure pâjârâ êjōpeonemocârâ niwâ. Cû ye queti nipe'tiropu se'sacaro niwâ.

²¹ Be'ro Pablo wâcûcu niwî: “Yu'u Jerusalêpu tojaaguti. Topu wa'agu, Macedonia, Acaya di'tapu yu'ruaguti. Jerusalêrê câ'rō niquejo, yu'ruaguti tja Romarê î'asijagu wa'agu”, nicu niwî. ²² Tojo weegu puarâ cûrê weetamurârê Timoteo, Erastore Macedoniapu o'ôyumû'tâcu niwî. Cû pe'e Asia di'tapata tojacâ'cu niwî.

Éfesopu cumuca wa'a'que ni'i

²³ Titareta Pablo cû Éfesopu nicâ, Jesure pâjârâ êjōpeose ye bu'iri pûrō cumuca wa'acaro niwâ. ²⁴ Te cumucare wâ'cōcu niwî ni'cû Demetrio wâmetigu. Cû asipa'ase plata wâmetisere da'rari masû nicu niwî. Te asipa'ase me'râ Artemisa wâmetigore na êjōpeose wi'seriacâ queosere yee, duamujâcu niwî. Artemisa na êjōpeogo na yee'co nico niwō. Te wi'seriacârê duarâ Demetrio, âpērâ cû me'râ da'raco'terâ pajiro wapata'amujâcârâ niwâ. ²⁵ Be'ro pâjârâ Jesure êjōpeocâ î'agû, cû me'râcârâ, âpērâ na weronojō da'rasetirârê neocûocu niwî. Na nêrêca be'ro narê nicu niwî:

—Musâ añurō masî'i. Marî a'te da'rasetise me'râ añurō wapata'a nicâ'a. ²⁶ Musâ quē'râ Pablo weresere tu'oña'ña. “Marî êjōpeorâ masâ queose yee'cârâ catise cuorâ mejêta nima. Ô'acû weronojō nitima”, ni weresijagu weemi. Cû tojo were'quere a'tocjârâ pâjârâ êjōpeorâ weema. A'tocjârâ dia'cû êjōpeosetirâ weetima. Pâjârâ êjōpeorâ weema. A'ti di'ta Asiâcârâ quē'râ cû weresere êjōpeoma. ²⁷ Tojo weero marîrê a'te wiopesabutia'a. Marî da'rasere masâ ña'arō wâcûrâsama. Tere duutirâsama. Apeye quē'rârê marî êjōpeono'gō añubutiago ya wi'i mejō nirî wi'i tojacâ'rōsa'a. A'tocaterore Asiâcârâ,

nipe'tirocjārā core ějōpeoma. Masā Pablo weresere ějōpeorā, siape me'rā core ějōpeodu'ucā'rāsama, nicu niwī Demetrio.

²⁸ Na cū tojo nicā tu'orā, uputu ua, caricūcārā niwā:

—Artemisa ěfesocjārā wiogo añubutiago nimo.

²⁹ Āpērā quē'rā tere tu'o, to nirā waroa añurō caricūse'sa wa'acārā niwā. Tojo caricūrāta Gayo, Aristarco wāmetirārē ñe'e, sojaro me'rā wejewā'cācārā niwā pajiri wi'i ti macācjārā na nerērī wi'ipū. Na Macedoniacjārā Pablo me'rā sija'cārā nicārā niwā. ³⁰ Pablo quē'rā cū basu masā pājārā tiropū na me'rā ucūgū wa'agū wa'asī'rīmicū niwī. Āpērā Jesure ějōpeorā pe'e cūrē wējēbosama nīrā, ne du'uo'oticārā niwā. ³¹ Āpērā quē'rā Asiaccjārā wiorā Pablo me'rācjārā queti o'ócārā niwā cūrē:

—Masā pājārā wa'teropū ne wa'aticā'to, ni queti o'ócārā niwā.

³² Na topū nerērā mejēcā dia'cū no'o na ũaro caricūma'acā'cārā niwā. Na ũde'ro weerātirā a'topū marī nerēti? nisere ne masīticārā niwā. ³³ Na pājārā ti wi'ipū nirī curata masā ũorōpū judío masā na acaweregū Alejandro wāmetigure tuuquenu'cōcārā niwā. To caricūrārē wereato nīrā tojo weecārā niwā. Cū tocā'rōta di'tamarīato nīgū narē omocā me'rā weequeocu niwī. Ęsā judío masā bu'iri moo'o nisere weresī'rīmicū niwī. “Pablo cū weresijase ũsā ye cjasemejēta ni'i”, nisī'rīmicū niwī. ³⁴ Na cūrē judío masū nimi ni ũamasīrā, ā'rī quē'rā Artemisare ějōpeotisami nīrā, maata ni'cārō me'rā caricūmajācārā niwā:

—Artemisa ěfesocjārā wiogo añubutiago nimo. Pua hora tere tojo caricūnu'cūcā'cārā niwā.

³⁵ Be'ro ni'cū ti macācjārā wiogupū narē di'tamarīcā weecu niwī. Narē nicu niwī:

—Marī a'ti macā ěfesocjārā Artemisa añubutiago ějōpeori wi'ire co'terā ni'i. Co queose ũmūsepū dijati'quere co'terā ni'i. Nipe'tirocjārā a'tere masīsama. ³⁶ “Musā tere co'terā niwe'e”, ne ni'cū marīrē nīmasītisami. Tojo weerā musā uasere tocā'rōta du'uya. Diacjū wācūmū'tātimirā, ña'arō weeticā'ña. ³⁷ Ā'rā musā miiti'cārā apeyenojōacā marī ějōpeose wi'seri cjasere ne yajaticārā niama. Marī ějōpeogore yabiticārā niama. Na weetimicā, musā narē mejō waro miiticārā niapū. ³⁸ Demetrio, cū me'rā da'rarā āpērā masārē weresāsī'rīrā, marīrē besewaropū weresārā wa'ato. Te niatjeta na'irō beseri masā beserā niama. ³⁹ No'o apeyenojō musā uasere sērīsī'rīrā, wiorā na a'ti macācjārārē nerēdūtīcā, musā ũasere cūña. ⁴⁰ Ni'cācā marī caricū'quere romano masā wiorā “Marīrē ũ'rūnū'cārā weesama”, ni wācūrāsama. Marī tojowarota caricūrō bajuro caricūma'acārā weepū. Tojo weerā romano masā na weresācā, marīrē de'ro ni ũ'tita basiotisa'a, nicu niwī ěfesocjārā wiogu.

⁴¹ A'te ucūyapati, “Tocā'rōta ni'i”, nicu niwī. Cū “Musā ye wi'seripū wa'aya” nicā tu'orā, wijaastepe'tia wa'acārā niwā.

20

Pablo Macedonia di'tapu, Grecia di'tapu cū sija'que ni'i

¹ Cumuca pe'tīca be'ro Pablo Jesure ějōpeorārē werecasanū'cōgūti pijiocu niwī. Cū wérēca be'ro narē we'eriti, wa'a wa'acu niwī

Macedonia di'tapu. ² To cjase macārīpu yu'ruagu, tocjārārē cū werese me'rā nemorō wācūtutuse o'onemowā'cācu niwī. Tojo weewā'cā, ejacu niwī Grecia di'tapare. ³ Topu i'tia mujīpū tocjārā me'rā tojacu niwī. Be'ro cū Siriapū yucusu me'rā wa'aguti weemigū, queti tu'ocu niwī judío masā mu'urē wējērātirā weeama nise quetire. Tojo weegu “Mejārō yu'u a'tica ma'a Macedoniaputa wa'aguti tja”, ni wācūcu niwī. ⁴ Cū wa'acā, cū me'rā wa'acārā niwā Bereacjū Sópater wāmetigu, Tesalónicacjārā puarā Segundo, Aristarco wāmetirā. Tojo nicā Derbecjū Gayo wāmetigu wa'acu niwī. Apī Timoteo, āpērā Asiācārā puarā Tíquico, Trófimo wāmetirā wa'acārā niwā. Be'ro Filipopure etawā. Yu'u quē'rā Luca Filipopu ní'cu wa'awu tja na me'rā. ⁵ Na ūsā duporo Filipopu ní'cārā wijawā'cāwā. Ūsārē Troapu ço'tecārā niwā. ⁶ Pā bucuase me'rā morētica ba'ari bosenu mu be'ro ūsā quē'rā Pablo me'rā narē sirutu wu Filipopu ní'cārā. Tojo sirutu wā'cārā, yucusu me'rā na wa'a'caroputa ūsā quē'rā wa'awu. Wa'a, ni'cāmocuse numurī be'ro Troapure ejawu. Topu ūsā me'rācjārā ūsārē pōtērīwā. Topure ni'cā semana tojáníwā.

Pablo Troapu burudija wērī'cupure masō'que ni'i

⁷ Soorinumu ñamipu pōtērīrātirā nerēwū. Pablo pōtērīse duporo masārē bu'ewī. Cū ape numu wijaguti weeyugu, narē yoacā bu'ewī. Téé ñami decopu bu'edu'uwī. ⁸⁻⁹ Ūsā i'tia casatiri wi'ica tucūpu nerēwū. Ti tucūpore peje sī'osepa niwū. Ni'cū ma'mu Eutico wāmetigu ventana soperu dujiwī. Pablo yoacā ucūyucā, cūrē wuja ejayu'ruacarō niwū. Cū cārīyu'rumajā wa'a, burudija wa'awī nucūcāpu. Ti tucūpu ní'cārā cū tiropu dija, cū wērī'cupure wejewā'cō dupowā. ¹⁰ Pablo quē'rā dijaa, mu'rīque'a, cūrē paabu'a wejewā'cōwī. “Catimi yujupu. Wācūque'titicā'ña”, niwī. ¹¹ Pablo cūrē masōca be'ro ūsā apaturi mujāwū ti tucūpūta tja. Cū ūsārē su'ori pōtērīse o'o, ucūnemowī tja téé bo'reste dijaticāpu. Be'ro weretowan'cō, wijaa wa'awī. ¹² Cū wa'āca be'ro Eutico wērī'cupu masā'cure topu nerē'cārā cū ya wi'ipu miawā. Cū masācā, na pūrō e'catise me'rā tojawā.

Pablo quē'rā Troapu ní'cārā Mileto wāmetiri macāpu wa'a'que ni'i

¹³ Be'ro Pablo ūsārē Troapu nirārē diapū wa'ayudutiwī Asō wāmetiri macāpu. Tojo weerā topu wa'awu. Pablo cū wa'asī'rī'caronojōta ma'apu wa'acu niwī. ¹⁴ Ūsā cūrē Asōpu bocaēja, cū ūsā me'rā diapū wa'awī. Be'ro tja ūsā Mitilene wāmetiri macāpu wa'awu. ¹⁵ Topu eja, ape numu yu'ruawu Quío wāmetiri nucūrō pu'topu. Topu cārī, ape numu yu'ruawu tja. Yu'ruaa, ejawu Samos wāmetiri nucūrōpure. To yu'ruaa, ejawu Trogilio wāmetiri macāpu tja. Topu cārīwū. Ape numu wa'a, ejawu Mileto wāmetiri macāpu. ¹⁶ Asiapure yoacā nisī'rītigu, “Éfesore diacjū yu'ruarā”, niwī Pablo. Cū sojayu'ruawī. Apetero weegu cūrē basiocāma, Pentecosté bosenu mu duporo maata Jerusalemē niyusī'rītojawī.

Pablo Éfesocjārā Jesure ējōpeorārē su'ori nirārē weretuo'que ni'i

¹⁷ Miletopu nígūta, Éfesocjārā Jesure ējōpeorārē su'ori nirārē Pablo queti o'owī:

—Topure wa'awe'e. A'topu yu'ure pōtērī ucūrā a'tia, nío'owī.

¹⁸ Na etacā ĩ'a, narē niwī:

—Musā añurō masī'i yu'u musā wa'teropure weeseti'quere. Yu'u ne waro Asiapu etagu weesetinu'cā'quere, téé yu'u nituogupu weeya-pada'reo'quere musā añurō masīsa'a. ¹⁹ Yu'u marī wiogu dutiro weeri masū nígũ, “Yu'u masīrō me'rā ucū'u”, ne nitiwu. Masā Jesure ējōpeoticā uticāti. Yu'ure judío masā na wējēsī'rī wapacā, yu'u pi'eticāti. ²⁰ Yu'u musā nerēwuaropu, no'o musā ye wi'seripu musārē weetamusenojōrē ya'yiotiwu. Werepe'ocā'wũ. ²¹ Judío masārē, judío masā nitirā quē'rārē a'tiro werewu: “Musā ña'arō weesetisere bujaweti ducayuya. Jesú marī wiogure ējōpeoya”, niwũ. ²² Yu'u ni'cārōacā Jerusalēpu wa'agu wee'e Espiritu Santu yu'ure duti'caronojōta. Topu yu'ure de'ro wa'aro wa'arosa'a. Masītisa'a. ²³ A'te dia'cūrē masī'i. Nipe'tise macārīpu yu'u wa'asetirinucū Espiritu Santu yu'ure werewī: “Masā mu'urē bu'iri da'reri wi'ipu sōrō, mu'urē pi'eticā weerāsama”, ni wereyuwī. ²⁴ Na yu'ure “Tojo weerāsama” nimigũ, wācūque'tiwe'e. Yu'u catiri umucore ma'iwe'e. Marī wiogu Jesú cū da'rase cūu'que pūrīcārē pe'osī'rīsa'a. Ō'acū masā nipe'tirārē ma'imi nise quetire weredutiwī yu'ure.

²⁵ »Yu'u musā tiropu nígũ, Ō'acū nipe'tirā wiogu nimi nise quetire weresijawu. Ni'cārōacārē “Musā ne ni'cū yu'ure i'anemosome majā”, ni tu'oña'sa'a. ²⁶⁻²⁷ Yé bu'iri nisome musā u'musepu wa'aticā. Yu'u musārē te niatjereta werepe'ocā'wũ. Nipe'tise Ō'acū musārē wereduti'quere ne cārōacā ya'yiotiwu.

²⁸ »Musā basu pe'e co'teya. Éfesopu tojaarā, āpērā Espiritu Santu musārē co'tedutino'cārā quē'rārē co'teya. Ō'acū macū wērīse me'rā na quē'rā marī weronojōta cū pō'rā nima. Tojo weerā narē oveja co'terā na yarā ovejare añurō co'terā weronojōta añurō co'teya. ²⁹ Yu'u wa'aca be'ro āpērā nisoori masā a'tirāsama. Yaiwa ovejare ba'a'caro weronojō musā Jesure ējōpeomi'quere pe'ticā weesī'rīrāsama. ³⁰ Musā tiro nirá quē'rā Jesure ējōpeorārē na bu'ese pe'ere sirutuato nirá nisoose wā'cārāsama. ³¹ Tojo weerā musā na nisoori nirá, añurō co'teya. Wācūña. I'tia cū'ma umucori, ñamirī nipe'tirā musā nīrāncūrē utise me'rā bu'ewu.

³² »Ni'cārōacārē majā musārē co'teato nígũ yu'u Ō'acūrē sērībosacūgūti. Cū ye cjase quetire tu'orā, musā masīrāsa'a Ō'acū masārē ma'isere. Cū musārē tutuacā weegusami. Ō'acū “Nipe'tirā yu'u bese'cārārē añuse o'oguti”, nicu niwī. Cū ní'caronojōta musārē o'ogusami. ³³ Yu'u ne uotiwu āpērā ye niyerure, na ye su'tire. ³⁴ Musā añurō masī'i. Yu'u basu da'rase wapa me'rā nipe'tise yu'u, yu'u me'rācjārā uasenojōrē bocawu. ³⁵ Yu'u tojo wéegu, āpērārē weetamuserē musārē i'owũ. Marī tojo da'ratjārāta, pajasecuorārē weetamuroña'a. Wācūña Jesú marī wiogu cū ní'quere. “Apeyenojō o'ogu pe'e ñe'egũ nemorō e'catisami”, nicu niwī Jesú, ni weretuwī Pablo Éfesocjārā Jesure ējōpeorārē su'ori nīrārē.

³⁶ A'tere tojo nitojanu'cō, Pablo na nipe'tirā me'rā ejaque'a, ñubuewī. ³⁷ Ñubuetōja, na nipe'tirā utitjārā, pūrō ma'ise me'rā cūrē paabu'a, we'eritituwā. ³⁸ Na “Musā yu'ure i'anemosome majā” nicā tu'o'cārā nitjārā, pūrō bujawetirā tojawā. Be'ro cūrē peta yucusupu ba'pati tuusoowā.

21

Pablo Jerusalēpu wa'a'que ni'i

¹ Éfesocjārā Jesure ějōpeorārē su'ori nirārē we'erititao, yucusu a'medo'cawujopu mujāsājāa, wa'a wa'awu. Wa'a, diacjū pē'a ejawu Cos wāmetiri macāpu. Topu cārī, ape numu yu'ruawu Roda wāmetiri macāpu. Ti macārē yu'ruaa, ejawu Pátara wāmetiri macāpu tja. ² Toputa ũsā apewu me'rā Fenicia tiro wa'apjapu mujāsājāa, wa'a wa'awu. ³ Wa'a, Chipre nucūrōrē ĩ'awā'cā, ti nucūrō cūpe pe'e tojawu. To yu'ruaa, Siria di'tapure etawu. Eta, Tiro wāmetiri macāpu majāwū. Topu tiwu da'rarā apeque na duredijocā, ũsā quē'rā tiwupu sāña'cārā dijaawu. ⁴ Topu ũsā Jesure ějōpeorārē bocaejawu. Na me'rā ni'cā semana tojáníwū. Na Espíritu Santu masise o'ono'cārā Pablora “Mu'u Jerusalēpu wa'aticā'ña mu'arē wějērī”, ni werewā. ⁵ Na tojo nimicā, ũsā “Ticuse numurī tojarāti” nica be'ro wa'a wa'awu tja. Ũsārē nipe'tirā, na numosānumia, na pō'rā ba'patituowā petapu. Ũsā nipe'tirā nucūporopu ejaque'a, Ő'acūrē űubuewu. ⁶ űubuetoja we'eriti, ũsā yucusupu mujāsājāwū. Na pe'e quē'rā na ye wi'seripu tojaa wa'awā.

⁷ Ũsā Tiro wāmetiri macāpu ní'cārā yu'ruaa, etawu tja Tolemaida wāmetiri macāpu. Topu Jesure ějōpeorārē añuduti, ni'cā numu na me'rā tojawu. ⁸ Ape numu yu'ruaa, etawu tja Cesareapure. Topure eta, ũsā Felipe Ő'acū ye queti werecusiagu ya wi'ipu cārīwū. Cū me'rā topu tojacā'wū. Felipe toduporo Jerusalēpure āpērā seis me'rā ba'ase etiacju na besecū'cu niwī. ⁹ Cū me'rā cū pō'rā numia ba'paritirā numia marāpusumua moorā niwā. Na Ő'acū cū ucū'quere wereturari masā niwā.

¹⁰ Ũsā pejeti numurī nica be'ro ni'cū Judeacjū Agabo wāmetigu etawī. Cū Ő'acū ucū'quere wereturari masū niwī. ¹¹ Ũsā tiro eja, Pablo ya da ejerituri dare mi, cū basu cū ye omocārī, cū ye du'pocārīpu du'tewī. Du'tetoja, ũsārē niwī:

—Espíritu Santu a'tiro niami yu'ure: “Mu'u a'ti da me'rā du'te'caro weronjō judío masā Jerusalēpu a'ti da wiogure du'terāsama. Na judío masā nitirārē o'orāsama cūrē ña'arō weedutirā”, niami Espíritu Santu, niwī Agabo.

¹² Cū tojo nicā tu'orā, ũsā, āpērā Cesareacjārā Pablora “Ne Jerusalēpu wa'aticā'ña”, nimiwū.

¹³ Cū pe'e ũsārē niwī:

—Musā ne utiticā'ña. Yu'ure tojo wéerā, uputu bujawetise o'orā wee'e. Na yu'ure du'tesi'ricā, yu'u narē “Du'teticā'ña”, nisome. Jerusalēpu na yu'ure Jesú ye bu'iri wějēsī'ricā, yu'u e'catise me'rā wērīgūti, niwī Pablo.

¹⁴ Ũsā cūrē de'ro cā'mota'amasīti, Ő'acū cū de'ro uaro weeato nírā tojo du'ucā'wū.

¹⁵ To be'ro ũsā, ũsā ye dure, Jerusalēpu wa'a wa'awu. ¹⁶ Āpērā pejetirā to Cesareacjārā, Jesure ějōpeorā ũsārē ba'patiwā'cāwā. Ni'cū na me'rā Mnasō wāmetigu yoacā Jesure ějōpeosetigu Chipre nucūrōcju niwī. Ũsā cū ya wi'ipu Jerusalēpure cārīrā wa'awu.

Pablo Jerusalépu Santiago, ãpērã Jesure ëjõpeorã sũ'ori nirã me'rã ucũ'que ni'i

¹⁷ Ësã Jerusalépure etacã, ùsãrë Jesure ëjõpeorã e'catise me'rã põtëriwã. ¹⁸ Ësã etãca numu ape numu pe'e Pablo Santiagore i'agũ wa'agũ, ùsã me'rã wa'awĩ. Topure nipe'tirã Jesure ëjõpeorãrë sũ'ori nirã cũ me'rã niwã. ¹⁹ Pablo narë añudutitoja, judío masã nitirã tiropu nipe'tise Õ'acũ cũ me'rã wee'quere ni'cãrë tenucũ wereburõwĩ.

²⁰ Narë tojo ni wérëca be'ro Õ'acũrë na e'catise o'owã. Be'ro Pablõre niwã:

—Mũ'u añurõ masĩsa'a. Pãjãrã waro judío masã Jesure ëjõpeorã nima. Na Moisé cũ duti'quere nipe'tirãrë pũrõ weedutirã weema. ²¹ Æpërã masã a'tiro ni ucjama mũ'urë. “Mũ'u judío masã nitirã ya di'tapu nígã, judío masã topu nirãrë Moisé duti'quere weedutitiaporo. Na põ'rã õ'rëcju yapa caserore yejecõ'adutitiaporo. Tojo nicã marĩ judío masã weesetisenõjõ quë'rãrë weedutitiaporo”, tojo ni ucjama ãpërã mũ'urë. ²² Na mũ'u a'topu ejapu nise quetire tũ'orã, nerërãsama. To pũrĩcãrë ¿de'ro weesĩ'rĩsari? ²³ Mũ'u a'tiro weecã, añubosa'a. Ëmua ba'paritirã nima a'tore. Na Õ'acũrë “Apeyenojõ tojo weerãti”, nicãrã niama. ²⁴ Na me'rã mũ'u Õ'acũ wi'ipũ wa'aya. Na Moisé duti'caronojõta weerã weema. Na ña'arõ niseti'quere Õ'acũ na me'rã añurõ e'catidutirã dũcayurã weema. Mũ'u quë'rã na weronojõta weeya. Nipe'tise wa'icũrã na Õ'acũrë ùjũamorõse wapare narë mũ'u wapayebosaya. Mũ'u tojo wéëca be'ro na poarire seecõ'adutirãsama. Nipe'tirã judío masã mũ'u tojo weecã, mũ'urë queti “Tojo nima'acãrã weepã”, nirãsama. “Cũ quë'rã Moisé duti'quere añurõ weegũ nimi”, nirãsama.

²⁵ »Ësã sõ'onícateropu Jesure ëjõpeorã judío masã nitirãrë papera dutiri pũrĩ ojatojawu na weeatjere. Wa'icũ di'i ãpëranõjõrë Õ'acũ mejëtare ëjõpeorã na wëjë ùjũamorõ ñubuepeo'quere ba'adutitiwũ. Nipe'tirã wa'icũrã ye díre, wa'icũrã na wãmũta ãrũasure'cãrãnojõrë ba'adutitiwũ. Æpërãrë a'metãrãdutitiwũ na nũmosãnumia, na marãpusũmua nitirãrë, ni oja'o'owũ judío masã nitirãrë, niwã Jesure ëjõpeorã sũ'ori nirã Pablõre.

²⁶ Pablo pe'e “Jau”, niwĩ.

Tojo weegũ sõ'onícãrã ba'paritirãrë miaa, ape numu pe'e na ña'arõ niseti'quere du'u dũcayurã wa'arã Õ'acũ wi'ipũ wa'awã. Ti wi'i Õ'acũ wi'ipũ sãjãa, Pablo pa'ire werecu niwĩ:

—Ni'cã semana dũ'sa'a ã'rã ña'arõ niseti'quere du'u dũcayuatjo. Nitũori nũmũrë na masãnucũ ovejare wëjë o'orãsama Õ'acũrë, nicu niwĩ Pablo.

Pablõre Õ'acũ wi'i po'peapu nigũrë ñe'e wijaa'que ni'i

²⁷ Na ña'arõ niseti'quere dũcayu, na añurõ tu'ajaboro ãpërã judío masã Asiãcãrã Pablõre cũ Õ'acũ wi'ipũ nicã i'acãrã niwã. Cũrë i'arã, ãpërã masã ti wi'ipũ nirãrë uarosãjãcã weecãrã niwã. Na cũrë ñe'ea, caricũcãrã niwã:

²⁸ —Ësã acawererã, ùsãrë weetamurã a'tia. Æ'rĩta nimi nipe'tiro marĩrë ña'arõ ucũse me'rã dojorëcusia'ca. Cũ “Judío masã ña'a nima”, nicusiami. “Moisé cũ duti'que wapamarĩ'i”, nimi. A'ti wi'i Õ'acũ

wi'i quē'rārē “Ña'a ni'i”, ni bu'ecusiagu weeami. Apeyema tja griego masārē a'ti wi'ipure miisājātiapī. Judío masā nitirā griego masā a'ti wi'ipure de'ro sājātita basiowe'e. Cū a'tiro wéegū, a'ti wi'i ña'ase marīrī wi'ire dojorēgū weepī, ni weresācārā niwā.

²⁹ Na toduporo Éfesocjū judío masū nitigū Trófimo wāmetigure Pablo me'rā nicā ī'acārā niwā macāpū. Tojo ī'a'cārā nitjārā, na “Cūrē Ō'acū wi'ipū miisājāapī”, ni wācūcārā nimiwā.

³⁰ Na tojo nicā tū'orā, ti macācjarā nipe'tirā uarosājāwā. Tojo weerā sojaro me'rā na omasājāa, Pablo tiropū eja, cūrē ñe'e, Ō'acū wi'ipū nigūrē wejewijaawā te sope pu'topū. Be'ro maata ti wi'i soperire añurō bi'acā'wā cū ti wi'ipū du'ti sājārī nírā. ³¹ Na Pablöre wējērātirāpū weemiwā. Na wējēsī'rīrī cura āpērā masā surara wiogūpure wererā wa'acārā niwā. A'tiro nicārā niwā:

—Nipe'tirā a'ti macā Jerusalécjarārē cumuca wa'aro weepū, ni werēcārā niwā surara wiogūpure. ³² Cū te quetire tū'ogu, cū yarā surarare nerēduti, āpērā cū me'rācjarā wiorā quē'rārē neo, omawā'cāticārā niwā na tiropū. Be'ro na tojo a'ticā ī'arā, Pablöre paami'cārā paadu'ucā'wā.

³³ Be'ro surara wiogū Pablo pu'topū wa'a, cū yarā surarare ñe'eduti, pua da cōme dari me'rā du'tedutiwī. Tojo weetojaca be'ro masārē “¿Noa niti ā'rī? ¿De'ro weeati?” ni sērītiña'wī.

³⁴ Cū tojo nicā, masā pe'e apī mejēcā, āpērā quē'rā mejēcā no'o uaro caricūma'acā'wā. Tojo weegū surara wiogū pe'e ne diacjū tū'oejatiwī. Tojo tū'oti, cū yarā surarare miadutiwī na surara nirī wi'ipū. ³⁵⁻³⁶ Na topū cūrē miacā, pājārā masā narē sirutu'wā. Sirutu, pūrō caricūwā:

—Cūrē wējēña, niwā. Tojo weerā surara na ya wi'i sope pu'to mājārōtiro ejarā, masā “Cūrē wējēña” nicā tū'orā, surara Pablöre miwūamājāwā.

Pablo surara wiogū me'rā cū ucū'que ni'i

³⁷ Ti wi'ipū eja, cūrē o'osōrōrātirā weeri cura Pablo surara wiogū griego ye me'rā “Yū'u mu'u me'rā ucūsī'rīsa'a”, nicū niwī. Cū ucūcā tū'ogu, surara wiogū pe'e “¿Mu'u griego yere masīti? ³⁸ ¿To pūrīcārē cārū sō'onīcū Egiptocjū masārē neocūu weetjīagū, romano masā wiorā me'rā a'mewējē'cū mejēta niti? Pājārā wējērī masārē ba'paritisetiri mil ní'cārārē cū yucū marīrōpū miacū niwī. ¿Mu'u cū mejēta niti?” ni sērītiña'cū niwī Pablöre.

³⁹ Pablo cūrē yū'ticū niwī:

—Niwe'e. Yū'u judío masū, Tarso wāmetiri macācjū ni'i. Tarso mejō nirī macā mejēta ni'i Cilicia di'tapure. Yū'u ā'rā masā me'rā ucūsī'rīsa'a, nicū niwī.

⁴⁰ Cū tojo nicā tū'ogu, surara wiogū “Jau. Ucūña”, ni yū'ticū niwī. Tojo weegū Pablo mājārōpū nu'cūgūta, omocā me'rā masārē di'tamarīdutiwī. Na di'tamarīcā ī'a, Pablo masārē na ye hebreo ye me'rā ucūwī.

22

1 —Yū'u acawererā, yū'ure tū'oya. Yū'u masārē yé cjasere wereguti masā yū'ure “Bu'iri moomi” niato nígū, niwī.

² Be'ro Pablo na ye hebreo me'rā ucūcā tū'orā, nemorō di'tamarīawā. Pablo narē niwī:

³ —Yu'u judío masũ ni'i. Cilicia di'tacjũ, ni'cã macã Tarso wãmetiri macãpu bajuawu. A'ti macã Jerusalẽpu añurõ masãtu'ajanu'cõwũ. Yu'ure bu'e'cu Gamalie niwĩ. Moisé marĩ ñecũsumuarẽ duti'quere nipe'tisere bu'epe'ocã'wũ. Musã a'tocaterore Õ'acũ cũ duti'quere weesetironojõta yu'u quẽ'rã añurõ tojota weewu. ⁴ Yu'u toduporopure Jesure ẽjõpeorãrẽ ña'arõ weecũcãti. Ejeripõ'rã añucãti tée no'o ãpẽrãrẽ wẽjẽtu'ajanu'cõgũpu. Ëmuu, numiãrẽ ñe'e, narẽ bu'iri da'rerĩ wi'ipu sõrõmujãduticãti. ⁵ Pa'ia wiogu, nipe'tirã judío masã wiorã "Tojota weewĩ cũ", ni masĩsama. Nãta yu'ure papera apobosatjãrã o'owã Damascocjãrã judío masã marĩ acawererãrẽ. Yu'u ti pũrĩ me'rã Damascocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ ñe'egũ wa'amiwũ. A'ti macã Jerusalẽpu narẽ miiti, bu'iri da'reguti nĩgũ, tojo weemiwũ.

Pablo cũ ducayuse quetire masãrẽ were'que ni'i

⁶ »Damascopu yu'u ejaguti weeri cura dajaritero nicã wãcũña marĩrõ u'musepu bupo ya'baro weronojõ yu'u tiro asistedijati bo'reyua wa'awu. ⁷ Tojo wa'acã, yu'u nucũcãpu buruque'a wa'acãti. To be'roacã ni'cũ yu'ure ucũcã tu'owu. "Saulo, ¿de'ro weegu yu'ure ña'arõ weegu weeti?" niwĩ.

⁸ »Tere tu'o, yu'u cãrẽ yu'tiwu: "¿Noa niti mu'u?" niwũ.

»Cũ pe'e "Yu'u Jesũ, Nazarecjũ, mu'u ña'arõ weesĩrĩ wapagũ ni'i", niwĩ. ⁹ Yu'u me'rã wa'a'cãrã quẽ'rã te asistesere ĩ'acãrã niwã. Tere ĩ'arã, ucua wa'acãrã niwã. Yu'ure cũ ucũ'que pe'ere tu'oticãrã niwã. ¹⁰ Jesũ tojo nicã tu'o, "Yu'u wiogu ¿de'ro weegusari?" ni sẽrĩtiña'wũ cãrẽ.

»Cũ yu'ure yu'tiwĩ: "Wã'cãnu'cãña. Wa'aya Damascopu. Topu mu'urẽ ni'cũ weregusami nipe'tise yu'u mu'urẽ weedutiatjere", nĩo'owĩ. ¹¹ Yu'ure cũ asiste'que ne caperi bajuticã weecãti. Tojo weerã yu'u me'rãcjãrã Damascopu su'ori wa'arã, yu'ure tũawã'cãwã.

¹² »Ti macãpure ni'cũ Ananĩa wãmetigu, Moisé duti'quere weenu'cũrĩ masũ niwĩ. Nipe'tirã judío masã Damascopu nirã cũrẽ "Añugũ nimi", ni ĩ'awã. ¹³ Yu'u ti macãpu etãca be'roacã Ananĩa yu'ure ĩ'agũ ejawĩ. Cũ yu'ure niwĩ: "Saulo, mu'u apaturi ĩ'agũsa'a tja." Cũ tojo nirĩ curata yu'u apaturi ĩ'acãti tja. Tojo wa'acã, cãrẽ ĩ'awũ yu'u tiro nu'cũgũrẽ.

¹⁴ »Be'ro yu'ure niwĩ: "Õ'acũ marĩ ñecũsumuu ẽjõpeo'cu duporopu mu'urẽ besecu niwĩ. Õ'acũ cũ uaro mu'urẽ masãtato ni, cũucu niwĩ. Tojo nicã cũ macũ Jesũ ña'ase moogũrẽ ĩ'a, cũ ucũsere tu'oato nĩgũ cũucu niwĩ. ¹⁵ Nipe'tirãrẽ nipe'tiropu mu'u ĩ'a'quere, mu'u tu'o'quere Jesũ ye quetire mu'u werecusiagu wa'agusa'a. ¹⁶ ¿Ñe'enojõ pe'e basiweti mu'urẽ? Basio'o pũrĩcã. Wãmeyedutiya. 'Yu'u Jesure ẽjõpeo'o, yu'u ña'arõ wee'quere acobojoya', ni sẽrĩña Õ'acũrẽ", niwĩ yu'ure Ananĩa.

Pablo judío masã nitirã tiropu Õ'acũ cãrẽ wa'aduti'quere were'que ni'i

¹⁷ »Tojo wa'aca be'ro yu'u Damascopu ni'cu tojatiwu a'ti macã Jerusalẽpu. Tojata, ñubuegu wa'awu Õ'acũ wi'ipu. ¹⁸ Yu'u ñubueri cura cãrĩtimigũ quẽ'ese weronojõ Jesure ĩ'acãti. Jesũ yu'ure niwĩ:

“Quero a'ti macã Jerusalêrê wijayá. A'ti macãcjārã yé quetire mu'ũ weresijacã, ne êjõpeosome”, niwĩ.

¹⁹ »Yu'ũ tere tu'o, cãrê niwũ: “Yu'ũ wiogũ, na añurõ masísama yé cjasere. Nipe'tise judío masã na nerêse wi'serinucũ mu'urê êjõpeorãrê a'masãjãa, narê ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipũ cũu, paapecũuwã. ²⁰ Esteba mu'ũ ye queti were'cure na wêjêrĩ curare yu'ũ quê'rã topũta i'anu'cũwũ. Na ye su'ti bu'icjasere co'tebosawũ. ‘Añurõ wéerã, tojo weebata'ma’, ni wãcũsetinu'cũwũ”, ni werewũ Jesure.

²¹ »Jesú yu'ure niwĩ: “Wa'aya. Yu'ũ aperopũ yoaropũ o'óguti wee'e mu'urê judío masã nitirã tiropũ”, niwĩ.

²² A'tota Pablo ucũsere tu'otuwã. Cũ “Yu'ure Judío masã nitirã tiropũ wa'aya' niwĩ” nicã tu'orã, upũtu caricũwã:

—Cãrê wêjêña, ni caricũwã. ²³ Caricũnemo, na uasere i'orã, na ye su'ti bu'icjasere doqueomujã, di'ta marãrĩrê õrê wêestequemorõmujãwã.

Pablo surara tiropũ weeseti'que ni'i

²⁴ Na tojo weecã i'agũ, surara wiogũ Pablora o'osõrõcã'dutiwĩ na ya wi'i po'peapũ. Sõrõtojanu'cõ, “¿De'ro weerã tocã'rõ caricũti?” ni masísi'rĩgũ Pablora tãrãgũtigũ du'teduticũ niwĩ. ²⁵ Na du'téca be'ro Pablo surara wiogũ to co'tegure nicũ niwĩ:

—¿Musã romano masãrê bu'iri besemu'tãtimirã, tãrãta basioti? Basiotisa'a. Romano masãrê dutise tojo weedutitisa'a, nicũ niwĩ.

²⁶ Cũ tojo nicã tu'ogũ, surara cãrê dutibutiagũ pe'ere weregũ wa'acu niwĩ:

—Mu'ũ añurõ weepa s'i'irê. Romano masũta niami cũ, nicũ niwĩ cũ wiogupure.

²⁷ Cũ tojo nicã, surara wiogũ Pablo tiropũ wa'a, cãrê “¿Nirõta romano masũ niti?” ni sêrĩtiña'cu niwĩ.

Pablo yu'ticũ niwĩ:

—Ëũ, romano masũta ni'i, nicũ niwĩ. Cũ tojo nicã tu'ogũ, ²⁸ surara wiogũ pe'e nicũ niwĩ:

—Yu'ua niyeru pajiro wapayewũ romano masũ nisere sãjãgũtigũ, nicũ niwĩ.

Pablo pe'e “Yu'ũ pũrĩcã maata wĩ'magũpũta bajua'cu niwũ romano masũ nisere”, nicũ niwĩ.

²⁹ Cũ tojo nicã, cãrê tãrãbo'cãrã uiwijaa wa'acãrã niwã. Na surara wiogũ quê'rã “Romano masãrê du'tedutiasũ” nitjãgũ, uia wa'acu niwĩ.

Pablo judío masã wiorã tiropũ cũ ni'que ni'i

³⁰ Surara wiogũ ape nũmũ pe'e ¿de'ro weerã cãrê weresãpari? ni masísi'rĩgũ, pa'ia wiorã, ãpêrã nipe'tirã judío masã wiorãrê nerêduticũ niwĩ. Tojo weegũ Pablora na du'te'que cõme darire pãa, na wiorã tiropũ pijiwã'cãcũ niwĩ.

23

¹ Pablo wiorãrê i'agũta i'a, narê nicũ niwĩ:

—Nipe'tiro yu'ũ catiro põtêorõ Õ'acũ cũ i'orõpũ nipe'tise cũ uaro weenu'cũcã'a. Tojo weegũ yu'ũ wãcũque'tiro marĩrõ nicã'a, nicũ niwĩ.

² Cũ tojo nicã tu'ogũ, Ananía pa'ia wiogũ Pablo tiro nu'cũrãrẽ cũ ucũsere tu'osĩ'rĩtigũ, Ɂseropũ paaduticũ niwĩ.

³ Tojo weecã ĩ'agũ, Pablo Ananíarẽ nicũ niwĩ:

—Mũ'u weeta'sasepijagũ ni'i. Õ'acũ mũ'urẽ bu'iri da'regusami. Mũ'u Moisé duti'que me'rã yu'ure queoro besegũ wee'e Ɂnimiti? Mũ'u tojo weemigũta, ăpěrãrẽ yu'ure paadutigũ, queoro weewe'e. Moisé cũ duti'quere yu'rũnu'cãgũ wee'e, nicũ niwĩ Pablo cũrẽ.

⁴ Cũrẽ tojo nicã, cũ tiro nu'cũrã pe'e Pablora nicãrã niwã:

—A'tiro ña'arõ ucũticã'rõũa pa'ia wiogũ Õ'acũ bese'cure, nicãrã niwã.

⁵ Tere tu'ogũ, Pablo narẽ nicũ niwĩ:

—Acawererã, cũ pa'ia wiogũ nisere yu'u masĩtiasũ. Masĩgũ pũrĩcã, tojo nitiboapã. Õ'acũ ojãca pũrĩpũ a'tiro ni ojano'caro niwũ: “Macã wiogũre ña'arõ ucũco'teticã'ña”, niwũ, nicũ niwĩ Pablo.

⁶ Topũ nirã pũa curua nicãrã niwã. Saduceo masã, fariseo masã nicãrã niwã. Narẽ ĩ'agũ, Ɂputũ caricũbocure ucũcũ niwĩ:

—Acawererã, yu'u quẽ'rã fariseo curuacjũta ni'i. Yu'u pacũ quẽ'rã cũta nimi. Masã wẽrĩ'cãrã be'ropũ masãsere yu'u ẽjõpeo'o. Tereta yu'ure ni'cãrõacãrẽ beserã weema, nicũ niwĩ.

⁷ Cũ tojo nicã, maata fariseo masã saduceo masã me'rã na basu wẽrĩ'cãrãpũ masãse cjasere a'merĩ du'sasocãrã niwã. Tojo weerã na nerẽrĩ wi'ĩputa ni'cãrõ me'rã nisetimi'cãrã a'merĩ dũcawatia wa'acãrã niwã. ⁸ Saduceo masã “Masã wẽrĩ'cãrãpũ masãsome. Õ'acũrẽ wereco'terã, wãtia quẽ'rã marĩma”, ni ẽjõpeocãrã niwã. Fariseo masã pe'e a'tiro ẽjõpeocãrã niwã: “Masã wẽrĩ'cãrãpũ masãrãsama. Õ'acũrẽ wereco'terã, wãtia quẽ'rã nima”, ni ẽjõpeocãrã niwã. A'te ẽjõpeose me'rã du'sasocãrã niwã. ⁹ Na Ɂputũ caricũ, ni'cãrẽrã Moisé duti'quere bu'eri masã fariseo curuacjãrã wã'cãnu'cã, nicãrã niwã:

—Ărĩrẽ ne bu'iri ña'ase bocawe'e. Apetero weegũ Õ'acũrẽ wereco'tegũ ucũgũ ucũapĩ Damasco wa'ari ma'apũ. Tojo weerã marĩ Õ'acũrẽ yu'rũnu'cãbosa'a nĩrã, cũrẽ mejẽcã niticã'rã.

¹⁰ Na Ɂputũ caricũ du'sasocã ĩ'agũ, surara wiogũ Pablora wẽjẽrĩ ni uigũ, cũ yarã surarare nicũ niwĩ:

—Pablo tiropũ wa'a, cũrẽ pijiwã'cãña marĩ nirĩ wi'ĩpũ, nicũ niwĩ.

¹¹ Ape numũ ñamipũ Jesũ Pablo tiropũ bajua, cũrẽ ucũcũ niwĩ:

—Mũ'u wãcũtutuaya. A'ti macãpũ yé quetire ucũ'caronojõta Romapũ wa'agũ quẽ'rã, tojota ucũña, nicũ niwĩ.

Judío masã Pablora wẽjẽsĩ'rĩmi'que ni'i

¹² Cũ tojo níca ñami ape numũ ăpěrã judío masã ya'yioropũ Pablora wẽjẽrã nĩrã, nerẽ apoyucãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ni'cãcã me'rã Pablora wẽjẽtimirã, ne cã'rõacã ba'ati, sĩ'rĩti weerã. Cũrẽ wẽjẽtojarãpũ ba'a, sĩ'rĩrã. Wẽjẽtimirã, ba'a, sĩ'rĩcãma, Õ'acũ marĩrẽ bu'iri da'reato, ni apoyucãrã niwã. ¹³ Tojo ucũrã cuarenta yu'rũoro nicãrã niwã. ¹⁴ Na tojo ni ucũ apóca be'ro pa'ia wiorã, ăpěrã judío masã bũcũrã tiropũ wa'a, narẽ nicãrã niwã:

—Ûsã Pablora wẽjẽtimirã, ne ba'ati, sĩ'rĩti weerãti”, ni apoyuarũ. “Ûsã cũrẽ wẽjẽtimirã ba'a, sĩ'rĩcãma, Õ'acũ ũsãrẽ bu'iri da'regusami”, niapũ. ¹⁵ Musã, musã me'rãcãrã wiorã me'rã queti o'óya surara

wiogupure. Ñamiacã Pablöre müsã tiropu miitudutiya. “Ûsã cũ ye quetire du'pocãpũta añurõ masĩsĩ'rĩsa'a”, ni queti o'óya, nisoodutio'ocãrã nimiwã.

—Cũ a'topure etasome. Ûsã cũrẽ wějērãti nĩrã, ma'apu yucuerãti, ni werecãrã niwã wiorãrẽ. Wiorã na tojo nicã tu'orã, “Jau”, nicãrã niwã.

¹⁶ Pablo páacjũ na tojo wějēsĩ'rĩse quetire tu'ogu, surara na nĩrĩ wi'ipu wa'a, Pablo tiropu eja, werecu niwĩ.

¹⁷ Pablo pe'e cũ werecã tu'ogu, ni'cũ surara wiogure pijio, cũrẽ nicu niwĩ:

—Á'rĩ ma'murẽ mu'u wiogu tiropu pijiwã'cãña. Apeyenojõ werese cuoapu, nicu niwĩ.

¹⁸ Cũ tojo nicã, cũrẽ surara wiogu tiropu miaa, cũrẽ nicu niwĩ:

—Pablo marĩ bu'iri da'reri wi'ipu cuogu yu'ure pijitĩagũ, ã'rĩrẽ mu'u tiropu o'óami. Apeyenojõ weregutigu weeapu mu'urẽ, nicu niwĩ.

¹⁹ Tojo weegu surara wiogu cũrẽ tũawã'cã, masã na tu'otiropu sěrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Ñe'enojõ werese cuomiti mu'u? nicu niwĩ.

²⁰ Ma'mu pe'e cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—Judío masã wiorã Pablo yu'u pacopánũmurẽ ñamiacã na tiropu miadutirãsama mu'urẽ. “Ûsã cũ ye cjasere du'pocãpũta añurõ masĩsĩ'rĩsa'a” nita'sarãsama. ²¹ Na tojo nicã, ejõpeoticã'ña. Cuarenta yu'ruoro masã Pablöre yucuerã ma'apu du'tinu'cũrãsama. “Ni'cãrõacãrẽ ùsã Pablöre wějētimirã, ne ba'ati, sĩ'rĩti weerãti. Cũrẽ wějētojarãpu ba'a, sĩ'rĩrãti”, niama. “Wějētimirã, ùsã ba'a, sĩ'rĩcãma, Ò'acũ ùsãrẽ bu'iri da'regusami”, niama. Añurõ apope'otojacãrã niama na weeatjere. Tojo weerã na ni'cãrõacãrẽ mu'u “Jau” nise dia'cũrẽ yucuerã weeama, nicu niwĩ.

²² Cũ tojo nĩca be'ro surara wiogu pe'e cũrẽ we'eritigu, a'tiro nicu niwĩ:

—“Pablöre wějēsĩ'rĩse quetire weregu eja pu surara wiogupure” ne ãpērãrẽ wereticã'ña, nío'ocu niwĩ.

Surara wiogu Pablöre Féli tiropu o'ó'que ni'i

²³ Pablo páacjũ wa'aca be'ro surara wiogu cũ docacjãrã puarãrẽ pijiocu niwĩ.

—Müsã yarã surarare were, apoyudutiya. Na ni'cãcã ñami nueve nicã Cesareapu Pablöre miarãsama. A'tiro wa'arãsama. Doscientos surara du'pocã me'rã wa'ato. Setenta cabayua me'rã pesawã'cãto. Doscientos ñosẽse pjĩrĩ me'rã wa'ato. ²⁴ Pablo cũ pesajã cabayua quẽ'rãrẽ apoyudutiya. Ne apeyenojõ mejẽcã wa'aro marĩrõ Féli, Judea wiogu tiropu miaña, nicu niwĩ surara wiogu cũ docacjãrãrẽ.

²⁵ Be'ro narẽ cũ tojo nĩca be'ro papera ni'cã pũrĩ oja'ocu niwĩ Félire. A'tiro ni ojana'caro niwũ ti pũrĩpũre:

²⁶ “Yu'u Claudio Lisia, mu'u Féli Judea di'ta wiogure añuduti'i.

²⁷ Judío masã ã'rĩ Pablöre ñe'e, wějēsĩ'rĩmicãrã niama. Be'ro ‘Cũ romano masũ nimi' nicã tu'ogu, yu'u, yarã surara me'rã wĩorẽgũ ejawu na wějẽbo'cure. ²⁸ ¿Ñe'enojõ bu'iri cũrẽ weresãpari?’ ni masĩsĩ'rĩgũ, judío masã wiorã tiropu cũrẽ miawũ. ²⁹ Na cũrẽ na ejõpeosetise ye bu'iri weresãcãrã niwã. Ne cũrẽ te ye bu'iri wějērõua'a, bu'iri da'reri wi'ipu quẽ'rã sõrõrõua'a nisenojõrẽ bu'iri bocatisa'a. ³⁰ ãpērã judío masã cũrẽ wějērãti nise quetire tu'ogu, cũrẽ

wējēbosama ni wācūgū, yu'u mu'u tiropure ā'rīrē o'ó'o. 'Cūrē a'topu weresā'cārā mu'u tiroputa wa'a, mu'urē weresārā wa'ato', niwū narē. Tocā'rōta ni'í", ni oja'o'ocu niwī surara wioḡu Félipure.

³¹ Surara cū duti'caronojōta ti űami Pablōre miacārā niwā Antípatri wāmetiri macāpu. ³² Topu cārī, ape nūmu pe'e surara du'pocā me'rā wa'a'cārā totā majāmitojati a'titicārā niwā Jerusalēpu na ya wi'iputa tja. Cabayua me'rā wa'a'cārā dia'cū Pablo me'rā yu'ruacārā niwā Cesareapure. ³³ Na Cesareapu eta, surara wioḡu oja'o'oca pūrīrē wiacārā niwā Félire. Cū tiroputa Pablo quē'rārē cūcārā niwā. ³⁴ Féli ti pūrīrē bu'etajanu'cō, Pablōre "¿No'ocjūpu niti mu'u?" ni sērītiña'cu niwī. Cū "Cilicia di'tacjū ni'í" nicā tu'ogū, ³⁵ Féli "Mu'urē weresā'cārā yu'u tiropu etacā, mu'u ye ucūsere tu'oguti", nicu niwī.

Be'ro Pablōre surarare co'tedutigū cūcu niwī Herode cū weedutica wi'ipū.

24

Pablōre Féli tiropu weresā'que ni'i

¹ Ni'cāmocuse nūmurī yu'rūca be'ro pa'ia wioḡu Ananía, āpērā judío masā bu'cūrā, apī masārē weresā'cārārē ucūbosagū Tértulo wāmetigū Cesareapure wa'acārā niwā. Wa'a, Féli tiropu Pablōre weresā'cārā niwā. ² Tojo weecā, Féli Pablōre pijiocu niwī. Pablo na tiropu eja'cā, Tértulo cūrē weresāwā'cōcu niwī. A'tiro nicu niwī:

—Ūsā wioḡu, añu pūrīcā mu'u dutise. Mu'u masīse me'rā añurō dutimasī'i. Tojo weerā ūsā a'mequēse moo'o. Añupūrīrō nime'ricā'a. Te mu'u da'rase me'rā a'ti di'tacjārārē añurō weetamugū wee'e. ³ Tojo mu'u weeyucā, mu'urē nipe'tirocjārāpu e'catise o'oma. ⁴ Mu'urē yu'u yoacā ucūdojasī'rītisa'a. Tojo weegu yu'u cā'rō ucūquejosere tu'oya.

⁵ »Ā'rī caribosebucu nimi. Cū nipe'tiro a'ti turipare judío masārē uarosājācā weesijagu weemi. Apeyema tja Jesú Nazarecjūrē ējōpeosetirā curuacjū wioḡu nimi. ⁶ Cū judío masā nitirārē pijisājāasī'rīgū, Ō'acū wi'ire dojorēsī'rīmicu niwī. Ūsā judío masārē dutise tojo weedutiwe'e. Tojo weerā ūsā cūrē bu'iri ñe'ewū. Ūsā judío masārē besewaronojōta cūrē besesī'rīmiwū. ⁷ Ūsā tojo weesī'ricā, Claudio Lisia surara wioḡu ūsā tiro a'ti, ūsārē tutuaro me'rā ē'mawā'cā wa'awī. ⁸ Ūsārē a'tiro niwī: "Musā Pablōre weresāsī'rīrā, musā a'ti di'ta wioḡu Félipure weresārā wa'aya. Féli, mu'u basuta cūrē sērītiña'rē. Ūsā diacjū nise me'rāta cūrē weresārā wee'e", nicu niwī Tértulo Félire.

⁹ Judío masā topu nirā quē'rā "Tértulo diacjūta ucūmi", nicārā niwā.

Pablo Féli tiropu ucū'que ni'i

¹⁰ Be'ro Féli Pablōre ucūdutigū omocā me'rā weequocū niwī. Tojo weegu Pablo ucūcu niwī:

—Mu'u yoacā a'ti di'tapure dutigū niyucā, yu'u mu'urē masī'i. Tojo weegu yu'u mu'upure e'catise me'rā wereguti yé cjasere. ¹¹ Doce nūmurīta yu'ru'u Ō'acūrē ējōpeogu a'tigu yu'u Jerusalēpu etāca be'ro. Mu'u basuta āpērārē yu'u ¿diacjūta ucūmiti? nígu, sērītiña'rēgu. ¹² Yu'u ti macāpu nicā, āpērā me'rā Ō'acū wi'ipū, judío masā na nerēse wi'seripu, no'o macā decopu yu'u du'sasocā, āpērā masārē

yu'u uarosājācā weecā, ne ni'cāti bocaejatiwā. ¹³ Ā'rā na weresā'que diacjūta “Te ye bu'iri ni'i”, ni i'ota basiowe'e.

¹⁴ »A'te pūrīcārē diacjūta wereguti. Yu'u ñecūsūma na Ō'acūrē ējōpeoseti'caronojōta yu'u quē'rā ējōpeo'o. Tojo weegu yu'u Jesure ējōpeo'o. Ā'rā pe'e tereta “Jesure ējōpeose ña'a ni'i, diacjū niwe'e”, nirā weema. Yu'u quē'rā nipe'tise Moisé cū oja'que, Ō'acū ye queti weremū'tārī masā na oja'quere ējōpeo'o. ¹⁵ Masā añurā, ña'arā wērī'cārāpū masārāsama nise quē'rārē ā'rā weronojōta yucue'e. ¹⁶ Tojo weegu Ō'acū i'orōpū yu'u tutuaro pōtēorō añurō weesī'rīsa'a. Masā na i'orōpū quē'rārē tojota weesī'rīsa'a.

¹⁷ »Yu'u peje cū'marī be'ro apeye di'tapū bu'esija'cū Jerusalēpūre dajawū. Judío masā pajasecuorā nirārē niyeru o'ogu a'tiwū. Tojo nicā Ō'acūrē ñubuepeogu apeyenojō o'ogu a'tiwū. ¹⁸ Yu'u a'tere tojo weeri cura Asiācārā judío masā etapejawā yu'u Ō'acū wi'ipū nigūrē. Ūsā judío masā weesetironojōpūma yu'u ña'arō niseti'quere ducayucā i'awā. Titare yu'u me'rā pejetirācā masā niwā. Ne narē uarosājācā weetiwū. ¹⁹ Yu'u Ō'acū wi'ipū nicā i'a'cārā, na pūrīcā bu'iri cūomi nīrā, mū'u tiro weresārā a'tirowā'a. ²⁰ Na a'titicāma, ā'rā mū'u tiro nīrā cārū wiorā tiropū yu'u nicā, na bu'iri boca'quere weresāto. ²¹ Yu'u a'te pūrīcārē nicāti. Yu'u uputū ucūtuturo me'rā narē niwā: “Masā wērī'cārāpū masārāsama' ni, yu'u ējōpeose ye bu'iri musā ni'cācā yu'ure beserā wee'e”, niwā, nicū niwī Pablo Féli.

²² Cū tojo nīca be'ro Féli Jesure ējōpeorā na weesetisere añurō masīgū niyugu, “Tocārōta tu'oguti. Be'ro Lisia surara wiogu cū etacāpū, yu'u mū'urē beseguti”, nicū niwī.

²³ Tojo weegu Féli surarare co'teduticū niwī Pablōre tja.

—Añurō weeya cūrē. A'ti wi'ipū cū sijasī'rīcā, āpērā cū me'rācārā cūrē weetamusī'rīcā, cā'mota'aticā'ña, ni, duticū niwī Féli cū yagu surarare.

²⁴ Pejeti numūrī yu'rūca be'ro Féli, cū numo judío masō Drusila me'rā wa'acārā niwā tja Pablō nīrī wi'ipū. Topū etagu, surarare pijiduticū niwī Pablōre. Pablō cū tiropū etacā i'agū, “Wereya Jesure ējōpeosenojō cjasere”, nicū niwī. ²⁵ Pablō a'tere werecu niwī cūrē:

—Ō'acū marīrē cū duti'quere añurō weesetiduticū niwī. Ō'acū “Musā basu ña'arō weesī'rīrā, weeticā'ña, wācūtutuaya”, nicū niwī. Be'ropū besegusami Ō'acū marī weeseti'quere, nicū niwī.

Pablō cū a'tere nicā tu'ogu, Féli tu'omarīa wa'acu niwī. Tojo weegu Pablōre “Wijaagusa'a. Apetero no'o apeyenojō weese móogū, mū'urē pijioḡuti tja mū'u ucūsere tu'oacjū”, nicū niwī.

²⁶ Féli cūrē niyeru wapayecā uagu, pijio ucūmujācū nīmiwī. Cū niyeru wapayéca be'ro bu'iripū nigūrē du'uwīrōḡūti nīgū, tojo weecu nīmiwī. Pablō pe'e cūrē ne wapayeticū niwī.

²⁷ Be'ro pua cū'ma be'ro Féli wiogu nisere wijacā'cū niwī. Cū ducayuro sājācū niwī tja Porcio Festo wāmetigu. Féli cū wiogu nisere wijagu, judío masā me'rā añurō tojasī'rīgū Pablōre bu'iri da'reri wi'ipūta cūcūcā'cū niwī.

25

Festo tiropū Pablō ucū'que ni'i

¹ I'tia numu cũ wiogu nise sājāca be'ro Festo Cesareapu ni'cu Jerusalēpu wa'acu niwī. ² Cũ topu ejacā, pa'ia wiorā, āpērā judío masā wiorā apaturi Pablöre weresārā wa'acārā niwā cūpure tja. Pablo pe'e Cesareapu nicu niwī. ³ Pablöre wējēatjere apoyutojacārā niwā. Tojo weerā Festore uputu tutuaro me'rā Pablöre miaduticārā niwā Jerusalēpu. “Festo cũ Pablöre uócāma, cũ ma'apu a'tigureta wējēcō'arāti”, nicārā nimiwā. ⁴ Na tojo nicā, Festo pe'e “Cũ Cesarea bu'iri da'reri wi'iputa nitojami. Yu'u basu maata tojaagusa'a tja topure. ⁵ No'o āpērā musā wiorā apeyenojō bu'iri cuomi nisere cuorā, yu'u me'rāta wa'a weetjārā, weresārā wa'aya toputa”, nicu niwī.

⁶ Be'ro Festo Jerusalēpure ocho o diez numurī ni, dajatojaa wa'acu niwī Cesareapure. Cũ dajāca numu ape numu pe'e masārē na besewuaropu wa'acu niwī. Topu eja, Pablöre pijiduticu niwī. ⁷ Pablo topu sājāejacā, Jerusalēcjārā judío masā Festo me'rā wa'a'cārā Pablo pu'to wa'acārā niwā. Wa'a, cũ weeti'quepūreta ña'abutiase weresācārā niwā. ¿Na weresā'que diacjū niti? ne basioticaro niwā.

⁸ Na tojo nīca be'ro Pablo pe'e “Judío masārē duti'quere ña'arō ucūtiwu. Ō'acū wi'i pajiri wi'ire dojorētīwu. Romano masā wiogure ne cā'rōacā yu'rūnu'cātiwu”, nicu niwī.

⁹ Festo cũ quē'rā tja judío masā me'rā añurō tojasī'rīgū, Pablöre “¿Mu'u Jerusalēpu wa'asī'rīsari, yu'u topu mu'u ye cjasere besecā?” ni sērītiña'cu niwī.

¹⁰ Pablo cūrē yu'ticu niwī:

—Yu'u a'to besewuaropu romano masā wiogu tiropu ni'i. A'toputa yu'ure beseroua'a. Yu'u judío masārē ne cā'rōacā ña'arō weetiwu. Mu'u a'tere añurō masīsa'a. ¹¹ Yu'u ña'ase wee'que ye bu'iri “Cūrē wējērōna'a” nicā pūrīcārē, ne “Yu'ure wējētīcā'ña”, nitibosa'a. Na yu'ure weresā'que diacjū niticāma, ne ni'cū yu'ure sōjā judío masāpure bu'iri da'redutita basiowe'e. Tojo weegu diacjūta Romapu nigá, romano masā wiogu waropu yu'ure besecā ñasa'a, nicu niwī Pablo Festore.

¹² Be'ro Festo cũ me'rācjārā werecasari masā me'rā ucūtoja, Pablöre pijiocu niwī:

—Mu'u romano masā wiogu waropure beserouapu. To pūrīcārē mu'u cũ tiroputa besedutigu wa'agusa'a, nicu niwī Festo.

Festo Agripare Pablo ye quetire were'que ni'i

¹³ Pejeti numurī Festo Pablöre ucūca be'ro Judea di'ta wiogu waro Agripa wāmetigu cũ ma'mio Berenice me'rā wa'acārā niwā Cesareapure. Na Festore cũ wiogu nise sājāca be'ro añudutirā wa'arā weecārā niwā. ¹⁴ Na topu peje numurī niyucā, Festo Agripare werecu niwī Pablo ye cjasere. A'tiro nicu niwī:

—A'to ni'cū masū niami bu'iri da'reri wi'ipu Féli cũ wiogu nise wijagu du'uwīrōti'cu. ¹⁵ Yu'u Jerusalēpu ejacā, pa'ia wiorā, āpērā judío masā bucurā Pablöre wējēato nīrā, yu'upure weresāwā. ¹⁶ Yu'u narē yu'tiwu: “Usā romano masā a'tiro weeseti'i. Ne āpērārē wējēdutirowo marī'i cūrē weresā'cārā, weresāno'cu quē'rā beseropu na basu a'merī diacjūnu'cōtica be'ro. Na weresāno'cu narē yu'tīca be'ropu beseno'o”, niwū narē. ¹⁷ Tojo weegu na a'to etāca numu ape numu pe'e maata yoogoro marīō yu'u masārē besewuaropu wa'awu.

Topu eja, Pablore pijowu. ¹⁸ “Yu'ure weresārā, Ñ'abutiase peje waro bu'iri cuomi, ni weresārāsama”, ni wācūmiwū. Ne marīcaro niwū. ¹⁹ Na ējōpeosetise cjase dia'cū nicaro niwū. Apeye, ni'cū masū Jesú wāmetigū judío masā na “Wērīa wa'awī” ni'cure Pablo pe'e cūrēta tja catimi nise queti dia'cūrē weresāwā. ²⁰ Yu'u a'tenōjōrē ¿de'ro weegusari? nīmasīti, Pablore sērītiña'wū. “¿Mu'u Jerusalēpu wa'asī'rīsari? ¿Topu beserouasari te cjasere?” niwū. ²¹ Cū pe'e “Jerusalēpure wa'asī'rītisa'a. Romano masā wiogu waro Augusto tiro pe'e beseno'sī'rīsa'a”, niwī. Tojo nicā tu'ogu, “Mu'u a'tota tojánígūsa'a yujupu bu'iri da'reri wi'ipu. Yu'u mu'urē o'ota basiocā, mu'u wa'agūsa'a”, niwū, ni quetiwerecu niwī Festo Agripare.

²² Cū tojo nicā tu'ogu, Agripa “Yu'u quē'rā cū ucūcā tu'osī'rīsa'a”, nicu niwī. Festo pe'e “To pūrīcārē mu'u ñamiacāta tu'ogūsa'a”, nicu niwī.

²³ Ape numu Agripa, cū ma'mio Berenice na añuse wiorā su'ti sññase me'rā na nerēwuari tucūjopu sājāacārā niwā. Āpērā surara wiorā, ti macācjārā wiorā quē'rā na me'rā sājāacārā niwā. Na nerētojaca be'ro Festo Pablore pijidutio'ocu niwī.

²⁴ Pablo na tiropu sājāejacā, Festo to nirārē nicu niwī:

—Wiogu Agripa, āpērā a'to dujirā, ā'rī Pablore musā ī'a'a. Pājārā judío masā Jerusalēcjārā, a'ti macācjārā cūrē weresāwā yu'upure. Na'irō cūrē “Wējērōua'a”, ni caricūmajāwā. ²⁵ Na tojo nimicā, yu'u pe'e “Cūrē wējērōua'a” na nise bu'ire bocaticāti. Cū basu “Yu'u Augusto tiropu beseno'sī'rīsa'a” nicā, “Cūrē toputa o'oguti”, niwū. ²⁶ Yu'u cūrē o'ogu, “Ā'rī a'te bu'iri cuomi, tojo weecu niwī”, ne papera ni oja'o'ta basiowe'e marī wiogupure. Tojo weegu yu'u musā tiropu ā'rīrē pijioapu. Mu'urē wéegu pijioasu ūsā wiogu ā'rī me'rā ucūato nīgū. Mu'u cū me'rā ucūca be'ro Augustopure “A'te bu'iri cuomi” ni oja'o'ta basiorosa'a nīgū, cūrē pijioasu. ²⁷ Ni'cū bu'iriwi'ire o'ogu, “A'te bu'iri cuomi” ni weretimigū, o'óta basiowe'e marī wiogupure. Mejō warota o'oro weronojō tu'oña'sa'a, nicu niwī Festo Agripare.

26

Pablo Agripare cū were'que ni'i

¹ Be'ro Agripa Pablore ucūduti'cu niwī:

—Ni'cārōacā mu'u yu'tiya mu'urē na weresā'quere, nicu niwī. Tojo weegu Pablo wiogure añudutigū, na weesetironojōta omocā me'rā weequēo, cūrē ucūcu niwī:

²⁻³ —Wiogu, mu'u nipe'tise judío masā na weesetisere masīsa'a. Apeye na ucū a'metu'timūjāse quē'rārē masīsa'a. Tojo weegu yu'u añurō e'catise me'rā mu'urē wereguti judío masā na yu'ure weresā'quere. Añurō pajaña'se me'rā yu'u ucūsere tu'oya.

⁴ »Yu'u wīmagū nicāpūta judío masā nipe'tirā yu'u niseti'quere masīmūjātiwā. Ya macā Tarsopu nicā, Jerusalēpu yu'u nicā masīwā. A'tocateropu quē'rārē masīsama yu'u weesetisere. ⁵ Yu'u ma'mupūta fariseo curuacjū ninūcāwū. Na tere weresī'rīrā, añurō masīsama. Nipe'tirā judío masā wa'teropure ti curuata ni'i nipe'tise Moisé cū duti'quere añurō weeri curua. ⁶ Ni'cārōacārē Ō'acū masā

wērī'cārāpūre masōgūsami nise yu'u ējōpeose ye bu'iri a'topu bese-dutirā o'oāma. A'te masāse cjasere marī ñecūsūmuapureta Ō'acū weretojacu niwī. ⁷ Tereta yucuerā wee'e marī doce cururicjārā. Tojo weerā umucori, ñamirī cūrē ējōpeorā ñubuenu'cūcā'a. Yu'u quērā wērī'cārāpū masārāsama nisere yucuegu wee'e. A'te ye bu'irita ni'cārōacārē judío masā yu'ure weresārā weema. ⁸ To pūrīcārē ¿de'ro weerā musā pe'e Ō'acū masā wērī'cārāpūre masōsere ējōpeoweti?

⁹ »Yu'u quērā todūporopu Jesú Nazarecjārē ējōpeorārē ña'arō weesī'rīrō pōtēorō weecūmiwū. ¹⁰ Jerusalēpu pa'ia wiorā na dutio'omujārō me'rā Jesure ējōpeorārē ñe'e, bu'iri da'rieri wi'ipu miāmujāwū. Narē wējēcā, yu'u quērā ne cā'mota'atiwū. ¹¹ Pejetiri yu'u judío masā na nerēse wi'seripu wa'a, Jesure ējōpeodu'uatō nīgū bu'iri da'recūwū. Upūtu waro na me'rā uagu, apeye di'tapu narē bu'iri da'resī'rīgū sirutuwā'cācūwū.

¹² »“Bu'iri da'reguti tja” ni wācūwā'cāgū, pa'ia wiorā dutio'ori pūrī me'rā Damascopu wa'amiwū. ¹³ Ti macā wa'ari ma'apu wa'agu, dajaritero nicā mujīpū asistero nemorō u'musepu asistedijati, añurō bo'reyua wa'awū. Yu'u tiro, yu'u me'rācjārā tiropu asiste se'sa wa'awū. ¹⁴ Tojo wa'acā, ūsā nucūcāpu nipe'tirā buruque'a wa'awū. Ni'cū yu'ure hebreo ye me'rā ucūcā tū'owū: “Saulo, ¿de'ro weegu yu'ure ña'arō weeti? Tojo wéegu, mu'u basuta ña'arō weegu wee'e”, niwī.

¹⁵ »Cū tojo nicā, “¿Noa niti mu'u?” niwū cūrē.

»Cū yu'ure yu'tiwī: “Yu'u Jesú ni'i, mu'u ña'arō weesī'rī wapagu. ¹⁶ Wā'cānu'cāña. Yu'u mu'urē yé cjasere weregu wa'ato nīgū mu'urē bajuapu. Ni'cācā mu'u ī'a'quere, yu'u mu'urē be'ropu ī'ootjere weregu wa'agusa'a. ¹⁷⁻¹⁸ Judío masā, āpērā judío masā nitirā mu'urē wējēsī'rīcā, añurō co'teguti. Judío masā nitirā tiro na tū'omasīato nīgū yé quetire mu'urē weredutigu o'ógutigu wee'e. Mu'u werēcā, ña'arō weeseti'quere du'u, añuse pe'ere siruturāsama. Tojo weecā, na'itī'arōpu ní'cārā bo'reyuse pe'ere bocarāsama. Yu'u na wiogu nigūti. Wātī pe'e na wiogu ninemotīcā'to nīgū tojo weeguti. Yu'ure ējōpeocā, na ña'arō weeseti'quere acobojoguti. Tojo weerā na quērā āpērā yu'ure ējōpeo'cārā, yu'u bese'cārā me'rā nirāsama”, niwī Jesú yu'ure.

¹⁹ »Tojo weegu Jesú cū u'musepu ucūdijo'quere queoro weewū. Yu'rūnu'cātiwū. ²⁰ Yu'u ne waro Damascōcjārārē Jesú ye quetire werenu'cāwū. Be'ro Jerusalēcjārārē, nipe'tiro Judea di'tacjārārē, āpērā judío masā nitirā quērārē a'tiro werewū. “Ña'arō musā weeseti'quere du'uya. Ō'acū cū ūaro weeya”, niwū. Na tojo wéeca be'ro na dūcayū'quere āpērārē ī'oato nīgū narē añurō nisetidutiwū. ²¹ A'te yu'u were'que ye bu'iri judío masā Ō'acū wi'ipu yu'u nigūrē ñe'e, wējēsī'rīmiwā. ²² Na tojo weesī'rīmicā, Ō'acū pe'e yu'ure weetaunu'cūcā'wī. Tojo weegu yu'u a'tocaterore wiorārē, āpērā mejō nirā quērārē Ō'acū ye quetire were'e. Dūporopu Moisé, āpērā Ō'acū ye queti weremu'tārī masā “Be'ropu tojo wa'arosa'a” na ní'caronojō tereta yu'u were'e. ²³ Na a'tiro ni ojacārā niwā: “Cristo Ō'acū bese'cu pi'eti, wērīgūsami. Wērītoja, cūta wērī'cupu masāmu'tāgūsami. Tojo

weegu cã yu'ruosere weregusami judío masārē, judío masā nitirārē”, ni ojacārā niwā, ni werecu niwī Pablo.

²⁴ Cã tojo nirī curata Festo caricūquejocu niwī Pablore:

—Pablo, mu'u maatigu wee'e. Uputu mu'u bu'ese ye bu'iri mu'u tu'omasitigu dojo'o, nicu niwī Festo.

²⁵ Cã tojo nicā, Pablo yu'ticu niwī: “Yu'u maatigu mejēta wee'e. Yu'u werese diacjūta ni'i. Wiopesase me'rā were'e”, nicu niwī.

²⁶ Be'ro Agripare werecu niwī tja:

—Mu'u a'te cjasere añurō masīsa'a. Tojo weegu yu'u mu'urē uiro marīrō were'e. Nipe'tise yu'u mu'urē were'quere añurō masīsa'a. A'te Jesú ye queti ya'yioropu wa'atiwu.

²⁷ »¿To pūrīcārē mu'u quē'rā, Agripa, Ō'acū ye queti weremu'tārī masā na oja'quere ējōpeoweti? Yu'u tu'oña'cā, mu'u ējōpeosa'a, ni sērītiña'cu niwī Pablo.

²⁸ Cã tojo nicā, Agripa nicu niwī:

—¿Pejetiacā ucūse me'rā mu'u yu'ure Jesure ējōpeocā weecā'sī'rīti? ni yu'ticu niwī.

²⁹ Pablo ninemocu niwī tja:

—Peje ucūse, pejetiacā ucūse uuseri me'rā mu'u, a'to nirā nipe'tirā yu'u weronojō Jesure ējōpeocā uasa'a, yu'u weronojō bu'iri da'reri wi'ipu nitimirā, nicu niwī.

³⁰⁻³¹ Cã tojo nīca be'ro Agripa, Festo, Berenice, āpērā na me'rā dujirā wā'cānu'cā, ape tucūpu Pablo ye cjasere ucūrā sājāacārā niwā. A'tiro nicārā niwā:

—Cū pūrīcā te ye bu'iri wējērōua'a nisere ne mooami. Ne bu'iri da'reri wi'ipu quē'rārē cūta basiotimiapā, nicārā niwā.

³² Agripa pe'e Festore nicu niwī:

—Cū basu pe'e “Augusto romano masā wiogu yu'ure beseato” niticāma, marī cūrē du'uwīrōcā'boapā, nicu niwī.

27

Pablore Romapu o'ó'que ni'i

¹ Be'ro Festo Romapu o'óta basiocā ī'agū, Pablore, tojo nicā āpērā bu'iri da'reri wi'ipu nirārē Julio surara wiogure co'tedutiwī. Julio surara wiogu Augusto wāmetiri curuacjū niwī. Yu'u Luca quē'rā na me'rā wa'awu. ² Ūsā ni'cāwū yucusu Adramitio wāmetiri macā cjāwū Asia cjas petaripu wa'apju me'rā mujāsājā wa'awu. Apī Aristarco wāmetigu Macedonia di'ta Tesalónica wāmetiri macācjū ūsā me'rā wa'awī.

³ Cesareapu wija'cārā ape nūmu ūsā Sidō wāmetiri macāpure etawu. Topu ūsā etacā, Julio Pablore pajaña'gū, a'tiro weewī. Tocjārā cū me'rācjārā cū uasenojōrē o'oato nīgū, na tiropu sijadutigū du'uo'owī.

⁴ Ūsā ti macāpu ní'cārā wijawā'cā, Chipre nūcūrōrē diacjūcamocā pe'e yu'ruawu. Tia pe'e wī'rō tutuatiwu. ⁵ Ūsā Cilicia, Panfilia wāmetise di'ta tiro ti maarēta yu'rūtērī pē'a, Mira wāmetiri macāpu Licia di'tapure ejawu. ⁶ Ti macāpu apewupu mujāsājārātirā tiwupu sāña'cārā dijawu. Be'ro surara wiogu apewu Alejandría cjāwū Italiapu wa'apjure bocaewawī. Ūsā tiwupu mujāsājā, wa'a wa'awu tja.

⁷ Wī'rō ūsārē uputu wēe cā'mota'ayucā, ūsā peje nūmūrī yoogowu. Ūsā uputu pi'etīca be'ropu ejawu Gnido wāmetiri macā pōtēorōpure.

Wĩ'rõ apero pe'e wëose ye bu'iri diacjũ yu'ruamasĩti, apero pe'e majãmiawũ. Salmón peta tiro pe'e yu'ruaa, Creta nucũrõrẽ cũpe pe'e bajaque'awũ. ⁸ Ûsã sumutopũ yu'ruaa, uputu da'rayu'rua'cãrã caributirãpũ Añurĩ Peta wãmetiropũre ejawũ. Ti peta Lasea wãmetiri macã pu'to niwũ.

⁹ Ûsã uputu yoogo'que ye bu'iri judío masã be'tiri bosenuũ yu'ruatojacaro niwũ. Tojo weero wĩ'rõ uputu wa'a, pu'ecu nu'cãtjo cã'rõacã du'sawũ. Ûsã yu'ruacã, uputu waro wiopesa niwũ. ¹⁰ Tere masĩgũ, Pablo narẽ weremiwĩ:

—Marĩ yu'ruacã, wio nisa'a. A'tiwũ, tiwũ cjase apeqũ, marĩ quẽ'rãrẽ mirĩtawio nisa'a. Tojo weerã marĩ a'topũta tojánirã yujupũ, nimiwĩ.

¹¹ Cã tojo nimicã, surara wiogu Pablo ucũsere tu'otiwĩ. Tiwũ wiogu, tiwũ autugare na ucũse pe'ere ãjõpeowĩ. ¹² Ti peta pe'e pu'ecu nicã ña'a niporo. Tojo weerã tiwupũ sãñarã pãjãrã ti nucũrõ Cretare yu'rua wa'asĩ'riwã Fenice wãmetiri macãpũ. “Topũ apetero weerã pu'ecu tõ'orãsa'a”, niwã. Ti peta pe'ere uputu wĩ'rõ wëetiporo.

Pablo quẽ'rã pu'etõ'o'que ni'i

¹³ Tojo weerã sajatiro wĩ'rõ wëetuuwã'cãticã, tiwũ da'rãrã pe'e “Yu'ruaroua'a Fenicepũ”, ni wãcũwã. Tojo wee ùsã Creta wãmetiri nucũrõ sumutopũ yu'ruawũ. ¹⁴ Ûsã wijãca be'ro maata wĩ'rõ uputu wëewã'cãtiwũ ùsã pu'to nucũrõ tiro pe'e. Te wĩ'rõ Nordeste wãmetiwũ. ¹⁵ Tiware wĩ'rõ uputu wëecã'mota'awũ. Tojo wëecã, wĩ'rõ wëepõtëorõ pe'e wa'ata basiotiwũ. Basioticã ì'a, to wëewã'cãrõ pe'eta ùsãrẽ su'ori miawũ. ¹⁶ Ûsã ni'cã nucũrõ Cauda wãmetiri nucũrõacãpũre eja, yu'ruawũ wĩ'rõ uputu wëopũritiro pe'e. Tiwũ siropũ ni'cãwũ yucusu cã'wũacã pajipjũ mirĩcã, na yu'ruapjũ du'tepono'wũ. Wĩ'rõ uputu wëecã, tiwũacãrẽ uputu da'ratjãrãpũ pajipjũjopũ miisãawũ. ¹⁷ Tiware wejemorõpeotoja, pũnu'mo dari me'rã wĩ'rõ me'rã batari nĩrã pajipjũta warua, du'tewã. Be'ro na ui, Sirte wãmetiro nucũporojopũ marĩrẽ wëewã'cãrĩ nĩrã, na “Su'ti caseri wĩ'rõ miato” ni, du'teõ'o'que caserire pãacã'wã. Na pããca be'ro wĩ'rõ wëorõ pe'eta wa'awũ. ¹⁸ Ape numũ mejãrõta wĩ'rõ wëecã ì'arã, a'tiro weewã. Tiwupũ apeqũ sãñasere pa'sa tutuapjũ tojato nĩrã cõ'aduowã. ¹⁹ Ape numũ ùsã basuta ni'cãrẽ tiwũ cjase su'ti caserire, na du'te'que darire, na tuatu'que sè'rèrĩrẽ doqueñonemowũ tja. ²⁰ Peje numũrĩ mujĩpũ umuccojũ, ñocõa ne bajutiwã. Tojo weerã ùsã no'o diacjũ wa'arãsari, nita basiotiwũ. Wĩ'rõ quẽ'rã tojo wëenu'cũcã'wũ. Tojo wee “Ûsã ne yu'rusome”, ni wãcũmiwũ.

²¹ Peje numũrĩ ùsã ba'atiwũ. Tojo weecã ì'a, Pablo na wa'teropũ ni'cu wã'cãnu'cã, narẽ niwĩ:

—Musãrẽ sõ'opũ Cretapũ yu'u were'quere tu'ocã, añu niboapã. Marĩ topũ wijatirã, a'tiware dojorẽ, tiwũ cjasere bajuriotiboapã. ²² Ni'cãrõacãrẽ musã uiticã'ña. Ne ni'cũ wërĩsome. A'tiwũ dia'cũ bajudutirosa'a. ²³ Yu'u Ò'acũrẽ ãjõpeogu ni'i. Cũ yu'u wiogu nimi. Ni'cãcã ñami ni'cũ cũrẽ wereco'tegu yu'u tiropũ bajuami. ²⁴ A'tiro ni wereami: “Ne uiticã'ña. Mu'u Augusto wiogu tiropũ beseno'gũ wa'agusa'a. Ò'acũ mu'u sërĩsere añurõ tu'oami. Tojo weerã a'tiwupũ nĩrã yu'rupe'ticã'rãsama. Ne ni'cũ wërĩsome”, niami. ²⁵ Tojo weerã musã wãcũtutuaya. Yu'u Ò'acũrẽ ãjõpeo'o. Cũ ní'que diacjũta

wa'arosa'a. ²⁶ Wī'rō dia'cū marīrē nūcūrōpū wēequepeorosa'a, niwī Pablo.

²⁷ Pua semana ūsā Cretare wijāca be'ro ejacāti pajiri maa Adriático wāmetiri maajopure. Wī'rō ɁpɁtu wēocā'mota'ayucā, yoogocāti. Ńami deco nicā tiwɁcjārā da'rarā, “Marī di'ta tiropū ejarā weetu'sa'a”, niwā. ²⁸ Tojo weerā na Ɂno'ocā'rō ū'cūamiti? nīrā, ni'cā da yuta da me'rā dijoo, queoña'wā. Na tojo weecā, treinta y seis metros ū'cūawā. To be'roacā tja apaturi queoña'wā. Veintisiete metrotā nicaro niwū majā. ²⁹ Ńami niyucā, na ūtāpagapū doquewārī nīrā, a'tiro weewā. Ba'paritise cōme pjīrī pacare te yapuripū yuta dari me'rā du'teō'o'quere doqueñowā. Auturo pe'e tiwure wejeñe'epo'ato nīrā tojo weewā. Tojo weetojaca be'ro na “Maata bo'reacā ūamisa'a”, ni wācūque'tiwā. ³⁰ Ńamita tiwure da'raco'teri masā du'tisī'rīmiwā. Tojo wee na “Cōme pjīrīrē Ɂ'mutārō pe'e doqueñorātirā wee'e” niso, yucusuacārē miidijoo, tiwū me'rā du'tisī'rīmiwā. ³¹ Pablo na tojo weesī'rīcā i'agū, surara wiogure, āpērā surarare werewī:

—Ā'rā a'tiwupū tojaticā, musā ne ni'cū catisome, niwī.

³² Cū tojo nicā tu'orā, surara pe'e tiwū yucusuacārē du'te'que darire dutesurequeñocā'wā.

³³ Bo'reque'ati dūporo Pablo tiwupū nirārē ba'adutiwī:

—Pua semana wa'a'a musā cārīti, ba'atimirā musā nirō. ³⁴ Tojo weegū yū'Ɂ musā baanujā tutuato nīgū, musārē ba'adutiguti. Ne cā'rōacā musārē mejēcā wa'asome, niwī.

³⁵ Tojo nitoja, Pablo pārē mii, nipe'tirā i'orōpū Ō'acārē e'catise o'owī. Be'ro cū basu tigare deco me'rā pe'é, ba'awī. ³⁶ Na cū tojo ba'acā i'arā, na bujawetimi'quere du'u, na quē'rā e'catise me'rā ba'awā. ³⁷ Ūsā tiwupū sāñarā nipe'tirā doscientos setenta y seis niwū. ³⁸ Na ba'asī'rīrō pōtēorō na ba'āca be'ro tiwupū sāñase trigo ajurire ti maapū doqueño'ocā'wā. Yucusū ca'rasānemopjū tojato nīrā tere cō'awā.

Yucusū nūcūporopū sū'apeja'que ni'i

³⁹ Bo'reque'aca be'ro tiwū da'rari masā nūcūrōrē i'abocawā. ɁNo'opū niti? ni i'amasītiwā. Na tojo i'amasītimirā, opatucū nūcūporo nirōrē i'a, “Sō'o baanujārā, apetero weero basiocāma, to majāarā”, niwā. ⁴⁰ Tojo weerā todūporo “Cōme pjīrī wejeñe'epo'ato” ni, na du'te doqueño'que pjīrīrē dutesure dijowā. Apeye wajapjīrī pacare, autuse pjīrī du'te'que darire pāaca'ranū'cōwā. Na tojo weetojaca be'ro Ɂ'mutārōpū nirī su'ti caserore wī'rō ti caseropū ñe'e miato nīrā wejemorō yoowā. Tojo weero tiwū nūcūporo sumuto pe'e nujāwū. ⁴¹ Nujā, ū'cūatiro nūcūporo opa bu'a nirōpū sū'apeja wa'awū. Wajamū'tārō pe'e nūcūporopū opasīo doquebi'peque'awū. Ne sīoburota basiotiwū. Tiwū auturo pe'e pā'cōrī pacase paaqueocā, bata wa'awū.

⁴² Tojo wa'acā i'a, surara tiwupū bu'iri cūorā na ñe'e'cārārē ne ni'cū doqueñojā baadu'titicā'to nīrā wējēcā'sī'rīmiwā. ⁴³ Surara wiogū pe'e Pablora yū'rūosī'rīgū, narē cā'mota'awī. Be'ro baamasīrārē sumutopū baanujāmū'tādutiwī. ⁴⁴ Āpērārē taboa pjīrī me'rā pa'sanujādutiwī. Te me'rā wa'atirā, tiwū cjase bata'que pjīrī me'rā pa'sanujādutiwī. Tojo weetjīrā, ūsā nipe'tirā yū'rūpe'ticā'wū.

28

Pablo Malta n̄cūrõp̄u ní'que ní'i

¹ Ûsã nipe'tirã sumutopu nujãta, majãnu'cãca be'ro ùsã masi'wã, ti n̄cūrõ Malta wãmeticarõ niwã. ² Tocjãrã masã acoro pejacã yusuacã ì'arã, ùsãrẽ añurõ pajaña'wã. Tojo weerã pecame'e wjãbosa, ùsãrẽ sõ'madutirã pijiowã. ³ Pablo quẽ'rã peca boposãse seegu wa'a, mitiawĩ. Cũ tojo mitiari cura aña pecapu ní'cu asise uiwijatigu, Pablo ya omocãpu cũ'rĩ doqueyojawĩ. Toputa wã'ñacã'wĩ. ⁴ Ti n̄cūrõcjãrã aña Pablo ya omocãpu wã'ñacã ì'arã, na a'tiro niwã:

—À'rĩ masã wẽjẽrĩ masũ nisami. Cũ dia pajiri maapu yu'rutoja'cu nimigã, cũ ña'arõ wee'que wapa wẽrĩgũsami, niwã.

⁵ Pablo pe'e añarẽ pecame'epu wejestequetiawĩ. Cũrẽ ne mejẽcã wa'atiwũ. ⁶ Na tocjãrã pe'e “Maata cũrẽ bipia wa'arosa'a”, nimiwã. “Bipiticãma, wãcũña marĩrõ buruque'a, wẽrĩa wa'agusami”, ni wãcũmiwã. Na yoacã yucuecũmĩ, cũrẽ mejẽcã wa'aticã ì'a, mejẽcã wãcũwã tja. “À'rĩ mũm mejẽta nisami. Marĩ ãjõpeogu ní'gũ nisasami. Tojo weero cũrẽ aña cũ'rĩcã, ne mejẽcã wa'awe'e”, niwã.

⁷ Ûsãrẽ tojo wa'a'caro ti n̄cūrõ wiogu Publio wãmetigu ya di'ta pu'toacã niwã. Cũ ùsãrẽ cũ ya wi'ipu cãrĩdutigu pijiawĩ. I'tia numũ ùsã cũ ya wi'ipu nise numũrĩrẽ ùsãrẽ añurõ weewĩ. ⁸ Titare Publio pacu ujaque, yoja dutitigu cãjiwĩ. Pablo cũ cãjĩrõpu sãjãa, Ò'acũrẽ sẽrĩbosa, cũ dũpoapure ñapeowĩ. Tojo wee cũrẽ yu'rucã weewĩ. ⁹ Cũ tojo weecã ì'arã, ti n̄cūrõpu nirã dutitirã na ye dutire yu'ruodutirã cũ tiropu a'tiwã. Nipe'tirã na ye dutire yu'ruono'wã. ¹⁰ Ti n̄cūrõcjãrã ùsãrẽ peje apeyenojõ o'owã. Be'ropu ùsã yucusupu wa'arã, pu'etiatje quẽ'rãrẽ o'owã.

¹¹ Ûsã ti n̄cūrõpure i'tia mujĩpũ niwã. Be'ro Alejandrĩa wãmetiri macã cãjãwũ me'rã wa'awu tja. Tiwu topu pu'ecu tõ'o n̄nicarõ niwã yujupu. Tiwu yucusuẽ'quẽapu ãpẽrã masã ãjõpeosetirã Cãstor, Pólux wãmetirã queose na paateõ'o'que wã'ñawũ. ¹² Maltapu ní'cãrã wija, Siracusa wãmetiri macã cja petapu ejawu. Topu i'tia numũ tojãniwũ. ¹³ Be'ro Regio wãmetiri macãpu wa'arã, sumutopu nujãwũ. Topu eta, ni'cã numũ be'ro ùsã wa'aro pe'eta wĩ'rõ wẽowũ. Tojo weerã ape numũ pe'e ejabaque'owu Puteoli wãmetiri macãpure. Topu eta, ùsã tiwupu sãña'cãrã dijawu. ¹⁴ Topure ãpẽrã Jesure ãjõpeorãrẽ bocaejawu. Na ùsãrẽ “Ni'cã semana ùsã me'rã tojãniña”, niwã. Tojo weerã ùsã ni'cã semana to ni, be'ro Romapu wa'arã ma'apu yu'ruawu tja. ¹⁵ ãpẽrã Romacjãrã Jesure ãjõpeorã ùsã Romapu wa'ase quetire tu'otojacãrã niwã. Tere tu'o, ùsãrẽ põtẽrĩrã etawã ma'apu Foro de Apio wãmetiri macãpu. ãpẽrã quẽ'rã aperopu sijari masã na cãrĩrõpu Tres Tabernas wãmetiropu ùsãrẽ põtẽrĩwã. Pablo narẽ ì'agã, Ò'acũrẽ e'catise o'o, cũ basu quẽ'rã nemorõ e'cati, wãcũtutuase bocanemowĩ. ¹⁶ Ûsã Romapu etãca be'ro surara wiogu Julio a'tiro weewĩ. Bu'iri cuorã cũ mia'cãrãrẽ tocjãrã bu'iri cuorãrẽ co'terã wiogupure wiawĩ. Pablo pe'ere ape wi'ipu ni'cã surara cũrẽ du'tiri ní'gũ co'teacju me'rã cũuwĩ.

Pablo Romapu ní'que ní'i

17 I'tia numu ūsā Romapu etāca be'ro Pablo ti macācjārā judío masā wiorārē pijiowī. Be'ro cū tiropu na ejačā ī'a, narē a'tiro niwī:

—Yu'u acawererā, ne cā'rōacā mejēcā weetiwa marī acawererārē. Ne marī űecūsūmapu weeseti'quere “Tojo niwe'e”, nitiwu. Tojo weetimičā, marī acawererā Jerusalēpu yu'ure űe'e, romano masā wiorāpure o'owā. 18 Na romano masā wiorā yu'ure sērītiña'a, cūrē wējērōña'a nise bu'irire bocatitjārā, du'usī'rīmiwā. 19 Na judío masā pe'e pūrīcā yu'ure ne du'uwīrōrō űatiwā. Tojo weegu yu'u “Wiogu Augusto Romacjūputa beseato”, niwā. Ne yu'u acawererārē weresāgū mejēta, yu'u uaro me'rā a'tiapu. 20 Yu'u tojo weetjagū, musā me'rā ucūgūti nīgū, diacjū masiāto nīgū musārē pijioapu. Marī judío masā yoacā yucue'cu a'titojacu niwī. Cū Jesucristo wāmetimi. Yu'u cūrē ējōpeose ye bu'iri a'te dari cōme dari me'rā du'teno'cu ni'i, niwī Pablo.

21 Na cūrē niwā:

—Ūsā ne ni'cā papera pūrī judío masā Judeacjārā na oja'o'oca pūrīrē űe'ewe'e. Mu'u ye cjasere tu'owe'e. To Judeacjārā a'topu sijarā etarā, ne űa'arō ucū weresātiwā mu'urē. 22 Ūsā a'te dia'cūrē masī'i. Nipe'tirocjārā “Jesure ējōpeose űa'a ni'i”, ni ucūma. Tojo weerā ūsā mu'u ējōpeosere tu'osī'rīsa'a, niwā.

23 Tojo nīca be'ro na ni'cā numu tere ucūatji numurē besewā. “Ti numu a'tirāti” ni, wa'a wa'awā. Ti numu nicā pājārā masā Pablo cājīrī wi'ipu etawā. Na nerēpe'tica be'ro bo'reacā bu'enu'cā'cu, téé űamica'a bu'e na'itō'oa wa'awī. Ō'acū cū nipe'tirā wiogu nise quetire bu'ewī. Jesucristore ējōpeoato nīgū, Moisé cū oja'quere, Ō'acū ye queti weremu'tārī masā na oja'quere narē pūrō ējōpeocā uagu bu'eī'owī. 24 Ni'cārērā cū bu'esere ējōpeowā. Āpērā ne ējōpeotiwā. 25 Na ni'cārōnojo wācūti, ni'cārērā topu duji'cārā wā'cānu'cāwijaari cura Pablo narē niwī:

—Espiritu Santu diacjūta ucūpī Ō'acū ye queti weremu'tārī masū Isaia me'rā ucūgū marī űecūsūmapure. A'tiro ni wereduticu niwī:

26-27 Ā'rā masārē a'tiro ni weregū wa'aya:

“Musā Ō'acū ye cjasere teerā, ī'asī'rītīrāsa'a.

Ō'acūrē ējōpeosī'rītīrā, diacjū cjasere tu'osī'rītīrāsa'a.

Tojo ējōpeotitjārā, yu'ure acobojose sērīsoma.

Tojo weerā musārē werēcā, tu'orāsa'a, tu'orā pe'e.

Mejō de'ro nirō weesari, ni tu'omasīsome.

Musā añurō yu'u weesere ī'amirā, ī'amasīsome”, nicu niwī Ō'acū.

28 »Tojo weerā musā tu'osī'rītise ye bu'iri Ō'acū masārē yu'rūose quetire ni'cācā me'rā judío masā nitirārē wereno'rōsa'a. Na pe'e añurō tu'otu'sarāsama, niwī.

29 Pablo tere nīca be'ro judío masā topu nirā na basu a'metu'tiwijaawā.

30 Pua cū'ma Pablo ti wi'i na waso, wapayedutica wi'ipure surara cūrē co'tegu me'rā niwī. Nipe'tirā cūrē ī'asijarārē e'catise me'rā narē pōtērīwī. 31 Uiro marīrō, wācūtutuario me'rā masārē Ō'acū cū wiogu nisere, tojo nicā Jesucristo ye cjasere bu'enu'cūcā'wī. Āpērā ne cā'mota'aro marīrō tojo weewī.

Teófilo, mu'urē tocā'rōta oja'a.

Luca

Pablo Romacjārārē oja'que ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Pablo a'ti pūrīrē Corintopu nígū, Romacjārā Jesucristore ějōpeorārē ojacu niwī. Cū ne waropare Jesucristore ějōpeoticu niwī. Tojo weegu cūrē ějōpeorārē ña'arō weesī'rīgū sirutucu niwī. Be'ro Ō'acū Pablöre ducayucā weecu niwī. Tojo wéeca be'ro cū Jesucristo ye quetire wereri masū sājācu niwī.

Pablo Romacjārā tiropu wa'asī'rīcu nimiwī. Cū a'ti pūrīrē ojacaterore wa'aticu niwī yujupu. I'tia cū'ma be'ro na tiropare wa'acu niwī.

Cū papera ojacu, a'tiro ojaseticu niwī. “Yū'u Pablo musārē oja'a” nitojaca be'ro añudutiwacu niwī. Be'ro “Ō'acūrē musā ye cjasere e'catise o'o'o”, nicu niwī. Tojo nicā “A'tere uasāgū, musārē a'ti pūrīrē oja'a,” nicu niwī. Be'ropu “Ō'acū ye añuse quetire a'tiro nirō wee'e”, ni ojacu niwī. Yapaputa majā añudutitosere ojacu niwī.

Pablo a'ti pūrīrē marī nipe'tirā bu'iritirā ni'i nisere ojacu niwī. Tojo nicā Ō'acū me'rā añurō nisī'rīrā, Jesucristore ějōpeose me'rā dia'cū tojo nīta basio'o nisere ojacu niwī. Apeye, Romacjārārē ni'cārō me'rā nisetidutigu, narē “Añurō a'merī pajaña'ña, ejerisājāse me'rā niña,” ni ojacu niwī.

Pablo Romacjārā Jesure ějōpeorārē oja'que ni'i

¹ Yū'u Pablo musā Roma wāmetiri macācjārā Jesucristore ějōpeorārē oja'a. Jesucristo dutiro weewā'ñaco'tegu ni'i. Cū yū'ure Ō'acū masārē yū'ruose quetire weredutigu besecūwī.

² Duporopu Ō'acū cū ye queti weremu'tārī masā me'rā “Yū'u masārē yū'ruoguti”, ni weryucu niwī. Tojo weerā te quetire tu'orā, Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu ojacārā niwā. ³ Na oja'que marī wiogu Jesucristo Ō'acū macū ye queti ni'i. Cū a'ti nucūcāpūre marī weronojō uputigu bajuacu niwī. Masū nígū, duporocjūpu wiogu Davi pārāmi nituriagupu nicu niwī. ⁴ Cū marī weronojō uputimigū, Ō'acū macū niyugu, ña'ase moogū waro nicu niwī. Cū wérīca be'ro cū pacu Espiritu Santu tutuaro me'rā cūrē wērī'cupure masōcu niwī. Tojo weese me'rā masārē yū'u macū nimi nisere ī'ocu niwī. ⁵ Cū yū'u Pablöre añurō wéégū, cū ye quetire weredutigu besewī. Nipe'tiropu masā Jesucristore ějōpeoato nígū tojo weewī. ějōpeotjīarā, cū uaro weerāsama.

⁶⁻⁷ Musā Romacjārā quē'rā cū tojo nino'cārāta ni'i. Tojo weegu musārē Ō'acū mairārē a'ti pūrīrē oja'a. Ō'acū Jesucristo yarā sājādutigu musārē besecu niwī. Marī pacu Ō'acū, tojo nicā marī wiogu Jesucristo musārē añurō weeato. Musārē ejerisājācā weeato.

Pablo Romapu wa'asī'rīmi'que ni'i

⁸ A'tere musārē weremu'tāgūti. Nipe'tirocjārāpu musā Jesucristore ějōpeosere ucūse'sama. Tere tu'ogu, Jesucristo weetamuse me'rā Ō'acūrē e'catise o'o'o. ⁹ Yū'u ñubuesetirinacū musā ye cjasere

sērībosanu'cūcā'a. Yū'u tojo weesere Ō'acū “Diacjūta tojo weemi”, nisami. Yū'u añurō ejeripō'rātise me'rā cū ũaro wee'e. Tere weégū, añuse queti cū macū yere were'e. ¹⁰ Apeye quē'rārē Ō'acūrē a'tiro sērīnu'cūcā'a. “Mū'u ũaro nicā, yū'ure Romapū wa'adutigu du'uo'oya. Ti macācjārā mū'ūrē ējōpeorārē ī'asī'rīsa'a”, ni sērī'i. Yoa wa'a'a yū'u musā tiropū wa'asī'rīmi'caro. ¹¹ Musārē nemorō wācūtutuacā ũasāgū, Espiritu Santu yū'ure masīse o'oro weronojō musārē o'oturiasī'rīsa'a. Tojo weegu topūre wa'asī'rīsa'a. ¹² Musārē a'tiro nigūti. Marī pūaperi a'merī weetamurāsa'a. Musā yū'u ējōpeocā ī'arā, nemorō wācūtutuarāsa'a. Yū'u quē'rā musā ējōpeocā ī'agū, mejārōta weegusa'a.

¹³ Acawererā, musārē a'tere masīcā ũasa'a. Pejetiri musā tiropū wa'asī'rīmi'i. Apesecjārāmarīcā judío masā nitirā yū'u Jesucristo ye quetire werecā, ējōpeowā. Musā ya macācjārā quē'rārē Jesucristore ējōpeocā ũasāgū, weregu wa'asī'rīsa'a. Tojo weesī'rīmicā, basiowe'e yujupū. ¹⁴ Ō'acū cū ye quetire nipe'tirārē yū'ure weredutiwī. Yé uurārē, uutirā quē'rārē weredutiwī. Bu'e'cārārē, bu'eti'cārārē weredutiwī. ¹⁵ Tojo weegu musā ya macācjārā Jesucristore ējōpeotirārē cū ye quetire pūrō weresī'rīsa'a.

Jesucristo ye quetire tū'orā cūrē ējōpeose ni'i

¹⁶ Masā Jesucristo ye quetire tū'orā, cūrē ējōpeonū'cāsama. Yū'u masī'i, Ō'acū cū tutuaro me'rā nipe'tirā Jesucristore ējōpeorārē pecame'epū wa'abo'cārārē yū'rūosami. Tojo weegu masārē te quetire ne bopoyasāwe'e. Ne waro cūrē ējōpeorā judío masā nirārē yū'rūosami. Judío masā nitirā cūrē ējōpeorā quē'rārē mejārōta yū'rūosami. ¹⁷ Te queti a'tiro ni'i. Ō'acū Jesucristore ējōpeorārē “Bu'iri marīrā, añurā nima”, ni ī'asami. Jesucristore ējōpeorā dia'cūrē tojo ī'asami. Te cjasere Ō'acū ye queti ojāca pūrīpū a'tiro ojano'wū: Ō'acū cūrē ējōpeorārē “Añurā nima”, ni ī'asami. Cū me'rā ninu'cūrāsama, niwū.

Nipe'tirā masā bu'iritima nise ni'i

¹⁸ Ō'acū ũ'mūsepu nigū masā ña'arō weesetisere ī'agū, bu'iri da'resami. Ña'arō weenu'cūrā diacjū cjasere cā'mota'asama. Tojo weegu narē ũputū bu'iri da'resami. ¹⁹ Ō'acū cū nisetise masīta basiosere masā añurō masīsama. Ō'acū cū basu tere masīcā weecu niwī. ²⁰ Marī Ō'acū bajusere ī'atimirā, cū wee'que me'rā cū tutuasere, cū nisetisere masīno'o. Cū tutuase, cū nisetise ninu'cūcā'rōsa'a. Ne waro cū a'ti turire weenu'cācateropūta cū Ō'acū ni'i nisere masīno'o. Tojo weerā masā “Mū'ūrē masītisa'a. Tojo weerā bu'iri moo'o”, nímasītisama. ²¹ Cū nisetisere masīmirā, cūrē ējōpeotisama. Ne cūrē e'catise o'otisama. No'o ũaro wācūma'a, siape me'rā nemorō ña'arō wācūsājāsama. ²² Na masīyū'rūa'a nimirā, tū'omasītirā dojosama. ²³ Tojo weerā Ō'acū catinu'cūgūrē ējōpeotisama. Na apeyenojō masā yee'que boadijatje pe'ere ējōpeosama. Masā queose, mirīcūa queose, wa'icūrā queose, pīrōa queosere yee, ējōpeosama. Ne waropūta tere weemujāti, ni'cārōacā quē'rārē mejārōta weenu'cūma.

²⁴ Na tojo wee'que bu'iri Ō'acū na ña'arō weesī'rīserē weeato nígu cō'awā'cācū niwī. Na bopoyose ña'asere a'merī weecārā niwā. Tere

wéerã, na basu na upure dojorêrã weecãrã niwã. ²⁵ Diacjũ cjasere ãjõpeoboronojõ o'orã, mejõ nisoowioritima. Cãrê ãjõpeoronojõ o'orã, cã da're'que a'ti nucũcã cjase pe'ere ãjõpeoma. Õ'acũ nipe'tise wee'cure e'catipeonu'cũcã'rõua'a. Tojota weeno'ato.

²⁶ Õ'acũ bopoyose na ñaripejasere weeato nígũ narê cõ'awã'cãcũ niwĩ. Numiaputa ñmua me'rã na weewuasenojõrê na basu numia se'saro ña'arõ weesama. ²⁷ Ñmua quê'rã na basu ña'arõ a'merĩ weesama. Ñmua numia me'rã weewuasenojõrê du'urã, ñmua se'saro ñaripeja, ña'arõ weesama. Tojo weegũ Õ'acũ narê ña'arõ weese wapa, bu'iri da'resami. Narê bu'iri da'regũ, na upupure pi'eticã weesami.

²⁸ Cũ wee'quere ñ'amirã, Õ'acũrê ãjõpeosĩ'rĩtisama. Tojo weegũ na wãcũma'asere weeato nígũ cõ'awã'cãcũ niwĩ. Cũ narê cõ'acã, totã na ña'arõ wee'quere nemopeosama. ²⁹ Nipe'tise ña'arõ weesere yu'rũocã'sama. Pajaña'rõ marĩrõ ãpêrãrê ña'arõ weesĩ'rĩsama. Apeyenojõ cõomirã, cõonemosãjã'sĩ'rĩsama. A'te nipe'tise ña'asere weesama. Doesama. A'mewêjêsama. A'metu'tisama. Weesoosama. Ña'arõ weesĩ'rĩrõ bajuro ña'arõ weesama. Ucja, queti poosama. ³⁰ ãpêrãrê ña'arõ weesĩ'rĩrã, diacjũ nitimicã, weresãsama. Õ'acũrê ñatisama. ãpêrãrê ñ'amuisama. “Yu'ũ pe'e ãpêrã yu'rũoro niyu'rũnu'cã'a”, nisama. Ña'asere weebocasama. Na pacusũmuarê yu'rũnu'cãsama. ³¹ Tu'omasĩtisama. Na “Weerãti” ní'quere weetisama. A'metu'tica be'ro aposĩ'rĩtisama. Na acawererãpãreta ma'itisama. ãpêrãrê pajaña'tisama. ³² Õ'acũ tojo weerãrê queoro wéégũ, “Pecame'epũ cõ'abajurioguti”, nicũ niwĩ. Cũ tojo nica be'ro nimicã, ña'arõ weenu'cũsama. Tojo nicã ãpêrãrê ña'arõ weecã ñ'arã, “Añurõ wéerã, tojo weema”, nisãjãsama.

2

Õ'acũ ña'arõ weerãrê bu'iri da'regũ, queoro weemi nise ni'i

¹ Mũsã ãpêrãrê “Na ña'arã nima” ni, ñ'abeseticã'ña. Mũsã quê'rã na weronojõ ña'arõ weesetisa'a. Na bu'iritima nĩrã, ñsã quê'rã bu'iriti'ĩ nĩrõnojo wa'a'a mũsãrê. Mũsã ni'cãrõnojo bu'iri cõ'o'o. ² Õ'acũ ña'arõ weerãrê bu'iri da'regũ, queoro weegũ weemi nisere masĩno'o. ³ Mũsã ãpêrãrê “Ña'arõ weema” nimirã, na weronojõta wee'e. Tojo weerã “Õ'acũ ñsãrê bu'iri da'reesome”, niticã'ña. Da'regũsami. ⁴ Ña'arõ weemicã, Õ'acũ mũsãrê pajaña'gũ, maata bu'iri da'retisami. Tojo weerã mũsã “Ñsãrê bu'iri da'reesome”, nimisa'a. Tojo niwe'e. Mũsã ña'arõ weesere bujaweti ducayuato nígũ añurõ wee, maata bu'iri da'retisami.

⁵ Cũ tojo weemicã, mũsã ña'arõ weesere bujaweti ducayusĩ'rĩtisa'a. Mũsã siape me'rã ña'asere weenemorã, bu'iri da'resere seenocũunemorã wee'e. Be'ro masãrê bu'iri da'reatji ñmũ nicã, Õ'acũ uagũ, mũsãrê queoro bese, uputu bu'iri da'regũsami. ⁶ Masã na wee'quenũcãrê queoro wapayegũsami. ⁷ Õ'acũ a'tiro weerãrê cã tiropũ catinu'cũatjere o'ogũsami. “Cũ me'rã ducayu ninu'cũrãsa'a” nĩrãrê, tojo nicã cã “Añurõ weepũ” nisere a'marãnojo'rê o'ogũsami. Tojo nicã ape upũ boatiri upũ su'tiwetisĩ'rĩrãrê tojo o'ogũsami. Na catinu'cũsere ñarã, añurõ weenu'cũrãsama.

8 Āpērā pe'e Ō'acūrē yu'rūnu'cārā, na űaro weesetisama. Di-acjū cjasere űatirā, űa'ase pe'ere weesirutusama. Ō'acū ua, narē űpuṭu bu'iri da'regusami. 9 Nipe'tirā űa'arō weesetirā pi'eti, űa'arō ṭu'oña'rāsama. Judío masārē ne waro tojo wa'amū'tārōsa'a. Judío masā nitirā quē'rārē mejārōta wa'arosa'a. 10 Añurō weesetirā pe'ere Ō'acū añurō weegusami. Narē “Musā añurō weewu”, nigūsami. Tojo nicā ejerisājācā weegusami. Ne waro judío masārē tojo ejerisājācā weemu'tāgūsami. Judío masā nitirā quē'rārē mejārōta weegusami. 11 Ō'acū judío masārē, judío masā nitirārē ĩ'a ducawaanu'cōtisami.

12 Judío masā nitirā Ō'acū Moisére duti'quere masītisama. Na űa'arō wee'quere te dutise me'rā mejēta Ō'acū besegusami. űa'arō wee'que wapa me'rā pe'e narē pecame'epu cō'abajurio besegusami. Judío masā pūrīcā Ō'acū Moisére duti'quere masīsama. Tere masīmirā, űa'arō weesama. Tojo weegu Ō'acū náma te dutise me'rā na yu'rūnu'cā'que wapare bu'iri da'regusami. 13 Moisé dutisere ṭu'ose me'rā dia'cū Ō'acū “Bu'iri marīrā nima”, nitisami. Cū dutisere weerā pe'ere “Bu'iri marīrā nima”, nisami. 14 Judío masā nitirā Moisé dutisere moomirā, na añurō wéerā, Ō'acū dutisereta weerā weema. Na basu Moisé dutisere masīrā weronjō weesama. 15 Añurō weese me'rā na diacjū wācūsere ĩ'osama. Moisé dutisere masīrā weronjō nima. Tojo weerā queoro weetīca be'ro űa'arō ṭu'oña'sama. Añurō wéeca be'ro bu'iri moorā ṭu'oña'sama. 16 Yu'u Jesucristo ye quetire wereronjōta a'tiro wa'arosa'a. Ō'acū masārē bu'iri da'reatji numu nicā, nipe'tirā wācūsere, āpērā ĩ'atiropu weesere besegusami. Jesucristo űa'arō wācūrārē, űa'arō weerārē bu'iri da'regusami. Añuse wācūrārē, añurō weerārē añurō weegusami.

Ō'acū Moisére dutise cūu'que ni'i

17 Musā a'tiro wācūmisa'a: “Ŭsā judío masā Ō'acū Moisére dutise cūu'quere ējōpeorā ni'i. Ō'acū yarā ni'i. Tojo weerā judío masā nitirā yu'rūoro añuyu'rūnu'cā'a”, nimisa'a. 18 Tojo nicā a'tiro ninemos'a. “Ŭsā Ō'acū űasenojōrē masī'i. Moisé duti'quere masīyurā, űsā añuse dia'cūrē besemasī'i. 19 Caperi bajutirārē ṭūawā'cārā weronjō Ō'acū yere masītirārē bu'emasī'i. Na'itī'arōpu nirārē sī'orā weronjō űa'arō weerārē añurō weeduti'i”, nisa'a. 20 “Moisé cū duti'quere cuorā, diacjū cjasere queoro masī'i. Tojo weerā ṭu'omasītirārē, Ō'acū yere ne waro bu'ewā'cōrārē bu'emasī'i”, nimisa'a. 21 Musā “Āpērārē bu'emasī'i” nirātirā, musā basu pe'e bu'emū'tārōua'a. Āpērārē “Yajaticā'ña” nimirā, āpērā yere yajasa'a. 22 Musā, “Musā numosānumia, marāpusumua nitirārē a'metārāticā'ña”, nisa'a. Tojo nimirā, a'metārāsa'a. “Queose yee'quere ējōpeoticā'ña” nimirā, narē ējōpeose wi'seri cjasere yajasa'a. 23 “Ŭsā Moisé duti'quere cuotjīarā, āpērā yu'rūoro ni'i”, ni wācūmisa'a. Tojo nimirā, tere weetirā, cū duti'quere yu'rūnu'cārā wee'e. Tojo weerā āpērārē Ō'acūrē bujicā'cā weerā wee'e. 24 Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu musā tojo weesere a'tiro ojanowū: “Musā Ō'acū duti'quere yu'rūnu'cāse bu'iri judío masā nitirā Ō'acūrē űa'arō ucūsama”, niwū.

²⁵ Musã Õ'acũ Moisére dutise cūu'quere weecã, musã judío masã weesetise, ò'rēcju yapa caserore yejecõ'ase wapati'i. Weeticãma, musã judío masã nise wapamarĩ'i. Tojo weerã cū cūu'quere weetirã, judío masã nitirã weronojõ tojacã'a. Õ'acũ yarã weronojõ nitisa'a. ²⁶ Judío masã nitirã ò'rēcju yapa caserore yejecõ'ano'ña marĩma. Na Õ'acũ Moisére duti'quere weérã, judío masã weronojõ nisama. Õ'acũ narē “Yarã nima”, nisami. ²⁷ Musã judío masã Õ'acũ Moisére duti'quere cūomi'i. Õ'rēcju yapa caserore yejecõ'amirã, cū duti'quere weewe'e. Āpērã, judío masã nitirã ò'rēcju yapa caserore yejecõ'atimirã, tojo nicã Õ'acũ Moisére duti'quere masĩtimirã, cū dutisere weesama. Na tojo weecã, musã bu'iri cūosere masĩno'o. ²⁸ Judío masũ waro bu'ipũ dia'cũ weesetitimi. Cū upu dia'cūrē ò'rēcju yapa caserore yejecõ'ase mejēta ni'i. ²⁹ Moisé dutisere yu'tigũ mejēta Õ'acũ yagũ nimi. Espiritu Santure wãcūse ducayuno'cu pe'e judío masũ waro nimi. Cũta Õ'acũ yagũ nimi. Cūrē Õ'acũ “Añugũ nimi” ni ĩ'asami. Masã mejēta tojo ĩ'asama.

3

¹ Yu'u tojo nicã tu'orã, musã “¿To pũrĩcãrē judío masã nise wapamarĩsari? ¿Õ'rēcju yapa caserore yejecõ'ase quē'rã wapamarĩsari?” nisa'a. ² Wapatiyu'rua'a. Ne warore a'tiro ni'i. Õ'acũ judío masãrē cū ye quetire weedutigu, āpērãrē weredutigu cūucu niwĩ. Tojo weero judío masã nise wapati'i. Musãrē a'tiro ninemogũti. ³ Āpērã judío masã Õ'acũ ucūserē ējõpeotisama. Na tojo ējõpeotimicã, Õ'acũ narē cū “Tojo weeguti” ní'quere “Weewe'e”, nitisami. ⁴ Õ'acũ nipe'tise cū “Weeguti” ní'quere queoro weegusami. Marĩ nipe'tirã nisoosepijarã nimicã, Õ'acũ cū ní'caronojõta queoro weegusami. Õ'acūrē cū ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ojano'wũ:

Õ'acũ, mu'u ucūserē “Diacjũta ni'i”, nino'o.

Mu'urē nisoose marĩ'i.

Tojo weero mu'urē āpērãpure ne weresãta basiowe'e.

Na weresãcãma, yu'ruwetimujãgũsa'a, ni ojacu niwĩ dũporocjũpũ.

⁵ Tere tu'orã, āpērã a'tiro nima'asama. “Ûsã ña'arõ weecã, Õ'acũ añurõ weesere nemorõ ĩ'ono'rõsa'a.” ¿To pũrĩcãrē “Õ'acũ ãsã ña'arõ weesere bu'iri da'regũ, queoro weetimi”, nirã weesari? ⁶ Tojo niwe'e. Na tojo nise queoro nicãma, Õ'acũ ne ni'cūrē bu'iri da'remasĩtibosami.

⁷ Apeyema āpērã a'tiro ninemoma'asama. “Ûsã nisoocã, Õ'acũ queoro ucūserē ĩ'ono'rõsa'a. Tojo weerã masã cūrē ‘Añuyũ'ruami, diacjũ ucũnu'cũgũ nimi’, nirãsama. Tojo nicãma, ¿de'ro weegũ Õ'acũ marĩrē ‘Musã ña'arõ weesebucurã ni'i’, nisari? Cũ tojo ní'gũ, queoro weetimi”, nisama. Na tojo nise nima'ase ni'i. ⁸ Na “Ûsã ña'arõ weecã, Õ'acũ añurõ weesere nemorõ masĩrãsama”, nisama. Tojo weerã “Añuse wa'ato nĩrã ña'asere weerã”, nisama. Āpērã yu'ure, yu'u me'rãcjãrãrē mejēcã wãcũato nĩrã, “Pablo a'tere bu'emi”, nisoosama. Na tojo nisoose wapa Õ'acũ narē bu'iri da'regũ, queoro weegusami.

Nipe'tirã bu'iritirã nima nise ni'i

⁹ ¿Marĩ judío masā āpērā yu'ruro añurā niyu'rnu'cāti? Niwe'e. Marĩ masitoja'a. Nipe'tirā judío masā, judío masā nitirā ña'arō weerā niyurā, ni'cārōnojō bu'iritirā dia'cū ni'i. ¹⁰ Ō'acū ye queti ojāca pūrĩpure marĩrē a'tiro niwā:

Ne ni'cānojōputa añugū marĩmi.

¹¹ Ne ni'cū Ō'acū ye cjasere tu'omasīgū marĩmi.

Ne ni'cāputa Ō'acūrē masīsĩ'rīgū, wācūnurūtisami.

¹² Nipe'tirā Ō'acū yere du'urā, dojope'tia wa'asama.

Nipe'tirā ña'arō weema.

Ne ni'cānojōputa āpērārē añurō weegū marĩmi.

¹³ Na ucūse masāpe susuripe weronjō ni'i.

Ti pe ũrĩwijaasa'a.

Te ũrĩwijaase weronjō masā ña'arō ucūsama.

Nisoonu'cūsama.

Aña Ɂseropu nímá ɁogɁ weronjō pūrĩrō ucūsama.

¹⁴ Āpērārē doja, Ɂpu tu'tisama.

¹⁵ Na masārē wējēcō'asema ĩ'adu'ayu'rɁasama.

¹⁶ No'o na wa'aro masārē ña'arō weewā'cāsama.

Na yere dojorē, pajaseɁorā tojacā weesama.

¹⁷ Āpērārē ejerisājācā weesere moosama.

¹⁸ Ō'acūrē wiopesase me'rā ĩ'atisama.

Cūrē uitisama, ni ojano'wā.

¹⁹ Marĩ masĩ'i, Moisé cū dutisere Ɂsā judío masārē cūucɁ niwĩ. Ɂsā te dutisere masĩmirā, tere weetirā, bu'iritirā tojasa'a. Cū dutise cūu'que a'tiro ni'i. Nipe'tirā judío masārē, judío masā nitirārē bu'iritirā nima, ni masĩdutirotjo ni'i. ²⁰ Ne ni'cū Moisé duti'quere weepe'omasītisami. Tojo weegɁ “Moisé dutisere weepe'ocā, ‘Ō'acū yu'Ɂre bu'iri marīgū nimi’, nigūsami”, nímāsītisami. Moisé duti'que marĩrē “Ña'arā ni'i”, ni masĩdutirotjo cūuno'caro niwā.

Jesucristore ějōpeose me'rā yu'rɁrās'a'a nise ni'i

²¹⁻²² Ni'cārōacārē majā Ō'acū marĩrē bu'iri marĩrā nicā weese quetire ĩ'omi. Te quetire Moisé cū duti'quere weetimirā, masino'o. Marĩrē Jesucristore ějōpeose me'rā Ō'acū ĩ'orōpɁre bu'iri marĩrā nita basio'o. DɁporopu Moisé, tojo nicā Ō'acū ye queti weremu'tārĩ masā Ō'acū tojo weeatjere cū ye queti ojāca pūrĩpu ojacārā niwā. Ō'acū nipe'tirā Jesucristore ějōpeorārē “Bu'iri marĩrā, añurā nima”, nisami. Ne dɁcawaanɁ'cōtisami. ²³ Marĩ nipe'tirā ña'arō weerā ni'i. Ne ni'cū Ō'acū Ɂaronjō weegū marĩmi. ²⁴ Tojo nimicā, Ō'acū marĩrē ma'ígū, cū macūrē o'ócɁ niwĩ. Marĩ ña'arō wee'quere wěrĩ wapayedutigu tojo weecu niwĩ. Tojo weero marĩ wapayeticā, a'tiro ni'i. Jesucristore ějōpeose me'rā Ō'acū marĩrē “Bu'iri marĩrā, añurā nima”, ni ĩ'asami. ²⁵ Cū macū Jesucristore marĩ ña'arō wee'quere wěrĩ wapayecā weecu niwĩ. Cū wěrīgū dí o'maburo'que me'rā marĩ cūrē ějōpeocā, acobojosami. Tere wéegɁ, Ō'acū queoro cū weesere ĩ'osami. DɁporocjārɁpɁre na ña'arō weecā, Ō'acū pajaña'gū, bu'iri da'reticu niwĩ. Tojo tu'oña'cā'cū niwĩ. ²⁶ A'tiro nicārē Jesucristo marĩ ña'arō wee'quere wěrĩ wapaye'que me'rā Ō'acū cū queoro weesere ĩ'osami.

Mejārōta tja cū macū Jesucristore ějōpeorārē bu'iri marīrā, añurā wa'acā weesami.

²⁷ Tojo weerā Ō'acū ĩ'orōpūre marī basu “Añurā ni'i”, nımasĩtisa'a. Moisé duti'quere wéerā mejēta, añurā ni'i. Jesucristore ějōpeocā pe'e, Ō'acū marīrē “Añurā nima”, ni ĩ'asami. ²⁸ Tojo weerā a'tiro nımasĩ'i. Marī Jesucristore ějōpeocā, Ō'acū “Bu'iri marīrā nima”, ni ĩ'asami. Moisé duti'quere weecā mejēta, tojo wa'a'a.

²⁹ Ō'acū judío masā wıogu se'saro nitimi. Judío masā nitirā quē'rārē wıogu nimi. ³⁰ Nıpe'tirā ni'cūrēta Ō'acūtima. Cū judío masā Jesucristore ějōpeorārē “Bu'iri marīrā, añurā nima”, nisami. Cūrē ějōpeorā judío masā nitirā quē'rārē mejārōta nisami. ³¹ ¿To pūrıcārē marī “Jesucristore ějōpeose me'rā Moisé duti'que pe'ere wapamarī'i”, nirā weeti? Niwe'e. A'tiro pe'e wee'e. Marī “Jesucristore ějōpeose me'rā Ō'acū Moisére duti'quere wapatirota wee'e”, nino'o.

4

Abrahā Ō'acūrē ějōpeo'que ni'i

¹ Ni'cārōacā mūsārē Abrahā marī ñecū ye quetire weregutı. Musā masırōnojōta cū judío masū nımu'tā'cu nıcu niwı. ² Ō'acū Abrahā weesere ĩ'agū mejēta, cūrē “Añugū nimi”, nıcu niwı. Tojo nıcāma, Abrahā cū añurō wee'que wapa “Yū'u añugū ni'i”, nımasıbopı. Ō'acū ĩ'orōpū pe'ere tojo nıta basıowe'e. ³ Cū ějōpeocā pe'e, cūrē Ō'acū “Bu'iri marımi”, nıcu niwı. Ō'acū ye queti ojāca pūrıpu a'tiro ojano'wū:

Abrahā Ō'acūrē ějōpeocū niwı.

Tojo weegu Ō'acū cūrē “Añugū, bu'iri marıgū nimi”, nıcu niwı.

⁴ Queose me'rā mūsārē weregutı. Ni'cū apeyenojō da'racā, cūrē wapayerā, tojo o'orā mejēta weema. Cū da'ra'que wapa wapayerā weema. ⁵ Ō'acū pe'e tojo weetimi. Marī añurō weese wapa mejēta “Bu'iri marīrā, añurā nima”, nisami. Cūrē ějōpeocā pe'ere, tojo nisami. Masā ña'arō weerārē yū'rweticā weegū nimi. ⁶ Dıporocjūpu Davı quē'rā yū'u nı'caronojōta nıcu niwı. Ō'acū masā weesere ĩ'atımgū, cūrē ějōpeocā, “Añurā, bu'iri marīrā nima”, nisami. Tojo nino'rānojō e'catisama. ⁷ A'tiro nı ojacu niwı te cjasere:

No'o Ō'acūrē yū'runū'cā'quere acobocono'cārā e'catıma.

Tojo nıcā ña'arō weesere cō'ano'cārā e'catıma.

⁸ No'o Ō'acū “Ā'rı bu'iri marıgū nimi”, nino'gūnojō cū quē'rā e'catımi, ni ojacu niwı Davı.

⁹ Judío masā ō'rēcju yapa caserore yejecō'a'cārā dia'cū e'catıısama. Yejecō'ano'ña marīrā judío masā nitirā quē'rā e'catisama. Marī Abrahā ye cjasere wācūnemorā tja. Ō'acū Abrahārē cūrē ějōpeocā ĩ'agū, “Añugū, bu'iri marıgū nimi”, nıcu niwı. ¹⁰ ¿De'ro nıcā Ō'acū Abrahārē “Añugū nimi”, nıparı? Cū ō'rēcju yapa caserore yejecō'ano'se dıporo Ō'acū Abrahārē “Añugū, bu'iri marıgū nimi”, nıtojacu niwı. ¹¹ Abrahā Ō'acūrē ějōpeoca be'ropū cū ō'rēcju yapa caserore yejecō'acārā niwā. Cū yejecō'ano'se me'rā Ō'acū cūrē todıporopū “Mū'u añugū, bu'iri marıgū ni'i” nı'quere masıcu

niwĩ. A'tiro wéégũ, Abrahã nipe'tirã ějõpeorã ñecũ tojacu niwĩ. Na ějõpeose me'rã Ô'acũ nipe'tirã cãrẽ ějõpeorãrẽ “Añurã nima”, nicu niwĩ. Na õ'ręcju yapa caserore yejecõ'acã mejëta, tojo nicu niwĩ. ¹² Mejãrõta judío masãrẽ Abrahã na ñecũ nimi. Na õ'ręcju yapa caserore yejecõ'acã mejëta, na Abrahã weronojõ ějõpeorãta cũ pãrãmerã nima. Abrahãmarĩcã cũ yejecõ'ano'se ðuporo Ô'acũrẽ ějõpeotojacu niwĩ.

Abrahã ějõpeose cwoyucã, Ô'acũ “Tojo weeguti” ní'que queoro wa'acaro niwũ

¹³ Ô'acũ Abrahãrẽ “Mu'urẽ, mu'u pãrãmerã nituriarãrẽ a'ti di'tare o'oguti”, nicu niwĩ. Ô'acũ cũ dutisere wéeca be'ro mejëta tojo nicu niwĩ. Abrahã cãrẽ ějõpeocã pe'e, cãrẽ “Añugũ, bu'iri marĩgũ nimi”, nicu niwĩ. Tojo weegu cãrẽ “A'ti di'tare o'oguti”, nicu niwĩ. ¹⁴ Ô'acũ cũ dutise cũu'quere weerã dia'cũrẽ “Tojo weeguti” ní'quere o'ocãma, marĩ ějõpeose wapamarĩbopã. Tojo nicã cũ Abrahãrẽ “Mu'urẽ añuse o'oguti” ní'que wapamarĩyapaticã'bopã. ¹⁵ Marĩ Ô'acũ Moisére dutise cũu'quere weepe'omasĩtisa'a. Tojo weegu cũ dutisere masĩmirã yu'rũnu'cãcã, marĩrẽ bu'iri da'regusami. Te dutise marĩcã pũrĩcãrẽ, te dutisere yu'rũnu'cãse marĩbopã.

¹⁶ Ô'acũrẽ ějõpeorã dia'cũrẽ Abrahãrẽ “Tojo weeguti” ní'quere o'ogusami. Cũ marĩrẽ ma'itĩagũ, marĩ basu weetutuacã mejëta, tere o'osami. Moisé dutise cũu'quere weerã dia'cũrẽ o'osome. Nipe'tirã Abrahã weronojõ ějõpeorãrẽ o'ogusami. Abrahã nipe'tirã ějõpeose cuorã ñecũ nimi. ¹⁷ Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro niwũ Abrahãrẽ: “Mu'urẽ peje cururicjãrã ñecũ sõrõwũ”, nicu niwĩ Ô'acũ. Cũ tojo nicã tu'ogu, Abrahã ějõpeocu niwĩ. Abrahã Ô'acũ ĩ'orõpũre cãrẽ ějõpeoyugu, marĩ ñecũ nicu niwĩ. Ô'acũta nipe'tisere weemasĩpe'ocã'mi. Wẽrĩ'cãrãpũreta masõsami. Cũ dutiro me'rã no'o marĩsepũreta weebajurẽsami.

¹⁸ Ô'acũ Abrahãrẽ “Mu'u pãrãmerã nituriarã pãjãrã nirãsama” nirĩ curare ne põ'rãmarĩcu niwĩ. Põ'rãmarĩmigũ, Ô'acũ cãrẽ ní'quere “Queoro weegusami”, ni ějõpeocu niwĩ. Tojo weegu Ô'acũ ní'caronojõta peje cururicjãrã ñecũ wa'acu niwĩ. ¹⁹ Abrahã cien cũ'marĩ wa'tero cuocu niwĩ. Cũ numo Sara quẽ'rã bucuo waro nico niwõ. Tojo nimicã, Abrahã “Usã põ'rãtimasĩtisa'a, bucurã waro ni'i”, niticu niwĩ. Ô'acũ cũ ní'caronojõ “Usãrẽ põ'rãticã weegusami” ní'gũ, cãrẽ ějõpeodu'uticu niwĩ. ²⁰ “Apetero weegu cũ ‘Weeguti’ ní'quere weetisami”, niticu niwĩ. Tojo weronojõ o'ogu, Ô'acũrẽ ějõpeonemocu niwĩ. Wãcũtutua, cãrẽ nicu niwĩ: “Añuyũ'ruami, tutuayũ'rugũ nimi”, nicu niwĩ. ²¹ “Ô'acũ yu'ũre cũ ‘Weeguti’ nisere weemasĩpe'ocã'sami”, ni ějõpeocu niwĩ. ²² Cũ tojo ějõpeocã ĩ'agũ, Ô'acũ Abrahãrẽ, “Añugũ, bu'iri marĩgũ nimi”, nicu niwĩ.

²³ Ô'acũ tojo ní'quere Abrahã dia'cũrẽ Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpu ojano'ticaró niwũ. ²⁴ Marĩ quẽ'rãrẽ ojano'caro niwũ. Marĩ Ô'acũrẽ ějõpeocã, Abrahãrẽ ní'caronojõta marĩrẽ “Añurã, bu'iri marĩrã nima”, nisami. Cãta marĩ wiogu Jesú wẽrĩ'cupũre masõcu niwĩ. ²⁵ Jesú marĩ

ña'arō wee'que wapare wērīcū niwī. Cū wērīca be'ro Ō'acū marīrē bu'iri marīrā tojadutigū cūrē masōcū niwī.

5

Marī bu'iritirā niwe'e nise cjase ni'i

¹ Marī bu'iri cūomi'cārārē marī wiogu Jesucristore ējōpeocā, Ō'acū “Musā añurā ni'i”, ni i'asami. Tojo weerā marī ña'arō wee'quere wērī wapayeyucā, Ō'acū me'rā wācūque'tiro marīrō añurō nicā'a.

² Jesucristore ējōpeocā, Ō'acū marīrē ma'ígū, cū me'rā niato nígu yu'ruosami. Cū tiropū cū añuyu'ruagu nisere bu'ipejatamurāsa'a. Marīrē “Añurō weewū”, nigūsami. Cū tojo weegūsami nīrā, e'catise me'rā co'te'e.

³ Apeyema tja pi'etirā, e'catimasī'i. Marī pi'etirā, nemorō wācūtutuarāsa'a. ⁴ Marī wācūtutuacā, Ō'acū “Musā añurō weewū”, nigūsami. Tere masīrā, cū marīrē añurō weeatjere wācūrā, e'catiyutoja'a. ⁵ Ō'acū Espiritu Santure marī me'rā ninu'cūdutigu o'ócū niwī. Tojo weerā cū me'rā nīrā, Ō'acū marīrē ma'isere masīno'o. Tere masīrā, “Queorota marīrē 'Añurō weeguti' ní'quere weegūsami”, nino'o.

⁶ Ō'acū marīrē marī basu de'ro yu'rūta basioticā i'acu niwī. Tojo weegu cū besecatero ejacā, Jesucristo marī ña'arārē wērībosacu niwī.

⁷ Marī pūrīcā ne āpērārē wērībosasī'rītisa'a. No'o ni'cū queoro weegū nimicā, ne wērībosamasītisa'a. Apetero weegu ni'cū añugū warore wērībosagu, wērībosabosami.

⁸ Ō'acū pūrīcā marī ña'arā nimicā, cū ma'isere i'ocu niwī. Tere i'ogū, Jesucristore marīrē wērībosacā weecu niwī.

⁹ Jesucristo marīrē wērībosase me'rā cū ye dí o'mabūrose me'rā Ō'acū cū i'orōpūre marīrē bu'iri marīrā tojacā weecu niwī.

Tojo weegu cū Jesucristo me'rāta tja nemorō weetamugūsami. Ō'acū masārē bu'iri da'leri nūmū nicā, marīrē yu'rūweticā weegūsami.

Marīrē bu'iri da'resome. ¹⁰ Marī Ō'acūrē ūtirā nimicā, cū macūrē marīrē wērībosacā weecu niwī. Jesucristo wērīgū dí o'mabūrose me'rā Ō'acū marīrē cū me'rācjārā sājācā weecu niwī.

Tojo weerā marī ni'cārōacārē cū me'rācjārā niyurā, a'tiro masī'i. Jesucristo wērī, cū masā'que me'rāma majā marī bu'iri da'reno'bo'cārārē yu'rūcā weegūsami.

¹¹ Apeyema tja marī wiogu Jesucristo me'rā Ō'acū marīrē ma'isere wācūrā, e'catiyu'rua'a. Marī cū wērī'que me'rā Ō'acū yarā sājā'a.

Adā, tojo nicā Jesucristo queti ni'i

¹² Ni'cū ūmū Adā wāmetigu me'rā ña'arō weese nū'cācaro niwū. Te me'rā wērīse bajuanū'cācaro niwū. Nipe'tirā masānūcūpūre marī ña'arō weerā niyucā, pē'rīpejape'tia wa'acaro niwū.

Tojo weero a'ti ūmūcopūre wērīse se'sape'tia wa'apā. ¹³ Masā Ō'acū Moisére dutise cūuatjī dūporopū ña'asere weetojacārā niwā. Na ña'arō weemicā,

Ō'acū dutise marīyucā, cū narē “Yu'ū dutise cūu'quere yu'rūnū'cā'a”, niticū niwī. Narē bu'iri da'reticū niwī. ¹⁴ Tojo nimicā, Adā be'rocjārā téé Moisé nīcaterocjārāpū wērīcārā niwā.

Na Adā Ō'acū duti'quere yu'rūnū'cā'caronojō weetimirā, ña'arō wee'que wapa wērīcārā niwā.

Adã du'pocãticu niwĩ ña'arõ weesere. Jesucristo pe'e a'ti turipu a'tigu, añurõ weesere cã quẽ'rã du'pocãticu niwĩ.

¹⁵ Marĩ Adã yu'rũnu'cã'quere, Õ'acũ marĩrẽ ma'ígũ añurõ wee'quere a'tiro nĩmasĩ'i. Adã ni'cũ cũ yu'rũnu'cã'que bu'iri nipe'tirã wẽrĩsirutuma. Õ'acũ pe'e marĩrẽ ma'ígũ, añubutiaro weemi. Marĩ wapayeticã, ni'cũ umu Jesucristo me'rãta tja nipe'tirãrẽ añubutiaro weemi. Pecame'epu wa'abo'cãrãrẽ cũ me'rã catinu'cũcã weemi. ¹⁶ Õ'acũ marĩrẽ añurõ wee'quere, ni'cũ umu Adã cũ ña'arõ wee'quere "A'tiro ni'i", ninemomasĩ'i. Adã ni'cãtiacã cũ yu'rũnu'cã'que me'rã marĩ nipe'tirãrẽ bu'iritirã tojacã weecu niwĩ. Õ'acũ marĩrẽ yu'ruose pe'e a'tiro ni'i. Marĩ pejetiri yu'rũnu'cãmicã, Õ'acũ marĩrẽ ma'ígũ, bu'iri marĩrã, añurã tojacã weecu niwĩ. Marĩ wapayeticã, tojo weecu niwĩ. ¹⁷ Ni'cũ yu'rũnu'cã'que me'rã wẽrise se'sa wa'apã. Tojo weero Jesucristo wẽrĩ'que pe'e totã yu'ruoquejo'o. Õ'acũ marĩrẽ pajaña'gũ, wapayeticã, marĩrẽ bu'iri marĩrã tojacã weecu niwĩ. Jesucristo ni'cũ me'rãta tja marĩrẽ u'musepu catinu'cũatjere o'ocu niwĩ.

¹⁸ Ni'cãtiacã Adã yu'rũnu'cã'que me'rã nipe'tirã bu'iri da'reno'ajã tojacãrã niwã. Jesucristo queoro wéegũ, cũ wẽrise me'rã pe'e nipe'tirã bu'iri marĩrã tojata basio'o. Tojo nicã catinu'cũsere bocata basio'o. ¹⁹ A'tiro ni'i. Ni'cũ Õ'acũrẽ yu'rũnu'cã'que me'rã nipe'tirã cũ be'rocjãrã marĩ quẽ'rã ña'arã ni, bu'ipejasirutu'u. Mejãrõta tja ni'cũ Õ'acũ dutisere yu'tigu Jesucristo me'rã nipe'tirã cũrẽ ãjõpeorãrẽ Õ'acũ "Añurã, bu'iri marĩrã nima", nisami.

²⁰ Õ'acũ Moisére dutise cũúgũ, marĩ ña'arã ni'i nisere masĩdutigu cũucũ niwĩ. Cũ tojo weemicã, ña'arõ weenemopecãrã niwã. Õ'acũ pe'e ña'ase weenemocã, nemorõ pajaña'nemopecũ niwĩ. ²¹ Ña'arõ wee'que wapa wẽrise nipe'tirãpũre se'sabi'acaro niwũ. Te se'sa'caro weronojõ Õ'acũ marĩrẽ ma'ígũ añurõ weese quẽ'rã se'sabi'acaro niwũ. Marĩ wioqu Jesucristo wẽrise me'rã marĩrẽ añurã, bu'iri marĩrã tojacã weecu niwĩ. Tojo nicã cũ me'rã catinu'cũatjere o'ocu niwĩ.

6

Wẽrĩ'cãrã weronojõ nimi'cãrã Jesucristo me'rã yu'ruono'o nise ni'i

¹ Yu'u ni'caronojõta ña'ase weenemocã, Õ'acũ nemorõ pajaña'nemopeosami. ¿To pũrĩcãrẽ marĩrẽ ma'ígũ pajaña'nemoato nĩrã ña'arõ weenu'cũrãsari? ² Tojo niwe'e. Jesucristo curusapu wẽricã, marĩ quẽ'rã cũ me'rã wẽrĩ'cãrã weronojõ wa'acãrã niwũ. Wẽrĩ'cãrã, catirã na wee'quere weetisama. ¿De'ro weerã marĩ todaporo ña'arõ wee'caronojõ weenu'cũbosau? ³ Musã masĩsa'a, marĩ Jesucristore ãjõpeorã nitjãrã, wãmeyeno'o. Wãmeyeno'rã, cũ wẽrĩ'quere bu'ipejatamurã weronojõ ni'i nisere i'o'o. ⁴ Jesucristo wẽrica be'ro yaano'cu niwĩ. Marĩ wãmeyeno'rã, cũrẽ yaa'caro weronojõ marĩ ña'arõ weesere du'ucãrã niwũ. Marĩ pacũ cũ tutu-ase me'rã Jesucristore wẽrĩ'cupũre masõcu niwĩ. Cũrẽ masõ'caro weronojõ marĩ quẽ'rãrẽ ape upũ sãjãcã weecu niwĩ.

⁵ Marĩ Jesucristo me'rã niyurã, cũ wẽrĩ'quere bu'ipejatamu'cãrã weronojõ ni'i. Mejãrõta cũ wẽrĩ'cupũ masã'caro weronojõ marĩ quẽ'rã

masārāsa'a. ⁶ A'tiro masī'i. Marī toduporopu ña'arō niseti'quere Jesucristo wērīse me'rā curusapu paabi'pecō'ano'rō weronojō wa'acaro niwū. Marī ña'arō wee'quere du'udutiro tojo wa'acaro niwū. Tojo weerā ña'asere weeticā'rōua'a. Marīrē te wejeñe'enu'cōrō weronojō weewe'e majā. ⁷ Wērī'cupu cū catigu ña'arō wee'quere weetimimiba majā. Tojo weerā marī quē'rā cū weronojō te ña'arō weesere yu'rūweti'cārāpu nírā, weeticā'rōua'a. ⁸ Marī Jesucristo me'rā wērību'ipejatamu'cārā niyurā, a'tiro masī'i. Cū wērī masā'caro weronojō marī quē'rā mejārōta cū me'rā cū weronojō masārāsa'a. ⁹ Apeyere a'tiro masī'i. Jesucristo wērī'cupu masācu niwī. Cū ne wērīnemosome. Cūrē wērīse ne pōtēosome majā. ¹⁰ Jesucristo masā ña'arō wee'que wapare wērībosagu, ni'cātita wērīcu niwī. Ni'cārōacārē majā cū masāca be'ro Ō'acū me'rā añurō ninu'cūmi. ¹¹ Te weronojō marī Jesucristo me'rā wērī'cārā weronojō tu'oña'rā. Cū yarā niyucā, ña'arō weese marīrē dutimasītisa'a majā. Tereta marīrē yu'ruotojacu niwī. Tojo weerā Ō'acū ñaronojō weesetirā. Ña'asere weeticā'rā.

¹² Marī upu boatji upure ña'ase weesī'rīcā, cā'mota'arā. Ti upu ña'arō ñaripejasere weeticā'rā. ¹³ Marī i'ase, ucūse, wācūse nipe'tise marī upupu nise me'rā ña'arō weeticā'rā. Ña'asere weronojō o'orā, Ō'acū ñaro weesetirā, marī upupu nisere cūpure o'orā. Wērī masā'cārā weronojō añuse pe'ere weerā. ¹⁴ Moisé duti'que doca nírā, tere weetirā, bu'iri da'reno'rāsama. Marī cū dutise doca niwe'e. Ō'acū marīrē bu'iri da'reronojō o'ogu, marīrē ma'ígū, acobojocu niwī. Tojo weero ña'arō weese marīrē de'ro pōtēomasītisa'a.

Marī da'raco'terā weronojō nise ni'i

¹⁵ “Marī Moisé dutise doca niwe'e. Ō'acū marīrē ma'ígū, acobojocu niwī”, ni'i. ¿To pūrīcārē marī ña'arō weecā, añusari? Niwe'e. ¹⁶ Mūsā masīsa'a, marī apī dutiro wéerā, cūrē da'rawā'ñaco'terā sājārā wee'e. Cū marī wiogu tojagu weesami. Te weronojō marī ña'asere wéerā, ña'ase weewā'ñaco'terā weronojō nisa'a. Ña'arō weese wapa wērīsere bocarāsa'a. Marī Ō'acū dutiro wéerā pūrīcā, cūrē da'rawā'ñaco'terā weronojō ni'i. Marī cū dutisere wéerā, ña'ase weero marīrō nirāsa'a.

¹⁷⁻¹⁸ Toduporopu mūsā ña'asere wéerā, da'rawā'ñaco'terā weronojō nicārā niwū. Ni'cārōacārē āpērā mūsārē Jesucristo ye quetire werēcā tu'orā, añurō ējōpeocārā niwū. Tojo weerā ña'arō weesere yu'ruono'tjārā, añusere weewā'ña'a. Mūsā tojo weecā wācūgū, yu'c Ō'acūrē e'catise o'o'o. ¹⁹ Mūsārē tu'omasīcā uagu, masā na ucūwūasenojō me'rā were'e. Mūsā toduporopure ña'asere mūsā upure wiapecārā niwū. Siape me'rā ña'arō weedoacārā niwū. Ni'cārōacā pe'ere añusere wiarā, Ō'acūrē mūsā upure wiaya. Cū me'rā nibutiārā, siape me'rā cū ñaro dia'cūrē weeya.

²⁰ Mūsā toduporopure ña'arō weewā'ñarā, ña'ase dutise doca níni'wū yujupu. Tojo weerā añurō weeroasato nírō marīrō nicā'wū. ²¹ Mūsā ña'arō wéerā, ¿ñe'enojō añusere bocari? Toduporopure mūsā ña'arō wee'quere wācūrā, ni'cārōacārē bopoyasa'a. Te ña'arō wee'que wapare pecame'epu bu'iri da'reno'bopā. ²² Ni'cārōacārē majā marī ña'arō weesere yu'rūweti'cārāpu ni'i. Ña'arō weese doca

niwe'e. Õ'acũ dutisere da'rawã'ñaco'terã ni'i. Te pũricã añurõ yapatisa'a. Marĩ, marĩ wiogu Õ'acũ me'rã ni'i. Siape me'rã cũ ɰaronojõ wéerã, añuse, cũ tiropu catinu'cũsere bocarãsa'a. ²³ Ña'arõ wee'que wapare pecame'epu bu'iri da'reno'o, wẽrĩdojasere bocano'sa'a. Õ'acũ marĩrẽ wapamarĩrõ o'ose pe'e catinu'cũatjere bocatje ni'i. Marĩ wiogu Jesucristo me'rã tere o'ogusami.

7

Omocã du'tese cjase queose ni'i

¹ Acawererã, musã Õ'acũ Moisére dutise cũu'quere masĩsa'a. Marĩ catiri ɰmɰcopu dia'cũrẽ te duti'quere yu'tisa'a. ² Queose me'rã musãrẽ wereguti. Marĩrẽ duti'que a'tiro ni'i. Ni'cõ omocã du'te'co co marãpu catiro ejatuaro cũ nɰmo nimo. Cũ wẽrica be'ro na du'te'que pe'tia wa'asa'a. Co marãpu moogõ tojasamo tja. ³ Co marãpu catimicã, apĩrẽ ɰuorẽgõ, ña'arõ weego weesamo. Õ'acũ dutisere yu'rɰnu'cãgõ weesamo. Co marãpu wẽrica be'ro pũricãrẽ apĩrẽ ɰuorẽcã, ña'ase mejẽta ni'i. Õ'acũrẽ yu'rɰnu'cãtisamo.

⁴ Co marãpu wẽri'caro weronojõ marĩrẽ ni'cãrõacãrẽ a'tiro wa'a'a. Toduporopure Moisé duti'quere yu'tini'wã yujupu. Jesucristo cũ wẽricã, marĩ quẽ'rã wẽri'cãrã weronojõ wa'acãrã niwũ. Tojo weerã Jesucristo wẽrise me'rã marĩ Moisé dutise doca ni'quere du'uno'wũ. Ni'cãrõacãrẽ Jesucristo wẽri masãse me'rã cũ yarã ni'i. Marĩrẽ Õ'acũ ɰaro weeato nígu, cũ yarã sãjãcã weecu niwĩ. ⁵ Toduporopu marĩ tũ'sasenojõ ña'asere ɰaripejawũ. Moisé duti'quere marĩrẽ cã'mota'acã, weeya níronojõ wa'awũ. Nipe'tise marĩ upupu nise me'rã marĩ ña'arõ ɰaripejasere weewũ. Te ña'asere wéerã, pecame'epu bu'iri da'reno'o, yapatidijabopã. ⁶ Toduporopu Moisé cũ dutise doca níni'wũ yujupu. Ni'cãrõacãrẽ majã marĩ Jesucristo me'rã níra, Moisé dutise doca niwe'e. Tere yu'rɰweti'cãrãpu ni'i. Tojo weerã marĩ Espĩritu Santu me'rã ape upu sãjã'a. Cũ weetamurõ me'rã Õ'acũ ɰaro weesetimasĩ'i.

Añurõ weesĩrĩmigũ, ña'ase bu'iri põtẽotisa'a nise ni'i

⁷ ¿To pũricãrẽ “Moisé duti'que ña'a ni'i”, nirãsari? Niwe'e. Te dutise marĩcãma, yu'ɰ ña'agũ ni'i nisere masĩtibopã. Cũ dutise a'tiro ni'i. “Ápẽrã yere ɰoticã'ña”, ni'i. Te marĩcãma, yu'ɰ te ɰosere “Ña'ase ni'i”, ni masĩtibopã. ⁸ Te dutise “Weeticã'ña” nimicã, yu'ɰ pe'ere nipe'tise no'o ɰaro ɰaripejasere weeya níronojõ wa'awũ. Dutise marĩcãma, “Ña'ase ni'i”, ni masĩno'ña marĩbopã.

⁹ Duporopu yu'ɰ Moisé duti'quere sõ'owaro masĩtigu, wãcũque'tiro marĩrõ nicã'miwũ. “Añurõ weegũ ni'i”, ni wãcũmiwũ. Be'ro te dutise masĩca be'ro na'irõ apẽrã yere ɰoya níronojõ wa'awũ. Yu'ɰ ña'arõ wéegu, “Ña'agũ ni'i”, ni tũ'oña'wũ. ¹⁰ Marĩ Õ'acũ dutisere wéerã, añurõ nicã'bosa'a. Yu'ɰ pe'e te dutise de'ro weepe'omasĩtigu, bu'iritigu tojawũ. Te dutise masãrẽ Õ'acũ me'rã añurõ tojacã weeboronojõ níro, yu'ɰ pe'ere bu'iritigu tojacã weewũ. ¹¹ Ña'ase yu'ɰpure níro, Õ'acũ dutisere yu'rɰnu'cãcã weewũ. Te ña'ase yu'ɰre nisoowioritique'awũ. Tojo weegu yu'ɰ te dutise niyucã, ña'arõ wéegu, bu'iritigu tojawũ. Õ'acũ me'rã a'pẽpũrĩgũ tojawũ.

12 Õ'acũ Moisére duti'que añuse warota ni'i. Diacjũ wereme'rĩcã'a. Te dutise marĩ ye niatjere weetamu'u. 13 To pũrĩcãrẽ Õ'acũ dutise añuse nimirõ, ¿de'ro weero marĩrẽ bu'iritirã tojacã weesari? Weetisa'a. Marĩ ña'ase wapa pe'e bu'iritirã tojasa'a. Tojo weero te dutise añuse me'rã ña'asere “Ña'aseta ni'i”, ni masĩno'o. Tojo weerã marĩ ña'arõ wéerã, Õ'acũrẽ yu'rũnũ'cãrã wee'e nĩrã, marĩrẽ cũ bu'iri da'reatje quẽ'rãrẽ masĩwũ.

14 Marĩ masĩ'i, Moisé cũ duti'quere Espĩritu Santu me'rã Õ'acũta cũucũ niwĩ. Tojo weero añuse dia'cũ ni'i. Marĩ pe'e ña'arã ẽjãnũ'cãtjĩarã, ña'ase marĩpũre nise doca ni'i. 15 Yu'u, yu'u weesĩ'risere weewe'e. Yu'u ne weesĩ'rĩtise pe'ere wee'e. Yu'u a'tere masĩtisa'a. De'ro weegu tojo weesasa'a. 16 Yu'u weesĩ'rĩtise pe'ere wéégũ, a'tiro masĩ'i. “Õ'acũ dutise añuseta ni'i”, ni'i. 17 Yu'u mejẽta ña'arõ wee'e. Yu'ũpũre ña'ase niyuro, yu'ũre ña'arõ weecã wee'e. 18 Yu'u añurõ weesĩ'rĩmigũ, weepõ'tẽotisa'a. Tojo weegu a'tiro masĩ'i. Yu'ũpũre ne añuse marĩ'i. 19 Añuse yu'u weesĩ'risere weeboronojõ o'ogũ, ña'ase yu'u weesĩ'rĩtise pe'ere wee'e. 20 Yu'u weesĩ'rĩtisere wéégũ, yu'u basu mejẽta tojo wee'e. Yu'ũpũre ña'ase nise pe'e yu'ũre sũ'ori wee'e.

21 Tojo weero a'tiro wa'a'a yu'ũre. Yu'u añurõ weesĩ'rĩcã, ña'ase dia'cũ wa'awioriti'i. Ña'ase pe'e u'mutãque'a'a. 22 Yu'u basu pe'e Õ'acũ dutisere tu'sayũ'rũami'i. 23 Tojo nimicã, ña'ase yu'u upũpũ nise pe'e ña'arõ weeduti'i. Yu'u wãcũse me'rã añurõ weesĩ'rĩ'i. Ña'arõ wéégũ, añurõ weebo'quere weetisa'a. Tojo weero ña'arõ weese yu'ũre wejeñe'ese weronojõ ni'i. 24-25 Ña'arõ weesere du'umasĩtigũ, ña'abutiaro tu'oña'sa'a. ¿Noa yu'ũre te ña'asere, bu'iritigu tojacã weesere yu'rũweticã weesari? Õ'acũ ni'cũta marĩ wiogũ Jesucristo me'rã yu'ũre yu'rũweticã weegusami. Tojo weegu Õ'acũrẽ e'catise o'o'o. Yu'u ucũ'quere a'tiro neonũ'cõ, wereguti. Yu'u basu Õ'acũ dutisere weesĩ'rĩmi'i. Tojo weesĩ'rĩmicã, ña'ase yu'ũpũre nise pe'e yu'ũre ña'arõ sũ'ori wee'e.

8

Espĩritu Santu weetamurõ me'rã Õ'acũ me'rã añurõ nita basio'o nise ni'i

1-2 Jesucristo marĩrẽ ña'arõ niseti'quere yu'rũweticã weecu niwĩ. Tojo weerã ni'cãrõacãrẽ marĩ Jesucristo yarã bu'iri da'reno'some majã. Espĩritu Santu marĩrẽ Õ'acũ me'rã añurõ nicã weemi. Ni'cãrõacãrẽ Espĩritu Santu dutisere wéerã, ña'arõ weewe'e. Tojo weerã pecame'epũ wa'asome. 3 Marĩ ña'arõ weerã niyucã, Moisé duti'que de'ro weepe'ota basiotipã. Moisé duti'que me'rã yu'rũmasĩwe'e. Õ'acũ pe'e yu'rũomasĩmi. Cũ marĩ ña'arõ wee'quere wẽri wapyedutigũ cũ macũrẽ o'ócũ niwĩ. Cũ macũ marĩ ña'arõ weerã uputiro weronojõ uputicũ niwĩ. Ti upũ me'rã wẽrigũ, ña'asere cõ'awapayepe'ocã'cũ niwĩ. 4 Tere cõ'agũ, marĩrẽ Õ'acũ dutiro weemasĩato nígũ, tojo weecu niwĩ. Marĩ ũaro weesĩ'risere weewe'e majã. Ni'cãrõacãrẽ Espĩritu Santu tutuaro me'rã cũ ũaro weeseti'i.

5 Marĩ ɰaro weesĩ'rĩsere weesetirã, marĩ ɰasenojõ dia'cũrẽ wãcũsa'a. Espĩritu Santu me'rã nisetirã, cũ ɰasenojõ pe'ere weesa'a. 6 Marĩ ɰaronojõ dia'cũrẽ weesetirã, pecame'epu wa'arãsa'a. Espĩritu Santu ɰaronojõ weérã, marĩ ejeripõ'rãpu añurõ tu'oña'a. Tojo nicã Õ'acũ me'rã añurõ catinu'cũcã'rãsa'a. 7 Marĩ ɰaronojõ dia'cũrẽ weesetirã, Õ'acũ me'rã a'pepũrĩrã weesa'a. Cũ dutiro ne weesĩ'rĩti, ne weemasĩtisa'a. 8 Marĩ ɰaro weesetirã, Õ'acũrẽ e'caticã weemasĩtisa'a. 9 Marĩ ɰaro weesĩ'rĩsere weetisa'a majã. Ni'cãrõacãrẽ Espĩritu Santu marĩpũre nimi. Tojo weerã cũ tutuaro me'rã cũ ɰaronojõ wee'e. Espĩritu Santu marĩ me'rã niticã, cũ ɰaro weetisa'a. Jesucristo yarã nitisa'a. 10 Marĩ ña'arõ weese wapa marĩ upu boadijatji upu ni'i. Tojo boadijatji upu nimicã, Jesucristo marĩpũre niyucã, Õ'acũ marĩrẽ "Añurã, bu'iri marĩrã nima", ni i'asami. Tojo weero marĩ upu boamicã, marĩ ejeripõ'rã ɰ'musepu catinu'cũcã'rõsa'a. 11 Õ'acũ Jesucristo wẽrĩ'cũpũre masõcũ niwĩ. Cũta tja Espĩritu Santu marĩpũre nicã, marĩ upu wẽrĩca upũre masõgũsami. Espĩritu Santu tutuaro me'rã tojo weegusami.

12 Tojo weerã acawererã, marĩ Espĩritu Santure cõorã, cũ dutisere weerõua'a. Marĩ ɰaro weesĩ'rĩsenojõ pe'ere weerõuasato niwe'e. 13 Marĩ ɰaro weesetirã, pecame'epu bu'iri da're bajuriono'rãsa'a. Te ña'asere Espĩritu Santu weetamurõ me'rã weedu'urã pũrĩcã, catinu'cũrãsa'a.

14 Nipe'tirã Espĩritu Santu wãcũse o'osere weesiruturãnojõ Õ'acũ põ'rã nima. 15 Õ'acũ Espĩritu Santure marĩrẽ o'õcũ niwĩ. Tojo weerã ni'cãrõacãrẽ da'raco'terã na wiogũre uirã weronojõ niwe'e. Marĩrẽ Õ'acũ põ'rã sãjãcã weesami. Tojo weerã cũ weetamurõ me'rã marĩ Õ'acũrẽ "Pacu", nĩmasĩ'i. 16 Espĩritu Santu marĩ wãcũsepũ "Õ'acũ põ'rã nitoja'a", ni tu'oña'cã weemi. 17 Marĩ Õ'acũ põ'rã niyurã, cũ "Yũ ɰ põ'rãrẽ añuse o'ogũti" ni'quere ñe'erãsa'a. Jesucristo cũ pacu o'ootjere ñe'egũsami. Marĩ quẽ'rã cũ me'rã tere ñe'erãsa'a. Marĩ ni'cãrõacãrẽ Jesucristo pi'etisere bu'ipejatamurã, be'ropu cũ wiogu nise quẽ'rãrẽ bu'ipejatamurãsa'a.

Õ'acũ marĩrẽ añurõ weeatje cjase ni'i

18 Marĩ a'ti nucũcãpu pi'eti'i, pi'etirã. Be'ropu Õ'acũ marĩrẽ ɰ'musepu añusere o'ootjere wãcũcãma, ni'cãrõacã marĩ pi'etise mejõ niseacã ni'i. 19 Be'ro ni'cã numu Õ'acũ "Ã'rã yũ ɰ põ'rã nima. Narẽ añuse o'ogũti", nigũsami. Nipe'tise cũ wee'que ɰ'muarõ cjase, a'ti turi cjase cũ tojo weeatjere masã apeyenojõrẽ ɰpũtu i'asĩ'rĩrõ weronojõ co'tewapamo'o. 20-21 Ne waropũre Õ'acũ wee'que añuse dia'cũ nicaro nimiwã. Be'ro Adã Õ'acũrẽ yũ'rũnũ'cã'que bu'iri a'ti turi cjase doja wa'acaro niwã. A'ti turi basu dojoticaro niwã. Õ'acũ nĩrõnojõta dojocarõ niwã. Tojo weerã wa'icũrã, yucũpagu, nipe'tise a'ti turi cjase boadijasa'a. Tojo boadijamicã, be'ropu añurõ apogusami tja. Õ'acũ ni'cã numu besecu niwĩ. Queoro ti numu nicã, cũ põ'rãrẽ añurã waro wa'ato nĩgũ dũcayugusami. Apeye cũ wee'que quẽ'rãrẽ dũcayugusami. Tojo weecã, cũ ne waropu wee'caro weronojõ añurõ nĩrõsa'a tja. Boadijasaome majã. 22 Marĩ

a'tiro mas'i. Ni'cārōacāputa nipe'tise Ō'acū cū wee'que boadijasere pe'ticā uaro, pūrīse tū'oña'rō weronojō tū'oña'a. Ni'cō numio wī'magū wuago pūrīse tū'oña'rō weronojō tū'oña'a. ²³ A'ti umuco se'saro tere tū'oña'we'e. Marī Espiritu Santure cuorā wiori quē'rā pi'eti'i. Be'ropu marīrē ducayuatjere uputu waro ñe'esī'rīrā, pūrīrō tū'oña'rō weronojō yucue'e. Marī Espiritu Santure cuocā, nipe'tise Ō'acū “O'oguti” nī'quere o'ogusami. Be'ro Ō'acū marīrē, “Yu'u pō'rā nima”, nigūsami. Tócatero nicā, marīrē ma'ma upu, ña'ase weetiri upure o'ogusami. ²⁴ Marī Jesucristore ējōpeocā, marīrē yu'rucū niwī. Cū marīrē be'ropu weeatjere co'te ējōpeo'o. Marī ī'a'quepure de'ro weejā co'tenemobosau. Ī'a'quepure co'teno'ña marī'i. ²⁵ Marī ī'atise pūrīcārē co'te ējōpeorā, sojaro, caributiro marīrō co'teme'rīcā'a.

²⁶ Marī añusere weetutuatiťjārā, Ō'acūrē “¿De'ro sērīrōuasari?” nīmasītisa'a. Tere ī'agū, Espiritu Santu marīrē weetamusami. Cū basu marī ye niatjere Ō'acūrē sērībosasami. Cū tere sērībosagu, masā ucūta basiotise userinojō me'rā sērīsami. ²⁷ Ō'acū uaronojōta Espiritu Santu marīrē, cū yarārē sērībosasami. Tojo weegu Ō'acū nipe'tise marī wācūsere ī'abesepe'ogu, Espiritu Santu marīrē sērībosasere masīsami.

²⁸ Ō'acū marīrē cū uaro weeato nīgū besecu niwī. Tojo weerā marī a'tiro mas'i. Marī cūrē mairārē weetamunu'cūcā'sami. Nemorō cū weronojō wa'acā uagu nipe'tise marīrē wa'asere añurō yapatīcā weesami. ²⁹ Ō'acū ne waropure ī'abesenū'cōtojaḡupu “Ā'rā yu'u pō'rā nirāsama”, nicū niwī. Cū macū weronojō nisetiatio nīgū tojo weecu niwī. Tojo nicā cū macūrē “Nipe'tirā cūrē ējōpeorā masā ma'mi niato”, nicū niwī. ³⁰ Duporopu Ō'acū marīrē cū yarā niato nīgū beseyutojacu niwī. Besetoja, cū pō'rā sājācā weecu niwī. Be'ro “Bu'iri marīrā, añurā nima”, nicū niwī. Marī tojo nino'rārē u'musepu cū weronojō nisetīcā weegusami.

³¹ Marī tere masīrā, ¿ñe'enojō ninemobosari? Ō'acū marīrē weetamuyucā, āpērā marīrē ña'arō weemicā, wācūque'tiwe'e. Marīrē na ña'arō weedojamasītisama. ³² Ō'acū cū macū waromarīcārē o'ócū niwī. Ne “O'osome” nitiguta, marī nipe'tirā ye niatjere wērībosadutigu tojo o'ócū niwī. Apeyepuma tjasami majā. De'ro weeacū cū macū Jesucristore marīrē o'o'cu nimigū, apeye nipe'tisere o'otibosabe. O'ogusami. ³³ Ō'acū cū bese'cārārē ne ni'cūnojpota masā besewaropu weresārō weronojō “Ā'rā ña'arā nima”, nita basiowe'e. Ō'acū cū basuta “Ā'rā bu'iri marīma” nigūsamigu. ³⁴ Ne ni'cū “Ā'rārē bu'iri da'reroua'a”, nīmasītisami. A'tiro ni'i. Jesucristota marīrē wērībosacu niwī. Wērītoja, masācū niwī. Ni'cārōacā cū pacu diacjū pe'e wiogu dujiri cūmurōpu marī ye niatjere sērībosagu weesami. Tojo weegu ne ni'cū marī Ō'acū bese'cārārē “Bu'iri da'reroua'a”, nīmasītisami. ³⁵ Jesucristo marīrē ma'isere ne ni'cūnojpō cā'mota'amasītimi. Marī pi'eticā, marī diasaro tū'oña'cā, āpērā ña'arō weequenū'cōcā, Jesucristo ma'īnu'cūcā'sami. Tojo nicā ba'ase moocā, su'ti moocā, wiose wa'tero nicā, āpērā marīrē wējēcā, Jesucristo marīrē ma'īnu'cūsami. ³⁶ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu nīrōnojpōta Ō'acū yarārē a'tiro ni'i:

Mu'urē ējōpeose bu'iri umucorinucū āpērā ūsārē wējētawioro ni'i. Ovejare wējērātirā aperopu miarā weronojō ūsārē weema, tojo ni ojano'caro niwū.

³⁷ Marī ña'arō yu'rurā, Jesucristo marīrē ma'igū weetamuse me'rā nipe'tise ña'asere docaque'acā weemasisa'a. Tojo nicā cū weetamuse me'rā nemorō wācūtuanemomasī'i.

³⁸ Yu'u a'tere “Diacjūta nirō wee'e”, ni'i. Ō'acū marīrē ma'isere ne apeyenojō cā'mota'amasītisa'a. Wērīse, catise cā'mota'amasītisa'a. Tojo nicā Ō'acūrē wereco'terā u'musecārā, wātīa, na wiorā Ō'acū marīrē ma'isere cā'mota'amasītisama. Apeye quē'rā ni'cārōacā nise, be'ropu niatje ne cā'mota'amasīwe'e. ³⁹ Tojo nicā u'muarōpu cjase, ū'cūarōpu cjase, Ō'acū wee'quenojō quē'rā ne Ō'acū marīrē ma'isere cā'mota'amasīwe'e. Ō'acū marī wiogu Jesucristo yarā niyucā, marīrē ma'inu'cūsami.

9

Israe curuacjārā ye queti ni'i

¹⁻³ Yu'u acawererā Israe curuacjārā Jesure ējōpeoticā, ña'abutiario ejeripō'rātigucoro. Ya curuacjārā Jesucristore ējōpeocā uagu, na pecame'epu bu'iri da'reno'bo'quere ducayusī'rīgū, yu'u pe'e wapayebosasi'rīmi'i. Yu'u tojo weegu Jesucristore ne ī'anemotibosa'a majā. Yu'u Jesucristore ējōpeotjāgū, nisoowe'e. Diacjū tere were'e. Espiritu Santu quē'rā yu'u nisere “Diacjūta ni'i”, nisami. ⁴ Israe curuacjārā Israe wāmetigu pārāmerā nituriarāpu nima. Ō'acū yu'u pō'rā niato nīgū narē besecu niwī. Cū na me'rā nīgū, cū tutuasere, cū asistesere narē ī'ocu niwī. “Yu'u musā wiogu ni'i. Musā, yā curuacjārā ni'i”, nicu niwī. Narē añurō nisetimasīato nīgū cū dutisere Moisére cūucu niwī. Narē Ō'acū wi'ipu cūrē ējōpeosere cūucu niwī. Ō'acū narē “Musā pārāmerā nituriarārē añurō weeguti”, nicu niwī. ⁵ Ūsā ñecūsūmua Israe curuacjārā nimu'tā'cārā pārāmerā nituriarāpu ni'i. Abrahā, Isaa, Jacob, cū pō'rā doce pārāmerā nituriarāpu ni'i. Jesucristo quē'rā masū niyugu, ti curuapu bajuasirutugu, Israe curuacjū na acaweregu nicu niwī. Cū Ō'acū nimi. Nipe'tise yu'rūoro nimi. Cūrē “Mu'u añuyu'ruagu ni'i” ni, e'catise o'onu'cūcā'rōua'a. Tojota weeroūa'a.

⁶ Ō'acū Israe curuacjārārē añurō weemicā, pājārā cūrē ējōpeotima. Na ējōpeoticā, “Ō'acū Israe curuacjārārē ‘Añurō weeguti’ ní'quere weetimi”, nigū mejēta wee'e. Ō'acū cū ní'quere queoro weemi. A'tiro ni'i. Nipe'tirā Israe pārāmerā nituriarā Ō'acū pō'rā nitima, nisi'rīrō wee'e. ⁷ Ō'acū Abrahārē “Mu'u pārāmerā nituriarārē añuse o'oguti”, nicu niwī. Cū tojo ní'quere nipe'tirā Abrahā pārāmerā nituriarā ñe'etisama. Ō'acū Abrahārē a'tiro nicu niwī: “Isaa pārāmerā nituriarā dia'cū mu'u pārāmerā waro nirāsama.” ⁸ A'tiro nisi'rīrō wee'e. Nipe'tirā Abrahā ya curuapu bajuasiruturā, Ō'acū pō'rā nitima. Ō'acū cū “Añuse weeguti” ní'quere ējōpeorā, Ō'acū pō'rā nima. Náta Abrahā pārāmerā waro nima. ⁹ Ō'acū Abrahārē ní'que a'tiro nicaro niwū: “Ape cū'ma a'tocateronojō a'tiguti tja. Titare Sara macūtitojagosamo”, nicu niwū.

¹⁰ A'te dia'cũ niwe'e. Apeye totá nemoquejo'o. Na macũ Isaa bucua, be'ro Rebecare n̄moticũ niwĩ. Be'ro co nijĩpaco nirĩ curare Õ'acũ co quẽ'rãrẽ ucũcũ niwĩ. Co põ'rã su'rũa'cãrã, Isaa ni'cũ põ'rãta nicãrã niwã. ¹¹⁻¹² Na bajua añuse, ña'asere weese ðuporo Õ'acũ ni'cũrẽ beseyutojacũ niwĩ. Tojo weese me'rã Õ'acũ cũ ñaro besesere ĩ'ocũ niwĩ. Cũ no'o besesĩ'rĩrãrẽ besesami. Na weesere ĩ'agũ mejẽta, besesami. Tojo weegũ Rebecare nicũ niwĩ: "Masã ma'mi cũ acabijire da'raco'tegu sãjãgũsami." ¹³ A'te Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu nĩrõnojõta queoro ni'i. "Jacore besewũ. Esaũ pe'ere besetiwũ", nicũ niwĩ Õ'acũ.

¹⁴ To pũricãrẽ marĩ ¿de'ro pe'e nirãsari? "Õ'acũ ni'cũrẽ apĩ yũ'ruoro besegu, queoro weetimi", ¿nirãsari? Niwe'e. ¹⁵ A'tiro pe'e ni'i. Ðuporopũ Õ'acũ Moisére a'tiro nicũ niwĩ: "No'o yũ'u pajaña'sĩ'rĩgũrẽ pajaña'gũti", nicũ niwĩ. ¹⁶ Tojo weerã marĩ masĩ'i. Õ'acũ basu cũ pajaña'sĩ'rĩrãrẽ pajaña'sami. Masã pajaña'duticã mejẽta pajaña'sami. Tojo nicã añurõ weese wapa mejẽta pajaña'sami. ¹⁷ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu Õ'acũ cũ ní'quere a'tiro ojano'wũ. Ðuporocjũpu Egipto dutigũ wiogũ faraõrẽ a'tiro nicũ niwĩ: "Yũ'u tutuasere mu'u me'rã ĩ'ogũti nígũ, mu'urẽ wiogũ sõrõwũ. Nipe'tirocjãrã yũ'u tutuagu nisere masĩdutigũ tojo weewũ", nicũ niwĩ Õ'acũ. ¹⁸ Tojo weegũ Õ'acũ no'o cũ pajaña'sĩ'rĩrãrẽ pajaña'sami. No'o ejeripõ'rã bũtirãrẽ ejeripõ'rã bũticã weesami. Na ñaro nemorõ ña'arõ weeato nígũ tojo weesami.

¹⁹ Yũ'u tojo nisere tu'orã, musã a'tiro nibosa'a: "Õ'acũ cũ basuta ejeripõ'rã bũticã weemigũ, ¿de'ro weegũ masãrẽ 'Bu'iritirã nima', nisari? Õ'acũ weesĩ'rĩsere cã'mota'ata basiowe'e", nibosa'a. ²⁰ Niwe'e. Musã tojo busurãnojõ masã ni'i. Õ'acũ musãrẽ wee'cure ye'suticã'rõua'a. Sũtuwũ yéecaru tiru yee'core "¿De'ro weeacjo yũ'ure a'tiro bajutjũ yeeri?" nímasĩtisa'a. ²¹ Di'i yeeri masõ co ñaro yeemasĩsamo. No'o sũtuwũ añutjũ bosenuũ nicã co miĩwĩrõatjũre yeemasĩsamo. Apeye quẽ'rãrẽ mejõ nitjũ no'o ñaro co cõoatjũre yeemasĩsamo.

²² Masã ña'arõ weecã, Õ'acũ cũ bu'iri da'reatjere, cũ tutuasere narẽ masicã uacũ niwĩ. Tojo weegũ cũrẽ uarosãjãcã wee'cãrãrẽ, cũ bu'iri da're bajurioajãrẽ tojo ĩ'acã'cũ niwĩ yujupũ. ²³ Marĩrẽ, cũ pajaña'rã pe'ere cũ añubutiaro nisetisere, cũ tutuasere masicã uacũ niwĩ. Ðuporopũ marĩrẽ cũ weronojõ añurã niato nígũ, tojo nicã cũ tutuasere cõoato nígũ beseyucũ niwĩ. ²⁴ Tojo marĩrẽ besegu, ni'cãrãrã judío masã wa'teropũ nirãrẽ, ãpẽrã judío masã nitirãrẽ besedũcawaanu'cõcũ niwĩ. ²⁵ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu ðuporocjũpu Osea Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ judío masã nitirã ye cjase Õ'acũ ucũ'quere a'tiro ojacũ niwĩ: Yarã masã nitimi'cãrãrẽ "Yarã masã nima", nigũsa'a. Yũ'u ma'itimi'cãrãrẽ "Yũ'u mairã nima", nigũsa'a.

²⁶ "Musã, yarã mejẽta ni'i" nino'ca di'taputa tja narẽ "Õ'acũ catinu'cũgũ põ'rã nima", nino'rõsa'a, ni ojacũ niwĩ Osea.

²⁷ Israe curuacjãrã ye pe'ema Isaía a'tiro ojacũ niwĩ: Israe põ'rã nucũporo dia pajiri maa sumutopũ nise weronojõ pãjãrã nimirã, pejetirãcã yũ'ruono'rãsama.

28 Õ'acũ cã ní'caronojõta cã ucũ'quere queoro weegusami.

Tere weégũ, sojaro me'rã a'ti nucücãcjãrãrẽ bu'iri da'regusami, nicu niwĩ.

29 Cũ Isaiata apeye ojamũ'tãcu niwĩ tja:

Õ'acũ nipe'tise bu'ipũ nigũ marĩ pãrãmerãrẽ pejetirãcã ðu'aticãma, ðuporocjãrãpũ Sodoma, Gomorracjãrãrẽ weronojõ pe'odijobopĩ.

Tojo weecã, marĩ ya curua marĩbosa'a majã, ni ojacu niwĩ.

³⁰ To pũrĩcãrẽ ¿de'ro nirõuati? A'tiro ni'i. Judío masã nitirã Õ'acũ me'rã na añurõ niatjere a'maticãrã niwã. Tere a'matimirã, Jesucristore ãjõpeose me'rã bocacãrã niwã. Na ãjõpeocã, Õ'acũ narẽ “Añurã, bu'iri marĩrã nima”, ni ï'acu niwĩ. ³¹ Judío masã pe'e Moisé dutise me'rã Õ'acũ me'rã añurõ nisĩ'rĩcãrã nimiwã. Tojo wãcũmirã, Moisé duti'quere weeticãrã niwã. Tojo weerã Õ'acũ me'rã añurõ niticãrã niwã. ³² ¿De'ro weerã Õ'acũ me'rã añurõ nitipari? A'tiro ni'i. Jesucristore ãjõpeose me'rã mejõta Õ'acũ me'rã añurõ nisĩ'rĩcãrã nimiwã. Na basu weetutuase me'rã pe'e tojo nisĩ'rĩcãrã niwã. Tojo weerã Õ'acũ cõu'cu Jesucristore ãjõpeotirã Õ'acũ tiropũ wa'asome. ³³ Tojo weero Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpũ oja'que queoro wa'acaro niwũ. A'tiro ojanõ'caro niwũ Õ'acũ macũrẽ:

Ni'cãgã ãtãgã ðupogu weronojõ ni'cũrẽ Jerusalẽpure ðupoguti.

Tigapũ u'tayuria burũque'arã weronojõ yu'u ðupo'cure ãjõpeotirã, bu'iri da're bajuriono'rãsama.

Cũrẽ ãjõpeorã pe'e “Mejõ waro ãjõpeocãti”, nisome, ni ojanõ'caro niwũ.

10

¹ Acawererã, Israe curuacjãrãrẽ na yu'rũono'cã pũrõ uasã'a. Tojo weegu upũtu Õ'acũrẽ sãrĩbosa'a. ² Na Õ'acũ uaro añurõ weesĩ'rĩmima. Tojo weesĩ'rĩmirã, añurõ tu'omasĩnu'cõpe'otima. ³ Õ'acũ marĩrẽ Jesucristore ãjõpeose me'rã “Añurã nima”, nisami. Cũ tojo nisere ãjõpeosĩ'rĩtirã, judío masã pe'e na basu weetutuase me'rã añurã nisĩ'rĩmisama. Tojo weerã Õ'acũ cã “Weeya” ní'quere weetisama. ⁴ Ðuporopũ Moisé oja'quepũ “Õ'acũ cã bese'cu masã ña'arõ wee'quere yu'rũogusami”, ni ojanõ'caro niwũ. Jesucristota nipe'tise Moisé cã duti'quere weetu'ajanũ'cõpe'ocũ niwĩ. Tojo weerã Jesucristore ãjõpeose me'rã dia'cũ Õ'acũ me'rã añurõ nita basio'o. Cũrẽ ãjõpeocã, Õ'acũ “Añurã, bu'iri marĩrã nima”, ni ï'asami.

⁵ Moisé dutise me'rãma Õ'acũ ï'orõpũ bu'iri marĩrã nidutisere Moisé a'tiro ojacu niwĩ: “Nipe'tise te duti'quere weepe'ogu Õ'acũ me'rã ninu'cũcũsami”, nicu niwĩ. ⁶ ãjõpeose me'rã pe'ere Õ'acũ ï'orõpũ bu'iri marĩrã nidutise a'tiro ni'i. Marĩ Jesucristore ãjõpeocã, Õ'acũ marĩrẽ “Añurã, bu'iri marĩrã nima”, ni ï'asami. Moisé tere a'tiro ojacu niwĩ: “Õ'acũ bese'cure marĩrẽ yu'rũodutirã u'musepũ mujãa, cãrẽ pijidijatiroũa'a”, ni wãcũticã'ña. ⁷ Tojo nicã ‘Wẽrĩ'cãrã nirõpũ ni'cũ dijaa, Õ'acũ bese'cure pijimujãatiroũa'a’, ni wãcũticã'ña”, nicu niwĩ Moisé. Marĩ basu weetutuase me'rã tere weeta basiowe'e. Jesucristo u'musepũ ní'cu dijatitojacu niwĩ. Tojo nicã, wẽrĩ'cãrã nirõpũ ní'cu

masāmujāatitōjacu niwī. ⁸ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu te cjasere a'tiro ni'i: “Ō'acū ye queti tu'ota basio'o. Tereta ucū'u. Marī tere ējōpeotoja'a”, nicu niwī Moisé. Ēsā te queti Jesucristore ējōpeoḡoa'a nise quetireta were'e. ⁹ Marī a'tiro wéerā, yu'rurāsa'a. “Jesucristo marī wiogu nimi” nīrā, “Ō'acū Jesucristo wērī'cupure masōcu niwī” ni ējōpeorā, yu'rurāsa'a. ¹⁰ Marī Jesucristore ējōpeocā, Ō'acū marīrē “Añurā, bu'iri marīrā nima”, nimi. Marī cūrē ējōpeosere āpērārē were'e. Te me'rā yu'rurāsa'a.

¹¹ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ojano'caro niwū: “Ne ni'cū cūrē ējōpeoḡu ‘Mejō warota cūrē ējōpeocāti’, nosome”, nino'caro niwū. ¹² Ō'acū nipe'tirārē ni'cārōnojō īasami. Judío masārē, judío masā nitirārē ne ducawaanu'cōse marī'i. Ō'acū nipe'tirā wiogu ni'cūta nimi. Nipe'tirā cūrē ējōpeose me'rā sērīrārē peje o'oyu'rao o'ogusami. ¹³ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ojano'wū: “Nipe'tirā no'o Ō'acūrē na ña'arō wee'quere acoboJose sērīrānojō yu'ruono'rāsama. Narē bu'iri da'reesome”, niwū.

¹⁴ Tojo nimicā, Jesucristore ējōpeotirā ¿de'ro wee acoboJose sērībosabau? Cū ye quetire tu'otimirā, ¿de'ro wee na ējōpeobosabau? ¿Narē wererā marīcā, de'ro na te quetire tu'obosabau? ¹⁵ Ō'acū weredutigu o'óticā, āpērārē wererā wa'atibosama. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu nīrōnojōta a'tiro ni'i: “Āpērā marīrē ejerisājāse queti, añuse quetire miiejacā, pūrō e'cati'i”, ni ojano'o.

¹⁶ A'te añuse quetire pājārā tu'omirā, nipe'tirā Israe curuacjārā ējōpeotima. Isaía cū oja'caronōjōta a'tiro ni'i: “Ō'acū, ūsā wiogu, ūsā weresere pejetirācā ējōpeoma”, ni ojacu niwī. ¹⁷ Jesucristo ye quetire werēcā, masā tere tu'oma. Te quetire tu'óca be'ro ējōpeoma.

¹⁸ Yu'u musārē sērītiña'gūti: ¿Israe curuacjārā tu'omirība te quetire? Tu'opā. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ojano'wū: Na werese quetire nipe'tirocjārā tu'obi'acā'sama.

Na werese a'ti umuco nipe'tiropu bususe'sasa'a.

¹⁹ Musārē sērītiña'nemogūti tja. ¿Israe curuacjārā añuse quetire tu'omirā, tu'omasīwetine? Tu'omasīcārā nimiwā. Yu'u tere ninemogū, Moisé cū ní'quere weremu'tāgūti. Ō'acū ucū'quere a'tiro nicu niwī:

Yarā masā mejētare yu'ruoguti.

Tojo narē weecā, musā doerāsa'a.

No'o musā “Tu'omasītima” nīrārē yu'u yu'ruocā, musā uarāsa'a, ni ojacu niwī Moisé.

²⁰ Be'ro Isaía quērā Ō'acū cū ucū'quere “To nibosau” nīrō marīrō ninemopeocu niwī:

Ne a'mati'cārā pe'e yu'ure bocaco'tecā'ma.

Yu'u nisetisere yu'ure sērītiña'ti'cārā pe'ere ī'owū, tojo ni ojacu niwī Isaía.

²¹ Israe curuacjārā pe'ere Isaía Ō'acū ucū'quere a'tiro nicu niwī: “Umucorita yóacā, narē pōtērī ñe'egūti ní'gū, omocārī sēmīwū. Na tu'oti, yu'runu'cāsepījarārē tojo weemiwū”, ni ojaturiacu niwī Isaía.

11

Ni'cārērā Israe curuacjārārē Ō'acū bese'que ni'i

1 Məsārē sērītiña'nemogūti tja. ¿Ō'acū Israe curuacjārā yu'rənū'cā'cārārē, yarā masā nisome majā nīgū, cō'awā'cāpari? Cō'awā'cāticu niwī. Yu'u quē'rā Israe curuacjū ni'i. Abrahā pārāmi nituriagu Benjamī ya curuacjū ni'i. 2 Dəporopu cū yarā masā niato nīgū Ō'acū Israe curuacjārārē besecu niwī. Tojo weegu narē cō'aticu niwī. Məsā masīsa'a Ō'acū ye queti weremu'tārī masū Elía cū ní'quere. Cū Ō'acūpure "Israe curuacjārā bu'iri cəoma", nicu niwī. A'tiro nicu niwī: 3 "Wioqu, Israe curuacjārā m'u ye queti weremu'tārī masārē wējēcārā niwā. M'u'rē ĩubuepeorā, wa'icūrā ũjūamorōpeosere weestedijocārā niwā. Yu'u ni'cūta du'sa'a m'u'rē ĩjōpeogu. Yu'u quē'rārē wējēsī'rīrā, a'marā weema", nicu niwī Elía. 4 Cū tojo nicā tu'ogu, Ō'acū cūrē yu'ticu niwī: "Na tojo weemicā, siete mil masā yarārē du'apu. Na Baal wāmetigu queose yee'quere ne ĩjōpeotima", nicu niwī Ō'acū. Tojo weerā marī masī'i. Ō'acū cū yarā masārē cō'awā'cātisami. 5-6 Ō'acū Elía nícatero masārē bese'caro weronojō ni'cārōacā quē'rārē pejetirācā Israe curuacjārārē besesami. Na weesere ĩ'agū mejēta, besecu niwī. Narē pajaña'gū besecu niwī. Na añurō wéeca be'ro narē besegu, pajaña'gū mejēta weebopī. Na weetutua'que wapa nibopā.

7 A'tiro ni'i. Nipe'tirā Israe curuacjārā Ō'acū me'rā añurō nisī'rīmicārā niwā. Tojo nisī'rīmirā, nipe'tirā cū me'rā añurō niticārā niwā. Cū bese'cārā pūrīcā cū me'rā añurō nicārā niwā. Āpērā cūrē ĩjōpeotitjārā o'meperi marīrā, tu'otirā weronojō tojacārā niwā. 8 Tere ucūrō, Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ojano'wū: "Ō'acū cūrē ĩjōpeotirārē cū yere tu'omasīticā weecu niwī. Narē caperi ĩ'atirā, tojo nicā o'meperi tu'otirā weronojō wa'acā weecu niwī. Téé a'tiro nicāpu quē'rārē nidecoti'i yujupu", ni ojano'wū. 9 Davi quē'rā Ō'acūrē a'tiro ucūcu niwī:

Israe curuacjārā na bosenu'murī weewuase me'rā ña'arō weema. Na tojo weecā ĩ'agū, narē bu'iri da'reya.

10 Narē tu'omasītirā weronojō, ĩ'atirā weronojō wa'acā weeya.

Peje nucūse wuarā, sūcūa wejenu'arō weronojō pi'eticā weeya, nicu niwī Davi.

Judío masā nitirārē yu'ruo'que ni'i

11 Apeye mäsārē ninemogūti tja. Judío masā Jesucristore ĩjōpeoticā, Ō'acū narē cō'abutiaticu niwī. Na Ō'acūrē yu'rənū'cācā, judío masā nitirā pe'ere yu'ruoguti nīgū, tojo weecu niwī. Ō'acū narē añurō weesere ĩ'arā, judío masā ũsā quē'rā tojota uasa'a, ni ĩ'acūudutigu tojo weecu niwī. 12 Judío masā na Jesucristore ĩjōpeoticā, āpērā a'ti nucūcācārārē añurō wa'acaro niwū. Judío masā Ō'acū "Yu'u pō'rārē añuse o'oguti" ní'quere ñe'eticārā niwā. Judío masā nitirā pe'e ñe'ecārā niwā. Judío masā quē'rā Jesucristore ĩjōpeocā, nipe'tirā a'ti nucūcācārārē añurō wa'arosa'a.

13 Ni'cārōacāma judío masā nitirā se'sarore wereguti. Jesucristo yu'ure masā judío masā nitirārē cū ye quetire weredutigu cūuwī. Tojo weero yu'u ĩ'acā, yu'u da'rasede mejō nise mejēta ni'i. 14 Apetero weegu yu'u acawererā judío masārē doecā weebosa'a. Ō'acū mäsārē añurō weesere ĩ'arā, na quē'rā Jesucristore ĩjōpeobosama. ĩjōpeorā,

yu'ruono'rāsama. ¹⁵ Ō'acū judío masā cūrē ějōpeotirārē cō'acā, āpērā pe'e cū yarā sājācārā niwā. Judío masā pe'e cūrē ějōpeocā, añuyu'ruaros'a. Masā wērī'cārāpū masōno'cārā weronojō nirōsa'a.

¹⁶ Queose me'rā musārē wereguti. Pā wéeca be'ro ni'cāgā Ō'acūrē o'ocā, nipe'ticjapū Ō'acū ye tojasa'a. Yucugū quē'rā tojota ni'i. Tigu nu'cōrī Ō'acū ye nicā, te dūpuri quē'rā Ō'acū ye ni'i. Marī ñecūsūmua Abrahā, Isaa, Jacob tigu nu'cōrī weronojō Ō'acū yarā nima. Tojo weerā marī cū pārāmerā nituriarā mejārōta “Ō'acū yarā nima”, ni ĩ'ano'sama.

¹⁷ Ni'cārērā judío masā olivogu dūpucjārā waro weronojō nima. Āpērā ni'cārērārē te dūpurire dūtecō'a'caro weronojō Ō'acū judío masārē cō'acū niwī. Be'ro te dūpuri ni'caropū apegū olivo nūcūcjū dūpurire pī'rīwā'dutigū topū yeje dū'reō'osamī. Tojo weero tigu casero wī'tāse me'rā nūcūcjū añurō pī'rīwā'rōsa'a. Tojo wee'caro weronojō wa'acaro niwū masā judío masā nitirārē. Ō'acū musārē cū yarā sājācā weecu niwī. Musā judío masā niwe'e. Tojo nitimirā, nipe'tise Ō'acū Abrahā pārāmerā nituriarārē “Añuse o'oguti” ní'quere ñe'erāsa'a. ¹⁸ Tojo wa'a'a nīrā, “Ěsā judío masā nemorō añuyu'runū'cā'a”, niticā'ña. Ō'acū masārē yu'ruose na me'rāta dū'pocāticaro niwū. Musā ñecū me'rā mejēta dū'pocāticaro niwū.

¹⁹ Musā a'tiro nibosa'a: “Ni'cārē ña'ase dūpuri dūtecō'ano'caro niwū. Apeye dūpuri yejeducayuno'rōtiro tojo weeno'caro niwū”, nibosa'a. “Te weronojō ěsā judío masā nitirārē Ō'acū yarā wa'ato nīgū judío masā pe'ere cō'acū niwī”, nibosa'a. ²⁰ Tojota ni'i, nirō. Na ějōpeotise ye bu'iri cō'ano'cārā niwā. Musā quē'rā Ō'acūrē ějōpeoticā, yu'ruono'ña marībopā. Musā ějōpeose me'rā dia'cū cū yarā sājācārā niwū. Tojo weerā “Ěsā judío masā yu'ruoro ni'i”, ni wācūticā'ña. Ěsā quē'rārē cō'arī nīrā, Ō'acūrē wiopesase me'rā tū'oña'ña. ²¹ Judío masā Ō'acū yarā nimū'tā'cārā nimiwā. Na ějōpeoticā, Ō'acū narē cō'acū niwī. Cū judío masārē olivo nimū'tā'que dūpurire dūtecō'a'caro weronojō weecu niwī. Musā judío masā nitirā quē'rārē cūrē ějōpeoticā, tojota weegusamī. ²² Ō'acū pajaña'sere, tojo nicā tutuaro me'rā cū bu'iri da'resere wācūña. Cūrē ějōpeotirārē bu'iri da'resamī. Musā pūrīcārē pajaña'gū, añurō weesamī. Musā cūrē ějōpeonu'cūcā, tojo weegusamī. Musā weeticā, cū ña'ase dūpuri cō'a'caro weronojō musā quē'rārē cō'agūsamī. ²³ Cō'ano'cārā judío masā Jesucristore ějōpeocā, na quē'rārē añurō weegusamī. Narē apaturi tigupūta tja mejā dūpuri yeje dū'reō'o'caro weronojō weegusamī. Cū yarā sājācā wéegū, tojo weegusamī. Ō'acū tere weemasimī. ²⁴ Musā judío masā nitirā nūcūpū nicjū olivo weronojō ni'i. Tojo nimicā, Ō'acū cū yarā sājācā weecu niwī. Judío masā pūrīcā Ō'acū besemū'tā'cārā waro nima. Olivogu warore ote'cū weronojō nima. Tojo weerā musā Ō'acū yarā sājācā, judío masārūa tjāsama.

Judío masārē yu'ruoatje ni'i

²⁵ Acawerērā, todūporopū masīno'ña marī'quere masīcā ũa'a. Ěsā judío masā yu'ruoro masīyū'rūnū'cā'a nīrī nīgū, tojo nīgūti. Pājārā judío masā Jesucristore ějōpeotini'ma yujupū. Na o'meperi tū'otirā

weronojō nima. Ō'acū “Judío masā nitirā ticurā ējōpeorāsama” ní'caronojōta na ējōpeoca be'ropu judío masā ējōpeorāsama. ²⁶ Tojo wa'acā, nipe'tirā judío masā yu'ruono'rāsama. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu judío masā na yu'ruatjere a'tiro ojano'wū: Masārē yu'ruoacju judío masū Jerusalē wāmetiri macāpūre etagusami.

Jacob pārāmerā na ña'asere cō'agūsami.

²⁷ “Narē ña'asere acobojocā, queoro wa'arosa'a yu'u toduporopu ní'que”, nicu niwī Ō'acū, ni ojano'caro niwū.

²⁸ Jesucristore ējōpeotijārā, pājārā judío masā Ō'acūrē ī'atu'tirā weronojō nima. Musā judío masā nitirā pe'ere ējōpeodutigu tojo weemi. Tojo weemigū, a'tocatero nirá judío masārē Ō'acū ma'isami. Ne waropu na ñecūsūmarē ma'i'cu niyugu, na quē'rārē ma'isami.

²⁹ Ō'acū cū “Añuse cō'ogūti” ní'quere ducayutisami. O'otojanu'cō, ē'matisami. Tojo nicā cū bese'cārārē cō'abutiatisami. ³⁰ Toduporopu musā quē'rā Ō'acūrē yu'runu'cācārā niwū. A'tocaterore Ō'acū judío masā yu'runu'cācā ī'agū, musā pe'ere pajaña'mi. ³¹ Be'ro tojota wa'arosa'a judío masā quē'rārē. A'tiro nicā na Ō'acūrē yu'runu'cāma. Be'ro Ō'acū na quē'rārē pajaña'gūsami. Cū musārē pajaña'caronojō na quē'rārē pajaña'gūsami. ³² A'tiro ni'i. Nipe'tirā Ō'acūrē yu'runu'cācā ī'agū, “Ní'cārōnojō bu'iritirā nima”, nicu niwī. Nipe'tirāpūre pajaña'gūti ní'gū, tojo nicu niwī.

³³ Ō'acū marī ña'arā ní'cārārē pajaña'yu'ruami. Tutuayū'ruami. Nipe'tise masīpe'ocā'mi. Tojo weerā marī cū wācūse, cū weesere masīpōtēotisa'a. Cū de'ro weesere tu'omasīpōtēotisa'a. ³⁴ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ojano'wū Ō'acū masīsere: “Ō'acū marī wiogu wācūse ne ni'cū masītisami. Ne ni'cū cūrē 'A'tiro pe'e ũa'a', nímāsītisami. ³⁵ Ne ni'cū Ō'acūrē apeyenojō o'owapamoocā weeta basiowe'e”, tojo ni ojano'caro niwū. ³⁶ Nipe'tise a'ti turi cjase, ũmūse cjase cū wee'que dia'cū ni'i. Cū tutuase me'rā nipe'tise ninu'cū'u. Cū ye ni'i. Tojo weerā nipe'tirā Ō'acūrē “Cū añuyū'ruagu, tutuayū'ruagu nimi”, ninu'cūcārā. Tojota weerā.

12

Jesucristore ējōpeorārē weeduti'que ni'i

¹ Acawererā, Ō'acū marīrē añurō pajaña'nu'cūmi. Tojo weerā Ō'acūrē marī basu marī upu, wācūse, nipe'tise me'rā o'orā. Mu'u yarā dia'cū ni'i nírā, Ō'acūrē wiarā. Cū me'rā nibutiarā weronojō weerā. Ō'acū marī me'rā e'caticā ũarā, tojo weerā. Marī a'tiro weese me'rā cūrē ējōpeosere diacjū ī'orāsa'a. ² Marī a'ti ũmūcocjārā na weewasere ī'arā, na weronojō weeticārā. A'tiro pe'e weerā. Marī catiri ũmūcore siape me'rā Ō'acū marī wācūse ducayunu'cūcā'to. Cū marīrē ducayunu'cūcā, marī Ō'acū ũasere “A'tiro ni'i”, nímāsīrāsa'a. Cū ũase añuse dia'cū ni'i. Te ña'ase marīse ni'i. Marī cū ũaro weecā, e'catisami.

³ Ō'acū añurō wéegū, yu'are musārē cū ye quetire weredutigu cūuwī. Tojo weegu musā nipe'tirārē nigūti. Ne ni'cū marī

weemasĩsere “Weecã'amasĩ'i” niticã'rõu'a. Marĩ weemasĩsere queoro wãcũme'ricã'rõu'a. Marĩnucũ a'tiro wãcũrã. “Jesucristore ãjõpeoca be'ro cũ weemasĩse o'o'que põtõorõ weemasĩ'i”, nĩrã. ⁴ Queose me'rã wereguti. Marĩ upũ ni'cã upũ nimirõ, peje ducawatise cõ'o. Te nipe'tise ni'cãronojõ niwe'e. Mejẽcã dia'cũ ni'i. Marĩ caperi me'rã ĩ'a'a. Marĩ o'meperi me'rã tu'o'o. Dũ'pocãrĩ me'rã sija'a. ⁵ Marĩ Jesucristore ãjõpeorã tojota ni'i. Pãjãrã nimirã, cũ me'rã ni'cã upũ weronojõ ni'i. Marĩ nipe'tirã ni'cã upũ a'mesũ'a'a.

⁶ Marĩnucũrẽ mejẽcãrĩ dia'cũ weemasĩsere cũucu niwĩ. Cũ no'o o'osĩ'rĩsere o'osami. Tojo weerã tere añurõ weerã. Æpẽrãrẽ Õ'acũ were'quere wereturiamasĩsere o'osami. Cũ tere cũucã, marĩ ãjõpeoro ejatuario ãpẽrãrẽ wererã. ⁷ Æpẽrãrẽ weetamumasĩsere cũusami. Tojo cũ weecã, ãpẽrãrẽ añurõ weetamurã. Æpẽrãrẽ cũ ye cjasere bu'edutigũ cũucã, narẽ añurõ bu'erã. ⁸ Æpẽrãrẽ wãcũtutuacã weemasĩgũnojõ añurõ weeya. Æpẽrãrẽ niyeru o apeyenojõ o'odutise cõogũnojõ e'catise me'rã o'oya. “Æpẽrãrẽ niyeru o'oapũ” nirõ marĩrõ o'oya. No'o sũ'ori dutime'rigũnojõ añurõ weeya. No'o pajaña'sere cõogũnojõ e'catise me'rã weetamuña.

Jesucristore ãjõpeorã a'tiro weerõu'a nise ni'i

⁹ Æpẽrãrẽ ma'ita'saticã'ña. Diacjũ ma'ĩña. Ña'asere yabiya. Æpẽrãrẽ weetamuse añusenojõ pe'ere sirutuya. ¹⁰ Jesucristore ãjõpeorã ni'cũ põ'rã weronojõ a'merĩ ma'ĩña. Mũsã weese me'rã ãpẽrã, ãpẽrã pe'ere añurõ wãcũdutarã tojo weeya. A'merĩ wiopesase me'rã ĩ'aña.

¹¹ Õ'acũ uaro weérã, nijĩsijaticã'ña. Marĩ wiogu dutisere tu'sase me'rã weeya.

¹² Õ'acũ añurõ weegũsami nĩrã, e'catiyuya. Mejẽcã wa'acã pi'etirã, wãcũtutuaya. Du'ucũurõ marĩrõ Õ'acũrẽ ñubuenu'cũcã'ña.

¹³ Jesure ãjõpeorãrẽ apeyenojõ dũ'sacã, mũsã cõosere ducawaaya. Mũsã tiropũ etarãrẽ añurõ ñe'eña.

¹⁴ Mũsãrẽ ña'arõ weerãrẽ “Õ'acũ añurõ weeato”, ni sãrĩbosaya. “Ña'arõ weeato”, niticã'ña.

¹⁵ Æpẽrã e'catirãrẽ e'catitamuña. Æpẽrã utirãrẽ utitamuña.

¹⁶ Ni'cãronojõ, ni'cãrõ me'rã añurõ nisetibũroya. “Yũ'u ãpẽrã yũ'rũoro ni'i”, ni wãcũticã'ña. Tojo weronojõ o'orã, mejõ nirã me'rã ni'cãronojõ nisetiya. “Masĩgũ waro ni'i”, niticã'ña.

¹⁷ Mũsãrẽ ña'arõ weecã, narẽ a'meticã'ña. Nipe'tirã ĩ'orõpũre “Añuse dia'cũ weerõasato”, ni wãcũtutuaya. ¹⁸ No'o mũsã weepõtõorõ, nipe'tirã me'rã añurõ nisetiya. Ejerisãjãse me'rã nisetiya. ¹⁹ Acawererã yũ'u mairã, mũsãrẽ wereguti. Mũsã basu a'merĩ wapaticã'ña. Õ'acũ mũsãrẽ ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'regũsami. Cũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ojano'caro niwũ: “Yũ'u ni'i mũsãrẽ bu'iri da'racjũ. Na ña'arõ wee'que wapare queoro bu'iri da'regusa'a”, nicũ niwĩ marĩ wiogu. ²⁰ Apeye ojanemono'wũ: “Mũ'urẽ ĩ'atu'tigu ujaboacã, cũrẽ ecaya. Cũ acowuocã, tĩaña. Mũ'u cũrẽ tojo añurõ weecã, cũ ña'arõ wee'quere bopoyagũsami”, ni ojano'wũ. ²¹ Ña'asere mũsã di'õcũuno'ticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Mũsã añurõ weese me'rã pe'e ña'asere docaque'acã weeya.

13

¹ Õ'acũ dia'cũ a'ti nucũcãcjãrã wiorã dutirãrẽ sõrõmi. Cũ cũu'cãrã nima. Tojo weerã nipe'tirã añurõ yu'tiya narẽ. ² No'o cũ wiorãrẽ yu'rũnu'cãgũ, Õ'acũ duti'quere yu'rũnu'cãgũta weemi. Musã wa'tero nirã wiorã musãrẽ duticã uami. Tojo weegu narẽ yu'rũnu'cãrãrẽ Õ'acũ bu'iri da'regusami. ³ Wiorã añurõ weerãrẽ uise o'otima. Ña'arõ weerã pe'ere uise o'osama. Uitirãta nisetis'i'rĩrã, añurõ weeya. Musã tojo weecã, wiorã “Musã añurõ wee'e”, nirãsama. ⁴ Õ'acũ musã ye niatjere narẽ sõrõcu niwĩ. Tojo weerã ña'arõ wéerã pũricã, uiya. Wiorã ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'rerã, Õ'acũ dutiro weerã weema. Õ'acũ ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'redutigu wiorãrẽ cũucu niwĩ. ⁵ Tojo weerã marĩ wiorã dutisere yu'tirowa'a. Bu'iri da'leri nĩrã dia'cũ, yu'titicã'rõwa'a. Õ'acũ marĩrẽ wiorã duticã uami nĩrã pe'e, na dutisere queoro yu'time'ricã'rõwa'a. ⁶ Wiorã na da'rasere queoro wéerã, Õ'acũrẽ da'raco'terã weronojõ nima. Tojo weerã na wapayedutisenõjõrẽ wapayeya.

⁷ Na wiorã dutisereta queoro weeya. Na wapayeduticã, wapayeya. Na wiorã nise bu'iri wiopesase me'rã narẽ i'aña. Narẽ añurõ wãcũña.

⁸ Æpẽrãrẽ wapamooticã'ña. Maata wapayepe'ocã'ña. A'merĩ ma'ise pe'e pe'timasĩtisa'a. Tojo weerã a'merĩ ma'ĩnu'cũcã'ña. No'o æpẽrãrẽ maigũnojõ Õ'acũ dutise cũu'quere queoro weegu weemi. ⁹ Õ'acũ a'tere dutise cũucu niwĩ. “Musã numosãnumia nitirãrẽ, marãpũsumua nitirãrẽ a'metãrãticã'ña. Æpẽrãrẽ wẽjẽcõ'aticã'ña. Yajaticã'ña. Æpẽrã yere uoticã'ña” ni, dutise cũucu niwĩ. A'te, tojo nicã nipe'tise apeye dutise cũu'quere ni'cãrõpũta neonu'cõmas'i. A'tiro ni'i. Musã, musã basu ma'irõnojõta musã tiropu nirãrẽ ma'ĩña, ni'i. ¹⁰ Marĩ ma'ise cuorã, marĩ tiropu nirãrẽ ña'arõ weesome. Tojo weerã narẽ ma'ĩrã, Õ'acũ dutise cũu'quere weepe'ocã'a.

¹¹ A'tere ni'cãrõacã marĩ catiriterore wãcũrõwa'a. Cãrĩrã weronojõ niticã'rã. Jesú cũ apaturi a'tiatjere añurõ tu'oña'a, wãcũnurãrã. Marĩ Õ'acũ tiropu wa'atjo cã'rõacã du'sasa'a. Marĩ ne waro Jesucristore ejõpeowã'cõrã, “U'musepu marĩ wa'atje du'sayu'rũa'a”, nimiwũ. Ni'cãrõacãrẽ marĩ mas'i. “Cã'rõacã du'sa'a Jesucristo apaturi a'tiatje”, ni'i. ¹² A'tiro nicãrẽ ña'arõ weese yu'rũmajã wa'a'a. Ni'cãrõacãrẽ bo'remujãtiro weronojõ Jesucristo a'tiatjo cã'rõ du'sa'a. Tojo weerã marĩ ña'asere masã ñamipu weewuasenojõrẽ weedu'urowa'a. A'tiro pe'e weeroua'a. Añuse, umuco masã i'orõpu weesenojõ dia'cũrẽ weeroua'a. Marĩ Õ'acũ yere wéerã, ña'arõ weesere du'upe'ocã'rãsa'a. ¹³ Umuco, bajuyoropu weesetironojõ weeroua'a. Bosenumu nicã que'a, caricũticã'rã. Numia me'rã ña'arõ weeticã'rã. Numia quẽrã, umua me'rã ña'arõ weeticã'ña. A'pepũrise me'rã tu'oña'ticã'rã. Æpẽrã yere uoticã'rã. ¹⁴ A'tiro pe'e weerã. Marĩ wiogu Jesucristo weetamuse me'rã cũ weronojõ añurõ nisetirã. Cũrẽ nemorõ masĩnemorã. Marĩ ña'arõ uaripejasere weesi'rĩrã, “A'tiro weerãti”, ni wãcũticã'rã. Tere weedu'urã.

14

*Ējōpeotutuarā, ējōpeotutuatirā cjase ni'i**(1Co 8.1-13)*

¹ Ni'cū Jesucristore ējōpeomigū, cū ējōpeotutuatiḡ mūsā me'rā nisī'ricā, ūrūsātīrāta, cūrē ñe'eña. Cūrē "A'tiro weecā ũa'a" nitirāta, ñe'eña. Cūrē "To ñe'ebosau" nitirāta, ñe'eña. ² Āpērā Jesucristore ējōpeorā "Marī nipe'tise ba'acā, añu ni'i", nima. Āpērā pe'e Jesucristore ējōpeotutuatiirā "Marī di'iro ba'arā, Ō'acūrē yu'rũnu'cābosa'a", ni wācūsama. Tojo weerā otese dia'cūrē ba'asama. ³ Nipe'tise ba'agū pe'e di'iro ba'atigūre ī'acō'aticā'to. Di'iro ba'atigū pe'e quē'rā nipe'tise ba'agūre "Mu'u di'iro ba'acā, ña'a ni'i", niticā'to. Nipe'tise ba'agūre Ō'acū yagū sājācā weetojacū niwī. ⁴ Marī apīrē da'raco'tegūre "Mu'u ña'arō wee'e", nīmasīwe'e. Cū wiogū dia'cū tojo nīmasīsami. Marī Jesucristore ējōpeorā quē'rārē tojota ni'i. Āpērā Jesucristore ējōpeorārē "Ña'arō weema", nīmasīwe'e. Ō'acū na wiogū nimi. Cū ni'cūta narē "Añurō wee'e", o "Ña'arō wee'e", nīmasīsami. Marī wiogū cū yarārē ējōpeotutuacā weemasīmi.

⁵ Apeye ninemogūti. Ni'cārērā "Ni'cārē nũmũrī yu'rũoro ape nũmũ Ō'acūrē ñubuepeoroũa'a", nisama. Āpērā pe'e "Nipe'tise nũmũrī ni'cārōnojō Ō'acū ye ni'i", nisama. Masānũcū "Ō'acū yu'u a'tiro weecā ũasami", nirōũa'a. ⁶ Ni'cū, ni'cā nũmũrē "Ō'acū ya nũmũ waro ni'i" nigũnojō Ō'acūrē ējōpeoacjũ tojo nisami. Apī nipe'tise nũmũrērē ni'cārōnojō wācũḡ quē'rā Ō'acūrē ējōpeoacjũ tojo nisami. Nipe'tisere ba'agū quē'rā Ō'acūrē ējōpeoacjũ tojo weesami. Cū ba'asere e'catise o'osami. Apī di'irore ba'atigū quē'rā Ō'acūrē ējōpeogū ba'atisami. Cū, cū ba'asenojōrē Ō'acūrē e'catise o'osami.

⁷ Marī catiri ũmũcore marī se'saro niwe'e. Wērīrā quē'rā marī se'saro nisome. Marī catirā, wērī'cārā Jesucristo yarā ni'i. ⁸ Marī catiro pōtēorō Jesucristo ũarōnojō weesī'rī'i. Wērīrā quē'rā cū me'rā catirāti nīrā, wērīrāsa'a. Tojo weerā catirā, wērī'cārā Jesucristo yarā ni'i. Cū marī wiogū marīrē sũ'ori nigū nimi. ⁹ A'tiro ni'i. Cristo wērīcū niwī. Wērītoja, masācū niwī. Nipe'tirā catirā, wērī'cārā wiogū nigūti nīgū, tojo weecū niwī.

¹⁰ Tojo weerā ĵde'ro weerā mūsā āpērā Jesucristore ējōpeorārē "Ña'arō weerā weema" niti? ĵDe'ro weerā narē tojo ī'acō'ati? Marī nipe'tirā Ō'acū masārē beseri nũmũ nicā, marī wee'quenũcūrē beseno'rāsa'a. Tojo weerā Jesucristore ējōpeorā marī acawererārē "Tojo weema", niticā'rōũa'a. ¹¹ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpũ Ō'acū cū nī'quere a'tiro ojanow'wū:

Yu'u catigū ni'i.

Yu'u ucūse diacjū warota ni'i.

Nipe'tirā yu'ure ejaque'arāsama.

Nipe'tirāpũta yu'ure "Mu'u Ō'acū añugū, tutuagū ni'i", nirāsama, ni ojanow'wū.

¹² Te oja'quere tũ'orā, marī masī'i, marīnũcū a'ti turīpũ marī wee'quere Ō'acūrē wererāsa'a.

Mūsā acawererā Jesucristore ējōpeorārē na ējōpeosere do-jorētīcā'ña nise ni'i

13 Marĩ, marĩ wee'quere Õ'acũrẽ wererãsa'a nĩrã, a'merĩ ucjaticã'rã. A'tiro pe'e ɯa'a. Ne apeyenojõ na ẽjõpeosere dojorẽcã weeticã'rã. Tojo nicã narẽ ña'arõ weecã weeticã'rã. 14 Yũ'u marĩ wioɣũ Jesure ẽjõpeotjĩagũ, a'tiro masĩ'i. Nipe'tise yũ'u ba'ase añuse ni'i. Apĩ pe'ema "Apeyenojõ yũ'u ba'ase ña'a ni'i" nicã, cũrẽ diacjũta ña'a nisa'a. 15 Mũ'u ăpẽrã na ba'aya marĩsere ba'acã, apĩ ña'arõ tũ'oña'bosami. Mũ'u tojo weéɣũ, cũrẽ ma'igũ mejẽta wee'e. Cristo cũ quẽ'rãrẽ wẽrĩbosacũ niwĩ. Tojo weegũ mũ'u ba'ase me'rã apĩrẽ ẽjõpeodu'ucã weeticã'ña. 16 Mũ'uma mũ'u weese añu nibosa'a. Apĩ pe'ere ña'a nibosa'a. Tojo weese me'rã ăpẽrãrẽ ña'arõ wãcũcã weeticã'ña. 17 Õ'acũ marĩ wioɣũ ye cjase ba'a, sĩ'rĩ weese mejẽta ni'i. A'te pe'e nibutia'a. Õ'acũ ɯaro weenu'cũse, tojo nicã ăpẽrã me'rã añurõ nicã'se, a'merĩ e'caticã weese pe'e nibutia'a. Te Espĩritu Santu weetamuse me'rã weeno'o. 18 A'tiro weegũ Jesucristo ɯaronojõ weegũ weemi. Õ'acũ ĩ'orõpũre "Añurõ weegũ weemi", nino'sami. Tojo nicã masã quẽ'rã cũrẽ "Añurõta weegũ weemi", nisama.

19 Tojo weerã ni'cãrõ me'rã añurõ wejepeo ejerisãjãsenojõrẽ a'marã. Marĩrẽ te ni'cãrõ me'rã nisetise Jesucristore nemorõ ẽjõpeorã, a'merĩ weetamurãsa'a. 20 Musã ba'ase me'rã apĩ Jesucristore ẽjõpeosere dojorẽticã'ña. Nirõta nipe'tise ba'ase añu ni'i, añurõ pe'e. Musã ăpẽrã na ba'aya marĩsenojõrẽ ba'acã ĩ'arã, na quẽ'rã ba'abosama. "Tere ba'arã, ña'arõ wee'e" ni wãcũmirã, musãrẽ ĩ'acũurã, tojo weebosama. Tojo wãcũrã, tere ba'arã, ña'arõ weema. Tojo weerã musã tere ba'arã, narẽ ña'arõ weecã weebosa'a. Musã tojo weese ña'a ni'i. 21 Marĩ apĩ ẽjõpeotuatigũre Jesucristore ẽjõpeodu'ucã weebosa'a nĩrã, a'tiro weeroũa'a. Cũ di'iro ba'atisere ba'aticã'rõũa'a. Vino cũ sĩ'rĩtisere sĩ'rĩticã'rõũa'a. No'o apeyenojõ cũrẽ Jesucristore ẽjõpeodu'ucã weesenojõrẽ weeticã'rõũa'a. 22 "Nipe'tise yũ'u weese añu ni'i" ni tũ'oña'gũnojõ Õ'acũ se'sarore wereya. ăpẽrã ẽjõpeose dojorẽtigũ, bu'iri marĩgũ tũ'oña'gũ e'catigũ nimi. 23 Apĩ apeyenojõrẽ ba'agũ, "To ba'abosau" ni tũ'oña'ba'agũ, bu'iri cuomi. A'tiro ni'i. "Yũ'u ba'ase Õ'acũ ĩ'orõpũre añurõsa'a" nitimigũ ba'acã, ña'a ni'i. "Nipe'tise marĩ weese Õ'acũ ĩ'orõpũre queoro ni'i" ni tũ'oña'timirã weese ña'a ni'i.

15

Marĩ ye dia'cũrẽ wãcũticã'rõũa'a nise ni'i

1 Marĩ ẽjõpeotutuarã ăpẽrã ẽjõpeotutuatirãrẽ weetamurõũa'a. Marĩ tũ'sase dia'cũrẽ weeticã'rõũa'a. 2 ăpẽrã ye niatjere wãcũrõũa'a. Narẽ nemorõ ẽjõpeotutuato nĩrã tojo weeroũa'a. 3 Cristomarĩcã cũ tũ'sase dia'cũrẽ weeticũ niwĩ. Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ Cristo cũ pacure ní'quere a'tiro ojano'wũ: Nipe'tise mũ'urẽ ĩ'atu'tirã mũ'urẽ ña'arõ ucũrã, yũ'u pe'ere weequẽ'orã weema, ni ojano'caro niwũ.

4 Nipe'tise todũporopũ Õ'acũ ye queti oja'que marĩrẽ masĩdutiro ojano'caro niwũ. Marĩ ña'arõ yũ'rurã, te oja'quere bu'erã, nũ'cãpo'o. Wãcũtutuanemo'o. Tojo weerã Õ'acũ cũ weeatjere e'catise me'rã yucue'e. 5 Õ'acũ marĩrẽ mejẽcã wa'acã, wãcũtutuacã weesami. Marĩrẽ e'caticã weesami. Cũ Jesucristo ɯaronojõ musãrẽ ni'cãrõ me'rã

nisetiċā weeato. ⁶ Tojo weerā muṣā ni'cārōpūta wācūsetirā, a'tiro weerāsa'a. Ō'acū, marī wioḡu Jesucristo pacure ni'cārō me'rā “Mu'u añuyu'rua'a”, nirāsa'a.

Judío masā nitirārē Jesucristo ye quetire were'que ni'i

⁷ Marī Ō'acūrē ni'cārō me'rā ējōpeorā nitjārā, āpērārē ñe'erōua'a. Jesucristomarīcā marīrē ñe'ecu niwī. Tojo weerā Ō'acūrē “Añubutiami” nidutirā, marī quē'rā āpērārē ñe'erōua'a. ⁸ Yu'u ucūḡū, “Ō'acū marī ñecūsumuarē cū 'Weeguti' ní'quere queoro weegu weemi”, nigū wee'e. Jesucristota judío masārē weetamugū a'ticu niwī níḡū, tojo ni'i. Cū tojo weese me'rā Ō'acū cū diacjū nisere ĩ'ocu niwī. ⁹ Tojo nicā judío masā nitirā “Ō'acū ūsārē pajaña'gū, añuyu'ruami” nidutigu Jesucristo a'ticu niwī. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpū Ō'acū bese'cu Cristo cū pacure ucū'quere a'tiro ojano'wā:

Judío masā nitirā wa'teropū mu'urē e'catipeoguti.

Ō'acū masīyu'ruagu nimi níḡū, basapeoguti.

¹⁰ Aperopū quē'rārē a'tiro ojano'wā:

Judío masā nitirā, Ō'acū yarā judío masā me'rā e'catiya.

¹¹ Aperopū quē'rārē ninemowū:

Nipe'tirā judío masā nitirā Ō'acūrē e'catipeorā, “Mu'u añuyu'ruagu ni'i”, niña.

Nipe'tirocjārāpūta Ō'acū añubutiasere e'catipeoya, ni ojano'wū.

¹² Isaía quē'rā a'tiro ojacu niwī:

Isaí pārāmi nituriagu bajuagusami.

Cū judío masā nitirā wioḡu niacju nigūsamī.

Na cūrē “Ūsārē yu'ruogu nimi”, ni ējōpeorāsama, ni ojano'wū.

¹³ Ō'acū marīrē cū añurō weeatjere e'catiyusere o'ogu nimi. Muṣārē cūrē ējōpeorārē e'catise, ejerisājāse o'oato. Tojo weerā muṣā Espiritu Santu weetamurō me'rā apūtū e'catiyurāsa'a.

¹⁴ Yu'u acawererā, muṣārē a'tiro tu'oña'a. Muṣā āpērārē añurō weesa'a. Jesucristo yere añurō masīsa'a. A'merī werecasamasīsa'a.

¹⁵ Muṣā tojo weemicā, a'ti pūrīpūre muṣārē tutuaro me'rā oja'a. Muṣā tu'o'quere acobojotićā'to níḡū tojo wee'e. Ō'acū yu'ure añurō wéégū, Jesucristo yere muṣārē bu'edutigū cūuwī. ¹⁶ Tere weregu, judío masā nitirā na Jesucristore ējōpeocā uasā'a. Pa'ia wa'icūrārē Ō'acūrē o'oro weronojōta yu'u judío masā nitirārē cūrē wias'rīsa'a. Espiritu Santu narē Ō'acū yarā sājācā weegusami. Tojo weecā Ō'acū narē, “Yarā nima”, ni ñe'egūsamī.

¹⁷ Jesucristo weetamurō me'rā Ō'acū cūu'quere añurō wee'e. Tojo weegu yu'u da'rasere añurō tu'oña'a. ¹⁸ Jesucristo yu'u me'rā wee'que dia'cūrē muṣārē wereguti. Muṣā judío masā nitirārē ējōpeocā uasāḡū yu'ure weetamuwī. Yu'u bu'ese me'rā, tojo nicā yu'u wee'quere ĩ'arā, muṣā judío masā nitirārē ējōpeocā weewī. ¹⁹ Apeye quē'rārē Ō'acū tutuaro me'rā weesere wee'owū. Tojo nicā Espiritu Santu tutuase me'rā bu'ewu. A'tere wéégū, Jerusalē me'rā werenu'cāwū. Téé Ilírico wāmetiropū Jesucristo masārē yu'ruose quetire weretuogu ejawu. ²⁰ Āpērā bu'eno'ña marīrōpūre Jesucristo ye quetire weremu'sī werewu. Āpērā na were'quepūre werebu'ipeotiwu. ²¹ Yu'u tojo weese

Õ'acũ ye queti o'jáca pũrĩpũ oja'caronojõta wa'awũ. A'tiro ojano'caro niwã:
 Cũ ye quetire ne ni'cãti masĩti'cãrã wereno'rãsama.
 Cũ yere na tu'oti'quere tu'omasĩrãsama, ni ojano'wã.

Pablo Romapũ wa'atje ni'i

²² Yũ'u peje macãrĩpũ bu'esijayugũ, musã tiropũ wa'amasĩtisa'a yujupũ. ²³ Ni'cãrõacãrẽ te macãrĩpũ bu'etoja'a. Peje cũ'marĩ musã tiropũ wa'asĩ'rĩ'cũ nitĩagũ, be'rocure topure wa'aguti. ²⁴ Espaãpũ wa'aguti. Topũ wa'agũ, musã tiro Romapũ yu'ruaguti. Musãrẽ ï'a, e'cati, cã'rõ niqejoguti. Be'ro yũ'ure Espaãpũ wa'atjere weeta-muapa. ²⁵ Ni'cãrõacã Jerusalẽpũ wa'anigũti yujupũ. Jesucristore ãjõpeorãrẽ weetamugũ niyeru miagũ weeguti. ²⁶ Jesucristore ãjõpeose cururicjãrã Macedonia, tojo nicã Acaya di'tacjãrã niyeru sãrĩneocãrã niwã. Jerusalẽpũ nirã pajasecũorã Jesucristore ãjõpeorãrẽ o'orãtirã tojo weecãrã niwã. Tojo weegũ te niyerure Jerusalẽpũ o'ogu wa'aguti. ²⁷ Judío masã nitirã Macedonia, Acayapũ nirã a'tiro wãcũcãrã niwã. Judío masã Jerusalẽpũ nirãrẽ weetamurõua'a. Na tojo wãcũse añu nicaro niwã. A'tiro ni'i. Judío masã, judío masã nitirã pe'ere Jesucristo ye quetire werewã'cõcãrã niwã. Tojo nicã judío masã nitirã Jesucristore ãjõpeocã, a'tiro wa'acaro niwã. Õ'acũ judío masãrẽ "O'oguti" ni'que pe'ere ñe'ecãrã niwã. Tojo weerã judío masã nitirã, judío masã pajasecũorãrẽ niyerure, na cũosere o'orõua'a. ²⁸ Yũ'u te niyeru Jerusalẽcãrãrẽ o'otojagũ, Espaãpũ wa'agũ, musãrẽ ï'ayũ'rũwã'cãgũti. ²⁹ Yũ'u musã tiropũ wa'agũ, Jesucristo ye añusere musãrẽ miiejagusa'a.

³⁰ Yũ'u acawererã, musã Jesucristore ãjõpeo'o. Espĩritu Santu marĩrẽ a'merĩ ma'icã weemĩ. Tojo weegũ musãrẽ a'tiro weecã uasa'a. Yũ'ure weetamurã, yé niatjere Õ'acũrẽ sãrĩbosaya. ³¹ A'tiro sãrĩbosaya yũ'ure. Judeapũ nirã Jesucristore ãjõpeotirã yũ'ure ña'arõ weeticã'to. Tojo nicã Jesucristore ãjõpeorã Jerusalẽcãrã yũ'u miasere e'catise me'rã põtẽrĩ ñe'eato. ³² Tojo weecã, Õ'acũ cũ uacã, musã tiropũ yũ'u e'catise me'rã etagusa'a. Topũ soogusa'a. ³³ Õ'acũ ejerisãjãsere, añurõ nicã'sere o'ogu musã nipe'tirã me'rã niato. Tojota weeato.

16

Romacãrãpũre añudutise o'o'que ni'i

¹ Ni'cõ Jesucristore ãjõpeogo Febe wãmetigo musã tiropũ wa'ago weemo. Co Jesucristore ãjõpeorã Cencrea wãmetiri macãcãrãrẽ weetamugõ nimo. ² Musã Jesucristore ãjõpeorã e'catise me'rã core ñe'eña. Marĩ Jesucristore ãjõpeorãrẽ añurõ ñe'erõua'a. Co pãjãrãrẽ weetamuco niwõ. Yũ'u quẽ'rãrẽ weetamuwõ. Tojo weerã core apeyenojõ dũ'sacã, o'oya.

³ Aquila, cũ nũmo Priscila añuato. Yũ'u Jesucristo yere bu'ecã, na quẽ'rã yũ'ure bu'etamuwã. ⁴ Æpẽrã yũ'ure wẽjẽsĩ'ricã, yũ'ure weetamuwã. Na quẽ'rãrẽ wẽjẽtawiomicã, tojo weewã. Na tojo wee'quere yũ'u dia'cũ e'catise o'owe'e. Nipe'tirã Æpẽrã judío masã nitirã Jesucristore ãjõpeorã e'catise o'oma. ⁵ Jesucristore ãjõpeorã Aquila ya wi'ipũ nerẽwuarã quẽ'rã añuato. Apĩ yũ'u ma'igũ Epeneto

añuato. Cúta Asiapure ãpērã dũporo Jesucristore ějõpeomũ'tã'cu nimi. ⁶ María quẽ'rã añuato. Musã me'rã Ô'acũ cjasere ƣpũtu da'ramo. ⁷ Yũ'ũ acawererã judío masã Andrónico, Junias añuato. Na quẽ'rã yũ'ũ me'rã bu'iri da'leri wi'ipũ niwã. Na yũ'ũ dũporo Jesucristore ějõpeocãrã niwã. Jesucristo besecũú'cãrã narẽ “Añurã nima”, nisama.

⁸ Jesucristore ějõpeogũ yũ'ũ ma'igũ Ampliato añuato. ⁹ Urbano, ãsãrẽ Jesucristo ye quetire weretamugũ añuato. Tojo nicã yũ'ũ ma'igũ Estaquis añuato. ¹⁰ Apeles quẽ'rã añuato. Cũ Jesucristore añurõ ějõpeomi. Nipe'tise cũ weesere ĩ'arã, “Jesucristore añurõ ějõpeogũ nimi”, ni ĩ'a'a. Aristóbulo ya wi'icjãrã quẽ'rã añuato. ¹¹ Apĩ yũ'ũ acaweregũ, judío masũ Herodiõn añuato. Tojo nicã Narciso ya wi'icjãrã Jesucristore ějõpeorã añuato. ¹² Trifena, Trifosa na quẽ'rã añuato. Na numia marĩ wiogũ Jesucristo yere pũrõ da'rama. Ƣsã ma'igõ Pérsida quẽ'rã marĩ wiogũ Jesucristo ye cjasere ƣpũtu da'ramo. Co quẽ'rã añuato. ¹³ Rufo añuato. Nipe'tirã cãrẽ “Jesucristore añurõ ějõpeomi”, nima. Cũ paco quẽ'rã añuato. Core yũ'ũ pacore weronojõ ĩ'a'a. ¹⁴ Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, ãpērã Jesucristore ějõpeorã na me'rã nirã añuato. ¹⁵ Filólogo, Julia, Nereo, tojo nicã cũ acabijo Olimpã, nipe'tirã Ô'acũ cũ yarãrẽ cũu'cãrã na tiropũ nirã añuato.

¹⁶ A'merĩ ma'ise me'rã añudutiya. Nipe'tirã Jesucristore ějõpeose cururicjãrã musãrẽ añudutima.

¹⁷ Yũ'ũ acawererã, ni'cãrẽrã musã tiropũ nirã dũcawaticã weesi'risama. Na tojo weeri nirã, tũ'omasĩña. Musãrẽ ějõpeosere dojorẽsama. Musãrẽ bu'e'que mejẽtare weesama. Tojo weerã narẽ ba'patiticã'ña. Na bu'esere ne tũ'oticã'ña. ¹⁸ Na marĩ wiogũ Jesucristo ƣaro weerã mejẽta weesama. Na no'o ƣaro weesi'rĩrõ weesama. Na añurõ ƣ'sũaro ucũme'rĩse me'rã, diacjũ ucũrã weronojõ ucũsama. Ƣpũtu waro masĩtutuaturãrẽ weeta'sa ějõpeocã weesama. ¹⁹ Musã pũricã añurõ Jesucristo ƣaro weesa'a. Nipe'tirã tojo nima musãrẽ. Tojo weegũ musã me'rã pũrõ e'cati'i. Musãrẽ añusere masĩcã ƣasã'a. Ne ña'ase pe'ema masĩdutigũ ƣasãwe'e. ²⁰ Ô'acũ ãpērã me'rã añurõ nicã'sere o'ogũ nimi. Cã'rõacã be'ro cúta musãrẽ wãtĩrẽ docaque'acã weegũsami. Jesú marĩ wiogũ musãrẽ añurõ weeato.

²¹ Timoteo yũ'ũ me'rã Jesucristo ye quetire werecusatamugũ musãrẽ añudutimi. Yũ'ũ acawererã judío masã Lucio, Jasõ, Sosípater na quẽ'rã añudutima.

²² Yũ'ũ a'ti pũrĩrẽ Pablõre ojabosagũ, Tercio wãmeti'i. Yũ'ũ Jesucristore ějõpeogũ musãrẽ añuduti'i.

²³ Gayo musãrẽ añudutimi. Jesucristore ějõpeorã cũ ya wi'ipũ nerẽwũama. Yũ'ũ Pablo ti wi'ipũ cãjĩ'i. Erasto a'ti macã cjase da'rasere dutigũ, narẽ niyeru co'tegũ añudutimi. Tojo nicã apĩ Jesucristore ějõpeogũ Cuarto añudutimi.

²⁴ Marĩ wiogũ Jesucristo musã nipe'tirãrẽ añurõ weeato.

²⁵⁻²⁶ Marĩ Ô'acũrẽ e'catipeorã, “Añuyũ'ruami”, nirã. Marĩ wiogũ Jesucristo ye queti me'rã Ô'acũ marĩrẽ nemorõ ějõpeocã weemasĩmi. Dũporopure nipe'tirã masãrẽ yũ'ruose quetire masĩno'ña marĩcaro niwũ. A'tocatore majã Ô'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã na oja'que me'rã masĩno'o. Ô'acũ catinu'cũgũ tojo wereduticũ niwĩ. Yũ'ũ quẽ'rã

Jesucristo ye quetire were'e. Õ'acũ nipe'tise cururicjãrãrẽ cũrẽ ãjõpeo, cũ ñaro weecã ñasami.

²⁷ Õ'acũ ni'cũta nimi. Cũ ni'cũta nipe'tisere masĩpe'ocã'mi. Tojo weerã Jesucristo weetamurõ me'rã Õ'acũrẽ "Tutuayũ'rũami", ni ãjõpeonu'cũcã'rã. Tojota weerã.

Tocã'rõta oja'a.

Pablo

Pablo Corintocjārārē ojamu'tāca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Pablo Jesucristore ějōpeorā Corintocjārārē ojacu niwī. Cū oja-caterore Éfesopu nicu niwī. Cūta Corintocjārārē ne waropure Jesucristo ye quetire were, cūrē ějōpeori curuacjārā sājācā weecu niwī.

Titare cū Jesucristo ye quetire bu'esijanu'cāca be'ro puati wa'aro weecaro niwū.

Topure judío masā nerēwuaropu bu'ecu niwī. Cūrē topu nigūrē cō'awīrōcā'cārā niwā. Titare Corintocjārā me'rā ni'cā cū'ma ape cū'ma deco tojacu niwī.

Be'ro Corintocjārārē cū bu'e'quere queoro weeticā tu'ogu, a'ti pūrīrē ojacu niwī. Cū ojawuaronojōta añudutin'cācu niwī. Yapatigupua Judeacjārā pajasesuorārē weetamuse cjasere, cū basu de'ro weeatjere ucūyapaticu niwā.

Pablo Corintocjārārē oja'que ni'i

¹ Yu'u Pablo, Sóstenes me'rā musārē añuduti'i. Cū quē'rā Jesucristore ějōpeogu marī acaweregu nimi. Ō'acū cū uacaronojōta yu'ure Jesucristo ye quetire weredutigu besecūúcū niwī. ² Yu'u a'ti pūrīrē musā Corintopu nirārē oja'a. Musā Jesucristore ějōpeorā Ō'acū ya curuacjārārē oja'a. Musā Jesucristo me'rā nīrā, Ō'acū yarā ni'i. Ō'acū musārē cū yarā niato nīgū besecu niwī. Nipe'tirotocjārā Jesucristore ějōpeorārē tojo besecu niwī. Jesucristo nipe'tirā cūrē ějōpeorā wiogu nimi. Tojo nicā marī wiogu nimi.

³ Ō'acū marī pacu, tojo nicā Jesucristo marī wiogu musārē añurō weeato. Musārē ejerisājācā weeato.

Ō'acū Jesucristore ějōpeorārē weetamuse ni'i

⁴ Musā Jesucristore ějōpeorā niyucā, Ō'acū musārē añurō weecu niwī. Cū tojo weesere ī'agū, cūrē e'catise o'onu'cū'u. ⁵ Musā Jesucristo yarā niyucā, Ō'acū musārē cū ye cjase nipe'tise añusere o'ocu niwī. Tere o'ogu, musārē cū yere añurō masīcā weecu niwī. Āpērārē musā cū ye quetire añurō wereturiacā weecu niwī. ⁶ Yu'u “Cristo musārē añurō weegusami”, niwū. Cū yarā sājācā, yu'u ní'caronjōta wa'awu musārē. ⁷ Tojo weerā musā Ō'acū o'osere cuope'ocā'a. Marī wiogu Jesucristo a'tiatjere yucueri curare Ō'acū musārē o'ose du'sawe'e. ⁸ Cū tutuasere musārē o'onu'cūgūsami. Cūrē ějōpeocā weenu'cūgūsami. Téé a'ti umuco pe'ticāpu tojo weedu'ugusami. Tojo weerā marī wiogu Jesucristo a'ticā, bu'iri marīrā nirāsa'a. ⁹ Ō'acū cū ní'quere queoro weemi. Cūta musārē besecu niwī. Cū macū Jesucristo marī wiogu me'rā añurō nidutigu besecu niwī.

Pablo Corintocjārārē “A'merī ducawatiticā'ña” ní'que ni'i

¹⁰ Acawererā, Jesucristo dutiro me'rā musārē a'tiro nigūti. Musā ni'cārōnojō wācūña. Musā ucūse me'rā ducawatiticā'ña. E'catise me'rā a'merī ucūña. Ni'cārōnojō wācū nisetiya. ¹¹ Yu'ure Cloé

wāmetigo ya wi'icjārā mūsā a'merī ī'asī'rītise quiete werewā. ¹² A'tiro werewā: “Masānucū mejēcā dia'cū wācūsetiama”, niwā. Mūsā a'tiro ucūaporo: “Ēsā Pablo ya curuacjārā ni'i.” Āpērā “Apolo ya curuacjārā”, “Pedro ya curuacjārā”, tojo nicā “Cristo ya curuacjārā ni'i”, niaporo. Tojo weerā no'o ūaro wācūma'acā'poro. ¹³ Tojo wācūtīcā'rōua'a. Marī Cristore ējōpeorā ni'i. Tojo weerā ni'cā curuata ni'i. Marīrē ducawaase marī'i. Yū'u Cristo niwe'e. Mūsā ye niatjere curusapū wērībosatiwū. “Pablōre ējōpeorārē wāmeyeno'rōsa'a”, nino'ña marīwū. ¹⁴ Ō'acūrē e'catise o'o'o. Crispo, tojo nicā Gayo dia'cūrē wāmeyegu, queorota weewū. ¹⁵ Pājārā mūsārē wāmeyecā, a'tiro nibopā: “Pablo cū wāme me'rā ūsārē wāmeyewī”, nibopā. Tere nīrā, yū'ure ējōpeorā weebopā. No'opuacā tere weetiwū. ¹⁶ Estēfanās ya wi'icjārā quē'rārē wāmeyewū. Āpērāma wācūnemotisa'a. ¹⁷ Yū'ure Cristo wāmeyedutigu cūutiwī. Cū mūsārē yū'rūose queti pe'ere yū'ure weredutigu o'ówī. Tere weredutigu, masā añurō na wācūme'rīse paca me'rā weredutitīwī. Yū'u tojo werēcāma, Cristo curusapū wērīserē wācūtībopā. Masā yū'rūono'tibopā.

Ō'acū tutuasere, cū masīserē Cristo me'rā masīno'o nise ni'i

¹⁸ Jesucristo ye queti a'tiro ni'i. Cū marīrē yū'rūosī'rīgū, curusapū wērīcu niwī. Tereta Jesucristore ējōpeotirā pecame'epū wa'ajā a'tiro nisama cū wērī'quere: “Tojo nima'acārō wee'e”, nisama. Marī cū yū'rūono'cārā pe'ema Cristo curusapū wērī'que queti añuse ni'i. Te queti me'rā Ō'acū tutuasere ī'ano'o. ¹⁹ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpūre a'tiro ojano'wū:

Āpērā “Ēsā masīrā ni'i”, nīrāsama.

Na tojo ucūsere pe'ticā weeguti.

Na tū'omasīserē tuumajāminū'cōcūti, nicū niwī Ō'acū.

²⁰ Tojo weerā “Masīpe'ocā'a” nīrā mejō nīrā tojama. Tojo nicā āpērārē na wācūsere bu'eri masā quē'rā mejārōta tojama. A'ti ūmūco cjasere ucūme'rīrā quē'rā mejārōta tojama. A'te, a'ti ūmūco cjase na “Tū'omasī'i” nisere Ō'acū a'tiro weesami. Tere mejō nise waro wa'acā weesami. ²¹ Ō'acū nipe'tisere masīmi. Tojo weegu cū a'ti turicjārārē na tū'omasīse me'rā cūrē masīcā weeticū niwī. A'tiro pe'e ūacu niwī. Na Jesucristo ye quietire tū'orā, na ējōpeocā, “Nārē yū'rūoguti”, nicū niwī. Cūrē ējōpeotirā pe'e te quietire tū'orā, “Tojo nima'acārō wee'e”, ni wācūcārā niwā.

²² Judío masā Ō'acūrē ējōpeose dūporo a'tiro nisama: “Ō'acū tutuaro me'rā weē'ocā ī'atojarāpū dia'cū ējōpeorātī”, nisama. Judío masā nitirā griego masā pe'e quē'rā a'ti turicjārā na wācūme'rīserē ējōpeoma. ²³ Ēsā pūrīcā Cristo curusapū wērī'cu ye quietire were'e. Judío masā tere tū'orā, tū'satisama. Judío masā nitirā quē'rā te quietire tū'orā, “Tojo nima'acārā weema”, nisama. ²⁴ Marī Ō'acū bese'cārārē no'o judío masārē, judío masā nitirārē Jesucristo ye queti ni'cārōnojō ni'i. Marī Cristo curusapū wērīse me'rā a'tiro masī'i: “Ō'acū tutuagu, masīyū'ruagu nimi”, ni'i. ²⁵ A'ti ūmūcocjārā Ō'acū weesere tojo weema'asere weronōjō wācūma. Niwe'e. Ō'acū weese pe'eta masā masīse nemorō niyū'rūnū'cā'a. Apeye Ō'acū wee'quere tutuatīserē

weronojō ī'ama. Niwe'e. Cũ wee'que pe'eta masā weese yu'rũoro tutuanemo'o.

²⁶ Acawererā, musārē Ō'acũ besetji dũporopũ niseti'quere wācũña. Musā pejetirācā a'ti turi cjasere masīrā waro niwũ. Pejetirācā wiorā niwũ. Pejetirācā wiorā acawererā niwũ. ²⁷ Cũ a'ti turi cjase masīrārē bopoyadutigũ na “Tũ'omasītīrā nima” nirānojōrē besecu niwī. Tojo nicā tutuarārē bopoyadutigũ tutuatīrā pe'ere besecu niwī. ²⁸ Cũ mejō nirā masā yabino'rārē besecu niwī. Cũ tojo weecā, wiorā mejō nirā tũ'oña'to nīgũ tojo weecu niwī. ²⁹ Tojo weegu Ō'acũ ī'orōpũ ne ni'cũ “Yũ'ũ āpērā yu'rũoro masīyũ'rũnu'cā'a”, nīmasītisami. ³⁰ Musārē Ō'acũ basuta Jesucristo yarā sājācā weecu niwī. Tojo nicā Cristo me'rāta marī masīse cwo'o. Cũ me'rāta tja Ō'acũ marīrē “Na añurā, yu'rũono'cārāpũ nima”, ni ī'asami. Marī cũ yarā ni'i. Tojo weegu marī pecame'epũ wa'abo'cārārē yu'rũweticā weecu niwī. ³¹ Tojo weero Ō'acũ ye queti ojāca pūrīpũ oja'caronojōta ni'i: “Ni'cũ ‘Āpērā yu'rũoro niyũ'rũnu'cā'a' nisī'rīgũ, niticā'to. Tojo wācũrōnojō o'ogũ, marī wiogũ pe'ere ‘Tutuayũ'rũgũ nimi, marīrē añubutiario weecu niwī’, niato”, ni ojano'wā.

2

Cristo curusapũ wērī'que queti ni'i

¹ Yũ'ũ musā tiropũ Ō'acũ ye quetire weregũ etagũ, a'tiro weewũ. Pacase ucũse di'apaca me'rā masā na masīse me'rā weretiwũ. ² Yũ'ũ musā tiropũ nīgũ, a'te dia'cūrē wācũnurũwũ: “Jesucristo ye queti, tojo nicā cũ curusapũ wērī'que dia'cūrē wereguti”, ni wācũwũ. ³ Yũ'ũ musā tiropũ nīgũ, mejō nīgũ tũ'oña'wũ. Apetero yũ'ũ te quetire queoro weretibosa'a nīgũ, narāsācũcāti. ⁴⁻⁵ Yũ'ũ musārē ējōpeocā ɥagũ, masīrā ucũwũase me'rā ucũtiwũ. Ō'acũ tutuase, cũ masīse o'ose me'rā ējōpeoato nīgũ ucũwũ. Tere ucũgũ, Ō'acũ tutuaro me'rā, Espiritu Santu me'rā pe'e ējōpeocā weewũ. Musārē masā wācũwũaronojō tũ'o ējōpeocā ɥatiwũ. Tojo weegu tojo werewũ.

Ō'acũ cūrē masīato nīgũ Espiritu Santure o'o'que ni'i

⁶ Tojo nimirā, apeterore ũsā a'tiro wee'e. Jesucristore añurō ējōpeorāma pacase masīse paca me'rā were'e. Te masīse paca a'ti turi cjase mejēta ni'i. Tojo nicā wiorā a'ti turicjārā ye mejēta ni'i. Na masīse maata pe'tirosa'a. ⁷ ũsā a'tere ucūrā, Ō'acũ ye pe'ere ucūrā wee'e. Cũ masīsere, masīno'ña marīmi'quere, masā ne waro tũ'oti'quere ucũ'u. A'ti turi weese dũporo Ō'acũ te ya'yio'quere “A'tiro weeguti”, ni wācũyutojacũ niwī. Marīrē yu'rũoatjere, marī ɥ'musepũ ninu'cũatjere wācũyucũ niwī. Tereta ucũ'u. ⁸ Ne ni'cũputa a'ti turicjā wiogũ a'tere tũ'omasītīcũ niwī. Tũ'omasīrā pūrīcā, Jesucristo marī wiogũ añuyũ'rũagure curusapũ wējētībopā. ⁹ Ō'acũ ye queti ojāca pūrīpũre a'tiro pe'e ojano'o:

Ō'acũ cūrē mairārē añuse apoyucũ niwī.

Na ī'ati'que, na tũ'oti'que ni'i.

Na ne cā'rō wācũma'ati'que ni'i, ni ojano'o.

10 Te añuse marĩ masĩti'quere Õ'acũ Espĩritu Santu me'rã marĩrẽ masĩcã weemi. Espĩritu Santu nipe'tise diasayũ'rũnũ'cãsere Õ'acũ cũ weesere masĩpe'ocã'mi.

11 Marĩ apĩ cũ wãcũsere masĩwe'e. Cũ se'saro cũ wãcũsere tũ'oña'sami. A'te weronojõ Espĩritu Santu se'saro Õ'acũ cũ wãcũsere masĩmi. 12 Marĩ a'ti ʘmucocjãrã Jesucristore ẽjõpeotirã weronojõ wãcũwe'e. Õ'acũ marĩrẽ Espĩritu Santure o'ocu niwĩ. Tojo weerã cũ weronojõ wãcũse cũo'o. Cũ me'rã nipe'tise Õ'acũ marĩrẽ o'o'quere masĩ'i. 13 ʘsã a'tere ucũrã, Espĩritu Santu bu'e'que ʘseri me'rã ucũ'u. ʘsã basu masĩmujãti'que me'rã mejẽta ucũ'u. Tojo weerã ʘsã Espĩritu Santure cũorã cãrẽ cũorãrẽta bu'e'e.

14 Espĩritu Santure moogũ a'tiro weesami. Õ'acũ ye cjasere, Espĩritu Santu bu'esere ʘatisami. "Tojo nima'acãrõ wee'e", nisami. Espĩritu Santu me'rã marĩ Õ'acũ yere masĩ'i. Tojo weegu cãrẽ moogũ Õ'acũ yere "Tojo nirõ wee'e", ni tũ'omasĩtisami. 15 Espĩritu Santure cũogu pe'e nipe'tise bu'esere "¿Queoro ñiti?" ni besemasĩpe'ocã'sami. A'tiro weegũre Espĩritu Santure moogũ pe'e cũ weesere besemasĩtisami. 16 Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ojano'caro niwũ: "Ni'inojõta ne ni'cũ marĩ wioгу wãcũsere masĩtisami. Ne Õ'acũrẽ 'Tojo ʘa'a' ni, dutimasĩtisami", ni ojano'wũ. Tojo nimicã, marĩ pe'e Cristo me'rã nĩrã, cũ wãcũsere masĩ'i.

3

Pablo "ʘsã Õ'acũrẽ da'raco'terã ni'i" nise ni'i

1 Acawererã, musã Espĩritu Santure añurõ yũ'tirã weronojõ nitiwũ. Tojo weegu musãrẽ diasasere wereta basiotiwũ. A'tiro pe'e weewũ. Musãrẽ diasatise dia'cãrẽ werewũ. A'ti turicjãrã Espĩritu Santure moorã weronojõ niyucã, tojo weewũ. Musã Cristo ye cjasere añurõ ẽjõpeotiwũ. Tojo weegu musãrẽ wĩ'marãrẽ ucũgũ weronojõ werewũ.

2 Wĩ'marã a'tiro weesama. Õpẽrĩ du'utirã, õpẽcõ dia'cũ mi'rĩsama. Narẽ ba'asere ecatisama. Bu'ese ba'ase ecase weronojõ ni'i, nisĩ'rĩrõ wee'e. Wĩ'marãrẽ õpẽcõ mi'orõ weronojõ musãrẽ a'tiro weewũ. Musãrẽ diasatise bu'icjasere bu'ewã'cõwã. Yũ'u diasasere musãrẽ bu'ecãma, põtẽoti wãcũejatibopã. Mejãrõta ni'cãrõacãrẽ yũ'u pacase pacare bu'ecã, tũ'otibosa'a. 3 Musã Jesucristore ẽjõpeotirã weronojõ ni'i yujupũ. Musã a'merĩ ʘo'o. A'merĩ i'asĩ'rĩwe'e. Tojo weerã Jesucristore ẽjõpeotirã a'ti turicjãrã weronojõ wee'e. 4 Musã a'tiro ucũ'u: "Yũ'u Pablo ya curuacjã ni'i." Apĩ "Yũ'u Apolo ya curuacjã ni'i", nisa'a. Tojo nĩrã, a'ti turicjãrã weronojõ ucũrã wee'e.

5 Yũ'u, Apolo me'rã ʘsã mejõ nirã ni'i. Õ'acũrẽ da'rawã'ñaco'teri masã ni'i. Tojo weerã ʘsãrẽ "Na ya curuacjãrã ni'i", niticã'ña. ʘsã werese me'rã musã marĩ wioгу Jesucristore ẽjõpeowũ. ʘsãnucũ Õ'acũ wereduti'quere werewũ. 6 Yũ'u ne waro musãrẽ werewã'cõwã. Ni'cũ otese dũcare otegu weronojõ weewũ. Be'ro Apolo musãrẽ bu'enemopeocu niwĩ. Otesere aco pio'cu weronojõ weecu niwĩ. Õ'acũ pe'e tere pĩ'rĩ bũcũamujãcã weecu niwĩ. Tere weégu, musãrẽ nemorõ ẽjõpeocã weecu niwĩ. Nemorõ cũ ʘaro weecã weecu niwĩ. 7 Otese dũcare otegu, tojo nicã aco piogu mejõ nirã nima. Õ'acũ pũrĩcã tere pĩ'rĩcã weegũ cũ waro nimi. 8 Weremũ'tã'cu, be'ro cãrẽ bu'esirutugu

quē'rā ni'cārōnojō nima. Ō'acū nánucūrē queoro na wee'quere wapayegusami. ⁹ Ūsā Ō'acū yarā ni'i. Cūrē ni'cārōnojō da'racote'e. Mūsā cū da'rari di'ta weronojō ni'i.

Tojo nicā wi'i cū yeewā'cārī wi'i weronojō ni'i. ¹⁰ Yū'u Ō'acū weetamuse me'rā mūsārē bu'égū, a'tiro weewū. Wi'i nu'cōme'rīrī masū weronojō mūsārē añurō bu'enū'cāwū. Āpērā mūsārē bu'enemorā, ti wi'ire weeturiamujārā weronojō weerā weema. Ti wi'ire yapada'reosī'rīrā, añurō weerū'a. ¹¹ Ō'acū masārē yū'rūodutigū Jesucristore cūucū niwī. Cū ni'cūta masārē yū'rūogū nimi. Yū'u mūsārē te quetire bu'enū'cāwū. Ne apī, Ō'acū tojo cūunū'cā'que Jesucristo ye quetire dūcayumasītisami. ¹² Wi'ire wéerā, a'tiro weeno'o. Uru, platanojō me'rā, ūtāperi wapabujuse me'rā yeebu'ipeono'o. Āpērā yucū me'rā, pūrī me'rā, ārūpagū me'rā weemasīno'o. A'te weronojō ni'cū añuse warore mūsārē bu'ebosami. Apī mejō nise maata pe'tisere bu'ebosami. ¹³ A'ti ūmūco pe'ticā, Ō'acū nánucūrē na bu'e'quere bajuyoropū besegusami. Ni'cū urure pecame'epū besegu weronojō weegusami. ¿Na añurō o ña'arō pe'e bu'epari? nīgū, tojo weegusami. ¹⁴ Ni'cū āpērārē añurō bu'eturiamujā'que ninu'cūcā'rōsa'a. Ni'cā wi'ī ūtā wapabujuse me'rā yéeca wi'ī ūjūtiro weronojō ninu'cūrōsa'a. Ō'acū cū da'ra'quere wapayegusami. ¹⁵ Apī añurō bu'eturiawā'cātigū pe'ere cū bu'e'que pe'tia wa'arosa'a. Pūrī me'rā wéeca wi'ī weronojō ūjādija wa'arosa'a. Cū ti wi'ī ūjūrī cura du'tiwijaa'cū weronojō nīgūsami. Cū ye nipe'tise ūjūpe'tia wa'arosa'a. Cū ni'cūta pecame'epū wa'abo'cū yū'rūwetīgusami.

¹⁶ ¿Mūsā masīweti? Mūsā Ō'acū wi'ī weronojō ni'i. Espíritu Santu mūsāpūre nimi. ¹⁷ Mūsārē “Ō'acū wi'ī weronojō ni'ī” nírō, cū yarā waro ni'ī, nisī'rīrō wee'e. Tojo weegū Ō'acū cū yarārē dojorēcā weegūre pecame'epū bu'iri da'regusami.

¹⁸ Mūsā basu a'tiro wācūma'aticā'ña: “Yū'u a'ti ūmūcocjārā wācūwūaro weronojō masīyū'rūa'a”, niticā'ña. A'tiro pe'e ñña. “Ne masītisa'a”, ñña. Tojo ucūgū pūrīcārē Ō'acū masīgū waro wa'acā weegusami. ¹⁹ A'ti ūmūcocjārā na “Tū'omasī'ī” nise Ō'acū ī'orōpūre tojo weema'ase ni'ī. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpū a'tiro ni ojano'wū: “A'ti turicjārā na masīse me'rā ‘Weerāti’ nīrārē Ō'acū na wācūsere tuumajāminū'cōcā'sami”, ni ojano'wū. ²⁰ Aperopū quē'rārē Ō'acū ye queti ojāca pūrīpūre a'tiro ojanemono'wū: “Marī wioḡū a'ti ūmūcocjārā wācūsere masīmi. Na masīsere ī'agū, ‘Mejō nise ni'ī’, nisami”, ni ojano'wū. ²¹ Tojo weerā mūsārē bu'egūre “Āpērā yū'rūoro nimi”, niticā'ña. “Yū'u Pablo ya curuacjū ni'ī”, niticā'ña. Ō'acū mūsārē añurō wa'acā ūagū, a'tiro weecū niwī. Nipe'tisere o'ocū niwī. ²² Yū'ure, Apolore, Pedrore mūsārē weetamudutigū o'ócū niwī. Tojo nicā a'ti turī cjasere, marī catisere o'ocū niwī. Apeye, wērica be'ro catinu'cūatjere o'ocū niwī. Nipe'tise mūsā ye ni'ī. ²³ Apeye quē'rārē mūsā Cristo yarā ni'ī. Tojo nicā Cristo quē'rā Ō'acū yagū nimi.

4

Jesucristo ye quetire wererā na weeseti'que ni'ī

1 Ɖsārē masā a'tiro wācūrōua'a. “Cristore da'rawā'ñaco'teri masā nima”, nirōua'a. Ɖsā Ō'acū ye queti toduporocjārā masīti'quere wereco'terā ni'i. 2 Marī da'rase cuorā, marī wiogu duti'caronojōta queoro weeroua'a. Tojo weecā, marirē ējōpeosami. 3 Masā yu'ure “Pablo Ō'acū cjasere añurō da'rami” nicā o niticā, sō'owaro wācūque'tiwe'e. Mejārōta wiorā na besewuaropu miacā quē'rārē, wācūque'tiwe'e. Yu'u basu waro quē'rā besewe'e. 4 Yu'u da'rasere ña'arō tu'oña'tisa'a. Tojo nimigū, “Te añu ni'i”, nīmasītisa'a. Marī wiogu dia'cū yu'u weesere besesami. 5 Tojo weerā āpērā wee'quere beseyuticā'ña. Marī wiogure yucueya. Cū a'tigu, nipe'tise masā masīti'que ya'yioropu nī'quere bajurégūsami. Masā na wācūrōpu “A'tiro weeguti” nī'que quē'rārē ī'ogūsami. Ti nūmu nicā Ō'acū nánucū añurō weeseti'quere “Queoro añurō weewu”, nigūsami.

6 Acawererā, añusere musārē uasā'a. Tojo weegu Apolo, yu'u, ūsā ye cjase me'rā musārē queose o'opu. Ɖsā weronojō ni'cārō me'rā niato nīrā tojo weepu. Ɖsā weesere ī'acūña. Tojo wéerā, masā Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu nīrōnojōta weerāsa'a. Ti pūrīpu dutītisenojōrē yu'rūoquejosome. Tojo nicā “Ɖsārē bu'egu pe'e masīyu'rūnu'cāmi musārē bu'egu yu'rūoro”, nisome.

7 Masā āpērā nemorō añurā niwe'e. Masīyu'rūnu'cārā niwe'e. Nipe'tise masā cuose Ō'acū o'o'que dia'cū ni'i. Cū o'óca be'ro nimicā, to pūrīcārē ĵde'ro weerā masā basu boca'caro weronojō tu'oña'ti? 8 Masā a'tiro wācū'u: “Nipe'tisere cuope'ocā'a, ñe'enojō du'sawe'e”, nisa'a. Ɖsā topu nitiri cura masā wiorā masīyu'rūnu'cārā weronojō tu'oña'sa'a. “Nipe'tisere masīpe'ocā'a”, nisa'a. Tojo nīrā, ūsā pe'ere tojowaro ī'acō'asa'a. Masā diacjūta wiorā nicā pūrīcārē, añuyu'rūabosa'a. Ɖsā quē'rā masā me'rā wiorā nītamubosa'a. 9 Yu'u a'tiro pe'e tu'oña'a. Ō'acū ūsārē Jesucristo besecū'cārārē nipe'tirā docapu mejō nīrā mejārā cūu'caro weronojō tu'oña'a. Ɖsā wējēcō'ano'ajā weronojō ni'i. Nipe'tirā, a'ti di'tacjārā, u'mūsecjārā ūsā pi'eticā ī'asama. 10 Cristo ye quetire werēcā, a'ti nucūcācjārā ūsārē “Tu'omasītirā nima”, nisama. Masā pe'e “Cristo ye quetire masīpe'ocā'a”, nisa'a. Ɖsā masā ī'acāta, tutuawe'e. Masā pūrīcā “Ɖsā tutuarā ni'i”, nisa'a. Masā ūsārē tojo ī'acō'acā'ma. Masā pe'ere wiopesase me'rā ī'asama. 11 Ne waroputa ūsā pi'etinū'cāwū. Ni'cārōacā quē'rārē tojota yapaticā'a. Ɖjaboa'a, acowuo'o, su'ti moo'o. Masā ūsārē tārāpēma. Wi'i ūsā ya wi'i waro moo'o. 12 Ɖsā ba'asī'rīsenojōrē, ūsā su'ti sāñasī'rīsenojōrē duusī'rīrā, a'tiro wee'e. Ɖsā basu uputu da'ra pi'eti'i. Masā ūsārē ña'arō ucūcā, narē ūsā pe'e “Añurō wa'ato”, ni sērībosa'a. Ɖsārē ña'arō weecā, tojo tu'oña'cā'a.

13 Masā ūsārē ña'arō ucūcā, narē añurō me'rā apome'rīcā'a. A'ti umūco cjase na cō'a'que, na uatisere weronojō ūsārē ī'ama. Ne waropu tojo yabinū'cā'cārā mejārōta yabinū'cūma tja. 14 Musārē bopoyadutigu mejēta oja'a. Musārē yu'u ma'īgū, yu'u pō'rārē weronojō queoro wācūcā uagu wereme'rīcā'a.

15 Masā pājārā diez mil Cristo ye quetire bu'erā cuorā, cuomasī'i. Tojo pājārā cuota basomicā, ni'cūta nisami musārē weremu'tā'cu. Te Jesucristo masārē yu'rūogu a'ticu niwī nise quetire yu'uta weremu'tāwū. Masā te quetire tu'orā, cūrē ējōpeonū'cāwū. Tojo

weegu yu'u musā pacu weronojō ni'i. Musā quē'rā yu'u pō'rā weronojō ni'i. ¹⁶ Tojo weegu musārē a'tiro weecā ũa'a. Yu'u weesetisere i'acū weesirutuya. ¹⁷ Yu'u tere ũasāgũ, Timoteore musā tiropu o'ōgu wee'e. Cūrē ma'i'i. Cū yu'u macū weronojō nimi. Marī wiogu yere queoro weenu'cūmi. Yu'u Cristore ējōpeogu weesetisere cū musārē weregusami. Yu'u nipe'tirā Cristore ējōpeorārē, nipe'tiropu nirārē were'quenojōrēta weregusami. ¹⁸ Ni'cārērā musā a'tiro wācūsa'a: “Ūsā āpērā nemorō añurō weeyu'rũnu'cā'a”, nisa'a. Tere nírā, “Pablo a'tisome”, ni wācūsa'a.

¹⁹ Yu'u pe'e “Ō'acū ũacā, maata musā tiropu wa'aguti”, ni wācū'u. “Topu wa'agu, na tojo ni ucūrārē i'agūti”, ni'i. Te se'sarore i'asome. “¿Na Ō'acū tutuase me'rā weetina?” ni i'agūti”, ni'i. ²⁰ Ō'acū wiogu nise a'tiro ni'i. Cū ũaro, cū tutuaro me'rā weecā ũami. Ucūse ũseri me'rā dia'cū yu'ticā ũatimi. ²¹ ¿Ñe'erē ũasari musā? ¿Yu'u musā tiropu wa'agu, ña'arō weese wapa musārē tu'ticā ũasari? ¿O añurō weese wapa pe'e ma'ise me'rā wereme'rīcā ũasarine?

5

Ña'arō weegure cō'awīrōdutise ni'i

¹ Musā ye queti a'topu busutu'o'o. Tere tu'ogu, tu'omarīawũ. A'tiro tu'o'o. Ni'cū musā me'rācjū cū pacu ñuorē'core ē'ma, ñumotiapu. A'tiro weesere Ō'acūrē ējōpeotirāputa ne weetima. Ña'ayu'rua'a. ² Musā “Āpērā nemorō añurō weeyu'rũnu'cā'a”, ¿niti yujupu? Bujawetironojō o'orā, musā bujawetiwu. Bujawetirā pūrīcā, cūrē cō'abopā. Musā me'rā nerēnemodutitibopā. ³ Yu'u a'topu nimigũ, yu'u wācūse me'rā musā tiropu nīgũ weronojō tu'oña'a. Tojo weegu cū ña'arō weegure musā me'rā nigūrē “Cō'arōũa'a”, nitoja'a. ⁴ Marī wiogu Jesucristo dutiro me'rā musārē nerēduti'i. Yu'u quē'rā yu'u wācūsepū musā tiropu nitamugūti. Marī wiogu Jesús quē'rā cū tutuase me'rā musā tiropu nigūsami. ⁵ Musā tojo nerērā, pacu ñuorē'core ñumotigure cō'acā'ña. Wātī cū upure de'ro weesī'rīgũ weeato nírā tojo du'ucā'ña. Tojo weecā, cū upu pi'etirosa'a. Tojo pi'etigu, cū ña'arō weesere du'ubosami. Cū tojo wéeca be'ro marī wiogu Jesús a'ti turipu a'tigu, cūrē yu'ruogusami.

⁶ Ña'arō weegú musā wa'teropu nisami. Tojo weerā “Ūsā pe'e āpērā yu'ruoro añurō weeyu'rũnu'cā'a”, niticā'ña. Ña'arō weesere nipe'tirā pē'rīpejatawio ni'i. ¿Musā a'tiro niwuasere masīweti? “Pā wéerā bucuato nírā levadura wāmetisere morēsama. Na cā'rōacā morēca be'ro te nipe'tiropu se'sa wa'asa'a”, nino'o. A'te weronojō masā na ña'arō weesere pē'rīpeja wa'asama. ⁷ Tojo weerā pē'rīpejari nírā, te ña'ase dojorēsere cō'acā'ña. Tere cō'arā, musā añurā tojarāsa'a. Judío masā Pascua bosenumu duporo pā bucuase me'rā morē'quere cō'asama. Ti bosenumurē morēña marīse dia'cūrē ba'asama. Te weronojō musā a'tiro weerāsa'a. Ña'ase dojorēsere cō'arā, pā morēña marīse weronojō tojarāsa'a. Añurā tojarāsa'a nitiroma, añurā nitoja'a. Cristo cū basuta marī ña'arō weesere cō'agū wējēno'tojacu niwī. Cū Pascua nicā oveja na wējē'cu weronojō nimi. ⁸ Tojo weerā toduporo ña'arō weeseti'quere du'uroũa'a. Diacjū weesooro marīrō weesetiroũa'a. Ña'arō weesetiro marīrō nirōũa'a.

⁹ Yũ'u toduporo ojamu'tāca pūrīpu a'tiro ojawu. “Numiarē a'metārābajaque'atirā me'rā ba'patiticā'ña”, ni ojawu. ¹⁰ Yũ'u tojo ojagu, “A'ti turicjārārē ba'patitibutiācā'ña”, nigū mejēta weewu. A'ti turipure no'o uaro weeri masā nima. A'metārārī masā, uaripejasebucurā, yajari masā, Ō'acū mejētare ējōpeoma'arī masā nima. Yũ'u tojo nibutiaca be'ro nicāma, musā no'o wa'arā wa'abopā. ¹¹ Yũ'u a'tiro pe'e niwū: “No'o 'Jesucristore ējōpeo'o' nimigū, ña'arō weegū me'rā ba'patiticā'ña. A'metārāgūnojōrē, uaripejagunojōrē, no'o queose yee'quere ējōpeoma'agūnojōrē ba'patiticā'ña. Tojo nicā ña'arō tu'tisepijagure, que'asebucure, yajari masūrē ne ba'patiticā'ña. Ne cārō na 'Jesucristore ējōpeo'o' nimirā, ña'arō weerā me'rā ba'aticā'ña”, niwū. ¹²⁻¹³ Yũ'u Jesucristore ējōpeotirārē bu'iri da'rewē'e. Ō'acū cū basu narē bu'iri da'regusami. Musā pūrīcā musā me'rā nirārē na ña'arō weecā, bu'iri da'reya. Ō'acū ye queti ojāca pūrī oja'caronojōta weeya. A'tiro ojano'wū: “Ni'cū musā wa'tero nigū ña'arō weegure cō'awīrōña”, niwū. Tojo weerā cūrē cō'acā'ña.

6

Jesucristore ējōpeorārē mejēcā wa'acā, weresātirāta a'merī apoya nise ni'i

¹ Jesucristore ējōpeorā na me'rācjārā me'rā uarānojō a'tiro weesama. Beseri masā Jesucristore ējōpeotirā tiropu besedutirā wa'asama. Tojo weeticā'rōua'a. Musā me'rācjārā Jesucristore ējōpeorārē besedutirōua'a. ² Musā masīsa'a. A'ti turi pe'tica be'ro Jesucristo yarā a'ti turicjārārē beserāsama. Musā a'ti turicjārārē beserāsama nīrā, to pūrīcārē ¿de'ro weerā a'teacārē besemasīweti? ³ ¿Musā masīweti? A'ti umuco pe'ticā, marī Ō'acūrē wereco'terā u'musepu nimi'cārā quē'rārē beserāsa'a. Tojo beserāsa'a nīrā, a'ti umuco cjase musā du'saso'quema tjāsa'a. ⁴ A'ti umuco cjase mejō nise me'rā musā a'merī ua'a. Teacā me'rā uarā, a'tiro wee'e. Musā beseri masārē “Mejō nirānojō nima” nimirā, na tiropu besedutirā wa'a'a. ⁵ A'tema musārē bopoyato nīgū tojo ni'i. ¿Musā wa'teropure ne ni'cū masīgūnojō a'tere beseacju marībutiati?

⁶ Nicāma, cūrē besedutironojō o'orā, Jesucristore ējōpeotirā tiro pe'e musā me'rācjārārē weresārā wa'a'a. Tojo weecā ¿añu niti musārē? ⁷ Musā basu a'merī uarā, tojo weema'acārā wee'e. Musārē ña'arō weesere tojo tu'oña'cā, nemorō añubosa'a. Narē weresārōnojō o'orā, na yajasere ya'yiosārā, tojo tu'oña'cā'ña. ⁸ Musā basuta Jesucristore ējōpeorā musā acawererārē ña'arō wee'e. Na yere yajasa'a.

⁹ ¿Musā masīweti? Ña'arō weerā Ō'acū tiropu wa'asome. Musā wācūma'aticā'ña. A'tiro wéerā, u'musepure wa'asome. Ma'mapjia no'o uaro a'metārābajaque'atirānojō wa'asome. No'o queose yee'quere ējōpeoma'arānojō wa'asome. Nūmotirā, marāputirā āpērārē a'metārābajaque'atirānojō wa'asome. No'o umua basu ña'arō weerānojō, numia basu ña'arō weerānojō u'musepu wa'asome. ¹⁰ Tojo nicā yajari masā, uaripejasebucurānojō, que'asebucurā, tu'tisepijarā, weesoose me'rā yajari masā Ō'acū tiropu wa'asome. ¹¹ Toduporopure musā ni'cārērā a'tere tojota weeseticārā niwū. Ni'cārōacārē acobojo,

ducayuno'cārāpū ni'i. Ō'acū yarā ni'i. Marī wioḡu Jesú me'rā, tojo nicā Espíritu Santu me'rā Ō'acū mūsārē “Añurā nima”, ni ĩ'asami.

Marī upū Cristo ya upū ni'i nise ni'i

¹² Masā a'tiro ucūwuasama: “Marī weesī'rísere no'o uaro weemasī'i.” Tojota ni'i, nírō pe'e. Apeye marī weesī'rise marīrē weeta-mutisa'a. Marī uaro weegu wee'e níḡū, tere tojo weewā'ñaticā'rōua'a. ¹³ Apeye na ucūwūase diacjū ni'i. A'tiro ni'i: “Ba'ase añu ni'i paagare. Paaga pe'e ba'asāacja ni'i.” Ō'acū pe'e a'te puaropure pe'ticā weegusami. Apeye pe'e diacjū niwe'e. Ō'acū upū wéégū, a'metārābajaque'atiati upure weeticū niwī. Marī ya upū Jesucristo uaro weeati upū ni'i. Cū ti upū wioḡu nimi. ¹⁴ Ō'acū cū tutuaro me'rā marī wioḡu ya upure masōcū niwī. Cūrē masō'caronojōta marī upure masōḡúsami.

¹⁵ ¿Mūsā masīweti? Mūsā ya upū, Cristo ya upū me'rā a'mesu'a'a. Marī tojo ni'i nírā, Cristo ya upure a'tiro weeta basiowe'e. A'metārāwapata'ari masō ya upū me'rā ti upure a'mesu'ota basiowe'e.

¹⁶ ¿Masīweti? Ō'acū ye queti ojáca pūrīpū a'tiro ojano'wū: “Ūmū, numio me'rā níḡū, na puarā nimirā, ni'cā upū weronojō tojasama”, ni ojano'wū. Tojo weerā mūsā ña'agō me'rā nírā, ña'arā tojasa'a. Co me'rā ni'cā upū dojorā weesa'a. ¹⁷ Ni'cū Jesucristo marī wioḡu me'rā a'mesu'agu pe'ema, na puarāpūta ni'cā upū dojo, ni'cā wācūse cūsosama.

¹⁸ Ne āpērārē a'metārābajaque'atisere wācūma'aticā'ña. Apeye marī ña'arō weesere sō'owaro marī upū me'rā weetisa'a. Marī a'metārābajaque'atirā pe'e, marī upū warore dojorērā wee'e.

¹⁹⁻²⁰ ¿Mūsā masīweti? Marīrē Ō'acū Espíritu Santure o'ócū niwī. Marī ya upū Espíritu Santu ya wi'i ni'i. Tojo weerā marī upū me'rā no'o uaro weemasīwe'e. Jesucristo marīrē ma'ígū, cū yarā niato níḡū wērī wapayecu niwī. Tojo weerā marī upū me'rā Ō'acū cū uaro pe'e weemasī'i. A'tiro weecā, āpērā cūrē añurō wācūrāsama.

7

Nūmotise cjase ni'i

¹ Ni'cārōacārē mūsā sērītiña'o'oca pūrīrē yu'tiguti. Nūmotiticā, marāpūtiticā añucā'a, añurō pe'e. ² Tojo nimicā, topure pājārā āpērā no'o uaro a'metārābajaque'atisama. Tojo weerā ūmua nánucū nūmotiroua'a. Numia quērā nánucū marāpūtiroua'a. ³ Ūmū cū nūmo me'rā añurō nisetiatio. Co quērā cū me'rā mejārōta nisetiatio. ⁴ Marāpūtigo a'tiro niticā'to: “Yū'u uaro weegoti”, niticā'to. Co marāpū niyucā, “Cū uaro weegoti”, niato. Nūmotigu quērā “Yū'u uaro weeguti”, niticā'to. Cū nūmo niyucā, “Co uaro weeguti”, niato. ⁵ Co a'tiro weeato. Co marāpū co me'rā nisī'rīcā, yu'tiatio. Cū quērā core yu'tiatio. Ō'acūrē ñubuerātirā, ticuse nūmūrī “Marī weewaronojō weeticārā” ni apóca be'ro pūrīcā tojo weeticā'to. Ñubuetu'ajaca be'ropū toduporo niseti'caronojōta marāpū me'rā, nūmo me'rā niato tja. Tojo weeticā, wācūtutuatīcā, wātī mūsārē ña'arō weedutibosami. Āpērā me'rā no'o uaro a'metārāma'acā weebosami.

⁶ Yū'u mūsārē a'tere dutibutiasere weronojō ucūḡū mejēta wee'e. Mūsā tojo weesī'rīcā, añurōsa'a níḡū, tojo ni'i. ⁷ Yū'u a'tiro wācū'u.

Yũ'u musã nipe'tirãrẽ yũ'u weronojõ nũmo marĩrã nicã uamisa'a. Õ'acũ pe'e masãnucũrẽ na weepõtẽoatjere cũucũ niwĩ. Āpẽrãrẽ nũmo marĩdutigu o marãpu marĩdutigu cũucũ niwĩ. Āpẽrã pe'ere nũmotidutigu, marãputidutigu cũucũ niwĩ.

⁸ Ni'cãrõacã musã nũmo marĩrãrẽ, marãpu marĩrãrẽ, wapewia numiarẽ nigũti. Musã yũ'u weronojõ nũmotiticã, marãputiticã, aũu ni'i. ⁹ Īmua numia me'rã nĩsĩ'rĩrã nũcãtirãnojo nũmotiato. Numia quẽ'rã mejãrõta marãputiato. Na numoticã, marãputicã, nemorõ aũu'u. Na numia me'rã, uũma me'rã nĩsĩ'rĩrã, pi'eticã'to.

¹⁰ Yũ'u marãputirãrẽ, nũmotirãrẽ a'tiro duti'i. A'te marĩ wiogu dutise ni'i. Yũ'u tere wereturia'a. Numio co marãpure cõ'aticã'to. ¹¹ Cõ'agõ pũricã, apĩ me'rã nuorẽticã'to. Marãpu nimi'cu me'rã apotigo, ni'cõta tojato. Īmu quẽ'rã mejãrõta cũ nũmorẽ ne cõ'aticã'to. Cũ quẽ'rã cũ nũmo nĩ'co me'rã apotigu, mejãrõta tojato.

¹² Āpẽrãma, yũ'u Jesucristo besecũú'cu nĩgũ, yũ'u wãcũsere a'tiro nigũti. Te wãcũse marĩ wiogu yũ'ure bu'e'que mejẽta ni'i. A'tiro nigũti. Ni'cãrẽrã musã Jesucristore ãjõpeotigore nũmotibosa'a. Co mũ'u me'rã ninu'cũsĩ'ricã, cõ'aticã'ña. ¹³ Mejãrõta ãjõpeotigore marãputigo quẽ'rã mũ'u me'rã cũ ninu'cũsĩ'ricã, cõ'aticã'ña. ¹⁴ Na musã me'rã nise ye bu'iri Õ'acũ narẽ aũurõ weesami. Tojo weerã musã põ'rã Jesucristore ãjõpeotirã põ'rã weronojõ nitisama. Õ'acũ musã põ'rãrẽ aũurõ weesami. ¹⁵ No'o Jesucristore ãjõpeotigu cũ nũmorẽ cõ'asĩ'rĩgũnojo pe'e cõ'ato. Jesucristore ãjõpeotigo quẽ'rã co marãpure cõ'asĩ'rĩgõnojo cõ'ato. Õ'acũ marĩ ãpẽrã me'rã a'mequẽse marĩrõ niseti'cã uami. Na cõ'asĩ'ricã, aũurõsa'a. ¹⁶ Cõ'ano'gõ "Yũ'ure cõ'aticã, yũ'u marãpure Jesucristore ãjõpeocã weemasĩbopã", nita basiowe'e. Cõ'ano'gũ quẽ'rã "Yũ'ure cõ'aticã, yũ'u nũmorẽ Jesucristore ãjõpeocã weemasĩbopã", nita basiowe'e.

¹⁷ Tojo nimicã, a'tere yũ'u nipe'tirocjãrã, Jesucristore ãjõpeori curuacjãrãrẽ duti'i. Musãnucũ Õ'acũ musãrẽ ne waro beseri curare niseti'caronojõta a'tiro nicã quẽ'rãrẽ niseti'roũa'a. ¹⁸ Õ'acũ ni'cũrẽ ð'rẽcju yapa casero yejecõ'ano'cure besebosami. Cũrẽ besecã, mejãrõta yejecõ'ano'cu niato. No'o yejecõ'ano'ti'cure besecã quẽ'rãrẽ, mejãrõta yejecõ'ano'ti'cu niato. ¹⁹ Yejecõ'ano'cu, yejecõ'ano'ti'cu nise wapamarĩ'i. Õ'acũ dutisere weese pe'e wapatiyũ'runũ'cã'a. ²⁰ Nipe'tirã Õ'acũ besenu'cãcatero nĩ'caronojõta ninu'cũcã'rõũa'a. ²¹ Õ'acũ da'raco'terãrẽ besebosami. Tojo besecã, musã da'raco'tesere wãcũque'titicã'ña. Apetero musãrẽ musã wiorã wijadutirãsama. Aũu ni'i. Na tojo nicãta, wijabaque'oya. ²² Õ'acũ marĩ wiogu Jesucristore ãjõpeodutigu musãrẽ besecu niwĩ. Musãrẽ besenu'cãcaterore da'raco'terã nĩ'cãrã niwũ. Ni'cãrõacãma a'tiro ni'i. Tojo da'raco'terã nimirã, Jesucristo yarã nitjãrã, da'raco'tesere wija'cãrã weronojõ ni'i. Cũ ye cjasere da'ra'a. Āpẽrã quẽ'rã cũ besenu'cãrĩ curare da'raco'tetirã nicãrã niwã. Ni'cãrõacãma Jesucristore da'raco'terã weronojõ nima. ²³ Õ'acũ musãrẽ ma'ĩgũ, cũ yarã niato nĩgũ Jesucristo wẽrĩse me'rã wapayecu niwĩ. Tojo weerã masãrẽ da'raco'terã weronojõ niticã'ña. ²⁴ Õ'acũ ne waro besenu'cãcatero musã niseti'caronojõta niña tja. Cũ yarã niña.

²⁵ Nũmo marĩrã, marãpũ marĩrã pe'ema Jesucristo dutise marĩ'i. Tojo nimigũ, no'o yũ'u basu wãcũse cã'rõ musãrẽ wereguti. Musã yũ'ũre ãjõpeomasĩ'i. Marĩ wioꝝu yũ'ũre pajaña'se bu'iri tojo weemasĩ'i. ²⁶ Yũ'u a'tiro wãcũ'u. A'tiro nicã peje pi'etise ni'i. Tojo weerã nũmo marĩrã ní'cãrã nũmotiticã'ña. ²⁷ No'o nũmotigũpũ ní'cũ core cõ'aticã'ña. No'o nũmo marĩgũ nũmotisĩ'rĩgũ a'maticã'ña. ²⁸ Musã nũmotirã, Õ'acũrẽ yũ'rũnũ'cãrã mejẽta wee'e. No'o nu'mio quẽ'rã marãputigo Õ'acũrẽ yũ'rũnũ'cãgõ mejẽta weemo. Tojo nimirõ, catiri ũmũcore peje pi'etise ni'i. Yũ'u na tojo pi'etisere ũsãtimisa'a. Tojo weegũ a'tere were'e.

²⁹ Acawererã, yũ'u musãrẽ a'tiro nisĩ'rĩsa'a. A'tiro nicã peje pi'etise ni'i. Nemorõ ña'arõ wa'atjo cã'rõ dũ'sa'a. Ni'cãcã me'rã nũmotirã, nũmo marĩrã weronõjõ tũ'oña'ña. Musã nũmosãnumiarẽ wãcũnrũrõnojo o'orã, Õ'acũ pe'ere wãcũnrũduti, tojo wa'a'a. ³⁰ Dũjasewã'a utiri masã bũjawetidojaticã'ña. No'o e'catirãnojo e'catidojaticã'ña. Musã apeque duusere musã ye warore weronõjõ tũ'oña'ticã'ña. ³¹ A'ti ũmũco pe'tiwã'cãrõ wee'e. Tojo weerã a'ti turi cjasere ũputũ waro wãcũticã'ña.

³² Musãrẽ wãcũque'tiro marĩrõ nicã ũa'a. Nũmo marĩgũ marĩ wioꝝu cjasere pũrõ wãcũnrũsami. Jesucristo ũasere weesĩ'rĩsami. ³³ Nũmotigũ pe'e cũ nũmo añurõ nicã ũaꝝu, a'ti ũmũco cjasere wãcũnrũsami. Cũ nũmo e'caticã ũasami. ³⁴ Cũ marĩ wioꝝu ũase quẽ'rãrẽ weesĩ'rĩsami. Tojo weegũ cũ weesĩ'rĩse pũaro dũcawaanũ'cõsami. Numia quẽ'rãrẽ tojota ni'i. Marãpũ marĩgõ marĩ wioꝝu ye cjasere pũrõ wãcũnrũsamo. Õ'acũ ũaro dia'cũ weesĩ'rĩsamo. Co wãcũsepu quẽ'rãrẽ cũ ũaro wãcũsamo. Marãputigo pe'e co marãpũ añurõ nicã ũasamo. A'ti ũmũco cjasere pũrõ wãcũnrũsamo. Co marãpũ e'caticã weesĩ'rĩsamo.

³⁵ Yũ'u musãrẽ añurõ wa'ato ní'gũ oja'a. Añurõ nidutigũ, marĩ wioꝝu ũaro dia'cũ weedutigũ oja'a. Musãrẽ nũmotisere, marãputisere cã'mota'agũ mejẽta, tojo ni'i.

³⁶ Ni'cũ cũ macõ mu'ñucã ã'agũ, a'tiro nibosami: “Yũ'u macõrẽ añurõ weetisa'a. Co marãputicã, añubosa'a”, nibosami. Tojo nigũnojo nũmisoato. Te tojo weese ne ña'arõ weese niwe'e. ³⁷ Apĩ pe'e “Numisorũasato”, nitibosami. Cũ tojo weesĩ'rĩse cũrẽ añũ nibosa'a. “Yũ'u macõ marãputisome”, nibosami. Cũ tojo nicã, core añurõ wa'arosa'a. ³⁸ A'tiro ni'i. Macõrẽ marãputiduti'cũ añurõ weegũ weesami. Marãputidutitigũ pe'e quẽ'rã totã añurõ weeyũ'rũnũ'cãsami. A'tiro ni'i. A'tocatero pi'etise peje ni'i. Tojo weero marãputiticã, nemorõ añũ ni'i.

³⁹ Marĩrẽ dutise a'tiro ni'i. Marãputigo co marãpũ catiri cura cũ me'rã ninu'cũcã'to. Cũ wẽrĩca be'ro co no'o tũ'sagũnojo me'rã marãputiato, ni'i. Co marãpũ Jesucristore ãjõpeoꝝu niato. ⁴⁰ Yũ'u pe'e a'tiro wãcũ'u. Co apaturi marãputitigo, nemorõ e'catibosamo. Yũ'u quẽ'rã ãpẽrã musãrẽ bu'erã weronõjõ Espĩritu Santure cũo'o. Tojo weegũ tojo ucũ'u.

8

Wa'icū di'i na queose yee'quere ējōpeorā ñubuepeo'quere ba'asama nise ni'i

¹ Mūsā sērītiña'quere yu'tiguti. “¿Wa'icū di'i na queose yee'quere ējōpeorā ñubuepeo'quere ba'arouati?” nisere yu'tiguti. Mūsā “Na ējōpeose yee'quere wapamarī'i, tere masītoja'a”, nisa'a. Tojota ni'i, nírō. Tojo nírā, a'tiro nírā weesa'a: “Āpērā yu'ruoro masīyu'rūnu'cā'a”, nima'acārā weesa'a. Marī āpērārē ma'írā, a'tiro pe'e weesa'a. Nemorō narē Ō'acūrē ējōpeocā weesa'a. ² No'o “Masīyu'ruagu ni'i” nigūnojō ne cā'rō masītubutiaca'sami. “A'tiro wee masīrōuasato”, nitisami. ³ Ō'acū cūrē ma'igū pe'ema a'tiro nisami: “Yagu nimi. Cūrē masī'i”, nisami.

⁴ Mūsā wa'icū di'i ñubuepeo'quere ba'ase pe'e a'tiro ni'i. Mūsā nírōnojōta na ējōpeose yee'que wapamarī'i. Āpērā Ō'acū weronojō nírārūa ne marīma. Cū ni'cūta nimi. ⁵ Āpērā cūrē ējōpeotirā pājārā āpērānojōrē ējōpeosama. Ū'muarōpu nírārē, a'ti nucūcāpu nírārē ējōpeosama. Narē marī Ō'acūrē ējōpeoro weronojō tu'oña'sama. “Marī wiorā nima”, nisama. ⁶ Marī pe'e masīno'o, Ō'acū marī pacu ni'cūta nimi. Cū nipe'tise a'ti turi cjasere bajurēcū niwī. Marī cū yarā cū dutiro weejā ni'i. Tojo nicā Jesucristo quē'rā ni'cūta wiogu nimi. Cū me'rā nipe'tise weeno'caro niwū. Marī quē'rārē cū yarā sājācā weecu niwī. Tojo weerā marī cū me'rā ninu'cūcā'rāsa'a.

⁷ Āpērā Jesucristore ējōpeorā, Ō'acū ni'cūta nisere añurō waro masīyu'rutērītisama. Na todūporopure queose yee'quere ējōpeose bu'iri tojo nisama. Tojo weerā ni'cārōacārē ñubuepeo'que di'ire ba'arā, a'tiro nisama: “Tere ba'arā, queose yee'quere ējōpeorā wee'e”, nisama. Tojo weerā ējōpeotututirā ba'arā, bu'iritirā tu'oña'sama. Tojo tu'oña'mirā, tojo ba'acā'sama. Te me'rā na wācūserere dojorēsama. ⁸ Marī ba'ase, marī ba'atise quē'rā marīrē Ō'acūrē nemorō ējōpeocā weewe'e. Marī ba'arā, nemorō añurā wa'asome. Ba'atirā quē'rā, ña'abutarā wa'asome. ⁹ Tojo nimicā, añurō weeya mūsā. Apetero mūsā no'o ūaro ba'ama'arā, apī añurō ējōpeotutuatigūre dojorēbosa'a. ¹⁰ A'tiro ni'i. Mū'u “Na ējōpeose yee'que wapamarī'i” ni masīmigū, na ñubuepeo ba'awuaropu ba'agu wa'abosa'a. Apī ējōpeotutuatigu pe'e mū'u tojo weesere ī'abosami. Mū'u ba'acā ī'agū, “Queose yee'quere ējōpeogu weemi. Tojo weese ña'a ni'i”, ni wācūbosami. Tojo wācūmigū, mū'urē ī'acūgu, cū quē'rā ba'acā'bosami. Tere ba'agu, “Ña'arō weegu wee'e”, nibosami. Cū tojo wācūse bu'iri mū'u cūrē ña'arō weegu wee'e. Tojo weerā añurō weeya. ¹¹ Mū'u masīmigū ba'agu, ējōpeotutuatigu pe'ere dojorēgū wee'e. Cristo cū quē'rārē wērībosacu niwī. Mū'u ba'ase me'rā mū'u acaweregūre dojorē'e. ¹² Mū'u ba'agu, Cristoreta ña'arō weegu wee'e. ¹³ Marī ba'ase me'rā marī acaweregū ējōpeotutuatigūre dojorēbosa'a. Tojo weeri nírā, diacjūta ba'atiyu'ruocā'rōua'a.

9

Jesucristo ye quetiwereri masārē na bu'ese wapa wapata'aba'amasīsama nise ni'i

¹ Yũ'u Jesucristo besecũú'cũ ni'i. Āpērã cũ besecũú'cãrã weronojõ weemasĩ'i. Yũ'u quẽ'rã marĩ wioꝝ Jesure ĩ'awũ. Tojo nicã musãrẽ marĩ wioꝝ quetire werewũ. Musã tere tu'o ẽjõpeowũ. Tojo weerã yũ'u Jesucristo besecũú'cũ nisere masĩ'i. ² Āpērã yũ'ure "Cũ Jesucristo besecũú'cũ mejẽta nimi", nĩrã nisama. Musã pũrĩcã tojo niticã'ña. Yũ'u musãrẽ Jesucristore ẽjõpeocã weewũ. Tojo nicã musã cũrẽ ẽjõpeorãrẽ ni'cã curuata nerẽque'acã weewũ. Tojo weese me'rã yũ'u cũ besecũú'cũ nisere masĩ'i.

³ Āpērã yũ'ure "Cũ Jesucristo besecũú'cũ nitimi" nicã, narẽ a'tiro yũ'tinu'cũ'u. ⁴ Yũ'u Jesucristo besecũú'cũ ni'i. Tojo weegũ yũ'u bu'ese wapa na ba'ase ecacã, sĩ'rĩse tĩacã, ñe'emasĩ'i. ⁵ Apeye quẽ'rãrẽ yũ'u Āpērã Jesucristo besecũú'cãrã, tojo nicã cũ acabijirã weronojõ weemasĩ'i. Tojo nicã Pedro weronojõ weemasĩ'i. Ni'cõ numio Jesucristore ẽjõpeogore numoti, miamasĩ'i. ⁶ ¿De'ro wãcũti musã? Āpērã Jesucristo besecũú'cãrã cũ ye quetire wererã, da'ratima. ¿Ësã dia'cũ Bernabé, yũ'u, Jesucristo ye quetire wererã ba'acatisĩ'rĩrã da'radu'umasĩtisari? ⁷ Surara cũ ba'asere cũ basu wapayetisami. Cũ wiorã cũrẽ ecasama. Ë'sere oteꝝ te dũcare ba'asami. Oveja co'tegũ quẽ'rã oveja õpẽcõ me'rã wee'quere ba'asami. ⁸⁻⁹ Yũ'ure "Masã wãcũse dia'cũrẽ weremi", niticã'ña. Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ Moisé Õ'acũ duti'quere a'tiro nicũ niwĩ: "Wecũ trigo ãrũagũ, tuumajãmisũtuasami. Cũ ba'asi'rĩgũ, ba'ato. A'tiro weeticã'to. Trigare ba'ari nĩrã, ɯseropũ tuusãarĩ be'tore tuusãaticã'ña", nicũ niwĩ. Õ'acũ tere nĩgũ, wecũ se'sarore wãcũticũ niwĩ. ¹⁰ Cũ tere nĩgũ, ẽsã cũ ye quetire wererãrẽ queose o'osĩ'rĩgũ tojo nicũ niwĩ. A'tiro ni'i. Di'tare se'ecũumũ'tã'cũ, apĩ trigore ãrũagũ na ote'que dũcare na puarã dũcawaatjere wãcũyurã, da'rasama. ¹¹ Ësã musãrẽ Jesucristo ye queti wererã oteri masã weronojõ niwũ. Oteri masã te otese dũcare miĩsami. Tojo weerã musã ẽsãrẽ apeyenojõ o'ocã, añu ni'i. ¹² Musã Āpērãmarĩcãrẽ tojo o'osa'a. Ësã pũrĩcãrẽ tjãsa'a.

"Ësãrẽ o'oya", nĩmasĩ'i. Tojo nimirã, "O'oya", ne niwe'e. Tojo nĩrõnojõ o'orã, su'tinojõ, ba'asenojõ moorã, tojo nũ'cãcã'wũ. A'tiro wãcũwũ: "Marĩ sẽrĩcã pe'ere, Cristo ye quetire ɯatibosama", ni wãcũwũ. Tojo weerã apeyenojõ marĩcã ĩ'arã, tojo nũ'cãcã'wũ. ¹³ ¿Musã masĩweti? Õ'acũ wi'ipũ da'rarã masã Õ'acũrẽ ẽjõpeorã ba'ase miiti cũu'quere ba'asama. Na wa'icũrãrẽ wẽjẽ ẽjũãamorõpeowũaropũ da'rarã, te di'ire ba'asama. ¹⁴ A'te weronojõ Jesucristo ye queti wererã quẽ'rãrẽ "Na te da'rase me'rã wapata'aba'ato", nicũ niwĩ marĩ wioꝝ. ¹⁵ Tojo nimicã, yũ'u ne ni'cãti a'tere niticãti. Tojo nicã ni'cãrõacã quẽ'rãrẽ musãrẽ apeyenojõ o'odutĩgũ mejẽta tojo oja'a. Ëjaboa wẽrĩmigũ, musãrẽ were'que wapa wapasesome.

¹⁶ Yũ'u Jesucristo ye quetire wereꝝ, tere werese bu'iri "Āpērã yũ'rũoro añuyũ'rũnũ'cã'a", niwe'e. Te yũ'u da'rase ni'i. Yũ'u tere wereticã, ña'arõ wa'abosa'a. ¹⁷ Tojo weegũ yũ'u ɯaro me'rã wereꝝ, wapata'abopã. Yũ'ure weredutisere weegũ, Õ'acũ cũu'quere weegũ wee'e. Cũ yũ'ure wapayegusami. ¹⁸ Yũ'u Jesucristo ye quetire wereꝝ, wapata'aba'amasĩ'i. Tojo weeta basiomĩcã, "Wapayeya", niwe'e. Yũ'u

wapata'ase a'tiro ni'i. Jesucristo masārē yu'rūomi nise quetire weregu, e'cati'i. Tere weregu, wapaseewe'e. Tereta yu'u wapata'a.

¹⁹ Masārē yu'u bu'esere tu'oato nígū a'tiro wee'e. Ne ni'cūrē da'rawā ñaco'tegu nitimigū, nipe'tirārē da'rawā ñaco'tegu weronjō tu'oña'a. Pājārā Cristo yarā sājācā uasāgū, tojo wee'e. ²⁰ Judío masā tiropu nígū, na Jesure ējōpeocā uasāgū na weronjōta niseti'i. A'tiro ni'i. Judío masā Moisé dutise doca nima. Ō'acū yu'ure te dutise doca nidutitimi, nígūpua. Mejō na Jesucristore ējōpeocā uasāgū yu'u quē'rā na weronjō Moisé dutise doca weronjō ni'i. ²¹ Judío masā nitirā quē'rārē Moisé dutisere masitirā, na Jesucristore ējōpeocā uasāgū na weronjō niseti'i. Tojo nisetimigū, "Ō'acū dutisere weetigu ni'i", niwe'e. Cristore ējōpeotjāgū, Ō'acū dutisereta wee'e.

²² Yu'u ējōpeotutuatirā me'rā nígū, na Jesucristore ējōpeocā uasāgū na weronjōta wee'e. "Masīpe'ocā'a", niwe'e. Tojo weegu nipe'tirārē "¿Yu'u de'ro weecā na yu'rusī'rīmitina?" nígū, na weewuasenojōrēta weeseti'i. ²³ Jesucristo ye quetire weregu, na tu'oato nígū tojo wee'e. Cū ye queti añuse ni'i. Yu'u nipe'tirā tere masīcā u'a. Jesucristo narē yu'rūose yu'u wapata'ase ni'i.

²⁴ A'tere queose me'rā were'e. Omawapata'ari masā nipe'tirā omasama. Nipe'tirā omamirā, ni'cūta wapata'asami. Musā tere masī'i. Musā quē'rā nipe'tirā wapata'asī'rīrā, wapata'ari masū weronjō omaña. Musārē Ō'acū o'otjere wapata'asī'rīrā, cū uaro weeya. ²⁵ Nipe'tirā na omati dūporo añurō omabu'esama. Tojo weerā na queoro ba'asama. Na upure dojorēsere weetisama. Na pūrī me'rā wéeca be'tore wapata'asī'rīrā, tojo weeyusama. Ti be'to maata boadija wa'asa'a. Marī quē'rā Ō'acū uatisere, ña'asere du'urā, Ō'acū yere wee'e. Cū o'otje wapata'asī'rīrā, tojo wee'e. Cū o'ose ne pe'tisome. ²⁶ Tojo weegu yu'u omari masū weronjō queoro wee'e. Wācūtimigū, tojo weema'awe'e. Yu'u weeatjere wācūyu'u. ²⁷ Yu'u uaro dia'cū weewe'e. Ña'arō uaripejasere weewe'e. Wācūtutua'a. Tojo weeticāma, Jesucristo ye quetire āpērārē werecā, Ō'acū yu'ure "Añurō weewu", nitibosami. Añuse yu'ure o'obo'quere o'otibosami.

10

Dūporocjārā weronjō weeticā'ña nise ni'i

¹ Jesucristore ējōpeorā, musārē a'tere musā masīcā uasa'a. Ō'acū ūsā Israe curuacjārā ñecūsūmua me'rā nicu niwī. Cū o'óca curua o'mecurua me'rā na dūporo u'mutācu niwī. Nipe'tirā cūrē siruturā, pajiri maa aco sō'arī maajo decopu pē'acārā niwā. ² Na o'mecuruare sirutu'cārā ti maarē pē'a'cārā nipe'tirā wāmeyeno'cārā weronjō tojacārā niwā. Te me'rā na Moisé yarā sājācārā niwā. ³ Na nipe'tirā Ō'acū o'o'que u'muse cjase maná wāmetisere ba'acārā niwā. ⁴ Nipe'tirā aco Ō'acū o'o'quere ūtāgāpu nī'quere sī'rīcārā niwā. Cristo ūtāgā aco wijaacaga weronjō nimi. Cū na nipe'tirārē co'tegu, nipe'tiropu ba'patiawā'cācu niwī. ⁵ Narē tojo weemigū, Ō'acū pājārārē tu'saticu niwī. Cūrē yu'rūnu'cācā ī'agū, tojo weecu niwī. Te ye bu'iri na yucu marīrōpu wa'arā, pājārā boabajaque'aticārā niwā.

6 Narē tojo wa'a'que marirē queose weronojō ni'i. Marirē na ña'arō wee'caro weronojō weedutitiro tojo wa'acaro niwã. 7 Tojo weerã ãpêrã na yee'quere êjõpeoticã'ña. Toduporocjãrã weronojõ weeticã'ña. Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ wecũ queosere êjõpeorã da're'quere a'tiro ojano'wũ: "Masã ba'a, sĩ'ricãrã niwã. Tu'ajanũcõ, na no'o uaro bosenuũ nu'cãcãrã niwã." 8 Marĩ na weronojõ no'o uaro a'metãrãbajaque'atiticã'rã. Nãmarĩcã tojo wee'que wapa ni'cã numũ veintitrés mil wẽricãrã niwã. 9 Na marĩ wiogu Ô'acũrẽ ña'arō ucũcãrã niwã. Ô'acũ marirē co'tetimi nĩrã, cũrẽ uacã weecãrã niwã. Marĩ na wee'caronojõ weeticã'rã majã. Nãmarĩcã tere wéerã, pãjãrã aña cũ'rĩwẽjẽno'cãrã niwã. 10 Tojo nicã musã Ô'acũ me'rã na wee'caronojõ tu'satirã, niticã'ña. Na tojo weecã ã'agũ, Ô'acũrẽ wereco'tegu u'musecjũ narẽ wẽjẽcõ'acu niwĩ.

11 Ô'acũ marirē masĩdutigu narẽ tojo weecu niwĩ. Marĩ a'tocaterocjãrãrẽ a'ti umũco ñujawã'cãrõ wee'e. Ô'acũ duporocjãrãrẽ bu'iri da'recu niwĩ. Te bu'iri da're'quere cũ ye queti ojãca pũrĩpũ ojaduticu niwĩ. Marirē na weronojõ ña'arō weedutitigu tojo weecu niwĩ. 12 No'o "Yũ'u pũricã añurõ êjõpeo'o, ña'arõ weesome" nigũnojõ tu'omasĩña. Apetero weegu mu'u ña'arõ weebosa'a. 13 Apetero marĩ basu ña'arõ weesĩ'risa'a. O apetero wãtĩ marirē ña'arõ weedutisami. Marĩ dia'cũ mejẽtare tojo wa'a'a. Nipe'tirãrẽ tojo wa'asa'a. Ô'acũ pe'e cũ "Weeguti" ní'quere weeticã weetisami. Cũ marĩ ña'arõ weesĩ'ricã, nu'cãto ní'gũ marirē weetamusami. Tojo weerã marĩ ña'arõ weebo'quere weewe'e.

14 Tojo weerã Jesucristore êjõpeorã yũ'u mairã, musã na yee'cãrãrẽ ñubuepeoropũ ne wa'aticã'ña. Tere ne cã'rõ êjõpeoticã'ña. 15 Musãrẽ masãrẽ weronojõ ucũ'u. Musã basu yũ'u ucũsere tu'oña'ña. 16 Marĩ põtẽrĩrã, sĩ'rĩrĩ pa sĩ'rĩse duporo Ô'acũrẽ e'catise o'o'o. Ti pare sĩ'rĩrã, Jesucristore bu'ipejatamu'u. Cũ marirẽ wẽrĩbosagu, cũ dí o'maburocu niwĩ. Tojo nicã pãgãrẽ ñucawaa ba'arã, ni'cã curua, ni'cã upũ wa'a'a. Tere ba'arã, Cristo curusapũ wẽrĩ'quere bu'ipejatamu'u. 17 Marĩ pãjãrã nimirã, ni'cãgã cjase pãrẽ ba'a'a. Tojo weerã marĩ ni'cã curua, ni'cã upũ weronojõ ni'i.

18 Israe curuacjãrãrẽ wãcũña. Na Ô'acũrẽ êjõpeorã, wa'icũrãrẽ ãjũamorõpeosama. Te di'ire ba'asama. Tere ba'arã, na Ô'acũrẽ bu'ipejatamusama. 19 Musãrẽ a'tiro nigũti. Yũ'u masã na yee'que pe'ema "Wapati'i", nigũ mejẽta wee'e. Wa'icu di'i na yee'cãrãrẽ wẽjẽ ñubuepeo'que quẽ'rãrẽ a'tiro nigũti: "Apeye di'i weronojõ ni'i", nigũ mejẽta wee'e.

20 Tojo nitimigũ, a'tiro ni'i. Ô'acũrẽ êjõpeotirã na yee'cãrãrẽ wa'icũrã wẽjẽ ñubuepeorã, wãtĩarẽ êjõpeorã weema. Ô'acũ mejẽtare êjõpeoma. Na tojo weecã, musã na me'rã nerẽ ba'arã, wãtĩa me'rã bu'ipejatamurã wee'e. Musã tojo weecã uawe'e. 21 Marĩ põtẽrĩrã, marĩ wiogu ya pare sĩ'rĩ'i. Cũrẽ bu'ipejatamurã, cũ yere ba'a'a. Na yee'quere ñubuepeowaropũ cjase pe'e na o'ose te sĩ'rĩse, te ba'ase wãtĩa ye ni'i. Tojo weerã musã marĩ wiogure bu'ipejatamurã, cũ yere ba'arã, wãtĩa ye pe'ere ba'ata basiowe'e. Wãtĩa yere ba'arã, narẽ bu'ipejatamubosa'a. 22 Marĩ, wãtĩarẽ bu'ipejatamurã, marĩ wiogu

Õ'acürë doecã weebosa'a. Cũ marĩ me'rã uacã, marĩ põtëotisa'a. Cũ tutuagu nimi.

Marĩ ñaro dia'cũ wéérã, ãpërãrë ma'itibosa'a nise ni'i

²³ Masã a'tiro ucũwuasama: “Marĩ weesi'rĩsere no'o ñaro weemasĩ'i.” Tojota ni'i, nĩrõ. Apeye marĩ weesi'rĩse marĩrë weetamutisa'a. Marĩ ñaro wéérã, ãpërãrë Õ'acürë nemorõ ëjõpeocã weetibosa'a. ²⁴ Æpërãrë añurõ wa'acã ñasãrõña'a. Marĩ ye dia'cürë wãcũnrũticã'rõña'a.

²⁵⁻²⁶ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'wũ: “Nipe'tise a'ti turĩpu nise marĩ wiogu ye ni'i”, ni ojano'wũ. Nipe'tise ba'ase Õ'acũ wee'que ni'i. Tojo niyucã, nipe'tisere ba'amasĩ'i. Tojo weerã ba'ase duawaropu duasere no'o ñaro duuba'aya. Musã bu'iritirã tu'oña'rĩ nĩrã, “¿Na queose yee'cãrãrë ñubuepeo'que di'i niti?” ni sërĩtiña'ticã'ña.

²⁷ Apetero weegu ni'cũ Jesucristore ëjõpeotigu musãrë cũ tiropu ba'adutibosami. Musã cũ tiropu wa'asi'rĩrã, nipe'tise cũ ecasere ba'aya. Musã bu'iritirã tu'oña'rĩ nĩrã, “¿A'te de'ro wee'que di'i niti?” ni sërĩtiña'ticã'ña. ²⁸ Topu nĩrĩ cura ni'cũ Jesucristore ëjõpeogu musãrë a'tiro nibosami: “A'te queose yee'cãrãrë na ñubuepeo'que di'i ni'i”, nibosami. Cũ tojo nicã, te di'ire ba'aticã'ña. Cũ musã ba'acãma, mejëcã wãcũbosami. Tojo wãcũticã'to nĩrã tojo weeya. ²⁹ Tojo nĩgũ, cũ wãcũsere ucũgũ wee'e. Musã wãcũse mejëtare ucũ'u. Marĩ a'tiro nibosa'a: “Apĩ ña'arõ tu'oña'se bu'iri ¿de'ro weeacju yu'u weesi'rĩsere ducayubosau? ³⁰ Yu'u ba'asere Õ'acürë e'catise o'ocã, ãpërã yu'u ba'asere mejëcã nĩmasĩtisama”, nibosa'a. ³¹ A'tiro ni'i. Marĩ ba'ase, sĩ'rĩse me'rã añurõ weecãma, añu ni'i, añurõ. Mejõ a'tiro ña'a. Nipe'tise marĩ ãpërãrë ëjõpeocã weecã, añu nisa'a. Tojo weecã, nipe'tirã Õ'acürë e'catipeorãsama. ³² Musã weese me'rã nipe'tirã Õ'acũ yarãrë, judío masãrë, judío masã nitirãrë ña'arõ weecã weeticã'ña. ³³ Yu'u weronjõ weeya. Nipe'tise yu'u weese me'rã Õ'acũ yarãrë añurõ weesi'rĩ'i. Nipe'tirã Jesucristore ëjõpeocã ñasãgũ na tu'sasere weenu'cũsĩ'rĩ'i. Yé pe'ere añurõ weesi'rĩwe'e. Æpërã ye pe'ere na yu'rucã ñasãgũ wãcũnrũ'u.

11

¹ Musã quë'rã yu'u weronjõ weeya. Cristore yu'u siruturonojõta yu'ure sirutuya.

Numia na ñubuewuaropu weewñase ni'i

² Yu'ure musã wãcũcã, yu'u bu'e'quere queoro weecã tu'ogu, e'cati'i. ³ Apeyenojõ musãrë masĩcã ña'a. Cristo ñmñanucãrë na dupoá nimi. Æmu pe'e numio dupoá nimi. Õ'acũ quë'rã Cristo dupoá nimi. ⁴ Æmu Õ'acũ wĩ'ĩpu ñubuegu, cũ dupoapu su'ti caserore pesatisami. Tojo nicã Õ'acũ wereduti'quere wereturiagu, pesatisami. Pesagu pũrĩcã, bopoyoro weegu weebosami. Cũ tojo wéégũ, marĩ wiogu Jesucristore wiopesase me'rã ëjõpeotibosami. ⁵ Numio pũrĩcã ñubuego, dupoapu su'ti caserore pesasamo. Tojo nicã Õ'acũ wereduti'quere wereturiago, mejãrõta weesamo. Co pesatigo, bopoyoro weego weebosamo. Æmu weronjõ weebosamo. Co marãpũre, co wiogũre yu'rũñcãgõ

weesamo. Poarire seecō'a wujaweeno'co weronojō nibosamo. ⁶ Co pesaticā, diacjūta co poarire seecō'a wujaweep'e'ocā'rōua'a. Tojo weesī'ritigo, bopoyo ni'i nīgō, pesato. ⁷ Ūmū pe'e pesaticā'rōua'a. Cū Ō'acū weronojō wioḡu nimi. Ūmū Ō'acū wioḡu nimi nisere ī'omi. Numio pe'e ūmū wioḡu nimi nisere ī'omo. Tojo weego co su'ti caserore pesaroua'a. ⁸ Ne waropū Ō'acū ūmūrē wéégū, numio ya ō'a me'rā weeticū niwī. Numio pe'ere ūmū ya ō'a me'rā weecū niwī. ⁹ Ō'acū numiorē ūmūrē weetamudutigū weecū niwī. Ūmū pe'ema numiorē weetamuacjū mejētare weecū niwī. ¹⁰ Tojo weerā numia mūsā nerēwuaropūre nírā, su'ti caserore pesaroua'a. Tojo weego co ūmūa dutise dōca nisere ī'osamo. Apeye quē'rārē Ō'acūrē wereco'terā ū'mūsepū nírā co tojo weesere ī'asama. ¹¹ Tojo nimicā, marī Jesucristore ējōpeorā a'merī weetamu'u. Ūmūa numia weetamuse marīrō nīmasītisama. Numia quē'rā ūmūa weetamuse marīrō nīmasītisama. ¹² Diacjūta ni'i. Ō'acū numiorē ūmū ya ō'a me'rā weecū niwī. A'te quē'rā diacjū ni'i. Ūmūa numiapūre bajuasama. Nipe'tirā Ō'acū weeno'cārā dia'cū nima. Cū narē de'ro wee nisetiatjere weecū niwī.

¹³ ¿Mūsā de'ro wācūti? Numia na Ō'acū wi'ipū Ō'acūrē sērīrā, dūpoapū su'ti casero pesaticā ¿añuti? Añuwe'e. ¹⁴ Nipe'tirā masīno'o. Ūmū poanū'mo yoacā, bopoyo ni'i. ¹⁵ Numia pe'e co poanū'mo yoacā, añuyū'rua'a. Masīno'o. Co dūpoare ma'masu'ago poanū'morē o'masamo. Su'ti casero pesago weronojō weesamo. ¹⁶ Yū'ū ucūsere “Tojo niwe'e” nigūñojōrē a'tiro nigūti. “Ūsā, tojo nicā āpērā Jesucristore ējōpeorā apeye weesetisenojōpūma masīnemoña marī'i”, nigūti.

Miinerēba'arā queoro weeti'que ni'i

¹⁷ Ni'cārōacā mūsārē apeye oja'a. Tere ojaḡū, “Añurō weerā wee'e”, nigū mejēta wee'e. Mūsā nerērā, añurō weeboronojō o'orā, mejō pe'e dojorēaporo. ¹⁸ Mūsārē a'tiro nimū'tāḡūti. Mūsā nerēwuarā, dūcawatisa'a. Mūsā tojo weese quetire tū'owū. Yū'ū tū'oña'cā, a'te queti diacjūta nisa'a. ¹⁹ Mūsā a'tiro ni wācūsa'a: “Marī dūcawatiwījaroua'a. Te me'rā ¿noa pe'e Jesucristo yarā waro nitito? nisere ī'orāsa'a”, nisa'a.

²⁰ Mūsā dūcawatise ye bu'iri miinerēba'arā, marī wioḡu cū bu'erā me'rā ba'atūo'caro weronojō queoro etiba'atisa'a. ²¹ Mūsā ba'ase miasere no'o ūaro ba'anū'cāsa'a. Pajiro ba'a, sī'rī, que'asa'a. Āpērā pe'e ba'atirā ūjaboasama. ²² ¿Mūsā wi'seri mooti? Te wi'seripū ba'a, sī'rībosa'a. No'o ūaro wéérā, mūsā nerēwuasere wapamarī'i, nírā wee'e. Ba'ase moorārē bopoyoro yū'rucā weerā wee'e. ¿De'ro nibosau mūsārē? A'tere mūsārē “Añurō weerā wee'e”, niwe'e.

Jesucristo cū bu'erārē su'ori ba'atūo'que ni'i

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Yū'ū mūsārē bu'e'quere marī wioḡu yū'ure bu'ewī. A'tiro ni'i. Jesú cūrē ī'atu'tirāpūre o'oatji ñamita Jesú pārē mii, ²⁴ Ō'acūrē e'catise o'ocū niwī. Tu'ajanū'cō, tigare cū bu'erārē dūcawaacū niwī. Be'ro narē nicū niwī: “A'te yū'ū upū ni'i. Yū'ū mūsā ye niatjere wērībosagūti. A'tiro yū'ū ni'cārōacā wee'caronojō weenu'cūcā'ña. Tere wéérā, yū'ū mūsārē wērībosasere wācūña”, nicū niwī. ²⁵ Na

ba'áca be'ro sī'rīrī pare mii, narē nicu niwī: “Musā ye niatjere yu'u wērīgūti. Yu'u wērīcā, yé dí o'maburorosa'a. Ō'acū dūporopu musā me'rā 'A'tiro apoguti', nicu niwī. Cū ní'caronojōta yé dí me'rā musā me'rā apogusami. Musā nipe'tisetiri ti pare sī'rīsetirinucū yu'ure wācūña”, nicu niwī. ²⁶ A'tiro ni'i. Musā pārē ba'arā, ti pare sī'rīrā, marī wioḡu cū marīrē wērībosa'quere ī'onu'cūrā wee'e. Téé cū apaturī a'ticāpu musā tojo weenu'cūcā'rāsa'a.

Pōtērīse dūporo marī weesetisere wācūmu'tādutise ni'i

²⁷ Marī wioḡu Jesucristo pōtērīdutisere wiopesase marīrō pārē ba'ama'agūnojō, ti pare sī'rīma'agūnojō bu'iri cuomi. Cū wērīsere, cū ye díre mejō nise weronjō tū'oña'sami. ²⁸⁻²⁹ A'tiro ni'i. Marī Jesucristore ējōpeorā nerēwuarā, ni'cā curua, ni'cā upu ni'i. Marī wioḡu ya upu ni'i. Marī tere queoro wācūtimirā, pārē ba'a, ti pare sī'rīcā, Ō'acū bu'iri da'resami. Tojo weerā nipe'tirā marī pōtērīati dūporo marī weesere ġña'arō weecāti? nīrā, wācūmu'tārōua'a. Tojo wēeca be'ropu pārē ba'a, ti pare sī'rīmasī'i. ³⁰ Musā tojo weetise ye bu'iri pājārā duti, tutuaitima. Ni'cārērā wērīatojama. ³¹ Marī pōtērīse dūporo wācūmu'tācāma, Ō'acū tojo bu'iri da'retibosami. ³² Marī wioḡu añurō weeato nīgū marīrē bu'iri da'rewe'osami. Cū marīrē, āpērā cūrē ējōpeotirā me'rā pecame'epu wa'acā uatimi. Tojo weegu ña'arō weesere du'udutigū marīrē bu'iri da'rewe'omi.

³³ Tojo weerā, acawererā, miinerēba'arā, a'tiro weeya. Ni'cārō me'rā ba'arātirā, yucueya. ³⁴ No'o ujaboagunojō cū ya wi'ipu ba'ato. Tojo weecā, Ō'acū musā añurō nerēcā ī'agū, bu'iri da'reesome. Apeyema musā tiropu wa'agu, apoguti.

12

Masānucū weemasīsere Espiritu Santu o'ose ni'i

¹ Acawererā, Espiritu Santu musārē Ō'acū yere weemasīatjere o'omi. Musārē tere queoro masīcā ũa'a.

² Musā masī'i, Jesucristore ējōpeose dūporo masā yee'quere no'o ũaro ējōpeosirutucārā niwū. Na yee'que catise mejēta nicaro niwū. Ucūtīcaro niwū. ³ Musā masīticārā niwū. Te bu'iri a'tiro masīcā ũa'a. Ne ni'cū Espiritu Santure cuoḡu Jesure a'tiro nīmasītisami: “Pecame'epu wa'abata'to”, nīmasītisami. Tojo ucūgū pūrīcā Espiritu Santu o'ose me'rā mejēta ucūsami. Apī “Jesú marī wioḡu nīmi” nīgū, cū pūrīcā Espiritu Santure cuomi. Espiritu Santu moogū tojo nīmasītibosami.

⁴ Marīrē Espiritu Santu cū weemasīse o'osere mejēcā dia'cū dūcawaasami. Tere Espiritu Santu ni'cūta o'omi. ⁵ Cū o'ose me'rā marī wioḡu Jesucristo marīrē mejēcā dia'cū da'radutisami. Tojo da'radutimigū, Jesucristo ni'cūta nīmi. ⁶ Cū dutisere wéerā, mejēcārī dia'cū weesa'a. Ō'acū ni'cūta nipe'tirā marī weesere añurō wa'acā weesami. ⁷ Espiritu Santu cū o'ose me'rā marīnucūrē cū marī me'rā nisere ī'osami. Cū o'ose me'rā marī nipe'tirā Jesucristore ējōpeori curuacjārārē a'merī añurō weemasī'i. ⁸ A'tiro ni'i. Āpērārē cū masīse o'ose me'rā ucūme'rīcā weesami. Āpērārē mejārōta cū me'rā Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu oja'quere tū'omasī, wereme'rīcā

weesami. ⁹ Āpērārē cūta tja ējōpeoyu'runu'cāsere o'osami. Tojo nicā āpērā dutitirārē yu'rūomasīsere o'osami. ¹⁰ Āpērā cū tutuaro me'rā añuse wee'lomasīsama. Āpērārē Ō'acū were'quere wereturiamasīsere o'osami. Āpērārē “¿Noa wātī me'rā nisoō ucūti? ¿Noa Espiritu Santu me'rā diačǎ ucūti?” ni besemasīsere o'osami. Espiritu Santu āpērārē apemasā yere masītimirā ucūcā weesami. Āpērā na ucūcā masītimirā, wereturiamasīsama. ¹¹ Espiritu Santu cū ũaro cū o'osī'risere marīnucūrē dūcawaasami. Marīrē mejēcārī dia'cū weesetiātjere dūcawaasami. Cū ni'cū nimigū, tojo weesami.

Marī pājārā nimirā, ni'cā curua, ni'cā upūta ni'i nise ni'i

¹² Marī upū ni'cā upū nimirō, peje dūcawatī'i. Tojo dūcawatimirō, ni'cā upūta ni'i. Cristo quē'rā tojota nimi. Pājārā cūrē ējōpeoma. Na pājārā nimicā, cū upū weronojō ni'cā curua cū me'rā nima. ¹³ A'tiro ni'i. Marī cūrē ējōpeorā nipe'tirā judío masā, judío masā nitirā, āpērārē da'rawā'ñaco'teri masā, da'rawā'ñaco'tetirā Espiritu Santu ni'cū me'rāta wāmeyeno'wū. Tojo weerā ni'cā upū ni'i. Marī nipe'tirāputa Espiritu Santureta cūo'o.

¹⁴ Ni'cā upū peje dūcawatise cūocā'a. ¹⁵ Marī dū'pocā ucūrī dū'pocā nírō, a'tiro nibosa'a: “Omocā niwe'e. Tojo weegu marī upū cjase niwe'e.” Tojo nise ye bu'iri dū'pocā upūpū niticā weewe'e. Topūta wā'ña'a. ¹⁶ Marī o'mepero a'tiro ucūbosa'a: “Capea niwe'e. Tojo weegu marī upū cjase niwe'e.” Tojo nise ye bu'iri o'mepero upūpū niticā weewe'e. Topūta wā'ña'a. ¹⁷ Marī upū capeajo dia'cū nicā, ¿de'ro wee marī tū'obosau? Marī upū o'meperojo dia'cū nicā, ¿de'ro wee marī wījīña'bosau? ¹⁸ Ō'acū marī upūre wee'cū pe'ema cū ũaro me'rā nipe'tisere queoro cūucū niwī. ¹⁹⁻²⁰ Ni'cā upū peje dūcawatise cūo'o. Tojo nimirō, ni'cā upūta ni'i. Peje dūcawatise móórō, ni'cā upū niwe'e. Marī Jesucristore ējōpeorā ni'cā upūta ni'i.

²¹ Capea omocārē “Mū'urē ũatīsa'a”, nīmasītīsa'a. Dūpoa quē'rā dū'pocārīrē “Ūatīsa'a”, nīmasītīsa'a. ²² A'tiro pe'e ni'i. Marī upū cjase nipe'tisere ũa'a. Marī upūpūre apeye mejō nise ni'i. Tojo nimicā, te marīcā, catīmasītīsa'a. ²³ Marī apeye upū cjasere mejō nise tū'oña'a. Tojo weerā tere añurō bajuato nīrā añurō apo'o. Apeye quē'rārē masā ī'aticā'to ni, bopoyasārā, su'ti sñācā'mota'a'a. ²⁴ Apeye nemorō añurō bajuse me'rā pe'ema tojo weewe'e. Ō'acū marī upū cjasere añurō apocū niwī. Ni'cā upūta añurī upū niato nīgū tojo weecu niwī. Marī mejō nise tū'oña'senojōrē añurō wācūcā weecu niwī. Te weronojō marī mejō nīgū tū'oña'gūrē marīrē añurō wācūcā weemi. ²⁵ Cū tojo wéégū, nipe'tise marī upū cjasere ni'cārōnojō a'merī weetamudutīgū tojo cūucū niwī. ²⁶ Marī upūpūre ni'cārō pūrīno'cā, nipe'tiropū se'sa wa'a'a. No'o ni'cārō añurō wa'acā, nipe'tiropū añurō tū'oña'a.

²⁷ Tojo nīgū, a'tiro nīgū wee'e. Marī Cristore ējōpeorā cū ya upū weronojō ni'i. Marīnucū cū ya upūcjārā ni'i. ²⁸ Ō'acū marī upū cjasere dūcawaacu niwī. Cū tojo wee'caronojō Jesucristore ējōpeori curuacjārārē a'merī weetamuatjere cūucū niwī. Ne waro Jesucristo besecū'cārārē nipe'tirā bu'ipū besecū'cūcū niwī. Na be'rocjārā Ō'acū wereduti'quere wereturiari masārē cūucū niwī. Na be'rore Ō'acū ye quetire bu'eri masārē cūucū niwī. Be'ro añuse, mejēcā bajusere

weeĩ'orĩ masārē cūcū niwĩ. Na be'rore dutitirārē yu'rũori masārē, weetamurĩ masārē, tojo nicā dutiri masārē cūcū niwĩ. Nipe'tirā be'ro apemasā yere masĩtimirā ucũrĩ masārē cūcū niwĩ. ²⁹ Masĩno'o. Marĩ nipe'tirārē mejārõta weedutigu cūticū niwĩ. Marĩ nipe'tirā Jesucristo besecũú'cārā niwe'e. Nipe'tirā Õ'acũ yere wereturiari masā niwe'e. Nipe'tirā Õ'acũ ye quetire bu'eri masā niwe'e. Nipe'tirā añuse mejēcā bajusere weeĩ'omasĩwe'e. ³⁰ Nipe'tirā dutitirārē yu'rũomasĩwe'e. Nipe'tirā apemasā ye ucũsere ucũwe'e. Nipe'tirā na tojo ucũcā tũ'otimirā, wereturiamasĩwe'e. ³¹ Musārē Espĩritu Santu cũ weemasĩsere o'ocāma, añuyu'rũasere beseyu'rũnu'cāña. Yu'u musārē a'te nipe'tise nemorõ añuyu'rũnu'cāsere weregũti.

13

Ma'ise apeyenojõ yu'rũoro añuyu'rũnu'cā'a nise ni'i

¹ Marĩ apemasā ye ucũsere masĩtimirā, ucũmasĩbosa'a. Õ'acũrē wereco'terā u'mũsecjārā ye quẽ'rārē ucũmasĩbosa'a. Tojo weemasĩmirā āpẽrārē ma'itirā, to'atu o cõmepjirē no'o uaro paama'arā weronojõ nibosa'a. ² Apeyere Õ'acũ marĩrē were'quere añurõ wereturiamasĩbosa'a. Tojo weemirā āpẽrārē ma'itirā, tũ'omasĩtirā weronojõ nibosa'a. Tojo nicā nipe'tise masā masĩña marĩ'quere masĩbosa'a. No'o nipe'tisere masĩpe'ocā'bosa'a. Tojo masĩmirā āpẽrārē ma'itirā, tũ'omasĩtirā weronojõ nibosa'a. Marĩ ějõpeoyu'rũnu'cārā pũrĩcā, ũrũgũrē aperopu wa'adutimasĩbosa'a. Tojo weeta basiomicā a'merĩ ma'ise mórã, mejõ waro ucũma'acā'bosa'a. ³ Marĩ cuose nipe'tisere pajasecuorārē o'obosa'a. Marĩ narē ma'itimirā o'orã, tojo o'oma'acārā weesa'a. Marĩ Õ'acũ yere weecā, cũrē ějõpeotirā marĩrē ũjũadutibosama. Cũ yere weemirā āpẽrārē ma'iticā, Õ'acũ marĩrē “Añurõ weewu”, nitisami.

⁴ Marĩ āpẽrārē ma'irā, a'tiro wee'e. Āpẽrā marĩrē mejēcā weecā, na weesere nu'cā'a. Nipe'tirārē añurõ wee'e. Āpẽrārē uowe'e. Musā āpẽrārē ma'irā, a'tiro niwe'e: “Musā nemorõ añuyu'rũnu'cārā ni'i”, niwe'e. “Āpẽrā yu'rũoro añurõ weeyu'rũnu'cārā ni'i”, niwe'e. ⁵ Āpẽrārē ějõpeose me'rā ucũ'u. Marĩ ye se'sarore wācũwe'e. Uamuñawe'e. Āpẽrā marĩrē mejēcā weecā, yoacā uanu'cũwe'e. ⁶ Āpẽrā ña'arõ weecā ĩ'arā, e'catiwe'e. Na añurõ weecā pe'e, e'catitamu'u. ⁷ Āpẽrā na ña'arõ weesere ne cã'rõ wereturiawe'e. Na weesere añuse dia'cũrē ějõpeo'o. “Be'ropu añurõ weerāsama”, ni wācũ'u. Nipe'tise āpẽrā marĩrē ña'arõ weecā, wācũtutua'a.

⁸ Ma'ise pe'tisome. Ninu'cũcā'rõsa'a. Apeye Õ'acũ marĩrē weemasĩse o'ose pũrĩcā pe'tidijarosa'a. Be'ropu Õ'acũ cũ yere wereturiamasĩse o'ose quẽ'rā pe'tidijarosa'a. Nipe'tise cũ yere masĩpe'ocā'rāsa'a. Apemasā ye ucũsere masĩtimirā Õ'acũ ucũmasĩse o'ose quẽ'rā pe'tirosa'a. Nipe'tirā ucũse tũ'ope'ocā'no'rõsa'a. Āpẽrā yu'rũoro masĩse o'o'que quẽ'rā pe'tirosa'a. Nipe'tisere masĩrāsa'a. ⁹ A'tiro ni'i. Marĩ sõ'owaro nipe'tisere masĩpe'owe'e. Õ'acũ ye quẽ'rārē ni'cārẽta weremasĩ'i. ¹⁰ Be'ropu Jesucristo apaturi a'ticā, masĩpe'ocā'rāsa'a. Marĩ masĩpe'ocāma, marĩ masĩmi'que mejõ nise tojarosa'a.

¹¹ Marĩ wĩ'marã nĩrã, na weewuaronojõ weewu. Bũcũrã wa'arã, wĩ'marã weesere du'ucã'wũ. Na wĩ'marã weese marĩrẽ wapamarĩ'i. ¹² Tojo weronjõ a'tocatero marĩ añurõ masĩwe'e. Ēorõ mejārõpu marĩ ĩ'ase weronjõ ni'i. Queoro bajuwe'e. Be'ro bajuyoropu Ō'acũrẽ ĩ'arãsa'a. Ni'cārõacārẽ marĩ cã'rõacã masĩ'i. Be'ro cã marĩrẽ masĩronjõta masĩpe'ocã'rãsa'a. ¹³ A'tiro nicārẽ ějõpeose, e'catiyuse, ma'ise ni'i. A'te i'tiaro pe'tisome. Ma'ise pe'e apeye nemorõ añuyũ'rũnũ'cã'a.

14

Āpērã ye ucũsere tũ'otimirã ucũrã, a'tiro weerũa'a nise ni'i

¹ Āpērãrẽ ma'isere wãcũyũ'rũnũ'cãña. Tojo nicã Ō'acũ Espĩritu Santu me'rã weetamumasĩsere uaya. Āpērã yere masĩtimirã ucũmasĩse Espĩritu Santu o'ose ni'i. Ō'acũ yere wereturiamasĩse quẽ'rã cã o'oseta ni'i. Cũ o'osere wereturiamasĩsere uaripejaya'rũnũ'cãña. ² No'o āpērã ye ucũsere masĩtimigũ ucũgũnojõ Ō'acũ dia'cũrẽ ucũsami. Masãrẽ ucũtisami. Cũ ucũsere tũ'otĩsama. Espĩritu Santu tutuaro me'rã masĩno'ña marĩsere ucũsami. ³ Ō'acũ yere wereturiase pe'e masãrẽ ucũse ni'i. Tere wererã, marĩ āpērãrẽ Ō'acũrẽ nemorõ ějõpeocã wee'e. Na e'caticã, wãcũtutuacã wee'e. ⁴ No'o āpērã yere masĩtimigũ ucũgũnojõ cã se'saro Ō'acũrẽ nemorõ ějõpeowã'cãgũ weesami. Ō'acũ ye quetire wereturiagu pe'e āpērã Jesucristore ějõpeorã nerẽwũari curuacjãrãrẽ nemorõ ějõpeocã weenemosami. ⁵ Musã āpērã yere masĩtimirã, nipe'tirã ucũmasĩcã uami'i. Te yũ'rũoro Ō'acũ yere wereturiamasĩse pe'ere uasãyũ'rũnũ'cãmi'i. Wereturiamasĩgũ pe'e apĩ āpērã yere masĩtimigũ ucũgũ nemorõ wapatimi. Ni'cũ āpērã yere masĩtimigũ, ucũsami. Be'ro cã ucũ'quere "A'tiro nisĩ'rĩrõ weeapũ", ni wereturiacã, añu nisa'a. Tojo weregũ, nipe'tirã Jesucristore ějõpeori curuacjãrãrẽ nemorõ ějõpeocã weesami. ⁶ A'tiro ni'i. Yũ'u musã tiropũ wa'agu, āpērã yere ucũgũ, weetamutibosa'a. Ō'acũ yũ'ure masĩse o'osere bu'égũ pũrĩcã, weetamubosa'a. Musãrẽ Ō'acũ wereduti'quere wereturiagu quẽ'rã, weetamubosa'a. Tojo nicã musãrẽ apeyere bu'enemogũ, weetamubosa'a.

⁷ Ni'cã queose bususe cjasere o'oña'gũti. Wẽowũ no'o uaro putima'acã, ñe'enojõ basase nisari, nita basiowe'e. Buapũtẽrõ no'o uaro buapũtẽcã, ñe'enojõ basase nisari, nita basiowe'e. ⁸ Surara a'mewẽjẽrã wa'arã, na putipjũre queoro putiticã, na yere apoyutisama. ⁹ Marĩ quẽ'rã tojota nisa'a. Marĩ queoro ucũticã, de'ro nĩrõ weesari, nita basiowe'e. Mejõ waro ucũma'acã'bosa'a. ¹⁰ "A'ti nucũcãpũre pejetiacã ucũse ni'i", nita basiowe'e. Nipe'tise te ucũsenũcũ tũ'ota basio'o. ¹¹ Yũ'u āpērã ucũsere tũ'otigũ, aperocjũ weronjõ ni'i. Yũ'u apĩrẽ ucũcã, cã quẽ'rã tũ'otigũ, apesecjũ weronjõ nisami. ¹² Tojota ni'i musã quẽ'rãrẽ. Musã Espĩritu Santu tutuaro me'rã weemasĩse o'osere u'a. Tere uarã, a'tere uaripejaya'rũnũ'cãña. Jesucristore ějõpeori curuacjãrãrẽ nemorõ añurõ ějõpeocã weemasĩse pe'ere uaripejaya'rũnũ'cãña.

¹³ Tojo weerã no'o āpērã yere masĩtimigũ ucũgũnojõ te ucũsere wereturiamasĩacjũ Ō'acũrẽ sẽrĩato. ¹⁴ Marĩ āpērã ye ucũsere

tə'otimirā ñubuerā, Espiritu Santu weetamuse me'rā ñubue'e. Tojo weemirā, “A'tiro nirā wee'e”, nímāsītisa'a. Tojo weerā āpērārē weetamutibosa'a. ¹⁵ Marī ñubuerā, a'te puarore weeroua'a. Āpērā yere masītimirā ucūse Espiritu Santu o'ose me'rā ñubueroua'a. Tojo nicā marī wācūse me'rā ñubueroua'a. Apeye quē'rārē Ō'acūrē basapeorā, mejārōta puaro me'rā basapeoroua'a tja. Āpērā yere masītimirā ucūse me'rā, tojo nicā marī ucūse Ɂseri me'rā basaroua'a. ¹⁶ Āpērā yere masītimirā ucūse me'rā dia'cū mɁ'u Ō'acūrē e'catise o'ocā, apī mɁ'u ucūserē tə'otibosami. Tə'otigu, “Tojota ni'i”, nitamumasītisami. ¹⁷ MɁ'u e'catise o'ocā, añu ni'i, añurō pe'e. Cū pe'ere Ō'acūrē nemorō ējōpeocā weetisa'a. ¹⁸ Āpērā yere masītimigū ucūserē yu'uta musā nipe'tirā nemorō ucūyurɁnɁ'cā'a. Tojo weegu Ō'acūrē e'catise o'o'o. ¹⁹ Tojo nimigū, Jesucristore ējōpeorā nerēwuaropu musā tə'otiserē ucūcā, yu'Ɂ ucūse wapamarīsa'a. Yoacā āpērā ye ucūse me'rā ucūmigū, mejō waro ucūbosā'a. Musā tə'otibosā'a. Cā'rōacā nimicā, masā tə'ota basiose me'rā ucūcā pe'ere, tetá musārē añu ni'i.

²⁰ Acawererā, Jesucristore ējōpeorārē musārē wereguti. Wī'marā tə'omasītima. Na weronojō wācūticā'ña. Bucurā weronojō wācūsetiya. Wī'marā ña'arō weesetitirā weronojō wācūña. ²¹ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ojano'wū: “Marī wiogu Ō'acū a'tiro nicu niwī: ‘Ējōpeotise bu'iri yu'Ɂ a'ti di'tacjārārē apemasā ye me'rā ucūgūti. Tojo weemicā, te me'rā quē'rārē ējōpeosome', nicu niwī.” ²² Tojo weegu Ō'acū masārē apemasā ye me'rā weregū, masā ējōpeotisere, cūrē yu'Ɂ'Ɂ'cāsere i'osami. Āpērā cūrē ējōpeorā pe'ere cū ye queti wererā me'rā yu'Ɂre ējōpeorā nima nisere i'osami.

²³ Musā nipe'tirā nerēwuaropu apemasā yere tə'omasītimirā ucūcā, Jesucristore ējōpeotirā sājāabosama. Na sājāejarā, musā ucūserē masītirā, “Maatirā weema”, nibosama. ²⁴ Musā nipe'tirā Ō'acū were'quere wereturiacā pe'ema, a'tiro weebosama. Jesucristore ējōpeotigu musā weesere i'agū, “Yu'Ɂ ña'agū nisa'a”, ni tə'oña'bosami. ²⁵ Cū ña'arō wee'quere wācūejagusami. Tojo weegu Ō'acūrē ējōpeogu ejaque'agusami. “Ō'acū diacjūta na me'rā nimi”, nigūsamī.

Musā weesere wiopesase me'rā weeya nise ni'i

²⁶ Acawererā, musā weesetise a'tiro ni'i. Musā nerērā, āpērā Ō'acūrē basapeosama. Āpērā Ō'acū cjasere bu'esama. Āpērā Ō'acū masicā wee'quere wereturiasama. Āpērā, āpērā ye ucūserē tə'otimirā, ucūsama. Na ucūserē āpērā o na basu wereturiasama. Te me'rā nipe'tirā Jesucristore ējōpeori curuacjārārē a'merī Ō'acūrē ējōpeonemocā weeya. ²⁷ Āpērā ye ucūserē tə'otimirā ucūrī masā puarā o i'tiarāta ucūato. Ni'cū ucūm'tā, be'ro apī ucūato. Na ucūserē apī wereturiato. ²⁸ Musā nerēwuaropu wereturiagu marīcā, ucūtīyurɁocā'to. Na se'saro wācūsepɁ Ō'acūrē ucūato. ²⁹ Ō'acū weredutiserē wereturiari masā quē'rā puarā o i'tiarāta wereato. Āpērā na weresere beseato. “¿Diacjūta niti?” niato. ³⁰ Ni'cū ucūrī cura Ō'acū apī topu dujigure wereduticā, ucūm'tā'cū di'tamarīato. ³¹ Musā nipe'tirā Ō'acū wereduti'quere wereturiamasī'i. Tojo weerā ni'cū werem'tā, apī, apī wereturiawā'cāña. Tojo weecā, nipe'tirā

masĩrāsama. Nipe'tirā wācūtutuarāsama. ³² Mūsā Ō'acū weredutisere wereturiarā, no'o ũaro ucūma'aticā'ña. Wācūyu, “A'teta masārē werēcā, añutu'sa'a”, ni wereya. Āpērā ucūrī curare ucūticā'ña. ³³ Ō'acū queoro weecā ũami. No'o ũaro weesere ũatimi.

Nipe'tirā Jesucristore ējōpeorā nerērā, a'tiro weewũama. ³⁴ Mūsā nerērī curare numia ucūtiyũ'rũocā'to. Narē ucūdutiticā'ña. Ucūrōnojō o'orā, Ō'acū ye queti ojāca pūrīpũ duti'caronojōta añurō yũ'tiatio. ³⁵ Na tũ'oti'quere masĩrĩrā, wĩ'ipũ na marāpũsũmũarē sērĩtiña'to. Numia Jesucristore ējōpeorā nerēwũaropũ ucūcā, tũ'sawe'e.

³⁶ Mūsārē masĩrōũa'a. Ō'acū ye queti mūsā me'rā nũ'cāticaro niwũ. Mūsā se'saro tere ējōpeorā niwe'e. ³⁷ No'o “Yũ'ũ Ō'acū yere wereturiamasĩ'i, Espĩritu Santu wācūse o'ose me'rā ucū'u” nigũnojō yũ'ũ ojasere “Marĩ wioĝũ dutise ni'i”, nigũsami. ³⁸ Yũ'ũ oja'quere ējōpeotigure mūsā quē'rā cūrē ējōpeoticā'ña.

³⁹ Acawererā, Ō'acū yere wereturiamasĩsere ũaya. Āpērārē apemasā yere tũ'otimirā na ucūcā, cā'mota'aticā'ña. ⁴⁰ Nipe'tise mūsā weesere no'o ũaro weema'aticā'ña. Wiopesase me'rā weeya.

15

Jesucristo masā'que ni'i

¹ Acawererā, yũ'ũ mūsārē todũporopũ bu'e'que Jesucristo masārē yũ'rũose quetire ni'cārōacā wācūcā ũa'a. Mūsā tere tũ'orā, ējōpeowũ. A'tiro nicā quē'rārē ējōpeonu'cū'u. ² Ō'acū te añuse queti me'rā mūsārē ējōpeonu'cūcā weegũ weemi. Mūsārē te queti yũ'ũ were'quere ējōpeonu'cūcā, yũ'rũogũsami. Queoro mūsā ējōpeocā, tojo weegũsami. Mūsā bu'ipũ dia'cũ ējōpeorā, yũ'rũono'some.

³ Yũ'ũre bu'e'quere mūsārē wereturiawũ. Te apeye yũ'rũoro niyũ'rũnũ'cāse a'tiro niwũ. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpũ oja'caronojōta Cristo marĩ ña'arō wee'quere cō'asĩ'rĩĝũ, wēribosacũ niwĩ. ⁴ Cũ wērica be'ro cūrē yaacārā niwā. Be'ro Ō'acū ye queti ojāca pūrīpũ oja'caronojōta i'tia nũmũ be'ro Ō'acū cūrē masōcũ niwĩ. ⁵ Tojo wéeca be'ro cũ Pedrore, āpērā cũ besecūú'cārārē bajuacũ niwĩ. ⁶ Be'ro ni'cāti pājārā quinientos yũ'rũoro cūrē ējōpeorārē bajuacũ niwĩ. Pājārā cūrē ĩ'a'cārā catisama yujupũ. Āpērā wēriatojacārā niwā. ⁷ Be'ro Santiagore bajuacũ niwĩ. To be'ro nipe'tirā cũ besecūú'cārārē bajuacũ niwĩ.

⁸ Be'ro nipe'tirā cūrē ĩ'āca be'ropũ yũ'ũre bajuawĩ. Na be'rocũ yapatiguacāpũ bajua'cũ weronojō nimigũ, cūrē ējōpeosirutu'u. ⁹ Yũ'ũ nipe'tirā āpērā Jesucristo besecūú'cārā docapũ ni'i. Yũ'ũre ne cārō “Jesucristo besecūú'cũ nimi”, niticā'rōũa'a. Yũ'ũ Jesucristore ējōpeori curuacjārārē ña'arō wee'que bu'iri, tojo ni'i. ¹⁰ Tojo nimigũ, Ō'acū yũ'ũre añurō weeyucā, Jesucristo besecūú'cũ ni'i. Yũ'ũre mejō waro añurō weegũ weetimi. Yũ'ũ nipe'tirā āpērā yũ'rũoro da'ra'a. Yũ'ũ se'saro tojo weewe'e. Ō'acū yũ'ũre añurō wéegũ, yũ'ũ me'rā ninu'cūmi. Yũ'ũre weetamumi. ¹¹ Yũ'ũ bu'ese, tojo nicā āpērā cũ besecūú'cārā na bu'ese ni'cārōnojō ni'i. Jesucristo wēri masā'que queti ũsā bu'ese ni'i. A'tereta mūsā ējōpeowũ.

Wērī'cārā na masāmujāatje ni'i

¹² Ūsā Cristo wērī masā'que quetire bu'ewu. Tere bu'emicā, ¿de'ro weerā musā ni'cārērā “Wērī'cārā masātima”, nisari? ¹³ “Wērī'cārā masātima” nicāma, Cristo quērā masātibopī. ¹⁴ Cū masātīcāma, ūsā bu'ese wapamarībopā. Musā ējōpeose quērā wapamarībopā. ¹⁵ Ō'acū Cristore masōcu niwī nise quetire wererā. Musā “Wērī'cārā masātima” nicā, ūsā te quetire wererā, nisoorā weebosa'a. Di-acjūta wērī'cārā masātīcāma, Ō'acū Cristore masōtibopī. ¹⁶ A'tiro ni'i. Wērī'cārā masātīcāma, Cristo quērā masātibopī. ¹⁷ Cūrē masōtīcā, musā ējōpeose wapamarībosa'a. Toduporo musā ña'arō wee'quere mejārōta acobocono'tirā nibosa'a. ¹⁸ Jesucristore cū pacu masōtīcāma, cūrē ējōpeorā wērīrā, cūrē ējōpeotirā weronojō pecame'epu wa'abosama. ¹⁹ “Wērī'cārā masāsoma” nise diacjū nicāma, marī “Masārāsama” nīrā, marīta āpērā yu'ruoro pajasecuorā waro nibosa'a. Mejō waro ējōpeoma'abosa'a.

²⁰ “Wērī'cārā masātima” nise diacjū niwe'e. “Cristo masācu niwī” nise pe'e diacjū ni'i. Cristo āpērā nipe'tirā wērī'cārā duporo masāmū'tācu niwī. Marī quērā wērī'cārāpu masārāsa'a. ²¹ A'tiro ni'i. Ne warocjūpu Adā ña'arō weenu'cā'que bu'iri marī nipe'tirā wērīdijarāsa'a. Be'ro Cristo añurō weese bu'iri wērī'cārāpu nimirā, masāmujāarāsa'a tja. ²² Marī nipe'tirā Adā pō'rā nise ye bu'iri wērīrāsa'a. Cristo yarā nīrā pe'e marī cūrē ējōpeorā, catinu'cūrāsa'a. ²³ Marī masārā, queoro masārāsa'a. Cristo masāmū'tātojacu niwī. Be'ro cū apaturi a'ticā, marī cū yarā masārāsa'a. ²⁴ Tojo wa'acā, a'ti umuco pe'tia wa'arosa'a. Titare Cristo nipe'tirā wiorā tutuarārē, bajutirārē, bajurārē cō'ape'ocūsami. Cū tojo weetu'ajaca be'ro cū pacure cū nipe'tirā wiogu nisere wiagusami. ²⁵ Tojo wiasē duporo Ō'acū Cristore ī'atu'tirārē docaque'acā weegusami. Tojo weegu Cristo nipe'tirā bu'ipu tojagūsami. ²⁶ Cristore ī'atu'tirārē docaque'acā wéeca be'ro wērīse quērā marīrōsa'a. ²⁷ Ō'acū cū ye queti ojāca pūrīpu nīrōnojōta nipe'tisere, nipe'tirārē Cristo docapu tojacā weecu niwī. Tojo nīrō, “Ō'acū Cristo docapu nimi”, nīrō mejēta wee'e. Ō'acūta nipe'tisere, nipe'tirārē Cristo docapu tojacā weecu niwī. ²⁸ Ō'acū tojo tojacā wéeca be'ro Cristo Ō'acū macū, cū basu cū pacu doca tojagūsami. Tojo weegu Ō'acū nipe'tise, nipe'tirā wiogu nigūsami.

²⁹ Apeyere āpērā a'tiro weesama. Wērī'cārā ye wapa wāmeyebosadutisama. “Wērī'cārā masātisama” nicāma, tojo weeno'ña marībosa'a.

³⁰ Apeyere, ūsā bu'ese bu'iri nipe'tise numurī āpērā ña'arō weesī'rīma. Tojo wiose wa'teropu nimirā, wērī'cārā masātjere wācūrā, bu'enu'cū'u. ³¹ Diacjūta yu'u musā marī wiogu Jesucristore ējōpeose ye bu'iri e'cati'i. A'te quērā diacjūta ni'i. Nipe'tise numurī “Masā yu'ure wējērāsama”, ni tu'oña'a. ³² Yu'u Jesucristo ye quetire werese bu'iri Éfesocjārā yu'ure wa'icūrā yaiwa weronojō ña'arō weewā. “Wērī'cārā masāsoma” nicā, mejō waro na weesere pi'etibopā. “Wērī'cārā masāsoma” nise diacjū nicāma, marī quērā āpērā ucūwuaronojō ucūbosa'a. A'tiro nibosa'a: “Te'a ba'arā, te'a sī'rīrā. Maata wērīdojarāsa'a. Marī wērīati duporo weewe'orā”, nibosa'a.

33 Āpērā musārē mejēcā ējōpeoduticā, ējōpeoticā ña. Masā ucūwūase a'tiro ni'i: "Ña'arā me'rā ba'paticā, añurō weese dojosa'a." 34 Tojo weerā tu'omasīña. Musā todūporo ní'caronojō wiopesase me'rā queoro weeya tja. Ña'arō weeticā'ña. Ni'cārērā Ō'acūrē masīwe'e. Musārē bopoyadutigu tojo ni'i.

Wērī'cārā masāmujāatjere werenemose ni'i

35 Apetero ni'cū "Wērī'cārā masātima" nisere ējōpeogu, a'tiro sērītiña'bosami: "Wērī'cārā ¿de'ro wee masāta basiobosari? Na masārā, ¿de'ro bajuri upu cūorāsari?" 36 Cū tojo sērītiña'ma'acā'bosami. Marī otese peri otecā, te peri pī'rīatji dūporo boadijasa'a. 37 Marī pī'rīdūtīrā pī'rīmujā'cū mejētare ote'e. Te peri pe'ere trigo o no'o otese nisere pī'rīdūtīrā ote'e. 38 Be'ro Ō'acū cū ūa'caronojō pī'rīcā weesami. No'o de'ro bajuse dūca ní'que tenojōta tja pī'rīcā weesami. 39 Nipe'tīrā catīserē cūorā ni'cārōnojō bajurā nitima. Masā ye upu wa'īcūrā ya upu weronojō bajuwe'e. Mīrīcūa ya upu quē'rā mejēcā baju'u. Wa'i quē'rā mejēcā upūtima. 40 A'te dūcawatiro weronojō ū'mūsecjārā quē'rā mejēcā upūtima. A'ti di'tacjārā mejēcā upūtima. Ū'mūsepū nīrā añubutiari upu cūoma. A'ti nucūcāpū nīrā quē'rā tojota cūoma. Ū'mūsecjārā, a'ti nucūcācjārā weronojō nitima. 41 Mujīpū ūmūcocjū ñamicjū weronojō, tojo nicā ñocōa weronojō bo'reyutimi. Ñocōa quē'rā ni'cārōnojō bo'reyutisama. 42 Ā'rā nipe'tīrā weronojō wērī'cārā masācā, tojo wa'arosa'a. Wērī'cārārē yaacā, na upu boarosa'a. Be'ro ape upu pe'tītiatji upu masōno'rōsa'a. Masōca be'ro apaturī wērīnemosome. 43 Marī mejō nīrī upure yaa'a. Masārōpua tja ape upu añubutiari upu nīrōsa'a. Marī tutuatiari upure yaacō'a'a. Masāca be'ropure ape upu tutuari upu nīrōsa'a. 44 Marī a'ti upure yaacō'a'a. Masāca be'ro ū'mūse cja upu pe'tītiatji upu nīrōsa'a. Tojo weerā masīno'o. Marī a'ti upure cūorā, ape upu pe'tītiatji upure cūorāsa'a.

45 Ō'acū ye queti ojāca pūrīpū a'tiro ojano'o: "Ō'acū cū weemū'tā'cū Adārē catīserē o'ocū niwī." Cū be'rocjū Jesucristo pe'e catīse pe'tītise warore o'ogu nīmi. 46 A'ti upu cjase catīse marī cūomū'tāse ni'i. Apeye catīse be'ro cjase ni'i. Te ū'mūse cja upu cjase pe'tītiatje ni'i. 47 A'ti nucūcāpūre masū nīmū'tā'cū di'ta me'rā yeeno'cū niwī. Cū be'rocjū Cristo ū'mūsecjū nīmi. 48 A'ti di'tacjārā ne warocjū di'ta me'rā weeno'cū weronojō upūtima. Jesucristore ējōpeorā pe'e ū'mūsepū wa'ajā ū'mūsecjū weronojō upūtima. 49 Adā di'ta me'rā yeeno'cū niwī. Marī cū weronojō upūtī'i. Mejārōta be'ropū ū'mūsecjū Cristo weronojō upūtīrāsa'a.

50 Acawerērā, a'tiro ni'i. Marīrē a'ti upu me'rā ū'mūsepū wa'ata basiowe'e. Boadijatji upu ni'i. Ti upu ninu'cūmasītisa'a. 51-52 Apeye quē'rā todūporo masīno'ña marī'quere wereguti. Nipe'tīrā wērīsome. Jesucristo a'tiri cura Ō'acūrē wereco'tegu ū'mūsecjū Ō'acū yaro coronetare putigusami. Tojo wa'acā, ūmūñarō cārīwā'cāmajārā weronojō marī nipe'tīrā Jesucristore ējōpeorā ape upu dūcayurāsa'a. Wērī'cārā ape upu pe'tītiatji upu me'rā masārāsama. Catīrā quē'rā mejārōta dūcayurāsama. 53 Marī ya upu boawuari upu pe'tītiati upu wa'arosa'a. Dūcayū, catīnu'cūcā'rōsa'a. 54-55 Marī pe'tītiati upu dūcayucā, Ō'acū

ye queti ojáca pūrīpū nírōnojōta wa'arosa'a. A'tiro ni ojano'o: “Marī wērīsere docaque'acā weetoja'a. Ne apaturi wērīnemosome majā. Wērīrā pi'etisere tū'oña'some.”⁵⁶ Marī ña'arō weese bu'iri wērīrī masā ni'i. Te marī ña'arō weesere Ō'acū Moisére dutise cūu'que me'rā masīno'o. Ña'arō wéerā, marī pecame'epū wa'abopā.⁵⁷ Tere cā'mota'agu, Ō'acū pe'e a'tiro weecu niwī. Marī wiogu Jesucristo me'rā pecame'epū wa'abo'cārārē yū'rucū niwī. Tojo weerā Ō'acūrē e'catise o'orā.

⁵⁸ Acawererā, a'tere wācūrā, ējōpeonu'cūcā'ña. Marī wiogu yere siape me'rā nemorō weenemoña. Musā masī'i. Cū yere wéerā, tojowaro weebutiārā weewe'e. Wapati'i.

16

Corintocjārā Jerusalépu nirārē niyeru o'orātirā sērīneose ni'i

¹ Musā Jesucristore ējōpeorārē niyeru sērīneosema yū'u Gala-ciactjārārē duti'caronojōta weeya. A'tiro niwū: ² “Soorinamurē nimū'tārī nūmū semanarīnucū musā wapata'aro ejatuaro ape-sepū nurōña.” Musā tojo weeyurā, yū'u etari curapū o'osī'rīrā da'rama'acūñasome. ³ Yū'u musā tiropū etagu, musā beserārē Jerusalépu o'óguti. Narē o'ógū, yū'u ojáca pūrīpūre “Ā'rā nima Corintocjārā bese'cārā”, ni ojaguti. Na me'rā ti pūrīrē, tojo nicā niyerure Jerusalécjārā Jesucristore ējōpeorārē o'óguti. ⁴ “Yū'ure wa'aroua'a” nicāma, na yū'u me'rā wa'arāsama.

Pablo Corintopū cū wa'atjere apoyuse ni'i

⁵ Yū'u topū wa'agu, Macedonia di'tapū yū'rūagusa'a. To yū'rua, musā tiropū etagusa'a. ⁶ Apetero weegū musā me'rā yoacā nigūsa'a. Nipe'tiro pu'ecu nígū, nipe'ocūsa'a. Be'ro, musā apero no'o yū'u wa'asī'rīgū wa'atjere weetamumasīrāsa'a. ⁷ Yū'u musārē mejō waro ī'ayū'rūwā'cāsī'rītisa'a. Marī wiogu Jesucristo uacā, musā tiropūre yoacā tojasī'rīsa'a. ⁸ Pentecosté bosenuū nicā a'to Éfesopū nínigūti yujupū. ⁹ A'tore peje da'rasede ni'i. Pājārā marī wiogu ye quetire tū'osī'rīma. Tere cā'mota'asī'rīrā quē'rā pājārā nima.

¹⁰ Timoteo musā tiropū etacā, cūrē weetamuña. Tojo weecā, cū wācūque'tiro marīrō, bujawetiro marīrō nigūsami. Cū yū'u weronojō marī wiogu yere da'rami. ¹¹ Tojo weerā musā cūrē mejō waro ī'acō'aticā'ña. Cū a'topū a'tiatjere weetamuña. Tojo weecā, cū e'catise me'rā yū'u tiropū a'tigusami. Yū'u āpērā Jesucristore ējōpeorā me'rā cūrē yucuegu wee'e.

¹² Apoloma yū'u uputū waro musā tiropū ī'agū wa'adutimiwū. Cūrē marī acawererā me'rā wa'adutimiwū. Cū ni'cārōacārē wa'asī'rītimi. Cūrē wa'ata basiocā, be'ro wa'agusami.

Pablo Corintocjārārē añudutitū'que ni'i

¹³ Musā añurō tū'omasīña. Ējōpeodu'uticā'ña. Ne uiro marīrō niña. Tojo nírā, Ō'acū tutuase me'rā niña. ¹⁴ Āpērārē ma'inu'cūcā'ña.

¹⁵ Ni'cārōacārē, acawererā, a'tere musārē weresī'rīsa'a. Estéfanus ya wīlicjārāta niwā Acayapūre āpērā duporo Jesucristore ējōpeomu'tā'cārā. Na Jesucristore ējōpeorārē uputū waro weetamuma. ¹⁶ Na weronojō weesetirānojōrē na dutisere yū'tiya.

Tojo nicã nipe'tirã Cristo yere da'rarã na dutisere weeya. ¹⁷ Musã me'rãcjãrã Estéfanos, Fortunato, Acaico a'topu ejacã, pũrõ e'catiwn. Na musã yu'ure weetamubo'quere weema. ¹⁸ Yu'ure ejerisãjãcã weewã. Musã quẽ'rãrẽ tojota weerãsama. Tojo weerãrẽ “Añurõ weerã weema”, nirõua'a.

¹⁹ Asia di'tacjãrã Jesucristore ãjõpeori curuacjãrã musãrẽ añudutima. Aquila, Priscila, na ya wi'ipu nerẽwuarã quẽ'rã Jesucristore ãjõpeorã nitjãrã, pũrõ añudutio'oma. ²⁰ Nipe'tirã Jesucristore ãjõpeorã musãrẽ añudutima. Musã e'catise me'rã a'merĩ añudutiya.

²¹ A'te nituose daripure musãrẽ añudutigũ yu'u basuta oja'a.

²² No'o marĩ wiogũ Jesucristore ma'itigure ña'arõ wa'ato. “Ûsã wiogũ, quero a'tibaque'oya.”

²³ Jesucristo marĩ wiogũ musãrẽ añurõ weeato. ²⁴ Marĩ nipe'tirã Jesucristo yarã ni'i. Tojo weegu musãrẽ uputu ma'i'i. Tojota wa'ato.

Tocã'rõta oja'a.

Pablo

Pablo Corintocjārārē ape pūrī ojanemo'que ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Pablo nimu'tārī pūrī Corintocjārārē oјаca be'ro Éfesopata tojacā'cu niwī yujupu. Topu nígū, Corintopure ña'arō wa'a'que quetire miiejacārā niwā. Tere tu'ogu, Pablo na tiropu maata wa'asī'ricu niwī. Tojo wa'asī'rīmigū, wa'aticu niwī. Macedonia di'ta pe'e wa'acu niwī. Tojo weegu a'ti pūrīrē Macedonia di'tapu nígū, ojacu niwī. Tito wāmetigu a'ti pūrīrē miacu niwī. Tojo nicā āpērā cūrē ba'patiwā'cācārā niwā.

Pablo narē a'tere ojacu niwī. Jesucristo ye quetire werecusiagu cū ña'arō yu'rāsere ojacu niwī. Tojo nicā pajasecuarārē niyeru sērībosasere ojacu niwī. Apeye, cū bu'esere i'atu'tirā ye cjasere ojacu niwī.

Pablo Corintocjārārē oja'que ni'i

¹ Yu'u Pablo, Timoteo me'rā musārē añuduti'i. Ō'acū uaronojōta Jesucristo yu'are cū ye quetire weredutigu cūucu niwī. Yu'u a'ti pūrīrē musārē Ō'acū yarā Corintopu nirārē oja'a. Tojo nicā nipe'tirā Ō'acū yarā Acaya di'tapu nirārē oja'a.

² Musārē Ō'acū marī pacu, tojo nicā Jesucristo marī wiogu añurō weeato. Tojo nicā musārē ejerisājācā weeato.

Pablo cū pi'etise queti ni'i

³ Ō'acū marī wiogu Jesucristo pacure e'catise o'orā. Cūta marīrē pajaña'mi. Marīrē wācūtutuacā weenu'cūmi. ⁴ Pi'etisetirinucū Ō'acū marīrē wācūtutuacā weemi. Tojo weerā marī quē'rā pi'etirārē wācūtutuacā weemasī'i. Marīrē Ō'acū wācūtutuacā wee'caronojōta narē weemasī'i. ⁵ Jesucristo yere wererā, pi'etino'o. Cristo pūrō pi'eti'quere pi'etitamu'u. Cū me'rāta, cū weetamuse me'rā nemorō wācūtutua'a. ⁶ Ūsā pi'etirā, musārē wācūtutuacā uarā, musā yu'rūweticā uarā, tojo pi'eti'i. Ō'acū ūsārē wācūtutuasere o'omi. Tojo weerā ūsā quē'rā musārē wācūtutuacā wee'e. Ūsā pi'etironojō pi'etirāsa'a. Tojo wa'acā, Ō'acū musārē wācūtutuacā weegusami. ⁷ Ūsā weronojō pi'eticā, Ō'acū musārē wācūtutuacā weegusami. Tojo weerā ūsā musā añurō weeatjere masīyutoja'a.

⁸ Acawererā, ūsārē Asiapu wa'a'quere masīcā uasa'a. Ūsā topure uputu waro pi'etiwā. A'tiro wācūmiwū: “Ne pōtēosome. Wērīrāsa'a”, nimiwū. ⁹ “Ūsārē wējēcō'arāsama”, ni wācūmiwū. Ūsā ne tutuatiwā. Tojo wa'a'que añu niwū. Te me'rā a'tiro wācūwū. “Ūsā basu ne weetamumasītisa'a. Ō'acū ni'cūta ūsārē weetamumasīmi”, ni wācūwū. Cūta wērī'cārāpure masōgū nimi. ¹⁰ “Ō'acū ūsārē na wējēbo'cārārē yu'ruowī. Ni'cārōacārē yu'ruonu'cūcā'mi. Be'ropu quē'rārē ūsārē yu'ruonu'cūcūsami”, ni ējōpeo'o. ¹¹ Ō'acūrē musā ūsārē sērībosanu'cūcā, tojo weegusami. Pājārā ūsārē sērībosacā, Ō'acū añurō ūsārē weetamugūsami. Cū tojo weecā i'arā, pājārā e'catise o'orāsama.

Pablo Corintopu wa'asĩrĩmi'que ni'i

¹² Apeyere ũsã pũrõ e'cati'i. Ũsã a'ti nucũcãpũre weesooro marĩrõ añurõ weesetiwa. Musã wa'teropu quẽ'rãrẽ tojota weewu. Tojo weerã ũsã bu'iri marĩrã añurõ tu'oña'a. Ũsã basu ũsã masise me'rã weetiwa. Ô'acũ weetamuse me'rã weewu. ¹³ Musãrẽ ojarã, tu'ota basiose dia'cãrẽ oja'a. Musã tere añurõ masĩcã ũa'a. ¹⁴ Cã'rõ masĩtoja'a, masĩrã pe'e. Musã añurõ masĩpe'orã, marĩ wioɣu Jesú apaturi a'ticã, "Ũsãrẽ diacjũta nipã", nirãsa'a. Ũsã musãrẽ "Añurõ weesetima" nĩrõnojõta musã quẽ'rã ũsãrẽ añurõ wãcũrãsa'a.

¹⁵⁻¹⁶ "Tojo añurõ wa'arosa'a" ni wãcũɣũ, Macedoniapũ wa'agũ, musã tiropu i'amu'tãɣũ wa'asĩrĩmiwũ. "Be'ro i'amajãmitojatigũti tja", nimiwũ. Puati musã tiropu i'agũ wa'asĩrĩmiwũ. Musã e'caticã ũagu, tojo weesĩrĩmiwũ. "Yũ'u tojo weecã, Judea di'tapu wa'atjere weetamurãsama" ni wãcũɣũ, tojo weesĩrĩmiwũ. ¹⁷ Yũ'u topu wa'aticã i'arã, "Wiopesase marĩrõ weema'acã'pĩ", ¿niti? "Cũ no'o ũaro weema'agũnojõ nimi", ¿nisari? "Wa'aguti' ni'cu nimigũ, a'titiapĩ", ¿niti? "Na'irõ dũcayumãjãsamĩ", ¿ni wãcũti? ¹⁸ Niwe'e. Ô'acũ ũsã weesere "Diacjũta ni'i", nisami. Tojo weerã ũsã ne ni'cãti no'o ũaro dũcayũ, ucũma'awe'e. ¹⁹ Ũsã Jesucristo Ô'acũ macũ ucũ'caronõjõta ucũ'u. Cũ ne ni'cãti "Weeguti, weesome", niticu niwĩ. Nipe'tise cũ "Weeguti" ni'caronõjõta weemi. Ũsã i'tiarã, Silvano, Timoteo, yũ'u, cũ ye quetire musãrẽ bu'ewu. Nipe'tise cũ ucũse diacjũ ni'i. ²⁰ A'tiro ni'i. Ô'acũ todũporopũre musãrẽ "Añurõ weeguti", nicu niwĩ. Nipe'tise cũ tojo ni'que Jesucristo cũ a'tise me'rã, cũ wẽrĩ'que me'rã queoro wa'awu. Tojo wa'acã i'arã, marĩ Ô'acũrẽ "Tojota ni'i", ni e'catipeo'o.

²¹ Ô'acũta marĩrẽ Cristore ãjõpeonu'cũcã weemi. Cũta marĩrẽ cũ yarã wa'adutigu besecu niwĩ. ²² Marĩrẽ cũ yarã wa'acã weecu niwĩ. Cũ yarã ni'i nisere i'osĩ'rĩɣũ Espĩritu Santure o'ócu niwĩ. Espĩritu Santu marĩ me'rã nĩɣũ, cũta Ô'acũ marĩrẽ yũ'rũoatjere masĩcã weemi.

²³ Yũ'u Corintopũre wa'asĩrĩmigũ, wa'atiwu. Ô'acũ yũ'u tojo wee'quere masĩsami. Yũ'u musãrẽ tu'tibosa'a nĩɣũ, ma'ĩɣũ wa'atiwu. ²⁴ Musã ãjõpeosere "A'tiro pe'e ũa'a", nĩɣũ mejẽta wee'e. Musã añurõ ãjõpeo'o. Musãrẽ añurõ e'catise me'rã nisetiato nĩɣũ tojo weetamusĩrĩ'i.

2

¹ Yũ'u todũporopũre musãrẽ bujaweticã weewu. Tojo weegũ apaturi tja musãrẽ bujaweticã weesĩrĩtigũ, wa'atiwu. ² Yũ'u musãrẽ bujaweticã weecã, ¿noa yũ'ure e'caticã weebosari? Musã dia'cũ yũ'ure tojo wee'e. Musã bujaweticã, basiotibosa'a. ³ Tojo weegũ yũ'u musãrẽ ojawu. Yũ'u topu wa'acã, e'caticã weeboronõjõ o'orã, yũ'ure bujaweticã weebopã. Yũ'u a'tiro tu'oña'a. Yũ'u e'caticã, musã quẽ'rã e'catibopã. ⁴ Yũ'u ojamũ'tãca pũrĩrẽ ojagu, pũrõ wãcũque'ti, utiwũ. Musãrẽ bujawetiato nĩɣũ mejẽta ojawu. Yũ'u musãrẽ ma'iyũ'rũ'u. Musãrẽ tere masĩdutigu ojawu.

Nã'arõ wee'cure acobojoduti'que ni'i

⁵ Ni'cũ ña'arõ weeri masũ marĩrẽ bujaweticã weecu niwĩ. Yũ'u dia'cãrẽ tojo weetiwi. Musã quẽ'rã mejãrõta weeno'cãrã niwũ. Marĩ nipe'tirã tojo weeno'cãrã niwũ, weeno'rã pe'e. Yũ'u a'tere

tojo ucũgũ, uputu waro nibutiagu mejeta wee'e. ⁶ Musã pãjãrã ña'arõ weeri masãrẽ bu'iri da'retoja'a. ⁷ Tojo weerã ni'cãrõacã musã cãrẽ acobojoya. Cãrẽ wãcũtutuacã weeya. Tojo weeticã, cã bujawetiyu'ruabosami. ⁸ Tojo weegu musãrẽ cãrẽ ma'itudi'i tja. ⁹ Yu'u musãrẽ toduporopure ojawu. "¿Te yu'u duti'quere queorota weemitina?" ni masĩsĩ'rĩgũ ojawu. ¹⁰ Musã no'o ña'arõ weegure acobojocã, yu'u quẽ'rã cãrẽ acobojo'o. Yu'ure ña'arõ weetiwi. Musã pe'ere ña'arõ weewi. Yu'ure ña'arõ weetimicã, cãrẽ acobojo'o. Musãrẽ ma'igũ, tojo wee'e. Jesucristo yu'ure "Cãrẽ diacjũta acobojomi", ni i'asami. ¹¹ Marĩ cãrẽ acobojoticã, wãtĩ cãrẽ ña'arõ bujawetiyu'rucã weebosami. Jesucristo yere du'ucã'bosami. Marĩ wãtĩ weewuasere añurõ masĩ'i.

Pablo Troapu wãcũque'ti'que ni'i

¹² Yu'u Troa wãmetiri macãpu Cristo ye quetire bu'egu etagu, a'tiro bocaejawu. Jesucristo marĩ wioгу pãjãrãrẽ cã ye quetire tu'osi'ricã weecu niwi. ¹³ Tojo nimicã, yu'u Tito marĩ acaweregure bocatigu, pũrõ wãcũque'tiwu. Tojo weegu narẽ we'eriti, wa'a wa'awu Macedonia di'tapu.

Jesucristo me'rã marĩ añurõ weemasĩ'i nise ni'i

¹⁴ Yu'u wãcũque'timigũ, Ô'acũrẽ e'catise o'o'o. Cũ marĩrẽ añurõ weenu'cũcã weemi. Marĩ Cristo yarã nicã, tojo weemi. Marĩ Cristo ye queti werese me'rã masãrẽ cãrẽ masicã weemi. Cãrẽ masĩse u'mutise weronojõ nipe'tiropu se'sa'a. ¹⁵ Marĩ Jesucristo ye quetire wererã, u'mutise weronojõ nisa'a. A'tiro ni'i. Masã Ô'acũrẽ e'catise o'ocã, ope weronojõ bajuse me'rã buemorõcã, tu'sasami. A'tere weronojõ marĩ cã ye quetire wererã i'agũ, tu'sasami. Te queti nipe'tirã cã yu'ruo'cãrãrẽ se'sa wa'a'a. Tojo nicã cã yu'ruono'ña marĩrã pecame'epu wa'ajã quẽ'rã te ucũsere tu'ose'sa wa'ama. ¹⁶ Yu'ruono'tirã Jesucristo ye quetire wererãrẽ i'arã, cãrẽ ãjõpeotirã "Pecame'epu wa'arãsa'a" nĩrã weronojõ tu'oña'sama. Ô'acũ yu'ruono'cãrã pe'e Jesucristo ye quetire wererãrẽ i'arã, cãrẽ ãjõpeorã "Marĩ Jesucristo me'rã ninu'cũcã'rãsa'a", ni wãcũsama. Ne ni'cũ cã se'saro te quetire weremasĩtimi. Ô'acũ weetamurõ me'rã pe'e weremasĩmi. ¹⁷ Pãjãrã a'tiro weema. Ô'acũ ye quetire wérerã, wapata'ase dia'cãrẽ wãcũma. Usã na weronojõ weewe'e. Ô'acũ o'o'cãrã Cristore da'racoterã ni'i. Tojo weerã Ô'acũ i'orõpure cã ye quetire queoro were'e.

3

Ô'acũ "Masã wioгу nigũti" niyu'que ni'i

¹ Usã "Ô'acũ ye quetire queoro were'e" nĩrã, usã basu añurõ ucũrã mejeta wee'e. Æpẽrã tojo weewuasama. Na basu añurõ ucũsama. Æpẽrãrẽ a'tiro nisama: "Usãrẽ papera ojabosaya", nisama. "Å'rã añurõ weerã nima", ni apobosadutisama. "Usã tojo weecã, 'Añurã nima', ni i'arãsama" nĩrã, tojo weedutisama. ¿Musã na weesetironojõ uati? Usã musãrẽ "Añurã ni'i, tojo weerã usãrẽ papera apobosaya", nĩrã mejeta wee'e. ² Musã Jesucristore ãjõpeo'o. Tojo weese me'rã usã musãrẽ queoro bu'e'quere i'o'o. Tojo weerã Æpẽrã ojabosaca pũrĩrẽ uawe'e.

Ɖsã m̄sãrē “Ti p̄rĩ weronojō nima”, ni ejeripō'rāti'i. A'tiro ni'i. Nipe'tirã m̄sãrē ĩ'arã, masísama. “Na narē diacjũta werepã”, nisama. ³ M̄sãrē Cristo masãrē yu'ruomi nisere werewu. Tere ějōpeocã, Cristo m̄sãrē añurō weewĩ. Cũ m̄sãrē tojo weesere ãpērã quē'rārē masicã uami. Tere masĩdutigu, papera p̄rĩp̄u ojacju me'rã ojaticu niwĩ. Tojo nicã toduporopu Ō'acũ catinu'cũgũ ũtãp̄j̄p̄u oja'caronojōta weeticu niwĩ. A'tiro pe'e weecu niwĩ. Espiritu Santu tutuaro me'rã m̄sã wãcũsere ducayucu niwĩ. Te me'rã Cristo m̄sãrē añurō weesere ĩ'omi.

⁴ Ɖsã Ō'acũrē ějōpeorã, a'tiro nĩmasĩ'i. Ɖsã weresere tu'o ějōpeo'quere “Diacjũta ni'i”, nĩmasĩ'i. Cristo weetamuse me'rã ũsã tojo nĩmasĩ'i. ⁵ “Ɖsã se'saro Ō'acũ yere weremasĩ'i”, nirã mejēta wee'e. Nipe'tise ũsã weesere Ō'acũ weetamuse me'rã pe'e wee'e. ⁶ Ō'acũta “Masã me'rã apoguti” ní'quere ũsãrē wercã weewĩ. Cũ ní'que a'tiro ni'i: “Yu'u na wiogu nigũti. Na pe'e yarã nirãsama.” Ō'acũ tojo ní'que Moisé dutise oja'quere yu'tise weronojō niwe'e. Espiritu Santu masãrē Ō'acũ uaro weecã weemasĩmi. “Moisé dutise oja'quere yu'tirãti”, ní'cãrã pe'ere ne basiowe'e. Na bu'iritirã pecame'epu wa'abopã. Espiritu Santu pe'e marĩrē catinu'cũcã weemi. ⁷ Ō'acũ Moisére duti'quere ũtãp̄j̄p̄u ojano'caro niwũ. Te dutise marĩ yu'rũnu'cãse bu'iri wējēcō'adutise weronojō nicaro niwũ. Ō'acũ tere o'ogu, uputu asistese me'rã o'ocu niwĩ. Tojo weero Moisé tere ojacã, cũ diapoa asistecaro niwũ. Israe curuacjãrã cũ asistecã ĩ'apõtēomasĩticãrã niwã. Siape me'rã cũ asistese pe'tidijacaro niwũ. ⁸ Tē dutise asistese me'rã o'o'que nemorō Espiritu Santu cũ marĩrē bu'ese pe'e totã nemo'o. ⁹ A'tiro ni'i. Moisé dutise marĩrē “Bu'iri da'reno'rãsama” ní'que añuyu'rũacaro niwũ. Totã Ō'acũ marĩrē bu'iri mooma nise queti pe'e nemorō añu'u. ¹⁰ Jesucristo yere marĩ ĩ'acasanũ'cōcãma, Moisé dutise “Añuyu'rua'a” na ní'que pe'e mejō nise tojacã'a. ¹¹ Moisé cũ dutise asistese me'rã a'ti'que pe'tiatje nicaro niwũ. Jesucristo ye queti pe'e pe'titiatje ni'i. Tojo weero Moisé dutise nemorō, añuyu'rũnu'cã'a.

¹²⁻¹³ Ɖsã Jesucristo ye queti pe'titiatjere e'catiyutoja'a. Tojo weerã diacjũta were'e. Moisé cũ diapoare asistese nidojatisere pe'tidijacã ĩ'adutiticu niwĩ. Tojo weegu su'tiro casero me'rã mo'acu niwĩ. Ɖsã cũ weronojō weewe'e. Tojo weerã Jesucristo ye quetire uiro marĩrō bajuyoropu were'e. ¹⁴ Moisé Ō'acũ duti'quere wercã, Israe curuacjãrã tu'omasĩticãrã niwã. A'tiro nicã quē'rārē mejãrōta nima. Na Ō'acũ ye queti ojãca p̄rĩrē bu'érã, tu'otima. Cristore ějōpeorã dia'cũ toduporo oja'quere tu'oma. ¹⁵ Ni'cãrōacãp̄u quē'rārē Israe curuacjãrã Moisé oja'quere bu'érã, tu'otima yujupu. ¹⁶ Marĩ wiogure ějōpeoca be'ro Ō'acũ ye cjasere tu'ono'o. ¹⁷ Jesucristo marĩ wiogu Espiritu Santu me'rã ni'cũta nimi. Tojo weerã marĩ Espiritu Santu me'rã nĩrã, pecame'epu wa'abo'cãrã yu'rũono'cãrã ni'i. ¹⁸ Marĩ Cristore ějōpeorã ni'i. Tojo weerã marĩ wiogu añuyu'ruagu nimi nisere masĩ'i. Marĩ, marĩ catiri umucu põtēorō cũ dia'cũrē wãcũnu'cũ'u. Cũrē wãcũrã, siape me'rã cũ weronojō cũ añurō weesere marĩ quē'rã weenemowã'cã'a. Marĩ wiogu Espiritu Santu marĩrē tojo weemi.

4

1 Õ'acũ ũsārē añurō wéégu, Jesucristo ye quetire wereduticũ niwĩ. Tojo weerã wãcũtutuatiã niwe'e. 2 Bopoyoro weesere, tojo nicã masã ã'atiropu weesere yabi ni'i. Õ'acũ wereduti'quere nisoose me'rã werewe'e. Tere ðucayuro marĩrō, queoro dia'cũ were'e. Õ'acũ ã'orõpũre tojo wee'e. Tojo weerã ũsã weresere "Diacjũta werema", nisama. 3 No'o Jesucristo ye quetire tũ'oti ãjõpeotirãnojõ bu'iri da'reno'ajã nima. 4 Na ãjõpeotise ye bu'iri a'ti turicjãrã wiogũ wãtĩ narē tũ'omasĩtirã, caperi ã'atirã weronjõ dojocã weesami. Cũ, Cristo nipe'tirã bu'ipũ añubutiagu nimi nisere ãjõpeodutitigu tojo weesami. Jesucristo masũ weronjõ upũtigu nicũ niwĩ. Cũ Õ'acũ warota nimi. Tojo weegu masãrē Õ'acũrē masĩcã weecu niwĩ. 5 ũsã Jesucristo ye quetire wererã, masã ũsārē añurō wãcũdutiã mejẽta were'e. "Marĩ wiogũ Jesucristo nimi, cãrẽta ãjõpeorũa'a" nidutiã pe'e were'e. ũsã a'tiro ni'i: "Jesucristo ũsārē cũ ye quetire weredutise bu'iri musãrē da'racõ'terã weronjõ ni'i." 6 A'tiro ni'i. Õ'acũ ne warõpu a'ti turi na'itĩ'arõ ní'quere bo'reyucã weecu niwĩ. Cũ tere wee'caronjõ cũta tja marĩ ye ejeripõ'rãrĩpu bo'reyucã weecu niwĩ. Cũ yere tũ'omasĩtimi'cãrãrē tũ'omasĩcã weecu niwĩ. Tojo nicã marĩrē Õ'acũ tutuayũ'rũagu nimi nisere masĩcã weecu niwĩ. Jesucristore masĩrã tere masĩno'o.

Marĩ upũ pe'tidijati upũ ni'i nise ni'i

7 Marĩ ya upũ ði'ta me'rã yee'queparũ weronjõ ni'i. Pe'tiati upũ ni'i. Tojo upũtimirã, Õ'acũ ye queti añubutiase quetire cõ'o. Tojo weero masĩno'o. Õ'acũ cũ tutuayũ'ruse me'rã te quetire masãrē masĩcã weemi. Marĩ ye tutuase me'rã mejẽta wee'e. 8 Apetero pũrõ pi'eti'i. Tojo pi'etimirã, upũtu waro bũjawetiwe'e. ũsã wãcũque'timirã, upũtu waro "¿De'ro wa'abutiariosariba?" niwe'e. 9 Masã ũsārē ña'arõ weesĩ'rĩmicã, Õ'acũ ũsārē ne cõ'awã'cãtimi. Na ũsārē tuuquecũmirã, wẽjẽtima. 10 No'o ũsã wa'aro Jesure wẽjẽ'caronjõta ũsã quẽ'rãrē wẽjẽsĩ'rĩmima. Masã ũsārē pi'eticã ã'arã, Jesũ catinu'cũgũ ũsārē weetamusere masĩma. 11 Nipe'tise numũrĩ ũsã catiro põtẽorõ Jesũ ye quetire werese bu'iri wẽrĩtawioro ni'i. Tojo weerã ũsã ya upũ boadijati upũ me'rã Jesucristo cũ nisetisere masãrē ã'o'o. 12 ũsã pe'e wiose pu'to nimirã, musãrē catinu'cũdutiã Jesucristo ye quetire bu'enu'cũ'u.

13 Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'wũ: "Yũ'ũ ãjõpeowũ. Tojo weegu Õ'acũ ye cjasere musãrē ucũwũ." Tojota ni'i ũsã quẽ'rãrē. Õ'acũrē ãjõpeorã, cũ yere ucũ'u. 14 Marĩ masĩ'i, Õ'acũ, marĩ wiogũ Jesure masõ'caronjõta marĩ quẽ'rãrē masõgũsami. Marĩ cũrē ãjõpeocã, tojo weegũsami. ũsãrē musã me'rã cũ tiropũ miagũsami. 15 ũsã musãrē añurõ wa'adutiã nipe'tisere pi'eti'i. Musã pãjãrãrē siape me'rã Õ'acũ añurõ weecã uarã, tojo wee'e. Be'ro pãjãrã a'tere ã'arã, Õ'acũrē e'catise o'orãsama. Te me'rã cũrē "Añuyũ'rũagu nimi" nĩrã, tojo weerãsama.

16 Tojo weerã ũsã pi'etimirã, wãcũtutuanu'cũcã'a. Mu'ñumirã, siape me'rã nemorõ wãcũtutuanemo'o. 17 A'tiro ni'i. Marĩ a'ti nucũcãpu pi'etise maata pe'tiatje ni'i. Marĩ Jesucristore ãjõpeorã pi'eti'que wapa nemorõ añuse pe'titiatjere bocarãsa'a. 18 Marĩ a'ti nucũcã

cjase pe'tiatjere sō'owaro wācūnūrūtīcā'rōuā'a. Bajutise ũ'muse cjase pe'ere wācūnūrūrōuā'a. Marī ĩ'ase pe'tiatje ni'i. ĩ'atise pe'e ninu'cūatje ni'i.

5

¹ Marī masī'i, marī ya upu wī'i weronojō boadijarosa'a. Tojo wa'acā, Ō'acū ũ'muse cja upu pe'tiatjati upure o'ogusami. Ti upu masā wéeca upu nitisa'a. ² Diacjūta ni'i. Marī a'tiro upātīrā uti, caributi'i. Ma'ma upu su'tiwetisī'rīsa'a. ³ Marī ma'ma upure cūorā, su'ti marīrā weronojō nisome. ⁴ Marī a'ti upu me'rā caributi'i. Pūrō pi'eti'i. Marī ya upure wērīato nīgū mejēta wee'e. Marī ma'ma su'ti sānarō weronojō ducayurato nīgū tojo ni'i. Ma'ma upu pe'tiatjati upure cūorāsa'a. Ō'acū me'rā catinu'cūcā'rāsa'a. Mejā upu boadijati upu boabajudutia wa'arosa'a. ⁵ Ō'acūta marīrē a'tere apoyucu niwī. Cū marīrē weeatjere masīmu'tādutigu Espīritu Santure o'óyumu'tācu niwī.

⁶ Tere wācūrā, wācūtutuanu'cū'u. Masīno'o, marī a'ti upu me'rā nīrā, marī wiogu Ō'acū tiropu niwe'e. ⁷ Tojo weerā cūrē ĩ'atimirā, Jesucristore ējōpeo'o. Cūrē sirutu'u. Be'ropu wa'atje quē'rārē añurō masītimirā, “Ō'acū tiropu wa'arāsa'a”, ni'i. ⁸ Marī, marī ye niatjere e'catiutoja'a. Tojo weerā marī “Marī wiogu me'rā niajā, wērīse ũamisa'a”, ni'i. ⁹ Tojo nimirā, marī catirā o wērīca be'ro marī wiogu ũaro dia'cū weenu'cūsī'rī'i. ¹⁰ A'tiro ni'i. Cristo cū beseatji nūmu nicā, marī nipe'tirārē besegusami. Marī ni'cārērārē marī wee'quenūcū queoro marī añurō o ña'arō wee'quere wapayegusami.

Ō'acū cū me'rā nidutigu ũasāse ni'i

¹¹ Marī wiogu Cristo marīrē beseatjere wācū'u. Tere wācūrā, cūrē wiopesase me'rā ējōpeo'o. Masārē “A'tiro weeroua'a”, ni were'e. Ō'acū ũsā weesere añurō masīmi. Musā quē'rārē tojota masīcā ũa'a. ¹² ũsā basu ũsā yere apaturi añurō ucūnemorā weewe'e. A'tiro pe'e wee'e. ũsārē añurō wācūdutirā, e'catiato nīrā tojo wee'e. Tojo weerā musā āpērā bu'icjase dia'cū bajusere wācūrārē, ejeripō'rāpu cjase wācūtīrārē añurō yu'timasīrāsa'a. ¹³ Āpērā ũsārē “Maatīrā weema”, nisama. Na tojo nimicā, ũsā Ō'acū ũaro weerā wee'e. Apeterore “Queoro weema”, nisama. Tere wéerā, musā ye cjasere weerā wee'e. ¹⁴ Cristo marīrē ma'imi. Tojo weerā cū ye quetire were'e. Masīno'o, Cristo nipe'tirārē wērī ducayucu niwī. Te me'rā masīno'o, nipe'tirā Cristo wērī ducayuno'rā wērī'cārā weronojō tojapā. ¹⁵ Cristo nipe'tirārē wērībosacu niwī. Catinu'cūse cūorā na ũaro dia'cū weeticā'to nīgū tojo weecu niwī. Cū ũaro pe'ere weedutigu wērī masācu niwī. ¹⁶ Tojo weerā ũsā ne āpērārē a'ti ũmucocjārā weewaro weronojō ĩ'aweewe'e. Yu'ū todūporopure Cristore tojo weemiwū. “A'ti di'tacjū nīmī”, ni wācūmiwū. Ni'cārōacārē tojo wācūno'ña marī'i majā. ¹⁷ Marī Cristo yarā wa'arā, apesu'tiro sājārā wee'e. Añuse dia'cū ducayu'u. Todūporopu no'o ũaro weeseti'quere weenemowe'e majā.

¹⁸ Ō'acūta marīrē tojo weecu niwī. Marī Cristore ĩ'atu'tirā nicārā niwū. Cū pe'e cū wērīse me'rā marīrē cū me'rācjārā sājācā weecu niwī. Nipe'tirārē tojo wa'acā ũagu, cū ye quetire weredutigu marīrē

o'ócɯ niwī. ¹⁹ A'tiro ni'i. Ō'acũ nipe'tirã a'ti turicjãrãrẽ cũ me'rãcjãrã sãjãcã ɯami. Tojo weegɯ Cristore wẽrĩdutiɯ niwī. Te me'rã masãrẽ cũ yarã sãjãcã weegɯ weemi. Jesucristo weese me'rã narẽ bu'iri marĩrã ĩ'ami. Tere ãpẽrã masĩcã ɯagɯ ũsãrẽ weredutiwī.

²⁰ Tojo weerã ũsã Cristo ducayurã ni'i. Cũrẽ, cũ ye quetire werebosa'a. ũsã werese me'rã Ō'acũ masãrẽ “Yũ'u me'rãcjãrã nima”, nisami. Tojo weerã masãrẽ Cristo dutiro me'rã “Añurõ Ō'acũ me'rã niato”, ni'i. ²¹ Cristo ne cã'rõacã ña'arõ weetice niwī. Ō'acũ pe'e marĩ ña'arõ weese bu'iri cũrẽ wẽrĩbosa ducayudutiɯ niwī. Cũrẽ ña'agũrẽ weronojõ bu'iri da'recɯ niwī. Tojo weese me'rã Ō'acũ marĩrẽ Cristo yarã wa'acã weecɯ niwī. Tojo nicã cũ ɯaro cũ weronojõ añurõ nidutigu tojo weecɯ niwī.

6

¹ ũsã Ō'acũ yere da'raturũ masã ni'i. Tojo weeyurã, cũ masãrẽ añurõ weesere wãcũduti'i. Cũ ɯaronojõta añurõ weeya.

² Ō'acũ ye queti ojãca pũrĩpɯ cũ ucũ'quere a'tiro ni ojano'wũ: Yũ'u masãrẽ añurõ weeritero nicã, mɯ'u sẽrĩsere tu'owɯ.

Yũ'u yũ'rũoritero nicã quẽ'rãrẽ, mɯ'ũrẽ yũ'rũowɯ, nicɯ niwī Ō'acũ. Tu'oya. Ni'cãrõacã cũ tojo weeritero ni'i. Ni'cãrõacã cũ yũ'rũosĩrĩsami.

³ ãpẽrãrẽ ũsã weresere mejẽcã wãcũdutiĩrã ũsã ne cã'rõ ña'arõ weewe'e. ⁴ A'tiro pe'e wee'e. Nipe'tise ũsã weese me'rã Ō'acũrẽ da'raco'tesere ĩ'o'o. Pi'etirã, tojo ĩ'o'o. ũsãrẽ apeyenojõ dũ'sacã, tojo tu'oña'cã'a. Mejẽcã wa'acã, nu'cã'a. ⁵ ũsã a'tere pi'etiwɯ. Masã ũsãrẽ tãrãwã. Bu'iri da'reri wi'ipɯ sõrõwã. Cumuca wa'acã, tu'oña'wũ. Ũputu da'ra, apeterore cãrĩtiwɯ. Ũjaboawɯ. ⁶ ũsã Ō'acũrẽ da'raco'tesere ĩ'orã, a'te quẽ'rãrẽ wee'e. “Numiarẽ ña'arõ weesĩrĩsa'a”, niwe'e. Narẽ tojo ĩ'acã'a. Ō'acũ ye cjase diacjũ nisere masĩ'i. ãpẽrã queoro weetisere nu'cã'a. ãpẽrãrẽ pajaña'a. ãpẽrãrẽ weesooro marĩrõ ma'ime'ricã'a. Espĩritu Santu ũsã me'rã nise bu'iri ũsã Ō'acũrẽ da'raco'tesere ĩ'ono'o. ⁷ Diacjũta were'e. Ō'acũ cũ tutuasere cɯ'o'o. Cũ ũsãrẽ añurã wa'acã weemi. Tojo weerã añurõ weemasĩ'i. Ña'ase quẽ'rãrẽ cã'mota'amasĩ'i. ⁸ Masã ũsãrẽ a'tiro weema. ãpẽrã ũsãrẽ añurõ ucũma. ãpẽrã ña'arõ ucũma. ãpẽrã ũsãrẽ nisoori masãrẽ weronojõ ĩ'ama. ãpẽrã pe'e “Diacjũta werema”, ni ĩ'ama. ⁹ ãpẽrã ũsãrẽ añurõ ĩ'amasĩma. Tojo nimirã, ĩ'amasĩtirã weronojõ ĩ'ama. Apeterore ũsãrẽ wẽjẽsĩ'ricã, tu'oña'a. Tojo nimicã, catinu'cũ'u. ũsãrẽ bu'iri da'reyũ'rũoma. Wẽjẽtima, wẽjẽrãpɯa. ¹⁰ ũsã bujawetimirã, e'catinu'cũcã'a. ũsã pajasecũorã nimirã, ũsã bu'ese me'rã ãpẽrãrẽ peje cũorã weronojõ nicã wee'e. Ne apeyenojõ moomirã, cũope'orã weronojõ ni'i. A'te nipe'tise me'rã nipe'tirãrẽ ũsã Ō'acũrẽ da'raco'tesere ĩ'o'o.

¹¹ Acawererã, Corintocjãrã, dũ'aro marĩrõ masãrẽ ũsã wãcũsere werepe'ocã'a. Masãrẽ pũrõ ma'i'i. ¹² Masãrẽ ne mejẽcã wãcũwe'e. Masã pe'e ũsãrẽ mejẽcã tu'oña'sa'a. ¹³ Yũ'u ni'cũ cũ põ'rãrẽ dutiro weronojõ masãrẽ dutiguti. Yũ'u masãrẽ diacjũ ma'ĩrõnojõta yũ'u quẽ'rãrẽ ma'ĩña.

Õ'acũ põ'rã ni'i nise ni'i

¹⁴ Jesucristore ãjõpeotirã me'rã a'mesu'aticã'ña. Añuse, ña'ase me'rã morëta basiotironojõta añurõ weerã, ña'arõ weerã me'rã a'mesu'ata basiowe'e. Bo'reyuse na'it'i'arõpũ nitironojõta Jesucristore uarã me'rã, uatirã me'rã morësu'uta basiowe'e. ¹⁵ Cristo quë'rã, wãtã wioḡu me'rã ni'cãrõnojõ wãcũse cuomasõtima. Ëjõpeoḡu, ãjõpeotigũ me'rã ne ni'cãrõnojõ "Tojo weeroũa'a", nĩmasõtisama. ¹⁶ Õ'acũ wi'i, tojo nicã ãjõpeose queose yee'que me'rã ne ni'cãrõnojõ niwe'e. Musã pe'e Õ'acũ wi'i cũ nirõpũ weronojõ ni'i. Cũ catinu'cũḡũ nimi. Cũ a'tiro nicũ niwĩ:

Yũ'ũ na tiropũ ni, na me'rã ninu'cũḡũsa'a.

Na wioḡu nigũsa'a.

Na quë'rã yarã nirãsama, nicũ niwĩ.

¹⁷ Tojo weeḡu aperopũ quë'rãrë marĩ wioḡu tutuayũ'rũḡu a'tiro ninemocu niwĩ:

"Ña'arã tiropũ nimi'cãrã wijawã'cã wa'aya.

Nipe'tise ña'arõ weesere ne weeticã'ña.

Tojo weecã, yũ'ũ musãrë ñe'egũti.

¹⁸ Yũ'ũ musã pacũ nigũti.

Musã pe'e yũ'ũ põ'rã nirãsa'a", nicũ niwĩ, ni ojano'wũ.

7

¹ Acawererã yũ'ũ mairã, musãrë nigũti. Õ'acũ marĩrë "Musã pacũ nigũsa'a", nicũ niwĩ. Tojo weerã marĩ nipe'tise ña'arõ weesere, upure dojorësere, ejeripõ'rãrë dojorësere cõ'arã. Õ'acũrë wiopesase me'rã cãrë ãjõpeorã, cũ uaro nipe'tisere queoro weerã.

Corintocjãrã todũporo ña'arõ wee'cãrã na dũcayũ'que ni'i

² Ësãrë ma'iña. Ne ni'cãrë musãrë ña'arõ weetiũ. Tojo nicã ne ãpërarë dojorëtiũ. Musãrë ãjõpeodutirã weesootiũ. ³ Yũ'ũ "Bu'iri cuorã nima", nigũ mejëta wee'e. Yũ'ũ todũporo ni'caronojõta musãrë ma'i'i. Marĩ catirã, ni'cãrõ me'rã ni'i. Wërirã quë'rã ni'cãrõ me'rã ninu'cũrãsa'a. ⁴ Yũ'ũ musãrë "Diacjũta weema, añuyũ'ruama", ni ejeripõ'rãti'i. Musãrë wãcũḡũ, wãcũtutua'a. Pũrõ pi'etimigũ, e'catiyũ'rũa'a.

⁵ Macedoniapure ejãca be'ro ùsã ne cã'rõ sootiũ. No'o ùsã wa'aro pũrõ pi'etiwiã'cãwũ. ãpërà ùsãrë ña'arõ weequenu'cõwã. Ësã bu'e'cãrãrë wãcũḡũ, upũtu wãcũque'ticãti. ⁶ Tojo weemicã, Õ'acũ wãcũtutuasere o'ogũ ùsãrë wãcũtutuacã weewĩ. Titore ùsã tiropũ etacã weéḡu, ùsãrë tojo weewĩ. ⁷ Cũ etase me'rã dia'cũ wãcũtutuatũ. Musã cãrë wãcũtutuacã wee'quere tu'orã, nemorõ wãcũtutuanemowũ. Musã yũ'ure i'asĩ'rĩsere cũ werewĩ. Apeye quë'rãrë musã bujawetisere werewĩ. Tojo nicã musã yũ'ure wãcũnu'cũsere werewĩ. Tere tu'ogũ, totã nemorõ e'catinemowũ.

⁸ Yũ'ũ ojãca pũrĩ me'rã musãrë bujaweticã weewũ. Tojo bujaweticã weemigũ, yũ'ũ ojacã, añu niwũ. Ne waro yũ'ũ ojãca be'ro musãrë cã'rõ yoaticã bujaweticã i'agũ, "Yũ'ũ ojaticã, añu nibopã", ni wãcũmiwũ. ⁹ Ni'cãrõacãma yũ'ũ e'cati'i. Musã bujawetise ye bu'iri mejëta ni'i. Musã bujawetijãrã, ña'arõ weesere du'u, dũcayua wa'aporo. Tojo weeḡu e'cati'i. Musã ña'arõ wee'que bu'iri Õ'acũ

uaronojōta bujawetiaporo. Tojo weerā “Ūsā musārē dojorērā mejēta weepā”, ni'i. ¹⁰ Marī Ō'acū uaronojōta bujawetirā, ña'arō weesere du'u'u. Du'u, pecame'epu wa'abo'cārā yu'ruono'rāsa'a. Tojo weerā añurō yu'rūweti'i. Āpērā pe'e na ña'arō wee'quere du'utirā, mejō waro bujawetima'asama. Tojo bujawetirā bu'iri cuorā, pecame'epu wa'asama. ¹¹ Musā Ō'acū uaronojō bujawetirā, a'tiro weeaporo. Musā weesetisere wiopesase me'rā i'aporo. Tojo wiopesase me'rā i'arā, “Toduporopure queoro weetipā; ni'cārōacārē queoro wee'e majā”, niaporo. Musā wee'quere wācūrā, bujawetiaporo. Tojo nicā tere wācūrā, uia wa'aporo. Be'ro yu'are pūrō i'asī'riaporo. Ña'arō weegure queoro bu'iri da'reaporo. Nipe'tise tojo weese me'rā musā bu'iri moosere i'oaporo. ¹² Tojo weegu musārē ojagu, ña'arō weegure weetamusī'rīgū ojatiwu. Ña'arō weeno'gū quē'rārē weetamugū ojatiwu. Musā pe'ere weetamusī'rīgū ojawu. Musā ūsā uaronojō añurō weesī'rī'i. Tojo weegu tere masīdutigū ojawu. Ō'acū tojo masīcā ūami. ¹³ Nipe'tise musā añurō wee'que me'rā ūsā e'cati, wācūtutuawu.

Tojo wācūtutuarā, Tito pūrō e'caticā i'arā, totā nemorō e'catinemowū. Musā nipe'tirāputa cū bujaweti'quere wācūtutuacā weecārā niwū. Tojo weegu e'catiwī. ¹⁴ Musā ye cjasere yu'u Titore na añuyu'ruama nīgū, nisoogu weronojō nitiwu. Nipe'tisere yu'u musārē were'quere diacjūta werewu. A'te weronojō ūsā Titore musā ye cjasere were'que quē'rā diacjūta niwū. ¹⁵ Musā cūrē wiopesase me'rā ñe'ecārā niwū. Cū dutisere yu'ticārā niwū. Musā tojo wee'quere wācūgū, musārē nemorō ma'iyu'ruami. ¹⁶ Yu'u musārē añurō weerāsama nīgū, pūrō e'cati'i.

8

Marī cuoro ejatuario āpērārē o'odutise ni'i

¹ Acawerērā, ūsā a'tiro musārē weresī'rīsa'a. Ō'acū Jesucristore ējōpeorā Macedoniapu nirārē añurō weewī. Cū āpērārē weetamucā weewī. Tere musārē masīcā ūa'a. ² A'tiro ni'i. Na uputu pi'etirā, queoro weecārā niwā. Tojo pi'etimirā, pūrō e'catiwā. Na pajasecuorā waro nimirā, peje cuorā weronojō āpērārē añurō weetamuwā. ³ Na cuoro pōtēorō na cuosere o'owā. Na cuose nemorō o'oyu'ruomujāwā. Yu'u narē tojo weecā i'awū. Na ūaro o'owā. ⁴ Ūsārē pejetiri a'tiro niwā: “Ō'acū yarā pajasecuorārē niyeru o'osī'rīsa'a”, niwā. ⁵ Ūsā wācū'caro nemorō weewā. Ne warore na Ō'acūrē ējōpeorā “Mu'u yarā ni'i”, niwā. Be'rore ūsārē “Musā dutisere weerāti Ō'acū uaronojōta”, niwā. ⁶ Na Macedoniacjārā tojo weecā i'arā, ūsā Titore musā tiropu wa'aduti'i. Cū toduporopu musā tiro Corintopu nīgū, niyerure sērīneocu niwī. Tere sērītu'ajanu'cōdutirā cūrē o'órā wee'e. Tojo weerā musā añurō nu'cā'quere queoro tu'ajanu'cōrāsa'a. ⁷ Musā nipe'tisere añurō wee'e. Añurō ējōpeoseti'i. Ō'acū ye cjasere añurō masī'i. Añurō bu'eseti'i. E'catise me'rā añurō weesī'rī'i. Ūsārē añurō ma'i'i. Musā te nipe'tisere añurō weronojōta niyeru o'ose quē'rārē mejārōta weeya.

⁸ Musārē dutibutiagu mejēta wee'e, weegapua. Musā āpērā weesere i'asa'a. Na añurō ma'ima. Musā quē'rā na tojo weesere i'arā, “Ūsā quē'rā ¿diacjūta ma'imiti ūsā?” nidutigū tojo ni'i. ⁹ A'tiro ni'i.

Musã masisa'a, marĩ wioꝝu Jesucristo marĩrẽ añurõ weecu niwĩ. Cã peje cuoꝝu nimigũ, marĩ ye niatjere pajaña'gũ a'ti di'tapu a'tigu, pajasecuoꝝu weronojõ wa'acu niwĩ. Marĩrẽ añurõ weesi'riꝝũ, tojo weecu niwĩ.

¹⁰ Musã a'tiro weecã, añu nibosa'a níꝝũ, yu'u wãcũsere musãrẽ nigũti. A'tiro ni'i. Si cũ'ma me'rã musã ape macãcãrã duporo niyeru o'osere nu'cãcãrã niwũ. Tere o'orã, e'catise me'rã o'ocãrã niwũ. ¹¹ Tojo weerã musã ne waro weewã'cõ'caronojõta weetu'ajaya. Musã cuoro ejatuaro o'oya. ¹² A'tiro ni'i. Marĩ diacjũta marĩ cuoro ejatuaro o'osi'ricã, Ô'acũ e'catisami. Marĩ moocã, o'odutitisami.

¹³ Musã ãpẽrãrẽ peje cuodutirã o'oyu'ruobosa'a. Tojo weerã moorã tojabosa'a. Tojo wa'acã uawe'e. ¹⁴ Mejõ ni'cãrõnojoõ cuodutigũ tojo ni'i. Ni'cãrõacã musã cuose me'rã narẽ weetamumas'i. Be'ropũ na quẽ'rã na cuose me'rã musãrẽ weetamurãsama. A'tiro wéerã, musã ni'cãrõnojoõ cuorãsa'a. ¹⁵ Ô'acũ ye queti o'jáca pũrĩpu oja'caronojõta ni'i. A'tiro o'jano'o: "Peje cuomi'cu cuoyu'ruosome. Apĩ pejeti cuoꝝu quẽ'rã ñe'enojõ du'sano'some", ni o'jano'wũ.

Tito cũ me'rãcãrã me'rã Corintopũ wa'atje ni'i

¹⁶ Yu'u musã ye cjasere wãcũque'ti'i. Yu'u wãcũque'tiro weronojõ Tito quẽ'rãrẽ Ô'acũ wãcũque'ticã weecu niwĩ. Tojo weegu Ô'acũrẽ e'catise o'o'o. ¹⁷ Tito yu'u o'ócã, maata yu'tiwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cũ musãrẽ i'asi'ri'cu nitjãgũ, cũ añurõ tu'saro me'rã musã tiropũ wa'agusami. ¹⁸ Tito me'rã apĩ o'ónemorãsa'a. Cũ marĩ acaweregu Jesucristore ãjõpeoꝝu nimi. Nipe'tirã Jesucristore ãjõpeori curuacjãrã cãrẽ a'tiro ucũma: "Cũ Jesucristo ye quetire wereme'riyu'ruami", nima. ¹⁹ Apeye quẽ'rãrẽ, Jesucristore ãjõpeose cururicjãrã ãsãrẽ ba'patidutirã cãrẽ besecãrã niwã. Niyeru sãrĩneo'quere miacã, cũ ãsã me'rã ba'pitiwã'cãgũsami. Ësã niyerure miarã, masã marĩ wioꝝure añurõ ucũdutirã tojo wee'e. Tojo nicã ãsã e'catise me'rã weetamusĩ'risere i'orã tojo wee'e. ²⁰ Ësã a'tere tojo wéerã, masã ãsãrẽ "Niyeru bajuriopã" nidutitirã tojo wee'e. ²¹ A'tere wéerã, ãsã marĩ wioꝝu i'orõpũre queoro weesi'ri'i. Tojo nicã masã i'orõpu quẽ'rãrẽ queoro weesi'ri'i.

²² Apĩ marĩ acaweregu quẽ'rãrẽ na me'rã o'ónemo'o. Cũ uputu weetamusĩ'risere pejetiri i'owĩ. Totã ni'cãrõacãrẽ musãrẽ na queoro weepãrã níꝝũ, weetamusĩ'rĩmi. ²³ Titore ãpẽrã sãrĩtiña'cã, a'tiro niña: "Pablo me'rãcãrã cũ me'rã da'ragũ ãsãrẽ weetamugũ nimi", niña. ãpẽrã puarãrẽ sãrĩtiña'cã pe'ema, a'tiro niña: "Jesucristore ãjõpeori curuacjãrã na o'ócãrã nima. Na, na weese me'rã Cristore añurõ ucũcã weema", niña. ²⁴ Ma'ise me'rã narẽ ñe'eña. Tojo weecã, ãpẽrã musã Tito quẽ'rãrẽ ma'isere masĩrãsama. Ësã ãpẽrãrẽ a'tiro nitojawũ: "Corintocjãrã masãrẽ añurõ ñe'ema", niwũ. Musã tojo weecã i'arã, na ãsã ní'quere "Diacjũta nipã", nirãsama.

9

Niyeru sãrĩneose ni'i

¹ Musã Jesucristore ãjõpeorãrẽ niyeru o'osere ojanemowe'e. ² Musã o'osi'risere masĩtoja'a. Musã tojo weesi'risere yu'u e'catise me'rã Macedoniacjãrãrẽ werewũ. "Si cũ'ma me'rã Corintocjãrã Acaya

di'tapu nirā niyeru sērīneonu'cāsī'rīwā", niwū narē. Tere tu'orā, pājārā Macedoniaciārā quē'rā e'catise me'rā niyeru neonu'cāwā. ³ Musārē "Niyeru o'orāsama" nimigū, Titore cū me'rācjarā me'rā musā tiropu o'oguti. Yu'u Macedoniaciārārē ní'que queoro wa'acā ua'a. Yu'u "Corintociārā niyeru neonu'cātojawā" ní'caronojōta musā o'oatjere cuoyutojaya. ⁴ Apetero yu'u musā tiropu wa'acā, Macedoniaciārā yu'u me'rā wa'abosama. Ūsā topu etacā, musā neoyuticā, yu'u uputu bopoyasābosa'a. Yu'u "Na neonu'cātojawā" ní'que ye bu'iri tojo weebosa'a. Musā quē'rā mejārōta bopoyabosa'a. ⁵ Tojo weegu yu'u a'tiro wācū'u. Yu'u musā tiropu wa'ase duporo Tito quē'rārē wa'aduti'i. Na musā "O'orāti" ni sērīneou'quere apoyurāsama. Na tojo weecā, ūsā ejase duporo cuoyutojarāsa'a. Tojo weerā musā wācūrō o'orāsa'a. Tojo weetirā, ūsā ejarāpu "O'oroaa'a" nicāma, musā āpērā dutiro weerā weebosa'a.

⁶ Musā a'tere wācūña. Marī cā'rōacā otecā, marī ote'que cā'rōacā pī'rī ducati'i. Peje otegunojō peje pī'rī ducatinosami. Te weronojō marī pajasecuorārē pajiro o'ocā, Ō'acū quē'rā marīrē o'o'caro ejaturo o'osami. ⁷ Marīnucū tocā'rō o'oguti ni tu'oña'rō o'oroaa'a. Marī o'osī'rītirā, o āpērā dutiro weronojō tu'oña'rā, o'otica'rōaa'a. Marī e'catise me'rā o'ocā, Ō'acū marīrē ma'isami. ⁸ Ō'acū nipe'tise añuse musārē o'oyurōo o'omasimi. Cū tojo weecā, musārē du'sasenojōrē cuope'orāsa'a. Tojo nicā no'o nisere āpērārē weetamunu'cūrāsa'a. ⁹ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu oja'caronojōta ni'i. A'tiro o'jano'caro niwū:

Añugū pajasecuorārē añurō o'omu'sī o'osami.

Tojo weero cū añurō weese ninu'cūcā'rōsa'a.

¹⁰ Ō'acū otese capere o'omi. Tojo nicā ba'ase quē'rārē o'omi. Cūta nipe'tise musā cuoatjere o'ogusami. Nipe'tisere nemorō cuocā weegusami. Tojo weerā musā āpērārē nemorō o'omasīrāsa'a. ¹¹ Tojo weerā peje cuorā, āpērārē o'omu'sī o'orāsa'a. Ūsā quē'rā musā o'osere pajasecuorārē o'orāti. Musā tojo o'ocā ī'arā, marī acawererā Ō'acūrē e'catise o'orāsama. ¹² Musā Ō'acū yarā pajasecuorārē o'orā, narē weetamurā wee'e. Ō'acū quē'rārē e'catise o'ocā wee'e. ¹³ Musā sērīneosere o'orā, Cristore queoro ējōpeosere narē ī'o'o. Musā cū dutisere yu'ticā ī'arā, Ō'acūrē e'catipeorāsama. Musā pajiro o'osere ī'arā, Ō'acūrē añurō wācūrāsama. Tojo nicā nipe'tirārē o'osere ī'arā, tojo weerāsama. ¹⁴ Na pe'e quē'rā musārē ma'írā, Ō'acūrē sērībosarāsama. Ō'acū musārē añurō weecā ī'arā, tojo weerāsama. ¹⁵ Ō'acū marīrē Jesucristore o'ogu, añubutiaro weegu weecu niwī. Tojo weerā cūrē e'catise o'orā.

10

Pablo "Jesucristo besecū'cu ni'i" nisere were'que ni'i

¹ Yu'u Pablo musārē apeyenojō wereguti. Cristo tu'tiro marīrō cū añurō pajaña'se me'rā ucūrōnojōta musārē ojasī'rīsa'a. Āpērā yu'ure a'tiro nisama: "Cū marī tiropu tutuatiḡu, pajasecuogu weronojō ucūme'ricā'mi", nisama. "Yoaropu papera o'ogu pe'e, tutuaro me'rā o'jao'omi", nisama. ² Yu'ure musā tiropu wa'agu, tutuaro me'rā

ucũcã weeticã'ña. Āpērã “Cũ a'ti turicjũ weronojõ ãpērã yu'rũoro nisĩ'rĩmi. Ō'acũ dutiro me'rã mejẽta ucũmi”, nisama. Yu'ũ tojo wãcũrãnojõrẽ tutuaro me'rã ucũpõtẽomasĩ'i. ³ Ĕsã a'ti turipũ ni'i, nĩrã pe'e. Tojo nimirã, ũsã a'ti turicjãrã weronojõ weewe'e. ⁴ Surara a'mewẽjẽrã, narẽ ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã weesama. Na weronojõ ũsã quẽ'rã ña'asere docaque'acã weesĩ'rĩ'i. Tojo weesĩ'rĩrã, a'ti turicjãrã wãmotiro weronojõ weewe'e. Ĕsã basu ũsã tutuaro ucũse me'rã, ũsã me'rĩse me'rã ña'asere cõ'awe'e. Tojo weronojõ o'orã, ũsã Ō'acũ tutuase me'rã pe'e cũrẽ ějõpeotirã na wãcũsere cõ'a'a. Na ãpērã ějõpeobo'cãrãrẽ cã'mota'asere cõ'a'a. Cũ tutuase me'rã masã na masĩyu'rũa'a ni tu'oña'sere wapamarĩse dojocã wee'e. ⁵ Cũ tutuase me'rã ũsã na “Niwe'e” nisere cõ'a'a. Nipe'tise Ō'acũrẽ ějõpeoticã weesere cõ'a'a. Nipe'tirã Cristo Ɂaronojõ wãcũ, cũrẽ queoro ějõpeocã wee'e. Narẽ cũ dutiro weeato nĩrã tojo wee'e. ⁶ Mũsã Jesucristo Ɂaro añurõ weeyu'rũtẽrĩca be'ro ũsã a'tiro weemasĩ'i. Mũsã queoro weeticã, yu'rũnu'cãrãrẽ bu'iri da'remasĩ'i.

⁷ Mũsã bu'icjase dia'cũrẽ ĩ'a'a. No'o “Jesucristo yagu ni'i” nigũnojõ a'tiro masĩrõũa'a. Cũ ucũrõnojõta ũsã quẽ'rãrẽ “Cristo yarã nima”, nĩrõũa'a. ⁸ Marĩ wioɁu ũsãrẽ a'tiro weedutiwĩ. Mũsãrẽ “Añurõ ějõpeocã weeya”, niwĩ. Mũsã ějõpeosere dojorẽdutiwĩ. Tere Ɂputũ ucũnu'cũsĩ'rĩmigũ, yu'ũ ucũsere bopoyawe'e. ⁹ Yu'ũ ojawũase pũrĩ me'rã mũsãrẽ tu'oɁcɁadutigu mejẽta oja'a. ¹⁰ Āpērã yu'ũre a'tiro nisama: “Cũ ojase tutuabutia'a. Cũ bajuyoropũma tutuatũ'satigu bajumimi. Cũ ucũse quẽ'rãrẽ sõ'owaro tu'saya marĩ'i”, nisama. ¹¹ Yu'ũre tojo nĩrãnojõ a'tiro masĩrõũa'a: “Cũ yoaropũ nĩgũ oja'caronojõta marĩ tiropũ nĩgũ quẽ'rã, mejãrõta tutuaro ucũgũsami”, nĩrõũa'a.

¹² Yu'ũ ãpērã na basu añurõ ucũrã me'rã ni'cãrõwijiisĩ'rĩtisa'a. A'tere ne cã'rõ ucũma'asĩ'rĩtisa'a. Na tu'omasĩtima. Na Ɂaro a'tiro nisama: “Marĩ weronojõ weerã añurã nima”, nisama. Nipe'tirãrẽ ĩ'abesesama. ¹³ Yu'ũ ãpērã ye da'rasere “Weepũ”, niwe'e. Ō'acũ yu'ũre weredutigu cũu'caro ejatuaro wereme'rĩcã'a. Cũta yu'ũre mũsã tiropũ bu'egu wa'adutiwĩ. ¹⁴ Tojo nĩgũ, nisoogũ mejẽta wee'e. Mũsã tiropũ ejagu, Ō'acũ yu'ũre cũu'quere weewũ. Yu'ũta mũsãrẽ añuse Cristo masãrẽ yu'rũomi nise quetire weremũ'tãwũ. Tojo weegu yu'ũ wee'quere queoro ucũ'u. ¹⁵ Yu'ũ Ō'acũ cũu'que nemorõ da'rawe'e. Tojo weegu ãpērã na da'rasere “Yu'ũ da'rase ni'i”, niwe'e. Tojo nĩrõnojõ o'ogũ, yu'ũ da'ra'quepũre da'rasĩ'rĩgũ, mũsã tiro pe'e nemorõ da'rasĩ'rĩ'i. Mũsã ějõpeocã ĩ'agũ, mũsãrẽ nemorõ bu'emasĩ'i. ¹⁶ Mũsã nemorõ ějõpeoca be'ro mũsã yu'rũro nise macãrĩpu Jesucristo ye quetire werese'saguti. Cũ ye quetire wereya marĩse macãrĩpu wa'asĩ'rĩsa'a. Āpērã na da'ra'quepũre “Yu'ũ da'rase ni'i” nisĩ'rĩtigũ, tojo weesĩ'rĩsa'a.

¹⁷ Ō'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'wũ: “Ni'cũ Āpērã yu'rũoro niyu'rũnu'cã'a' nisĩ'rĩgũ, niticã'to. Tojo wãcũrõnojõ o'ogũ, marĩ wioɁu pe'ere ‘Tutuayũ'rũgũ nimi, marĩrẽ añubutiario weecu niwĩ, niato.” ¹⁸ Ni'cũ cũ basu ucũgũ, “Yu'ũ añurõ wee'e” nigũnojõrẽ “Cũ añugũ nimi”, nita basiowe'e. Jesucristo marĩ wioɁu “Añugũ nimi” nino'gũ pe'e añugũ nimi.

11

Pablo nisoori masārē nise ni'i

¹ Ni'cārōacā yu'u ucūma'agū weronojō ojaguti. No'o musā nu'cāta basioro nu'cāna. Musā tojo weecā ũa'a. ² Ō'acū cū yarārē āpērānojōrē ējōpeocā, doesami. Cū doero weronojō yu'u musārē doe'e. Yu'u Cristo yere werecā, musā tu'orā, ējōpeowu. Musā ni'cō numio marāputiacjo weronojō ni'i. Cristo musā marāpu niacju weronojō nimi. Tojo weegu musā cū ī'orōpūre ũa'ase marīrā nicā ũa'a. ³ Tojo ũamigū, musārē a'tiro wa'acā uisa'a. Pīrō cū niqesāse me'rā Evare nisoō ējōpeocā weecu niwī. Musā quē'rā co weronojō āpērā nisoosere ējōpeobosa'a. Musā Cristore queoro ējōpeomi'quere du'ubosa'a. Tojo weegu uisa'a. ⁴ Musā a'tiro wee'e. Āpērā musārē mejēcā werecā, añurō tu'otu'sa'a. Ĕsā Jesú yere werewu. Na pe'e te mejētare werema. Musā ne waropūre Espiritu Santure ñe'ewū. Ni'cārōacārē Espiritu Santu mejētare ñe'erā wee'e. Na Ō'acū masārē yu'ruose mejētare werecā, añurō tu'o ējōpeo'o. ⁵ Na musārē bu'erā Jesucristo besecū'cārā nemorō tu'oña'sama. Yu'u pe'e na doca tu'oña'we'e. ⁶ Yu'u ucūse ũ'suawe'e, ũ'suaro pe'e. Tojo nimicā, Ō'acū ye cjasere añurō masī'i. Yu'u tojo masīsere nipe'tise yu'u weesetise me'rā ī'o'o.

⁷ Ne waro yu'u Ō'acū masārē yu'ruose quetire musārē weregu, wapaseetiwu. ¿Musā de'ro wācūti? Apetero weegu musārē wapaseetigu, ¿ña'arō weegu weepari? Yu'u da'ra wapata'aba'awu. Musārē añurō weesī'rīgū, tojo weewu. ⁸ Yu'u musā tiropu niri curare āpērā Jesucristore ējōpeose cururicjārā yu'ure niyeru o'owā. Yu'u tere ñe'e, musārē weetamusī'rīgū, na ye niyerure a'maduogu weronojō tu'oña'wū. ⁹ Yu'u musā me'rā nīgū, apeyenojō du'sacā ī'agū, ne ni'cūrē caribotiwu. Marī acawererā Macedoniacjārā yu'ure du'sasenojōrē o'owā. Tojo weegu caribotiwu. A'tirota weeyapatiguti. ¹⁰ Yu'u diacjū nise Jesucristo ye quetire masī'i. Diacjūta ni'i. Te diacjū nīrōnojōta yu'u bu'ese wapa ne niyeru sērīsoma. Ne ni'cū Acaya di'tacjū “Cū wapaseemi”, nīmasītisami.

¹¹ Yu'u musārē ma'ise ye bu'iri tojo ucū'u. Yu'u musārē ma'iyu'rusere Ō'acū masīsami.

¹² Yu'u weewuaronojō weenu'cūgūti. Āpērā pe'e yu'u weronojō weerā wee'e, nisama. Na bu'ese wapare wapaseesama. Yu'u pe'e wapaseewe'e. Tojo weerā na “Cū weronojō wee'e”, nīmasītisama. ¹³ A'tiro ni'i. Na “Cristo cū besecū'cārā ni'i” nīrā, tojo nima'acārā weema. Na weeta'sarā nima. Bu'i dia'cū Jesucristo cū besecū'cārā weronojō bajuma. ¹⁴ Tojo weese diasatisa'a. Wātīa wiogu quē'rā tojota weemasīsami. Apetero cū ũ'musecū Ō'acūrē wereco'tegu weronojō bajugu dojosami. ¹⁵ Tojo weerā cūrē da'raco'terā quē'rā cū weronojō weesama. Na añurā weronojō weesoosama. Na pūrīcā na wee'caronojōta bu'iri da'reno'rā, pecame'epu yapatidijarāsama.

Pablo Jesucristo besecū'cu cū pi'eti'que ni'i

¹⁶ Yu'u a'te duporo oja'caronojō musārē ojanemogūti. “Cū basu añurō ucūgū, maatigu weemi”, nīticā'ña. Musā tojo wācūrā pūrīcā, “Cū maatigu weronojō ucūato”, niña. Tojo weegu cā'rōacā yu'u basu añurō ucūgūsa'a. ¹⁷ Yu'u tojo ucūgū, marī wiogu duti'caro mejēta

ucũgũ wee'e. Yu'u basu añurõ ucũme'rigũ, maatiri masũ weronojõ busu'u. ¹⁸ Pãjãrã no'o uaro na basu añurõ ucũma. Na tojo weeyucã, yu'u quẽ'rã yu'u weesere añurõ ucũgũti. ¹⁹ Musã masiyu'ruarã nitjãrã, maatiri masã na weesere añurõ nu'cã'a. ²⁰ Musã a'tiro wee'e. ãpẽrã musãrẽ dutipecã, nu'cãsa'a. No'o musã yere miuwapacã, nu'cãsa'a. No'o tojo weetirã, musãrẽ mejõ nirã weecã, nu'cãsa'a. Tu'omasitirãrẽ weronojõ ï'acõ'acã, nu'cãsa'a. No'o musãrẽ diapoapu paacã quẽ'rãrẽ, nu'cãcã'sa'a. Tojo weese nipe'tisere nu'cãpe'ocã'sa'a. ²¹ Na musãrẽ tojo wéerã, ña'abutiario weerã weeama. Ûsã pũricã musãrẽ tenojõrẽ ne weemasitibosa'a.

ãpẽrã na weesere añurõ ucũcã, yu'u quẽ'rã na weronojõ ucũma'asirutuguti. Maatigu weronojõ weema'a'a. ²² Na "Hebreo masã ni'i", nisama. Yu'u quẽ'rã cũta ni'i. Na Israe curuacjãrã nima. Yu'u quẽ'rã cũta ni'i. Na Abrahã pãrãmerã nituriarã nima. Yu'u quẽ'rã cũta ni'i. ²³ Na "Cristore da'raco'terã ni'i", nima. Yu'u pũricã na nemorõ cãrẽ da'raco'tegu ni'i. Yu'u tojo nigũ, ucũma'agũ weronojõ busu'u, busugu pe'e. A'tiro ni'i. Yu'u na nemorõ da'rayu'runu'cãwũ. Yu'ure na nemorõ tãrãwã. Na nemorõ bu'iri da'reri wi'ipu pejetiri sõrõno'wũ. Pejetiri Jesucristore ãjõpeotirã yu'ure wẽjẽs'i'ricã, wiose pu'to niwũ. ²⁴ Ni'cãmocusetiri judío masã yu'ure wecu dari me'rã tãrãwã. Tetirinucũ treinta y nuevetiri tãrãwã. ²⁵ I'tiati yucupagu me'rã yu'ure paawã. Ni'cãti ãtãperi me'rã yu'ure doquewã. I'tiati ãsã sijari cura yucusujo mirĩdijawu. Ni'cãti mirĩdijacaterore ni'cã ñami, ni'cã numu ti maajopure pa'sabo'reawu. ²⁶ Yu'u pejetiri sijawu. Mirĩtawioro sijawu. Wioro, yajari masã tiropu sijawu. Yu'u acawererã judío masã tiropu, judío masã nitirã tiropu wiose wa'tero sijawu. Tojo nicã macãpure, masã marĩõpore, dia pajiri maajopure wiose wa'tero sijawu. "Jesucristore ãjõpeorã ni'i" nisoori masã wa'teropu quẽ'rãrẽ wiose wa'tero sijawu. ²⁷ Yu'u da'ragu, pi'etiwu. Pejetiri cãritimujãwũ. Ujaboawu. Acowuowu. Apeterore ba'atiyu'ruomujãwũ. Yusuabuawu. Apeterore su'ti moowã.

²⁸ Apeyema, a'tiro tu'oña'a. Umucorinucũ yu'u Jesucristore ãjõpeose cururicjãrã nipe'tiropu nirãrẽ wãcũque'ti'i. ²⁹ No'o tutuatigunojõ nicã, yu'u quẽ'rã cũ tutuatisere tu'oña'tamu'u. Ni'cã Jesucristore ãjõpeogure ãpẽrã ña'arõ weeduticã, cũ ña'arõ weecã, yu'u bopoyasã'a. Cãrẽ ña'arõ weecã weerã me'rã ua'a. ³⁰ Yu'u pe'e "ãpẽrã yu'ruoro ni'i" nirõnojõ o'ogu, yu'ure wa'a'que me'rã tutuatigu ni'i nisere ï'ogũti. ³¹ Õ'acã, marĩ wiogu Jesucristo pacu yu'u ucũsere "Diacjũta ni'i", nĩmasĩsami. Cãrẽta "Añugũ nimi", ninu'cũrõu'a'a. ³² Yu'u Damascopu nicã, a'tiro wa'awu. Ti di'ta wiogu waro Aretas wãmetigu cũ docacjũ a'tiro weecu niwĩ. Yu'ure ñe'esĩ'rigũ, ti macã sumuto na yéeca sã'rĩrõ wijaase soperipure surarare cũucu niwĩ. ³³ Yu'u me'rãcãrã pe'e yu'ure a'tiro weewã. Pi'i me'rã ti sã'rĩrõ u'muarõ nirĩ sopeacãpu o'oyu'ruodijowã. Tojo weegu yu'u narẽ ñe'eotiwu.

12

Pablo quẽ'ese weronojõ ï'a'que ni'i

¹ Marĩ basu añurõ ucũcã, wapamarĩ'i. Tojo nimigũ, ucũgũti. Marĩ wioḡu quẽ'ese weronojõ yu'ure ï'o'quere wereḡati. ² Jesucristore ãjõpeoca be'ro a'tiro wa'awu. Quẽ'ese weronojõ Ô'acũ yu'ure cũ tiropu miimujãwĩ. Tere yu'u ï'ãca be'ro catorce cã marĩ yu'ru'u. Yu'u upu me'rã o yu'u ejeripõ'rã dia'cũ wa'agu, wa'apã. Masĩtisa'a. Ô'acũ dia'cũ masĩsami. ³⁻⁴ A'tere masĩ'i. Ô'acũ u'muse Paraiso wãmetiropu yu'ure miiejawĩ. Upu me'rã o ejeripõ'rã dia'cũ miagũ, miapĩ. Masĩtisa'a. Ô'acũ ni'cũta tere masĩsami. Yu'u topu nĩḡũ, masã masĩtisere tu'owu. Cũ were'que masãrẽ weredutise mejẽta niwũ. ⁵ A'tiro wa'agunojõ pũrĩcãrẽ “Ãpẽrã yu'ruoro nimi”, nirõua'a. Yu'u basu “A'tiro nigũnojo ni'ĩ”, nĩmasĩtisa'a. Yu'u tutuatise dia'cũrẽ añurõ ucũgũti. ⁶ Tojo nimigũ, yu'u basu añurõ ucũḡũ, ucũma'agũ mejẽta weebosa'a. Diacjũta ucũbosa'a. A'tiro ni'i. Musã yu'ure ãjõpeobosa'a. Tojo weeri nĩḡũ, “Yu'u ãpẽrã yu'ruoro ni'ĩ” nisere nisome. Yu'u weetisepureta, yu'u weretisepureta yu'ruoquejobosa'a.

⁷ Ô'acũ yu'ure ï'o'que añubutiase niwũ. Yu'u tere wãcũḡũ, yu'u basu “Añuyu'ruagu ni'ĩ”, nitawio ni'i. Tojo weegu Ô'acũ yu'ure tojo wãcũrĩ nĩḡũ, a'tiro weewĩ. Wãtĩ yu'u upure dutida'recã, tojo ï'acã'cu niwĩ. Te duti yu'ure pota bu'bero weronojõ pũrĩ'i. ⁸ I'tiati yu'u marĩ wioḡure “Te pũrĩse pe'tiatio”, sãrĩmiwũ. ⁹ Cũ pe'e yu'ure a'tiro niwĩ: “Yu'u mu'urẽ ma'ĩ'i. Tojo weero mu'urẽ apeyenojõ du'sawe'e. Masã tutuatirã nicã, yu'u tutuasere nemorõ ï'ota basio'o”, niwĩ marĩ wioḡu. Tojo weegu yu'u tutuatigu, e'cati'i. Tojo tutuatigu, Cristo tutuase yu'upure niato nĩḡũ tojo wee'e. ¹⁰ Yu'ure ña'arõ ucũsere, yu'ure apeyenojõ du'sasere e'cati'i. Tojo nicã ãjõpeose bu'iri ña'arõ weesere, mejẽcã wa'asere e'cati'i. A'tiro ni'i. Tutuatironojõ o'ogu, nemorõ tutuagu wa'a'a.

Corintocjãrã ãjõpeori curuacjãrãrẽ Pablo wãcũnurũ'que ni'i

¹¹ Yu'u, yu'u basu añurõ ucũḡũ, maatigu weronojõ wee'e. Musã pe'eta yu'ure tojo ucũdutiã weronojõ wee'e. Musã yu'ure añurõ ucũcã, añu nibopã. Ãpẽrã musãrẽ nisoose me'rã ãjõpeocã weerã doca niwe'e. Na a'tiro nisama: “Ûsã Jesucristo besecũ'cãrã nemorõ ni'ĩ”, nisama. Yu'u mejõ nigũ nimigũ, tojo bususijãrã dijaro niwe'e. ¹² Yu'u musã tiropu pi'etimigũ, wãcũtutuatjãḡũ, peje Ô'acũ tutuaro me'rã wee'owũ. Te me'rã diacjũta yu'ure Jesucristo besecũ'quere ï'owũ. ¹³ Musã Corintocjãrãrẽ ãpẽrã Jesucristore ãjõpeose cururicjãrã doca ãjõnu'cõtiwũ. A'te dia'cũrẽ weeticãti. Musãrẽ wapasetiwũ. Musã tu'oña'cã, ¿yu'u tojo weese ña'a niti? Ña'acãma, acobojoya.

¹⁴ Yu'u musã tiropu wa'atjere apoyugu wee'e. Ni'cãrõacã yu'u wa'ase me'rã i'tiati wa'arosa'a. Musãrẽ “Weetamuña”, ni caribosome. Musã cuosere ã'masome. A'te dia'cũrẽ u'a'a. Musã Cristo duti'quere añurõ weecã u'a'a. A'tiro ni'i. Pacusumua na põ'rãrẽ na uasere o'osama. Na põ'rã mejẽta na pacusumuarẽ na uasere o'osama. A'tiro wéerã, musã yu'u põ'rã weronojõ ni'i. Tojo weerã yu'ure yu'u uasere o'owe'e. ¹⁵ Yu'u cuose ejatuaro musãrẽ weetamugũti. Nipe'tiro yu'u weepõ'teota basioro musãrẽ añurõ wa'ato nĩḡũ tojo weetamugũti. A'tiro tu'oña'a. Yu'u musãrẽ nemorõ ma'icã, musã pe'e yu'ure dajaro ma'ibosa'a.

¹⁶ Āpērā yu'u caribotisere masīmirā, a'tiro nisama: “Cū me'rīse me'rā mūsārē ējōpeocā weecu niwī”, nisama. ¹⁷ ¿Yu'u o'ó'cārā mūsārē niso, mūsā yere ē'marī? Ne apeyenojō ē'maticārā niwā. ¹⁸ Yu'u Titore mūsā tiropu wa'adutiwu. Tojo nicā apī Jesucristore ējōpeogu marī acaweregure cū me'rā o'ó'wu. ¿Topure Tito nisoose me'rā mūsā yere ē'marī? Mūsā masīsa'a. Tito yu'u weronojō weemi. Mūsārē bu'égū, añuse dia'cūrē weesī'rīcu niwī. Ne wapaseeticu niwī.

¹⁹ Apetero weerā mūsā ūsārē “Añurō wācūdutirā weema”, nisa'a. Tojo niwe'e. A'tiro pe'e ni'i. Ūsā Ō'acū ī'orōpūre Cristo dutiro me'rā ucū'u. Yu'u mairā yu'u acawererā, mūsārē Ō'acūrē nemorō ējōpeonemodutigū tojo wee'e. ²⁰ Yu'u uisa'a. Apetero weerā yu'u mūsā tiropu wa'acā, “Yu'u ūronojō mejēta weerā weebosama”, nisa'a. Mūsā quē'rā yu'are mejārōta nibosa'a. Apeye quē'rārē yu'u mūsārē “A'tiro weerā weebosama”, nisa'a. “A'metu'tirā weebosama. Ūorā weebosama. Uarā weebosama. Na ye dia'cūrē wācūrā weebosama. Āpērārē ucja, ña'arō ucūrā weebosama. Tojo nicā Ūsā āpērā yu'rūoro añuyū'rūnū'cā'a', nirā weebosama. No'o ūaro weema'acārā weebosama”, nisa'a. ²¹ Yu'u uisa'a. Mūsā tiropu apaturi wa'acā, Ō'acū yu'u wiogu mūsā ña'arō wee'que bu'iri yu'ure bopoyoro yu'rūcā weebosami. Tojo nicā ña'arō wee'cārā acobojoye sērītīcā, pūrō utibosa'a. Mūsā ña'arō weesere, ña'arō wācūsere, no'o mūsā a'metārābajaque'atisere pūrō bujawetibosa'a. Nipe'tise ña'ase ūaripejase, mūsā weewūasenojōrē du'uticā, mejārōta bujawetibosa'a.

13

Pablo weretuose, cū we'eritituose ni'i

¹ Ni'cārōacā yu'u mūsā tiropu wa'ase me'rā i'tiati wa'arosa'a. Ō'acū ye queti ojāca pūrīpūre a'tiro ojano'wā: “Puarā o i'tiarā ī'áca be'ro marī āpērā wee'quere ī'a'cārā weresāmasīno'o.” ² Todūporopu mūsā tiro nigū, ña'arō weerārē “Bu'iri da'regūti”, ni weretojawu. Tojo nicā nipe'tirārē werewu. Ni'cārōacā yoaropu nimigū, werenemogūti tja. Yu'u apaturi mūsā tiropu wa'agu, ña'arō weerārē pajaña'some majā. ³ Tojo weecā mūsā masīrāsa'a, Cristo yu'ure wācūse o'ose me'rā ucū'u. Cristo mūsārē dutigū tutuaticā weetimi. Mūsārē cū tutuayū'rūserere ī'omi. ⁴ Diacjūta ni'i. Cū curusapu tutuatigū weronojō paabi'peno'cu niwī. Tojo nimigū, ni'cārōacārē cū pacu tutuaro me'rā catimi. Ūsā quē'rā cū ní'caronojōta tutuatirā ni'i, nírā pe'e. Tojo nimirā, cū yarā niyurā, Ō'acū tutuaro me'rā ninu'cū'u. Tojo weerā mūsārē weetamumasī'i.

⁵ Mūsā “¿Jesucristore ējōpeorāta nimiti ūsā?” ni, mūsā basu beseya. ¿Ūsā ējōpeose diacjūta nimitito? nírā, tojo wācūña. ¿Ūsāpūre Jesucristo diacjūta nimiti? nírā, tu'oña'rē mūsā. Apetero weerā cūrē ējōpeotirā, ējōpeotisa'a mūsā. ⁶ Ūsā Jesucristore diacjūta ējōpeo'o. Cū yarā ni'i. Mūsārē tere masīcā ūa'a. ⁷ Ūsā mūsārē ña'arō weeticā'to nírā Ō'acūrē sērībosa'a. Cūrē sērīrā, ūsārē ējōpeodutirā mejēta sērībosa'a. Mūsā pe'ere queoro weedutirā sērībosa'a. No'o ūsā queoro weemicāta, “Na queoro weetima” ūsārē nicā, añucā'rōsa'a. ⁸ A'tiro ni'i. Ō'acū ye diacjū cjaseta ni'i. Mūsā tere queoro weecā ī'arā, “A'tiro pe'e weeya”, nisome. Ūsā tereta ūasā'a. ⁹ Mūsā ūsārē

ĩ'arã, “Na tutuatirã, dutimasĩtirã nima”, ni'i. Mũsã pe'e tutuarã nicã, añu ni'i. Tere ĩ'arã, ũsã e'catirãsa'a. Mũsãrẽ Ô'acũ nipe'tisere cũ ɰaranojõ weecã ɰarã, sãribosa'a. ¹⁰ Yũ'ũ mũsã tiropũ wa'ase duporo a'ti pũrĩrẽ oja'a. Topũ wa'agũ, tutuaro me'rã mũsãrẽ tu'tisĩ'rĩtisa'a. Marĩ wioğũ yũ'ũ mũsãrẽ dutimasĩsere o'ocũ niwĩ. Tojo weegũ yũ'ũ mũsãrẽ tu'timasĩ'i. Tojo weesi'rĩtisa'a. Jesucristo mũsã ějõpeosere dojorẽdutigũ mejẽta dutisere yũ'ũre o'owĩ. Mũsãrẽ nemorõ ějõpeocã ɰagũ, tojo weewĩ.

¹¹ Acawererã, tocã'rõta ojaguti. Añurõ niña. Yũ'ũ mũsãrẽ duti'quere queoro weeme'rĩcã'ña. A'merĩ wãcũtutuacã weeya. Ni'cãrõnojõ niseti, a'mequẽrõ marĩrõ niña. Ô'acũ ejerisãjãcã weegũ, mũsãrẽ ma'igũ mũsã me'rã nigũsami. ¹² E'catise me'rã a'merĩ añudutiya. ¹³ Nipe'tirã Jesucristore ějõpeorã marĩ acawererã mũsãrẽ añudutima.

¹⁴ Jesucristo marĩ wioğũ mũsã nipe'tirãrẽ añurõ weeato. Ô'acũ mũsãrẽ ma'igũ mũsã me'rã niato. Tojo nicã Espiritu Santu mũsã me'rã niato.

Tocã'rõta oja'a.

Pablo

Pablo Galacia di'tacjārārē cū ojáca pūrī nī'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise nī'i

Pablo Galacia di'tacjārārē a'ti pūrīrē ojacu niwī. Romacjārārē oja'caro weronojō narē ojacu niwī.

A'tere ojacu niwī. Masā mejēta yu'ure Jesucristo ye quetire bu'edutirā sōrōwā nisere ojacu niwī. “Jesucristo basu, marī pacu Ō'acū basu sōrōwā”, ni ojacu niwī.

Apeyere, “Moisé duti'que me'rā marī bu'iri marīrā tojamasītisa'a”, nicu niwī. “Jesucristore ējōpeose me'rā dia'cū añurā tojamasī'i”, nicu niwī.

Pablo Jesucristore ējōpeorārē Galacia di'tapu nirārē oja'que nī'i

¹⁻² Yu'u Pablo, yu'u me'rācjārā me'rā musā Jesucristore ējōpeorārē Galacia di'tapu nirārē oja'a. Musārē añudutise o'o'o. Yu'u Jesucristo besecū'cu nī'i. Yu'ure masā mejēta Ō'acū ye quetire weredutirā besewā. Na o'ócā mejēta tere were'e. Jesucristo, cū pacu Ō'acū na basu yu'ure besewā. Ō'acūta Jesucristo wērī'cupure masōcu niwī.

³ Marī wiogu Jesucristo, marī pacu Ō'acū añurō weeato musārē. E'catise, musārē ejerisājācā weeato.

⁴ Jesucristo cū basu cū űaro me'rā marī ña'arō wee'quere wērībosacu niwī. A'ti űmāco cjase ña'ase doca ninemoticā'to nígū tojo weecu niwī. A'tere wéégū, marī pacu Ō'acū duti'caronojōta weecu niwī. ⁵ Tojo weerā marī Ō'acūrē e'catise o'onu'cūcā'rā. Tojota weerouasa'a.

Jesucristore ējōpeose me'rā dia'cū yu'rūrāsa'a nise nī'i

⁶ Ō'acū musārē ma'ígū, besecu niwī. Jesucristo cū wērīse me'rā musārē yu'rūocū niwī. Cū tojo weemicā, musā pe'e maata waro cūrē ējōpeodu'urā wee'e. Apeye bu'ese pe'ere siruturā wee'e. Musā tojo weecā tu'ogu, űputu űcuasa'a. ⁷ Āpērā musā ne waro ējōpeo'quere dojorēsama. Musārē Jesucristo ye quetire weresu'riasama. Tere ducayusī'rīsama. Jesucristore ējōpeose me'rā dia'cū marīrē yu'rūta basio'o. Apeye bu'esepua basiotisa'a. ⁸ űsā musārē Ō'acū masārē yu'rūose quetire queoro werewū. Musārē Jesucristo ye quetire mejēcā weregure Ō'acū űputu bu'iri da'reato. No'o yu'ūnojojōrē, o apī űmūsecjū Ō'acūrē wereco'tegure űsā mejēcā werecā, bu'iri da'reato. ⁹ Yu'u toduporopu musā tiropu nígū, a'tere weretojawū. Ni'cārōacārē apaturi ninemo'o tja. No'o űsā bu'e'que Jesucristo ye quetire musārē mejēcā weregūnojojōrē Ō'acū bu'iri da'reato.

¹⁰ Yu'u a'tere weregu, masā yu'ure “Añubutiario wereme'rīmi” niato nígū mejēta were'e. Ō'acū pe'ere “Queoro bu'emi” nidutigū were'e. Yu'u toduporopure “Masā yu'u me'rā e'catiato”, ninu'cūwū. Tojo ninu'cūgū pūrīcā, Jesucristo űaro weetibosa'a. Cūrē da'raco'tegu mejēta nibosa'a.

Ō'acū Pablōre Jesucristo ye quetire weredutigū cūu'que nī'i

11 Yu'u queoro musārē masicā uasa'a. Yu'u bu'ese masā na wācūse mejēta ni'í. 12 Yu'ure tere ne ni'cū masū bu'etiwī. Jesucristo cū basu te bu'esere masicā weewī.

13 Yu'u toduporopu judío masā na ējōpeosetisere sirutugu weecū'quere musā tu'opā. Jesucristore ējōpeorārē ña'abutiario weecūwā. Ne ni'cū Jesucristore ējōpeogu mariato nígu na ējōpeosere pe'osí'rīmiwū. 14 Yu'u ma'mu nígu, judío masā na ējōpeosetisere añurō weewu. Āpērā yu'u me'rācjārā yu'ruoro ūsā ñecūsumua weesetimujāti'quere weeyu'runu'cāwā. 15 Yu'u Jesucristore ējōpeorārē ña'arō weewu. Tojo weemicā, yu'u bajuase duporopu Ō'acū beseyu-tojacu niwī. Īputu ma'ígū, cū macū nidutigu besecu niwī. 16 Cū “Beseguti” ní'caronojōta queoro ni'cā numu cū macūrē yu'ure ī'owī. Ī'o, yu'ure judío masā nitirārē Jesucristo ye quetire weredutiwī. Cū tojo ī'ocā, āpērārē “¿Yu'u de'ro weegusari?” ni sērītiña'nemotiwu. 17 Apeye quē'rārē “Jesucristo yu'u duporo besecūúmū'tā'cārā tiro Jerusalēpu maata sērītiña'baque'ogu wa'aguti”, nitiwu. Tojo weronojō o'ogu, diacjū wa'a wa'awu Arabia di'tapu. Be'ro topu ní'cu Damascopu majāmitojatiwu tja.

18 Yu'u Jesucristore ējōpeoca be'ro i'tia cū'ma yu'ruwu. Ticuse cū'marī yu'rúca be'ro Jerusalēpu Pedore ī'agū wa'awu. Topure cū me'rā puu semana dia'cū tojaque'ani'wā. 19 Jesucristo cū besecūú'cārā nipe'tirāpüre ī'atiwu. Pedro, apī Santiago marī wlogu Jesucristo acabiji dia'cūrē ī'awā. 20 Ō'acū tu'oropu musārē wereguti. A'te yu'u weresere nisoogu mejēta wee'e.

21 Yu'u Jerusalēpüre níca be'ro Siria di'tapu, tojo nicā Cilicia di'tapu wa'awu. 22 Yu'u Judea di'tapüre yoacā nitiwu. Tojo weerā āpērā Jesucristore ējōpeorā yu'ure ī'amasītiwā. 23 Yé quetipu dia'cūrē tu'ocārā niwā. “Sō'onícatero marīrē ña'arō weesī'rīgū sirutu'cu ni'cārōacārē ‘Jesucristore ējōpeoya’, nicusiaguta weepuba. Toduporopüre Jesucristore ējōpeosere pe'ocā'sí'rīmi'cuta niapuba”, ni ucjacārā niwā. 24 Yu'u Jesucristore ējōpeosere tu'orā, Ō'acūrē e'catise o'ocārā niwā.

2

Pablo Jerusalēpu Jesús cū ne waro besecūú'cārā me'rā ucū'que ni'i

1 Catorce cū'marī Jerusalēpu yu'u ejáca be'ro Bernabé me'rā apaturi ti macāpu wa'awu tja. Ūsā me'rācjū Tito wāmetigu quē'rārē miawū. 2 Ō'acū yu'ure topu wa'adutiwī. Tojo weegu wa'awu. Jerusalēpüre eta, Jesucristore ējōpeorā wiorā me'rā dia'cū nerē, ucūwū. Judío masā nitirārē Jesucristo masārē yu'ruomi nise queti, yu'u bu'e'quere narē werewu. Yu'u ne waropu bu'enu'cā'quere, yu'u ni'cārōacā bu'esere ¿de'ro nirāsari? nígu, werewu. Mu'u bu'ese wapamarī'i nirī nígu, wereña'miwu. 3 Na ne mejēcā nitiwā. Yu'u me'rācjū Tito judío masū mejēta niwī. Cū tojo nimicā, ūsā judío masā weewuasenojōrē weedutitiwā. “Cūrē ō'rēcju yapa caserore yejecō'arōua'a”, nitiwā.

4 Wiorā pe'e “Titore ō'rēcju yapa caserore yejecō'arōua'a” nitimicā, āpērā tojo nico'terā pe'e “Cūrē yejecō'arōua'a”, niwā. Na Jesucristore ējōpeota'sarā, Jesucristore ējōpeorā me'rā a'mesu'awā. Tojo nita'sa, ī'adu'tiri masā niwā. Na ūsā Jesucristore ējōpeorā weesetisere ī'awā. Ūsā cūrē ējōpeorā Moisé dutise niticā ī'awā. Tere ī'arā, ūsārē

ũsã ñecũsumuarẽ dutimujãti'quere weedutisĩ'rĩmiwã tja. Moisé cũ duti'que doca cũusi'rĩmiwã tja. ⁵ Na tojo dutimicã, ùsã ne cã'rõacã na dutisere “Weerouasato”, nitiwũ. Masãrẽ Jesucristore ãjõpeose me'rã dia'cũ yũ'rũrãsa'a nise quetire masicã ãa'a. Tojo weerã diacjũ cjase, Jesucristo yere wererãti nĩrã, na weeduti'quere weetiwũ.

⁶ Wiorã yũ'ũre mejẽcã weredutitiwã. “Marĩ ñecũsumuarẽ weeduti'quere weedutiya judío masã nitirãrẽ”, nitiwã. Õ'acũ marĩ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ ĩ'asami. Tere masĩgũ, “Na wiorã nima” ni, Ƴputũ waro wãcũtiwũ. Õ'acũ narẽ bese'caronojõta yũ'ũ quẽ'rãrẽ besewĩ. ⁷ Wiorã yũ'ũre a'tiro niwã: “Mũ'ũ quẽ'rã Õ'acũ bese'cũ ni'ĩ. Cũ mũ'ũrẽ judío masã nitirãrẽ Jesucristo ye quetire weredutiapĩ. Pedrore judío masãrẽ wereduti'caronojõta mũ'ũrẽ na pe'ere weredutiapĩ”, niwã wiorã. ⁸ Õ'acũ Pedrore judío masãrẽ Jesucristo ye quetire wereduticũ niwĩ. Cũ Õ'acũta tja yũ'ũ quẽ'rãrẽ Jesucristo ye quetire judío masã nitirã tiro pe'ere weredutiwĩ. ⁹ Jerusalẽpũre Santiago, Pedro, tojo nicã Juã na i'tiarã Jesucristore ãjõpeorã wiorã niwã. Na yũ'ũre “Judío masã nitirãrẽ Õ'acũ mũ'ũrẽ ma'ĩgũ weredutiapĩ”, niwã. Tojo weerã ùsã pũarãrẽ, yũ'ũ, tojo nicã Bernabẽre “Marĩ ni'cãrõnojõ da'rãrãsa'a”, niwã. Na ùsãrẽ “Jesucristo ye quetire judío masã nitirãrẽ wererã wa'aya”, niwã. “Ûsã pe'e judío masãrẽ wererãti”, niwã. ¹⁰ Ûsãrẽ a'te dia'cũrẽ weedutiwã: “Pajasecũorãrẽ weetamuña”, niwã. A'teta niwũ yũ'ũ añurõ weeguti ni wãcũyũ'rũnũ'cã'que.

Pablo Antioquiapũ Pedrore tu'ti'que ni'ĩ

¹¹⁻¹² Be'ro Pedro Antioquiapũre etawĩ. Cũ ne waro ti macãpũre etãca be'roacã añurõ weemiwĩ. Cũ topũre nĩgũ cũ queoro weeti'que wapa cũpũreta tu'tiwũ. Ne waro judío masã nitirã Jesucristore ãjõpeorã me'rã ba'a, na me'rã ba'pati nicã'miwĩ. Cũ tojo wee nisetiri cura judío masã Jerusalẽcjãrã Santiago cũ o'ó'cãrã etawã. Pedro na etacã ĩ'agũ, judío masã nitirã me'rã weeseti'quere weedu'ucã'wĩ. Napũ yũ'ũre tu'tibosama nĩgũ, tojo weewĩ. Topũ etarã judío masã weedutisere queoro weeri masã niwã. Tojo weerã judío masã nitirãrẽ “Judío masãrẽ dutisere weeroua'a”, ni bususijawã. Tojo weegu narẽ uigu, Pedro judío masã nitirã me'rã ba'patidu'ucã'wĩ. Na me'rã ba'anemotiwĩ majã. ¹³ Æpẽrã judío masã cũ weesere ĩ'arã, cũ weronojõ weeta'sawã. Judío masã nitirã me'rã ba'ami'cãrã ba'atiwã. Na me'rã nisetitiwã. Bernabẽpũta tojo weenemopecã'wĩ.

¹⁴ Na Jesucristore ãjõpeose me'rã dia'cũ yũ'rũrãsa'a nisere masĩmirã, queoro weetiwã. Tojo weegu na weese queoro niticã ĩ'agũ, Pedrore nipe'tirã Jesucristore ãjõpeorã ĩ'orõpũ tu'tiwũ. Cũrẽ a'tiro niwũ: “Mũ'ũ judío masũ nimigũ, judío masã nitirã me'rã ba'agũ, na weronojõ weesetigu wee'e. Mũ'ũ tojo weese añũ ni'ĩ, añurõ pe'e. Mejõ ni'cãrõacãrẽ na me'rã ba'ati, na me'rã nisetitigu, ‘Judío masã weronojõ weeya’, nĩgũ wee'e tja narẽ. Mũ'ũ tojo weecã, ‘Ûsã Moisé duti'quere weerouasa'a’, ni wãcũsama. Mũ'ũ basu weetise judío masã nitirãrẽ ‘Weeya’ nĩrõnojõ wa'a'a. Mũ'ũ tojo weese ñã'a ni'ĩ”, niwũ.

Judío masã, judío masã nitirã ãjõpeose me'rã dia'cũ yũ'rũrãsamã nise ni'ĩ

15 Marí ne bajarãputa judío masã nitojacãrã niwũ. Æpẽrã weronjõ Moisé cũ duti'quere weeticã weewe'e. 16 Tojo nimirã, marí Moisé duti'quere wéerã, yu'rumasítisa'a. Jesucristore ãjõpeose me'rã dia'cũ yu'rãwetimasĩ'i. Marí Õ'acũ me'rã añurõ nisi'rĩrã, Jesucristore ãjõpeo'o. Moisé cũ duti'quere wéerã pũrĩcã, ne ni'cũ Õ'acũ me'rã añurõ nĩmasítisami. 17 Marí “Jesucristo me'rã dia'cũ yu'rurãsa'a” nicã, marí acawerẽ judío masã a'tiro nima marĩrẽ: “Musã ña'a ni'i”, nima. “Marí ñecũsumuarẽ duti'quere weetirã, judío masã nitirã weronjõ musã ña'a ni'i”, nima marĩrẽ. To pũrĩcãrẽ tojo nĩrã, “Jesucristo marĩrẽ su'ori ña'arõ weegu weemi narẽ”, nisama. Na tojo nise diacjũ niwe'e. Jesucristore tojo weese marĩ'i. 18 Musãrẽ “Marí ñecũsumua duti'que me'rã yu'rũsome”, ni weretowawũ. Ni'cãrõacãrẽ “Te me'rã yu'rurãsa'a, tere weeya” nĩgũ, yu'uta bu'iritibosa'a. 19 Yu'u todapoporãre a'tiro wãcũmiwũ. “Moisé cũ duti'que me'rã dia'cũ Õ'acũ me'rã añurõ nita basiosa'a”, nimiwũ. Tojo nimigũ, ne weepõtẽoticãti. Be'ro yu'ure Õ'acũ cũ macũ Jesucristore i'owĩ. Tojo weegu ni'cãrõacãrẽ Jesucristore ãjõpeogu, Õ'acũ me'rã wãcũpi'etiro marĩrõ nicã'a. Marí ñecũsumuarẽ weeduti'quere wãcũnrũwe'e majã. 20 Jesucristo curusapu wẽrĩcu niwĩ. Yu'u cãrẽ ãjõpeogu, cũ me'rã wẽrĩgũ weronjõ wa'acu niwã. Tojo weegu yu'u se'saro niwe'e. Ni'cãrõacãrẽ Jesucristo yu'ure su'ori nimi. Yu'u cũ uaro, cũ dutiro wee'e. Õ'acũ macãrẽ ãjõpeogu, wãcũtutua'a. Cũ yu'ure ma'ígũ, ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosacu niwĩ. 21 Yu'u Jesucristo wẽrĩ'quere “Mejõ warota nima'acã'a”, niwe'e. Cũ yu'ure ma'isere ne du'usĩ'rĩtisa'a. Moisé duti'que me'rã marí yu'rũta basiocãma, Jesucristo mejõ waro wẽrĩbopĩ.

3

Moisé dutise oja'que, Jesucristore ãjõpeose cjase ni'i

1 Musã Galaciãcjãrã Jesucristore ãjõpeodu'urã, tu'omasítibutiarã weronjõ weerã wee'e. ¿Noa musãrẽ nisoosijamirĩto mejẽcã ãjõpeodutirã? Æsã topãre nĩrã, musãrẽ Jesucristo cũ curusapu wẽrĩsere queoro werewũ. Musã añurõ Æsã weresere tu'owuba. 2 A'te dia'cũrẽ musãrẽ sãrĩtiña'gũti. Musã Moisé duti'quere wéerã, ¿Espĩritu Santure ñe'erĩ? Ñe'etipã. Jesucristo ye quetire tu'orã cãrẽ ãjõpeorã pe'e, ñe'epã. 3 Musã Õ'acũ põ'rã sãjãrã, Espĩritu Santu tutuaro me'rã sãjãnu'cãwũ. Ni'cãrõacãrẽ musã tutuaro me'rã ãjõpeoyapatirãti, ¿nimiti? Põtẽotisa'a. ¿Musãrẽ tu'omasise pe'tia wa'ati? 4 Jesucristore ne waro ãjõpeocã, Æpẽrã musãrẽ ña'arõ weecãrã niwã. Ni'cãrõacãrẽ cãrẽ ãjõpeodu'urã, “Mejõ waro pi'etipã”, ¿nirã weeti? Yu'u tu'oña'cã, mejõ waro pi'etipã. 5 Õ'acũ musãrẽ Espĩritu Santure o'ócu niwĩ. Cũ tutuase me'rã musã wa'teropãre peje wee'i'omi. ¿De'ro weegu tojo weesari, musã tu'oña'cã? Jesucristo ye quetire musã tu'o ãjõpeocã, tojo weesami. Moisé cũ duti'quere weecãma, ne tojo weetibosami.

6 Marí ñecũ Abrahã ye cjasere wãcũrã. Cũ pũrĩcã Õ'acũrẽ ãjõpeocu niwĩ. Tojo weegu Õ'acũ cãrẽ “Añugũ nimi”, ni i'acu niwĩ. 7 Musã a'tere masĩña. Abrahã weronjõ Õ'acũrẽ ãjõpeorã náta nima Abrahã pãrãmerã waro. 8 Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu judío masã nitirã

na Õ'acūrē ējōpeoatjere ojayuno'caro niwū. Narē yu'rūoatjere wereyugu, Õ'acū Abrahārē a'tiro nicu niwī: “Nipe'tirā a'ti di'tacjārā mū'u weronojō ējōpeosiruturārē 'Añurā nima, bu'iri mooma', ni ĩ'agūti. Narē añurō weeguti”, nicu niwī. ⁹ Abrahā Õ'acūrē ējōpeocu niwī. Tojo weegu Õ'acū cūrē añurō weecu niwī. A'tiro nicā quē'rārē nipe'tirā Jesucristore ējōpeorārē Õ'acū añurō weemi.

¹⁰ Āpērā pūrīcārē Õ'acū bu'iri da'resami. Na a'tiro wācūsama. “Moisé duti'quere wéerā, yu'rūrāsa'a”, nisama. Tojo wācūmirā, nipe'tise tere weepe'otisama. Õ'acū ye queti ojāca pūrīpūre a'tiro niwū: “Nipe'tise Moisé duti'quere weepe'otigunojō bu'iri da'reno'gūsami”, niwū. Tojo weerā “Moisé duti'que me'rā yu'rūrāsa'a”, nimisama. Niwe'e. Õ'acū narē bu'iri da'regusami.

¹¹ Õ'acū ye queti ojāca pūrīpūre a'tiro ojano'wū: “Õ'acū cūrē ējōpeorārē 'Añurā nima', ni ĩ'asami. Cū me'rā ninu'cūrāsama”, niwū. Tojo weerā marī mas'ī. Moisé dutise me'rā ne ni'cū Õ'acū me'rā añurō nita basiowe'e. ¹² Moisé cū dutise pe'e tojo mejēta ni'ī. A'tiro pe'e niwū. “Nipe'tise Moisé duti'quere weepe'ogu, Õ'acū me'rā catinu'cūcūsami. Tere weepe'otigure Õ'acū 'Bu'iri cūomi', ni ĩ'agūsami”, niwū. ¹³ Marī nipe'tise Moisé duti'quere weepōtēowe'e.

Tojo weegu Õ'acū na weepe'otima nígū, “Bu'iri cūoma”, nicu niwī. Apero, Õ'acū ye queti ojāca pūrīpūre a'tiro ojano'wū: “No'o na wēřica be'ro yucugupu du'teyoono'cārā Õ'acū bu'iri da'reduti'cārā nima”, ni ojano'caro niwū. Duporopūre masā ña'arārē tojo weecūcārā niwā. Jesucristo quē'rā ña'agū, bu'iritigu weronojō marī bu'iri da'reno'bo'quere curusapu wēři wapayecu niwī. Tojo weegu cū marīrē yu'rucā weecu niwī. Marī ni'cārōacārē cūrē ējōpeorā, bu'iri marī'ī. ¹⁴ Jesucristo marīrē bu'iri da'rebo'quere curusapu wēři wapayecu niwī. Tojo weecā, Õ'acū Abrahārē judío masā nitirā quē'rārē “Tojo weeguti” ni'que queorota wa'acaro niwū. Jesucristore ējōpeocā, narē Abrahārē weronojō “Añurā, bu'iri marīrā nima”, ni ĩ'asami. Tojo weegu cū ní'caronojōta weesami. Nipe'tirā Jesucristore ējōpeorārē Espiritu Santure o'ósami.

Õ'acū Abrahārē, Moisére cū ucū'que ni'ī

¹⁵ Ni'cārōacārē masā na weewuasenojōrē musārē ni'cā queose o'oguti. Masā “A'tiro weerā” ni, wiorā tiro papera apoyusama. Be'ro na tere apóca be'ro ne ni'cū “Ti pūrīrē cō'acā'ña, a'tiro ojanemoña”, nímasītisami. ¹⁶ Õ'acū cū Abrahārē ni'que a'te weronojōta niwū. A'tiro nicu niwī: “A'ti turicjārārē mū'u pārāmi nituriagupu me'rā añurō weeguti”, nicu niwī. “Mū'u pārāmerā nituriarā pājārā me'rā añurō weeguti”, niticu niwī. Mejō “Mū'u pārāmi nituriagu ni'cū me'rā dia'cū weeguti”, nicu niwī. Tojo nígū, Jesucristore ucūgū weecu niwī.

¹⁷ Yu'u musārē nise a'tiro nirō wee'e. Õ'acū Abrahārē nicu niwī: “Masā yu'ure ējōpeorā yu'rūrāsama. Na yu'u me'rā añurō nirasama”, nicu niwī. Be'ropu cuatrocientos treinta cū marī be'ro Õ'acū cū dutisere Moisére cūcu niwī. Tere cūúgū, “Toduporopu Abrahārē 'Yu'u tojo weeguti' ni'que wapamarīrōsa'a”, niticu niwī. ¹⁸ Marī Moisé cū oja'quere weecā, Õ'acū me'rā añurō nita basiocāma, Õ'acū Abrahārē

toduporopu ní'que wapamarĩbopã. Tojo niwe'e. Ô'acũ Abrahãrẽ ma'ígũ, "Cũ tojo weeguti" ní'quere queoro weecu niwĩ. "Nipe'tirã mu'u weronojõ ãjõpeorãrẽ yu'ruoguti", nicu niwĩ.

¹⁹ To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weegu Ô'acũ Moisére sõ'oní'que dutisere cūpari? A'tiro ni'i. Marĩrẽ "Ña'arã ni'i, bu'iri cūo'o" ni masĩdutigu cūucu niwĩ. Ô'acũ tere Abrahã pãrãmi nituriagu Jesucristo a'tiri curapu cūutucū niwĩ. Jesucristo me'rã Ô'acũ "A'ti turicjãrãrẽ añurõ weeguti" ní'que queoro wa'awu. Te dutisere Ô'acũ cūrẽ wereco'terã u'musecãrã me'rã Moisére weredutio'ocu niwĩ. Moisé pe'e quẽ'rã tere tu'ogu, wereturiacu niwĩ masãpũre tja. ²⁰ Abrahã pe'ere Ô'acũ añurõ weeatjere ãpẽrãrẽ weredutio'otimigũ, cũ basuta werecu niwĩ. Tojo weero Ô'acũ Abrahãrẽ ní'que pe'e Moisére ní'que yu'ruoro wapatiyu'rũnu'cãcaro niwũ.

²¹ To pũrĩcãrẽ Abrahãrẽ cũ ní'que wapatiyu'rũnu'cãcã, ¿Moisére cũ duti'que pe'e wapamarĩpari? Niticarõ niwũ. Masã nipe'tise Moisé cũ dutisere weeta basiocãma, marĩrẽ Ô'acũ me'rã añurõ nita basio nibopã. Basioticarõ niwũ. ²² Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'caro niwũ: "Nipe'tirã masã ña'arã nima. Bu'iritirã nima", niwũ. Tojo weero Ô'acũ Abrahãrẽ cũ duporopu ní'que wa'a'a. A'tiro nicu niwĩ: "Mu'u weronojõ ãjõpeosiruturãrẽ 'Añurã nima', ni ã'agũti", nicu niwĩ. Tojo weegu Ô'acũ Jesucristore ãjõpeorãrẽ bu'iri da'reno'bo'quere yu'ruosami.

²³ Marĩ Jesucristore ãjõpeose duporo cūrẽ ãjõpeoatjere co'terãnojõta Moisé cũ duti'que doca níni'cãrã niwũ. Moisé dutisere weepe'osĩ'rĩmirã, nipe'tisere weepõtẽoticãrã niwũ. ²⁴ Moisé dutise me'rã Ô'acũ marĩrẽ "Ña'arã ni'i" ni masĩdutigu cūucu niwĩ. Tere masĩrã, marĩ "¿De'ro wee ña'arõ nisere du'urãsari?" niato nígu cūucu niwĩ. Be'ro Jesucristo a'ticã, marĩ a'tere masĩcãrã niwũ. "Cūrẽ ãjõpeorã, Ô'acũ me'rã añurõ nímasĩsa'a", nicãrã niwũ.

²⁵ Ni'cãrõacãrẽ marĩ Jesucristore ãjõpeoritero ni'i. Tojo weerã Moisé dutise doca niwe'e majã.

²⁶ Marĩ nipe'tirã Jesucristore ãjõpeose me'rã Ô'acũ põ'rã ni'i. ²⁷ Jesucristore ãjõpeotjãrã, wãmeyeno'cãrã niwũ. Musã quẽ'rãrẽ cũ weronojõ niseticã weecu niwĩ. ²⁸ Ô'acũ nipe'tirã cũ macũ Jesucristore ãjõpeorãrẽ yu'ruosami. Judío masãrẽ, judío masã nitirãrẽ yu'ruosami. Tojo nicã ãpẽrãrẽ da'rawã'ñaco'terãrẽ, da'raco'tetirãrẽ yu'ruosami. Æmarẽ, numiarẽ ni'cãrõnojõ yu'ruosami. Marĩ nipe'tirãputa Jesucristore ãjõpeorã ducawatise moo'o. ²⁹ Marĩ Jesucristo yarã ni'i. Tojo weerã Abrahã pãrãmerã nituriarã waro ni'i. Ô'acũ Abrahãrẽ ní'caronojõta marĩrẽ weegusami. Abrahã wee'caronojõ ãjõpeocã, marĩrẽ yu'ruogusami.

4

¹ Musãrẽ queose me'rã werenemogũti. Wĩ'magũ cũ pacu cūuatjere ñe'eacju masãtu'ajatimigũ, maata ñe'etisami. Nipe'tise cũ ye nimicã, da'raco'tegu weronojõ nisami. ² Æpẽrã masã cūrẽ co'tesama. Cũ na dutise doca nisami. Cũ ye niatje quẽ'rãrẽ ã'anurũbosasama. Cũ pacu cũ wẽrĩse duporo ni'cã numu tere wiatji numarẽ besesami. "Ti

nũmũ ejacã, nipe'tisere yũ'u macũrẽ wiaya", nisami. Tojo weerã ti nũmũ nicã, nipe'tisere cũrẽ wiape'ocã'sama. Tere wiãca be'ro cũ da'raco'tegu weronojõ nitisami majã. ³ Marĩ quẽ'rã Jesucristore ãjõpeose dũporo marĩ ñecũsumua weemujãti'quere weẽrã, ãrĩ weronojõ nĩnĩ'cãrã niwũ yujupũ. Te dutise me'rã nĩrã, ãpẽrãrẽ da'rawã'ñaco'terã weronojõ nicãrã niwũ. ⁴ Tojo nimicã, Õ'acũ pe'e cũ queoca nũmũ nicã, queoro a'ti turipũre cũ macũrẽ o'ócũ niwĩ. Cũ Õ'acũ macũ nimigũ, ni'cõ numiopũre bajuacũ niwĩ. Cũ judío masũ nígũ, Moisé dutise doca nicũ niwĩ. ⁵ Moisé dutise doca nĩrãrẽ yũ'rũweticã uagu, Õ'acũ cũ macũrẽ o'ócũ niwĩ. Narẽ yũ'rũogũ, Jesucristo curusapũ wẽrĩcũ niwĩ. Õ'acũ põ'rã wa'adutigũ marĩrẽ tojo weecũ niwĩ. ⁶ Õ'acũ marĩrẽ yũ'u põ'rã nitojama nígũ, marĩrẽ cũ macũ me'rã Espĩritu Santure o'ócũ niwĩ. Tojo weerã Õ'acũrẽ "Pacu", pisumasĩ'i. ⁷ Marĩ Jesucristo yũ'rũono'cãrã niyurã, ãpẽrãrẽ da'raco'terã weronojõ niwe'e majã. Ni'cãrõacãrẽ Õ'acũ põ'rã nitoja'a. Tojo weerã nipe'tise cũ o'eatjere ñe'erãsa'a.

Pablo Galaciãcãrãrẽ na Jesucristore ãjõpeodu'usĩ'ricã tu'ogu cũ wãcũque'ti'que nĩ'i

⁸ Musã todũporopũre Õ'acũrẽ masĩticãrã niwũ. ãpẽrãnojõrẽ ãjõpeocãrã niwũ. Narẽ Õ'acũrẽ weronojõ ã'acãrã niwã. Narẽ ãjõpeorã, na dutise doca niwã'ñarã weronojõ nicãrã niwũ. Musã ãjõpeo'cãrã Õ'acũ mejẽta nicãrã niwã. ⁹ Ni'cãrõacãrẽ musã Õ'acũrẽ masĩ'i. Cũ pe'e musãrẽ masĩmũ'tãcũ niwĩ. Cũrẽ ãjõpeoca be'ro todũporopũ musã ãjõpeo'quere du'ucã'cãrã niwũ. Musã ãjõpeomũ'tã'que mejõ nise ni'i. Wapamarĩ'i. Ni'cãrõacãrẽ Moisé dutisere weẽrã, musã ãjõpeomũ'tã'quere ãjõpeorã weronojõ weerã weesa'a. ¿Todũporopũ da'rawã'ñaco'te'cãrã weronojõ nisĩ'rĩsari tja? ¹⁰ Musã a'tiro wãcũmisa'a. "Judío masã weewũasenojõrẽ ticuse bosenuũmũrĩ cũorã, yũ'rũrãsa'a", nimisa'a. Tere wãcũrã, soowũase nũmũrĩrẽ, ma'ma mujĩpũrẽ, no'o bosenuũmũrĩ nisenõjõrẽ weesa'a. ¹¹ ¿Yũ'u musãrẽ mejõ waro bu'epari? nígũ, ña'arõ tu'oña'sa'a.

¹² Acawererã, yũ'u musã a'tiro weecã uasa'a. Musã judío masã nitirã Moisé dutisere weeticãrã niwũ. Yũ'u quẽ'rã musã weronojõ te dutisere weewe'e majã. Ni'cãrõacãrẽ masĩ'i. Jesucristore ãjõpeose me'rã dia'cũ marĩ yũ'rũrãsa'a. Tojo weegũ judío masũ nimigũ, Jesucristore ãjõpeogũ, Moisé dutisere du'ucã'wũ. Yũ'u weronojõ musã weecã uasã'a. Yũ'u musãrẽ todũporopũ bu'ecã, yũ'ure ne ña'arõ wetimiwũba. ¹³ Musã masĩsa'a. Yũ'u dutitĩtĩagũ, musã tiropũre Jesucristo masãrẽ yũ'rũose quetire bu'ewũ. ¹⁴ Yũ'u dutiticã, musãrẽ diasã niwũ. Musã yũ'u dutiwi'i nimicã, yabitiwũ. A'tiro pe'e weewũ. Ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegu u'mũsepu nigũrẽ weronojõ põtẽrĩme'ricã'wũ. Jesucristore musã ñe'ebocaro weronojõ yũ'ure añurõ weewũ.

¹⁵ Musã todũporopũ yũ'u me'rã e'catimi'que ¿de'ro wa'ari? Musã titare yũ'ure ma'ĩrã, musã weetamuta basioro weebopã. No'o musã ye caperĩpũta yũ'ure tuwee o'osãjãbopã. ¹⁶ ¿Yũ'u diacũ werese ye bu'iri yũ'ure ã'atu'tirã weeti? ¿Diacũ nisere tu'osĩ'rĩtisari?

17 Músārē mejēcā bu'esijari masā yu'u weronojō añusere uasārā mejēta weesama. Músārē na añurō ucūta'sasama. Yu'u me'rā pe'e e'catidutitirā tojo weesama. Tojo nicā na bu'ese pe'ere sirutuato nírā tojo weesama. 18 Āpērā músārē weetamucā, añu nisa'a. Añurō wees'rīse me'rā weetamucāma, añu nisa'a. Weetamurā wee'e nírā, tojo weetamunu'cūcā'to. Yu'u topu nicā dia'cū weetamuta'saticā'to. 19 Yu'u me'rā músā tu'satimicā, yu'u pō'rārē weronojō ma'i'i. Músārē wācūgū, pūrō bujaweti'i. Ni'cō nijīpaco co macūrē wuatji dūporoacā pūrīse pi'etisamo. Co weronojōta yu'u quē'rā músā Jesucristore ējōpeocā uasāgū, pūrō pi'eti'i. Músā Jesucristo weronojō nisetica be'ropu ejerisājāgūti. 20 Yu'u músārē werenemoacju músā tiropu nicā sī'rīmisa'a. Yu'u yoaropu nígū, de'ro weebosau.

Puarā numia Agar, Sara ye queti ni'i

21 Músā a'tiro wācūmisa'a. “Moisé dutisere weérā, Ō'acū me'rā añurō nicā'rāsa'a”, nimisa'a. Tojo wācūmirā, Moisé dutisere queoro masītisa'a. Queoro masīrā pūrīcā, músā wācūrōnojō wācūtībopā.

22 Moisé cū basuta Abrahā yere a'tiro ojacu niwī. Abrahā puarā umua pō'rāticu niwī. Ni'cūrē Agar wāmetigo cūrē da'raco'tego me'rā pō'rāticu niwī. Apīrē cū numodiácjū Sara me'rā pō'rāticu niwī.

23 Agar āpērā numia weronojōta wī'magū boca, pō'rātico niwō. Sara pe'ema bucuo waro niyucā, wī'magū bocata basioticaro niwā. Ō'acū weetamuse me'rā core wī'magū bocata basiocā weecu niwī. Cū Abrahārē nicu niwī: “Mu'u numo ni'cū pō'rātigosamo”, nicu niwī. Cū ní'caronojōta wī'magū pō'rātico niwō. 24-25 A'tiro wee'que me'rā marī masī'i. Na puarā numia Ō'acū cū puaro dutise marīrē cūu'que weronojō ni'i. Agar ūrūgū Sinaí wāmeticju queose weronojō nimo. Tigupu Ō'acū Moisére dutise cūucu niwī. Tigu Arabia di'tapu nisa'a. Agar macū cū paco da'raco'tego niyucā, cū quē'rā da'raco'tegu nicu niwī. Ti curuapu bajuasiruturā nipe'tirā da'raco'terā nima. Āpērā dutisere weewā'ñaco'tema. Apeyema tja a'tocatero Jerusalépure añurō Moisé dutisere weerā nisama. Agar ti macārē queose weronojō nimo. Nipe'tirā Moisé dutisere weerā Agar ya curuacjārā weronojō da'raco'terā nima. Tojo weerā na Moisé dutise doca nima.

26 Sara pe'e a'tiro nimo. Jesucristore ējōpeorā queose weronojō nimo. Co Abrahā numodiácjū nico niwō. Cūrē da'raco'tego mejēta nico niwō. Marī Jesucristore ējōpeorā co weronojō ni'i. Moisé cū dutise doca niwe'e. Tojo nicā co Jerusalé u'musepu niri macā queose weronojō nimo. Ti macā marī Jesucristore ējōpeorā niatji macā ni'i.

27 Ō'acū ye queti ojáca pūrīpu Isaía cū oja'que a'tiro ni'i:

Numio, mu'u pō'rā marīmigō, e'catiya.

Wī'marā na puarā pūrīse tu'oña'sere tu'oña'timigō, e'catiya.

Mu'u pō'rāmarīmicā, be'ropure mu'u pārāmerā pājārā nirāsama.

Apego, marāpu me'rā nigō nemorō pārāmerātigosa'a, ni ojacu niwī. A'te oja'que a'tiro nisī'rīrō wee'e. Jesucristore ējōpeorā Moisé dutisere weerā nemorō pājārā nirāsama.

28 Acawererā, marī Sara macū Isaa weronojō ni'i. Ō'acū Abrahārē ní'caronojōta Sara Isaare wuaco niwō. Marīrē Ō'acū cūrē ní'caronojōta cū pō'rā wa'acā weemi. 29 Dūporopure Sara macū

Espíritu Santu tutuaro me'rã bajuacu niwĩ. Da'raco'tego macũ Ismae cãrẽ ĩ'atu'ticu niwĩ. A'tocatero quẽ'rãrẽ tojota ni'i. Moisé dutisere weeri masã marĩ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ĩ'atu'tisama.

³⁰ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu Ismae, Isaa ye cjasere a'tiro ojano'caro niwũ: "Da'raco'tego macũ cũ pacu caosere ñe'etisami. Cũ numodiãcjũ me'rã põ'rãti'cu pe'e ñe'egũsami. Tojo weegu da'raco'tegore co macũ me'rãta cõ'aõ'ocã'ña", ni ojano'caro niwũ. ³¹ Tojo weerã yu'u acawererã, marĩ Jesucristore ẽjõpeorã Sara pãrãmerã nituriarã ni'i. Da'raco'tego pãrãmerã mejeta ni'i. Sara macũ cũ pacu yere ñe'e'caro weronojõta marĩ Õ'acũ cũ põ'rãrẽ o'oatjere ñe'erãsa'a.

5

Moisé dutise doca ninemotĩcã'ña nise ni'i

¹ Jesucristo marĩrẽ marĩ ñecũsumua weemajãti'que doca ní'cãrãrẽ yu'rũocu niwĩ. Õ'acũ põ'rã wa'adutigu marĩrẽ ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosacu niwĩ. Marĩrẽ todũporopũre peje dutise nicaro niwũ. Ni'cãrõacãrẽ Jesucristore ẽjõpeorã majã titapu ní'caronojõ niwe'e. Nisoori masã musãrẽ a'tiro nibosama. "Õ'acũ me'rã añurõ nisĩ'rĩrã, Moisé dutisere weeya", nibosama. Tojo nicã, tu'otĩcã'ña. Tere weetĩcã'ña. Musã tere wéerã, da'raco'terã weronojõ wa'arãsa'a tja.

² Tu'oña'rẽ musã. Yu'u musãrẽ wereguti. Musã "Õ'rẽcju yapa caserore yejecõ'ase me'rã Õ'acũ ãsãrẽ yu'rũogusami", nitĩcã'ña. Musã tojo nicã, musãrẽ Jesucristo wẽrĩbosa'que ne wapamarĩrõsa'a. ³ Musãrẽ ninemogũti. Tojo wãcũsetirã pũrĩcã nipe'tise Moisé cũ dutisere weepe'ocã'ña. Ni'cãrẽ weemaacusiaticã'ña. ⁴ Musã Moisé dutise me'rã yu'rũrãsa'a nĩrã, Jesucristore du'urã wee'e. Cũ ma'ise me'rã musãrẽ añurõ weebo'quere bajuriorã wee'e. ⁵ Õsã musã weronojõ wãcũwe'e. Espiritu Santu weetamurõ me'rã a'tiro wãcũ'u. Õ'acũ marĩrẽ "Jesucristore ẽjõpeose me'rã añurã nima", nigũsami. Tojo niatjere ẽjõpeose me'rã yucue'e. ⁶ Marĩ Jesucristo yarã ni'i. Õ'acũ ĩ'orõpũre õ'rẽcju yapa caserore yejecõ'ano'se, yejecõ'ano'tise wapamarĩ'i. Marĩ Jesucristore ẽjõpeotjĩarã, ãpẽrãrẽ ma'i'i. Te pũrĩcã wapatĩ'i.

⁷ Musã Jesucristore ẽjõpeoca be'ro cãrẽ añurõ siruturã weemiwã. ¿Noa musãrẽ diãcjũ ẽjõpeomi'quere weremaasoomitito? ⁸ A'tema Õ'acũrẽ dióticã'ña. Cũ dojorẽtipĩ. Cũta musãrẽ Jesucristore ẽjõpeocã weecu niwĩ. ⁹ Masã ña ucũwũase a'tiro ni'i: "Pã bũcũacã weese cã'rõacã morẽmicã, nipe'tiro pãpu se'sa wa'asa'a." Mejẽcã were-maasoosijari masã a'te weronojõ nisama. Na bu'ese na pejetĩrãcã nimicã, pã bũcũacã weese weronojõ bũcũawã'cãrõ wee'e. Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ dojorẽwã'cãrã weema. ¹⁰ Na tojo weesere yu'u wãcũque'tiwe'e. Musã quẽ'rã yu'u weronojõ Jesucristore ẽjõpeorã ni'i. Tojo weerã musã, yu'u tu'oña'cã, yu'u weronojõ weerãsa'a. Musãrẽ dojorẽsĩ'rise wa'asome. Õ'acũ musãrẽ dojorẽsĩ'rĩgũnojõrẽ bu'ĩri da'regusami.

¹¹ Acawererã, ãpẽrã yu'ũre a'tiro nisama: "Pablo masãrẽ Õ'acũ me'rã añurõ nisĩ'rĩrã, a'tiro weeya' nimi. Õ'rẽcju yapa caserore yejecõ'aña nisere bu'ecusiagu weemi", nisama. Na tojo nima'acãrã weema. Yu'u tojo nicãma, judío masã yu'ũre ña'arõ weetibosama.

Yũ'u Jesucristo curusapu wērise me'rā yu'rurāsa'a nise dia'cūrē were'e. Te ye bu'iri yu'ure ña'arō weema. ¹² Musā Jesucristore ējōpeorārē dojorēcusiasama. Musārē dojorērārē a'tiro weecā uasa'a. Na musā tirore ne ninemoticā'to.

¹³ Acawererā, Ō'acū musārē Moisé dutise doca niato nígu mejēta cūucu niwī. Musā “Moisé dutise doca niwe'e” nimirā, “No'o ūsā ña'arō uaripejasere weerāti”, niticā'ña. A'tiro pe'e weeya. Āpērārē ma'írā, weetamuña. ¹⁴ Marī Moisé dutise nipe'tisere ni'cārōputa neonu'cōmasī'i. A'tiro ni'i: “Marī basu ma'irōnojōta āpērā quē'rārē ma'irōua'a”, ni'i. ¹⁵ Musā a'merī ma'iti, a'metu'ti, ucjarā pūrīcā, wa'icūrā a'mequērā weronojō weerā wee'e. Musā basuta ducawati, masāpe'tirā weerāsa'a. Tojo wa'ari nírā, tu'omasī, nisetiya.

Espíritu Santu weedutisere weeroua'a nise ni'i

¹⁶ Musārē a'tiro wereguti. Espiritu Santu musārē weedutironojōta weenu'cūcā'ña. Musā tojo wéerā, ña'ase musā uaripejasere weesome. ¹⁷ Marī ña'arō weesī'rīse, marī uaro weese ni'i. Espiritu Santu cū uase mejēta ni'i. Te ni'cārōnojō niwe'e. Espiritu Santu cū weedutise añuse ni'i. Ña'arō weesī'rī, uaripejase niwe'e. A'te púaperi a'mequē'e. Tojo weerā marī añurō weesī'rīmirā, weetisa'a. Espiritu Santu cū uasere wéerā, ña'arō uaripejase pe'ere weewe'e. ¹⁸ Marīrē Espiritu Santu sū'ori añurō weeseticā, “Moisé dutise me'rā marī yu'rurāsa'a”, ni wācūtisa'a majā.

¹⁹ No'o ña'arō wee uaripejasere maata masīno'o. Tere wéerā, a'tiro weesama. Na numosānumia, na marāpusumua nitirārē a'metārāsama. Ña'ase bujicā'sama. Na nipe'tise ña'ase uaripejasere ne bopoyase marīrō weesama. ²⁰ Ō'acū mejētare, āpērānojōrē ējōpeosama. Tu'oña'rī masā yai weesenojōrē weesama. Ī'atu'tisama. A'merī wapasama. Āpērārē doesama. Sajatiro weemicā, uayasama. Na tu'sase dia'cūrē weecā'sama. Na ye se'sarore wācūsama. Na ni'cārō me'rā a'merī nimi'cārā ducawatisama. ²¹ Ūosepija nisama. Masārē wējēcō'asama. Que'asama. Que'arā, ña'arō weesere yu'rūoquejocā'sama. Tojo nicā apeye peje a'te weronojō weenemosama. Musārē toduporopu ní'caronojōta werenemogūti tja. No'o tenojōrē weesetigunojō Ō'acū wioqu nirōpu u'musepu wa'asome.

²² Espiritu Santu pe'e marīrē sū'ori a'tiro weeseticā weesami. Āpērārē ma'isa'a. E'catise cūosa'a. Marī ya ejeripō'rāpu añurō tu'oña'sa'a. Marīrē ña'arō weecā, uatisa'a. Āpērārē pajaña'sa'a. Narē añurō weesa'a. Queoro, diacjū weeme'rīcā'sa'a. ²³ “Āpērā yu'rūoro ni'i”, ni tu'oña'tisa'a. Ña'arō weesere weesī'rīmirā, weetisa'a. A'te Espiritu Santu me'rā weese añuse dia'cū ni'i. Tojo weero a'tere ne ni'cārō dutiro “Weeticā'ña” ni cā'mota'aro marī'i. ²⁴ Marī Jesucristo yarā nitjārā, ña'arō uaripeja niseti'quere du'ucā'a majā.

²⁵ Espiritu Santu marīrē Ō'acū me'rā ninu'cūcā weemi. Tojo weerā Espiritu Santu weedutironojōta weesetiroua'a. ²⁶ Marī “Āpērā yu'rūoro ni'i” nise me'rā narē uacā weeticā'rā. “Na yu'rūoro ni'i”, niticā'rā. A'merī uoticā'rā.

6

Pablo a'merĩ weetamudutise ni'i

¹ Acawererā, ni'cũ Jesucristore ějõpeogu apetero ña'arõ weebosami. Cũ tojo weecā, Jesucristore añurõ ějõpeorānojõ cūrē weetamuña. Cūrē “Ña'arõ weesere du'uya”, niña. Õ'acūrē acobojose sērĩdutiya. Tere weetamurā, pajaña'se me'rā weeya. Musā que'rā ña'arõ weeri nírā, musā yere wācūnūrūña. ² Musā āpērārē no'o mejēcā wa'acā, a'merĩ weetamuña. Tojo weerā Jesucristo dutisere queoro weerāsa'a.

³ Apetero ni'cũ “Yũ'u āpērā yũ'ruoro ni'i”, ni wācūsami. Cũ āpērā yũ'ruoro nitimigũ, mejõ waro wācūma'acā'sami. Tojo nígũ, cũ basuta nisoogu weemi. ⁴ Marĩnucũ ʒañurõ weemiti yũ'u? nígũ, marĩ weesere beseroua'a. Añurõ wéeca be'ro “Āpērā yũ'ruoro añurõ weepā” nirõ marĩrõ marĩ ye pe'ere e'catiroua'a. ⁵ Marĩ ni'cārērā marĩ wee'quere Õ'acūrē yũ'tirāsa'a. Tojo weerā marĩnucũ cũ cūu'quere weeroua'a. ⁶ Musā Jesucristo ye queti bu'erārē weetamuña. Musā cuosere narē ducawaaya.

⁷ Musā a'tere masĩña. Õ'acūrē ña'arõ bujicā'a, cūrē ña'arõ weedu'tita basiowe'e. “Õ'acũ yũ'u ña'arõ weecā, bu'iri da'reesome”, ni wācūtīcā'ña. Musārē queose me'rā wereguti. Marĩ otese dūca otecā, marĩ ote'quenojõta pĩ'rĩ dūcatīsa'a. Marĩ weesetise que'rā te weronojõ ni'i. Marĩ weesetironojõta mejārõta tja bocarāsa'a. ⁸ Ni'cũ ña'arõ ʒarīpejasere weegūnojõ ña'asere bocagūsami. Õ'acũ cūrē bu'iri da're bajuriogūsami. Apĩ Espĩritu Santu ʒaronojõ weegũ pe'e añusere bocagūsami. Cũ Õ'acũ tiropũ catīnucūsami. ⁹ Tojo weerā añusere wéerā, marĩ carībutīcārā. Marĩ carībutīcā, Õ'acũ añusere queoro marĩrē o'ogūsami. ¹⁰ Tojo weerā nīpe'tīrārē marĩ põtēorõ añurõ weerā. Jesucristore ějõpeorā pe'ere añurõ weeyũ'runũ'cārā.

Pablo weretno'que ni'i

¹¹ Musārē añurõ ĩ'adutīgu pacase ojaguti. A'te nituose darīpũre yũ'u basuta oja'a. ¹² Musārē õ'rēcju yapa caserore yejecõ'adutiri masā narē āpērā añurõ wācūcā ʒarā, tojo weedutisama. Marĩ Jesucristo curusapũ yũ'ruose quetire bu'ecā, judío masā marĩrē tu'ti, ña'arõ weema. Na te pe'ere ʒatīrā, musārē tojo yejecõ'adutisama. ¹³ Na yejecõ'adutiri masāmarīcā nīpe'tise Moīse dutisere weepe'otima. Tojo weepe'otīmīrā, musārē yejecõ'adutima. Na a'tiro nisĩ'rīrā, tojo weesama. “Ēsāta Galacia di'tacjārārē Moīse dutisere weecā weepũ” nisĩ'rīrā, tojo dutisama. ¹⁴ Yũ'u pūrīcā na weronojõ niwe'e. Jesucristo marĩrē yũ'ruogu curusapũ wērī'que pe'ere were'e. Yũ'ure “Āpērā yũ'ruoro nīmī” niato nīgũ mejēta were'e. Yũ'u Jesucristo wērīse me'rā a'ti turīcjārā na ʒarīpejasere du'ucā'wũ. Yũ'u tere wācūnūrūwe'e majā. ¹⁵ Õ'acũ ĩ'orõpũre õ'rēcju yapa caserore yejecõ'ano'se, yejecõ'ano'tise wapamarĩ'i. Marĩ Jesucristore ějõpeose, tojo ničā marĩ ña'arõ weeseti'quere dūcayuse pūrīcā wapati'i. ¹⁶ Nīpe'tise yũ'u bu'e'quere weesīruturārē Õ'acũ na ye ejerīpõ'rārīpũ ejerīsājācā weeato. Narē pajaña'to. Nīpe'tīrā cũ yarārē tojo weeato.

¹⁷ Yũ'u Jesucristo ye quetire bu'ecā, na yũ'ure tārā, cāmīda're'que wā'ña'a. Na tojo wee'que me'rā Jesucristore yũ'u da'raco'tesere ĩ'o'o.

Tojo weerã ni'cãcã me'rã ne ni'cũ yu'ure caribonemotĩcã'to. Yu'u
bu'esere ucũ maasonemotĩcã'to.

¹⁸ Marĩ wiogu Jesucristo musã nipe'tirãrẽ añurõ weeato. Musãrẽ
yu'u acawererãrẽ weronojõ ma'i'i.

Tocã'rõta oja'a.

Pablo

Pablo Éfesocjārārē ojāca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Pablo a'ti pūrīrē bu'iri da'neri wi'ipū nígū, ojacu niwī. Apetero weegu Romapu nígū, ojagu oja'pī.

A'ti pūrīrē Ō'acū cū weesī'rī'caronojōta cū ɰaritero nicā, nipe'tirārē, nipe'tisere Jesucristo doca tojacā weegusami nisere ojacu niwī. Tojo nicā judío masā, judío masā nitirārē Jesucristo me'rā ni'cā uputa nima nisere ojacu niwī. Musā weesetisere ni'cā wi'icjārā Ō'acū ya curuacjārā weronojō weeroua'a nisere ojacu niwī. Ńa'arō weesere cā'mota'aroua'a nisere ojacu niwī.

Pablo Jesucristore ějōpeori curuacjārā Éfesopu nirārē oja'que ni'i

¹ Yū'ɰ Pablo Jesucristo besecū'cu ni'i. Cū yū'ure Ō'acū ɰa'caronojōta cū ye quetire weredutigu cūuwī. Musā Ō'acū yarārē, Éfesopu nirārē añuduti'i. Musā Jesucristore ějōpeonu'cū'u.

² Musārē Ō'acū marī pacu, Jesucristo marī wioгу añurō weeato. Musārē ejerisājācā weeato.

Cristo me'rā Ō'acū marīrē añurō wee'que ni'i

³ Ō'acū, marī wioгу Jesucristo pacure e'catise o'orā. Cristo yarā niyucā, Ō'acū marīrē añurō weecu niwī. Marīrē ma'ígū, nipe'tise ɰ'musepu ejeripō'rā cjae añusere o'ocu niwī.

⁴ A'ti turi weese dɰporo cū marīrē beseyutojacu niwī. Cristore ějōpeorā cū yarā sājārāsama ni wācūgū, tojo besecu niwī. Marīrē cū ĩ'orōpūre añurā, bu'iri moorā niato nígū tojo weecu niwī.

⁵ Dɰporopu cū marīrē ma'ígū, cū pō'rā wa'arāsama, nitojacu niwī. Jesucristore ějōpeoato nígū marīrē tojo weecu niwī. Tere wéegu, cū weesī'rī'caronojōta weecu niwī. ⁶ Cū macū cū ɰputu ma'ígū me'rā marīrē añurō weecu niwī. Tojo weerā cū marīrē añurō wee'quere wācūrā, cūrē e'catipeonu'cū'u.

⁷⁻⁸ Ō'acū marīrē ɰputu ma'ígū, cū macūrē o'ocu niwī. Cū curusapu wērīse me'rā, cū ye dí o'maburose me'rā marī Ńa'arō wee'que wapare wapayecu niwī. Te me'rā Ō'acū marī Ńa'arō wee'quere acobojocu niwī. Marīrē añurō wéegu, tojo weecu niwī. Cū marīrē añurō weesere masiāto nígū masisere, tɰ'omasisere marīrē o'oyu'rumajācu niwī. ⁹ Marīrē cū weesī'rī'que, todɰporo masīno'ña marī'quere masīcā weecu niwī. Cū Jesucristo wērīse me'rā cū yarārē “Añurō weetu'ajanu'cōgūti” ní'quere masīcā weecu niwī. ¹⁰ A'ti ɰmūco pe'ticā, nipe'tise Ō'acū “A'tiro wa'arosa'a” ní'caronojōta wa'arosa'a. Tojo wa'acā, cū ɰa'caronojōta weegusami. A'tiro weegusami. Cū nipe'tirā ɰ'musepu nirā, a'ti nucūcāpu nirārē Cristore na dɰpoá sōrōgūsami.

¹¹ Ō'acū marīrē Jesucristo me'rā ni'cārō me'rā nidutigu dɰporopu beseyucu niwī. Marīrē cū “O'ogūti” ní'quere ñe'edutigu tojo weecu niwī. A'te nipe'tise cū “Weegūti” nise cū wācūyu'quepu ni'i. Cū nipe'tise añutu'sa'a nisere weesami. ¹² Cū a'tiro wéegu, ũsā Cristore

ējōpeomu'tārārē añurō weecā uagu besecu niwī. Ūsā añurō weese me'rā masā cū Ō'acū nise pacare añurō wācūato nīgū tojo besecu niwī. ¹³ Cristo curusapu wērī'que me'rā musā quē'rā Ō'acū yarā wa'awu. Musā diacjū cjase Cristo ye quetire tu'orā, cūrē ējōpeowu. Cū ye queti a'tiro ni'i. Marī pecame'epu wa'abo'cārārē yu'rūweticā weecu niwī. Cūrē ējōpeocā, Ō'acū musārē cū yarā tojacā weecu niwī. Yarā nima nisere ī'osī'rīgū, musārē Espīritu Santure o'ócū niwī. Espīritu Santu Ō'acū "Musārē o'óguti" ní'cūta nimi. ¹⁴ Ō'acū Espīritu Santure marīrē o'otojacu niwī. Tojo weerā marī masī'i. Diacjūta nipe'tise cū "O'oguti" ní'quere o'ogusami. Cū o'otjere yucuerā wee'e. Cū yarā nipe'tirā ña'arō weeseti nimi'cārārē yu'rūwetipe'ticā weegusami. Tojo wéeca be'ro cū "O'oguti" ní'quere o'ogusami. Cū tojo weecā ī'arā, masā Ō'acūrē "Añubutiagu nimi", nirāsama.

Pablo Éfesocjārārē sērībosase ni'i

¹⁵⁻¹⁶ Ū'u musā añurō weesere masī'i. Musā marī wioгу Jesure ējōpeo'o. Tojo nicā nipe'tirā Ō'acū yarārē ma'i'i. Musā tojo weecā wācūgū, yu'u Ō'acūrē sērībosasetirinucū cūrē e'catise o'onu'cū'u. ¹⁷ Ō'acū, marī wioгу Jesucristo pacu añubutiagu nimi. Cūrē musā ye niatjere a'tiro sērībosa'a: "Ō'acū, Espīritu Santu tu'omasise o'oato narē. Mū'u ye cjasere añurō ī'oato. Nemorō mū'urē masīdutigu tojo weeato. ¹⁸ Ō'acū, na tu'oña'rōpu mū'u ye cjasere masicā weeya. Mū'u narē añurō weesī'rīgū besecu niwū. Nipe'tirā mū'u yarārē añubutiasere o'ogusa'a. A'tere narē añurō masicā weeya. ¹⁹⁻²⁰ Mū'u tutuayu'rūgu ni'i. Mū'u tutuase ne pe'tisome. Te me'rā ūsā Jesucristore ējōpeorārē ducayugu wee'e. Mū'u tojo weesere narē masicā weeya", ni sērībosa'a. Ō'acū tutuase a'tiro ni'i. Cū, cū tutuase me'rā Cristo wērī'cupure masācā weecu niwī. Cū masāmujāaca be'ro cūrē cū tiro u'musepu wioгу dujiri cūmurō diacjū pe'e dupocu niwī. Cū tutuase me'rāta cū uaronojō marīrē ducayugu weemi. ²¹ Ō'acū Cristore a'tiro weecu niwī. Nipe'tirā a'ti nucūcāpu nirā, u'musepu nirā, na wiorārē, no'o āpērārē dutirānojōrē na bu'ipū tojacā weecu niwī. A'ti umucopu, ape umucopure tojota weenu'cūcūsami. ²² Ō'acū nipe'tisere, nipe'tirārē Cristo doca tojacā weecu niwī. Tojo nicā nipe'tirā Cristore ējōpeose cururicjārā dupoá sōrōcu niwī. ²³ Nipe'tirā cūrē ējōpeose cururicjārā ni'cā curua nima. Ti curuacjārā cū upu weronojō nima. Tojo nicā Jesucristota nipe'tiropu nibi'acā'sami. Cūrē ējōpeose cururicjārā cū uaro weemasīma. Tojo weero narē añurō weemasise du'sawe'e.

2

Ō'acū marīrē ma'ígū yu'rūo'que ni'i

¹ Toduporopu Cristore ējōpeose duporo musā ña'arō weecārā niwū. Musā ña'arō wee'que bu'iri Ō'acū ī'orōpūre wērī'cārā weronojō nicārā niwū. ² Āpērā a'ti turicjārā weronojō ña'arō weenu'cūcārā niwū. Wātīa wioгу uaronojō weecārā niwū. Cū a'ti turicjārā Ō'acūrē yu'rūnu'cārārē dutigu nimi. ³ Toduporo marī nipe'tirā tojota ña'arō weenu'cūwū. Ña'arō weesī'rīsere uaripejawu. Marī no'o

uaro weesir'risenojörē, ña'arō wācūsenojörē weewu. Tojo weerā marī quērā Ō'acūrē bu'iri da'reno'bopā. Āpērārē pecame'epu cō'a, bu'iri da'rero weronojō da'reno'bopā. ⁴ Cū pe'e marīrē uputu ma'igū, pajaña'se cuoyu'ruawī. ⁵ Marī ña'arō wee'que bu'iri Ō'acū marīrē “Wērī'cārā weronojō nima”, ni ī'awī. Cristore ējōpeoca be'ro marīrē “Cristo me'rā ni'cārō me'rā nima”, ni ī'asami. Cū Cristore masō'caronojōta marī quērārē catise pe'titiserē o'ocu niwī. Tojo weegu Ō'acū marīrē pajaña'gū, ña'arā nimi'cārārē yu'ruocu niwī. ⁶ Ō'acū Jesucristore masōcu niwī. Cūrē masō'caronojōta marī Jesucristo yarārē masāmujāa'cārā weronojō weecu niwī. Jesucristo u'musepu wiogu dujiri cūmurō dujironojōta marīrē cū me'rāta tja u'musepu dujiyutojarā weronojō nicā weecu niwī. Ña'arō nisetise me'rā nisome majā. ⁷ Jesucristo cū wērībosa'que me'rā marīrē ma'isere, cū añubutiaro weesere ī'ocu niwī. Be'ropu nipe'tirārē tere masīcā uagu tojo weecu niwī. ⁸ A'tiro ni'i. Marī Jesucristore ējōpeorā Ō'acū añurō weese me'rā yu'ruawu. Te marī basu wee'que mejēta ni'i. Ō'acū pe'e marīrē yu'ruowī. ⁹ Marī añurō weesere ī'agū mejēta yu'ruowī. Tojo weegu ne ni'cū “Yu'u añurō wee'que wapa Ō'acū yu'ure yu'ruowī”, nita basiowe'e. ¹⁰ A'tiro ni'i. Marī cū wee'cārā ni'i. Jesucristo ya curuacjārā nidutigū tojo weecu niwī. Duporopu marī añurō weeatjere wācūyutojacu niwī. Tere añurō weedutigū marīrē Jesucristo yarā wa'acā weecu niwī.

Marī Jesucristo me'rā añurō nicā'a nise ni'i

¹¹ Musā toduporopu niseti'quere wācūña. Musā judío masā niwe'e. Tojo weerā judío masā ō'rēcju yapa caserore yejecō'arā, a'tiro nisama musārē: “Na yejecō'ano'ña marīrā nima.” Na basu pe'e “Ūsā yejecō'ano'cārā Ō'acū yarā ni'i”, nimisama. Musā pe'ere “Ō'acū yarā nitima”, nisama. Tojo weese upupu weese dia'cū ni'i. Tojo weese masārē Ō'acū yarā wa'acā weewe'e. ¹² Titapure musā ējōpeose duporo Cristore moocārā niwū. Musā Ō'acū yarā Israe curuacjārā me'rā niticārā niwū. Ō'acū Israe curuacjārārē a'tiro nicu niwī: “Narē añurō weeguti. Na wiogu nigūti. Yarā nirāsama”, nicu niwī. Musā pe'ere tojo niticu niwī. Musā Ō'acū ūsārē yu'ruogusami nisere masīticārā niwū. Ō'acūrē moocārā niwū. ¹³ Ni'cārōacā pūrīcārē musā Jesucristore ējōpeorā ni'i. Tojo weerā toduporopu cūrē masītimi'cārā cū yarā wa'acārā niwū. Cristo cū wērīse, cū dí o'maburose me'rā musārē cū yarā wa'acā weecu niwī. ¹⁴ Cristo nimi marīrē ejerisājāsere o'ogu. Cūta marīrē judío masārē, judío masā nitirārē ni'cā curuacjārā wa'acā weecu niwī. Marī a'merī ī'asī'rītimi'quere du'ucā weecu niwī. ¹⁵ Cū wērīse me'rā Moisé duti'quere wéerā, ne ni'cū yu'ruwetimasītimi nisere masīcā weecu niwī. Tojo weegu Cristo pua curua nimi'cārārē cūrē ējōpeocā ī'agū, ni'cā curuata weecu niwī. Tojo weese me'rā marīrē añurō ni'cārō me'rā niseticā weecu niwī. ¹⁶ Cū curusapu wērīse me'rā marīrē judío masārē, judío masā nitirā me'rā a'merī marī pe'sutiserē du'ucā weecu niwī. Cū wērīse me'rāta tja marī pua curua nimi'cārārē ni'cā curua weecu niwī. Tojo nicā te me'rāta Ō'acū ī'orōpure marīrē añurā wa'acā weecu niwī.

17 Cristo a'ti nucũcãpu a'tigu, “Õ'acũ masã me'rã añurõ nisetisere apogu a'tiwũ”, ni werecu niwĩ. Òsã judío masã Õ'acũ yere masi'cãrãrẽ werecu niwĩ. Tojo nicã musã quẽ'rã judío masã nitirã, Õ'acũ yere masiti'cãrãrẽ te quetire werecu niwĩ. 18 A'tiro ni'i. Jesucristo wẽrise me'rã marĩ judío masã, judío masã nitirã nipe'tirã marĩ pacu Õ'acũrẽ sẽrimasĩ'i. Cũrẽ ãjõpeo, masĩta basio'o. Cũ tiropu wa'amasĩ'i. Espĩritu Santu ni'cũ nigũ cũ weetamuse me'rã tojo weeta basio'o. 19 Tojo weerã musã judío masã nitirã Õ'acũ i'orõpũre apesecjãrã sijari masã weronõjõ niwe'e. Õ'acũrẽ masĩtirã weronõjõ niwe'e. A'tiro pe'e ni'i. Judío masã Cristore ãjõpeorã weronõjõta Õ'acũ ya curuacjãrã ni'i. Nipe'tirã Cristore ãjõpeorã me'rã ni'cũ põ'rã, Õ'acũ põ'rã ni'i. 20 Marĩ nipe'tirã Jesucristore ãjõpeorã ni'cã wi'i yéeca wi'ijo weronõjõ ni'i. Ti wi'i yeenu'cã'que a'tiro ni'i. Jesucristo besecũú'cãrã, tojo nicã Õ'acũ wereduti'quere wereturari masã musãrẽ ne waro bu'edu'pocãticãrã niwã. Tere tu'orã, ãjõpeocãrã niwũ. Na ne waro yeenu'cãcaga ãtãgã weronõjõ Jesucristo nimi. 21 Yeenu'cãcaga ãtãgã me'rã nipe'tise ti wi'i cjase queoro ninu'cũcã'a. Nipe'tise apeye ãtãpaga tãga yeenu'cãcaga ãtãgã me'rã yee a'mesu'ono'o. Queoro tãga me'rã añurõ yeeturiamujãno'o. Tojo weronõjõ Cristo marĩ cãrẽ ãjõpeocã, ãpẽrã todũporo ãjõpeorã me'rã añurõ a'mesu'acã weemi. ãpẽrã cãrẽ ãjõpeowã'cãcã, cũta tã marĩ nipe'tirãrẽ ni'cã curua, pajiri curua wa'acã weemi. ãpẽrã marĩ nipe'tirãrẽ i'arã, wiopesase me'rã “Õ'acũ ya curua ni'i”, nirãsama. 22 Musã quẽ'rã judío masã nitirã ãpẽrã Jesucristore ãjõpeorã me'rã a'mesu'a, Õ'acũ ya curuacjãrã toja'a. Õ'acũ Espĩritu Santu me'rã musãpũre nimi.

3

Pablo “Judío masã nitirãrẽ bu'edutigũ cũuno'wũ” ni'que ni'i

1 Õ'acũ musãrẽ ma'igũ, añurõ weecu niwĩ. Cũ tojo weesere wãcũgũ, cãrẽ e'catipeo'o. Yũ'u Pablo musã judío masã nitirãrẽ Jesucristo ye quetire werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipũ ni'i. 2 Musã masĩsa'a, Õ'acũ musãrẽ pajaña'gũ, añurõ weesĩ'rĩgũ, yũ'ure a'tiro weredutiwĩ. Judío masã nitirã quẽ'rãrẽ yũ'rũomi nisere weredutiwĩ. 3 Õ'acũ todũporopũ masĩno'ña marĩ'que quetire yũ'ure bajuyoropũ i'owĩ. Tere “Judío masã nitirãrẽ añurõ weeguti” ní'quere yũ'ure masĩcã weewĩ. Yũ'u musãrẽ a'te dũporo pejetipawa ojatojapũ. 4 Musã tere bu'érã, yũ'ure “Cristo ye queti, todũporo masĩno'ña marĩ'que quetire cũ masĩmi”, nirãsa'a. 5 Dũporocjãrã Õ'acũ judío masã nitirãrẽ ñe'egũsami nisere masĩticãrã niwã. Ni'cãrõacã pũrĩcãrẽ Espĩritu Santu me'rã cũ yarã, cũ besecũú'cãrãrẽ weremi. Tojo nicã tere cũ wereduti'quere wereturari masãrẽ weremi. 6 Te todũporo masĩno'ña marĩ'que queti a'tiro ni'i. Judío masã nitirã Jesucristore ãjõpeorã, judío masã weronõjõ Õ'acũ põ'rã sãjãrãsama. Na quẽ'rã cũ o'atjere ñe'erãsama. Na pũa curua nimi'cãrã ni'cã curua nirãsama. Õ'acũ “Judío masãrẽ Jesucristo me'rã añurõ weeguti”, nicũ niwĩ. Cũ tojo ní'quere judío masã nitirã quẽ'rãrẽ weegũsami.

7 A'te quetire Õ'acũ yu'ure weredutigu cūuwī. Yu'u ña'agũ nimicã, yu'ure añurõ wéégũ, cã tutuaro me'rã tojo cūuwī. 8 Yu'uta mejõ nigũ waro nipe'tirã Õ'acũrẽ êjõpeorã docapu tu'oña'a. Tojo nimicã, yu'ure añurõ weesi'rigũ, a'tiro weecu niwī. Judío masã nitirãrẽ cã bese'cu Cristo ye añuse quetire weredutiwī. Te queti a'tiro ni'i. Õ'acũ Jesucristo me'rã añubutiasere marĩrẽ weemi. Te añusere marĩ wãcũpõtẽowe'e. 9 Apeyere Õ'acũ nipe'tirã te queti tudõporocjãrã masĩti'quere masiãto nigũ yu'ure o'ówī. Cũ nipe'tisere wee'cu te quetire maata wereticũ niwī. Te queti cã ne waro wãcũyu'que a'tiro ni'i. "Judío masã nitirã judío masã weronojõ Õ'acũ põ'rã nirãsama" ní'que ni'i. 10 Tojo weero ni'cãrõacãrẽ Jesucristore êjõpeori curuacjãrã me'rã a'tiro wa'a'a. Na peje cururi nimi'cãrã ni'cã curua wa'acã ï'arã, u'musecãrã wiorã, tojo nicã wãtĩ yarã tutuarã a'tiro nisama: "Õ'acũ masĩyu'ruami. Añubutiaro wãcũse cuomi", nisama. 11 Ne waropũ Õ'acũ "Tojota peje cururicjãrãrẽ ni'cã curua wa'acã weeyapatiguti", nicũ niwī. Cũ ní'caronojõta Jesucristo marĩ wiogu me'rã queoro wa'acã weecu niwī. 12 Cristo me'rã marĩ Õ'acũrẽ masĩta basio'o. Jesucristore êjõpeotjãrã, uiro marĩrõ "Marĩrẽ ñe'egusami", ni'i. Cũrẽ sãrĩmasĩ'i. 13 Yu'u musãrẽ were'que bu'iri pi'eti'i. Musãrẽ a'tiro weecã ua'a. Yu'u pi'etisere wãcũrã, bujawetiticã'ña. Pi'etigu, Õ'acũ musãrẽ añurõ wee'quere ãpẽrãrẽ wãcũcã wee'e.

Cristo masãrẽ ma'isere masiãto nigũ, Pablo sãrĩbosase ni'i

14 Õ'acũ, marĩ wiogu Jesucristo pacure e'catipeo'o. Musã judío masã nitirãrẽ añurõ weesere wãcũgũ, tojo wee'e. 15 Õ'acũta pacũ nimũ'tã'cu nimi. Cũ me'rã pacũ nise nu'cã'a. Cũ nipe'tise cururicjãrã u'musepũ nirã, a'ti nucũcãpũ nirã ni'cãrõ me'rã niseticã weecu niwī. 16 Marĩ pacure musã ye niatjere sãrĩbosa'a. Cũ añubutiagu, tutuayũ'rugũ nimi. Cũ Espĩritu Santu musãrẽ wãcũtutuacã weegusami. 17 Musã Cristore êjõpeo, nemorõ cã me'rã añurõ niato nigũ sãrĩbosa'a. Apeyema, musã Cristore, tojo nicã ãpẽrãrẽ añurõ ma'icã uagu sãrĩbosa'a. 18 Musã nipe'tirã Õ'acũ yarã me'rã Jesucristo marĩrẽ ma'iyũ'rũnu'cãsere masĩdutigu sãrĩbosa'a. Cũ nipe'tirã masãrẽ uputu waro ma'imi. Wiorã, mejõ nirã, nipe'tirãpũreta ma'inu'cũcã'mi. Cũ ma'ise ne pe'tisome. 19 Musãrẽ cã ma'isere masĩdutigu sãrĩbosa'a. Cũ ma'isere wãcũpõtẽomasĩtisa'a. Te, cã ma'isere masĩrã, cã weronojõ añurã, ña'ase moorã nirãsa'a. Tojo weerã Õ'acũrẽ cuoyũ'ruarãsa'a.

20 Nipe'tirã "Õ'acũrẽ añuyũ'ruami", niato. Cũ nipe'tise marĩ sãrĩse yũ'ruoro o'osami. Marĩ wãcũ'que nemorõ o'omasĩsami. Cũ tutuaro me'rã marĩrẽ tojo weemasĩsami. 21 Tojo weerã Õ'acũ marĩ Jesucristore êjõpeori curuacjãrãrẽ añurõ weecã ï'arã, nipe'tirã Õ'acũrẽ e'catipeonu'cũcã'to. Tojo nicã Jesucristo masãpũre weesere ï'arã, tojota weeato. A'tocaterocjãrã, be'rocjãrã quẽ'rã tojota Õ'acũrẽ e'catipeonu'cũcã'to.

Tojota wa'arosa'a.

4

Jesucristore êjõpeorãrẽ ni'cãrõ me'rã nisetiduti'que ni'i

¹ Yu'u marĩ wioḡu ye quetire werese wapa, bu'iri da'leri wi'ipu ni'i. Ō'acũ cã tutuaro me'rã marĩrẽ añurõ weecu niwĩ. Tere wãcũḡũ, musãrẽ a'tiro weecã u'a. Musã Ō'acũ bese'cãrã weronojõta añurõ weesetiya. ² Ne ni'cũ “Āpẽrã yu'ruoro ni'i”, ni wãcũticã'ña. Nitu'tiro marĩrõ queoro weeya. Musãrẽ ña'arõ, mejẽcã weecã, wãcũtutuaya. Āpẽrãrẽ ma'irã, queoro weeticã ĩ'arã, tojo tu'oña'cã'ña. ³ Espĩritu Santu musãrẽ ni'cãrõ me'rã niseticã weemi. Musã ni'cãrõ me'rã añurõ nisetrãti nĩrã, a'merĩ acobojoya. A'merĩ añurõ wejepeo, cumuca marĩrõ niña. ⁴ Marĩ ni'cã curuacjãrã ni'i. Espĩritu Santu ni'cũ nigũ, marĩ nipe'tirãpũre nimi. Ō'acũ u'musepu wa'adutigu marĩ nipe'tirãrẽ beseyucu niwĩ. ⁵ Marĩ wioḡu Jesucristo ni'cũta nimi. Marĩ nipe'tirã cũrẽ ni'cãronojõ ãjõpeo'o. Jesucristore sirutusere ĩ'orã, marĩ nipe'tirã wãmeyeno'o. ⁶ Ō'acũ marĩ pacu ni'cũta nimi. Cũ marĩ nipe'tirã wioḡu nimi. Cũ, cũ yarã me'rã cũ ye cjasere weemi. Cũ yarã nipe'tirãpũre nimi.

⁷ Tojo nimicã, Cristo marĩrẽ, marĩnucãrẽ Espĩritu Santu me'rã weemasĩsere o'ocu niwĩ. ⁸ Tojo weero Ō'acũ ye queti ojãca pũrĩpu oja'caronojõta ni'i. A'tiro ojano'wũ:

Cũ u'musepu mujãase dũporo cũrẽ ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã weecu niwĩ.

Cũ mujãaca be'ro masãrẽ Espĩritu Santu me'rã weemasĩsere o'ocu niwĩ.

⁹ Cũ u'musepu mujãasere ucũrã, cũ topu mujãati dũporo a'ti di'tapu dijaticu niwĩ yujupu, nĩrã wee'e. Dijati, a'topu nicu niwĩ. ¹⁰ Cũta tja a'ti di'tapu ni'cu u'muse añubutiaropu Ō'acũ nirõpu mujãacu niwĩ. Tojo weegu nipe'tiropu dutimasĩmi. ¹¹ Jesucristo cũ yarãrẽ, nãnucũrẽ Espĩritu Santu me'rã weemasĩsere o'ocu niwĩ. Ni'cãrẽrãrẽ besecũú, cũ ye queti wererã sãjãcã weecu niwĩ. Āpẽrãrẽ Ō'acũ cũ ucũse tu'o'quere wereturiarã sãjãcã weecu niwĩ. Āpẽrãrẽ, cũ masãrẽ pecame'epu wa'abo'cãrãrẽ yu'ruwetise quetire werecusiarĩ masã sõrõcu niwĩ. Āpẽrãrẽ, Jesucristore ãjõpeorãrẽ su'ori bu'edutigu cũucu niwĩ. ¹² Tojo wee cũ yarãrẽ cũ ye cjasere da'rato nĩḡũ tojo weecu niwĩ. Cũ ya curuacjãrãrẽ cũ uaro weenemoato nĩḡũ tojo weemasĩsere o'ocu niwĩ. ¹³ Tere wee, marĩ a'merĩ weetamurã, Ō'acũ macũrẽ nemorõ ãjõpeonemorãsa'a. Cũrẽ añurõ masĩrãsa'a. Tojo nicã Ō'acũ uaronojõta queoro weemasĩnemorãsa'a. Ō'acũ bese'cu Cristo nipe'tisere añurõ niseticu niwĩ. Marĩ cũrẽ ãjõpeori curuacjãrã quẽ'rã cũ weronojõta nisetrãsa'a. ¹⁴ Tojo weerã wĩ'marã weronojõ ducayumujãrã nisome. Nipe'tisetiri ma'ma bu'esere tu'orã, na'irõ ducayumujãsome. Nisoomerĩrĩ masã marĩrẽ mejẽcã ãjõpeocã weesome. ¹⁵ A'tiro pe'e bucũrã weronojõ weerãsa'a. Diacjũ a'merĩ ma'i, ucũrãsa'a. Siape me'rã diacjũ cjasere ãjõpeotu'ajanu'cõrãsa'a. Tojo nicã, ãpẽrãrẽ wereyapada'reorãsa'a. Nipe'tise no'o marĩ weesere Cristo me'rã nĩrã, cũ uaro weenemorãsa'a. Cũta nimi cũrẽ ãjõpeori curuacjãrã dũpoá. ¹⁶ Tojo dũpoá nĩḡũ, marĩrẽ queoro a'mesu'acã weemi. Marĩ upu peje ducawatimirõ, ni'cã uputa ni'i. A'te weronojõ marĩ cũrẽ ãjõpeorãrẽ ni'cã curuata cũ me'rã ni'cãrõ me'rã nicã weemi. Marĩ ãjõpeorãnucũ a'merĩ weetamurã, siape me'rã weetamuwã'cã, a'merĩ ma'itu'ajanu'cõrãsa'a.

Jesucristo me'rã ma'ma weesetisere boca'que ni'i

¹⁷ Marĩ wioḡu dutiro me'rã musãrẽ a'tiro weeduti'i. Musã Õ'acũrẽ masĩtirã weronojõ weeticã'ña. Toduporopu weeseti'quenojõrẽ weeticã'ña. Õ'acũrẽ masĩtirã no'o uaro wãcũ, weema'acã'sama. ¹⁸ Na tu'omasĩtima. Na'itĩ'arõpu nirã weronojõ nima. Õ'acũ masãrẽ añurõ weesere masĩtima. Õ'acũ yere wãcũsĩ'rĩtirã, tu'omasĩtirã weronojõ nima. Tojo weerã Õ'acũ tiropu catinu'cũsome. ¹⁹ Na ña'arõ weesetisere ne bopoyatima. Na no'o uaro ña'arõ weebajaque'atima. Na weetu'sase, nipe'tise ña'asere weema. Na weesere “¿Añumitito?” ni wãcũtima. ²⁰ Musã pũricãrẽ Cristo Õ'acũ bese'cu tojo weesere weedutiticu niwĩ. ²¹ Musã queorota cũ ye quetire tu'orã, masĩsa'a. Cũrẽ ãjõpeorã weesetisere Jesũ bu'e'quere masĩsa'a. ²² Musã toduporopu weeseti'quema du'ucã'ña majã. Musã “Ña'arõ uaripejasere weérã, e'catirãsa'a”, ni wãcũmipã. Niwe'e. Tojo weese musãrẽ dojorẽpã. ²³ Musã mejẽcã wãcũsere ducayuroa'a. ²⁴ Õ'acũ uaronojõta ma'ma weesetisere weeya. A'tiro weérã, ãpẽrãrẽ musã queoro weerãsa'a. Tojo nicã Õ'acũ ĩ'orõpũre añurã nirãsa'a.

²⁵ Tojo weerã a'merĩ nisoosere du'ucã'ña. Marĩ nipe'tirã Jesucristore ãjõpeori curuacãrã ni'i. Te ye bu'iri a'merĩ diacũ ucũrõa'a.

²⁶ Musã uarã, ña'arõ weeticã'ña. Uana'iaticã'ña. ²⁷ Wãtĩ musãrẽ uadojacã weesĩ'rĩsere cã'mota'aya.

²⁸ Toduporopu yajapo'cu yajanemoticã'to majã. Yajaronojõ o'ogũ, da'rato. Tojo weegu cũ basu quẽ'rã cuogusami. Cũ da'ra'que wapa me'rã pajasecuorã quẽ'rãrẽ weetamumasĩḡsami.

²⁹ Ña'asere ucũticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Añuse, no'o masãrẽ weetamusenojõ pe'ere ucũña. Tojo weérã, musã ucũse tu'orãrẽ añurõ weerãsa'a. ³⁰ Nipe'tise ña'arõ weesere weeticã'ña. Espĩritu Santure bujaweticã weeticã'ña. Õ'acũ Espĩritu Santure o'ose me'rã musã “Õ'acũ yarã nima”, nino'o. Tojo weerã musã masĩ'i, Jesucristo a'ticãpu Õ'acũ musãrẽ añurõ yu'rũbutiagusami.

³¹ Nipe'tise a'merĩ ña'arõ tu'oña'sere, pũrĩrõ ucũsere, uayu'rumajãsere, a'metu'tise, uarã caricũsere, tojo nicã ãpẽrãrẽ ña'arõ ucũse quẽ'rãrẽ du'ucã'ña. Ne ni'cũrẽ ĩ'atu'titicã'ña. ³² A'tiro pe'e weeya. A'merĩ añurõ weetamu, pajaña'ña. Õ'acũ Cristo me'rã musãrẽ acobojocaronojõta musã quẽ'rã a'merĩ acobojoya.

5

“Õ'acũ põ'rãrẽ a'tiro nisetiroa'a” ni'que ni'i

¹ Musã Õ'acũ põ'rã cũ mairã ni'i. Tojo weerã cũ weronojõ weeya. ² Jesucristo marĩrẽ ma'ĩ'caronojõta a'merĩ ma'ĩnu'cũcã'ña. Cũ marĩrẽ ma'ĩḡũ, wẽrĩbosacu niwĩ. Cũ wẽrĩbosa'que judío masã oveja wĩ'magũrẽ wẽjẽ, Õ'acũrẽ ãjũamorõpeo'caro weronojõ ni'i. Õ'acũ na ãjũamorõcã, tu'sacu niwĩ. Te weronojõ Jesucristo marĩrẽ wẽrĩbosa'quere tu'sacu niwĩ.

³ Musã Õ'acũ yarã nitoja'a. Tojo weerã musã numosãnumia nitirãrẽ, marãpusumua nitirãrẽ ne a'metãrãbajaque'atiticã'ña. Nipe'tise no'o ña'arõ weesere, ña'arõ wãcũsere weeticã'ña. Tojo nicã ãpẽrã yere uaripejaticã'ña. Ne cã'rõ ña'arõ weesere wãcũticã'ña. ⁴ Ña'asere

ucũ bujicã'ticã'ña. No'o ɯaro ucũma'aticã'ña. Tojo weese queoro niwe'e. Tojo weronojõ o'orã, a'tiro pe'e weeya. Õ'acũ añurõ weesere a'merĩ ucũ, cãrẽ e'catise o'oya. ⁵ Musã masitojasa'a. No'o ɯaro a'metãrãbajaque'atirãnojõ Jesucristo yarã nitima. Õ'acũ nirõpũ wa'asome. Mejãrõta tja ña'asere weegũ, tojo nicã a'ti ɯmãco cjase ɯaripejayũ'rũnũ'cãgũ quẽ'rã cũ tiropũ wa'asome. A'ti ɯmãco cjase ɯaripejayũ'rũnũ'cãse Õ'acũ mejẽtare ãjõpeose ni'i. ⁶ Tũ'omasĩña. Õ'acũ te ña'ase weerãrẽ cãrẽ yũ'rũnũ'cãrãrẽ pecame'epũ bu'iri da'regusami. Na ña'arõ weesere "Añuse ni'i", nibosama. Na tojo ucũmaasoosere ne ãjõpeoticã'ña. ⁷ Õ'acũrẽ yũ'rũnũ'cãrãrẽ na ña'arõ weesere ne cã'rõ bu'ipejatamuticã'ña.

⁸ Musã todũporopũre ña'arõ weesetirã, na'itĩ'arõpũ weronojõ nicãrã niwũ. Õ'acũrẽ masĩticãrã niwũ. Ni'cãrõacã pũricãrẽ marĩ wiogu yarã nĩrã, bo'reyuropũ nĩrã weronojõ ni'i. Õ'acũ ye cjasere masĩ'i. Cũ yarã weronojõ weesetiya. ⁹ Marĩ bo'reyuropũ nĩrã, ãpẽrãrẽ añurõ wee'e. Tojo nicã weesoosere marĩrõ Õ'acũ ɯaronojõ queoro wee'e. ¹⁰ Nipe'tise musã weesenõjõrẽ "¿Marĩ wiogu e'catigusari?" ni wãcũña. ¹¹ Jesucristore ãjõpeotirã na'itĩ'arõpũ nĩrã weronojõ nisama. Na no'o ɯaro weema'asama. Musã na weronojõ weeticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Na weesere "Ña'ase Õ'acũ weedutitise ni'i" ni, bajuyoropũ ñ'oña. ¹² Na ya'yioropũ ña'arõ weesere marĩ ucũcã, bopoyo ni'i. ¹³ Bo'reyuropũre nipe'tise baju'u. Marĩ na ña'arõ wee'quere ña'a ni'i nĩrã, bajuyoropũ ñ'o'o. Tojo weecã, na ña'arõ weesere masĩsama. Masĩrã, na quẽ'rã dũcayubosama. ¹⁴ Tojo weero Jesucristore ãjõpeotirãrẽ a'tiro ucũno'o: Mũ'ɯ cãrĩgũ, tũ'omasĩtigũ weronojõ ni'i.

Wã'cãña.

Õ'acũ ñ'orõpũre wẽrĩ'cũ weronojõ ni'i.

Tojo nimigũ, masãña.

Tũ'omasĩña.

Cristo Õ'acũ bese'cũ musãrẽ bo'reyuropũ nĩrãrẽ weronojõ weegusami, nino'o.

¹⁵ Tojo weerã musã weesere añurõ wãcũcasanũ'cõña. Õ'acũ yere masĩtirã weronojõ niticã'ña. Cũ yere masĩrã weronojõ pe'e añurõ ñña. ¹⁶ A'tiro nicã peje ña'ase ni'i. Tojo nimicã, a'tiro weeya. Nipe'tise musã weesetisetirinũcũ Õ'acũ ɯaro weeya. ¹⁷ No'o ɯaro weema'aticã'ña. "¿Ñe'enojõ pe'e Õ'acũ ɯase niti?" ni wãcũña. ¹⁸ Que'aticã'ña. Tojo weese yapatidijase ni'i. E'catisĩ'rĩrã, Espĩritu Santure cõoyũ'rũmajã ñña. ¹⁹ Õ'acũ ye basasere, Salmo wãmetiri pũrĩpũ oja'quenojõrẽ a'merĩ wereya. Marĩ wiogure ɯpũtũ e'catipeose me'rã basapeoya. ²⁰ Marĩ wiogu Jesucristore ãjõpeorã, nipe'tisere Õ'acũ marĩ pacũre e'catise o'onu'cũcã'ña.

Ni'cã wi'icjãrã Jesucristore ãjõpeorãrẽ dutise ni'i

²¹ Cristore musã ãjõpeose bu'iri wiopesase me'rã a'merĩ ñ'aña.

²² Marãpũtirãnumia, marĩ wiogure yũ'ti ãjõpeoronojõta musã marãpũsumãrẽ yũ'ti ãjõpeoya. ²³ A'tiro ni'i. Cristo cãrẽ ãjõpeori curuacjãrã dũpoã nimi. Tojo weronojõ marãpũtigore co marãpũ co wiogu weronojõ nimi. Apeye quẽ'rãrẽ Cristota cũ ya curuacjãrãrẽ yũ'ruogu nimi. Marĩ cũ ya ɯpũcjãrã ni'i. ²⁴ Marĩ cũ ya curuacjãrã

cã dutise doca ni'i. A'te weronojõ marãputirãnumia quẽ'rã nipe'tise na marãpusumua dutise doca nirõua'a.

²⁵ Cristo cũ ya curuacjãrãrẽ ma'igũ, marĩ ye niatjere wẽribosacu niwĩ. Cũ ma'icaronojõta, numotirã, musã numosãnumiarẽ ma'ina. ²⁶ Jesucristo cũ ya curuacjãrãrẽ cũ yarã nidutigũ tojo wẽribosacu niwĩ. Cũ ye quetire ãjõpeocã, marĩ ña'arõ wee'quere cõ'a ducayucã weemi. Aco me'rã ù'irítisere coero weronojõ weemi. ²⁷ Cũ, cũ ya curuacjãrãrẽ añubutiarã cõoguti nígũ, tojo weemi. De'ro nise ña'ase moorã, bu'iri marĩrã wa'acã weemi. ²⁸ Jesucristo cũ ya curuacjãrãrẽ ma'icaronojõta, musã numotirã, musã numosãnumiarẽ ma'irõua'a. Musã basu ma'irõnojõta ma'ina. No'o cũ numorẽ maigãnojõ cũ basu ma'igũ weemi. ²⁹ A'tiro ni'i. Ne ni'cũ cũ upure ma'iticã weetimi. A'tiro pe'e weemi. Añurõ ba'a, cũ upure co'temi. Cristo cũ ya curuacjãrãrẽ tojota weemi. Marĩrẽ ma'igũ, añurõ co'temi. ³⁰ Marĩ cãrẽ ãjõpeori curuacjãrã cũ ya upũ ni'i. ³¹ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ojano'wũ:

Tojo weegũ numotigu cũ pacusumua me'rã nícu narẽ wijagusami.

Wija, cũ numo me'rã nigũsami.

Õ'acũ ï'orõpũre na pũarã ni'cã upũ nirãsama, ni ojano'wũ.

³² Te tu'ota basiotise paca ni'i. Tojo nimicã, yũ pe'e Cristo, tojo nicã cãrẽ ãjõpeori curuacjãrãrẽ na ni'cã upũ nima nisere ucũ'u. ³³ Tojo nimigũ, a'te quẽ'rãrẽ nigũti. Numotirãncũ musã basu ma'irõnojõta musã numosãnumiarẽ ma'ina. Numia quẽ'rã, musã marãpusumuarẽ añurõ yũ'ti ãjõpeoya.

6

¹ Wĩ'marã, ma'mapjia, Jesucristore ãjõpeorã musã pacusumua dutisere añurõ yũ'tiya. Tojo weese añu ni'i. ²⁻³ Dũporopũ Õ'acũ Moisére cũ dutisere cũucũ niwĩ. Ni'cãrõ dutisere a'tiro nicũ niwĩ: "Musã a'tere yũ'ticã, añurõ weeguti", nicũ niwĩ. A'tiro nicaro niwũ: "Musã pacũ, musã pacore ãjõpeoya. Musã tojo wéerã, e'catirãsa'a. A'ti nucũcãpũre yoacã catirãsa'a", nicũ niwĩ.

⁴ Pacusumua, musã põ'rãrẽ na'irõ tu'titicã'ña. Na uacã weeticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Queoro weesere bu'emasõña. Na ña'arõ weecã, "Tojo weeticã'ña", niña. Narẽ marĩ wiogũre ãjõpeocã, cũ ãronojõta weecã weeya.

⁵ Da'raco'teri masã, musã wiorã na dutisere yũ'tiya. Jesucristore da'raco'terã weronojõ añurõ weesooro marĩrõ wiopesase me'rã narẽ ãjõpeoya.

⁶ Na ï'orõpũre añurõ da'raya. Na ï'atiropũ quẽ'rãrẽ mejãrõta weeya. Musã wiorã ï'orõpũ dia'cũ añurõ da'rãrã, nisoorã weebosa'a. Musã wiorã "Añurõ da'rami", ni wãcũdutarã weebosa'a. Tojo weeticã'ña. Jesucristore da'raco'terã weronojõ Õ'acũ ãronojõ añurõ tu'sase me'rã da'raya. ⁷ E'catise me'rã Jesucristore da'rabosarã weronojõ tu'oña'ña. Masã dia'cũrẽ da'rabosarã weronojõ tu'oña'ticã'ña. ⁸ Musã masĩtoja'a, marĩ wiogũ marĩncũrẽ wapayegusami. Da'raco'teri masã, da'raco'tetirãrẽ mejãrõta marĩ añuse wee'caro ejatuaro wapayegusami. Tojo weerã añurõ da'raya.

⁹ Dutiri masã, musã quẽ'rã mejãrõta musãrẽ da'raco'terãrẽ añurõ weeya. Narẽ ña'arõ tuunãrãticã'ña. Wãcũña, musã quẽ'rã na

weronojō ɯ'musepure ni'cũ wiogu ɯo'o. Cũ pũrĩcã nipe'tirã masãrē ne dɯcawaaro marĩrō ni'cãrōnojō ĩ'asami.

Õ'acũrē ějōpeorã a'tiro weerũa'a nise ni'i

¹⁰ Ni'cãrōacãma a'tiro ojaguti. Acawererã, musã marĩ wiogu me'rã ni'i. Tojo weerã cũ tutuayũ'ruse me'rã wãcũtutuaya. ¹¹ Wãtĩ musãrē nisoome'rĩcã, Õ'acũ weetamuse me'rã cã'mota'aya. A'tiro weronojō ni'i. Ni'cũ surara a'mewějērōpũ wa'agu, cũ upure cã'mota'agu cōmesapeare, cōmesu'tirote sãñasami. Tojo weronojō Õ'acũ marĩrē tutuarã nidutigu o'osere ɯoya. Tere ɯorã, wãtĩ ña'arō weesere cã'mota'amasĩrãsa'a. ¹² Marĩ Õ'acũ ɯaro weesĩ'rĩrã, a'mequērã weronojō ni'i. Masã me'rã a'mequērō weronojō niwe'e. Wãtĩa wiorã tutuarã me'rã a'mequē'e. Wãtĩa a'ti ɯmãco cjasẽ ña'arō weesere dutirã nima. Na pãjãrã bajutirã masãrē wãcũsepũ ña'arō weedutirã niquēsãsama. ¹³ Tojo weerã nipe'tise Õ'acũ musãrē tutuarã nidutigu o'osere ɯoya. Tere ɯorã, nipe'tisetirinacũ wãtĩ musãrē ña'arō weeduticã, tutuarãsa'a. Musã a'tiro weéca be'ro wãcũtutuarã waro nirãsa'a. Tojo weerã surara a'mewějērōpũ wa'agu, nipe'tise cōmesu'tire wejesãña'caro weronojō weerãsa'a. ¹⁴ Surara cũ yaro su'tiro bu'i ejeritusami. Be'ro cũ cutirote cã'mota'agu cōmesu'tirote sãñasami. A'te weronojō musã Õ'acũ o'ose me'rã tutuarã niña. Surara ejeritu'caro weronojō Õ'acũ ye ucũse diacũ cjasere añurō tũ'onũrũña. Surara cũ cutirote cã'mota'asami. Cũ cã'mota'aro weronojō musã quē'rã a'tiro weeya. Wãtĩ ña'arō weesere cã'mota'ajã, Õ'acũ weetamuse me'rã añurō weeya. ¹⁵ Surara a'mewějēgũ wa'ase dũporo cũ dũ'pocãrĩrē cã'mota'ato nĩgũ sapatore sãñasami. Cũ weronojō musã quē'rã Jesucristo ye quetire wererãtĩ nĩrã, wãcũyuya. A'te queti a'tiro ni'i. Jesucristo wērise me'rã Õ'acũ masãrē yũ'ruocu niwĩ. ¹⁶ Apeye quē'rãrē upure cã'mota'ari pa'marē ɯosami. Cũ me'rã a'mewějērã, na buesepagu pecame'e me'rã ɯosere ti pa'ma me'rã cã'mota'acũ tojo weesami. A'te weronojō wãtĩ musãrē ña'arō weesĩ'risere cã'mota'arã Õ'acũrē ějōpeoya. A'tiro niña: “Yũ'ure añurō yũ'rũweticã weegusami”, ni ějōpeoya. ¹⁷ Surara cũ dũpoare cã'mota'asĩ'rĩgũ cōmesapeare pesasami. Cũ weronojō wãtĩ musã wãcũsere dojrēsĩ'rĩcã, “Õ'acũ yũ'ruono'cãrã ni'i”, niña. Apeye quē'rãrē surara a'mewějēsĩ'rĩgũ pajiri pĩ di'pĩjore miasami. Cũ weronojō musã quē'rã Espĩritu Santu o'oca pĩrē ɯoya. Ti pĩ Õ'acũ ucũse nisĩ'rĩrō wee'e. Cũ ucũse me'rã wãtĩrē cã'mota'amasĩ'i. Tojo nicã nipe'tise ña'asere cō'amasĩ'i. ¹⁸ Nipe'tise ña'asere, wãtĩarē cã'mota'arã Õ'acũrē sēriñu'cũcã'ña. Espĩritu Santu weetamuse me'rã sēriña. Tũ'omasise me'rã sēriñu'utirãta, nipe'tirã cũ yarãrē sēriñosanu'cũcã'ña. ¹⁹ Yũ'ũ quē'rãrē sēriñosaya. Yũ'ũ Õ'acũ yere weresetirinacũ cũ ucũsere yũ'ure o'oato. “Uiro marĩrō Jesucristo ye quetire masã masĩno'ña marĩ'quere wereta basiocã weeato”, ni sēriñosaya. ²⁰ Õ'acũ yũ'ure a'te quetire weredutigu o'ówĩ. Yũ'ũ cãrē dũcayugu weronojō ni'i. A'te quetire werese bu'iri ni'cãrōacãrē yũ'ũ bu'iri da'reri wi'ipũ ni'i. Topũ nimigũ, yũ'ure a'te quetire uiro marĩrō wereato nĩrã, sēriñosaya.

Pablo añudutitũo'que ni'i

²¹ Tíquico marĩ acaweregu weronojõ nimi. Cũ yu'u ma'igũ nipe'tise yé quetire m̄sārē weregu wa'agusami. Cũ marĩ wiogu ye cjasere weetamugũ nimi. ²² Tojo weegu ūsā ye quetire weredutigu cūrē m̄sā tiropu o'ó'o. Tojo o'ócā, wācūtutuarāsama níḡũ, tojo wee'e.

²³ Ō'acũ marĩ pacu, tojo nicā marĩ wiogu Jesucristo a'tiro weeato. Nipe'tirā m̄sā Jesucristore ějõpeorārē ejerisājācā weeato. Ějõpeo, a'merĩ ma'inemocā weeato. ²⁴ Ō'acũ nipe'tirā Jesucristore ma'inu'cūrārē añurõ weeato.

Tocā'rõta oja'a.

Pablo

Pablo Filipocjārārē ojaca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Pablo Filipino wāmetiri macā Macedonia di'tapū nirī macācjārārē ojaca niwī.

Toduporopūre ti macāpūta Jesucristo ye quetire were, cūrē ējōpeori curuacjārā sājācā weecu niwī. Bu'iri da'reri wi'ipū nīgū, ojaca niwī.

Ti macācjārā Jesucristore ējōpeorā cūrē niyeru weetamu'quere wācūgū, narē e'catise o'ocu niwī. Na te niyerure Epafrodito me'rā o'ocārā niwā. Cū papera miarī masū nicū niwī. Be'ro Pablo tiropū dutitia wa'acu niwī. Tojo wa'acā, Pablo cūrē co'te, be'ro Filipino o'ótōrōcu niwī tja.

Pablo ti macācjārārē ojaḡ, ne cārō mejēcā ucūma'aticū niwī. E'catisere, na añurō ējōpeose pe'ere ucūyū'rānū'cācu niwī. “Mejō nirā ni'i nisere wācūña”, nicū niwī. Tojo nicā Jesucristore ējōpeorā queero weeya nisere ojaca niwī.

Pablo Jesucristore ējōpeori curuacjārārē oja'que ni'i

¹ Yū'u Pablo, tojo nicā Timoteo Jesucristore da'raco'terā ni'i. Ūsā nipe'tirā musārē Jesucristore ējōpeorā Filipino nirārē oja'a. Tojo nicā Jesucristore ējōpeori curuacjārā sū'ori wejepeorā quē'rārē oja'a. Narē weetamuco'terā quē'rārē oja'a.

² Ō'acū marī pacū, Jesucristo marī wiogū musārē añurō weeato. Musārē ejerisājācā weeato.

Jesucristore ējōpeorārē Pablo sērībosase ni'i

³ Yū'u musārē wācūsetirinūcū yū'u wiogū Ō'acūrē e'catise o'o'o. Musā añurō weese bu'iri tojo wee'e. ⁴⁻⁵ Ne waropū musā Jesucristo ye quetire tū'orā, yū'ure weetamunū'cāwū. A'tiro nicā quē'rārē tojota weenu'cū'u. Tojo weegū musā nipe'tirā ye niatjere Ō'acūrē e'catise me'rā sērībosanu'cū'u. ⁶ Ō'acū musārē añurō weesere yū'u masīyū'rūcāpu'ticā'a. Ō'acū musārē añurō dūcayunū'cācu niwī. A'tiro nicā quē'rārē dūcayugū weemi. Téé Jesucristo a'tiri curapū tojo dūcayuyapatigūsamī. ⁷ Yū'u a'tiro wācū'u: “Ō'acū narē tojo dūcayunu'cūgūsamī”, ni'i. Yū'u tojo wācūse añu ni'i. Musārē ma'īgū, tojo busū'u. A'tiro ni'i. Ni'cārōacārē yū'u bu'iri da'reri wi'ipū nicā, musā yū'ure bu'ipejatamu'u. Wiorārē “Jesucristo masārē yū'rūomi nise queti diacjū ni'i” wercā quē'rārē, bu'ipejatamu'u. Tojo weerā Ō'acū yū'ure weetamusere musā quē'rā bu'ipejatamu'u. ⁸ Ō'acū yū'u musārē upūtu ma'isere masīmi. Yū'u musārē ma'īgū, Jesucristo cū pajaña'se me'rā ma'i'i. ⁹ Musārē “Nemorō a'merī ma'inemoato”, ni sērībosa'a. “Nipe'tisere añurō masise me'rā tū'ocasanu'cōpe'oato”, ni'i. ¹⁰ Tojo weerā musā “A'tiro weeroña'a”, nīmasārāsa'a. Ña'arō weesere moorāsa'a. Jesucristo a'ticā, bu'iri marīrā bocaejano'rāsa'a. Añuse dia'cū wéerā bocaejano'rāsa'a. ¹¹ Jesucristota musārē nipe'tisere añurō weecā weegūsamī. Musā tojo

weecã ĩ'arã, masã Ô'acürẽ a'tiro wãcürāsama. “Añuyũ'ruami, añuse weemi”, nĩrāsama.

Jesucristo nipe'tise yũ'rũoro niyũ'rũnũ'cãmi nise ni'i

¹² Yũ'u bu'iri da'leri wi'ipũ nimicã, Jesucristo masãrẽ yũ'ruomi nise queti nemorõ se'sa wa'asa'a. Acawererã, musãrẽ tere masĩcã u'a'a. ¹³ Yũ'u bu'iri da'leri wi'ipũ nígũ, surarare Jesucristo masãrẽ yũ'ruomi nisere were'e. Tojo weerã nipe'tirã surara, wiogũ ya wi'ipũ co'terã a'tiro nima: “Cũ Jesucristore sirutuse wapa, bu'iri da'leri wi'ipũ nimi”, nima. Āpẽrã quẽ'rã masĩpe'ticã'ma. ¹⁴ Yũ'u bu'iri da'leri wi'ipũ niyucã, pãjãrã marĩ acawererã wãcütutuama. Te ye bu'iri na marĩ wiogure ãjõpeonemorã, uiro marĩrõ Ô'acũ ye quetire werema.

¹⁵⁻¹⁷ Āpẽrã pe'e yũ'ure uorã, Jesucristo yere werema. Na bu'ese pe'ere sirutudutirã tojo weema. Na, na ye cjasere wãcürã weema. Queoro wãcütimirã, Jesucristo yere werema. Yũ'u bu'iri da'leri wi'ipũ nicã, cürẽ bujawetise doquepejato nĩrã tojo weema.

Āpẽrã pe'e Jesucristo ye quetire añurõ weesĩ'rĩse me'rã werema. Yũ'ure ma'írã, tojo weema. Na a'tiro masĩma. “Cũ Jesucristo ye quetire queoro ucũse bu'iri cũ bu'iri da'leri wi'ipũ nimi”, nima. ¹⁸ Āpẽrã yũ'ure ña'arõ weesĩ'rĩcã, añurõsa'a. No'o yũ'ure ma'írã, ma'itirã, Jesucristo yere wererã weema. Na tojo weesere tu'ogũ, e'cati'i.

Tojo e'catinu'cũgũsa'a. ¹⁹ A'tiro ni'i. Musã sãrĩse me'rã, tojo nicã Espĩritu Santu Jesucristo o'o'cu yũ'ure weetamuse me'rã nipe'tise yũ'ure wa'ase añurõ yapatirosa'a. A'tere masĩ'i. ²⁰ Yũ'u Jesucristo yere weretigũ, bopoyabosa'a. A'tiro pe'e uasa'a. Uiro marĩrõ wãcütutuase me'rã cũ yere werenu'cũsĩ'rĩsa'a. Ni'cãrõacã quẽ'rãrẽ yũ'u weenu'cũrõnojõta weesĩ'rĩsa'a. Tojo weegũ yũ'u bu'iri da'leri wi'ipũ ní'cu wijaacã, o yũ'ure wẽjẽcã, a'tiro wa'acã uasa'a. Nipe'tise yũ'u weese me'rã Jesucristore masã nemorõ masĩcã uasa'a. Cũ añubutiasere siape me'rã masĩnemocã uasa'a. ²¹ Nipe'tiro yũ'u catiro põtẽorõ Jesucristo uaro weesĩ'rĩsa'a. Yũ'u pe'ema cũ ãpẽrã, apeyenojõ yũ'rũoro niyũ'rũnũ'cãmi. Yũ'u wẽrĩgũ, cũ me'rã nigũsa'a. Cũ me'rã nicã, añuyũ'rua'a. ²² Yũ'u catigũ, marĩ wiogũ ye cjasere da'ramasĩ'i. Tojo weegũ yũ'u wẽrĩcã, o caticã, añu nibosari nĩmasĩtisa'a. ²³ A'te pũaro besecã, diasã ni'i. Wẽrĩgũ, Jesucristo me'rã nibosa'a. Tojo weegũ “Wẽrĩcã, añubosa'a”, ni tu'oña'a. ²⁴ “Yũ'u catigũ pe'e, musãrẽ nemorõ weetamubosa'a”, ni tu'oña'sa'a. ²⁵ Tojo weegũ yũ'u masĩ'i, musã me'rã nĩnigũti yujupũ. Musãrẽ nemorõ weetamugũti nígũ, tojo weeguti. Tojo nicã musã ãjõpeose me'rã nemorõ e'catiato nígũ tojo weeguti. ²⁶ Tojo weerã apaturi yũ'u musã tiropũ nicã, Jesucristo yũ'ure co'tese wapa, nemorõ cürẽ e'catise o'orãsa'a.

²⁷ Nipe'tise musã weesetisere Jesucristo ye queti nĩrõnojõta weeya. Musã tojo weecã, musã tiro nígũ, o yoaropũ nígũ, musã añurõ weesere tu'oguti. Musãrẽ ni'cãrõnojõ añurõ ãjõpeonu'cũcã uasa'a. Tojo nicã wãcütutuase me'rã ni'cãrõnojõ Jesucristo ye quetire wereturĩacã uasa'a. ²⁸ Jesucristo ye quetire uatirã musãrẽ ña'arõ weecã, uiticã'ña. Tojo weerã na pecame'epũ wa'atjere masĩrāsama. Musã pe'e quẽ'rã uitirã, musãrẽ yũ'ruono'atjere ĩ'orãsa'a. Ô'acũta musãrẽ yũ'ruo, uiro marĩrõ niseticã weemi. ²⁹ Ô'acũ musãrẽ ma'ígũ, Cristore ãjõpeodutiwĩ. Jesucristore ãjõpeo'que bu'iri musãrẽ ña'arõ

weerāsama. Te quē'rārē Ō'acū cūuwī. ³⁰ Jesucristore ējōpeose bu'iri marī ni'cārōnojō pi'eti'i. Toduporopu musā ya macāpu yu'ure tārā, bu'iri da'leri wi'ipu cūacā ī'awū. Ni'cārōacā quē'rārē mejārōta yu'ure ña'arō weesere tu'osa'a.

2

Jesucristo wee'caronojō weedutise ni'i

¹⁻² Jesucristo musārē wācūtutua e'caticā weemi. Cū musārē ma'igū, weetamumi. Espiritu Santu musā me'rā nimi. Tojo weerā musā ma'isere, pajaña'sere caorā, a'tiro weeya. Añurō ni'cārō me'rā nisetiya. Ni'cārōnojō a'merī ma'īña. Espiritu Santu me'rā ni'cārōta wācūsetirā niña. Tojo weese me'rā yu'ure e'catinemocā weerāsa'a. ³ Musā ye dia'cūrē uasaticā'ña. “Āpērā yu'ruoro ni'i”, niticā'ña. Āpērā pe'ere “Añuyu'rūnū'cāma”, ni tu'oña'ña. ⁴ Musā ye cjase dia'cūrē “Añurō wa'ato”, ni wācūticā'ña. Āpērā ye quē'rārē “Añurō wa'ato”, ni wācūña.

⁵ Musā Jesucristo wācūseti'caronojōta wācūsetiya. Cū “Āpērā yu'ruoro añugū ni'i”, niticu niwī. ⁶ Cū Ō'acū nisetisere caomigū, “Yu'u a'ti nucūcāpu a'tigu, Ō'acūrē ni'cārōwijisere ne du'usome”, niticu niwī. ⁷ A'tiro pe'e weecu niwī. Cū uaro me'rā cū wiogu nisere du'ucu niwī. Du'u, a'ti nucūcāpu a'tigu, apirē da'raco'tegu weronojō wa'acu niwī. A'ti upu me'rā bajuacu niwī. ⁸ Tojo weegu masū weronojō bajugu, mejō nigū wa'acu niwī. Masā “Cūrē curusapu paabi'peya” nicā, cū pacure yu'tigu, yu'rūnū'cāticu niwī. Cū curusapu ña'arō wērīmigū, cū pacure yu'rūnū'cāticu niwī. ⁹ Cū, cū pacure yu'tise bu'iri Ō'acū nipe'tirā bu'ipu sōrōcu niwī. Cū wāmerē āpērā wāme yu'ruoro añurō wācūdutigu, tojo weecu niwī. ¹⁰ Tojo weerā nipe'tirā u'musepu nirā, a'ti nucūcāpu nirā, wērī'cārā Jesú wāmerē tu'orā, ejaque'ape'tirāsama. ¹¹ Nipe'tirā “Jesucristo marī wiogu nimi”, nirāsama. Na Ō'acūrē, “Añuyu'ruami”, nirāsama.

Jesucristore ējōpeorā ña'arō weerārē añuse queose ī'orāsama nise ni'i

¹² Acawererā, yu'u musārē ma'i'i. Toduporopu yu'u musā me'rā nīcaterore yu'u duti'quere yu'tiwu. Ni'cārōacārē yu'u yoaropu ni'i. Tjāsa'a majā. Totā nemorō yu'tiya. Ō'acū musārē yu'ruocu niwī. Tere wiopesase me'rā wācūña. Tere wācūrā, “Āpērā yu'ruoro ni'i”, nirō marīrō nisetiya. Añurō niyapatiya. Ña'arō weeri nīrā, tojo weeya. ¹³ A'tiro ni'i. Musārē Ō'acū añurō weesī'ricā weesami. Cū uaronojō musārē añurō tu'ajanu'cōcā weesami.

¹⁴ No'o nipe'tisere wéerā tu'satimirā, ūrūsāse me'rā weeticā'ña. ¹⁵ Tojo weerā Ō'acū pō'rā ña'ase marīrā, bu'iri moorā nirāsa'a. Musā a'ti turicjārā nisoori masā ña'arō weesetirā wa'teropu ni'i. Musā añurō wéerā, narē añurō, queoro weesere ī'orāsa'a. ¹⁶ Añuse catise pe'titise quetire wererāsa'a. Musā añurō weese me'rā yu'u musā tiropu bu'esija'quere a'tiro nigūti. Jesucristo apaturi a'ticā, yu'u mejō waro narē bu'etipā nigū, e'catiguti. ¹⁷ Masā musārē ña'arō weemicā, musā Jesucristore ējōpeonu'cū'u. Musā ējōpeose Ō'acūrē añuse o'ose weronojō ni'i. Yu'u Jesucristo yere werese wapa yu'ure

wějěcā, Ō'acūrē añuse o'onemorō weronojō nirōsa'a. Tojo wa'acā, yu'u e'catigusa'a. Musā quē'rārē e'caticā weegusa'a. ¹⁸ Musā yu'ure e'catitaturāsa'a.

Timoteo, Epafrodito ye cjase ni'i

¹⁹ Marī wioḡu Jesú uacā, maata Timoteore musā tiropu o'oguti. Musā ye quetire tu'ogu, e'catiguti níḡu, tojo weeguti. ²⁰ Timoteo dia'cū yu'u weronojō wācūmi. Cū yu'u weronojō musārē añurō wa'acā uagu, uputu wācūque'timi. ²¹ Āpērā na ye dia'cūrē añurō wa'acā uasāsama. Jesucristo ye pe'ere tojo wācūtisama. ²² Musā pūrīcā Timoteo queoro weesere masitojasa'a. Cū yu'u me'rā ni'cū cū pacu me'rā da'ragu weronojō Jesucristo ye quetire weretamugū weemi. ²³ Tojo weegu yé cjasere añurō masīca be'ro cūrē musā tiropu o'oguti. ²⁴ Cūrē o'ósī'rīmigū, yu'u quē'rā Jesucristo marī wioḡu o'ócā, maata musā tiropu wa'agusa'a.

²⁵ “Apetero weegu Timoteo me'rā apī marī acawereḡu Epafroditore o'órouasato”, ni wācū'u. Epafrodito yu'u me'rā tutuaro Jesucristo yere weretamumi. Musā basu yu'ure weetamudutirā cūrē o'ócārā niwā. ²⁶ Cū musārē pūrō ī'asī'rīmi. Cū dutitise quetire musā masīcā tu'ogu, pūrō bujawetiwī. Tojo weegu cūrē o'oguti. ²⁷ Diacjūta ni'i, pūrō waro wa'awī. Wērīse pu'to niwī. Cū pūrō dutitimicā, Ō'acū cūrē pajaña'wī. Cū se'sarore tojo weetiwī. Yu'u quē'rārē pajaña'wī. Epafrodito wērīcāma, yu'u nemorō waro bujawetiyu'ruabopā. Tojo wa'acā uatigu, Ō'acū cūrē yu'ruowī. ²⁸ Musā cūrē ī'arā, e'catiato tja níḡu o'ó'o. Musā e'catise quetire tu'ogu, yu'u quē'rā e'catigusa'a. ²⁹ E'catise me'rā cūrē ñe'eña. Jesucristore ējōpeogu marī acawereḡu nimi. Nipe'tirā cū weronojō nirārē añurō weeya. ³⁰ Epafrodito Jesucristo yere da'raco'tetjīagū, wērīa wa'amīwī. Musā yu'ure weetamuta basiotisere weetamusī'rīḡū, tojo wa'awī. Tojo weerā cūrē añurō ñe'eña.

3

Pablo “A'tiro nisetiroma'a” ní'que ni'i

¹ Acawererā, ni'cārōacārē musā Jesucristo yarā nitjārā, e'catiya. Yu'u toduporo ní'quere apaturi ninemocā, yu'ure mejěcā niwe'e. Yu'u ninemocā, añu ni'i musārē. ² Ņa'arō weerārē tu'omasīña. Na Ō'acū yarā niato nīrā nipe'tirārē ō'rēcju yapa caserore yejecō'adutima. ³ Marī pūrīcā tojo weetimirā, Jesucristore ējōpeotjārā, diacjū Ō'acū dutiserē añurō weerā ni'i. A'tiro ni'i. Espíritu Santu weetamuse me'rā Ō'acūrē ñubuepeo'o. Tojo nicā Jesucristo marīpūre niyucā, pūrō e'cati'i. “Masā weesetise bu'icjase me'rā yu'rurāsa'a”, niwe'e. ⁴ Yu'u pūrīcā “Yu'u weeseti'que ye bu'iri yu'rūḡusa'a”, nīmasī'i. Yu'u a'tere nipe'tirā nemorō nīmasī'i, níḡu pe'e. ⁵ A'tiro ni'i yu'ure. Ocho numūñi yu'u bajuáca be'ro yu'u ō'rēcju yapa caserore yejecō'acārā niwā. Yu'u Israe curuacjū Benjamí ya curuacjū ni'i. Yu'u hebreo masū ni'i. Yu'u pacusumua quē'rā náta niwā. Yu'u Moisé duti'quere ējōpeori masū niyugu, fariseo masū niwā. ⁶ Yu'u tere uputu waro ējōpeoyugu, Jesucristore ējōpeori curuacjārārē ña'arō weewu. Moisé duti'quema queoro weewu. Ne ni'cū yu'ure “Queoro weetiwī”, nīmasītisami. ⁷ Toduporopure “Yu'u niseti'quere yu'ure añuyu'rua'a”,

nimiwã. Ni cãrõacãrẽ “Yũ'u Jesucristore ãjõpeogũ, nipe'tise todũporo cjase wapamarĩ'i”, ni tu'oña'a. ⁸ Apeyema, yũ'u wiogũ Jesucristore masise wapatiyũ'rua'a. Apeyenojõ yũ'u cuoboque nemorõ wapati'i. Jesucristore ãjõpeose bu'iri nipe'tise yũ'u weeseti'quere, niseti'quere marĩ uatistere cõ'arã weronojõ cõ'awã. Jesucristo yũ'u wiogũre cuosĩ'rigũ, tojo weewũ. ⁹ A'tiro uã'a. Jesucristore yũ'u me'rã nicã uã'a. Moisé duti'quere weese me'rã Õ'acũ yũ'ure “Añugũ nimi”, nisome. Yũ'u Jesucristore ãjõpeose me'rã pe'e Õ'acũ yũ'ure añurõ ï'asami. Yũ'u ãjõpeose bu'iri yũ'ure queoro weecã weemi. ¹⁰ Yũ'u a'tiro dia'cũ weesĩ'rĩ'i. Cristore añurõ masĩsĩ'rĩ'i. Õ'acũ cã tutuaro me'rã yũ'ure ducayunu'cũcã uã'a. Cã tutuase me'rã Cristore masõcu niwĩ. Cristo cã pacũ yere wéegũ, pi'eti, curusapu wẽrĩcu niwĩ. Yũ'u quẽ'rã Õ'acũ yere upũtu weesĩ'rĩ'i. Jesucristo yere wẽrĩgũpũ, weetuosĩ'rĩ'i. ¹¹ Wẽrĩ'cãrã masãmujãarãsama. Yũ'u quẽ'rã na weronojõ mejãrõta masãmujãasĩ'rĩsa'a.

Marĩ añurõ yũ'rũsĩ'rĩrã, wãcũtutuarõuã'a nise ni'i

¹² Yũ'u a'te nipe'tisere “Jesucristo weronojõ weetu'ajanũ'cõpe'otoja'a”, nigũ mejẽta wee'e. Nipe'tisere queoro weewe'e yujupũ. Tojo weetimicã, Jesucristo yũ'ure cã yagu sãjãcã weetojacũ niwĩ. Tojo weegu cã weronojõ nisĩ'rigũ, tutuaro me'rã cã yere wee'e. ¹³ Acawererã, “Yũ'u nipe'tisere queoro weetoja'a”, niwe'e. A'tiro pe'e wee'e. Todũporo yũ'u wee'quere wãcũwe'e. Be'ropũ niatje pe'ere añurõ weetu'ajasĩ'rigũ, wãcũtutua'a. ¹⁴ Añurõ tu'ajanũ'cõsĩ'rĩ'i. Õ'acũ u'musepu o'ootjere ñe'esĩ'rigũ, nipe'tise cã yere tutuaro me'rã wee'e. Marĩ Jesucristore ãjõpeorã niyucã, marĩrẽ catise pe'titisere o'ogusami.

¹⁵ Nipe'tirã Jesucristore añurõ ãjõpeorã yũ'u ní'caronojõta wãcũrõuã'a. Musã mejẽcã wãcũcã, Õ'acũ musãrẽ diacjũ wãcũcã weegusami. ¹⁶ Marĩ Jesucristore ãjõpeodu'pocãti'caronojõta queoro wãcũ, queoro tu'ajanũ'cõrõuã'a.

¹⁷ Acawererã, yũ'u weesere ï'acũu sirutuya. ãpẽrãrẽ ãsã weronojõ weerãrẽ na weese quẽ'rãrẽ ï'acũña. ¹⁸ Todũporopũ pejetiri musãrẽ weretojawũ. Utise me'rã ninemogũti tja. A'tiro ni'i. Pãjãrã na ña'arõ weesetise me'rã Jesucristore ï'atu'tirã weronojõ nima. Na cã curusapu wẽrĩ'quere yabirã weronojõ weema. ¹⁹ Be'ropũre pecame'epũ yapatirãsama. Õ'acũrẽ ãjõpeotima. Na uaripejase dia'cũrẽ ãjõpeoma. Bopoyaranojõ o'orã, na weese pe'ere “Añuyũ'rua'a”, niyũ'ruũ'cãma. A'ti nucũcã cjase dia'cũrẽ wãcũma. ²⁰ Marĩ pũrĩcã u'musepu wa'ari masã ni'i. Topũ marĩ ya macã ni'i. Marĩ wiogũ Jesucristo marĩrẽ yũ'ruogũ u'musepu nimi. Cã a'ti nucũcãpũ apaturi a'tiatjere yucuerã wee'e. ²¹ Cã marĩ ya upũ a'ti upũmejãrõrẽ ducayugusami. Cã ya upũ weronojõ añubutiari upũ weegusami. Cã nipe'tisere cã doca tojacã weegusami. Cã tojo weemasĩrõnojõta mejãrõta cã tutuaro me'rã marĩ quẽ'rãrẽ ducayugusami.

4

Jesucristo me'rã e'catinu'cũdutise ni'i

¹ Jesucristo marĩrẽ cũ ya upũ añubutiari upũre weronojõ weegusami. Tojo weerã acawererã yũ'ũ mairã, Jesucristore ne ãjõpeodu'uticã'ña. Musãrẽ pũrõ ma'i'i. Pũrõ ã'asĩ'rĩ'i. Musã yũ'ũre e'caticã wee'e. Musã queoro weese me'rã yũ'ũ bu'e'quere ã'o'o.

² Apeyema, musãnumia Evodia, Síntique, marĩ wiogũre ãjõpeoyurã, a'merĩ musã basu pe'sutiticã'ña. Ni'cãrõnojõ wãcũña. ³ Sícigo, mu'ũ yũ'ũ me'rã weretamugũ waro ni'i. Na numiarẽ ni'cãrõnojõ wãcũcã weeya. Õ'acũ masãrẽ yũ'ũruomi nise quetire werecã, na numia yũ'ũre weretamuwã. Na me'rã Clemente quẽ'rã niwĩ. Tojo nicã ãpẽrã na me'rã yũ'ũre weretamuwã. Na Õ'acũ ya pũrĩ catinu'cũse nirĩ pũrĩpũ ojaõ'ono'cãrã nitojasama.

⁴ Musã Jesucristo yarã nitĩjarã, cũ me'rã e'catinu'cũcã'ña. Apaturi ninemogũti. E'catidu'uticã'ña. ⁵ Musã ãpẽrãrẽ pajaña'sere nipe'tirã masĩato. Marĩ wiogũ a'tiatjo cã'rõacã ã'sa'a.

⁶ No'o de'ro wa'asere wãcũque'titicã'ña. A'tiro pe'e weeya. Nipe'tise musãrẽ no'o wa'asere Õ'acũrẽ sãrĩña. Cũrẽ sãrĩrã, e'catise o'oya. ⁷ Musã tojo weecã, Õ'acũ ejerisãjãcã weegusami. Cũ tojo weese añubutiase ni'i. Masã na tũ'opõtẽotise ni'i. Musã Jesucristo yarã niyucã, musãrẽ añurõ ejeripõ'rãticã weegusami. Tojo nicã musã wãcũsepure añurõ tũ'oña'nu'cũcã weegusami.

Añuse dia'cãrẽ wãcũnrũdutise ni'i

⁸ Acawererã, yũ'ũ a'tiro ojatũoguti. Nipe'tise diacjũ nisere wãcũña. Nipe'tise a'teta wiopesa'a nisere wãcũña. Queorota nitũ'sa'a nisere wãcũña. Añuse warore wãcũña. Añuse tũ'sasere wãcũña. Masã añurõ ucũno'sere wãcũña. Nipe'tise añusere, e'catipeosenojõrẽ wãcũña.

⁹ Yũ'ũ musãrẽ bu'egu ucũcã tũ'o'quere "A'tiro weeroña'a" ni'quere weeya. Yũ'ũ de'ro weecã ã'a'quere weeya. Tojo weecã, Õ'acũ ejerisãjãsere o'ogu musã me'rã nigũsami.

Filipocjãrã Pablöre niyeru weetamu'que ni'i

¹⁰ Musã yũ'ũre apaturi weetamusere ã'agũ, yũ'ũ marĩ wiogũ me'rã pũrõ e'cati'i. "Musã yũ'ũre wãcũtiwũ", nigũ mejẽta wee'e. Musãrẽ yũ'ũre weetamuta basiotiwũ. ¹¹ "Apeyenojõ yũ'ũre ã'sa'a", nigũ mejẽta wee'e. No'o yũ'ũ cõose me'rã e'catimasĩ'i. ¹² Yũ'ũ pajasecõogũ e'catise me'rã nímasĩ'i. Peje cõogũ quẽ'rã nímasĩ'i. Yũ'ũre no'o de'ro wa'acã, e'catise me'rã nímasĩ'i. Yũ'ũ yapigu, yapitigu quẽ'rã, e'catimasĩ'i. Peje cõoyũ'rũmajãgũ, e'catimasĩ'i. Móógũ quẽ'rã, e'catimasĩ'i. ¹³ Jesucristo yũ'ũre tutuase o'ogu me'rã nipe'tisere nu'cãmasĩ'i. ¹⁴ Tojo nimicã, yũ'ũ pi'etiri cura yũ'ũre weetamurã, añurõ weewũ.

¹⁵ Musã Filipocjãrã a'tiro masĩ'i. Yũ'ũ Macedonia di'ta musã tiropũ niwũ. Topũ nigũ, musãrẽ Jesucristo yere werenu'cãwũ. Be'ro apesepũ wijawã'cãwũ. Filipopũ ní'cu wijacã, musã dia'cũ yũ'ũre weetamurã niyeru o'owũ. Jesucristo ye quetire tũ'o'que wapa e'catirã, tojo weewũ. ¹⁶ Yũ'ũ Macedoniapũ ní'cu wijase ãpõro Tesalõnicapũ nínicã, musã pejetiri yũ'ũre niyeru o'owũ. ¹⁷ Yũ'ũ musãrẽ apeyenojõ o'oro dia'cũ uagu mejẽta wee'e. A'tiro ã'a. Õ'acũ ã'orõpũre ãpẽrãrẽ apeyenojõ o'oque me'rã musã nemorõ cõocã ã'a. Musã o'ocã, Õ'acũ musãrẽ añurõ weegusami. ¹⁸ Nipe'tise Epafrodito me'rã musã o'oque

ñe'etojawu. Tere ñe'egũ, yu'u uase nemorõ cuo'o. Mũsã o'o'que Õ'acũrẽ o'ose weronojõ ni'i. Cũ tojo weesere tu'sami. ¹⁹ Õ'acũ yu'u wiogu nipe'tise mũsãrẽ du'sasenojõrẽ o'ogusami. Cũ Jesucristo me'rã peje waro añubutiasẽ cuoyu'rũnu'cãmi. Cũ cuosenojõrẽ mũsãrẽ o'ogusami. ²⁰ Marĩ pacu Õ'acũrẽ e'catipeonu'cũrã. Tojota weerã.

Pablo añudutitũo'que ni'i

²¹ Nipe'tirã Jesucristore ãjõpeorã añuato. Marĩ acawererã yu'u me'rã nirã mũsãrẽ añudutima. ²² Nipe'tirã a'tocjãrã Jesucristo yarã romano masã wiogu ya wi'ipu nirã quẽ'rã añudutima.

²³ Marĩ wiogu Jesucristo mũsãrẽ añurõ weeato.

Tocã'rõta oja'a.

Pablo.

Pablo Colosacjārārē ojaca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Pablo Colosa, Frigia di'tapɯ nirī macācjārārē ojacu niwī. Cū ne ni'cāti na tiropɯre wa'aticu niwī. Cū me'rācjarā Jesucristo ye quetire were, cūrē ějōpeori curuacjārā sājācā weecārā niwā. Ti curua Colosacjārārē Epafras Jesucristo ye quetire bu'e, narē su'ori niseticu niwī.

A'ti pūrīrē Pablo bu'iri da'reri wi'ipɯ nígũ, ojacu niwī.

A'tere ojacu niwī. Na añurō weesere tu'ogu, Ō'acūrē e'catise o'osere ojacu niwī. Tojo nicā mejēcā bu'eri masārē tu'omasīña nisere ojacu niwī. Apeyere, Jesucristo yere musā tu'o'caronojōta queoro weeya nisere ojacu niwī.

Pablo Colosacjārā Jesucristore ějōpeorārē oja'que ni'i

¹ Yu'u marī acaweregɯ Timoteo me'rā musārē añuduti'i. Ō'acū ũa'caronojōta yu'ure Jesucristo cū ye quetire weredutigɯ cūuwī.

² Musā Colosacjārā Jesucristo yarā cūrē ějōpeonu'cūrārē oja'a. Musārē Ō'acū marī pacu añurō weeato. Ejerisājācā weeato.

Pablo Colosacjārārē Ō'acūrē sērībosa'que ni'i

³ Ō'acū marī wiogu Jesucristo pacure musārē sērībosasetirinucū e'catise o'o'o. ⁴⁻⁵ Musā ye quetire tu'owu. A'tiro ni'i. Musā Jesucristo masārē yu'ruomi nise diacjū cjasere tu'ocārā niwū. Tere tu'orā, musārē Ō'acū u'musepu weeatjere e'catiyutojacārā niwū. Tojo weerā Jesucristore añurō ějōpeocārā niwū. Musā basu Ō'acū yarā nipe'tirārē añurō ma'iseticārā niwū. Ūsā tere tu'o'cārā nitjārā, Ō'acūrē e'catise o'o'o.

⁶ Āpērā quērā tojota te quetire tu'orā, musā weronojōta weerā weema. Nipe'tiropɯ wereturiawā'cārā weema. Musā Ō'acū masārē ma'isere tu'orā, “Diacjūta ni'i”, nicārā niwū. ⁷ Ūsā ũputu ma'igū Epafras musārē te quetire werecu niwī. Cū ũsārē da'ratamugū nimi. Ō'acū bese'cu Cristo ye cjasere musārē weregu nimi. ⁸ Cūta musā ye quetire miiejawī. Musā Jesucristore ějōpeotjārā añurō ma'isetisere werewī.

⁹ Tojo weerā Epafras musā ye quetire wéréca nɯmuta maata ũsā Ō'acūrē sērībosanu'cāwū. A'tiro nicā quērārē musārē tojo sērībosanu'cūcā'a. A'tiro sērībosa'a: “Ō'acū, Espiritu Santu tu'omasise o'oato narē. Cū tojo o'ocā, na mu'u duti'quere añurō tu'omasīrāsama. ¹⁰ Mu'u yarā weronojōta weesetirāsama”, ni sērībosa'a.

Ō'acū musā tojo weecā i'agū, e'catigusami. Musā cū ũa'caronojōta añurō weerāsa'a. Cūrē masīnemorāsa'a. ¹¹ Cū tutuayū'ruagu cū tutuasere musārē o'ogusami. Tojo weecā, musā e'catise me'rā nipe'tise mejēcā wa'asere wācūtutuarāsa'a. ¹² Musā Ō'acūrē e'catise o'orāsa'a. Cū musā ña'arō wee'quere duporopɯ acobojo, ducayutojacu niwī. Tojo weerā musā cū tiropɯ āpērā cū yarā, cūrē ějōpeorā me'rā nirāsa'a. ¹³⁻¹⁴ Marī pacu Ō'acū marīrē, wātī

dutino'cārārē yu'rɔocɔ niwī. Ō'acū macū wērīse me'rā na'itī'arōpu weronojō ní'cārārē yu'rɔocɔ niwī. Marī ña'ase wee'quere acobojoɔ niwī. Tojo weegu marīrē cū macū uputu maigārē o'ocɔ niwī. Marī wioɔ niato níɔũ tojo weecu niwī.

Ō'acū Jesucristo wērīse me'rā masārē yu'rɔo'que ni'i

¹⁵ Ō'acūrē ĩ'ano'ña marī'i. Cū macū a'ti nucūcāpu a'tigu, cū nisetisere masārē bajuyoropu ĩ'ocɔ niwī. Jesucristo nipe'tise duporo nitojacɔ niwī. ¹⁶ Ō'acū cū macū me'rā nipe'tisere u'muse, a'ti di'ta bajurā, bajutirārē weecu niwī. Apeye quē'rārē bajuse, bajutisere weecu niwī. Tojo nicā wiorārē u'musepu nirā, a'ti nucūcāpu nirā, nipe'tirārē weecu niwī. Tere wéegu, “Yu'u macū ye nirōsa'a”, nicu niwī. ¹⁷ Cū macū ne waroputa nipe'tise cū bajurēse duporo nitojacɔ niwī. Cū me'rāta cū bajurē'que ninu'cūcā'a. Queoro ducayuro marīrō ninu'cū'u. ¹⁸ Jesucristo marī dupoá cūrē ējōpeorā wioɔ nimi. Cūta marī cūrē ējōpeorārē catise o'ogɔ nimi. Marī nipe'tirā Jesucristore ējōpeorā ni'cā curua, ni'cā upu ni'i. Cū marī masā ma'mi nimi. Cū wērīca be'ro marī nipe'tirā duporo masācɔ niwī. Tojo weegu nipe'tirā bu'ipɔ nimi. ¹⁹ Ō'acū a'tiro nicu niwī: “Yu'u macū yu'u weronojōta niato”, nicu niwī. Tojo weero nipe'tise Ō'acū nisetise Jesucristopureta ni'i. ²⁰ Ō'acū cū macūrē wērīcā uacu niwī. Nipe'tise, nipe'tirā, u'muse, a'ti nucūcā yu'u me'rā apoato níɔũ tojo weecu niwī. Cū macū curusapu wērīse me'rā apocɔ niwī.

²¹ Musā quē'rā ne waro Ō'acūrē masīticārā niwē. Musā ña'arō weeseti'que bu'iri Ō'acūrē ĩ'atu'ti, ña'arō wācūcārā niwē. ²² Musā tojo nisetimicā, Ō'acū ni'cārōacārē musā me'rā apocɔ niwī. Jesucristo marī weronojō uputigɔ ti upu me'rāta cū pi'eti, wērīcɔ niwī. Cū wērīse me'rā Ō'acū yarā bu'iri marīrā tojacā weecu niwī. Cū pacupure musārē wiaguti níɔũ, tojo weecu niwī. ²³ Musā cū ye quetire ējōpeonu'cūcā, cū uaro weenu'cūcā, tojo weegusami. Āpērā musārē mejēcā werecā, cū ye quetire ne cō'aticā'ña. A'tere nipe'tirocārāpu ta'orā weema. Yu'u quē'rā a'te quetire weretamusijaguta ni'i.

Ō'acū Pablōre Jesucristore ējōpeorārē weetamuduti'que ni'i

²⁴ Ō'acū yu'ure wereduti'quere weregu, apetero pūrō pi'eti'i. Tojo pi'etimigū, e'cati'i. Jesucristo cūrē ējōpeorā ye niatjere pi'etitojacɔ niwī. Tojo weegu yu'u quē'rā cūrē ējōpeorārē weetamusī'riɔũ pi'eti'i. ²⁵ Ō'acū yu'ure narē weetamudutiwī. Tojo weegu yu'u musā Jesucristore ējōpeorārē a'tiro wee'e. Cū ye quetire añurō ta'omasīpe'oato níɔũ musārē weetamu'u. ²⁶⁻²⁷ Musā Colosacjārā, judío masā nitirā quē'rārē añubutiase queti ni'i. Jesucristo musāpureta nimi. Cū musā me'rā niyucā, añuse musā u'musepu niatjere masī, e'catiyutojasa'a. Ō'acū maata judío masā nitirārē Jesucristo yu'rɔogusami nisere wereticu niwī. Tojo weerā ne warocjārāpu a'tere masīticārā niwē. A'tocaterore Ō'acū Jesucristore ējōpeorārē masīcā weemi.

²⁸ Ēsā Jesucristo ye quetire were'e. Nipe'tirā masānucūrē cū nisetisere masīduti'que were'e. Cū uaro weedutirā, cū me'rā ninu'cūduti'que were'e. ²⁹ A'tere weesī'riɔũ, Jesucristo cū tutuase o'ose me'rā yu'u masārē uputu bu'e, narē Ō'acūrē sērībosa'a.

2

¹ Yũ'u ní'caronojõta musã ye niatjere ʷpʷtu wãcũ, Ô'acũrẽ sãrĩbosa'a. Tojo weegu musãrẽ a'tere masiãto nĩgũ oja'o'ogu wee'e. Nipe'tirã Laodiceacjãrãrẽ, tojo nicã yũ'ure i'atirãrẽ mejãrõta sãrĩbosa'a. ² A'tiro sãrĩ'i: "Ô'acũ, narẽ wãcũtutuase o'oya. Añurõ su'ori nisetiãto. A'merĩ ma'iatõ. Na añurõ mu'u ye cjasere tu'omasĩpe'oato. Na tojo wéerã, mu'u macũrẽ añurõ masĩrãsama", ni sãrĩbosa'a. Ne waropũre Ô'acũ nipe'tise cã macũ Jesucristo ye cjasere wereticu niwĩ. A'tocaterore majã cã yere weremi. ³ A'tiro ni'i. Jesucristopureta nipe'tise masĩse, tu'omasĩse ni'i. Tojo weegu cã dia'cũ añurõ masĩgũ nimi. Cãrẽ ãjõpeorã nipe'tise masĩsere bocano'o. ⁴ Æpãrã musãrẽ diacjũ weronojõ ucũmaasoobosama. Añurõ tu'omasĩña nĩgũ, tere were'e. ⁵ Yũ'u aperopũ nimigũ, musã wa'teropũ nĩgũ weronojõ tu'oña'a. Musãrẽ pũrõ wãcũ'u. Yũ'u musã añurõ nisetiã tu'ogu, musã Jesucristore ãjõpeocã tu'ogu, ʷpʷtu e'cati'i.

⁶ Ne waropũre marĩ wiogu Jesucristore ãjõpeocãrã niwũ. Titapũre musã ãjõpeo'caronojõta a'tiro nicã quẽ'rãrẽ nipe'tise numarĩ cãrẽ ãjõpeonu'cũcã'ña. ⁷ Cãrẽ nemorõ masĩnemoña. Musãrẽ bu'e'caronojõta cãrẽ ãjõpeonemoña. ʷmũcorinũcũ Ô'acũrẽ "Añu'u", ni e'catise o'oya.

Jesucristore ãjõpeotirã ãjõpeo'que ni'i

⁸ Æpãrã musãrẽ werecã, añurõ tu'omasĩña. Na musãrẽ nisoose me'rã werebosama. Diacjũ weronojõ ucũsama. Niwe'e. Te ucũse me'rã masãrẽ were, maasoora weema. Jesucristo ye mejãta ni'i. Na basu na wãcũsere, dũporocjãrãpũ nisetimujãti'quere wererã weema. Tojo weerã narẽ ãjõpeoticã'ña.

⁹ A'tiro pe'e ni'i. Jesucristopũre nipe'tise Ô'acũ nisetise ni'i. ¹⁰ Musã quẽ'rã cũpũretã ni'i. Tojo weerã musã Ô'acũrẽ cõoyũruãtoja'a. Jesucristo nipe'tirã wiogu nimi. ʷmũsecjãrã, a'ti turicjãrã, bajurã, bajutirã nipe'tirã wiorã cã doca nima.

¹¹ Musã masĩsa'a, Ô'acũ yarã sãjãsi'rĩrã, judío masã weronojõ õ'rãcju yapa caserore yejecõ'aticãrã niwũ. A'tiro pe'e wa'acaro niwũ. Jesucristo basu musã ña'arõ weesetisere cõ'acu niwĩ. Tojo weerã õ'rãcju yapa caserore yejecõ'a'cãrã weronojõ Ô'acũ yarã tojacãrã niwũ. ¹² Jesucristo wẽrĩ yaano'cu niwĩ. Musã quẽ'rã wãmeyeno'rã, ña'arõ weeseti'quere du'urã, wẽrĩ yaano'cãrã weronojõ tojacãrã niwũ. Wẽrĩ'cãrã, catirã na wee'quere weetimimaba. Tojo weerã musã quẽ'rã todũporopũ wee'quere weetisa'a. Jesucristo wẽrĩca be'ro Ô'acũ cãrẽ masõcu niwĩ. Cãrẽ masõ'caronojõta musã quẽ'rãrẽ masõgũ, apesu'tiro sãjãcã weecu niwĩ. Ô'acũ cã tutuaro me'rã cã macũ Jesucristore masõ'quere musã ãjõpeoyucã, tojo weecu niwĩ. ¹³ Musã judío masã nitirã õ'rãcju yapa caserore yejecõ'aticãrã niwũ. Tojo nicã ña'arõ weecũcãrã niwũ. Ña'arõ nisetitjãrã, todũporopũre wẽrĩ'cãrã weronojõ nicãrã niwũ. A'tocaterore majã Ô'acũ yarã ni'i. Cũ musãrẽ catinu'cũcã weecu niwĩ. Musãrẽ ña'arõ wee'quere acobojocu niwĩ. ¹⁴ Ô'acũ cã duti'quere yũ'rũnũ'cãcã, marĩrẽ bu'iri da'rebopĩ. Te marĩ peje ña'ase cuomi'quere cã macũ curusapũ wẽrĩse me'rã

acobojocɯ niwĩ. ¹⁵ Jesucristo cǔ wěriſe me'rã nipe'tirã ĩ'orõpu wãtiarẽ docaque'acã weecu niwĩ.

“A'ti nucũcã cjasere pũrõ wãcũticã'ña” ní'que ní'i

¹⁶ Musã masĩsa'a, judío masã ni'cãrẽ apeye ba'asere ba'adutitisama. Tojo weerã ãpẽrã musã sĩ'rĩsere, ba'asetisere judío masãrẽ dutitisenojõrẽ na ucjacã, tã'oticã'ña. Na peje bosenuwurĩ cuosama. Ni'cã cǔ'marẽ, ma'ma mujĩpũrẽ, tojo nicã semanarĩncũ na soowhase numurĩrẽ cuosama. Na weronjõta ticuse bosenuwurĩ weedutisama. “Musã tojo weetirã, Õ'acũ duti'quere weewe'e”, nisama. Na tojo nicã, tã'oticã'ña. ¹⁷ Õ'acũ tere ne waropure Jesucristore queose o'oyugu weecu niwĩ. Yu'u macũ ye cjasere masĩato nígũ tojo weecu niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ Jesucristo a'titojacɯ niwĩ. Tojo weegu masãrẽ a'tere toduporopu duti'quere Õ'acũ sõ'owaro weedutitimi majã.

¹⁸ ãpẽrã musãrẽ a'tiro nisoobosama: “Ësã añurã ni'i. Õ'acũ ãsãrẽ añurõ wãcũato nírá be'ti ñubue'e. Õ'acũrẽ wereco'terãrẽ ñubuepeo'o. Ësã cãrĩtimirã quẽ'ese weronjõ Õ'acũ yere ĩ'a'a. Tojo wéerã, ãsã ãpẽrã yu'ruoro Õ'acũ ye cjasere añurõ masĩ'i. Musã quẽ'rã tojota weeya. Musã a'tere weetirã, bu'iri cuorãsa'a”, nibosama. Musãrẽ tojo nicã, ne ëjõpeoticã'ña. “Masĩrã waro ni'i ãsã”, ni wãcũsama. Tojo nima'acãrã weema. A'te masã wãcũse dia'cũ ni'i. ¹⁹ Na Jesucristore sirututima. Marĩ pũrĩcã Jesucristo ya curuacjãrã ni'i. Cũta nimi marĩ dupoá. Marĩrẽ cǔ masĩsere, tutuasere o'osami. Te me'rã marĩ umucorinucũ Õ'acũ uaronojõ nemorõ a'merĩ ma'i, weetamumasĩ'i.

²⁰ Musãrẽ toduporopure musã ñecũsumua nisetimujãti'quere peje dutise nicaro niwũ. A'tocaterore toduporopu weeseti'quere Jesucristo cǔ wěriſe me'rã yu'rãweticã weecu niwĩ. Yu'rãweticã be'ro nimicã, ¿de'ro weerã musã toduporopu weeseti'caronojõta niti tja? ²¹ Musãrẽ ãpẽrã “A'tenõjõrẽ ñe'eticã'ña, tenõjõrẽ ba'aticã'ña”, nibosama. ²² Na tojo nírá, a'ti turi cjase maata pe'tisere ucũrã weema. Masã na wãcũrõ me'rã weedutise ni'i. ²³ Na dutise añubutiasere weronjõ busu'u. Bu'icjase dia'cũ a'tiro nita'sasama: “Musã quẽ'rã ãsã weronjõta añurõ ëjõpeoroua'a. Õ'acũ marĩrẽ añurõ wãcũato nírá be'tiroua'a. Marĩ upu quẽ'rã ña'a nisa'a. Tojo weerã marĩ basu marĩ upure pi'etise o'oroua'a. Marĩ pi'etise o'óca be'ro marĩ ña'arõ uaripejasere cõ'ata basio'o”, nimisama. Niwe'e. Na dutisere wéerã, marĩ mejãrõta tojacã'sa'a tja.

3

¹⁻³ Yu'u musãrẽ toduporopu ní'caronojõta Jesucristo wěriſcɯ niwĩ. Musã cǔ wěriſe me'rã toduporopu weeseti'quere du'ucãrã niwũ. Cãrẽ cǔ tutuase me'rã cǔ pacɯ masõcɯ niwĩ. Musã quẽ'rãrẽ cǔ macãrẽ ëjõpeoyucã, cǔ tutuase me'rã musãrẽ catinu'cũcã weecu niwĩ. Tojo weerã a'ti turi cjasere wãcũticã'ña. Ë'muse cjase pe'ere wãcũña.

Musã Õ'acũpũre Jesucristo me'rã ni'i. Jesucristo u'musepu Õ'acũ me'rã wiogu dujiri cǔmurõpu nimi. Tojo weerã musã Jesucristo nirõ u'musepu cjasere añurõ wãcũnurãña. ⁴ Cũta marĩrẽ su'ori nimi. Su'ori catimi. Marĩ cǔ me'rã ni'i. Tojo weerã cǔ a'ti nucũcãpũre apaturi a'ticã, marĩ quẽ'rã cǔ tutuase, cǔ asistese me'rã a'tirãsa'a.

Dɔporopɔ weeseti'quere Pablo du'uduti'que ni'i

⁵ Mɔsā a'ti turi cjase ña'ase weesĩ'rĩsere du'ucā'ña. Mɔsā, mɔsā nɔmosānumia nitirārē a'metārāticā'ña. Mɔsā numia quē'rā, mɔsā marāpɔsumɔa nitirārē a'metārāticā'ña. Ne āpērā me'rā “Ña'arō weesĩ'rĩsa'a”, niticā'ña. Ne āpērārē mɔsā wācūsepɔ “Narē wɔacājĩ, na me'rā nisĩ'rĩsa'a”, ni wācūticā'ña. Āpērā na cɔsere woticā'ña. Mɔsā apeyenojōrē wōrā, Ō'acū mejētare ējōpeorā weebosa'a. ⁶ Cūrē yu'rɔnɔ'cācā, a'tenojō weerārē Ō'acū wɔpɔtɔ bu'iri da'regɔsamĩ. ⁷ Mɔsā todɔporopɔre tere weesetirā, ña'arā nicārā niwū. ⁸ A'tocaterore majā nipe'tisere mɔsā ña'arō weesere, uase, ĩ'atu'tise, āpērārē nitu'ti yabisere du'uya. Ña'asere ne wācū bujicā'ticā'ña. ⁹ Āpērārē nisooticā'ña. Mɔsā todɔporopɔ weeseti'quere du'utojacārā niwū. Tojo weerā tere weeticā'ña majā. ¹⁰ A'tocaterore mɔsā apeye wācūse cɔ'o. Ō'acū mɔsārē wee'cɔ cū weronojō nisetiato nĩgū mɔsārē dɔcayunu'cūgū weemi. Nemorō cūrē masĩato nĩgū tojo weemi. ¹¹ Marĩ nipe'tirārē Jesucristo ĩ'orōpɔre ne dɔcawatise marĩ'i. Judío masā, judío masā nitirā, āpērā ō'rēcɔ yapa casero yejecō'ano'cārā, yejecō'ano'ña marĩrārē dɔcawatise marĩ'i. Tojo nicā apesecjārāpɔ, sumutoricjārā, da'raco'teri masā, da'raco'tetiri masā, ā'rā nipe'tirā me'rā dɔcawatise marĩ'i. Cū nipe'tirā cūrē ējōpeorā wioɔɔ nimi. Nipe'tirāpɔre nimi.

¹² Ō'acū mɔsārē ma'imi. Cū mɔsārē cū yarā niato nĩgū besecu niwĩ. Tojo weerā āpērārē pajaña'ña. Narē añurō e'catise me'rā weetamuña. Mɔsā “Āpērā yu'ruoro ni'i”, ni wācūticā'ña. Mɔsārē mejēcā nicā, tojo tu'oña'ña. Wācūtutuaya. ¹³ Mɔsā basu āpērā me'rā a'metu'ti'cārā, āpērā mejēcā weecā tu'sati'quere narē acobojoya. Jesucristo mɔsārē acobojocɔ niwĩ. Tojo weerā mɔsā quē'rā āpērārē mejārōta acobojoya. ¹⁴ A'merĩ ma'ĩña. Mɔsā tojo ma'írā, nipe'tise yu'ɔ duti'quere weepe'ocā'rāsa'a. Añurō mɔsā basu sɔ'ori nisetirāsa'a. ¹⁵ Ō'acū cū ɔaro weecā, mɔsā ye ejeripō'rārĩpɔre e'caticā weesamĩ. Cū ɔaro weetirā, bujawetisa'a. Tojo weerā cū ɔaro weeya. Añurō sɔ'ori nisetiya. A'tere ɔasāgū, cū mɔsārē ni'cā curua, ni'cū pō'rā weecu niwĩ. Mɔsā cūrē e'catise o'onu'cūcā'ña.

¹⁶ Jesucristo ye quetire añurō wācūnɔrūña. Cū masĩse o'ose me'rā āpērārē mɔsā basu a'merĩ bu'eya. Mɔsā ejeripō'rārĩpɔ Ō'acūrē e'catise o'orā, basapeoya. ¹⁷ Mɔsā Jesucristo yarā ni'i. Tojo weerā nipe'tise mɔsā weesetise, ucūsetisere cū yarā weronojōta weeya. Jesucristo cū tutuase me'rā tere weeta basio'o. Cū pacɔre e'catise o'onu'cūcā'ña.

Jesucristore ējōpeorārē weeduti'que ni'i

¹⁸ Marāpɔtirānumia, Jesucristo marĩ wioɔɔre ējōpeorā, a'tiro weeya. Mɔsā marāpɔsumɔarē na dutisere yu'ti ējōpeoya. ¹⁹ Mɔsā numotirānumia pe'e, mɔsā nɔmosānumiarē ma'ĩña. Na me'rā uaticā'ña. ²⁰ Wĩ'marā, ma'mapjia, nipe'tise mɔsā pacɔsumɔa dutisere añurō yu'tiya. Ō'acū tojo weecā ɔasamĩ. ²¹ Mɔsā pō'rārē na'irō tu'ti, uacā weeticā'ña. Mɔsā tojo weecā, na bujaweti, mɔsā dutisere weemasĩtisama.

²² Da'raco'teri masā, nipe'tise mɔsā wiorā a'ti nucūcācjārā na dutisere yu'tiya. Na ĩ'orōpɔre, na ĩ'atiropɔre añurō da'raya. Mɔsā

wiorã ĩ'orõpũ dia'cũ añurõ da'rarã, musã wioɣũ “Añurõ da'rama” ni wãcũato, nirã weebosa'a. Musã tojo weeticã'ña. Õ'acũrẽ añurõ ějõpeotjĩarã, weesooro marĩrõ da'raya. ²³ Musã apeyenojõ da'rarã, añurõ tũ'sase me'rã da'raya. Teese me'rã weeticã'ña. Masãrẽ da'rabosamirã, Jesucristore da'rabosarã weronojõ tũ'oña'ña. ²⁴ Musã cũrẽ da'raco'terã ni'i. Cũta musãrẽ ũ'musepũ wapayegusami. Musã tere masitoja'a. Tojo weerã añurõ da'raya. ²⁵ Ña'arõ wee'que wapare Õ'acũ bu'iri da'regusami. Masã nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ bu'iri da'resami. Ne ni'cũ yũ'rũwetitisami.

4

¹ Dutiri masã, musã quẽ'rã ũ'musepũre ni'cũ wioɣũ cwo'o. Musã tere masitoja'a. Tojo weerã Õ'acũ ũronojõta musãrẽ da'raco'terãrẽ añurõ cwoya.

² Õ'acũrẽ añurõ tũ'ocasanũ'cõtjĩarã, sẽrĩnu'cũcã'ña. Cũrẽ “Añu'u”, ni e'catise o'oya. ³ Musã Õ'acũrẽ sẽrĩrã, ũsã quẽ'rãrẽ sẽrĩbosaya. “Pãjãrã Jesucristo ye quetire masĩtirãrẽ tũ'osĩ'ricã weeato”, ni sẽrĩbosaya. Cũ ye queti ðaporocjãrãpũ na masĩno'ña marĩ'que añuse queti ni'i. A'te werese ye bu'irita yũ'ũ bu'iri da'reri wi'ipũ dujisa'a. ⁴ Yũ'ũre Õ'acũrẽ sẽrĩbosaya. Yũ'ũre “Wisiro marĩrõ diacjũ wereato”, ni sẽrĩbosaya.

⁵ Æpẽrã Jesucristore ějõpeotirã me'rã añurõ nisetiya. Na me'rã musã weesetisetirinũcũ Õ'acũ ũronojõta narẽ añurõ weeya. ⁶ Na me'rã ucũrã, añurõ tũ'saropũta tũ'otũ'sase me'rã ucũña. Æpẽrã musãrẽ sẽrĩtiña'cã, añurõ diacjũ yũ'tiya.

Pablo me'rãcjãrã añudutise o'o'que ni'i

⁷ Tĩquico yũ'ũ me'rãcjũ yũ'ũ ma'igũ a'tiro weegusami. Yẽ quetire musãrẽ wereɣũ wa'agusami. Cũ yũ'ũ me'rã marĩ wioɣũ Jesucristo yere da'raco'tetamugũ nimi. Tojo nicã yũ'ũre bu'etamugũ nimi. ⁸ Yũ'ũ cũrẽ musã tiropũ wa'adutiguti wee'e. ũsã ye quetire tũ'orã, musã wãcũtutua, e'catinemorãsa'a. ⁹ Onésimo musã ya macã nĩcũ'cũ quẽ'rã cũ me'rã wa'agusami. Cũ yũ'ũ ma'igũ, yũ'ũ me'rãcjũ a'tocaterore ũsãrẽ añurõ weetamugũ weemi. Na puarã musãrẽ wererãsama nipe'tise a'to Romapũ de'ro wa'a'quere.

¹⁰ Aristarco musãrẽ añudutimi. Cũ quẽ'rã yũ'ũ me'rã bu'iri da'reri wi'ipũ nimi. Marco, Bernabé basucũ quẽ'rã musãrẽ añudutimi. Marco musã tiropũ sijacã, yũ'ũ musãrẽ todũporo nĩ'caronojõta añurõ ñe'eapa. ¹¹ Apĩ Jesú na “Justo” pisuno'gũ musãrẽ añudutimi. Æ'rã ĩ'tiarã Æpẽrã judío masã Jesucristore ějõpeorã wa'terore na dia'cũ yũ'ũre da'ratamuma. Na Õ'acũ wioɣũ nisere masãrẽ bu'erã weema. Na weetamuse me'rã yũ'ũ wãcũtutua, e'catise cwo'o. ¹² Epafra musã me'rãcjũ añudutimi. Cũ Jesucristo ye cjasere da'raco'tegũ nimi. Cũ musãrẽ ũpũtũ sẽrĩbosagũ weemi. Õ'acũrẽ añurõ sirutuato, cũ ũaro añurõ weenu'cũato nĩgũ, tojo sẽrĩbosami. ¹³ Yũ'ũ diacjũta were'e. Cũ musãrẽ ũpũtũ sẽrĩbosacã ĩ'a'a. Æpẽrã quẽ'rãrẽ Laodiceacjãrãrẽ, tojo nicã Hierãpolicjãrãrẽ sẽrĩbosami. ¹⁴ Luca ocoyeri masũ ũsã ũpũtũ ma'igũ musãrẽ añudutimi. Apĩ quẽ'rã Demas wãmetigũ añudutise o'omi.

Pablo añudutituo'que ni'i

¹⁵ Laodiceacjārã Jesucristore ějõpeorã añuato. Ninfa wãmetigo quẽ'rã añuato. Tojo nicã nipe'tirã co ya wi'ipũ Õ'acũrẽ ějõpeorã nerẽwuarã añuato. ¹⁶ Mũsã a'ti pũrĩrẽ bu'epe'oca be'ro Laodiceacjārãpure o'óya. Na quẽ'rã na nerẽwuaropũ bu'eĩ'oato. Mũsã quẽ'rã ape pũrĩ Laodiceacjārãrẽ yũ'u ojãca pũrĩrẽ ñe'erã, mũsã nerẽrõpũ bu'eya. ¹⁷ A'tiro niña Arquipore: “Marĩ wiogũ da'radutigu cũu'quere añurõ da'ratu'ajaya.”

¹⁸ A'te nituose darire mũsãrẽ añudutise o'ogũ, yũ'u basuta oja'a. Wãcũña yũ'u bu'iri da'reri wi'ipũ nisere. Õ'acũrẽ sẽrĩbosaya. Õ'acũ mũsãrẽ añurõ weeato.

Tocã'rõta oja'a.

Pablo

Pablo Tesalónicacjārārē ojamu'tāca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopā nise ni'i

Pablo Tesalónica, Macedonia di'tapu nirī macācjarārē ojacu niwī. A'ti pūrīrē ojagu, Corintopu nicu niwī. Toduporopure cū basuta narē Jesucristo yere were, cūrē ējōpeori curuacjārā sājācā weecu niwī. Cū ējōpeocā wéeca be'ro Timoteo añuse quetiti ejacā tu'ogu, maata narē a'ti pūrīrē ojacu niwī. Na añurō weesere tu'ogu, Ō'acūrē e'catise o'ocu niwī. Tojo nicā Jesucristore ējōpeosere weenemocā uasāgū ojacu niwī. Na cūrē sērītiña'quere yu'tigu ojacu niwī. Cū Jesucristo apaturi a'tiatjere ojacu niwī.

Pablo cū me'rācjarā me'rā Tesalónicacjārā Jesucristore ējōpeorārē oja'que ni'i

¹ Yu'u Pablo, yu'u me'rācjarā Silvano, Timoteo me'rā musārē a'ti pūrīrē oja'a. Musā Tesalónicacjārārē marī pacu Ō'acū, marī wiogu Jesucristo yarārē añudutise o'o'o. Ō'acū musārē añurō weeato. Musārē ejerisājācā weeato.

Pablo Tesalónicacjārā na añurō weesetisere tu'ogu Ō'acūrē sērībosa'que ni'i

² Musārē ūsā ñubuesetirinucū marī pacu Ō'acūrē e'catise o'onu'cūcā'a. ³ Cūrē ñubuerā, a'tiro ni'i. “Ō'acū, Tesalónicacjārā mu'u macū Jesucristore ējōpeorā añurō weesetisama. Na ma'isere ĩ'orā, āpērārē añurō weetamusama. Jesucristo cū apaturi a'tiatjere e'catise me'rā yucuerā weesama. Tojo weerā cūrē ējōpeodu'utisama”, ni ñubue'e Ō'acūrē.

⁴ Ō'acū musārē ma'imi. Cū, yarā niato nigū besecu niwī. Ūsā a'tere masī'i. ⁵ Musārē Jesú ye quetire wererā, ūsā ye useri me'rā dia'cū weretiwu. Espiritu Santu tutuase me'rā werewu. Ūsā bu'ese diacjūta ni'i nírā, musārē bu'ewu.

Musā masīsa'a. Ūsā topu nírā, musārē ma'írā, añurō weesetiwu. ⁶ Musā ūsā wee'quere ĩ'acūurā, ūsā weronojōta weeseticārā niwū. Tere wéerā, Jesucristo weeseti'caronojōta weecārā niwū. Musārē Espiritu Santu e'catise o'ocā, uputu pi'etimirā, Jesucristo ye quetire ñe'ewū. ⁷ Tojo weerā musā Jesure ējōpeosere ĩ'orā, añuse queose nipe'tirā āpērā Jesure ējōpeorārē o'ocārā niwū. Musā ya di'ta Macedoniacjārārē, tojo nicā āpērā a'ti di'ta Acayacjārārē tojo weecārā niwū. ⁸ Musā me'rāta marī wiogu Jesú ye queti nipe'tiropu se'sa wa'a'a. Macedonia, Acaya dia'cū mejētare se'saro weewe'e. Nipe'tiropu musā Ō'acūrē ējōpeosere masīpe'titojama. Tojo weerā tere āpērārē werewe'e. ⁹ Mejō na pe'eta musā weesetisere quetiwerema. Ūsā musā tiropu nicā, musā ūsārē añurō wee'quere werema. Apeyema, musā queose yee'cārārē ējōpeodu'u'quere werema. Tere du'u, ni'cārōacārē Ō'acū catigu diacjū nigū pe'ere ējōpeo, cū uaro weeaporo. ¹⁰ Ō'acū

cũ macũ Jesũ u'musepu nigũrẽ, cũ apaturi a'tiatjere e'catise me'rã yucuerã weeporo. A'tere ãpẽrã ãsãrẽ quetiwerema musã weesetisere. Ô'acũ cũ macũ wẽrĩ'cũpũre masõcũ niwĩ. Cũ Jesũta nimi marĩ uputu bu'iri bocabo'quere yu'rao'cũ.

2

Pablo Tesalónicapũ cũ bu'e'quere quetiwere'que ni'i

¹ Acawererã, musã a'tere añurõ masĩsa'a. Ësã Tesalónicapũ sjarã, mejõ warota bu'ecusiaticãrã niwũ. Ësã bu'esere tu'orã, musã pãjãrã Jesure ãjõpeowũ. ² Ësã musã tiropũ wa'ase dũporo ãsã Filipopũ niwũ. Topũ nicã, tocjãrã ãsãrẽ tãrã, ña'arõ bujicã'wã. Musã tere masĩsa'a. Musã ya macãcjãrã quẽ'rã ãsã weresere cã'mota'asĩ'rĩmiwã. Na tojo weemicã, Ô'acũ ãsãrẽ añurõ wãcũtutuase o'owĩ. Tojo weerã cũ ye quetire uiro marĩrõ werewũ. ³ Musãrẽ Jesũ ye quetire wererã, mejẽcã pe'e weretiwũ. Ña'arõ weesĩ'rĩrã, numiarẽ a'metãrãsi'rĩrã, weeta'sase me'rã weretiwũ. ⁴ Ô'acũ pe'e ã'abesetojagupũ cũ ye queti weresere cũugũtigu ãsãrẽ besecũ niwĩ. Masã ãsã me'rã e'catiato nĩrã mejẽta cũ ye quetire werewũ. Ô'acũ pe'ere e'catidutirã werewũ. Ô'acũ nimi nipe'tise marĩ wãcũsere masĩgũ. ⁵ Ësã topũ nĩrã, ne ni'cãti musã yere uaripejarã, añurõ ucũta'sa weretiwũ. Musã a'tere masĩsa'a. Ô'acũ quẽ'rã diacjũta ãsã wãcũsere masĩsami.

⁶⁻⁷ Ësã Jesũ o'ó'cãrã ni'i. Tojo weerã “Ësãrẽ wiorã weronojõ ã'aña”, nĩmasĩbopã. Tojo nita basiomicã, ne ni'cãrẽ nitiwũ. A'tiro pe'e weewũ. Ni'cõ numio co macãrẽ co'te mi'o masõsamo. Co weronojõ ãsã quẽ'rã musã tiropũ nĩrã, musãrẽ ma'ĩrã, tojota weewũ. ⁸ Musãrẽ ma'ĩrã, Ô'acũ ye queti dia'cũrẽ weretiwũ. Nipe'tise ãsã põtẽorõ weetamuta basiosere weetamuwũ. Musãrẽ uputu ma'icãti.

⁹ Ësã topũ nĩrã da'ra'quere musã wãcũsa'a. Musãrẽ Ô'acũ ye quetire wererã, peje caribose o'osĩ'rĩtiwũ. Tojo weerã ãsãrẽ a'mãcaticã'to nĩrã ãsã basu da'rawũ. Ñamirĩ, umucori yóacãta ãsã ba'atjere, ãsãrẽ du'sasenojõrẽ wapata'arã da'rawũ.

¹⁰ Ësã weeseti'quere musã ã'awũ. Ô'acũ quẽ'rã masĩsami. Musã Jesucristore ãjõpeorã me'rã nĩrã, ãsã weesooro marĩrõ nisetiwũ. Mejẽcã weetiwũ. Ô'acũ uaronojõ nisetiwũ. Tojo weerã ãpẽrã ãsãrẽ “Na bu'iri cuoma” nĩrõ marĩrõ nicã'wũ. ¹¹⁻¹² Ni'cũ cũ põ'rãrẽ weronojõta ãsã quẽ'rã musãncũrẽ werewũ. E'catise, wãcũtutuasere musãrẽ o'owũ. Ô'acũ põ'rã weronojõta nisetidutiwũ. Musãrẽ Ô'acũ cũ põ'rã niato nĩgũ besesami. Tojo nicã musãrẽ cũ me'rã cũ asitese nĩrõpũ ninu'cũdutisami.

¹³ Apeye musã ye cjasere wereguti. Ô'acũ ye quetire werecã, musã “Ô'acũ ye ucũse ni'i” nĩrã, maata ãjõpeowũ. “Masã na ucũsere ãjõpeobosã”, nitiwũ. Musã tojo weesere wãcũrã, Ô'acũrẽ e'catise o'onu'cũcã'a. Ësã musãrẽ were'que Ô'acũ ucũse warota niwũ. Te queti me'rãta Ô'acũ cũ uaro weeato nĩgũ musãrẽ siape me'rã ducayunu'cũgũ weemi.

¹⁴ Musã Jesucristore ãjõpeocã, musã ya di'tacjãrã musãrẽ pi'etise o'ocãrã niwã. Judea di'tapu quẽ'rãrẽ na acawererã judío masã musãrẽ wa'a'caronojõta Jesure ãjõpeorãrẽ weecãrã niwã. ¹⁵ Judío masãta

duporocjārāpu quē'rārē Ō'acū ye queti weremu'tārī masārē wējēcārā niwā. Marī wioḡu Jesure tojota weecārā niwā. Ūsā quē'rārē musā ya macāpu nicā, ūsārē ūtirā, cō'acā'wā. Tojo weegu Ō'acū na me'rā tū'satisami. Judío masā nipe'tirā Jesure ējōpeorā me'rā cumuca dia'cū ūacā'ma. ¹⁶ Judío masā nitirārē Ō'acū yu'rūocā ūtima. Tojo weerā narē Jesú ye quetire werēcā ūasātirā, a'tiro weewā. Ūsā narē weresere cā'mota'asī'rīmiwā. Na űa'arō weese siape me'rā nemorō wee'e. Tojo weerā na pajbutiario bu'iri cuoma. Na yu'rūnū'cāpose bu'iri ni'cārōacāpūta na Ō'acū bu'iri da'resere bocarāsama.

Pablo quē'rā Tesalónicacjārārē ĩ'arā wa'asī'rīmi'que ni'i

¹⁷ Ūsā musā tiropure wijawā'cātica be'roacā maata musārē ĩ'asī'rīmicāti. Ūsā upu topu nitimicā, musā tiropu dia'cū ejeripō'rātiwū. Topure ūpūtu wa'asī'rīmiwā tja. ¹⁸ Pejetiri yu'u Pablo basu pe'eta “Wa'agūti”, nimiwā. Ūsā topu wa'asī'rīsetirinūcū wātī ūsārē cā'mota'amūjāwī. ¹⁹⁻²⁰ Musāta ni'i ūsārē e'catise o'orā. Tojo weerā musārē pūrō ĩ'asī'rīsa'a. Marī wioḡu Jesú cū apaturi a'ti turipu a'ticā, cūrē wererāti musā ye quetire. A'tiro nirāti: “Ā'rāta nima ūsārē e'catise o'o'cārā. Narē mejō waro mu'u ye quetire weretiwū. Na tere tū'orā, mu'urē añurō ējōpeowā. Tojo weerā pūrō e'cati'i na me'rā”, nirāti cūrē.

3

¹⁻² Musā ye quetire tū'osī'rīrā, pōtēoticāti. Tojo weerā musā tiropu Timoteore ĩ'adutirā o'ówu. “Ūsā pe'e Atenapu tojarāti”, niwā. Timoteo ūsā me'rācjū Jesú ye quetire werecusatamugū nimi. Cū musārē Jesure nemorō ējōpeocā weegusami nírā, o'ówu. Tojo nicā wācūtuanemosere wereato nírā cūrē o'ówu. ³⁻⁴ Āpērā masā musā Jesure ējōpeocā ĩ'arā, ĩ'atu'ti, bujicā'sama. Na tojo weecā, Jesure ējōpeodu'uticā'to nírā Timoteore weredutirā o'ówu. Ūsā topu nírā, musārē a'tere wereyutojawu. “Marī Jesure ējōpeorā, pi'etino'rōsa'a”, niwā. Ūsā ní'caronojōta marī nipe'tirārē queoro wa'aro wee'e. Musā tere masīsa'a. ⁵ Musā Jesure ējōpeosere masī'sī'rīgū pōtēoti, ¿de'ro wa'amiti narē? níḡū, musā ye quetire miitidutigū Timoteore o'ówu. “Apetero weegu musārē wātī Jesure ējōpeodu'ucā weecā'pī”, nicāti. ¿Ūsā bu'e'que ne wapamarīpari? ni masī'sī'rīgū cūrē o'ówu.

Tesalónicacjārā ye quetire Timoteo quetití eja'que ni'i

⁶ Ni'cārōacārē Timoteo musā tiropu ní'cu dajatojami a'topure. Cū musā yere añuse quetití dajami. A'tiro niami: “Na Jesure ējōpeonu'cūcā'ma. Na basu añurō a'merī ma'isetiama. Marīrē ma'ise me'rā wācūnu'cūcā'ma. Marīrē pūrō ĩ'asī'rīama marī narē ĩ'asī'rīrōnojōta”, ni quetití dajami. ⁷ Musā Jesure ējōpeose quetire tū'orā ūsā pi'etimirā, e'cati'i. ⁸ Marī wioḡu Jesure ējōpeonu'cūcā tū'orā, yujupūta ūsā ejerisājāse cuo'o. ⁹ Tojo weerā musārē wācūrā, e'cati'yū'ruasa'a. Ō'acūrē musā ye cjasere ūsā ¿de'ro wee e'catise o'opōtēobosau? Basiowe'e. ¹⁰ űamirī, ūmūcorita yóacā Ō'acūrē sērīnu'cūcā'a musā tiropu wa'asī'rīrā. Musārē Jesú yere wereyapada'reosī'rīsa'a.

¹¹ Æsã marĩ pacu Õ'acũrẽ, marĩ wiogu Jesure a'tiro sãrĩ'i. "Tesalónicacjãrã tiropu Æsãrẽ o'óya. ¹² Nemorõ na basu a'merĩ ma'iseticã weeya. Nipe'tirã ãpãrã quẽ'rãrẽ ma'icã weeya. Narẽ Æsã ma'irõnojõta na quẽ'rã ãpãrãrẽ ma'iato. ¹³ Õ'acũ, mu'urẽ ãjõpeodu'uticã'to. Mu'ũ Æaro weeato. Narẽ wãcũtutuacã weeya. Mu'ũ narẽ tojo weecã, mu'ũ ï'orõpu bu'iri marĩrã nirãsama. Tojo weerã Jesú apaturi a'ti turipure cũ yarã me'rã a'ticã, bu'iri marĩrã nirãsama." A'tiro ni sãrĩbosa'a musã ye cjasere marĩ pacu Õ'acũrẽ.

4

Pablo Jesure ãjõpeorãrẽ Õ'acũ tu'saronojõ weeduti'que ni'i

¹ Apeye musã ye cjasere werenemosĩ'rĩsa'a. Yu'ũ basu dutise mejõta ni'i. Marĩ wiogu Jesú dutisere were'e. Æsã musãrẽ duti'caronojõta Õ'acũ tu'sasenojõrẽ weeya. Musã ni'cãrõacãrẽ Õ'acũ duti'quere weerã wee'e. Siape me'rã nemorõ weenemoña. ² Æsã were'quere musã masĩsa'a. A'tere wererã, Jesú marĩ wiogu cũ dutiro me'rã musãrẽ werewũ.

³ Õ'acũ cũ Æaro weecã tu'sasami. Cũ yarã weronojõ weesetiya. Musã numosãnumia, musã marãpusumua nitirãrẽ a'metãrãticã'ña. ⁴ Musãncũ wiopesase me'rã ña'arõ weel'orõ marĩrõ omocã du'te, numotiburoya. Musã tojo weecã ï'arã, ãpãrã "Añurõ weema", nirãsama. ⁵ Õ'acũrẽ masĩtirã numiarẽ ña'arõ weesĩ'rĩrã, Æaripejasama. Musã na weronojõ niticã'ña. Mejõ wãcũtutuaya. ⁶ Ne apĩ numorẽ a'metãrãticã'ña. Musã apĩ numorẽ a'metãrãrã, co marãpure ña'arõ weerã weesa'a. Õ'acũ a'te ña'ase weerãrẽ bu'iri da'regusami. Toduporopu musãrẽ weretojawu a'te nucũi'ase quetire. ⁷ Õ'acũ marĩrẽ ña'asere weedutiticu niwĩ. Añuse pe'ere cũrẽ ãjõpeorã weesetironojõ weeduticu niwĩ. ⁸ No'o a'te bu'esere teerãnojõ Æsãrẽ teerã mejõta weesama. Õ'acũ pe'ere teerã weesama. Õ'acũ marĩrẽ cũ Æaro weedutigu Espĩritu Santure o'ócũ niwĩ. Tojo weerã cũ Æaro weetirã, "Õ'acũ, mu'urẽ Æawe'e", nirã weesama.

⁹ Musã a'merĩ ma'isetise pũricãrẽ werewe'e. Õ'acũ cũ basu pe'e Espĩritu Santu me'rã musãrẽ a'merĩ ma'idutitogacu niwĩ. ¹⁰ Musã ya di'ta Macedoniãcãrãrẽ nipe'tirã Jesure ãjõpeorãrẽ ma'isetirã, cũ duti'caronojõ weerã wee'e. A'te pe'ema musãrẽ wereguti. Jesure ãjõpeorãrẽ nemorõ ma'inemoña. ¹¹ Añurõ cumuca marĩrõ nisetiya. ãpãrãrẽ queti pooticã'ña. Musã ye nitisere, ãpãrã ye cjasere ucja wãcũnrãticã'ña. Musã ye pe'ere wãcũña. Musã da'rase cuosere añurõ da'rasetiya. Nijĩsijaticã'ña. Toduporopure musã tiropu nĩrã, a'tere weretojawu. ¹² Musã tojo añurõ da'rarã, ãpãrã a'mãcano'ña marĩrãsa'a. Musã basu da'rase me'rã catirãsa'a. Musã tojo weecã ï'arã, Jesure ãjõpeotirã musãrẽ añurõ wiopesase me'rã wãcũrãsama.

Jesú apaturi a'ti turipu a'tiatje queti ni'i

¹³ Apeye tja wereguti. Wẽrĩ'cãrãpu de'ro wa'arãsari nisere musãrẽ werecasanu'cõsĩ'rĩsa'a. A'tere masĩrã, Jesure ãjõpeorã na wẽricã, pũrõ bujawetisome. A'tiro ni'i. Jesure ãjõpeorã wẽrĩrã, cũ tiropu cũ me'rã ninu'cũcã'rãsama. Cũrẽ ãjõpeotirã pũricã cũ tiropu ne wa'asome. Tojo weerã Jesure ãjõpeotitjãrã, na me'rãcãjãrã, na acawererã wẽricã, pũrõ bujawetisama. Musã pũricã Jesure ãjõpeo'o.

Tojo weerã na weronojõ bujaweticã'ña. ¹⁴ Marĩ a'tere ëjõpeo'o. Jesú wërĩ'cũpũ masãcũ niwĩ. Cũ apaturi a'ti turipũ a'ticã, cãrẽ ëjõpeorã wërĩ'cãrãrẽ Ô'acũ cã macãrẽ masõ'caronojõta masõgũsami. Masõtoja, cã tiropũ miagũsami.

¹⁵ Ni'cãrõacãrẽ marĩ wiogũ Jesú were'quere musãrẽ wereturiarã wee'e. Jesú a'ti turipũ apaturi a'ticã, Jesure ëjõpeorã cãrẽ põtërĩrã wa'arãsama. Cãrẽ põtërĩrã, marĩ catirã ãpërã wërĩ'cãrã ðuporo u'mutãwã'cãsome. ¹⁶ A'tiro pe'e wa'arosa'a. Jesú cã ucũse dutise me'rã u'musepũ a'tigusami. Ô'acãrẽ wereco'terã wiogũ upũtu ucũquejo, Ô'acũ yaro putiro coronetare putigusami. Tojo wa'acã, Jesure ëjõpeorã wërĩ'cãrã ape upũ me'rã masãmũ'tãrãsama. ¹⁷ Na be'roacã marĩ Jesure ëjõpeorã quẽ'rã a'ti nucũcãpũ catirã o'mecururipũ na me'rã mujãarãsa'a. Topũ Jesure põtërĩrãsa'a. Tojo wee cã me'rã ninu'cũcã'rãsa'a.

¹⁸ Musã a'tere ãpërãrẽ wereturiaya. Tojo weerã musã a'merĩ wãcũtutuacã weerãsa'a.

5

¹ Di numũ, no'ocãtero nicã Jesú apaturi a'tigusari nisema masĩno'ña marĩ'i. Tojo weerã musãrẽ werewe'e. ² Queose me'rã musãrẽ wereguti. Ni'cũ yajari masũ ñamipũ wãcũña marĩrõ yajagũ a'tisami. Cũ weronojõta Jesú quẽ'rã marĩ ne wãcũtiri cura a'tigusami. Musã cã wãcũña marĩrõ a'tiatjere masĩtojasa'a. ³ Jesure ëjõpeotirã cã apaturi a'tiatji ðuporoacã a'tiro wãcũrãsama. “Ësã uiro marĩrõ añurõ nicã'a”, nirãsama. A'tiro na wãcũcũñarĩ cura narẽ peje ña'ase wa'arosa'a. Ni'cõ nijĩpaco wãcũña marĩrõ wĩ'magũ wuatji ðuporoacã pũrĩse pi'etinũ'cãsome. Na quẽ'rã Jesure ëjõpeotirã tojota wãcũña marĩrõ upũtu pi'etirãsama. Ne ni'cũ yũ'rãwetisome. ⁴ Masã Jesure ëjõpeotirã na'itĩ'arõpũ nirã weronojõ nisama. Na cãrẽ yũ'rũnũ'cã, cã ñaro weetisama. Musã pũrĩcã na weronojõ niwe'e. Tojo weerã Jesú cã apaturi a'ti di'tapũ a'ticã, ï'aucuasome. Yajari masũrẽ ï'amarĩarõ weronojõ wa'asome. ⁵ Musã ña'ase weeseti'quere Jesú acobojojotacũ niwĩ. Tojo weerã bo'reyuro, umũcopũ nirã weronojõ ni'i. Marĩ Jesú yarã ña'ase weeborãnojo niwe'e. Jesure ëjõpeotirã pe'e ña'arõ weesetisama. Na'itĩ'arõ, ñamipũ nirã weronojõ nisama. ⁶ Marĩ cãrĩrã weronojõ niticã'rã. Jesú apaturi a'tiatjere wãcũtirã, cãrĩrã weronojõ nisama. Marĩ pe'e cã a'tiatjere añurõ tũ'omasĩse me'rã wãcũnũrã. Ña'ase weesĩ'rĩrã, wãcũtutuarã. ⁷ Ñamipũ masã cãrĩma. Que'ari masã ñamipũta que'asama. ⁸ Marĩ pe'e Jesú yarã umũcopũ nirã weronojõ ni'i. Tojo weerã marĩ weesere añurõ tũ'oña'nũ'cõtojarãpũ weesetirã. Queose me'rã wereguti. Ni'cũ surara a'mewëjërõpũ wa'agũ, cã upũre cã'mota'agũ cõmesu'tiroke sãñasami. Cũ weronojõta marĩ wãtĩrẽ cã'mota'arã Ô'acãrẽ ëjõpeonu'cũcã'rã. ãpërãrẽ ma'irã. Ðupoare cã'mota'arã cõmesapeare pesaro weronojõ Jesú cã apaturi a'tiatjere, marĩ cã me'rã ninu'cũatjere wãcũnũrã. Marĩ tojo weecã, wãtĩ marĩrẽ ña'arõ weemasĩtisami.

⁹ Ô'acũ bu'iri bocato nígũ mejeta marĩrẽ besecũ niwĩ. Mejõ marĩ bu'iri cuobo'cãrãrẽ marĩ wiogũ Jesucristo me'rã yũ'rũocũ niwĩ. ¹⁰ Cũ me'rã ninu'cũcã'to nígũ marĩrẽ wërĩbosacũ niwĩ. Tojo weerã cã apaturi a'ticã, cãrẽ ëjõpeorã wërĩ'cãrã, marĩ catirã cã me'rã

ninu'cũcã'rãsa'a. ¹¹ Tere wãcũrã, musã ni'cãrõacã weesetironojõta ãpẽrãrẽ a'merĩ weetamu, wãcũtutuacã weeya.

Pablo Tesalõnicacjãrãrẽ cũ werecasa'que ni'i

¹² Acawererã, musãrẽ a'tiro weecã ñasa'a. Õ'acũ ye queti wererãrẽ, cũ bese'cãrãrẽ wiopesase me'rã ña'ña. Õ'acũ narẽ cũ ye quetire bu'edutigu, musãrẽ werecasadutigu cũucu niwĩ. ¹³ Na musã de'ro wee nisetiatjere wererã, wputu da'rama. Tojo weerã ma'ise me'rã narẽ wãcũña. A'merĩ a'pẽpũrĩticã'ña. A'merĩ añurõ nisetiya.

¹⁴ Apeye musãrẽ werenemorãti. Nijĩsijãrãrẽ da'radutiya. Wãcũque'tirãrẽ wãcũtutuacã weeya. Õ'acũ yere weetutuãtirãrẽ weetamuña. Musãrẽ mejẽcã wa'acã, uayeticã'ña. Nu'cãña. ¹⁵ Musãrẽ ãpẽrã ña'arõ weecã, narẽ a'meticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Musã me'rãcãrãrẽ, nipe'tirãrẽ añurõ weenu'cũcã'ña.

¹⁶ E'catise me'rã ninu'cũcã'ña. Bujawetiticã'ña. ¹⁷ Musã no'o nirõ, no'o wa'aro Õ'acũrẽ wãcũ ñubuenu'cũcã'ña. ¹⁸ Musãrẽ ña'arõ, añurõ wa'acã quẽ'rãrẽ, Õ'acũrẽ e'catise o'onu'cũcã'ña. A'te nipe'tisere Õ'acũ marĩ Jesucristore ãjõpeorãrẽ weecã ñasami.

¹⁹ Espĩritu Santu musã wãcũsepũre werecã, cã'mota'aticã'ña. Yu'tiya cũ dutisere. ²⁰ Õ'acũ ye queti weresere tu'orã, yabi bujicã'ticã'ña. ²¹ A'tiro pe'e weeya. Na weresere wãcũ, tu'ocasanu'cõpe'ocã'ña. Añuse nicã, tere weeya. ²² No'o ña'ase nisenojõrẽ weeticã'ña.

²³ Õ'acũ ejerisãjãsere o'ogu musãrẽ a'tiro weeato. Siape me'rã añurõ, ña'ase marĩrõ, cũ ñaro dia'cũ weecã weeato. Musã ejeripõ'rãrĩrẽ, musã wãcũsere, nipe'tiro musã upũre co'teato. Cũ a'tiro weecã, marĩ wiogu Jesucristo apaturi a'tigu, musãrẽ bu'iri marĩrã bocaiejãgusami. ²⁴ Õ'acũ musãrẽ bese'cu nipe'tise cũ "Weeguti" nĩ'quere queoro weegusami. Tojo weegu ñsã musãrẽ sãrĩbosasere yu'tigusami. ²⁵ Acawererã, ñsã quẽ'rãrẽ Õ'acũrẽ sãrĩbosaya.

²⁶ Nipe'tirã tocjãrã Jesure ãjõpeorãrẽ ma'ise me'rã añudutiya.

²⁷ Marĩ wiogu Jesú cũ dutiro me'rã a'ti pũrĩrẽ nipe'tirã Jesure ãjõpeorãrẽ bu'eĩ'oduti'i.

²⁸ Jesucristo marĩ wiogu musãrẽ añurõ weeato.

Tocã'rõta oja'a.

Pablo

Pablo Tesalónicacjārārē ape pūrī ojanemoca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopã nise ni'i

Pablo Tesalónicacjārārē Corintopu nígũ, a'ti pūrīrē ojacu niwĩ. Ti macãcjārã Jesucristo apaturi a'tiatjere queoro tu'omasĩticã tu'ogu, narē wereapogu ojacu niwĩ. Na pe'e maata a'tigusami nĩrõnojõ tu'ocãrã niwã. Tojo weerã ni'cãrērã cũ a'tiatjere co'terã, na da'rami'quere da'radu'ucã'cãrã niwã. Na ãpērã o'ose me'rã ba'acaticã tu'ogu, narē ojacu niwĩ. Ti macãcjārārē a'tiro weeya nígũ, tojo wa'arosa'a nígũ, ojacu niwĩ.

Jesucristo apaturi a'tiatji dũporo ni'cũ ña'agũ nisoosebucu a'tigusami. Cũ pãjārārē niso, ãjõpeocã weegusami nisere ojacu niwĩ.

Pablo cũ me'rãcjārã Tesalónicacjārārē oja'que ni'i

¹ Yũ'u, yũ'u me'rãcjārã Silvano, Timoteo me'rã musãrē a'ti pūrīrē oja'a. Musã Tesalónicacjārārē marĩ pacu Õ'acũ, marĩ wiogu Jesucristo yarãrē añudutise o'o'o.

² Õ'acũ marĩ pacu, tojo nicã Jesucristo marĩ wiogu musãrē añurõ weeato. Musãrē ejerisãjãcã weeato.

Jesucristo apaturi a'ticã masãrē beseatje ni'i

³ Yũ'u acawererã, ãsã musã ye cjasere wãcũrã, Õ'acũrē e'catise o'onu'cũcã'rãti. Musã Jesucristore ãjõpeonemorã wee'e. Apeye quẽ'rãrē musã a'merĩ ma'inemo'o. Tojo weerã Õ'acũrē e'catise o'onu'cũcã'rõua'a. ⁴ Musã ye cjasere no'o ãsã wa'aro Jesucristore ãjõpeorãrē na nerẽwuaropu a'tiro ni were'e. “Tesalónicacjārã ãpērã narē ña'arõ weemicã, ne ãjõpeodu'utima. Narē mejẽcã wa'acã quẽ'rãrē, nu'cãma”, ni e'catise me'rã were'e.

⁵ Ni'cãrõacã musã Jesucristore ãjõpeose bu'iri ãpērã musãrē tu'ti, ña'arõ weesama. Na tojo weemicã, musã Õ'acũrē ãjõpeonu'cũrã, cũ queoro weesere ã'arãsa'a. Be'ro musã cũ tiropu wa'arãsa'a. Musãrē “Añurã nima, a'tiato yũ'u tiropu”, nigũsami. ⁶ Õ'acũ queoro weegusami. Musãrē pi'eticã wee'cãrãrē pi'eticã weegusami. ⁷ Musã tu'u'cãrã pe'ere soose o'ogusami. Õsã quẽ'rãrē mejãrõta weegusami. Cũ marĩ wiogu Jesú a'tiri numu nicã, tojo weegusami. Cũ a'tigu, cũrē wereco'terã tutuarã me'rã u'musepu dijatigusami. Pecame'e weronojõ asistedijatigusami. ⁸ Õ'acũrē ãjõpeotirãrē, marĩ wiogu Jesú masãrē yũ'rũose quetire yũ'rũnu'cãrãrē bu'iri da'regu a'tigusami. ⁹ Narē bu'iri da're bajurio, cõ'adijobutiagusami. Tojo weerã na ne cã'rõacã marĩ wiogure ã'atibutiarãsama. Tojo nicã cũ tutuasere, cũ asistesere ã'asome. ¹⁰ Cũ a'tiri numurē Jesure ãjõpeorã a'tiro weerãsama. Cũ asitese, cũ tutuasere ã'arã, “Jesú añuyũ'rũami”, nĩrãsama. “Nipe'tirã bu'i wiogu nimi” ni ã'amarã, e'catirãsama. Musã quẽ'rã ãsã were'quere ãjõpeotjãrã, na me'rã nĩrãsa'a.

¹¹ Tere wācūrā, marī ějōpeogu Ō'acūrē musārē sērībosanu'cū'u. A'tiro sērī'i. “Ō'acū, mu'u pō'rā sājādutigu narē pijicu niwū. Tojo weegu narē mu'u ũaronojōta niseticā weeya. Na añurō weesī'rīma. Nipe'tise na weesī'risere mu'u weetamurō me'rā weeato. Tojota ma'urē ějōpeo yapaticā'to”, ni sērībosa'a. ¹² Musā a'tiro weecā, āpērā marī wioгу Jesure añurō wācūrāsama. Musā quē'rārē “Na añurā nima”, ni i'arāsama. Ō'acū, marī wioгу Jesucristo musārē ma'írā, tojo weecā weerāsama.

2

A'ti turi pe'tiwā'cātiri cura Jesure ĩ'atu'tigu a'tigusami nise ni'i

¹ Yū'u acawererā, ni'cārōacāma marī wioгу Jesucristo a'tiatjere, cū tiropu marīrē neonu'cō miatjere weregati. ² Cārōacā me'rā musā weresu'riano'ticā'ña. Tojo nicā āpērā “Marī wioгу a'tiri numu nitoja'a” musārē nicā, wācūque'titicā'ña. A'tiro nibosama. “Āpērā Espiritu Santu yū'ure tojo niami”, nibosama. Āpērā “Apī weregu, tojo niami”, nibosama. Āpērā “Pablo quē'rā tojo ojacārā niama”, nibosama. A'tere tu'orā, wācūque'titicā'ña. ³ Na ũaronojō nisoono'ticā'ña. Cū a'tiatji numu duporo a'tiro wa'arosa'a. Masā uputu waro Ō'acūrē yū'runu'cārāsama. Tojo weeri cura ni'cū ña'arō weeyu'runu'cāgū waro bajuagusami. Cū pecame'epu bu'iri da're bajuriono'acju nigūsami. ⁴ Cū Ō'acūrē ĩ'atu'tigu, tojo nicā nipe'tise masā ějōpeosenojōrē ña'arō ucūacju nigūsami. Cū dia'cūrē ějōpeocā ũagusami. Ō'acū weronojō Ō'acū wī'ipū sājāanujā dujigusami. “Yū'u Ō'acū ni'i”, nita'sagusami. ⁵ Yū'u musā tiropu nígū, tere werewu. ¿Musā tere wācūweti? ⁶ Musā cū ña'agū a'tiatjere cā'mota'agure masī'i. Ō'acū cū queoca numu duporo ña'agū a'tisome. ⁷ Dicuse ña'ase cū weeatjere masīno'ña marī'i yujupu. Tojo masīno'ña marīmicā, ña'ase cū weesenojō nu'cātoja'a. Cūrē cā'mota'agure miāca be'ro cū ña'arō weese masīno'rōsa'a. ⁸ Cū wa'acā, ña'arō weesebucu pe'e a'tigusami. Be'ro marī wioгу Jesu a'ti di'tapu apaturi a'tigu, cū tutuaro me'rā ña'agūrē wējēgūsami. Cū asistese me'rā a'tigu, cūrē cō'abajuriogusami. ⁹ Cū ña'agū etāca be'ro wātīa wioгу weetamurō me'rā peje wee'ota'sagusami. ¹⁰ Pecame'epu bu'iri da'reno'ajārē no'o nise ña'ase pōtēorō narē weeta'sagusami. Ō'acū narē yū'ruosī'rīmicā, na diacjū cjasere ějōpeosī'rītīrāsama. Tojo weerā pecame'epu wa'adojarāsama. ¹¹ Na ějōpeotise bu'iri Ō'acū nemorō narē nisoonemocā weegusami. Tojo weerā nisoono'o, ějōpeorāsama. ¹² Ō'acū ye diacjū cjasere ějōpeosī'rītīrā, ña'arō weesere tu'sayū'rūarāsama. Tojo weegu Ō'acū narē bu'iri da're bajuriogusami.

Ō'acū cū bese'cārārē yū'ruocū niwī nise ni'i

¹³ Yū'u acawererā, Jesú marī wioгу musārē ma'imi. Ō'acū ne waropu musārē yū'ruweticā wéegu besecu niwī. Espiritu Santu tutuaro me'rā Ō'acū yarā sājācā weecu niwī. Tojo nicā musā diacjū cjasere ějōpeodutigu tojo weecu niwī. Tojo weerā ũsā musā weesetisere wācūrā, Ō'acūrē e'catise o'onu'cūcā'rāti. ¹⁴ ũsā musārē Jesucristo masārē yū'ruose quetire werewu. Te me'rā Ō'acū musārē

cũ põ'rã wa'acã weecu niwĩ. Marĩ wioḡu Jesucristo nirõpu marĩrẽ cũ añubutiasere bu'ipejatamucã uagu, tojo weecu niwĩ. ¹⁵ Tojo weerã wãcütutuanu'cũcã'ña. Ësã musã tiropu bu'e'quere, tojo nicã ùsã toduporupu oja'o'o'quere wãcũnũrũña.

¹⁶ Jesucristo marĩ wioḡu basuta, tojo nicã marĩ pacũ Õ'acũ marĩrẽ pajaña'rã, ma'icãrã niwã. Na marĩrẽ wãcütutuacã weenu'cũsama. Marĩrẽ o'oatjere e'catiyutojacã weesama. ¹⁷ Musãrẽ wãcütutuacã, ëjõpeonu'cũcã weeato. Nipe'tise musã ucũsere, musã weesere añurõ niseticã weeato.

3

Pablo quẽ'rã sërĩbosaduti'que ni'i

¹ Acawererã, musãrẽ a'tiro nituorãti. Ësã ye niatjere sërĩbosaya. A'tiro sërĩña. “Na marĩ wioḡu ye quetire wercã, pãjãrã masã na were-sere ëjõpeoato”, ni sërĩbosaya. Tojo nicã musã wee'caronojõ “Narẽ tu'oato”, ni sërĩbosaya. ² Nipe'tirãputa Jesucristo yere ëjõpeotima. Tojo weerã apeye quẽ'rãrẽ sërĩbosaya. Masã ña'arã ùsãrẽ ña'arõ weeticã'to nĩrã, sërĩña.

³ Marĩ wioḡu cũ “Weeguti” ní'quere weeticã weesome. Cũ musãrẽ wãcütutuacã weegusami. Wãtĩrẽ cã'mota'agusami. ⁴ Ësã wee-duti'quere musã queoro weerã wee'e. Tere Õ'acũ weetamuse me'rã añurõ weenu'cũrãsama, ni ëjõpeo'o. ⁵ Jesucristo musãrẽ Õ'acũ ma'imi nisere masicã weeato. Tojo nicã cũ wãcütutua'caronojõ musãrẽ wãcütutuacã weeato.

Pablo “Da'rawapata'aya” nise ni'i

⁶ Yu'ũ acawererã, Jesucristo marĩ wioḡu uaronojõ musãrẽ dutirãti. Æpẽrã Jesucristore ëjõpeorã musã me'rã nĩrã nijisijasama. Ësã topu duti'quere weesirututisama. Na me'rã ba'pati, ne ninemoticã'ña. ⁷ Musã masĩsa'a. Ësã topu nĩrã wee'quere ï'acũrõuã'a. Topu nĩrã, tojo nibajaque'atitiwũ. ⁸ Ne ni'cũrẽ wapayetimirã, tojowaro ba'atiwũ. A'tiro pe'e weewũ. Musãrẽ caribosĩ'rĩtirã, ñamirĩ, umucori yóacãta da'rawũ. ⁹ “Ësã bu'ese wapa ùsãrẽ ba'ase o'oya” nita basiomicã, ne weetiwũ. Musãrẽ añuse queose o'osĩ'rĩrã, ùsã basu da'rawũ. ¹⁰ Musã me'rã nĩrã, a'tiro dutiwũ. “No'o da'rasĩ'rĩtiganojõrẽ ne ba'ase ecaticã'ña”, niwũ. ¹¹ Ësã musã ye quetire a'tiro tu'owũ. Ni'cãrẽrã musã wa'tero nĩrã nijisija niapãrã. Da'ratimirã, Æpẽrãrẽ ucjasijapãrã. ¹² Marĩ wioḡu Jesucristo dutiro me'rã tojo weesetirãrẽ wererãti. Æpẽrãrẽ ucjaro marĩrõ na ba'atjere, narẽ du'sasenojõrẽ da'rawapata'ame'rĩcã'to.

¹³ Yu'ũ acawererã, musã pe'e caributiro marĩrõ añurõ weenu'cũcã'ña. ¹⁴ No'o ùsã a'ti pũrĩpu dutio'osere weetiganojõrẽ “Cũ nimi”, ni masĩña. Cũrẽ bopoyaro yu'ruato nĩrã ba'patiticã'ña. ¹⁵ Musã tojo ba'patitimirã, cũrẽ ï'atu'tirã weronojõ tu'oña'ticã'ña. Musã acaweregare weronojõ pe'e añurõ weeato nĩrã wereme'rĩcã'ña.

Pablo añudutitũ'o'que ni'i

¹⁶ Marĩ wioḡu cũ basu marĩrẽ ejerisãjãse o'ogu a'tiro weeato. No'o de'ro mejẽcã wa'acã, musãrẽ ejerisãjãse o'onu'cũcã'to. Marĩ wioḡu musã nipe'tirã me'rã niato.

¹⁷ Yũ'ũ Pablo basu a'te añudutisema oja'a. Yũ'ũ nipe'tise pũrĩrẽ ojawũaronojõta oja'a. Yũ'ũ a'tiro dia'cũ papera o'ógũ oja'a. Tojo weerã mũsã “Cũta ojapĩ”, ni masĩrãsa'a. ¹⁸ Marĩ wiogũ Jesucristo mũsã nipe'tirãrẽ añurõ weenu'cũcã'to.

Tocã'rõta oja'a.

Pablo

Pablo Timoteore ojamu'tāca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopā nise ni'i

Timoteo Litra wāmetiri macāpu bajuacu niwī. Cū pacu griego masū nīgū, judío masū mejēta nicu niwī. Cū paco pūrīcā judío masō nico niwō. Cū Pablöre queti miaco'tegu nicu niwī.

Pablo Éfesopu nīgū, Timoteore a'ti pūrīrē ojacu niwī. Timoteore cū ējōpeosere wācūtutuacā weenemogū, Jesucristore ējōpeori curu-acjārā tiropare añurō nisetidutigū ojacu niwī.

A'tiro ojacu niwī. “Ō'acūrē sērīrā, a'tiro weerua'a”, ni ojacu niwī. Tojo nicā māsārē su'ori nisetiacārē besesōrōrā, ā'rānojōrē sōrōrōna'a nisere ojacu niwī. Wapewia numiarē co'tesere, tojo nicā apeye ojanemocu niwī. Añurō wéerā bu'iri marīrā nisetisere ojacu niwī. Queoro bu'etirārē tū'omasīdutisere ojacu niwī.

Pablo Timoteore oja'que ni'i

¹ Yu'u Pablo Jesucristo besecū'cu ni'i. Ō'acū marīrē yu'rūogu nimi. Cūta Jesucristo ye quetire weredutigū o'ówī. Jesucristo marī wiogu quē'rā yu'ure o'ówī. Cūrēta marī yucuerā wee'e.

² Timoteo, mu'urē oja'a. Mu'u Jesucristore ējōpeoyucā, yu'u macū waro weronjō ni'i. Ō'acū marī pacu, tojo nicā Jesucristo marī wiogu mu'urē añurō weeato. Pajaña'to. Mu'urē ejerisājācā weeato.

Nisoosere cā'mota'aduti'que ni'i

³ Yu'u Macedoniapu wa'ase dūporo mu'urē ti macā Éfesopu tojadutiwū. No'o mejēcā bu'erārē cā'mota'adutigū tojaque'adutiwū. Ni'cārōacārē mejārōta nigūti tja. ⁴ Tocjārārē wereturiamasere, tojo nicā na ñecūsumuarē wāmepeonu'cūsere “Wācūma'aticā'ña”, ñña. Masā tere wācūrā, mejō waro a'metu'tima'asama. Marīrē Ō'acū weeduti'quere añurō weecā weewe'e. Marī cūrē ējōpeose me'rā pe'e Ō'acū weeduti'quere wee'e. Tojo weegu narē mejēcā bu'esere cā'mota'aya.

⁵ Māsārē a'merī ma'icā uagu, tojo duti'i. Ña'ase marīrā, bu'iri marīrā tū'oña'rā, diacjū Ō'acūrē ējōpeorā, queoro ma'irāsa'a. ⁶ Āpērā tere weetima. No'o űaro ucūma'ama. ⁷ Ō'acū ye cjase cū duti'quere bu'esī'rīmima. Tojo weemirā, na ucūsere tū'omasītima. Masībutiarā weronjō bu'ema.

⁸ Marī masī'i. Ō'acū Moisére dutise cūu'quere queoro masīcāma, añu ni'i. Te a'tiro ni'i. Masā Ō'acūrē yu'rūnu'cāsere masīdutigū cūucū niwī. ⁹ Ō'acū tere cūúgū, queoro weerārē cūuticu niwī. Cūrē yu'rūnu'cārārē, cū dutiro weetirārē cūucū niwī. Tojo nicā ña'abutiario weeri masārē, ña'arō weenu'cūrī masārē cūucū niwī. Ō'acūrē ējōpeotirārē, cū ye bu'ese cjasere űatirārē cūucū niwī. Apeyere, no'o pacure, pacore wējēcō'arārē, nipe'tirā no'o wējēsebucurārē cūucū niwī. ¹⁰ No'o āpērārē a'metārābajaque'atirārē, no'o űmua se'saro numia me'rā weewuaronjō weerānojōrē cūucū niwī. Numia quē'rārē na weronjō weewuarānojōrēta cūucū niwī. Tojo nicā masārē ñe'e,

ãpêrãpãre duaturiarãre cûucu niwî. Nisoosebucurãre, tojo nicã “Õ'acû me'rã diacjãta ni'i” nisoorãnojõrê cûucu niwî. Tojo nicã nipe'tise añuse bu'esere cã'mota'arãnojõrê Õ'acû cã dutisere cûucu niwî. ¹¹ A'te bu'ese, añubutiase Õ'acû yu'rãose queti nírõnojõta ni'i. Cû añuyu'rũgu yu'ure a'te quetire weredutiwî.

Pablo “Yu'u ña'agû nimicã, Õ'acû yu'ure añurõ weewî” ní'que ni'i

¹² Yu'u marî wiogu Jesucristore e'catise o'o'o. Cû yu'ure añurõ wãcũgû, cû yarãrê yu'ure weetamudutiwî. Tojo weedutigu, yu'ure tutuasere o'owî. ¹³ Toduporopu yu'u cãrê ña'arõ ucũwû. Cû yarãrê ña'abutiario weewu. Titapãre yu'u Jesucristore êjõpeotitjãgû, yu'u weesere masitiwû. Tojo weegu Õ'acû yu'ure pajaña'wî. ¹⁴ Marî wiogu yu'ure ma'igû, añubutiario weewî. Cû yu'ure Jesucristore añurõ êjõpeocã weewî. Æpêrãrê ma'icã weewî.

¹⁵ A'te yu'u ucuatje queoro waro ni'i. Nipe'tirã êjõpeoroua'a. A'tiro ni'i. Jesucristo ña'arõ weerãrê yu'rãosî'rigû a'ti nucûcãpãre a'ticu niwî. Yu'uta nipe'tirã yu'rãoro ña'arõ weeyu'rũnu'cã'cu ni'i. ¹⁶ Tojo nimicã, Õ'acû yu'ure pajaña'wî. Cû tojo weese me'rã Jesucristo ña'arõ weerãrê pajaña'sere yu'ure i'omu'tãwî. Cû masãrê pajaña'se ne pe'tisome. Yu'ure, ña'arõ weeyu'rũnu'cã'care pajaña'caronojõta nipe'tirã cãrê êjõpeorãrê pajaña'gûsami. Narê cû me'rã catinu'cûcã weegusami. ¹⁷ Tojo weerã Õ'acûrê “Añuyu'rũami”, ninu'cûrã. Cû wiogu ninu'cũgû nimi. Ne wêrîsome. Õ'acû ni'cûta nimi. Cû bajutigu, masiyu'rũgu nimi. Tojota nimi.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, mu'u yu'u macû weronojõ ni'i. Yu'u mu'urê weeduti'quere weeya. Toduporo marî acawererã mu'urê Õ'acû wereduti'quere werepã. Na were'caronojõta weeya. Tere wéegu, tutuaro me'rã du'ucûurõ marîrõ añurõ weesere weenu'cûcã'ña. Tojo nicã queoro êjõpeo, bu'iri marîgû tu'oña'ña. Æpêrã Jesucristore êjõpeorã queoro weemasîmirã, weeticãrã niwã. Tere weetirã, Jesucristore êjõpeodu'weecãrã niwã. ²⁰ A'te tojo wa'awu Himeneorê, tojo nicã Alejandreore. Tojo weegu ã'rã puarãrê Õ'acûrê ña'arõ ucûnemoticã'to ní'gû Jesucristore êjõpeorã me'rã ninemodutitiwû. Narê wãtã wiogu de'ro weesî'rîrõ weeato ní'gû tojo weewu.

2

“Õ'acûrê sêrîrã, a'tiro weeroua'a” ní'que ni'i

¹ Ne waro Jesucristore êjõpeorã a'tiro weecã ua'a. Nipe'tirãrê sêrîbosarã. Õ'acû narê weetamuato nírã sêrîbosato. Õ'acûrê sêrîrã, “Añu'u”, niato. ² Wiorãrê, nipe'tirã dutiri masãrê sêrîbosato. Marî tojo weerã a'mequêse marîrõ nírãsa'a. Nipe'tise Õ'acû dutisere queoro weemasîrãsa'a. Masã me'rã queoro nisetirãsa'a. ³ Marî ãpêrãrê sêrîbosarã, añurõ weerã wee'e. Õ'acû marîrê yu'rũogu tojo weecã tu'sasami. ⁴ Õ'acû nipe'tirãrê cû tiropu wa'acã ñasami. Nipe'tirãrê cû ye, diacjũ cjasere masicã ñasami. ⁵ Õ'acû ni'cûta nimi. Tojo nicã Jesucristo ni'cûta tja masãrê Õ'acû me'rã apobosari masû nimi. Cû masû weronojõ uputigu nicu niwî. ⁶ Jesucristo nipe'tirã masãrê yu'rũogu wêrîbosacu niwî. Marî ña'arõ wee'que wapare wapayegu

tojo weecu niwī. A'te quetire “Tojo wa'arosa'a” nícatero ejacā, werebajurēno'caro niwū. ⁷ Cū ye quetire weredutigu Cristo yu'ure sōrōwī. Cū besecū'cū niato nīgū judío masā nitirārē cū ye, diacjū cjasere bu'edutigu sōrōwī. Diacjūta ni'i. Nisoogu mejēta wee'e.

⁸ Tojo weegu nipe'tirocjarā umuarē a'tiro weecā ua'a. Na nerēwaropu Ō'acūrē sērīcā ua'a. Nūmorō sērīrā, ña'arō weese moorā sērīrōua'a. Uase, a'metu'tise moorā sērīrōua'a. ⁹ Numia quē'rā a'tiro weecā ua'a. Na su'tire añurō ī'atu'saroputa sãñato. Eجاتuaro weeme'ricã'to. Na upure ãpērã “Añurã nima” nidutirã peje ma'masu'ayu'ruoticã'to. ¹⁰ A'tiro pe'e weeato. Añurō bajusī'rīrã, Ō'acūrē ējōpeorã numia weewuasenojōrē weeato. Bajuyoropure añurō weese me'rã “Añurã nima”, nino'ato. ãpērãrē weetamu, añurō weeato. ¹¹ Jesucristore ējōpeorã nerē, na bu'eri curare numia di'tamarīrō tu'oato. Ūrūsãma'a, ye'suticã'to. ¹² Ne numiarē masã decopu werenu'cūcã uawe'e. Tojo nicã umuarē ne dutiticã'to. Tojo weronojō o'orã, na numia di'tamarīato. ¹³ A'tiro ni'i. Ō'acū Adãrē weemu'tãcu niwī. Cū be'ro Evare weecu niwī. ¹⁴ Apeye quē'rārē, Adã wãtī nisoono'mu'tãcu mejēta nimi. Numio pe'e nisoono'mu'tãco niwō. Tojo weeno'co niyugo, Ō'acū duti'quere yu'rũnũ'cãco niwō. ¹⁵ Tojo nimicã, Ō'acū numiarē yu'ruogusami. Na pō'rãticã, narē añurō yu'rũweticã weegusami. Na cūrē ējōpeocã, masãrē ma'icã, tojo weegusami. Na queoro wãcūyu, weeseticã, Ō'acū cū uaro weenu'cūcã, yu'rũweticã weegusami.

3

Jesucristore ējōpeori curuacjarã su'ori nirārē sōrōse ni'i

¹ Masã a'tiro ucūwuase diacjūta ni'i: “No'o Jesucristore ējōpeori curuacjarã su'ori nīgū, su'ori wejepeogu sãjãsi'rīgũnojō añuse da'rasere weesi'rīgũ weemi.” ² Tojo weesi'rīgũnojō a'tiro nirōua'a. Cūta “Ña'arō weemi” nino'ña marīgũ nirōua'a. Ni'cōta nũmotigu nirōua'a. Cū wiopesase me'rã weesetigunojō nirōua'a. Añurō wãcūyu weesetigunojō nirōua'a. ãpērã wiopesase me'rã ī'ano'gũnojō nirōua'a. Sijari masã cū ya wi'ipu wa'acã, añurō pōtērīgũnojō nirōua'a. ãpērãrē añurō bu'eme'rīgũnojō nirōua'a. ³ Tojo nicã que'agu, cumucabucu niticã'rōua'a. Tojo weronojō o'ogu, tu'tiro marīrō masãrē queoro weegunojō nirōua'a. A'mequēsere uatigu, niyerure uaripejatigunojō nirōua'a. ⁴ Cū, cū ya wi'icjarārē añurō dutimasīgũ nirōua'a. Cū pō'rārē añurō wiopesase me'rã yu'time'ricã weegū nirōua'a. ⁵ Cū, cū ya wi'icjarārē dutimasitigu, Ō'acūrē ējōpeori curuacjarã pe'ere totã nemorō co'tetibosami. ⁶ Jesucristore ne waropu ējōpeomujãti'cure su'ori wejepeogu sōrōña. Apetero weegu ni'cū ējōpeoca be'roacã sōrōno'cu pe'e “Yu'u ãpērã yu'ruoro añuyũ'rũnũ'cã'a”, nibosami. Cū tojo nīgū, wãtī weronojō wãcūbosami. Tojo weegu Ō'acū wãtirē bu'iri da're'caro weronojō cūrē weebosami. ⁷ Apeye quē'rārē a'tiro nino'gūrē beseya. Jesucristore ējōpeotirã “Cūta añurō weemi” nino'gū niato. Tojo weeticãma, ãpērã cūrē ña'arō wãcūbosama. Cū uaro wéegu, bopoyagu wãtī uaro weebosami.

“Weetamuco'terā a'tiro nisetiroḡa'a” nise ni'i

⁸ Jesucristore ějōpeori curuacjārā, Ō'acū ye queti wererārē weeta-muco'terā quē'rā na wiorā weronojō nirōḡa'a. Āpērā ějōpeono'rānojo nirōḡa'a. Na ucūserē queoro weerānojo nirōḡa'a. Que'arā, űa'arō weese me'rā niyeru wapata'asī'rīrānojo niticā'rōḡa'a. ⁹ Marī ějōpeose Jesucristo ye queti Ō'acū ī'o'quere ějōpeonu'cūrā nirōḡa'a. Na bu'iri moorā tu'oña'rā nirōḡa'a. ¹⁰ Narē sōrōati dūporo na weesetisere añurō masīrōḡa'a. Na añurō weeseticā, bu'iri marīcā ī'arā, sōrōrōḡa'a. ¹¹ Numia quē'rā mejārōta āpērārē ějōpeono'rānojo nirōḡa'a. Uc-jasepijarā niticā'rōḡa'a. Nucūī'ase me'rā weesetirā nirōḡa'a. Tojo nicā queoro weenu'cūrā nirōḡa'a. ¹² Ūmḡa weetamuco'tegu ni'cōta numotiroḡa'a. Cū pō'rārē, cū ya wi'icjārārē añurō dutimasīrōḡa'a. ¹³ Na weetamuco'tesere añurō weecā, narē masā “Añurō weema”, nirāsama. Tojo nicā Jesucristore na ějōpeosere uiro marīrō añurō werenemorāsama.

Marī ějōpeose cjase ni'i

¹⁴⁻¹⁵ “Maata mḡu tiropḡ wa'aguti”, ni wācū'u. Tojo wācūmigū, apetero weegu maata wa'atibosa'a. Tojo weegu mḡurē Ō'acū pō'rā a'tiro nisetiroḡa'a nisere ojaguti. Ō'acū catinu'cūgū nimi. Cū pō'rā Jesucristore ějōpeori curuacjārā nima. Nāta Ō'acū ye queti diacjū cjasere masārē masīcā weema. ¹⁶ Diacjūta ni'i. Marī ějōpeose todūporo masā masīti'que ni'i. Mejō nise niwe'e. Añuse waro ni'i. A'tiro ni'i:

Ō'acū macū masū weronojo uputigu a'ti nucūcāpūre bajuacu niwī.

Espīritu Santu cārē “Añugū waro nimi”, ni werebajurēcū niwī.

Ō'acūrē wereco'terā ű'mūsepḡ nirā cūrē ī'acārā niwā.

Cū ye queti a'ti nucūcāpūre werese'sano'o.

A'ti nucūcāpūre masā cūrē ějōpeoma.

Be'ro Ō'acū ű'mūsepḡ cūrē miacu niwī.

4

“Diacjū cjasere ějōpeotirā a'tiro weesama” nise ni'i

¹ Espīritu Santu bajuyoropḡ a'tiro nicū niwī: “A'ti űmūco pe'tiati dūporo āpērā Jesucristore ějōpeomi'cārā ějōpeodu'urāsama. Wātīa nisoose me'rā bu'esere wererārē siruturāsama. Tojo nicā wātīa bu'esere siruturāsama.” ² Weeta'sari masā nisoose me'rā bu'ecā, tu'orāsama. Weeta'sari masā te nisoosere masīmirā, ne bu'iritirā tu'oña'tima. ³ Na a'tiro weesama. Masārē numotisī'rīcā, cā'mota'asama. Tojo nicā ni'cārē ba'asere ba'adutitisama. Ō'acū pe'e a'te ba'asere weecu niwī. Jesucristore ějōpeorārē diacjū cjase masīrārē ba'adutigḡ tojo weecu niwī. Tere ba'arā, cūrē e'catise o'odutigḡ tojo weecu niwī. ⁴ Nipe'tise Ō'acū wee'que añuse ni'i. Marī ne yabiticā'rōḡa'a. A'tiro pe'e weerōḡa'a. Cūrē e'catise o'orā, ba'arōḡa'a. ⁵ A'tiro ni'i. Ō'acū tere “Añu ni'i”, nitojacū niwī. Tojo weerā marī cūrē e'catise o'ocā, cū te ba'asere añuse wa'acā weemi.

Pablo Tīmoteore weeditise ni'i

⁶ Mḡu Ō'acū ye cjasere marī acawererārē bu'eya. Tere bu'égḡ, Jesucristore añurō da'raco'tegu nigūsa'a. Siape me'rā mḡu Ō'acū ye cjasere bu'égḡ, nemorō ějōpeogusa'a. Mḡu añuse bu'esere sirutuse

me'rã nemorõ wãcütutuagu nigüsa'a. ⁷ A'ti turi cjasere werema'asere tu'oticã'ña. Nemorõ Ô'acũ uaro weenu'cücã'ña. ⁸ A'tiro ni'i. Marĩ da'rarã, nemorõ tutuarã wa'asa'a. Te añu ni'i. Marĩ Ô'acũ uaro weecã, totã nemorõ añusa'a. A'ti umucopure, be'ro umusepure marĩrẽ añurõ wa'arosa'a. ⁹ A'te diacjũta ni'i. Nipe'tirã a'tere ëjõpeorõua'a. ¹⁰ Tojo weerã marĩ Jesucristo ye cjasere wererã, pi'eti, uputu da'ra'a. Ô'acũ marĩrẽ añurõ weeatjere wãcũ, e'catiyutojarã, tojo wee'e. Cũ catinu'cũgũ nipe'tirãrẽ yu'ruogu nimi. Cãrẽ ëjõpeorã se'sarore yu'ruogusami. ¹¹ A'tere ãpërãrẽ dutiya. Narẽ tere bu'eya.

¹² Mu'u ma'mu nise ye bu'iri ãpërã mu'u ucüsere ëjõpeotibosama. Tojo weesere cã'mota'aya. A'tiro pe'e weeya. Jesucristore ëjõpeorãrẽ añuse queose ï'oña. Mu'u ucüwuse, mu'u weesetise me'rã ï'oña. Tojo nicã ãpërãrẽ ma'ise, mu'u Jesucristore ëjõpeose me'rã ï'oña. Apeye quẽ'rãrẽ añugũ mu'u nise me'rã ï'oña. ¹³ Yu'u topu etase duporo nererã, Ô'acũ ye quetire bu'e'ionu'cücã'ña. Marĩ acawerãrẽ wãcütutuadutigu tojo weeya. Narẽ añurõ bu'eya. ¹⁴ Ô'acũ mu'urẽ weemasise o'o'quere weenu'cücã'ña. Sõ'onicatoro Jesucristore ëjõpeori curuacjãrã su'ori nirã mu'urẽ ñapeocaterore te weemasisere Ô'acũ o'owĩ.

¹⁵ Ô'acũ o'o'quere wãcünurũ, añurõ weenu'cücã'ña. Tojo weecã, nipe'tirã mu'u añurõ weewã'cãsere ï'arãsama. ¹⁶ Apeye nigüti. Mu'u bu'esere, tojo nicã mu'u weesetisere añurõ wãcũña. Nipe'tisere queoro weenu'cücã'ña. A'tere weégũ, mu'u basu yu'rãwetigu weegusa'a. Tojo nicã mu'u weresere tu'orã quẽ'rã yu'rãwetirãsama.

5

Jesucristore ëjõpeorãrẽ "A'tiro weeya" nise ni'i

¹ Timoteo, mu'urẽ dutiguti. Bucurã umuarẽ tu'titicã'ña. Mu'u, mu'u pacusumuarẽ ucũgũ weronojõ narẽ wereya. Ma'mapjia quẽ'rãrẽ mu'u acabijirãrẽ ucũgũ weronojõ weeya. ² Bucurã numiarẽ mu'u pacosãnumiarẽ ucũgũ weronojõ narẽ wereme'ricã'ña. Nu'miarẽ mu'u acabijirãrẽ weronojõ ña'arõ wãcürõ marĩrõ wereya.

³ Wapewia numia weetamuno'ña marĩrãrẽ weetamuña. ⁴ Wapewio põ'rãticãma o pãrãmerãticãma, core na weetamuato. Ne waro na ya wi'icjãrã me'rã añurõ weewã'cõrõua'a. Tojo weerã põ'rã, pãrãmerã, na pacusumua, na ñecusumua ma'i'que wapa ma'i a'merã weesama. Tojo weese añuse ni'i. Ô'acũ tere tu'sasami. ⁵ Apego wapewio waro ni'cõ nigõ püricã Ô'acũ weetamuatjere yucuesamo. Umucorinucũ, ñamirinucũ tojo sërĩnu'cüsamo. ⁶ Apego wapewio pe'e co uasere weema'acã'samo. Co pecame'epu wa'acjo weronojõ nitojasamo. ⁷ A'te quẽ'rãrẽ weedutiya. Tojo weeduticã, "Na bu'iri marĩrã nima", nino'rãsama. ⁸ A'tiro ni'i. Ni'cũ cũ acawerãrẽ añurõ weetigu, marĩ ëjõpeosere yabigu weronojõ nisami. Cũ ya wi'icjãrã warore añurõ weetigu pe'e, totã nemorõ ña'arõ weesami. Jesucristore ëjõpeotigu nemorõ ña'agũ nisami.

⁹ Wapewia numiarẽ weetamurãtirã na wãmerẽ ni'cã pürĩpu oja'oña. A'tiro nirã numianojõrẽ ojaya: Bucuo waro sesenta cũ'marĩ cuogore, ni'cürëta marãputi'core ojaya. ¹⁰ "Co añurõ weemo" nino'gõnojõrẽ ojaya. Co põ'rãrẽ añurõ masõ'conojõrẽ masã co ya

wi'ipɯ ejacã añurõ ñe'egõnojõrẽ ojaya. Tojo nicã mejõ nisere da'rago ãpẽrã Jesucristore êjõpeorãrẽ weetamugõnojõrẽ ojaõ'oña. Pi'etirãrẽ weetamugõnojõrẽ ojaya. No'o añuse apeyenojõ weegore ojaya.

¹¹ Æpẽrã wapewia numia nu'miacure nisama. Nanojõrẽ na wãmerẽ ojaticã'ña. Apetero na umãa me'rã nisi'rĩrã, apaturi marãputibosama tja. Jesucristo pe'ere wãcũdu'u, marãputise pe'ere wãcũyũ'rũnũ'cãbosama. ¹² Na “Jesucristo ye dia'cũrẽ weerãti” ní'quere weetirã, bu'iritirã nibosama. ¹³ Apeye quẽ'rãrẽ wi'seripũ dia'cũ sjarã, nijĩsjarã dojobosama. Te dia'cũrẽ weetibosama. Ucjasebucurã dojobosama. Nipe'tise de'ro wa'asere ucjarã, na ye nitisere ucũwũano'ña marĩsere ucjabosama. ¹⁴ Tojo weegũ wapewia numia nu'miacure nirãrẽ marãputicã ɯa'a. Na põ'rãtiato. Wi'serire co'teato. Na tojo weecã, marĩrẽ ĩ'atu'tigũ “Na ña'arõ weema”, nĩmasĩtisami. ¹⁵ A'tiro ni'i. Æpẽrã wapewia numia Jesucristore êjõpeomirã, cũrẽ êjõpeodu'uma. Wãtĩa wiogure siruturã, tojo weema.

¹⁶ Jesucristore êjõpeogũ o êjõpeogo na acawerego wapewiore ɯobosama. Core ɯorã na weetamuato. Jesucristore êjõpeori curuacjãrãrẽ co'tedutiticã'to. Tojo weecã, ãpẽrã wapewia numia co'teno'ña marĩrã pe'ere co'temasĩrãsama.

¹⁷ Jesucristore êjõpeori curuacjãrãrẽ ɯ'ori wejepeorãrẽ, añurõ weerãrẽ a'tiro nirõɯa'a. “Na añubutiario dutima”, nirõɯa'a. Totã masãrẽ were bu'erã pe'ere nemorõ nirõɯa'a. ¹⁸ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ nĩrõnojõta a'tiro ni'i: “Wecũ trigore ãrũagũ, tumajãmisutuasami. Cũ ba'asĩ'rĩgũ, ba'ato. A'tiro weeticã'to. Trigore ba'ari nĩrã, cũ ɯeropũ tuusãarĩ be'tore tuusãaticã'to.” Aperopure a'tiro ojano'wũ: “Da'rari masũ cũ da'rãse wapa wapata'aba'amasĩmi,” ni ojano'wũ. Tojo weerã ɯ'ori nirãrẽ weetamurõɯa'a.

¹⁹ Apetero ni'cũ mũ'upure a'tiro nibosami: “Ësãrẽ ɯ'ori wejepeogũ ña'arõ weeamĩ”, ni weresãbosami. Cũ tojo nicã, tũ'oticã'ña. Puarã o ĩ'tiarã ĩ'a'cãrã weresãcãpũ, tũ'oya. ²⁰ Ña'arõ weenu'cũrãrẽ nipe'tirã ĩ'orõpũ tu'tiya. Tojo weecã, ãpẽrã uirã, ña'arõ weesome. ²¹ Õ'acũ ĩ'orõpũ, Jesucristo marĩ wiogu ĩ'orõpũ mũ'urẽ a'tiro nigũti. Tojo nicã Õ'acũrẽ wereco'terã cũ bese'cãrã ĩ'orõpũ quẽ'rãrẽ mũ'urẽ nigũti: ɯ'ori wejepeorãrẽ ni'cãrõnojõ weeya. Mũ'ũ tũ'sarãnojõ dia'cũrẽ añurõ weeticã'ña. Nipe'tirãrẽ queoro weeya. ²² ĩ'abocurequejo, ɯ'ori wejepeogure sõrõticã'ña. Mũ'ũ ña'arõ weerãrẽ besegũ, na ña'arõ weesere bu'ipejatamubosa'a. Nipe'tise ña'arõ weesere cã'mota'aya.

²³ Mũ'ũ paapũ dutitise ye bu'iri aco dia'cũ sĩ'rĩticã'ña. Cã'rõacã vino quẽ'rãrẽ sĩ'rĩña.

²⁴ Ni'cãrẽrãrẽ na ña'arõ weesere beseatji dũporo maata na ña'arõ weesere masĩno'toja'a. Æpẽrã pe'ere na ña'arõ weese be'ropũ bajarosa'a. ²⁵ Mejãrõta tja añurõ weese quẽ'rã maata masĩno'o. Apeye pe'e añurõ weese maata bajutise be'ropũ bajarosa'a.

6

¹ Jesucristore êjõpeorã da'raco'teri masã na wiorãrẽ wiopesase me'rã ĩ'arõɯa'a. Na tojo weecã, Õ'acũrẽ, tojo nicã marĩ bu'esere ãpẽrã ña'arõ ucũsome. ² Na wiorã Jesucristore êjõpeorã nicã, a'tiro weeticã'to. Na êjõpeorã nise bu'iri narẽ wiopesase marĩrõ ĩ'aticã'to.

A'tiro pe'e weeato. Nemorõ añurõ weeato. Na wiorã Jesucristore ãjõpeorã nima. Tojo weerã na acawererã na mairãrẽ weronojõ añurõ weeato. A'tere were, bu'eya narẽ.

Marĩ ãjõpeosere queoro weedutise ni'i

³ No'o mejẽcã bu'egunojõ a'tiro nisami. Marĩ wioꝑu Jesucristo ye bu'esere “Tojo niwe'e”, nisami. Tojo nicã marĩ ãjõpeose quẽ'rãrẽ “Tojo niwe'e”, nisami. ⁴ Tojo nigú masĩtimigũ, “Ãpẽrã yu'rũoro masiyu'rũnu'cã'a”, nisami. Cũ tojo nigú tu'omasĩtigu nimi. Cũ na ucũsenucũrẽ “Tojo niwe'e”, nimajãsami. Te me'rã a'merĩ uose, a'metu'tise, yabise, a'merĩ ãjõpeotise wã'cã'a. ⁵ Tojo nicã ãpẽrã mejõ warota a'metu'tise wã'cã'a. Ña'arõ wãcũrã, tojo weesama. Diacjũ cjasere ne masĩtisama. Tojo weerã me'rã a'mesu'aticã'ña. Na “Õ'acũrẽ ãjõpeose me'rã wapata'arãsa'a”, ni wãcũsama. ⁶ Tojota ni'i, nĩrõ. Diacjũta marĩ Õ'acũrẽ ãjõpeose me'rã peje apeyenojõ cuorã weronojõ ni'i. Marĩ cuoro ejatuario e'caticãma, tojota ni'i. ⁷ A'tiro ni'i. Marĩ a'ti turipure bajarã, ne apeyenojõ me'rã bajuatiwu. Wẽrĩrãpu quẽ'rã ne apeyenojõ miasome. ⁸ Marĩ su'ti, ba'ase cuose me'rã e'catiroña'a. ⁹ Ãpẽrã pe'e peje cuosĩrĩrã uaripejarã no'o uaro weema'asama. Siape me'rã nemorõ uaripejadosama. Te me'rã na dojo, bu'iri da'reno'rãsama. Pecame'epu wa'arãsama. ¹⁰ A'tiro ni'i. Niyeru uaripejase me'rã nipe'tise ña'ase du'pocãti'i. Ãpẽrã Jesucristore ãjõpeomi'cãrã a'te uaripejase me'rã na ãjõpeomi'quere du'ucã'sama. Tojo weerã ni'cãrõacãrẽ na catiri umucore peje bujawetise bocama.

Pablo Timoteore “Queoro weeya” nise ni'i

¹¹ Timoteo, mu'u pũrĩcã Õ'acũ yagu uaripejasere ne weema'aticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Añurõ weenu'cũcã'ña. Õ'acũrẽ sirutuya. Cũrẽ ãjõpeoya. Nipe'tirãrẽ ma'ña. Mejẽcã wa'acã, wãcũtutuaya. Tu'tiro marĩrõ ãpẽrãrẽ añurõ weeya. ¹² Mu'u tutuario põtẽorõ wãcũtutua, ãjõpeonu'cũcã'ña. Catise u'musepu mu'u Õ'acũ me'rã ninu'cũatjere wãcũnu'cũcã'ña. Õ'acũ catise pe'titiserẽ o'osĩrĩgũ mu'urẽ besecu niwĩ. Tojo weegu tere wãcũyu'rũnu'cãcã, mu'urẽ o'ogusami. Mu'u pãjarã tu'oropu Jesucristore ãjõpeosere queoro werewu. ¹³⁻¹⁴ Õ'acũ nipe'tirãrẽ catise o'ogu nimi. Cũ ĩ'orõpu, tojo nicã Jesucristo ĩ'orõpu quẽ'rãrẽ mu'urẽ weeduti'i. Jesucristomarĩcã cũ catiri umucore ma'itigu, a'tiro weecu niwĩ. Poncio Pilatore cũ nisetiserẽ añurõ werecu niwĩ. Mu'u quẽ'rã yu'u dutise nipe'tiserẽ ducayuro marĩrõ queoro wereya. “Cũ queoro weetimi”, nino'ticã'ña. Marĩ wioꝑu Jesucristo a'tiri curapu tojo weedu'uaya. ¹⁵ Õ'acũ “Tojo weeguti” nĩcatero ejacã, nipe'tise cũ ní'quere queoro tu'ajanu'cõgũsami. Õ'acũ ni'cũta añuyu'rũgu, tutuayu'rũgu nimi. Nipe'tirã wiorã wioꝑu nimi. ¹⁶ Cũ ni'cũta catinu'cũmi. Cũ pũrõ asisteropu nimi. Ne ni'cũ masũ cũ basu Õ'acũ nirõpu wa'amasĩtimi. Ne ni'cũ cũrẽ ĩ'aticu niwĩ. ĩ'ata basiuwe'e. Õ'acũ ni'cũrẽta añurõ ucũyu'rũnu'cãrõña'a. “Cũ wioꝑu ninu'cũato”, nĩrõña'a. Tojota niato.

¹⁷ No'o peje cuorãnojoĩrẽ a'tiro weedutiya. Na “Ãpẽrã yu'rũoro niyu'rũnu'cã'a”, nĩticã'to. Na cuose me'rã “Añurõ wa'arosa'a”, ni e'catiyuticã'to. Te queoro niwe'e. Pe'tidija wa'arosa'a. Tojo weronojõ

o'orã, Õ'acũ pe'ere e'catise me'rã yucueato. Cũ catinu'cũgũ marĩrẽ e'caticã ɰagɰ, nipe'tise marĩ ɰosere o'omi. ¹⁸ Peje ɰorãrẽ añusere weedutiya. Āpẽrãrẽ añurõ weeato. Na ɰosere o'oato. ¹⁹ Na tojo wéérã, ape ɰɰocopure peje ɰorã weronojõ niyutojarãsama. Na catinu'cũatjere bocarãsama.

Pablo Timoteore “Tojo weeya”, nitɰo'que ni'i

²⁰ Timoteo, Õ'acũ mɰ'urẽ weredutigɰ cũu'quere añurõ weeya. A'ti nucũcã cjase ucũse mejõ nisere tɰ'oticã'ña. Tojo nicã mejẽcã no'o ɰaro ucũma'ase quẽ'rãrẽ tɰ'oticã'ña. Āpẽrã “Masĩrã waro ni'i” nirã peje mejẽcã wãcũse ɰoma. ɰɰutɰ na ɰaro ucũma'asama. Na masĩse nisoo ucũma'ase ni'i. Tojo weegɰ narẽ tɰ'oticã'ña. ²¹ Ni'cãrẽrã a'tere weesiruturã, Jesucristore êjõpeomi'quere du'ucã'cãrã niwã.

Õ'acũ mɰ'urẽ añurõ weeato.

Tocã'rõta oja'a.

Pablo

Pablo Timoteore ape pūrī ojanemo'que ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopā nise ni'i

Pablo Timoteore Romapu bu'iri da'reri wi'ipu nígū, ojacu niwī. Cū Timoteore ojamu'tāca pūrīrē a'tiro ojacu niwī: “Yū'u bu'iri da'reri wi'ipu nise wapa nipe'tiropu Jesucristo ye queti se'saro wee'e”, ni ojacu niwī. A'ti pūrīma ti pūrī weronojō ojaticu niwī. Asia di'tacjārā cūrē bu'iri da'reri wi'ipu nicā, bopoyasācārā niwā. Tojo weegu nipe'tirā cō'awā'cāno'caro weronojō tu'oña'cu niwī. Luca, tojo nicā Onesiforo ya wi'icjārā dia'cū cūrē wācūtutuacā wéerā, bu'iri da'reri wi'ipu nigūrē bopoyasāticārā niwā. Pablo “Ni'cūta nisa'a” ni tu'oña'gū, cū me'rācjārā waro Timoteore, Marcoteore cū tiropu pijiocu niwī. Troapu cū cūu'que paperare, cū yaro asibusurore mītidutiganojōta pijiocu niwī. Cū “Maata wērīgūsa'a”, ni wācūcu niwī. A'ti pūrī cū ojatūoca pūrī ni'i.

Pablo Timoteore oja'que ni'i

¹ Yū'u Pablo Jesucristo besecū'cu ni'i. Cū yū'are Ō'acū uaronojōta cū ye quetire weredutigu o'owī. A'te queti a'tiro ni'i. Ō'acū “Jesucristore ējōpeorārē catinu'cūcā weeguti”, nicu niwī. Cū ní'caronojōta yū'are tere weredutigu o'owī.

² Timoteo, mu'urē yū'u maigūrē oja'a. Mu'u Jesucristo ye quetire yū'u wercā, añurō ējōpeowu. Tojo weegu mu'u yū'u macū weronojō ni'i. Ō'acū marī pacu, tojo nicā Jesucristo marī wiogu mu'urē añurō weeato. Pajaña'to. Mu'urē ejerisājācā weeato.

“Jesucristore ējōpeorā āpērārē a'tiro weeroua'a” nise ni'i

³ Yū'u Ō'acūrē sērīsetirinucū mu'urē wācū'u. Mu'urē wācūgū, űamipū, uṁuṁuṁu Ō'acūrē e'catise o'o'o. Cūrē yū'u űecūsumua ējōpeoseti'caronojōta ējōpeo'o. Yū'u bu'iri moogū tu'oña'gū, cūrē ējōpeo'o. ⁴ Timoteo, mu'urē pūrō wācū'u. Yū'u mu'u tiropu ní'cu wijacā, mu'u uti'quere wācūnu'cūcā'a. Mu'urē pūrō ī'asī'rīsa'a. Mu'urē ī'agū, e'catiguti nígū, tojo wācū'u. ⁵ Mu'u Jesucristore queoro ējōpeosere yū'u wācū'u. Mu'u ni'cārōacā ējōpeosere mu'u űecō Loida, tojo nicā mu'u paco Eunice ējōpeomu'tāwā. Mu'u quē'rā tereta ējōpeosirutugu wee'e.

⁶ Tojo weegu mu'u a'tiro weecā ua'a. Ō'acū mu'urē weeduti'quere tutuaro me'rā weenu'cūcā'ña. Toduporo yū'u mu'urē űapeocā, Ō'acū mu'urē añuse masīsere o'owī. Tere nemorō añurō weenu'cūcā'ña. ⁷ Ō'acū marīrē Espiritu Santure o'owī. Cūrē o'ogu, uidutigu mejēta o'owī. Tojo o'ogu, tutuase o'ogure, ma'ise o'ogure, queoro wācūse o'ogure o'owī. ⁸ Tojo weegu marī wiogu ye quetire weregu, bopoyaticā'ña. Yū'u quē'rārē Jesucristo ye queti bu'ese wapa, bu'iri da'reri wi'ipu yū'u dujicā, bopoyasāticā'ña. A'tiro pe'e weeya. Jesucristo ye quetire wereya. Tojo werese bu'iri mu'u quē'rā űa'arō yū'rugusa'a. Tojo wa'acā ī'agū, “Añurōsa'a”, niña. Ō'acū mu'urē tutuaro o'oro pōtēorō tojo weeya. ⁹ Ō'acū marīrē pecame'epu wa'abo'cārārē

yū'rūweticā weewī. Cū añurō weecā űagu, cū űaro weeditigū marīrē besecū niwī. Marī añuse weesetisere ī'agū mejēta besecū niwī. Cū pe'e marīrē añurō weesī'rīgū besecū niwī. A'tiro ni'i. Ō'acū marīrē ma'īgū, Jesucristo marīrē yū'rūoatjere wācūcū niwī. Tere a'ti turi weese dūporo wācūtojacū niwī. ¹⁰ A'tocateroma marīrē yū'rūogū, Jesucristo a'tise me'rā cū ma'isere ī'owī. Marī pecame'epū wa'abo'cārārē yū'rūweticā weewī. Tojo nicā a'tiro masīcā weewī. Marī cū yū'rūose quetire tū'o ējōpeorā, catinu'cūrāsa'a nisere masīcā weewī.

¹¹ Ō'acū te quetire yū'ure weredutiwī. Judío masā nitirārē bu'edutigū yū'ure besecūwī. ¹² Te quetire werese bu'iri yū'ū pūrō pi'eti'i. Tojo pi'etimigū, bopoyawe'e. Yū'ū Jesucristore masī'i. “Cū nī'quere queorota weegūsami”, ni'i. Cū tutuagu nimi. Yū'ure te queti wereturiase cūu'quere añurō co'teyapada'reogūsami. “Téé apaturi a'tigūpū, co'tenu'cūgūsami”, ni'i. Tojo weegu yū'ū ne bopoyawe'e.

¹³ Yū'ū mū'urē bu'e'quere queoro bu'ewā'cāña. Añurō ējōpeosetiya. A'merī ma'iña. Marī Jesucristo me'rā nīrā, tojo weemasī'i. ¹⁴ Espīritu Santu marīpūre nimi. Cū weetamuse me'rā Ō'acū mū'urē weredutigū cūu'quere añurō bu'eya.

¹⁵ Mū'ū masītoja'a. Nipe'tirā Jesucristore ējōpeorā, Asiācārā yū'ure cō'awijape'tia wa'awā. Na wa'tero nī'cārā quē'rā Figelo, tojo nicā Hermógenes mejārōta weewā. ¹⁶ Onesíforo pūrīcā tojo weetiwī. Ō'acū cārē, cū ya wi'icjārārē pajaña'gūsami. Pejetiri Onesíforo yū'ure wācūtutuacā weewī. Apeye quē'rārē yū'ū bu'iri da'reri wi'ipū nimicā, yū'ure bopoyasātiwī. ¹⁷ A'tiro pe'e weewī. Cū Romapū ejagu, yū'ure űpūtu a'macū niwī. Téé bocagūpū, a'madu'uwī. ¹⁸ Marī wiogu masārē beseatji nūmū Onesíforore pajaña'to. Cū marīrē Éfesopū weetamū'quere mū'ū añurō masīsa'a.

2

Pablo Timoteore queoro weeditise ni'i

¹ Timoteo, mū'ū yū'ū macū weronojō nigūrē a'tiro nigūti. Jesucristo mū'urē añurō weemi. Tojo weegu cū weetamuse me'rā cārē ējōpeonu'cūcā'ña. ² Yū'ū pājārā masā tū'oropū bu'e'quere wereturiaya. “Ā'rāta yū'ū bu'esere āpērārē queoro wereturiatū'sama” ni, mū'ū ī'arānojōrē werya.

³ Mū'ū Jesucristo ye quetire werese bu'iri mū'urē ña'arō wa'arosa'a. Ūsārē wa'a'caro weronojō wa'arosa'a. Mū'urē tojo wa'acā, wācūtutuaya. Surara weronojō weeya. Cārē mejēcā wa'acā, wācūtutuasami. ⁴ Surara cū wiogu dutise dia'cārē weesami. Surara nitigū weronojō weetisami. Tojo weegu mū'ū cū weronojō weeya. Jesucristo ye dia'cārē weeya. ⁵ Apī quē'rā omarī masū cū wiorā dutisenojōrē queoro weetigū, wapata'atisami. Na cārē o'obo'quere o'otisama. Tojo weegu añuse bocasī'rīgū, Jesucristo duti'quere queoro weeya. ⁶ Nī'cū wesepū añurō da'ragunojō ti wese cjase ducatisē me'rā dua wapata'amasīsami. Mū'ū te weronojō Ō'acū ye cjasere añurō bu'égū, te wapa mū'ū quē'rā wapata'amasī'i. ⁷ Yū'ū weresere wācūnrūña. Mū'ū tojo weecā, marī wiogu nipe'tisere mū'urē masīcā weegūsami.

⁸ Jesucristore wācūña. Cū wērī'cū nimigū, masācū niwī. Cūta dūporocjū wiogū Davi pārāmi nituriagu nimi. Yū'u Jesucristo ye añuse quetire weregū, tereta werewū. ⁹ A'te queti werese bu'iri yū'u pi'etisa'a. Yū'u ña'arō weegū weronojō bu'iri da'reri wi'ipū ni'i. Ō'acū ye queti pūricā nipe'tiropū nibi'atoja'a. Yū'ure bu'iri da'reri wi'ipū bi'adūpo'que weronojō niwe'e. ¹⁰ Tojo weegū yū'u pi'etimigū, wācūtutua'a. Ō'acū bese'cārārē añurō wa'ato nīgū tojo wee'e. Na quērā marī weronojō Jesucristore ējōpeorā, yū'rūono'rāsama. Añubutiasere bocarāsama. Catinu'cūcā'rāsama. Tojo weegū nipe'tisere wācūtutua'a.

¹¹ A'tiro nise diacjūta ni'i:

Marī Jesucristore ējōpeose bu'iri āpērā wējēbosama.

Na tojo wējēcā, marī Jesucristo me'rā u'mūsepū catinu'cūrāsa'a.

¹² Marī pi'etirā wācūtutuarā, cū wiogū nirōpū cū me'rā wiorā nirāsa'a. “Cūrē masītisa'a” nicā, cū quērā marīrē “Masīwe'e”, nigūsami.

¹³ Marī cūrē añurō ējōpeotimicā, cū pe'e nipe'tise “A'tiro weeguti” nī'quere queoro weenu'cūsami.

Ō'acū ne ni'cāti nisoomasītisami.

Pablo Timoteore queoro bu'edutise ni'i

¹⁴ Mū'u bu'erārē a'te dūporo yū'u oja'quere wācūdutiya. Āpērā ucūsetirinūcū “Tojo mejēta ni'i”, nisama. Diacjū marī wiogū tū'oropū na tojo nisetisere du'udutiya. Te ucūse wapamarī'i. Āpērā wācūsere dojorēma. ¹⁵ Mū'u pe'e Ō'acū yere añurō bu'eya. Tojo nicā cū yere queoro weeya. Mū'u tojo weecā ī'agū, mū'urē “Añurō weemi”, nigūsami. Queoro wéegū, mū'u da'rasere bopoyasome. Diacjū cjasere Jesucristo ye quetire queoro wereturiaya. ¹⁶ A'ti turi cjase diacjū nitisere na ucūcā, ucūtamuticā'ña. A'tiro ni'i. Tere ucūrā, nemorō siape me'rā ña'arā wa'asama. ¹⁷ Na bu'ese marī upūpū cāmi boase'saro weronojō āpērārē pērīpejawā'cāsa'a. Ā'rā puarā Himeneo, Fileto te boase weronojō masārē bu'érā, dojorēma. ¹⁸ Ā'rā Ō'acū ye quetire queoro bu'etima. A'tiro nima: “Masā wērī'cārā masātojacārā niwā”, nima. Na tojo nicā tū'orā, āpērā “¿Ūsā de'ro ējōpeorāsariba?” ni wācūma. ¹⁹ Ō'acū cū ucūse cūu'que pūricā tutuari wi'i yeenu'cō'que weronojō ni'i. Cū ye queti ne dūcayuwe'e. A'tiro ni'i. “Marī wiogū Jesucristo cū yarārē masīsami.” Tojo nicā “Nipe'tirā Jesucristo yarā ni'i”, ni wācūrā ña'arō weesere du'uito.”

²⁰ A'te queosere wereguti. Ni'cū peje cūogū ya wi'ipūre peje bapari nisa'a. Uru me'rā wee'que pari, plata me'rā wee'que pari nisa'a. Tojo nicā apeye yucū me'rā wee'que pari, di'i me'rā yee'que pari nisa'a. Bosenu'mū nicā añuse parire na ba'awūaropū peosama. Apeye parire mejō nirī nūmū peosama. ²¹ Marī a'te weronojō ña'asere weetirā, bosenu'mū nicā añuse pari peose weronojō nirāsa'a. Marī wiogū yarā waro nirāsa'a. Cū nipe'tise añurō weeditisere queoro weerāsa'a.

²² Tojo weegū mū'u ma'mapjia na ūaripejasenojōrē weeticā'ña. Queoro weeya. Jesucristore ējōpeoya. Masā quērārē ma'iña. Tojo nicā a'mequēse marīrō niña. Nipe'tirā queoro weerā Ō'acūrē ējōpeorā me'rā añurō nicā'ña. ²³ Āpērā tojo ucūma'acā, na me'rā ucūtamuticā'ña. Na tū'omasītima. Mū'u masī'i, na tojo ucūrā na

uaro a'metu'tiyapatisama. ²⁴ Mu'u marĩ wioğure da'raco'tegu ni'i. Ne a'metu'titicã'ña. A'tiro pe'e weeya. Nipe'tirã me'rã añurõ niña. Narẽ añurõ bu'e, na mu'urẽ ña'arõ weesĩ'ricã, tojo tu'oña'cã'ña. ²⁵ Mu'u bu'esere tu'osĩ'rĩtirãrẽ añurõ pajaña'se me'rã narẽ "A'tiro pe'e añurõ weeya", niña. Õ'acũ na ña'arõ wee'quere ducayugusami níğũ, tojo niña. Na ducayurã, diacjũ cjasere ãjõpeorãsama. ²⁶ Mu'u narẽ tere werẽcã, tu'omasĩrãsama. Tojo weerã wãtĩ yarã, cã dutiro weemi'cãrã yu'rũwetiwijarãsama.

3

"A'ti turi pe'tise dũporo dicuse ña'ase wã'cãrõsa'a" n'ique ni'i

¹ Mu'u a'tere tu'omasĩña. A'ti turi pe'tise dũporo peje ña'ase wã'cãrõsa'a. A'tiro wa'arosa'a. ² Masã na ye cjase dia'cũrẽ uarãsama. Niyerure uaripejarãsama. "Ãpẽrã yu'rũoro añuyũ'rũnu'cã'a", ni wãcũrãsama. Masĩbutiarã weronõjõ ucũma'arãsama. Õ'acũrẽ uatirã, ña'arõ cũrẽ ucũrãsama. Na pacusũmuarẽ yu'rũnu'cãrãsama. Ãpẽrã narẽ añurõ weemicã, "Ûsãrẽ añurõ weepũ", ne nisome. Narẽ e'catise o'osome. Wiopesase me'rã Õ'acũrẽ ãjõpeosome. Marĩ ãjõpeosetisere mejõ nisere weronõjõ wãcũrãsama. ³ Ne ãpẽrãrẽ ma'isome. Pajaña'se moorãsama. Ucjasepijarã nirãsama. Na no'o uaro ña'arõ weesĩ'risere weerãsama. Ãpẽrãrẽ ña'arõ pi'eticã weerãsama. Ne cã'rõ añusere uasome. ⁴ Na me'rãcjãrã nimi'cãrãrẽ ña'arõ weerãsama. No'o uaro weema'acã'rãsama. Na uputu "Ãpẽrã yu'rũoro añuyũ'rũnu'cã'a", ni wãcũrãsama. Õ'acũ pe'ere wãcũrõnojjõ o'orã, e'cati nisetisenojjõ dia'cũrẽ wãcũrãsama. ⁵ Õ'acũrẽ ãjõpeorã weronõjõ weesoorãsama. Na weesetise me'rã pe'e Õ'acũ tutuasere "Tojo niwe'e", nirãsama.

Nanojjõ me'rã ne cã'rõ ba'patima'aticã'ña. ⁶ Na tojo weerãnojjõ a'tiro weesama. Ucũme'rĩse me'rã wi'seripu sãjãasama. Sãjãa, numia tiro todũporo ña'arõ wee'cãrã bu'iritirã, wãcũtutuaturãrẽ nisoo dojjorãsama. Narẽ mejẽcã ãjõpeocã weesama. Na numia nipe'tise ña'arõ weesere uaripejasama. ⁷ Nipe'tise bu'esere masĩsĩ'rĩmirã, ne diacjũ cjasere masĩtu'ajatisama. ⁸ Numiarẽ nisoori masã puarã Janes, Jambres weronõjõ nima. Na dũporopũ Moisé nĩcateropũre na Egiptocjãrã tu'oña'rĩ masã nicãrã niwã. Na Moisére i'atu'ticãrã niwã. Diacjũ cjasere ne uaticãrã niwã. Na weronõjõ ã'rã quẽ'rã diacjũ cjasere uatima. Ña'arõ wãcũpo'cãrã ne queoro ãjõpeomasĩtima. ⁹ Na ucũma'ase maata pe'tirosa'a. Nipe'tirã na ucũcã tu'orã, "Tojo nima'arã weema", nirãsama. Moisére uati'cãrã Janes, Jambres weronõjõ wa'arosa'a. Titapũre na nima'asere masã masĩcãrã niwã. Mejãrõta tja ã'rã quẽ'rãrẽ na nima'asere masĩrãsama.

Pablo Timoteore "A'tiro weeya" cã nitũo'que ni'i

¹⁰ Mu'u pũricã yu'u bu'ese nipe'tisere añurõ masĩ'i. Yu'u weesetisere, yu'u weesĩ'risere masĩ'i. Tojo nicã yu'u Õ'acũrẽ ãjõpeosere masĩ'i. Ãpẽrã queoro weeticã, yu'u tojo tu'oña'sere mu'u masĩ'i. Yu'u ma'isetisere, mejẽcã wa'acã wãcũtutuasere mu'u masĩ'i. ¹¹ Masã yu'ũre ña'arõ weecã, pi'etiũ. Nipe'tise a'te macãrĩpu wa'a'quere mu'u masĩ'i. Antioquiapũ, Iconiopũ, Listrapũ yu'u pi'eti'quere mu'u masĩ'i. Pi'etisetirĩnucũ marĩ wioğũ yu'ũre yu'rũweticã weewĩ.

12 Diacjũta ni'i. Jesucristore ějõpeorã nipe'tirãrẽ Ô'acũ ƚaronojõ añurõ weesl'rĩrãrẽ ãpẽrã ña'arõ weerãsama. 13 Ña'arĩ masã, tojo nicã nisoori masã nemorõ ña'arõ weenemopeorãsama. Nisoonemowã'cãrãsama. Nisoorã nimirã, na quẽ'rã nisoono'o, ějõpeorãsama.

14 Mũ'u pũrĩcã mũ'urẽ bu'e'quere queoro ějõpeonu'cũcã'ña. Queoro weeya. Mũ'u tere "Diacjũta ni'i", nisa'a. Mũ'u mũ'urẽ bu'e'cãrãrẽ masĩ'i. 15 Mũ'u wĩ'magũputa Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩ cjasere masĩnu'cãwã. Tere bu'égũ, mũ'u Ô'acũ yere masĩwã. Masĩ, Jesucristore ějõpeose me'rã yũ'rũono'wã. 16 Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩ cjasere ojadutigũ, cũ masĩse o'ose me'rã ojaduticu niwĩ. Te oja'quere bu'érã, diacjũ nisere masĩno'o. Marĩ ña'arõ wee'que quẽ'rãrẽ "Ña'a ni'i", nino'o. Marĩ ña'arõ wee'quere dũcayumasĩcã wee'e. Tere bu'érã, queoro weenu'cũmasĩ'i. 17 Ô'acũ cũ yarãrẽ nipe'tise añurõ weesere weemasĩato nígu cũ ye cjasere ojaduticu niwĩ.

4

1 Jesucristo nipe'tirã wiogu tutuaro me'rã a'tigusami. A'tigu, masã catirãrẽ, wẽrĩ'cãrãrẽ besegusami. Ô'acũ, tojo nicã Jesucristo tũ'oropũre mũ'urẽ a'tiro weeduti'i. 2 Masãrẽ Ô'acũ ye quetire wereya. Nipe'tisetiri masã tũ'osĩrĩcã, wereya. Na tũ'osĩrĩticã quẽ'rãrẽ, werenu'cũcã'ña. Mũ'u weresere tũ'orã, ějõpeorãsama. Na queoro weeticã, tu'tiya. "A'tiro weerũa'a", ñiña. Narẽ bu'égũ, queoro pajaña'se me'rã wereme'rĩcã'ña. 3 Be'ropũre masã añuse bu'esere ƚatirãsama. Tojo weegu a'tiro nicãrẽ queoro bu'ewe'oya. Be'ropũre a'tiro wa'arosa'a. Na, na ƚaro weerãsama. Na tũ'otũ'sase dia'cũrẽ tũ'osĩrĩrãsama. Tojo weerã tere bu'eajã pãjãrãrẽ a'marãsama. 4 Na diacjũ cjasere tũ'osome. Nipe'tise no'o werema'ase pe'ere tũ'orãsama. 5 Timoteo, mũ'u pũrĩcã queoro wãcũña. Mũ'u Jesucristo ye quetire werecã, masã mũ'urẽ ña'arõ weerãsama. Na tojo weecã, wãcũtutuaya. Jesucristo masãrẽ yũ'rũomi nise quetire du'ucũurõ marĩrõ werenu'cũcã'ña. Mũ'urẽ weeduti'quere weetu'ajanũ'cõña.

6 Yũ'u wẽrĩatjo cã'rõ dũ'sa'a. Yũ'ure masã Ô'acũrẽ wa'icũrãrẽ ƚjũãmorõpeo'caro weronojõ wa'arotiro wee'e. Tojo weegu mũ'urẽ tojo duti'i. 7 Yũ'u Jesucristo ye quetire weregu, nipe'tise yũ'u tutuaro põtõorõ weewũ. Nipe'tise Ô'acũ yũ'ure duti'quere tu'ajatoja'a. Ne cãrẽ ějõpeodu'uwe'e. 8 Ni'cãrõacãrẽ majã Ô'acũ yũ'ure añurõ wee'que wapa o'ootje dũ'sa'a. Marĩ wiogu Ô'acũ masãrẽ beseatji nũmũ nicã, yũ'ure o'ogusami. Cũ masãrẽ queoro besemi. Yũ'u dia'cũrẽ o'osome. Nipe'tirã cãrẽ ějõpeorã cũ a'tiatjere ƚarãrẽ o'ogusami.

Pablo cũ ye cjasere were'que ni'i

9 Mũ'u põtõorõ a'tita basioro yũ'u tiropũ maatacure ĩ'agũ a'tia. 10 A'tiro ni'i. Crescente wãmetigu Galacia wãmetiropũ wa'awĩ. Tojo nicã Tito Dalmaciapũ wa'awĩ. Demas pũrĩcã a'ti turi cjasere nemorõ ma'iyũ'rũnu'cãgũ, yũ'ure cõ'awã'cã wa'awĩ. Cũ Tesalõnicapũ wa'awĩ. 11 Luca dia'cũ yũ'u me'rã nimi. Marcore a'maña. Mũ'u me'rã a'tiatio. Cũ yũ'ure weetamusere ƚa'a. 12 Yũ'u Tĩquicore Éfesopũ o'ówũ. 13 Mũ'u a'tigu, yaro su'tiro asibusuro bu'icjãrõrẽ mĩtia. To

Troa wāmetiri macā Carpo ya wi'ipū nisa'a. Yé papera tūrūrīrē miitia. Wa'icūrā caseri me'rā oja'que yé caserire acobojotibutiācā'ña.

¹⁴ Alejandro cōme me'rā da'rari masū yu'ure ña'abutiāro weewī. Ō'acū marī wiogu cū wee'caro ejatuario cūrē bu'iri da'regusami.

¹⁵ Mū'u pūrīcā cūrē tu'omasīña. Cū marī bu'esere ne uatiyu'rūami.

¹⁶ Ne waro wiorā yu'ure sērītiña'cā, ne ni'cū yu'ure weetamutiwī. Nipe'tirā yu'ure cō'awā'cā wa'awā. Ō'acū na tojo wee'quere acobojocā ũ'a. ¹⁷ Ō'acū pūrīcā yu'ure weetamuwī. Yu'ure tutuase o'owī. Tojo weegu wiorārē yu'u a'tiro werewū. Jesucristo masā ña'arō niseti'quere yu'rūomi nise quetire narē werepe'ocā'wā. Nipe'tirā a'ti ũmucocjārā judío masā nitirā te quetire tu'oato nígū tojo werewū. Apeye quē'rārē Ō'acū yu'ure a'tiro weewī. Yaiwa ba'ano'bo'cure weronojō wiose wa'teropū nigūrē yu'rūweticā weewī. ¹⁸ Tojo nicā nipe'tise yu'ure be'ropū ña'arō weeatjere yu'rūweticā weegusami. Ū'mūsepū cū wiogu nīrōpū yu'ure miagūsami. Masā Ō'acūrē añurō ucūnu'cūato. Tojota wa'ato.

Pablo añudutitūo'que ni'i

¹⁹ Prisca, Aquila añuato. Tojo nicā Onesiforo ya wi'icjārā quē'rā añuato. ²⁰ Erasto Corintopū tojaque'awī. Trófimoma dutitigūre Miletopū cō'awā'cātiwū. ²¹ Mū'u pōtēorō a'tita basioro pu'ecu dūporo a'tia. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, nipe'tirā marī acawererā mū'urē añudutima.

²² Jesucristo marī wiogu mū'u me'rā niato. Ō'acū musā nipe'tirārē añurō weeato.

Tocā'rōta oja'a.

Pablo

Pablo Titore ojáca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Pablo Tito wāmetigure ojacu niwī. Tito judío masā mejēta nicu niwī. Pablo Titoreta Creta nūcūrōpū Jesucristo ye quetire añurō bu'eyapatitu'ajadutigu cūucū niwī. Tojo nicā Jesucristore ējōpeori curuacjārā sājācā weedutigu cūucū niwī. A'ti pūrīrē cūrē bu'ennemogū cū da'rasere masiāto nīgū wācūtutuacā weennemogū ojacu niwī.

Pablo Titore oja'que ni'i

¹ Yū'u Pablo Ō'acūrē da'raco'tegu Jesucristo besecū'cu ni'i. Cū, cū ye quetire weredutigu cūuwī. Ō'acū cū bese'cārārē añurō ējōpeocā uasāgū yū'ure cūuwī. Tojo nicā narē Ō'acū ye, diacjū cjasere masīdutigu cūuwī. Queoro Ō'acū ūaronojō weedutigu tojo cūuwī. ² Apeyere, narē Ō'acū tiropū catinu'cūatjere e'catiyudutigu cūuwī. Ō'acū nisootimi. Cū a'ti turi weese dūporo “Catise pe'titiatjere o'ogūti”, nitojacu niwī. ³ Ni'cārōacārē cū “Tojo weegūti” nīcatero eja'a. Tojo weegu cū ye quetire weresijase me'rā “Cū tojo weegūti” nī'quere masārē masīcā weemi. Ō'acū marīrē yū'ruogu cū dutiro me'rā yū'ure te quetire weredutiwī.

⁴ Tito, mū'u yū'u macū weronojō ni'i. Marī ni'cārōnojō ējōpeose cu'o. Mū'urē a'ti pūrīrē oja'a. Ō'acū marī pacu, tojo nicā Jesucristo marī ña'arō wee'quere yū'ruogu añurō weeato mū'urē. Pajaña'to. Mū'urē ejerisājācā weeato.

Pablo Titore bu'eduti'que ni'i

⁵ Mū'urē Creta wāmetiri nūcūrōpū cūuwā'cātiwū. Yū'u weepe'oti'quere tu'ajanū'cōdutigu tojo weewū. Tojo nicā yū'u nīrōnojōta topū nise macārīrē, te macārīnūcū Jesucristore ējōpeori curuacjārārē su'ori wejepeoajārē sōrōdutiwū. A'tiro niwū: ⁶ “Su'ori wejepeorā a'tiro nisetirārē sōrōña. ‘Nāta ña'arā nima' nino'ña marīrānojōrē sōrōña. Na ni'cārērā numiata nūmotiāto. Na pō'rā quē'rā Jesucristore ējōpeorāta niato. ‘Na no'o ūaro ña'arō weema' nino'rā niticā'to. Tojo nicā yū'rūnū'cāsepijarā niticā'to”, niwū. ⁷ Ni'cū Jesucristore ējōpeori curuacjārārē su'ori wejepeogu Ō'acū ye cjasere co'tegu nimi. Tojo weegu “Cūta ña'agū nimi” nino'ña marīgūnojō niato. Cū ūaro dia'cū dutigūnojō, uamūñagūnojō niticā'to. Tojo nicā que'agu, cumucabucu no'o ña'arō weese me'rā niyeru wapata'asī'rīgūnojō niticā'to. ⁸ A'tiro pe'e niato. Sijari masā cū ya wi'ipu wa'acā, añurō pōtērīgūnojō niato. Añusere weegūnojō niato. Tojo nicā añurō wācūyu weesetigūnojō, āpērārē queoro weegūnojō niato. Ō'acū ūaro dia'cū weegū niato. Queoro weesetigūnojō niato. ⁹ Ō'acū yere, diacjū cjase cūrē bu'e'quere weenu'cūcā'to. Tojo weegu āpērā quē'rārē Jesucristo ye queti queoro bu'ese me'rā narē wācūtutuacā weemasīsami. Āpērā pe'ere te bu'esere mejēcā ucūrārē queoro wācūcā weemasīsami.

¹⁰ A'tiro ni'i. Pājārā Ō'acūrē yu'rūnu'cārā nima. Na no'o ūaro ucūma'a, masārē mejēcā ējōpeocā weema. Judío masāta tojo weeyu'rūnu'cāma. ¹¹ Na niyeru wapata'ama'asī'rīrā, no'o ūaro bu'ema'acā'sama. Na bu'ese me'rā pājārā ni'cū pō'rā ni'cā wi'icjārārē dojorēpe'ocā'sama. Tojo weerārē na bu'esere cā'mota'aya.

¹² Dapoporū ti nūcūrō Cretacjū ojari masū ti di'tacjārārē ojagu, a'tiro ojacu niwī: “A'to Cretacjārā nisoosepijarā nima. Wa'icūrā weronojō tu'omasitirā nima. Ba'awārīrā, teesepijarā nima.” ¹³ Cū narē diacjūta ojacu niwī. Tojota nima. Tojo weegu tocjārā Jesucristore ējōpeorā űa'arō weesetirārē tu'tiya. Narē queoro ējōpeodutigū tojo weeya. ¹⁴ Judío masā no'o ūaro wācūboca werema'asere tu'oticā'to nīgū añurō bu'eya. Tojo nicā no'o na dutima'asere tu'oticā'to nīgū tojo weeya. Na Ō'acū yere, diacjū cjasere ūatima.

¹⁵ Judío masā apeye ba'asere ba'adutitisama. “Tere ba'arā, Ō'acū duti'quere yu'rūnu'cārā wee'e”, nisama. Tojo niwe'e. Marī nipe'tirā bu'iri marīrā tu'oña'rā ba'acā, añu ni'i. Ō'acūrē yu'rūnu'cārā mejēta wee'e. Āpērā Jesucristore ējōpeotirā nipe'tisere űa'arō wācūsama. A'tiro ni'i. Na wācūseputa, na tu'oña'seputa űa'asājācā'sama. Tojo weerā na űa'arō weesere ne bujawetitisama. ¹⁶ Na “Ō'acūrē masī'i”, nimima, nīrā. Marī pe'e na weesetisere ī'arā, masī'i. “Na cūrē masītisama”, nino'o. Na űa'ayū'rūarā, Ō'acū dutisere yu'rūnu'cārā, ne cā'rō añurō weemasītisama.

2

Queoro bu'edutise ni'i

¹ Mū'u bu'égū, Ō'acū ye cjasere diacjū nirōnojōta bu'eya. ² A'tiro bu'eya. Būcūrā ūmua wiopesase me'rā weesetiato. Na wiopesase me'rā ī'ano'ato. Añurō wācūyu weesetirānojō niato. Apeyere queoro ējōpeoato. A'merī ma'isetiatio. Mejēcā wa'acā, nu'cāpoato. ³ Būcūrā numiarē mejārōta bu'eya. Ō'acūrē ējōpeorā numia weewūasenojōrē weeato. Āpērārē űa'arō ucjaticā'to. Que'aticā'to. Nipe'tise na añuse weesetise me'rā āpērārē queose o'oato. ⁴ Būcūrānumia ne marāputirānumiarē a'tiro weeato. Na marāpusūmarē, na pō'rārē ma'icā weeato. ⁵ Tojo nicā narē añurō wācūyu weeseticā weeato. űa'ase marīrō nicā weeato. Būcūrānumia na añurō weese me'rā ne marāputirānumiarē na ye wi'seripū añurō co'temasīcā weeato. Ma'ise me'rā āpērārē añurō weecā weeato. Na marāpusūmarē añurō yu'ticā weeato. Na tojo weecā ī'arā, ne ni'cū Ō'acū ye quetire “Tojo niwe'e”, nīmasīsome.

⁶ Ma'mapjiare mejārōta wereya. Narē añurō wācūyu weesetirā niato nīgū tojo weeya. ⁷ Mū'u basuta nipe'tise mū'u weese me'rā nipe'tirārē añuse queose o'oya. Narē bu'égū, nipe'tisere nisooro marīrō wiopesase me'rā bu'eya. ⁸ Queoro ucūña. Mū'u tojo weecā, āpērā ne “Tojo niwe'e”, nisome. No'o mū'u bu'esere ūatigūnojō queoro mū'u bu'ecā tu'ogu, bopoyagusamī. Marī bu'esere ne űa'arō ucūsome.

⁹ Da'raco'terārē a'tiro werecasaya: “Nipe'tise mūsā wiorā dutisere yu'tiya. Narē e'caticā weeya. Ye'suticā'ña”, niña. ¹⁰ “Mūsā wiorā yere yajaticā'ña. Tojo weronojō o'orā, añurō weese me'rā pe'e

narē ējōpeocā weeya”, niña. Tojo weese me'rā āpērā Ō'acū marirē yu'rūogu ye bu'esere “Añubutiase ni'i”, ni i'arāsama.

¹¹ A'tiro ni'i. Ō'acū marirē ma'igū, nipe'tirā a'ti nucūcācārā na ña'arō weeseti'quere yu'rūosi'rīgū, Jesucristore o'ócū niwī. ¹²⁻¹³ Jesucristo marī wīogu tutuayu'rūgu, marirē yu'rūogu nimi. Be'ro cū añurō asistese me'rā apaturi a'tigusami. A'tocatero cū a'tiatjere yucueri curare Ō'acū marirē ña'asere, ña'arō ɰaripejasere du'udutimi. Apeyenojōrē weeati dūporo wācūyutojaca be'ropɰ weedutimi. Tojo nicā queoro weeseti, añurō ējōpeodutimi. ¹⁴ Jesucristo marī ña'arō weesere yu'rūweticā wéégū, wērībosacū niwī. Cū marirē cū yarā sājādutigu, ña'ase moorā niato nígu tojo weecu niwī. Marirē e'catise me'rā añurō weeseticā ɰasami. Tojo weegu wērībosacū niwī.

¹⁵ A'tereta mɰ'u narē bu'eya. Narē wācūtutuanemocā weeya. Na ña'arō weesetisere narē masīcā weeya. Mɰ'u āpērārē dutigu niyuga, tojo weeya. Ne ni'cū mɰ'urē tojo i'acō'aticā'to.

3

Jesucristore ējōpeorā weewɰase ni'i

¹ Tocjārā Cretacjārārē a'tiro weedutiya. “Wiorā dutisere yu'tiatio. Nipe'tise añurō weesenojōrē weeato. ² Ne āpērārē ña'arō ucjaticā'to. Āpērā me'rā ūrūsātirāta, narē añurō ucūato. Ma'ise me'rā nipe'tirārē añurō weeato”, niña narē.

³ Todūporopure marī quē'rā tɰ'omasītirā, Ō'acūrē yu'rūnɰ'cāsepjarā niwū. Marī bajuduti'cārā weronojō niwū. No'o ɰaro nipe'tisere ɰaripejawɰ. Ña'arō weenu'cūwū. Nipe'tirārē ɰowɰ. Āpērā marirē yabicā, marī quē'rā narē yabia'mewū. ⁴⁻⁵ Marī tojo weeseticā, Ō'acū cū añurō weesere, cū ma'isere i'ogū, marirē yu'rūowī. Marī añurō weesere i'agū mejēta yu'rūowī. Cū pajaña'gū, marirē yu'rūowī. Apaturi marirē wī'marā ne bajarārē weronojō weewī. Cū wērīse me'rā marī ña'arō wee'quere cō'agū yu'rūowī. Espiritu Santu marirē añurā wa'adutigu dɰcayuwī. ⁶ Jesucristo marirē yu'rūo'cū me'rā Ō'acū Espiritu Santu tutuasere marirē o'oyu'rūnɰ'cāwī. ⁷ Ō'acū ma'igū cū añurō weese me'rā marī ña'arā nimi'cārārē añurā wa'acā weecu niwī. Tojo weerā marī catinu'cūatjere e'catise me'rā yucuerā, cū “O'ogūti” níquere ñe'erāsa'a.

⁸ Te yu'u ucū'que diacjū warota ni'i. Mɰ'u tere narē bu'enu'cūcā, ɰputu ɰasā'a. Mɰ'u tojo weecā, Ō'acūrē ējōpeorā añuse dia'cūrē weerāsama. Tojo weese añuse ni'i. Nipe'tirārē añurō wa'acā weese ni'i. ⁹ Apeye, mejō waro ucū, a'metu'tima'asere cā'mota'aya. Judío masā na dɰ'pocātīmujāti'que ucūma'asere cā'mota'aya. Tojo nicā Moisé duti'quere a'merī “Tojo niwe'e” ni ūrūsāsere cā'mota'aya. Nipe'tise te wapamarīse, na ucūma'ase ni'i.

¹⁰ Jesucristore ējōpeori curuacjārārē dɰcawaticā weegūnojōrē “Tojo weeticā'ña”, niña. Mɰ'u ni'cāti o puati werecūmī, mɰsā me'rā nigūrē cō'awīrōña. ¹¹ “Ējōpeogu nimigū, dojogu weesami. Cū bu'iri da'reno'acjɰputa nisami”, ni masītoja'a.

Pablo āpērārē weetamuduti'que ni'i

¹² Yũ'u Artemarẽ o Tíquicore mũ'u tiropũ o'ócã, mũ'u pe'e yũ'u tiropũ dũcayuwã'cãtia. Mũ'u põtëorõ a'tita basioro yũ'ure ï'agũ a'tia. Yũ'u Nicópolisu nigũsa'a. Topũ “Pu'ecu tõi'ogũti”, niwã. ¹³ Nipe'tise mũ'u weetamuta basiosere Zenas, masãrẽ ucũbosagũre weetamuña. Apolo quẽ'rãrẽ weetamuña. Narẽ dũ'sasenojõrẽ o'oya. Na mũ'u tojo weecã, apesepũ yũ'ruarã, apeyenojõrẽ dũ'sano'some. ¹⁴ Marĩ me'rãcjãrã Jesucristore ãjõpeorã quẽ'rã añuse dia'cũ weeato. ãpẽrãrẽ apeyenojõ moocã ï'arã, weetamuato. Tojo weerã na catiri mũmũcore mejõ waro nisome.

Pablo añudutitũo'que ni'i

¹⁵ Nipe'tirã yũ'u me'rã nirã mũ'urẽ añudutima. Marĩ me'rãcjãrã Jesucristore ãjõpeorã añuato. Õ'acũ musã nipe'tirãrẽ añurõ weeato. Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Filemórē ojáca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopã nise ni'i

Pablo Filemó wāmetigore ojacu niwī. Cū ne waro Romapu bu'iri da'reri wi'ipū wa'anū'cācaterore a'ti pūrīrē ojacu niwī. Filemó Colosacjā nicu niwī. Pablota cūrē Jesucristore ējōpeocā weecu niwī.

Filemó su'ti da'reri wi'i wioḡu nicu niwī. Tojo weegu da'raco'teri masā cūocu niwī. Cū, cū ya wi'ipū Jesucristore ējōpeorārē su'ori nerēnu'cūcā'cu niwī.

Pablo Filemórē a'tiro nicu niwī: “Ni'cārōacārē Onésimo mu'u tiropu da'raco'temi'cu Jesucristore ējōpeomi. Cū mu'urē da'raco'tecaterore ña'arō weecu niwī. Cū mu'u tiropu ejacā, cūrē añurō weeya. Cū ña'arō wee'que wapa mu'u wapasecāma, yu'u cūrē wapayebosaguti”, nicu niwī Pablo.

Pablo Filemórē oja'que ni'i

¹ Yu'u Jesucristo yere werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipū ni'i. Filemó, marī acawereḡu Timoteo me'rā mu'urē oja'a. Mu'u ūsā uputu ma'igū Jesucristo yere weretamugū ni'i. ² Mu'u ya wi'ipū Jesucristore ējōpeori curuacjārā nerēwuarā quē'rārē oja'a. Marī acawereḡo Apia wāmetigore, tojo nicā Arquipo quē'rārē oja'a. Cū ūsā weronojō Jesucristo yere werēḡu tutuaro me'rā da'ranu'cūsami.

³ Musārē Ō'acū marī pacu, Jesucristo marī wioḡu añurō weeato. Musārē ejerisājācā weeato.

Pablo Filemó ye cjasere ucū'que ni'i

⁴⁻⁵ Yu'u mu'urē “A'tiro weemi”, nicā tu'owu. “Marī wioḡu Jesure ma'imi, cūrē ējōpeomi” nisere tu'owu. Tojo nicā “Jesure ējōpeorārē mejārōta ma'imi” nisere tu'owu. Tojo weegu Ō'acū yu'u wioḡure sērīgū, mu'urē sērībosasetirinucū e'catise o'o'o. ⁶ Mu'u ējōpeosere āpērārē wereturiacā uagu sērībosa'a. Jesucristo marīrē añurō weesere masītu'ajato nigū sērībosa'a. ⁷ Acawereḡu, mu'u Jesucristore ējōpeorārē wācūtutuacā weewu. Tojo weegu yu'u mu'u me'rā e'cati'i. Mu'u āpērārē ma'isere tu'ogu, wācūtutua'a.

Onésimo Filemórē da'rawā'ñaco'tegu ní'cure “Añurō ñe'eña” ní'que ni'i

⁸ Filemó, mu'u añurō weeseti'i. Tojo weegu yu'u Jesucristo besecū'cu niyugu, mu'urē “A'tiro weeroua'a”, ni dutimasī'i. ⁹ Sō'owaro dutibutiasī'rītisa'a. Ma'ise me'rā pe'e mu'urē “Tojo weeya”, nisī'rīsa'a. Yu'u bucu ējā wa'a'a. Jesucristo yere werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipū ni'i. ¹⁰ Mu'urē Onésimo ye cjasere “A'tiro weeya”, nisī'rīsa'a. A'topu bu'iri da'reri wi'ipū cū Jesucristore ējōpeonu'cāmi. Yu'u macū weronojō nimi.

¹¹ Toduporopure cū mu'urē da'raco'tegu queoro weeticu niwī. Ni'cārōacā pūrīcārē marī puarārē mu'urē, tojo nicā yu'ure weetamumasīmi. ¹² Mu'u tiropu cūrē yu'u uputu maigūrē o'óguti tja. Cūrē añurō ñe'eña. ¹³ A'topu cūrē yu'u me'rā tojaque'acā uami'i. Yu'u Jesucristo yere werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipū ni'i. Cū a'topu

nirõ ejatuaro mu'u yu'ure weetamubo'quere weetamubosami. ¹⁴ Mu'u dutiro pe'e yu'u weesĩ'rĩsa'a. Mu'u "Jau" nicāma, mu'u tojo nise yu'u dutibutiase mejēta nirõsa'a. Mu'u uaronojõ wa'arosa'a. ¹⁵ Apetero weero a'tiro wa'apā. Onésimo yoaticā aperopu wa'apĩ. Ni'cārõacārē mu'urē cūrē cuonu'cūdutirotjo wa'aro wa'apā. ¹⁶ A'tocaterore mu'urē da'raco'tegū weronojõ nisome. Mu'urē da'rawā'ñaco'tegū nemorõ nigūsami. Mu'u acaweregū mu'u ma'igū waro weronojõ nigūsami. Yu'u cūrē uputu ma'i'i. Mu'u pūrĩcā tjāsa'a. Cū mu'urē da'rawā'ñaco'tegū se'saro nisome. Jesucristore ējõpeogū, mu'u acaweregū weronojõ nigūsami.

¹⁷ Marĩ puarā Jesucristore ējõpeorā ni'i. Tojo weegū yu'ure mu'u "Yu'u me'rācjū waro nimi", nĩmasĩ'i. Tojo weegū yu'ure ñe'egū weronojõ Onésimorē ñe'eña. ¹⁸ Cū apeyenojõ dojorēcāma, o wapamoocā, yu'ure tere wapaseeya. ¹⁹ Yu'u basuta a'tere oja'a. Wapayeguti. Tojo nimigū, mu'urē a'tiro nĩmasĩsa'a. Yu'u Jesucristo ye quetire mu'urē ējõpeocā weewu. Tojo wee'que wapa mu'u yu'ure wapamoo'o. ²⁰ Acaweregū, mu'u Jesucristore ējõpeogū niyugū, Onésimorē añurõ ñe'ecā ua'a. Tojo weegū yu'ure wācūtutuacā weeya.

²¹ Yu'u mu'urē "Yu'tigusami", ni masĩtoja'a. Tojo weegū oja'a. Yu'u duti'que nemorõ weegusa'a.

²² Tojo nicā apeye quē'rārē nibaque'oguti. Yu'u cārĩatjore apoyuya. Ō'acū musā sērĩsere tu'ocā, musā tiropu wa'agusa'a.

Pablo cū añudutituo'que ni'i

²³ Epafras yu'u me'rācjū Jesucristo yere werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipū nimi. Cū quē'rā mu'urē añudutise o'omi. ²⁴ Yu'u me'rā da'rarā Marco, Aristarco, Demas, tojo nicā Luca añudutima.

²⁵ Marĩ wiogu Jesucristo musārē añurõ weeato.

Tocā'rõta oja'a.

Pablo

Hebreo masārē oja'que ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopā nise ni'i

A'ti pūrīrē hebreo masārē (judío masārē) ojacu niwī. Cã oja'cure añurō waro masino'ña mar'i.

A'ti pūrī Jesucristore ějōpeodu'use pu'to nirārē ojanocarō niwā.

A'tiro ojacu niwī. Cristo nipe'tirā bu'ipu nimi nisere ojacu niwī. Őmūsecjārā Ő'acūrē wereco'terā bu'i, Moisé, tojo nicā cã dutise bu'i nimi nisere ojacu niwī. Tojo nicā Cristo pa'ia wiogu waro weronojō nīgū, Melquisedec weronojō nimi nisere ojacu niwī. “Tojo weerā Cristore ějōpeonu'cūcā'ña”, ni ojacu niwī.

Ő'acū cū macū me'rā masārē ucūcu niwī nise ni'i

¹ Dũporopũ Ő'acū marī ñecūsũmũa judío masārē pejetiri ucūcu niwī. Cũ, cū ye queti weremu'tārī masārē mejēcãnojō dia'cũ werecu niwī. Āpērārē bajuyoropũ werecu niwī. Āpērārē quē'ese weronojō ĩ'ocũ niwī. Āpērārē quē'erōpũ werecu niwī. ² A'tocaterore a'ti mũco pe'tiatji dũporo cū macū me'rā cū ye cjasere marīrē ucūmi. Ne waropũta Ő'acū cū macū me'rā nipe'tise a'ti turi cjasere weecu niwī. Tere wéegũ, nipe'tise cū macū ye tojadutigũ tojo weecu niwī. ³ Cũta Ő'acū asistesere cũogu nimi. Ő'acū tutuayũ'rũgũ, añuyũ'rũgũ nimi. Cũ macū quē'rā cū weronojōta nimi. Cū ucūtutuase me'rā nipe'tise a'ti turi cjasere cū ne waropũ weenu'cā'caro weronojōta ninu'cūcā weemi. Cũ wēriŝe me'rā marī ña'arō wee'quere yũ'ruocu niwī. Tojo wéeca be'ro u'mūsepũre Ő'acū tutuayũ'rũgũ dujiri cūmurōpũ ejanujãcu niwī.

Ő'acū macū Ő'acūrē wereco'terā u'mūsecjārā nemorō nimi nise ni'i

⁴ Ő'acū cū macūrē cū wiogu nisere o'oturiacu niwī. Tojo weegu cū macū cūrē wereco'terā u'mūsecjārā bu'ipu tojacu niwī. ⁵ Ő'acū cū macūrē a'tiro nicu niwī:
Mu'u yũ'u macū ni'i.

Ni'cãcã me'rā yũ'u mũ'u pacu ni'i nisere ĩ'o'o, nicu niwī.

Cũ, cūrē wereco'terārē tojo niticu niwī. Tojo nicā cū macū ye cjasere ucũgũ, a'tiro nicu niwī:

Yũ'u cū pacu nigũti.

Cũ yũ'u macū nigũsami, nicu niwī.

Cūrē wereco'terā pe'ere ne tojo niticu niwī. ⁶ A'tiro weecu niwī. Cũ macū masā ma'mi ni'cũ nigũrē a'ti nucũcãpũ bajuacã weecu niwī.

Tojo wa'acã wéegũ, Ő'acū a'tiro nicu niwī:

Nipe'tirā yũ'ure wereco'terā yũ'u macūrē ejaque'a, ějōpeoato, nicu niwī.

⁷ Ő'acū cūrē wereco'terā pe'ema a'tiro nicu niwī:

Yũ'u, yũ'ure wereco'terārē wĩ'rō weronojō uputicã wee'e.

Narēta tja pecame'e weronojō uputicã wee'e.

⁸ Cũ macū pe'ere “A'tiro weegũti”, nicu niwī:

Mũ'u Ő'acū nise, wiogu nise ne pe'tisome.

Mũ'u masārē queoro dutigusa'a.

⁹ Mũ'u queoro weesere ma'i'i.

Ãpẽrã ña'arõ weese pe'ere yabi'i.

Tojo weegu yũ'u Õ'acũ mu'urẽ besegu, wiogu sõrõgũ, u'se me'rã wa'rewũ.

Mũ'u me'rãcjãrã bu'i tojacã weewũ.

Masã mu'urẽ "Añuyũ'rũagu nimi", nima.

¹⁰ Apero Õ'acũ cũ macũrẽ ucũ'quere a'tiro ojano'wã:

Wiogu, ne waropure mũ'u basuta a'ti turire, u'musere bajurẽwã.

¹¹ A'te mũ'u wee'que pe'tirosa'a.

Mũ'u pũrĩcã pe'tisome.

Ninu'cũgũsa'a.

Nipe'tise mũ'u wee'que su'ti weronojõ boadijarosa'a.

¹² Mũ'u tere su'ti weronojõ tuupe'egusa'a.

Nipe'tise te dũcayuno'rõsa'a.

Mũ'u pũrĩcã ne dũcayuwe'e.

Mejãrõta ninu'cũ'u.

Mũ'u catiri umũco ne pe'tisome, nicũ niwĩ Õ'acũ cũ macũrẽ.

¹³ Õ'acũ a'te quẽ'rãrẽ cũ macũrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

Yũ'u tiro wiogu dujiri cũmurõ diacjũ pe'e dujigusa'a.

Mũ'urẽ i'atu'ti'cãrã mũ'u doca tojape'ticã weeguti.

Yũ'u tojo weeri cura mũ'u dujigusa'a, nicũ niwĩ.

Cũrẽ wereco'terã pe'ere ne ni'cũrẽ tojo niticũ niwĩ. ¹⁴ Nipe'tirã Õ'acũrẽ wereco'terã bajutirã nima. Na cũ dutisere weeco'terã nima. Na cũ yũ'rũono'cãrãrẽ weetamudutigũ o'ó'cãrã nima.

2

Õ'acũ masãrẽ yũ'rũo'que quetire wãcũnrũdutise ni'i

¹ Õ'acũ cũ macũrẽ nipe'tirã wiogu wa'acã weecu niwĩ. Tojo weerã Jesucristo ye quetire marĩ tu'o'quere nemorõ wãcũnrũrõña'a. Tere wãcũtirã, mejẽcã ejõpeobosa'a nĩrã, wãcũnrũrõña'a. ² Dũporopure Õ'acũ cũrẽ wereco'terã u'musecjãrãrẽ cũ ye quetire werediticũ niwĩ. "Na were'que diacjũ ni'i", nino'caro niwũ. Tojo nimicã, masã pe'e na were'quere ejõpeoti, yũ'rũnu'cãcãrã niwã. Õ'acũ nipe'tirã na dutisere weetirãrẽ queoro bu'iri da'recu niwĩ. ³ Marĩ pũrĩcã Õ'acũ masãrẽ yũ'rũose queti añubutiasere cu'o. Tojo cuomirã, tere tojo i'acõ'arã, cũ bu'iri da'resere ne yũ'rũwetisome. Ne warore Jesucristo marĩ wiogu masãrẽ yũ'rũoguti nisere werenu'cãcu niwĩ. Be'ro tja cũ were'quere tu'orã, a'tiro wee'cãrã niwã. Diacjũta ni'i nĩrã, marĩrẽ wereturiacãrã niwã. ⁴ Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acũ a'tiro weecu niwĩ. Cũ a'te quetire "Diacjũta ni'i" nĩgũ, peje wee'i'osere i'amarĩase me'rã i'ocu niwĩ. Tojo nicã Espĩritu Santu me'rã marĩrẽ a'tiro weecu niwĩ. Cũ ãronojõ peje mejẽcãrĩ dia'cũ weemasĩsere o'ocu niwĩ.

Jesucristo marĩ weronojõ upũtigũ nimi nise ni'i

⁵ A'ti turi pe'tica be'ro ape turi nirõsa'a. Ti turipure Õ'acũrẽ wereco'terã u'musecjãrã dutise doca nisome. ⁶ A'tiro pe'e ni'i. Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũre ni'cũ a'tiro ojacu niwĩ:

Õ'acũ, ¿de'ro weegu masãrẽ wãcũmiti mũ'u? Na boadijãrãrẽ ¿de'ro weeacjũ tocã'rõ wãcũque'timiti mũ'u?

7 Õ'acũ, yoaticã masãrẽ mu'urẽ wereco'terã doca nicã weecu niwã.

Tojo weemigũ, narẽ be'ropure wiorã sôrõcu niwã.

Narẽ wiorã sôrõ, nipe'tirã narẽ “Añurã nima”, ni wãcũcã weecu niwã.

8 Nipe'tise mu'u bajurẽ'quere masã dutiatio nígũ cũucu niwã, ni ojacu niwĩ.

Õ'acũ nipe'tisere masã dutise doca nicã weecu niwĩ. Tojo weero ne apeyenojõ na bu'i niwe'e. Tojo nimicã, masã nipe'tisere sô'owaro dutitima yujupu.

9 Jesú pũricãrẽ tojo oja'caronojõta wa'acaro niwã.

Õ'acũ cãrẽ a'ti nucũcãpũre o'ógũ, cãrẽ wereco'terã docapu cũunicu niwĩ.

Õ'acũ marĩrẽ pajaña'gũ, nipe'tirãrẽ wẽrĩbosadutigu tojo cũucu niwĩ.

Ni'cãrõacãrẽ cũ wẽrĩ pi'eti'que wapa Õ'acũ cãrẽ wiogu sôrõcu niwĩ.

Nipe'tirã cãrẽ “Añuyũ'rũgũ nimi” nidutigu tojo weecu niwĩ.

10 Nipe'tise Õ'acũ ye ni'i. Cũ tutuaro me'rã ninu'cũ'u. Nipe'tirã cũ

põ'rãrẽ u'musepu cũ wiogu nirõpu cũ me'rã nicã uami. Tojo weegu cũ

queoro weesĩ'rĩgũ, Jesucristo marĩrẽ yũ'rũogure pi'eticã weecu niwĩ.

11 Jesucristo marĩ ña'arõ wee'quere cõ'acu niwĩ. Marĩrẽ Õ'acũ yarã

tojacã weecu niwĩ. Marĩ Jesucristo me'rã ni'cũ põ'rã ni'i. Tojo weegu

Õ'acũ macũ marĩrẽ “Yũ'u acawererã nima”, nímasĩmi. Marĩrẽ ne

bopoyasãtimi. 12 Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu Jesucristo cũ pacure

ucũsere a'tiro ojano'wã:

Mu'u ye cjasere, yũ'u acawererã mu'urẽ ãjõpeorãrẽ wereguti.

Masã nerẽwuarõpu “Õ'acũ añuyũ'ruami”, mu'urẽ ni basapeoguti.

13 Aperõpu quẽ'rãrẽ a'tiro ojano'wã:

Yũ'u Õ'acãrẽ ãjõpeoguti.

Aperõpũre ninemowã tja:

Õ'acũ põ'rã cũ yũ'ure o'o'cãrã me'rã a'to ni'i, ni ojano'wã.

14 Marĩ wẽrĩdijati upũre cõ'o. Tojo weronojõ Jesú quẽ'rã marĩ

weronojõ upũticu niwĩ. Cũ marĩ weronojõ upũtigu, wẽrĩcu niwĩ. Cũ

wẽrĩse me'rã wãtĩ wẽrĩse o'ogũre docaque'acã weecu niwĩ. 15 Cũ

wẽrĩse me'rã wẽrĩsere uirãrẽ, te doca ninu'cũrãrẽ yũ'rũweticã weecu

niwĩ. 16 A'tiro ni'i. Jesucristo Õ'acãrẽ wereco'terã u'musecjãrãrẽ

weetamugũ mejẽta a'ticu niwĩ. Marĩ Abrahã pãrãmerã nituriarã Õ'acũ

yarã pe'ere weetamugũ a'ticu niwĩ. 17 Jesucristo marĩ cũ acawererã

weronojõ upũticu niwĩ. Marĩrẽ yũ'rũosĩ'rĩgũ tojo weecu niwĩ. Cũ

wẽrĩse me'rã marĩ ña'arõ wee'quere cũ pacure acobojoduticu niwĩ.

Cũ tojo weegu pa'ia wiogu masã ña'arõ wee'quere Õ'acãrẽ sẽrĩbosagu

weronojõ weecu niwĩ. Marĩrẽ añurõ weetamunu'cũsĩ'rĩgũ tojo weecu

niwĩ. Nipe'tise marĩ weronojõ weesetigu, marĩrẽ pajaña'gũti nígũ, tojo

upũticu niwĩ. 18 Peje mejẽcã wa'acã, pi'eticu niwĩ. Tojo nicã wãtĩ cãrẽ

niquesãcu niwĩ. Tojo wa'asere wãcũtutuacu niwĩ. Tojo weegu marĩrẽ

mejẽcã wa'acã, wãtĩ marĩrẽ ña'arõ weeduticã, weetamumasĩmi.

3

Jesucristo Moisé yũ'rũoro nimi nise ni'i

1 Yũ'u acawererã, Jesucristore ãjõpeorã Õ'acũ beseno'cãrã Jesucristore añurõ wãcũnrũña. Cũ Õ'acũ yere weredutigu o'õno'cu nimi. Tojo nicã cũ pa'ia wiogu weronojõ Õ'acãrẽ marĩ ye niatjere sẽrĩbosagu weesami.

2 Dupõropũ Moisé Õ'acũ cũ yere weedutigu cũu'quere

queoro weecu niwī. Mejārōta Jesú quē'rā Ō'acū cūrē cūu'quere queoro weecu niwī. ³ Jesure Moisé yu'rūoro añurō wācūyu'rūnu'cārōua'a. A'te weronojō ni'i. Ni'cū wi'ire weesami. Ti wi'i nemorō wi'i wee'cu pe'e añurō ucūno'sami. Jesúta wi'i wee'cu weronojō nimi. ⁴ Nipe'tise wi'serire masā weema. Ō'acū pe'e nipe'tisepureta wee'cu nimi. ⁵ Moisé Ō'acū yarārē co'tegū, queoro weecu niwī. Cū da'rase a'tiro nicaro niwā. Ō'acū were'quere weremū'tārī masā nicu niwī. ⁶ Ō'acū yarā ni'cā wi'i weronojō nima. Ō'acū bese'cu Cristo ti wi'icjū wioḡu macū nimi. Cū queoro weenu'cūmi. Ti wi'icjārā marīta ni'i. Marī Ō'acūrē ējōpeodu'utirā, cū yarā nirāsa'a. Tojo nicā “Be'ropū cū o'otjere marīrē o'ogusami” ni ējōpeorā, cū yarā nirāsa'a.

Ō'acū me'rā nirā soo, e'catise ni'i

⁷ Espiritu Santu Ō'acū ye queti ojāca pūrīpū ní'caronojōta marī ējōpeodu'uticā'rōua'a. A'tiro ojano'wū:

A'tiro nicā mūsā Ō'acū ucūserē tū'orā,

⁸ ne ejeripō'rā bātiticā'ña.

Dūporopū Ō'acūrē yu'rūnu'cā'cārā weronojō niticā'ña.

Na yucu marīrō, masā marīrōpū nícaterore Ō'acū dutisere uaticārā niwā.

Ĥatirā, Ō'acūrē uacā weenu'cūcārā niwā.

⁹ Ō'acū a'tiro nicu niwī:

“Mūsā ñecūsumua masā marīrōpū nírā, yu'ure uacā weewā.

Cuarenta cū'marī yu'u añurō weesere i'amirā, tojo weewā.

¹⁰ Tojo weegū yu'u na me'rā uacāti.

A'tiro niwū: ‘Mūsā no'o űaro mejēcā dia'cū wee'e.

Yu'u dutisere ne űawe'e.’

¹¹ Tojo weegū na me'rā uagū, ‘Diacjūta a'tiro weeguti’ niwā.

Yu'u mūsārē o'otjī di'tare ne ejasome.

Yu'u me'rā soo, e'catitamusome', niwā narē”, nicu niwī Ō'acū.

¹² Yu'u acawererā, tū'omasīña. Ne ni'cū ña'arō wācū, ējōpeotigū niticā'ña. Ña'arō wācūrā, cūrē ējōpeotirā, mūsā Ō'acū catinu'cūḡūrē cō'arā weebosa'a. ¹³ A'tiro pe'e weeya. Ĥmūcorinucū a'merī wācūtutuacā weeya. Nipe'tise mūsā catiri űmūcore, ña'arō weeri nírā, a'merī weetamunu'cūcā'ña. Mūsā ña'arō wéerā, nemorō ña'arō weesājābosa'a. Ō'acūrē yu'rūnu'cābosa'a. Tojo weerā a'merī wācūtutuacā weeya. ¹⁴ Marī ne waro Jesucristore ējōpeo'caronojō ējōpeonu'cūrā. Tojo wéerā, marī Ō'acū bese'cu Cristo wioḡu nirōpū cū me'rā ninu'cūrāsa'a.

¹⁵ Yu'u ní'caronojōta a'tiro ojano'caro niwā:

Ni'cācā mūsā Ō'acū ucūserē tū'orā, mūsā ejeripō'rā bātiticā'ña.

Dūporocjārā Ō'acūrē yu'rūnu'cā'cārā weronojō niticā'ña, nino'caro niwā.

¹⁶ Dūporocjārā Ō'acū ucūserē tū'omirā, cūrē yu'rūnu'cācārā niwā. Na nipe'tirā Egiptopū ní'cārā Moisé miano'cārā nicārā niwā. Tojo miano'cārā nimirā, Ō'acūrē yu'rūnu'cācārā niwā. ¹⁷ Cuarenta cū'marī Ō'acū ña'arō weerā me'rā uacu niwī. Na yucu marīrō, masā marīrōpū boabajaque'aticārā niwā. ¹⁸ Ō'acū cūrē yu'rūnu'cā'cārārē “A'tiro weeguti” nicu niwī: “Yu'u narē o'otjī di'tare ne ejasome. Na yu'u

me'rã soo, e'catitamusome", nicu niwĩ. ¹⁹ Tojo weerã marĩ masĩ'i. Na Õ'acũrẽ ejõpeotise ye bu'iri cũ o'otaji di'tare ejamasĩticãrã niwã. Cũ me'rã soo, e'catitamusãticãrã niwã.

4

¹ Õ'acũ dũporocjãrãrẽ "Soo, e'catitamura a'tia", nicu niwĩ. A'tiro nicã marĩ quẽ'rãrẽ mejãrõta nigũ weemi. Apetero weerã ni'cãrẽrã musã tiropu nirã cũ me'rã soo, e'catitamutibosama. Tojo weerã nucũ'ase me'rã cũrẽ yu'tiroua'a. ² Marĩ quẽ'rã dũporocjãrã weronojõta masãrẽ yu'rũose quetire wereno'cãrã ni'i. Nãmarĩcã mejõ waro te quetire tu'ocãrã niwã. Tere tu'omirã, ejõpeoticãrã niwã. ³ Marĩ tere ejõpeorã pũrĩcã, cũ me'rã soo, e'catitamura'sa'a. Õ'acũ a'ti turi weetu'ajanu'cõca be'ro soocu niwĩ. Dũporopure "Soorãsama" nĩ'cu nimigũ, masã marĩrõpu sija'cãrãrẽ ucũgũ, a'tiro nicu niwĩ: Yu'are ejõpeotise bu'iri na me'rã uagu, "Diacjãta yu'u me'rã soo, e'catitamusome", niwũ, nicu niwĩ.

⁴ Aperopu Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu cũ a'ti turire weetuoca numu be'ro cja numurẽ a'tiro ojano'caro niwũ:

Ti numu nicã, nipe'tise cũ wéeca be'ro saurure soocu niwĩ Õ'acũ.

⁵ Apaturi mejãrõta a'tiro ojano'wũ tja:

Yu'u me'rã soo, e'catitamura wa'asome, nicu niwĩ.

⁶ Dũporocjãrãpu Õ'acũ yu'rũose quetire tu'omu'tã'cãrã, na yu'rũnu'cã'que bu'iri cũ me'rã soo, e'catitamura wa'aticãrã niwã. Æpẽrã pe'ere cũ me'rã soo, e'catitamura wa'atjo du'sa'a yujupu.

⁷ Dũporocjãrãpu na soo, e'catitamura wa'aticã i'agũ, Õ'acũ marĩ pe'ere ape numu besecũúcu niwĩ. Cũ beséca numu a'tocatero ni'i. Õ'acũ be'ropu Davi oja'que me'rã marĩrẽ a'tere masĩcã weemi. Tere Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojacu niwĩ:

A'tocaterore musã Õ'acũ ucũsere tu'orã, musã ejeripõ'rã butiticã'ña, nicu niwĩ.

⁸ Todũporopu Josué Israe curuacjãrãrẽ Canaá wãmetiropu su'ori miacu niwĩ. Cũ narẽ topu miaa, narẽ soose o'oticu niwĩ. Cũ o'õca be'ro nicãma, Õ'acũ be'ropure tere ucũnemotibopĩ. ⁹ Tojo weero masĩno'o. Añubutiase soose Õ'acũ a'ti di'ta wéeca be'ro soo'caronojõta marĩ cũ yarãrẽ "Soose du'sa'a yujupu", nino'o. ¹⁰ Õ'acũrẽ añurõ ejõpeogũ, cũ me'rã soo, e'catitamugũsami. Cũ da'rasetisere cũ me'rã ejerisãjãgũsami. Õ'acũmarĩcã cũ da'rãca be'ro soocu niwĩ. Tojo weegu Õ'acũ me'rã nigũ cũ me'rã soogusami. ¹¹ Õ'acũ me'rã soorãti nĩrã, marĩ quẽ'rã wãcũtutuaroua'a. Dũporocjãrãpu Õ'acũrẽ yu'rũnu'cã'caro weronojõ weesirututicã'rõua'a. Na ejõpeotise bu'iri cũ me'rã sooticãrã niwã.

¹² Õ'acũ ye ucũse ninu'cũcã'a. Tutuayũ'rua'a. Nõsẽrĩ pĩjjo pũaperi osoyojaca pĩ me'rã ñosẽrõ weronojõ ni'i. Ti pĩ nemorõ Õ'acũ ucũse pũrĩcã marĩ po'peapu, marĩ ejeripõ'rãpu, marĩ wãcũsepu, nipe'tiropu sãjãsa'a. Õ'acũ ucũsere tu'orã, marĩ po'peapu wãcũsere "Añu ni'i, o ña'a ni'i", ni besemasĩno'o. ¹³ Marĩ Õ'acũ wee'cãrã ni'i. Cũrẽ ne du'timasĩwe'e. Nipe'tise marĩ nisere, marĩ weesere cũ i'amasĩmi. Cũta marĩ wee'quere "¿De'ro weerã tojo weeri?" ni besegusami.

Jesú pa'ia wiogu weronojō nimi nise ni'i

¹⁴ Jesú Ō'acū macū pa'ia wiogu weronojō marirē Ō'acūrē sērībosagu nimi. Cū Ō'acū pu'topu nimi. Tojo weerā marī cūrē ějōpeonu'cūcā'rōua'a. ¹⁵ Ō'acūrē marirē sērībosagu pa'ia wiogu weronojō nimi. Cū quērā marī weronojō pi'eticu niwī. Tojo weegu marī tutuaticā, marirē pajaña'sami. Cū nipe'tise ña'arō wa'asere tu'oña'cu niwī. Tojo nicā wātī marirē ña'asere weeditironojōta Jesú quērārē ña'asere weediticu niwī. Wātī tojo weeditimicā, Jesú pe'e ne ni'cāti ña'arō weeticu niwī. ¹⁶ Marirē cū pajaña'yucā, uiro marirō Ō'acū cū weetamuserē sērīmasī'i. Marirē añurō weegusami. Marirē mejēcā wa'acā, cūrē weetamuse sērīcā, pajaña'gūsami.

5

¹ Pa'ia wiogure beserā, na wa'tero nigūrē besema. Cū, masā ye cjase niatjere Ō'acūrē sērībosagu nimi. Masā ña'arō wee'quere acobojoye sērīgū, wa'icūrārē wējē ũjūamorōmi. ² Pa'ia wiogu marī weronojō nimi. Masū nígū, cū quērā tutuatimi. Tojo weegu tutuatirārē, tu'omasītirārē, no'o ũaro weebajaque'atirārē pajaña'sami. ³ Cū quērā cū basu ña'arō wee'que wapa āpērārē weebosaronojōta wa'icūrārē wējē ũjūamorōsami.

⁴ Ne ni'cū pa'ia wiogu cū basu bese sājāmasītisami. A'tiro pe'e weeno'sami. Ō'acū basu bese sōrōsami. Cū Aarōrē wee'caronojōta weesami. ⁵ Ō'acū bese'cu Cristo quērārē tojota wa'acaro niwī. Cristo Ō'acū tiropu pa'ia wiogu weronojō wa'agu, cū basu beseticu niwī. Ō'acū pe'e cūrē bese sōrōcu niwī. Yu'u musārē a'te dūporo oja'caronojōta a'tiro nicu niwī:

Mu'u yu'u macū ni'i.

Ni'cācā me'rā yu'u mu'u pacu ni'i nisere i'o'o.

⁶ Aperopu quērārē Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu cū macūrē a'tiro nicu niwī:

Mu'u pa'i ninu'cūgūsa'a.

Melquisedec ní'caronojōta nigūsa'a, nicu niwī.

⁷ Ō'acū bese'cu Cristo a'ti nucūcāpu nígū, cūrē ñubuecu niwī. Cūrē sērīgū, ũputu tutuaro me'rā, utise me'rā Ō'acūrē sērīcu niwī. Cūrē wērīticā weemasībo'cure tojo sērīcu niwī. Cū Ō'acū ũaro weesī'rīcu niwī. Cū tojo weecā i'agū, cū sērīsere tu'ocu niwī. ⁸ Cristo Ō'acū bese'cu cū macū nimigū, pi'eticu niwī. Tojo pi'etigu, Ō'acū dutisere yu'ticu niwī. Te me'rā Ō'acūrē yu'tisere añurō masīcu niwī. ⁹ Cū wērīgū, nipe'tise cū pacu cūu'quere weecu niwī. Tojo weegu cū masārē yu'rūogu sājācu niwī. Marī nipe'tirā cūrē ějōpeo yu'tirārē yu'rūo, catinu'cūcā weemi. ¹⁰ Ō'acū Melquisedec pa'ia wiogu warore weronojō cūrē sōrōcu niwī.

Ějōpeodu'uri nīrā, wācūtutuaya nise ni'i

¹¹ Ō'acū bese'cu Cristo pa'ia wiogu waro Melquisedec weronojō nisere peje waro weresī'rīsa'a. Tojo weresī'rīmīgū, musā tu'omasīti, tu'osī'rītise ye bu'iri basiowe'e. ¹² Musā yoacā Jesucristore ějōpeowu. Ni'cārōacārē āpērārē bu'erāpu nitojabosa'a. Tojo nimirā, Ō'acū yere mejō niseacārē apaturi wereapocā ũa'a. Musā tutuatirā waro

weronojō wa'a'a tja. Tojo weerā diasatiseacārē añurō tu'orānojō o'orā, tu'otiyu'ruocā'a. Ba'asere ba'aranojō o'orā, ni'cārōacārē wecu òpēcōrē sī'rīrā weronojō ni'i yujupu. ¹³ Wecu òpēcō dia'cūrē sī'rīrā, wī'marā waro nima. Mūsā na wī'marā weronojō diacjū weesere Ò'acū ye cjasere masīwe'e. ¹⁴ Ba'ase butise pe'e bucurā ba'ase ni'i. Na diasasere masīma. Añusere, ña'asere besepo'cārāpu nima.

6

¹ Marī añurō ējōpeorā nisī'rīrā, Cristo ye queti diasasere bu'erā. Marīrē bu'emū'tā'quere apaturi bu'eticā'rā majā. Bu'etojawu tema. Marī bu'emū'tā'que a'tiro niwū. Marī ña'arō wee'quere acoboJose sērīdutiwū. Tojo ña'arō wee'que bu'iri pecame'epu wa'abopā, niwū. Marī wācūse ducayuroa'a nisere bu'ewu. Tojo nicā Ò'acūrē ējōpeoroua'a nisere bu'emū'tāwū. A'te ne waro bu'enū'cā'quere weeticā'rā majā. ² Apeye quē'rārē wāmeyesere, Espiritu Santure ñapeorā cuocā weesere bu'emū'tāwū. Tojo nicā wērī'cārā masārāsama, ña'arō wee'cārā pecame'epu bu'iri da'reno'rāsama nisere bu'ewu. ³ Ni'cārōacā Ò'acū cū uacā, apeyere, diasasere bu'enemobosa'a.

⁴⁻⁶ Mūsā apetero weerā Jesucristo quetire ējōpeomirā, ējōpeodu'ubosa'a. Ò'acū masārē catinu'cūsere o'ocu niwī. Cū o'omicā, na ējōpeodu'ubosama. Tojo ējōpeodu'urānojōrē a'tiro ni'i. Na wācūsere apaturi ne ducayumasītisama. Tojo nicā Espiritu Santure cuorānojō, no'o Ò'acū ye queti añuse quetire masīrānojō tere ējōpeodu'urā, ne apaturi na wācūsere ducayumasītisama. Ò'acū tutuase o'osere masīmirā Jesucristore ējōpeodu'urā, ne apaturi acoboJose sērīmasītisama. Cūrē ējōpeodu'urā, na basu Ò'acū macūrē apaturi curusapu paabi'perā weronojō weerā weema. Nipe'tirā ī'orōpu cūrē yabi bujicā'rā weema. ⁷ Ò'acū masārē añurō weese a'tiro ni'i. Masā di'ta weronojō nima. Ò'acū narē añurō weese acoro pejaro weronojō ni'i. Nipe'tisetiri acoro pejasetirinucū di'tapu si'bisājā'a. Aco di'tapure añurō si'bisājāca be'ro na otese añurō pī'rī ducatisa'a. Tojo ducaticā, ti di'ta wiogure añu ni'i. Ò'acū “Añuse di'ta ni'”, nisami. Tojo weronojō añurō weerārē e'catise me'rā narē ī'asami. ⁸ Āpērā pe'e ña'ase di'ta weronojō nima. Ña'ase di'tapure acoro pejamicā, pota, ña'ase dia'cū bajuasa'a. Ti di'ta wapamarī'i. Ti di'ta wiogu tere ī'agū, “Ña'ase ni'i, ūjūacō'arā”, nisami. Cū ní'caronojō Ò'acū quē'rā cūrē ējōpeodu'urārē mejārōta nisami.

Marī u'musepu niatjere e'catiyurā ējōpeodu'usome nise ni'i

⁹ Yu'cu mairā, ūjūacō'asere ucūmigū, yu'cu “Ò'acū musārē ūjūacō'agūsami”, nigū mejēta wee'e. Mūsā yu'ruono'cārāpu ni'i. Tojo weerā añurō wee'e. ¹⁰ Ò'acū queoro weegū nimi. Cū mūsā acawererā Jesucristore ējōpeorārē mūsā añurō wee'quere acoboJosome. Narē mūsā weetamusere acoboJosome. Mūsā narē añurō wéerā, Ò'acūrē ma'isere ī'o'o. ¹¹ Mūsā a'tiro weecā uputu na'a. Āpērārē weetamurā, mūsāncū e'catise me'rā añurō weesī'risere tojota weeyapaticā'ña. Tojo weero Ò'acū “O'oguti” ní'que queoro mūsā wācū'caronojōta wa'arosa'a. ¹² Mūsā nijīsijarā dojocā uatisa'a. Āpērā Jesucristore ējōpeorā weronojō weeya. Na, narē ña'arō wa'acā, wācūtutuama.

Ne Jesucristore ějōpeodu'utima. Na tojo weecā ĭ'agũ, Ő'acũ narē cã “O'oguti” ní'quere o'ogusami. Mũsā quē'rā narē ĭ'acũu, weesirutuya.

¹³⁻¹⁶ Masā “Diacjũta ni'ĩ” nĩrā, na yu'rũoro nigũ me'rā wāmepeorā weesama. Na tojo ni wāmepeocā, narē “Tojo niwe'e”, nita basiotisa'a. Ő'acũ pũricā Abrahārē “Mũ'urē añurō weeguti” nĩgũ, apĩ wāme me'rā wāmepeoticu niwĩ. Ne ni'cũ Ő'acũ nemorō niyu'rũnu'cāgũ marĩmi. Tojo weegu “A'tiro weeguti” nĩgũ, cũ basu wāmepeocu niwĩ. A'tiro nicu niwĩ: “Diacjũta ni'ĩ. Mũ'urē añubutiario weeguti. Mũ'ũ pāramerā pājārā nituriarāsama”, nicu niwĩ. Abrahā cũ tojo ní'quere sojaticu niwĩ. Tojo weegu Ő'acũ cūrē “Tojo weeguti” ní'quere ñe'ecu niwĩ. ¹⁷ Ő'acũ “Masārē Añurō weeguti' ní'quere ‘dũcayusome’” nĩgũ, cũ basu wāmepeocu niwĩ. Marĩrē cũ “‘O'oguti’ ní'quere ‘Ñe'erāsaa’” ni masĩdutigũ, tojo weecu niwĩ. ¹⁸ Tojo weero te pũaro cũ wāmepeose, cũ “Masārē añurō weeguti” ní'que ne dũcayuta basiowe'e. Ő'acũ ne nisoomasĩtimi. Cũ diacjũ ucũse me'rā marĩrē cũ yu'rũono'cārārē wācũtutuacā weemi. Cũ marĩrē “Añurō weeguti” ní'caronojõta weegusami, nino'o. ¹⁹ Tere wācũrā, marĩ u'musepu niatjere e'catise me'rā co'teyurā, ějōpeodu'usome. Marĩ co'teyuse ninu'cũcā'rõsa'a. Dũcayusome. Jesũ u'muse Ő'acũ nirõpu sājāacu niwĩ. Tojo weerā marĩ tojo tũ'oña'a. ²⁰ A'tiro ni'ĩ. Judío masā pa'ia wiogu Ő'acũ wi'ĩ po'peapu cũ Nibutiari Tucũpu sājāagũ, a'tiro weesami. Ušebũtiri caserojore yu'rũsājāsami. Jesũ cũ wērica be'ro u'musepu sājāagũ, ti caserojore yu'rũagu weronojõ weecu niwĩ. Marĩ u'musepu wa'atji ma'arē pāobosagu weecu niwĩ. Cũ tojo weese me'rā pa'ia wiogu waro weronojõ tojacu niwĩ. Cũ Melquisedec ní'caronojõta pa'ĩ ninu'cũgũsami.

7

Jesũ Melquisedec weronojõ pa'ia wiogu nise ni'ĩ

¹ Dũporocjũ Melquisedec wāmetigu Salem wāmetiri macā wiogu nicu niwĩ. Cũ pa'ĩ niyugu, Ő'acũ nipe'tirā bu'ipu nigũrē masārē sēribosacu niwĩ. Cũ nĩcaterore Abrahā āpērā wiorā me'rā a'mewējēcũ niwĩ. Na me'rā a'mewējēgũ ejagu, cũ yarā me'rā wapata'adajacu niwĩ. Cũ tojo weedajacā, Melquisedec cūrē põtēriḡũ ejacu niwĩ. Cūrē põtēriḡũ, “Ő'acũ mũ'urē añurō weeato”, nicu niwĩ. ² Cũ tojo nĩca be'ro Abrahā cũ a'mequēgũ wapata'a'quere diez mesārĩ dũcawaacũucu niwĩ. Ni'cā mesārē Melquisedere o'ocu niwĩ. Melquisedec wāme “Wiogu queoro weegũ” nĩs'ĩrĩrõ wee'e. Cũ Salem wāmetiri macācjũ nitjāgũ, “Ejerisājāse wiogu” nicu niwĩ. Salem “Ejerisājāse” nĩs'ĩrĩrõ wee'e. ³ Melquisedec pacusũmarē, cũ ñecũsummarē ne masĩno'ña marĩ'i. Cũ bajua'quere, cũ wēri'que quē'rārē ne masĩno'ña marĩ'i. Tojo weegu Melquisedec Ő'acũ macũ Jesucristo pa'ĩ ninu'cũacjũ weronojõ nicu niwĩ.

⁴ Mũsā Melquisedere wācũña. Mejõ nigũ mejēta nicu niwĩ. Marĩ ñecũ Abrahā waromarĩcā cũ wiorārē a'mewējēgũ wapata'a'quere diez mesārĩ cũ seeneocũu'quere cūrē ni'cā mesārē o'owapamocu niwĩ. ⁵ Moisé duti'que pa'iare o'odutisere a'tiro ojanowũ: “Leví pāramerā nituriarā pa'ia nĩrā dia'cūrē cā'rõ wapaseato”, niwũ. Abrahā cũ

o'o'caronojōta masā na cūosere o'odutiwū. Na, na acawererā waro nimirā, tojo nicā Abrahā pārāmerā nimirā, na o'osere ñe'ecārā niwā. ⁶ Melquisedec pūrīcā Levī pārāmi nituriatimigū, a'tiro weecu niwī. Abrahā Ō'acū “Añurō weeguti” nino'care cū cūosere o'ocā, ñe'ecū niwī. Tere ñe'egū, Abrahārē “Ō'acū mū'urē añurō weeato”, ni sērībosacū niwī. ⁷ A'te diacjūta ni'i. “Ō'acū mū'urē añurō weeato” nigū pe'e apī “Tojota weeato” ni, yū'tigu nemorō wiogu niyū'rūnū'cāmi. ⁸ A'tiro nicā pa'ia marī wa'tero nirá āpērā o'osere ñe'erā marī weronjō masā nima. Na quē'rā wērīsama. Abrahā o'o'quere ñe'e'cū Melquisedec pe'ema Ō'acū ye queti ojāca pūrīpū catinu'cūgū weronjō nigūrē ojano'caro niwū. Cū catinu'cūgū weronjō ucūno'mi. ⁹⁻¹⁰ Levī Abrahā pārāmi nicū niwī. Cū pārāmerā nituriarā quē'rā Abrahā pārāmerā nicārā niwā. Levī, tojo nicā nipe'tirā cū pārāmerā nituriarā pa'ia nicārā niwā. Na, masā o'osere ñe'ecārā niwā. Abrahā Melquisedere a'merī bocaiejacā, na quē'rā marī'cārā nimirā, Abrahā me'rā nirá weronjō nicārā niwā. Tojo weero a'tiro nita basio'o. Levī pārāmerā nituriarāpū Abrahā Melquisedere o'ocā, na quē'rā cūrē o'obu'ipejatamu'cārā weronjō nicārā niwā.

¹¹ Israe curuacjārā, pa'ia Levī ya curuacjārā me'rā Ō'acū dutisere ñe'ecārā niwā. Na Levī ya curuacjārā Aarō pārāmerā nituriarā nicārā niwā. Na pa'ia āpērā Ō'acū dutisere siruturārē añurā wa'acā weemasīcārā niwā. Weemasīcā pūrīcārē, Ō'acū apī pa'i sōrōtibopī. Apīrē sōrōgū, Aarō ya curuacjārē sōrōticū niwī. Melquisedec weronjō nigū pe'ere sōrōcū niwī. ¹² Apī pa'i sājācā, todūporo cjase dutise quē'rā dūcayusa'a. ¹³ Marī wiogu Jesucristore Ō'acū ye queti ojāca pūrīpū a'tiro nicū niwī: “Mū'ū pa'i Melquisedec ní'caronjō ninu'cūgūsa'a”, nicū niwī. Jesucristo pa'i niacjū nimigū, Levī ya curuacjū niticū niwī. Cū ya curuacjū ne ni'cū pa'i sājāticū niwī. ¹⁴ Masīno'o, marī wiogu Jesucristo Judā ya curuacjū nicū niwī. Moisé pa'iare ucūgū, ne ni'cāti “Judā ya curuacjārā pa'ia nirāsama”, niticū niwī.

¹⁵⁻¹⁶ Apī pa'i Melquisedec weronjō nigū bajuese me'rā a'tiro masīno'o. Jesucristo pa'i sājācā, Levī ya curuacjārā pa'iare sōrōduti'caronjō wa'aticaro niwū. Cū catinu'cūgū nise me'rā pe'e pa'i sājācū niwī. ¹⁷ Ō'acū Jesucristore a'tiro nicū niwī: Mū'ū pa'i ninu'cūacjū ni'i.

Melquisedec ní'caronjōta nigūsa'a, nicū niwī.

¹⁸ Ō'acū todūporo cū dutise cūmū'tā'quere mejō nise tojacā weecu niwī. Te masārē añurō niseticā weeticaro niwū. ¹⁹ A'tiro ni'i. Moisé duti'quere yū'tirā, masā añurā wa'aticārā niwā. Ni'cārōacāma marī Jesucristore ējōpeorā, añurā toja'a. Ō'acūrē masīta basio'o. Tojo weerā añurō e'catiyu'u.

²⁰ Ō'acū cū macūrē pa'i sōrōgū, cū basuta “Diacjū weeguti”, nicū niwī. ²¹ Āpērā pa'ia pe'ere sōrōgū, tojo niticū niwī. Ō'acū cū macūrē sōrōgū, cū basu wāmepeo, sōrōcū niwī. Ō'acū cū ye queti ojāca pūrīpūre a'tiro ojano'wū: “Yū'ū basuta diacjū tojo weeguti” ní'que dūcayuno'ña marīrōsa'a. Mū'ū pa'i ninu'cūacjū ni'i.

Melquisedec weronojōta nigūsa'a, nicu niwī.

²² Cū tojo ni'quere a'te me'rā masīno'o. Jesú me'rā Ō'acū “Masārē añurō weeguti” ni'quere diacjūta nigū weepī, nino'o. Cū Moisé me'rā “Masārē añurō weeguti” nimu'tā'que nemorō a'te be'ro cjase pe'e añuyurūnūcā'a. ²³ Pa'ia pājārā waro sājāmujācārā niwā. Na wērīse bu'iri ninu'cūmasīticārā niwā. Na wērīca be'ro āpērā ducayumujācārā niwā. ²⁴ Jesú pūrīcā catinu'cūcūsami. Cū pa'i nisere āpērārē ducayuturiasome. ²⁵ Tojo weegu Ō'acūrē masīsī'rīrārē yu'rūwetidojacā weemi. Cūrē ējōpeorārē tojo weemi. Cū catinu'cūgū marī ye niatjere Ō'acūrē sērībosanu'cūmi.

²⁶ Tojo weegu Jesú pa'ia wiogu waro nimi. Cūnojrēta marī ũa'a. Cū ña'ase moogū, añubutiagu, ña'arō weetigu nimi. Marī ña'arō weerā weronojō nitimi. Ō'acū cūrē nipe'tirā bu'ipu cūucu niwī. ²⁷ Cū āpērā pa'ia wiorā weronojō nitimi. Pa'ia wiorā umucorinucū na ña'arō wee'quere acobojosere sērīrā, wa'icurārē wējē ũjūamorōsama. Be'ro āpērā yere mejārōta weebosasama. Jesucristo pe'e a'tiro weecu niwī. Cū ni'cātita na wa'icurārē wējē ũjūamorōpeo'caro weronojō wéégū, cū basu cū wērīse me'rā masā ña'arō wee'quere wērīwapayepe'ocā'cū niwī. Cū nipe'tirā ye niatjere tojo weebosacu niwī. ²⁸ Moisé duti'que me'rā pa'ia wiogure sōrōrā, a'tiro weeno'caro niwā. Cūrē sōrōrā, cū añurō weenu'cūtīmīcā, besesōrōno'caro niwū. Tojo wéeca be'ro Ō'acū pe'e diacjūta cū basu cū macūrē pa'ia wiogu waro sōrōcu niwī. Cū macū añugū ninu'cūgūrē tojo weecu niwī.

8

Jesú apobosari masū nimi nise ni'i

¹ Nipe'tise ni'cārōacā yu'u oja'que a'tiro ni'i. Jesucristo marī yagu pa'ia wiogu waro nimi. Cū ũmūsepu wiogu dujiri cūmurō Ō'acū tutuayurūgu tiro diacjū pe'e ejanujācu niwī. ² Cū ũmūsepu Ō'acū Nibutiari Tucūpure pa'ia wiogu weronojō nisami. Ti wi'i Ō'acū wéeca wi'i ni'i. Masā mejēta weecārā niwā. ³ A'ti di'tapuma pa'ia wiorārē wa'icurārē wējē ũjūamorōpeodutiro sōrōno'caro niwū. Tojo nicā apeyere o'odutirā sōrōno'cārā niwā. Tojo weegu Jesucristo quērā Ō'acūrē apeyenojō o'ocā, añutū'sa'a nīgū wērīgū, cūrē apeyenojō o'ogu weronojō weecu niwī. ⁴ Jesucristo a'ti nucūcāpure tojadojagu, ne cārō pa'i nima'atibopī. Āpērā pa'ia Moisé duti'caronojōta Ō'acūrē apeyenojōrē o'orā nitojacārā niwā. Tojo weero basiotibopā. ⁵ A'ti nucūcāpu pa'ia Ō'acū cjasere da'rarā a'tiro weema. Na Ō'acū wi'i ũmūsepu nirī wi'i cjasere weronojō weerā weema. Marī masī'i. Ūmūse cja wi'i pe'e ti wi'i waro ni'i. A'ti nucūcā cja wi'i pe'e ũmūse cja wi'i queose ni'i. Tojo weegu Ō'acū cū ya wi'i a'ti nucūcā cja wi'ire weedutigu, Moisére a'tiro nicu niwī: “Añurō wācūña. Nipe'tise ya wi'i cjasere mu'urē ũrūgūpu i'o'caronojōta weeya”, nicu niwī. ⁶ A'tocateroma majā Jesú pa'ia wiogu waro Ō'acū tiropu marīrē sērībosanu'cūgū nimi. Cū weese āpērā pa'ia ye nemorō añuyurūnūcā'a. A'tiro ni'i. Ō'acū ne waro masā me'rā apogu, “Yu'u duti'quere wéerā, yarā nīrāsama”, nicu niwī. Be'rore tja masā me'rā apogu, “Musā wiogu nigūti. Musārē yarā wa'acā weeguti. Musārē

acobojojuti. Yũ'u me'rã catinu'cũrãsa'a", nicũ niwĩ. Cũ tojo ní'quere masĩno'o. Cũ nimũ'tã'que nemorõ be'ro cjase pe'e añuyũ'rũnũ'cã'a. A'te be'ro cjasere Jesũta queoro wa'acã weecu niwĩ. Tojo weero ãpẽrã pa'ia weese nemorõ añuyũ'rũnũ'cã'a.

⁷ A'tiro ni'i. Ô'acũ ne waro masã me'rã apo'que queoro wa'aticaro niwũ. Queoro wa'acãma, masã me'rã apaturi aponemotibopĩ. ⁸ Ô'acũ ne warocjãrãrẽ "Yũ'u duti'quere queoro weetima", nicũ niwĩ. Narẽ cũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ojano'wũ:

Marĩ wiogũ a'tiro nimi:

"Be'ropũ yũ'u Israe curuacjãrãrẽ, tojo nicã Judã ya curuacjãrãrẽ apaturi añurõ na me'rã weepoguti tja.

⁹ Todũporopũ na ñecũsumũa me'rã weeguti ni apo'caronojõ nisome. Narẽ Egiptopũ ní'cãrãrẽ yũ'u basu miiwijawũ.

Narẽ 'Añurõ weeguti', nimiwũ.

Na pe'e yũ'u duti'quere weetiwã.

Tojo weegũ narẽ cõ'awã'cãwũ", nicũ niwĩ marĩ wiogũ.

¹⁰ "Be'ropũ Israe curuacjãrã me'rã apaturi 'Añurõ weeguti' ní'que a'tiro ni'i.

Yũ'u duti'quere narẽ wãcũcã weeguti.

Tojo nicã narẽ yũ'u duti'quere ãjõpeocã weeguti.

Tojo weegũ yũ'u na wiogũ nigũti.

Na quẽ'rã yarã nirãsama.

¹¹ Na ne ni'cũrẽ yũ'u Ô'acũ nisere bu'esome.

Ne cã me'rãcjãrẽ, cũ acaweregure, 'Ô'acũrẽ masĩña', nisome.

Nipe'tirã yũ'ure masĩrãsama.

Wĩ'marã, tojo nicã bũcũrã masĩrãsama.

¹² Na ña'arõ wee'quere acobojojuti.

Ne apaturi tere wãcũnemosome", nicũ niwĩ marĩ wiogũ.

¹³ Ô'acũ ne waropũ "Masãrẽ añurõ weeguti", nicũ nimiwĩ. Be'ro, "Apaturi masã me'rã añurõ weeguti", ni apocũ niwĩ tja. Tojo weero cũ nimũ'tã'que pe'e pe'tia wa'acaro niwũ. Nipe'tise mejãmejã wano'ña marĩ'i. Te maata pe'tidijase ni'i.

9

Ë'musepũ nirĩ wi'i Ô'acũ wi'i cjase, tojo nicã a'ti nucũcãpũ nirĩ wi'i cjase ni'i

¹ Ni'cãrõacãma a'tiro nigũti. Ô'acũ ne waro "Masã me'rã añurõ weeguti" ní'caterore cũrẽ ñubuerã weewuadutisenojõrẽ cũucũ niwĩ. Na ñubueri wi'i a'ti nucũcã cja wi'i nicaro niwũ.

² Ti wi'i wa'icũrã caseri me'rã wéeca wi'i nicaro niwũ. Ne sãjãarĩ tucũ Añurĩ Tucũ wãmeticaro niwũ. Topũre s'ocjũ nu'cũcaro niwũ. Tojo nicã na Ô'acũrẽ o'orã pãrẽ peoro nu'cũcaro niwũ.

³ Ësebutiri caserojo yũ'rũropũ ape tucũ Ô'acũ Nibutiarĩ Tucũ nicaro niwũ.

⁴ Ti tucũpũ u'mũtise ãjũamorõpeowũaro uru me'rã wee'caro nicaro niwũ. Tojo nicã Ô'acũ "Masã me'rã añurõ weeguti" ní'quere cãori acaro, uru casero me'rã omabi'aca acaro cũña'caro niwũ. Ti acaro po'peapũ ni'cãrũ uru me'rã weecarũ nicaro niwũ. Tirũpũ ba'ase manã wãmetise sãñacaro niwũ. Apeye quẽ'rãrẽ tuacjũ Aarõ yagũ ñasãwĩjicjũ nicaro niwũ. Tojo nicã Ô'acũ duti'quere oja'que pjĩrĩ

ũtã pjĩrĩ sãñacaro niwũ. ⁵ Ti acaró bu'ipũre Õ'acũrẽ wereco'terã u'mũsecjãrã queose yee'que nu'cũcaro niwũ. Na topũ niyucã, Õ'acũ topũ nisere ï'ono'caro niwũ. Õ'acũrẽ wereco'terã wũuse docapũ pa'ia wiogu Õ'acũrẽ masãrẽ ña'arõ wee'quere acobojodutigũ dí wẽestepeocũ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ nipe'tise ti wi'i cjasere werenemo-masĩtisa'a.

⁶ Õ'acũ wi'ire apóca be'ro pa'ia na da'rawuasere wéerã, nimũ'tãrĩ tucũpũre sãjãanu'cũcã'cãrã niwã. ⁷ Ape tucũ pe'ere pa'ia wiogu waro dia'cũ ni'cãtita, ni'cã cũ'marẽ sãjãacu niwĩ. Topũ sãjãagũ, wa'icũrã wẽjẽ'cãrã ye díre miisãjãacu niwĩ. Cũ basu ña'arõ wee'que wapa, tojo nicã masã na ña'arõ wee'que wapare acoboJose sãrĩgũ tojo weecu niwĩ. ⁸ Tojo wee'que me'rã a'tocaterore Espĩritu Santu a'tiro marĩrẽ ï'omi. Todũporopũ pa'ia Õ'acũ wi'ipũ weewuasenojõ ni'cãrõacãrẽ weenu'cũcãma, marĩ u'mũsepũre ne sãjãamasĩtibosa'a. ⁹ A'te nipe'tise todũporo cjase a'tiro nicãrẽ queose ni'i. Titapũre Õ'acũrẽ o'ose, na wa'icũrãrẽ ãjũamorõpeose masãrẽ bu'iri marĩrã tũ'oña'cã weemasĩticaro niwũ. ¹⁰ Te na weeseti'que a'tiro nicaro niwũ. Sĩ'rĩse, ba'ase, tojo nicã na Õ'acũrẽ ñubuese dũporo na ña'arõ wee'quere coesetise nicaro niwũ. Te dutise bu'icjase dia'cũ nicaro niwũ. Tojo weese téé Õ'acũ tere ducayúca be'ropũ añucaro niwã.

¹¹ Õ'acũ bese'cũ Cristo a'titojacũ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cũ pe'e pa'ia wiogu waro nimi. Cũ marĩrẽ añusere miiticu niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cũ pa'ia wiogu weewuasenojõrẽ Õ'acũ wi'i u'mũsepũ nirĩ wi'ipũ weegu weesami. U'mũsepũ nirĩ wi'i, a'ti nucũcã cja wi'i nemorõ, añubutiari wi'i nisa'a. Masã wéeca wi'i nitisa'a. ¹² Õ'acũ bese'cũ Cristo u'mũse cja wi'i Õ'acũ Nibutiari Tucũ waropũre sãjãacu niwĩ. Cũ wa'icũrã, cabracã, wecu wĩ'marã ye díre miisãjãaticũ niwĩ. Tojo weronojõ o'ogu, cũ ye dí me'rã, cũ wẽrĩse me'rã sãjãacu niwĩ. Te me'rã marĩ nipe'tirãrẽ ni'cãti me'rãta wẽrĩbosacu niwĩ. Marĩrẽ catinu'cũdutigu tojo weecu niwĩ. ¹³ Dũporocjãrãpũ na wẽrĩ'cãrãrẽ da'raña'ca be'ro Õ'acũ ï'orõpũre ña'ase cuorã weronojõ tojacãrã niwã. Tojo weerã wecuã umua ye díre, cabra ye díre, tojo nicã wecu wĩ'magõ ãjũano'co ye nitĩ me'rã ña'ase cuorã weronojõ nirãrẽ wẽestepeocãrã niwã. Narẽ Õ'acũ ï'orõpũre ña'ase moorã tojadutirã tojo weecãrã niwã. Diacjũta ni'i, nĩrõ. Na, bu'ipũ dia'cũ añurã tojacãrã niwã. ¹⁴ Wecu ye dí me'rã, cabra ye dí me'rã tojo weeta basiocã pũrĩcãrẽ, Cristo ye dí me'rãma tjã'a. Cristo Espĩritu Santu ninu'cũgũ weetamuse me'rã wa'icũrã ãjũamorõpeoronjõ o'ogu, cũ basu Õ'acũrẽ wiagu, wẽrĩcu niwĩ. Cũ curusapũ wẽrĩgũ, ña'ase moogũ nicũ niwĩ. Cũ ye dí me'rã marĩ bu'iritirã, ña'arõ weeseti tũ'oña'quere pecame'epũ wa'abo'cãrãrẽ yũ'rũweticã weecu niwĩ. Cũ Õ'acũ catinu'cũgũ yere weenu'cũdutigu tojo weecu niwĩ.

¹⁵ Tojo weegu Jesucristo a'tiro weegũ nimi. Be'ropũre masãrẽ apaturi Õ'acũ “Yũ'u mũsã wiogu nigũti. Mũsã, yarã nirãsa'a” ní'quere apobosagu nimi. Todũporocjãrã pe'e Õ'acũ nimũ'tãse cũ duti'que doca nĩrã, ña'arõ wee, cũ duti'quere yũ'rũnũ'cãcãrã niwã. Jesucristo wẽrĩse me'rã tere acobojono'cãrã niwã. Tojo nicã Õ'acũ bese'cãrã cũ “O'oguti” ní'que catinu'cũsere ñe'erãsama. ¹⁶ A'tiro weronojõ

ni'i. Ni'cũ cã wẽrĩse duporo cã acaweregure “Yu'u cuose mu'u ye tojarosa'a”, nisami. Cã wẽrĩcã ĩ'arã, wẽrĩcu ye ni'quere cãrẽ o'osama. ¹⁷ Cã wẽrĩse duporo cã “O'oguti” ni'quere ñe'emasĩtisami. Cã wẽrĩca be'ropu dia'cũ ñe'emasĩsami. ¹⁸ Tojo weero Õ'acũ “Masãrẽ a'tiro weeguti” nimu'tã'que quẽ'rãrẽ tojota wa'acaro niwã. Wa'icurãrẽ wẽjẽ, na ye dí wẽestese me'rã dia'cũ Õ'acũ “Tojo weeguti” ni'que wa'anũ'cãcaro niwã. ¹⁹ Moisé a'tiro weecu niwĩ. Cã nipe'tise Õ'acũ duti'quere nipe'tirã tu'oropu bu'ecu niwĩ. Bu'etojanũ'cõ, cã sõ'arĩ casero oveja poari me'rã wéeca caserore miicu niwĩ. Tojo nicã yucũsiti hisopo wãmetiri sitire pe'ecu niwĩ. Wecu macũ wẽjẽno'cu ye díre, cabra ye díre aco me'rã morẽcu niwĩ. Be'ro sõ'arĩ caserore ti siti dupupu du'teõ'o, te dípu yosomiicu niwĩ. Be'ro Õ'acũ ye duti'que ojãca pũrĩrẽ, tojo nicã masã nipe'tirãrẽ wẽestepeocu niwĩ. ²⁰ Cã tojo wéeca be'ro narẽ nicu niwĩ: “A'te dí me'rã Õ'acũ masãrẽ ‘Tojo weeguti’ ni'quere masĩno'o”, nicu niwĩ. ²¹ Apeyere, Moisé Õ'acũ wi'ire a'tiro weecu niwĩ. Nipe'tise ti wi'i po'peapu Õ'acũrẽ ẽjõpeorã na cuosere dí me'rã wẽestepeocu niwĩ. ²² Titare Õ'acũ dutise a'tiro nicaro niwã. Dí me'rã Õ'acũ wi'ipu nisere cã ĩ'orõpu añuse tojadutiro wẽestepeono'caro niwã. Wẽestepeoya marĩcã, Õ'acũ masã ña'arõ wee'quere acobojoticu niwĩ. Dí me'rã dia'cũ Õ'acũ masã ña'arõ weesere acobojono'o.

Jesú cã wẽrĩse me'rã masã ña'arõ wee'quere yu'ruose ni'i

²³ Duporo cjase Õ'acũ wi'ipu weewuasenojõ u'muse cjase queose nicaro niwã. Tere Õ'acũ ĩ'orõpu añuse tojadutirã a'tiro weecãrã niwã. Wa'icurãrẽ wẽjẽ, na ye dí me'rã wẽestepeocãrã niwã. Duporocjãrã na wee'que nemorõ u'muse cjase pe'e añuyurũnu'cã'a. Tojo weero wa'icurãrẽ ãjũamorõpeo'que nemorõ, añuse warore u'a. Te Jesucristo wẽrĩse ni'i. ²⁴ A'ti nucũcãpũre Jesucristo masã wéeca wi'i Añurĩ Tucũ wãmetiri tucũpũre sãjãaticu niwĩ. Ti wi'i u'muse cja wi'i queose nicaro niwã. Cã u'muse waro pe'ere sãjãacu niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cã Õ'acũ tiropu marĩrẽ sãrĩbosagu weesami. ²⁵ Toduporopu pa'ia wiogu judío masũ Õ'acũ Nibutiarĩ Tucũpũre ni'cãrẽtiri cã'marĩnucãrẽ wa'icurã ye díre miisãjãamũjãcu niwĩ. Te dí, cã ye dí niticaro niwã. Cristo pũrĩcãrẽ cã ye dí waro nicaro niwã. Cã wẽrĩse me'rã ni'cãtita u'muse Õ'acũ tiropu sãjãacu niwĩ. ²⁶ Jesucristo pa'ia wiogu weronõjõ wéegu pũrĩcã, a'ti dí'ta du'pocãticãputa wẽrĩnu'cã, a'tiro nicã quẽ'rãrẽ wẽrĩnu'cũcã'bosami. Tojo weronõjõ o'ogu, a'tocatero a'ti u'muco pe'tiwã'cãrĩ curare Cristo a'ti nucũcãpũre bajuacu niwĩ. Cã ni'cãtita nipe'tirã ye niatjere wẽrĩbosacu niwĩ. Ña'arõ wee'quere cõ'agũ, tojo weecu niwĩ. ²⁷ Marĩ quẽ'rã nipe'tirã ni'cãti me'rãta wẽrĩdijarãsa'a. Wẽrĩca be'ro Õ'acũ marĩrẽ besegusami. ²⁸ Cristo ni'cãtita cã wẽrĩse me'rã wa'icurãrẽ wẽjẽ ãjũamorõpeoro weronõjõ weecu niwĩ. Tojo weese me'rã masã nipe'tirã ña'arõ wee'quere cõ'acu niwĩ. Be'ro apaturi a'tigusami. Masã na ña'arõ wee'quere cõ'agũ mejẽta a'tigusami. Masã cãrẽ yucuerã pe'ere yu'ruogu a'tigu weegusami.

10

¹ Moisé dutise Õ'acũ masārē be'ropu añurō weeatje queose nicaro niwũ. Tojo weero Moisé duti'que masārē Õ'acũ me'rã añurō nıması̄cã weeticaro niwũ. Te a'tiro nicaro niwũ. Na Õ'acũ me'rã añurō nisı̄'rırã, ni'cãti cã marınucũ wa'ıcurãrē wējē ũjũamorõpeocãrã niwã. Te narē Õ'acũ ĩ'orõpũ añurã waro tojacã weeması̄ticaro niwũ. ² Te masārē añurã tojacã weeması̄cãma, na wa'ıcurãrē ũjũamorõpeosere du'ucã'bopã. Na ni'cãti ũjũamorõpeose me'rãta na ña'arõ wee'quere acobojo'no'cãrãpũ tojatojabopã. Na bu'iri marırã tu'oña'bopã. ³ A'tiro pe'e nicaro niwũ. Na wa'ıcurãrē wējē ũjũamorõpeorã, na ña'arõ wee'quere cã'marınucũ wãcũrã, tojo weecãrã niwã. ⁴ Wecua uua ye dí, cabra ye dí ña'arõ wee'quere ne cõ'aması̄tisa'a.

⁵ Tojo weegu Jesucristo a'ti nucũcãpũre a'tigu, Õ'acũrē a'tiro nicu niwĩ:
Mu'ũ masã ña'arõ wee'quere acobojosı̄rĩgũ, wa'ıcurãrē wējē ũjũamorõpeosere uawe'e.

Tojo nicã narē acobojosı̄rĩgũ, apeyenojõ o'ocã uawe'e.

A'tiro wéegũ, mu'ũ ni'cã upũ yu'ũre o'ocu niwũ.

Masã ña'arõ wee'quere wẽrĩbosadutigu tojo weecu niwũ.

⁶ Mu'ũ masã na ña'arõ weesere cõ'ası̄rĩgũ, wa'ıcurãrē ũjũamorõpeosere, tojo nicã apeyenojõ o'osere tu'sawe'e.

⁷ Tojo tu'satise bu'iri yu'ũ a'tiro niwũ:

“Õ'acũ, mu'ũ uaro weegu a'tigu wee'e.

Mu'ũ ye queti ojãca pũrĩpũ yu'ũ pi'etiatjere ojano'caronojõta weeguti”,
nicu niwĩ Jesucristo.

⁸ Tojo weegu Jesucristo ni'caronojõta a'tiro ni'i. Õ'acũ wa'ıcurã ũjũamorõpeosere, cãrē apeyenojõ o'osere tu'satisami. Tojo nicã masã ña'arõ wee'quere cõ'ası̄rırã ũjũamorõpeosere uatisami. Nipe'tise te tojo weese Moisé duti'caronojõ nicaro niwũ, nırõ. Tojo nimicã, Õ'acũ pe'e tojo weesere tu'saticu niwĩ. ⁹ Jesucristo Õ'acũrē “Mu'ũ uaro weegu a'tigu wee'e”, nicu niwĩ. Tojo nıgũ, wa'ıcurã wējē ũjũamorõpeosere cõ'acu niwĩ. Cũ wẽrĩse me'rã toduporopũ na weeseti'quere ducayucu niwĩ. ¹⁰ Jesucristo cũ wẽrĩse me'rã Õ'acũ uaro weecu niwĩ. Tere wéegũ, cũ wa'ıcurã wējē ũjũamorõpeosere weronojõ weegu weecu niwĩ. Cũ wẽrĩse me'rã Õ'acũ marırē cũ yarã tojacã weecu niwĩ. Ni'cãtita cũ wẽrĩse me'rã marı nipe'tirãrē wẽrĩbosacu niwĩ.

¹¹ Nipe'tirã judıo masã pa'ia uucorınucũ a'tiro weecãrã niwã. Nu'cũtjıarã, wa'ıcurãrē wējē ũjũamorõpeomuı̄jãcãrã niwã. Na ũjũamorõpeonu'cũmicã, masã ña'arõ wee'quere ne cõ'aması̄ticaro niwũ. ¹² Jesucristo pũrıcã ni'cãti cũ wẽrĩse me'rãta masã ña'arõ wee'quere cõ'ape'ocu niwĩ. Cũ tojo wéeca be'ro Õ'acũ tiro diacjũ pe'e ejanujãcu niwĩ. ¹³ Topũ yucuegu weesami. Õ'acũ nipe'tirã cãrē ĩ'atu'ti'cãrãrē docaque'acã wéeca be'ropũ weedu'ugusami. ¹⁴ Ni'cãti cũ wẽrĩse me'rãta Õ'acũ yarãrē añurã tojacã weecu niwĩ. Na añurã ninu'cũrãsama. ¹⁵ Te diacjũta niyucã, Espıritu Santu quẽ'rã marırē “Tojota ni'i”, ni weremi. Cũ a'tiro weremu'tãcu niwĩ:

¹⁶ “Be'ropũ yu'ũ na me'rã ‘Apaturi añurõ weeguti’ nı'que a'tiro ni'i”,
nicu niwĩ Õ'acũ.

“Yu'ũ duti'quere narē wãcũcã weeguti.

Tojo nicã narê yu'u duti'quere êjôpeocã weeguti."

17 Be'ro a'tiro ninemocã niwĩ:

"Ne apaturi na ña'arõ wee'quere wãcünemosome", nicã niwĩ, ni werecã niwĩ Espiritu Santu.

18 Tojo weerã marĩ ña'arõ wee'quere acobojo'ca be'ro niyucã, apaturi marĩ ña'arõ wee'que bu'irire acobojodutirã wa'icãrãrê ãjãamorõpeosere ãanemowe'e.

Jesucristo ye dí me'rã Ô'acũ tiro sãjãamasĩ'i nise ni'i
(Mt 27.51; Mr 15.38; Lc 23.45)

19 Toduporo pa'ia wiogu dia'cũ Ô'acũ Nibutiari Tucũpũre sãjãamasicũ niwĩ. Ni'cãrõacãrê marĩ quẽ'rã acobojo'cãrãpũ nĩrã, uiro marĩrõ cũ sãjãa'caronojõ weemasĩ'i. Ô'acũpũre diacjũ uiro marĩrõ sãrĩmasĩ'i. Jesucristo cũ wẽrĩ'que me'rã, cũ ye dí o'mabũro'que me'rã tojo weemasĩ'i. 20 Toduporopũ usebũtiri caserojo Ô'acũ Nibutiari Tucũpũre cã'mota'ayosacaro niwã. Ti casero cã'mota'a'caro weronajo Jesucristo wẽrĩse duporo masã Ô'acũ Nibutiari Tucũpũre sãjãamasiticãrã niwã. Ni'cãrõacãrê cũ wẽrĩse me'rã marĩ ti tucũpũre sãjãa'cãrã weronajo cũ me'rã catinu'cũmasĩ'i. 21 Jesucristo pa'ia wiogu waro ã'mũsepu Ô'acũ wi'ipũ marĩrê sãrĩbosagu nimi. 22 Tojo weerã Ô'acũrê queoro wãcũse, añurõ êjôpeose me'rã sãrĩrã. "Tojo êjôpeoma'acãrã weesa'a" nĩrõ marĩrõ sãrĩrã. A'tiro ni'i. Cũ marĩ ña'arõ bu'iritirã tũ'oña'quere bu'iri marĩrã tojacã weecũ niwĩ. Marĩ ya upũ aco añuse me'rã ã'ono'caro weronajo ni'i. Marĩ ña'arõ wee'quere cõ'ape'ono'cãrãpũ ni'i. 23 Ô'acũ "Tojo weeguti" nĩ'quere weegusami. Tojo weerã marĩ êjôpeosetisere êjôpeoronojõta ne dũcayuro marĩrõ êjôpeonu'cũrã. Cũ o'oatjere e'catise me'rã yucuerã, tojo weerã. 24 Marĩ basu a'tiro wãcũrõũa'a. "Ã'rãrê, ãpẽrãrê weetamuturiadutigũ, ¿de'ro weegusari?" ni wãcũrõũa'a. "Narê a'merĩ ma'idutigũ, añurõ weedutisĩ'rĩgũ tojo ãasã'a", nĩrõũa'a. 25 Ô'acũrê êjôpeorã nerẽwũaropũ ãpẽrã nerẽtisama. Na weesere sirututicã'rõũa'a. Narê siruturonajo o'orã, marĩ nerẽrã, a'merĩ wãcũtutuacã weerõũa'a. Cã'rõ dũ'sa'a marĩ wiogu a'tiatje. Tojo weerã tojo weerõũa'a.

26 A'tiro ni'i. Diacjũ cjasere masĩmirã, marĩ ña'arõ weesĩ'rĩrõ bajuro ña'arõ weenu'cũrã, acobojose bocasome. Jesucristo wẽrĩse me'rã dia'cũ acobojo'no. Marĩ ña'arõ weenu'cũrã, cũrê ãtirã weronajo ni'i. Tojo weerã ne acobojo'osome. 27 Marĩ ña'arõ weenu'cũcã, marĩrê a'tiro wa'arosa'a. Ô'acũ marĩrê besegusami. Cũ beseca be'ro pecame'epũ ãpẽrã cũrê i'atu'ti'cãrã me'rã cõ'agũsami. Marĩrê "Bu'iri da'reguti" cũ nĩ'que tuunũrũse dia'cũ toja'a. 28 Toduporopũre no'o Moise duti'quere yũ'rũnũ'cãgũrê puarã o i'tiarã weresãca be'ro cũrê ne pajaña'ticãrã niwã. Cũrê wẽjẽcõ'acãrã niwã. 29 Añurõ wãcũña. Ô'acũ duti'que cũ Moisére cũu'quere yũ'rũnũ'cãgũ, bu'iri da'reno'cũ niwĩ. Ni'cãrõacãma Ô'acũ macũ cũrê wẽrĩbosa'quere êjôpeodu'ugũre tãasami. Êjôpeotigũnojo Ô'acũ macũ cũrê wẽrĩbosa'quere "Wapamarĩ'i", ni wãcũsami. Espiritu Santu cũrê ma'isere yabisami. A'tiro ni'i. Jesucristo wẽrĩse me'rã Ô'acũ masãrê cũ "Weeguti" nĩ'quere queoro wa'acã weecũ niwĩ. Cũ wẽrĩse me'rã, cũ ye dí me'rã marĩ ña'arõ wee'quere cõ'acũ niwĩ. Tojo weegu Ô'acũ cũ macũrê ãatigure

urputu bu'iri da'regusami. ³⁰ Ō'acũ marĩ wioꝝu ucũ'quere masĩ'i. A'tiro nicu niwĩ: "Yũ'u bu'iri da'racju ni'i. Na wee'que wapare yũ'u wapayegusa'a." Apeye quẽ'rãrẽ nicu niwĩ: "Marĩ wioꝝu cũ yarãrẽ na ña'arõ weese wapare bu'iri da'regusami." ³¹ Ō'acũ catinu'cũgũ nimi. Cũ bu'iri da'rese pũrõ wiose ni'i.

³² Musã ne waro ẽjõpeoca be'ro wee'quere wãcũña. Titare musã Jesucristore ẽjõpeose ye bu'iri pũrõ pi'eticãrã niwũ. Musãrẽ tojo wa'a'quere wãcũtutuacãrã niwũ. ³³ Ni'cãrẽrã masã ĩ'orõpũ yabi bujicã'no'cãrã niwũ. Cãmida'reno'cãrã niwũ. Apeterore ãpẽrã na pi'etisere tũ'oña'tamucãrã niwũ. ³⁴ Musã bu'iri da'reri wi'ipũ nirãrẽ pajaña'cãrã niwũ. Æpẽrã musã yere ẽ'macã, e'catise me'rã nu'cãcãrã niwũ. Musã u'musepu cõoatje pe'ere "A'ti nucũcã cjase nemorõ, añuyũ'rũnu'cãse ni'i", nicãrã niwũ. Te pe'titiatje ni'i nĩrã, wãcũtutuacãrã niwũ. ³⁵ Tojo weerã ne ẽjõpeodu'uticã'ña. Ẽjõpeonu'cũrã, añuse warore ñe'erãsa'a. ³⁶ Musãrẽ wãcũtutuarã nirõna'a. Tojo wéerã, Ō'acũ uaro wéeca be'ro cũ "O'ogũti" ni'quere musã ñe'erãsa'a. ³⁷ Ō'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ni ojano'caro niwũ:

"Maata waro a'tiguti" ni'cu a'tigusami.

Ne yoogosome.

³⁸ Yũ'u "Añurõ weerã nima" nino'rã pũrĩcã ẽjõpeonu'cũrã, yũ'u me'rã ninu'cũrãsama.

Æpẽrã uirã, ẽjõpeodu'urã pũrĩcãrẽ ne tũ'sasome, ni ojano'wũ.

³⁹ Marĩ pe'e ui ẽjõpeodu'urãnojõ niwe'e. Tojo weerã marĩ pecame'epũ wa'asome. Marĩ cũrẽ ẽjõpeorã, yũ'ruono'rãsa'a.

11

Ō'acũrẽ ẽjõpeose cjase ni'i

¹ Marĩ ẽjõpeorã, a'tiro nĩmasĩ'i: "Ō'acũ marĩrẽ ni'quere diacjũta weegusami", ni'i. Tere ĩ'atimirã, ĩ'arã weronjõ "Diacjũta ni'i", ni'i. ² Duporopũ marĩ ñecũsumua Ō'acũrẽ ẽjõpeocãrã niwã. Na a'tiro ni wãcũcãrã niwã: "Ō'acũ ni'caronjõta marĩrẽ weetamugũsami", nicãrã niwã. Tojo weegũ Ō'acũ narẽ "Añurã nima", nicu niwĩ.

³ Marĩ Ō'acũrẽ ẽjõpeorã, a'tiro masĩ'i. Cũ a'ti turi nipe'tisere bajurẽgũ, cũ dutiro me'rã bajurẽcu niwĩ. Tojo weero a'ti turi cjase marĩ ni'cãrõacã ĩ'ase ne waropũ marĩ'quere wee'que ni'i, nino'o.

⁴ Duporocjũpũ Abel Ō'acũrẽ ẽjõpeoꝝu, Ō'acũrẽ oveja wĩ'magũrẽ wẽjẽ ẽjũamorõpeocu niwĩ. Cũ, cũ ma'mi Caĩ o'o'que nemorõ añurõ o'ocu niwĩ. Ō'acũ Abel ẽjõpeosere ĩ'agũ, cũ o'osere ñe'ecu niwĩ. Cũrẽ "Añugũ nimi", nicu niwĩ. Tojo weero Abel duporopũ wẽrĩca be'ro nimicã, a'tiro ni'i. Cũ Ō'acũrẽ ẽjõpeo'que a'tiro nicãrẽ marĩrẽ bu'ese ni'i. Marĩ quẽ'rã cũ ẽjõpeo'caronjõta Ō'acũrẽ ẽjõpeoꝝna'a.

⁵ Enoc wãmetigu quẽ'rã Ō'acũrẽ ẽjõpeoꝝu nicu niwĩ. Cũ wẽrĩtomicã, Ō'acũ cũrẽ cũ tiropũ miacu niwĩ. Æpẽrã cũrẽ a'macãrã nimiwã. Ne bocaticãrã niwã. Ō'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ojano'caro niwũ: "Ō'acũ Enorẽ e'catise me'rã ĩ'acu niwĩ. Tojo weegũ cũrẽ miacu niwĩ", niwũ. ⁶ Marĩ Ō'acũrẽ ẽjõpeotirã, cũrẽ e'caticã weemasĩtisa'a. A'tiro

ni'i. Õ'acürë ëjõpeosĩ'rĩgũ, "Diacjũta cũ nisami", nirõua'a. Tojo nicã "Cürë yu'u ëjõpeocã, añurõ weegusami", nirõua'a.

⁷ Noé wãmetigu quẽ'rã Õ'acürë ëjõpeogu, a'tiro weecu niwĩ. A'ti turire bu'iri da'reatjere Õ'acũ cürë werecu niwĩ. Noé "Tojo wa'arosa'a" ni masĩtimigũ, Õ'acürë ëjõpeocu niwĩ. Tojo weegu Õ'acürë yu'tigu, cũ acawererã me'rã dia mirĩcã yu'rusi'rĩgũ, yucusu pajipujore da'recu niwĩ. Tojo ëjõpeogu, a'ti nucücãcjãrã Õ'acũ ucüsere ëjõpeotirãrë a'tiro i'ocu niwĩ. Na pecame'epu wa'atjere i'ocu niwĩ. Cürë Õ'acũ "Añugũ nimi", nicu niwĩ. Cũ ëjõpeoyucã, tojo nicu niwĩ.

⁸ Abrahã quẽ'rã Õ'acürë ëjõpeogu, a'tiro weecu niwĩ. Õ'acũ cürë ape di'tapu wa'aduticã, yu'ticu niwĩ. Õ'acũ cürë o'oatjoru wa'acu niwĩ. Cũ ya macãrë wijawã'cãgũ, "Ti di'tapu wa'agusa'a" nirõ marĩõ wa'acu niwĩ. ⁹ Abrahã Õ'acũ cürë "Ti di'tare mu'urë o'oguti" ní'quere ëjõpeocu niwĩ. Ti di'tapure etacu niwĩ. Eta, cũ ãpẽrã ya di'tapure nĩgũ, mejẽcã pejaro tu'oña'cu niwĩ. Wa'icurã caseri me'rã wéeca wĩ'ipu cãjĩcu niwĩ. Cũ macũ Isaa, tojo nicã cũ pãrãmi Jacob mejãrõta nisirutuburocãrã niwã. Õ'acũ na quẽ'rãrë "Musãrë a'ti di'tare o'oguti", nicu niwĩ. ¹⁰ Abrahã Õ'acũ ya macã pe'titiatji macã u'muse pe'ere nisĩ'rĩgũ, tojo weecusiacu niwĩ. Ti macã Õ'acũ wéeca macã ni'i.

¹¹ Apego quẽ'rã Õ'acürë ëjõpeogo, Abrahã numo Sara a'tiro weeno'co niwõ. Co bucuo waro põ'rã bocata basiotimicã, Õ'acũ core põ'rãticã weecu niwĩ. Co ni'cũ põ'rãtico niwõ. Co a'tiro wãcũco niwõ: "Õ'acũ yu'ure 'Wĩ'magũ wuagosa'a' ní'quere queero weegusami", nico niwõ. Tojo weegu Õ'acũ queero weecu niwĩ. ¹² Abrahã bucu waro nimigũ, macũticu niwĩ. Macũti, be'ro pãjãrã waro pãrãmerã nituriarã cuocu niwĩ. Na ñocõa, nucũpori weronjõ pãjãrã waro ba'paqueota basiotirã nicãrã niwã.

¹³ Æ'rã yu'u ucürã Õ'acürë ëjõpeonu'cücãrã niwã. Cũ "O'oguti" níca di'tare ñe'etimirã, ëjõpeocãrã niwã. Ñe'etimirã, wẽrã wa'acãrã niwã. Na ëjõpeose cuorã, cũ o'oatjere ñe'e'cãrã weronjõ nicãrã niwã. "Cũ ní'caronjõta weegusami" ni wãcürã, e'caticãrã niwã. Na tojo wee'que me'rã "U'musepu wa'arãsa'a, a'ti nucücãpũre sijari masã weronjõ ni'i", nicãrã niwã. ¹⁴ Masĩno'o, tojo nĩrã, ape di'ta na niatji di'ta warore a'marã weecãrã niwã. ¹⁵ Na ne waro wijawã'cã'caropũre wãcürã pũrĩcã, dajabopã. ¹⁶ A'tiro pe'e weecãrã niwã. Ti di'ta nemorõ añurĩ di'ta waro u'muse pe'ere nisĩ'rĩcãrã niwã. Tojo weegu Õ'acũ na "Ësã wiogu nimi" nicã, bopoyasãticu niwĩ. Tojo bopayasãtigũ, na ya macã na niatjo u'musere apoyutojacu niwĩ.

¹⁷ Abrahã Õ'acürë ëjõpeogu, a'tiro weecu niwĩ. Õ'acũ ¿di-acjũta yu'ure ëjõpeomiti? nĩgũ, cũ macũ Isaare wa'icũre wẽjẽ ãjũamorõpeowuaronjõ weeduticu niwĩ. Abrahã cũ macũ ni'cũ nigũrë "Wẽjẽ ãjũamorõpeowe'e", niticu niwĩ. ¹⁸ Todũporopũre Õ'acũ Abrahãrë a'tiro nicu niwĩ: "Isaa mu'u macũ me'rã pãjãrã pãrãmerã nituriarã cuogusa'a", nicu niwĩ. ¹⁹ Abrahã a'tiro wãcũcu niwĩ: "Õ'acũ nipe'tirã wẽrĩ'cãrãpũreta masõmasĩmi." Cũ macürë "Wẽjẽgũti" weeri cura Õ'acũ cürë "Wẽjẽticã'ña", nicu niwĩ. Tojo weerã a'tiro nímasĩ'i: "Abrahã cũ macürë wẽrĩ'cupũ masã'cũre weronjõ cuocu niwĩ", nímasĩ'i.

²⁰ Isaa Õ'acürē ējōpeogu, cū pō'rā Jacore, Esaúre be'ropu añurō wa'atjere wereyucu niwī. ²¹ Jacob Õ'acürē ējōpeogu, cū wērīse dūporoacā cū pārāmerā José pō'rānucürē “Añurō wa'arosa'a”, nicu niwī. Tojo ucūgū, cū tuacjuru ñatuunu'cūgūta, Õ'acürē ñubuecu niwī. ²² José Õ'acürē ējōpeogu nicu niwī. Cū wērīgū, a'tiro wereyucu niwī: “Israe curuacjārā Egipto ní'cārā be'ropu wījarāsama. Na wa'arā, yé ò'arīrē miato”, nicu niwī.

²³ Moisé pacusumua Õ'acürē ējōpeocārā niwā. Na macū bajuáca be'ro “Añugū waro nimi”, nicārā niwā. Na i'tia mujīpū ñuocucārā niwā. Cū bajuase dūporo Egiptocjārā wiogu wī'marā umuarē Israe curuacjārārē wējēduticu niwī. Moisé pacusumua pe'e wiogu dutisere uititjārā, na macürē ñuocārā niwā. ²⁴ Be'ro Egiptocjārā wiogu macō cürē masōco niwō. Moisé bucū ējāgū, Õ'acürē ējōpeocu niwī. Tojo weegu cū “Egiptocjārā wiogu pārāmi nimi” nisere tu'osī'rīticu niwī. ²⁵ A'tiro pe'e weesī'rīcu niwī. Õ'acū yarā Israe curuacjārā me'rā pe'e pi'etitamusī'rīcu niwī. Õ'acürē ējōpeotigu weronjō Egiptocjārā wiogu ya wī'ipū tojasī'rīticu niwī. Na ña'arō weesere bu'ipejatamusī'rīticu niwī. ²⁶ Na cürē yabicā, cū Cristo Õ'acū bese'cu pi'etiatje weronjō pi'eticu niwī. Tojo pi'etigu, “Nipe'tise Egiptopu nisere cuoro nemorō añu ni'i”, nicu niwī. Õ'acū cürē be'ropu o'otjere wācūgū, tojo nicu niwī. ²⁷ Ējōpeose cuogu, Moisé Egiptopu ní'cu wijacu niwī. Cū Egiptocjū wiogu uasere uiro marīrō wijacu niwī. Moisé Õ'acū bajutigure ī'agū weronjō cū “Weeguti” nisere dūcayuro marīrō weenu'cūcu niwī.

²⁸ Ējōpeose cuogu, Moisé Egiptopu wijawā'cāgū, Pascua wāmetiri bosenuarē weewā'cōcu niwī. A'tiro ni'i. Õ'acū cürē wereco'tegu u'musecūrē nipe'tirā Egiptocjārā umua masā ma'misumuarē wējēduticu niwī. Tojo weegu Moisé a'tiro weecu niwī. Õ'acū duti'caronjōta Israe curuacjārārē weeduticu niwī. Na pō'rā masā ma'misumuarē wējētīcā'to ní'gū oveja wī'marārē wējēduti, na ye dí me'rā sope sumuto wā'ñase pjīrīrē wa'reduticu niwī. Tojo weegu Õ'acürē wereco'tegu díre ī'agū, wējētīcu niwī. ²⁹ Õ'acürē ējōpeotjārā, Israe curuacjārā dia pajiri maa, sō'arī maajore pē'acārā niwā. Ti maarē pē'arā, di'ta aco marīrō pē'acārā niwā. Egiptocjārā na be'ro pē'asī'rīmirā, mirīpe'tia wa'acārā niwā.

³⁰ Apeye quē'rārē Israe curuacjārā Jericó wāmetiri macā sumutore siete numarī sutuasijacārā niwā. Na Õ'acürē ējōpeocā ti macā sumuto cja sārīrō ūtā me'rā wéeca sārīrōjo burūdiyacaro niwū. ³¹ Tojo nicā ti macācjō Rahab wāmetigo umua me'rā a'metārāwapata'ari masō ējōpeose cuogo nico niwō. Co Israe curuacjārā ī'adu'tiri masārē añurō co'teco niwō. Tojo weego āpērā ti macācjārā Õ'acürē yu'rānu'cā'cārā me'rā wērītico niwō.

³² ¿Ñe'erē ninemogūsari yu'u? Nipe'tirā ye quetire wereta basiowe'e. Gedeō wee'quere, Barac wee'quere, Sansón wee'quere, Jefte wee'quere, Davi wee'quere, Samue wee'quere, tojo nicā āpērā Õ'acū ye queti weremū'tārī masā wee'quere werepe'otisa'a. ³³ Na Õ'acürē ējōpeorā āpērā ye di'tacjārā me'rā a'mequērā, wijawapata'acārā niwā. Wiorā nirānojō masārē queoro ducicārā niwā. Tojo weegu Õ'acū

cũ “Añurõ weeguti” ní'quere narẽ añurõ weecu niwĩ. Yaiwa nirõpu bi'adupomicã, narẽ ba'aticãrã niwã. ³⁴ Masãrẽ bu'iri da'rerã, asipo ùjũawuaropu sörõcã quẽ'rãrẽ, ne ùjũticãrã niwã. Æpẽrã narẽ di'pji me'rã wẽjẽsĩ'rĩcã, yu'rũweticã'cãrã niwã. Tutuatimi'cãrã, tutuarã wa'acãrã niwã. Ape di'tacjãrã me'rã a'mequẽrã narẽ wapata'arã, nemorõ tutuayũ'rũarã wa'acãrã niwã. Narẽ i'atu'tirãrẽ docaque'acã weecãrã niwã. ³⁵ Ni'cãrẽrã numia na acawererãrẽ wẽrĩca be'ro masõno'cãrãpũre wiano'cãrã niwã tja.

Æpẽrã pe'e Õ'acũrẽ ãjõpeose cuomirã, uputu pi'eticãrã niwã. Na pi'etise me'rã wẽjẽno'cãrã niwã. Na ãjõpeodu'ucã, bu'iri da'reri wi'ipũ nirãrẽ du'uwĩrõbopã. Na pe'e u'musepu catinu'cũsere cuosĩ'rĩrã, ãjõpeodu'uticãrã niwã. ³⁶ Æpẽrã quẽ'rã Õ'acũrẽ ãjõpeorã yabi bujicã'no'cãrã niwã. Na wecu casero me'rã wee'que dari me'rã tãrãno'cãrã niwã. Æpẽrã cõme dari me'rãputa du'teno'cãrã niwã. Æpẽrã bu'iri da'reri wi'ipũ dupono'cãrã niwã. ³⁷ Æpẽrã ùtãperi me'rã doquewẽjẽno'cãrã niwã. Æpẽrã na upũ deco me'rã yejesurenõ'cãrã niwã. Æpẽrã di'pji me'rã dutewẽjẽno'cãrã niwã. Æpẽrã su'ti marĩrã oveja caseri, cabra caseri me'rã dia'cũ cã'mota'acãrã, uicusiacãrã niwã. Na pajasesuorã, ña'arõ weeno'cãrã, cãmida'reno'cãrã nicãrã niwã. ³⁸ Na masã marĩrõpu, ùrũpagupu, ùtã tutiripu, di'ta se'te'que tu'ruripu nise coperipu sijabaque'aticãrã niwã. Tere tojo weeno'rã añurã nicãrã niwã. Æpẽrã pe'e ña'ayu'ruacãrã niwã. Ne cã'rõ Õ'acũrẽ ãjõpeorã me'rã nita basioticarõ niwũ narẽ. ³⁹ Õ'acũ nipe'tirã cãrẽ ãjõpeorãrẽ “Añurã nima”, ni i'acu niwĩ. Æjõpeorã nimirã, nipe'tise cũ narẽ “Añurõ weeguti” ní'que pe'ere i'aticãrã niwã. ⁴⁰ Titare Õ'acũ narẽ “Añurõ weeguti” ní'quere weeticu niwĩ. A'tiro pe'e wãcũcu niwĩ: “Be'rocjãrã yu'ure ãjõpeorã me'rã ã'rã yarãrẽ añurã wa'acã weeguti”, nicu niwĩ. Cũ wãcũ'caronojõta weemi. Tojo weero cũ toduporo wee'que nemorõ cũ ni'cãrõacã Jesucristo masãrẽ yu'ruose pe'e añuyũ'rũnũ'cã'a.

12

Jesure i'asiritu weedutise ni'i

¹ Sõ'onicãrã yu'u ucũ'cãrã pãjãrã Õ'acũrẽ ãjõpeorã pi'etisere nu'cãcãrã niwã. Tojo nu'cãrã, na cãrẽ ãjõpeosere i'ocãrã niwã. Na wee'que marĩrẽ queose ni'i. Tojo weerã narẽ wãcũrã, Õ'acũ marĩrẽ cũu'quere wãcũtutuase me'rã weeroua'a. Ni'cũ omari masũ nũcũse cãrẽ caribosenojõrẽ miatisami. Marĩ quẽ'rã cũ weronojõ weeroua'a. Marĩ nipe'tise añurõ weesĩ'rĩcã, dojorẽsere, marĩ ña'arõ weewuasere du'ucã'rõua'a. ² Jesure wãcũnũrũrõua'a. Cũta marĩrẽ ne waro ãjõpeocã weewĩ. Cũ marĩrẽ nemorõ ãjõpeowã'cãcã weemi. Cũ curusa bopoyoropu pi'eticu niwĩ. Cũ tojo bopoyoro wẽrĩsere bopoyoro marĩrõ wẽrĩcu niwĩ. Cũ pi'etĩca be'ro uputu e'catiatjere wãcũgũ, tojo weecu niwĩ. Masãmujããca be'ro cũ Õ'acũ dujiri cũmurõ diacjũ pe'e ejanujãcu niwĩ.

³ Musã Jesũ wee'quere wãcũña. Ña'arã cãrẽ pũrõ pi'eticã weecãrã niwã. Tojo weerã musã quẽ'rã pi'etirã, caributitirãta cãrẽ ãjõpeonu'cũcã'ña. ⁴ Musã ña'arõ weesere cã'mota'arã, ne

ni'cũ wērĩña'timi yujupu. ⁵ ¿Õ'acũ musārē cã pō'rārē weronojō werecasa'quere wãcũweti? Cũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ni'i: “Yũ'u pō'rã, musārē añurō weedutigu bu'iri da're'e.

Yũ'u tojo weesere tojo ĩ'acō'aticã'ña.

Yũ'u musārē tu'ticã, wãcũtutuaya.

⁶ Yũ'u musã wiogũ yũ'u mairārē musã ña'arō weecã, tu'ti'i.

Nipe'tirã yũ'u pō'rārē añurō weedutigu bu'iri da're'e”, nicu niwĩ Õ'acũ, ni ojanowũ.

⁷ Pi'etirã, Õ'acũ yere du'uticã'ña. Õ'acũ musārē cã pō'rārē bu'iri da'regu weemi. Ne ni'cũ pacũ cũ macũ ña'arō weesere bu'iri da'reticã weetisami. ⁸ Õ'acũ nipe'tirã cũ pō'rã ña'arō weesere bu'iri da'remi. Tojo weeticã, musã cũ pō'rã waro nitibosa'a. Pacũ marĩrã, tojo boca'cãrã weronojō nibosa'a. ⁹ Apeye quẽ'rārē marĩ wĩ'marã nicã, marĩ pacũsumua marĩ ña'arō weesere bu'iri da'recũwã. Na tojo weesere marĩ yũ'ti ějõpeowũ. Tojo weerã marĩ pacũ u'musepu nigũ pe'ema tjarõua'a. Tojo yũ'ti ějõpeorã, catinu'cũrãsa'a. ¹⁰ Marĩ pacũsumua a'ti nucũcãpu nirã marĩ ña'arō weesere bu'iri da'rewã. Na bu'iri da're'que marĩrē yoaticã niwũ. Na bu'iri da'resĩ'rĩrõnojō marĩrē bu'iri da'rewã. Õ'acũ pe'e marĩrē añurō waro wa'adutigu bu'iri da'remi. Marĩrē cũ weronojō ña'ase moorã wa'adutigu tojo weemi. ¹¹ Diacjũta ni'i. Õ'acũ marĩrē bu'iri da'recã, ne tũ'sawe'e. Marĩrē pũrĩ'i. Tojo nimicã, marĩ cũ bu'iri da'rese me'rã añurō wee'e. Be'ropũre marĩ ejeripõ'rãrĩpu ejerisãjãse bocarãsa'a. Añurō cũ uaronojō queoro weeme'ricã'rãsa'a.

Õ'acũ ucũsere tojo ĩ'acō'aticã'ña nise ni'i

¹² Musã pi'etirã, wãcũtutuaya. ¹³ Õ'acũ uaro, diacjũ nisere weeya. Tojo weecã, ãpẽrã tutuatirã musārē ĩ'acũurã queoro weerãsama. Tutuanemorãsama. A'tiro wa'ase weronojō ni'i. Tutuatiri du'pocã tutuari du'pocã wa'arosa'a. Ca'bidijanemosome.

¹⁴ Nipe'tirã me'rã cumuca marĩrõ nisetiya. Ne ña'arō weese marĩrõ niña. Ña'arō wéerã, marĩ wiogũre ne ĩ'ata basiowe'e. ¹⁵ Musã tũ'omasña. Apetero musã ña'arō weese bu'iri Õ'acũ weetamusere uatirã weronojō wa'abosa'a. Ne ni'cũ Õ'acũ añurō weesere uatigũnojō marĩato. Tojo nicã musã wãcũsepu ãpẽrãrē uose, a'pepũrĩse, nipe'tise ãpẽrãrē ña'arō weese wã'cãcã weeticã'ña. Siape me'rã tojo weesere cã'mota'atirã, pãjãrãrē dojorẽbosa'a. ¹⁶ Ne ni'cũ cũ nũmo nitigo me'rã ña'arō weeticã'to. Tojo nicã Õ'acũ yere mejõ nisere weronojō wãcũticã'to. Esau dũporocjũpumaricã mejõ nisere weronojō wãcũcu niwĩ. Cũ masã ma'mi nisere ujaboagu, cũ añuse ñe'ebo'quere ba'ase me'rã cũ acabijire dũcayucu niwĩ. Tojo weegu cũ ñe'ebo'quere bajuriocu niwĩ. ¹⁷ Musã masĩsa'a. Esau cũ pacũ “Mũ'ũrẽ añurō wa'ato” nicã tũ'osĩ'ricũ nimiwĩ. Cũ pacũ pe'e “Basiowe'e, mũ'u acabijire o'otojapu”, nicu niwĩ. Cũ tojo nicã tũ'ogu, pũrõ uticu niwĩ. Tojo utimicã, cũ pacũ cũ acabijire o'o'que ne dũcayuta basioticarõ niwũ.

¹⁸ Musã Õ'acũrē ějõpeorã dũporocjãrã Israe curuacjãrã weronojō weewe'e. Na sõ'onĩcu ũrũgũ ĩ'ata basiocjũ, ñe'eña'ta basiocjũ pu'to wa'acãrã niwã. Tigũ uputu ũjũcarõ niwũ. Topũre pũrõ na'ĩtĩ'acaro

niwã. Bupo paa, wĩ'rõ ɸpɸtu wa'acaro niwã. ¹⁹ Musã titacjãrã weronojõ coroneta puticã bususere tu'owe'e. Õ'acũ ucũse bajuyoropu quẽ'rãrẽ tu'owe'e. Na pũricã cũ ucũcã tu'orã, uise me'rã “Tocã'rõta ucũato majã”, nicãrã niwã. ²⁰ Na Õ'acũ duti'quere uiyu'ruarã, tojo nicãrã niwã. Cũ duti'que a'tiro nicaro niwã: “No'o a'tigu ɸrũgũpũre ɸ'tacũugũnojõrẽ ɸtãperi me'rã doquewẽjẽña. Tojo weetirã, ñosẽri pji me'rã wẽjẽña. No'o wa'icurã quẽ'rãrẽ mejãrõta weeya”, nicu niwĩ Õ'acũ. ²¹ Tojo wa'a'que wioyu'ruacaro niwã. Moisé basuta a'tiro nicu niwĩ: “Yu'ɸ uiyu'ruagu narãsãsa'a”, nicu niwĩ.

²² Musã pũricã dũporocjãrã weronojõ niwe'e. Musã Jesucristore ẽjõpeoyucã, Õ'acũ musãrẽ cũ tiropu wa'ata basiocã weecu niwĩ. Cũrẽ sãrimasicã weecu niwĩ. Topu Õ'acũ catinu'cũgũ ya macã, ɸ'musepu nirĩ macã ni'i. Ti macã Jerusalẽ wãmetiri macã ni'i. Opa bu'a Sion wãmetiri bu'apũ ni'i. Ti macãpu Õ'acũrẽ wereco'terã pãjãrã waro nisama. ²³ Na nerẽ, cũrẽ e'catipeosama. Õ'acũ põ'rã cũrẽ ẽjõpeomu'tã'cãrã quẽ'rã na wãmerẽ ɸ'musepu ojaõ'ono'cãrã nima. Toputa Õ'acũ nipe'tirãrẽ besegu nimi. Tojo nicã todũporopu ejeripõ'rã añurã weeno'cãrã topu nima. Marĩ quẽ'rã Õ'acũrẽ ẽjõpeose me'rã na tiropu wa'arãsa'a. ²⁴ Marĩ Jesure ẽjõpeo'o. Cũ Õ'acũ masãrẽ “Na wiogu nigũti, na quẽ'rã yarã nirãsama” ní'quere apogu nimi. Topu cũ ye dí o'maburose me'rã marĩ acobojono'cãrã wa'a'a. A'tiro ni'i. Abel cũ dí o'maburocã, cũrẽ wẽjẽ'cure bu'iri da'reno'caro niwã. Tojo weero Jesucristo ye dí, dũporocjũ Abel ye dí nemorõ wapati'i.

²⁵ Tojo weerã añurõ tu'omasãña. Õ'acũrẽ musãrẽ weregure teeticã'ña. Todũporocjãrãrẽ Õ'acũ bajuyoropu werecu niwĩ. Na cũrẽ teecãrã niwã. Na tojo weecã, narẽ bu'iri da'recu niwĩ. Marĩ pũricãrẽ teecã, tãgũsami. Õ'acũ ɸ'musepu nigũ marĩrẽ weremi. Cũrẽ teerã, ne yu'ruwetisome. ²⁶ Titapũre Õ'acũ cũ ɸpɸtu ucũcã, di'ta narãsãcaro niwã. A'tocaterore a'tiro nimi: “Nĩ'cãti di'ta narãsãcã weenemogũti. Di'ta dia'cũrẽ narãsãcã weesome. ɸ'muarõpu nise quẽ'rãrẽ narãsãcã weeguti”, nimi Õ'acũ. ²⁷ Cũ ni'cãti di'ta narãsãcã weenemogũti ní'gũ, a'tiro nigũ weemi. Nipe'tise cũ wee'que bajuse mió'ota basiosere cõ'agũsami. Mió'ota basiotise ɸ'muse cjase dia'cũ tojarosa'a. ²⁸ Õ'acũ cũ wiogu nirõpu tojarosa'a. Topu marĩ nirãsa'a. A'te ne mió'ota basiowe'e. Tojo weerã Õ'acũrẽ a'tere e'catise o'orã. Cũrẽ e'catise o'orã, cũ tu'saronojõ añurõ weerã wee'e. Cũrẽ ẽjõpeorã wiopesase me'rã weerã wee'e. ²⁹ Marĩ wiogu Õ'acũ nipe'tise ña'asere ɸjũacõ'arĩ me'e weronojõ nimi.

13

Õ'acũ cũ tu'sasere weeya nise ni'i

¹ Musã Jesucristore ẽjõpeorã ni'cũ põ'rã weronojõ ni'i. A'merĩ ma'idu'uticã'ña. ² Musã ya wi'ipu etarãrẽ, sijari masãrẽ añurõ weeya. Tere acobojoticã'ña. ãpẽrã tojo weerã ɸ'musecjãrã Õ'acũrẽ wereco'terã ejarãrẽ ñe'ecãrã niwã. “Õ'acũrẽ wereco'terã nima”, ni masãticãrã niwã.

³ Bu'iri da'leri wi'ipɯ nirārē wācūña. Na me'rā nírā weronojō tɯ'oña'ña. Ña'arō yu'rɯ, cāmida'reno'cārā quē'rārē wācūña. Musā quē'rā na weronojō uputi'i. Tojo weerā pi'etitamumasī'i.

⁴ Nipe'tirā numotirā, marāpɯtirā a'merī wiopesase me'rā ĩ'aña. Musā numosānumia me'rā añurō nisetiya. Numia na marāpɯsumɯa me'rā mejārōta nisetiato. Numo marīrā, marāpɯ marīrā no'o ɯaro a'metārābajaque'atirārē Ō'acū bu'iri da'regusami. Tojo nicā numotirā, marāpɯtirā nimirā, āpērārē a'metārābajaque'atirārē bu'iri da'regusami.

⁵ Niyerue ɯaripejayu'rɯnɯ'cāticā'ña. Musā ɯose me'rā e'catiya. Ō'acū a'tiro niɯ niwī: “Ne mɯ'urē ni'cūta du'ucūsome. Ne cō'awā'cāsoma.” ⁶ Tojo weerā diacjūta ējōpeose me'rā a'tiro nimasī'i: Marī wiogɯ yu'ure weetamumi.

Ne ni'cū yu'ure ña'arō weesī'rīsere uiwe'e, nímāsī'i.

⁷ Musārē añurō su'ori wejepeo'cārā Ō'acū ye queti were'cārārē wācūña. Na añurō weeseti yapada'reo'quere wācūña. Na weronojō ējōpeo nisetiya.

⁸ Jesucristo ne dɯcayutimi. Todɯporopɯre niseti'caronojōta ni'cārōacārē, be'ropɯre mejārōta ninu'cūgūsami. ⁹ Tojo weerā āpērā musārē mejēcā wrecā, ējōpeoticā'ña. Ō'acū cū pajaña'se me'rā marīrē ejeripō'rārīpɯ wācūtutuacā weesami. Āpērā a'tiro dutisere ɯoma: “A'tere ba'arɯa'a. A'te pe'ere ba'aticā'rōɯa'a”, nima. Na dutisere yu'tiro nemorō Ō'acū marīrē wācūtutuacā weese pe'e añuyu'rɯnɯ'cā'a. Te dutisere yu'ticā, tojo nirānojōrē wācūtutuacā weewe'e.

¹⁰ Dɯporocjārā pa'ia Ō'acū wi'ipɯ da'rarā apeye wa'icurā ũjūamorōpeo'quere ba'aticārā niwā. Na ba'ati'caronojōta náta tja a'tiro nicārē marī Jesucristore ējōpeorā me'rā bu'ipejamasītisama.

¹¹ A'tiro ni'i. Judío masū pa'ia wiogɯ wa'icurarē wējēcɯ niwī. Cū Ō'acū Nibutiari Tucūpɯ na ye díre miisājāacɯ niwī. Masā ña'arō wee'quere acobojodutigɯ tojo weecɯ niwī. Tojo weemigū, na wa'icurā upɯ pe'ere macā sumutopɯ ũjūacō'acɯ niwī. ¹² Tojo wee'caronojō Jesús macā sumutopɯ pi'eti, wērīcɯ niwī. Cū ye dí me'rā marīrē bu'iri marīrā tojacā wéegɯ, tojo weecɯ niwī. ¹³ Cū macā sumutopɯ wērīse “Bopoyo ni'i”, nino'caro niwū. Cū wērīcā, judío masā wiorā cūrē tu'ti, yabicārā niwā. Marī quē'rārē cūrē sirutucā, āpērā tu'ti, yabima. Marī cūrē siruturoɯa'a. Na tojo weesere tojo tɯ'oña'rā.

¹⁴ A'ti nucūcāpɯre marī nirī macā ne nidojasome. Ape macā, be'ropɯ marī niatji macā ɯ'muse pe'ere a'ma'a. ¹⁵ Tojo weerā Jesucristo cū weetamuse me'rā marī Ō'acūrē ējōpeorā, a'tiro weerā. Wa'icurarē wējē ũjūamorōpeo'caro weronojō wéerā, cūrē e'catise o'onu'cūrā. “Cū marī wiogɯ nimi, añuyu'rɯami” nírā, tojo weerā. ¹⁶ Tojo nicā musā añurō weenu'cūcā'ña. Añurō weesere acobojoticā'ña. Āpērārē weetamurā, narē musā ɯosere dɯcawaaya. Tojo weerā musā Ō'acūpɯre o'orā weronojō weerāsa'a. Cū tojo weesere tɯ'sasami.

¹⁷ Musārē su'ori wejepeorārē yu'tiya. Na dutisere weeya. Na mejēcā ējōpeori nírā, musārē ĩ'anurū, bu'enu'cūma. Na Ō'acūrē a'tiro nirāsama: “Ēsā narē bu'érā, queorota weewɯ”, nirāsama. Tojo weerā

na dutisere tʉ'saropʉta yʉ'tiya. Narē bujaweticā weeticā'ña. Mʉsā narē yʉ'rʉnʉ'cācā, na mʉsārē añurō weetamumasītima.

¹⁸ ʉsārē Ō'acūrē sērībosanu'cūcā'ña. ʉsā bu'iri marīrā tʉ'oña'a. Nipe'tisere queoro weesī'rī'i. ¹⁹ A'tiro Ō'acūrē sērīcā ʉa'a: “Maata Ō'acū mʉsā tiropʉ yʉ'ʉre o'oato”, ni sērīña.

Añudutitʉose, tojo nicā Ō'acū añurō weeato nise ni'i

²⁰ Ō'acū ejerisājāse o'ogʉ marī wiogʉ Jesucristore wērī'cʉpʉre masōcʉ niwī. Jesucristo oveja co'tegʉ waro weronojō marīrē añurō co'tegʉ nimi. Cū wērīse me'rā, cū ye dí me'rā Ō'acū masārē “Na wiogʉ nigūti, na quē'rā yarā nirāsama” ní'quere queoro wa'acā weecʉ niwī. Ō'acū masārē “Tojo weeguti” ní'que ninu'cūrōsa'a. ²¹ Ō'acū mʉsārē queoro nisetiā weeato. Nipe'tisere añurō weesetiā weeato. Tojo weecā, cū ʉaro weemasīrāsa'a. Jesucristo cū tutuaro me'rā mʉsārē tojo weegʉsami. Cristore e'catipeonu'cūrā. Tojota weerā.

²² Yʉ'ʉ acawererā, yʉ'ʉ mʉsārē werecasere nʉ'cācureya. Yʉ'ʉ mʉsārē yoatiri pūrī oja'a. ²³ Mʉsā a'tiro masīcā ʉa'a. Marī acaweregʉ Timoteo bu'iri da'reri wī'ipʉ ní'cʉ du'uwīrōno'tojami. Cū maata yʉ'ʉ tiropʉ etacā, mʉsā tiropʉ wa'agʉ, cūrē miagūti.

²⁴ Nipe'tirā mʉsārē sʉ'ori wejepeorā añuato. Nipe'tirā Jesucristore ējōpeorā quē'rā añuato. Italiacjārā mʉsārē añudutima.

²⁵ Ō'acū mʉsā nipe'tirārē añurō weeato. Tojota weeato.

Santiago cū oja'que ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

A'ti pūrīrē Jesucristore ějōpeorā Israe curuacjārā no'o ɥaro wa'astea'cārārē Santiago ojacu niwī. Cúta Jerusalēcjārā Jesucristore ějōpeori curuacjārārē su'ori nisetigu nicu niwī. Téé wērīgūpɥ narē su'ori nisetituocu niwī.

A'tiro ojacu niwī. Wācūtutuasere, ña'arō weeticā'ña nisere, ucjaticā'ña nisere ojacu niwī. Añurō weese me'rā ějōpeose wapati'i nisere ojacu niwī. Tojo nicā Ō'acūrē sērīnu'cūcā'ña nisere, pi'etirā wācūtutuaya nisere, werecasasere ojacu niwī.

No'o ɥaro du'tistewā'cā'cārārē oja'que ni'i

¹ Yɥ'ɥ Santiago a'ti pūrī me'rā mūsārē añudutise o'ó'o. Marī pacu Ō'acū, tojo nicā marī wiogu Jesucristo dutisere da'rawā'ñaco'tegu ni'i. Mūsā judío masā doce cururicjārā Jesucristore ějōpeorārē oja'a. Mūsā apeye di'tapɥ du'tistewā'cā'cārārē oja'a.

Ějōpeo'cārāpɥ tojota ějōpeoyapaticā'ña nise ni'i

² Yɥ'ɥ acawererā, yɥ'ɥ weresere tu'oya. Marīrē apetero wācūña marīrō peje ña'ase, mejēcā bajuse wa'abosa'a. Tojo wa'acā, e'catiya. ³ Ō'acū marīrē ¿yɥ'ure diacjūta ějōpeomitina? nígū, mejēcā wa'acā weebosami. Tojo wa'amicā, marī cūrē ějōpeodu'utirā, siape me'rā nemorō wācūtutuanemorāsa'a. ⁴ Mūsārē ña'ase wa'arī curare tojota wācūtutuayapaticā'ña. Tojo weerā siape me'rā Jesucristore ějōpeonemorāsa'a. Añurō ějōpeoyapatitu'ajarāsa'a. Ō'acū ɥaronojō nisetirāsa'a. Tojo nicā mūsārē ne cā'rōacā ějōpeose du'sasome.

⁵ No'o masīse moogūnojō Ō'acūrē sērīña. Cū o'ogusami. Cū "O'owe'e" nitiguta, tu'tiro marīrō nipe'tirārē marī sērīse nemorō o'oyu'rɥnɥ cāgūsami. ⁶ Tere sērīrā, ějōpeose me'rā sērīña. "¿Yɥ'ure o'ogusariba?" nimirā, sērīña. Marī, apetero weegu yɥ'ure o'osome nírā, dia pajiri maa cjase pā'cōrī dɥcayumujārō weronojō ni'i. Témarīcā, wī'rō wēeocā, wa'amujā, dijamujāsa'a. ⁷ A'te weronojō tu'oña'gū, "Ō'acū yɥ'ure yɥ'tigusami", ni wācūtīcā'ña. Yɥ'tisome. ⁸ Ni'cā nɥmūrē mejēcā, ape nɥmūrē mejēcā wācūsami. Queoro ni'cādiacjū wācūtisami. Tojo wācūgūnojōrē Ō'acū o'otisami.

⁹ Pajasescɥogu Jesure ějōpeogu e'catiato. Ō'acū ī'orōpɥre mejō nigū nitisami. Cūrē wiogu sōrōgūsami. ¹⁰ No'o peje cɥogu quē'rā Jesure ějōpeogu e'catiato. Cū ějōpeose cū cɥose nemorō wapati'i. Cū cɥose o'ori ñaidijaro weronojō pe'tidijarosa'a. ¹¹ Na masā peje cɥorānojō a'tiro wa'arāsama. Tá mujīpū ɥpɥtɥ asicā, ñaia wa'asa'a. Tojo weero te o'ori añuse nimirō, ñai, bɥrudija wa'asa'a. A'te weronojō na peje cɥomi'que pe'tidijarosa'a. Tojo weerā na da'rase me'rāta wērīrāsama.

Marī ña'arō weesī'rīsere Ō'acū mejēta dutimi nise ni'i

¹² Jesucristore ějōpeogu cūrē ña'arō wa'amicā ějōpeonu'cūgū, e'catisami. Cū wācūtutuaca be'ro Ō'acū cūrē "Queoro weemi", nisami. Tojo weegu cū me'rā ɥ'mɥsepɥ catinu'cūgūsami. Ō'acū

“Yũ'ure ějõpeorãrẽ catinu'cũsere o'oguti” ní'caronojõta o'ogusami. ¹³No'o ña'arõ weesĩ'rĩgãnojõ “Õ'acũ yũ'ure tojo weedutimi”, niticã'ña. Õ'acũrẽ ne ña'arõ weesĩ'rĩse marĩ'i. Tojo nicã ne ni'cũrẽ “Ña'arõ weeya”, nitisami.

¹⁴⁻¹⁵A'tiro pe'e ni'i. Marĩ basu ña'arõ weesere wãcũnũrũ'ũ. Tojo tere wãcũnũrũcã, marĩ ña'arõ weesĩ'rĩse wã'cã'a. A'te ña'arõ weesĩ'rĩse me'rã ña'ase wa'asa'a. Marĩ siape me'rã pũrõ weepõca be'ro de'ro du'umasĩtisa'a. Te me'rã diacjũta wẽrĩdojasere bocarãsa'a. Bu'iri da'rese bocarãsa'a.

¹⁶Yũ'ũ acawererã, musã diacjũ wãcũña. “Õ'acũ yũ'ure ña'arõ weedutimi”, niticã'ña.

¹⁷Nipe'tise añuse marĩrẽ o'ose “Õ'acũ cũ o'o'que ni'i”, ni wãcũña. Cũ a'ti mũmũco sĩ'orã mujĩpũ, ñocõarẽ wee'cũ nimi. Na mũjũmũjã, yatidijamũjãsama. Õ'acũ pũrĩcã na weronojõ nitisami. Ne cã'rõ dũcayutisami. Mũmũcorinũcũ marĩrẽ añurõ weenu'cũcã'sami. ¹⁸Õ'acũ marĩrẽ cũ ña'caronojõta cũ ye queti diacjũ nise me'rã cũ põ'rã wa'acã weecu niwĩ. Tojo weerã cũrẽ ějõpeotjãrã, cũ põ'rã nimũ'tã'cãrã weronojõ ni'i. Siape me'rã nemorõ pãjãrã cũrẽ ějõpeonemorãsama.

Õ'acũ quetire tũ'o, cũ dutironojõta weeya nise ni'i

¹⁹Yũ'ũ acawererã, yũ'ũ ma'irã, musãrẽ a'tere wereguti. Āpẽrã musãrẽ wrecã, añurõ tũ'oya. Musã na weresere tũ'orã, queoro wãcũtojarãpũ ucũña. Uayeticã'ña. ²⁰Marĩ uarã, Õ'acũ ñuro weetisa'a. ²¹Tojo weerã nipe'tise musã ña'arõ wãcũsere, ña'arõ weesetisere du'ucã'ña. Õ'acũ ye queti marĩrẽ cũ cũu'quere queoro ějõpeoya. Te quetire tũ'o ějõpeorã, musã yũ'rũrãsa'a.

²²Musã Õ'acũ ye quetire tũ'orã, tũ'oro bajuro tũ'oticã'ña. Musã tũ'o'quere queoro weeya. Cũ ye quetire tũ'o'cãrã nimirã tere weetirã, marĩ basu weesoarã wee'e. ²³⁻²⁴Marĩ Õ'acũ ye quetire tũ'omirã tere weetirã, a'te weronojõ ni'i. Ni'cũ masũ cũ diapoare ěorõpũ ĩ'asami. Cũ ĩ'aca be'ro aperopũ wa'agũ, cũ bajusere acoboja wa'asami. Õ'acũ ye quetire tũ'omirã tere weetirã, marĩ quẽ'rã cũ weronojõ ni'i. Maata cũ ye quetire acobojosa'a. ²⁵Apĩ pe'e cũ Õ'acũ ye tũ'o'quere wãcũnu'cũ, acobojotisami. Õ'acũ dutironojõ marĩ weenu'cũcã, cũ nipe'tise marĩ weese me'rã e'caticã weegusami. Õ'acũ ye queti diacjũta ni'i. Te me'rã marĩ ña'arõ wee'quere yũ'rũweticã weecu niwĩ.

²⁶Marĩ a'tiro nibosa'a: “Õ'acũrẽ ějõpeo'o.” Tojo nimirã, ãpẽrãrẽ ucja, ña'arõ ucũbosa'a. Te me'rã marĩ ucũsere “Diacjũ niwe'e”, ni masĩno'o. “Marĩ Õ'acũrẽ ějõpeo'o” nimi'que ne wapamarĩsa'a. ²⁷Marĩ cũrẽ diacjũ ějõpeorã, a'tiro weesetiroũa'a. Pacusũmũa moorãrẽ, wapewia numiarẽ narẽ mejẽcã wa'acã, weetamurũa'a. Apeye quẽ'rãrẽ a'ti mũmũco cjase ña'asere weeticã'rõũa'a.

2

Masãrẽ ni'cãrõnojõ weeya nise ni'i

¹Marĩ wiogũ Jesucristo añuyũ'rũgũre ějõpeorã, masãrẽ ne dũcawaaticã'rõũa'a. ²⁻³Apetero Õ'acũ wi'i musã nerẽwũaropũ pũarã sãjãabosama. Ni'cũ peje cuogũ añuse su'ti sãñagũ omopica uru

me'rã weéca be'tore tuusãasami. Apĩ pajasecũogũ pe'e su'ti boase mejã sãñasami. Musã peje cũogũre añurõ weérã, “A'to añurõpũ dujiya”, nibosa'a. Apĩ pajasecũogũ pe'ere “Totã nu'cũña” o apetero weerã “Totã nucũcãpũ dujicã'ña”, nicã'bosa'a. ⁴ Musã tojo weérã, narẽ ni'cãrõnojõ weetisa'a. “Peje cũogũ nemorõ wapatimi”, nisa'a. “Pajasecũogũ wapamarĩmi”, nirã weesa'a. Tojo nirã, ña'arõ wãcũrã wee'e.

⁵ Yũ'u acawererã yũ'u mairã, yũ'ure tu'oya. Õ'acũ pajasecũorãrẽ pũrõ ma'isami. Cũrẽ ãjõpeodutigũ narẽ besecu niwĩ. Na ãjõpeocã, cũ ï'orõpũre na ãjõpeose pajiro wapati'i. Tojo nicã cũ tiropũ wa'ato nĩgũ besecu niwĩ. Cũ ní'caronõjõta cũrẽ mairã cũ tiropũ ninu'cũrãsama. ⁶ Õ'acũ tojo beséca be'ro nimicã, musã pe'e pajasecũorãrẽ yabi bopoyasãsa'a. Peje cũorãrẽ añurõ weeyũ'rũnu'cãrã, queero weetisa'a. Náta musãrẽ ña'arõ weema. Musãrẽ weresãrã, wiorã tiropũ musãrẽ ñe'ewã'cãsama. ⁷ Na Jesú marĩ ãjõpeogũre bujicã'sama.

⁸ Õ'acũ marĩ wiogũ cũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro weeduticu niwĩ. “Musã basu ma'irõnojõta ãpẽrã quẽ'rãrẽ ma'ĩña.” Marĩ cũ tojo duti'quere weérã, añurõ weerã wee'e. ⁹ Marĩ ãpẽrãrẽ ni'cãrõnojõ weetirã, Õ'acũ duti'quere yũ'rũnu'cãrã weesa'a. Tojo weerã bu'iri cũosa'a. ¹⁰ Ni'cũ Õ'acũ duti'quere añurõ weepe'omigũ ni'cãrõ dutisere yũ'rũnu'cãgũ, bu'iri cũosami. Nipe'tisere Õ'acũ duti'quere yũ'rũnu'cãgũ weronõjõ weesami. ¹¹ Õ'acũ a'tiro nicũ niwĩ: “Musã nũmosãnumia nitirãrẽ a'metãrãticã'ña.” Apeye quẽ'rãrẽ nicũ niwĩ: “Ãpẽrãrẽ wẽjẽticã'ña.” Tojo weerã marĩ ãpẽrã nũmosãnumiarẽ a'metãrãtimirã, no'o ãpẽrãrẽ wẽjẽrã, Õ'acũ duti'quere yũ'rũnu'cãrãta wee'e. ¹² Cũ dutise marĩrẽ pajaña'a, ma'iduti'i. Te dutise me'rã marĩrẽ besegusami. Tojo weerã ãpẽrãrẽ ma'iti, pajaña'tirã, bu'iritirãsa'a. Cũ tojo beseatjere masĩrã, marĩ ucũsere, marĩ weesere añurõ wãcũyuroũa'a. ¹³ Marĩ ãpẽrãrẽ pajaña'ticã, cũ beseri nũmũ nicã, marĩ quẽ'rãrẽ pajaña'tisami. Marĩ narẽ pajaña'cã pũrĩcãrẽ, Õ'acũ quẽ'rã marĩrẽ pajaña'gũsami.

Añurõ weese me'rã Jesucristore ãjõpeosere ï'o'o nise ni'i

¹⁴ Acawererã, marĩ “Jesucristore ãjõpeo'o”, nibosa'a. Tojo nimirã, ãpẽrãrẽ weetamuticã, “Marĩ ãjõpeo'o” nise Ɂseri wapamarĩ'i. Te “Marĩ ãjõpeo'o” ní'que Ɂseri me'rã dia'cũ yũ'rũwetimasĩtisa'a.

¹⁵⁻¹⁶ Musãrẽ queose me'rã wereguti. Apetero Jesucristore ãjõpeorã pajasecũorã su'ti moorã, ba'ase moorã marĩ tiropũ etasama. Ni'cũ narẽ añurõ weetimigũ, nibosami. “Añurõ wa'apa. Su'ti sãñaña yũsuabũari, tojo nicã pajiro ba'aya”, nibosami. Cũ narẽ na Ɂsere o'otimigũ tojo ucũcã, wapamarĩ'i. ¹⁷ A'te weronõjõ ni'i “Jesucristore ãjõpeo'o” nimirã, marĩ ãpẽrãrẽ weetamuticã. Marĩ cũrẽ ãjõpeo'o nise wapamarĩ'i.

¹⁸ Apetero weegũ yũ'u ní'quere ãjõpeotigũnojõ a'tiro nibosami. Ni'cũ añusere weetimigũ, “Jesucristore ãjõpeo'o”, nibosami. Apĩ “Añuse pe'ere wee'e”, nibosami. Cũ tojo nisere a'tiro wereguti. Cũ añurõ weeticã, ¿de'ro wee marĩ cũ “Jesucristore ãjõpeomi” ni ï'abosã? Añurõ weecãma, cũ Jesucristore ãjõpeosere masĩbosa'a. ¹⁹ Musã “Õ'acũ ni'cũta nimi”, ni ãjõpeo'o. Añu ni'i musã tojo

nise. Wātīa quē'rā mūsā weronojōta tere ējōpeosama. Na Ō'acūrē uirā, narāsāsama. Na tojo ējōpeomirā, Ō'acū ūaro weetisama. ²⁰ Mūsā diacjū wācūwe'e. Tu'omasitirā weronojō ni'i. Marī “Jesucristore ējōpeo'o” nimirā, āpērārē añurō wee'otirā, Jesucristore diacjū ējōpeotisa'a. ²¹ Dūporocjū marī ñecū Abrahā ye cjasere wereguti. Ō'acū Abrahārē ¿diacjū yu'ure ējōpeomiticū? nīgū, cū macū Isaare wējē ūjūamorōpeoduticu niwī. Abrahā Ō'acūrē yu'ticu niwī. Tojo weegu cū macū Isaare, cūrē wējē ñubuepeoguti nīgū, ūtāmesā bu'ipu du'tepecu niwī. Cū tojo weecā ī'agū, Ō'acū “Abrahā yu'ure añurō ējōpeomi. Cū añugū nimi”, nicu niwī. ²² Mūsā masī'i. Abrahā Ō'acūrē ējōpeosere ī'ogū, añurō weecu niwī. Cūrē ējōpeogu, queoro weeyapaticu niwī. ²³ Cū añurō weecā, dūporocjārāpu Ō'acū ye queti weremū'tārī masā na oja'que queoro wa'acaro niwū. Na Abrahārē a'tiro ojacārā niwā: “Abrahā Ō'acūrē ējōpeocu niwī. Tojo weegu Ō'acū cūrē ‘Añugū nimi’, ni ī'acu niwī”, ni ojano'caro niwū. Abrahārē masā “Ō'acū me'rācjū nimi”, nicārā niwā. ²⁴ Cū tojo wee'quere wācūrā, marī a'tiro masī'i. Marī Ō'acūrē ējōpeorā añurō weecā, Abrahārē weronojō marī quē'rārē “Añurā nima”, ni ī'asami. Marīrē “Ō'acūrē ējōpeo'o” ni ucūse useri me'rā dia'cū “Añurā nima”, nitisami.

²⁵ Apego dūporocjōpu Rahab wāmetigo ye cjasere wereguti tja. Co judío masō nitigo ūmūarē a'metārāwapata'ari masō nico niwō. Tojo weesetimigō, Ō'acū yarā judío masārē weetamuco niwō. Na Josué o'óno'cārā co ya macāpu ī'adu'tirā ejacārā niwā. Co ya macācjārā narē wējērī nīgō, co ya wi'ipu narē ñuoco niwō. Be'ro narē na du'titojaati ma'arē ī'oco niwō. Co tojo weecā ī'agū, Ō'acū core “Añugō nimo”, ni ī'acu niwī.

²⁶ Marī ejeripō'rā du'úca be'ro marī upu catitisa'a majā. “Ō'acūrē ējōpeo'o” nimirā marī añurō weeticā, wērīca upu weronojō nisa'a.

3

Marī ucūrī ñe'merō cjase ni'i

¹ Acawererā, mūsā masīsa'a. Ūsā bu'eri masā mūsā nemorō ñucūī'ase me'rā beseno'rāsa'a. Ō'acū yere bu'eri masā añurō weeticā, Ō'acū āpērā yu'ruoro bu'iri da'regusami. Tojo weerā mūsā wa'teropu nirā pejetirācā masārē bu'eri masā nirōua'a.

² Marī nipe'tirā pejetiri ña'arō weesa'a. No'o ni'cū ne cā'rōacā ña'arō ucūtigu, añugū waro nimi. Cū ña'arō ucūse userire cā'mota'amasīgū, cū ña'arō ūaripejasere cā'mota'amasīmi. ³ Queose me'rā mūsārē wereguti. Marī cabayure cōmebe'tore ūseropu tu-sāarā, ti be'toacā me'rā cū pajigu nimicā, marī wa'asī'rīrōpu cūrē wa'adutimasīsa'a. ⁴ Yucusu pajipju quē'rā tojota ni'i. Tiwu pajipju nisa'a. Tojo nimicā, wī'rō ūputu wēetutuamicā, tiwure autumasīsama. Tiwure auturi pjī cā'pjīacā nimicā, ti pjī me'rā na wa'asī'rīrō pe'e autuosama. ⁵ Tojota wa'asa'a marī ucūrī ñe'merō me'rā. Marī ucūrī ñe'merō cā'rōacā nimicā, pejeti ucūseacā me'rā pājārārē dojorēmasī'i. Pecame'e cā'me'eacā me'rā marī sī'ayōmicā, pajiro ñucū ūjūsa'a. ⁶ Marī ña'arō ucūse useri pecame'e weronojō ni'i. Ñe'merō cā'ñe'merōacā nimicā, ti ñe'merō me'rā peje ña'ase

ucūmasīsa'a. No'o űaro nipe'tise ña'ase wa'asa'a. Te ña'arō ucūse wātī me'rā du'pocātisa'a. Nipe'tiro marī catiri űmūco marī weesetisere dojorēsa'a.

⁷ Masā nipe'tirā wa'icūrārē, mirīcūrārē, pīrōārē, diacjārārē ī'anūrā, dutimasīsama. Tojo weerā narē ne waropureta dutidu'pocātitojacārā niwā. ⁸ Marī ucūrī ñe'merō pūrīcārē ne ni'cū narē weronojō dutimasītisami. Ti ñe'merō dutita basiowe'e. Aña cū cūrīcā, cū nímá o'oro weronojō marī ucūse masārē ña'arō weesa'a. ⁹ Marī ñe'merō me'rā Ō'acū marī pacure e'catise o'osa'a. Ti ñe'merō me'rāta tja āpērārē ña'arō ucūsa'a. Marī Ō'acū weronojō bajurā cū wee'cārārē mejārōta ña'arō ucūsa'a. ¹⁰ Ti ñe'merōputa tja Ō'acūrē e'catise o'o, āpērārē ña'arō ucūsa'a. Tojo weeticārōűa'a. A'tiro weecā, ña'a ni'i. ¹¹ Ni'cā pe aco wijari pepure añuse, ña'ase aco morēsu'u wijatisa'a. ¹² Yū'ű acawererā, ojoño naraña dūcatitisa'a. Ŭ'segu quē'rā ojo dūcatitisa'a. Aco wijari pe quē'rā tojota ni'i. Aco moatisewijari pepure aco moa marīse marīsa'a. Marī quē'rā a'te weronojō nirōűa'a. Marī añuse dia'cūrē ucūrōűa'a.

Tű'omasīse cjase ni'i

¹³ No'o musā wa'teropure tu'omasīyū'ruagu nigūnojo añurō weesetiato. A'tiro wéegu, cū masīsere āpērārē ī'ogūsami. Queoro wācūme'rīgū, “Āpērā nemorō masīyū'rūnū'cā'a” nirō marīrō niato. ¹⁴ Musā āpērārē doerā, narē űorā, na yū'ruoro nisī'rīsa'a nīrā, tojo nima'acārā wee'e. Tojo weerā mejō waro “Tu'omasīyū'rūnū'cā'a”, nīsa'a. Musā tojo nise wapamarīsa'a. ¹⁵ Musā tojo wācūse a'ti turi cjase, masā wācūse ni'i. Ō'acū mejēta musārē tojo wācūdutisami. Wātī wācūse o'osere musā wācūsetisa'a. ¹⁶ Musā āpērārē űorā, na yū'ruoro nisī'rīcā, cumuca wā'cāsa'a. No'o űaro nipe'tise ña'ase wa'asa'a.

¹⁷ Ō'acū cū tu'omasīse marīrē o'ose pe'e a'tiro ni'i. Marī cū tu'omasīsere űorā, ña'ase marīrō añurō nisetisa'a. Uayetisa'a. Āpērā me'rā añurō tu'oña'a, nicā'sa'a. Āpērārē sō'o o'obosau nitirāta o'osa'a. Marī űaro dia'cū weetisa'a. Āpērārē pajaña'sa'a. Nipe'tirārē ni'cārōnojō weesa'a. Weesooro marīrō weesetisa'a. ¹⁸ Āpērā me'rā añurō nisī'rīrā, cumuca marīrō nicā'sama. Tojo weerā āpērārē añurō niseticā weesama.

4

Ō'acūrē, a'ti űmūco cjasere ni'cārō me'rā ma'ita basiowe'e nise ni'i

¹ Ŭ'Ñe'e me'rā marīrē a'mequēse, āpērā me'rā a'metu'tise wā'cāsari? A'tiro ni'i. Marī basu ña'arō weesī'rīrā, űaripejase me'rā, ña'arō wācūnūrūse me'rā wā'cā'a. ² Musā a'ti turi cjasere űaripejayū'rūnū'cāsa'a. Musā űaripejasere bocatirā, wējēsa'a. Āpērā yere ī'arā, űosa'a. Tere bocamasītirā, no'o űaro a'metu'tima'acā'sa'a. A'mequēsa'a. Ō'acūrē sērītise ye bu'iri musā űasere bocatisa'a. ³ Apeterore cūrē sērīrā quē'rā, añurō wācūse me'rā sērītisa'a. Musā basu űaripejasere ña'arō weerātirā sērīsa'a. Tojo weese ye bu'iri cū musārē o'otisami. ⁴ Tojo weerā musā ni'cō numio marāputigo nimigōta, apīrē tu'sago weronojō ni'i. Musā Ō'acū pō'rā nimirāta,

a'ti di'ta cjasere wăcŭyurŭnŭcăsa'a. Tojo weeră Ô'acŭrê yabiră weronojô ni'i. No'o a'ti di'ta cjasere ŭaripejayurŭnŭcăgŭnojojô Ô'acŭ me'ră a'pepŭrŭgŭ weesami. ⁵ Ô'acŭ ye queti na ojăca pŭrŭpu diacjŭta ojano'caro niwă. “Ô'acŭ marŭrê Espŭritu Santure o'ôcu niwŭ. Tojo weegu âpêră yurŭoro cŭrê marŭ ma'ică ŭasami”, ni ojano'caro niwă. ⁶ Ô'acŭ marŭrê pajaña'tjăgŭ, weetamusami. Cŭ ye queti ojăca pŭrŭpu a'tiro ojano'caro niwă tja: “Ăpêră yurŭoro ni'i' niră me'ră Ô'acŭ a'pepŭrŭ nisami. Ăpêră 'Yurŭ mejô nigŭ ni'i, yurŭre weetamuña' niră pe'ere weetamusami”, ni ojano'caro niwă.

⁷ Tojo weeră Ô'acŭ dutisere aňurô yurŭtiya. Wătŭ musărê niquesăcă, wăcŭtutuaya. Jesú cŭ tutuaro me'ră cŭrê wa'adutiya. Musă tojo weecă, cŭ uiwăcăgŭsami. ⁸ Ô'acŭrê nemorô masŭña. Cŭrê nemorô masŭcă, cŭ quê'ră musărê nemorô weetamugŭsami. Musă ña'arô weesere du'uya. Musă Ô'acŭrê, tojo nică a'ti ŭmăco cjasere ni'cărô me'ră ma'isŭrŭrănojojô, musă tojo wăcŭsere dŭcayuya. ⁹ Musă ña'arô weesere wăcŭră, bujaweti utiya. Musă ña'arô weese e'cati, bujironojô o'oră, bopoya, bujawetiya. ¹⁰ Marŭ wiogŭre “Mŭurŭ ŭ'orôpŭre yurŭ mejô nigŭ ni'i”, niña. Musă tojo nică, cŭ musărê wioră wa'acă weegŭsami.

Ô'acŭ ni'cŭta marŭrê besemasŭsami nise ni'i

¹¹ Yurŭ acawereră, a'merŭ ucjatică'ña. Musă âpêrărê ucjară, Ô'acŭ a'merŭ ma'iduti'quere yurŭrŭnŭcără wee'e. Cŭ dutisere yurŭrŭnŭcără, “Ô'acŭ dutise ña'a ni'i”, niră weesa'a. Tojo weeră musă apeyenojojô wa'a'quere beseri masă weronojô ni'i. ¹² Ô'acŭ ni'cŭta te dutisere cŭucŭ niwŭ. Cŭ dia'cŭ marŭ weesere besemasŭsami. Marŭrê yurŭrŭomasŭsami. Bu'iri da'remasŭsami. Tojo weeră marŭ âpêrărê “Na ña'a nima”, nŭmasŭtisa'a.

“Marŭ be'ro weeatjere a'tiro weerăsa'a” niyutică'rôŭa'a nise ni'i

¹³ Yurŭ ucŭsere tŭ'oya. Musă ni'cărêră a'tiro wăcŭsa'a. “Ni'căcă o ñamiacă ti macăpŭ ni'că cŭ'ma pajiro da'ra wapata'agŭ wa'agŭti”, nisa'a. ¹⁴ Tojo wăcŭtică'ña. Marŭ be'ropŭ wa'atjere masŭtisa'a. A'tiro ni'i. O'me bo'reacă dujise weronojô marŭ catise ni'i. Témarŭcă yoatică ni, maata bajudutia wa'asa'a. Marŭ quê'ră yoatică catirăsa'a. ¹⁵ Tojo weeră a'tiro pe'e wăcŭrôŭa'a. “Apetero Ô'acŭ yurŭre catise cŭunemocă, cŭ ŭacă, tere weegŭti”, nirôŭa'a. ¹⁶ Ni'cărôacărê musă pe'e a'tiro wăcŭ'u. “Be'ro ŭsă weeatjere ŭsă ŭaro weemasŭ'i”, ni wăcŭ'u. Nipe'tise musă tojo wăcŭse ña'a ni'i. ¹⁷ Marŭ aňurô weemasŭmiră tere weetiră, Ô'acŭrê yurŭrŭnŭcără wee'e.

5

Peje cŭorărê wa'atjere wereyuse ni'i

¹ Peje cŭori masă, yurŭ ucŭsere tŭ'oya. Musă pŭrô pi'etirăsa'a. Tere wăcŭră, bujawetiyyuya. ² Musă peje cŭomi'que boa wa'arosa'a. Musă cŭose su'tire butua yeerăsama. ³ Niyeru, uru musă ma'ŭră nŭrô'que ŭ'tawŭji boarosa'a. Tojo wa'acă ŭ'ară, musă niyeru ma'ŭră nŭrô'quere masŭno'rôsa'a. Musă niyeru ma'ise marŭrê pecame'e ŭjŭarô weronojô musărê dojorêsa'a. Musă niyerure ma'ise ye bu'iri âpêrărê weetamutisa'a. Te ye bu'iri Ô'acŭ musărê bu'iri da'regŭsami.

Õ'acũ bu'iri da'reatji ðuporoacã mejõ waro pajiro niyeru nurõmiapã. ⁴ Musãrẽ da'raco'terãrẽ queoro wapayeticãrã niwũ. Tojo weerã na tu'satisama. Õ'acũ nipe'tisere masĩgũ na bujawetisere i'asami. Masĩsami musã narẽ queoro wapayeti'quere. ⁵ Musã pe'e a'ti turipure peje waro cuo'o. Nipe'tise musã uasere cuoyu'ruocã'sa'a. Musã a'tiro weronojõ ni'i. Wecu na wẽjẽatji ðaporore ba'a, di'iyojasami. Cũ weronojõ musã quẽ'rã peje cuose bu'iri, bu'iri da'reno'rãsa'a. ⁶ Musã ãpẽrãrẽ bu'iri moomicã, narẽ bu'iri da'reri wi'ipu sõrõcãrã niwũ. Narẽ wẽjẽduticãrã niwũ. Na pe'e musãrẽ "Weeticã'ña", nitutuaticãrã niwã.

Jesucristo cũ apaturi a'tiatji ðuporo wãcũtutuaduti'que ni'i

⁷ Acawererã, marĩ wiogu Jesucristo a'ticãpu wãcũtutuatoya. Ni'cũ oteri masũ cũ ote'que ðucatiri cura co'tesami. Cũ ote'quere aco peja doquesãarĩ cura sojatimigũ, co'tewapamosami. ⁸ Cã'rõacã ðu'sa'a Jesũ cũ a'tiatjo. Tojo weerã musã quẽ'rã oteri masũ weronojõ yucuewapamoña. Jesure ãjõpeodu'uticã'ña.

⁹ Acawererã, musã Õ'acũ bu'iri da'resere uatirã, a'metu'titicã'ña. Õ'acũ marĩ nipe'tirãrẽ beseacju a'tiatjo cã'rõacã ðu'sa'a. ¹⁰ Ðuporocjãrã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masãrẽ wãcũña. Na Õ'acũ ye quetire werecã, ãpẽrã masã narẽ ña'arõ weecãrã niwã. Narẽ tojo weemicã, na pi'etisere wãcũtutua, nu'cãcãrã niwã. Na wee'caro weronojõ marĩ quẽ'rã weerã. ¹¹ ãpẽrã narẽ ña'arõ weemicã, Õ'acũrẽ ãjõpeodu'uticãrã niwã. Tojo weerã marĩ na ãjõpeonu'cũsere wãcũrã, "Õ'acũ na me'rã e'catipĩ", ni tu'oña'a. Apĩ ðuporocjũpu Job wãmetigu ye queti quẽ'rãrẽ masĩ'i. Cũrẽ peje ña'ase wa'acaro niwũ. Tojo wa'amicã, cũ wãcũtutua, Õ'acũrẽ ãjõpeodu'uticã niwĩ. Õ'acũ masãrẽ ma'igũ, pũrõ pajaña'mi. Tojo weegu Job cũ pi'etica be'ro Õ'acũ peje añuse cũrẽ o'ocu niwĩ. Cũ toðuporopu cuo'que nemorõ o'ocu niwĩ.

¹² Õ'acũ musãrẽ bu'iri da'reri nigũ, nucũ'ase quetire wereguti. Nisooro marĩrõ ucũña. Apeyenojõrẽ wee'cu "Weeapu", niña. Weeti'cu "Weetiapu", niña. Nemoticã'ña. Õ'acũpure wãmepeoticã'ña. "Õ'acũ me'rã diacjũta ni'i", niticã'ña. Tojo weegu Õ'acũ musãrẽ bu'iri da'resome.

¹³ Marĩrẽ ña'arõ wa'acã, Õ'acũrẽ sãrĩrõña'a. E'catirã, cũrẽ basape-oroua'a. ¹⁴ No'o dutitigu Jesure ãjõpeorãrẽ su'ori nirãrẽ pijiato. Na cũ tiro etarã, Õ'acũrẽ sãrĩbosato. U'se me'rã cũrẽ ñapeo, "Jesũ, ã'rĩ mu'urẽ ãjõpeogure yu'ruoya", ni ñubueato. ¹⁵ ãjõpeose me'rã cũrẽ sãrĩbosacã, marĩ wiogu cũrẽ yu'ruogusami. Dutiti'cu yu'rugusami. Cũ ña'arõ wéeca be'ro nicã, Õ'acũ cũrẽ acobojogusami. ¹⁶ Tojo weerã musã ña'arõ wee'quere a'merĩ wereyu'ruya. Dutitirãrẽ yu'ruodutirã, Õ'acũrẽ sãrĩbosaya. Ni'cũ añurõ weenu'cũgũ uputu ãjõpeose me'rã sãrĩcã, Õ'acũ yu'titicã weetisami. ¹⁷ Ðuporocjũpu Elía Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ marĩ weronojõ nicu niwĩ. Cũ Õ'acũrẽ acoro pejaticã'to nigũ, pũrõ sãrĩcu niwĩ. Cũ sãrĩsere Õ'acũ yu'ticu niwĩ. Cũ yu'ticã, i'tia cũ'ma ape cũ'ma deco aco ne pejaticaro niwũ. ¹⁸ Be'ro Õ'acũrẽ "Aco pejato tja", ni sãrĩcu niwĩ. Cũ tojo sãrĩcã, acoro pejacaro niwũ. Tojo wa'acã, apaturi otese pi'rĩ ðucaticaro niwũ tja.

19-20 Acawererã, apeye m̄sãrẽ weret̄oguti. Apetero ni'cũ Jesure ãjõpeogũ ña'arõ weebosami. Cũ tojo weecã, apĩ cãrẽ weetamugũ, cũ toduporopũ ãjõpeo'caronojõta ãjõpeocã weesami tja. Cũ tojo weegu cãrẽ bu'iri da'reno'bo'care yũ'rucã weesami. Õ'acũ quẽ'rã cũ peje ña'ase wee'quere acobojosami.

Tocã'rõta oja'a.

Santiago.

Pedro ojamu'tāca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Pedro Jonás macū Betsaidacū wa'i wējērī masū nicu niwī. Cū nūmotigu nicu niwī. Ā'rīta Jesure “Mū'u Ō'acū o'ó'cu, cū macū ni'i”, nicu niwī. Jesure wējēcaterore i'tiati “Cūrē masīwe'e”, nisoocu niwī. Ne waroputa Espiritu Santu dijataca be'ro Jesucristore ējōpeorāre sū'ori nisetigu nicu niwī. Be'ro romano masā wiogu Nerón cūrē Romapu wējēcu niwī.

A'ti pūrīrē Pedro Jesucristore ējōpeorā Asia di'tapu du'tistewā'cā'cārārē ojacu niwī. Romapu nīgū, ojacu niwī. Jesucristore ējōpeorā pi'eticā ī'agū, āpērā narē űa'arō weecā wācūtutuadutigu ojacu niwī.

Jesure ējōpeorā wa'aste'cārārē Pedro oja'que ni'i

¹ Yū'ure Jesucristo cū ye quetire bu'edutigu besecūwī. A'ti pūrī me'rā mūsārē añudutise o'ó'o. Mūsā Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia wāmetise di'tapu Jesucristore ējōpeose bu'iri āpērā űa'arō weecā wa'astewā'cā'cārārē oja'a. ² Marī pacu Ō'acū dūporopu cū űa'caronojōta marīrē cū pō'rā niato nīgū besetojacu niwī. Espiritu Santu me'rā marī űa'arā nī'cārārē dūcayucu niwī. Marīrē cū macū Jesucristo űaro weedutigu besecu niwī. Tojo nicā cū macū curusapu wērīgū dí o'maburose me'rā marī űa'arō wee'quere acobojoguti nīgū, besecu niwī.

Ō'acū mūsārē ejerisājāse, nipe'tise añusere o'onemoato.

³⁻⁴ Ō'acū, marī wiogu Jesucristo pacure e'catise o'orā. Cū marīrē pa-jaña'gū, cū pō'rā sājācā weecu niwī. Cū macū Jesucristo wērī'cupure masō'que me'rā marī todūporo űa'arō niseti'quere acobojocu niwī. Tere wéégu, marīrē apaturi bajuaapo'cārārē weronojō weecu niwī. Ō'acū cū pō'rārē “Añubutiasere o'oguti”, nicu niwī. Cū o'ootjere marī e'catise me'rā yucuerā wee'e. Tere ű'musepu cūoyotojasami. Cū o'ootje a'ti nucūcā cjase weronojō pe'ti, boasome. Ninu'cūcā'rōsa'a. ⁵ Marī Ō'acūrē ējōpeoyucā, cū tutuaro me'rā marīrē co'tesami. Jesucristo apaturi a'ti nucūcāpūre a'tigu, nipe'tirā ī'orōpu “Ā'rā yū'ū yū'rūo'cārā nima. Yū'ū me'rā ninu'cūrāsama”, ni ī'ogūsami.

⁶ A'ti nucūcāpūre nīrā, marī pi'etinīrā wee'e yujupu. Tojo pi'etimirā, ű'musepu Jesucristo marīrē o'ootjere wācūrā, e'catiyurā. ⁷ Marī Jesucristore ējōpeose uru besese weronojō ni'i. Masā űuruta niti? nīrā, pecame'e bu'ipu asipopeosama. Sipipejaca be'ro űa'ase po'ca űjūpe'tidija wa'asa'a. Añuse uru dia'cū tojasa'a. A'te weronojō marīrē ű Jesucristore diacjūta ējōpeomitina? nīrō, űa'arō wa'asa'a. Marī űa'arō yū'rūrā, te po'ca űjūpe'ti'caro weronojō űa'asere weedu'usa'a. Tojo nicā Jesucristore ējōpeonemosa'a. Cūrē ējōpeodu'uticā ī'arā, masā diacjūta marīrē cūrē ējōpeoma, ni ī'arāsama. Uru wapabuju ni'i. Wapabujumirō, pe'tia wa'asa'a. Marī Jesucristore ējōpeose uru nemorō wapati'i. Te pūrīcā ne pe'titisa'a. Tojo weegu Jesucristo marīrē apaturi a'ti nucūcāpūre a'tigu, “Yū'ure añurō ējōpeowu”, nīgūsami.

8-9 Músã Jesucristore a'ti nucûcãpũ nicã ï'ati'cãrã nimirã, cûrẽ ma'ï'i. A'tiro nicãrẽ cûrẽ ï'atimirã, ëjõpeo'o. Músã cûrẽ ëjõpeocã, músãrẽ pecame'epũ wa'abo'cãrãrẽ yu'rucã weegusami. Tojo weerã músã Õ'acũ tiropũ wa'atjere wãcûrã, pûrõ e'cati'ï. ¿De'ro ni werenemobosau? Wereta basiowe'e.

10 Duporopũ Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã a'tiro nicãrã niwã: “Õ'acũ masã ña'arõ wee'quere acobojo, narẽ yu'ruogusami”, nicãrã niwã. A'tere weremirã, na basu weresere tu'omasĩticãrã niwã. Tojo weerã tere masĩsĩ'rĩrã, upũtu bu'e wãcûnarũcãrã niwã. 11 Espĩritu Santu weetamuse me'rã a'tiro wereyucãrã niwã: “Masãrẽ yu'ruoacju pûrõ pi'eti wẽrĩgũsami. Wẽrĩ'cũpũ nimigũ, masãgũsami. Cũ masãca be'ro u'musepũ majãa, cũ pacũ tiro wiogu dujiri cûmurõ diacjũ pe'e dujigusami.” Espĩritu Santu tojo nisere tu'orã, Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã “¿De'ro nicã, noarẽ tojo wa'arosari?” nĩrã, pûrõ masĩsĩ'rĩcãrã niwã. 12 Õ'acũ na masĩsĩ'rĩcã ï'agũ, narẽ a'tiro werecũ niwĩ: “A'te queti músã nĩrĩ curare wa'asome yujupũ. Be'rocjãrãpũ a'tere ï'arãsama”, nicũ niwĩ. Narẽ tere wereyugũ, marĩ a'tocaterocjãrã pe'ere weregũ weecũ niwĩ. Tojo weegũ Õ'acũ a'tocaterore a'tiro weemi majã. Espĩritu Santu u'musepũ nigũrẽ cũ ye queti wererã me'rã músãrẽ weredutigũ o'ócũ niwĩ. Na Espĩritu Santu tutuaro me'rã tere a'tiro werema. “Jesucristo a'titocacũ niwĩ. Marĩrẽ yu'ruocũ nimi”, nima. Õ'acũrẽ wereco'terã u'musecãrã quẽ'rã músãrẽ yu'ruosere “¿De'ro waro niti?” ni masĩsĩ'rĩsama.

Õ'acũ marĩrẽ ña'ase marĩrõ nisetidutise ni'ï

13 Õ'acũ marĩrẽ ma'igũ, ña'arõ marĩ wee'quere acobojojocacũ niwĩ. Tojo weerã músã weeatjere añurõ wãcũyuya. Músã ña'arõ weesĩ'rĩsere weeticã'ña. Wãcũtutuaya. Õ'acũ añurõ wéegũ, marĩrẽ Jesucristo apaturi a'ti nucûcãpũ a'ticã cũ o'ootjere pûrõ wãcûnarũña. Tere wãcûrã, e'catise me'rã co'teya. 14 Wĩ'marã añurã na pacũsumã dutisere añurõ yu'tisama. Na weronojõta músã quẽ'rã marĩ pacũ Õ'acũ dutisere añurõ yu'tiya. Músã toduporopũ Õ'acũrẽ masĩtirã, ña'arõ uaripejasere weecãrã niwũ. Ni'cãrõacãrẽ músã ña'arõ uaripejasere du'ucã'ña majã. 15 A'tiro pe'e weesetiya. Õ'acũ marĩrẽ bes'e'cũ ña'ase moogũ nimi. Tojo weerã marĩ ña'ase marĩrã nĩrõua'a. 16 Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ojano'caro niwũ: “Yu'u añugũ, ña'ase moogũ ni'ï. Tojo weerã músã quẽ'rã ña'ase marĩrã nisetiya”, nicũ niwĩ Õ'acũ.

17 Músã Õ'acũrẽ sãrĩrã, cûrẽ “Pacũ” nisa'a. Cũ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ marĩ wee'quenũcũrẽ beseburogusami. Ne ni'cũrẽ du'asome. Tojo weerã músã a'ti u'ũcopũre catiro põtẽorõ Õ'acũrẽ wiopesase me'rã tu'oña'ña. 18 Músã ñecũsumã niseti'caronõjõ weesirutumujãti'que wapamarĩcaro niwũ. Te wapamarĩsere cõ'agũ, Õ'acũ yu'ruocũ niwĩ. Músã a'tiro masĩ'ï. Cũ marĩrẽ bu'iri da'rebo'quere wapayewĩrõgũ, pe'tisenõjõ me'rã, uru, niyeru me'rã wapayeticũ niwĩ. 19 A'tiro pe'e weecũ niwĩ. Cũ macũ Jesucristo upũtu ma'igũ cũ wẽrĩgũ dí o'mabarose me'rã marĩrẽ yu'ruocũ niwĩ. Ësã judío músã ñecũsumãpũa na ña'arõ wee'que wapa Õ'acũrẽ acoboJose sãrĩrã, a'tiro weecãrã niwã. Oveja dojoriwi'ï nitigure, cãmi marĩgũrẽ,

nipe'tiro cũ upu añugũrẽ wẽjẽ, Ô'acũrẽ ỹjũamorõcãrã niwã. Cũ, oveja añugũ ní'caronojõ Jesucristo añugũ waro, ña'ase moogũ nimi. Cũ wẽrĩgũ dí o'maburose me'rã marĩ ña'arõ wee'quere yu'ruocu niwĩ. ²⁰ Ô'acũ a'ti turi weese duporo “Yu'u macũ masãrẽ yu'ruogusami”, ni besetojacu niwĩ. Tojo besemigũ, maata o'óticu niwĩ. A'tocateropu marĩ ye niatjere yu'ruoacjũre cũrẽ o'ócũ niwĩ. ²¹ Jesucristo wẽrise me'rã Ô'acũrẽ ãjõpeono'o. Cũ Jesucristore wẽrĩ'cũpũre masõcũ niwĩ. Masõ, u'musepu cũrẽ miimujãcũ niwĩ. Topu cũrẽ wiogu sõrõcũ niwĩ. Marĩrẽ ãjõpeodutigu tojo weecu niwĩ. Tojo nicã marĩ u'musepu wa'atjere e'catise me'rã yucuedutigu tojo weecu niwĩ.

²² Musã diacjũ nisere yu'tirã, Jesucristore ãjõpeorã weecãrã niwũ. Cũrẽ ãjõpeorã, musã ña'arõ weeseti'quere du'ucãrã niwũ. Tojo weerã musã ní'cãrõacãrẽ bu'iri marĩrã ní'i. Musã ní'cũ põ'rã weronojõ a'merĩ ma'i'i. A'merĩ ma'írã, bu'icjase ucũse me'rã dia'cũ ma'iticã'ña. Nipe'tise musã weese me'rã pe'e ma'iña. ²³ A'tiro ni'i. Ô'acũ ucũse ninu'cũcã'rõsa'a. Marĩ tere ãjõpeorã, cũ põ'rã sãjãcãrã niwũ. Tojo weerã apaturi bajuaapo'cãrã weronojõ ni'i. Marĩ pacusũmua boadijasama. Marĩ apaturi bajuaaporã, na boadijaro weronojõ wa'asome. Ô'acũ põ'rã sãjãrã pe'e, cũ me'rã catinu'cũcã'rãsa'a. ²⁴ Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'wũ:

Tá ñai wẽrĩpe'tia wa'asa'a.

Masã quẽ'rã tojota nipe'tirã wẽrĩrãsama.

O'ori quẽ'rã añuse nimirõ, boadijasa'a.

Masã quẽ'rã peje cuorã, wiorã nimi'cãrã wẽrĩrãsama.

²⁵ Na cuose quẽ'rã pe'tirosa'a.

Ô'acũ ucũse pũrĩcã ne pe'tisome.

Ninu'cũcã'rõsa'a, ni ojano'wũ.

Musãrẽ te quetire ãpẽrã wrecãrã niwã. Na wereseta añuse, ne pe'titise queti ni'i.

2

¹ Musã Ô'acũ põ'rã ni'i. Tojo weerã nipe'tise ña'asere du'ucã'ña. ãpẽrãrẽ nisooticã'ña. Weesooticã'ña. ãpẽrã yere uoticã'ña. Uc-jaticã'ña. ²⁻³ Musã Ô'acũ añugũ nimi nisere masĩtojasa'a. Tojo weerã wĩ'marã ne bajua'cãrã na paco õpẽcõrẽ uputu mi'rĩsĩ'rĩrã weronojõ weeya. Ô'acũ ye añuse quetire uputu tu'sase me'rã tu'osĩ'rĩña. Wĩ'marã na pacosãnumia ye õpẽcõrẽ mi'rĩrã, i'oduarã wa'asama. Ô'acũ ucũse wĩ'magũ paco õpẽcõ weronojõ ni'i. Te diacjũ wereme'ricã'a. Marĩ tere wãcũnu'cũrã, cũrẽ ãjõpeotutuanemorãsa'a. Cũrẽ masĩnemoato nígũ marĩrẽ yu'ruocu niwĩ.

Wi'i yeerã ỹtãgã yeenu'cãcja weronojõ Jesucristo nimi nise ni'i

⁴ Musã Jesucristore ãjõpeo'o. Tojo weerã cũ me'rã añurõ nisetiya. Cũ catigu, marĩrẽ cũ me'rã caticã weemi. Cũ ninu'cũcũsami. ãpẽrã cũrẽta teecãrã niwã. Na teemicã, cũ pacu Ô'acũ pe'e cũrẽ “Añuyũ'rugũ nimi”, ni besecu niwĩ. Besetoja, cũrẽ wiogu sõrõcũ niwĩ. ⁵ Musãrẽ añurõ masĩdutigu queose me'rã wereguti. Ô'acũ ỹtãpaga me'rã ni'cã wĩ'i añurĩ wĩ'i yeegu weronojõ weesami. ỹtãgã añucja me'rã yeenu'cãsami. Tutuari wĩ'i niato nígũ tojo weesami. Jesucristota cũ

ne waro wi'i yeenu'cācja ūtāgā weronojō nigū nimi. Marīpua apeye na yeeturiamujāse weronojō ni'i. Marī nipe'tirā ni'cārō me'rā Ō'acū cū wéeca wi'i weronojō ni'i. Tojo weerā cū yarā waro nírā, Jesucristo weetamuse me'rā pa'ia weronojō Ō'acū yere da'ramasī'i. Añurō wéerā, āpērā ye niatjere sērībosamasī'i. Tojo nicā Ō'acūrē e'catise o'omasī'i. Marī tojo weecā ī'agū, Ō'acū e'catisami. ⁶ Duporocjārāpu quē'rā te cjase Ō'acū cū ucū'quere a'tiro ojacārā niwā:

Ni'cā wi'i, wi'i Jerusalēpure yeeguti.

Ti wi'ire yéegu, ni'cāgā ūtāgā añucjare beseguti.

Tutuari wi'i wa'ato nígu tiga me'rā nu'cāgūti.

Yu'u ūtāgārē ucūgu, yu'u macū pe'ere wāmepeogu wee'e.

Cūta nimi yu'u bese'cu.

Yu'u ī'acā, añuyuruagu nimi.

Cūrē ējōpeorā pūrō e'catirāsama.

“Mejō warota ējōpeocāti”, nisome, ni ojacārā niwā Ō'acū ye queti weremu'tārī masā.

⁷ Musā Jesucristore ējōpeorā añurō e'catise me'rā cūrē tu'oña'sa'a. Āpērā pe'e cūrē ējōpeotijārā, musā weronojō tu'oña'tisama. Mejō nigūrē weronojō tu'oña'cā'sama. Āpērā Ō'acū ye queti weremu'tārī masā a'tiro ojacārā niwā tja:

Masā ūtā me'rā wi'i yeerātirā ni'cāgārē uati, cō'asama.

Na cō'acaga me'rā āpērā pe'e tutuari wi'i yeesama.

Tiga maricā, wi'i yeeya marībopā.

A'te a'tiro nisī'rīrō wee'e. Wiorā judío masā tiga ūtāgārē weronojō Jesucristore uatiwā. Na uatimicā, cū pacu Ō'acū pe'e cūrē besecu niwī. Bese, cūrē wioгу sōrōcu niwī. Cū maricārē, marī Ō'acū pō'rā sājāmasitibopā. ⁸ Apeye ojanemocārā niwā tja:

Ō'acū cū besecaga ūtāgāpu masā pu'atuu, buraque'arāsama.

A'te a'tiro nisī'rīrō wee'e. Jesucristore Ō'acū besecu niwī. Tigapu pu'atuu, buraque'a'caro weronojō Jesucristore ējōpeotirā bu'iri da'reno'rāsama. Toduporoputa maata Ō'acū cū macūrē ējōpeotirā tojo wa'arāsama, nitojacu niwī.

⁹ Marī pūrīcā na weronojō niwe'e. Ō'acū cū yarā niato nígu marīrē besecu niwī. Tojo weerā marī wioгу yarā pa'ia weronojō cū yere da'rarā ni'i. Ō'acū marīrē cū ya curuacjārā sājācā weecu niwī. Ū'ase marīrō niseticā weecu niwī. Duporopu Ō'acū cū yarā masā Israe curuacjārārē yu'u were'que pejere weecu niwī. Musā Jesucristore ējōpeorā ni'i. Tojo weegu musārē mejārōta weemi. Ō'acū marīrē añurō wee'quere āpērārē weredutigu tojo weemi. Ō'acū añuyuruagu marī űa'arō wee'quere acobojomi. Acobojo, na'itī'arōpu ni'cārārē marīrē yu'ruomi. Tojo weerā ni'cārōacārē cū pō'rā bo'reyuropu nirá weronojō ni'i. ¹⁰ Duporopu ni'cū Ō'acū ye queti weremu'tārī masū a'tiro nicu niwī: “Ō'acū pājārā judío masā nitirārē yu'ruogusami.” Tojo weerā musā toduporopure Ō'acū pō'rā mejēta nini'wū yujupu. Ni'cārōacārē cūrē ējōpeoca be'ro cū pō'rā ni'i majā. Ō'acūrē musā ējōpeose duporo cū musārē ma'isere, cū pajaña'sere masiticārā niwā. Ni'cārōputa a'tere masī'i majā.

Pedro Jesucristore ějōpeorārē “A'tiro weeya” nise ni'i

¹¹ Yũ'u musārē pūrō ma'isa'a. Ni'cārōacā yũ'u wereatjere musā weecā ũasa'a. Marī a'ti turipure sijari masā ni'i. Marī niatjo waro ũ'musepũ ni'i. Topũ ninu'cūcā'rāsa'a. Tojo weerā marī ña'arō weesī'rīse weeticā'rā. Marī ña'arō weesī'rīse añurō weesī'rīse me'rā a'mequēse ni'i. Te ña'arō weesī'rīse añurō weese pe'ere cā'mota'asī'rīsa'a. Ō'acũ pe'e marīrē añurō weecā ũasami. ¹² Musā Jesucristore ějōpeotirā wa'teropũ nisa'a. Cūrē ějōpeose bu'iri musārē “Ña'arā nima”, ni ucjasama. Musā na wa'teropure añurō nisetiya. Tojo weecā, na tojo ucjamirā, musā añurō weesetisere ĩ'arāsama. Tere ĩ'arā, siape me'rā pājārā Jesucristore ějōpeorāsama. Tojo weerā cũ apaturi a'ticā, musā weronojōta na quē'rā Ō'acūrē “Mũ'u añugũ, tutuagu ni'i”, ni ějōpeorāsama.

¹³⁻¹⁴ Marī wiogu Jesucristore ějōpeotjārā, a'tiro weerũa'a. A'ti di'tacjũ wiogu waro, cũ docacjārā wiorā, tojo nicā nipe'tirā a'ti nucūcācjārā wiorā dutisere yũ'tiroũa'a. Wiogu waro cũ docacjārārē ña'arō weerārē bu'iri da'redutisami. “Añurō weerā pe'ere ‘Añurō weepũ musā' niña”, nisami. ¹⁵ Ō'acũ musā añurō weecā ũasami. Tojo weecā, āpērā musārē ucjami'cārā mejō warota ucjama'acā'rāsama. Ō'acũ musā añurō weese me'rā na ucjama'a'cārā, tũ'omasitirārē di'tamarīacā weecā ũasami.

¹⁶ Ō'acũ marīrē yũ'ruotojacu niwī. Tojo weerā yũ'ruono'cārā weronojō weesetirā. A'tiro wācūtīcā'rā. “Yũ'u āpērā dutise doca niwe'e. Tojo weegu yũ'u ũaro weeguti”, niticā'rā. A'tiro pe'e weerā. Ō'acūrē ma'i, cũ ũaro weerā. Ña'asere weeticā'rā. Da'raco'terā na wiogu dutisere añurō yũ'tirā weronojō marī quē'rā Ō'acũ dutisere yũ'tirā. ¹⁷ Dũcawaaro marīrō nipe'tirārē ni'cārōnojō ĩ'arā. Jesucristore ějōpeorārē ma'irā. Ō'acūrē nũcũ'ase me'rā ějōpeorā. A'ti di'tacjũ wiogure wiopesase me'rā tũ'oña'rā.

Jesucristo pi'etigu nũ'cā'caronojō marīrē nũ'cādutise ni'i

¹⁸ Musā ni'cārērā āpērārē da'raco'terā nisa'a. Musā wiorārē ějōpeoya. Nipe'tirā na dutisere yũ'tiya. Musārē añurō weerā dia'cūrē yũ'titicā'ña. No'o ña'arō weerā quē'rārē yũ'tiya. ¹⁹ Apetero musā añurō weemicā, musā wiorā bu'iri da'rebosama. Na tojo weecā, musā Ō'acūrē ějōpeosere ĩ'orā, narē ye'suticā'ña. Tojo weecā, musārē Ō'acũ “Añurō weema”, ni ĩ'agũsami. ²⁰ Musā ña'arō wéeca be'roma musārē bu'iri da'rerā, queoro weerā weema. Musā na bu'iri da'resere nũ'cārā, “Añurō wéerā, nũ'cā'a”, niticā'ña. Musā tojo nũ'cāse wapamarī'i. Musā ña'arō wee'que wapa queorota bu'iri da'rerā weesama. Musā añurō wéeca be'ro na ña'arō weecā, nũ'cāña. Tojo weese pe'ere Ō'acũ “Añurō weema”, ni ĩ'agũsami. ²¹ Ō'acũ musā añurō weemicā, musārē ña'arō weesere nũ'cādutigũ cũucũ niwī. Jesucristomarīcā marīrē yũ'ruogu, pi'eti, wēriwī. Añurō weemicā, cūrē ña'arō weewā. Tojo weegu marī quē'rārē cũ wee'caronojōta weesirutucā ũasami. ²² Cũ ne ni'cāti ña'arō weetiwī. Nisootiwī. ²³ Cūrē ña'arō bujicā'cārārē narē bujicā'a'metiwi. Cũ pi'etigu, “Musārē bu'iri da'regutī”, nitiwī. Cũ pacu pe'ere “Yũ'u pacu cũ ũaro, queoro ña'arō weerārē bu'iri da'regusami”, niwī. Tojo weegu cũ ye niatjere cũ pacupure wiawī. ²⁴ Cũ basu marī ña'arō wee'que wapare wapayegu, curusapu wēriwī.

Marĩ ña'arõ weesere du'udutigu marĩrẽ wẽrĩbosawĩ. Tojo cũ weese me'rã a'tiro weewĩ. Marĩrẽ ña'asere sirutumi'cãrãrẽ añuse Õ'acũ ye pe'ere sirutucã weewĩ. Cũ marĩrẽ yu'ruogũ, cãmi da'reno'o, uputu pũrise tu'oña'wĩ. Tojo cũ weese me'rã marĩ ña'arõ yu'rubo'cãrã yu'ruono'wũ. ²⁵ Marĩ a'tiro nicũmiwũ. Oveja sã'rĩrõ po'peapu ní'cãrã no'o uaro wijaawã'cãsama. Wijaawã'cã, í'anurãticã, bajudutia wa'asama. Marĩ na weronojõ nicũmiwũ. Ni'cãrõacãrẽ Jesucristore ãjõpeo'o. Tojo weerã ovejare co'tegũ bajuduti'cãrãrẽ a'ma, cũ narẽ boca'caro weronojõ ni'i. Jesucristo marĩrẽ ña'arõ weeri ní'gũ, marĩrẽ í'anurũ, co'tegũ nimi.

3

Omocã da'te'cãrãrẽ dutise ni'i

¹⁻² Numia, marãpusumuatirã, añurõ tu'oya yu'u wereatjere. Musã marãpusumua dutisere, na uaro weeya. Ni'cãrãrã musã marãpusumua Jesucristore ãjõpeotisama. Cũ ye quetire ne tu'osi'rĩtisama. Tojo weerã te quetire weretimirã, a'tiro pe'e weeya. Narẽ ãjõpeoya. Na dutisere e'catise me'rã weeya. Musã tojo weecã, na quẽ'rã musã añurõ weesetisere í'acũ, Jesucristore ãjõpeobosama. ³ Æpẽrã, "Añurã nima", nidutirã, musã upure peje ma'masu'aticã'ña. Musã upu bajuse dia'cãrẽ wãcũnurãticã'ña. ⁴ Musã añurã nisĩ'rĩrã, añurõ bajusĩ'rĩrã, a'tiro pe'e weesetiya. Musã marãpusumuarẽ tu'saroputa na dutisere ma'ise me'rã weeya. Tu'tiro marĩrõ ãpẽrãrẽ queoro weeme'ricã'ña. Ejeripõ'rã caributiro marĩrõ tu'oña'ña. A'te añurõ weesetise pe'tisome. Musã upure ma'masu'ase pũricã pe'tirosa'a. Musã añurõ weeseticã, Õ'acũ musã me'rã e'catigusami. Musã a'tiro weese cũ í'orõpũre añubutiase waro ni'i. ⁵ Yu'u musãrẽ ní'ronojõta duporocjãrã numia Õ'acũrẽ ãjõpeorã añurõ weeseticãrã niwã. Na marãpusumua dutisere añurõ yu'ticãrã niwã. ⁶ Sara duporocjõpu co marãpu Abrahã dutisere añurõ yu'tico niwõ. Tojo weego Abrahãrẽ co wiozure weronojõ tu'oña'co niwõ. Musã quẽ'rã musã marãpusumuarẽ añurõ weeya. Musã nipe'tisere añurõ wéérã, tojo nicã uiro marĩrõ nisetirã, Sara weronojõ ní'rsa'a.

⁷ Ni'cãrõacãrẽ numotirãrẽ weregutí. Mu'u numorẽ añurõ weesetiya. Core ãjõpeoya. Co mu'u weronojõ tutuatimo. Õ'acũ co quẽ'rãrẽ pajaña'gũ, mu'urẽ weronojõta yu'ruocu niwĩ. Tojo weegu core añurõ co'teya. A'tiro weecã, musã Õ'acũrẽ ñubuese ne cã'mota'ata basiosome.

A'merĩ añurõ nisetidutise ni'i

⁸ Ni'cãrõacãrẽ nipe'tirãpũre weretuoguti. Ni'cãrõ me'rã nisetiburoya. Æpẽrãrẽ pajaña'ña. Ni'cũ põ'rã weronojõ ma'isetiya. "Ësã ãpẽrã yu'ruoro ni'i", ni wãcũticã'ña. ⁹ Æpẽrã musãrẽ ña'arõ weecã, narẽ a'meticã'ña. Musãrẽ ña'arõ bujicã'cã, narẽ bujicã'a'meticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Narẽ añurõ wa'ato ní'ra, Õ'acũrẽ sãrĩbosaya. Õ'acũ marĩrẽ tojo weedutisami. A'tiro weecã, Õ'acũ musãrẽ añurõ weegusami. ¹⁰ Duporopũre ni'cũ Salmo wãmetiri pũrĩpũre añurõ nisetisere a'tiro ojacũ niwĩ: No'o musã catiri umucore e'catise me'rã nisĩ'rĩrã, ña'arõ ucũticã'ña. Nisootirãta niña.

11 No'o musā ña'arō weesī'rīsere weeticā'ña.
Añuse pe'ere weeya.

Āpērā me'rā a'metu'titirāta ma'ise me'rā nisetiya.

12 Añurō weesetirārē Ō'acū co'tesami.
Na cūrē sērīsere yu'tisami.

Ña'arō weerā me'rā pe'ere e'catitisami.

Narē bu'iri da'resami.

Tojo weerā musā añurō nisetiya ni, Salmo pūrīpure ojano'caro niwū.

13 Musā añuse dia'cūrē weeseticā, ħnoa musārē ña'arō weebosau? Weetisama. 14 Musā añurō weemicā, āpērā musārē ña'arō weecāma, e'catiya. Ō'acū musārē añurō weegusami. Tojo weerā na musārē ña'arō weesī'ricā, wācūque'titicā'ña. Narē uiticā'ña. 15 A'tiro pe'e wācūña. “Jesucristo nipe'tirā bu'ipu ūsā wiogu nimi”, ni ējōpeoya. No'o musārē āpērā “ĥDe'ro weerā Jesucristore ējōpeoti?” nibosama. Na tojo nicā, musā yu'tiatjere wācūyutojaya. Narē añurō yu'time'ricā'ña. Pūrīrō yu'titicā'ña. 16 Musā Jesucristore ējōpeose bu'iri āpērā musārē ña'arō ucjasama. Na ucja'que diacjū niticā ĩ'arā, bopoyarāsama. Tojo weerā musā añurō nisetirā, Ō'acū ĩ'orōpure bu'iri marīrā tu'oña'rāsa'a. 17 Ō'acū cū uacāma, marī añurō weemicā, āpērā marīrē ña'arō weebosama. Tojo weese añu ni'i. Marī ña'arō weecā pe'ema, āpērā marīrē ña'arō weecā, marī ye bu'irita ni'i.

18 Jesucristomarīcā añugū nimigū, pi'etiwi. Cū bu'iri moomigū, marī ña'arō wee'que wapare wērī wapayebosawī. Marī bu'iri cuorārē wērībosagu, tojo weewī. Marīrē yu'rūogu, ni'cātita wērīwī. Cū tojo weese me'rā cū pacu tiropu marīrē wa'ata basiocā weewī. Cū bu'icā upu waroma wērīa wa'awī. Wērītoja, be'ro masācu niwī. Cū ejeripō'rā pūrīcā wērīticaro niwū. 19-20 Cū ejeripō'rā me'rā cū upu masāpepu cūñarī cura a'tiro weecu niwī. Duporopu Ō'acū a'ti turi miocā, wērīcārā na bi'adupono'caropu nirārē ĩ'agū wa'acu niwī. Topu narē cū wērī masāsere weregū ejacu niwī. Dia miose duporo Noé yoacā yucusujore a'medo'gu da'racu niwī. Cū tiwu weeri curare cū nīcaterocjārārē Ō'acū narē ējōpeocā uacu nimiwī. Na pe'e ne ējōpeoticārā niwā. Noé, cū numo, cū pō'rā, na numosānumia dia'cū ējōpeocārā niwā. Tojo weerā na ochota tiwu me'rā yu'rūcārā niwā. 21 Ō'acū narē yu'rūo'caro weronojōta marī quē'rārē Jesucristo wērī masāse me'rā Ō'acū yu'rūocu niwī. Ō'acū a'ti turire miogū narē yu'rūo'que marīrē wāmeyese weronojō ni'i. Marīrē wāmeyese marī upure ū'irī coese mejēta ni'i. A'tiro ni'i. Ō'acū ĩ'orōpure bu'iri marīrā nisī'rīrā, cūrē acobojose sērīse ni'i. 22 Jesucristo masāca be'ro cū pacu tiropu mujāacu niwī. Ni'cārōacārē cū wiogu dujiri cūmurōpu nisami. Cū nipe'tirā bu'ipu, wiogu nimi. Ō'acūrē wereco'terā, nipe'tirā wiorā u'muarōpu nirā yu'rūoro nimi.

4

Duporopu ña'arō weemi'cārā ña'arō weedu'use queti ni'i

1 Jesucristomarīcā a'ti di'tapu nīgū, pūrō pi'etiwi. Marī quē'rā cū pi'eti'caro weronojōta weerā. Pi'etisere uiticā'rā. Marī pi'etirā, Jesucristo weetamuse me'rā nemorō wācūtutuarāsa'a. Ña'asere weesī'rītīrāsa'a. 2 Tojo weerā a'tiro nicā me'rā marī catise numūrī

ejatuaro marĩ ña'arõ weesĩ'rĩsere weesome majã. Õ'acũ cũ ɰaro pe'e weerãsa'a. ³ Musã Jesucristore ẽjõpeotirã na weesetisenojõrẽ weetocãrã niwũ. Ña'arõ musã weesĩ'rĩsere weecãrã niwũ. Numia me'rã ña'arõ weecãrã niwũ. Numia quẽ'rã ɰmua me'rã mejãrõta ña'arõ weecãrã niwũ. Que'acãrã niwũ. Bosenuɰ nicã que'a, caricũcãrã niwũ. Ña'arõ weesere yu'rɰoquiejocã'cãrã niwũ. Apeyere Õ'acũ dutisere yu'rɰnu'cãrã, masã yee'quere ẽjõpeocãrã niwũ. ⁴ Ni'cãrõacãrẽ te pejere musã weetisa'a majã. Toduporopu musã me'rã ña'arõ weeseti'cãrãrẽ ba'patinomotisa'a. Musãrẽ na pijicã, wa'atisa'a. Musã tojo weecã, “¿De'ro weerã tojo weeti?” nisama. Tere ĩ'arã, musãrẽ ĩ'atu'ti, ujasama. ⁵ Na tojo weemicã, a'tere masĩña. Õ'acũ musãrẽ ucja tu'tirãrẽ “¿De'ro weerã yu'u põ'rãrẽ tojo weeri?” ni sãritiña'gũsami. Musãrẽ tojo wee'cãrã na wee'quere beseno'rãsama. Õ'acũ nipe'tirã wẽrĩ'cãrãrẽ, catirãrẽ marĩ weesenucãrẽ besegusami. Ne ni'cũrẽ du'asome. ⁶ Nipe'tirã masã wẽrĩdijape'tirãsama. Jesucristore ẽjõpeo'cãrã pe'e na ye upu boamicã, Õ'acũ tiropu catinu'cũcã'rãsama. Tojo weerã narẽ a'ti turipu caticã, Jesucristo ye añuse quetire wereno'caro niwũ.

⁷ A'ti turi pe'tiatjo cã'rõacã du'sasa'a. Tojo weerã musã weesere añurõ tu'oña'nu'cõ, weesetiya. Wãcũtutuaya. Musã ña'arõ weesĩ'rĩsere nu'cãña. Tojo weerã musã queoro ñubuerãsa'a. ⁸ Nipe'tise apeyenojõ yu'rɰoro a'tiro weeya. Diacjũ a'merĩ ma'ĩña. Ne a'merĩ ma'idu'uticã'ña. Marĩ ãpẽrãrẽ ma'ĩrã, marĩrẽ ña'arõ weesere maata acobojosa'a. ⁹ ãpẽrã musã ye wi'seripu ejacã, e'catise me'rã narẽ ñe'eña. Uase marĩrõ narẽ a'mãca, cãrĩse o'oya. ¹⁰ Õ'acũ cũ tutuaro me'rã marĩ Jesucristore ẽjõpeorãnu'cũrẽ de'ro marĩ weemasĩsere o'osami. Te o'ose me'rã cũ yere añurõ weemasĩ'i. Tere o'ogu, ni'cãrõnojõ o'otisami. Cũ o'o'que põtẽorõ ãpẽrãrẽ weetamudutigu o'osami. Marĩ ãpẽrãrẽ weetamurã, cũ o'o'quere queoro weerã wee'e. ¹¹ Ni'cãrẽrãrẽ a'tennojõrẽ o'osami. Pãjãrã wa'teropu cũ ye queti weretutuasere o'osami. A'tere wererã, cũ were'caro weronojõ weryea. ãpẽrã, weetamurãnojõ quẽ'rã Õ'acũ musãrẽ tutuaro o'o'caro põtẽorõ weetamuña. Tojo weecã, masã “Jesucristo cũ weetamurõ me'rã tojo weema” ni, e'catise o'orãsama Õ'acũrẽ. Jesucristo tutuayurũami. Cũ nipe'tirã bu'ipu, wiogu nimi. Tojo weerã marĩ cãrẽ e'catise o'onu'cũcã'rã.

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ “Mejẽcã wa'acã, wãcũtutuaya” nise ni'i

¹² Yu'u mairã, apeyenojõ werenemogãti tja. Musã Jesucristore ẽjõpeose bu'iri ña'arõ yu'rurã, “¿De'ro weero tojo wa'ati?” ni ĩ'amarĩaticã'ña. Te musã pi'etisere wãcũtutuarã, diacjũta Jesucristore ẽjõpeosere ĩ'ono'o. Tojo weerã musã mejẽcã wa'acã, ĩ'amarĩaticã'ña. ¹³ Mejõ e'catiya. Ni'cãrõacãrẽ musã Jesucristo cũ pi'eti'caronojõta pi'etisiruturã wee'e. Tojo weerã cũ apaturi a'ticã, cũ asistesere, cũ tutuasere ĩ'arã, pũrõ e'catirãsa'a. ¹⁴ Marĩ Jesucristore ẽjõpeose bu'iri ãpẽrã marĩrẽ ña'arõ bujicã'sama. Na tojo weecã, marĩ a'tiro masĩ'i. Espĩritu Santu tutuayurũagu marĩpũre nimi. Marĩ me'rã ninu'cũcũsami. ãpẽrã marĩrẽ ña'arõ weecã, weetamusami. Tojo weerã na ña'arõ bujicã'micã, e'catino'sa'a. ¹⁵ Musã a'tiro wãcũña.

Wējēcō'arī masārē, yajari masārē Ō'acū bu'iri da'regusami. Āpērā yere ucja wācūnrūrā quē'rārē tojota weegusami. No'o ña'arō weerārē bu'iri da'regusami. Mūsā na weronojō weeticā'ña. Na, na ye bu'iri pi'etirāsama. ¹⁶ Apeterore mūsā Jesucristore ējōpeose bu'iri pi'etirāsaa. Tojo pi'etirā, bopoyaticā'ña. A'tiro pe'e weeya. Ō'acūrē e'catise o'orā, “Añu'u”, ñña. “Mũ'u ūsārē Jesucristo yarā sājācā weearũ”, ni wācūtutuaya.

¹⁷ Ni'cārōacārē Ō'acū masārē beseri nũmũ nu'cātoja'a. Cūrē ējōpeorā me'rā besenu'cāmi. Marī cūrē ējōpeorā me'rā nu'cācā, āpērā cūrē ējōpeotirā pe'ema de'ro wa'aro wa'arosa'a. Ō'acū náma upũtu bu'iri da'regusami. ¹⁸ Dũporopũ Ō'acū ye queti weremu'tārī masū te pi'etise cjasere a'tiro ojacũ niwī:

Ō'acūrē ējōpeorā waromaricā u'musepũ wa'ase dũporo a'ti nucūcāpũre pi'etinirāsama yujupũ.

To pūrīcārē cūrē ējōpeotirā ña'arō weerā pe'ere ¿de'ro wa'arosaũ?

Narē ña'abutiaro wa'arosa'a.

Ō'acū narē bu'iri da'regusami, tojo nicũ niwī Ō'acū ye queti weremu'tārī masū.

¹⁹ Marī Ō'acū uaronojō pi'etirā pūrīcā, a'tiro weeroua'a. Añurō weesere weenu'cūcā'rōua'a. Tojo nicā marī ye niatjere Ō'acū marīrē wee'cũre wiaroua'a. Nipe'tise cū “Weeguti” nisere queoro weesami.

5

Jesucristore ējōpeorā a'tiro weeroua'a nise ni'i

¹ Ni'cārōacārē majā Jesucristore ējōpeorā sũ'ori nirārē wereguti. Yũ'u quē'rā āpērārē sũ'ori nigũta ni'i. Yũ'u Jesucristo pi'eticā i'awũ. Cũ apaturi a'ti turipũ a'ticā, Ō'acū nipe'tirāpũre Jesucristo asistesere, cū tutuasere i'ogũsami. Tere yũ'u quē'rā nipe'tirā cūrē ējōpeo'cārā me'rā bu'ipejatamugũsa'a. ² Jesucristore ējōpeorārē sũ'ori nirā, yũ'u wereatjere tũ'oya. Ō'acū cū yarārē co'tedutigũ musārē cūucũ niwī. Ovejare co'teri masū cū yarā ovejare añurō co'tesami. Cũ weronojōta mūsā quē'rā Ō'acū yarārē añurō co'teya. Āpērā dutiro marīrō mūsā uaro narē co'teya. Mūsā tojo weecā, Ō'acū uasami. Apeye quē'rārē narē sũ'ori wejepeorā, niyeru dia'cūrē wapata'asī'rīticā'ña. Mejō pe'e e'catise me'rā co'teya. ³ Narē co'terā, ña'arō dutipeticā'ña. Narē i'acūudutirā pe'e, añurō weesetiya. ⁴ Tojo weecā, Jesucristo nipe'tirā masārē co'terā wiogu apaturi a'ti turipũ a'tigu, musārē wapayegusami. “Añurō co'tewũ narē yũ'u co'tedutigũ cū'cārārē”, nigũsami. Cũ musārē wapayese ninu'cūcā'rōsa'a. Cũ tiro, cū asisteropũ catinu'cūatjere o'ogusami. Te ne pe'tisome.

⁵ Ma'mapjia, nu'mia, a'tiro weeya. Bucurā musārē sũ'ori wejepeorārē ējōpeo yũ'tiya. Mūsā “Nipe'tirāpũta āpērā yũ'rũoro ni'i” ni wācūtirāta, a'merī weetamuña. Dũporopũ Ō'acū ye queti weremu'tārī masū a'tiro ojacũ niwī:

“Āpērā yũ'rũoro ni'i” nirā me'rā Ō'acū a'pepũrī nisami.

Āpērā “Yũ'u mejō nigũ ni'i, yũ'ũre weetamuña” nirā pe'ere Ō'acū weetamusami, ni ojacũ niwī.

6 Õ'acũ tutuayũ'rũgũ nimi nírã, cũ dutisere yũ'tiya. Tojo weecã, Õ'acũ cũ ɰari nũmu mũsãrẽ ãpẽrã wiorã weronojõ añurõ wãcũcã weegũsami. 7 Õ'acũ marĩrẽ ma'ígũ, co'tesami. Tojo weerã nipe'tise marĩ wãcũque'tisere, marĩrẽ no'o mejẽcã wa'asere Õ'acũpũre o'orã. Cũ marĩ tojo weesere ñe'egũsami.

8 Mũsã weesere añurõ tũ'oña'nũ'cõtojarãpũ weesetiya. Mũsã ña'arõ weesĩ'rĩsere wãcũtutuaya. Añurõ tũ'omasĩña. Wãtĩ marĩrẽ ĩ'atu'tigũ nipe'tiropũ a'masijasami. Marĩrẽ ña'arõ weecã ɰagũ, tojo weesami. Tojo weerã co'te ĩ'anũrũña. Ni'cũ yai ba'ase a'magũ pi'etisijaro weronojõ marĩ Jesucristore ějõpeosere pe'osĩ'rĩsami. 9 Wãtĩ dutisere weeticã'ña. Wãcũtutuaya. Jesucristore ějõpeonu'cũcã'ña. Wãtĩ mũsã dia'cũrẽ ña'arõ weegũ weetimi. Nipe'tirocjãrãpũ Jesucristore ějõpeorãrẽ tojo weegũ weemi. Na quẽ'rã mũsã pi'etironojõta pi'etirã weema. Tojo weerã wãcũtutuaya. 10 Õ'acũ marĩrẽ ma'ígũ, no'o nirõ weetamunu'cũgũsami. Cũ macũ Jesucristo wẽrĩse me'rã marĩrẽ yũ'rũocu niwĩ. Õ'acũta marĩrẽ cũ asisteropũ cũ me'rã ninu'cũdutigũ besecu niwĩ. Marĩ yoaticã a'ti nucũcãpũre pi'etinĩrãsa'a yujupũ. Tojo wéeca be'ro Õ'acũ marĩ ña'arõ niseti'quere aponũ'cõ, wãcũtutuacã weegũsami. Cũ tojo weecã, marĩ ne uisome. 11 Tojo weerã cũrẽ a'tiro nírã: “Õ'acũ, mũ'ũ nipe'tirã bu'ipũ, wiogu ni'i. Mũ'ũ tutuase ne pe'tisome. Ninu'cũcã'rõsa'a”, nírã cũrẽ.

Pedro añudutitũo'que ni'i

12 Silvano ojabosase me'rã yũ'ũ mũsãrẽ pejeti ɰseriacã a'ti pũrĩpũre oja'a. Cũ yũ'ũre ba'patimi. Jesucristore ějõpeogu añurõ weesetimi. Tojo weegũ cũ queoro weecã ĩ'agũ, cũrẽ ějõpeo'o. Mũsãrẽ wãcũtutua, e'catidutigũ a'ti pũrĩrẽ oja'a. Tojo nicã Õ'acũ ma'ise diacjũta ni'i nígũ, mũsãrẽ oja'a. Cũ ma'isere masĩrã, Õ'acũrẽ ějõpeoyapaticã'ña.

13 A'ti macã Babiloniacjãrã Jesucristore ějõpeorã mũsãrẽ añudutise o'óma. Õ'acũ ã'rã quẽ'rãrẽ mũsãrẽ weronojõta besecu niwĩ. Apĩ quẽ'rã Marco yũ'ũ macũ weronojõ nigũ mũsãrẽ añudutimi. 14 Mũsã e'catise me'rã a'merĩ añudutiya. Mũsã nipe'tirãrẽ Jesucristore ějõpeorãrẽ Õ'acũ ejerisãjãse o'oato.

Tocã'rõta oja'a.

Pedro

Pedro ape pūrī ojanemoca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopā nise ni'i

A'ti pūrīrē Pedro Asia di'tapū du'tistewā'cā'cārārē ojacu niwī tja.

A'tiro ojacu niwī. Jesucristore ējōpeosere dojorērārē, “Tojo niwe'e” ni ducayusī'rīrānojōrē tū'omasīdutigu ojacu niwī.

Pedro Jesucristore ējōpeorārē oja'que ni'i

¹ Yū'u Simó Pedro Jesucristore da'rawā'ñaco'tegu cū besecū'cu māsārē añuduti'i. Nipe'tirā ūsā weronojō ējōpeorārē a'ti pūrīrē oja'a. Marī Jesucristore ējōpeose añuse waro ni'i. Jesucristo marī wioḡu marīrē yū'rūoḡu cūrē ējōpeocā weecu niwī. Marīrē ni'cārōnojō cū yarā wa'acā weecu niwī. ² Ō'acū, tojo nicā marī wioḡu Jesure masīnemoña. Mūsā tojo weecā, na añuse, ejerisājāsere o'oyū'rūmajārāsama.

Jesucristore ējōpeorārē “A'tiro weeroa'a” nise ni'i

³ Ō'acū cū macū Jesucristore marīrē masīcā weecu niwī. Cūrē masīrā, cū tutuaro me'rā marī cū ūaro añurō nisetimasīrāsa'a. Jesucristo añuyū'rūaḡu, nipe'tise añurō weegū marīrē cū yarā nidutigu pijicu niwī. ⁴ A'tiro wéegū, cū tutuaro me'rā marīrē “Peje añurō weeguti”, nicu niwī. Cū tojo ní'que añuse waro ni'i. Wapatiyū'rūa'a. Cū “A'tiro weeguti” nise me'rā marī cū weronojō nisetimasīrāsa'a. Tojo nicā mūsā a'ti turi cjase ña'ase ūaripejasere yū'rūwetirāsa'a. ⁵ Mūsā Jesucristore ējōpeotoja'a. Mūsā tutuaro pōtēorō a'tere weenemopeoya. Wācūtutua, añurō nisetiya. Tojo nisetirā, Ō'acū yere tū'omasīnemoña. ⁶ Tū'omasīnemorā, mūsā basu ña'arō weesī'rīrā, nū'cāña. Nū'cārā, mejēcā wa'acā, ējōpeodu'uticā'ña. Ējōpeodu'utirā, Ō'acūrē queoro ējōpeo, cū ūaro weeya. ⁷ Cū ūaro wéerā, ni'cū pō'rā weronojō mūsā basu a'merī weetamuña. A'merī weetamurā, nipe'tirārē ma'iña.

⁸ Mūsā a'tere siape me'rā nemorō weeturiawā'cārā, marī wioḡu Jesucristore añurō masīrāsa'a. Cū ūaro weenemorāsa'a. “Mejō waro cūrē ējōpeopā”, nisome. ⁹ Mūsā tere tojo weetirā pe'e, caperi i'aejatirā weronojō nisa'a. Ō'acū yere ne masītisa'a. Mūsā todūporopu ña'arō wee'quere Jesucristo acobojo'quere wācūtisa'a. ¹⁰ Yū'u acawererā, mūsā Ō'acū bese'cārā ni'i. Tojo weerā cū bese'cārā weronojō nipe'tise mūsā weepōtēorō añurō nisetiya. Mūsā tojo weerā Jesucristore ējōpeodu'usome. ¹¹ Mūsā añurō weenu'cūrā, marī wioḡu Jesucristo tiroḡu ejarāsa'a. Topu marīrē yū'rūoḡu me'rā añurō ninu'cūcā'rāsa'a.

¹² Yū'u were'quere masītojasa'a. Tere masīrā, du'ucūrō marīrō mūsā tū'o'quere añurō weenu'cūrā wee'e. Mūsā tere masīmicā, acobojoiri nīgū, werenu'cūcūti. ¹³⁻¹⁴ Cā'rōacā dū'sasa'a yū'u wērīatjo. Marī wioḡu Jesucristo yū'are weretojami. Tojo weegu yū'u catiro ejatuaro yū'u ucū'quere wācūato nīgū were'e. Yū'u tojo werēcā, “Añu nīrōsa'a” ni wācūgū, tojo were'e. ¹⁵ Yū'u wērīca be'ro yū'u were'quere añurō wācūnu'cūcā'to nīgū yū'u pōtēorō añurō weeguti.

Pedro Jesucristo ùrũgũpũ dũcayucã ï'a'que ni'i

¹⁶ Marĩ wioꝝũ Jesucristo apaturi a'ti turipũ tutuaro me'rã cũ a'tiatjere wereno'tojawũ. Tere wererã, masã na weewũaronojõ wãcũbajurẽ'que mejẽtare werewũ. Ûsã basu ùrũgũpũ Jesũ cũ tutuasere ï'awũ. ¹⁷ Cũ pacũ Õ'acũ cũ tutuasere, cũ asistesere ï'ocã ï'awũ. Cũ tojo weeri cura u'musepũ ucũgũ, a'tiro niwĩ: “Ã'rĩ yu'u macũ yu'u ma'igũ nimi. Cũ me'rã e'cati'ĩ”, niwĩ. ¹⁸ Cũ tojo ucũdijosere ùsã tu'owũ. Titare marĩ wioꝝũ me'rã ùrũgũpũ niwũ. Cũ tigupũ nigũta asistewĩ.

¹⁹ Tojo wa'ase me'rã ùsã masiwũ. “Dũporocjãrãpũ Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã diacjũta ojavã Jesũ ye cjasere”, niwũ. Na oja'que na'itĩ'arõpũ s'ĩ'ocã bo'reyuse weronojõ ni'ĩ. Tere bu'e, wãcũnũrũña. Tojo weerã marĩ Õ'acũ ùaro nisetimasĩrãsa'a. Téẽ Jesucristo apaturi a'ticãpũ tere bu'e, wãcũnu'cũcã'ña. Bo'reamujãticã ñocõawũ mujãtaro weronojõ Jesucristo a'ti nucũcãpũ a'tigu, marĩ masĩtisere masĩcã weegũsami. ²⁰ A'te pũrĩcãrẽ añurõ tu'omasĩña. Õ'acũ ye queti weremũ'tãrã na “Tojo wa'arosa'a” ni oja'quere marĩ basu wãcũse me'rã “Tojo nis'ĩrĩrõ wee'e”, nĩmasĩtisa'a. Espĩritu Santu cũ weetamurõ me'rã pe'e marĩ tere tu'omasĩrãsa'a. ²¹ Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masãmarĩcã na oja'quere na wãcũse me'rã dia'cũ dũ'pocãtĩcãrã niwã. A'tiro pe'e weecãrã niwã. Na Espĩritu Santu ï'o, ojadutiro me'rã Õ'acũ yere ojacãrã niwã.

2

Nisoose me'rã bu'ese cjase ni'i

(Jud 4-12)

¹ Dũporopũre Israe curuacjãrã ni'cãrẽrã “Ûsã Õ'acũ ye queti weremũ'tãrã ni'ĩ”, nisoocãrã niwã. Na tojo wee'caro weronojõ musã tiropũ nirã quẽ'rã mejãrõta weesiruturãsama. Nisoose me'rã diacjũ weronojõ bu'erãsama. Tojo weerã musã ãjõpeosere dojorẽrãsama. Jesũ na ña'arõ wee'que bu'iri wẽrĩ wapaye'cu pe'ere ùasome. Na tojo weecã, Õ'acũ wãcũña marĩrõ narẽ bu'iri da'regũsami. ² Na numiarẽ a'metãrãsetisere pãjãrã Jesure ãjõpeorã ï'acũurãsama. Na tojo weecã ï'arã, Jesure ãjõpeotirã pe'e Jesũ ye, diacjũ cjasere ña'arõ ucũrãsama. ³ Niyerure ùaripejarã, nisoose me'rã musãrẽ bu'erãsama. Na tojo weese wapa narẽ bu'iri da'reatje niyutojasa'a. Ne yu'rũwetisome. Dũporopũ “Õ'acũ narẽ bu'iri da'reno'rãsama”, nitojacũ niwĩ.

⁴ Õ'acũ dũporopũre u'musecjãrã cũrẽ wereco'terã nimi'cãrãrẽ na ña'arõ weecã, bu'iri da'recũ niwĩ. Tojo weegũ narẽ bu'iri da'rero na'itĩ'ase tutiripũ dũ'tecũucõ'acũ niwĩ. Be'ro nipe'tirã masãrẽ beseatji nũmũ nicã, narẽ bu'iri da're bajuriogũsami. ⁵ Noé cũ nĩcãtero quẽ'rãrẽ Õ'acũ cũrẽ ãjõpeoti'cãrãrẽ acobojotĩcu niwĩ. Acobojotĩgu, nipe'tirã masã ña'arãrẽ miocõ'acũ niwĩ. Noé, cũ nũmo, põ'rã ùmũa i'tiarã, na nũmosãnumia dia'cũrẽ yu'rũocũ niwĩ. Noé masã wãcũsere dũcayuduti, “Añurõ weeya”, ni werecu nimiwĩ. ⁶ Tojo nicã Õ'acũ Sodoma, Gomorra wãmetise macãrĩcjãrã quẽ'rãrẽ bu'iri da'recũ niwĩ. Bu'iri da'regu, ãjũ'que po'ca dia'cũ cũñacã narẽ ãjũñacõ'abajuriocũ niwĩ. Be'ropũre ña'arõ weerãrẽ “Tojo wa'arosa'a” ni masĩato nigũ tojo weecũ niwĩ. ⁷ Narẽ bu'iri da'regu, Lot añurõ

weegú dia'cūrē yu'rūweticā weecu niwī. Lot Sodomacjū āpērā ti macācjārā na ña'abutiase weecā ī'agū, caributicu niwī. ⁸ Cū añugū nicu niwī. Na ña'arā wa'teropu nīgū, umācorinacū na ña'abutiase weecā ī'agū, bujaweticu niwī. Tojo nicā na ña'arō ucūserē tu'ogu, bujawetinemopecu niwī. ⁹ Ō'acū narē tojo wee'quere wācūrā, a'tiro nīmasī'i. Ō'acū añurārē ña'arō wa'acā, yu'rūweticā weemasīsami. Ña'arā pe'ere cū bu'iri da'reatji nūmu nicāpu bu'iri da'reacjū dū'tecūuyutojasami.

¹⁰ Masā ña'ase na upu cjase űaripeja weerānojōrē Ō'acū bu'iri da'reyū'rūnū'cāgūsami. Tojo nicā Jesucristo cū wiogu nisere na yu'rūnū'cārānojōrē uputu bu'iri da'regusami.

Sō'onīcārā mūsārē nisoosijari masā na űaro se'saro, no'o űaro weema'acusiasama. Uiro marīrō ű'mūsepū nīrā ape turicjārā tutu-arārē bujicā'sama. ¹¹ Ŭ'mūsecjārā Ō'acūrē wereco'terā pe'e nisoori masā yu'rūoro tutuayū'rūnū'cārā nima. Tojo nimirā, ña'arā Ō'acūrē wereco'terā nimi'cārārē Ō'acūpūre weresā, bujicā'tisama.

¹² Nisoori masā wa'icūrā weronojō tu'omasītisama. Na tu'omasītisere no'o űaro ucūma'asama. Na tu'oña'rōbajuro tu'oña'sama. Wa'icūrā bajuáca be'ro ñe'e wējēcō'ano'ajā weronojō nisama. Na weronojō na quē'rā wērīdijarāsama. ¹³ Āpērārē na ña'arō wee'que wapa na quē'rā ña'arō weeno'rāsama. Ŭmāco, bajuyoropu no'o űaro ña'arō weebajaque'atitū'sasama. Mūsā bosēnūmūī weecā, na bopoyoro, ña'abutiario weerā weesama. Weeta'sase me'rā e'catisama.

¹⁴ Numiarē ña'arō wācūse me'rā dia'cū ī'asama. Na me'rā ña'arō weesī'rīsama. Ña'arō weesere caributītisama. Ējōpeotutuātīrārē na weronojō űaripejacā weesama. No'o na ī'asenacū űapo'cārā niyurā, űanemocā'sama. Na bu'iri da'reno'ajā nima. ¹⁵ Ō'acū ye, diacjū cjasere du'urā, diacjū nitise pe'ere sirutusama. Na dūporocjūpu Balaā wāmetigū Beor macū weronojō weesama. Cū Balaā ña'arō weese me'rā niyeru wapata'asī'rīcu niwī. ¹⁶ Cū tojo weecā ī'agō, cū yago burra cūrē tu'tico niwō. Burra ucūmasīti'co nimigō, Ō'acū cū weetamurō me'rā masā ucūrō weronojō Balaārē tu'tico niwō. Co tojo nise me'rā cū weema'asere du'ucā weeco niwō.

¹⁷ Nisoori masā aco wijase peri si'bique'a'caro weronojō nima. Te peri aco marīrō weronojō na ña'arārē añuse āpērārē weetamuse marīsa'a. O'mecururi wī'rō me'rā tuuwā'cārō weronojō nima. No'o űaro weenu'cūma. Na ni'cādiacjūta ucūtisama. Bu'iri da'reno'ajā nitojama. Tojo weerā na'itī'arōpu tojota ni bajudutīrāsama. ¹⁸ Nisoori masā ucūse wapamarīsa'a. Masībutiarā weronojō nisoose me'rā bu'esama. A'tiro nisama. "Marī no'o űaro marī weetū'saronojō weecā, añu ni'i," nisama. Tere nīrā, na ña'arō weewūase me'rā, tojo nicā na ña'arō űaripejase me'rā āpērārē dojorēsama. Jesucristore ējōpeowā'cārārē, ña'arō weesere du'uwā'cārārē, apaturi na ña'arō wee'quere űaripejacā weesama tja. ¹⁹ Na a'tiro nisama: "Mūsā āpērā dutise doca niwe'e. Tojo weerā mūsā űaro weeya," nimisama. Tojo nimirā, na basu ña'asere weedu'umasītīrā, ña'ase dutise doca niwā'ñarā weronojō nisama. Nipe'tise marī ña'arō weesere du'umasītise te doca niwā'ñaco'tecā wee'e. ²⁰ Marī wiogu Jesucristo

marĩrẽ yu'rũogure ẽjõpeorã, a'ti turi cjase ña'asere yu'rũwetiwũ. Tojo wéeca be'ro nimicã, apaturi ña'asere weenemopeorãnojõ todũporo ní'caro nemorõ ña'arõ tojasama. ²¹ Diacjũta narẽ Jesucristo yere, diacjũ cjasere masĩtiyu'rũocã, añubopã. Na Jesucristore ẽjõpeoca be'ro añuse dutise, narẽ were'quere du'urã, ña'abutiario weerã weema. ²² Na apaturi ña'arõ weenemopeorã, masã na ucũwũasenojõ weerã weema. Na a'tiro ucũwũasama: "Diayi cũ etoacõ'aca be'ro apaturi cũ etoa'quere ba'asami tja." Apeye quẽ'rã ni'i: "Yesere u'óca be'ro apaturi mejãrõta ù'irĩbũjuropu sĩ'cõcũñasami tja." Na Jesucristore ẽjõpeoca be'ro ña'arõ wéerã tja, te weronojõ nima.

3

Marĩ wiogu apaturi a'tiatje ni'i

¹ Yu'ũ mairã, musãrẽ ni'cã pũrĩ ojatojawũ. Todũporoca pũrĩ, tojo nicã a'ti pũrĩ me'rã musãrẽ diacjũ wãcũato ní'gũ oja'a. Musã masĩ'quere wãcũnu'cũdutigu werecasa'a. ² Dũporocjãrãpu Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã añurã na oja'quere wãcũña. Tojo nicã marĩ wiogu, marĩrẽ yu'rũogũ dutisere wãcũña. Tere ùsã Jesucristo besecũ'cãrã musãrẽ wereturiawũ.

³ A'tere masĩmu'tãña. A'ti mũuco pe'tiati dũporo masã Õ'acũ yere bujicã'rãsama. No'o na ña'arõ weesĩ'risere weerãsama. ⁴ A'tiro nirãsama: "Jesucristo cũ 'A'tiguti' ní'que ¿de'ro wa'amitito?" nirãsama. A'tiro ni bujicã'rãsama. "Marĩ ñecũsumua wẽrĩdijape'tiatojama. A'ti turi ne weenu'cã'caro weronojõ mejãrõta ninu'cũcã'a. Ne a'tisome", ni wãcũsama. ⁵ A'tiro wa'a'que pe'ere wãcũsĩ'rĩtisama. Dũporopũ Õ'acũ cũ ucũse me'rã mũmuse, a'ti turi bajurẽcu niwĩ. Cũ dutiro me'rã di'ta aco po'peapu ní'que bajuacaro niwũ. Tojo nicã aco me'rã a'ti turi cjase pĩ'rĩ, bũcuacaro niwũ. ⁶ Aco me'rãta tja Noé ní'caterore Õ'acũ a'ti turire miocõ'acu niwĩ. Cũ tojo wee'que me'rã "Õ'acũ a'ti turire dũcayutojacu niwĩ", ni masĩno'o. ⁷ A'tocatero nisepuã majã mũmuse nise, a'ti di'ta cjase pecame'e ùjũacõ'ano'atje ni'i. Be'ro Õ'acũ cũ ucũse me'rãta ùjũape'ocã'gũsami. Cũ masãrẽ beseatji mũmu nicã, ña'arãrẽ bu'iri da'regu ùjũacõ'agũsami.

⁸ Yu'ũ mairã, a'tere wãcũña. Marĩ tu'oña'cã pe'ema, mil cũ'marĩ yoabutia'a. Õ'acũ pe'ere mil cũ'marĩ ni'cã mũmu weronojõ nisa'a. Ni'cã mũmu quẽ'rã cũrẽ mejãrõta mil cũ'marĩ weronojõ nisa'a. Ni'cãrõnojõ ĩ'asami. ⁹ Marĩ wiogu cũ "Apaturi a'tiguti" ní'quere masã a'tiro wãcũsama: "Yoogoyũ'rũami", nisama. Na wãcũse diacjũ niwe'e. Masãrẽ pajaña'gũ, maata a'titisami yujupu. Ne ni'cũrẽ pecame'epũ wa'acã mũtisami. Nipe'tirã na ña'asere bũjaweti dũcayucã mũsami. Tojo weegu a'titisami yujupu.

¹⁰ Marĩ wiogu apaturi a'ti nucũcãpu a'tiri mũmu marĩ ne wãcũtiri mũmu nirõsa'a. Ni'cũ yajari masũ ñamipu wãcũña marĩrõ yajagu a'tigu weronojõ a'tigusami. Cũ dijatiri mũmu a'tiro wa'arosa'a. Pũrõ bususe me'rã nipe'tise mũmũarõpu nise pe'tia wa'arosa'a. Nipe'tise ùjũpe'tidija wa'arosa'a. A'ti di'ta cjase pe'e quẽ'rã, ùjũbajudutirosa'a.

¹¹ "Nipe'tise ùjũpe'tidija wa'arosa'a" nisere tu'o, ña'arõ weesetisere du'u, Õ'acũ mũro pe'e añurõ weenu'cũrã. ¹² Marĩ wiogu a'tiatjere e'catise me'rã cũrẽ co'terã. Cũrẽ maata a'tidutirã, marĩ añurõ

weepõtēota basioro añurō weerā. Cũ a'tiri nũmu nicā, nipe'tise ʉ'muarō cjase ʉjũpe'tidijarosa'a. Nipe'tise a'ti di'ta cjase, ʉ'muarõpu cjase sipipe'tirosa'a. ¹³ Marĩ pe'e Õ'acũ cũ “Ape ma'ma ʉ'muse, ma'ma di'ta weeguti” nĩ'quere co'te'e. Ti turipure nipe'tirā añuse dia'cũrē weerāsama.

¹⁴ Tojo weerā yu'ʉ mairā, cũ a'tisere co'terā, nipe'tise musā weepõtēorō añurō weeya. A'tiro weecā, Jesú a'tigu, musārē añurā, bu'iri moorā, añurō ejeripõ'rātirārē bocaejagusami. ¹⁵ Musā a'tiro masĩña. Marĩ wiogu marĩrē pajaña'gũ, marĩ yu'rucā ʉasãgũ co'tewapamosami. Tojo weegu maata a'titisami. Marĩ acaweregu Pablo marĩ ma'igũ quẽ'rā tojota musārē ojacu niwĩ. Õ'acũ cũrē masĩse o'ose me'rā tojo ojacu niwĩ. ¹⁶ Nipe'tise cũ oja'que pũrĩnucũ Jesucristo apaturi a'tiatjere, tojo nicā marĩrē ña'arō weeticā'to nĩgũ ojasami. Apeye ni'cārē cũ oja'que diasayu'rua'a. Masĩtirā, tojo nicā ẽjõpeotututirā tere ẽpẽrārē weresu'riacā'sama. Na apeye Õ'acũ ya pũrĩpu oja'quere weresu'riaro weronojõ weesama. Tojo weerā bu'iri da'reno'rāsama.

¹⁷ Yu'ʉ mairā, yu'ʉ musārē na nisoorā weeatjere wereyutojapu. Musā tojo weerā masĩtoja'a. Na ña'arā musārē nisoori nĩrā, tu'omasĩña. Tojo nicā musārē ẽjõpeotutuarā nĩ'cārārē ẽjõpeodu'ucā weeticā'to. ¹⁸ Marĩ wiogu Jesucristo marĩrē yu'ruogu pe'ere masĩnemoña. Cũ marĩrē ma'imi nisere masĩrā, cũrē nemorõ ẽjõpeowā cãña. Nipe'tirā ni'cārõacārē, be'ropu quẽ'rārē Jesucristore “Añuyu'ruami”, ninu'cũcā'rā. Tojota nirõua'a.

Tocā'rõta oja'a.

Pedro

Juã ojamu'tāca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopā nise ni'i

Ā'rī judío masū Zebedeo macū Santiago acabiji nicu niwī.

A'tere ojacu niwī. Jesucristore ějōpeorārē nisoose me'rā bu'erārē tū'omasīdutigu ojacu niwī. Tojo nicā Jesucristore ějōpeonu'cūdutigu, queoro weenu'cūdutigu ojacu niwī. Ma'ise pe'ere apeye yu'ruro weenu'cūdutigu ojacu niwī.

Cūta ape pūrī Jesucristo catiri umuco cjasere ojacu niwī.

Jesucristo ye queti ni'i

¹⁻² Yu'u musārē Jesucristo ye cjasere, cū nisetisere ojagu wee'e. A'tiro ni'i. A'ti turi weese dūporo cū, cū pacu me'rā nitojacu niwī. Be'ro a'ti turipure bajuacu niwī. Cū catinu'cūgū marīrē catinu'cūcā weegū nimi. Ūsā cūrē ī'awū. Cū ucūserē tū'owu. Ūsā basu warota cūrē ī'abutiawu. Cūrē añurō masīwū. Tojo weerā cūrē ī'a'quere musārē were'e. ³ Ūsā marī pacu Ō'acū me'rā, tojo nicā cū macū Jesucristo me'rā añurō nicā'a. Musā quē'rārē tojota masāsa'a. Tojo weerā ūsā ī'a'quere, tū'o'quere musārē were'e. ⁴ Musārē añurō e'catiato nīgū a'ti pūrīrē oja'a.

Ō'acū añugū nimi nise queti ni'i

⁵ Jesucristo ūsārē bu'e'quere musārē wereturia'a. Cū a'tiro niwī: “Ō'acū añugū nimi. Cūpure ne ña'ase marī'i. Cū sī'ose weronojō nimi. Na'itī'ase weronojō nitimi”, niwī. ⁶ Marī a'tiro nibosa'a: “Ō'acū me'rā añurō nicā'a”, nibosa'a. Tojo nimirā ña'arō wéerā, nisoorā weesa'a. Marī weesetise, marī ye ucūse ūseri me'rā tojo weesa'a. ⁷ Ō'acū añurō weemi. Marī Ō'acū weronojō añurō wéerā pūrīcā, āpērā me'rā añurō nisetimasī'i. Cū macū Jesucristo wērīse me'rā nipe'tise marī ña'arō nisetisere ducayunu'cūmi.

⁸ Marī ña'ase cuomirā ña'ase mo'o nírā, marī basuta nisoorā wee'e. Marī wācūse diacjū niwe'e. ⁹ Ō'acū queoro weenu'cūgū marī ña'arō wee'quere diacjū wereyu'rucā, queorota marīrē acobojogusami. Nipe'tise marī ña'arō weeseti'quere coepe'ocūsami. ¹⁰ Ō'acū a'tiro nicu niwī: “Masā nipe'tirā ña'arā nima”, nicu niwī. “Marī ña'arō weewe'e” nírā, “Ō'acū nisoosepijagu nimi”, nírā weebosa'a. Cū ucūserē ějōpeotirā weronojō nibosa'a.

2

Ō'acū me'rā nírā a'tiro weeya nise ni'i

¹ Musā yu'u pō'rā weronojō ni'i. Ña'ase weeticā'to nīgū, musārē a'tere oja'a. Marī ña'arō weecāma, Jesucristo cū pacūpure marīrē ucūbosasami. “Narē acobojoya”, nisami. Jesucristo ña'ase moogū nimi. Tojo weegu cū marīrē sērībosamasīsami. ² Jesucristo wērīse me'rā marī ña'arō wee'quere acobojose bocacārā niwū. Marī dia'cū acobojose bocamasītisa'a. Nipe'tirā a'ti turicjārā acobojose bocamasīsama.

³ Marī masī'i, Ō'acū dutisere wéerā, cūrē ī'awā'no'sa'a. ⁴ Marī a'tiro nibosa'a: "Ō'acūrē masī'i." Tojo nimirā cū dutisere weetirā, nisoosepijarā nibosa'a. ⁵ Cū dutiro wéerā, Ō'acūrē queorota ējōpeosa'a. Tojo weerā marī Ō'acū me'rā ni'i nīsere masī'i. ⁶ "Marī Ō'acū me'rā ni'i" nīrā, Jesucristo weeseti'caronojōta weesiruturoḡa'a.

A'merī ma'īña nise queti ni'i

⁷ Acawererā, yu'u musārē ojase apeye ma'ma dutise mejēta ni'i. Toduporopu musā dutise cuo'quereta oja'a. A'te musā tu'o'quepu ni'i. ⁸ Tojo nimirō, yu'u musārē ojase ma'ma dutise weronojō wa'a'a. A'merī ma'isere wāmepeogu wee'e. Toduporopu marī a'merī ma'itirā, ña'arā niwū. Na'itī'arōpu nīrā weronojō niwū. Ni'cārōacārē a'te du'uno'rō wee'e. A'tocaterore marī a'merī ma'irā, bo'reyuropu nīrā weronojō ni'i. Te a'merī ma'isere Jesucristo me'rā masīno'o. Tojo nicā musā me'rā masīno'o.

⁹ Marī a'tiro nibosa'a: "Yu'u pūrīcā añurō Ō'acū dutiro weenu'cūcā'a." Tojo nimigū āpērārē ma'itigu, toduporopu na'itī'arōpu ní'caro weronojōta nicā'sa'a tja. ¹⁰ Āpērārē ma'īgū, bo'reyuropu nigū weronojō nimi. Ne cūrē cā'rōacā ña'arō weese marī'i. ¹¹ Marī āpērārē ma'itirā, na'itī'arōpu nīrā weronojō nisetisa'a. Marī ña'arō weese bu'iri caperi bajuno'tirā weronojō nisa'a. Tojo weerā "A'tiro pe'e ḡa'a", nīmasītisa'a.

¹²⁻¹⁴ Yu'u musā nipe'tirārē ojaguti. Jesucristo cū wērīse wapa Ō'acū musā ña'arō wee'quere acobojocu niwī. Musā Ō'acūrē masī'i. Bucurā, musārē oja'a. Jesucristore ne waropu du'pocāti'cure ējōpeoyucā, oja'a. Ma'mapjia, musā wācūtutuarā ni'i. Ō'acū ye ucūsere tu'o'ējōpeo'o. Wātīrē docaque'acā weecārā niwū. Tojo weegu musārē oja'a.

¹⁵⁻¹⁶ A'ti ḡmūco cjase Ō'acū ye mejēta ni'i. A'tere wācūnūrūtīcā'ña. Ña'arō wācūse, a'metārāsī'rīse, šarīpejase, āpērā yu'rḡoro nicā'gū nisī'rīse ña'a ni'i. A'te nipe'tise a'ti ḡmūco cjase ni'i. "Tere weerāti", nitīcā'ña. No'o a'tere weesī'rīgūnojō marī pacu Ō'acūrē ma'itisami. ¹⁷ A'ti turi pe'tiwā'cārō wee'e. Nipe'tise ña'arō weesī'rī šarīpejase quē'rā pe'tia wa'arosa'a. Ō'acū dutiro weerā pūrīcā ne pe'titirāsama. Cū tiropu ninu'cūcā'rāsama.

Nisoorā ye queti ni'i

¹⁸ Nisoori masā ye quetire wereguti. A'ti ḡmūco pe'tiro wee'e. A'ti turi pe'tise dūporo ni'cū Jesucristore ī'atu'tigu a'tīgusami. Musā a'tere tu'otojacārā niwū. Pājārā cū weronojō nīrā nitojama. Tojo weerā marī a'ti turi maata pe'tiatjere masī'i. ¹⁹ Na cūrē ī'atu'tirā marī me'rācjārāta nicā'miwā. Be'ro, na Jesucristo ye quetire ējōpeotirā, marīrē ducawatia wa'awā. Na marī me'rācjārā waro mejēta ní'cārā niwā. Marī me'rācjārā nīrā pūrīcā, marī me'rāta nibosama. Na tojo ducawaticā ī'arā, marī narē ī'amasī'i. Marī me'rācjārā mejēta nicārā niwā.

²⁰ Jesucristo musārē Espīritu Santure o'ócū niwī. Tojo weerā musā diacjū cjase, Jesucristo ye quetire masīpe'tīcā'sa'a. ²¹ Cū ye quetire masītīrārē ojagu weewe'e. Musā Jesucristo yere queoro masīsa'a. Tojo weegu musārē oja'a. Musā masī'i, cū ye queti nisoose mejēta ni'i.

22 Nisoosepijagu a'tiro nisami: “Jesú Õ'acũ bese'cu mejeta nimi”, nisami. Tojo busugu cūrē ĩ'atu'tiri masũ nimi. Marĩ pacu Õ'acūrē, cũ macũ Jesucristore teesami. 23 No'o cũ macũ Jesucristore uatirã, cũ pacu quē'rārē moosama. Marĩ Jesucristore Õ'acũ bese'cu nimi nĩrã, Õ'acũ pō'rã ni'i. 24 Tojo weerã musã ne waro tu'o'que Jesucristo ye quetire wãcũnurãña. Musã cũ ye quetire ějõpeonu'cũrã, Õ'acũ me'rã, cũ macũ Jesucristo me'rã añurõ nicã'rãsa'a. 25 Jesucristo marĩrē a'tiro nicu niwĩ: “Catinu'cũatjere o'oguti”, nicu niwĩ.

26 Musãrē nisoori masã ye quetire ojatojapu. 27 Musã Espĩritu Santu Jesucristo o'ó'cure cuotoja'a. Cũ basu nipe'tisere nisooro marĩrõ musãrē bu'emĩ. “Ûsãrē ãpērã bu'eato”, nitisa'a. Cũ bu'eronojõta Jesucristo me'rã añurõ nicã'ña.

28 Ni'cãrõacã quē'rārē cũ me'rã ninu'cũcã'ña. Marĩ tojo wéerã, cũ a'ti nucũcãpu a'ticã, cūrē põtērĩrã ĩ'aucuasome. Bopoyasome. 29 Musã Jesucristo añurõ weesere masĩtoja'a. Tojo weerã nipe'tirã añurõ weerã Õ'acũ pō'rã nima nisere masĩno'o.

3

Õ'acũ pō'rã weesetise ni'i

1 ĩ'arē musã Õ'acũ marĩ pacu marĩrē ma'isere. Marĩrē ma'ĩgũ, “Yu'u pō'rã” ni ějõpeosami. Tojo nĩrõnojõta marĩ cũ pō'rã ni'i. ãpērã a'ti turicjãrã Õ'acūrē masĩtitjãrã, marĩ cūrē ějõpeorã weesetisere masĩtisama. 2 Acawerãrã, marĩ Õ'acũ pō'rã nitoja'a. Cũ pō'rã nimirã, be'ropu marĩ de'ro wa'atjere añurõ masĩno'ña marĩ'i yujupu. A'te dia'cūrē masĩ'i. Marĩ Jesucristo a'ticã, cũ bajusere ĩ'arãsa'a. Cūrē ĩ'arã, cũ weronojõ wa'arãsa'a. 3 Jesucristore ne ña'ase marĩ'i. Marĩ quē'rã cũ weronojõ añurã wa'arãsa'a niatjere wãcũ'u. Tojo weerã marĩ ña'arõ weeseti'quere dacyuwã'cãrã wee'e.

4 Ña'arõ weesetise Õ'acũ duti'quere yu'rũnu'cãse ni'i. Nipe'tirã ña'arõ weerã Õ'acūrē yu'rũnu'cãrã weema. 5 Musã masĩtoja'a, marĩ ña'arõ wee'quere cõ'agũ Jesucristo a'ti nucũcãpũre a'ticu niwĩ. Ne cūrē cã'rõacã ña'ase marĩ'i. 6 Tojo weerã nipe'tirã cũ me'rã ninu'cũrã ña'arõ weesetisama. Ña'arõ weerã pe'e Jesucristore masĩtisama. 7 Musã tu'omasĩña. ãpērã musãrē maasoocã, ějõpeoticã'ña. Jesucristo añugũ nimi. Tojo weerã cũ weronojõ nĩrã masã añurã nima. 8 Wãtĩ ne waroputa ña'agũ nimũjãti'cu nimi. Tojo weerã ña'arõ weesetirã cũ yarã nima. Jesucristo Õ'acũ macũ wãtĩ ña'arõ weesere cõ'agũ a'tigu a'ti turipũre a'ticu niwĩ.

9 Õ'acũ cũ pō'rãrē cũ weronojõ nisetiã weecu niwĩ. Tojo weerã Õ'acũ pō'rã ña'asere weenu'cũtima. 10 Marĩ Õ'acũ pō'rãrē, wãtĩ yarãrē a'tiro ĩ'aducawaamasĩ'i. No'o ãpērãrē ma'itirã, ña'arõ weesetirãrē “Wãtĩ yarã nima”, ni'i. ãpērãrē ma'ĩrã añurõ weesetirã pe'ere “Õ'acũ pō'rã nima”, ni'i.

A'merĩ ma'idutise ni'i

11 A'merĩ ma'ĩrõña'a nise queti musã ne waro maata tu'o'que ni'i. 12 Duporocjũpu Caĩ wãmetigu weronojõ niticã'rã. Cũ wãtĩ yagu nĩgũ, cũ acabiji Abere wẽjẽcu niwĩ. ¿De'ro weegu cūrē wẽjẽpari?

Caí cū weesetise ña'ase nicaro niwũ. Cū acabiji weese pe'e añuse nicaro niwũ. Te bu'iri cūrē uogu, wējēcū niwĩ. ¹³ Āpērā musā añurō weesetisere ĩ'áurā, ĩ'atu'tibosama. Na Caí cū acabijire uo'caro weronjoŋ weerā weesama. Na musārē ĩ'atu'ticā, ucuaticā'ña.

¹⁴ Marĩ āpērārē ma'írā, Ō'acũ pō'rā ni'i nisere masĩ'i. Toduporopure Jesucristore masĩtitjārā, āpērārē ma'itiwũ. Ni'cārōacārē cūrē ějōpeoyurā, a'merĩ ma'ĩ'i. Āpērārē ma'itirā pūrĩcā, marĩ toduporopu ni'caronjoŋta nicā'bosa'a. Catinu'cūsere moobosa'a. ¹⁵ No'o āpērārē ĩ'atu'tigunoŋo masārē wējēcō'arĩ masũ catinu'cūsere moosami. Musā cū weronjoŋ niticā'ña. ¹⁶ Jesucristo marĩ ye niatjere wērĩcū niwĩ. Tojo weerā marĩ a'merĩ ma'isere masĩ'i. No'o āpērārē ma'írā, marĩ ya catiri umucore wācūnurūtisa'a. Narē weetamurā, marĩ quē'rā wērĩmasĩ'i. ¹⁷ Marĩ apeyenoŋ cuomirā, pajasecuorārē o'otirā, ĵde'ro wee “Ō'acūrē ma'ĩ'i”, nibosau? ¹⁸ Bu'ĩ, marĩ ye ucūse useri me'rā dia'cũ “Narē ma'ĩ'i”, niticā'rōña'a. Narē añurō weetamurōña'a. Te me'rā marĩ narē ma'isere ĩ'omasĩ'i.

Ō'acūrē ějōpeorā uiro marĩrō nĩmasĩ'i nise ni'i

¹⁹⁻²⁰ Apetero marĩ a'tiro wācūsa'a: “Yũ'ũ ña'ayu'rũagu nisa'a.” Tojo wācūmirā, marĩ āpērārē ma'írā, Ō'acũ me'rā uiro marĩrō nĩmasĩ'i. Marĩ cū pō'rā ni'i. Cū marĩ wācūsere masĩpe'ocā'sami. Cū marĩ ña'arō wee'quere acoboŋsami. ²¹⁻²² Marĩ ne bu'iri moosa'a ni tu'oña'rā, uise marĩrō Ō'acūrē sērĩmasĩ'i. Cū dutisere, cū uasere weecā, Ō'acũ nipe'tise marĩ sērĩsere ya'tigusami. ²³ Cū duti'que a'te ni'i. Cū macũ Jesucristore ějōpeodutimi. Tojo nicā cū duti'caronjoŋta marĩrē a'merĩ ma'idutimi. ²⁴ Marĩ cū duti'quere wéerā, cū me'rā añurō nicā'a. Cū quē'rā marĩ me'rā añurō nicā'mi. Marĩrē Espĩritu Santure o'ocu niwĩ. Tojo weerā cū marĩ me'rā nisere masĩ'i.

4

Āpērā weresere ĩ'abesetojarāpũ weedutise ni'i

¹ Acawererā, Ō'acũ yere wereri masā musā tiropu bu'erā etacā, na weresere “ĵDiacjũta Ō'acũ ye nimitito?” ni ĩ'aña. Āpērā Ō'acũ o'ó'cārā nitima. Nipe'tirāpũre ějōpeoticā'ña. Na Espĩritu Santure moomirā, tojo nima'acā'bosama. A'ti umucopure no'o uaro nisoori masā nibi'acā'ma. “Ō'acũ yere wererā wee'e”, ni bususijama. ² Musā na diacjũ wererārē a'tiro ĩ'abeseya. Na “Jesucristo a'ti upũ me'rā bajuacu nimi”, nisama. Tojo ějōpeorā, Espĩritu Santure cuorā nima. Narē ějōpeoya. ³ Āpērā tojo ějōpeotirā, Espĩritu Santure mooma. Mejō cūrē pe'sutima. Musā Jesucristore ĩ'atu'tigu cū a'tiatjere tu'otojapā. Na cū weronjoŋ nirā a'ti di'tapũre nitojama.

⁴ Nisoori masā wātĩ yarā nima. Ō'acũ wātĩ nemorō tutuami. Musā Ō'acũ yarā ni'i. Tojo weerā musā na ucūsere ějōpeoticārā niwũ. ⁵ Nisoori masā a'ti turicjārā a'ti umuco cjase dia'cūrē bu'esama. Na weronjoŋ nirāta na bu'esere tu'osama. ⁶ Marĩ pūrĩcā Ō'acũ pō'rā ni'i. Cū pō'rā nirā marĩ bu'esere tu'osama. Cū pō'rā nitirā tu'otisama. Tojo weerā marĩ diacjũ cjase ějōpeorārē, diacjũ nitisere ějōpeorārē

ĩ'abesemasĩ'i. "Á'rāta nima diacjũ cjasere ějõpeorā", nĩmasĩ'i. "Na nima diacjũ cjasere ějõpeotirā", ni ĩ'aducawaamasĩ'i.

Marĩrē a'merĩ ma'idutise ni'i

7-8 Acawererā, Ő'acũ masārē ma'imi. Tojo weerā marĩ quē'rā a'merĩ ma'irõua'a. A'merĩ mairānojõ Ő'acũ pō'rā nima. Na Ő'acūrē masĩma. No'o ma'ise moorānojõ Ő'acūrē ne masĩtima. ⁹ Cũ marĩrē ma'isere ĩ'ogũ, cũ macũ ni'cũ nigūrē a'ti turipure o'ócũ niwĩ. Marĩ catinu'cũatjere wéégũ tojo weecũ niwĩ. ¹⁰ Yũ'ũ ma'isere ucũgũ, marĩ Ő'acūrē ma'isere ucũgũ mejēta wee'e. Cũ pe'e marĩrē ma'isere ucũgũ wee'e. Cũ marĩrē ma'ígũ, marĩ ña'arõ wee'quere acobojodutigũ cũ macūrē o'ócũ niwĩ. Cũ me'rā marĩ acobojose boca'a.

¹¹ Acawererā, Ő'acũ marĩrē ma'icaronojõta marĩ quē'rā āpērārē ma'irõua'a. ¹² A'ti ʘm̃copure ne ni'cũ Ő'acūrē ĩ'a'cũ marĩmi. Marĩ cūrē ĩ'ati'cārā nimirā, āpērārē ma'írā, cũ marĩpure nisere masĩ'i. Cũ marĩrē ma'ique ye bu'iri āpērārē queoro ma'ita basio'o. ¹³ Ő'acũ marĩrē Espĩritu Santure o'ocũ niwĩ. Tojo weerā marĩ Ő'acũ marĩpure nisere masĩ'i. Marĩ quē'rā cūpureta ni'i. ¹⁴ Ő'acũ macūrē ũsā basuta ĩ'awũ. Cūrē a'ti turipure marĩ ña'arõ wee nisetimi'cārārē yũ'rūweticā weedutigũ o'ócũ niwĩ. Tojo weerā musārē a'tere were'e. ¹⁵ No'o nipe'tirā "Jesú Ő'acũ macũ nimi" nirānojõ Ő'acũ me'rā nima. Cũ quē'rā napure nimi.

¹⁶ Ő'acũ marĩrē ma'isere masĩ'i. Cũ nipe'tirārē ma'imi. No'o āpērārē maigũnojõ añurõ Ő'acũ me'rā nimi. Ő'acũ quē'rā cũ me'rā nimi. ¹⁷ Marĩ Ő'acũ me'rā nírā, queoro ma'imasĩ'i. Jesucristo a'ti turipũ nicā, cũ pacũ quē'rā cũ me'rā nicũ niwĩ. Cũ me'rā ní'caronojõta marĩ me'rā quē'rārē Ő'acũ nimi. Tojo weerā marĩ a'ti turicjārārē beseatji nũmũ nicā, cūrē ne uisome. ¹⁸ A'merĩ mairā tirore uise marĩ'i. Uise cūorā tiro pe'ere ne a'merĩ ma'ise marĩ'i. Marĩ uise me'rā bu'iritirā weronojõ tũ'oña'a. No'o uigũnojõ a'merĩ ma'imasĩtimi.

¹⁹ Ő'acũ marĩrē ma'imũ'tācũ niwĩ. Tojo weerā marĩ cūrē ma'ĩ'i. ²⁰ Marĩ Ő'acūrē ma'imirā, āpērārē ĩ'atu'tirā, nisoosebucurā ni'i. Masā marĩ ĩ'arā waromarĩcārē ma'itirā, nemorõ Ő'acũ bajutigũ pũrĩcārē ma'ita basiotisa'a. ²¹ Jesucristo marĩrē a'tiro dutiwĩ: "Ő'acūrē ma'írā, āpērā quē'rārē ma'irõua'a", niwĩ.

5

Ő'acũ pō'rā nírā, ña'asere weeticā'rõua'a nise ni'i

¹ Nipe'tirā "Jesú Ő'acũ bese'cũ nimi" ni ějõpeorānojõ Ő'acũ pō'rā nima. Āpērārē ma'írā, na pō'rā quē'rārē ma'irõua'a. ² Marĩ Ő'acūrē ma'i, cũ duti'quere wéerā, marĩ cũ pō'rārē ma'ĩ'i nisere masĩno'o. ³ Ő'acūrē ma'írā, cũ duti'quere weerā wee'e. Cũ dutise diasawe'e, weeta basiopũrĩcā'sa'a. ⁴ Marĩ Ő'acũ pō'rā a'ti turi cjase ña'asere weewe'e. Jesucristore ějõpeose me'rā añurõ weeta basio'o. ⁵ Marĩ Jesucristore "Ő'acũ macũ nimi", ni ějõpeo'o. Te me'rā dia'cũ a'ti ʘm̃co cjase ña'asere cā'mota'amasĩsa'a.

Jesucristore "Ő'acũ macũ nimi" nise ni'i

⁶ Jesucristo Õ'acũ macũ nimi. Cũ a'ti turipũ nicã, Juã wãmeyeri masũ cãrẽ wãmeyewĩ. Cãrẽ wãmeyegũ, aco me'rã wãmeyewĩ. Be'ro cũ curusapũ wẽrĩwĩ. A'tiro weese me'rã cũ Õ'acũ macũ nisere ï'owĩ. Cãrẽ wãmeye'que me'rã dia'cũ ï'otiwĩ. Cũ wẽrĩse me'rã quẽ'rãrẽ ï'owĩ. Espiritu Santu Jesucristo Õ'acũ macũ nisere ï'omi. Cũta diacjũ cjasere weregũ nimi. ⁷ A'te quetire na basuta ï'oma. Na i'tiarã u'musepũ nima: pacũ, macũ, tojo nicã Espiritu Santu. Ærã i'tiarãpũ ducawatimirã, ni'cũta nimi. ⁸ A'ti nucũcãpure Espiritu Santu werese me'rã Jesũ Õ'acũ macũ nimi nisere masĩ'i. Tojo nicã Jesũ cũ Õ'acũ macũ nisere cũ wãmeyeno'que me'rã, cũ wẽrĩ'que me'rã ï'ocũ niwĩ. ⁹ Masã na ï'a'quere werecãmarĩcãrẽ, marĩ ãjõpeo'o. Õ'acũ cũ macũ yere werecã pũrĩcãrẽ, nemorõ ãjõpeorũ'a. Cũ masã ucũse nemorõ queoro weremi. ¹⁰⁻¹² Õ'acũ marĩrẽ cũ macũ me'rã catinu'cũsere o'ocũ niwĩ. Tojo weerã cũ macũrẽ ãjõpeorã cũ me'rã catinu'cũrãsama. Cũ macũrẽ ãjõpeotirã ne cũ me'rã catinu'cũsome. Marĩ Jesucristo ye quetire diacjũta ni'i nĩrã, cãrẽ ãjõpeorã wee'e. Æpẽrã a'tere ãjõpeotirãnojõ “Õ'acũ nisoogũ nimi”, nĩrã weema.

Juã werecasa'que ni'i

¹³ Musã Õ'acũ macũrẽ ãjõpeorãrẽ tere ojavũ. Musã catinu'cũrãsa'a nisere masĩato nĩgũ tojo ojavũ.

¹⁴ Marĩ masĩ'i, Õ'acũ cũ uaronojõ marĩ sãrĩcã, marĩ sãrĩsere tu'osami. “Marĩ sãrĩsere tu'osami” ni masĩrã, cãrẽ uise marĩrõ sãrĩmasĩ'i. ¹⁵ “Õ'acũ marĩ sãrĩsere tu'osami” ni masĩrõnojõta “Cũ marĩ sãrĩ'que quẽ'rãrẽ o'otojami”, nino'o.

¹⁶ Apetero Jesucristore ãjõpeogũ ña'arõ weesami. Cũ tojo weecã ï'arã, Õ'acũrẽ sãrĩbosaya. Marĩ sãrĩbosacã, Õ'acũ yu'tigusami. Cãrẽ ducayugũsami tja. Apeye pũrĩcã ña'abutiario weese ni'i. Tãma “Sãrĩbosaya” niña marĩ'i. Tere weerã Õ'acũ tiropũ wa'asome. ¹⁷ Nipe'tise ña'ase Õ'acũrẽ yu'rũnu'cãse ni'i. Yu'u nĩrõnojõta apeye ña'arõ weesere Õ'acũ acobojogũsami. Apeye ña'abutiario weesere acobojosome.

¹⁸ Marĩ masĩ'i, Õ'acũ põ'rãrẽ Jesucristo añurõ co'tenu'cũcã'mi. Tojo weerã na ña'arõ weenu'cũtisama. Wãtĩ quẽ'rã Jesucristo co'teyucã, narẽ ña'arõ weemasĩtisami.

¹⁹ Marĩ Õ'acũ põ'rã nisere, tojo nicã wãtĩ nipe'tiro a'ti turicjãrã wiogũ nimi nisere masĩ'i.

²⁰ Apeye quẽ'rãrẽ, Õ'acũ macũ cũ a'ti'quere masĩ'i. Cũ marĩrẽ Õ'acũ diacjũ nigũrẽ masĩdutigũ tu'omasĩse o'ocũ niwĩ. Marĩ Jesucristo me'rã nĩrã, cũ pacũ Õ'acũpureta ni'i. Jesucristo Õ'acũ nimi. Cũta catinu'cũgũ marĩ catinu'cũatjere o'omi. ²¹ Apeye, masã na queose yee ãjõpeo'quenojõrẽ ãjõpeoticã'ña. Õ'acũ se'sarore ãjõpeoya. Nipe'tise apeyenojõ yu'rũoro Õ'acũrẽ ma'ĩña.

Tojota weerũasa'a.

Tocã'rõta oja'a.

Juã

Nimu'tārī pūrī be'ro Juã ojáca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Juã Jesucristore ãjõpeorãrẽ sũ'ori nigũ weronojõ Õ'acũ yarã cũ bese'cãrãrẽ ojacu niwĩ. Queoro weesetisere, a'merĩ ma'isetisere ojacu niwĩ. Nisoose me'rã bu'eri masãrẽ tu'omasĩdutigu ojacu niwĩ.

A'merĩ ma'idutise ni'i

¹ Yũ'u Jesucristore ãjõpeorãrẽ sũ'ori nirĩ masũ ni'i. Yũ'u mu'urẽ Õ'acũ bese'core oja'a. Mu'u põ'rã quẽ'rãrẽ oja'a. Yũ'u musãrẽ diacjũta ma'i'i. Yũ'u se'saro musãrẽ ma'igũ weewe'e. Nipe'tirã diacjũ cjase Jesucristo ye quetire tu'o'cãrã musãrẽ ma'ima. ² Cũ ye quetire ũsã ye ejeripõ'rãrĩpu cũ'o'o. Tojo weerã musãrẽ pũrõ ma'i'i. Te quetire cũonu'cũcã'rãsa'a. ³ Marĩ pacu Õ'acũ, tojo nicã cũ macũ Jesucristo marĩ wiogu musãrẽ a'tiro weeato. Añurõ wee, musãrẽ pajaña'a, ejerisãjãcã weeato. Tere weégu, diacjũ nise ma'ise me'rã weeato.

⁴ Ni'cãrẽrã mu'u põ'rãrẽ bocaejawũ. Narẽ diacjũ Õ'acũ duti'caronojõta weecã i'awũ. Tere i'agũ, pũrõ e'catiũ. ⁵ Ni'cãrõacã mu'urẽ nigũti. Marĩ a'merĩ ma'irõña'a. A'te apeye ma'ma dutise mejẽta ni'i. Maata marĩ cũ'o'que ni'i. ⁶ Marĩ a'merĩ ma'irã, Õ'acũ dutisere weerã wee'e. Cũ marĩrẽ a'merĩ ma'iduticũ niwĩ. A'te musã tu'otoja'quepu ni'i.

Nisoori masãrẽ ãjõpeoticã'ña nise ni'i

⁷ A'ti turipure pãjãrã weremaasosijari masã nima. Na, "Jesucristo masũ marĩ weronojõ upũtigu a'ticu niwĩ" nisere ãjõpeotima. Nãta Jesucristore i'atu'tiri masã nima. ⁸ Musã tu'omasĩña. Na weresere ãjõpeoticã'ña. Musã tere ãjõpeorã, Õ'acũ musãrẽ o'obo'quere bajuriorã weebosa'a. Na weresere tu'otirã pe'e, Õ'acũ nipe'tise musãrẽ o'oatjere bocarãsa'a. Cũ musãrẽ añurõ weese wapa o'ogusami.

⁹ Jesucristo bu'e'que dia'cũrẽ bu'etigu, no'o cũ uaro, yu'rũoro weremorẽsu'ugũnojõ Õ'acũrẽ moomi. Jesucristo cũ bu'e'que se'sarore weregũ Õ'acũ me'rã añurõ nisami. Tojo nicã cũ macũ me'rã añurõ nicã'mi. ¹⁰ Æpẽrã Jesucristo ye quetire mejẽcã bu'eri masã musã ya wi'ipu etacã, narẽ sõrõticã'ña. Narẽ utamurã, "Õ'acũ musãrẽ añurõ weeato", niticã'ña. ¹¹ Musã narẽ tojo nĩrã, na me'rãcjãrã wa'arã weebosa'a. Musã na ña'arõ weesere bu'ipejarã weebosa'a.

Juã cũ ojatũ'o'que ni'i

¹² Yũ'u peje waro nisĩ'rĩse cũomi'i, cũogu pe'e. A'ti pũrĩpũre ojasome. Yũ'u basuta topu wa'a, musã me'rã ucũgũti. Marĩ tojo weérã, e'catirãsa'a.

¹³ Mu'u acabijo põ'rã mu'urẽ añudutima. Co quẽ'rã Õ'acũ bese'co nimo.

Tocã'rõta oja'a.

Juã

Pua pūrī be'ro Juā ojāca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

Juā a'ti pūrīrē Jesucristore ējōpeogu Gayo wāmetigare ojacu niwī. Jesucristore ējōpeogu, mu'u āpērārē añurō weesetiaporo nīgū, cūrē ojacu niwī. Demetrio wāmetigu cū queoro weeseti'quere ojacu niwī. Diótrefes wāmetiguma cū ña'arō weesere ne tu'saticu niwī.

Gayo ye queti ni'i

¹ Yu'u Jesucristore ējōpeorārē su'ori nirī masū ni'i. Gayo yu'u me'rācjū yu'u uputu maigūrē, mu'urē oja'a. Mu'urē diacjūta ma'i'i.

² Yu'u mu'urē Ō'acūrē sērībosagu wee'e. "Nipe'tise mu'u ye cjase añurō wa'ato. Mu'u Ō'acūrē ējōpeose añurō wa'aronojōta wa'ato. Apeye quē'rā, duti mu'urē wa'aticā'to", ni sērībosa'a Ō'acūrē. ³ Yu'u pūrō e'cati'i. Āpērā Jesure ējōpeorā mu'u ye quetire miiejawā. Mu'u añurō Ō'acū uaro weenu'cūgū weeaporo. ⁴ Yu'u bu'e'cu queoro weecā tu'ogu, e'catiyu'ruasa'a. ¿De'ro wee yu'u mu'urē nemorō e'catimasībosau?

⁵ Mu'u nipe'tirā āpērā mu'u tiropu ejarārē añurō weesetigu weeaporo. Uputu waro apesecjārā mu'u i'amasītirārē weetamuaporo.

⁶ Na ūsā nerēwuaropu mu'u ye cjasere, āpērārē mu'u ma'isere werewā. Mu'u tiropu ejarārē narē tojo weetamunu'cūcā'ña. Mu'u tojo weecā, na añurō Ō'acū uaronojōta apesepure yu'ruamasīrāsama.

⁷ Na Jesucristore ējōpeotirā weetamusere ñe'erō marīrō Jesucristo ye quetire werewā'cārā weema. ⁸ Tojo weerā Jesucristore ējōpeorā marī pe'e narē weetamurōna'a. Marī narē weetamurā, na me'rā da'rarā wee'e.

Diótrefes wāmetigu cū ña'arō wee'que ni'i

⁹ Yu'u musārē ni'cā pūrī ojavu. Diótrefes musā wiogu nisī'rīgū weeapu. Tojo weegu ūsā duti'quere uatiapu. ¹⁰ Yu'u musā tiropu wa'agu, cūrē musā i'orōpu wereguti cū ūsārē ucja'quere, ūsārē nisoo'quere. A'te dia'cū nitiaporo. Āpērā Jesucristore ējōpeorā topu ejacā, narē ñe'etiapu. Āpērā narē añurō ñe'esī'rīrārē ñe'edutitiapu. Narē ñe'ecāma, na me'rā ninemodutitiacju niapu.

¹¹ Ña'arā na weesere i'acūticā'ña. Añurō weerā pe'ere i'acūña. Añurō weerā Ō'acū yarā nima. Ña'arō weerā Ō'acūrē masītisama.

Demetrio cū añurō weese ni'i

¹² Nipe'tirā Demetriore añurō ucūma. Ō'acū uaronojōta queoro weeapu. Ūsā quē'rā cūrē tojota i'awū. Musā masī'i. Ūsā diacjūta ucū'u.

Juā cū añudutise ni'i

¹³ Yu'u peje waro ucūse cuomi'i, cuogu pe'e. A'ti pūrīpare ojasome. ¹⁴ Yu'u maata topu wa'acā, marī a'merī utamurāsa'a.

¹⁵ Añurō wa'ato mu'urē. A'tocjārā yu'u me'rācjārā mu'urē añudutima. Nipe'tirā topu nirā marī me'rācjārā añuato.

Tocā'rōta oja'a.

Juā

Juda cū ojáca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojanopã nise ni'i

A'ti pūrīrē Juda, Santiago Jesucristore ějōpeorārē sũ'ori wejepeogu acabiji nicũ niwī.

Queoro bu'ese Jesucristo ye queti na tũ'o'quere du'usī'rīcā tũ'ogu ojacũ niwī. Tojo nicā nisoose me'rā bu'erārē tũ'omasīdutigu, Jesucristore ějōpeonu'cūdutigũ ojacũ niwī.

Juda Ō'acũ yarārē ojase ni'i

¹ Yũ'ũ Juda Jesucristore da'rawā'ñaco'tegũ Santiago acabiji mũsārē añuduti'i. Marī pacũ Ō'acũ mũsārē cũ pō'rā niato nīgũ besecũ niwī. Cũ mũsārē ma'imi. Jesucristo mũsārē ějōpeonu'cũcā'to nīgũ co'temi. A'ti pūrīrē mũsārē oja'a. ² Ō'acũ mũsārē pajaña'se, ejerisājāse, ma'ise cũoyũ'rũmajācā weeato.

Nisoose me'rā bu'ese cjase ni'i

³⁻⁴ Yũ'ũ mairā, Ō'acũ marī Jesucristo yũ'rũono'cārārē añurō weesere mũsārē pūrō ojasī'rīmiwũ. Tojo weesī'rī'cũ nimigũ, ni'cārōacārē “A'te pe'ere ojacā añutũ'sa'a” ni wācũ'u majā. Āpērā nisoose me'rā bu'ecā, ějōpeoticā'ña. Ō'acũ Jesucristore ějōpeodutigũ cũu'que pe'ere wācūtutua, ějōpeonu'cũcā'ña. Cũ tere ni'cāti me'rāta marī cũ yarārē o'odojacũ niwī. Nisoori masā me'rīse me'rā mũsā me'rā a'mesũ'acārā niwā. Na Ō'acũrē mooma. A'tiro nisama: “Ō'acũ marī ña'arō wee'quere acobojoyucā, no'o ũaro marī upũ ũaripejasenojōrē weemasī'i”, nisama. Ō'acũ ma'ígũ weese pe'ere dojorēsama. Jesucristo marī wiogu ni'cũ nigũrē ũatisama. Cũrē “Ō'acũ macũ mejēta nimi”, nisama. Dũporopũ Ō'acũ ye queti ojáca pūrīpũ na tojo weerārē “Bu'iri da'reno'rāsama”, nitojano'caro niwũ. Tojo weerā wācūtutuaya. Nisoori masā dutisere weeticā'ña. Narē a'tiro niña: “Ō'acũ marīrē ějōpeodutise dia'cũ queoro ni'i. Mũsā bu'ese pūrīcā diacjũ niwe'e”, niña narē.

⁵ Mũsā masī'quepũre apaturi wācūdutigũ mũsārē wereguti. Ō'acũ cũrē yũ'rũnũ'cārārē bu'iri da'resami. Dũporopũ Ō'acũ ũsā ñecũsumũa Israe curuacjārārē yũ'rũocu niwī. Na Egiptopũ pi'eti'cārārē aperopũ miwījacũ niwī. Be'ro cũ tojo weecā i'amirā, āpērā cũrē ějōpeoticārā niwā. Tojo weegũ narē bu'iri da're bajuriobutiacu niwī. ⁶ Apeye quē'rārē wācũña. Dũporopũ āpērā ũmũsecjārā Ō'acũrē wereco'terā nimi'cārā cũrē yũ'rũnũ'cācārā niwā. Ō'acũ narē dutise cũumi'quere yũ'rũnũ'cārā, añurōpũ nimi'cārā cō'owijaacārā niwā. Tojo weegũ Ō'acũ cũrē wereco'terā nimi'cārārē na'itī'arōpũ cōme dari me'rā dũ'tecũucō'acũ niwī. Cũ nipe'tirārē beseatji nũmũ nicā, narē bu'iri da'rebutiagusami. Narē pi'etinu'cūdutigũ pecame'epũ cō'abajuriogusami. ⁷ Sodoma, Gomorra, tojo nicā te pũ'to cjase macārī na ña'arō wee'que quē'rārē wācũña. Ō'acũrē wereco'terā nimi'cārā weronojō te macārīcjārā quē'rā ña'arō weecārā niwā. Na nũmosānumia nitirārē a'metārācārā niwā. Apeye quē'rārē ũmũa

se'saro numia me'rã weewuasenojõrẽ weecãrã niwã. Numia quẽ'rã tojota weecãrã niwã. Na ña'arõ wee'que wapa Õ'acũ bu'iri da'regũ, narẽ ẽjũacõ'acũ niwĩ. Nipe'tirã ña'arã na weronojõta pecame'e pe'titiri me'epũ bu'iri da'reno'rãsama nisere masĩyudutigu narẽ tojo weecu niwĩ.

⁸ A'tiro nicã quẽ'rãrẽ musã wa'teropũ nirã na nisoori masã todũporocjãrãpũ weronojõ ña'arõ weema. Tũ'omasĩtirã weronojõ na ña'arõ weesĩ'rĩsere no'o ũaro weesama. Tere wéerã, na basu na upũre dojorẽsama. Tojo nicã Õ'acũ dutisere yũ'rũnũ'cãsama. Ape turicjãrã ẽ'mũsepũ nirã tutuarãrẽ bujicã'sama. ⁹ Ɔ'mũsecjãrã Õ'acũrẽ wereco'terã wioğũ Miguemarĩcã tojo bujicã'ticũ niwĩ. Dũporopũ Moisé wẽrĩca be'ro Migue wãtĩ me'rã Moisé ya upũre dũ'sasocãrã niwã. Migue cã basu wãtĩrẽ ne cã'rõ tu'ti bujicã'ticũ niwĩ. A'tiro pe'e nicũ niwĩ: “Õ'acũ yũ'ũ wioğũ mũ'ũrẽ tu'tiato”, nicũ niwĩ. ¹⁰ Nisoori masã pũrĩcã na tũ'omasĩtisere no'o ũaro ucũma'asama. A'ti turi cjase na no'o weerobajuro weese dia'cũrẽ masĩsama. Wa'icũrã tũ'omasĩtirã weronojõ nima. Na tũ'oña'rõbajuro tũ'oña'sama. Te me'rã na bu'iri da're bajuriono'rãsama.

¹¹ Ña'arõ wa'arosa'a narẽ. Dũporocjũpũ Caĩ cũ acabiji Abere uoğũ cũrẽ wẽjẽ'caro weronojõ ña'arõ weema. Tojo nicã Balaã wãmetigu wee'caro weronojõ weema. Cũ niyeru ỹayũ'rũagũ, Õ'acũ dutisere yũ'rũnũ'cãcũ niwĩ. Apĩ Coré wãmetigu wee'caro weronojõ weema. Cũ, wiorã Õ'acũ cũu'cãrãrẽ yũ'rũnũ'cãcũ niwĩ. Cũ tojo wee'que bu'iri Õ'acũ cũrẽ bu'iri da'regũ, wẽrĩcã weecu niwĩ. Na nisoori masãrẽ Caĩ, Balaã, Coreré bu'iri da're'caronojõta Õ'acũ narẽ bu'iri da'regũsami. ¹² Nisoori masã, musã Jesucristore ẽjõpeorã nerẽ ba'ari curare bopoyoro weerã weesama. Musã me'rã sĩ'rĩ, ba'atamurã, na ye cjase dia'cũrẽ wãcũrã, ña'arõ weesama. Narẽ wiopesase marĩsa'a. Ɔpẽrãrẽ wãcũtimirã, na basu ba'a yapisĩ'rĩsama. Aco pejatimirõ, acocurari wĩ'rõ wẽecã, tuuwã'cãrõ weronojõ nisama. Te curari aco pejatiro weronojõ masãrẽ añuse ì'otisama. Yucũduca dũcatiri cura apeyepagũ dũca marĩsepagũ weronojõ nico'tesama. Na Õ'acũ yere bu'emirã, queoro weetirã, dũca marĩrã weronojõ nisama. Na, masã dũca marĩcjũre paacõ'ano'cũ weronojõ nisama. Narẽ ne cã'rõ añurõ weese marĩsa'a. ¹³ Pã'cõrĩ maa pajiri maa cjase ña'ase sa'pori sumutopũ paaqueõ'o'que weronojõ nima. Na ucũme'rĩmirã, ña'ase bopoyore dia'cũrẽ weenu'cũsama. Ñocõa bũrũbajudutidijarã weronojõ nima. Diacjũca ma'a cjasere du'urã, na'itĩ'arõpũ bu'iri da're bajuriono'rãsama.

¹⁴ Dũporocjũpũ Enoc wãmetigu Õ'acũ cũrẽ masĩse o'oro me'rã na nisoori masãrẽ bu'iri da'reatjere weremũ'tãcũ niwĩ. Marĩ ñecũ Adã pãrãmi nituriagũpũ nicũ niwĩ Enoc. Seis turiri be'rocjũ nicũ niwĩ. Cũ, be'ropũ wa'atjere a'tiro nicũ niwĩ: “Marĩ wioğũ pãjãrã ẽ'mũsecjãrã cũrẽ wereco'terã me'rã a'tigusami. ¹⁵ Nipe'tirã masãrẽ besegũ a'tigusami. Ña'arã na ña'arõ wee'quere besepẽ'ocũsami. Tojo nicã dicuse ña'arã cũrẽ ña'arõ ucũ'quere besegũsami. Na tojo wee'que wapa, bu'iri da'regũsami”, ni ojayucũ niwĩ Enoc. ¹⁶ Nisoori masã nipe'tisere tũ'satisama; “Ña'a ni'i”, nisama. Na ũaro dia'cũrẽ

weesir'isama. Masirā waro weronojō ucūma'asama. Na yere ʘasārā, āpērārē añurō ucūta'sasama.

Jesucristore ējōpeorārē werecasa'que ni'i

¹⁷ Yū'ʘ mairā, marī wioḡu Jesucristo besecūú'cārā mʘsārē todapoporḡ ní'quere wācūña. ¹⁸ Mʘsārē a'tiro nicārā niwā: “A'ti ʘmʘco pe'tiati dʘporo masā no'o ʘaro Ō'acū yere bujicā'rāsama. Ō'acūrē ʘatirā, na ña'arō ʘaripejasere weerāsama”, nicārā niwā. ¹⁹ Jesucristore ējōpeorārē dʘcawaticā weesama. Na ña'ase ʘaripejase dia'cūrē weesama. Espiritu Santure mooma.

²⁰ Mʘsā pūrīcā yū'ʘ mairā, Jesucristore nemorō ējōpeo, wācūtutuawā'cāña. Mʘsā ējōpeose diacjū nise ni'i. Ō'acūrē sērīrā, Espiritu Santu mʘsārē masise o'ose me'rā sērīña. ²¹ Ō'acū mʘsārē ma'isere wācūnu'cūcā'ña. Acobojoticā'ña. Marī wioḡu Jesucristo marīrē pajaña'ḡū, cū me'rā catinu'cūsere o'ogusami. Cū o'omatjere e'catise me'rā cō'teyuya.

²² Āpērā Jesucristo yere “¿Diacjūta nisariba?” nirārē pajaña'ña. Narē añurō ējōpeocā weeya. ²³ Āpērā nisoori masā bu'esere siruturārē diacjūnu'cōña. Wi'i ʘjūrī wi'i po'peapḡ nirārē wejewijaarā weronojō narē pecame'epḡ wa'abo'cārārē yū'rūcā weeya. Āpērā ña'ase weepoyḡ rʘa'cārārē weetamusī'rīrā, pajaña'ña. Mʘsāpḡ na ña'arō weesere pērīpejari nīrā, ne cā'rō na tojo weesere ʘaticā'ña.

Ō'acūrē e'catituose ni'i

²⁴⁻²⁵ Ō'acū tutuayḡ rʘḡu marī ña'arō weeri nīḡū, cā'mota'amasīsami. Tojo nicā cū tutuase me'rā cū tiro, cū asisteropḡ marīrē bu'iri marīrā nidutigḡ miamasīsami. Topḡre e'catiyḡ rʘarāsa'a. Ō'acū ni'cū nīḡū marī wioḡu Jesucristo wērīse me'rā marī pecame'epḡ wa'abo'cārārē yū'rʘocḡ niwī. Cūrē nipe'tirā “Añuyḡ rʘami, nipe'tirā bu'ipḡ wioḡu nimi”, wiopesase me'rā ni ējōpeoato. “Nipe'tirā a'ti turicjārārē dutigḡ wioḡu waro nimi”, niato. “Ne waropḡ, a'tiro nicā, be'ropḡ quē'rārē mejārōta nimi”, ninu'cūato. Tojota nīrōʘa'a.

Tocā'rōta oja'a.

Juda

Be'ropu wa'atjere Jesucristo Juārē wéréca pūrī ni'i

A'ti pūrī a'tiro weero ojano'pā nise ni'i

A'ti pūrīrē Juā sō'oní'que pūrīrē oja'cūta ojacu niwī. Cū bu'iri da'rero Patmos wāmetiri nūcārōpū nígū, ojacu niwī.

A'ti pūrī Ō'acū cū ũa'caronojōta be'ropure a'tiro weegusami nisere wereri pūrī ni'i.

Juā quē'egū weronojō cū ĩ'a'quere ojacu niwī.

Cū siete Jesucristore ějōpeose cururicjārā Asiapū nirārē ojacu niwī.

Jesucristo Juārē quē'ese weronojō ĩ'o'que ni'i

¹ A'ti pūrī be'ropu wa'atjere Jesucristo wereri pūrī ni'i. Ō'acū Jesucristore “Cā'rōacā be'ro a'tiro wa'arosa'a”, ni ĩ'ocu niwī. Cū Jesucristore ějōpeorārē tere masīdutigū tojo werecu niwī. Be'ro Jesucristo yū'ū Juā wāmetigure tere wereturiawī. Cū Ō'acūrē wereco'tegu ũ'musecjū me'rā tojo weewī. Yū'ūta Jesucristore da'rawā'ñaco'tegu ni'i. ² Yū'ū ĩ'a'que nipe'tisere wereguti. Yū'ū tu'o'que quē'rārē wereguti. Ō'acū ucū'quere Jesucristo yū'ure añurō werewī.

³ A'ti pūrī oja'caronojō wa'atjo cā'rō du'sa'a. No'o a'ti pūrīrē Jesucristore ějōpeorārē bu'eganojō e'catise bocagusami. Tojo nicā a'ti pūrī Ō'acū o'o'quere bu'ecā tu'orā pe'e quē'rā e'catise bocarāsama. No'o na a'ti pūrīpū oja'quere diacjū weerānojō e'catise bocarāsama.

Juā Jesucristore ějōpeose cururicjārārē oja'que ni'i

⁴ Yū'ū musā Asiapū nirā siete Jesucristore ějōpeose cururicjārārē oja'a. Ō'acū musārē añurō weeato. Musārē añurō ejerisājācā weeato. Ō'acū ne waropūta ní'cu nimi. A'tiro nicā quē'rārē ninu'cūcā'mi. Be'ropu quē'rārē apaturi a'tigusami. Ō'acū wioḡu dujiri cūmurō pūto siete Ō'acūrē wereco'terā bajutirā nu'cūma. Na toḡu nu'cūrā Espiritu Santure nipe'tise tutuase cuoḡu nimi, nisi'rīrā weema. Na quē'rā musārē añurō weeato. ⁵ Tojo nicā Jesucristo musārē añurō weeato. Cū Ō'acū ye cjasere queoro weregu nimi. Cūta nipe'tirā wērī'cārā duporo masāmū'tā'cu nimi. Cū nipe'tirā a'ti di'tacjārā wiorārē dutimi. Marīrē ma'imi. Cū wērīgū, cū ye dí me'rā marī ña'arō wee'quere yū'rūowī. ⁶ Cū wērīse me'rā marī wiorā wa'apā. Tojo nicā Ō'acū yere da'rari masā sājāpā. Cū pacu dutisere da'rato nígū marīrē tojo weecu niwī. Cūrē añurō e'catipeorā. Tojo tutuagu ninu'cūḡūsami. Tojota niato.

⁷ Musā tu'oya. Ō'acū bese'cu Cristo o'mecururipū dijatigusami. Cū a'ticā, nipe'tirā ĩ'arāsama. Tojo nicā cūrē wējē'cārāpūta ĩ'asājārāsama. Nipe'tirā a'ti di'tacjārā cū a'ticā ĩ'arā, utirāsama. Tojota wa'arosa'a.

⁸ Marī wioḡu Ō'acū tutuayū'rūnū'cāḡū a'tiro nimi: “Yū'ūta nimū'tāḡū, nituogupū ni'i.” Ō'acū ne waropūta ní'cu nimi. A'tiro nicā quē'rārē ninu'cūmi. Be'ropu quē'rārē apaturi a'tigusami.

Juā Jesucristore quē'ese weronojō ĩ'a'que ni'i

⁹ Yũ'u Juã musã acaweregu weronojõ ni'i. Musã weronojõta yũ'u quẽrã pi'eti'i. Marĩ ni'cãrõnojõ Ô'acũ põ'rã ni'i. Tojo nicã ña'arõ wa'acã, Jesucristo marĩrẽ wãcütutuasere o'omi. Yũ'u Patmos wãmetiri nucũrõpu bu'iri da'reri wi'ipũ niwã. Ô'acũ ye queti, Jesucristo ucũ'quere werese ye bu'iri topũ niwã. ¹⁰ A'tiro wa'awũ yũ'ure. Ni'cã soorinũmũ Espiritu Santu tutuaro me'rã quẽ'ese weronojõ i'owĩ. Wãcũña marĩrõ yũ'u sẽ'ema pe'e tutuaro ucũcã tũ'owũ. Cũ ucũse coroneta putiro weronojõ busuwũ. ¹¹ Cũ yũ'ure a'tiro niwĩ:

—Yũ'uta nimũ'tãgũ, nituogupũ ni'i. Nipe'tise mũ'u i'asere ni'cã pũrĩpu ojaya. Mũ'u oja'quere Asiapũ nirã siete cururi Jesucristore ãjõpeose cururicjãrãrẽ o'óya. Na a'ticũrã nima: Éfesocjãrã, Esmirnacjãrã, Pérgamocjãrã, Tiatiracjãrã, Sardicjãrã, Filadelfiacjãrã, tojo nicã Laodiceacjãrãrẽ o'óya, niwĩ.

¹² Cũ tojo ucũcã tũ'ogũ, yũ'u ¿noa niti? nígũ, majãmiĩ'awũ. Sietepagu sĩ'ose uru me'rã wee'quepagure i'awũ. ¹³ Tepagu wa'teropũ ni'cũ masũrẽ i'awũ. Cũ su'tiro yoarõjore sãñawĩ. Cũ cutiropũ uru me'rã wéeca dare dũ'tewĩ.

¹⁴ Cũ poari añurõ butise poari niwũ. Cũ caperi pe'e pecame'e ãjũrĩ põ'rã weronojõ asiwũ. ¹⁵ Cũ dũ'pocãrĩ cõme asipa'acjũ pecame'epũ ãjũrõ weronojõ niwũ. Cũ ucũse peje maarĩ pu'eeja o'mabũrose weronojõ busuwũ. ¹⁶ Cũ diacjũcamocãpũ siete ñocõarẽ cuowĩ. Cũ umberopũ ni'cã pjĩ wiori pjĩrẽ cuowĩ. Ti pjĩ pũaperi osoyojaca pjĩ niwũ. Cũ diapora mũncocjũ mujĩpũ umberũ asistero weronojõ niwũ.

¹⁷ Cũrẽ i'aucũagu, wẽrĩgũ weronojõ cũ dũ'pocãrĩ tiro bu'ruque'acãti. Yũ'u tojo wa'acã i'agũ, cũ diacjũcamocã me'rã ñapeo, yũ'ure niwĩ:

—Uiticã'ña. Yũ'uta nimũ'tãgũ, nituogupũ ni'i. ¹⁸ Catinu'cũgũ ni'i. Todũporopũre wẽrĩwũ. Ni'cãrõacãrẽ catinu'cũcã'a. Yũ'u masãrẽ wẽrĩdutimasĩ'i. Pecame'epũ wa'adutimasĩ'i. Æpẽrã quẽ'rãrẽ “Pecame'epũ wa'asome”, nĩmasĩ'i. ¹⁹ Mũ'u i'a'quere, ni'cãrõacã nisere ojaya. Be'ropũ mũ'u i'atje quẽ'rãrẽ ojaya. ²⁰ Apeyere masã todũporopũ masĩno'ña marĩ'quere wereguti. Á'rã siete ñocõa a'tiro nisĩ'rĩrã weema. Na yũ'ure ãjõpeose cururicjãrã wiorã sũ'ori nirã nima. Siete sĩ'ose uru me'rã wee'quepagũ quẽ'rã a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Te ticusepagũ yũ'ure ãjõpeose cururicjãrã nima, nisĩ'rĩrõ wee'e, niwĩ.

2

Éfesocjãrãrẽ oja'que ni'i

¹ Jesucristo a'tiro niwĩ:

“Éfesocjãrã, yũ'ure ãjõpeori curuacjãrã wiogu sũ'ori nigũrẽ a'tiro ni ojaya: ‘Yũ'u siete ñocõarẽ diacjũcamocãpũ cuo'o. Tojo nicã siete sĩ'ose uru me'rã wee'quepagũ wa'teropũ sija'a. ² Nipe'tise musã weesere yũ'u masĩ'i. Musã da'rase, musã wãcütutuasere masĩ'i. Tojo nicã ña'arõ weerãrẽ musã wãtisere masĩ'i. Musã basu Æpẽrã na nisetisere i'amasĩ'i. Na “Jesucristo besecũ'cãrã ni'i”, nima. Tojo nimirã, nitima. Tojo weerã narẽ i'arã, “Nisoorã nima”, ni'i. Musã na tojo weesere masĩ'i. ³ Yé cjasere da'rãrã, musã umberũ pi'etiwũ. Musã te pi'etisere nũ'cãwũ.

⁴ ”Musã añurõ weemicã, apeyenojõ musãrẽ werenemosĩ'rĩ'i. A'tiro ni'i. Musã ne waro ma'inũ'cã'caro weronojõ weewe'e. ⁵ Tojo weerã

mʉsā ne waropu añurō wee'quere wācũña. Mʉsā ña'arō wee'quere bujawetiya. Ne waropu niseti'quereta weeya tja. Mʉsā ducayuticā, mʉsā ya curuacjāgū sī'ocjure cō'agūti. ⁶ Apeye mʉsā weese pe'e añu ni'i. Nicolaíta wāmetiri curuacjārā weesetisere mʉsā ne cārōacā uawe'e. Yū'u quē'rā tere ne uawe'e.

⁷ ”Espíritu Santu Jesucristore ějōpeorārē ucūmi. O'meperi cʉorā cū ucūserē tʉ'oya. A'tiro ni'i. Yū'u pacu tiro añurō Paraíso wāmetiropu ni'cāgū yucugū ni'i. Añurō wee yū'rāwetirā ějōpeodu'utirā tigu ducare ba'a, catinu'cūrāsama', ni ojaya”, niwī.

Esmirnacjārārē oja'que ni'i

⁸ Apaturi Jesucristo ninemowī tja:

“Esmirnacjārā, yū'ure ějōpeori curuacjārā wiogu sʉ'ori nigū quē'rārē a'tiro ojaya: ‘Yū'uta nimu'tāgū, nituogupu ni'i. Yū'u wērī masā'cu ni'i. ⁹ Nipe'tise mʉsā weesere masī'i. Mʉsā pi'etise, pajasecʉosere masī'i. Tojo pajasecʉomirā, peje cʉorā weronjō ni'i. Apeyere masī'i. Āpērā “Judío masā ni'i”, nima. Tojo nimirā, mʉsārē ña'arō ucūma. Na judío masā waro nitima. Na wātī ya curuacjārā nima. ¹⁰ Mʉsā pi'etiatjere uiticā'ña. Wātī ni'cārērā mʉsā ějōpeosere du'udutigu bu'iri da'reri wi'ipu sājāacā weegusami. Mʉsā yoaticā diez numūrīta pi'etirāsa'a. Tojo weemicā, téé wērīrāpu tojota ějōpeoyapaticā'ña. Yū'u tiropu mʉsārē catinu'cūcā weeguti.

¹¹ ”Espíritu Santu Jesucristore ějōpeorārē ucūmi. O'meperi cʉorā cū ucūserē tʉ'oya. A'tiro ni'i. Queoro wee yū'rāwetirā ějōpeodu'utirā pecame'epu wa'asome', ni ojaya”, niwī.

Pérgamocjārārē oja'que ni'i

¹² Jesucristo ninemowī tja:

“Pérgamocjārā, yū'ure ějōpeori curuacjārā wiogu sʉ'ori nigū quē'rārē a'tiro ojaya: ‘Yū'u púaperi osoyojaca pī wiori pīrē cʉogu ni'i. ¹³ Yū'u mʉsā nipe'tise weesere masīpe'ocā'a. Mʉsā ya macā Pérgamo quē'rārē masī'i. Ti macāpu wātīa wiogu dutiro cʉosami. Topu nimirā, mʉsā yū'ure sirutunu'cū'u. Yū'ure ějōpeodu'uwe'e. Sō'onícatero mʉsā ya macā wātī nirōpʉre a'tiro wa'acaro niwā. Antipas wāmetigu Ō'acū ye cjasere queoro werecu niwī. Āpērā cūrē mʉsā wa'teropu nigūrē wějēcō'acārā niwā. Tita quē'rārē mʉsā yū'ure ne ějōpeodu'utiwū.

¹⁴ ”Apeye mʉsārē a'tiro werese cʉo'o. Dʉporopu ni'cū Balaā wāmetigu nicu niwī. Cū Balac wāmetigure a'tiro bu'ecu niwī: “Mʉ'u Israe curuacjārārē ña'arō weedutiya”, nicu niwī. “Narē mʉsā ějōpeogʉre o'o'que di'ire ba'adutiya”, nicu niwī. Cū tojo nicā tʉ'ogu, Balac na wějē ñubuepeo'que di'ire Israe curuacjārārē ba'aduticu niwī. Tojo nicā na ña'arō a'metārābajaque'aticā weecu niwī. A'tocatero mʉsā wa'tero ni'cārērā Balaā weeduti'quenojōrē sirutuma. ¹⁵ Apeye quē'rārē ni'cārērā yū'u yabisere a'tiro weema. Nicolaíta wāmetiri curuacjārā bu'esere sirutuma. Ne du'usī'rītima. ¹⁶ Tojo weerā nipe'tise mʉsā ña'arō weesere bujawetiya. Mʉsā ducayuticā, mʉsā tiropu wa'agūti. Ya pī wiori pī ʉseropu cʉori pī me'rā mʉsārē bu'iri da'reguti.

17 ”Espíritu Santu yu'ure ñjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cuorã cũ ucũsere tu'oya. Queoro wee yu'rũwetigu ñjõpeodu'utigure manã wãmetise u'muse cjasere ecagusa'a. Tojo nicã cũrẽ ùtãpe butiri pere o'oguti. Ti pepũ masĩno'ña marĩri wãmerẽ ojano'rõsa'a. Ne ni'cũ te wãmerẽ masĩsome. Ti pere cuogu dia'cũ masĩgũsami', ni ojaya”, niwĩ.

Tiatiracjãrãrẽ oja'que ni'i

18 Jesucristo ninemowĩ tja:

“Tiatiracjãrã, yu'ure ñjõpeori curuacjãrã wiogu su'ori nigũrẽ a'tiro ojaya: 'Yu'u Õ'acũ macũ caperire pecame'e ñjũrĩ põ'rã weronojõ cuogu ni'i. Tojo nicã yu'u du'pocãrĩ cõme asipa'acjũ weronojõ ni'i. 19 Nipe'tise musã weesere masĩpe'ocã'a. Musã ma'ise, ñjõpeose, a'merĩ weetamuse, wãcũtutasere masĩ'i. Ni'cãrõacãrẽ musã ne waro wee'caro nemorõ añurõ weerã wee'e. 20 Tojo nimicã, apeye musãrẽ weresĩ'rĩ'i. A'tiro ni'i. Musã sõ'onico Jezabere cõ'awe'e. Co “Õ'acũ wereduti'quere wereturiago wee'e”, nimimo. Tojo nimigõ, yu'ure da'raco'terãrẽ nisoosere bu'emo. Narẽ ña'arõ wee, no'o ñaro a'metãrãbajaque'aticã weemo. Tojo nicã wa'icu di'ire, na yee'cure ñjõpeose o'o'que di'ire ba'acã weemo. 21 Ti numũpu co ña'arõ wee'quere bujaweti dũcayudutimiwũ. Ne dũcayusĩ'rĩtimo. Co ña'arõ a'metãrãsere du'usĩ'rĩtimo. 22 Tojo weegu co ña'arõ weesere du'uticã ñ'agũ, core dutiticã weeguti. Co me'rã ña'arõ wee a'metãrãrãrẽ uputu pi'eticã weeguti. 23 Co põ'rãrẽ wẽrĩcã weeguti. Tojo weecã, nipe'tirã Jesucristore ñjõpeose cururicjãrã a'tiro nirãsama: “Cũ masã tu'oña'sere masĩmi”, nirãsama. “Na po'peapu wãcũsere, ùsã quẽ'rãrẽ masĩpe'ocã'mi”, nirãsama. “Marĩ nisetisere queoro wapeyegusami”, nirãsama. 24 Æpẽrã musã Tiatirapu nirã Jezabel bu'esere sirututirã, wãtĩa wiogu ye cjase ya'yiosere masĩtirãnojo pe'ere a'tiro nigũti: “Musãrẽ apeye dutinemosome. 25 A'te dia'cũrẽ weeya. Musã queoro weesetisere ne du'uticã'ña. Téé yu'u a'tiri curapu weenu'cũcã'ña.” 26 Queoro yu'u ñaronojõ wee yu'rũweti ñjõpeodu'utirã, tojota weeyapaticã'ña. Tojo weerãrẽ wiorã wa'acã weeguti. 27 Yu'u pacu yu'ure nipe'tise macãrĩcãrãrã wiogu sõrõwĩ. Yu'u quẽ'rã narẽ mejãrõta sõrõgũti. Yarã a'tiro weerãsama. Ña'arãrẽ tutuaro me'rã dutirãsama. Cõmegũ me'rã bapari di'i me'rã yee'queparure paamũtõrõ weronojõ narẽ weerãsama. 28 Apeye quẽ'rãrẽ yu'u ñaro weenu'cũgũrẽ a'tiro weeguti. Narẽ su'ori nigũ weronojõ nigũsami. Ñocõawũ bo'reque'ari cura mũjãtigũ weronojõ nigũsami. 29 Espiritu Santu Jesucristore ñjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cuorã cũ ucũsere tu'oya', ni ojaya”, niwĩ.

3

Sardi wãmetiri macãcãrãrẽ oja'que ni'i

1 Jesucristo ninemowĩ tja:

“Sardicjãrã, yu'ure ñjõpeori curuacjãrã wiogu su'ori nigũrẽ a'tiro ojaya: 'Yu'u siete Õ'acũrẽ wereco'terã bajutirãrẽ cuo'o. Na Espiritu Santure nipe'tise tutuase cuogu nimi, nisĩ'rĩrã weema. Tojo nicã ticurãta tja ñocõarẽ cuo'o. Nipe'tise musã weesere masĩpe'ocã'a. Musã “Õ'acũ yere añurõ weema” nino'rã ni'i. Tojo nimirã, wẽrĩ'cãrã weronojõ ni'i. Cũ yere ne weewe'e. 2 Tu'omasĩña. Musã añurõ weese

pe'tiro wee'e. Du'saseacārē añurō weeya. Mūsā weesere a'tiro ī'a'a. Ō'acū ī'orōpūre mūsā queoro weewe'e. ³ Mūsārē bu'e'quere wācūña. Tereta sirutuya. Mūsā queoro weetisere bujawetiya. Tojo weeticā, yu'u yajari masū weronojō weeguti. Wācūña marīrō mūsā tiropu bu'iri da'regu wa'aguti.

⁴ ”Tojo nimicā, ti macā Sardi mūsā wa'teropūre pejetirācā añurō weerā nima. Na ña'arō weesere ī'acūu sirututima. Su'ti ū'irītirā weronojō nitima. Añurō wee'cārā niyurā, yu'u me'rā nirāsama. Su'ti butise sāñārā weronojō bu'iri marīrā nirāsama. ⁵ Āpērā quē'rā añurō wee yu'rūwetirā ējōpeodu'utirānojō su'ti añurō butise sāano'rāsama. Catinu'cūse cuorā na wāmerē ojaō'oca pūrīpu cuorā na wāmerē ne coeno'some. Coeno'rōnojō o'orā, yu'u pacu ī'orōpūre yu'u “Narē masī'i”, nigūti. Mejārōta cūrē wereco'terā ī'orōpu quē'rārē nigūti. ⁶ Espīritu Santu Jesucristore ējōpeorārē ucūmi. O'meperi cuorā cū ucūsere tu'oya', ni ojaya”, niwī.

Filadelfiacjārārē oja'que ni'i

⁷ Jesucristo ninemowī tja:

“Filadelfiacjārā, yu'ure ējōpeori curuacjārā wioḡu su'ori nigūrē a'tiro ojaya: ‘Yu'u ña'ase moogū, diacjū nigū ni'i. Yu'u dūporocjū wioḡu Davi ya sawire cuo'o. Yu'u ni'cūta masā Ō'acū tiropu wa'acā weemasī'i. Āpērā wa'aticā quē'rārē weemasī'i. Yu'u pāocā, ne apī bi'amasītimi. Bi'acā quē'rārē, ne apī pāomasītimi. Mūsārē a'tiro wereguti. ⁸ Nipe'tise mūsā weesere masīpe'ocā'a. Yu'u mūsārē peje yé cjasere wereatjere cūuwū. Tere weemasī'i. Ne ni'cū tere cā'mota'amasītimi. Mūsā tutuatirā ni'i. Tutuatimirā, yé bu'esere añurō yu'ti'i. Yé cjasere āpērārē ucūrā, “Cūrē masī'i”, ni'i. ⁹ Āpērā a'tiro nisama: “Judío masā ni'i”, nisama. Tojo nimirā, judío masā waro nitima. Nisoori masā wātīa wioḡu ya curuacjārā nima. A'tiro weeguti narē. Narē mūsā dūporo ejaque'acā weeguti. Yu'u tojo weecā, yu'u mūsārē ma'isere masīrāsama. ¹⁰ Mūsārē mejēcā wa'acā wācūtutuaduti'quere queoro weewu. Tojo weegu nipe'tirā a'ti turicjārā pi'etiri cura mūsārē co'teguti. Nipe'tirā a'ti turicjārārē ¿de'ro ējōpeomitina? nígū, narē pi'eticā weeguti.

¹¹ ”Maata a'tiguti tja. Mūsā queoro weesetisere ne du'uticā'ña. Mūsā queoro weetirā, Ō'acū mūsārē o'oboca be'to, cū “O'oguti” ní'quere bajuriobosa'a. Āpērārē o'obosami. Tojo weerā queoro weenu'cūcā'ña. ¹² Añurō wee yu'rūweti ējōpeodu'utirārē yu'u pacu pu'to cūḡūti. Na cū ya wī'i cjase botari weronojō cū pu'to ninu'cūrāsama. Yu'u pacu wāmerē napūre ojaguti. Cū ya macā wāme quē'rārē ojaguti. Cū ya macā, ape ma'ma macā Jerusalē wāmeti'i. Ti macā u'muse cja macā ni'i. A'ti nucūcāpu dijatirosa'a. Yu'u quē'rā narē yu'u wāme, ma'ma ape wāme ojaguti. ¹³ Espīritu Santu Jesucristore ējōpeorārē ucūmi. O'meperi cuorā cū ucūsere tu'oya', ni ojaya”, niwī.

Laodiceacjārārē oja'que ni'i

¹⁴ Jesucristo ninemowī tja:

“Laodiceacjārā, yu'ure ējōpeori curuacjārā wioḡu su'ori nigū quē'rārē a'tiro ojaya: ‘Yu'u diacjū ucūḡū ni'i. Ō'acū ye quetire queoro

werenu'cūgũ ni'i. Ō'acũ yu'u me'rã nipe'tisere weecu niwĩ. ¹⁵ Nipe'tise musã weesere masĩpe'ocã'a. Yarã nimirãta, bu'iacã waro ãjõpeo'o. Musã ãjõpeorã waro nicã, añubopã. Yu'ure ãjõpeoticã, ña'a nibosa'a. Yu'ure bu'iacã ãjõpeocãma, totã ña'ayu'rua'a. ¹⁶ Musã tojo weesere yabiyu'rua'a. ¹⁷ Musã a'tiro ucũ'u: "Peje cuo'o. Nipe'tise añurõ wa'a'a. Ne du'sawe'e", ni'i. Musã ne tu'omasĩwe'e. Pajasecuorã waro weronojõ caperi bajuno'tirã, su'ti marĩrã weronojõ ni'i. ¹⁸ Tojo weegu musãrẽ nigũti. Musã uru pecame'epu ãjũa apo'que yu'u cuosere ñe'eña. Pi'etimirã yu'ure ãjõpeorã, uru cuorã weronojõ ni'i. Tere cuorã, musã peje cuorã nirãsa'a. Apeye quẽ'rãrẽ su'ti butise yu'u cuosere sãñaña. Musã tere sãñacã, bopoyase pe'tia wa'arosa'a. Yu'ruono'cãrã nirãsa'a. Tojo nicã caperi piose yu'u cuosere ñe'eña. Musã te piõca be'ro añurõ ñ'arãsa'a tja. Yẽ cjasere añurõ masĩrãsa'a. ¹⁹ Yu'u ma'irã nipe'tirãrẽ tu'tibocure'e. Na ña'arõ weesere du'udutigu tojo wee'e. Tojo weerã yẽ cjasere uputu weesĩrĩña. Musã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayuya.

²⁰ "Tu'oya. Yu'u sãjãasĩrĩgũ, ni'cũ sope pu'to pisunu'cūgũ weronojõ ni'i. No'o yu'ure tu'ogu, cũ me'rã nidutigu pãosõrõgũnojrẽ a'tiro weeguti. Cũ me'rã su'ori e'cati, ninu'cūgũti. Cũ quẽ'rã yu'u me'rã mejãrõta weegusami.

²¹ "Añurõ wee yu'ruweti ãjõpeodu'utirãrẽ yu'u me'rã wiogu dujiri cūmurõpu dupoguti. Yu'umaricã, añurõ wee yu'ruweti'cu yu'u pacu me'rã wiogu dujiri cūmurõpu ni'i. Tojota yu'u quẽ'rã narẽ mejãrõta weeguti. ²² Espĩritu Santu Jesucristore ãjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cuorã cũ ucũsere tu'oya', ni ojaya", niwĩ.

4

Ŭmusepu na Ō'acũrẽ ãjõpeosere ñ'a'que ni'i

¹ Be'ro yu'u Juã u'musepu ñ'amorõwũ. Topu ni'cã sope susucã ñ'awũ. Sõ'onícatero coroneta putipju puti'caro weronojõ busu'cuta tja ucũwĩ. A'tiro niwĩ yu'ure:

—A'topu mujãtia. Be'ro wa'atjere mu'urẽ ñ'ogũtigu wee'e, niwĩ.

² Cũ tojo nĩca be'roacã maata Espĩritu Santu tutuaro me'rã yu'ure u'musepũre miawĩ. Topu wiogu dujiri cūmurõrẽ ñ'awũ. Ti cūmurõpu dujigũre ñ'awũ. ³ Cũ ãtãpe pũrõ asipa'ari pe weronojõ bajugu niwĩ. Jasper o cornalina ãtã sõ'acja wa'teri pe weronojõ asipa'awĩ. Ti cūmurõ sumutore ni'cã da bu'eda nimajãmisutuawũ. Pũrõ ya'sari da esmeralda wãmetiri pe weronojõ asipa'awũ. ⁴ Wiogu dujiri cūmurõ tiropu veinticuatro wiorã dujise cūmurĩ niwũ. Te dujise cūmurĩpũre ticurãta tja wiorã bucurã dujiwã. Na su'ti butisere sãñawã. Nãncũ na dupopapũre uru me'rã wee'que be'torire pesawã. ⁵ Ō'acũ wiogu dujiri cūmurõpũre bupo ya'baro weronojõ bajuwũ. Tojo nicã bupo paaro weronojõ pũrõ busuwũ. Ti cūmurõ tiro siete sĩ'ose tuturi nu'cũwũ. Te tuturinucũta tja Ō'acũrẽ wereco'terã bajutirã nima. Nãta Espĩritu Santure tutuase cuogu nimi, nisĩ'rĩrã weema. ⁶ Apeye quẽ'rã ti cūmurõ tiro dia pajiri maa weronojõ bajuro acostiro niwũ.

Ti cūmurõ sumutopu ãpẽrã ba'paritirã catirã weronojõ bajarã nu'cũwã. Nipe'tiro na diapoaru, na sẽ'emapũre caperi cuobi'awã. ⁷ Nimu'tãgũ yai pajigu sõ'agũ weronojõ bajuwĩ. Cũ be'rocjũ wecu

weronojō bajugū niwī. Cū be'rocjū masū weronojō diapoatigū niwī. Cū be'rocjū á pacu wuwwā'cāgū weronojō bajugū niwī. ⁸ Nipe'tirā nánucū seis wuuse cuowā. Na wuuse bu'i, na wuuse docapu caperi weronojō bajuse peje cuowā. Na umucore, ñamirē a'tiro busunu'cūwā:

Ō'acū marī wiogu añubutiagu, ña'ase moogū nimi.

Tutuayū'rugū nimi.

Cúta nimi ne waroputa ní'cu.

A'tiro nicā quē'rārē ninu'cūcā'mi.

Be'ropu quē'rārē apaturi a'tigusami, niwā.

⁹ Wiogu dujiri cūmurōpu dujigu, catinu'cūgūrē na ba'paritirā añurō ucū, e'catise o'owā. ¹⁰ Na tojo weesetirinucū sō'onícārā veinticuatro wiorā bucurā cū duporo ejaque'amujāwā. Cū catinu'cūgūrē ñubuepeowā. Cū du'pocārī tiropu na ye uru me'rā wee'que be'torise cūuwā. Tojo nicā na veinticuatro wiorā bucurā a'tiro niwā:

¹¹ Ō'acū ũsā wiogu, mu'u añubutiagu ni'i.

Mu'urē añurō ucūrōua'a.

Mu'u nipe'tirā yu'rūoro añuyū'rugū, tutuayū'rūnu'cāgū ni'i.

Mu'u nipe'tisere wee'cu ni'i.

Mu'u ũaro me'rā nipe'tise ni'i.

Te mu'u ũaro me'rāta nipe'tise weeno'caro niwū, niwā.

5

Oveja wī'magū papera tūrūrē pāamasīse ni'i

¹ Ō'acū u'mūse wiogu dujiri cūmurōpu dujiwī. Cū ni'cā papera tūrūrē diacjūcamocāpu cuowī. Ti tūrū pūaperi ojāca tūrū niwū. Siete-tiri pi'rabi'aca tūrū niwū. ² Wiogu dujiri cūmurō pu'to ni'cū Ō'acūrē wereco'tegu tutuagure ī'awū. Cū tutuaro me'rā a'tiro sērītiña'wī:

—¿Noanojō a'ti tūrūrē pāomasīacju añugū niti?

³ Ne ni'cū u'mūsepu nigū, a'ti nucūcāpu nigū, tojo nicā a'ti turi docapu nigū ti tūrūrē pāamasītiwī. Tojo nicā ne cā'rō ti tūrūrē pāa bu'eacjare ī'ano'ña marīwū. ⁴ Yu'u Juā ne ni'cū ti tūrūrē pāamasīticā, te oja'quere bu'emasīticā ī'agū, pūrō utiwū. ⁵ Yu'u utiri cura ni'cū wiogu bucu yu'ure niwī:

—Tocā'rōta utiya. Duporocjū wiogu Davi pārāmi nituriagu añurō wee yu'rūwetitojawī. Cū Judá ya curuacjū yai sō'agū tutuamu weronojō wiogu nimi. Cū a'ti tūrūrē pāamasīmi. Te pi'rabi'a'que quē'rārē pāamasīmi.

⁶ Cū tojo nica be'ro yu'u Cristo masāmujāa'cure ī'awū. Cū oveja wī'magū wējēno'cu weronojō bajuwī. Cū wiogu dujiri cūmurō pu'to catigu nu'cūwī. Sō'onícārā ba'paritirā catirā weronojō bajurā, tojo nicā wiorā bucurā wa'teropu nu'cūwī. Cū siete capesa'ri cuogu niwī. Ticūseta tja caperi quē'rārē cuowī. Cū capesa'ri tutuase cuogu nimi, nisī'rīrō wee'e. Cū caperi pe'e a'tiro nisī'rīrō wee'e. Cū Espīritu Santure cuomi. Tojo weegu nipe'tisere, nipe'tiropu nisere masīpe'ocā'mi, nirō wee'e. ⁷ Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugū wiogu dujiri cūmurō pu'topu wa'awī. Topu wiogu diacjūcamocāpu cuōca tūrūrē miwī. ⁸ Cū tojo weecā ī'arā, na ba'paritirā catirā weronojō bajurā, tojo nicā veinticuatro wiorā bucurā cū du'pocāpu ejaque'awā.

Nánucǎ buapütése pacare cʷowā. Nánucǎ uru me'rā wee'que pari baparire cʷowā. Te pari ʉ'mütise ǎjǎamorösere poosetise pari niwǎ. Te ʉ'mütise Ō'acǎre ǎjǎpeorā na sērīse ni'i, nisi'rīrō wee'e. ⁹ Na Ō'acǎ macǎ oveja wī'magǎ weronojō bajugure apeye ma'ma basasere basapeowā. A'tiro niwā:

Mʉ'ʉ añugǎ ni'i.

Mʉ'ʉ a'ti tǎrǎrē miimasī'i.

A'te pi'rabi'a'quere pāamasī'i.

A'tiro ni'i.

Mʉ'ʉ wǎjǎno'cʉ niwǎ.

Mʉ'ʉ wǎrīse me'rā, mʉ'ʉ dí me'rā nipe'tirā masā Ō'acǎ yarā niato nígǎ wapayecu niwǎ.

Nipe'tise cururicjārārē, mejǎcǎ ucǎrārē, nipe'tiropʉ nirārē Ō'acǎ yarā wa'acǎ weecu niwǎ.

Tojo weegu mʉ'ʉ a'ti tǎrǎrē miimasī'i.

¹⁰ Ō'acǎ yarārē wiorā sǎjǎcǎ weecu niwǎ.

Tojo nicǎ Ō'acǎ yere da'rari masā sōrōcʉ niwǎ.

Nipe'tirocjārārē dutirāsama, ni basawā.

¹¹ Be'ro yʉ'ʉ ʉ'mʉsepʉ nirǎ Ō'acǎrē wereco'terǎ pǎjārārē ĩ'awǎ. Na ucǎsere tʉ'owʉ. Na pǎjārǎ a'tiro weewā. Wiogu dujiri cǎmurō sumuto, tojo nicǎ ba'paritirǎ catirǎ weronojō bajurǎ, ǎpǎrǎ wiorǎ bʉcʉrǎ sumuto nu'cǎmajāmisʉtʉawǎ. Pǎjārǎ waro niyʉ'rʉoquejocǎ'wǎ. ¹² Tutuaro me'rā a'tiro niwā:

Oveja wī'magǎ na wǎjǎno'cʉ añugǎ waro nimi.

Tojo weegu nipe'tirārē dutimasīmi.

Nipe'tisere cʉomasīmi.

Nipe'tisere masīpe'omi.

Tutuagu nimi.

Nipe'tirǎ “Añuyʉ'rʉami” nino'gǎ nimi.

Cǎ Ō'acǎ asistesere cʉogu nimi.

Nipe'tirǎ cǎrē ñubuepeoma, ni basawā.

¹³ Be'ro ǎpǎrǎ ucǎse quǎ'rārē tʉ'owʉ. Na a'ticʉrǎ niwā: Nipe'tirǎ Ō'acǎ wee'cārǎ ʉ'mʉsepʉ nirǎ, a'ti di'tapʉ nirǎ, di'ta po'peapʉ nirǎ niwā. Tojo nicǎ dia pajiri maapʉ nirǎ niwā. Na a'tiro basapeowā:

Wiogu dujiri cǎmurōpʉ dujigure nipe'tirǎ ñubuepeoato.

Nipe'tirǎ cǎrē “Añuyʉ'rʉami”, niato.

“Asistese, tutuase cʉogu nimi”, niato.

Tojo nicǎ Ō'acǎ macǎ oveja wī'magǎ weronojō bajugu quǎ'rārē tojota ñubuepeonu'cǎcǎ'to, niwā.

¹⁴ Na tojo nicǎ tʉ'orǎ, sō'onícārǎ ba'paritirǎ catirǎ weronojō bajurǎ “Tojota wa'ato”, niwā. ǎpǎrǎ veinticuatro wiorǎ bʉcʉrǎ ejaque'a, cǎrē catinu'cǎgǎrē ñubuepeowā.

6

Oveja wī'magǎ papera tǎrǎrē pǎawǎ'cǎ'que ni'i

¹ Be'ro Ō'acǎ macǎ oveja wī'magǎ weronojō bajugu ti tǎrǎ pi'rabi'a'quere pǎacǎ ĩ'awǎ. Cǎ pi'rabi'amʉ'tǎ'caro pǎaca be'ro ni'cǎ sō'onícārǎ ba'paritirǎ catise cʉorǎ nimʉ'tǎgǎ yai pajigu sō'agǎ

weronojō bajugu ucūserē tū'owū. Cū ucūse bupo paase weronojō busuwū. A'tiro niwī:

—A'tia.

² Cū tojo nīca be'ro ni'cū cabayu butigure ī'awū. Cū bu'ipu pesagu ni'cā buacatjērē cuowī. Āpērā cūrē ni'cā be'to dupoaru pesari be'tore peowā. Cū a'mewējē wapata'a'cu apaturi a'mewējē wapata'aguti weewī tja.

³ Be'ro Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu apero pi'rabi'a'carore pāawī tja. Cū pāacā, apī catise cuogu wecu weronojō bajugu nimu'tāgū be'rocjū ucūwī tja:

—A'tia, niwī.

⁴ Be'ro apī cabayu sō'agū wijawī. Cū bu'i pesagure a'ti turipu nirārē a'mewējēdutigu o'owī.

—A'mequēse marīrō niticā'to, niwī. Masārē a'mewējēcā weewī. Cūrē pajirī pjijore o'owī.

⁵ Be'ro tja Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu apero pi'rabi'a'carore pāawī. Cū tojo weecā, apī catise cuogu masū weronojō diapoatigu ucūwī:

—A'tia, niwī.

Be'ro apī cabayu űigūrē ī'awū. Cū bu'ipu pesagu ni'cārō nucūse queorore cuowī. ⁶ Catise cuorā weronojō bajurā wa'teropure ni'cū ucūcā tū'owū. A'tiro niwī:

—Ba'ase a'tiro wapatirosa'a. Ni'cā kilo trigo peri ni'cā numu da'rawapata'ase weronojō wapatirosa'a. I'tia kilo cebada peri ni'cā numu da'rawapata'ase weronojō wapatirosa'a. Ū'se piritari ba'ase, tojo nicā u'seducaco vino pe'ticā weeticā'to, niwī.

⁷ Be'ro Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu apero pi'rabi'a'carore pāawī. Cū pāacā, apī catise cuogu á pacu wuwā'cāgū weronojō bajugu ucūcā tū'owū:

—A'tia, niwī.

⁸ Be'ro apī cabayure ī'awū. Cū butiwijigu niwī. Cū bu'i pesagu Wērīse wāmetiwī. Cū be'ro apī wērī'cārā na nirōcjūpu sirutuwā'cātiwī. Oveja wī'magū a'ti turicjārārē cārōacā deco me'rā dūjaro wējēdutigu o'owī. A'mewējēse me'rā, űjaboase me'rā, dutitise me'rā boadutigu o'owī. Tojo nicā wa'icūrā, yaiwa me'rā masārē wējēdutigu o'owī.

⁹ Be'ro Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu apero pi'rabi'a'carore pāawī tja. Cū pāacā, na Ō'acūrē wa'icūrā űjūamorō űbuepeowuarore ī'awū. To docapu Ō'acūrē ējōpeorā wējēno'cārā ejeripō'rārī niwū. Na cūrē ējōpeose bu'iri, tojo nicā Jesucristo ye quetire werese bu'iri wējēno'cārā niwā. ¹⁰ Na tutuaro me'rā ucūwā. A'tiro niwā:

—Wiogu, añubutiagu, mu'u űna'ase moogū ni'i. Mu'u "Weeguti" n'quere queoro wee'e. ¿De'ro nicā mu'u nucūcācjārā űsārē wējē'cārārē bu'iri da'rea'megūsari?

¹¹ Be'ro narē su'ti butisere o'owī. A'tiro niwī:

—Soonīña yujupu. Āpērā musā acawerērā Jesucristo yere wererā musā weronojō wējēno'rāsama. Musā soorāsa'a. Téé "Ticūrārē wējērāsama" n'que wa'acāpu soorāsa'a, niwī.

12 Be'ro Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu apero pi'rabi'a'carore pāawī tja. Cū pāacā, di'ta pūrō narāsāwū. Mujīpū ɯmɯcocjū na'itī'a wa'awī. Wērī'cārārē bujawetirā su'ti űise sāñarō weronojō wa'awī. Mujīpū űamicjū dí weronojō pūrō sō'awī. 13 űocōa quē'rā ɯ'mɯarōpɯ nī'cārā nucūcāpɯ burūdjawā. Na yucūduca wī'mase weronojō wa'awā. Yucūducamarīcā wī'rō pūrō wa'acā, burūdija'a. Tojo weronojō wa'awā. 14 Ɖ'muse marī paperare tūrērō weronojō bajudutia wa'awɯ. Nipe'tise űrūpagu, opañopa apesepu wa'awɯ. 15 A'ti ɯmɯcocjārā wiorā űtā tutiripɯ du'tiwā. Tojo nicā űrūpagu cjase űtāpaga pacase docapu du'tiwā. Āpērā quē'rā peje cɯorā, surara wiorā, tutuarā, da'raco'terā, da'raco'tetirā du'tiwā. 16 Na űrūgūrē, űtāpagare niwā:

—Ɖsā bu'i burupejaya. Wiogu dujiri cūmurōpɯ dujigu űsārē bu'iri da'regu weemi. Ɖsārē cā'mota'aya. Oveja wī'magū quē'rā űsārē ɯputu bu'iri da'regu weemi. Cā'mota'aya. 17 Masārē bu'iri da'reatji nɯmɯ nitoja'a. ¿Noa pōtēobosari tere? ni caricūwā.

7

Israe ye cururicjārārē Ō'acū wāmerē űaacūu'que ni'i

1 Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu te pi'rabi'a'quere pāacā ī'āca be'ro apeye ī'awū. Ba'paritirā Ō'acūrē wereco'terā a'ti nucūcāpɯre ba'paritise sumutoripɯ nu'cūcā ī'awū. Nánucū wī'rō na tiro ejasere cā'mota'awā. Tojo weero wī'rō di'tapɯre, dia pajiri maapɯre, yucupagu bu'ipɯre wēotiwu. 2 Apī Ō'acūrē wereco'tegu quē'rārē ī'awū. Cū mujīpū mɯjātiro pe'e a'tiwī. Cū Ō'acū catinu'cūgū wāme űaacūrōrē cɯowī. Ā'rā ba'paritirā di'tare, dia pajiri maarē dojorēdutino'cārā niwā. Cū narē caricūwī:

3 —Di'ta, maarē, yucupagure dojorētīcā'ña yujupu. Marī wiogure da'raco'terārē na diapoapu cū wāmerē űaacūuca be'ropɯ dojorēña, niwī.

4 Ciento cuarenta y cuatro mil masā Israe pārāmerā nituriase cururicjārā na diapoapu űaacūuno'wā. 5 Judá ya curuacjārā doce mil ojañaacūuno'wā. Rubén ya curuacjārā doce mil űaacūuno'wā. Gad ya curuacjārā quē'rā doce mil űaacūuno'wā. 6 Āpērā Aser ya curuacjārā doce mil űaacūuno'wā. Neftalí ya curuacjārā doce mil űaacūuno'wā. Manasés ya curuacjārā doce mil űaacūuno'wā. 7 Tojo nicā Simeó ya curuacjārā doce mil űaacūuno'wā. Leví ya curuacjārā doce mil űaacūuno'wā. Isacar ya curuacjārā doce mil űaacūuno'wā. 8 Zabulō ya curuacjārā quē'rā doce mil űaacūuno'wā. José ya curuacjārā doce mil űaacūuno'wā. Benjamí ya curuacjārā quē'rā ticurāta doce mil űaacūuno'wā. Nipe'tirā na ye diapoaripɯre űaacūuno'cārā dia'cū niwā.

Su'ti butise sāñarā pājārā Ō'acū pōtēorō nu'cūse queti ni'i

9 Israe ye cururicjārārē űaacūuno'ca be'ro a'tiro ī'awū. Pājārā masā nipe'tise cururicjārā, mejēcā ucūrā, nipe'tirocjārāpɯre ī'awū. Na wiogu dujiri cūmurō pōtēorō, tojo nicā Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu pōtēorō nu'cūwā. Pājārā waro niwā. Ne ba'paqueota

basiotiwā. Na su'ti butisere sāña, pūrī opa querire cʷowā. ¹⁰ Na caricūwā:

Ō'acū marī wioḡu marīrē yu'rʷoḡu nimi.

Cū wioḡu dujiri cūmurōpʷu dujimi.

Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugʷu quē'rā marīrē yu'rʷoḡu nimi, ni caricūwā.

¹¹ Nipe'tirā Ō'acūrē wereco'terā wioḡu dujiri cūmurō sumutopʷu nu'cūmajāmisutuawā. Tojo nicā sō'onícārā wiorā bʷacurārē, āpērā catise cʷorā weronojō bajurārē majāmisutuawā. Na Ō'acūrē wereco'terā wioḡu dujiri cūmurō tiro ejaque'a, Ō'acūrē űubuepeorā na diapoarire paamu'rīque'awā. ¹² A'tiro niwā:

A'tiro wa'ato marī wioḡure.

Nipe'tirā űubuepeoato.

“Asistegʷu, masīpe'ogʷu nimi”, niato.

Cūrē ējōpeoato.

Nipe'tirā “Añuyʷu'rʷami”, niato.

Nipe'tirārē dutimi.

“Tutuayʷu'rʷu nimi”, niato.

A'te tojota ninu'cūato.

Tojota niato, ni ējōpeowā.

¹³ Ni'cū wioḡu bʷucu yu'ʷare sērītiña'wī:

—Ā'rā su'ti butise sāñarā ʒno'ocjārā niti? ʒNo'opʷu a'tiapari? niwī.

¹⁴ Yu'ʷu cūrē yu'tiwu:

—Wioḡu, mu'ʷu masīsa'a.

Cū pe'e yu'ʷare niwī:

—Ā'rā nucūcācjārā pūrō pi'eticaterore na quē'rā pi'eti'cārā nima. Na Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugʷu wērīse me'rā na ejeripō'rārīpʷu ña'ase moorā tojacārā niwā. ¹⁵ Tojo weerā na Ō'acū dujiri cūmurō tiro ninu'cūcā'ma. Cū wa wi'ipʷare ʷmʷcorinʷcū, ñamirīnʷcū cū ʷaro weema. Wioḡu dujiri cūmurōpʷu dujigʷu na me'rā nimi. Narē co'temi. ¹⁶ Na ʷjaboa, acowʷonemosome. Narē mujīpʷu ʷmʷcocjū ʷjʷanemosome. Asise ñaisere tʷo'ña'nemosome. ¹⁷ Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugʷu wioḡu dujiri cūmurō pʷ'topʷu nigū ovejare co'tegʷu weronojō narē co'tegʷusami. Aco wijari pepʷu miagʷsami. Tere sī'rīrā, catinu'cūrāsama. Ō'acū nipe'tirā na ya'coco wijarārē tuucoegʷusami.

8

Papera tūrūrē na pi'rabi'atʷo'que queti, tojo nicā uru me'rā weecaga ʷjʷamorōpeocja queti ni'i

¹ Be'ro Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugʷu na pi'rabi'atʷo'carore pāawī. Cū pāacā, nipe'tiro ʷ'mʷsepʷu di'tamarīa wa'awʷu. Ni'cā hora deco tojo wa'awʷu. ² Be'ro siete Ō'acūrē wereco'terā cū pʷ'to nu'cūrārē ī'awū. Narē nánʷcū putise coronetare o'owī. ³ Be'ro apī Ō'acūrē wereco'tegʷu a'tiwī. Cū ʷ'mʷtise ʷjʷamorōcja uru me'rā weecagare cʷowī. Cū Ō'acūrē wa'icurā ʷjʷamorō űubuepeowʷaro pʷ'topʷu ejanu'cāwī. Peje ʷ'mʷtise cūrē ʷjʷamorōpeoatjere o'owā. Nipe'tirā Ō'acū yarā cūrē sērī'que me'rā

morësu'u ũjũamorõpeoatjere o'owã. Cũ uru me'rã wee'caro u'mutise ũjũamorõwuaropu wioḡu dujiri cūmurõ põtëorõpu tere ũjũamorõwĩ. ⁴ Cũ ũjũamorõse u'mutise o'me Ô'acũ tiropu mũjãawũ. Ô'acũ yarã cūrē sērĩ'que me'rã morësu'umũjãawũ. ⁵ Be'ro Ô'acūrē wereco'tegu u'mutise ũjũamorõwuaropu cjase pecame'e ũjũamo'a'quere u'mutise ũjũamorõcjapu õrēsãawĩ. Be'ro tiga cjasere a'ti nucũcãpũre po'odijowĩ. Cũ tojo wéeca be'ro bũpo paacã, uputu bususere tã'owũ. Bũpo ya'bacã ĩ'awũ. Tojo nicã di'ta narãsãwũ.

Ô'acūrē wereco'terã coroneta putiatje ni'

⁶ Be'ro siete Ô'acūrē wereco'terã na coroneta putisere apoyuwã.

⁷ Nimũ'tãḡũ putiwĩ. Cũ putica be'ro yusuase peri a'ti nucũcãpũre burudijawũ. Tojo nicã pecame'e dí me'rã morē'que burudijawũ. Tojo wa'acã, di'ta cã'rõ decobocure ũjũwũ. Yucupagu quē'rã mejãrõta decobocureputa ũjũwũ. Nipe'tise tá ũjũpe'tia wa'awũ.

⁸ Cũ be'rocjũ putiwĩ. Cũ putica be'ro ni'cãḡũ ũrũḡũ ũjũcju dia pajiri maajopu doqueño'owũ. Ti maa decobocure dí maa wa'awũ. ⁹ Dia pajiri maacjãrã decobocure wērĩwã. Yucusupawũ quē'rã ti maapu nise decobocure mirĩ ũjũacõ'ano'owũ.

¹⁰ Be'ro, pũarã be'rocjũ putiwĩ. Cũ putica be'ro ñocõawũ pajigu u'muarõcjũ burudijawĩ. Burudijagu, sĩ'orĩ tuturojo weronojõ ũjũdijawĩ. Cũ diapũre, o'majã maarĩacãpũre decobocure doquebi'peque'awĩ. ¹¹ Ñocõawũ “Sũ'egũ” wãmetiwĩ. Aco a'ti nucũcã cjase cũ doqueque'a'caro ejatuario aco sũ'ese wa'awũ. Te acore sĩ'rĩrã, pãjãrã masã wērĩwã.

¹² I'tiarã be'rocjũ putiwĩ tja. Cũ puticã, mujĩpũ umucocjũ decobocure dojowĩ. Umucore decobocure bo'reyutiwĩ. Ñamicjũ tojota wa'awĩ. Ñocõa quē'rã pãjãrã decobocure dojowã. Na decobocure ñamipũre ne bo'reyutiwã.

¹³ Be'ro ĩ'awũ tja. Ni'cũ á pacu a'ti umuco decopu wũacã ĩ'awũ. Tutuario me'rã a'tiro niwĩ:

—Apērã i'tiarã Ô'acūrē wereco'terã puticã, ña'abutiario wa'arosa'a a'ti nucũcãcjãrãrē, niwĩ.

9

¹ Ba'paritirã be'rocjũ putiwĩ. Cũ puticã, ni'cũ ñocõawũ nucũcãpu burudija'cũre ĩ'awũ. Cãrē ni'cã sawi o'owã. Cope nibajudutidijari pe cja sawi niwũ. ² Be'ro cũ ti pere pãowĩ. Pãoca be'ro o'me pajiro wijawũ. Ti pe cjase o'me mujĩpũrē tuubi'acã'wũ. Na'itĩ'a wa'awũ. ³ Te o'me me'rã pãjãrã mu'murĩwi'ia wũuwijaawã. Nipe'tiropu wũuse'sa wa'awã. Na mu'murĩwi'ia a'ti nucũcãcjãrã cutipa weronojõ toawã. Na sipapũre cutipa weronojõ toacja cũowã. ⁴ Narē táre, otesere, yucupagũre dojorëdutigu mejëta weewĩ. Masã na diapopu Ô'acũ wãme ñaacũuno'ña marĩrã dia'cūrē toadutiwĩ. ⁵ Narē toawëjëdutiwĩ. Ni'cãmocuse mujĩpũrĩ narē pũricã weedutiwĩ. Na toase cutipa weronojõ pũrĩwũ. ⁶ Tojo wa'ari curare masã uputu wērĩsĩ'rĩmiwã. Na wērĩsĩ'rĩmicã, basiotiwũ.

⁷ Mu'murĩwi'ia cabayua a'mewëjëse duporo apoyu'cãrã weronojõ bajuwã. Na dupopapu uru me'rã wee'que be'tori weronojõ bajusere pesawã. Na diapoa masũ diapoa weronojõ bajuwũ. ⁸ Na poarire

numia weronojō poanꝥmotiwā. Na upicari yai upicari weronojō bajuwꝥ. ⁹ Na upꝥre cā'mota'arā, cōmesu'ti weronojō bajusere cꝥowā. Na wꝥucā, uputu busuwꝥ. Masā a'mewējērā wa'arātirā, cabayua wejesepawꝥ wa'aro weronojō busuwꝥ. ¹⁰ Na sipapꝥ toase cꝥose me'rā ni'cāmocꝥse mujīpūrī masārē toawā. ¹¹ Mꝥ'murīwī'ia wioꝥꝥ nibajudutidijari pejo wioꝥꝥ nimi. Cūta ti pere sawipāawī. Cū wāme hebreo ye me'rā Abadón wāmetimi. Griego ye me'rā Apolión wāmetiwī. Dojorērī masā nimi, nisī'rīrō wee'e.

¹² Nimꝥ'tāse ña'ase pe'ti'i. Pꝥaro dꝥ'sa'a.

¹³ Ni'cāmocꝥrā be'rocjū putiwī. Cū puticā, ni'cū ucūcā tꝥ'owꝥ. Ō'acū nirōpꝥ Ō'acūrē u'mutise ūjūamorō ñubuepeowꝥaro uru me'rā wee'caro niwā. To bu'ipꝥ ba'paritise capesa'ri niwā. Te wa'teropꝥ Ō'acū ucūcā tꝥ'owꝥ. ¹⁴ Cū coroneta putigure a'tiro niwī:

—Ba'paritirā Ō'acūrē wereco'terā dꝥ'tenꝥ'cō'cārārē pāaña. Na pajiri maajo Éufrates wāmetiri maa pꝥ'to nima, niwī.

¹⁵ Cū tojo nica be'ro ā'rā pāano'wā. Na ba'paritirā Ō'acūrē wereco'terā nipe'tirā a'ti turicjārārē decobocurepꝥ wējērā wa'awā. Narēta Ō'acū a'tiro weecu niwī. “Ti hora, ti numꝥ, ti mujīpū, ti cū'ma nicā, musā bu'iri da'rerāsa'a”, ni besecūúcu niwī. Queero cū ní'caronojō wa'awꝥ. ¹⁶ Na me'rā pājārā surara cabayua me'rā niwā. Narē pājārā waro doscientos millones nima nisere tꝥ'owꝥ.

¹⁷ Cabayua, tojo nicā na bu'i pesarā a'tiro bajuwā. Na bu'i pesarā na cutirote cā'mota'asere sō'arō, ya'saro, ewꝥro cꝥowā. Cabayua na dꝥpopare yaijo weronojō dꝥpopatiwā. Na ɥseropꝥ pecame'e ūjūwījawꝥ. O'me wijawꝥ. Tojo nicā azufre wāmetise ope weronojō sipise ūjūwījawꝥ. ¹⁸ Te i'tiaro pecame'e, o'me, azufre me'rā masārē decobocure wējēwā. ¹⁹ Cabayua na ɥseri me'rā, na ye pīcōrī me'rā masārē wējēwā. Na ye pīcōrī yapari aña dꝥpoa weronojō bajuwꝥ. Te me'rā masārē dutida'rewā.

²⁰ Āpērā masā pecame'e, o'me, azufre me'rā wērītirā pe'e na ña'arō weesere ne du'utiwā. Na wātīarē ējōpeosere du'utiwā. Na ējōpeose yee'que uru me'rā wee'que, plata me'rā wee'que, bronce me'rā wee'que, ūtāperi me'rā wee'que, yucꝥpagꝥ me'rā wee'quere ñubuepeodu'utiwā. Te queose na ējōpeose yee'que peje ne ī'ati, ne tꝥ'oti, ne sijawe'e. Tojo nimicā, ne ñubuepeodu'utiwā. ²¹ Tojo nicā masārē wējēcō'asere, na āpērārē dojorēsere du'utiwā. Apeyere, na no'o ɥaro a'metārābajaque'atise, āpērā yere yajasere ne du'utiwā.

10

Ō'acūrē wereco'tegꝥ papera turiacā me'rā nu'cūse ni'i

¹ Be'ro apī Ō'acūrē wereco'tegꝥ tutuagꝥ u'mꝥsepꝥ ní'cure dijaticā ī'awā. Cū o'mecurua decopꝥ dijatiwī. Cū dꝥpoa bu'i bu'eda niwā. Cū ya diapoa mujīpū ɥmꝥcocjū weronojō asistewꝥ. Cū ñecārī ūjūsébotari weronojō bajuwꝥ. ² Cū omocāpꝥ papera pāāca turiacārē cꝥowī. Cū diacjūca dꝥ'pocārē pajiri maajopꝥ u'tacūunu'cūwī. Cūpe pe'ere dī'tapꝥ u'tacūunu'cūwī. ³ Cū topꝥ nu'cūgꝥ yaijo weronojō pūrō caricūwī. Cū caricūcā, siete bꝥpoa ucūwā. ⁴ Na ucūca be'ro na

ucūsere ojanu'cāmiwā. Tojo weeri cura ni'cū u'musepu nigū yu'ure niwī:

—Na bupoa ucūsere āpērārē wereticā'ña. Ojaticā'ña tere, niwī.

⁵ Be'ro yu'u dia pajiri maapu, di'tapu nu'cūcā i'a'cu cū ya dī-acjūcamocārē sīomorōwī. ⁶ Cū a'tiro niwī:

—Ō'acū catinu'cūgū nimi. U'muse, di'ta, pacase maarī nipe'tirā tepu nirārē wee'cu nimi. Ō'acū wāme me'rā nigūti. Marī yucue'que pe'tia wa'a'a. Yucuenemosome. ⁷ Ō'acūrē wereco'tegu nituogu putinu'cārī curare a'tiro wa'arosa'a. Ō'acū “Tojo weeguti” ní'que masīno'ña marī'que wa'abaque'orosa'a. Cū, cū ye queti weremu'tārī masārē “A'tiro weeguti” ní'que queoro wa'arosa'a, niwī.

⁸ Cū tojo nicā be'ro u'musecjū yu'ure “Ojaticā'ña” ní'cu a'tiro niwī:

—Sī'i, maajopu, di'tapu u'tacūunu'cūgū tiropu wa'aya. Cū ya turi pāaca turīacārē mīiña, niwī.

⁹ Cū tojo nicā tu'ogu, yu'u cū tiropu wa'awu.

—Mu'u ya turire o'oya, niwū. Yu'u sērīcā tu'ogu, a'tiro niwī:

—Mīiña. Ti pūrīrē ba'aya. Mu'u ba'acā, mumia mumi weronojō i'pitirosa'a. Mu'u paagapu pe'ere sū'ese dojorosa'a, niwī.

¹⁰ Cū tojo nicā tu'ogu, yu'u ti turīacārē mīiwā. Mii, ba'awu. Yu'u ba'acā, mumi weronojō i'pitiwu. Paagapu pe'ere sū'e nicāti. ¹¹ Be'ro Ō'acūrē wereco'terā yu'ure niwā:

—Ō'acū cū ucūsere wereapogu wa'aya tja. Cū peje macārīcārārē, peje di'tacārārē, mejēcārī ucūrārē na ye cjasere weremi. Tere weregu wa'aya. Tojo nicā wiorā quē'rārē “Ō'acū tojo niami”, ni wereya, niwā.

11

Puarā Ō'acū ye cjasere wereri masā wee'que ni'i

¹ Be'ro yu'ure a'tiro weewā. Ārūgū wi'i wéerā queocju weronojō bajucjre o'owā. Ō'acū yu'ure a'tiro niwī:

—Ō'acū wi'ire queogu wa'aya. Na u'mutise ūjūamorō űubuepeowuaro quē'rārē queoya. Topu űubuerā quē'rārē ba'paqueoya. ² Ō'acū wi'i sumutoma queoticā'ña. Te aperocjārārē o'o'que di'ta ni'i. Na cuarenta y dos mujīpūrī Ō'acū ya macā Jerusalē di'tare dojorēnu'cūrāsama, niwī.

³ Be'ro Ō'acū ninemowī tja:

—Puarā yārā, yé cjasere wererārē o'óguti. Na peje umucori, mil doscientos sesenta numūrī yé cjasere ucūrāsama. Na bujawetisere i'orā na weewaronojōrpuma su'ti wāquīsenojōrē sāña, ucūrāsama, niwī.

⁴ Ā'rā puarā yucugu olivo wāmetisepagu weronojō nima. Te puagu olivopagu Ō'acūrē da'raco'terā nima, nirō wee'e. Nāta tja puaga sī'osepa weronojō nima. A'ti nucūcācjū wioogu Ō'acū i'orōpu sī'onu'cūma. ⁵ Āpērā narē mejēcā weesī'rīcā, na useropu pecame'e ūjūwījasama. Narē i'atu'tirārē ūjūacō'ape'ocā'sama. Tojo weerā nipe'tirā narē mejēcā weesī'rīrānojō wērīsama. ⁶ Na Ō'acū ye cjase wereri curare acoro pejaticā weemasīsama. Tojo nicā acore dī weronojō dojocā weemasīsama. Apeyere, masārē no'o nisenojō ña'arō wa'acā weemasīsama. No'o na weesī'rīrō weemasīsama.

7 Na, narē wereduti'quere weretu'ajaca be'ro i'abajudutidijari pecjã ña'agũ narē a'mewējēgũsami. Narē wapata'a, wējēcō'agũsami. 8 Na puarã ye upure masã na sijaropu pajiri macãjopu cūurāsama. Ti macãjo Jesucristore na wējēca macã ni'i. Ti macãcjārã ña'arã nitjīarã, Sodomacjārã, Egiptoctjārã weronojō nima. 9 I'tia nũmu ape nũmu deco nipe'tise macãricjārã, nipe'tise cururicjārã na ye upure i'arāsama. Tojo nicã nipe'tirã mejēcãrĩ dia'cũ ucūrã, nipe'tise di'tacjārã na ye upure i'arāsama. Tere yaadutisome. 10 Na Ō'acũ yere wererã pi'ecũoro masãrē tu'oña'cã weecãrã niwã. Tojo weerã a'ti nucũcãpu nirã na wērĩ'quere i'arã, e'catirāsama. Na uputu e'catirã, a'merĩ apeyenojō o'orāsama. 11 I'tia nũmu ape nũmu deco be'ro Ō'acũ narē masōwĩ tja. Na wã'cãnu'cãcã i'arã, masã uputu ucũawã. 12 Ni'cũ u'musepu nigũ narē tutuaro me'rã a'tiro niwĩ:

—Mujãtia.

Cũ tojo nicã tu'orã, na o'mecurua me'rã mujãawã. Na mujãacã, narē i'atu'ti'cãrã i'awã. 13 Na mujãarĩ cura di'ta pũrō narãsãwũ. Ti macãpũre peje wi'seri burudijawu. Pãjārã siete miltiri masã wērĩwã. Āpērã du'sa'cãrã uputu uirã, “Ō'acũ u'musepu nigũ tu-tuayũ'rũnu'cãmi”, niwã.

14 Puati ña'arō wa'atoja'a. Maata apero wa'abaque'orosa'a tja.

Ō'acũrē wereco'tegu cũ putituo'que ni'i

15 Ō'acũrē wereco'tegu nituogu putiwĩ. U'musepu nirã tutuaro me'rã na ucũcã tu'owũ. A'tiro niwã:

Ni'cãrōacãrē Ō'acũ marĩ wiogu nipe'tirã a'ti nucũcãcjārã wiogu sãjãmi.

Cũ bese'cu Cristo tojota sãjãmi.

Cũ dutinu'cũgũsami, niwã.

16 Tojo wa'asere i'arã, sō'onicãrã veinticuatro wiorã bucũrã a'tiro weewã. Na wiorã dujise cūmurĩ Ō'acũ pōtēorōpu dujirã cũ tiro ejaque'awã. Cũrē ñubuepeorã, na dupopare paamu'rĩque'awã.

17 A'tiro niwã:

Ō'acũ, ũsã wiogu tutuayũ'rũnu'cãgũ, mu'urē e'catise o'o'o.

Mu'u ne warocjũ, be'rocjũ, a'tiro nicã quē'rãrē ninu'cũgũ ni'i.

Mu'u tutuase me'rã ni'cãrōacã wiogu sãjãnu'cã'a.

Nipe'tirãrē dutinu'cã'a.

Tojo weerã mu'urē e'catise o'o'o.

18 Nipe'tirã a'ti nucũcãcjārã mu'urē uatirã uamiwã.

Mu'u narē bu'iri da'reri nũmu eja'a.

Tojo nicã wērĩ'cãrã quē'rãrē bu'iri da'reritero ni'i.

Ni'cãrōacãrē nipe'tirã mu'u yarãrē wapayegusa'a.

Mu'u ye cjasere wereturiari masãrē wapayegusa'a.

Wiopesase me'rã mu'urē ējōpeorã wiorãrē, mejō nirãrē wapayegusa'a.

A'ti nucũcãcjārãrē dojorãrã quē'rãrē cō'arĩ nũmu ni'i, niwã.

19 Na tojo nica be'ro Ō'acũ wi'i u'musepu nirĩ wi'i sope pãrĩwũ. Ti wi'i po'peapũre ni'cã acaro niwũ. Ti acaro Ō'acũ “A'tiro weeguti masã me'rã” ni, cũ ojãca pjĩrē cũori acaro niwũ. Tojo wa'ãca be'ro bupo ya'bacã i'awũ. Bupo paasere, tojo nicã mejēcã busũsere tu'owũ. Di'ta pũrō narãsãwũ. Yũsũase aco peri bu'a'que peri pacra burũwũ.

12

Numio ye queti, tojo nicā pīrō weronojō bajugū ye queti ni'i

¹ Be'ro ɯ'muarōpɯ mejēcā bajuse paca bajuacā ī'awū. Ni'cō numiorē ī'awū. Co mujipū ɯmucocjūpɯ omabi'a'caro weronojō asistewō. Mujipū ñamicjū bu'ipɯ nu'cūwō. Co dɯpoapɯre ni'cā be'to pesawō. Ti be'to doce ñocōa cɯowɯ. ² Co nijipaco niwō. Co wuatji dɯporoacā pūrīno'gō ɯpɯtu caricūwō. ³ Be'ro ɯ'muarōpɯ mejēcā bajuse ī'awū tja. Ni'cū pīrō weronojō bajugū sō'agūjore ī'awū. Cū siete dɯpopa cɯowī. Diez capesa'ritigū niwī. Dɯpopanɯcū pesase be'tori pesawī. ⁴ Cū pīcōrō me'rā decobocure ɯ'mɯsepɯ nirā ñocōarē paastedijowī. Cū numio pō'rāticā, maata ba'agūti nīgū, co tiro nu'cūwī. ⁵ Co ni'cū wī'magū wɯawō. Cūta nipe'tirocjarā wiogū niacjū niwī. Tutuaro me'rā masārē narē dutiacjū niwī. Cū bajuáca be'ro maata Ō'acū tiro cū wiogū dujiri cūmurōpɯ miano'wī. ⁶ Numio pe'e masā marīrōpɯ Ō'acū apo'caropɯ du'tiwō. Topɯ core peje mil doscientos sesenta numarī ba'ase ecawā.

⁷ Be'ro ɯ'muarōpɯ a'mewējēse wa'awɯ. Ō'acūrē wereco'tegu Migue wāmetigū āpērā cū yarā Ō'acūrē wereco'terā me'rā pīrōjo me'rā a'mewējēwī. Pīrō quē'rā cū yarā me'rā a'mewējēwī. ⁸ Pīrō wapata'amasītiwī. Na ɯ'mɯsepɯre no'o nirō bocatiwā. ⁹ Ō'acū pīrōrē cō'acā'wī. Cūta ne warocjū pīrō nino'gū nimi. Cū wātī nimi. Nipe'tirārē a'ti nucūcācjārārē mejēcā ējōpeocā weegú nimi. Ō'acū cūrē, cū yarā me'rā nucūcāpɯ cō'adijowī.

¹⁰ Tojo wa'áca be'ro ni'cū ɯ'mɯsepɯ nigú tutuaro me'rā ucūdijocā tu'owɯ. A'tiro niwī:
Marīrē yu'rɯose nitoja'a.

Ō'acū tutuasere, cū marī wiogū nise nitoja'a.

Cū bese'cu Jesucristo tutuase me'rā cū wiogū nise quē'rā nitoja'a.

Ō'acū wātīrē ɯ'mɯsepɯ ní'cure a'ti nucūcāpɯ cō'adijowī.

Wātī ɯmucorinɯcū, ñamirīnɯcū a'tiro weewī.

Ō'acūpɯre weresāgū, marī acawererā Ō'acū yarārē “Ña'arō tojo weema”, ninu'cūwī.

¹¹ Ō'acū yarā marī acawererā wātīrē docaque'acā weewā.

Na Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugū wērīse me'rā, cū ye dí o'maburose me'rā tojo weewā.

Na catiri ɯmucore ma'itirā, Ō'acū ye quetire werese me'rā cūrē tojo weewā.

Āpērā narē wējēsī'ricā, na weredu'utiwā.

Wērīsere uitiwā.

¹² Wātīrē cō'ase ye bu'iri Ō'acūrē wereco'terā, nipe'tirā ɯ'mɯsepɯ nirā, e'catiya.

Nucūcāpɯ, dia pajiri maacjarāma ña'abutia'a.

Wātī mɯsā tiropɯ uadijami.

Cā'rōacā yu'ure dɯ'sa'a bu'iri da'reatjo nīgū, tojo weemi, niwī.

¹³ Pīrōjo nucūcāpɯ cō'acā ī'agū, wī'magū wɯa'core nɯrūwī. ¹⁴ Ō'acū pe'e core á pacɯ wɯuse pacare o'owī. Te me'rā co pīrōjore du'tigo, wɯwā'cāwō. Co masā marīrōpɯ du'tiwō. Topɯ Ō'acū i'tia cū'ma ape cū'ma deco core ba'ase ecawī. ¹⁵ Be'ro pīrō diajo tojo, core miiburɯato

nígũ cǎ ɯseropɯ acore e'ocũuwĩ. Co numiorẽ o'maburoditigu tojo weewĩ.

¹⁶ Cǎ tojo weecǎ, di'ta core weetamuwũ. Pĩrõ cǎ e'ocũuse diajo dojosere si'bisǎjǎcǎ weewɯ. ¹⁷ Tojo wa'acǎ ĩ'agũ, pĩrõ numio me'rǎ uayɯ'ruawĩ. Be'ro co pǎrǎmerǎ nituriarǎ me'rǎ a'mewẽjẽgũ wa'awĩ. Na Ő'acũ duti'quere weerǎ Jesucristo ye bu'esere ẽjõpeonu'cũrǎ nima. ¹⁸ Pĩrõjo pajiri maa sumutopɯ ejanɯ'cǎwĩ.

13

Pɯarǎ mejẽcǎ bajurǎ ye queti ni'i

¹ Dia pajiri maa sumutopɯre ni'cũ mejẽcǎ bajugu wǎ'cǎpa'awĩ tja. Cǎ quẽ'rǎ siete dɯpopa cɯowĩ. Apeyere diez capesa'ritiwĩ. Cǎ capesa'rinucũ pesase be'torire cɯowĩ. Cũ dɯpopapɯre Ő'acũ yabise wǎmerẽ ojaõ'ono'wũ. ² Cũ yai weronojõ do'rowĩ. Cũ bɯco weronojõ dɯ'põcǎtigɯ niwĩ. Cũ pajigu yai weronojõ ɯserotiwĩ. Pĩrõ cǎrẽ cǎ tutuasere o'owĩ. Cǎrẽ ña'arǎ wiogu dujiri cũmurõpɯ dɯpowĩ. “Masǎ mɯ'u dutisere yɯ'tiatio”, niwĩ. ³ Ni'cǎ dɯpoapɯre ña'arĩ cǎmirõjo wǎ'ñarõ weronojõ bajuwɯ. Yatica cǎmirõ weronojõ niwũ. Ti cǎmirõrẽ ĩ'arǎ, a'ti nucũcǎcjǎrǎ wẽrĩ masǎ'cure weronojõ cǎrẽ ĩ'awǎ. Ʋputɯ ĩ'amarĩa, cǎrẽ sirutuwǎ. ⁴ Masǎ pĩrõ quẽ'rǎrẽ ñubuepeowǎ. Cũ mejẽcǎ bajugure masǎrẽ dutimasĩsere o'ose bu'iri tojo weewǎ. Mejẽcǎ bajugure ñubuepeorǎ, a'tiro niwǎ:

—Ne ǎ'rĩ weronojõ tutuayɯ'rugɯ marĩmi. Ne ni'cũ cǎ me'rǎ a'mewẽjẽmasĩtisami, ni ẽjõpeowǎ.

⁵ Pĩrõjo mejẽcǎ bajugure a'tiro ucũcǎ weewĩ: “Nipe'tirǎ yɯ'ruoro ni'i yɯ'u”, ni ucũcǎ weewĩ. Tojo nicǎ Ő'acũ yabisere ucũwĩ. Pĩrõ cǎrẽ “Cuarenta y dos mujĩpũrĩ masǎrẽ dutigu wa'aya”, niwĩ. ⁶ Cũ duti'caronojõta weewĩ. Ő'acũrẽ ña'arõ ucũ, cǎ wǎmerẽ, cǎ nirõ ɯ'mɯsepeure ña'arõ ucũwĩ. Tojo nicǎ ɯ'mɯsepeure nirǎ quẽ'rǎrẽ ña'arõ ucũwĩ. ⁷ Apeye quẽ'rǎrẽ pĩrõ Ő'acũ yarǎ nucũcǎpɯ nirǎ me'rǎ cǎrẽ a'mewẽjẽdutigu o'ówĩ. Narẽ a'mewẽjẽ wapata'atojagapɯ du'uwĩ. Cǎrẽ nipe'tise cururicjǎrǎrẽ, nipe'tise di'tacjǎrǎrẽ, nipe'tise macǎrĩcǎjǎrǎrẽ, mejẽcǎ ucũrǎrẽ dutimasĩsere o'owĩ. ⁸ Nipe'tirǎ a'ti nucũcǎcjǎrǎ mejẽcǎ bajugure ñubuepeowǎ. Na, na wǎmerẽ Ő'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugu wẽjẽno'cɯ ya pũrĩpɯre ojaõ'ono'ña marĩcǎrǎ niwǎ. Ti pũrĩ a'ti di'ta weenu'cǎrĩ cura catise cɯorǎrẽ ojaõ'ono'ca pũrĩ nicaro niwũ.

⁹ O'meperi cɯorǎ a'tere tu'oya. ¹⁰ “Bu'iri da'reri wi'ipɯ sõrõno'rǎsama” nino'cǎrǎ sǎjǎarǎsama. “Di'pjjjo me'rǎ wẽjẽno'rǎsama” nino'cǎrǎ ti pjĩ me'rǎta wẽjẽno'rǎsama. Tojo wa'ari curare Ő'acũ yarǎ wǎcũtutuaya. Ő'acũrẽ ẽjõpeoya.

¹¹ Be'ro apĩ mejẽcǎ bajugure ĩ'awũ tja. Cũ di'ta po'peapɯ ní'cu mɯjǎtiwĩ. Cũ oveja weronojõ pɯaro capesa'ritiwĩ. Cũ ucũse pũrĩcǎ pĩrõjo weronojõ bɯsɯwɯ. ¹² Cũ mejẽcǎ bajugu yai weronojõ bajugu dutisere cɯowĩ. Cũ yai weronojõ bajugu cǎmirõjo yatino'masǎ'cure a'tiro weebosawĩ. Nipe'tirǎ a'ti nucũcǎcjǎrǎrẽ cǎrẽ ñubuepeocǎ weewĩ. ¹³ Be'ro cũ basu pe'e mejẽcǎ bajuse paca weewĩ. Masǎ ĩ'orõpɯ pecame'e ɯ'mɯarõpɯ ni'quere di'tapɯ dijatica weewĩ. ¹⁴ Cǎrẽ tutuase o'o'que me'rǎ yai weronojõ bajugure mejẽcǎ bajuse paca

weeĩ'owĩ. Masārē yai weronojō bajugare ějōpeodutigũ tojo weewĩ. Narē yai weronojō bajuga queosere yeedutiwĩ. Cũ yai weronojō bajugata di'pji me'rã cãmida'reno'cu nimigũ, catiwĩ. ¹⁵ Oveja capesa'ri weronojō cuogũ a'tiro weemasĩsere cuowĩ. Yai weronojō bajugu queose yee'quere ucũdutiwĩ. Tojo nicã te yee'que queosere ñubuepeotirãrē wějēdutigũ tojo weewĩ. ¹⁶ Apeyema nipe'tirãrē a'tiro weedutiwĩ. Na diapoapũre o na ya diacjũcamocãpũre apeyenojō ojaõ'odutiwĩ. Mejō nirãrē, wiorãrē, peje cuorãrē, pajasecuorãrē, ãpērãrē da'raco'terãrē, da'raco'tetirãrē tojo weedutiwĩ. ¹⁷ Tojo ojaõ'ono'ña marĩrãma ne duudutiti, ne duadutitino'wã. Tojo nicã cũ wãmerē ojaõ'ono'ña marĩrã o cũ wãme weronojō bajusere moorã quẽ'rã mejãrõta ne duudutiti, ne duadutitino'wã. ¹⁸ A'tere tu'omasĩse cuoroua'a. No'o tu'omasĩgũnojō yai weronojō bajugu wãmerē masĩta basio'o. Cũ cuori wãme masã wãme ni'i. Cũ wãme seiscientos sesenta y seis ni'i.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil masã Õ'acãrē basapeo'que ni'i

¹ Be'ro yu'u Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojō bajugare ũrũgũ Sión wãmeticjũpu nu'cũcã ĩ'awũ. Cũ me'rã pãjãrã ciento cuarenta y cuatro mil masã niwã. Na Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojō bajugu wãmerē, cũ pacu wãmerē na diapoapu ojaõ'ono'cãrã niwã. ² Be'ro u'musepu uputu busudijaticã tu'owu. Peje maarĩ pu'eeja o'maburose weronojō busudijatiwu. Bũpo pũrõ paaro weronojō busuwu. Pãjãrã buapũtēsere buapũtērõ weronojō busuwu. ³ Na ciento cuarenta y cuatro mil masã wioqu dujiri cũmurõ pu'topu niwã. Na sõ'onicãrã ba'paritirã catise cuorã weronojō bajurã ĩ'orõpu, tojo nicã wiorã bucurã ĩ'orõpu basawã. Apeye ma'ma basasere basapeowã. Na dia'cũ tere basamasĩwã. ãpērã na basasere ne basamasĩtiwã. Na a'ti nucũcãcjãrã wa'teropu nĩrã Õ'acũ yu'ruono'cãrã niwã. ⁴ Na ne ni'cãti numia me'rã ña'arõ weeticãrã niwã. Na Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojō bajugare no'o cũ wa'aro sirutuwã. Na a'ti nucũcãcjãrã wa'teropure yu'ruono'cãrã niwã. Na Õ'acũrē, Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojō bajugare ñubuepeo o'omu'tã'cãrã nicãrã niwã. ⁵ Na wa'terore nisoogu marĩwĩ. Õ'acũ ĩ'orõpũre bu'iri marĩrã niwã.

I'tiarã Õ'acũrē wereco'terã na were'que ni'i

⁶ Be'ro apĩ Õ'acũrē wereco'tegu u'muarõpu wuucã ĩ'awũ. Cũ nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrãrē pe'titise queti, Õ'acũ masārē yu'ruomi nise quetire weregu niwĩ. Nipe'tise di'tacjãrãrē, nipe'tise cururicjãrãrē weregu niwĩ. Tojo nicã mejēcã ucũrãrē, nipe'tise macãrĩcãrãrē te quetire weregu niwĩ. ⁷ Cũ tutuaro me'rã a'tiro niwĩ:

—Õ'acũrē wiopesase me'rã ějõpeoya. “Cũ añubutiagu nimi”, niña. Cũ bu'iri da'reritero ejatoja'a. Cũ u'musere, a'ti di'tare weecu niwĩ. Dia pajiri maa, nipe'tise no'o aco nise maarĩacãnojõrē weecu niwĩ. Cũrē ñubuepeoya, niwĩ.

⁸ Cũ be'ro apĩ Õ'acũrē wereco'tegu a'tiwĩ. A'tiro niwĩ:

—Babilonia wãmetiri macã pe'tiwã'cãrõ wee'e. Pe'tiatoja'a. Na ña'arõ uaripejau'runu'cãrã, que'a maatirã weronojō nipe'tise

di'tacjārārē dojocā weewā. Narē ĩ'acūu, āpērā quē'rā na weronojō ña'arō weewā, niwī.

⁹⁻¹⁰ Puarā Ō'acūrē wereco'terā be'ro apī bajuawī. Tutuaro me'rā a'tiro niwī:

—Yai weronojō bajugure, cū queose yee'quere ñubuepeogunojōrē Ō'acū uputu bu'iri da'regusami. Tojo nicā cū ya diapoapu o cū ya omocāpu yai weronojō bajugu wāmerē ojañacūuno'cunojōrē mejārōta bu'iri da'regusami. Ō'acū cū me'rā pūrō uagu, tojo weegusami. Tutuaro me'rā duoro marīrō bu'iri da'regusami. Pecame'epu ope weronojō bajuse sipise me'rā uputu pi'eticā weegusami. Ō'acūrē wereco'terā ĩ'orōpu, tojo nicā Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu ĩ'orōpu tojo weegusami. ¹¹ Narē ūjūacō'ase o'me tojo o'mepu'sunu'cūrōsa'a. Ne pe'tisome. Yai weronojō bajugure, cū queose yee'quere ñubuepeorānojō o cū wāmerē ojañacūuno'rānojō pi'etinu'cūrāsama. Ūmucore, ñamipure ne soosome, niwī.

¹² Tojo weerā Ō'acū yarā, cū dutisere wéerā, ña'arō wa'asere wācūtutuaya. Jesucristore ējōpeonu'cūrā, tojota weeya.

¹³ Be'ro ni'cū u'musepu nigū ucūcā tu'owu. Yu'ure niwī:

—A'tiro ojaya: “Ni'cācā me'rā marī wiogure ējōpeorā wērīrā e'catirāsama.”

Espiritu Santu quē'rā “Tojota ni'i”, niwī. “Na catirā Ō'acū yere wererā, pi'etiwā. Na wērīca be'ro Ō'acū na añurō wee'quere wapayegusami. Tojo weerā na a'ti nucūcāpu pi'etisere du'u, añurō soorāsama”, niwī Espiritu Santu.

A'ti di'ta cjase otese cjase ni'i

¹⁴ Be'ro yu'u o'me butiri curuare ĩ'awā. Ti curua bu'i ni'cū masū weronojō uputigu dujiwī. Cū dupoapu ni'cā be'to uru me'rā wéeca be'tore pesawī. Di'pji'cawero osoyojari pji'jore cuowī. ¹⁵ Apī Ō'acūrē wereco'tegu Ō'acū wi'ipu ni'cu wijaatiwī. Cū o'mecuruapu dujigure tutuaro me'rā caricūwī:

—Mu'u ya pji me'rā otesere tārāmiña. A'ti di'ta cjase otese duca miirīteronojō nitoja'a. Te bopoasepu ni'i, niwī.

¹⁶ Cū tojo nicā tu'ogu, o'mecuruapu dujigu cū ya pji me'rā a'ti turi cjase otesere tārāmiwī. Te ducare miwī.

¹⁷ Be'ro apī Ō'acūrē wereco'tegu u'musepu nirī wi'i Ō'acū wi'ipu ni'cu wijaatiwī. Cū quē'rā di'pji'cawero osoyojari pji'jore cuowī.

¹⁸ Be'ro apī Ō'acūrē wa'icurā ūjūamorō ñubuepeowuaro pu'tocjū wijaatiwī. Cū pecame'erē dutimasisere cuowī. Ti me'e wioгу niwī. Cū apī di'pji' osoyojari pji'rē cuogure tutuaro me'rā niwī:

—Mu'u ya pji osoyojari pji me'rā a'ti turi cjase u'se tō'orīrē dutemiña. Te ñiatoja'a.

¹⁹ Cū tojo nicā tu'ogu, cū ya pji me'rā a'ti turi cjase u'sere dutewī. Tere mii, pajiri tucūjopu u'seco na bipeatjojopu cūuwī. Te bipesāase “Ō'acū ña'arārē uputu bu'iri da'rese ni'i”, nisī'rīrō wee'e. ²⁰ Te u'sere macā sumutopu bipewā. Na biperi curare dí pajiro na u'se biperi wi'ipure wijawu. Te dí ni'cā maa pajiri maajo wa'awu. Cabayua wāmuta decopu dí pacare mirītuowā. Trescientos kilómetros yoari maa niwū.

15

Õ'acūrē wereco'terā bu'iri da'retuoatje ni'i

¹ Be'ro mejēcā bajuse i'amarīase pacare u'musepu i'awū. Õ'acūrē wereco'terā sietere i'awū. Nánucūta tja a'ti nucūcācjārārē bu'iri da'retuoatjere cuowā. Te bu'iri da'retuoase me'rā Õ'acū uase pe'tirosa'a.

² Apeye quē'rārē dia pajiri maarē i'awū. Ti maa acostiri maa pecame'e me'rā morēca maa weronojō bajuwu. Ti maa sumutopure pājārā masā nu'cūwā. Na yai weronojō bajugure, tojo nicā cū queose yee'quere űubuepeoti'cārā niwā. Tojo nicā cū wāmerē ojaō'ono'ña marī'cārā niwā. Na Õ'acū o'o'que buapūtēsere cuowā. ³ Na Õ'acūrē da'raco'tegu Moisé ye basasere basapeowā. Õ'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu ye basase quē'rārē basapeowā. A'tiro niwā:

Õ'acū űsā wiogu, mu'u tutuayu'ruyu ni'i.

Nipe'tise mu'u wee'que añubutiase paca ni'i.

Tere i'arā, űsā i'amarīa wa'a'a.

Mu'u nipe'tise macārīcjārā wiogu ni'i.

Mu'u weesetise queoro ni'i.

Mu'urē ne nisoose marī'i.

⁴ ¿Noanojō mu'urē uitibosari?

¿Noa mu'urē űubuepeotibosari?

Mu'u ni'cūta ña'ase moogū ni'i.

Nipe'tise macārīcjārā mu'urē űubuepeorāsama.

Mu'u queoro wee'quere i'arā, na tojo weerāsama, ni basawā.

⁵ Be'ro Õ'acū wi'i, u'musepu nirī wi'ire sope pāricā i'awū. Ti wi'i po'peapu Õ'acū Nibutiari Tucūrē i'awū. Ti tucū po'peapu Õ'acū dutise ojāca pjīrē nurōno'wū. ⁶ Ti tucūpu ni'cārā siete Õ'acūrē wereco'terā, bu'iri da'retuoatjere cuorā mii, wijaatiwā. Na butise űirī marīse su'ti uputu asistesere sñāwā. Na cutiropure nánucū uru me'rā wee'que darire cuowā. ⁷ Be'ro ni'cū catise cuorā me'rācjū a'tiro weewī. Cū Õ'acūrē wereco'terā sietere nánucū bapari o'owī. Te uru me'rā wee'que pari niwū. Te pari Õ'acū cū bu'iri da'reatjere posetiwu. Õ'acū catinu'cūgū a'ti nucūcācjārārē uputu bu'iri da'regusami. ⁸ Te pari narē o'óca be'ro Õ'acū Nibutiari Tucūpure a'tiro wa'awu. Ti tucūpure Õ'acū añuyu'ruase, cū tutuayu'ruase o'mepu'suse'sa wa'awu. Pūrō asistewu. Ne ni'cū ti tucūpure sājāata basiotiwu. Be'ro siete Õ'acūrē wereco'terā na bu'iri da'rēca be'ropu sājāata basiowu.

16

Õ'acū bu'iri da'reatje ni'i

¹ Be'ro Õ'acū wi'i u'muse nirī wi'ipu nigūrē tutuaro me'rā ucūcā tu'owu. Cū siete Õ'acūrē wereco'terārē a'tiro niwī:

—Musā ye bapa cjase Õ'acū bu'iri da'reatjere nucūcāpu piodijorā wa'aya, niwī.

² Nimu'tāgū wa'a, cū ya pare di'tapu piodijowī. Tojo wéeca be'ro masā yai weronojō bajugu wāmerē ojaō'ono'cārārē, cū queosere űubuepeorārē a'tiro wa'awu. Nipe'tirā ña'ase musūrītise cāmītirā dojowā. Pūrō pūrīno'wā.

³ Cũ be'ro apĩ wa'a, cũ ya pare dia pajiri maajopũre pioñowĩ. Ti maa dí maajo dojowũ. Wẽrĩ'cu ye dí weronojõ bu'a'que niwã. Nipe'tirã ti maajopũ nirã wẽrĩpe'tia wa'awã.

⁴ Pũarã be'rocjũ cũ ya pa cjasere nipe'tise no'o aco nise maariãcãpũre pioñowĩ. Tojo weecã, te quẽ'rã dí maari wa'awũ. ⁵ Be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegu nipe'tiropũ aco wiogu a'tiro niwĩ:

—Wiogu, mũ'u ña'ase moogũ ni'i. Mũ'u ne warocjũ, a'tiro nicã quẽ'rãrẽ ninu'cũ'u. Mũ'u narẽ a'tiro bu'iri da'regu, queoro weegu wee'e. ⁶ Na a'tiro weecãrã niwã. Mũ'u yarã mũ'u ye cjasere wererãrẽ wẽjẽcõ'acãrã niwã. Na ye dí o'mabũrocã weecãrã niwã. Tojo weegu mũ'u narẽ aco dí dojo'quere sĩ'rĩdutigu, queoro weegu wee'e. Narẽ tojota u'a, niwĩ.

⁷ Be'ro ni'cũ Õ'acũrẽ wa'icũrã ãjũamorõ ñubuepeowũaro tiropũ ucũcã tu'owũ. A'tiro niwĩ:

—Tojota ni'i. Õ'acũ ãsã wiogu, mũ'u tutuayũ'rua'a. Mũ'u nisooro marĩrõ queoro bu'iri da'regu wee'e, niwĩ.

⁸ Be'ro, i'tiarã be'rocjũ cũ ya pa cjasere mujĩpũ umucocjũ bu'ipu piopeowĩ. Tojo wéeca be'ro mujĩpũ upũtu asiwĩ. Te cũ asise me'rã masãrẽ ãjũamasĩwĩ. ⁹ Masã upũtu waro ãjũano'wã. Tojo ãjũano'mirã, ne na ña'arõ wee'quere bujaweti, na wãcũsere dũcayutiwã. Õ'acũrẽ “Añugũ nimi”, ne nitiwã. Cũrẽ añurõ ucũrõnojõ o'orã, cũrẽ ña'arõ ucũwã. Õ'acũ bu'iri da'remicã, tojo weewã.

¹⁰ Be'ro, ba'paritirã be'rocjũ a'tiro weewĩ. Cũ ya bapa cjasere yai weronojõ bajugu dujiri cũmurõpũre piodijowĩ. Nipe'tiro cũ dutise nirõpũ na'itĩ'a wa'awũ. Masã pũrõ pũrĩse tu'oña'rã, upũtu biritu, cũ'rĩdiowã. ¹¹ Tojo pi'etimirã, na ña'arõ weesere ne du'utiwã. Du'uronojõ o'orã, na cãmi upũtu pũrĩno'rã, Õ'acũ u'musepũ nigũrẽ ña'abutiario ucũwã.

¹² Be'ro tja ni'cãmocũrã be'rocjũ cũ ya bapa cjasere pajiri maa Éufrates wãmetiri maajopũre pioñowĩ. Ti maa si'bipe'tia wa'awũ. Apeye di'tacjãrã mujĩpũ mujãtiro pe'e nirãrẽ na wiorã a'tiatji ma'arẽ apoyuro weewũ.

¹³ Be'ro, yũ'u sõ'onícãrãrẽ ĩ'awũ. Pĩrõjo weronojõ bajugure, apĩ yai weronojõ bajugure, tojo nicã oveja weronojõ capesa'ritigu nisoose queti weremũ'tãrĩ masũrẽ ĩ'awũ. Na i'tiarã ye useripũ wãtĩa wijaawã. Wãtĩa ta'rocua weronojõ bajurã niwã. ¹⁴ ã'rã i'tiarã useripũ wijaa'cãrã wãtĩa peje wee'osere weewã. Na a'ti nucũcãcãrã wiorã nipe'tirãrẽ a'mewẽjẽdutiãrã neowã. Na a'mewẽjẽatji nũmũ Õ'acũ tutuayũ'ruagu ya nũmũ waro nirõsa'a.

¹⁵ Jesucristo a'tiro nicũ niwĩ:

—Tu'omasĩña. Wãcũña marĩrõ yajari masũ a'tise weronojõ yũ'u a'tiguti. Su'ti sãñãgũ weronojõ yũ'u a'tiatjere añurõ wãcũyugũnojõ e'catigusami. Tojo weegu su'ti marĩgũ cũrẽ ĩ'aweecã, bopoyasome.

¹⁶ Na wãtĩa a'ti nucũcãcãrã wiorãrẽ hebreo ye me'rã Armagedón wãmetiropũ neowã.

¹⁷ Be'ro, seis be'rocjũ, cũ ya bapa cjasere u'mũarõpũ piodijowĩ. Te be'ro Õ'acũ wi'i u'muse nirĩ wi'i po'peapũ wiogu dujiri cũmurõpũ dujigu tutuaro me'rã ucũwĩ. A'tiro niwĩ:

—Nipe'tise tu'ajanu'cōpe'ono'o. ¹⁸ Cū tojo nicā, buṗo ya'ba, uputu paawī. Cū paacā, mejēcā busumujāwū. Di'ta uputu narāsāwū. Masā a'ti nucūcāpu ninu'cācatero, a'tiro nicārē di'ta tocārō ne narāsāwe'e. Uputu waro titare narāsāwū. ¹⁹ Pajiri macā i'tiaropu ye'ti, ducawatinu'cāwū. A'ti turi cjase nipe'tiro cjase macārīpu se'tedijawu. Ō'acū bu'iri da'reguti nīgū, pajiri macā Babilonia wāmetiri macācjārārē wācūcu niwī. Na me'rā uputu uagu, narē bu'iri da'rewī. ²⁰ Tojo wa'acā, nipe'tise ūrūpagu, opañopa bajudutidijawu. ²¹ Tojo nicā masārē yusuase aco peri bu'a'que peri paca burupejawu. Ni'cārē peri cuarenta kilos nucūwū. Ō'acū te peri me'rā narē uputu bu'iri da'recā ī'arā, ña'abutiaro cārē ucūwā.

17

Umua me'rā a'metārāwapata'ari masōrē bu'iri da'rese ni'i

¹ Be'ro a'tiro ī'awū. Ni'cū sō'onícārā siete Ō'acūrē wereco'terā me'rācjūrē ī'awū. Cū sō'oní'que pari cuorā me'rācjū niwī. Yu'u tiro a'tiwī. A'tiro niwī:

—Te'a, umua me'rā a'metārāwapata'ari masōrē bu'iri da'resere ī'ogūti. Co pacase maarī bu'ipu dujimo. ² A'ti nucūcācjārā wiorā co me'rā a'metārābajaque'aticārā niwā. Co a'ti nucūcācjārārē ūaripejase me'rā que'a maatirā weronojō wa'acā weeco niwō, niwī.

³ Be'ro Espíritu Santu yu'ure quē'ese weronojō ī'owī. Sō'onícu Ō'acūrē wereco'tegu masā marīrōpu yu'ure miawī. Topu ni'cōrē ī'awū. Co mejēcā bajugu sō'agū bu'ipu pesawō. Mejēcā bajugure cū ya upu nipe'tiropure peje ña'ase Ō'acū cū yabise wāme wāñawū. Mejēcā bajugu siete dupopa cuowī. Apeye quē'rārē, diez capesa'ritiwī. ⁴ Co numio sō'a ñibocurerore, tojo nicā sō'arō warore sāñawō. Co ya su'tiro uru, ūtāperi wapabujuse periacā me'rā, apeye butise perla wāmetise me'rā ma'masu'ano'wū. Co ni'cā pa uru me'rā wéeca pa sa'wure cuowō. Dicuse ña'ase ti papure mu'muwū. Co umua me'rā ña'arō a'metārābajaque'ati'que niwū. ⁵ Tojo nicā co diapoapure mejēcā bajuri wāme ojaō'ono'wū. A'tiro niwū: “Babilonia pajiri macājo, nipe'tirā ña'arā numia umuarē a'metārāwapata'ari masā numia paco ni'i. Tojo nicā nipe'tirā ña'ayu'rūnu'cāse weerā paco ni'i”, ni ojaō'ono'wū. ⁶ Be'ro a'tiro ī'awū. Co que'ago weewō. Ō'acū yarā Jesucristo ye quetire wererā wējēno'cārā ye dí me'rā tojo wa'awō. Core ī'agū, “¿De'ro weero tojo wa'amitito?” niwū. ⁷ Tojo wa'acā, Ō'acūrē wereco'tegu yu'ure niwī:

—¿De'ro weegu mū'u tocā'rō ucuati? Sicore ya'yiosere mū'urē masīcā weeguti. Tojo nicā mejēcā bajugu bu'ipu pesawā'cāsere wereguti. Cū siete dupopatigu diez capesa'ritimi. ⁸ A'tiro ni'i. Mejēcā bajugu mū'u ī'a'cu duporopure nimiwī. A'tiro nicā marīmi. Tojo nimigū, be'ropu ī'abajudutidijari pepu ní'cu mujāatigusami. Cū pecame'epu wa'adojase duporo tojo weegusami. A'ti turicjārā ña'arā mejēcā bajugure ī'arā, ucuarāsama. Na ne waroputa a'ti di'ta weenu'cārī cura na wāmerē catiri pūrīpu ojaō'ono'ña marītjārā, tojo wa'arāsama. Cū duporopu ní'cu a'tiro nicārē marīmi. Be'ropu a'tigusami.

⁹ »No'o tu'omasirānojō a'tere masīta basio'o. Cū siete dupopa a'tiro nisī'rīrō wee'e. Te panūcūta tja ūrūpagu co dujisepagu ni'i. ¹⁰ Tojo nicā te pāta tja a'tiro nisī'rīrō wee'e. Siete wiorā nima, nirō wee'e. Ni'cāmocurā wiorā pe'tidijatojacārā niwā. Ni'cārōacārē ni'cū masārē dutigu weemi. Apī a'titimī yujupu. Cū a'tigu, yoaticā nigūsami. ¹¹ Ne waropure sō'agū mejēcā bajugu ní'cu a'tiro nicārē marīmi. Cūta ā'rā siete wiorā be'rocjū wiogu niacjū nigūsami. Cū na me'rācjū nimi. Be'ro pecame'epu wa'adojagusami.

¹² »Mejēcā bajugu capesa'ri mu'u ī'a'que a'tiro nisī'rīrō wee'e. Diez wiorā nima, nirō wee'e. Na dutinu'cātima yujupu. Yoaticā, ni'cā horata dutirāsama. Mejēcā bajugu sō'agū quē'rā na me'rā dutitamugūsami. ¹³ Ā'rā diez wiorā ni'cārōnojō wācūsetirāsama. Na mejēcā bajugure na dutise cūosere o'orāsama. ¹⁴ Na Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu me'rā a'mewējērāsama. Cū narē docaque'acā weegusami. Cū nipe'tirā wiorā bu'ipu nimi. Tojo weegu narē tojo weegusami. Ō'acū macū me'rācjārā Ō'acū bese'cārā nima. Ō'acū ūaro weenu'cūrā nima, niwī.

¹⁵ Be'ro Ō'acūrē wereco'tegu apaturi a'te quē'rārē niwī:

—Mu'u ī'a'co numio sō'onico űa'agō pacase maarīpu dujiamo. Co duji'que maarī a'tiro nisī'rīrō wee'e. Te maarī paca masā pājārā nima, nisī'rīrō wee'e. Peje macārīcjārā, peje cururicjārā, mejēcā ucūrā, peje di'tacjārā nima, nirō wee'e. ¹⁶ Mejēcā bajugu sō'agū diez wiorā me'rā űa'agōrē ī'atu'tirāsama. Core cō'arāsama. Core su'ti marīgō tojacā weerāsama. Core ba'arāsama. Be'ro űjūacō'arāsama. ¹⁷ Ō'acū narē cū ūaronojō weecā weegusami. Tojo weegu narē ni'cārōnojō wācūcā weegusami. Na mejēcā bajugure wiogu sōrōrāsama. Téé Ō'acū “A'tiro wa'arosa'a” ní'caronjōta wa'āca be'ropu wiogu nituogusami. ¹⁸ Numio mu'u ī'a'co sō'onica macā pajiri macā Babilonia ni'i. Ti macāpata nipe'tirā a'ti nucūcācjārā wiorārē dutigu nigūsami, niwī.

18

Babilonia macārē bu'iri da're bajuriodijose ni'i

¹ Be'ro, apī Ō'acūrē wereco'tegu ūmūsepu ní'cu dijaticā ī'awū. Cū peje dutimasīwī. Cū asistese me'rā a'ti ūmūcopure aűurō asiste-quecūuwī. ² Tutuaro me'rā caricūwī:

—Babilonia pajiri macā pe'tiwā'cārō wee'e. Pe'tiatoja'a. Ni'cārōacārē wātīa, āpērā bajutirā űa'arā na nirī macā dojo'o. Tojo nicā nipe'tirā mirīcūa űa'arā yabiorā nirō dojo'o. ³ Ti macācjārā masā űa'arō ūaripejayu'rūnu'cā'cārā niwā. Tere nipe'tise di'tacjārā que'a maatirā weronojō weesirutuwā. A'ti nucūcācjārā wiorā na me'rā a'mesu'awā. Ti macācjārā ūaripejayu'rūmajārā, peje waro apeque no'o nisere duuma'awā. Tojo weerā a'ti nucūcācjārā narē duawapata'ari masā niyerubucurā tojawā.

⁴ Be'ro apī ūmūsepu nigū ucūcā tu'owu. A'tiro niwī:

—Musā, yarā ni'i. A'ti macārē wijayá. Wijatirā, ti macācjārā na űa'arō weesere bu'ipejatamubosa'a. Bu'iri da'reno'bosa'a. ⁵ A'tiro ni'i. Na űa'arō wee'que peje waro ni'i. Ūmūsepu tu'ataque'aro weronojō ni'i. Ō'acū na űa'arō wee'quere masīmi. ⁶ Ti macācjārā āpērārē űa'arō

weecārā niwā. Na āpērārē ña'arō wee'caronojōta na quē'rā mejārōta ña'arō weeno'ato. Āpērārē pi'eticā wee'caronojōta puati nemorō pi'eticā weeato. Narē bu'iri da'reato. ⁷ Ti macācjārā a'tiro nicārā niwā: “Āpērā yu'ruro aṅuy'rūnū'cā'a”, nicārā niwā. Tojo nicā na no'o uaro apeyenojōrē duuma'arā pajiro niyeru cō'acā'cārā niwā. Na tojo wee'cārārē uputu pūrīse pi'etino'cā weeato. Ti macācjārā a'tiro wācūsama. “Ēsā wīogo weronojō ni'i. Wapewio weronojō niwe'e. Ne bujawetisome”, ni wācūsama. ⁸ Tojo nise bu'iri wācūña marīrō ni'cā numuta ña'ase ti macārē wa'arosa'a. Wērīse, pūrō pi'etise, ujaboase wa'arosa'a. Pecame'e me'rā ūjūacō'ano'rōsa'a. Ō'acū tutuayū'rūnū'cāgū ti macācjārārē bu'iri da'regusami, niwī u'musepu nigū.

⁹ A'ti nucūcācjārā wiorā ti macācjārā me'rā ña'arō a'mesu'a, no'o uaro ña'arō weema'acārā niwā. A'ti nucūcācjārā wiorā ti macā ūjū, o'mepu'sunu'cūcā ī'arā, pūrō utirāsama. ¹⁰ Tojo ūjūrī curare wiorā, marī quē'rārē bu'iri da'reri nīrā, yoaropu ī'anu'cūrāsama. A'tiro nirāsama:

—Babilonia macārē ña'abutiario wa'aro wee'e. Pajiri macā, tutuari macā nimiwū. Wācūña marīrō bu'iri da're bajuriodijono'cā'a.

¹¹ A'ti nucūcācjārā duwapata'ari masā quē'rā ti macārē utirāsama. “¿Noa marī yere duurāsariba?” ni wācūrāsama. Tere wācūrā, pūrō dujasewā'arāsama. ¹² Na miiti duase a'ticase nicaro niwū. Uru me'rā wee'que, plata me'rā wee'que, ūtāperi wapabujuse peri, butise peri perla wāmetise peri nicaro niwū. Tojo nicā su'ti añuse butise, su'ti asipa'ase, sō'a ñibocurese, sō'ase nicaro niwū. Apeye quē'rā nipe'tise yucu u'mūtise me'rā wee'que, acostise butise marfil wāmetise me'rā wee'quere miiticārā niwā. Tojo nicā wapabujuse yucu me'rā wee'que, cōme me'rā wee'que, bronce wāmetise me'rā wee'que, mármol wāmetise me'rā wee'quere miitimujācārā niwā. ¹³ Apeye na miiti duase canela wāmetise, u'mūtise, na ūjūamorōpeosenojō, mirra wāmetise, u'seducaco vino, u'se piritari ba'ase, harina pā weese, tojo nicā trigo miitimujācārā niwā. Āpērārē wa'icūrā apeque o'marārē, ovejare, cabayuare, tūrūsepawu cabayua wejesere, masārē da'rawā'ñaco'terāpureta miitidojacārā niwā. ¹⁴ Duari masā ti macā ūjūca be'ro a'tiro nirāsama:

—Yucuduca masā uputu ba'atu'sasenojō pe'tia wa'a'a. Nipe'tise masā añuse cuosenojō pe'tidija wa'a'a. Ne bocanemosome.

¹⁵ Ti macācjārārē duari masā añurō wapata'acārā nimiwā. Ti macācjārā pi'eticā ī'arā, yoaropu tojacārāsama. Uputu ui, utirāsama. ¹⁶ A'tiro ni caricūrāsama:

—Añurī macā pajiri macā nimica macā ña'abutiario wa'acā'a. Ti macā ni'cō numio weronojō nimiwū. Añuse sō'a ñibocurerore, tojo nicā sō'arōrē sāñagō weronojō nimiwū. Co su'tiropu uru, ūtāperi wapabujuse peri, apeye peri perla wāmetise peri me'rā ma'masu'a'caro weronojō nimiwū. ¹⁷ A'te nipe'tise peje wācūña marīrō pe'tidija wa'a'a, nirāsama.

Nipe'tirā yucusujo auturā, tiwupu wa'arā, tiwupu da'rarā yoaropu uirā tojarāsama. Tojo nicā nipe'tirā dia pajiri maapu da'rarā mejārōta tojarāsama. ¹⁸ Ti macā ūjūcā ī'arā, caricūrāsama:

—A'ti macã weronojõ añurĩ macã ape macã marĩ'i, nirãsama.

¹⁹ Pũrõ bujawetirã na duopapu di'tare õrẽpeorãsama. Uti, dujasewã'arã, caricũrãsama:

—Añurĩ macã pajiri macã ña'abutiario wa'acã'a. Ti macã cjase niyeru me'rã nipe'tirã yucũsupawũ paca cuorã añurõ wapata'amiwã. Wãcũña marĩrõ pe'tidijaca macã toja'a, nirãsama.

²⁰ Ɔ'musepu nirã pe'e ti macãrẽ cõ'acã, e'catiya. Musã Jesucristo besecũú'cãrã, Ɔ'acũ ye quetire wereturiari masã, nipe'tirã cũ yarã e'catiya. Ti macãcjãrã musãrẽ pi'eticã weewã. Te ye bu'iri Ɔ'acũ narẽ bu'iri da'remi.

²¹ Be'ro ni'cũ Ɔ'acũrẽ wereco'tegu tutuagu Ɔ'tãgãjore miimorõwĩ. Otese perire tõ'odio ãrũacjajo weronojõ bajuwũ. Tigare dia pajiri maapu doqueñogũ, a'tiro niwĩ:

—Tigare doqueñorõ weronojõ Babilonia pajiri macãjo nimirõ, doqueñono'rõsa'a. Ne apaturi ti macãrẽ i'anemosome. ²² Ti macã nipe'tiropũ basase ne tu'ono'some. Buapũtẽse bususe, wẽopawũ putise, coroneta putise bususome. No'o nisere da'rarã ne marĩrãsama. Otese peri ãrũacã bususe quẽ'rã ne tu'ono'some. ²³ Apeye quẽ'rã sĩ'osenojõ marĩrõsa'a. Na omocã du'tecã bosenũmũ weeporã caricũse tu'ono'ña marĩrõsa'a. Toduporore ti macãcjãrã duu wapata'ari masã apeye di'tacjãrã nemorõ duume'rĩrã nimiwã. Ti macãcjãrã tu'oña'masĩrã weronojõ weeme'rĩrã nipe'tirocjãrãrẽ ẽjõpeocã weewã.

²⁴ Ti macãpu Ɔ'acũ ye quetire wereturiari masã, cũrẽ ẽjõpeorã wẽjẽno'cãrã ye dí niwũ. Tojo nicã nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã wẽjẽno'cãrã ye dí niwũ. Masãrẽ wẽjẽ'que wapa ti macãrẽ bu'iri da'reno'rõsa'a, niwĩ Ɔ'acũrẽ wereco'tegu.

19

¹ Babiloniarẽ bu'iri da'recã i'ãca be'ro a'tiro wa'awũ. Yu'u Juã pãjãrã masã u'musepu nirã tutuaro me'rã ucũsere tu'owũ. A'tiro e'catipeowã:

Ɔ'acũrẽ e'catipeorã.

Aleluya.

Ɔ'acũ marĩ wioqu, marĩrẽ yu'rũogũ nimi.

Nipe'tirã bu'ipu nimi.

Tutuayũ'rũgũ nimi.

² A'tiro ni'i.

Cũ nisooro marĩrõ queoro bu'iri da'remi.

Ti macãrẽ bu'iri da'remi.

Ti macã ni'cõ numio umuarẽ a'metãrãwapata'ari masõ weronojõ niwũ.

Ti macãcjãrã ña'arõ weerã nipe'tirãrẽ a'ti nucũcãcjãrãrẽ dojorẽwã.

Ɔ'acũ cũrẽ da'raco'terãrẽ wẽjẽ'que wapa ti macãcjãrãrẽ bu'iri da'rea'mewĩ, ni basapeowã.

³ Apaturi niwã tja:

—Ɔ'acũrẽ e'catipeorã. Aleluya. Ti macãrẽ Ɔ'ũacõ'ase o'me tojo o'mepu'sunu'cũrõsa'a, niwã.

⁴ Veinticuatro wiorã bucarã, tojo nicã ba'paritirã catise cuorã weronojõ bajurã Ɔ'acũ wioqu dujiri cũmurõpu dujigũre ẽjõpeorã ejaque'awã. A'tiro niwã:

—Tojota wa'ato. Ō'acūrē e'catipeorā. Aleluya, niwā.

⁵ Be'ro wioḡu dujiri cūmurō pu'to nigú a'tiro niwī:

Nipe'tirā Ō'acū yere da'rarā cū marī wioḡure añurō ñubuepeoya.

Nipe'tirā wiopesase me'rā cūrē ējōpeorā, wiorā, mejō nirā tojo weeya, niwī.

Ō'acū masārē dutiḡu waro sājānū'cāse ni'i

⁶ Be'ro yu'u pājārā masā ucūcā tu'owu. Peje maarī pu'eeja o'maburose maarī weronojō busuwā. Bupo upatu paaro weronojō busuwā. A'tiro niwā:

Marī Ō'acūrē e'catipeorā.

Aleluya.

Marī wioḡu tutuayū'rūnū'cāḡū ni'cārōacārē nipe'tirārē dutiḡu sājānū'cāmi.

⁷ E'catirā.

Ejeripō'rārīpu e'catibutiarā tu'oña'rā.

“Ō'acū añuyū'rūami”, nirā.

A'tiro ni'i.

Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu cūrē ējōpeorā me'rā ninū'cārī numu ejatoja'a.

Cūrē ējōpeorā cū numo niacjo weronojō nima.

Ni'cō omocā du'tese dūporo añurō ma'masu'ano'samo.

Co weronojō na apoyu'cārāpu nima.

⁸ Na su'ti butise ū'irī marīse, pūrō asistesere sāano'cārā nima, niwā.

Butise su'ti na catirā añurō wee'que ni'i, nisī'rīrō wee'e.

⁹ Be'ro Ō'acūrē wereco'tegu yu'ure niwī:

—A'tiro ojaya: “No'o Ō'acū macū oveja wī'magū weronojō bajugu omocā du'terī bosenumūrē ī'adutino'rānojō e'catiya”, tojo ni ojadutiwī.

Cū yu'ure niwī tja:

—A'te ucūse Ō'acū ucūse waro ni'i.

¹⁰ Ō'acūrē wereco'tegu tojo nicā tu'ogu, yu'u cū tiro ñubuepeogu ejaque'awu. Yu'u tojo weecā ī'agū, yu'ure niwī:

—Tojo weeticā'ña. Yu'u quē'rā cūrē da'raco'teguta ni'i. Yu'u mu'u weronojō nigú ni'i. Tojo nicā mu'u acawererā Jesú yere werenu'cūrā weronojō ni'i. Yu'ure ne ñubuepeoticā'ña. Ō'acū pe'ere tojo weeya. A'tiro ni'i. Espiritu Santu Ō'acū ye weremu'tārārē masicā weecu niwī. Te masise me'rā werecārā niwā. Mejārōta Jesú yere wererā quē'rā Espiritu Santu masise o'ose me'rā werema, niwī.

Masū cabayu butiḡu bu'ipu pesase queti ni'i

¹¹ Be'ro, u'muse pāricā ī'awā. Topu cabayu butiḡu bajuawī. Cū bu'i pesagu a'tiro wāmetiwī. Queoro Weenu'cūḡū, Diacjūcjū niwī.

Cū masārē queoro besegu niwī. Tojo nicā a'mewējēḡū queoro weegú niwī. Tojo weegu tojo wāmetiwī. ¹² Cū caperi pecame'e ūjūrī pō'rā weronojō asiwu. Cū dūpoapure peje wiorā pesase be'torire pesawī.

Cūrē ojaō'ono'ca wāmerē cū se'saro masiwī. ¹³ Cū ya su'tiro dí me'rā yoso'carore sāñawī. Cū wāmetiwī Ō'acū Ucūse. ¹⁴ Cū yarā surara u'mūsecjārā cūrē sirutuwā. Na su'ti butise ū'irī marisere sāñawā. Na cabayua butirā bu'ipu pesawā. ¹⁵ Cū useropure di'pji

osoyojari pjĩrẽ cuowĩ. Ti pjĩ me'rã cũ a'ti turicjãrãrẽ cãmida'regusami. Tutuaro me'rã dutigusami. Na u'sere biperã tutuaro me'rã u'tabujuse weronojõ cũ a'ti turicjãrã ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'regusami. Õ'acũ tutuayu'ruã na me'rã uayu'ruami. Tojo weegu cabayu bu'i pesagu narẽ u'pũtu waro bu'iri da'regusami. ¹⁶ Cũ su'tiropũ, tojo nicã cũ usópũ a'ti tiro ojaõ'ono'wũ: "Nipe'tirã wiorã bu'ipũ wioãũ waro nimi", ni ojaõ'ono'wũ.

¹⁷ Be'ro, ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegu mujĩpũ umucocjũ bu'ipũ nu'cũgũrẽ ĩ'awũ. Cũ nipe'tirã mirĩcũa u'muarõpũ wũũrãrẽ tutuaro me'rã caricũwĩ:

—Nerẽña. Õ'acũ peje ba'asere apomi. ¹⁸ Wiorã ye di'ire ba'arãsa'a. Surara wiorãrẽ, surara tutuari masãrẽ, cabayua di'ire, na bu'i pesarã di'ire ba'arãsa'a. Nipe'tirã ye di'ire ba'arãsa'a. Da'racõ'teri masãrẽ, da'racõ'tetirãrẽ, wiorãrẽ, mejõ nirãrẽ nipe'tirãrẽ ba'arãsa'a, niwĩ.

¹⁹ Be'ro, sõ'agũ mejẽcã bajugure ĩ'awũ. Tojo nicã nipe'tirã a'ti nucũcãcãrãrẽ wiorãrẽ na yarã surara me'rã nerẽcã ĩ'awũ. Na nẽrẽca be'ro cabayu butigu bu'i pesagu me'rã, tojo nicã cũ yarã surara me'rã a'mewẽjẽrãtirã tojo weewã. ²⁰ Cabayu butigu bu'i pesagu mejẽcã bajugure ñe'ewĩ. Apĩ yai weronojõ bajugu, oveja capesa'ritigu weronojõ bajugure ñe'ewĩ. Cũta nisoose queti weremu'tãrĩ masũ niwĩ. Cũta tja masã yai weronojõ bajugure ãjõpeoato nígũ mejẽcã bajuse pacare weẽ'obosawĩ. Cũ weẽ'ose me'rã nipe'tirã yai weronojõ bajugu wãme ojaõ'ono'cãrãrẽ a'ti tiro weewĩ. Narẽ nisoõ, ãjõpeocã weewĩ. Yai weronojõ bajugu queose ñubuepeorã quẽ'rãrẽ mejãrõta nisoõ, ãjõpeocã weewĩ. Be'ro, cabayu bu'i pesagu puarã puarã mejẽcã bajurãrẽ ñe'ewĩ. Na puarã catirãta pecame'e ditarajopũ doqueño'ono'wã. Ti ditara azufre wãmetise ope weronojõ sipise me'rã ãjũwã. ²¹ Æpẽrã na me'rãcãrãrẽ pe'ere cabayu bu'ipũ pesagu a'ti tiro weewĩ. Cũ ya pjĩ cũ u'ropũ cuóca pjĩ me'rã narẽ wẽjẽpe'ocã'wĩ. Nipe'tirã mirĩcũa na ye di'ire pajbutiario ba'a yapicã'wã.

20

Mil cũ'marĩ wãtĩrẽ du'tecũuse ni'i

¹ Apeye quẽ'rãrẽ ĩ'awũ. Ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegu u'musepũ ní'cu dijatiwĩ. Cũ nibajudutidijari pe cja sawire cuowĩ. Tojo nicã cõme dajore cuowĩ. ² Cũ pĩrõjo weronojõ bajugure du'tewĩ. Pĩrõ ne waro a'ti umuco da'rẽca be'rocjũ pĩrõ nino'cu nimi. Cũ wãtĩ nimi. Cũrẽ cõme da me'rã peje cũ'marĩ, mil cũ'marĩ du'tecũuwĩ. ³ Cũrẽ nibajudutidijari pepũ tuuquedijowĩ. Be'ro ti pe sopere bi'acã'wĩ. Tu'ajanu'cõ, pi'rabi'acã'wĩ. Mil cũ'marĩ masãrẽ nisoõ ãjõpeocã weeticã'to nígũ tojo weewĩ. Be'ro mil cũ'marĩ yu'rũca be'ro yoaticã pãowĩrõno'gũsami.

⁴ Be'ro, peje wiorã dujise cũmurĩrẽ ĩ'awũ. Te cũmurĩpũ dujirã a'ti nucũcãcãrãrẽ besemasĩsere o'ono'cãrã niwã. Æpẽrã quẽ'rãrẽ ĩ'awũ. Na Õ'acũ ye queti, tojo nicã Jesú yere werese ye bu'iri na dupopare dutesureno'cãrã niwã. Na yai weronojõ bajugu, cũ queose yee'quere ne ñubuepeoticãrã niwã. Tojo nicã na diapoapũ, na omocãrĩpũ cũ wãmerẽ ne ojaõ'ono'ticãrã niwã. Na wẽrĩ'cãrãpũ nimirã, masãwã. Na masãca be'ro Cristo me'rã mil cũ'marĩ masãrẽ dutitamuwã. ⁵⁻⁶ Na masãse ne waro wẽrĩ'cãrã masãmu'tã'que ni'i.

Wērī'cārā masāmū'tā'cārā Ō'acū yarā ña'ase moorā nima. E'catima. Na apaturi wērīsome. Pecame'epu ne wa'asome. Na Ō'acū ye cjasere, Jesucristo ye cjasere da'rarā nirāsama. Na mil cū'marī Cristo me'rā āpērārē dutirāsama. Āpērā pe'e ña'arā wērī'cārā mil cū'marī yu'rúca be'ropu masārāsama.

⁷ Mil cū'marī yu'rúca be'ro wātī nibajudutidijari pepu du'tecūu'cure pāowīrōrāsama. ⁸ Cū nipe'tiro a'ti nucūcācjārārē nisoosere ējōpeocā weegusami. Gog, Magog wāmetirā quē'rārē mejārōta weegusami. Na yarā surarare a'mequēdutigu neocūugūsami. Na surara nucūpori pajiri maa dia sumuto cjase weronojō pājārā waro nirāsama. ⁹ Na nipe'tiro a'ti nucūcāpure se'sanū'cārāsama. Na Ō'acū yarā nirōpu, tojo nicā cū ya macā cū ma'irī macārē sutuanū'cābi'arāsama. Ō'acū pe'e na tojo weecā ī'agū, narē ūjūacō'adutigu pecame'e o'ódijogusami. Nipe'tirā ūjūpe'tia wa'arāsama. ¹⁰ Wātī narē nisoocū pecame'e ūjūrī ditarajopu cō'adijono'gūsami. Ti ditara ope weronojō bajuse me'rā sipi ūjūrōsa'a. Topu yai weronojō bajugu, apī nisoose queti weremū'tārī masū na puarā cō'adijono'wā. Topu umūcori, ñamirīrē pi'etinu'cūrāsama. Ne wijasome.

Butiri cūmurōjopu dujigu masā weesere besese ni'i

¹¹ Be'ro, yu'u wiogu dujiri cūmurō butiri cūmurōjore ī'awū. Topu dujigure ī'awū. Cū ī'orōpure a'ti di'ta, umūse bajudutidijape'tia wa'awū. Te no'opu nirō bocatiwū. ¹² Be'ro, nipe'tirā wērī'cārā Ō'acū ī'orōpu nu'cūcā ī'awū. Na no'o nirā niwā. Wiorā, mejō nirā niwā. Na to nu'cūrī cura Ō'acū nipe'tise masā wee'que ojaō'o'que pūrīrē pāawī. Ape pūrī catinu'cūse cūorā na wāmerē ojaō'ono'ca pūrīrē pāawī. Cū wērī'cārārē a'tiro weewī. Na wee'quenūcārē te pūrīpu ojaō'ono'caronojōta narē queoro bese, bu'iri da'rewī. ¹³ Dia pacase maarī pacapu wērī'cārā topu niwā. Di'tapu wērī'cārā quē'rā topu niwā. Nipe'tirā na wee'caronojōta nipe'tisere queoro bese, bu'iri da'reno'wā. ¹⁴ Ō'acū masā na wērīsere cō'ape'ocā'wī. Na wērī'cārā nirō quē'rārē cō'ape'ocā'wī. Pecame'ejopu bu'iri da'rese apaturi wērīse weronojō ni'i. ¹⁵ Nipe'tirā na wāmerē catinu'cūse cūorā ojaō'ono'ca pūrīpu ojaō'ono'ña marī'cārā pecame'ejopu cō'adijono'wā.

21

Ape umūco, ape di'ta dūcayū'que ni'i

¹ Be'ro, yu'u ape umūcore, ape di'tare ī'awū. Toduporo nimū'tā'que umūse, di'ta bajudutidijape'tia wa'awū. Dia pajiri maajo marīwū majā. ² Yu'u Juā añubutiari macā, umūse Ō'acū tiropu nirī macārē dijaticā ī'awū. Ti macā ape ma'ma macā Jerusalé niwū. Añurō apóca macā niwū. Ni'cō numio omocā du'tego marāpure añurō tu'sato nígo ma'masu'ano'caro weronojō niwū. ³ Be'ro ni'cū umūsepu nigū tutuaro me'rā ucūcā tu'owū. A'tiro niwī:

—Tu'oya. Ō'acū masā me'rā nima. Na me'rā ninu'cūgūsami. Na cū yarā nirāsama. Cū basuta na me'rā ni, na wiogu nigūsami. ⁴ Na ya'cocore tuucoegusami. Wērīse marīrōsa'a. Bujawetise, utise, pūrīse

quë'rã marĩrõsa'a majã. Nipe'tise toduporo cjase pe'tia wa'arosa'a, niwĩ.

⁵ Õ'acũ wioꝓu dujiri cūmurõpũ dujigũ a'tiro niwĩ:

—Tu'oya. Yu'u nipe'tise apeyere ma'ma dia'cã ducayu'u, niwĩ.

Apeye ninemowĩ:

—Yu'u ucũsere ojaya. Te diacjũ nise ni'i. Yu'u ni'caronojõta wa'arosa'a, niwĩ.

⁶ Be'ro a'tiro niwĩ:

—Nipe'tise tu'ajanũ'cõpe'ono'o. Yu'uta nimũ'tãgũ, nituogupũ ni'i. No'o yu'ure uputu uarã acowuorãnojõrẽ yu'u catinu'cũsere o'oguti. Narẽ wapaseesome. ⁷ No'o añurõ wee yu'rũwetirã ëjõpeodu'utirãnojõ nipe'tise yu'u "O'oguti" ni'quere ñe'erãsama. Yu'u na wioꝓu nigũsa'a. Na yu'u põ'rã nirãsama. ⁸ Æpërã pũricã uise bu'iri yu'ure ëjõpeodu'urã pecame'epũ wa'arãsama. Tojo nicã ëjõpeotirã, ña'abutiasere weerã, wëjẽcõ'arĩ masã topũ wa'arãsama. Æpërã no'o uaro a'metãrãbajaque'atirã, yai weronõjõ tu'oña'masĩrĩ masã pecame'epũ wa'arãsama. Tojo nicã Õ'acũ mejõtare ëjõpeorã, nipe'tirã nisoosepijarã pecame'epũ wa'arãsama. Ti ditara ope weronõjõ bajuse sipi ãjũsa'a. Te bu'iri da'rese apaturi wërĩse weronõjõ ni'i.

Ma'ma macã Jerusalẽ cjase queti ni'i

⁹ Be'ro ni'cũ sõ'onicãrã siete me'rãcjũrẽ i'awũ. Náta, nánucã bu'iri da'retuõatje posetise parire cuowã. Ni'cũ na me'rãcjũ a'tiro niwĩ:

—Te'a. Mũ'urẽ Õ'acũ macã oveja wĩ'magũ weronõjõ bajugũ numo niacjore i'ogũti, niwĩ. Cũ numo Jesucristore ëjõpeorã nisĩ'rĩrõ wee'e.

¹⁰ Espĩritu Santu quẽ'ese weronõjõ yu'ure i'owĩ. Ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegũ ãrũgũ pajicju u'muacjũjopũ yu'ure miawĩ. Topũ yu'ure Õ'acũ tiro nicamacãjo dijatisere i'owĩ. Ti macã Jerusalẽ ña'ase moorĩ macãjo niwũ. ¹¹ Ti macã Õ'acũ asistese me'rã pũrõ asistewũ. Ætãperi wapabũjuse peri jasper wãmetise peri weronõjõ asiste, acostiwũ. ¹² Ti macã sumuto pajiri sã'rĩrõ u'muarĩ sã'rĩrõ niwũ. Ti sã'rĩrõpũ doce soperi niwũ. Te soperinucã ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegũ nu'cũwĩ. Te soperipure Israe ye cururicjãrã wãmerẽ ojaõ'ono'wũ. Na doce cururi niwã. ¹³ Ti sã'rĩrõpure mujĩpũ mujãtiro pe'e i'tia sope niwũ. Mujĩpũ sãjãrõ pe'ere i'tia sope niwũ. Cũpe pe'ere i'tia sope niwũ. Diacjũ pe'e quẽ'rãrẽ i'tia sope niwũ. ¹⁴ Ti macã cja sã'rĩrõrẽ ãtãpaga paca me'rã tuuñe'eno'wũ. Tepagã docepaga niwũ. Tepagãnucã Jesucristo besecũ'cãrã wãmerẽ ojaõ'ono'wũ.

¹⁵ Õ'acũrẽ wereco'tegũ yu'ure ucũgũ ni'cãgũ ãrũgũ uru me'rã wee'cũre cuowĩ. Tigũ me'rã ti macãrẽ, soperire, ti sã'rĩrõrẽ queogutigu weewĩ. ¹⁶ Ti macã ba'paritise pã'rẽrĩ mejãrõta bajuwũ. Ni'cãrõnojõ e'sa, ni'cãrõnojõ yoawũ. Õ'acũrẽ wereco'tegũ cũ queocjũ me'rã ti macãrẽ queowĩ. Ti macã yoaro dos mil doscientos kilõmetros niwũ. Æ'muarõ, e'saro quẽ'rã mejãrõta niwũ. ¹⁷ Be'ro sã'rĩrõrẽ queowĩ. Sesenta y cinco metros e'sawũ. Masã queowũaronõjõ queowĩ.

¹⁸ Sã'rĩrõ ya'sasepaga jasper wãmetise me'rã wéeca sã'rĩrõ niwũ. Ti macã uru waro me'rã wéeca macã niwũ. Uru ëocujiri ã'irĩ marĩse weronõjõ acostiwũ. ¹⁹ Ætãpaga ti sã'rĩrõrẽ tuuñe'eseppaga paca a'tiro weeno'wũ. Nipe'tise ãtãperi wapabũjuse peri me'rã ma'masũ'ano'wũ. Nimũ'tã cja ya'sase peri jasper wãmetise peri

me'rã ma'masu'ano'wũ. Be'ro cjã zafiro wãmetise ya'sase peri me'rã ma'masu'ano'wũ. Be'ro cjã butibocurese ágata wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. Be'ro cjã ya'sase esmeralda wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. ²⁰ Apega sô'ase ónice wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. Be'ro cjã sô'abocurese cornalina wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. Be'ro cjã ewabocure crisólito wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. Be'ro cjã ya'sase berilo wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. Be'ro cjã ewabocure acostise topacio wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. Be'ro cjã ya'sabocurese crisoprasa wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. Be'ro cjã ya'sase jacinto wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. Nitucocjapua sô'a ñibocurese amatista wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wũ. ²¹ Doce soperi niwũ. Te ni'cãrẽ soperi ni'cãgã perlajo me'rã weno'que soperi niwũ. Macã decopu wa'ari ma'a uru me'rã wéeca ma'a niwũ. Eocujiri acostiro weronojõ bajuwu.

²² Ti macãpũre ne Ô'acũ wi'ire i'atiwũ. A'tiro ni'i. Ô'acũ marĩ wioꝝu tutuayũ ruagũ topũ nimi. Tojo nicã Ô'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugũ quẽ'rã topũ nimi. Tojo weero Ô'acũ wi'i marĩwũ. ²³ Ti macãpũre mujĩpũ mucocjũ, ñamicjũ sĩ'osere ne a'masome. Ô'acũ asistese me'rã añurõ sĩ'onu'cũ'u. Ô'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugũ cũ ti macãrẽ sĩ'ogũ nimi. ²⁴ A'ti nucũcãcjãrã Ô'acũ yũ'ruono'cãrã ti macã sĩ'ose me'rã sjarãsama. A'ti nucũcãcjãrã wiorã na wiorã ní'quere ti macãpũ miarãsama. ²⁵ Topũre ñami marĩrõsa'a. Tojo weero ti macã cjase soperi susunu'cũcã'rõsa'a. ²⁶ A'ti nucũcãcjãrã na añuse niseti'quere ti macãpũ miarãsama. ²⁷ Topũre ne ni'cãti ña'ase miisãjãano'ña marĩrõsa'a. Ña'arõ weerã, nisoosebucurã topũre ne sãjãasome. Ô'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugũ ya pũri catinu'cũse cuorã na wãmerẽ ojaõ'ono'cãrã dia'cũ sãjããrãsama.

22

¹ Be'ro Ô'acũrẽ wereco'tegu diare i'owĩ. Ti maa ũ'irĩ marĩrĩ maa niwũ. Te aco, catise warore o'owũ. Pũrõ acostiri maa niwũ. Ô'acũ, tojo nicã cũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugũ dujiri cũmurõ docapũ wijawũ. ² Ti macã deco wa'ari ma'apũ o'maburowũ. Dia pũaperi sumuto yucu catise o'ose pĩ'rĩwũ. Ni'cã cũ'marẽ docetiri ducatiwũ. Mujĩpũrĩnucũ ducatiwũ. Tigũ cjase pũri masãrẽ cocoyese niwũ. ³ Topũre “Masã ña'arõ wee'que wapa narẽ ña'arõ wa'arosa'a”, niña marĩrõsa'a. Ti macãpũre Ô'acũ, tojo nicã cũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugũ dujiri cũmurõ nirõsa'a. Cũ yarã cũrẽ ñubuepeorãsama. ⁴ Bajuyoropũ cũrẽ i'arãsama. Na diapoapũ cũ wãmerẽ cuorãsama. ⁵ Topũ ñami marĩrõsa'a. Topũ nirã ne sĩ'osere uasome. Mujĩpũ bo'reyusere uasome. Ô'acũ marĩ wioꝝu sĩ'ogũsami. Na topũ nirã Ô'acũ me'rã dutitamunu'cũrãsama.

Jesucristo maata a'tigũsami nise queti ni'i

⁶ Be'ro Ô'acũrẽ wereco'tegu yũ'ure niwĩ:

—A'te ucũse diacũ nise ni'i. Te ní'caronojõta wa'arosa'a. Marĩ wioꝝu Ô'acũ cũ wereduti'quere wereturiari masãrẽ wãcũse o'owĩ.

Cũta cũrẽ wereco'tegure o'ówĩ. Cũ yarãrẽ maata be'ropu wa'atjere ĩ'odutigu tojo weewĩ.

⁷ A'tiro niwĩ:

—Maata a'tiguti. A'ti turipu oja'quere ejõpeo yu'tigunojõ e'catigusami, niwĩ.

⁸ Yu'u Juã a'te nipe'tisere ĩ'awã. Nipe'tisere tu'owu. Tere tu'o, ĩ'aca be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegu yu'ure ĩ'o'cu tiro ñubuepeogu ejaque'awu.

⁹ Cũ pe'e tojo weecã ĩ'agũ, niwĩ:

—Tojo weeticã'ña. Yu'u quẽ'rã cũrẽ da'raco'teguta ni'i. Yu'u mu'u weronõjõ nigũ ni'i. Mu'u acawererã Õ'acũ wereduti'quere wereturari masã weronõjõ ni'i. Tojo nicã yu'u nipe'tirã a'ti pũrĩpu oja'quere ejõpeo yu'tirã weronõjõ ni'i. Yu'ure ñubuepeoticã'ña. Õ'acũ pe'ere ñubuepeoya, niwĩ.

¹⁰ Cũ yu'ure ninemowĩ:

—A'ti pũrĩpu “A'tiro wa'arosa'a” ni oja'que queoro wa'atje cã'rõ du'sa'a. Tojo weegu a'ti pũrĩpu oja'quere Õ'acũ ye quetire ya'yioropu cuoticã'ña. ¹¹ Cã'rõ du'sa'a. Ña'agũ mejãrõta cũ uaro weebata'to. Ña'abutiasere weegũ quẽ'rã mejãrõta weebata'to. Añugũ pũricã añurõ weenu'cũato. Tojo nicã Õ'acũ uaro weenu'cũgũ cũrẽ queoro weesirutuato, niwĩ.

¹² Be'ro Jesú a'tiro niwĩ:

—Tojota ni'i. Maata a'tigusa'a. Yu'u masãrẽ o'oatjere cu'o. Nánucũ na queoro wee'quere o'oguti. ¹³ Yu'uta nimu'tãgũ, nituogupu ni'i.

¹⁴ »No'o su'tire coe'cãrã weronõjõ añurã nisĩ'rĩrã na ña'arõ wee'quere du'urã, e'catirãsama. Na catise o'ocju ducare ba'amasĩrãsama. Na a'ti macã añubutiari macãpu sãjãamasĩrãsama.

¹⁵ Æpẽrã pũricã ña'arõ weeri masã ti macãpure sãjãasome. Ña'abutiari weerã, yai weronõjõ tu'oña'masĩrĩ masã ti macãpure sãjãasome. Tojo nicã no'o uaro ña'arõ a'metãrãbajaque'atirã, wẽjẽcõ'arĩ masã sãjãasome. Æpẽrã Õ'acũ mejẽtare ñubuepeorãnojo, tojo nicã nisoosere weetu'sarãnojo sãjãasome.

¹⁶ »Yu'u Jesú ni'i. Õ'acũrẽ wereco'tegu, yagu me'rã a'ti pũrĩ cjase nipe'tirã yu'ure ejõpeose cururicjãrãrẽ wereduti'i. Yu'u duporocjũ wiogu Davi pãrãmi nituriagu ni'i. Tojo nicã ñocõawũ bo'reque'ari cura asistemujãtigu weronõjõ nigũ ni'i, niwĩ Jesú.

¹⁷ Cũ tojo nĩca be'ro Espĩritu Santu, tojo nicã Jesucristore ejõpeorã a'tiro niwã:

—A'tibaque'oya, niwã.

No'o a'tere tu'orãnojo quẽ'rã “A'tiatio”, niato.

No'o acoworã sĩ'rĩsĩ'rĩrãnojo a'tiatio. Aco catise warore o'osere sĩ'rĩrã a'tiatio. Te ne wapamarĩrõsa'a.

¹⁸ Nipe'tirã Õ'acũ ye quetire a'ti pũrĩpu oja'quere tu'orãrẽ a'tiro ni weryuguti. No'o a'ti pũrĩpu oja'quere ojayu'rũogunojõrẽ Õ'acũ bu'iri da'regasami. A'ti pũrĩpu bu'iri da'resere oja'quenojõrẽta cũrẽ weegusami. ¹⁹ No'o a'ti pũrĩpu oja'quere du'agunojõrẽ Õ'acũ a'tiro weegusami. Cũ ojadu'a'caronojõta Õ'acũ catinu'cũse cuorã ojad'ono'ca pũrĩpure cũ wãmerẽ coegusami. Cũ yucu cjase catise o'ocju ducare ba'asome. Cũ ti macã añurĩ macãrẽ sãjãasome. A'te quetire a'ti pũrĩpure ojano'o.

²⁰ Jesucristo a'tere weregũ, a'tiro nimi:

—Tojota ni'i. Cã'rõacã du'sa'a yũ'ũ dijatiatjo, nimi.

Tojota wa'arosa'a. Wiogũ Jesús, quero a'tibaque'oya.

²¹ Marĩ wiogũ Jesucristo mũsã nipe'tirãrẽ añurõ weeato. Tojota weeato.